

РЕЧНИК-ИНДЕКС НА ПЪЛНОЗНАЧНИТЕ ДУМИ В ПАНДЕКТИТЕ НА АНТИОХ

А

а [19] **α'** Числен знак за *числ. ред.* първи: н не моудроуѣѣциннхъ снце• отъметаемъ• н прокланнаемъ• съ подтѣфантымн ересьмин• възникъшннмн• н по прншкствѣн гнн• въ разлнчнаа нмена• нхъже нмена сжтъ сн• а снмоннанн: в̄ менаидрнанн: г сапо̀рннанн 300с. // В състава на сложно *числ. ред.*: ца ∴ о томъ еже врема ∴ естъ в̄сацѣн вецн 196b (8d, 28b, 51d, 75b, 92с, 112d, 131с, 150а, 169а, 217d, 245с, 272b, 300d (2), 301а, 301b (2).

авнѣ *нареч.* [31] **αὐθις, εὐθέως, εὐθύς, παραυτίκα, παραχρήμα, αὐτῆς, λοιπόν** Веднага, незабавно: н игдаже бевъстѣ еднно отъ члкъ постраждемъ• авѣе сжштата отъ ба славты• нанесенѣ помыслимъ 144b (2с, 3d, 5а, 20b, 39а, 53а, 59b, 62d, 77с, 118с, 118d, 125а, 129b, 137d, 151d, 162d, 175а, 180с (2), 188d, 193а, 217d, 220d, 229с, 243b, 261d, 262а, 276с, 285а, 286а).

авва, -ты м. [2] **ἄββᾶ** Авва, отец: постѣла в̄тъ сна своѣго въ срѣца нашѣ вѣпннѣ• авва оць 294с
Гал 4:6 (294d).

авднанн м. мн. [1] **ἀνδιανοί** Авдиани (ерес): съ подтѣфантымн ересьмин... нхъже нмена сжтъ сн• а̄ снмоннанн: в̄ менаидрнанн... мѣ арнанн нже н арноманнтн: н авднанн: на фотнанн 301b.

авель, -та м. [1] **Ἄβελ** Авел: н авель• просто н бе-сжмьнѣннѣ ндѣкаше съ братооубенцемъ 113b.

авесаломъ, -а м. [1] **Ἄβεσσαλώμ** Авесалом: такожде н пакты• рыдааше н о смьртѣтн• авесаломъ нскжштатаго оубнтн н 118а.

авнезеръ *прил.* [1] **Ἀβιέζερ** Който е на Авиезер: не лоуѣнн лн павнрокъ ефлемь• неже овьманѣ авнезере 146а *Съд 8:2*.

авнмелехъ, -а м. [1] **Ἀβιμέλεχ** Авимелех: такожде н авнмелехъ• възъмъ брѣмѣ дръвтъ• н възложъ на рамѣ свон рече сжциннмъ съ ннмъ людемъ 249а.

авнронъ, -а м. [1] **Ἀβιρών** Авирон: ѣано естѣ• яко възпротнвншѣ сѣ моесеу корь н дафанъ н авнронъ н разгнѣва сѣ гѣ на нѣ 77b.

авраамъ, аврамъ, -а м. [2] **Ἀβραάμ** Аврам: страннлюбвѣа во радн дроуѣтъ бжкн аврамъ нарече сѣ 210b (181а).

авьднѣ м. [1] **Ἀβδίου** Авдий: пркъ же авьднѣ• нмьже образомъ створн• бждеть тн• въздаанѣ твое въздасть сѣ на главѣ твоѣж 149b.

агна, агна̀те *ср.* [2] ἀρνίον Агне: безълюбивын же ꙗко агна незылюбиво все тръпаше 119d (90b).

адамнанн *м. мн.* [1] ἄδαμianoί Адамити (ерес): съ подѣланымн ересымн... нхъже нмена сжть сн• ā снмоннанн: β̄ мена̀дрнанн... ла алогн: лв адамнанн: лг самѣн 301a.

адамль *прил.* [2] τοῦ Ἀδάμ Адамов, който е на Адам: сеґо прѣпоисанна добротю хъ своѣ цркъвъь облѣуе: покрываа наша пороку: н бѣвѣшоуѣж намъ отъ адамла прѣстоупленна наготу 8с (131a).

адамнатн *м. мн.* [1] ἄδαμνatioί Адамнатиани, последователи на Адамнатий (ерес): съ подѣланымн ересымн... нхъже нмена сжть сн• ā снмоннанн: β̄ мена̀дрнанн... ма орнгеннанн нже н адамнатн: ме павла самоусатеа 301b.

адовъ *прил.* [4] ἄδου 1. Който е на ада, адов: хотан оубо нзбѣгнжтн• тьлетворнвѣта сега похотн• въводаштага члка въ дьно адово• страха гна да сътжнтъ 157b. 2. Който води към ада: пжтне во адовн пжтне ел• ннзъводаште въ сѣкровншта сѣмрѣтъна 41b *Притч* 7:27 (206b, 306b).

адъ, -а *м.* [4] ἄδης Ад, преизподня: безоумна во нозѣ ннзъводатъ прнлѣпжштн сн ен съ сѣмрѣтнж въ адъ 47с *Притч* 5:5 (32a, 205с, 229d).

аернанн *м. мн.* [1] ἀεριοί Аериани, последователи на Аерий (ерес): съ подѣланымн ересымн... нхъже нмена сжть сн• ā снмоннанн: β̄ мена̀дрнанн... ма пнеуматомажн: не аернанн: не аетнанн 301b.

аероходнвъ, -ын *прил.* [1] ἀεροπόρος *Прен.* Извисен: сѣмѣреномждрѣ въскопарнва• н аероходнва сътвараетъ члка 145d.

аероходьнъ, -ын *прил.* [1] ἀστροπόλος *Обр.* Който се движи във въздуха: сеґо радн въспомннаемъ вамъ любнн• ꙗко не подобаетъ намъ прѣпростъ нматн• аероходьнънмъ• н многообразьнънмъ съномъ 178a.

аеръ, -а *м.* [1] ἄήρ Въздух: всакъ же члкъ• трѣбоуѣтъ сѣвѣта добра пауе• нежелн на аера дъхатн 175с.

аетнанн *м. мн.* [1] ἀετιανοί Аетиани, последователи на Аетий (ерес): съ подѣланымн ересымн... нхъже нмена сжть сн• ā снмоннанн: β̄ мена̀дрнанн... не аернанн: не аетнанн нже н аномннн н внемнанн себнознанн 301b.

азъ *лич. мест. 1 л. ед.* [475] ἐγώ, σύ, ἡμεῖς Аз: бждетъ во игда позовете ма• азъ же не въспослоушаж 88a *Притч* 1:28. ♦ оувты мьнѣ оїμοι Горко ми, тежко ми: сѣрацетъ во ꙗ страшноѣ н срагоѣ то оусѣрѣтннне свонхъ грѣхъ• всакого моученна горьчане• н сѣвѣсть выжш ꙗ ѣтрыждоу• часто вѣшатн мнльнѣта глѣ онѣ• оувты мнѣ ꙗко оувндѣхъ азъ днь съ 206a (2a, 7с, 8с, 9с, 10b, 15b, 17d, 19a, 21с, 22a (3), 22b (2), 24a, 24с, 30b, 33с, 37b (2), 39a (2), 39b (2), 39с, 53b, 54a, 54d (2), 62с, 64a, 64b (3), 64с (2), 66a, 66d, 67d, 68с, 68d (3), 70a, 70d (3), 71a (3), 72d (2), 73a, 73b, 74b (5),

74c (2), 77c, 77d, 78a, 78c (3), 81a (2), 81d (3), 82a, 86c, 88a (3), 88b, 88d (4), 89a, 89b, 89c, 89d, 90d, 92d, 93b, 93c, 93d (3), 97b, 98d, 99c, 99d (2), 100d, 101a (2), 101b, 103a (2), 103c, 103d, 105b (3), 107a (3), 108d (2), 110b (2), 112a (7), 112c, 113d (2), 116d, 117c (5), 118d, 119a (2), 120c, 121c, 122a, 123a (4), 123b, 124c, 124d (4), 125a (3), 126b, 127a, 127b, 127c (2), 131a, 131d (2), 133d (2), 134a (2), 134d, 137d, 139c, 140c (4), 143b, 143c (2), 144d (2), 145c, 146b, 146c, 147b (2), 147c, 147d (2), 148b, 149c (2), 149d, 150b, 150d (2), 151a, 151c, 152c, 153a, 153d, 154a (2), 154b, 156d, 159d (2), 162c, 163c, 163d (5), 164c (3), 164d (3), 165d, 166b (3), 166c (2), 167c, 167d, 169c, 170d (2), 171d (2), 174a, 174b (2), 174c (4), 174d (3), 175a, 179a (3), 179b (2), 179c, 179d, 180c, 180d, 183a (4), 183b (4), 184a, 184b, 184c (5), 184d (4), 185c, 186d (2), 187a, 187b, 187c (2), 189c, 190b, 190d, 191b, 191c (2), 192a, 194a, 195a (2), 195c, 197a, 197b, 197d, 199a, 199d, 200a, 201d, 202b, 204b, 205b (2), 206a, 207d, 210a, 210c, 210d (2), 212a (4), 214b (3), 215c (2), 215d, 216a (2), 216b, 217a, 218c (5), 218d, 219b, 219c (6), 219d, 223a, 224c, 224d, 227d, 228b (2), 229c (3), 229d (2), 230a (2), 232a, 233c, 234a, 236d (2), 237a, 237b, 239c, 240b, 241b, 242b (2), 244d (9), 247a, 248c (2), 248d, 249a, 249c, 251b, 253a (2), 253d (2), 254a (4), 254b (6), 255b (3), 256b, 257a (2), 258b (2), 258c (2), 259a, 260a, 260d, 262a, 262c (3), 262d (2), 265a (2), 265b (4), 265c (5), 266d, 267b, 267c, 267d, 270c, 271c, 274d, 275b, 276c, 276d (2), 278c (2), 280a (2), 280c (4), 280d (4), 281d, 282d (3), 286a (3), 286b (5), 286d (3), 287a, 287b, 290c, 290d (5), 291d (2), 292d, 293a (2), 293b (3), 293c (2), 294a, 298a (2), 298b, 298d).

анвнѡнѣн *м. мн.* [1] ἄβιοναῖοι Еввионити (ерес): съ подѣланѣмн иересѣмн... нхѣже нмена сжѣть сн• ā снмоннанн: ē менаѡдрнанн... ✠ назорѣн: ї анвнѡнѣн: āи оуаленѣтннн 300d.

алавастрѣ, -а *м.* [1] ἄλαβαστρον Алабастров съд: н се жена въ градѣ• яже въ грѣшннца• н оуѣдѣвѣшн тако възлежнѣтъ гѣ въ храмннѣ Фарнсеѡвѣ• прннесѣшн алавастрѣ мѣра 238b Лук 7:37.

алаѡнн, -нѣ *м.* [1] ἄλατιός Вид палма: подобнь въ естѣ постѣннкѣ фоуникковоу цвѣтоу: глемоумоу алаѡнж 20d.

александрѣнѣ, -ѣ *ж.* [1] κυρηναῖος Кирѣнѣ Александрийски: тако н мѣ рекѣше събѣрана црѣкѣ въ роуѣмѣ• такоже н велнка свѣтнла• н оуѣнтеле истннѣ• атанасѣ• васнль• григорѣ• н нѡанѣ• н кѣрѣнѣ александрѣнѣ велнкаго града 300c.

александрѣ, -а *м.* [1] Ἀλέξανδρος Александрѣ: александрѣ коузнѣць• много зѣло мн створн• да въздастѣ ѣмоу гѣ 77c 2 Тим 4:14.

алогн *м. мн.* [1] ἄλογοι Алоги (ерес): съ подѣланѣмн иересѣмн... нхѣже нмена сжѣть сн• ā снмоннанн: ē менаѡдрнанн... а тессарастѣ н декатнтн: ла алогн: лв адманнн 301a.

алѣкатн, алѣѡж, алѣѡешн *несв.* [6] πεινᾶν Гладен съм, гладувам: аште алѣѡетѣ врагѣ твоѡн крѣмн н• аште лн жаждетѣ напоѡан н 115c Притч 25:21. Субст. алѣѡан πεινῶν Гладнѣт чѡвек, гладуващѣт; *мн.* алѣѡѣщен πεινοῦντες Гладнѣте хора, гладуващѣте: аще отѣнѣешн отѣ себе глѣ рѣпѣтенѣ• н дасн хлѣбѣ твоѡн

алъуѡщюмоу отъ дша твоѡа• н дшж съмѣренѡ наплънншн• тѣгда въскѡаетъ въ тѣмѣ свѣтъ твон 211a Ис 58:10 (12b, 22c, 89c, 262c).

алъуѡ, -а м. [2] πεινή, πείνα Глад: къ смѣтѣ н алъ мѣногѣ подаетъ• н сѣмо н онамо обрѡштажшта сѡ• жѡдѡшта года ѡстнѡаго 65a (2a).

алъуѡнъ, -ын прил. [3] πεινῶν Гладен: жнѡтѡ ннѡаго не лншн• н дшѡ алъенъ не оскръбен 212d Сир 4:2. Субст. алъуѡннн πεινοῦντες Гладните хора, гладуващите: постѡта сѡ раздраблѡн алъуѡнннмъ хлѣбъ свон 22c Ис 58:7 (111c).

амаликѡ, -а м. [1] Ἀμαλήκ Амалик: мѡу оубо брдѣ длѣжѣнн исмѣ• въздвнжѡнама роукама• н прострѡтомъ оумомъ• молнтѡ ѡколобѡца посѣлатѡ намѣ помошѣ• да повѣднмѣ врагѡы нашѡ• ѡко мосн амалика 171d.

амбакоумѡ, -а м. [5] Ἀβρακούμ Авакум: прнскрънѡа же смѣ• амбакоумѡ прѡ поносѡа: срѡбролюбѣемъ реуе 24b (74a, 81d, 109b, 119a).

амбрн м. [2] Ἰαμβρῆς, Μαμβρίς Иамврий: ѡкоже нннн• н амбрн протнвнста сѡ мосѣж• тако н сѣн протнвѡтѣ сѡ нстннѣ 77b 2 Тим 3:8 (121a).

амнонѡ, -а м. [1] Ἀμώων Амнон: такоже н амнонѡ• сестрѡы радн своѡѡ ѡамарѡы н оубенѡнъ вѣстѣ зѡлѣ 42b.

амосѡ, -а м. [6] Ἀμώς Амос: прѡ же амосѡ: скръвѡа о лѡдѡхѣ глаашѣ 25d (86a, 161a, 194d, 218a, 224b).

амфнлохѡ, -а м. [1] Ἀμφιλόχιος Амфилохий: ѡмоу же мѡдрѡуе• дноскорѣ• теѡдѡсѣ... сотнрнхѣ кесарнѡа• кападоукинскѡынѡа• фнлокѣсѡнѣы ѡрапольскѡынѡа• амфнлохѣ пнсдннскѡын 301d.

ананнѡа, -ѡа м. [2] Ἀνανίας Ананий: н въ дѣканнхѣ петрѡѣ• ананнѡа поуѣтѡ реуе наплънн сотѡна срѡце твое сѣлѣгатѡ дхѡу стоумѡу н оутѡнтѡ отъ цѣнѡы сѡла 94a (92b).

анастасѡ, -а м. [1] Ἀναστάσιος Анастасий: оубѡавѣшѣ сѡ сѣбѣгохѡмѣ въ мѡнастѣырѣ блнзѣ стааго града ѡко отъ стаднѡ: к: нарнцѡѡмѡын оѡѡ аналѡа сѡа.

анаѡѡма *нескл.* [1] ἀνάθεμα Анаѡѡма, прокѡлѡтѡе: мѡлѡхѣ во сѡ самѣ анаѡѡма вѣтѡн• отъ ха по брдѡн моѡн н ѡжнѡкамѣ мн по плѣтѡ Рим 9:3 199d.

ангѡлнцн м. мн. [1] ἀγγελικοί Ангѡлици (ерѡс): сѣ подѣѡанѣымн ѡресѣмн... нхѣ же нмѡна сѡжѣ сн• а снмоннннн: в мѡнаѡдрѡннн... ѡѡ катарѡ сѣ мѡнаѡатѡ: мн ангѡлнцн: ма апѡстѡлнцн нже н апѡѡактѡн 301b.

ангѡлѣ, -а м. [37] ἄγγελος 1. Ангѡл: поѡѡѡѡетъ оубо бездѣннѡе н теѡлѡе• тѣщѡноумѡу поѡѡѡѡтѡ на дѣлѡ молнтѡвнѡе• да англн оубо вѡсѡлѡшѣ сѡ прѣбоудѡутѣ• а бѣсѡве раннѡн отъбѣгнѡжѣтѣ 189b. // Обр. н въ зѡконѣ же• не можѣтѣ ннѡкѣтѡже рѡшѡтѡ кого: тѣѡнѡ жѣмѣнаѡаго анѡла• н нѡсѣнаѡаго ѡлѡа нѡмѡшѡте нѡнѡжѣ тезвнтѣкнннѡа н оубѡеннѡа его

ελεσκα 52a. 2. Служител на дявола: егда огнь прѣдъидеть• и попаиеть окрестъ
врагы его• егда осаждаиеть сѧ ови въ тѣмъ вѣнѣшнѣмъ• оуготованѣмъ днаволоу и
англиъ его 235с. ♦ равнъ ангеломъ **ἰσάγγελος** Ангелоподобен: и вѣше оума
сѣвъкоупленъ• прѣсвѣтлаин лоуѣминъ• незнаемън блаженън прикладъ въ
бжствѣнѣши подобѣи надеиныхъ оумъ• равни во англиъ такоже бжѣе слово рече
бждемъ 269a (3b, 3с, 19с, 20с, 33b, 51d, 77d, 105a, 110с, 129b (2), 129с (2), 129d,
130a, 146b, 157с, 178d, 192b, 204с, 206a, 211b, 221b, 224a, 227с (2), 235b, 273с,
281d, 285d, 291d, 292с, 303b).

ангельскъ, -ын *прил.* [11] **τῶν ἀγγέλων, ἀγγελικός, τῶν ἀποστόλων** 1. Който се
отнася до ангел: нѣсть неповнѣна ѣзда• аще бес правды сѣважешн• авнтн во сѧ
хошешн вѣцѣк ангекоумоу 275d. 2. Възвишен, свят, чист: подобаетъ оубо хотѣшмоу•
ангелѣтѣмъ пожити житиенъ сѣтлжати мѣдрость зминнѣмъ• и кротость голоуѣннѣмъ
253a (23d, 34a, 51d, 87a (2), 122d, 151b, 227с, 287с).

анкура, -ы *жс.* [3] **Ἀγκυρα** Анкара: сѣ антхохъ родомъ галатннъ бѣ• отъ всн рекомѣта
медосагы• сѣща въ странахъ тогожде града анкүрты 308d (2a, 309a).

анна, -ты *жс.* [6] **Ἄννα** Анна: и прѣца самоушла мѣтн анна глаше• не хвалн сѧ снлнтын снлоѣмъ
своеѣмъ 218a (22a, 51b, 96b, 236d, 237a).

анни *м.* [2] **Ἰαννῆς** Ианий: такоже наннн• и амври протнвнста сѧ мосѣж• тако и сѣн
протнвлатъ сѧ истннѣ 77b 2 *Тим* 3:8 (121a).

аномини *м. мн.* [1] **ἄνομοι** Аномеи (ерес): сѣ подѣлантымн ересьмн... нхѣже нмена сѣтъ
сн• **ἄ** снмоннанн: **ῆ** менадрнанн... не аернанн: нз аетeanн нже и аномини и внемнанн
сѣвнознанн 301b.

антидикомарианити *м. мн.* [1] **ἀντιδικομαριανῖται** Антидикомарианити (ерес): сѣ
подѣлантымн ересьмн... нхѣже нмена сѣтъ сн• **ἄ** снмоннанн: **ῆ** менадрнанн... нн
антидикомарианити нже въ нмѧ тогажде марна коллүрнда творѣце 301с.

антиохнскъ, -ын *прил.* [1] **τῆς Ἀντιοχείων** Антиохийски, който се отнася до Антиохия:
слышахомъ во ѣтера прншьдѣша +на+ въстокъ• прѣдѣтечѧ антнхрѣстова• хотѣща
стола антнхннскаго обвѣтн• атанасѣ же нарчѣма 298с.

антиохъ, -а *м.* [5] **Ἀντίοχος** Антиох: сѣ антхохъ родомъ галатннъ бѣ• отъ всн рекомѣта
медосагы 309a (2a, 7a, 8d, 308с).

антихрѣстовъ *прил.* [1] **τοῦ ἀντιχρίστου** Който е на антихриста, дявола, сатаната:
слышахомъ во ѣтера прншьдѣша +на+ въстокъ• прѣдѣтечѧ антнхрѣстова• хотѣща
стола антнхннскаго обвѣтн• атанасѣ же нарчѣма 298с.

антихрѣстъ, -а *м.* [3] **ἀντίχριστος** Антихрист, дявол, сатана: гѣ же о антнхрѣстѣ егда
глетъ рече лѣжжъ• отъ свонхъ глетъ 94b (131b (2)).

антѣпатъ, -а м. [1] ἀνθύπατος Проконсул, римски областен управител: ꙗлѹма влѣхвѣ• протнвѣлаше сѧ павлоу н варнавѣ• ншта антѣпата• развратити отъ вѣрты• н абые ослѣпе 77с.

апелланн м. мн. [1] ἀπελιανοί Апелиани, последователи на Апелис (ерес): съ подтѣфантыми ересьми... нхъже имена сѣтъ сн• ā снмоннанн: β̄ мена̀дрнанн... гк лоуќнаннстн: дк апелланн: ке сеоуһрнанн 300d.

аполнаревъ прил. [1] Ἀπολλιναρίου Който е на Аполинарий: слышахомъ во иѣтера прншѣдѣша +на+ вѣстоукъ• прѣдѣтеуѧ антхрѣстова... атанасѣ же нарнѣма• паѣ же сѣмрьтъ бесѣмрьтне аполнаревы• н еутиховъ• н севѣрнннн• н нтаквѣл• догматты• проповѣдаѣща 298с.

аполнарнтен м. мн. [1] ἀπολιναῖται Аполинаристи (ерес): съ подтѣфантыми ересьми... нхъже имена сѣтъ сн• ā снмоннанн: β̄ мена̀дрнанн... нз днмнрнтн нже н аполнарнтен 301с.

аполосъ, -а м. [1] Ἀπολλῶς Аполос: знна зако̀нника• н аполоса тѣщѣно постѣлн• да ннѣсеже нма скѣдыно вѣдетъ 211с *Тит 3:13*.

апостолицн м. мн. [1] ἀποστολικοί Апостолици (ерес): съ подтѣфантыми ересьми... нхъже имена сѣтъ сн• ā снмоннанн: β̄ мена̀дрнанн... м ангелнцн: ма апостолицн нже н апотактн 301b.

апостолъ, -а м. [81] ἀπόστολος, Παῦλος, Ἰάκωβος Апостол: мѣнѧ во іако β̄ѣ нты а̄п̄ы послѣдѣннѧ ѡвн іако насѣмрьтѣннкты 56с *1 Кор 4:9* (4d, 11a, 11d, 14с, 17с, 17d, 18b, 19a, 22a, 25с, 27d, 30с, 32a, 32с, 34b, 45с, 46с, 48a, 54d, 57a, 60с, 63d, 77с, 79d, 85a, 85d, 86b, 88с, 94a, 96d, 103с, 108с, 109с, 112a, 119a, 123d, 127b, 128b, 131a, 139d, 147d, 150d, 152b, 156d, 168с, 169с, 169d, 174b, 177a, 177с, 178a, 178d, 180b, 185d, 187a, 187с (2), 189с, 190d, 191b, 193a, 198a, 204a, 217a, 226d, 238a, 241с, 252с, 263с, 266с, 267a, 271с, 272d, 274с, 276с, 279с, 281b, 284d, 285b, 286с).

апостольскъ, -ын прил. [9] τοῦ ἀποστόλου, (τῶν) ἀποστόλων, ἀποστολικός Апостолски: вѣсѣмь храненнѣмь блюдѣмъ сѧ братне• не датн вннты сѣблазноу н прѣттыканнѧ ннкомоуже• да гонезнемъ окаяннѧ прѣруска н аплска 109b. *Субст.* апостольскоѣ τὸ τοῦ ἀποστόλου Казаното от апостола: мты же сѣмѣренож мѣдростнж• отѣразнмъ грѣдостѣнѣн вѣсѣ• подвнгрнѣмъ сѧ• прнглѣште себе аплскоѣ• нгда доброу дѣтѣль кжж неправнмъ• не азъ же• нѣ блѣдѣтѣ бжыѧ• нже сѣ мѣнож 99с. ♦ дѣяннѧ апостольска αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων Книгата “Деяния на светите апостоли” от Новия завет: такожде вѣ дѣаннхъ аплѣстѣхъ• ꙗлѹма влѣхвѣ• протнвѣлаше сѧ павлоу н варнавѣ 77с (25b, 96a, 159a, 168a, 234b, 281с).

апотактн м. мн. [1] ἀποτακτικοί Апотактици (ерес): съ подтѣфантыми ересьми... нхъже имена сѣтъ сн• ā снмоннанн: β̄ мена̀дрнанн... м ангелнцн: ма апостолицн нже н апотактн 301b.

аравниа, -ѡ жс. [1] Ἀραβία Арабия: повръженомиъ же тѣлесемъ нхъ на мѣногѣ дѣни
непогревеномиъ. прнндохомъ мѣ отъ аравниа 4а.

арнани м. мн. [1] ἄρειανοί Ариани (ерес): съ подѣфангымн ересымн... нхъже нмена сжтъ
сн• ā снмоннани: β̄ менадрнани... мн мелнтнани: мѣ арнани нже н арномантн 301b.

арнанѣне м. мн. [1] ἄρειανοί Ариани (ерес): се же тн бждн знаменне къ оутворьженнѣ
прѣкрасно• н нзвѣсто• всѣ ересъ въ нма ѹлѣ нменоуема• такоже арнанѣне•
несторнианѣне• сеоунрннѣне 299а.

арномантн м. мн. [1] ἄρειομανῖται Ариоманити (ерес): съ подѣфангымн ересымн...
нхъже нмена сжтъ сн• ā снмоннани: β̄ менадрнани... мн мелнтнани: мѣ арнани нже
н арномантн: н авднани 301b.

ароматъ, -а м. [1] ἄρωμα Аромат, благоухание: н конѣ муръ твонхъ паѹе всѣхъ ароматъ
292d Пес 1:2.

аронъ, ааронъ, -а м. [5] Ἀρόν Арон: н рече гъ арноу гла• н послужитъ леѹнтннъ сѣни
сѣвѣдѣныа• н тн прннмоутъ грѣхы людскы 282а Числ 18:1 (72b, 258d, 272c,
272d).

артотоурнтн м. мн. [1] ἀρτοτυρῖται Артотирити (ерес): съ подѣфангымн ересымн... нхъже
нмена сжтъ сн• ā снмоннани: β̄ менадрнани... кѣ пепоузнани н прнсклннани нже
кекнтнлоани• нхъже прѣмѣшажтъ сѣ• артотоурнтн 301а.

архангелъ, -а м. [2] ἀρχάγγελος Архангел: аще оубо възлюбени съ страхомъ н любовью н
дръзновеннемъ прнстжпнмъ• къ благоумоу нашему влцѣ• то оузрнмъ все
нстѣство• англъ же н арханглъ• н слтъ• н властнн 285d (21d).

архнереи, -ега; архнерѣн, -ѣга м. [9] ἀρχιερεύς, ἀρχιεράρχης Първосвещеник:
законопрѣстжпннци же архнерѣн н фарнсѣн клнкнжша• ω ω зѣлк створнхомъ 151с
(78b, 112b, 272d (2), 273а, 273b, 273d, 282d).

архнеросоунн, -ѡ жс. [1] ἀρχιερωσύνη Върховно жречество: нтъ н егда къ нему арноу•
встожда етеры• архнеросоунн н етнаархнн• въсташѣ одолоѹжце• обладааше оубо
всѣмъ любовѣстнмъ• н любовластнемъ 258d.

архонтнкн м. мн. [1] ἀρχοντικοί Архонтици (ерес): съ подѣфангымн ересымн... нхъже
нмена сжтъ сн• ā снмоннани: β̄ менадрнани... ѳ̄ снтнани: к архонтнкн: ак
кердоннани 300d.

асниа, -ѡ жс. [1] Ἀσία Азия (Асия) – провинция в Мала Азия: не велнмъ бо влмъ• не не
вѣдѣтн братне о скрѣн нашн бгывѣшнн намъ въ аснн• тако по прѣмногоу
отѣготѣхомъ паѹе слты 64а 2 Кор 1:8.

аскодрогитонъ [1] *за гр.* ἄσκοδρουγίτων (Р. мн.) Аскодругити (ерес): съ подѣшанъимн
ѳресъимн... нхъже нмена сжть сн̄ а̄ снмоннанн: в̄ мена̄дрнанн... кн кафрѳагастонъ н
монтаннстонъ• н аскодрогитонъ 301а.

аспнда, -ты *жс.* [1] ἄσπις Аспида, отровна змия: таростъ нхъ по образѳу зминноу• тако
аспндты глаѳхты н затъикажшта оушн еиа 60b *Пс* 57:5.

аспндьнъ, -тын *прил.* [1] ἄσπίδων Който се отнася до аспидата (отровна змия): занѳе тадъ
аспндьнъ подъ оустънаимн нхъ 74b *Пс* 139:4.

асхонн *м. мн.* [1] αἰσχροποιοί Оригенисти (ерес): съ подѣшанъимн ѳресъимн... нхъже
нмена сжть сн̄ а̄ снмоннанн: в̄ мена̄дрнанн... мв савелланн: мп орнгени нже н
асхонн 301b.

асурнн, -та *м.* [1] Ἀσσύριοι Асирия: людн оубѳ халдѳн нзвнша ороужнѳемъ• посрѳдѳ нлма н
не бѳаше погрѳбаштааго• а кртъ въ асоурнѳ отъскелн 87b.

асурннскъ, -тын *прил.* [1] τῶν Ἀσσυρίων Асирійски: н нзнде англъ гнъ• н нзвн отъ
плъка асурннскаго •р̄ н п н е ть тѳысжштъ 105a 4 *Царств* 19:35.

атанасъ, -а *м.* [2] Ἀθανάσιος Атанасий: слъшахомъ бо ѳтера прншьдъша +на+ въстокъ•
прѳдътеуѳ антнхрѳстова• хотѳща стола антнхннскаго обьятн• атанасѳ же нарнчѳема
298с (300с).

атталнна, -ты *жс.* [3] Ἀτταλίνη Аталина: желаннѳе же нмгы мнншьскаго жнѳа• отъреуе сѳ въ
прѳждереуѳѳемъ манаствырн• нарнцѳѳемъ атталнннн 309а (2а, 308d).

афроднтъ, -а *м.* [1] *за гр.* Ἐπαφρόδιτος Епафродит: нсплъннхъ прннмъ отъ афроднта•
таже отъ васъ вонѳж благооуханнѳа• жртѳвѳж прнѳатънѳ оугодънѳ бѳу 216а *Фил*
4:18.

ахавъ, -а *м.* [1] Ἀχαάβ Ахав: ахавъ же прѳстѳплъ заповѳдъ сыж• похотѳ внноградаѳ•
навотѳеωвоу 156b.

аханѳа, -ѳа *м.* [1] Ἀχαΐα Ахайя: македоннѳа бо н аханѳа• благоволнша обьщѳеннѳе етеро
сѳтворнтн• къ ннщннмъ стъннмъ нже въ нмѳ 213d *Рим* 15:26.

ахаръ *м.* [1] Ἄχαρ Ахар (Ахан): ахаръ же прѳстѳпъннкъ законоу н заповѳдн бѳывъ•
оукрадѳе отъ наложеннѳа ѳелнѳ н тазкъ златъ• н дндрагъма• дѳвѳ сѳтѳѳ 91b.

Б

баньнъ, -тын *прил.* [1] τοῦ βαλανείου Който се отнася до банята: такоже бо двѳрн баннѳнѳа
ѳасто отѳврѳзаемѳы• ѳтрьнѳж теплотѳ нздѳрѳжтъ вънъ 222с.

банѳа, -ѳа *жс.* [1] λουτρόν Миене, къпане: мѳымн сѳ отъ мрѳтѳвѳца• н пакъ касѳа сѳ нѳмъ•
каѳа лѳзѳ ѳмоу отъ банѳ 127d *Сир* 34:25.

басня, -н ж. [1] **μῦθος** Басня, измислица: како ли вжѣтѣвнѣнхъ прореченин оуболатъ сѧ•
нже басни непѣштоужште 40а.

безавиднѣ, -та ср. [1] **ἀδιαφορία** Безпристрастност: трѣвжемъ же въ оученѣе•
безавидны• ѹнстоты• словесе съдрава• безазорьна 222d.

безазорьнѣ, -ын прил. [1] **ἀκατάγνωστος** Безупречен: трѣвжемъ же въ оученѣе•
безавидны• ѹнстоты• словесе съдрава• безазорьна 222d.

безаконеннѣ, -та ср. [22] **ἀνομία, ἀνόμημα, ἁμαρτία, παρανομία** Беззаконие,
престъпление, грях: зане многа безаконенна наша зѣло прѣдъ тобож гн̄ 305b
(130c, 163c (2), 164a, 164b, 164d, 196a, 203b, 219b, 229d, 244d, 275a, 280a, 298b,
303b, 303d, 305c, 305d (2), 306c, 307a).

безаконнѣ, -та ср. [10] **ἀνομία** Беззаконие, престъпление, грях: мжжъ многоклатвѣнъ
напѣннѣ сѧ безаконна 134b *Сир 23:11* (26b, 27c, 63b, 93c, 101b, 163b, 163c,
164d, 171c).

безаконникъ, -а м. [1] **ἄνομος** Беззаконник, престъпник: двѣдъ боу моли сѧ гл̄аше...
неучстнвы безаконники• н мжжа крѣвы нарцага мѣздонмѣца 26b.

безаконьновати, безаконьноуѣж, безаконьноуѣши *несв.* [5] **ἀνομεῖν 1.** Извършвам грях,
престъпление, безчинства: съгрѣшнхомъ оцѣстн гн̄• безаконьновахомъ
совѣмѣстн вл̄ко 305c. **2.** Постъпвам противозаконно, несправедливо: да
постъдѣтъ сѧ грѣднн• зане бес правдѣты безаконьноваша• на мѧ 98d *Пс 118:78*
(98d, 148d, 164c).

безаконьнѣ, -ын прил. [10] **ἄνομος 1.** Нечестив, грешен, безбожен: прѣдѣсть бо ны въ
рѣцѣ врагъ• безаконьнѣ 305а. **2.** Незаконен, който е в разрез със закона: аште
оправдѣтъ сѧ гл̄а• въ мѣрнлѣ безаконнѣ• н въ вѣтнштн ставла лѣстѣна 161а
Мих 6:11. Субст. а) безаконьнага **ἄνομα** Беззакония, нечестиви, грешни дела:
сѣвѣтъ бо зѣлнхъ безаконна сѣвѣцавають 176b; **б)** безаконьнын (**ὁ**) **ἄνομος, ὁ**
ἄφρων Безбожник, престъпник, грешник: вѣнегда гл̄тн нмѣ безаконноуѣмоу да
оумрешн• н не повѣсн ѣмоу 274d *Иез 3:18*; **в)** безаконьнын **ὁ ἄνομος** Този, който
не е подвластен на закона: братоу си дасн въ занмѣ• срѣвѣтъ подѣзаконноуѣмоу•
тоуждемоу же не дан въ занмѣ: срѣвѣтъ• безаконноуѣмоу 28c (32a, 32d, 91a, 124a,
180d).

безаконьнѣ нареч. *сравн.* [1] **ἀνομώτερον** По-нечестиво, по-престъпно, по-грешно:
сребролюць• ннѣтоже безаконнѣе: съ бо н свож дш̄оу продаждьноу творнѣ 23d.

безблагодѣтнѣ, -ын прил. [1] *Субст.* безблагодѣтннн **οἱ ἀχάριστοι** Тези, които са
лишени от благодатта (на Бога): не оуподобнмъ сѧ оубо безблагодѣтнѣимъ• нъ тако
оученици благодѣтыя образѣмъ благодарѣмъ вѣдѣмъ 264b.

безблазньнѣ нареч. [1] **ἀπλανῶς** Без поддаване на съблазни: н хотѣцин ѹнстѣ пожнн
сега ошаважтъ сѧ: н по правоуѣмоу пжтн безблазньнѣ ходѣтъ 17c.

БЕЗБЛАЗЪНЪТЪ, -ЪН *прил.* [1] **ΒΕΖΒΛΑΖΥΝΟΜΉ ΟΥΜΟΜΗ** **ἀπερισπᾶστος** Небезпокоявано, съсредоточено: любан бо безмѣвѣе • н безблазъномъ оумомъ хотѣ приближити сѧ **β̄ζ̄κ̄** • не хоце въсемъ бесѣдовати ни съ цѣмъже **ω̄ν̄жд̄** 220b.

БЕЗБОЖЪНЪТЪ, -ЪН *прил.* [1] *Субст.* **ΒΕΖΒΟΖΥΝΗΝ ΗΪΘΕΟΙ** Безбожници, нечестивци: еже рѣвновати • безбожнѣнми клюунтъ сѧ 120b.

БЕЗБЪДЪ, -Н *ж.* [1] **ἀκτημοσύνη** Бедност, нестужание: яко безбъдъ лѣгкоу соуштоу: н оудобъ на нѣо възлѣтажштоу 24d.

БЕЗВЕЩЪНЪТЪ, -ЪН *прил.* [1] **ἀπράγμων** Спокоен, необременен от грижи, дела: безвештъно бо безмѣвнѣе • вештънааго лнчѣа чѣстѣнѣе **ε̄** 34a.

БЕЗВЕЩЬСТВЪНЪТЪ, -ЪН *прил.* [1] **ἄυλος** Нематериален, безплътен: разжмѣмъ же его свѣта датни • бестрастѣномъ н безвещьствѣномъ оумомъ принацижще сѧ • н въше оума съвѣткоюпленн 269a.

БЕЗВОДЪНЪТЪ, -ЪН *прил.* [2] **ἄνυδρος** 1. Безводен, сух: въздада тебе **δ̄ισ̄а мо̄а** • коль множницеж пѣтъ мо̄а • въ земан поустѣ н непрѣходѣнѣ н безводѣнѣ 291a *Пс* 62:2. 2. Който не носи дъжд: такоже облакъ безводѣнъ вѣтромъ женетъ сѧ тако н урѣнѣць не нмѣ трѣпѣнниа дх̄м̄ъ оунѣнниа 65d.

БЕЗВѢРЪНІЕ, -ІА *ср.* [1] **ἀπιστία** Безверие, неверие: неначаанниа вѣдѣтъ... вѣноснтъ бо **ῡλ̄κα** • въ безвѣрнѣе • н безъоупѣваннѣ 66b.

БЕЗВѢРЪНЪТЪ, -ЪН *прил.* [1] **ἄπιστος** Недоверчив, съмняващ се: н **Γ̄** же безвѣрнѣннми нудеомъ рече: амннъ глаголю вамъ: нщете мене не яко видѣсте знаменнѣ: нъ тако гасте отъ хлѣбъ н насѣтитсте сѧ 15b.

БЕЗВѢСТІЕ, -ІА *ср.* [4] **ἀδηλότης, τὸ ἄδηλον** Неизвестност, несигурност: въскон вѣщи есть вѣрѣма н соудѣ • н оусьраца еднна • оусьрацетъ всѧ **τᾱ** • н се о сѣмьрѣтн **ῡλ̄ν** глѣтъ • за безвѣстѣе жнтѣа 197b (26c, 30d, 85d).

БЕЗВѢСТЪНЪТЪ, -ЪН *прил.* [1] **ἄδολος** Непознаваем, неведом: не можѣмъ оубо оскрѣвѣтн на нѣа благоа нашего **βᾱ** • **μ̄λ̄δαго**... безвѣстѣнаго • безгнѣвнаго 257b.

БЕЗГЛАВЪНЪТЪ, -ЪН *прил.* [1] **ὁ Ἀκέφαλος** Безглави – прозвище на Севир, присъединил се към ереста на “безглавите”: по снхъ **κ̄β̄τοуχ̄** • призрачѣе н мнѣннѣ н съгрѣженнѣ мѣдроуѣа • **κ̄μοӯже м̄жд̄роӯе** • **дноскор̄**... **петро̄** гжгнвѣн • **сеӯнро̄** безглавнѣн 301d.

БЕЗГНѢВЪНІЕ, -ІА *ср.* [1] **ἀοργησία** Нераздрознителност: мољба бо етъ кротостъ н безгнѣвѣа прозавлѣ 231c.

БЕЗГНѢВЪЛНЪТЪ, -ЪН *прил.* [1] *Субст.* **ΒΕΖΓΝΕΒΥΛΗΝΤΗΝ ὁ ἄοργητος** Този, който е нераздрознителен, спокоен: а трѣпѣлнѣн н безгнѣвѣлнѣн • съ прѣмѣдръ н разоумнѣтъ 242c.

БЕЗГНѢВЪНЪ, -ын *прил.* [2] **ἀόργητος** Който не се гневи: и такоже велнкъ вѣтръ• не двннетъ стлѣпа тврѣда• тако и дша безгнѣвѣны не свѣсхѣтнѣтѣ гаростъ 60с (257b).

БЕЗГОДНЕ, -га *ср.* [1] въ безгодне ἐν οὐ καιρῷ Преждевременно, без време: не нечѣстоуи много• и не воудн жестоку• да не оумьрешн въ безгодне свое 88b *Екл 7:17.*

БЕЗГОДЪНЪ, -тын *прил.* [5] **ἄκαιρος, ἄωρος** Ненавременен, неуместен, бесполезен: добро зѣло• и велын пользыно• еже отърицати сѧ безгоднѣнхъ вѣсѣдъ• и оукланати сѧ мнромодрънѣхъ• без велнкѣнхъ нжжда 220a. ♦ безгодномъ въздрасломъ **ἀώρω ἡλικία** Преждевременно: аще ли безгодномъ въздрасемъ• отидемъ отъсждоу• то нмамъ г̄а нашего мьздввъздатеа 241a (61a, 203d, 219d).

БЕЗГОДЪНѢ *нареч.* [1] **ἀκαίρως** Не навреме: не подобаетъ оубо приимати еа• и тжжнѣн безгоднѣ• и свѣрѣшатн радостъ вражнж 61a.

БЕЗГРѢШЕНЪ, -ын *прил.* [1] **ἀναμάρτητος** Безгрешен, който няма грехове: безгрѣшѣнъ во сѣи н бѣ сѣи• и не трѣвоуа тѣлеснѣнхъ троудъ• все приа створитн и наоучитн ны 187с.

БЕЗДОМЪНЪ, -тын *прил.* [1] *Субст.* бездомнѣн **ὁ ἀκτήμων** Този, който няма дом, имущество, бедняк: бездомнѣн• подобитѣ нанн и ноанноу обрѣтаетъ сѧ 192a.

БЕЗДРАЗОУМНЕ, -га *ср.* [1] **ἄσυνεσία** Неразумност, безразсѣдность: оклеветание и рѣпѣтанне• блжжн дроугъ дроугоу естѣ• овое же вѣтѣн бездрозумнѣ 71b.

БЕЗДРѢПѢТНЪ, -тын *прил.* [2] *Субст.* бездрѣпѣтнѣн **ὁ ἀγόγγυστος** Безропотен человек: бездрѣпѣтнѣн безъ оукора• а рѣпѣтнѣн корнмъ• и вѣстоудѣнъ• и бѣмрьзѣкъ обрѣтаетъ сѧ 69с (69b).

БЕЗДРѢПѢТЪНЪ, -тын *прил.* [1] *Субст.* бездрѣпѣтнѣн **ἀγόγγυστος** Безропотен человек: бездрѣпѣтнѣн• тако и вода чѣта а рѣпѣтнѣн• грѣзѣна и възмоуштена 69b.

БЕЗДРЪЗНОВЕННЕ, -га *ср.* [1] **τὸ ἀπαρησίαστον** Смиреност, кротост, липса на дързост: подобна естѣ дрѣзостъ жнож велню• егоже не трѣпаште паленна• вѣгажтѣ ѱлцн ѿ него• и подѣ сѣнѣ приѣгажтѣ• покоа радн• еже естѣ бездрѣзновенне и говѣнне 38a.

БЕЗДЪНА, -гы *жс.* [1] **ἡ ἄβυσσος** Ад, пѣкъл: аште во вѣсовѣ молнѣшн г̄а• да не постѣланн бжджтѣ въ бездѣнж оулоучнша прошенне 67d.

БЕЗДѢЛНЕ, -га *ср.* [1] **ἀπραξία** Безделие: разарган бездѣльнмъ заповѣдъ• и оуча бесподнѣнмъ словесемъ• малъ нареуетъ сѧ 247с.

БЕЗДѢЛЬНЪ, -тын *прил.* [3] **ἄπρακτος** Който не е подкрепен с дела: нма во просто не възводнтѣ въ црѣство небснѣе• ни слово бездѣльно• пользуетъ слышашемоу 247с. *Субст.* бездѣльнага **ἡ ἀπρακτος** Безделница: мьнтѣ во сѧ сжштн чѣто бездѣльнага ннчѣтоже сжштнн оумомъ лѣстнѣтѣ сѧ сама 53d. ♦ бездѣльна

поставляти **ἄπρακτος καθίστᾱν** Осуетявам нечии намерения, планове: нмнже н самого $\bar{\Gamma}$ а нашего н $\bar{\sigma}\bar{\rho}\bar{\epsilon}\bar{\alpha}$ • игда конъча въса нскоу҃сгы• на҃а нскоу҃шати• тѣмъже н повѣжденъ отъпаде• образоу на все $\bar{\Gamma}$ ъ вѣвѣ• срѣкѣ• поштенни н молнтвами се҃го бездѣльна поставлати 170b.

безнмѣннѣ, -та *ср.* [1] **ἀκτημοσύνη** Бедност, нестезание: хотѣн... беззаконнааго се҃го дѣланиа свободоу оулоу҃нати оудомѣ• безнмѣннѣмъ н малоѣдениемѣ н млтѣвож• н градоу҃штннхъ чаанемѣ оудобѣ свободнѣ са 91a.

безнмѣннѣство, -а *ср.* [3] **ἀκτημοσύνη** Бедност: ннѣнн $\bar{\beta}\bar{\alpha}$ радн на землн оубо хо҃дѣтъ• а жнтѣ на невесѣхъ нмоу҃тъ• безнмѣннѣства во радн ан҃глмѣ ратѣствоу҃жѣтъ 192b (192с, 194a).

безлѣстнѣ, -ын *прил.* [1] **ἄδολος** Неподправен: тако новорожденн млденыцн $\bar{\Gamma}\bar{\lambda}$ • словесное безлѣстное млѣко вѣзлюбнѣте 252a 1 *Петр* 2:2.

безлѣннѣ, -ын *прил.* [1] **ἄοκνος** Незабавен: подоваѣтъ оубо безлѣнное н теплое• тѣщноу҃моу показати на дѣло молнтвнное 189a.

безлѣтнѣ, -ын *прил.* [1] *Субст.* безлѣтнѣнн **ὁ ἄχρονος** Този, който е вечен (Бог): тѣштнн бждѣмѣ• врѣмена расмотрнмѣ• прѣлѣтнѣнаго чаижште безлѣтнѣнаго• невннмаго• настѣ же радн вннма 182b.

безмаслнѣ, -ын *прил.* [1] **ἀνέλαιος** Който няма масло: оуродѣнж таковжо дѣвнцж рече $\bar{\Gamma}$ ъ• бесвѣтѣна во сжштн н безмаслѣна• вѣнѣ цр҃са нѣнааго затворнѣ са женнша радостн лншкшн са 53с.

безмнлованнѣ, -та *ср.* [2] **τὸ ἀσυμπαθές, τὸ ἀνάληπτον 1.** Несъстрадателност: хоу҃лан нскрѣнааго прн коемѣ любо прѣгрѣшеннн• тѣмнже сѣтъмн обажетѣ са... оставнѣ во са отъ $\bar{\beta}\bar{\alpha}$ за безмнлованнѣ н велнчаннѣ 110d. **2.** Безмилостност, жестокост: тако н слнннн оудобнзнж нмжѣ обнѣтн немощнѣнѣа• нмжѣ же н лютоствѣ н безмнлованнѣ• н разгравнжѣтъ оубогѣа ловнѣвѣ та непѣжжѣтъ 85с.

безмнлостнвнѣ, -ын *прил.* [3] **ἀνελεήμων** Безмилостен, безжалостен, жесток: тоу оузырнѣ• ан҃глѣ безмнлостнвнѣ• срагѣ нмжѣа образѣ 206a (24d, 77d).

безмѣлнѣ, -та *ср.* [17] **ἡσυχία** Безмѣлнѣ, мълчаннѣ: любан во безмѣлнѣ• н безблазѣномѣ оумомѣ хотѣ прнвлнжнѣ са $\bar{\beta}\bar{\zeta}$ • не хоше всемѣ бесѣдовати нн съ цѣмѣже ѿнѣдѣ 220b. ♦ безмѣлнѣ дѣлати **а) ἡσυχίαν ἄγειν** Живея в мир с другите, без препирни: подражаѣтъ граждани скждѣнооумнѣнн: мжжѣ же моудрѣ безмѣлнѣ дѣѣтъ 106d *Притч* 11:12; **б) (ἡσυχίαν) γεωργεῖν** Пазя безмѣлнѣ (като монашески обет): врьнорнзѣць... соушѣе нстовое поштеннѣ: дѣжнѣ естѣ• нзволнѣ• а не поравлати сн страстемѣ• н велѣе безмѣлнѣ дѣлати выннж 20с (3b, 3с, 5d, 34a, 34с, 38a, 43b, 80b, 95b, 223b (2), 224a, 224d, 225a).

БЕЗМЪЛВЪНЪТЪ, -ѳын *прил.* [5] ἡσυχίος, ἡσυχος, ἀπερίσπαστος 1. Безмълвен, мълчалив: дарова же намъ... φωνοῦ πρὸς ποδοβύναγο: χῆτρα сѳца н вѳсѳин дѳтельмин оῦκραшена: жнвѳшааго ωτѳ дѳѳѳска безмълвѳномъ жнтнѳемъ н постомъ ба. 2. Спокоен, мирен: да тнχο н безмълвѳно жнтнѳ жнвѳемъ въ вѳсемъ благовѳрн-н правѳдѳ 34b 1 Тим 2:2. 3. Съсредоточен, спокоен: блаженн тацнн• н на земин н на нѳсѳхѳ• нже вса оῦметѳи непѳщжѳтъ• да χ̄α пнобращѳтъ• да обрѳщѳтъ сѳ кротѳкѳнѳмъ н безмълвѳнѳмъ д̄х̄омъ ходѳще 224a (222a, 223c).

БЕЗМЪЛВЪНѳ *нареч.* [1] ἀπερίσπαστως Спокойно, съсредоточено: истинное во скопение н истовое дѳвѳство о χ̄ѳ• с̄то естѳ тѳломы н д̄х̄мѳ• безмълвѳнѳ н неостѳпѳнѳ π̄ю слоῦжаштн о д̄с̄ѳ бж̄нн 53d.

БЕЗМѳРНЕ, -ѳа *ср.* [1] τὸ ἄμετρον Безграничност, неизмеримост: слова правѳдѳннѳ прѳѳнста по кѳннгамѳ: бѳннслѳнѳ же г̄л̄жѳ сѳ: за мѳножѳство н безмѳрне слова оῦнѳельства нхѳ 7d.

БЕЗМѳСТЪНЪТЪ, -ѳын *прил.* [2] ἄτοπος Безсмислен, нелеп: блѳдѳмѳ сѳ• вѳзлюбленнн• не пастн отѳ врага вѳ сѳтн смѳха• м̄нози во сѳтъ раждаѳнн + нмѳ+ безмѳстѳнн н непрыазнн вѳѳдове 206d. *Субст.* безмѳстѳнаѳ τὰ ἄτοπα *Обр.* Труднообрабатѳеми места: ѳже посмнѳтн сѳ н оῦкарѳтн. вѳпражѳ оῦво естѳ ед̄ѳна. прѳмѳнена же. оржѳнн безмѳстѳнаѳ. н жнжѳнн плодѳ плѳвѳельнѳ 106a.

БЕЗМѳДРНЕ, -ѳа *ср.* [1] ἀφροσύνη Безразсѳдство, безумие: ѳростѳ же• н гнѳвѳ оба сѳа едннѳа матерѳ нздрода естѳ зовомѳна безмѳдрне 59c.

БЕЗМѳТЪНЪТЪ, -ѳын *прил.* [5] ἀθόλωτος, ἀνεπιθόλωτος, ἀτάραχος, ἀτάρακτος Спокоен, безметежен: тоῦ нмѳ лѳнтѳ сѳ жнзнѳ н длѳгѳта дѳннн• тнхаа н безмѳтѳнаа• вѳ ненже отѳвѳже волѳзнѳ н пѳалѳ н вѳздѳханне 50b (144b, 223a, 231b, 242d).

БЕЗОБѳДАН *прил.* [1] *Субст.* ἀκτήμων Този, който не притежава имущество: безобѳдан ѳрнѳцѳ• малѳнхѳ естѳ• да вѳ наслажденнн мнѳгѳхѳ боῦдетѳ 191d.

БЕЗОПЫТЪНЪТЪ, -ѳын *прил.* [1] ἀπερίεργος Прост, непредвзет: хотѳн во вѳсквѳрѳннѳмъ жнтнѳемъ пожнтн на сѳемъ жнтнн: самоправѳнѳ хоштѳтъ вѳтн• снрѳѳ сѳеѳ вѳннматн• н безмълвѳнѳмъ прѳблнжѳтн сѳ б̄зѳ• вѳсплавѳнож мѳслѳж н безѳопытѳномъ оῦмомъ 80b.

БЕЗОСТОῦДЪНѳ *нареч.* [1] ἀβασανίστως Без разследване, без да се провери: не можѳмѳ оῦво безоῦѳнѳ• н безостоῦдѳнѳ осжжѳтн сѳгрѳшажштннхѳ 108a.

БЕЗОТѳВѳТЪНЪТЪ, -ѳын *прил.* [1] ἀναπολόγητος Който не може да бѳде извинен: тѳемѳже безѳотѳвѳтѳнѳ ѳсн о ῥ̄л̄ѳе вѳсѳ сждѳн 108d Рим 2:1.

БЕЗОῦНѳЪТЪ, -ѳын *прил.* [1] προπετής Нахален, безочлив: н безоῦнѳѳнн ѳюда• нскарнѳтѳнннѳ г̄лаашѳ: ѳесѳ радн мѳро сѳ не продано вѳстѳ на т̄ѳхѳ пѳнѳзѳ н дано ннштннѳ 57a.

безоучьнѣ нареч. [1] **προπετῶς** Безогледно, безразсъдно: не можѣмъ оубо безоучьнѣ• н
безостоудьнѣ осаждатн съгрѣшаштнхъ 108а.

безоумнѣ, -ѣ ср. [16] **ἄνοια, ἀπόνοια, ἀφροσύνη** Безразсъдство, неразумност, глупост:
не отъвѣштаван безжмьноу по безоумнѣ его• да не подобѣнь емоу бодешн 58с
Притч 26:4 (38с, 47с, 58b, 58с, 69с, 71b, 79с, 95b, 120d (2), 125b, 137d, 244а,
286с, 297а).

безоумль, -нн [8] **ἄφρων** Глупав, неразумен: длъгодѣшьнъ моужъ• велнкъ въ мждростн• а
малодѣшьнън крѣпъ безоумль 60а *Притч 14:29*. *Субст.* **ἄφρων** Глупак,
неразумен човек: не клячнтѣ сѧ оустьнѣ безоумью вѣрѣнѣ• нн правьдннкоу
оустьнѣ лъжнвѣ 94а *Притч 17:7* (26b, 55d, 59с, 101d, 143а, 242d).

безоумъ прил. [1] *Субст.* **ἄφρων** Глупак, неразумен човек: безоумъ въ прѣвѣн дѣнъ
нсповѣдаеть гнѣвъ• а мждрѣн потааетъ 58с *Притч 12:16*.

безоумьнъ, -ын прил. [51] **ἄφρων, ἄλογος, ἀλόγιστος, ἄσοφος 1.** Безумен, неразумен,
глупав: яко еднна отъ безоумьнъхъ женъ глѣ• аще добро нз-д-роукы гнѣ
прнаховѣ• то зълаго не тръпнвѣ лн 264d *Иов 2:10*. **2.** Безсмислен: постъ же
безоумьнъ естъ• нже оуставьнааго врѣмене жндеть въ годъ• еже частнн н• без
вѣстпагноваеннн• къ трапезѣ влѣветъ 21а. *Субст.* безоумьнъ, безоумьнън (**ὁ**)
ἄφρων Глупак, неразумен човек: всѣж паростъ своѣж нзноснтъ безжмьнън•
прѣкмждрѣн же храннтъ сѧ по члстн 60а *Притч 29:11* (16b (2), 17а, 17с, 24а, 26b
(2), 32с, 33b, 36а, 38с, 55d, 56а, 58b, 58с (3), 59с, 60а, 61b, 72с, 76а, 79b, 79с (2),
89b, 102с, 120d (2), 128а, 129с, 136с, 141b, 142с, 143b, 173d, 176d, 178b, 178с,
194d, 207а (2), 207b, 207с, 208а (2), 244а, 256b).

безоупѣваннѣ, -ѣ ср. [1] **ἀνελπιστία** Безнадеждност, отчаяност: нѣнауааннн врѣдъ...
въноснтъ во члѣа въ безвѣрннѣ• н безъоупѣваннѣ 66b.

безоупѣваньство, -ѣ ср. [1] **ἀνελπιστία** Безнадеждност, отчаяност: празнь во отъраждаеть
похотъ н лѣностъ• паче же н безоупѣваньство 155а.

безълюбнвъ, -ын прил. [6] **ἀμνησικάκος, ἀνεξικάκος, ἄκακος** Незлюбив, който не е
злопаметен, не таи злоба: безълюбнвън же гѣ яко агнѣ незълюбнво въсе тръпаше
119d. *Субст.* безълюбнвнн **οἱ ἄκακοι** Незлюбивите, простодушните хора: таковнн
во гѣу нашемоу не работажтъ: нъ своѣмж врѣвоу: н врославнѣмъ н благословнѣмъ:
прѣкльщажтъ сѣца безълюбнвънхъ 14d *Рим 16:18* (66а, 66с, 144b, 259b).

безълюбнѣ, -ѣ ср. [5] **ἀκακία, ἀνεξικακία, τὸ ἀνεξικάκον, ἀπὸ κακίας** Беззлobie,
доброта, добронамереност: тако бо подвнзажще сѧ• възможете въ нстнноу в себѣ
образнтн образъ хвѣ всѣмъ жнтънмъ• прнвѣтомъ... длъгодюшьемъ• безълюбьемъ
252с (113b (2), 202с, 259с).

везълобвѣнъ, -ын *прил.* [1] ἄκακος Незлоблив, простодушен: вѣдн въ пѣннх своемъ
везълобвѣнъ• н кротокъ тако отроци нвренцини• нже сърѣтоша ꙗ̄ съ вѣтвѣмн н съ
цвѣтѣцн 230d.

весвѣтънъ, -ын *прил.* [1] ἀφεγγής Който няма светлина, намира се на тъмно: оуродънж
таковжю дѣвнцж рече ꙗ̄• весвѣтъна бо сжштн н безмаслаъна• вънѣ цр̄са нѣнааго
затворнтъ сѧ женнша радостн лншьшн сѧ 53с.

векврънънъ, -ын *прил.* [12] ἀγνός, ἄκηλίδωτος, ἀκίβδηλος, ἀβέβηλος, ἄσπιλος 1.
Непорочен, праведен: сѣднны же сжтъ мѣдростъ ѡлкомъ• н лѣто старостн• жнтѣе
векврънъно 241с *Прем 4:9. 2.* Неосквернен, неопетнен, чист: запрѣцаж тн прѣдъ
гм̄ъ• съблостн заповѣдъ веквръннж• незазорнж 258b 1 *Тим 6:14. Субст.*
векврънъннн оἱ ἀκίβδηλοι Непорочните, праведните хора: векврънъннн во ѡтѣ
одъжденнѧ небеснааго хлѣба крѣматъ сѧ 7с (7с, 80a, 80d, 144a, 184с, 215с, 224a,
230с, 277с).

векврънънѣ *нареч.* [1] ἄσπιλον Безупречно: павлъ варнава• тнмотъ• нже теуенне
ѡнстотъ• н подвнгъ векврънънѣ съврѣшнша 253d.

веконъвѣнъ, -ын *прил.* [2] ἀτελεύτητος Безконечен, безкраен: въ тѣ бо часъ
вѣдовънън въздѣхноуѣ горко• нгда бесъмртѣнѣн вѣунѣн прѣдадѣтъ сѧ тѣмѣ
вънѣщннн... н ѡрѣвн веконъвѣноу• н дьноу адовоу 206a (254b).

векоренънъ, -ын *прил.* [1] ἄρριζος Който няма корени: велнчавъ ѡлкъ• дрѣво бесплодно
н векоренно 98a.

векрамольнъ, -ын *прил.* [1] ἀνεπιβούλευτος Който е лишен от интриги, спокоен:
пръвоѣ бо боудѣтъ намъ отъ сего• доброѣ беспечальнѣ• н отътоудѣ векрамольна
ннщета 193a.

векждънъ, -ын *прил.* [1] ἀνελλιπής Който има, притежава в изобилие: тако по истннѣ
ѡловѣцн вѣша бжнн... огрѣважще сѧ отъ всѣа зѣлы вѣщн: векждънн: всѣхъ
благъ 3b.

веспечальнѣ, -ѧ *ср.* [2] ἀμεριμνία Необремененост, спокойствие, липса на грижи: всегда
поустына гонѣще• да многомъ беспечальнѣмъ н безмлъвнѣмъ• вѣѣ прнчацажще сѧ•
своего оума зръцало векврънно съдѣлажтъ 224a (193a).

веспнщънъ, -ын *прил.* [1] *за гр.* ἡσυχίος Аскетичен: лоукавнн бо вѣсн обыван нноуѣ
паче въсего жнвота• на тѣщнвѣна ѡрѣнца• н веспнщъноѣ волѣща жнтѣе• острнтн
ороужьнѣ напастън 189a.

весплавънъ, -ын *прил.* [1] ἀρεμβάστος Спокоен, съсредоточен: хотѧн бо векврънномъ
жнтнѣмъ пожитн на сѣмъ жнтнн: самоправънъ хотѣтъ бѣтн• срѣкъ себе
въннматн• н безмлъвнѣмъ прнблнжатн сѧ вѣѣ• весплавънож мѣслѣж н
везъопытѣномъ оумомъ 80b.

бесплнщнѣ, -ѣ *ср.* [2] ἡσυχία Безмълвие, мълчание: бесплнщнѣ оубо тако добръ стѣ• мѣтн всѣхъ добръ дѣланъ естъ 223с. ♦ любан бесплнщнѣ φιλῆσυχος Който обича мълчанието, безмълвието: любан бесплнщнѣ• ѱрьньць любнмъ естъ б̄мь 223с.

бесплоднъ, -ын *прил.* [6] ἄκαρπος 1. Бесплоден: велнчавъ ѱлкъ• дрѣво бесплодно н бескоренно 98а. 2. *Прен.* Който не създава нищо полезно, нищо ценно: да вѣы бо како отътрѣгль оумъ отъ прѣдълежанна млтвѣннаго• н бесплодна створь ѱлка• того дѣлама припоуштаеть емь безгоднѣж скръвь 61а (29с, 65d, 211d, 247с).

бесплътнъ, -ын *прил.* [1] ἀσώματος Безплътен, безтелесен: пѣнне дѣло естъ бесплътннхъ снлъ• слоужащнхъ н прѣстоашннхъ вѣннж б̄оу 227с.

беспользынъ, -ын *прил.* [2] ἀνόνητος, ἀνωφελής Безполезен: вѣсѣмъ тѣштаниемъ отъстоупнмъ• беспользынаго• паѳе же• дшѣврѣднаго празднословесна 79d (129а).

беспорочнъ, -ын *прил.* [1] ἀνεπίληπτος Безупречен: добро естъ възлюбленн• еже на бжѣж стѣдѣнѣ• рекъше говѣнѣ некрѣпымъствоуемою• бескрѣпное беспорочное 144а.

беспохвальнъ, -ын *прил.* [1] *Субст.* беспохвальнън ὁ ἀχάριστος Неблагодарник: тако съказаетъ сѣ истнннън благодарць• нже вѣ велнкахъ напастехъ хвалословесоуѣ г̄а• познанне же беспохвальнаго• еже пороковати вѣ скръвяхъ 265а.

беспрнчастнъ, -ын *прил.* [1] ἀμέτοχος Който няма нищо общо: сего радн рѣхъ тако беспрнчастно• н разгласно естъ жнтне ѱрьньѳе• н мнрнне 221а.

беспрѣстанн *нареч.* [3] ἀδιαλείπτως, ἀπαύστως Постоянно, непрестанно: длъжнъ естъ ѱрьнорнць вѣннж н беспрѣстанн жрѣтн гю• оузаконена емоу славословесѣа 227d (18d, 292а).

бестрастнѣ, -ѣ *ср.* [4] ἀπάθεια 1. Хладнокрѣвие, спокойствие: нѣ мѣы не отъстоупнмъ отъ г̄а• донѣдѣже повелнтъ отнти отъ насъ некоусынкомъ• н ожнвнтъ нѣы за трѣпѣнѣ н твердое бестрастнѣ 67а. 2. Липса на страдание: а такоже н вѣ страстн стѣ вѣрова вѣсѣмъ срѣцемъ• н смѣренѣ прнѣмаетъ благодѣтъ бестрастѣа• нмашн съвѣдѣтельствоуѣште ѱнанѣ 183d (184а, 223с).

бестрастнъ, -ын *прил.* [3] ἐν ἀπαθεί, τῇ ἀπαθεία 1. Безчувствен, който не испытва страдание: н просвѣтн мн оумъ• свѣтомъ разоумѣа евангелна твоѣго... тѣло мое твоѣж страстѣж бестрастнѣж 179b. 2. Спокоен: разжмнѣмъ же иго свѣта датнн: бестрастнѣмъ н безвещствнѣмъ оумѣмъ прнѣацѣмъ сѣ• н вѣше оума съвѣкоупленн... равнн бо англмъ такоже бжѣе слово рече бждемъ 269а. *Субст.* бестрастнън ὁ ἀπαθής Този, който не страда, не испытва болка (Бог): тѣштнн бждемъ• врѣмена расмотрнмъ• прѣлѣтнаго ѳаѣште безлѣтнаго... неосагаамаго• насъ же радн осазана• бестрастнаго• насъ же радн страстна 182b.

вѣстрашнѣ, -ѣ *ср.* [4] **ἀφοβία** Липса на боязън, страхопочитание: вѣрѣдъ во съ• отъ вѣзжннѣа• н вѣстрашнѣа вѣжѣа раждаетъ сѣ 69с (107а, 186b, 202с).

вѣстроуднѣтъ, -ѣн *прил.* [1] **ἀχειμαστος** Тих, спокоен, който не е бурен: такъвѣн во... правѣннѣ пжтѣнѣ стжпанѣтъ• н вѣ вѣстроуднѣоѣ прнстаннштѣ хѣво доходнѣтъ 129а.

вѣстоуднѣ, -ѣа *ср.* [1] **ἰταμότης** Безсраме: прѣкословнѣснѣ• н вѣстоуднѣ• нгомѣ зѣло затѣзаетъ сѣа 77а.

вѣстоудѣ *нескл. прил.* [1] **ἀναιδής** Безсрамен: ѡвратншѣа сѣ люднѣ сн: вѣзвращтѣннѣнѣмѣ вѣстоудѣ 66d.

вѣстоуднѣтъ, -ѣн *прил.* [6] **ἀναιδής, ἰταμός** Безсрамен, дѣрзѣк: не прнннн вѣко вѣчѣствованнѣж твонѣмоу• отъ гзѣыка вѣстоудѣна 306а. *Субст.* вѣстоуднѣнѣн **ἀναιδής** Безсрамен, дѣрзѣк човек: вѣстоуднѣнѣн же лнцѣнѣж сконнѣж вѣзненавнѣдѣнѣж воудѣтѣ 38с (69с, 77d, 78а, 117b).

вѣстоудѣ *прил.* [1] **ἰταμός** Безсрамен, дѣрзѣк: нѣ н егда кѣ нѣмоу арѣноу• вѣстоудѣа етерѣы• архнѣросоуѣнн н етнаархнн• вѣсташѣа одолоуѣжѣе• обладѣашѣ оубо вѣсѣнѣж лубоуѣсѣтѣннѣж 258d.

вѣстѣуѣнѣтъ, -ѣн *прил.* [3] **ἀμήχανος, ἀσύγκριτος, τέλειος** Несравннѣ, невероятен: н кѣрѣ же перѣсннѣтъ• нн внѣдѣтн же фаногѣа прннѣтѣтъ• днѣвѣноу етероу н вѣстѣуѣнѣноу доврѣтѣж ннжѣж сѣвѣдѣтѣлю емоу 50b (85с (2)).

вѣсѣваленнѣ, -ѣа *ср.* [1] **ἀκαυχησία** Скромност: велнко оубо естѣ вѣ ѣнстѣтѣк прѣвѣыватн вѣ ѣсѣтѣ пѣтѣтн гнѣа вѣ вѣсѣваленнн 54с.

вѣсѣрамѣннѣкъ, -а *м.* [1] **ἄστεγος** Бездомннѣ: вѣсѣрамѣннѣкѣ вѣводнѣтѣ вѣ домѣж скон 210d *Ис 58:7.*

вѣсѣвѣктнѣ, -ѣа *ср.* [1] **ἀβουλία** Безразсѣдство: вѣсѣвѣктнѣа во знаннѣнѣж естѣ• ѣжнѣ прнсно глѣтн 79а.

вѣсѣвѣтѣнѣтъ, -ѣн *прил.* [1] **ἀσύμβουλος** Който не прнѣма сѣветн, не се нудѣа от сѣветн: моужѣ же вѣсѣвѣтѣнѣтъ• самѣж сѣвѣ рѣтѣнѣтъ 176а.

вѣсѣгласнѣ, -ѣа *ср.* [1] **ἀσυμφωνία** Несѣгласуваност, разногласнѣ, днсѣармоннѣа: н несѣгласнѣнѣж вратѣтъ• тѣко шжѣа дѣхѣаннѣ вѣтрѣно• вѣсѣгласнѣнѣж вѣрѣждаѣнѣж обѣштѣадоу гласѣа 87с.

вѣсѣмнѣренѣтъ, -ѣн *прил.* [1] **ἀδιάλλακτος** Непрнѣмнѣрнѣ: ноужѣдно оубо естѣ зѣло вѣсѣцѣмѣж хрѣненнѣж вѣздѣрѣжатн сѣ• н блѣстн повѣданѣж его таннѣсѣтво• да не прнснѣжн емоу дроуѣгѣ вѣсѣмнѣренѣтъ емоу врагѣ прѣвѣоудѣтѣ 135b.

вѣсѣмрѣтнѣ, -ѣа *ср.* [5] **ἀθανασία, ἀθάνατος** Безсмѣртнѣ: оуспѣшнѣжѣ во естѣ намѣж невѣрѣцнѣ не нашнѣж• н лубѣтн нашѣа• нѣтѣлѣннѣ н вѣсѣмрѣтѣжѣ глѣж 268d (4с, 8а, 284с, 298с).

вѣсмърѣтьнѣ, -ѣн *прил.* [5] ἀθάνατος, θάνατος 1. Безсмъртен: томоу слава
вѣсмърѣтьноу҃моу х̄оу҃ нашемоу іс̄у х̄оу҃• въ вѣкѣхъ вѣкомѣхъ 198b. 2. Вечен, безкраен:
въ тѣхъ во часѣхъ вѣдодвѣнѣхъ вѣздѣхноу҃тѣ горко• егда вѣсмърѣтьнѣхъ вѣхънѣхъ
прѣддѣлатѣ сѧ тѣмѣхъ вѣнѣщннѣхъ 206a (75b, 179a, 268d).

вѣсѣннѣ, -ѣа *ср.* [1] ἀγρουπνία Безсѣннѣ: сѣхъ вѣсѣхъ• урѣвѣхъ въ костѣхъхъ вл̄коу҃хъ бываеѣтѣ: поадаа
егѡ печалѣжъ н вѣсѣннѣмѣхъ 23c.

вѣсѣда, -ѣы *жс.* [33] ὀμιλία, συντυχία, λαλία, ἔντευξις, συζητεῖν 1. Слово, реч: нѣ да
воудеѣтѣ емоу образѣхъ н рнза н стѣпанѣхъ• н сѣдало... н гл̄анѣхъ• н кѣхъ нскрѣнѣжмоу
вѣсѣда• вѣе кѣхъ сѣмѣкрѣнѣжъ оустроѣно 148a. 2. Разговор, общуване: аще ли сѣннѣдетѣ
отѣхъ вѣхсокаго жнѣтѣхъ н внѣдѣнѣхъ• н обѣжетѣ сѧ жнѣтнѣскамн кѣплѣмн• н вѣсѣдамн•
неключоу҃нмѣхъ в̄оу҃• н вл̄кѣхъ неврѣгомѣхъ вѣждетѣ 221b. 3. Говорене, бѣбрене: не любѣн
вѣсѣдѣхъ• оскѣждаетѣхъ зѣловоу҃ 79c *Cup 19:6*. ♦ нмѣтн вѣсѣдѣхъ κτᾶσθαι συντυχίαν,
ἔχειν συντυχίαν Разговарѣм, общувам: тѣмѣжехъ вѣхѣма не велѣмо нѣхъ естѣхъ сѣхъ
женѡжъ посѣдѣтн нлн нмѣтн вѣсѣдѣхъ отѣхънѣдѣхъ 41d. ♦ сѣтворѣтн вѣсѣдѣхъ ποιεῖν
сυντυχίαν Поговоря: маломѣхъ словесѣхъ• солѣжъ вѣжнѣжъ растворѣнѣхъ• створѣнмѣхъ кѣхъ
ннмѣхъ вѣсѣдѣхъ• н отѣхъпоустнмѣхъ 221d (39d, 40b, 40d, 41b, 41d, 43b (2), 43c (2), 43d
(2), 44a, 44c, 44d, 45b, 46a (2), 61c, 116d, 134b, 219d, 220a, 220c, 220d, 221a, 221c
(2), 231c).

вѣсѣдованнѣ, -ѣа *ср.* [3] ὀμιλία, συντυχία, διάλεξις 1. Разговор: аще ли н поѣрѣва вѣждетѣ
вѣсѣдованнѣхъ• то сѣхъ оц̄н дх̄в̄нѣхъ н сѣхъ подвнжнѣннѣхъ• нлн сѣхъ вѣрѣжъ трѣвоу҃жѣца
польза• длѣженѣхъ естѣхъ вѣсѣдоватн 220c. 2. Беседа, слово: авѣе тако забѣвѣтѣ сѧ: тако
кѣхъ нѣкѣтнмѣхъ оу҃ченнѣкомѣхъ трѣвоу҃жштннмѣхъ оу҃ченнѣхъ• вѣсѣдованнѣа творѣхъ 137d
(232b).

вѣсѣдоватн, вѣсѣдоу҃ж, вѣсѣдоу҃жшн *несв.* [21] διαγορεύειν, διαλέγεσθαι, λαλεῖν,
ὀμιλεῖν, προσδιαλέγεσθαι, προσομιλεῖν, συντυγχάνειν, φθέγγεσθαι,
συμβουλοκοπεῖν, θαρρεῖν 1. Беседвам, разговарѣм, говоря: непорѡкнѣхъ н
цѣломѣдрѣхъ• новѣхъ свонмѣхъ дроу҃гомѣхъ вѣсѣдоу҃жѣ рече 50d. 2. Съобщавам, казвам: нѣхъ
ннѣтѣсѡже спѣтн нашѣтѣхъ• в̄годѣхноу҃венѣхънѣхъ кннѣхъ вѣсѣдоу҃жѣтѣ 161d. 3. Срецам се,
общувам с ѣякого: не вѣсѣдоу҃ж сѣхъ нежъ вѣхъхънѣхъ• еда како оу҃клоннѣтѣхъ сѧ дш̄а твоѣа
на нѣжъ• н дх̄ѣхъ твоѣн поплѣзнѣтѣхъ сѧ вѣхъ пагоу҃бѣж 48c *Cup 9:11*. *Субст.* вѣсѣдоу҃жнѣхъ
συνόμιλος Кѡйто общува, близѣк е с ѣякого: сѣхъ в̄мѣхъ же н вѣсѣдоу҃жнѣхъ мѡсн• не
отѣхъврѣже сѣхъвѣкѣтѣ новѣтѣроу҃ва 177a. ♦ добра вѣсѣдоватн Говоря добри неща: аште бо
кто не нѣнѣтнѣтѣхъ сѣрѣца своѣго отѣхъ зѣлословесѣхъ• добра вѣсѣдоватн не можѣтѣхъ 131c
(16d, 20d, 43c, 79a, 132d, 150c, 170c, 220c (2), 221b, 222b, 222c, 223d, 231c, 231d,
233a).

вѣщнноватн, вѣщнноу҃ж, вѣщнноу҃жшн *несв.* [1] ἀτακτεῖν Постѣпвам неморално,
отклонѣвам се от правѣхъ пѣтѣ: тако чѣдолюбнѣхъ оц̄ѣхъ• егда оу҃зѣрнѣтѣхъ вѣщнноу҃жѣца
своѣго сн̄а• то кажѣтѣхъ 263c.

вещниѣнъ, -ѣн *прил.* [2] ἄτακτος Нереден, който не е съобразен с нормите: н̄ таростн̄
егдаже нандетъ тебе напастъ н̄ прѣкословесъе... помини млт̄воӯ н̄ сжд̄тъ ел̄ н̄ авне
бесчынное въ тебе движенне оумлѣкнетъ 59b (46b).

вещисльнъ, -ѣн *прил.* [5] ἀναρίθμητος Безчислен, многоброен: ннже въложимъ сѧ въ
нечаанье̄ за многѣна н̄ вѣчисльнѣна наша грѣхъ 163b (7d, 41b, 111c, 148c).

веществованнѣ, -ѣа *ср.* [1] ἀτιμασθῆναι Унижаване, презиране: не прннми вл̄ко
веществованнѣ твоѣмоӯ отъ язъика вѣстоудна 30ба.

вещьстнѣ, -ѣа *ср.* [11] ἀτιμία 1. Позор, безчестие: игоже не възможе чьстнѣ въздѣтн̄ сего
трьпѣннѣмъ вѣчьстнѣа въ везоумнѣ възметъ 95b. 2. Безславие, липса на
почитание, уважение: лоуѣ мѣжъ въ вѣчьстнѣ работѣа̄ неже нже чьсть сѣвѣ
облагаѣтъ 96с *Притч 12:9*. ♦ въ вещьстнѣ възпадѣти сѧ εἰς ἀτιμίαν ἐκδίδοσθαι
Презиран съм, охулван съм, ставам за присмех: вѣваѣтъ бо яко оучитель̄ въ
вѣчьстѣ възпадаѣтъ сѧ 247b (48а, 51b, 84d, 87а, 143b, 144b (2), 144d).

внѣатн, внѣаѣж, внѣаѣшн *несв.* [1] ♦ каменнѣмъ внѣатн λιθάζειν Замервам, ударям с
камъни: стѣфанъ н̄ наковъ̄ овъ̄ каменнѣмъ внѣаѣмъ̄ овъ̄ же съ̄ вѣрга сѣрѣваѣмъ̄
моласта за оубнѣаѣщѣа̄ ѣа 262а.

внѣанѣтъ, -ѣн *прил.* [1] πλήκτης Който е склонен да бие: подобаѣтъ ѣп̄поӯ вѣс порока
вѣтн̄... оучительноӯ̄ не пнѣанчнвоӯ̄ не внѣанвоӯ̄ нѣ смотрѣанвоӯ̄ 274а.

внѣсръ, -а *м.* [3] μαργαρίτης Бисер: не даднѣ стѣаго пьсомъ̄ нн помѣштѣте внѣсръ̄ прѣдъ
свннѣамн 137с *Мат 7:6*. // *Обр.* нзвн въсѧ отрокъ̄ сжштѣа̄ въ вѣленнѣ... за
завнднмааго н̄ мьногоцѣнѣнааго внѣсра̄̄ г̄а н̄ б̄а нашего̄̄ іӯ̄ х̄а̄ 60d (192d).

внтн, вѣж, вѣшн; внѣж, внѣшн *несв.* [13] δέρειν, κονδυλίζειν, μαστιγοῦν, πατάσσειν,
τύπτειν 1. Бия, ударям: станѣмъ̄ оубо тврѣдн̄̄ яко наколо вѣемн 182b. 2. *Прен.*
Карам, принуждавам: н̄ сѣвѣсть вѣжщѣ̄ ѣа̄ ѣтрьждоӯ̄ чѣсто вѣщѣтн̄ мнлѣнѣна гл̄ѣ
онѣ 205d. 3. *Прен.* Поставям на испытание, притискам: такоже сѣгрѣшаѣще̄ въ
вратнѣж: н̄ вѣжщѣ̄ нхъ̄ сѣвѣсть̄ немоцѣноуѣщѣоӯ̄: въ̄ х̄а̄ сѣгрѣшаѣте 153b. *Субст.*
внѣн̄ ὁ τύπτων̄ Този, който удря, бие: вѣжщѣмоӯ̄ тѣа̄ въ̄ деснѣж̄ ланнѣоӯ̄̄ подан
дроуѣгоуѣж̄ 263а *Мат 5:39* (45d, 86а, 103d, 143а, 145с, 173d, 174b, 182b, 229b).

благо, -а *ср.* [19] (τὸ) ἀγαθόν 1. Благо, нешто добро: не вѣсхотѣн̄ лѣгатн̄ вѣсеа̄ лѣжа̄̄
воннѣство̄ бо̄ ѣа̄ не на благо 93b *Сир 7:13*. // *мн.* Блага, ценности: вндншн̄ лн̄ колнко
разнѣство̄̄ ѣже оставѣтн̄ малолѣтѣнаа̄̄ н̄ вѣноӯтрь̄ вѣтн̄ вѣвѣнѣнхъ̄̄ блгъ̄ 192b. 2.
Добруване, щастие: въ̄ дѣнь̄ блгостнѣна̄ жнвн̄ въ̄ блзѣ̄ 268а *Екл 7:14*. ♦ поспѣтн̄
сѧ въ̄ благо̄̄ εὐοδοῦσθαῑ Сполуча: покрываѣан̄ нечьстѣ̄ свое̄̄ не поспѣтъ̄ сѧ въ̄
благо̄ 145а *Притч 28:13* (3b, 12b, 26d, 27а, 52d, 132а, 132b, 150d, 209а, 224d, 246b,
283а, 283b, 285d, 291с).

благо *нареч.* [3] εὖ, ἀγαθόν Добре: чьтн̄ оц̄а̄ своего̄ н̄ мт̄рѣ̄ своѣж̄̄ да благо̄̄ тебѣ̄ бждѣтъ̄
239с *Исх 20:12* (39а, 289а).

благовѣдрѣнь, -ын *прил.* [1] εὐπρόθυμος Усърден, старателен, ревностен: слышавъ же •
благовѣдрѣнь бждеть • обрѣтаеть бо сѧ н на слоужьбѣхъ вѣстры 65b.

благоволеніе, -ѧ *ср.* [1] εὐδοκία Благоволение, добра воля: ен оуѣ • іако тако вѣсть
благоволеніе прѣдъ тобою 266b *Мат 11:26.*

благоволнѣн, благоволиѣ, благоволиши *св./несв.* [5] εὐδοκεῖν Благоволявам, проявям
добра воля: вл̄ко г̄н нб̄се н землѧ ц̄рж вѣккѣ • благоволи отврѣсти мьнѣ двѣри
покаяннѧ 67d (52d, 177a, 213d, 218b).

благовольнѣ, -ын *прил.* [2] ἐνάρητος **1.** Който се извършва с добра воля, с готовност:
тако н неотреенвѣн братѣ • прокоуждаеть дружнны благовольно дѣаннѣ 87d. **2.**
Който е изпълнен с добра воля, благосклонен: тѣмъже братнѣ • прилежно всѧ
молнитъ сѧ благовольноу моу б̄оу 107b.

благовонѣнѣ, -ын *прил.* [1] εὐώδης Благоуханен, благовонен: да безмоутноюж дш̄ѣж • н
кротъкомъ ср̄цемъ • іако благовоно каднло • м̄лтва наша приатъна бждеть 223a.

благовонѣство, -ѧ *ср.* [1] εὐωδία *Обр.* Благоухание, благовоние: авьѣ нападътъ нмъ мжхъ
грѣховьныѧ • н просирадѣтъ благовонѣства дх̄овьнаго дѣланыя его 188d.

благовонюѣ *прич.-прил.* [1] ὀδιάζων Който издава хубав аромат: сѣмантѣнѣнн же
небеснаѧ съказають сѧ: н пышенца ѡнотамъ: н вино благовонюѧ дѣвѣ 7с.

благоврѣменѣнѣ, -ын *прил.* [1] εὐκαιρος Навременен, своевременен: да при- +стоупаѣмъ
оубо съ дръзновеннѣмъ къ прѣстолау блгд̄тн да при-+ нмемъ мнлостъ н благодарѣтъ •
обращемъ въ благоврѣменнѣжъ помощь 286d *Евр 4:16.*

благовѣрнѣ, -ѧ *ср.* [3] εὐσέβεια Благочестие, набожность: не іако рави лѣннвн • ли іакоже
дѣлателе напѧтн • мьнѣштнѣ съннсканыѣ сжштнѣ • благовѣрнѣ 83b. ♦ благовѣрнѣмъ
стронтн εὐσεβεῖν Почитам, зачитам: ѡда да оучать сѧ • прѣжде свон домъ
бл̄говѣрнѣмъ стронтн: н ѡстн въздатн родителемъ 239d *1 Тим 5:4 (34b).*

благовѣрнѣнѣ, -ын *прил.* [1] εὐπειθής Благочестив: гл̄емаа бо вес клатѣты ли вѣважштаа •
благовѣрнѣнша сжтъ ѡл̄кнѣ н б̄вн оугодьна 134a.

благовѣстнѣ, -ѧ *ср.* [1] εὐαγγέλιον Благовестие: да оукрѣпнтъ мѧ г̄н благовѣстнѣ оученнѧ
твоѧго 184с.

благовѣстоватн, благовѣстоуѣж, благовѣстоуѣши *несв.* [1] благовѣстоуѣж εὐαγγελίζομενος
Който съобщава добра, блага вѣст: еже г̄н намъ показа прѣпоисавъ сѧ н отъръ
ногъ свонхъ оученнкѣ... н бждоутъ ногъ нхъ красьны: іако благовѣстоуѣжцемъ
мнрѣ 8b.

благовѣстѣннкѣ, -ѧ *м.* [1] εὐαγγελιστής Евангелист: таковън • н іако ѡл̄кооугодьннкѣ
осжждѣнѣ боудеть • нмъже любнтъ славѣ ѡл̄ѡжъ паѡн славѣ бж̄кѧ • по
благовѣстѣннкоу ноанноу 94d.

благовѣстѣствовати, благовѣстѣствовати, благовѣстѣствовати *несв.* [1] *Субст.*

благовѣстѣствовати *εὐαγγελίζομενοι* Тези, които съобщават добра, блага вест: ꙗко дасть глаголѣ благовѣстѣствовати снлож многож 132с *Пс 67:12.*

благовѣщати, благовѣщати, благовѣщати *несв.* [1] *εὐαγγελίσειν* Съобщавам добра вест: и нна же благовѣщати радостъ твораща вашен дшн и въсемуу крестниануу слышащомуу я: благовѣщати вамъ бс.

благовѣщати, -та *сп.* [1] *εὐαγγέλιον* Добра вест: и нна же благовѣщати радостъ твораща вашен дшн и въсемуу крестниануу слышащомуу я: благовѣщати вамъ бс.

благогодати, благогоди, благогоди *несв.* [1] *εὐαρεστεῖσθαι* Радвам се: плакати сѧ и рѣдати подобаетъ свонхъ прѣвѣщенн... и съпострадати• и съповолѣти• съ еднородннкты• и еднотѣлесннкты• и еднохрестннкты• тѣмн бо благогодати сѧ бѣ 108с.

благогоди, -ын *прил.* [1] *εὐάρεστος* Угоден, приятен: всѧ праведнаа бѣн• любя сътъ и благогодна 160d.

благодарити, благодарити, благодарити *прил.* [2] *ἀγαθός* Който заслужава благодарност: емоуже благодарномуу бѣн• подобаетъ слава въ вѣкты вѣкомъ 99d. *Субст.* благодарити *οἱ εὐχάριστοι* Благодарните хора: правое во житие и приатно бѣн• бездрѣптитѣнхъ и благодаритѣнхъ есть 69b.

благодарити, благодарити, благодарити *несв.* [8] *εὐχαριστεῖν* Благодаря: и мты оубо не прѣстающе благодарити бѧ и оца• тако не пощадѣ еднороднаго снѧ своего 265d (12а, 196с, 260с, 263d, 264с (2), 265с).

благодарити, -та *сп.* [15] *εὐχαριστία, εὐχαριστεῖν* Благодарност: мты неключнми равн• кое благодарити можемъ емоу въздати 264а (2с, 12а, 27с, 72а, 183d, 226d, 231с, 263b (2), 264b (2), 265d (2), 266а).

благодарити, благодарити, благодарити *несв.* [1] *εὐχαριστεῖν* Благодаря: благодарити стѣо дхѧ• главъшаго закономъ и прѣкты• и новыми завѣтомъ• просѣщающаго мтысли наша 266а.

благодарити, -ын *прил.* [1] *εὐχαριστός* Благодарен: недрѣптитѣн• благодаритѣн• а дрѣптитѣн• неблагодаритѣн 69с.

благодарити *нареч.* [4] *εὐχαρίστως* С благодарност: аште во и чѣто на мты глѣжты• или дрѣжты въсе благодаритѣ приимѣмъ за бждѣштитѣ възданне 123а (4а, 144b, 173а).

благодарити, -а *м.* [1] *ὁ εὐχάριστος* Този, който е благодарен: тако съказаетъ сѧ истиннѣнхъ благодаритѣн• нже въ великахъ напастехъ хвалословесуа гѧ 264d.

благодать, -н *ж.* [3] **χάρις, ἀγαθοεργεῖν** Благодат, благоволение: ни оупъватн на богатъство безвѣстна: нъ на $\bar{\epsilon}\bar{\alpha}$ дѣлѣцааго намъ въсѣ обнло: въ наслажденне благодатн 30d *1 Тим 6:17* (72a) (2).

благодатнъ, -ын *прил.* [1] **εὐάρεστος** Угоден, приятен: подобниъ сѣ жнвѣшнниъ въ благодатн $\bar{\epsilon}\bar{\tau}\bar{\tau}\bar{\iota}\bar{\nu}\bar{\iota}\bar{\mu}\bar{\iota}\bar{\nu}$ • благослоушнвн• н благодатнн бѣважштѣ 72b.

благодаръзновѣнъ, -ын *прил.* [1] **εὐπαρρησίαστος** Който се ползва с одобрение, за който се казват добри думи: цѣломоудрне• ѹстѣно н похвалѣно н благодаръзновѣно отъ $\bar{\epsilon}\bar{\alpha}$ н $\bar{\upsilon}\bar{\lambda}\bar{\iota}\bar{\kappa}$ естѣ 49b.

благодарушнѣ, -ѣ *ср.* [1] **εὐμένεια** Благосклонност: $\bar{\upsilon}\bar{\lambda}\bar{\iota}\bar{\kappa}$ ъ аште естѣ сѣмѣреномѣдренъ• ниматъ себѣ $\chi\omicron\upsilon\delta\alpha$ • сѣ радостыж н благодаршѣмь• прнноснмаѣ емоу обнлѣаннѣ• н епнтнмнж прнемлетѣ 142b.

благодѣтель, -ѣ *м.* [1] **κηδεμών** Благодетел, този, който върши добро: кто възможеть съповѣдѣтн пжуннж благосрѣдѣя твоѣго• длѣготрѣпе н благодѣтелю дшѣ нашнхъ• $\bar{\beta}\bar{\epsilon}$ вседръжнтелю 294a.

благодѣтнтн, благодѣщж, благодѣтншн *несв.* [1] **εὐεργετεῖν** Правя благодеяние, облагодетелствам: праведнхъ $\bar{\delta}\bar{\iota}\bar{\sigma}\bar{\alpha}$ въ ржцѣ бжѣн... малы показанн• велн блгодѣтѣтъ сѣ 284с *Прем 3:5*.

благодѣтъ, -н *ж.* [61] **χάρις, χάρισμα** 1. Благодат, благоволение: съпоустн намъ щедроты твоѣ• н благодѣтъ н даръ стѣго твоѣго $\bar{\delta}\bar{\chi}\bar{\alpha}$ 308a. 2. Добродетел: коудн направѣемъ благодѣтѣж• не състжпн сѣ правааго пжтн 54b. ♦ благодѣтнж свѣтѣтн **εὐεργετεῖν** Правя благодеяние, облагодетелствам: $\bar{\delta}\bar{\iota}\bar{\sigma}\bar{\alpha}$ правѣднхъ въ ржцѣ бжѣн... малы показанн: велн блгодѣтнж свѣтѣтъ сѣ 4с *Прем 3:5* (5b, 5d, 6b, 8b, 9b, 14b, 15a, 33a, 63b, 79c, 79d, 80b, 93d, 99a, 99b, 99c, 104b, 110b, 131d, 132b, 132c, 133b, 146b, 146c, 147a, 147c, 162d, 175d, 177c, 183d, 187a, 187c, 188d, 192d, 197a, 197d, 206b (2), 206c, 208d, 212c, 219b, 225d, 228c, 229c, 236b, 242a, 250b, 257c, 262b, 264b, 270a, 286c, 286d, 288b, 292b, 295b, 302d).

благодѣтнъ, -ын *прил.* [2] **τῆς χάριτος** Благодатен: тако н оумъ освѣщаеть сѣ отъ зарѣ благодѣтна огнѣ• ергоже прнде $\bar{\epsilon}\bar{\iota}\bar{\rho}\bar{\varsigma}$ възвѣщѣ на землж 233a. *Субст.* благодѣтннѣ **ἡ κεχαριτωμένη** Тази, която е благодатна, дава блага (Богородица): отъ съврѣшена сѣмѣреннѣ н любѣвъж къ $\bar{\beta}\bar{\omicron}\bar{\upsilon}$: дѣвѣствѣнжж непорочноуѣ рнзоу сѣбѣ благодѣтннѣ нстѣка 53b.

благодѣяннѣ, -ѣ *ср.* [1] **εὐποιΐα** Благодеяние, благотворителност: благодѣяннѣ же н овѣщѣннѣ не забѣвантѣ• тацѣмн во жрѣтѣамн оугаждатн $\bar{\beta}\bar{\omicron}\bar{\upsilon}$ 211b *Евр 13:16*.

благонзволнтн, благонзволѣж, благонзволншн *св.* [1] **εὐδοκεῖν** Благоволя, проявя добра воля: не бон сѣ малое стадо• тако благонзволн оцѣ вашѣ• датн вамъ црѣствѣе 204d *Лук 12:32*.

благоключимъ, -ын *прич.-прил.* [1] εὐάρμοστος Хармоничен: по всемоу оубо
благоключимо есть• съгласъе братъства съвѣкоупленънъ 167b.

благоложно *нареч.* [1] εὐθετος В добро състояние, с подходяща нагласа: въздвигни мѧ
благоложно• на твоѧ словесекъ 179c.

благолѣпнѣ, -а *сп.* [2] εὐπρέπεια Красота, достоинство: кто божествѧнаго благолѣпнѧ
неоуклоннѣ зъра 277c (189d).

благолѣпъ, -ын *прил.* [1] εὐπρεπής Благопристоен, благоприличен: тнхоу во сщцѧ
мору• въслѣплютъ долъфннн• мнрѧомъ же оустроеннемъ• нзннѣжтъ глн̄ бл̄голѣпнѧ
259d.

благолюбъць, -а *м.* [4] (ὁ) φιλάγαθος, φιλόθεος Този, който обича доброто: слава
благодн̄ твоѧ бл̄ко ѡбѣе• ннщелюбѣе• дш̄елюбѣе• благолюбѣе 293d (57a, 113a,
274a).

благонадежднъ, -ын *прил.* [2] εὐελπις **1.** Благонадежден, който дава добри надежди:
наказан с̄на своѧго тако во благонадежденъ вждеть 173c *Притч 19:18. 2.*
Обнадежден, който има добра надежда: вѣрнън• н благонадежднън• брашъно
х̄во естъ 66b.

благообразнѣ *нареч.* [5] εὐσχημόνως Благопристойно, прилично, както подобава:
подобаетъ оубо вжъж ѡл̄коу... бл̄гообразнѣ• н по чннж в̄се творитн 247b (81c, 198a,
215a, 279c).

благоподатнвъ, -ын *прил.* [1] εὐμετάδοτος Щедър: богатънмъ въ нънѧшннн вѣктъ
запрѣщан... богатитн сѧ дѣлѧ добры: благоподатнвомъ вѣтит: овъщъннкомъ 30d *1*
Тим 6:18.

благопотрѣбнъ, -ын *прил.* [2] χρηστός, εὐχάριστος Полезен: ѡлко оубо естъ настъ
дрѣванъ н зъданъ• воудѣмъ оубо съсждн благопотрѣбнн бл̄цѣ 204b (243c).

благопрнѧтънъ, -ын *прил.* [10] εὐαπόδεκτος εὐπρόσδεκτος, εὐώδης **1.** Който се
приема добре, приятен, угоден: ве-сѣмѣрена же мждрыѧ• нѣстъ бл̄гопрнѧтънѣ
вѣтит мл̄твѣ 232b. **2.** Благоприятен: се нънѣ реѣе вѣкмѧ благопрнѧтъно• се нънѣ
дн̄ с̄п̄снѧ 190d *2 Кор 6:9* (166c, 197c, 211c, 236a, 236b, 241a, 242c, 271c).

благорасжднвъ, -ын *прил.* [1] εὐδιάκριτος Благоразумен: трѣбѣ оубо емоу естъ въ в̄семъ
благорасжднвѧ вѣтит• н повелѣватн же кротъцѣ не ножднѣнѣ• нъ вольтѣ 247d.

благороднвъ, -ын *прил.* [1] *Субст.* благороднвън̄ εὐγένεια Този, който е благороден:
клеветаннѣ възмжштаетъ мждрааго• н погоубаетъ ср̄це благороднѧаго 89d.

благорѣчнвѣство, -а *сп.* [1] χρηστολογία Блага реч, благи думи: о благорѣчнвѣствѣ 131c.

благославнѣ, -а *сп.* [2] εὐκλεία Добро име, добра репутация: мьнъша себе помъшлаѧ•
радоуетъ сѧ паѣе о хоужденън н невѣрѣженън• неже о чьстн н благославън 142c (251c).

благославѣнъ, -ын *прил.* [1] εὐφημος Който заслужава одобрение, който се ползва с одобрение : правѣднѣ жнвты• съблюди елко сжть прѣста• елко говѣнна• еже доврѣдѣанье н еже похвала• еже благославѣно 249с.

благословесити, благословешѣ, благословесиши *св.* [3] εὐλογεῖν Благословя: работажиниѣ бо мнѣ нареветъ сѧ нма ново• еже блѣтъ сѧ на земли 267d Ис 65:16 (167d, 210d).

благословестити, благословешиѣ, благословеститиши *св.* [2] εὐλογεῖν Възхваля, прославя: гдѣ н насыщъ сѧ благословестви гѧ бѧ своего 12a Втор 8:10 (49d).

благословестити, благословешиѣ, благословеститиши *св./несв.* [6] εὐλογεῖν 1. Благославям: домъ бо его блѣога блѣоу• н ница его насыщѣоу хлѣба 269d Пс 131:15. 2. Възхвалявам, прославям: възнесѣ та црѣ мон еже мон• н блѣши нма твоѣ въ вѣкы 265b Пс 144:1 (227d, 228b, 265с, 272d).

благословесоуѣ *прич.-прил.* [3] εὐλογῶν Който благославя: не въздаюште зѣла за зѣло• ни клеветы за клеветѣ• възпатъ же блѣоужште• яко на се зѣванн вѣсте 114a I Петр 3:9 (200a, 269d).

благословествовати, благословестоуѣ, благословестоуѣшиши *несв.* [1] εὐλογεῖν Хваля: нже аште благоствоуѣтъ другѣ велнемъ гласомъ• н клѣнштаго ничимъже естѣ разо 38d Притч 27:14.

благословити, благословиѣ, благословиши *св./несв.* [7] εὐλογεῖν 1. Благославям: оклеветанимъ благословити• гонимн оудръжнѣ сѧ 90a I Кор 4:12. 2. Възхвалявам, прославям: блѣлѣ бо рече гѧ на всѧко врѣмѣ• вънноу хвала его въ оустѣхъ монхъ 196b Пс 33:2 (27b, 119a, 226d, 227с (2)).

благословие, -ѧ *ср.* [1] εὐλογία Красиви, ласкави думи: такови бо гѣо нашемоу не работажтъ: нъ своимъ врѣвоу• н врославнемъ н благословиемъ: прѣльщаѣтъ срѣца безълобнвѣнхъ 14d Рим 16:18.

благословеніе, -ѧ *ср.* [17] εὐλογία 1. Благословия: блѣне гѣе на главѣ дающаго 213с Притч 10:6. 2. Красиви, ласкави думи: такови бо гѣо нашемоу гѣ хѣо не работажтъ• нъ своимъ врѣвоу• н благынни словесты н блѣннемъ• лѣстѣтъ срѣца незълобнвѣнхъ 110a Рим 16:18. ♦ (о) благословенни ἐπ' εὐλογίας Изобилно, щедро: сѣян о блѣнн• блѣнн пожнеть 213d (2) 2 Кор 9:6 (27b, 28d, 33a, 63d, 109с, 114a, 190с, 190d, 200a, 210с, 210d, 240с, 255с).

благословенъ, -ын *прич.-прил.* [17] εὐλογημένος, εὐλογητός, ἔνθεος, εὐλογος, εὐλαλος 1. Благословен: осѧна въ вѣшннхъ блѣнъ градѣн въ нма гѣе 230d Мат 21:9. 2. Достоен за похвала, за благодарност: блѣнъ бѣ въсебогатѣн• бѣ дѣан въсѣмъ вѣкомъ• н не поносѧ 104b. *Субст.* а) благословеннн о εὐλογημένος Този, който заслужава възхваля, благодарност: слоуженые свое нзвѣстоуниѣ• да блѣне наследѣоуемъ• яко оуѣеннцн блѣнаго 190d; б) благословенни οἱ εὐλογημένοι Тези, които са благословени: прѣндѣте блѣнни оца моего• наследѣоунте оуготованое

вмѣтъ црѣтѣво 303а *Мат 25:34* (22d, 85а, 212а, 214d, 216а, 216с, 253b, 264d, 265с, 266d, 273d, 278а, 289а).

благослоушнѣтъ, -ѣн *прил.* [1] *εὐήκοος* Сговорчив, който се вслушва, проявява добра воля: подобенѣтъ сѣ жнѣтъшннѣтъ въ благодатнѣ стѣтннѣтъ• благослоушнѣтъ• н благодатнѣн бѣважшѣтъ 72b.

благоспѣшнѣ, -ѣа *ср.* [1] *τὸ εὐπρόθυμον* Добра воля, готовност, усърдие: гѣо оубо крѣпостѣтъ подаважшѣтоу• н мѣтъ блгоспѣшнѣтъ покажѣмѣтъ 83b.

благосрѣднѣ, -ѣа *ср.* [1] *εὐσπλαγχνία* Добросрѣдечност, милосрѣдие: кто възможеѣтъ спѣповѣдѣтн пжуннѣтъ блгосрѣдѣа твоѣго• длѣготрѣпѣ н блгосрѣдѣтелю дшѣтъ нашнѣтъ• бѣ вѣсѣдрѣжнѣтелю 294а.

благосрѣдѣтъ, -ѣн *прил.* [2] *εὐσπλαγχνος* Добросрѣдечен, милосрѣден: томоу бо слава блгосрѣдѣмоу н ѡлѣколюбнѣвоумоу бѣоу• въ вѣкѣтъ вѣкомѣтъ 150а (148d).

благостѣтннѣ, -ѣа *жс.* [6] *ἀγαθότης, ἀγαθωσύνη, ἐλεημοσύνη, χρηστότης* 1. Доброта, добрина, благодѣтъ: занѣтъ възлюбнѣтъ зѣловѣтъ пачѣ блгостѣтннѣтъ• ннпрѣвѣдѣоу жнѣ глѣтн прѣвѣдѣоу 72d *Пс 51:5*. 2. Добро, добрина, добри дела: спѣгрѣшѣаа едннѣтъ погжѣнтѣтъ блѣгостѣтннѣтъ многѣтъ 219с *Екл 9:18*. 3. Състрадание, милост: вѣснѣтъ снлоѣтъ маслѣомѣтъ блгостѣтннѣтъ• оубогѣтннѣтъ възлѣван на главѣтъ своѣтъ хѣа 197d. ♦ дѣнѣтъ блгостѣтннѣтъ *ἡμέρα ἀγαθωσύνης* Благ, честит дѣн: въ дѣнѣтъ блгостѣтннѣтъ жнѣн въ блзѣтъ 268а *Екл 7:14* (9с, 308а).

благостѣтъ, -н *жс.* [12] *ἀγαθότης, χρηστότης* Доброта, добрина, благодѣтъ: соушѣн подѣтъ блгосрѣдѣтъжѣтъ• прнсно на оубнѣтъ нмоуѣтъ своѣа прѣгрѣшѣнѣтъ• днѣвѣще сѣ блгостн бжнн 206с (5d, 6а, 26d, 114с, 172b, 184с, 199d, 288с, 293d, 297d, 307d).

благостѣтнѣтъ, -ѣн *прил.* [1] *εὐκατάμικτος* Общителен, поддѣржащ добри контакти: егда бо люкавѣтнѣтъ сѣ бѣсѣтъ• обѣметѣтъ дшѣоу... нн мѣтѣтъ спѣврѣшатн сѣ спѣхѣомѣтъ ослабѣнтѣтъ... нн кротѣтъкѣтъ н блгостѣтнѣноу сѣтъ вратнѣтъ оставлѣетѣтъ бѣтн 61b.

благотворѣннѣ, -ѣа *ср.* [1] *εὐποιΐα* Благодѣяние: подобѣетѣтъ дѣвнѣтъ• маслѣомѣтъ блготворѣннѣтъ оубкраснѣтъ своѣтъ свѣштѣоу 55а.

благотворнѣтн, блготворѣжѣтъ, блготворнѣшн *несв.* [4] *ἀγαθοποιεῖν, ἀγαθὸν ποιεῖν, εὖ ποιεῖν* Правѣа добро: дшѣтъ бо своѣн блѣготворнѣтъ моуѣтъ мнлостнѣтъ 213b *Притч 11:17* (27d, 28d, 212d).

благѣоубѣдѣнѣтъ, -ѣн *прил.* [2] *εὐάρεστος* Угоден, прнѣтен: нѣтъ пачѣ сѣ самн оубкорнѣтъ• снѣ бо блгѣоубѣдѣно нѣстѣтъ бѣоу 71с (44а).

благѣнслѣнѣтъ, -ѣн *прил.* [1] *εὐαρίθμητος* Малѣкъ на брой, лесѣн за прѣбрѣяване: н въ законѣтъ жнѣ• нѣ можеѣтъ ннѣкътоже рѣштн кого: тѣтънѣтъ жѣмѣнааго анѣла• н нѣсѣнааго ѡлѣка ннжшѣтъ ннж тѣзѣвнѣтѣннѣа... н нѣрѣмнѣтъ• н ннѣтъ етерѣтъ блгѣнслѣнѣтъ въ прѣцѣкѣтъ 52а.

благочестивъ, -ын *прил.* [3] *Субст.* благочестивын **εὐσεβής** Благочестив, набожен
човек: н томоу не раунвѣшоу съврѣшнѣти хотѣнна еѡ• въ скръбен н нжжда
лъжнннн рѣкънннн благочестивааго въведе до съмрътн 41с (176b, 262с).

благочестнѣ, -ѣ *ср.* [5] **εὐσέβεια, θεοσέβεια** Благочестие, набожность: зѣло бо пользно
естъ намѣ• егда познавѣшемѣ намѣ пжтѣ благочестыѣ• авѣе всѡ соуцаѣа оу насѣ
нмѣнныѣ распродаѣти 193а (3b, 209b, 252с, 279с).

благочестынъ, -ын *прил.* 3] **εὐσεβής** Благочестив, набожен: трѣбѣ оубо естѣ
многозрачынныѣ мгысли такоже рѣхомѣ• въ скорѣ затвараѣти благочестыномѣ•
прѣккслонннмѣ н млтвоѣж 170с. *Субст.* благочестыннн **εὐσεβεῖς** Благочестивите,
набожните хора: сѣтнж оубазноутѣ веселаштн сѡ о паденнн благочестынънхъ 124b
Cip 27:32 (39d).

благочестынѣ *нареч.* [3] **εὐσεβῶς, ἀφειδῶς** Благочестиво, праведно: достоннѣ зъваныѣ
н исповѣданнѣ нашего пожнвѣмѣ• подобънѣ н правѣднѣ н благочестынѣ жнвѣштн
83с (51b, 156с).

благочѣстнѣ, -ѣ *ср.* [1] **εὐσέβεια** Благочестие, набожность: н кѣ корунтномѣ• нечѣтъ за
благочѣтыѣ подвнгы своѣа• приложн въ троудѣхъ 187а.

благожханнѣ, -ѣ *ср.* [1] **εὐωδία** Благоухание: исплѣннхъ прннмѣ отъ афроднтѣа• тѣже отъ
васѣ вонѣж благоуханнѣа• жрѣтѣвж прнѣтнж оубоуднж бѡу 216а *Фил* 4:18.

благожханьнъ, -ын *прил.* [1] **εὐώδης** Благоуханен: ѡлѣн... охѡдаѣтъ лютааго дъма
дрѣзновеннѣа• н прѣхѡдаѣтъ кѣ коуреннж благоуханьнаго каднѣа• еже естѣ
безмѣлѣвнѣ 38а.

благъ, -ын *прил.* [113] **ἀγαθός, χρηστός, εὐθετος 1.** Добър, благ: благын же гѣ хотѣн
намѣ съмѣреномѣ вѣтн рече 12b. **2.** Полезен: зѣмѣ бо рече пнвѣшнѣ съхѡдѣшѣтааго
на нж мѣногашѣдѣ дѣжда• н раждаѣштн вѣиль блгж• онѣмѣ• нхѣже радн
дѣлаѣма естѣ 109с *Евр* 6:7. **3.** Ясен, трезв: н бѣдетѣ ѡлѣкѣ тѣщѣ дѣа праведьнаго• н
вѣс осѣпаѣтъ отъ съмгысла благааго 244b. *Субст.* а) блгтын **ἀγαθός** Този, който е
добър, благ: аще бо внднмѣхъ тѣже подаѣетѣ намѣ блгтын благаа• не вѣроуѣмѣ
емоу• то о невнднмѣхъ тѣже овѣща• како възвѣроуѣмѣ 268с; б) блгѣн **τὸ ἀγαθόν**
Доброто: хошетѣ бо блгѣмоу н пользноуемоу дѣшн 232а; в) благаа **τὰ ἀγαθὰ**
Блага: прѣзѣрѣще непрѣвоудьнаа• н радоуѣще сѡ за вѣчнаа• н прѣвѣтѣннаа благаа
283с; г) благаа **τὰ ἀγαθὰ** Добри дела, добри постѣпки: тнхън во мжжѣ благаа
дѣлаѣтъ 63b; д) блгѣн **εὐχαριστία** Благодарност: въсьжде млтвоѣж н моленнѣмѣ•
сѣ блгтымѣ прошеннѣ вашѣа• да сѣказаѣтъ сѡ кѣ бѡу 270а *Фил* 4:6. ♦ благаа
слова **εὐλογία, χρηστολογία** Ласкави, съблазнителни думи: такоvnн во гѣ
нашемѣу гѣ хѡу не работаѣтъ• нѣ своѣмоу чрѣвоу• н блгтынннн словесы н блѣнннѣмѣ•
лъстѣтъ сѣца негѣловнѣнхъ 109d *Рим* 16:18. ♦ благо слово **χρηστολογία** Блага
реч, красноречие: блага слова• отъ добрааго скровншѣа сѣвѣнааго нехѡдаѣтъ 131с. ♦
благъ творѣтн **ἀγαθύνειν** Правя някого добър: нѣ о пакты хрѣстнѣаньскы

ТВОРАШТЕ• Н ЗЪЛЪТА БЛАГЪТЪ ТВОРАШТЕ 114с (3b, 5a, 6d, 18d, 22с, 28a, 28d, 33a, 34с, 36с, 37d, 38a, 45b, 45с, 55с, 57d, 61с, 71a (2), 78a, 79d, 81b, 83b, 84a, 84d, 85b, 91d, 92a (2), 94d, 107b, 110с, 113a, 114a, 114с, 119b, 122d, 131d, 132с, 133b (2), 143a, 145b, 146с, 149a (2), 155с, 155d, 158d, 160a, 162b, 162d, 163a, 163d, 165с, 166a, 172с (3), 174a, 183b, 184b, 185a, 188a, 192d, 195d, 204b, 205a, 209b, 209с, 219с, 223с, 234d, 238a, 241d, 247b, 251с, 256a, 257b, 259a, 260a, 263d, 265с, 265d, 267с, 268a, 268с, 270a, 271a, 279a, 284a, 285d (2), 289с, 289d, 291b, 292d, 303d, 307с, 308a, 308с, 309a).

блаженне, -га *ср.* [1] **μακαρίσμος** Блаженство, облажаване: такоже н мгы длъжкынн есмъ прн въсемъ по снлѣ нашн подовнтн сѧ х̄оу нашемоу• аштн оубо желаемъ блаженна его 114d.

блаженъ, -ын *прил.* [60] **μακάριος, αοίδιμος 1.** Блажен, щастлив: блаженъ моужъ немоуже не вѣмѣнтъ г̄ъ грѣха• ннже естъ въ оустѣхъ его лѣстн 89с *Пс 31:2. 2.* Прозвище на светец, на праведник: рече же н блаженън петръ 112a. *Субст.* блаженнн **οἱ μακάριοι** Праведниците: блаженнн же веселюжще сѧ свѣтлоомъ лицемъ благодарнѣ д̄ша своа г̄оу отъдаша 4a (9a, 9b, 11с, 13a, 19d, 20b, 22с, 24a, 31a, 32a, 36d, 42с, 49b, 51a, 75a (2), 79с, 96b, 106b, 112a, 112с, 123b, 124b, 126a, 142с, 145b, 146d, 147b, 148b, 151b, 152a, 153d (2), 159с, 165d, 168b, 174с, 175a, 189d (2), 196a (2), 206b, 208b, 213b, 224a, 227b, 227d, 231d, 254a, 258b, 259с, 263a, 269a, 283d, 285a, 303a).

блаженство, -а *ср.* [1] **μακαρισμός** Облажаване: прнсно во на лице зръщен• словеса ласкава• н блаженства лъжна• вѣвл̄у сѧ соущннмъ• прнносатъ дръва н сѣно• вещь оудобъ тълноу възгнѣцажще естѣствнъ-нхъ огнь 200с.

блажнтн, блажж, блажншн *несв.* [3] **μακαρίζειν** Смятам някого за блажен, облажавам: тако с̄нве отътрастѣшннхъ себе вѣштѣства вѣка сего• нже н блажннн сѧтъ• тако н довроу похотъ съвршажште 185d. *Субст.* блажщен **οἱ μακαρίζοντες** Тези, които хвалят, славят: блажщен вгы лѣстатъ вгы 200с *Ис 3:12* (197a).

блажнѣ нареч. *сравн.* [1] **μακάριον** По-добре: блжнѣ естъ длатн неже възнматн 25d *Деян 20:35.*

блазннтн сѧ, блазннж сѧ, блазнншн сѧ *несв.* [2] **σκανδαλίζεσθαι 1.** Заблуждавам се: не сѧ лн естъ тектонштън с̄нъ марнннъ• н братъ же ннаковоу н носнн• н блазннахоу сѧ о немъ 105d *Мат 13:57. 2.* Съблзнявам се, изкушавам се: да ннкѣтоже блазннтъ сѧ настъ радн• нъ да боудемъ вѣсѣмъ бес прѣтѣканнѧ 44с.

блазнъ, -а *м.* [6] **σφάλμα, σκάνδαλον** Съблазнъ, изкушение: нъ да не обрацемъ сѧ тако дроу нвовнн• прнпносѣщен лн блазнъ• лн грѣхъ врд̄н нашн 215b (39d, 110с (3), 153b).

благѣ нареч. [1] εὖ Хубаво, добре: кто дастъ такомуу вгытн с̄нц̄ж людскоу тако боатн сѧ вѣсѣхъ заповѣдн монхъ• да благѣ нмъ вгы 288d *Втор 5:29.*

блнженне, -та *ср.* [1] ἐγγύτης Близост: хотан нгы спѣтн г̃ъ... показа намъ нзашьнж пользж• н много къ б̃оу блнженне• прнлежннѡж молнтвож 233а.

блнжнн *прил.* [1] πλησίος Подобен, сходен: оклеветаннн н рѣпѣтаннн• блнжнн дру҃гъ дру҃гоу естѣ• обоѣ же вѣтвн вьздразоумнн 71b.

блнжнка, -гы *м.* [2] ὁ ἐγγύτατος, πάρεδρος Близък, роднина, другар: нбо длѣжннн есмѣ се творити тако рабн н блнжнкы• н сло҃жнтеле вжкыж сло҃воу 198с (215с).

блнжнневатн, блнжннюж, блнжннюешн *несв.* [1] γειτνιάω Намирам се наблизо: овн авнн вѣзнднхомъ н вѣселнхомъ сѧ вѣ лавроу: овн же н маломъ поздѣе страхъ блнжннюжщнхъ настѣ срацннъ 5а.

блнжннн *прил.* [3] *Субст.* ὁ πλησίος, ὁ οἰκεῖος Ближният: творнн млостынж дастѣ вѣ занмѣ блнжннжмоу своемоу 28с *Сир* 29:1 (28d, 210d).

блнзѣ *нареч.* [4] ἐγγύς Близо: г̃ъ г̃л̃ блнзѣ• ннчнмьже пѣцѣте сѧ 269d *Фил* 4:5. ♦ блнзѣ вѣтн **а)** γειτνιάζειν Подобен сѣм: анце҃зѣрство• блнзѣ естѣ вл̃кооу҃годыа 200b; **б)** ἐγγύς εἶναι Известен сѣм, познат сѣм: ннчѣтоже во не о҃тантѣ сѧ г̃л̃• нѣ н таннны нашѧ блнзѣ его со҃тѣ 56d (22а).

блѣшатн, блѣшж, блѣшншн *несв.* [1] ἐναποτίλβειν *Обр.* Блестя: такоже нже вѣ повннованнн сѣы• отѣ м̃ногѣ досаждаемѣ• о҃карлемѣ• сѣмѣрлемѣ о҃чнстѣетѣ• н бждетѣ ако н ражднзлемо сребро блѣшѧ 255а.

блѣдостѣ, -н *жс.* [1] χροά Бледост: такоже во болнн явлетѣ сѧ блѣдостнж• тако н страстѣнннн обнчуетѣ сѧ отѣ скрѣбн 62а.

блѣскѣ, -а *м.* [1] χροά Бляскѣ: такоже желѣзо ражднзлемо прѣковразоуетѣ сѧ на огнннннн блѣскѣ• тако н о҃мѣ освѣщаетѣ сѧ отѣ зарѧ блгодѣтѣна огнѧ 233а.

блуденнн, -та *ср.* [1] σκοπός Цел: блуденнн о҃во естѣ ннрархннн о҃подобленнн къ б̃оу• протнвоу постнгоу• н сѣвѣкоупленнн 277b.

блустель, -та *м.* [3] σκοπός Пазител, страж: снѣ во рече вл̃къ• блустелѧ дахѣ тѧ домоу нл̃евоу 248а *Иез* 3:17 (248b, 274d).

блустн, блудж, блудешн *несв.* [27] τηρεῖν, διατηρεῖν, ὀρᾶν, προσέχειν **1.** Внимавам: блудѣте рече еда кѣто комоу зѣло за зѣло вѣздастѣ 114а *1 Сол* 5:15. **2.** Пазя, предпазвам нешо или някого: вѣсѣмь храненнемь блудѣмѣ свое сѣце• отѣ сѣмрѣтоносѣнааго д̃ха грѣдостн 99b. **3.** Сѣблюдавам правило, норма, повеля: творнн млостынж дастѣ вѣ занмѣ блнжннжмоу своемоу: н помагалн ро҃кож: блудетѣ заповѣдн 28с *Сир* 29:1. **4.** Въздѣржам: незловнѣтн блудетѣ казѣкѣ• тако любѧ д̃шоу своѧ 196d. ▣ блустн сѧ βλέπειν, ὀρᾶν, προσέχειν, σκοπεῖν, τηρεῖν ἑαυτόν **1.** Внимавам, пазя се да не се случи нешо: блудѣте сѧ• еда како власть вашѧ сн прѣтѣканнн бждетѣ ннмоштѣннннннн 110а *1 Кор* 8:9. **2.** Пазя се от някого

или нещо: молю же вѣи братне блюстѣи сѧ твораштннхѣ распѣра съблазныи пауче оученниѧ ѧмоужѣ вѣи наоучнстѣ сѧ 109d *Рим 16:17* (18a, 21b, 26c, 46c, 54d, 79a, 109b, 110b, 111b, 130d (2), 131a, 135b, 153c, 206d, 215c, 248c, 262c, 275c, 280a, 283c).

блѣдѣннѣ, -ѧ *ср.* [1] **φλυαρία** Словоблудство, брѣтвеж: ошаати же сѧ сѧпротнвѣннхѣ• снрѣвѣи пѣкѣтнѣнаго• рекѣше днѣвола мѣдрованнѣа• ѧже естѣи любодѣаннѣ... хрѣлѣи блѣдѣннѣ 297a.

блѣднѣвѣ, -ѣн *прил.* [1] **ἀδόλεσχος** Бѣбрив: нѣ каа потрѣба ѡсѧ о пѣнѣн дѣвѣида прѣдѣлагати съвѣдетельства• ѧже ѡсн вндѣтѣ... н се бо съвѣдѣтѣи нскоушевавѣшен• егда кѣгда н блѣднѣвѣ сѧждѣнѣ бѣдѣж 228c.

блѣстн, блѣдѣж, блѣдѣшн *несв.* [1] **φλυαρεῖν** Празнословѣи, говорѣи глупости: такоуни сѣтѣи нже ннѣвѣсѣже не дѣлаѣжтѣ• нѣ зѣло дѣлаѣжтѣ• н клеветѣажшѣи н блѣдѣжѣи• бѣстрѣашнѣмѣ бѣжѣнѣмѣ 186b.

блѣдѣннѣ, -ѧ *ср.* [1] **φλυαρία** Заблуда: да сѧ ѧвннѣтѣи блѣгословѣенн н памѣтнѣнн: подобно сопѣлемѣтѣи глѣшаѣжѣи• кѣ дѣемѣннѣмѣ блѣдѣннѣи н лнхословѣсѣи 214d.

блѣднѣтн, блѣдѣжѣ, блѣднѣшн *несв.* [4] **πλανᾶσθαι** 1. Заблуждавам се, изгубвам се: на рѣмѣ носѣи блѣоудѣшѣоуѣжѣ овѣцѣж• вѣзнесе кѣ своѣмоу оцѣж 163a. 2. За мисѣл – блуждая: не подобѣѣтѣи намѣтѣи прѣпростѣи нмѣтн• аероходѣннѣннѣмѣ• н многообразнѣннѣмѣ сънѣомѣтѣи• сн бо ннѣвѣтоже нно сѣтѣи• нѣи мѣгнѣсн блѣоудѣшѣтн 178a. 3. *Прен.* Отклонѣвам се от правѣи пѣт: отрѣкѣтѣи же блѣоудѣи• посрамѣѣтѣи рѣднѣтелѣи своѣи 143b *Притч 29:15*. *Субст.* блѣдѣшнѣи **τὸ πεπλανημένον** Това, коѣто се е изгубило: а остаѣжѣи крѣмѣи стада• расхѣиѣжѣтѣи зѣвѣрѣи• н ннѣж сеѣвѣи творѣтѣи блѣоудѣшнѣи 281a.

блѣдѣтѣ, -ѧ *м.* [1] вѣи блѣдѣтѣи завѣстн **ἐξοκέλλειν** Вѣведе в грѣх: прѣкѣстн же н многоѣж бѣсѣдоѣж• словѣсѣи же оуѣстѣннѣннѣмѣнн• вѣи блѣоудѣтѣи завѣдеи н 221c *Притч 7:21*.

блѣдѣннѣкѣтѣ, -ѧ *м.* [1] **πόρνος** Блудник, развратник: нѣкѣтѣи бо дѣвро осѣждѣтн блѣоудѣннѣка• лшѣи прѣоуѣи цѣлоуѣдрѣи бѣдетѣи 107d.

блѣдѣннѣца, -ѧ *ж.* [3] **πόρνη** Блудница, развратница: раабѣтѣи блѣдѣннѣца за страннѣлюбѣи сѣтѣи всѣмѣи домѣи своѣннѣмѣи сѣи сѧ 210b (164c, 236a).

блѣдѣннѣтѣ, -ѣн *прил.* [1] блѣдѣннѣтѣи сѣннѣтѣи **ὁ ἄσωτος υἱός** Блуднѣиѣтѣи снн: нѣи пауче вѣспрѣанѣкѣмѣтѣи ѧко н блѣдѣннѣтѣи сннѣтѣи• н вѣзвратннѣтѣи сѧ кѣи мнѣосрѣдоуѣмоу оцѣоу 68c.

богатнѣтн сѧ, богаѣж сѧ, богатнѣшн сѧ *несв.* [4] **πλουτεῖν** 1. Ставам богат, забогатѣвам хрѣиашѣтѣи бо богатнѣтн сѧи вѣпадаѣжтѣи кѣи напѣстн• н вѣи сѣктн нпрнѣѣзннннѣи 25b *1 Тим 6:9*. 2. *Прен.* Обогаѣвам се с нематѣриалннѣи блага: богатнѣннѣтѣи вѣи нѣнѣнѣшнннѣи вѣкѣкѣтѣи запрѣѣшнн... богатнѣтн сѧ дѣлѣи дѣвѣрѣи: блѣгопѣдатнѣвоуѣмѣтѣи вѣтннѣи: овѣѣшннѣннѣомѣтѣи

30d 1 *Тим 6:18*. *Субст.* богатаѿиен сѧ οἱ πλουτοῦντες Тези, които забогатяват: еклѧсиастъ же о богатѿиинхъ сѧ лихвани• или неправѣдини• снѣ глѣтъ 30с (32с).

богатъ, -ын *прил.* [19] **πλούσιος, πλησίος 1**. Богат: маждръ о себѣ моужь богатъ• оубогы же разоумьливъ закрить емь 102с *Притч 28:11*. 2. Обилен, в голямо количество: оуми истовънхъ врѣнць• богата наплънать сѧ разжама 222d. *Субст.* (ὁ) **πλούσιος** Богат човек, богаташ: богатъин во приложитъ дроуггы многы• а нишии ἱ отъ сѧщаго дроуга разоумънть сѧ 200с *Притч 19:4* (12d, 24b, 24d, 27d, 30d, 32a, 32b, 76b, 85d (2), 86a, 96b, 100d, 139с, 147с, 193d).

богатънѣ *нареч.* [1] **πλουσίως** Свободно, без пречки: тако богатнѣ подасть сѧ намъ• въходъ въ вѣчъноиѣ црѣтѣво гл̄а нашего нѣ х̄а 303a 2 *Петр 1:11*.

богатъство, -а *ср.* [45] **πλοῦτος, θησαυρός, τόκος, τὰ χρήματα 1**. Материално богатство везоумьнъ и несъмьслънъ• погыбнете• и оставиѧ тоуждннмь богатъство еж 26b *Пс 48:11*. 2. *Прен.* Неѣто ценно в духовен смисъл: въсь во текы нзвѣстьнѣ а не нѣзвѣстьнѣ• постигнете... чнстотты многодроудънои• и многомъздънои богатъство 252a (23b, 24b (2), 24с (2), 26a, 26с, 27b, 27с, 30b, 30с (2), 30d, 31с (2), 32b, 32d, 33a (2), 34с, 36b, 36с, 37b, 42b, 45a, 96b (2), 100d, 105b, 155b, 161b, 173a, 192d (2), 193с, 213с, 219b, 269b (2), 283с, 290с, 290d, 297a).

богатѣти, богатѣиж, богатѣиши *несв.* [1] **πλουτεῖν** Забогатявам, ставам богат: тако въсь събраган себѣ• а не въ бѧ богатѣа 33b *Лук 12:21* (102b).

богобонвъ, -ын *прил.* [1] **θεόφοβος** Богобоязлив, който се бои от Бога: н вѣдетъ снѣ прѣмаждростн• бѣбонвъ• и бѣлюбнвъ 59d.

боговнднѣ, -ѧ *ср.* [1] **θεοπτία** Виждане на Бога: нбо мочи занѣ бѧше кротокъ паѣ вѣхъ... бѣвндѧ паѣ вѣхъ прѣтъ сѣподоби сѧ 258d.

богодарнъ, -ын *прил.* [1] **θεοδώρητος** Дарен от Бога: хотѧн оубо сѣтажати• бѣдарноужь сыж• сѣмѣреномаждръа дѣтель 147d.

богодъхновенъ, -ын *прич.-прил.* [3] ♦ богодъхновеное писание Светото писание, Библията: длъгъ вашъ конъсавъ чѣстънън оубѣ вѣстате• пандекта бѣодъхновенѧго ψανниѧ• поустнхъ вашемоу бѣлюбьж 308d. ♦ богодъхновенънѧ къннггы **αἱ θεόπνευστοι γραφαί** Светото писание, Библията: въсь прореченнѧ бѣодъхновенънхъ къннггы: въ сѣмотреннѧ владъчънѧго рнзоу сѣнндоша сѧ 8a (161d).

богодъхнънъ, -ын *прил.* [2] **θεόπνευστος** Вдѣхновен от Бога: оутѣшанте тѣштнѣгыа• оутѣврѣжданте немощънънѧ• трѣпнте къ вѣкмъ• снмъ оу бодъхнънънмь словесемъ прѣсно пооуманиъ сѧ 183с (138a).

боголѣпно *нареч.* [1] **θεοπρεπῶς** Както подобава на Бога: дхъ же твои прѣтън• н тѣ прѣповѣдаютъ о насъ• не рабъскы• нъ бѣолѣпно 308a.

боголюбивъ, -ын *прил.* [4] **θεοφιλής** Който обича Бога: велкты оубо н б̄голюбивты д̄шл̄
ѣсть• ѣже в̄ннматн прнсно тврѣдѣ себѣ 129а. *Субст.* боголюбивтын **φιλόθεος**
Този, който обича Бога: се же глѣтъ• рекъше творитъ б̄голюбивтын н
кротъколюбивтын• н друголюбивтын по всемоу бес прѣттыканьл̄ себѣ блюдты 153с
(59d, 192с).

боголюбнѣ, -ѣ *ср.* [3] **θεοφιλία** Титла на игумен: се оубже чьсткнтын от̄ѣ востаѣе: вѣ
кратъцѣ также о с̄т̄нхъ оц̄нхъ нашнхъ н лаврѣ: вѣзвѣстнхъ вашемоу б̄олюбью бс
(2с, 308d).

боголюбьць, -ѣ *м.* [1] **θεοφιλής** Човек, който обича Бога: всьакого сластохотѣннѣ•
тоуждѣ соуште: прокое ненавнстѣннцн• страстемь: а б̄голюбцн обрѣтажтъ сѣ 19с.

богомръзъкъ, -ын *прил.* [4] **θεοστυγής, μισόθεος** Който е омражен на Бога рѣпкѣтнвѣн
корнмъ• н бестоудѣнъ• н б̄омръзъкъ обрѣтажтъ сѣ 69с (94с, 130b, 180b).

богомръзънъ, -ын *прил.* [1] **θεοστυγῆτος** Който е омражен на Бога: хотѣн оубо...
нзвѣгноутн такоже прѣжде рече сѣ• поустошьнаго н б̄омръзъчнаго друченъ
прѣзорьнаго 147d.

богонаучальнъ, -ын *прил.* [3] **θεαρχικός, ἀρχικός** Който е получил началото си от Бога:
н образоуѣя подобьѣ бж̄ѣѣ• сътворѣла поротнѣж силѣ• зръцѣла чнста н бесквернѣнѣ•
прнѣтнѣ свѣтлонаучальнѣѣ• н б̄гонаучальнѣѣ логьл̄ 277с (277с, 277d).

богоносивъ, -ын *прил.* [1] **θεοφόρος** Който носи в себе си Бога (прозвище на св. Игнат):
б̄гоносивтын нгнатъ посылажтъ гл̄л̄ 280d.

богоподобнѣ, -ѣ *ср.* [1] **τὸ θεομίμητον** Богоподобие: ѣсть во с̄н̄нонаучальѣ съвршеннѣ•
ѣже по своемоу чнслоу• на б̄гоподобнѣ нзвѣстн сѣ 278а.

богопротнвѣнъ, -ын *прил.* [1] **τὸν Θεὸν ἀντιτασσόμενος** Който се противопоставя на
Бога: како во сѣ покажтъ• всьего днавола прнѣмажште н всьж грѣдостъ• н
б̄опротнвѣнн сѣ творѣште 99с.

богопучетъ *прил.* [1] **θεήλατος** Пратен от Бога: н прѣжде того оубеннкомъ
неодоужштемъ• на етеры самарѣнты не прннмѣшн нхъ• н просѣште б̄гопучетомъ
огнемъ погоубнѣтн ѣ• запрѣтн нмъ 149а.

богородница, -ѣ *ж.* [4] **Θεοτόκος** Богородица: такоже съвѣдѣтелюетъ сама прѣпѣтѣл̄ н
прѣкнепороучнаа н прѣславѣнаѣ вѣд̄а пожштн 53а (8а, 52d, 299d).

богословитн, богословѣж, богословншн *несв.* [1] **θεολογεῖν** Изповядвам вярата си в Бога:
зане что недостоннѣ творѣаше• ознѣа показдаѣ б̄оу... что же мжунтеле н вѣсове
б̄д̄словѣше истнннѣ гл̄• нъ отъметнѣнхъ б̄д̄словьѣ 279с.

богословнѣ, -ѣ *ср.* [4] **θεολογία** Изповядване на вярата в Бога: ннѣтоже тако распалажтъ н
двнжнтъ с̄р̄це на любовь бж̄ѣѣ• ѣкоже б̄д̄словьѣ 292b (113b, 220с, 279с).

богословъць, -а м. [1] **θεολόγος** Богослов (прозвище на св. евангелист Йоан): ρεγε βο +ο+
б̄гословъци нваннѣ 276а.

богоугодно нареч. [1] **κατὰ Θεόν** Богоугодно, според божиите правила: немоштъно
оубо жнтн б̄гдоугодно: соуштоуמוу сластолюбнвоу н сревролжбнвоу 22d.

богоугоднотъ, -ын прил. [4] **θεάρεστος, τῷ Θεῷ ἀρέσκων** Богоугоден, приятен на
Бога: н с добро н пользъно х̄вѣ вратнн• еже вѣсноуѣщнхъ посѣщати• н мл̄твж
творити надъ нмнн• мл̄твж б̄доугоднож вѣрннѣ 214с (125с, 175с, 259с).

богоустьнвтъ, -ын прил. [5] **θεοσεβής, εὐσεβής** Който почита Бога, богочестив: да
прославитъ сѧ б̄тъ вѣ вѣсѣхъ• б̄гдоустьнвтънмъ нашнмъ ѹнномъ• н ѹнстѹимъ житнемъ
253b (3b, 5b, 40a, 146d).

богоустьнне, -та ср. [1] **θεοσέβεια** Богочестие, набожност: ѳеже враждовати•
тождеплеменннкомъ н тождевѣрнннкомъ• неподобно ннеклюуно боаштннмъ сѧ
б̄а• н обѣштатѣшннмъ б̄доустьнне 116с.

богоуьтнвтъ, -ын прил. [1] **θεοσεβής** Който почита Бога, богочестив: тѣм̄же нн о
ѹсомъже подобнть сѧ мнрнѣннмъ... нъ б̄гдоуьтнвтънмъ б̄гдоуьтънѧ нашего оуѹетелем̄•
всѣмъ оумѣнннмъ• мждростыж н правдож 253с.

богоуьтнне, -та ср. [1] **θεοσέβεια** Набожност, почит към Бога: тѣм̄же нн о ѹсомъже
подобнть сѧ мнрнѣннмъ... нъ б̄гдоуьтнвтънмъ б̄гдоуьтънѧ нашего оуѹетелем̄• всѣмъ
оумѣнннмъ• мждростыж н правдож 253с.

богоявление, -та ср. [2] **θεοφάνεια** Богоявление, явяване на Бога: вж̄н съвсѣдѣннкъ
мощн сѣмѣраѧ сѧ• не отпъврже сѣвѣта тѣстн своего нотора• цѣ н по толнцѣхъ
б̄дѧвленннхъ 145d (273d).

богоямръзъкътъ, -ын прил. [1] **θεοστυγής** Който е омразен на Бога: вражн во сжште н
б̄доуьмръзъци клеветннцн• съобъштѣннцн н съпрнснѣннцн• н сънаслѣдѣннцн
быважтъ• продавшннмъ н распнѣшннмъ нстннж 89а.

богъ, -а м. [564] **Θεός, Κύριος, Δεσπότης, Χριστός** Бог: н вндѧ б̄тъ покаанне его•
подасть ѳемоу доброу мѣслъ• да не науѣнетъ хотѣтн тоуждннхъ 90d. // *Обр.* н
также бываетъ: ѹрѣвоу работажштннмъ б̄ѣ ѹрѣв семоу злато такожде 23b. ♦ богъ
слово **ὁ Θεὸς Λόγος** Логос, Исус Христос: дѣвнѹе во ложесно родн б̄а слова 54d. ♦
бога явленне **θεοφάνεια** Богоявление, появяване на Бога: егда во нетѣлѣннн• н
бесѣмрътънн бждемъ• внднмаго б̄а явленнѧ• прѹтѣн вндѣннн наплѣнѣемн•
явленнѣннн нъ зарамн обьзарамѣще 268d. ♦ богомъ ненавднмъ **θεοστυγῆτος**
Който е омразен на Бога: прѣзорѣнаѧ азѧ• горьшн естъ всѣхъ азѧ• н б̄мъ
нненавднма зѣкло 97с. ♦ богоу любѣ **θεόφιλος** Който е приятен на Бога: всѧ
праведнаѧ б̄вн• любѧ сжтъ н благогодня 160d. ♦ богомъ оуѹенъ **θεοδίδакτος**
Научен от Бога: о братолюбьн же• самн вѣн б̄мъ оуѹенн есте• любнтн дроуѣтъ дроуѣта
209d I *Сол* 4:9. ♦ богъ сътворити **θεοποιεῖν** Издигна в култ, боготворя: како во

вѣроу нмоутъ о дѣвствѣ нже стодовѣнѣна сластн вѣы сътворше 52с (2с, 4с, 5д, 6а, 6с, 7а, 8д, 9с, 11а, 11б, 11с (2), 11д, 12а, 13б, 14с, 14д, 18б, 19с (2), 20а, 20с, 20д, 21д, 22а (2), 22с, 23с, 24б, 25а, 25с, 26а, 26д (2), 27а, 27б, 28а, 28б, 29д, 30д, 31б, 31с (2), 33б (2), 33с, 34д, 35а, 35с (2), 36б, 37д, 39а (2), 40б, 41д, 42а, 43а, 44а (2), 44д, 45д, 46б, 48б, 48д, 49а, 49б (2), 51а, 51с (2), 51д, 52б, 52д, 53а, 53б, 54б, 54с, 54д, 56с, 59б, 59д, 60д (2), 61д, 62с (2), 63а, 63б, 63с, 64а, 64б, 66а, 66д, 67с, 68а, 68б, 69а (2), 69б, 69д, 70а, 71а, 71с, 72б (3), 73с, 74б, 75б, 75д, 77б (2), 78б (2), 80а (2), 80б, 81б (2), 81с (2), 83с, 86с, 86д, 87с, 93д, 94б, 94с, 95д, 96а (4), 96б, 96д (2), 97а, 97б (2), 98а (2), 98б (2), 99д (2), 100д, 101а, 101с (2), 102б, 103с (2), 103д (2), 104а, 104б (4), 104д (2), 105а (2), 105б, 106с, 107б, 108б (2), 108с (2), 109а (2), 109с, 110с, 110д (2), 111а, 111д (2), 112б, 113а, 113б, 113с (3), 113д (2), 115б, 115с, 116а (2), 116б, 116с (2), 116д, 117а, 117с (2), 118а, 118д, 119б, 121с, 121д (2), 122с (3), 124а, 124с, 124д, 125а (2), 126а, 127а, 127б (3), 127с (2), 128с, 128д (2), 130а (2), 130б, 130с, 131с, 131д, 132д (2), 133а, 134а, 134с, 135а, 136а, 138с, 139с (3), 139д (3), 140а, 140д, 142б, 142с, 144а (2), 144б (2), 144с, 145с, 145д, 146а, 146б (3), 146д, 149а, 150а, 150д, 151а (2), 151с, 152а, 152д, 154с, 157а, 157с, 157д, 158а (2), 158б, 158д, 159д, 160д, 163б, 164с, 165б, 166с, 168с, 168д, 169д, 170с (2), 171а, 172а (2), 172с, 172д (2), 175с, 175д, 177а, 178б, 179а, 181б, 181с (2), 181д, 182б, 182д, 183а (2), 183б, 185а, 185б, 185с, 186а, 186д, 187с, 188а, 189б, 190б (2), 190с, 191с (2), 192б, 192с, 194б, 195б, 196б, 197б, 197с, 198с, 199б, 199д, 201а (2), 201д (3), 202а, 202б (2), 202с, 205а, 206с, 206д, 208с, 209а (3), 209с, 210б, 211а (2), 211б, 212с, 213а, 213с, 213д, 214с, 215а, 215б, 215с, 216а, 217а, 218а, 219а (2), 219д, 220с, 221а, 221б (2), 222а (2), 222д, 223а (2), 223б, 223с, 223д (3), 224а, 225б (2), 226с (2), 227с, 227д, 228а (2), 229б, 229с, 229д, 230б (2), 231а (2), 231б, 231с (2), 231д, 232б (3), 232д, 233а, 233б (2), 233с, 233д (2), 235а, 235с, 236б, 236д, 237а, 237с, 237д, 239д, 240а, 240д, 241а, 241с, 242а (2), 243а, 243б, 243д, 244а, 244с, 252с, 252д, 253б (2), 255д, 257а (2), 257б (2), 257с, 259а (2), 260б, 262б, 262д, 265б (2), 265с, 265д (3), 266б, 266с, 266д, 267б (2), 267д, 268с, 269с, 270а (2), 270с, 271а, 271б, 271с, 271д (3), 272а (2), 272б, 273а (2), 273б, 273с, 273д, 274д, 275д, 276д, 277б (3), 278б, 278д, 279а, 279с, 280д (2), 281а, 281б, 282а (4), 282с (2), 282д, 283с, 284а, 284б (3), 284д, 285а, 285б, 286б, 286с (2), 287с, 288б (2), 288д (2), 290а, 290б (2), 290с (3), 291а (4), 291б, 291с (4), 292а (3), 292б, 294а, 294б (2), 294с, 294д (2), 295с, 297б, 297с, 297д, 299б, 299с (3), 300а, 302д (2), 303д, 304а, 304б, 305д, 306с (2), 307а, 307с, 308д, 309а).

вожнн *прил.* [250] θεῖος, (τοῦ) Θεοῦ, Θεῶ, εἰς Θεόν, κατὰ Θεόν, Κυρίου, θεήλατος
1. Който принадлежи или е свойствен на Бога: сега радн не воудѣте безоумнн: нъ разоумѣнте чѣто ѳсть вола вжѣна 17д *Еф 5:17*. **2.** Който е пратен, даден от Бога: лотѣ вжѣна огна оуғонезе 210б. **3.** Който е насочен към Бога: помышленнн разодроушажште• н всѣкоу вѣсотѣ• вѣземлюштѣж на разоумѣ вжѣнн 169д 2 *Кор 10:5*. **4.** Който е предан на Бога, служи на Бога: а тѣштеславѣната зѣль... вѣ всѣ бо научннннн прнстаетѣ• вѣ образѣ жн н зрацѣ• н вѣ хожденнн н гласѣ... смнн всѣкнн• научнетѣ вжѣнаго члѣка състрѣлѣтн 95б. *Субст.* божнн, божна о тоῦ Θεοῦ, τὰ τοῦ Θεοῦ Божието, божиите неща, всичко, свързано с Бога: н мѣ оуво отѣскѣкѣмѣ хотѣнѣна нашѣ пѣтѣскаа• а вжѣе оудрѣжнмѣ 153а. ♦ на вожннж *κατὰ Θεόν* По божия воля: ѳже на вжѣж обанчатн нскрѣнаго• годѣ ѳсть вѣн н люво 140д. ♦ божннн пѣсаннн, божна кѣнннѣ (ή) *θεία γραφή* Светото писание: ноѣ бо

рече: б̄жнне ψανν̄е: м̄жжть правд̄ьн̄тъ пн̄ в̄нно: н̄ оупн̄ с̄л̄ 16b. ♦ дом̄тъ божнн̄ оῖκος τοῦ Θεοῦ Хра̄м: н̄к̄ст̄е лн̄ ӯтлн̄ ӯьт̄о створн̄ д̄б̄д̄тъ• н̄гда в̄тъзалка н̄ с̄жшт̄ен̄ с̄ъ нн̄м̄тъ• како в̄ънн̄д̄е в̄тъ дом̄тъ б̄ж̄н̄• н̄ х̄л̄к̄б̄ты пр̄к̄д̄ъложенн̄а с̄ън̄к̄ст̄тъ 76d *Mat 12:4*. ♦ сын̄тъ божнн̄ ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός Божият̄ син̄, Исус Христос: от̄ънелн̄ во г̄б̄ наш̄тъ ἰϋ̄ х̄̄ с̄н̄тъ б̄ж̄н̄: благоволн̄• н-ст̄ым̄ пр̄в̄ст̄ым̄а в̄ц̄л̄ пр̄нснод̄в̄ты марн̄а мн̄роӯ гавн̄тн̄ с̄л̄ 52d. ♦ ц̄к̄сар̄ьство божнне (ἡ) βασιλεία (τοῦ) Θεοῦ, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν Небеснот̄о цар̄ство, раят̄: нлн̄ не в̄к̄ст̄е• іако неправед̄ьнн̄ ц̄р̄ст̄ва б̄ж̄н̄а не насл̄д̄а̄тъ 159b *1 Кор 6:9* (2d, 3b (2), 4c, 5c, 11b, 11c, 11d, 12a, 14c, 17c, 18d, 19a, 20a, 28b, 29c, 31d, 32c, 32d, 37a (2), 38b, 39a, 41a, 43b, 45b, 46d, 48b (2), 48d (5), 49c, 51a, 53a (2), 54a, 58a, 58d, 59d, 62b, 62d, 63a, 63c, 63d, 65d, 67c, 69c, 70b, 73b (2), 75d, 78b, 81b, 82a (2), 86b, 86c, 87b, 94d, 99b, 99c, 102b, 103b, 108d, 109c, 112a, 117a, 125c, 126a (2), 128d, 129c, 131b, 133d, 134d, 136a, 138b, 139d, 140d, 144a (2), 144d, 145c, 145d, 147a, 147b, 147c, 152d, 153d, 154b (2), 154c, 158a (2), 166a, 167a, 170c, 172b (2), 173b, 177a, 179d, 182a, 183c, 185b, 185c, 186a, 186b, 186d, 187b, 187d (2), 187c, 188c, 189d, 190b, 190d, 191c, 192c, 192d, 195c, 198c, 199b, 200d, 202c (2), 206b, 206d, 209d, 210b, 217b, 217c, 220b, 220c, 221c, 221d (2), 222a (2), 225c, 228c, 230a, 231b, 231d, 233a, 236a, 236c, 236d, 238c, 240a, 240c, 242a, 243d, 244a, 247a, 247b, 250b, 251d, 252a, 252c, 253b, 255d, 256a (2), 256c (3), 256d, 257c, 258c, 258d, 259c, 261b (2), 261c, 262d, 266d, 269a (2), 270b, 271b, 271c, 274a, 275d, 277b, 277c, 278a (2), 278b (2), 279b (2), 280a, 281b, 281c, 282b, 284a (2), 284b (3), 284c, 285b, 287a (2), 287b, 287c, 287d, 288b (2), 288c, 290a, 290b, 290c (3), 291b, 291c, 291d, 292b, 292c (2), 294b, 294c (2), 294d (2), 295c, 295d, 297c (2), 297d (3), 298b, 300a (2).

бож̄ьство, -а *ср.* [5] θεότης, τὸ θεῖον **1.** Бог, божество: кротость оӯслоӯжаеть б̄ж̄ст̄воӯ 258d. **2.** Божественост, божественна същност: пр̄п̄ов̄ѣда̄ем̄тъ г̄а нашег̄о ἰϋ̄ х̄̄... іеднос̄щ̄ьна оц̄ю по б̄ж̄ст̄воӯ• н̄ іеднос̄щ̄ьна по ч̄л̄в̄ст̄воӯ 299d (299d, 300a, 300b).

бож̄ьств̄ьн̄тъ, -ын̄ *прил.* [33] θεῖος, παρών **1.** Божи, свещен: мн̄р̄тъ во в̄сь в̄ъ з̄ьл̄к̄ лежн̄тъ• іакоже б̄ж̄ст̄в̄ьное от̄ърече слово 35c. **2.** Величествен: пр̄в̄т̄ты внд̄ѣнн̄ напл̄г̄на̄емн̄• гавел̄н̄ым̄н̄ н̄ты зар̄амн̄ об̄ъзар̄а̄щ̄е• іакоже оӯченн̄к̄ты в̄тъ ωно б̄ж̄ст̄в̄ьное пр̄к̄овраженн̄е 269a. *Субст.* а) бож̄ьств̄ьное τὸ θεῖον Бог: оӯврачаеть во с̄л̄ в̄н̄д̄е• от̄ъ пр̄нх̄од̄ашт̄нн̄х̄тъ к̄ъ нем̄оӯ с̄ъ рн̄зо̄ж̄ ковар̄ьств̄ьно̄ж̄ 146d; б) бож̄ьств̄ьна̄а τὰ θεῖα Божествените неща, дела: ість во с̄ц̄н̄онаӯд̄ьна̄а с̄ъвр̄ш̄енн̄е• іеже по своемоӯ ӯн̄слоӯ• на б̄гоподобн̄е н̄з̄в̄к̄ст̄н̄ с̄л̄• н̄ бож̄ьж̄ посп̄к̄ш̄ьн̄к̄оӯ в̄тътн̄... н̄ с̄ъкон̄ьуавати б̄ж̄ст̄в̄ьна̄а 278a. ♦ бож̄ьств̄ьное п̄санн̄е, бож̄ьств̄ьна̄а п̄санн̄а, бож̄ьств̄ьн̄ым̄а к̄ънн̄г̄ты ἡ θεία γραφή, αἱ θεῖαι γραφαί Светот̄о писан̄е: повел̄к̄л̄тъ же існ̄ мо̄е̄моӯ оӯмаленн̄ж̄ в̄тъ крат̄ьц̄к̄ ωт̄ъ в̄сьѣх̄тъ посл̄лат̄н̄ тн̄ б̄ж̄ст̄в̄ьн̄г̄н̄х̄тъ к̄ънн̄г̄тъ: вет̄ъх̄ьн̄х̄тъ н̄ нов̄ьн̄х̄тъ 2b (3a, 8c, 27a, 29a, 30d, 34a, 40a, 40d, 52a, 65a, 75c, 78a, 85d, 87c, 101d, 121b, 138a, 175c, 180a, 188b, 189b, 203c, 220b, 258b, 269a, 277c, 278a, 287c).

болнн̄, большн̄, бол̄е̄ *прил. сравн.* [12] μείζων, πλείων, ὑπερέχων, πλέον **1.** По-голям, по-значителен: н̄тъ н̄ д̄х̄в̄н̄ым̄тъ нашн̄м̄тъ оц̄ѣм̄тъ• дл̄ъж̄ьнн̄ іс̄м̄тъ больш̄ж̄ ч̄ьст̄ъ• н̄ слоӯж̄ьв̄ж̄ творн̄тн̄ 240c. **2.** По-високопоставен, висшестоящ: н̄же хо̄щ̄еть в̄тъ васт̄ъ бол̄ьн̄ в̄тътн̄• в̄жд̄н̄ вс̄к̄м̄тъ рав̄ь 250b *Mat 20:26*. *Субст.* а) болнн̄ ὁ μείζων Този,

който е по-високопоставен, по-почитан: нже хоцетъ въ васъ болнъ вѣтн• бждн всѣмъ рабѣ• н болнн въ васъ яко мѣнн 250с; б) болн τὰ πλείονα Повечето, по-голямата част: болн во ннѣхъ страстьн ѹюемъ яко грѣхъ естъ 92d (33a, 36a, 56b, 101d, 127a, 209d, 240с, 250a).

болъ, -н м. [1] ἄρρωστος Болен човек, болник: не лѣнн сѧ прнсѣцати болн 215с *Cup* 7:38.

болннъ, -нн прил. [1] болннъ вѣтн ἄρρωστεῖν Болен съм, боледувам: аште лн отъ многа пнтѣа забждетъ сѧ• то падетъ отъ правдѣа яко нхозна• н болннъ бждетъ гажѣ сѣмрътнннѣ 160b.

болѣзнолюбець, -а м. [1] φιλόπονος Този, който е трудолюбив, старателен: н посѣщенн... ѣже во естъ трнпрамѣнно тврѣдо• паѹе же свѣтнлнннкъ• трѣсвѣтннъ• осклаваа любѣцаа нскрнѣа• н болѣзнолюбеца• н наставааа въ жнзнъ вѣѹннѣж 214b.

болѣзнь, -н ж. [14] ὀδύνη, πόνος, ἄλγημα, ὠδίν 1. Усилие, труд: мждрѣн мжжъ тантъ сѣкрвнште н добродѣтѣлннѣж болѣзнь• разоѹмнѹнъ ѹрѣннцъ• вѣѹелѣ подобнтъ сѧ 95d. 2. Родилни мъки: егдаже глѹтъ мнрѣ н оѹтврѣжденье• тѣгда вънезапѣ нападетъ нхъ всегоѹвнтель• такоже н болѣзнн нмѣцаа въ ѹрѣвѣ не оѹвѣжатъ 227a *I Сол* 5:3. 3. Душевна болка, мъка, нещастие: нстннѣ глѹ не лѣжж• тако скрѣвѣ мн естъ велннѣ• н непрѣстаѣщн болѣзнь сѣцѹ моѹмоѹ 199d *Рим* 9:2. ♦ без болѣзнн ἄφοβία Без усилия, без труд: оѹне во мала частъ сѣ страхомъ гнѣмъ• неже сѣкрвнща велѣа без болѣзнн 208d *Притч* 15:16 (50b, 62d, 119a, 124b, 173b (2), 196d, 268a, 296a (2)).

болѣзньо нареч. [1] болѣзньо любнтн φιλοπονεῖν Залягам над нещо, придържам се стриктно към нещо: трѣвѣ оѹбо естъ: не тѣѹннѣ тѣлеснннхъ добродѣтелнн болѣзньо любнтн: нъ н ѣтрѣнааго ѹловѣка ѹнстнтн могоѹщннхъ 18с.

болѣзньнъ, -нн прил. [2] ἐπίπονος, ὀδύνης 1. Мъчен, тежък, непосилен: не вѣзненавнн болѣзньна дѣланѣа 186с *Cup* 7:15. 2. Който носи мъка, страдание: подобаетъ оѹбо все опасно н сѣ свѣтломъ творнтн• а не пѣватн нѣцѣмѣже тако оѹлоѹѹаште• да не послѣдъ своего зѣлосѣвѣтѣа плодѣа болѣзньнѣа пожннетъ 136с.

болѣтн, болиж, болншн нескв. [16] ἀσθενεῖν, νοσεῖν, πονεῖν, ὠδίνειν 1. Болен съм, боледувам: болѣхъ н прнсѣтнстѣ мене• въ тѣмннцн вѣхъ• н прндѣте къ мнѣ 216a *Мат* 25:36. 2. Страдам, изпитвам душевна болка: а прн тѣштѣславнн• нн болнмъ нн печальноѹемъ• нн бѣ молнмъ своводъ вѣтн отъ него 97a. 3. Раждам: глѣн оцѹ ѹто родншн• н мѣтн ѹто болншн• разоѹмѣж азъ яко жестокъ есн 239с *Ис* 45:10. *Субст.* болѣ, болнн (ὁ) νοσῶν, ὁ κάμνων Болен човек, болник; болѣше, болѣщен ἀσθενοῦντες, οἱ κακῶς ἔχοντες, (οἱ) νοσοῦντες, οἱ ἐν ἄρρωστίαις πλανώμενοι Болни хора, боледуващи: такоже во болнн явлетъ сѧ вѣдостнж• тако н страстьнннн обнѹаетъ сѧ отъ скрѣвн 62a (62a, 65с, 68d, 107d, 116a, 214b (2), 214d, 215a (2), 273a, 305a).

воле нареч. [2] πλειῶν, πλείω Повече: никъвтоже да не прѣдѣлагаеть оубожьства• не
овращеть во сѧ оубожан• прннесъшамъ дѣтѣ лепѣтъ въ довица• н волеи ѡсѣхъ прнпатъ
н 271с (260с).

воренне, -та ср. [1] πόλεμος Победа: обратнхъ сѧ н видѣхъ яко не лѣгъкътымъ теуенне• нн
снльнымъ воренне 219b Екл 9:11.

ворьць, -а м. [2] πολεμιστής Боец, воин: якоже страшнвъ коннъ ржкты ворьць
ослабаетъ• тако н врѣнтьцъ лѣннвъ• братна спѣшты слабитъ 87d (167a).

вогзнь, -н ж. [4] φόβος, τόπος Страх, боязнь: не прнхотъ во дѣха работѣ пакты въ
вогзнь• нъ прнхотъ дѣхъ въстнненна 294d Рим 8:15 (2a, 166a, 290b).

вогати сѧ, вогѧ сѧ, вогши сѧ не св. [54] φοβεῖσθαι, δεδοικέναι, δίειν Боя се, страхувам
се: вога во сѧ гѧ все добро творши 287d. Субст. вогѧ сѧ ὁ εὐλαβούμενος, ὁ
φοβούμενος Този, който се бои, страхува се: воган сѧ гѧ• поучтетъ оца своего• н
яко влѣтъ поравотаетъ емоу 255с Сир 3:7 (25b, 27d, 50b, 75с, 78d, 82a (2), 90a, 96a,
101a, 102с, 103d, 113d, 116с, 124с, 128a, 149b, 173b, 174a, 177b, 177с, 182с, 184с,
204d, 215a, 227d, 236d, 255с, 273с, 281d, 287d (3), 288a (2), 288b (2), 288с, 288d,
289a (2), 289b (2), 289с (6), 289d, 290a, 290d).

вразда, -ты ж. [1] αὔλαξ Обр. Бразда: врѣнорнзъць... подѣклонилъ естъ вънж подѣ нго
нзъравъшаго н• н врѣстн безъ възврата сѧща въ ѡдолѣхъ сѧмѣреномоудрѣга•
множащи бжѣтвнжѧ пышеннцѧ• враздѣ напааемыа отъ одѣжденыа снснаго 220b.

вракъ, -а м. [2] γάμος Сватба: да бодотъ врѣсла ваша прѣпогасана... н вы подобныи члѣмъ•
члѣштѣмъ гѧ своего• когда възвратитъ сѧ ѡ бракъ 20b Лук 12:36 (285a).

бранити, бранѧ, бранши не св. [3] κωλύειν, διακωλύειν Възпирам, забранявам: се го
оврѣтохотъ развращающа ѧзкѣты• н бранѧща кесароу длатн данн 90a Лук 23:2 (116a,
242b).

брань, -н ж. [21] πόλεμος, πάλη 1. Война, битка: мты оубо длѣжнн есмѣ• н за сѧ н за
онты горько плакати сѧ... н за погубѣшамъ въ толктыхъ бранехъ 237с. 2. Борба,
съпротива: сжгоубъ бываетъ любодѣаннѣн бѣсѣ... н се го радн соугроубоу на нь брань
въздвнгноутн длѣжннжемъ 46a. 3. Враждебна сила: прн ннѣхъ во врѣдѣхъ•
прнлози ѧвѣ лоучажть сѧ• н дѣша оудовъ познаваеть сжштѣю къ ннмъ брань 95a. ♦
нескоусннъ бранн ἐμπειροπόλεμος Опитен в борбата: петръ же тврѣдын камень•
въ велин грѣхъ въпадъ• яко нескѣсннъ бранн• не отъчаа сѧ сътѣжжъ сн 67b. ♦
ненскоусннъ бранн ἀπειροπόλεμος Неопитен в борбата: нюда прѣдатель
малодѣшннъ бѣ• н нескоусннъ бранн• се го радн отъчаавъшѧ сѧ емоу прнпадъ врагъ
оудавенна• снломъ обложн н 67a (19b, 53b, 58d, 85a, 95с, 171с, 189a, 193a, 197a,
218b, 219с, 232d, 252a, 296a, 302b, 307с).

вратн, ворѧ, ворши не св. [8] πολемеῖν 1. Нападам, атакувам: съ грѣдостннн бѣсѣ...
зѣло соущамъ въ спѣсѣ бореть• н научнаеть разраати 97d. 2. Стремя се:

прѣкословѣць... хоштитъ во прнсно• одолѣвати истиннѣ• н чѣсто кратитъ сѧ борѧ старѣн вѣтн 77b. ▣ братн сѧ **πολεμεῖσθαι** Борѧ се, влизам в борба с някого или с нещю: страхѣ бжѣн поудитъ нѣы братн сѧ съ зольж 288b. ♦ братн сѧ съ цѣмь **συμπολεμεῖν** Воювам, сражавам се заедно с някого: раче же н гедеонѣ тремѣ сътомѣ борющннѣ сѧ съ ннмь 248d (46c, 123a, 170a, 288b).

братнѧ, -ѧ *жс. събир.* [89] **ἀδελφοί, ἀδελφότης, ἀγαπητοί** 1. Братѧ по родство: н носнфѣ крамоленѣн братѣн не отѣмьстн 113b. 2. Ближни, единовѣрци: поучто не паче обндин есте• нѣы вѣы обндинте н лншагте• н се братѣж 262d *1 Кор 6:8.* // Монаси, монашеско братство: н такоже страшнѣвѣ воннѣ ржкѣы борѣцьтѣ ослабѣетѣ• тако н врѣнѣцьтѣ лѣннѣвѣ• братнѧ спѣшгѣе слабитѣ 87d. // 3в. Обръщение към християни, монаси: вѣжннѣ оубо братннѣ• пыанѣствѣнааго вѣса 16c (20a, 27c, 30d, 34d, 43a, 44c, 45d, 49a, 51a, 56b, 61b, 63d, 65c, 66d, 73a, 74d, 76b, 78a, 85a, 86b, 86c, 87d, 90a, 93b, 97a, 98b, 99b, 100d, 103a, 103c, 106b, 107b, 109b, 109d, 111c, 113d, 114c, 116a, 118a, 118d, 119c, 121c, 122d, 127c, 134c, 142d, 153a, 153b, 153c, 159b, 162a, 163a, 164c, 167a, 167d, 171d, 181b, 187a, 190b, 191a, 191b, 197d, 199d, 201a, 202a (3), 202c, 208a, 209a, 209d, 214c, 215a, 215b, 220c, 225a, 226d, 244d, 245a, 248d, 255b, 262d, 282c, 284a, 285c).

братолюбнѣвѣ, -гын *прил.* [1] **φιλάделφος** Който обича ближните си: конѣчнѧ же вѣсн ѣдннотѣслѣцн• отѣдѣтѣлнѣн• братолюбнѣн• мѣдн 200a *1 Петр 3:8.*

братолюбнѣ, -ѧ *сп.* [6] **φιλαδελφία** Обич към ближните, братска обич: о братолюбнѣ же• самн вѣы бѣмь оубѣнн есте• любнтн дроугѣ дроугѧ 209d *1 Сол 4:9* (140d, 209b (2), 211b, 241d).

братолюбнѣвѣ, -гын *прил.* [1] *Субст.* братолюбнѣнѣ **τὸ φιλάδελφον** Обич към ближните, братска обич: послѣдно есте чнстнтелемѣ• подражателемѣ вѣтн наѣлѣнаго чнстнтелѧ своего• такоже нванѣ• наѣлѣнаго чнстнтелѧ хѣ на вѣсего благоѣ... съмѣренѣмѣдрнѣнѣ• братолюбнѣнѣ• ннцелюбнѣнѣ 279a.

братолюбѣць, -ѧ *м.* [1] **φιλάделφος** Този, който обича ближните си: дарѣва же намѣ отѣца н пастѣухѧ благость нго: достѣнна промѣсла своего: ѳомѣу прѣподѣвѣнааго... кротѣкааго н братолюбѣца н мнлѣстнѣвѣнаго ба.

братоубнѣнѣць, -ѧ *м.* [2] **ἀδελφοκτόνος** Братоубиѣц: н авель• просто н вѣсжмѣнѣннѧ ндѣкаше съ братоубнѣнѣемѣ 113b (118c).

братѣ, -ѧ *м.* [66] **ὁ ἀδελφός** 1. Брат по родство: глѣетѣ же н нѣда нѧковѣтѣ братѣ 70a. 2. Ближен, единовѣрец: створнѣмѣ къ оумнленнѣж н оутѣшеннѣж волѣцѣнхѣ• лн страждѣщннхѣ братѣ нашнхѣ 215a. // Монах: вѣ шѣстгын чѣстѣ нападѣетѣ врѣнѣорнѣзѣцн• тжгж ѣмоу творѣ• н ненавнѣтѣ нмѣтн• на мѣстѣкѣ паче же н на жнвѣштннхѣ съ ннмь братѣхѣ 65a (14d, 28c (2), 29a, 29c (2), 30b, 59a, 71d (2), 72d, 73a (2), 76c, 87c, 87d, 93a, 105d, 108c (3), 110a, 111d, 113a, 114d, 116a, 116b, 121d (2), 122b (2), 122c (3), 127b (3), 127c, 128b (3), 128c (2), 142a (2), 149c, 149d (2), 151b, 152d, 153b (2), 153c, 167d (2), 196c, 199c, 202b, 209a, 230c, 230d, 262a, 272c).

братънь *прил.* [1] τοῦ ἀδελφοῦ Който принадлежи на ближния, на единовеца: ἀπλ̄ъ же съ велнѣмъ въздѣхновеиѣмъ оударъ сѧ по главѣ рече• добра ли тѧ хранитѣла братънѧ душѧ оставихъ 276с.

братъство, -а *ср.* [2] ἀδελφότης 1. Братство в духовен смисъл, близки, приятелски отношения: ѡже гл̄ешн̄ гн̄ѧ сжтъ• на съзъданне д̄ховн̄жмоу братъствоу• всѣмъ съмѣреном̄дрнѣмъ и кротостн̄ж 104с. 2. Монашеска общност: по всемоу оубо благокжунно естъ• съгласъе братъства съвъкоупленн̄мъ 167с.

брачънъ, -ын *прил.* [2] τοῦ γάμου Сватбен, който се носи на сватба: да бнмъ на всѧжж ношъ• постеляю своѧ слъзамн̄ оумакалн̄• и оунстнлн сѧ скерн̄гы... ѡко да достоннн боудемъ обл̄щн сѧ въ рнзоу брачноуѧж 195d. ♦ сынове брачннн υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος Сватбари: ѡда могутъ сн̄ове брачннн• до негоже вр̄мене женнхъ естъ съ нннн• постнтн сѧ 198а *Мат 9:15*.

брашьно, -а *ср.* [37] βρῶμα, βρῶσις, ἔδεσμα, κατάβρωμα, τροφή, τρυφή, ἄρωμα Храна, ястие, ядене: добро во естъ благодѣтн̄ж оутвр̄ждатн̄ сръдъце а не брашън̄гы 15а *Евр 13:9*. // *Обр.* ннначанннѧ вр̄дътъ... въноснтъ во ѡл̄ка• въ безвѣрн̄е• и безъоупъванн̄е и проучн̄е отъдана себе поставнтъ лоукавн̄ынн̄мъ вѣсомъ и вѣвайтъ нмъ брашьно и порадованн̄е 66b ♦ неразн̄чъна брашьна ястн̄ μὴ πολυφαγεῖν Ям еднообразна храна: и не еже вер̄е д̄н̄ь ястн̄• се поштенне естъ• н̄ еже неразн̄чъна брашьна ястн̄ 21а (11с (2), 11d, 13d (2), 14с, 14d (3), 15а, 15b, 18b, 18d, 19d (3), 21а, 29b, 30b, 30с, 66b (2), 85с, 95с, 129d, 153b (3), 154а, 243d, 261d, 264а, 274с, 281b).

брашьнънъ, -ын *прил.* [2] ὁ ἐπὶ βρωμάτων, ἐστιάσεως Който се отнася до храната, яденето: т̄штеславн̄гн̄... въ сладъ въ ловнтъ похвален̄н̄ ѡл̄чн̄• и т̄кмн̄ сътнтъ сѧ паче множъства брашьннаго 94с (21b).

бръзъ, -ын *прил.* [1] *Субст.* бръзнн̄ οἱ ἀνδρεῖοι Храбреци, смелчаци: пжтъе же бръзънхъ гладъщн̄ 186d *Притч 15:19*.

брънѧ, -ь *ж. мн.* [1] θώραξ *Обр.* Броня, ризница: и мгы оубо обл̄цѣмъ сѧ въ брънѧ вѣр̄ж х̄в̄ж• и въ шл̄мъ кр̄стъ его 226а.

брьвьно, -а *ср.* [1] δοκός *Обр.* Греда: лнцем̄кре• нъмн̄ пр̄вѣ брьвьно нъ оуесе твоего 107b *Лук 6:42*.

брьнн̄е, -ѧ *ср.* [3] πηλός Тиня, кал: съпасн̄ мѧ отъ бръныѧ да не оугльбн̄ж 171d *Пс 68:15* (186d, 307b).

бр̄гъ, -а *м.* [2] κρημνός *Обр.* Склон, стръмнина: нже праваго поути състоупъше• въ бр̄гы и пропасти погывѣльныѧ: въводятъ сѧ 23с. ♦ съ бр̄га сър̄кватн̄ κρημνίζειν Хвърлям по стръмен склон: нстнн̄чъна оученн̄ка х̄в̄ѧ• стѣфанъ и ѡнаковъ• овъ каменн̄емъ внаемъ• овъ же съ бр̄га сър̄кваемъ• моласта за оубн̄важщ̄мѧ ѧ 262а.

врѣмя, врѣмене *ср.* [6] φορτίον Товар, бремя: съвѣзаятъ врѣмена тѣжѣка• н неодолю
носна• н въскладають на рама ѡлѣѣа 86b *Мат* 23:4 (150d, 164d, 249a, 260b, 286d).

воун *прил.* [3] μωρός, ἐξίτηλος Глупав, неразумен, безразсѣден: ѣже порадовати сѣ
какомуоу любо ѡлѣоу въ скръби• или въ тѣшѣтѣ• или въ падѣнии• ѡлѣа оплазньва
ѣсть н воун 123c (121b, 136c).

воурьнѣ, -ын *прил.* [2] ζαλοειδής, καταγίδος Бурен: въ скръби рече призѣва мѣ н
нзбавихѣ тѣ• оуслѣшахѣ тѣ въ таниѣ воурьнѣ 171d *Пс* 80:8. // *Обр.* нѣ
нзбрѣдѣмиѣ ѣже нз воурна вѣнениа• н неустѣнхѣ дѣхѣ• глосѣнии н ѣрени• въ
тнхоѣ пристаннице црѣтва неснаго 302a.

воурга, -ѣ *ж.* [3] καταγίς, τρικυμία καὶ ζάλη Буря, хала, стихия: придеъ во гѣ съ
гаростѣж своеѣж• тако огнѣ• н тако воурга орѣжне ѣго: н огнѣ прѣдѣпондеъ прѣдѣ
нии 83d. // *Обр.*: врѣмя во неѣзаетъ н• тако крѣмьун протнѣж вѣтромиѣ• н
воургамѣ дѣхолоукавнѣнхѣ стоати крѣпѣцѣ 250b (183b).

вѣдростѣнѣ, -ын *прил.* [1] τῆς ἀγρυπνίας Който се отнася до бдението, бодрстването:
ниѣтоже тако обѣтѣшавшаа дшѣ понѣвлетѣ• такоже страхѣ бжѣн... н мѣтѣож
присно сѣ въороужати• н вѣдростѣнаго приѣтитѣка слѣдовати 38b.

вѣдрѣ, -ын *прил.* [1] ἄγρυπνος Бодѣр, буден: оуѣдѣвъше во нгоуменн• приѣжащѣж
вмиѣ о оуѣннѣхѣ вѣдоу• вѣдромѣ оуѣномѣ окомѣ• прѣсѣщѣжше стада
словеснаго гнѣ• бжѣте по наиковоу 248b.

вѣдѣнне, -ѣ *ср.* [14] ἀγρυπνία Бдение, безсѣние: станѣмиѣ на сѣпостата тако доврн коннн•
вѣдѣнниѣ н постомѣ н мѣтѣми 226b (22a, 57c, 95a, 185c, 215a, 223c, 225b (2),
225c, 225d (2), 296a, 296b).

вѣдѣти, вѣждѣ, вѣднши *несв.* [25] ἀγρυπνεῖν, γρηγορεῖν, ἐναγρυπνεῖν, ἐγρηγορεῖν
1. Бдя, бодрствам, буден съм: аще во гѣ не съхраннѣ града• вѣсоуѣ вѣдѣ
стрѣгын 216d *Пс* 126:1. 2. Грижа се, внимавам, бдя: вѣдѣ тако слово за на
принметѣ• велѣми длѣжнѣ ѣсть вѣдѣти о стадѣ своѣмѣ 246a (20a, 47a, 82d (2),
83a, 174d, 181a (2), 225c, 226a, 226d (2), 227a (2), 227b (3), 231a, 234a, 249d, 252b,
255d, 285b).

вѣхѣма *нареч.* [2] ἄρδην, ὄλως Напълно, съвсем, изобщо: тѣмѣже вѣхѣма не велѣмо нѣ
ѣтъ съ женож посѣдѣти или нѣти всѣды отѣнѣдѣ 41d (92c).

вѣчѣла, -ѣ *ж.* [5] μέλισσα Пчѣла: такоже во рон вѣчѣлѣ• дѣлаѣтъ сътѣы• тако съставѣ
вратѣа црѣтво бжѣн 167a (14b, 84c, 95d, 104c).

вѣчѣлннѣ *прил.* [1] τῶν μελισσῶν Който принадлежи на пчелите: такоже троѣтъ троѣдѣ
вѣчѣлннѣ ѣстѣ• тако н ѣтребнѣнѣ братѣ• прокоуждаѣтъ дроужниѣ благоволено
дѣнне 87c.

бъшнѣ нареч. [1] ὅλως Изобщо: въсѣмъ бо неподобно естъ ѱλ̄коу сп̄στη с̄λ хоташтоу• съ женами ѳс̄ти или п̄т̄и• или строн̄ти жент̄ы• или бѣшнѣ имѣти съ ними разоумѣ 44с.

бывати, бываѣ, бываѣши нескв. [83] γίνεσθαι, εἶναι, ἀξιοῦσθαι, εὐρίσκεσθαι, καθιστάναι, τυγχάνειν, ἐπιτελεῖσθαι, ἐκβαίνειν, μένειν, συμβαίνειν, περισσεύειν, φαίνεσθαι, ἐμπολιτεύεσθαι, ἀρμόζειν I. Със самостоятелно лексикално значение. 1. Съм, съществувам: на ѱλ̄ка же не достонѣ враждѣти имѣти• паѣ же о тѣштетѣ тѣлеснѣ• или о клеветѣ• или о досажденнѣ или елико въ вѣцѣ сѣмъ бываѣтъ 116d. 2. Ставам някакъв: нже аште нзволитѣ дроугѣ свѣтоу сѣмоу быти• врагѣ бж̄нъ вываѣтъ 37а *Иак 4:4*. 3. Имам, удостоен съм с нещю: попове сжгоубѣ ѱс̄ти да бѣваѣтъ• паѣ же троугдаѣщен с̄λ въ словесн и оуѣнн 282с I *Тим 5:17*. 4. Служа на някого за нещю: неначалниа вѣдѣтъ... вѣносѣтъ бо ѱλ̄ка• въ безвѣрнѣ• и безъоупѣваннѣ и проуѣе отѣдана себѣ поставитѣ лоукавнѣтнѣ вѣсомѣ и бѣваѣтъ имѣ брашно и порадованнѣ 66b. 5. Ставам, случвам се: потокоу бо тоуно лимноходатѣ нѣи вса мира сего• днѣсь сего• а оутрѣ дроугаго бѣваѣща 193d. 6. Пораждам се, произлизам: отѣ вѣстрашнѣ бо бѣваѣтъ смнѣннѣ 107а. II. Спомагателен глагол. 1. Копула в съставно именно сказуемо: бѣвантѣ подобнѣ б̄оу• тако чада възлюблена 294b *Еф 5:1*. 2. В страдателни конструкции: нѣ аште жьренѣ бѣваѣж рече жьртѣ и слоужьбѣ вѣрѣи вашеи радѣ есмь и радоуѣж с̄λ всѣмѣ вамѣ 126а *Фил 4:17*. *Субст.* бѣванѣма *τὰ γινόμενα* Това, което съществува: коеждо бо бѣванѣтнѣхъ• отѣ мала научнѣтъ• и по частн пнтаемо• прнѣметѣ възрастеннѣ 90с (5с, 6b, 11d, 14а, 16d, 23b (2), 27с, 34b, 34с, 39d, 43с, 43d, 46а, 52с, 54d (2), 56а, 60b, 61с, 63а, 71b, 72b, 81с, 86b, 89а, 89d, 95а, 98а, 105d, 106а, 106d (2), 111а, 114а, 116а, 117а, 119b, 122b, 122d, 128d, 132с, 134а, 140а, 142b, 149а, 153d, 159b, 165b, 172а (2), 181с, 191а, 192d, 194b, 198а, 209а, 209с, 225а, 225d, 228с, 230b, 231d, 233а, 242с, 247b, 249с, 249d, 253d, 260с, 278b, 284b, 296а, 298d).

биволю прил. [1] τοῦ βουβάλου Биволски, който се отнася до бивола: такоже бо несъгласѣнѣ естъ съходѣ волоуѣ• и биволю• и гарьмннѣхъ• и онагрѣ• тако и урнорнзѣцѣ• и мнрнѣтнѣхъ 220а.

былиѣ, -ѣ ср. [1] τριβόλοι Бодли, тръни: такоже бо земля... многоми же тоуѣлн оулаѣѣма: трннѣ раститѣ и былиѣ тѣѣнѣ 16а.

быль, -н ж. [2] βοτάνη Растение: земля бо рече пнѣтнѣ съходаштааго на нж мѣногошѣдѣ дѣжда• и раджаѣштн бѣль блѣж• онѣмѣ• нхѣже радн дѣлаѣма естъ• прнѣметѣ блѣннѣ ω̄ β̄а 109с *Евр 6:7* (155d).

быстрѣ, -ын прил. [4] ὄξυς, ἐντρεχῆς 1. Бърз, пѣргав: кѣгда оуслѣшнѣтъ• клепаннѣ овѣда• слышавѣ же• благобѣдрнѣ бѣдетѣ• оврѣтаѣтъ бо с̄λ и на слоужьбѣ бѣстрѣ 65b. 2. Опитен, умел: въ всѣхъ дѣлѣхъ свонхъ бѣдн бѣстрѣ• и неджжѣство не сѣраштетѣ тебѣ 186d *Сир 31:26*. *Субст.* бѣстрѣ, бѣстрѣн ὁ ὄξυς Този, който е бърз: храборѣ не спѣтъ дѣла своѣа• и бѣстрѣ ногама свонма не оугонѣзнетѣ 218а *Ам 2:15* (188d).

БЪИТИ, ЕСМЬ, ЕСИ *несв.* [2002] εἶναι, γίνεσθαι, παρῆναι, ὑπάρχειν, μένειν, ἐμμένειν, σημαίνειν, ἀποβαίνειν, συμβαίνειν, ἀποδείκνυσθαι, ἀναδείκνυσθαι, ἀποτελεῖσθαι, ἀπέχειν, καθιστάναι, διάγειν, χωρεῖν, φαίνεσθαι, πεφυκέναι, κεχρηματικέναι, τυγχάνειν, ἰέναι, δικάζειν; *естъ ѡ, ѡντως, ѡσος; бѣдѣн мѣλλων I.* Със самостоятелно лексикално значение. 1. Съм, съществувам: сътажавѣн съврѣшенѣж на б̄а любовь• аще н въ семь житни *естъ•* то *яко нѣсть* 290b. 2. Живея, пребивавам: сътажавѣн съврѣшенѣж на б̄а любовь• аще н въ семь житни *естъ•* то *яко нѣсть* 290b. 3. Ставам някакъв: не расмотрнете въ себѣ н въисте сѣдня помышленнемъ зълѡмъ 201b *Иак 2:4.* 4. Има ме, налице съм: н се слъзгы оклеветанемѣнхъ• н нѣсть нхъ оутѣшаштааго 89d. 5. Намирам се, разположен съм, оказвам се някъде: аште оубо въ страстѣ живемъ• н градъ нашъ дааеу *естъ* отъ града сего 35d. 6. Ставам, случвам се: а ковыегъ въ роукы тоуждеплеменникъ прѣдасть• *якоже* н при насъ *вѣ* 87b. 7. Появям се, възниквам: н пакы слоухоу варварьскоу вѣвѣшж: оубоавѣше сѣ събѣгохомъ въ манастирь блнзъ стѣаго града 4d. 8. Имам, притежавам: н оуныша дѣва пауе *едного•* *наже* *естъ* мьзда *нж* 168a *Екл 4:9.* 9. Пораждам се, произлизам: таче отъ везоумьа *естъ* горестъ 244a. 10. Означавам: аште ли *вѣисте* вѣдѣли чкъто н мностн хоштж а не жрътвѣ 76d. 11. Присъщ съм, свойствен съм, характерен съм: въ истноу бо *лхотѣнхъ* члѣкъ *естъ* *пнианство:* н *обльщенхъ* 17b. 12. Завися от някого или от нещѡ: въ насъ *естъ* *еже* оумолити незълѡбнааго г̄а• *якоже* н *прѣкъ* софонна оуцнть г̄ла• *прѣдъложнлъ* ти *ε* *огнь* н *водоу•* на неже хоцешн *престрѣшн* си *ржкоу* 237d. 13. Намирам се, изпадам в някакво състояние: н *вѣистъ* *емоу* въ печаль великж 137a. 14. Водя до нещѡ, завършвам с нещѡ: н *прѣслоушавѣшемъ* н *оставѣшемъ* до оудра: *вѣскыпѣ* чръвѣли н *вѣсмръдѣ* сѣ• *неже* на *вечестне* н *оукорнзноу* *вѣ* *прѣслоушавѣшннмъ* 87a. *Субст. а) сын ὑπάρχων* Този, който съществува, има го: богатство приложнть *дроггы* *многы•* а *нштѣн•* н отъ сжштааго *разлючаеть* сѣ 105b *Притч 19:4;* б) *сжцага τὰ ὄντα* Собственост, притежание: *лютѣ* *множажоуштоу* себе не *соуштннхъ* его 24b *Ав 2:6;* в) *бывѣшата τὰ γενόμενα* Това, което е станало, което се е случило: *дахъ* *срѣ* сво *нзискати* н *посмотрити* *прѣмоудростнж:* о *вѣсѣхъ* *бывѣшннхъ* *подъ* *слѣцемъ* 33с *Екл 1:13;* г) *бѣдѣше, бѣдѣшата τὸ μέλλον, τὰ μέλλοντα, ἢ μέλλουσα* Задгробният свят, бъдещият, вечният живот: *яко* *втѣ* сего *благгы* *надежда* *нмѣти* *намъ* н о *воудоуцннхъ* 7a. ♦ *естъ* + *инф.* *ἔστιν, δεῖ* + *инф.* Може, подобава, следва, трябва да се извърши действието, означено с инфинитива: *яко* *строупъ* *естъ* *облзати•* н *клеветѣ* *естъ* *сѣмѣренъе* 135d *Притч 27:22.* ♦ *сын ѡν, ὄντως* Истински, същински: *хотѣн* *оубо* *сътажатн* *многоценнаго* *внѣра•* то *настоящаа* *благаа* *съ* *радостыж* *всѣ* *раздаеть•* да *село* *сжцен* *сътажнтъ* 192b. II. Спомагателен глагол. 1. Копула: *коль* *сладъко* *естъ* *вѣа* *мога* *поканъе* 162a. 2. За образуване на сложни глаголни форми за перфект, плюсквамперфект и футурум екзактум *всѣ* *во* *нзмѣннлъ* *сѣ* *естъ•* въ *любовъ* *бжннж* 290с. 3. За образуване на сложни глаголни форми за условно наклонение аште *во* *бж* *вѣдѣли•* то *не* *вѣша* *недостатъка* *оубогѣнхъ* *прикладали* на *своа* *нзѣыванъа* 85d. 4. За образуване на пасивни

КОНСТРУКЦИИ ПАКЪТЪ МОЛНИИ ВЪХОМЪТЪ РЕЧЕНЪНИИ ПРЪПОДОВЪНИИ МОДЕСТОИИ

възвратити сѧ 5а. 5. За означаване на обичайно действие или за подчертаване на основния глагол: н въша люднѧ рѣпъштѣште на мосѣа 69d *Исх 16:2* (2b (2), 2с, 2d, 3а (3), 3d (2), 4а (2), 4b, 4с, 4d, 5b, 6а, 6b, 6с, 6d, 7а (2), 7b, 7d, 8b (2), 8с, 9а (3), 9b (3), 9d, 10а, 10b, 10с (2), 10d (3), 11b, 11d, 12b (3), 12с (2), 12d (3), 13а, 13b (3), 13с, 14b, 15а (4), 15с (3), 15d (2), 16а, 16b (2), 16с (3), 16d, 17а (2), 17b (2), 17с (2), 17d (3), 18b, 18с (3), 18d (2), 19а, 19b (2), 19с (2), 19d, 20а (2), 20b, 20с (2), 20d (3), 21а (4), 21b (4), 21с (2), 21d (3), 22а, 22b (4), 22с (2), 22d (2), 23а, 23с, 23d (6), 24а (2), 24b, 24с, 24d (4), 25а (2), 25b (2), 25с (2), 25d, 26а, 26b, 26с, 26d, 27а (2), 27b (2), 27с, 28а, 28с, 28d, 29а (3), 29b (2), 29с, 30а (4), 30с, 30d (2), 31а (2), 31b, 31с, 31d, 32а (3), 32b, 32с (2), 32d, 33b, 33d, 34а (3), 34b (2), 34с (3), 35а (2), 35b, 35с, 35d, 36а (4), 36b (2), 36с (3), 36d (3), 37а (3), 37b, 37с (2), 37d, 38а (2), 38b (2), 38с, 38d (2), 39а (3), 39b, 39d, 40а (2), 40b (3), 40с, 40d, 41а (2), 41b (2), 41с (2), 41d, 42а, 42b (2), 42с, 42d (2), 43b, 43с, 43d, 44а (2), 44b, 44с (3), 44d (4), 45b (2), 45d (4), 46b (2), 46с, 46d, 47а, 47b (2), 47d (2), 48а (4), 48b (4), 48с, 48d (5), 49b (3), 49d (3), 50а (2), 50с (2), 50d (4), 51а (2), 51с, 51d (3), 53b (4), 53с (2), 53d (4), 54а (8), 54b, 54с, 54d (4), 55а, 55с (3), 55d (2), 56а (2), 56b (3), 56с (5), 56d (5), 57а (2), 57b (3), 57d, 58а (3), 58d, 58с, 59а (2), 59с (2), 59d, 60d (2), 61а (2), 61b, 61d (2), 62а (3), 62b, 62с (2), 62d (2), 63а, 63с (3), 63d (2), 64а (2), 64b (3), 64с, 64d, 65b, 65с (2), 65d (2), 66b (4), 66с (2), 66d (4), 67а (3), 67d (2), 68а, 68b, 68с, 68d, 69а, 69b (2), 69с, 69d (2), 70а (2), 70b, 70с (3), 70d (2), 71а (3), 71b, 71с (3), 71d (4), 72а (4), 72b (2), 73b, 73с (2), 73d (2), 74с (2), 74d, 75с (3), 76b (2), 76с, 76d (4), 77а (3), 77b (4), 77d, 78а (3), 78b (2), 78с, 78d (6), 79а, 79b (6), 79с (2), 79d, 80а, 80b (5), 80с (3), 80d, 81b, 81с (2), 81d (3), 82а (6), 82b (3), 82с, 82d (2), 83а (3), 83b (3), 83с (3), 83d, 84а, 84b (2), 84с (4), 84d, 85а, 85b, 85с (3), 85d (2), 86а (2), 86b (2), 86d (4), 87а (3), 87b, 87с, 87d (2), 88а (2), 88b, 88с (3), 88d, 89а (5), 89с, 89d, 90а (2), 90b, 90с (3), 90d, 91а (2), 91b (3), 91d (3), 92а (3), 92b (3), 92с (3), 92d (6), 93а, 93с (2), 93d, 94а, 94b (3), 94d (4), 95а (2), 95d, 96а (3), 96b, 96с (2), 96d (3), 97а (2), 97b, 97с (3), 98а, 98b (2), 98с, 99а, 100а (3), 100b (2), 100с, 101b (3), 101с (3), 101d, 102а (2), 102b (3), 102с (5), 102d (2), 103а (2), 103b, 103d (2), 104а (2), 104b, 104с (5), 105b (3), 105с (4), 105d, 106а, 106b (4), 106с, 106d, 107с (2), 107d (4), 108а (2), 108b (6), 108d (4), 109а (2), 109с (2), 110а (2), 110b, 110с (2), 111а (3), 111b, 111с (4), 111d (5), 112а (4), 112b (2), 112с (2), 112d (2), 113а, 113b, 113с (2), 113d, 114а, 114b, 114с (2), 114d (2), 115b, 115с, 116а, 116с, 116d, 117b (2), 117d (2), 118а (3), 118с (2), 118d, 119b (3), 119d (2), 120b (3), 120d, 121b (3), 121с (2), 121d, 122а, 122b (3), 122с (2), 122d (2), 123а (7), 123b (3), 123с (2), 123d (2), 124а (4), 124b, 124с (2), 125а (4), 125b, 125с, 125d (2), 126b (2), 126с (2), 126d (3), 127b, 127с, 127d (3), 128а (2), 128b (3), 128d (2), 129а (3), 129b (2), 129с (3), 129d (3), 130b, 130с (2), 130d, 131а, 131b (4), 131d, 132b, 132d (2), 133с (2), 133d, 134а (2), 134с, 134d (5), 135а (3), 135b (3), 135с (3), 135d (2), 136а, 136b (2), 136с, 136d, 137b (2), 137d, 138с (3), 138d (2), 139b (2), 139с (2), 139d (3), 140а, 140b (2), 140с, 140d (4), 141а (4), 141b, 141с (2), 142а (2), 142b, 142с (2), 143а, 143b (2), 143с (2), 143d (2), 144а (4), 144b (2), 144с (2), 144d (4), 145а, 145b (3), 145с, 146а (2), 146b (2), 146с (2), 146d (3), 147а, 147b, 147с (3), 147d (2), 148b, 148с (3), 148d, 149а, 149b (4), 150b (2), 150d (3), 151а, 151b (2), 151с, 152b (2), 152с (2), 152d (3), 153а (2), 153с, 154а (3), 154b (2), 154с (2), 154d (4), 155а (7), 155с, 155d (4), 156а (2), 156b, 156с (2), 156d, 157b, 157d (2), 158а, 158b, 159а, 159b (2), 159d, 160а, 160b (2), 160d (3), 161а, 161b (2), 161с (3), 161d (4), 162с, 163b (2), 164а (2), 164d, 165а (5), 165b, 165с (3), 166а, 166b, 166d, 167а (3), 167b (3), 167с (2), 167d (2), 168а (2), 168b (4), 168с (2), 168d (4), 169а (3), 169d (4), 170а (4), 170b, 170с (2), 170d (3),

171b (2), 171c (4), 171d (3), 172a, 172d (3), 173a, 173c (2), 174b (2), 174c, 174d (5), 175a (2), 175b (2), 175c (2), 175d (3), 176b, 176d (4), 177a, 177b (3), 177c, 178a, 178c, 178d (2), 179a, 179c (3), 179d (2), 180a, 180b, 180d (2), 181a (3), 181b (2), 181c, 181d (2), 182a, 182b (2), 182c (3), 182d, 183a, 183c (2), 183d (3), 184a, 184d, 185b, 185c (4), 185d, 186a, 186b (3), 186c (2), 186d (5), 187a, 187c (4), 187d (2), 188a (2), 188c (4), 188d, 189a, 189b (3), 189c (2), 190b (3), 190c (2), 190d (3), 191a, 191b (2), 191c, 191d (3), 192a (4), 192b, 192c (2), 192d (2), 193a (3), 193b, 193d, 194a (2), 194c (3), 195a (2), 195b, 195c (2), 195d (6), 196b (2), 196c (4), 196d, 197a, 197b, 197c (3), 197d, 198a, 198b, 198c (3), 198d, 199a (2), 199c (2), 199d (2), 200a, 200b (3), 200c (2), 200d, 201a, 201d (4), 202a (2), 202b (2), 202c, 202d (4), 203b, 203a (2), 203c (2), 203d (2), 204a (2), 204b (3), 204c (2), 204d (2), 205a, 205b, 205c (6), 206c (3), 206d (2), 207a (3), 207b, 207c (3), 207d, 208a, 208b, 208c (2), 209a (4), 209c, 210a, 210b, 210c (2), 210d (2), 211a, 211c (2), 211d, 212a (2), 212b, 213a, 213b, 213c, 213d (2), 214a (3), 214b (3), 214c (2), 215a (2), 215b, 215c (2), 215d, 216a, 216b (4), 216c, 216d (2), 217a (2), 217b (2), 217d, 218b, 218c (3), 218d, 219a, 219c (4), 219d (4), 220a (3), 220b (2), 220c (3), 220d (3), 221a (3), 221b (6), 221c, 221d (3), 222a (3), 222b, 222c, 222d (3), 223a (2), 223c (3), 223d (2), 224a, 224b, 225a, 225c (4), 225d (2), 226a, 226b (2), 226c, 227a, 227b (2), 227c, 227d (2), 228c (2), 229a, 229b (2), 229c (2), 230a (2), 230c (4), 230d, 231a (3), 231b (2), 231c (4), 231d (4), 232a (3), 232b (2), 233b, 233c, 233d, 234b, 234c (3), 234d (2), 235d, 236a (2), 236b (2), 236c, 236d, 237b, 237c (2), 237d (2), 238a (2), 238b, 238c, 239a (2), 239b (2), 239c (4), 239d (3), 240a (2), 240b (3), 240c (2), 240d, 241a, 241b, 241c (5), 241d (3), 242a (2), 242b, 242c, 242d, 243a, 243b, 243c (3), 243d (4), 244a (3), 244b (2), 244d, 245a, 245b (3), 245c, 245d (2), 246a (3), 246b (3), 246c, 246d, 247b (2), 247d (2), 248b, 248c, 248d (2), 249a, 249c (2), 250a (2), 250b (3), 250c (3), 250d (2), 251b (2), 251c, 252a, 252c, 253b (2), 253c, 254a (3), 254b (2), 254c (2), 254d (6), 255a (4), 255b (2), 255c, 255d (2), 256a (2), 256c (6), 256c (2), 257a (4), 257b (2), 257d (2), 258a, 258b, 258c (2), 258d, 259c, 259d (3), 260a, 260b (2), 260c (2), 260d, 261a (4), 261b, 261c, 261d (2), 262c (2), 262d, 263a (2), 263b, 263c (2), 263d (2), 264a, 264b, 264c (3), 264d (3), 265a (3), 265b (3), 265c (2), 265d, 266b (3), 266c, 266d (2), 267b (2), 267d, 268a (2), 268b (2), 268c, 268d (2), 269a (2), 269b (2), 269c, 269d, 270b, 270c, 271b, 271c (3), 271d (4), 272a, 272c, 273a, 273b (3), 273c (3), 273d (2), 274a (2), 274c, 274d, 275b (4), 275c (2), 275d (3), 276b, 276c, 276d (3), 277a (5), 277b (3), 277d (2), 278a (2), 278c (2), 278d (2), 279a, 279b (5), 279c (3), 280a (2), 280b (3), 280c (2), 280d (3), 281a (3), 281b (4), 281c, 281d, 282a (5), 282b, 282c, 282d, 283a (3), 283b (3), 283c, 283d, 284a, 284b, 284c, 284d, 285a, 285d, 286a (4), 286c (3), 286d, 287a (2), 287b (2), 287d (4), 288a (4), 288b (2), 288c (2), 288d (3), 289a, 289b, 289c (2), 289d (2), 290b, 290d, 291b (2), 291c, 291d (2), 292b (2), 292c, 292d, 293a, 293b (3), 294a (2), 294b (3), 294c (2), 294d (2), 295a, 295c (4), 295d (2), 296a, 296c (3), 296d (2), 297b, 297c (5), 297d, 298d, 299a (4), 299b (2), 300a (3), 301c, 302b, 302c (4), 303a (2), 303b, 303c, 304b (3), 304d (2), 305a (2), 305b, 305c (2), 306a (2), 306c (2), 306d (2), 307a, 307b (4), 307c (2), 308a, 308b, 309a (2).

БЪИТНИСЪКЪ, -ѡи *прил.* [1] γενικός Общ: ѡжкѣ въиимати себѣ въ всѣхъ• велика +вещь+
ѡсть и спасѣна• и бѣи оубо годна• ѡсть же и бѣитнискаѡ заповѣдъ 128d.

БЪИТНИ, -ѡ *ср.* [1] γένεσις Книгата “Битие” от Стария завет: ѡано бо ѡсть въ бѣитни• ѡко
поѡ не сѡвѣтъ отъ иноплеменинкѣ женѣ 120b.

бѣгатн, бѣгаж, бѣгаши *несв.* [15] **φεύγειν, ἐκφεύγειν, φυγαδεύειν 1.** Бягам: се оудалѣхъ сѧ бѣгати н оудворихъ сѧ въ поустыни 183b *Пс 54:8*. **2.** Избягвам, отбягвам: добро оубо есть бѣгатн нинаказанихъ *изѣкомь* н сваросъвътъннкъ 69d (32c, 38a, 43c, 44d, 48a, 50d, 61c, 115a, 117a, 176c, 223c, 224c, 278c).

бѣгоунивь, -ын *прил.* [1] **φυγᾶς** Който бяга: пауче же н напа бѣгоунива прнеметъ сждъ • влъкоу расхыщайщж стадо его н распжждайщюу 247d.

бѣгоуны, -н *м.* [1] **δραπέτης** беглец: отъвѣштанитъ • съ многомъ дръзновениемъ • неприязи нъто тебѣ н намъ оутоуждене отъ бѧ • н бѣгоуни небнън н рабе зълын 67c.

бѣда, -ы *ж.* [10] **ἀναγκή, συμφορά, κίνδυνος 1.** Беда, неволя: нъ о всемъ съставляеще сѧ *яко* бжѣа слоугъ • въ трѣпѣнни мнозѣ • въ скръвьхъ въ бѣдахъ • въ тоугахъ въ троудѣхъ 191a *2 Кор 6:4*. **2.** Опасност: дѣши во всь подвигъ нашъ бждетъ • о неже многа бѣда • н моука вѣуна 205c (190b, 198d, 199a, 245d, 248b, 296a, 296b, 305d).

бѣднн, бѣдж, бѣдши *несв.* [2] **προτρέπεσθαι** Убеждавам, увещавам: стронтель спѣньж нашемоу... не прѣстаеть до послѣднѧго вѣздъиханѧ нашего • мола н бѣда едннго къгождо насъ • отъ многънхъ зъль • н неприязи ннъ дѣлъ къ немоу оврацати сѧ 162c (293a).

бѣдовны, -ын *прил.* [2] **τῆς ἀνάγκης, κινδυνώδης 1.** Труден, тежък: въ тѣ во часть бѣдовнын вѣздъхноутъ горко • егда бесъмрътънѣн вѣунѣн прѣдадѧтъ сѧ тѣмѣ вѣнѣщынн 206a. **2.** Опасен: прошъдъше во море • н ннучсоже бѣдовна пострадавше • прншъдъше на земаж неопнша сѧ 207b.

бѣдногонезын, -ын *прил.* [1] **δυσάπλλακτος** Трудно отстраним: есть во вѣдъ съ • бѣдногонезынъ • нмъже радостнѣ явлаетъ сѧ татѣвѣ хотѣти тоуждннмъ 91a.

бѣдны, -ын *прил.* [1] **δύσκολος** Труден, мъчен: аште ли се бѣдно • подобаетъ бѣгатн ѡлетынхъ женъскъ рѣчън 50c.

бѣднѣ *нареч.* [3] **δυσκόλως, δυσχερῶς** Трудно: огни бо сѧ прнкосъ • н вѣзболѣвъ отъскоуши скоро • женъскъннн же глѣы ослабѣвъ • вѣдънѣ отнѣши 44a (24d, 155d).

бѣжатн, бѣжж, бѣжни *св./несв.* [18] **φεύγειν; бѣжавъ φυγᾶς 1.** Бягам: оузрѣвъ же нвана начѧ бѣжатн 276c. **2.** Избягвам, отбягвам: бѣжнмъ оубо любелнцн • мнра н сжштнхъ въ мнрѣ 35c (16c, 38a, 40d, 67c, 74d, 87d, 94b, 107c, 107d, 116a, 119c, 164b, 172b, 276a, 278c, 288a).

бѣлнн, бѣлж, бѣлши *несв.* [1] бѣлнмъ **ἐν τῷ κναφείῳ** Който се избелва: волѧ • н пжтѣмъ запоувѣдън гнѣ теци • н въ пространъство нти • н свѣтълѣ бѣтн • да воудеть *яко* н бѣлнмаа рнза 254d.

в'ѣлѣ, -ѣн *прил.* [3] λευκός Бял: нн главож своиѣж кльнн сѣ• тако не можешн едннго власа в'ѣла лн ѳрѣна створити 134d *Мат 5:36* (66d, 197c).

в'ѣльннкъ, -а *м.* [2] κναφεύς Тепавичар: аще бо в'ѣльннкъ• дастъ рнзоу новъ ц'ѣлоу• н хоштитъ ѣж в'ѣзати• в'ѣльннкъ же раздравъ рнзъ в'ѣдасть• оубо в'ѣзьметъ лн ѣж 202d, 203a.

в'ѣльнн, -н *м.* [1] κναφεύς Тепавичар: да боудеть тако н в'ѣлнмаа рнза• такоже бо н ѳна в'ѣльннѣж пьхома н гладнма оуб'ѣл'ѣеть• н тако сн'ѣжна боудеть• такоже нже в'ѣ повннованнн сѣы 254d.

в'ѣсованнѣ, -на *ср.* [1] δαιμόνιον *Обр.* Зъл дух, нечиста сила: коль лоукавѣна естъ клеветѣ• неоустранмоу в'ѣсованнѣ• ннколнжѣ не оумнрѣ сѣ 71d.

в'ѣсовьнъ, -ѣн *прил.* [1] μανιώδης Безумен, казан в пристъп на гняв, на лудост: не толнко бо пользоуетъ ѣже водръжатн оуста в'ѣ вр'ѣма гн'ѣвоу• н не нзноситн словесъ в'ѣсовьнѣнхъ• елнкоже ѳнстнтн сѣѳце отъ памѣтн з'ѣлоу 114d.

в'ѣсовьскъ, -ѣн *прил.* [2] δαιμόνων, δαιμονιώδης **1.** Който се отнася до злите духове, бесовете: тако бо не в'ѣпадемъ сѣ в'ѣ лъсть• н ржгъ в'ѣсовьскъ• прнсно бо розгн'ѣважтъ• неѳнстнн д'ѣхове на тѣ 187b. **2.** Дяволски, бесовски, нечестив: ноуждѣно естъ н се блюстн• въ въздръжанн брашьнн'ѣемъ да не въ скар'ѣдне нхъ кого прндеть• кьто кьгда• се бо н проклѣато естъ• н в'ѣсовьско ѳнждѣ 21b.

в'ѣство, -а *ср.* [2] φυγή **1.** Бягство: молнмъ сѣ оубо да не бждеть в'ѣство наше в'ѣ соуботоу 225c *Мат 24:20*. **2.** Убежище: погубѣ в'ѣство отъ мене н н'ѣсть в'ѣзнскаиан доуша моѳна 183a *Пс 141:4*.

в'ѣсть, -а *м.* [44] δαίμων, δαίμονος, (τὸ) δαιμόνιον, ὁ διάβολος, πνεῦμα Зъл дух, нечиста сила: каиа бо лъза естъ• т'ѣло д'ѣвствѣно сѣблюдѣшн• а дшѣ пр'ѣслоушаннн в'ѣсомъ опр'ѣлювод'катн 87d (16c, 19b, 23b, 44b, 46a, 57c, 57d, 61a, 61b (2), 62b (2), 64d, 65c, 66b, 67d, 68c, 73b (4), 90b, 95c, 97c, 98a, 98b, 99b, 99c, 100a, 118a, 152a, 170a, 177c, 178a, 186a, 186c, 189a, 189b, 215a, 222c, 228d, 229b, 279c).

в'ѣсьноватн, в'ѣсьноуѣж, в'ѣсьноуѣшн *несв.* [2] *Субст.* в'ѣсьноуѣан ὁ δαιμονίων Човек, обладаан от зъл дух, душевно болен: н на скеѳнннн• сѣны насльпаше в'ѣсьноуѣан 279d (214c).

в'ѣсьнъ, -ѣн *прил.* [1] *Субст.* в'ѣсьнѣн δαιμονίων Зъл дух, нечиста сила: н о в'ѣсьн'ѣмъ рече: сѣ род• ннчнмъже можетъ нзнтн: тькьмо млт'вож н постомъ 22c.

в [18] β' Числен знак за *числ. ред.* втори: главгы разлчнгы β̄ ω оупъванни 8d. В състава на сложно *числ. ред.*: β̄ω ω отърицанин безгоднънхъ бесѣдъ 219d (55c, 77a, 94c, 114c, 133b, 152d, 172d, 198b, 250d, 273d, 300d (3), 301a, 301b (2).

вавѣлоннѣ, -ѣ ж. [1] Βαβυλών Вавилон: лѣквовахомъ вавоѣлоннѣ н нѣ нсцѣлѣ 78a *Иер* 51:9.

вавѣлонъ, -а м. [2] Βαβυλών Вавилон: сѣ дньнѣ прндоуть• н възѣто бѣдетъ въсе еже вндѣшѣ• въ вавѣлонъ 96c 4 *Царств* 20:17. // *Обр.* да не кѣгда обрѣштемъ сѣ оустѣнанин кѣ бѣоу бесѣдоужште• а сѣцѣмъ н плѣнници 170d.

вавѣлонъ *прил.* [1] сѣиноѣ вавѣлонн υἱοὶ Βαβυλῶνος Народът на Вавилон: н донелѣже сѣтъ младн сѣвѣ вавѣлонн• снрѣкѣ зѣлнн помыслин• то раздражатн ѣа• н скоушнтн о каменъ• еже естѣ хѣ 170a.

вавѣлоньскъ, -ын *прил.* [1] Βαβυλῶνος *Обр.* Вавилонски: отъреѣ сѣ еже бѣитн ѣлѣтъ ѣдстѣж сѣж• мнрѣнъхъ же пѣвалън н льстѣн• н сладѣн• н прѣовъ• н пнганѣствѣ• н грѣзѣ вавѣлоньскъхъ 287b.

ваднтн, вадѣж, вадншн *несв.* [1] ὑποβάλλειν Подвеждам, подстрекавам: не прнелѣмъ оубо възлюбленнн вадѣштѣаго нѣ врага• порадоватн сѣ нскрѣнѣаго зѣломъ 124d.

валнтн, валѣж, валншн *несв.* [2] κυλίειν Хвѣрлям: валѣн каменъ на сѣ валнтъ 109c *Сир* 27:28. *Субст.* валѣн ὁ κυλίων Този, който хвѣрля: валѣн каменъ на сѣ валнтъ 109b *Сир* 27:28.

варава, -ы м. [1] Βαραβῆς Варава: реѣе нмъ пнлатъ• кого хоштете отъпѣштоу вамъ• вараавѣ лн• нлн ѣса нарнѣаемааго хѣ 119d *Мат* 27:17.

варднсанн м. мн. [1] Βαρδισιανοί Вардесиани, последователи на Вардесан (ерес): сѣ подѣшанъимн ересъимн... нхъже нмена сѣтъ сн... лѣ теѣдотнанин: лѣ мелхнѣднкнанин: лѣс варднсанн 301a.

варнтн, варѣж, варншн *св.* [2] προφθάνειν Побѣрзам, избѣрзам: н варнсте оун мон кѣ оутроу пооушнтн сѣ словесемъ твоимъ 226c *Пс* 118:148 (230d).

варнава, -ы м. [2] Βαρνάβας Варнава: ѣлѣма влѣхѣ• прѣтнѣаше сѣ павлоу н варнавѣ• ншта антѣпата• развратнтн отъ вѣрты• н авѣе ослѣпе 77c (253c).

варѣваръ -а м. [1] ὁ βάρβαρος Варварин, чужденец: оштѣа же крѣпъцин рабн хѣн въ лаврѣ... варварн же намѣтше ѣа: н по мѣногъ дънн моушнѣше: непѣшѣжѣе• нмѣннѣа обрѣштн: оу ннхъже ннѣсѣже вѣка сѣго не вѣаше 3d.

варѣварьскъ, -ын *прил.* [1] βαρβαρικός Който се отнася до варварите, чужденците: н пакъ слоухоу варварьскоу бѣвѣшѣж: оубѣавѣше сѣ сѣвѣгохомъ въ манастирь блнзъ сѣааго града 4d.

варьлнвѣ, -ын *прил.* [2] *Субст.* варьлнвѣын ὁ προπετής Този, който прибързва, не обмисля нещата: нже хранилѣ оуста своа съблюдетѣ дшюу свою• а варьлнвѣын оустѣнама оустрашилѣ сѧ 56а *Притч 13:3* (55d).

вариатн, вариаѣ, вариаѣшн *несв.* [2] **προάγειν, προσάγειν** Предшестввам, изпреварвам: съпоможеш ли сътѣлесьннкоу своемуу: нмашн н вариажштіа тѧ въ вьскрьсеннн съпоможеннѧ послочѧ 29а (36с).

васнлданн *м. мн.* [1] **βασιλιδιανοί** Василидиани, последователи на Василид (ерес): съ подѣψанѣынн иересьнн... нхѣже нмена сѧтѣ сн• д̄ снмоннанн: в̄ менаѣдрнанн: г̄ сатѣорннанн: д̄ васнлданн 300d.

васнль, -га *м.* [1] **Βασίλειος** Василий: тако н мѣи рекѣше съвьрѧна цр̄кѣи вѣроуѣмѣ• такоже н велнкаа свѣтнла• н оуѣнтеле истннѣи• атанасѣ• васнль• григорѣ• н нванѣ 300с.

вашѣ, ваша, ваше *прил. мест.* [147] **ὁμῶν, ὑμῖν, ὑμέτερος, ἡμῶν, αὐτῶν 1.** Ваш: да отѣстоуѣнтѣ сонѣ отѣ оуѣѧ вашѣѧ• да не зѣкремѣ нстравлено бѣдетѣ• ннеднноже отѣ оуѣѧтѣ 248b. **2.** Свой: нзлѣнтѣ прѣдѣ ннмѣ ср̄дѣца ваша яко бѣи помощѣннѣи нашѣ 9с *Пс 61:9* (2с (2), 6b, 6с, 9а, 15b, 18а, 18d (2), 20а (2), 20b, 22а (3), 22b, 24а (2), 24b, 24d, 28а (2), 32b (3), 37с, 37d, 48а, 48с, 48d, 51а, 58d, 60d, 62d, 64d (2), 68b, 70а, 73b, 79d, 85d, 88а, 94b, 100d, 101с, 102d, 110а, 112с, 114а, 114b, 115b, 116а, 117b, 118b, 121с, 123b (4), 126а (2), 126b, 130с, 131d, 132с, 138а, 138b, 146а, 149с, 150с, 156d, 162а, 166а, 166b, 182d (2), 187а, 191а, 191с, 193с, 195b, 196d, 197а, 201а, 201b, 205а, 207d, 213d, 214а (4), 216b, 217b, 217с, 218d (2), 224b (2), 226d, 227а, 230b (2), 234d, 239d, 240а, 242d, 248d, 250с, 255с, 255d, 256а, 256d, 257а, 260а (2), 260с, 262b, 263b, 269d, 270а (4), 282а (2), 282с, 284а (3), 285а (2), 286b, 286с, 286d, 288d (3), 295d, 303d (2), 308с (2), 308d (2)).

велнн *прил.* [20] **μέγας, μεγαλοφύης, πολύς 1.** Голям по размери, обем, сила, интензивност: подобьна естѣ дръзостѣи знож велню 37d. **2.** Многоброен: тѣмьжеи велннн естѣ зѣкло оплѣченннн его• зане крѣпѣка дѣла словесѣи его 83d. **3.** Възвишен, духовно извисен: велннн оубо дшѧ• н бѣлюбнѣи естѣ• знаменѣи безнзлѣннѣство 192с. **4.** Велик, славен, почитан: н нареѣешн нмѧ емоу нванѣи• н боудетѣ ти радостѣи н веселннн• боудетѣ бо велнн прѣдѣ гмѣи бмѣи 273с *Лук 1:15.* *Субст.* велннн **μέγα** Слава: н ѣже тако просто слоужнтѣ оубогоу• жнѣтѣ бѣдетѣ• велннн оубо ѧлѣтѣ• н драго моужѣи мнлостнѣи 213d (5с, 5d, 20с, 38d, 52d, 66d, 67b, 99а, 99b, 107с, 136b, 137а, 199d, 208d, 276с).

велннство, -а *ср.* [2] **μεγαλωσύνη, μέγεθος 1.** Висок рѣст: не възнран рече на лице н на велннство его• яко ѧлѣтѣ въ лице гладаѣтѣ• а бѣи ср̄цеи виднтѣ 202а *1 Царств 16:7.* **2.** Величие: да прндетѣ сна велннства твоѣго• на мѧ раба твоѣго• н да оукрѣпнтѣ мѧ г̄нн благовѣстѣи оуѣенннн твоѣго 184b.

велннкомѣдроватн, велннкомѣдрочѣѧ, велннкомѣдрочѣшн *несв.* [2] **μεγαλοφρονεῖν, μεγά φρονεῖν** Възгордявам се, самонадеян съм: подобнѣи сѧ оубо братннн съмѣренннѧ дшю. н отѣврѣзѣмѣи ѣже велннкомѣдроватн о своѣи моудростнн н разоумѣи 103с (101d).

велнокота, -гы жс. [1] μέγεθος Величие: ненздреченнж во н непрѣстаннж правьдоу• троудн н подвнзн раждажть• н ннѣтѡже троудн протнвоу велкотѣ• благославьа дѡврѡдѣканнемь раждаемаго 251с.

велнкъ, -гын прил. [59] μέγας, σφοδρός, πολὺς 1. Голям по размери, обем, сила, интензивност: оумносорьдн бо сѡ на насъ благостъ ѳго: н на спѣхъ велнкъ прнведе мѣсто наше 5d. 2. Важен, значим: ѳже въннматн себѣ въ всѣхъ• велнка +вещь+ естъ н съпастъна• н бѣн оугодъна 128d. 3. Възвишен, духовно извисен: велнкты оубо н бѣолюбнвты дѣша естъ• ѳже въннматн прнсно тврѣдѣ себѣ 129a. 4. Велик, славен, почитан: не намъ бо естъ сѣднтн• нлн осжждатн• нъ еднномоу велнкоумоу сѣднн• съвѣдоуштоумоу срѣца наша 108a. *Субст.* велнкага **μεγάλα** Големи, велики неща, дела: гн не възнесе сѡ срѣце мое... нн ходнхъ въ велнктынхъ нн въ днвктынхъ паче мене 101a *Пс 130:1*. ♦ велнктын градъ **μεγαλόπολις** Голям, известен, прочут град: тако н мты рекъше събърана црѣкты вѣроуемъ• такоже н велнкаа свѣтнла• н оуфнтеле нстннгы• атанасъ• василъ• грнгоръ• н нванъ• н курнлъ александрнн• велнкаго града 300с (10с, 13d, 30a, 42b, 44d, 49d (2), 50a, 51d, 52a, 53b, 54с, 55с, 60a, 60с, 65d, 78b, 79a (2), 89d, 90b, 97d (2), 125с, 133d, 134d, 138a, 143с (2), 143d, 146b, 161a, 161с, 173b, 182b, 190b, 204a, 219b, 220a, 224a, 225b, 244a, 245d, 247с, 262a, 264с, 264d, 273b, 276b, 282d, 283d, 303с, 304a).

велнчавъ, -гын прил. [6] ἀλαζών, κενόδοξος, ὑπερήφανος Горделив, надменен: нераднвтын бо моужь велнчавъ н прѣзорнвтъ естъ 190с. *Субст.* велнчавтын ὁ **κενόδοξος, ὑπερήφανος** Този, който е горделив, надменен: такоже гворьцн просѣдажште погыбажть• тако велнчавааго памѣ по съмрътн погыбнеть 98a (95с, 98a (2), 100a).

велнчаннѣ, -га ср. [16] ἀλαζονία, ἔπαρσις, κενοδοξία, οἷησις, φυσίωσις, ὑπερηφανία Горделивост, надменност, тщеславие: н елко велнчаннѣмь прѣзърать вратнж• днаволоу рѣтатъ сѡ 98b. ♦ ненавнсть велнчаннн **μισοτυφία** Омраза, непоносимост към гордостта: ненавнсть бо велнчаннн• н съмѣреннн знаменнѣ естъ• ѳже трѣбоватн съвѣта• паче же въ нскоусѣ сжштннхъ старьць 175d (88a, 94с, 94d, 95с, 98a (2), 100b (2), 110d, 141a, 154с, 160a, 165a, 297b).

велнчатн сѡ, велнчаж сѡ, велнчаюшн сѡ нескв. [5] ἐπαίρεσθαι, κενοδοξεῖν, ἐναβρύνεσθαι Гордея се, възгордявам се: зѣло бо радѡуетъ сѡ вѣка нашъ прнемла млтѡу слъзкнж• съмѣреномь срѣцемъ• ннкакоже велнчащемъ сѡ• тако надъ многънмн сжщемъ намъ 236b (15d, 95b, 102с, 202с).

велнчнтн, велнчж, велнчншн нескв. [1] μεγαλύνειν Величая, възхвалявам: велнчнтъ дѣла моя гѡ• н въздрѡдова сѡ дхъ мон о вѣк спсѣк моемъ 53a *Лук 1:46*.

велнчнѣ, -га ср. [1] велнчннн *мн.* **μεγαλεῖα** Велики неща, дела: таже створн мнѣ велнчнѣ бжѣ кѣто подобенъ тебѣ 265b *Пс 70:19*.

велнчѣство, -а ср. [2] μεγαλωσύνη Величие: н црѣтво н власть н велнчѣство• црѣ подъ всѣмь нбѡмъ• дано бысть стѣмь въшнѡго 302с *Дан 7:27*. ♦ велнчѣство тѣла ἔξις

τοῦ μεγέθους Висок ръст: ρεγε ἰῆ̄ къ самонлю не зъри на лице ѳмоу• ни на велнѣство тѣла ego iako oтѣрннхъ н 104d I Царств 16:7.

велъзѣволъ, -а м. [2] Βεελζεβούλ Велзевул: аште азъ о велъзѣволѣ нзгонѣ вѣсѣ• снѣве ваши цѣмъ нзгонятъ 73b Mat 12:27 (73b).

велѣлѣпнѣ, -ын прил. [1] μεγαλοπρεπής Величествен, великолепен, прекрасен: въсеноштѣное намъ славословесѣе твоѣ дароуи• пѣти велѣлѣпнѣое нма твоѣ• оца̄ н сн̄а н сѣ̄го дх̄а̄ въ вѣсѣ диннѣ 47b.

велѣмн нареч. [10] μέγਾਲως, λίαν, πολύ, πολλά Много, в голяма степен: велѣмн хоштепъ ноудити сѣ вл̄к̄ъ да оудрѣжитъ страстѣ гнѣвѣноуѣж 57с. ♦ велѣмн пауе πολλῶ̄ μᾶλλον, πολλαπλασίως Много повече: мѣ же не вѣдоуштен коѣ ѳ десница• коѣ ли шоуница• велѣмн пауе длѣжнн ѳсмиъ все сѣ сѣвѣдыѣ дх̄внѣнхъ нашинхъ оц̄ъ• дѣати 177b (4с, 62а, 105b, 144b, 220а, 229а, 246а, 284с).

велѣмѣдровати, велѣмѣдроуѣж, велѣмѣдроуѣши несв. [2] μεγαλοφρονεῖν, μέγα φρονεῖν Възгордявам се, самонадеян сѣм: не сѣмѣнмъ всемъ надѣяти сѣ• или велѣмоудровати о снлѣ• или о крѣпости дѣла вашего 218d (101d).

велѣрѣвевати, велѣрѣвоуѣж, велѣрѣвоуѣши несв. [1] μεγαλορρημονεῖν Говоря високомерно, надменно: аще бѣ ненавндалн мене на ма велѣрѣвевалъ• оукрылъ сѣ вѣмъ отѣ него 112а Пс 54:13.

велѣрѣвнѣ, -та ср. [2] μεγαλορρημοσύνη, τὸ μεγαλορρημον Самохвалство: нестнннѣн оуенннѣ волнтъ... сѣмѣреннѣмъ одолѣти обндалнннѣ н• н протнвоу гнѣвомѣ нхъ кротѣкѣ вѣти• протнвоу велѣрѣвыѣ нхъ сѣмѣреномѣдренѣ 261а (100d).

велѣхвалнѣ, -ын прил. [1] μέγਾਲυχος Който се хвали: отѣврѣзѣмѣ ѳже велнкомоудровати о своѣн моудрости н разоумѣ• боаще сѣ пауе прнтѣва гн̄а ѳже о велѣхвалнѣемъ• фарнѣн н о мѣтонмѣци 103d.

велѣдѣ, -ын прил. [1] Субст. велѣдѣн γαστρίμαργος Лакомник, чревоугодник: ѳкоже во ѳпжстѣвѣшнѣа землѣ• трѣннѣ раждаѣтъ: тако н оумѣ велѣдадаго: зѣвнѣ мѣсли нелѣпыа 13d.

велѣннѣ, -та ср. [2] κέλευσις, πρόθεσις 1. Повеля, заповед: аште ли въспротнвнш сѣ скрѣвѣнѣннѣ наносомиъ• н ннѣхъ зазнраѣши• не вѣсн ѳко велѣннѣ вѣжѣ протнвнш сѣ 75d. 2. Решение: не подобаѣтъ... сластѣнѣ слышатн грѣстости вл̄а• послосуаѣштѣн во• тако тацѣхъ гл̄ъ• своѣго велѣннѣа плодѣ обнѣмѣтъ 124а.

велѣти, велѣж, велнши несв. [6] βούλεσθαι, θέλειν, παραινεῖν, ἐπιτρέπειν 1. Иском, желая: павлѣ велѣ намъ вѣсоуе вѣзнѣ• н сѣ нѣснѣннѣн гражднѣ оустротн сѣ: оуунѣ гл̄ъ 37b. 2. Заповядвам, нареждам: добрѣ оубо вѣжѣствѣное ѣннѣ велнѣ намѣ• хранннѣ сѣ отѣ таковннхъ 85d. 3. Позволявам: тѣмѣже вѣхѣма не велнмо нѣ естѣ сѣ женоѣ посѣдѣти или нмѣти всеѣды отѣнѣдѣ 41d (55с, 63d, 234d).

вєпрь, -ѣ м. [1] **σύαγρος** Глиган: влкъ гнѣвълнвѣ• вєпрь днвнн• вндѣ етергы• н зжбгы покрѣжѣта 58d.

вєрнга, -гы жс. [1] **ἄλυσις** Обр. Верига, окови: сластолюбнвоє во срѣцє• стража• н вєрнггы дѣшн вѣ врѣмѣ нсхода вждеть 154d.

вєрѣга, -ѣ жс. [1] **μοχλός** Мандало, лост, приспособление за заключване: самѣонѣ... съ многож крѣпостнж• врата газьскаа съ вєреїмн на рамо вѣзъмѣ• н на гороу вѣзнесѣ 137b.

вєселєнлѣ, -ѣ м. [1] **Βεσελεήλ** Вєселєил: прѣподобнѣтн модєстѣ... съ во такоже є истнна: новѣтн нашѣ вєселєнлѣ: лн зорокавєлѣ: нсплѣнѣ сѣ дх̄а сѣта: вѣздвнжє н пожѣжєнѣга ѣстѣнѣга црѣкѣвн сѣпаса нашегѣ х̄а бс.

вєселєнтн, вєселєж, вєселєншн *несв.* [32] **вєселєнтн εὐφραίνειν, τέρπειν, κατοικεῖν** Вєселєя, развєселєявам, радвам: рєчє во• съ свѣтломѣ вє творн• съ свѣтломѣ вннѣ пнван• дх̄вннѣ гвѣѣ• тако вннѣ вєселєштє срѣцє 175с. **вєселєнтн сѣ εὐφραίνεσθαι, ἀγαλλιᾶσθαι, χαίρειν, τρυφᾶν, οἰκεῖν** Вєселєя сє, радвам сє: срѣцю жє вєселєшцю сѣ лнцє сѣврѣтѣ 268a *Притч 15:13. Субст.* вєселєшцє сѣ, вєселєшєн сѣ (οἰ) **εὐφραινόμενες** Тєзи, коитѣ сє радват: сѣтнж о҃вѣзновѣтѣ вєселєштєн сѣ о падєннн благаѣстѣнѣнхѣ 124b *Сир 27:32* (13d, 15b, 19с, 19d, 45с, 63d, 112с, 123b, 124b, 125d, 162b (2), 163a, 174b, 189b, 202d, 203d, 212a, 220b, 224b, 244a, 257с, 263b, 266с, 266d, 267d, 268a, 268b, 292с).

вєселєннє, -ѣ ср. [23] **εὐφροσύνη, ἀγαλλίασις** Вєселєиє, радост: цѣломоудрнѣ во раунтєлє• нє тѣвѣю вѣ сємѣ жнтнн похвалоу нмжтѣ• нѣ н вѣнѣцѣ спѣєннѣ н рнзѣ• вєселєннѣ прннмжтѣ 50a (8с, 12a, 55b, 173a, 194с, 194d, 228с, 266b, 266с (2), 266d (2), 267a, 267b (3), 267с, 267d, 268a, 271a, 273с, 289a).

вєселєватн сѣ, вєселєѣж сѣ, вєселєѣшн сѣ *несв.* [2] **εὐφραίνεσθαι, γηθεῖν** Вєселєя сє, радвам сє: благаєннн жє вєселєѣшцє сѣ свѣтломѣ лнцємѣ благадарнѣ дѣша своѣа гѣѣ отѣдаша 4a (268b).

вєстн, вєдѣж, вєдєшн *св./несв.* [7] **ἄγειν, ἀπάγειν, φέρειν, ἔλκειν** Вѣдѣя, отвєждѣм: съ єстѣ добрѣн н на бжѣж стѣдѣ• нжє вѣ покаанѣ н дрѣзнѣвєнѣ вєдєтѣ влѣа 144d. **вєдѣмнн на сѣмрѣтѣ ἀπαγόμενοι εἰς θάνατον** Осѣдєнитѣ на сѣмрѣт: нзбавлєн вєдѣмѣга на сѣмрѣтѣ• н їскоѣпоуѣ о҃вєнѣвѣмѣга нє цѣдн 199с *Притч 24:11* (41b, 43b, 260с, 262a, 292d).

вєтѣхѣ, -ѣтн *прил.* [15] **παλαιός 1.** Стар, вєхт: прѣпоѣсавѣ сѣ н отѣрѣ ноггы свѣнхѣ о҃вєннѣкѣ: да свѣрѣнѣ вєтѣхѣаго квєса о҃нєстѣвѣшє вѣдѣтѣ ново вѣмѣшєннє: н бждѣтѣ ноггы нхѣ краснѣтѣ 8b. **2.** Някогашєн, отѣдѣншєн: подѣбѣтѣ жє... зѣвомоуѣмѣ бѣмѣ• на прнношєннє дарѣвѣ н жрѣтѣвѣ о людѣхѣ• прѣждє своѣж дѣшѣ н тѣло о҃нєстѣтн• отѣ вєсєгѣ вєтѣхѣаго влѣа 273b. **вєтѣхѣмѣ кѣннѣтѣ, вєтѣхѣѣ пѣсаннє παλαιὰ γραφή; вєтѣхѣтн завѣтѣ (ἡ) παλαιὰ διαθήκη, ἡ παλαιά; вєтѣхѣтн законѣ (ὁ) παλαιὸς νόμος** Стариѣт завет: о томѣ жє обндѣтн вєтѣхѣн

законъ повелѣваеѣтъ• а о томъ еже обидимъ бѣвати• и благодарити• новъи
приповелѣваеѣтъ 260b. ♦ ветъхъи дньи ѿ παλαιός τῶν ἡμερῶν Стариѣтъ по дни,
Бог-Отецъ видѣхъ и роуцъ тъ• твораше брань стѣи• и възможе протнвоу нмъ•
доидеже приде ветъхъи дньи• и сѣдъ да стѣимъ въишнаго 302с Дан 7:22 (2b, 7a,
37a, 52a, 133b, 138a, 151b, 179d, 193b, 208с, 261d).

ветъшатн, ветъшаиѣ, ветъшаиѣшн *несв.* [1] παλαιοῦσθαι Овехтявам, остарявам:
сѣтворите себѣ вълагалца не ветъшаиѣща• скровнище неоскѣдѣемо на нѣсхъ 214a
Лук 12:33.

вещь, -н *жс.* [44] πράγμα, ὄλη, προστάγμα 1. Вещь, предмет, нешто: мнра сего• вѣи не боу
которы остаи сѣ• аще не сѣ прилагоми възспрнмоуѣтъ вѣи• игда паѣ прѣжде
дѣга въ лихъи приѣмлютъ 29d. 2. Вещество, материал: такоже бо и хотѣи
оуиетити злато• аще и въ малѣ ослабитъ огню въ грѣи• то жестотоу пакъи
иетниѣи вѣи створитъ 232d. // *Обр.* прино бо на лице зърашен• словеса ласкава• и
блаженѣства лъжна• въвлѣ сѣ соуиимъ• приносѣтъ дрѣва и сѣно• вещь оудовъ
тълноу възгнѣиѣи иетствъи-нхъ огнь 200с. 3. Дело, действие, постѣпка:
видиши ли колнѣи вѣи сѣврѣшевалъ похотн ради помазаннѣи гнѣ дѣдъ 42a. 4.
Сѣбитие, факт: аще оубо и вѣи вѣиждоу• и вѣ-спѣнааго прѣиѣи сѣвѣдѣтелѣжѣтъ
сѣ: колѣи паѣ мѣи хѣи оуѣиѣи 50b. 5. Проблем, въпрос: и егда кто раздрѣиити
хотѣтъ вѣи сѣплетеноу• да поншѣтъ о неи прѣвое вѣто бѣи годѣ естѣ 158b. 6.
Спор: сѣмѣтъ ли кто отъ васѣ вѣи нмѣи сѣ дроугомъ• сѣдъ приати отъ
неправеднѣи 159a 1 Кор 6:1 (3b, 10d, 31d, 55d, 81с, 81d, 90b, 102a, 104b, 119a,
120с, 121a, 128d (2), 132a, 136d, 159b, 168d, 175b, 177с, 187d, 188с, 196b (2), 196с
(2), 197b, 216b, 228d, 232a, 243d (2), 247a, 268с, 273d, 275с, 277a).

вещьнъ, -нѣи *прил.* [1] ἐν πράγμασιν Който се отнася до делата: безвѣиѣно бо
безмѣиѣи• вѣиѣнааго лиѣи ѣиѣиѣи 34b.

вещество, -а *ср.* [2] ὄλη 1. Строителен материал: такоже бо хотѣи сѣзѣдѣи хромиѣи• вѣи
вещество прѣжде оуготовитъ на сѣконѣиѣи 251a. 2. Вещественото, материалното:
тако стрѣиѣи бо въ роуцѣи сиѣнааго• тако сѣиѣ отътрасѣиѣи сѣе вѣиѣства вѣка
сего 185d.

вечеръ, -а *м.* [2] ἑσπέρα, ὄψε 1. Вечер: люѣи квасѣи гонѣиѣи: жндоуиѣиѣи вечера: вни
бо та сѣжѣѣтъ 17b Ис 5:11. 2. *Като нареч.* По вечерно време, вечер: вечеръ
оудворитъ сѣ плаѣи• и заоуѣи радостъ 284d Пс 29:6.

вечери, -ѣи *жс.* [2] δεῖπνον Вечери, гошавка: игда творши обѣдъ: или вечерю: не зови
дроуѣи твонхъ 12d Лук 14:12. ♦ таниѣи вечера μυστικόν δεῖπνον Тайната вечери
на Исус с апостолиѣи преди распѣиѣи му: самѣи гѣи• дѣлоиѣи нмѣи показѣи• на
крѣиѣи оубо за распѣиѣиѣиѣи мола своѣи оѣи• прѣжде же крѣиѣи на таниѣи вечера•
за всѣи дроуѣиѣи и оуѣиѣиѣи 152b.

вечеряти, вечеряѣж, вечеряѣши *несв.* [3] **δειπνεῖν**, вечеряти съ цѣль **συνδειπνεῖν**
Вечерям: мжжн праведни да вждоуть вечеряѣште съ товоѣж 175a *Cup 9:21* (10c, 188c).

вдати, вдаѣж, вдаѣши *несв.* [2] **κατοπτρεύειν, φαντάζεσθαι** 1. Гледам, наблюдавам: кѣто толѣма естъ дрѣзъ• нже тоужда ѹасто вдаѣа добротты глѣтъ• ннунмѣже отѣнѣждь врѣждаѣ сѣ 50c. 2. Представям си: любѣн бесплнще• ѹрѣнѣць... на земнн жнвты нѣснаа вдаѣтъ 223d.

вднмѣ, -ын *прич.-прил.* [11] **ὄρατός, ὀρώμενος, βλέπόμενος, φαινόμενος** Видим, зрим: оупѣваннѣ же вднмо нѣстъ оупѣваннѣ 9d *Рим 8:24*. *Субст.* вднмаѣа τὰ **ὀρώμενα** Видимите, материалните неща: вднмаѣа бо врѣменна сѣтъ• а невднмаѣа вѣчна 250d. ♦ по вднмоѹмоѹ **κατὰ τὸ φαινόμενον** Явно: не можѣмѣ... осжждати съгрѣшаѣштннѣхъ... аште н поѹстн вждоуть добрыѣ дѣтѣн• н отѣтѣгнѣтъ сѣ длѣжѣнѣ• н всѣ по вднмоѹмоѹ просирадѣтъ естъствннѣе добре оѹстроеннѣ 108a (26d, 182b, 223d, 250d, 268c, 268d, 271d, 290b).

вдѣъ, -а *м.* [1] **ζῆλος** вѣдомѣ **ἀνείδεος** Грозен, който има отблѣскваща вѣншност: не лѣпо естъ оѹннѣжати ннкогоже• нн хоѹантн• нн вѣзноснтн сѣ нн на когоже• тако нн грѣбѣ естъ• нн зѣлъ вѣдомѣ• нн лѣннѣтъ 104a.

вдѣць, -а *м.* [1] **θεατής** Очевидец, свидетел: даннѣ... съподобн сѣа: таннѣ потаеннѣхъ вдѣць бытн• н съвѣсѣдѣннѣкѣ анѣлоѹ гаврнлоѹ 21d.

вдѣннѣ, -ѣ *ср.* [16] **θέαμα, θεωρία, θέα, ὄρασις, ὄψις** 1. Гледане, наблюдаване, виждане: вѣсѣ дѣаннѣ н дѣнженнѣ• н вдѣннѣ вѣзложн бѣѹ 272a. 2. Гледка: оѣць же ннколндѣ оѹзѣрѣвѣ мнльнаѣа та вдѣннѣа оѣць: прѣнмогѣтъ вѣ малѣ рѣшн вѣзѣтъ вѣистѣ мрѣтѣтъ 4a. 3. Видение, привидение: аще оѹбо ѣвнтѣ сѣа комоѹ• подвнзѣѣштннѣмѣ сѣа• нн свѣтѣтъ• нн образѣ ѣдннѣ огнезѣраченѣтъ• нн какоже такоже да не прнѣмнѣтъ• таковаѣго вдѣннѣа 178d. 4. Изследване, постигане (на Бога): скрѣбѣлнѣтъ ѹрѣнѣць• не дѣннѣтъ оѹма на вдѣннѣ• нн мѣтѣвты ѹтѣвты вѣсѣлѣтъ колн бѣѹ 61d. 5. Вѣншен вид, вѣншност: не поѹвалн мжжа доброттоѹ ѣго н не вѣдн тн мрѣзѣкъкъ вдѣннѣмѣ сконѣмѣ 104c *Cup 11:2* (43b, 45c, 50c (2), 58a, 178d, 180d, 221b, 239a, 259d, 268d).

вдѣтн, вѣждѣж, вѣдншн *св./несв.* [97] **ὄρᾶν, βλέπειν, θεωρεῖν, θεᾶσθαι, κατοπτρίζειν, ἐφορᾶν, εἰδέναι** 1. Имам способност да виждам, зрящ сѣм: вѣ прнтѣѣахъ всѣа глѣтъ сѣа• да вѣдѣште вѣдѣтъ н не оѹзѣрѣтъ• н слѣшашѣте слѣшати н не разоѹмѣѣжѣтъ 136a *Мат 13:13*. 2. Виждам, забелязѣвам: вѣдѣмѣ рѣтннѣцн понѣптнѣамѣ рекѣмѣннѣмѣ епопсн• онн бо егда вѣдѣтъ роднтѣлѣа нѣхъ състѣрѣѣвѣшѣа сѣа• н ослѣпѣшѣа• то осжбѣжѣтъ крнлѣ роднтѣлѣмѣ 239a. 3. Насочѣвам вниманнѣето сѣа кѣм нещѣо: вднмѣтъ ѹѣто н дѣдѣтъ прнповѣдаѣтъ бѣѹ 113d. 4. Разбнрам, установѣвам: н нродѣтъ вѣдѣвѣтъ ѣако пороѹганѣтъ вѣистѣтъ вѣлѣхѣвты• вѣзѣѣарнѣвѣтъ сѣа зѣкло• н постѣлавѣтъ нзѣн вѣсѣа отрокѣтъ сѣштѣлѣа вѣ вѣнѣлѣмѣ 60d *Мат 2:16*. 5. Среѣщам се сѣа някого: вѣзлюбѣлѣж бо рѣче вѣдѣтн вѣы: да еѣтеро подаѣмѣ вамѣ дарѣваннѣе дѣхѣно• оѹтѣврднтн

са вамъ 132d Рим 1:11. **6.** Отивам някъде, посещавам: ови же ни въ црѣкѣвъ нзлазѣше: ни града же видѣвъше: отънелѣ оудниѣша 3с. **7.** Прен. Доживявам, дочаквам: баше нмоу провѣшано дхѣомъ стѣиниъ не видѣти съморѣти: донѣдеже видни крѣста гнѣ 10a Лук 2:26. *Субст.* видѣшен βλέποντες **а)** Зрящите, виждащите: мьзды не възми: мьзда во ослѣпляетъ оун• видѣштиниъ 25d Изх 23:8; **б)** Наблюдаващите, свидетелите: оусѣцѣмъ оубо братѣе волл своеа нскрънюмоу своемоу• да не бждемъ вниовъни съблазною н развратенныж• слышаштиниъ н видѣштиниъ жнтѣе наше 153с. ♦ сънни видѣти ἐνυπνιάζειν Сънувам, имам съновидение: такожде оубо н си сонѣа видѣше• плѣтъ оубо скръниатъ• ісѣ же отъметаѣтъ 178b Иуд 1:8 (9a, 9d (2), 10a, 15b, 27a, 27d, 29с, 30с, 32d (2), 34a (2), 41с, 42a (2), 50b (2), 52с, 56a, 58d, 67b, 69a, 72с, 75с, 89d, 90d, 96с, 99d, 102с, 105b, 110a, 110с, 121d (2), 122с (2), 124d, 125b, 136a, 152a (2), 176b, 180с (2), 180d, 185b, 188b, 192b, 192с, 197с, 198d, 199a, 199b, 202a, 207a, 210d, 214a, 219b, 223d, 224b, 228с, 228d, 235a, 243с, 243d, 245b, 248a, 248b, 248d, 249a, 251с, 262a, 263с, 265a, 269b, 269d, 276a, 278b, 278с, 284b, 292a (2), 293b, 294b, 302b, 304с).

вниа, -гы жс. [21] **ἀφορμή, αἰτία, αἴτιον, πρόφασις 1.** Грях: тѣмъже оубо братѣе си въса внигы пагоубьныа слышавѣшѣа женами• прнлежѣно молниъ са нзбѣити нхѣ• помоштинж прѣминлостнвааго бѣ нашего 43a. **2.** Причина, основание: ежеи рѣпѣтати• любо н съ подобномъ отъвѣтомъ• любо же н безъ внигы• то нечестынхѣ исть 69b. **3.** Претекст, предлог, извинение: етерн во вниож мнлованню мнлованна благоустѣно мьнатѣ съуетавати са съ женами 39d. **4.** Подбуда, умисъл: ни во къгда рече• въ словесн ласканиа бѣхѣомъ къ вамъ такоже вѣсте• ни вниѣ лнхонманниа• бѣ съвѣдѣтель 96a 1 Сол 2:5. **5.** *Като нареч.* вниож Привидно: зѣло во пользѣно исть намъ... абые вса соушѣаа оу насѣ ннѣныа распродати• по заповѣдн гнѣ• а не вниож хотѣти въннж• заповѣдн тварѣти 193a. ♦ безъ внигы бѣити **ἀδωοῦσθαι** Оставам ненаказан: аще бждетъ жестовѣн• днвѣно се• аще безъ внигы боудеть 203d Суп 16:11 (22d, 58a, 87a, 94d, 95с, 109b, 111a, 127с, 135d, 137d, 152d, 166b, 166d, 172d, 186b).

внио, -а ср. [30] **οἶνος** Вино: ноѣ во рече: бѣжнѣ ѡаннѣ: мжжѣ правѣднѣ пи внио: н оупи са 16b. ♦ внио пнвати **οἶνοποτεῖν** Пия вино: съ съвѣтомъ все творн• съ съвѣтомъ вниа пнван 175с (7с, 12b, 15d, 16a, 16d (5), 17a (2), 17b (3), 17с, 21с, 45b, 48с, 68d, 86a, 107a, 141с, 158a (2), 175с, 272d, 286b, 292d).

вниовънѣ, -гын прил. [4] **αἴτιος** Виновен: оусѣцѣмъ оубо братѣе волл своеа нскрънюмоу своемоу• да не бждемъ вниовъни съблазною н развратенныж• слышаштиниъ н видѣштиниъ жнтѣе наше 153с (39d, 61с, 194b).

вниовъно нареч. [1] Греховно: татѣба бо• образѣ исть отъстоупити отъ истинны• пауе же вниовъно• влѣча прѣданниа 92b.

вннoгpaдъ, -a м. [2] ἄμπελος 1. Лoзe: aчaвъ жe пpѣcтaплъ зaпoвѣдъ cыж• пoчoтѣ вннoгpaдoу• нaкoттeωoу 156b. 2. *Обр.* Лoзa: д'клaтeлe бжд'кмъ• нcтнннaгo вннoгpaдa• н xpaннтeлe зaпoвѣдн гнъ 83b.

вннoпннцa, -a м. [2] οἰνοπότης Пияница: нe бждн вннoпннцa: вcа бo пннaннцa oвннцaютъ 16c *Притч* 23:20 (17a).

вннoпнтнe, -гa cр. [2] οἰνοφλυγία Пиянство: пaкaтн cа н pыдaтн пoкeл'кнo нeтъ вннoпнтнa лoбнтeлeмъ 17b (17d).

вннънoвaтн, вннънoуѣж, вннънoуѣшн *нecв.* [1] αἰτιᾶσθαι Вина, упреквам: aщe лн cът'жжншн cн пoст'а• cев'к cаmoгo вннънжн• a нe д'кѣжцaагo тн 182a.

вннънъ, -гын *прил.* [2] τοῦ οἴνου Който се отнася до виното: нoнe бo pечe: бжннe ψaннe: мжжъ пpaвѣдънъ пн вннo: н oупн cа: н лeжaашe нaгъ: н нe тaкo пннaннчeвъ б'к пpaвѣдъннкъ нъ нe oбъкaтъ вннънaагo пнтнa 16b. ♦ вннънoнe лнxoпнтнe οἰνοφλυγία Пиянство: вннънoнe бo лнxoпнтнe: ннчъcoжe ннoгo пoдaвaютъ: нъ нcтoуплeннe oумa н ннцeтoу 15d.

внpъcавeннъ *прил.* [1] τῆς Βερσαβέε Който е на Вирсавия: кaкo възopoу жeнъ глж жe внpъcавeннoу въcхoт'квъ• въ кoлнкo зълo въпaдe 42a.

внтaтн, внтaѣж, внтaѣшн *нecв.* [1] καταλύειν *Обр.* Oстaвaм, пpeбнвaвaм: н вънндeтъ клaтвa въ дoмъ тaтннъ• н въ дoмъ рeт'нннъ• н внтaетъ пocр'д'к' дoмoу eгo 91c *Зах* 5:4.

внхъpъ, -a м. [1] συσσεισμός Вихър, ураган: въ cъкoнъчaннe въ внхъpъ пжътъ eгo• н oблaкъ пpaхъ нoгoу eгo... пpндeтъ бo гнъ cъ гaрoст'ж cвoѣж 83d.

внaлк, -н ж. [1] χειμών *Прен.* Нашествие, нападение: мънoгж cкpъбъ пpѣтpъп'вaтн: м'ѣcтo oт'т' м'ѣcтa: н cтpaнж oт'т' cтpaнъ пpѣxoдaщн: бoгaзннж oдpъжaщaтa xлaд'кнcкыя внaлн 2a.

внoлeмa, -гы ж. [1] Βηθλεέμ Витлеем: нpoдъ... пocълaвъ нзвн въcа oтpокъ cжштaтa въ внoлeм'к 60d *Мат* 2:16.

влaдaрь, -гa м. [1] δεσπότης Cобcтвeннк, пpнтeжaтeл: aщe лн н пaст'ыpн oбpaщ'жъ cа oт'т'пaдъшe• ѱтo pекoутъ влaдaрю cтaдa 277a.

влaдъкa, -гы м. [59] δεσπότης, ἐξουσία, σκρινίον 1. Гoспoдaр: бoгaн cа г'а• пoчътeтъ oц'д cвoeгo• н тaкo влц'к пopaбoтaeтъ eмoу 255c *Сур* 3:7. // Гoспoд, Бoг: вл'кo гн нбсe н зeмлa црж в'ккъ• блaгoвoлн oтвpѣcтн мьн'к двъpн пoкaаннa 67d. 2. Влaст: вcѣж дшѣж влaдъкaмъ пpѣвлaджaмъ пoвннoунтe cа 255d *Рим* 13:1. ♦ дoмoвънън влaдъкa, влaдъкa дoмoу οἰκοδεσπότης Cтoпaннн: pъпътaаxж жнe н пpъвнн д'клaтeлe нa дoмoвънaагo вл'кoу пpншдъннхъ д'кльмa въ eдннън нa днecaтe чacъ 70d (10b, 22c, 31a, 36c, 45d, 46d, 49a, 59b, 68d, 68d, 86c, 90d (2), 101b, 109b, 120c, 121c, 127d, 133d, 134a, 136a, 150c, 163a, 164a, 184b, 184c, 185a, 186d, 195d, 204b

(2), 223b, 236b, 238a, 242b, 243c, 256a, 262c, 263d (3), 265c, 275d, 283c, 285d, 293d, 295b, 303d, 305c, 305d, 306a, 306c, 307d, 308a, 308b).

владѣть *прил.* [2] **δεσποτικός, τοῦ δεσπότη** Който се отнася до Господ, Бог: не нашен снлѣ• нлн постѣ надѣнлѣ сѣ• нѣ владѣти помощн 46с (92b).

владѣтьнѣ, -нн *прил.* [4] **ἡγεμονικός, ἡγεμών, δεσποτικός, τοῦ δεσπότη 1.** Който направлява, контролира: насажденѣ многа чжвѣствѣя• тако въ малѣ етерѣ мѣстѣлнцн• слоужителѣ чннѣ съврѣшажштѣ• посаждаетѣ въ ннхѣ тако црѣлѣ блага н праведьна• влнлго оума 160а. **2.** Който се отнася до Господ, Бог: +и ѿжда+ не тѣуѣж лнка агнѣлѣска нспаде: нѣ н прѣдатель влѣнѣ вѣ 23d (8а, 16с).

владѣтьство, -а *ср.* [4] **ἐξουσία** Власт, началство: нѣсть во влѣство аще не отѣ бѣ оучненѣ сжѣтѣ• тѣмѣже протнвѣщен сѣ влѣствомѣ• вѣжѣж повелѣнѣж протнвѣтѣ сѣ 255d (2) *Рим 13:1-2* (177с, 252b).

влажннѣ, влажж, влажннн *несв.* [1] **λιπαίνειν** *Обр.* Правя тлѣст: вѣсть же блага влажннѣ костн 268а *Притч 15:30*.

власкнннѣ, -ѣж *жс.* [1] **βλασφημία** Богохулство: отѣ срѣра нсходѣтѣ помѣшленнѣ зѣла• оубѣствѣя• прѣлюбодѣканѣя• любодѣканѣл татѣвѣтѣ• лѣжнпослоужѣствѣя• власкнннѣ 172b *Мат 15:19*.

властелѣ, -ѣа *м.* [1] **ἄρχων** Властелин, властник: подобаетѣ оубо оучннѣмѣ тако оцѣ любннѣ сжѣлѣ оучнтелѣ• н тако властелѣ волатн сѣ 255b.

властн, владж, владешн *несв.* [1] **ἐξουσίαν ἔχειν** Владеѣ, управлявам, контролирам: чрѣнорнзѣцѣ• не владетѣ во собоѣж самѣмѣ• поработнлѣ во сѣ естѣ створѣжмоу н вонна 220а.

власть, -н *жс.* [26] **ἀρχή, ἐξουσία, κτίσις, παρρησία 1.** Сила, могѣщество, моц: вонте же +сѣ+ паче нмоуштааго властѣ по оубѣнѣнѣ дѣшѣ н тѣло погочннѣ въ геѣннѣ 290а *Мат 10:28*. **2.** Власт, право на владеене и управление: чѣто тѣвѣ н намѣ оутоужденѣ отѣ бѣ• н вѣгоучнн нѣснѣн н рабе зѣлын нѣ нмашн властн на насѣ 67с. **3.** *мн.* Представители, органи на властѣ, на управѣта: вѣспомннѣлѣн властемѣ н владѣкамѣ• повнноватн сѣ• покарѣтн сѣ 256а *Тит 3:1*. **4.** *мн.* Един от деветте ангелскн чина: аще... прнстѣпнлѣтѣ• кѣ благоумоу нашемоу влѣцѣ• то оузрнлѣтѣ все кѣствѣство• анѣлѣтѣ же н арханѣлѣтѣ• н снлѣтѣ• н властнн 285d (36а, 77b (2), 78b, 78с (2), 99d, 110а, 119с, 133d, 159d, 177с, 247а, 252а, 252d, 256а, 291d, 292с, 295с (2), 302с, 302d).

власть, -а *м.* [7] **τρίξ, κόμη** Косѣм: н властѣ отѣ главѣтѣ вашѣѣ не падетѣ на землн• бес тебе жнждѣннѣ н оцѣ нашего 218с. // *мн.* Коса, коси: онн не тѣуѣж съвалѣкѣше сѣ... нѣ н пострнѣтѣше властѣ• помазавѣше сѣ маслѣмѣ• да не вѣздрѣщенѣемѣ властѣ• вѣдѣдѣтѣ сѣ на повѣжденѣ 193b (2) (3b, 134b, 134d, 238b).

владѣти, влаѣж, влаѣнши *несв.* [1] ἐπισύρεσθαι Вземам със себе си: аште хощемъ истинноу моеу оугодити бѣн... нага оума нашего прѣдѣпоставимъ• ннѣсоже влаѣаша настоашаго вѣка• нн кацѣхъ же хытрости нли мѣдростън 146d.

влѣхвъ, -а *м.* [3] μάγος Мѣдрец, предсказател, влѣхва: подобимъ н мѣи сѣ влѣхвомъ• нже не тѣуѣж не оубоаша сѣ нрода• нъ н пороугаша сѣ емоу 217с. // Магѣосник, заклинател: елѣма влѣхвъ• протнвѣаше сѣ павлоу н варнавѣ• ншта антѣпата• развратити отъ вѣрѣи 77с (60d).

влѣкъ, -а *м.* [8] λύκος Вѣлк: а наниннкъ н не сын пастѣрь• виднтъ влѣка градоуши• н оставлѣеть овѣца н бѣгаеть 278с *Иоан 10:12.* // *Обр.* вѣвѣдн мѣ вѣ одрнноу твоѣж заблѣждѣше овѣца• да не вѣнѣ обрѣтъ мѣ влѣкъ гоубнтелнън• сѣнѣсть мѣ 68d (89с, 131b, 176с, 247d, 276а, 278с).

влѣна, -ты *жс.* [1] κῶμα Вѣлна: вѣнемн прилогѣи тоуждааго іако н крѣмьун влѣнѣи мнноуѣа 54b.

влѣненнѣ, -га *ср.* [1] τρικυμία *Обр.* Морско вѣлнение: нъ нзвредѣмъ іѣже нз боурна влѣненнѣа• н неунстѣнхъ дѣхъ• глаубннѣи н іереснн• вѣ тнхоѣ прнстаннше црѣтва небѣнаго 302а.

влѣуѣць, -а *м.* [2] τρίβολος Бодил: земѣ... раджажшти вѣиль блѣж• онѣмъ• нхѣже радн дѣлаѣма есть• прннемѣтъ влѣннѣ ѿ бѣа• нзносашти же трѣннѣ н влѣуѣць• неклѣчнма• н клѣтѣи блнзъ 109с *Евр 6:8.* // *Обр.* влѣуѣць н сѣтъ на пѣтѣхъ стрѣпѣтѣнѣхъ• хранѣн же дѣшѣ своѣ оубѣжнтъ ѿ ннхъ 130d *Притч 22:5.*

влѣшн, влѣкж, влѣуѣшн *несв.* [1] ὀρμᾶν Привлнчам: постѣ же безоумнъ есть• нже оуставѣнааго врѣмене жндеть вѣ годѣ• еже іастнн н без вѣстагноваеннѣа• кѣ трѣпѣзѣ влѣуѣть 21а.

внѣмнанн *м. мн.* [1] εὐνομιανοί Евномиани, последователи на Евномий (ерес): сѣ подѣψанѣи иересѣмн... нхѣже нмена сѣтъ сн• а снмоннанн: в менадрнанн... нѣаѣтеанн нже н аномнанн н внѣмнанн сѣвнознанн 301b.

вода, -ты *жс.* [12] ὕδωρ Вода: кто дастѣ главѣ моеи водоу• н оума монма нстоуѣннкъ слѣзъ 195а *Иер 9:1.* ♦ вода жнѣа ὕδωρ ζῶν Животворна, чудотворна вода: мене оставнша нстоуѣннка водѣи жнѣѣи 153а *Иер 2:13* (2а, 40d, 58с, 64b, 69b, 111с, 137а, 224b, 237d, 293b).

воднтельнъ, -тын *прил.* [1] ἡγεμών Който рѣководи, направляѣа: прннесн емоу грѣдн... воднтельнъ оумъ сѣ дѣбанъ• вѣ жнзнь водѣшн пѣтъ 272а.

воднтн, вождж, воднши *несв.* [8] φέρειν, ἄγειν, ἀπάγειν, εἰσάγειν, ἡνιοχεῖν, τιτρώσκειν 1. Водѣа, отвѣждам: пакѣи шѣпѣтѣннкъ• н клеветнѣнкъ• обѣштѣннка естѣ срамовноу моеу іѣж дѣланнѣж• нбо іеднно есть обоѣ дѣаннѣ• вѣ пѣтъ

погънѣлнѣнъ вода 73с. 2. Ръководя, направлявам: елнко дх̄омъ вжѣемъ водѣтъ сѣ• снн сжтъ снѣвѣ вжнн 154b Рим 8:14 (25b, 256b, 272a, 288с 293b, 294с).

воднѣтъ, -тън прил. [1] ὕδατος Който се отнася до водата: постѣлж на землѣж• не глѣда хлѣбѣна• нн жажда воднѣтъ• нѣ глѣдѣ не оуслѣшнѣтъ словесе гн̄ѣ 194d Ам 8:11.

возатан, -та м. [1] ἡνίοχος Кочияш: мьздонмьць• тн лнхонмьць• тн сребролюбьць: тн лншвннкъ• еднна колесннца естѣ ѡтетвернѣна• ннжшѣ грьдостѣнааго возатаа н старѣнша 25a.

вои м. мн. [1] οἱ στρατεύόμενοι Воинство, сили: вѣдѣнѣе велнко оржжѣ• н добро намѣтъ отѣ в̄ѣ дарова сѣ на днѣвола• н воа тѣмнѣна лѣукавѣства дх̄тъ 225b.

воинѣтъ, -а м. [7] στρατιώτης Войник, воин: такоже страшнѣтъ воинѣтъ ржкѣ борѣцьѣ ослабѣетѣ• тако н ѡрѣнѣцьѣ лѣннѣтъ• братнѣ спѣшѣе слабнѣтъ 87d. // Воин на духа, Христов воин: сжн бо вѣ истннѣж воинѣтъ• оградѣетѣ сѣ вѣсѣмъ дх̄внѣннѣмъ ороуѣннѣмъ 226a. ♦ воинѣтъ бѣтн, бѣватн στρατεύεσθαι Воин сѣм, служба като воиник: ннѣтъоже воинѣтъ бѣвалѣ обѣзѣетѣ сѣ коупамн жнтннскамн да воеводѣ годѣ вѣдетѣ 34b 2 Тим 2:4. ♦ сѣтворнн воина ὁ στρατολογήσας Този, който е направил някого свой воин: ѡрѣнѣнѣцьѣ• не владѣтъ бо собою самѣмъ• поработнѣтъ бо сѣ естѣ створѣшжмоу н воина 220b (198с, 225с, 226b).

воленнѣ, -та ср. [1] προαίρεσις Желание, намерение, склонност: вѣ внднѣтъ• нже не тѣубѣж за дѣаннѣ• нѣ н за мѣслн н воленнѣ комоуждо• нлн вѣннѣца• нлн моуѣтъ вѣздаетѣ 122a.

воинѣлнѣтъ, -тън прил. [1] προαιρετικός Добровольно избран: гноуѣс н скарѣдне прокаженнѣ естѣ сребролюбнѣ... нѣ не прѣвѣтѣно естѣ хотѣшѣоуѣмоу• не естѣствѣно• бо нѣ воинѣлнѣно 23d.

воинѣтн, волюж, воиншн несл. [6] θέλειν, αἰρεῖσθαι, ἄμεινον 1. Желая, искам: то нн тако обрѣтнхомѣтъ сѣ сѣхраннѣтн повелѣннѣн твонхѣтъ• нѣ воинѣтъ кѣждо мѣслѣж сѣрѣца нашего сѣтворнѣтн зѣлоѣ 304a. 2. Предпочитам, избирам: волю жнтн сѣ льмѣ• н змнѣемъ• нежелн жнтн• сѣ женож лѣукавож 42с Сир 25:18 (13с, 189a, 254d, 260d).

волоуѣн прил. [1] τοῦ βοός Волски, който се отнася до вола: такоже бо нестѣгласѣнѣтъ естѣ сѣхѣдѣ волоуѣн• н бѣвольт• н гарѣмннѣць• н онагрѣ• тако н ѡрѣнѣнѣцьѣ• н мнрѣнѣнхѣтъ 220a.

волѣтъ, волоу м. [3] βοῦς Вол: вѣсѣтѣжжѣаемѣна мождѣнѣна вѣзнесѣ тѣвѣ сѣ каднломъ овнѣтъ• вѣзнесѣ тѣвѣ волѣтъ сѣ козѣлѣ 271b Пс 65:15 (41b, 271d).

вольнѣтъ, -тън прил. [2] ἐκούσιος, τῆς γνώμης 1. Който се прави охотно, на драго сѣрце: достовѣрѣнѣнше бо строуѣн дроуѣга• неже вольна лѣвѣзѣнѣна врага 141b Притч 27:6. 2. Който се отнася до намереннѣо, волята: вѣдѣтъ же нхѣтъ жнѣстѣотѣж вольнѣж•

приводитъ• проба отъвърста грѣтанъ нхъ• $\bar{\alpha}\zeta\bar{\kappa}\tau\bar{\iota}$ свонин льштаахъ• сѣдн нмъ $\bar{\beta}\bar{\eta}$
74a.

вольнѣ *нареч.* [1] $\acute{\epsilon}\kappa\omicron\upsilon\sigma\acute{\iota}\omega\varsigma$ Охотно, на драго сърце: трѣбѣ оубо $\epsilon\mu\omicron\upsilon$ естъ въ $\bar{\beta}\sigma\epsilon\mu\bar{\eta}$
благорасѣднѣжъ бѣтитъ• н повелѣватн же кротѣцѣ не ноуждѣнѣ• нъ вольнѣ 247d.

воля, -ѣ *ж.* [60] $\theta\acute{\epsilon}\lambda\eta\mu\alpha$, $\gamma\nu\acute{\omega}\mu\eta$, $\pi\rho\acute{\omicron}\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$, $\pi\rho\omicron\alpha\acute{\iota}\rho\epsilon\sigma\iota\varsigma$ 1. Желание, искане,
намерение, воля: аще прѣмѣннѣ мѣрнѣ кожъ• то н мѣ зѣлоуѣжъ волю нашъ 306d.
2. *Като нареч.* волежъ $\acute{\epsilon}\kappa\acute{\omega}\nu$, $\acute{\epsilon}\kappa\omicron\upsilon\sigma\acute{\iota}\omega\varsigma$ Нарочно, съзнателно: напнсание во ѣже о
лотоуоу дѣщероу: волежъ прѣмннѣ 18a. // Доброволно: не прнѣмалн во за истннѣоу
болѣзньн волежъ• то невольнѣннн лютѣе показатѣ сѣ 173b. ♦ $\upsilon\rho\acute{\epsilon}\sigma\tau\bar{\iota}$ волежъ $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$
 $\gamma\nu\acute{\omega}\mu\eta\bar{\nu}$ Несъзнателно: слышахъ во о етерѣ $\zeta\bar{\rho}\eta$ вѣнѣшьнѣхъ• тако ефешанѣнжъ•
нернжъ вндѣвѣ• нзлнха довроу $\iota\alpha\upsilon\bar{\nu}\bar{\sigma}\bar{\eta}$ сѣ• н възвратн сѣ• воѣ сѣ еда $\upsilon\rho\acute{\epsilon}\sigma\tau\bar{\iota}$ волю
доноудитѣ сѣ н створнтѣ нѣчѣто зѣло 50b (17d, 18d, 37a, 40a, 45d (2), 48d, 54c,
57b, 66b (2), 66c, 113a, 120c, 121c, 140d, 153a, 153c, 154a (2), 154b, 157a, 164b,
165a, 165b, 165c, 166b (2), 173b, 184c, 186a, 191a, 202b, 203d, 227c, 231a, 231d,
232a (2), 247a, 250b, 252d, 253b, 254c (2), 255b, 256a (2), 256b (2), 257a, 278b,
283b, 284a, 289c, 293d).

воня, -ѣ *ж.* [5] $\acute{\omicron}\sigma\mu\acute{\eta}$, $\acute{\omicron}\delta\mu\acute{\eta}$, $\epsilon\upsilon\delta\omega\delta\acute{\iota}\alpha$ 1. *Обр.* Мирис: исплъннѣ прнмѣ отъ афроднтѣ•
таже отъ вастъ вонѣжъ благоуханнѣ• жрѣтѣжъ прнѣтѣнжъ оубоуднжъ $\bar{\beta}\omega\upsilon$ 216a *Фил 4:18*.
2. Приятна миризма, благоухание: вонѣ мѣрѣ тѣонѣ паче всѣхъ ароматѣ• мѣро
нзлнано нмѣ тѣоѣ 292d *Песн 1:2*. ♦ зѣла вонѣ $\delta\upsilon\sigma\omicron\sigma\mu\acute{\iota}\alpha$ Лоша миризма,
зловоние: не стронѣ во сѣ смрадѣ съ вонѣжъ• нн зѣла вонѣ съ мѣромѣ 169d (169d,
292d).

воозъ -а *м.* [2] $\text{В}\acute{\omicron}\acute{\omicron}\zeta$ Вооз: въ истннѣ оубо воозѣ $\bar{\beta}\lambda\sigma\eta$ ѣжъ $\bar{\Gamma}\lambda\lambda$ 167d (167d).

воѣватн, воѣжъ, воѣншн *несв.* [3] $\sigma\rho\alpha\tau\epsilon\upsilon\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$, $\acute{\epsilon}\pi\iota\sigma\rho\alpha\tau\epsilon\upsilon\epsilon\iota\nu$ Воювам, боря се срещу
някого: възлюбленнѣ• молю тако прншьльцѣ• н странѣнѣ• ошаатн сѣ плѣтѣскрѣнѣхъ
похотнн таже воѣжѣтъ на $\bar{\delta}\bar{\iota}\bar{\sigma}\bar{\eta}\bar{\kappa}$ 156d *1 Петр 2:11* (154d, 189a).

воѣвода, -ѣ *м.* [2] $\acute{\omicron}\sigma\rho\alpha\tau\omicron\lambda\omicron\gamma\acute{\eta}\sigma\alpha\varsigma$ Воевода, военачалник: ннкѣтоже воннѣ бывалъ
обѣзаетѣ сѣ коупамн жнтннскамн да воеводѣ годѣ боудетѣ 34b *2 Тим 2:4* (225d).

врагѣ, -а *м.* [65] $(\acute{\omicron})\acute{\epsilon}\chi\theta\rho\acute{\omicron}\varsigma$, $(\acute{\omicron})\delta\upsilon\sigma\mu\epsilon\nu\acute{\eta}\varsigma$, $\acute{\alpha}\sigma\pi\omicron\nu\delta\omicron\varsigma$ Враг, противник, неприятел:
въторѣе $\epsilon\mu\omicron\upsilon$ подроужѣе• далнда• лѣстѣнѣннн словѣсты прѣклѣстнѣтѣшн• правѣдѣннѣ•
обрадѣванѣ створн врагомѣ его 137a. // Сатаната, дяволѣт: лѣжа во враговн
клячнтѣ сѣ• оцѣ во лѣжн днѣволѣ естъ 138d (32d, 37a, 49b, 57b, 60d, 67a, 73d,
74b, 79b, 89a, 90a, 93c, 97c, 100b, 112a (2), 113a, 113d, 114a, 115c, 115d, 116d (3),
117c (2), 117d (3), 118a, 118b, 122b, 123b, 124a (2), 124b, 124d (2), 135b, 139b,
141b, 145c, 150a, 152a, 152b (2), 171d, 184a, 184d, 185d, 188d, 194c, 206d, 225d,
226a, 229a, 229c, 230a, 235c, 305a (2), 306a, 307c).

враженнѣ, -ѣ *ср.* [1] $\mu\alpha\nu\tau\epsilon\acute{\iota}\alpha$ Гадание, предсказание: враженнѣ н кобенѣ н сонѣ• соудѣта
сѣтъ 178c *Сир 34:5*.

вражни *прил.* [10] (τοῦ) ἐχθροῦ Вражи, който е на врага, на неприятеля: въскръвѣхъ печалнѣ моеѣ и сѣмоуѣтнѣхъ сѣа• отъ гласа вражнѣи и отъ сѣтоуѣжаннѣ прѣшътннѣа 64а *Пс* 54:4. // Дяволски, сатанински: тѣмъже и мѣ прѣпростѣемъ хвалѣше гѣа• скроушанѣмъ же и раздроушанѣмъ лоукавѣства врѣжѣа 229а (8с, 61а, 99d, 113b, 178d, 226а, 232d, 295с).

вражда, -гы *жс.* [13] ἔχθρα, μῆνις, μνησικακία Вражда, омраза: бѣъ во враждѣгы не оузаконнѣтъ вѣкомъ• развѣк тѣвѣж на змнѣ 116с. ♦ враждѣж помѣнѣтн **μνησικακεῖν** Злопаметен сѣм, тая омраза: нѣсѣтъ во бѣъ тако вѣбѣн враждѣж помѣнѣште• и мѣдѣтъ бѣванѣтъ тварн своѣн 181с. ♦ враждѣж нѣтн **ἐχθραν ἔχειν, ἀπεχθῶς διακεῖσθαι** Испитвам омраза, злоба, настроен сѣм враждебно: на вѣлѣа же не достонѣтъ враждѣгы нѣтн 116d. ♦ не помнѣнѣн враждѣгы **ἀμνησικακος** Който не е злопаметен, не тая омраза: слава благостн твоѣн вѣко вѣбѣе• ннщелюбѣе... не помнѣн враждѣгы гѣн 293d (115b, 117а, 118а, 208d, 230с, 244а, 296d, 297b, 297с).

вражднѣтъ, -гын *прил.* [2] **μνησικακος** Злопаметен: добро нѣсѣтъ дрѣжатн прѣпростѣ н вѣзѣлобѣе... а не бѣтн вражднѣомъ 202d. *Субст.* вражднѣтын **μνησικακος** Този, който тая вражда, омраза: вѣ вражднѣваго во дѣшн• лнсѣта вѣселѣтъ сѣ 115а.

враждованнѣ, -га *ср.* [1] **δυσμενία** Враждебност, неприязн, злоба: мжжн мнрѣннѣн твоѣн положнѣа сѣтъ подѣ тож... стрѣла развѣштн разѣкѣ нѣхъ• лѣстнѣн гѣн нѣхъ• дѣдѣтъ же оустанѣтн та хотѣ враждованнѣа сѣго• запрѣштѣтъ гѣлѣ 74а.

враждоватн, враждоуѣж, враждоуѣшн *несв.* [10] ἐχθραίνειν, μνηρίζειν, φιλεχθρεῖν Испитвам омраза, злоба, настроен сѣм враждебно: ѣже враждоватн• тождеплеменнѣкомъ и тождевѣрѣннѣкомъ• неподобѣно и неключнѣмо бошѣтннѣмъ сѣ бѣа• и обѣштѣвшннѣмъ бѣоуѣстнѣ 116b. *Субст.* враждоуѣшнѣн (οἱ) ἐχθραίνοντες Тези, които испитват омраза, злоба, настроени са враждебно: мѣ оуѣво вѣ хѣа обѣтѣкѣше сѣа• длѣжѣннѣ есѣтъ... любнѣтн• не тѣкѣмо братнѣж и дроуѣгы• нѣ и ненавнѣдѣштѣа нѣы• и враждоуѣшнѣа 122d (115с, 115d, 116b, 116d, 117b, 117с, 122с, 125а).

враждѣннѣтъ, -а *м.* [1] ὁ **δυσμενής** Сатаната, дяволѣтъ: не подобѣно есѣтъ оуѣво• добрѣ сѣмыслѣштннѣмъ отъ враждѣннѣа воднѣмомъ бѣтн• да не сѣ ннѣмъ вѣ тамоу мжѣннѣа вѣвѣнаго вѣвалѣтъ сѣа 25b.

враждѣннѣца, -ѣ *жс.* [1] ἡ **δυσμενής** Тази, която е враг: гаростѣ же и гнѣвѣтъ оба сѣа едннѣа матерѣ нздѣрода есѣтъ зовѣмѣта безмоуѣдрнѣ... хотѣн оуѣво отѣлоуѣштн +сѣа+ отъ враждѣннѣца рѣждѣшѣлѣ та• да дрѣжнѣтъ сѣа трѣпѣннѣмъ многѣмъ 59с.

вранѣтъ, -а *м.* [2] **κόραξ** Гарван: око рѣжаѣше сѣа оѣю. и корѣше старостѣ матерѣнѣж. да нзвѣртѣтъ ѣ вранн. нзѣ обѣнѣж 106с *Притч* 30:17 (167b).

враска, -ы *жс*. [1] ῥυτίς *Прен*. Порок, недостаток: въ чнстѣмъ н въ свѣтлѣмъ просвѣтъ въивѣше• нн нмоуше скврнны• нн враскы тоу оузырнть• несозѣданое• н блаженое естество оно 283d.

врата, -ъ *ср. мн*. [11] πύλη, πύλαι Врата, порти: подвижанте сѧ вънннн тѣснѣнннн враты• яко мнози глѣтъ вамъ• възнцжть вънннн н не възмогжть 190a *Лук 13:24*. // *Обр.* дшѧ егда много хощеть бесѣдовати• аще н вѣсгда добро глѣтъ• то своѣ паматъ гласнѣнннн враты разгоубладеъ 222d (4d, 107a, 137b, 185d, 204d (2), 261d, 295a, 306b).

вратннн сѧ, вращ сѧ, вратншн сѧ *св*. [1] στρέφεσθαι *Обърна се*: нн помештѣте енскръ прѣдъ свнныамн• да не попержть нхъ ногамн своннн• н вращѣше сѧ растргнжть въ 137c *Мат 7:6*.

врачъ, -а *м*. [10] ἰατρός *Лекар, лечител*: такоже оубо врачъ рѣжа без гнѣва се творнть• тако н оуцнтель обнчуаа 246d. // *Прен*. Този, който премахва мъка, тъга, душевна болка: знаж бо тѧ влѣо пастѣха добрааго... оупъваннѣ• отъоупъвавшнннмъ• врача отъчаавъшнннмъ сѧ 68d (59d, 66d, 68d, 111b, 217c, 246a, 246c, 263c).

врѣвь, -н *жс*. [1] σπαρτίον *Врѣв, конец*: врѣвь тръпраменнаа не скоро отъръеътъ сѧ 168a *Екл 4:12*.

врѣжене, -на *ср*. [1] βολή *Хвърлей, разстоянието, на което може да бъде хвърлен камък*: такоже каменно врѣжене не дондеътъ нѣсе• тако н млтѣва влѣооугоднннча не възндетъ къ бѡу 95c.

врѣтѣннн, -на *ср*. [1] περισσασμόν *Занимание*: вндѣхъ всѧко врѣтѣннн• еже дастъ бѣ снѡмъ влѣемъ• врѣтѣтн сѧ въ немъ 197c *Екл 1:13*.

врѣтѣтн, врѣщж, врѣтншн *несв*. [2] περισπᾶν *Прен*. Разсейвам, отклонявам вниманието: егдаже не можетъ его нзгнати не клѣтн• нацннетъ нмъ въ нен врѣтѣтн въ рѣкма млтѣвное 65d. ▣ врѣтѣтн сѧ περισσεῖσθαι *Прен*. Упражнявам се, занимавам се: вндѣхъ всѧко врѣтѣннн• еже дастъ бѣ снѡмъ влѣемъ• врѣтѣтн сѧ въ немъ 197c *Екл 1:13*.

врѣховнъ, -ын *прил*. [1] врѣховннн градъ ἀκρόπολις *Обр*. Небесното царство: нъ пауче вратннѣ тѣщанннѧ сѧзѣмъ• да постнгнемъ врѣховннн градъ• пауче же старън градъ нашъ• въшнннн нмъ 285c.

врѣхоу *нареч*. [1] ἐπάνω *Обр*. Отгоре: въхоу въ поношеннн н въ ржгъ окръстннннмъ насъ• н въхоу нсподн а не врѣхоу 304b.

врѣдовнъ, -ын *прил*. [3] ἐπιβλαβής *Вреден*: съ естъ добрън н на вжнж стодъ... естъ же н врѣдовнъ по глѣлтнннмъ кннгамъ 144d (75c, 239b).

врѣдъ, -а *м*. [35] βλάβη, πάθος, τὸ βλαβερόν, τραῦμα, ἔλκος 1. Рана: вѣсь врѣдъ• тѣмъжде пластѣрьмъ лѣкоуетъ сѧ 250a. 2. Недостатъ, душевен недѣг: хотнн оубо

ῶς ἐκίστην σребролюбвѣна вѣдѣ: корень да не ѿкуеть 23а. **3.** Страст, греховно желание: н
υλκοлюбвѣτην ἦτ' ἐβδῆς βρῆδῆς δ' ἰσῆτ' ἄλλωτ' • отъреуе сице • всь възраган на женѣ къ
похотѣннѣ еи • оуже любви сътворилъ естѣ съ неж въ срѣцн своемъ 42d (17d, 23c,
38d, 43d, 44b, 46a, 46b, 59c, 66b, 69c, 73a, 88d, 91a, 92d, 94d, 95a, 95d, 96d, 97a (2),
97d, 116a, 118b, 121b, 152d, 154c, 154d, 156d, 186d, 207a, 246d, 272a).

вѣждати, вѣждаѣ, вѣждаѣши *несв.* [4] βλάπτειν, λύειν Вредя, причинявам вреда:
еже не (sic!) прииѣшати сѧ пожштахъ • неполюзъно намъ естѣ • вѣждаѣмомъ намъ
весеѣдани нхъ • рекомънхъ вѣрнорнзкъ 43b. // вѣждаѣ βλαβερός Вреден,
пагубен: хотѣште бо богатити сѧ • въпадаѣтъ сѧ въ... похотн многы
несъмыслѣны: н вѣждаѣшѧ 32с. ▣ вѣждати сѧ παραβλάπτεισθαι Вредя си:
къто толъма естѣ дръзъ • нже тоужда ѡсто вндаѣ доброты глѣтъ • ннумъже
отънѣдѣ вѣждаѣ сѧ 50с (87с).

вѣменьнъ, -ын *прил.* [11] πρόσκαιρος Временен, краткотраен, преходен: видимаа бо
вѣменьна сѣтъ • а невдимаа вѣуна 250d. *Субст.* вѣменьнаѣ τὰ πρόσκαιρα
Преходните, краткотраините, временните неща: не пыѣмъ сѧ оубо вълюбенин...
вѣменнънми да вѣунаѣа полоуѣнмъ 36с. ♦ вѣменьнаѣа жнзнь πρόσκαιρος ζωή,
Преходният, материалният, земният живот: мѣслан въ покорень быти да
оумрътвѣтъ сѧ • отъ вѣменьнѣа жнзни 254d. ♦ вѣменьнын вѣкъ ὁ πρόσκαιρος
αἰών Тоѣи, материалният, земният, преходният живот: не съннскаѣн... ннѣсѣже
бо наносѧ вѣменьнаѣа вѣка • гавѣ естѣ тако нетѣлѣжшнхъ желаетъ 192а (35а, 49с,
105с, 169b, 296а (2), 302b).

вѣмѣ, вѣмене *ср.* [90] καιρός, ὥρα, χρόνος **1.** Време, определен период: нынѣ же
сѣбѣиетѣ сѧ прѣствѣ въ вѣмена нашѧ 195а. **2.** Момент, в който се извършва
нешо: дѣша люво сѣ любовыѣ бжнѣ веселѣши сѧ • въ вѣмѣа тѣлеснаѣа нехѣда • не
оустрашнѣтъ сѧ кнѣзъ въздѣуха сего 292с. ♦ без вѣмене ἀκαιρός, παρὰ τὸν
καιρόν Ненавреме, неуместно: еже зазарати без вѣмене н ниенспытѣнѣ • ѡреуѣно
естѣ бжѣствѣннѣнмъ ѡнѣнѣмъ 75b. ♦ въ вѣмѣа а) πρὸς καιρόν Временно, за
кратко време: меѣкъ бо каплетъ отъ оустѣнѣ женѣи любѣдѣнѣа • гажѣ въ вѣмѣа
наслаѣдетъ грѣта тѣвоѣ • послѣдѣ же оубо горѣуѣе злѣун обрѣшѣши 47с *Притч*
5:3; б) ἐν καιρῷ Навреме, своевременно: не завѣн сѧ въздѣти мѣтѣты въ
вѣмѣа • н не жндн до сѣмрътн оправѣдѣти сѧ 233d *Сир* 18:22. ♦ въ всѣако вѣмѣа,
на всѣа вѣмена, въ всѣа вѣмена ἐν παντὶ καιρῷ Винаги, постоянно, по всяко
време: блаженн хранѣшѣн сѣдѣ • н творѣшѣн правѣдоу въ всѣако вѣмѣа 159с *Пс*
105:3. ♦ въ подобно вѣмѣа εὐκαιρός Уместно, навреме: намъ же ἦτ' нашъ н
спѣтъ • запѣвѣдетъ нѣи • н без вѣмене • ни въ подобно вѣмѣа клѣти сѧ 133с. ♦ въ
нынѣшнѣнѣ вѣмѣа ἐν τῷ νῦν καιρῷ Сега, в сегашния момент: не да ниѣмъ бо
ослаба бѣла • вамъ же печѣль • нѣ нз-д-рѣвѣнѣа въ нынѣшнѣнѣ вѣмѣа 211с *2 Кор*
8:13. ♦ въ настоѣшѣнѣ вѣмѣа πρὸς τὸ παρόν Отначало, при появата си: всѣако же
казанѣе • въ настоѣшѣнѣ вѣмѣа • не минѣтъ радѣстн быти нѣ печѣлн • послѣдѣ же
плодѣ мнрѣнѣа • наоуѣнѣннѣнѣ • тѣмъ въздаѣтъ правѣды 174с *Евр* 12:11. ♦ вѣмѣа

сждѣнои кайρός κρίσεως Сждный ден, денят на Страшния съд: паѹе же иакоже
Γῆλ естѣ заповѣдѣ• слово въздатн намѣ въ врѣмѣа сждѣнои• ++ праздѣнѣ Γῆλ
78d (3a, 4c, 5d, 8d, 21a, 28d, 29a, 55c, 65d, 82a, 82d, 100b, 113a, 114d, 115b, 124d,
131a, 133c, 136b, 144b, 154d, 164b, 164d, 182b, 185d, 187d, 190d, 194b, 196b (5),
196c (6), 197a (4), 197b (3), 197c, 197d (2), 198a (2), 198b, 205d, 209d, 215d, 224a,
224b (3), 224d, 226d (2), 227d, 228c, 231c, 231d, 234a, 242a, 247a, 250b, 252b, 266a,
269c, 273c, 274c, 284d, 291b, 299a, 302c, 307b).

врѣтнше, -а *ср.* [5] **σάκκος, μάρσιπος 1.** Вретище, груба дреха: вънемѣмѣ оубо н мѣ
любнн• н разоумѣннѣ житнѣа стѣхѣ моужѣ• како лѣта своѣа провѣднша въ плачн н
врѣтншн н въплн 195с. **2.** Торба, кесѣя: аште оправѣдѣтѣ сѣ Γῆλ• въ мѣрнлѣ
безаконнѣ• н въ врѣтнштн ставнла лѣстѣна 161a *Мих б:11* (8с, 22b, 195b).

врѣшн¹, врѣгѣж, врѣжешн *св.* [1] *Субст.* врѣгѣн **ὁ βάλων** Този, който е хвърлил нещо:
врѣгѣн каменѣ на вѣсотѣу• на главѣж своѣж мештѣтѣ 113b *Сир 27:28.*

врѣшн², врѣхѣж, врѣшешн *несв.* [1] **ἀλοῖν** Вършея: иако оупѣваннѣмѣ длѣжѣноѣтѣ оран
оратн: н врѣхѣн на пѣваннѣ прннматн 10a *1 Кор 9:10.*

въврѣнштн, въврѣнѣж, въврѣншн *св.* [1] **θωρακίζειν** *Обр.* Въорѣжа: тѣ оубо нгоѣментѣ
въорѣжн прохранѣнѣтѣннн словѣсѣ своѣа оуѣеннкѣ• н въврѣнн• овѣщаннѣмѣ
бждѣшннѣхѣ благѣ 246b.

въвалнтн сѣ, въвалѣж сѣ, въвалншн сѣ *св.* [2] **κατασύρειν, κυλίεσθαι** Пропадна, срѣна
сѣ: не подобно естѣ оубо• добрѣ сѣмыслѣштннѣмѣ отѣ враждѣннѣа воднмоѣ бытн•
да не сѣ ннѣмѣ въ гѣмоѣ мѣчѣеннѣа вѣѣнааго въвалѣтѣ сѣ 25b (113с).

въвѣстн, въвѣдѣж, въвѣдѣшн *св.* [6] **ἐπάγειν, εἰσάγειν, παραπέμπειν, συνάγειν,
περιπείρειν 1.** Отведа, заведе: отѣврѣзѣмѣ оубо вратнѣ въсѣж снлоѣж лѣностѣ н
праздѣннѣ• да не црѣтѣа нѣснааго лнштѣ нѣ въ геѣннѣж же огнѣннѣж въвѣдѣтѣ
85a. **2.** Приема, приютя: въвѣдн мѣ въ одрнноѣ твоѣж заблѣждѣше овѣѣл• да не
вънѣ оврѣтѣ мѣ влѣкѣтѣ гоѣнтѣлѣнѣнѣн 68d. **3.** Доведа до някакво сѣстояние: томоѣ
не раѣнѣтѣшоѣ сѣврѣшнштн хотѣннѣа еѣ• въ скрѣбн н нѣжда лѣжнннн рѣѣѣнн
благѣѣстнѣааго въвѣде до сѣмрѣтн 41с (165b, 212a, 214b).

въвладѣштн сѣ [1] въвладѣѣѣ сѣ сѣн **ὁ ἐν ὑπεροχῇ καὶ δυναστεία ὑπάρχων (?)**:
прнсно бо на лнѣе зѣрѣшн• словѣса ласкава• н блаженѣства лѣжѣна• въвлѣ сѣ
соѣшннѣтѣ• прнносѣтѣ дрѣва н сѣно• вещь оубѣѣ тѣлѣноѣ възгнѣщѣаѣше
ѣстѣствѣннѣ-нѣхѣ огнѣ 200с.

въводнтн, въвождѣж, въводншн *несв.* [9] **ἀπάγειν, εἰσάγειν, κατάγειν, 1.** Отвеждам,
завеждам: шнрока бо врата н пространѣ пѣтѣ въводѣн въ погѣвѣѣлѣ 204d *Мат*
7:13. **2.** Приемам, приютявам: бесхрамѣннкѣ въводнтѣ въ домѣ своѣн 210d *Ис*
58:7. ▣ въводнтн сѣ **φέρεσθαι** Попадам, оказвам сѣ (в беда, в грѣх):
любѣсластѣннн: н нѣдѣлѣоѣжнѣтѣлѣ... нже правааго поѣтн сѣстоѣпѣше• въ врѣгѣ н
пропѣстн погѣвѣѣлѣннѣа: въводѣтѣ сѣ 23с. ♦ въ рѣдѣ въводнтн **εἰς μέτρον ἄγειν**

Придавам подобаваш вид: *ἄγε μὴ οὐχοῦνται*• снѣ бѣ въ рѣдѣ въводнѣ 104b (4d, 157b, 204d, 247c, 298a).

въводнѣ, -ын *прил.* [1] *εἰσαγωγικός* Първоначален, изначален: послушание... въ вѣхъ въводнѣхъ дѣтѣхъ• прѣво познано въсты сжште добро 165a.

въврѣщн, въврѣж, въврѣжешн *св.* [10] *βάλλειν, ἐμβάλλειν, ἐκβάλλειν, ῥίπτειν* Хвърля вътре в нещо: нздѣтъ а̀нган• н отълогѣтъ зѣлѣна отъ сѣдѣтъ прѣднѣхъ• н въврѣгѣтъ ѣж въ пештѣ огнемъ горжштѣж 204c. // *Обр.* мжжъ грѣшнѣ възмѣтетъ дрогѣтъ• н посрѣ мнрѣногжштнхъ въврѣжетъ сѣвадоу 60b *Cip 28:10.* ♦ въврѣщн въ тѣмннцѣ *βάλλειν εἰς φυλακὴν* Хвърля в тѣмница, затвора: дѣлатель• аще не дастъ ѣспѣнѣ н добро правна своего• то въ тѣмннцѣ въврѣженъ вѣдетъ 229b (44d, 85b, 113c, 157d, 189c, 204b, 303b).

въвѣзати, въвѣж, въвѣжешн *св.* [1] *ἀποδεῖν* *Прен.* Разпаля: въвѣжетъ ли кто огнѣ въ нѣдра• рнзѣ же свонхъ не сѣжжетъ 47c *Притч 6:27.*

въдѣати, въдѣмъ, въдѣсн *св.* [5] *ἀποδιδόναι* Върна, предам: ѣношж ѣгоже тн поржнхъ въдаждъ 276c. ▣ въдѣати сѣ *ἐκδιδόναι ἑαυτόν* Поддам се, предам се: не можѣмъ оубо въдѣати сѣ лѣностн н нѣврѣжннж 81c (67d, 193b, 203a).

въдворити сѣ, въдворж сѣ, въдворншн сѣ *св.* [2] *αὐλίξεσθαι* Установя се да живея някъде, заселя се, заживея: оудалнхъ сѣ вѣгага• н въдворнхъ сѣ въ пжстѣнн 224c *Пс 54:8* (143a).

въжгагати, въжгагаж, въжгагаешн *несв.* [1] *ἐκκαίειν* *Обр.* Разпалвам: рѣвнне натѣштѣно въжгагетъ огнѣ 120d *Cip 28:13.*

въжделати, въжделаж, въжделаешн *св.* [1] *ἐπιθυμεῖν* Силно пожелаая, закопнея: въжделантѣ прѣмждростн• да въ вѣкѣ црѣствѣете 155b *Прем 6:21.*

въжделѣти, въжделѣж, въжделѣешн *св.* [5] *ἐπιθυμεῖν, αἰρετίζειν* Силно пожелаая, закопнея: подвнгни сѣ законнѣк пострадати• да вѣнѣць ѣгоже въжделѣ въспрннмеш 54b (79b, 289b, 291b, 293a).

въждѣдати, въждѣждж, въждѣждешн *св.* [5] *διψᾶν* Ожаднея: възлаалѣкахъ сѣ н дастѣ мн ѣстн• въждѣдахъ н напоистѣ ма 212a *Мат 25:35.* // *Обр.* ѣдоуѣен ма ѣще възлауѣтъ• н пнѣщнн ма• пакты въжждѣтъ 286b *Cip 24:23.* 2. *Прен.* Зажаднея, закопнея: въждада дшѣ мога къ бѣоу крѣпкоумоу н жнвоумоу 291a *Пс 41:3* (226c, 291a).

въжещн сѣ, въжеж сѣ, въжежешн *св.* [1] *ἐμπιπράναι* Пламна, подпален сѣм: оскврннша црѣвь стѣоѣж твоѣж... н въжже сѣ огнемъ свѣтнлнѣ твоѣ 304c.

въжнсати, въжнсаж, въжнсаешн *несв.* [1] *ἐξάπτειν* *Прен.* Разпалвам, възбуждам: паматъ женѣ прѣвѣважшн въжнзаетъ похотъ 40c.

вЪЗдАЛЪКАТН (сА), вЪЗдАЛЪУЖ (сА), вЪЗдАЛЪУЕШН (сА) св. [6] **πεινᾶν** Огладнея: н'ѣсте лн
уѣлн уѣто створн дѣдѣть• ѿгда вЪЗдАлка н сжштнн съ ннмѣ 76d *Mat 12:3*. // *Обр.*
тадоуѣен ма ѿце вЪЗдАЛУЖТЬ• н пннжшнн ма• пакты вЪЖАЖДЖТЬ 286b *Cup 24:23*
(27d, 76c, 212a, 214b).

вЪЗвОЛ'КТН, вЪЗвОЛ'Ж, вЪЗвОЛ'ШН св. [1] **ὀδυνᾶσθαι** Испитам болка, заболи ме: оґнн бо
сА прнкоств• н вЪЗвОЛ'КВЪ ОТЪСКОУШН скоро 43d.

вЪЗвОРАТН сА, вЪЗвОИЖ сА, вЪЗвОНШН сА св. [11] **φοβεῖσθαι** Изплаша се, побоя се:
вЪЗвОНмѣ сА оуѣо вратнн божьствѣнаго ѱанна• н прѣстанѣмѣ вЪТН вѣстоуѣднн•
н прѣкословѣцн 78a (40a, 44d, 56d, 87d, 107a, 124d, 287d, 288b, 288c, 288d).

вЪЗвРАННТН, вЪЗвРАНИЖ, вЪЗвРАННШН св. [2] **κωλύειν** Възпра, не допусна: аштн оуѣо
желаемѣ блаженѣа его• то не тѣуѣж дѣаньноуѣоу гнѣвоу вЪЗвРАННТН длѣжкнн
ѣснѣ нѣ н оуѣмноуѣоу 114d. ■ вЪЗвРАННТН сн Защита се, отбраня се: добро оуѣо
естѣ... ноуѣдеж трыпѣтн хотѣшннхѣ нѣ овндѣтн• н молнтн сА о ннхѣ• да покаанѣ
еже вЪЗдААННІИМѣ• нннже отѣ ннхѣ вЪЗвРАННША сн• отрѣшатѣ сА грѣха•
лнхонманѣа 261b.

вЪЗвРАНИАТН, вЪЗвРАНИАЖ, вЪЗвРАНИАЕШН несв. [5] **κωλύειν** 1. Преча, препятствам: рече
ѣлнко аще съвѣжешн на землн• бждеѣ съвѣзано на нѣсхѣ• да н твора без оуѣщеннн
лн вЪЗвРАНИА• лн нзмѣтага• назорннж нмашн вещь 275c. 2. Отхвѣрлям,
отблѣсквам: вса просто снѣтнѣна съвѣтѣ дшѣ печаль съмжштѣшн• іако
безжмьноу снж н оуѣазвѣнж съдѣваеѣтъ• вЪЗвРАНИАШТН всѣа блгты вѣсѣдѣ 61c. ■
вЪЗвРАНИАТН сн Отблѣсквам: +добро оуѣо еств вЪЗвРАНИА+ тн сн отѣ похотнн
мнрѣскѣнхѣ (гласа) 154d (19d, 275c).

вЪЗвѢНЖТН, вЪЗвѢНЖ, вЪЗвѢНЕШН св. [1] **ἐξυπνίζεσθαι** Прен. Осъзная се: еств бо
таковѣмѣ нѣкѣгда• вЪЗвѢдѣшн кѣ бѣоу вЪЗвѢРѣТН 108b.

вЪЗвѢДЬНОВАТН, вЪЗвѢДЬНОУЖ, вЪЗвѢДЬНОУЕШН св. [1] **κινδυνεύειν** Изложа се на
опасност, окажа се в опасност: да не оуѣзавѣше сА сѣтѣмн нхѣ• вЪЗвѢДЬНОУЕМѣ
гонестн• іакоже н вѣпадѣшага мжхѣ вѣ поставѣ пажуѣ 44a.

вЪЗвЕЛНУНТН, вЪЗвЕЛНУЖ, вЪЗвЕЛНУШН св. [1] **μεγαλύνειν** Въздигна, възвися: вЪЗвЕЛНУЖ
н оуѣоуж дшѣ ѣнстнтельскоу 282b *Иер 31:14*.

вЪЗвЕСЕЛНТН, вЪЗвЕСЕЛИЖ, вЪЗвЕСЕЛНШН св. [16] **εὐφραίνειν, τέρπειν** Развеселя, зарадвам:
страхѣ гнѣ вЪЗвЕСЕЛНТЬ срдѣце 289a *Cup 1:12*. ■ вЪЗвЕСЕЛНТН сА **εὐφραίνεσθαι,**
κατευφραίνεσθαι Развеселя се, зарадвам се: съ бо днѣ нже сътворн гнѣ•
вЪЗдРАдоуѣнмѣ сА н вЪЗвЕСЕЛНМѣ сА вѣ нѣ 267a *Пс 117:24* (24c, 132b, 138d, 265c,
266d (2), 267a (2), 267b, 267c, 267d (2), 289c, 292d).

вЪЗвЕСТН, вЪЗвЕДЖ, вЪЗвЕДЕШН св. [7] **ἀνάγειν, περιάγειν, ἀναφέρειν, ἐγείρειν** 1.
Изведа, отвѣда нагоре, възведа: н мнгамѣ тѣмамѣ съшѣдѣшамѣ сА вѣ црѣкѣ
жндовьскѣ• вЪЗвЕдѣше н на крнло црѣкѣное рѣша 151b. // *Обр.* заповѣдн снѣа

съхранитъ въсоколетѣнжѣ• ꙗже възведетъ ны въ вѣшнн нѣмъ 255b. 2.

Въздигна, възвися: мѣ оубо възлюбленн постыднмъ сѧ поучѣшаго ны тако• н на толкоу въсоотоу възведѣша• н работанимъ нмоу съ страхомъ 295b. 3. *Прен.*

Възкреса за нов, праведен живот: възведн ма лежашѣ ꙗко левыгнтѣ н мѣтара 163d. ▣ възвѣстн сѧ *μετεωρίζεσθαι* *Обр.* Издигна се нагоре, нависоко: нн възвѣсте сѧ оун мон 206с *Пс 130:1* (101а, 206а).

възводнтн, възвождѣ, възводншн св. [1] *ἐπανάγειν* Възхождам: въ чннохъ н хоудожьствѣхъ свѣтлѣхъ• своѣго снѣаннѣ стѣнтелюжше танимъ• н къ своѣмоу наумоу ꙗкоже подобаетъ възводѣше 277d.

възвратнтн, възвращѣ, възвратншн св. [24] *ἀποδιδόναι, ἀποστρέφειν, ἐπιστρέφειν, ἀποτίειν* 1. Върна, дам обратно: се полъ нмѣннѣ гн: ннцннмъ дамъ: н аще нсмъ кого чнмъ обндѣлѣ: възвращоу четвернцѣж 31а *Лук 19:8*. // *Обр.* възвратншн зѣла врагомъ монмъ 117с *Пс 53:7*. 2. Отклоня, отстраня, отдалеча (от грях, зло): въ мнрѣ неправлѣа ходн съ множ• н мѣногѣ възвратн отъ неправды 281d *Мал 2:6*. // *Обр.* възвратн ногѣ твоѣ отъ пѣтн зѣла 41а *Притч 4:27*. 3. Отменя, променя: азъ отврѣсѣ оуста своѣа ѡ тебе н не мога възвратнтн 233с *Сѣд 11:35*. ▣ възвратнтн сѧ *ἀναλύειν, ἀναστρέφειν, ἀποστρέφειν, ἀποστρέφεσθαι, ἐπιστρέφεσθαι, ἐπανέρχεσθαι, ἐπανήκειν, ἐπανήκεσθαι, ἐπανιέναι, ἀναξευγύνοι, ἐπανακάμπτειν* 1. Върна се обратно: не ошан сѧ благотворнтн оубооу... не рѣцн откъдъ възвратн сѧ: н оутрѣ тн дамъ 28d *Притч 3:28*. // *Обр.* нетнна бо къ дѣлажштнмъ ѣ възвратнтѣ сѧ 138с. 2. Възвърна се (към Бога, към вярѣта, към определен начин на живот): проклѣтын съ вѣсѣ• съврѣшенѣпа... н на вѣнсоотоу добрънхъ дѣтѣлѣн дошѣдѣша ꙗа научнетъ разарѣтн• н нн къ покаанж же нмъ ослабѣетъ възвратнтн сѧ 99с. 3. Отстъпя: ꙗгда възвратнтѣ сѧ праведннкъ отъ правды своѣа• н сътворнтѣ неправдоу• въсѣа правды нго погѣбнжѣ 82с *Иез 18:24* (5а, 20b, 29а, 35d, 50b, 55с, 66с, 68с, 125а, 162с, 257а, 276d, 285а, 292с, 295d).

възвратѣ, -а м. [1] без възврата *ἀμεταστρεπті* Неотклонно: чрнорнзѣцѣ... подѣклоннлѣ естѣ вѣнж своѣж подѣ нго нзбѣравѣшаго н• н чрѣстн без възврата сѣщѣа въ ѣдолѣхъ съмѣреномоудрѣа• мнжашн бѣствѣнжѣ пѣшеннцѣ• враздѣ 220b.

възвращатн сѧ, възвращаѣ сѧ, възвращаѣшн сѧ *несв.* [1] *ἐπιστρέφεσθαι* Възврѣщам се (към Бога, към определен начин на живот): нз вѣсѣго сѣа поканмъ сѧ отъ зѣлѣ• ꙗже створнхомъ• възвращаѣште сѧ къ бѣу 164с.

възвращеннѣ, -ѣа ср. [2] *ἐπάνοδος, ἀποστροφή* 1. Врѣщане: нѣстѣ прнложеноу роукоу тоу• нн поканнѣа• нѣстѣ възвращеннѣа• по отъсѣдѣшнннмъ нсходѣ 205с. 2. Отстъпничество (от Бога): ꙗко ѡвратнша сѧ людне сн: възвращѣннѣмъ вѣстоудѣ 66d.

възврѣщн, възврѣгѣ, възврѣжешн св. [4] *ἐκβάλλειν, ἐπιρρίπτειν* 1. *Обр.* Хвѣрля, захвѣрля: ты же възненавндѣ наказаннѣ моѣ• н възврѣже словеса моѣа възпѣтъ 133а

Пс 49:17. 2. Прехвърля, оставя на друго: въсж печаль нашж възврѣжѣмъ на б̄а• тако томоу естъ печаль о насъ 181b (269c, 269d).

възвѣснѣти, възвѣшж, възвѣснѣши св. [1] **ὕψοῦν** Възвисявам, въздигам: въсѣ въсѣли сѣ овннзѣиетъ: н ннзли сѣ възвѣснѣтъ сѣ 12c *Лук 14:11.* ■ възвѣснѣти сѣ **ὕψοῦσθαι** Възгордея се: занеже възвѣснѣша сѣ дѣшѣ снѣла• н ндоша въсокож въеж• н помнзаниемъ оунж 45a *Ис 3:16.*

възвѣшатн, възвѣшаѣж, възвѣшаѣши *несв.* [1] възвѣшатн себе **ἐξυψοῦν σεαυτόν** Възгордявам се: не възвѣшан себе да сѣ не падеши 99a *Суп 1:30.*

възвѣровати, възвѣроуѣж, възвѣроуѣши св. [2] **ἐμπιστεύειν** Повярвам: аще бо виднѣихъ таже подаваетъ намъ благънъ блага• не вѣроуемъ емоу• то о невнннѣихъ таже овѣща• како възвѣроуемъ 268c (27a).

възвѣстѣти, възвѣщж, възвѣстѣши св. [6] **ἀπαγγέλλειν, ἀναγγέλλειν, διαστέλλεσθαι, σημαίνειν, βάλλειν 1.** Известя, съобщя: възвѣстѣти ми егоже любнѣ дѣша моя• кѣде пасеши• кѣде лѣжеши въ полоудьне 293a *Песн 1:6. 2.* Проглася, прославя: показанюу бо вѣроу• възвѣстѣтъ правдѣннктъ дѣлнѣк 296d (6b, 199b, 233a, 275a).

възвѣщати, възвѣщаѣж, възвѣщаѣши *несв.* [3] **διαγγέλλειν, καταγγέλλειν, διαγορεύειν** Възвестявам, проповядвам: прндохъ не по прѣдорѣжнмоу словесн. нли прѣмоудростн. възвѣщаѣа вамъ тннноу хвѣоу 103a *1 Кор 2:1* (134b, 251c).

възглаголатн, възглаголѣж, възглаголѣши св. [7] **λαλεῖν 1.** Кажа, изрека: аште... не въздвнгнеши ногы твоѣа на дѣло• нн възгѣлѣшѣ словесн въ гнѣвѣк• н бѣдѣши надѣѣа сѣ гн 165c *Ис 58:13. 2.* Заговоря: не тако бо тако слоуга мон мѣсн• оусты кѣ оустомѣ възгѣлѣж емоу 258d *Числ 12:8.* ♦ възглаголатн на кого **καταλαλεῖν κατά τινος, λαλεῖν κατά τινος** Кажа нешто против някого: възгѣлѣсте ааронѣ• н марнаѣ на мѣсѣа• н рѣкте• еда мѣсѣоу гѣа едннѣмоу бѣ 72b *Числ 12:1* (43d, 123a, 179c, 289b).

възглаголанвѣ, -ын *прил.* [1] **κατάλαλος** Недоволстващ: не лѣпо бо естъ намъ подобнѣти сѣ въ пѣстѣнн въвѣшннѣ рѣпѣтнвоѣмъ• н възгѣлнвоѣмъ людѣмъ 72a.

възгнѣщати, възгнѣщаѣж, възгнѣщаѣши *несв.* [1] **προσαναφλέγειν** *Обр.* Разпалвам: прнсно бо на лице зѣрѣщен• словеса ласкава• н блаженѣства лѣжѣна• въвлѣ сѣ соущннѣмъ• прнносѣтъ дрѣва н сѣно• вещь оудовѣ тѣлноу възгнѣщаѣше естъствѣнѣ-нхъ огнь 200c.

възгорѣти сѣ, възгорѣж сѣ, възгорѣши сѣ св. [3] **ἐκκαίεσθαι, ἀνάπτεισθαι** Пламна, разпаля се: аште въздѣмѣши нскроу• възгорѣтъ сѣ 120d *Суп 28:14. // Обр.* въ съборнѣи бо грѣшннктъ възгорѣтъ сѣ огнь 203d *Суп 16:7* (40c).

ВЪЗДАВАТИ, ВЪЗДАВАИЖ, ВЪЗДАВАИШИ *несв.* [1] **ἀναδιδόναι** Въздавам, връщам: тако н
земла сръдъчѣната: аще по малоу внио приемъ: чнста истѣствѣнага нѣа въздаваѣтъ
сѣмена 16а.

въздажда, -а *жс.* [1] **βραβεῖον** Награда: подвижниѣмъ сѣ теши правѣ н надежнѣмъ да
постигнемъ въздажда въшнѣнаго зъванѣа о хѣк 251d.

възданнѣ, -а *ср.* [1] **τὸ δίδοναι** Даване: да не боудеть рогка тво прострѣта на въздѣтнѣ а
на възданнѣ сѣгъвена 25с *Сир* 4:35.

въздатва, -ы *жс.* [1] **ἀνταπόδομα** Отплата: нгда творниш обѣдъ: нли веуерю: не зовн
дроггъ твонхъ: ни соусѣдъ богатъ: еда колн н ти тѣ такожде въззовоутъ: н боудеть
ти въздатва 12d *Лук* 14:12.

въздати, въздамъ, въздаси *св.* [41] **ἀποδιδόναι, ἀνταποδιδόναι** 1. Върна, изплата: не
нзидешн отътоуду• дождеже въздаси послѣднни кодрантъ 160с *Лук* 12:59. 2.
Въздам, отдам заслуженото, дам полагащото се: мноуѣан ница• въ зѣимъ даеть
бѣу• по дааннѣ же его въздасть сѣ емоу 213с *Притч* 19:17. ♦ въздати длѣгъ
ἀποτίνειν τὸ ὄφλημα Понеса наказание: засѣвѣдѣтелюжтъ ти благѣна мѣсли
погоубнѣти любобладнѣжѣ мѣсли• аште оубо не погжши еѣ мѣвѣннѣмъ• нѣ
попоустнши еи нзитн• тѣгда оубже въздаси длѣгъ 55с. ♦ въздати клѣтвѣы, обѣтѣы
ἀποδιδόναι τοὺς ὄρκους, τὰς εὐχὰς Изпълня обещание, обет: не въ лѣжж
кѣнешн сѣ• въздаси же гѣн клѣтвѣы свои 133с *Мат* 5:33. ♦ въздати слово
λογουτετεῖσθαι, ἀποδιδόναι λόγον, ὑπέχειν λόγον Дам сметка (за делата си):
еже долѣ сѣвѣжешн горѣ слово о томъ въздати чан си 275с. ♦ въздати хвалѣ
εὐχαριστεῖν, ἀναγγέλλειν αἴνεσιν Отправя възхвала, възхваля: велнкѣн нѣвѣ•
погоубнѣвъ бо ѣсе свое... хвалоу въздавѣ глѣше• гѣ дасть гѣ отѣтѣ... еждн нма гнѣ
блѣно 264с. ♦ въздати чѣстн **ἀποδιδόναι ἀμοιβάς** Отплата се: чада да оубатъ сѣ•
прѣжде свон домъ блѣговѣрнѣмъ стронѣн• н чѣстн въздати роднтелѣмъ 239d *I Тим*
5:4 (13а (2), 27b, 64с (2), 77с, 78d, 80а, 108d, 113d, 114а, 132b, 132с, 149b, 149с,
206d, 214а, 233b, 233с, 233d (2), 234а, 234b, 234b (2), 235а, 238с, 238d, 255d, 264а,
271а, 271b (2), 277а).

въздаианнѣ, -а *ср.* [12] **ἀνταπόδοσις, ἀνταπόδομα, ἀμοιβή, ἀνταμοιβή, ἀντάμειψις**
Въздаианнѣ, отплата, възмездие: нмѣже образомъ створи• еждеть ти• въздаианнѣ твоѣ
въздасть сѣ на главѣ твоѣж 149b *Авд* 1:15 (25d, 77d, 123а, 132b, 235b, 238с, 238d,
241а, 256а, 261b, 297b).

въздавати, въздаиѣж, въздаиѣши *несв.* [18] **ἀποδιδόναι, ἀνταποδιδόναι, ἀνταμείβεσθαι, ἀπονέμειν**
Въздавам, отдавам заслуженото, отдавам полагащото се: ѡ не
въздавати зѣла за зѣло• слово конѣвавѣше прѣндѣмъ• н въ опомѣнѣннѣ зѣлоу
114с. *Субст.* въздаиѣщи **οἱ ἀνταποδίδοντες** Тези, които въздават, отплащат:
аште въздахъ въздаиѣштннѣмъ ни зѣло• отъпадѣмъ оубо отъ врагъ монхъ
тѣштѣ 113d *Пс* 7:5. ♦ въздавати хвалѣ **εὐχαριστεῖν** Благодаря: ставѣ фарѣсѣн въ
сѣвѣ снѣе молѣаше сѣ• бѣ хвалоу теѣѣ въздаиѣж• тако нѣсѣмъ тако н проуни ѡлѣн.

хѣщѣнницн. неправѣднѣн 103d *Лук 18:11*. ♦ въздавати мнлованиѣ **ἀποδιδόναι συγγνώμην** Прощавам, извинявам: аще ли ѹ҃то ꙗкоже недостѣжкѣно ѡбращеши: то мнлованиѣ въздан 2d (112d (2), 113b, 113c, 113d, 122a, 174c, 200a, 212b, 240d, 241c, 242a, 262c, 282d).

въздвн҃гнѣти, въздвн҃гнѣ, въздвн҃гнѣши св. [14] **ἐγείρειν, ἀνεγείρειν, ἐξεγείρειν, ἐξάγειν, ἐπαίρειν 1.** Исправя, вдигна: лю҃тѣ ѣдннѡмоѹмоѹ• аште падетѣ• н не бѣдетѣ възтораго въздвн҃гнѣти ѣго 168a *Екл 4:10*. // Обр. аштеѣ тако помолнши сѧ• въздвн҃гнѣть тѡ ꙗко н ослабенадо 69a. **2.** Събудя, вдигна от сѣн: даждѣ намѣ ложе поконно... да не прѣкѧти боѹдемѣ тѡжѣкомѣ сѣномѣ• нъ въздвн҃гнн нѣти на ноштѣнаѧ н оутрѣнаѧ слоѹженнѡ твоѡ 47b. **3. Прен.** Възкресе: ѣмоѹже аще всегоднѣ въз нѣнѣшьнннѣ вѣцѣ• възспрннѣмѣ въз бѣдоѹщиѡ ꙗкоже обѣща намѣ• въздвн҃гноѹти нѣти нз мрѣтвѣнхѣ 280b. **4. Прен.** Накарам някого да се възгордее: съ бѣмѣ же н вѣсѣдоѹѧиѡ мѡси не отѣврѣже съвѣта новѣрѣова... н не въздвн҃же ѣго толнѡ слава бѣѣнѡ н ѹлѣѣсѡ 177a. **5.** Издигна, построѧ отново, възстанѡвѣ: съ бо... въздвн҃же н пожѣжѣнѣна ѹсѣтѣнѣна црѣкѣвн съпаса нашего х҃а: стѡѣ же н краннѣ: н стѡѣ ѣго възстаниѣ бд. ♦ въздвн҃гнѣти бранѣ **ἀναδέχεσθαι πάλην** Поведа борба: сѡгоѹвѣ бѣваеѣтъ люводѣяннѣн вѣсѣ... н сеѡ радн соѹгоѹбоѹ на нѣ бранѣ въздвн҃гноѹти длѣжѣнѣемѣ 46a. ♦ въздвн҃гнѣти рѡцѣ на ѹ҃то **ἐπαίρειν τὰς χεῖρας ἐπὶ τι** Исправя се срещу нещѡ, прѡтиводействѡм на нещѡ: въздвн҃гнн рѡцѣ твоѡ на грѣдѣнѡ нхѣ до конѣца 98d. ♦ не въздвн҃гнѣти ногѣти на дѣло **οὐκ αἶρειν τὸν πόδα ἐπ' ἔργον** Въздѣржа се да направя нещѡ: аште не створнши волѡ своѣѧ въз дѣнь стѣнѡ• н не въздвн҃гнѣши ногѣти твоѣѧ на дѣло... н бѣдѣши надѣѧ сѡ гн 165c *Ис 58:13*. ■ въздвн҃гнѣти сѡ **ἐπαίρεσθαι** Прен. Възгордѣя се, стана дѣрзѣк: не трѣбѣ исть везѡѹмноѹмоѹ пиѣѡ• да не въздвн҃гнѣть сѡ ꙗкоже нз егѹпта нштѣдѣшен людѣе 207a (168a, 179c, 272d, 293a).

въздвн҃сати, въздвн҃жѣ, въздвн҃жѣши не св. [6] **ἐγείρειν; въздвн҃женѣ ѡв ѣкѣтѡси 1.** Вдигам нагоре, издигам: ꙗкоже бо дрѣва велнѣ въздвн҃жоѹ пламѣ: тако множѣство брашѣнѣ мѣтлн зѣлѣнѡ 13d. **2. Прен.** Възбуждам, прѣдизвикѡм: слово же жестоко въздвн҃жетѣ гнѣвѣти 58b *Притч 15:1* (77d, 119b, 132a, 171d).

въздрадѡвати сѡ, въздрадѡѹѣ сѡ, въздрадѡѹѣши сѡ св. [18] **ἀγαλλιᾶσθαι, εὐφραίνεσθαι, χαίρειν** Възрадвам се, зарадвам се: велнѣнѣ дѣѡ моѡ гѡа• н въздрадѡва сѡ дх҃ѣ мѡн ѡ вѣтѣ сѣсѣк моѡмѣ 53a *Лук 1:47* (9b, 64c, 64d, 228a, 228b, 239c, 266d, 267a (2), 267b (3), 267d, 276d (2), 282b, 292d).

въздражатн, въздражаѣ, въздражаннн не св. [3] **ἀνατρέπειν, ἐπιστομίζειν 1.** Отблѣсѡвам, давам отпор: дѣѡ оѹдѡвѣ познаѡѣтъ сѣштѣю кѣ ннѣ бранѣ• н молѣвоѣ въздражаеѣтъ ж 95a. **2.** Затѡварѡм някому устѡта, карам го да млѣкне: сѣтъ бо мнѡзи непокѡрнѣн сѣѡсловнннѡ• н оѹмолѣстьцн• ꙗжѣ подоѡѣтъ въздражатн 80d *Тит 1:11*. ■ въздражатн сѡ **ἐγκρατεύεσθαι** Въздѣржам се: потрѣбѣно оѹѡ исть нѡждеѣ въздражатн сѡ• не датн мѣста прѡздѣнословешию 78d.

въздразнитн, въздразжж, въздразниш св. [1] ἐπιστομίζειν Накарам някого да млькне: ἴβ се показата• понемять отъ книжннкъ и фарисен• поучто не постатъ сѧ оу҃венници него• въздразнѧ ꙗ глѧ• еда могоу҃тъ снѡве враунии• до негоже врѣмене женихъ несть съ нмии• постити сѧ 198a.

въздрасцение, -ѧ ср. [1] приимати въздрасцение λαμβάνειν τὴν αὔξεισιν Раста, пораствам: коежъдо бо вѣываемъиныхъ• отъ мала нау҃ченеть• и по частн пиѧемо• принеметь въздрасцение 90с.

въздрасни, въздраснж, въздраснеш св. [3] ἀναβαίνειν, αὐξάνεσθαι Израсна, порасна: ово паде въ трънии• и въздрасне трънии• и подави ε 34с *Мат 13:7. Субст.* въздраснъиен съ цѣмъ Тези, които са израснали, отраснали с някого: ровоамъ соломонншть... оудръжавъ отроу҃тскын съвѣтъ + въздраснъшїихъ + въскръ҃мленъиныхъ съ нмиъ• обрѣте сѧ нзгоублаѧа цѣсарство дѣвоиѧ на десѧте• скоу҃птроу҃ ннѧвоу҃ (гласа) 176a (252a).

въздраснъ, -ѧ м. [4] ἡλικία Възраст: жндове же до дньскнааго• дѣвѣства оу҃бо ни любѧтъ ни дѣжтъ• въ насъ же хрѣстѣианъиныхъ• видѧште... вѣываемо по вѣсемоу въздрасноу тажтъ 52с. ♦ отъ юностиѧ въздрасна, отъ юна въздрасна ἐκ νεαρῶς ἡλικίας От ранна възраст, от малък: велнкын григоръ... отъ юностиѧ въздрасна прилежъно съблюдъ цѣломоудрие 49d. ♦ безгодномъ въздрасномъ ἄωρῳ ἡλικία Преждевременно: аще ли безгодномъ въздраснемъ• отидемъ отъсѧдоу• то нмиамъ ἴѧ нашего мьздовъздателя 241a (172d).

въздращати, въздращаѧж, въздращаѧиш несв. [2] ἀνιέναι, αὐξάνειν Правя да израсне: земля съгода напѧаема: унсто вѣсѣаное въ ню сѣмѧ: съ прибѣткомъ въздращаѧтъ 16a. // *Обр.* словеское безлѣстное млѣко възлюбенте• да о немъ въздраснете• ꙗже въздращаѧтъ и просвѣщаѧтъ влѧа• добрыми дѣлы 252a.

въздращение, -ѧ ср. [1] φουείς Израстване, порастване: нау҃ало подвизанѧа съвлѣщи сѧ• нъ и постригъше власы... да не въздращениемъ власъ• вѣдадѧтъ сѧ на побѣждение 193b.

въздрекльнъ, -ын прил. [1] ἀνάλογος Съответен: еже бо нарицати сѧ дѣвож• и дѣтѣльн не нмѣти• въздрекльнъиныхъ и присиъиныхъ и ветѧштннхъ сѧ дѣвѣствѣ• оу҃родъиѧ таковожю дѣвнцѧ рече ἴѧ 53с.

въздручънъ, -ын прил. [1] ἀναλόγως Съответен: подобаетъ же и проу҃аи дѣтѣли ꙗкоже е речено въздручъны нмѣти дѣвѣство 54d.

въздрътътъ нареч. [1] κепρωθείς Подире, след някого: онъ же послѣдова еи въздрътътъ• ꙗко колъ на заколенне ведеть сѧ 41b *Притч 7:22.*

въздрыдатн, въздрыдаѧж, въздрыдаѧиш св. [3] ὀρηγεῖν, κλαίειν Заридая, разридая се: горе смѣжштннмъ сѧ нынѧ• ꙗко всплачете и въздрыдаете 107a *Лук 6:25 (64с, 208a).*

въздържаннѣ, -на *ср.* [25] ἐγκράτεια, ἀπροσεξία Въздържание, отказ от земните блага и радости: въздържанниа бо дѣло ѣсть: еже кромѣ быти въсеа скотыныа сластн: и ннѣсъже чрѣсъ волю заповѣднї бжнн творити 18с (8d, 18a, 18b (2), 18с, 18d (3), 19a (2), 19b, 19d, 20a, 21b, 21d, 53d, 180a, 185d, 215b, 223с, 251a, 251b, 252с, 297d).

въздържатн, въздържж, въздържнши *несв.* [12] κρατεῖν, ἐπιβάλλειν, ὑποπιάζειν, ἐπιστοιμίζειν 1. Въздържам, възпирам: въсѣмъ оубо ѣсть еже ноудн сѧ н въздържатн ѣтровоу 13b. 2. Затварям някому устата, карам го да млѣкне: сжтъ бо мнози непокорнви• соусловьцї и оумольствьци иже подобаетъ въздържатн 88с *Тит 1:11. Субст.* въздържан ὁ ἐγκρατεύομενος Този, който въздържа, обуздава нещо: въздържан иѣжкѣ• вѣсвара пожнветъ 79с *Сир 19:6.* ▣ въздържатн сѧ ἐγκρατεύεσθαι 1. Въздържам се от нещо: сжщнн бо истнннн подвжжннцн• в̄сего въздържатъ сѧ 252с. 2. Живея умерено, въздържано: бѣ̄т̄̄ ѣ̄т̄̄ х̄т̄̄... да веселитъ сѧ чнстѣ жнвжщемъ намъ• н добрѣ въздържжщемъ сѧ 257с. *Субст.* въздържан сѧ ὁ ἐγκρατεύομενος Този, който се въздържа, отказва се от земните блага и радости: подобаетъ же въздържжщомъ сѧ: в̄сего въздържатн сѧ 18b (10с, 18b, 19b, 135b, 188b, 297d).

въздържнвѣ, -тын *прил.* [1] *Субст.* въздържнвѣн ὁ ἐγκρατής Този, който се въздържа от храна: члѣкѣ ласкрѣднвѣ... памлти стѣынхъ чѣтетъ: а въздържнвѣн• жнтнѣмъ нхъ подобитъ сѧ 14a.

въздържълнвѣ, -тын *прил.* [1] ἐγκρατής Който се въздържа, отказва се от земните блага и радости: блюстн же сѧ комоужьдо себе трѣбѣ ѣсть... аще не обадѣлнн нн дѣвословнн• нн сребролюбнн• нѣ въздържълнн• о в̄сѣхъ млдн• прнлжнн 280b.

въздържннкѣ, -а *м.* [1] ὁ ἐγκρατής Този, който се въздържа, който се е отказал от земните блага и радости: подобаетъ бо въздържннкоу: всакоа стоудовьныа сластн: и желаннна вышьшоу быти 19b.

въздържнѣ, -тын *прил.* [1] ἐγκρατής Въздържан, аскетичен: подобаетъ бо сѧтѣ еп̄поу• вѣс порока быти... цѣломудрѣноу• правднвоу прѣподобноу• въздържнкоу 274b *Тит 1:8.*

въздрѣматн, въздрѣмиж, въздрѣмиши *св.* [1] ἐπινυστάζειν Задрема: не даждь съна свонма оунма: нн въздрѣман вѣждама свонма 226b *Притч 6:4.*

въздрѣшнтн, въздрѣшж, въздрѣшнши *св.* [1] ἀναλύειν Отменя: аште оубо оунгыньннмъ обѣкннмъ сѧ• въздрѣшатъ сѧ н прѣжде отѣдаа намъ 188с.

въздоухѣ, -а *м.* [1] κτῆναζъ въздоуха сего ὁ ἄρχων τοῦ ἀέρος τούτου Сатаната, дяволѣт: дѣша люво съ любовьж бжннѣ веселѣщн сѧ• вѣ вѣкма тѣлесьнаго нсхода• не оустрашнтъ сѧ кнѣзъ въздоуха сего• нн властнн тѣмьнѣнхъ 292с.

въздѣхновѣннѣ, -ѣ *ср.* [1] **οἰμωγή** Въздишка, вопѣл, стон: ἀπλ̄тъ же съ велнѣмь
въздѣхновѣннѣмь оударь сѧ по главѣ ρεϋε 276с.

въздѣхнѣтн, въздѣхнѣ, въздѣхнѣшн *св.* [3] **στενάζειν** Въздѣхна, изстена: въ т̄тъ во
часъ бѣдѣовнѣнн въздѣхноутъ горко• ꙗгда бесѣмрътѣнѣн вѣвнѣн прѣддѣлѣтъ сѧ
тъмѣ вѣнѣщннн 206а (199а, 239b).

въздѣхнѣннѣ, -ѣ *ср.* [12] **στεναγμός, ποτνιασμός** Стенание, въздишка: нѣсть бо въ адѣ
неповѣданнѣ• нѣ слъзъ нн въздѣхнѣннѣ 205с. // *Обр.* ρηκλαх̄тъ отъ въздѣхнѣннѣ
с̄р̄ца моего 64а *Пс* 37:9. ♦ до послѣднѣннѣго въздѣхнѣннѣ **ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς;**
до послѣднѣннѣго днѣ н часа н въздѣхнѣннѣ **μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας, καὶ**
ὥρας, καὶ ἀναπνοῆς До послѣднѣннѣ дѣх, до смѣртта: стронтеѣ с̄п̄нѣж нашемоу...
пожндаѣтъ обрацѣннѣ нашего• н не прѣстаѣтъ до послѣднѣннѣго въздѣхнѣннѣ нашего
162b (19d, 44b, 50b, 64с, 184с, 196а, 236с, 268а, 291а).

въздѣхнѣтн, въздѣхнѣж, въздѣхнѣшн и въздѣхнѣшж, въздѣхнѣшн *несв.* [9] **στενάζειν,**
ποτνιασθαί Въздишам, стена: н много тлѣкѣше• без оуспѣха прѣвѣждемъ•
въздѣхнѣшнѣ бес польза 285с (29b, 43с, 118а, 128а, 203d, 252d, 255d, 294с).

въздѣтн, въздѣж, въздѣшн и въздеждж, въздеждѣшн *св.* [4] **ἐπαίρειν, αἶρειν** Вдигна,
издигна: въ ноцн въздеждѣте ржкы вашѧ въ с̄т̄а н благословнѣте γ̄а 226d *Пс*
133:2 (169, 228b, 234а).

въздѣтн, въздѣмж, въздѣмѣшн *св.* [1] **φουσεῖν** Духна, подухна: аште въздѣмѣшн
нскроу• възгорнтъ сѧ 120d *Суп* 28:14.

възнгратн (сѧ), възнграж (сѧ), възнграшн (сѧ) *св.* [2] **σκιρτᾶν** Заиграя, разиграя се:
въснѣѣтъ вамъ боѣщннѣмъ сѧ γ̄а• слъце правды• н нздѣте н възнграѣте сѧ ꙗко
телѣта оуѣшена отъ ѣзъ 289а *Мал* 4:2 (295а).

възнматн, въземлж, въземлѣшн *несв.* [9] **αἶρειν, λαμβάνειν, ἐπαίρεισθαι** 1. Вземам,
получавам: бл̄жнѣ естъ дѣлатн неже възнматн 25d *Деян* 20:35. 2. Издигам, карам
нещо да се издигне: нскра моуднвѣшн• въ плѣвахъ въземѣтъ пламъ 40с. 3. *Прен.*
Вземам, поемам върху себе си (грѣх): ѹнетнѣлн во н слоужнѣлн... въземлѣтъ
грѣхы людскы 130с. 4. Вземам съ себе си, увличам: тѣштѣславнѣнѣ зѣль•
ꙗгоже не възможе ѹстнѣ възлѣтн• сего трѣпѣннѣмь бесѣстнѣ въ безоумнѣ
въземѣтъ 95b. 5. Опълчвам се, противопоставям се: помѣшленнѣ раздроушѣшѣте•
н всѧкоу вѣсотж• въземлюштѣж на разоумѣ вжнѣ 169d 2 *Кор* 10:5. *Субст.* а)
въземлн **ὁ αἶρων** Този, който отдалѣчава, отстранѣва нещо от ѣякого: въземлн
во мѣслъ свож отъ всѣго лнхонманнѣ: можетъ вндѣтн кѣзнн непрнѣзннѣ 32d; б)
въземлѣшн **οἱ αἶροντες** Тези, който отнемат, лишават: горе... правдѣнѣ
правдѣннѣ въземлюштннѣ 26а *Ис* 5:23. ▣ възнматн сѧ **αἶρεσθαι** 1. Изчезвам:
мжжн правдѣннѣ въземлютъ сѧ: н ннкѣтоже не разоумѣѣтъ: отъ лнцѧ неправдѣ
възлѣтъ сѧ правдѣннѣ 4b *Ис* 57:1. 2. *Обр.* Издигам се, възвнсявам се: бл̄жнѣ

оубо есть оумъ• нже въ врѣмѣ молитвенное• ве-сѣмлетенѣа къ боу бесѣдоуетъ•
таковѣн оубо яко ꙗкоу оуаъ• на высоотоу въземлетъ сѣ 231d.

възхратн, възхраж, възхражшн *несв.* [14] βλέπειν, ἀναβλέπειν, ἀποβλέπειν,
ἐπιβλέπειν, ἀφορᾶν, ἐφορᾶν, καθορᾶν, ἀτενίζειν, ἀναθεωρεῖν 1. Гледам в
някаква посока, отправям поглед: наутънетъ тръгн оун• н оконьци възхратн 65b. 2.
Обръщам внимание: не възхран реуе на лице н на величество его• яко ѡлкъ въ лице
гладаетъ• а бѣ срѣце виднтъ 201d 1 Царств 16:7. 3. Имам предвид: велико естѣ
оржжѣ дѣш... еже къ боу глатн много• а къ ѡлкоу мало• ноцѣ н днѣ• на
послѣднѣн днѣ възхратн 78b. // Вземам за пример: тѣмъже н мѣ възхражште• на
днѣнѣа тѣ мѣжа: слѣдомъ нхъ послѣдоуемъ 35b. 4. Внимавам: мѣ длъжѣн
есмѣ трѣзвн бѣтн прсно• н възхратн• да не оумьремъ отъ гадовнтѣхъ змнн
206с. ♦ възхратн горѣ ἀνανεύειν Отказвам: на бжѣж стѣдѣнѣе естѣ• еже не
сѣмѣтн вѣсѣм възхратн горѣ• н дръзватн прѣдъ бѣмъ 144a (35b, 42d, 105с, 106a,
206b (2), 250d, 253d).

възхскатн, възхскаж, възхскажшн *несв.* [5] *Субст.* а) възхскажщн ζητούντες, οἱ
ἐκζητούντες Стремящите се към някого: да възвеселнтъ сѣ срѣдѣ
въхскажщннѣмъ гѣ 267d Пс 104:3; б) възхскажмаа τὰ ἐπιζητούμενα Търсените,
исканите, нужните неща: зане не мощн вамъ тѣжестн къннжѣнѣа носитн: нн же
въ мѣстѣхъ въ ннхъже приходнтѣ• обрѣтатн оудовнѣ възхскажщнхъ 2b (2с,
27d, 183a).

въхскатн, възхщж, възхщешн *св.* [14] ζητεῖν, ἐκζητεῖν, ἐπιζητεῖν 1. Потърся:
въхштѣтъ бо мене зѣлнн н не обраштѣтъ 88a *Притч 1:28*. 2. Поискам: сѣвѣта
отъ всего мѣдра възхштн 175d *Тов 4:18*. // Поискам сметка, потърся отговорност:
вънегда глатн нмѣ беззаконноумоу да оумьрешн• н не повѣсн емоу крѣе его отъ
ржкѣ твоєа възхщжтъ 274d *Иез 3:18*. 3. Пожелая да постигна: възхштѣте
прѣмѣдростн• н исправнтѣ въ вѣдѣнѣн разоумъ 155b (35a (2), 189с, 190a, 193d,
233b, 233с, 248с, 276a, 276d).

въхштн, възндж, възндешн *св.* [19] ἀναβαίνειν, ἀνατρέχειν, ἐπανέρχασθαι,
εἰσέρχασθαι 1. Възкача се, изкача се: лоуѣ бо тѣвѣ да тн рекѣтъ възндн къ мнѣ•
нежелн срамѣрнтн сѣ прѣдъ снѣнѣннн 100d *Притч 25:7*. // Обр. нхъже око не видѣ
н оухѣ не слыша• н на срѣце ѡлѣе не възнде 251d 1 *Кор 2:9*. 2. Отправля се, отида на
место, което е разположено по-високо: възндохъ въ нѣроусалннѣ• н възложнхъ
нмѣ евангелнн еже проповѣдай 177a *Гал 2:1*. 3. Нахлуя, напада: не разгрѣванѣ
гѣ• да не възндетъ маднамъ съ скотѣи своннн• н прокоуднтѣ плодъ нашъ 182d. 4.
Обр. Вдигна се нагоре, въздигна се: пѣаланвааго бо мѣжа моленье• не нматѣ слѣг
въштн на олтарѣ бжѣн 63b. // Надигна се, увелича се, нарасна (за чувства): аще
дхъ обладающаго възндетъ на тѣ• мѣста сн не оставн 224d *Екл 10:4*. ♦ въсоуѣ
въштн метеωροπορεῖν Въздигна се, издигна се нравствено: павѣ велѣ намъ
въсоуѣ възштн• н съ нѣснѣннн гражданти оустроннтн сѣ: оуѣнтѣ глѣ 37b (5a, 63с,
95с, 98с, 129b, 129с (2), 193с, 201b, 246d, 267a, 278b).

възвнѣнїе, -ѣ *ср.* [1] свѣтоѣ възвнѣнїе **ἡ ἅγια ἀνάληψις** Църквата “Св. Възнесение” в Йерусалим: съ бо... въздвнѣже н пожъжкѣнѣна ѡвѣстѣнѣна църкѣвн съпаса нашегѡ $\bar{\chi}\bar{\alpha}$: стѡѣ же н краинѣ... н стѡѣ негѡ възвнѣнїе бд.

възлежатн, възлежж, възлежншн *несв.* [3] **κατακειῖσθαι** 1. Лежа, излежавам се: доколѣ лѣностнѣе възлежншн• кѣгдаже отъ съна възстанешн 84d *Притч* 6:9. 2. Храня се полулегнал до трапезата: н се жена въ градѣ• таже вѣ грѣшннцѡ• н оувѣдѣвѣшн тако възлежнть $\bar{\Gamma}\bar{\beta}$ въ храмннѣ фарисеѡвѣ 238a *Лук* 7:37 (110a).

възлещн, възлажж, възлажешн *св.* [2] **ἀναπίπτειν** Разположа се полулегнал до трапезата: нгоумѣна лн тѡ поставншѡ• не възносн сѡ• пощцн сѡ н тако сѡдн• н ѡсж потрѣбж свож створъ възлажн 248d *Сир* 32:2 (175a).

възланватн, възланваж, възланваешн *несв.* [1] **ἐπιχεῖν** *Обр.* Правя възлияние: всѣж снлож маслѡмъ благостннѡ• оубогѣннн възланван на главж свож $\bar{\chi}\bar{\alpha}$ 197d.

възложнть, възложж, възложншн *св.* [10] **ἀνατίθεται, ἐπιβάλλειν, ἐπιτίθεισθαι, κατατίθεισθαι** 1. Слѡжа, положи: ннѣтоже възложъ ржкѣтѡ своѣа на рѡло• н зѣрѡ възспѡтъ• оуправленѣ естѣ въ црѣтѡ нѣсноѣ 254a *Лук* 9:62. // *Обр.* слово законопрѣстѣпнѡ възложнша на мѡ 74b *Пс* 40:9. 2. Предлѡжа, поставя на нечие внимание: възндѡхъ въ нїерѡусалимѣ• н възложнхъ нмѣ иѡанѣгѡлнѣ иже проповѣдаж 177a *Гал* 2:1. 3. Поверя, оставя в нечии рѣце: ѡсе дѣаннѣ н двнженнѣ• н вндѣннѣ възложн бѡу• дѡмѣ сътѣренѣмѣ н съмѣреномѣ 272a. 4. Посвета: иже о нестннѣ слово• потрѣвно мѡнѣхъ вамѣ възложнть иѣ• тако дарѣ едннѣ бжѣнн нздѡштѣнѣ 138b. ♦ възложнть ржкж на кого **ἐπιβάλλειν τὴν χειρὰ** Вдигна рѣката си срещу някого, противопоставя се на някого: аще бо тѣы бѣы послушѡлѣ мене• нн о ѡемѣже оубо врагѣтѡ твоѡ съмѣрнѣлѣ бѣмѣ• н на сътѣжѡнѣцаиѡ тебе възложнлѣ бѣмѣ ржкж моѡж 230a *Пс* 80:15 (54c, 118a, 140b, 249a).

възлѣстн, възлѣжж, възлѣжешн *св.* [1] **ἀνέρχεται** Изкача се, покача се: а проунн възлѣжѣше• съврѡгоу н съ вѣше долѡу 151d.

възлѣтатн, възлѣтаж, възлѣтаешн *несв.* [1] **ἀνίπτασθαι** *Обр.* Политам, възнасям се: тако безѣдѣ льгѣкоу соуштоу: н оудѡвѣ на нѣѡ възлѣтажштоу 24d.

възлюбнть, възлюблѣж, възлюбншн *св.* [37] **ἀγαπᾶν, ἀνταγαπᾶν, φιλεῖν, ποθεῖν, ἐπιποθεῖν** 1. Обикна, възлюбя някого: дшѡ бо аште мнрѣнѣнхъ не останѣтъ сѡ печальн• то нн бѡ възлюбнть нестнннѣ• нн днѡвола възненавнднть достѡннѣ 35c. 2. Харесам, пожелая, устрѣмя се към нещѡ: ѡажѣе оубо щѡдннѣхъ намѣ благѣ• н нздѡдѣнѣ сѡщѣ всѣж волеѣж• желанннѣмъ многомъ възлюбнмѣ та 283b (31c, 35a, 48a, 72d (2), 130a, 132a, 141b, 145a, 154c, 189d, 193d, 201c, 208c, 209d, 239b, 251c, 252a, 257b, 262c, 265a, 287b, 287c, 291a, 291b, 291c (3), 291d (2), 292d, 293a, 293b, 293c, 294c).

възлюбленнѣ, -ѣ *ср.* [1] **ἀγάπησις** Обич, любов: положишѡ на мѡ зѣло въз добро• н ненавнстѣ за възлюбеннѣ моѡ 119a *Пс* 108:5.

възлюбленъ, -ын прич.-прил. [45] възлюбленъ ἀγαπητός, ἠγαπημένος 1. Обичан, скъп: вѣывантѣ же дроугъ дроугоу• блази млдн• подобни бѣоу• тако ѹада възлюблена 209с *Еф 5:1*. 2. Желан, въжделен: тако възлаблена сна твоѹа гн̄ гн̄ сналъ 189д *Пс 83:2*. *Субст.* 3в. възлюбленни ἀγαπητοί Драги, скъпи, възлюбени: не можѣмь оубо приимати възлюбѣнни• зълааго свѣкта сего вѣса 68с (36с, 38д, 59а, 67б, 79д, 80д, 91а, 94б, 102а, 107с, 111б, 119б, 119с, 121б, 124д, 130б, 133д, 143с, 144а, 145с, 149а, 150а, 150с, 156д, 157с, 161д, 170д, 179с, 185с (2), 199д, 202б, 206д, 228д, 282с, 285д, 291б, 294а (2), 294б (2), 295б).

възлюблѣти, възлюблѣж, възлюблѣшиш *несв.* [1] ἐπιποθεῖν Копнея, желая: възлюблѣж бо рече видѣти вѣы 132с *Рим 1:11*.

възлюбодѣяти, възлюбодѣж, възлюбодѣшиш *св.* [1] ἐκπορνεύειν Отдам се на разблуден живот: любѣы дѣжшѣ• възлюбодѣашѣ• възлюбвиша вѣчѣстнѣ 48а *Ос 4:18*.

възмоци, възмогж, възможеш *св.* [29] δύνασθαι, ἰσχύειν, ἐξισχύειν, ἐνδυναμοῦν 1. Успѣя, съумѣя, мога: егда бо не възможѣтъ многоцѣннѣы одѣнн• н кѣтъштѣславнѣ прѣблѣстнѣтн• хоудѣинни научнѣтъ окоушати 95б. 2. Надвѣя, надмогна, побѣдя: видѣхъ н роуътъ тѣ• творашѣ вранѣ стѣмин• н възможе протнвоу нмѣ 302с *Дан 7:21*. 3. Стана силен, укрепна: се ѹлкъ нже не положи бѣ помоштѣннка себе• нъ оупѣва на множѣство богатѣства своего• н възможѣ сжѣтож своеж 24с *Пс 51:9* (35б, 37б, 58а, 60б, 65с, 68б, 72б, 95б, 99д, 136с, 146а, 158б, 183с, 189а, 190а, 200д, 209б, 225с, 231с, 252а, 252б (2), 264б, 288б, 291д, 294а).

възмъзднѣ, -ѹа *ср.* [1] ἀντιμισθία Възмездие, отплата: слоушажшѣ же нхъ• възъмѣмъ възъмъзднѣ• не оудѣт нцѣлнмѣы врѣдѣтъ вѣ дшн н мѣысли стоудовѣнѣы 44б.

възмъстнѣти, възмъщж, възмъстнѣшиш *св.* [1] ἀμύνειν Отмѣстя: н носнфѣ же не тѣуѣж не възмъстн вратнни своѣн• нѣ• н плака са на вѣын отѣ любѣвн мѣноуѣы 113д.

възмѣрнѣти, възмѣрж, възмѣрнѣшиш *св.* [1] ἀντιμετρέειν Измеря, отмеря: тоѣж мѣроѣж ежже мѣрнѣтѣ• възмѣрнѣтъ са камѣ 162а *Лук 6:38*.

възмѣстнѣти, възмѣщж, възмѣщѣшиш *св.* [1] ταρασσει Смутья, разтревожа: мжжъ грѣшнѣтъ възмѣстѣтъ дроугѣы 60б *Сир 28:10*.

възмѣстнѣти, възмѣщж, възмѣстнѣшиш *св.* [3] ταρασσειν 1. Раздвижа: бездрѣпѣтѣнѣн• тако н вода ѹста а рѣпѣтнѣнѣн• грѣзѣна н възмоуштѣна 69с. 2. Развѣлнувам, разтревожа, смутья: се слышаннѣ не хоудѣ възмѣстн стѣаго града• православыя жнтелѣ 298с (115а).

възмѣщати, възмѣщѣж, възмѣщѣшиш *несв.* [1] περιφέρειν Възмущавам: клеветаннѣ възмѣщѣтѣтъ мѣдрааго 89д.

възнакъ нареч. [1] ὑπτίως По грѣб: никтоже да не минтъ • едниѣмъ тѣхъжъ обьштннмъ
вештемъ сжштннмъ • ключати сѣ о правдынѣмъ сждѣ законуу • н възнакъ лежа да
храплетъ бес плевалн 159b.

възнегодовати, възнегодоуѣж, възнегодоуѣши св. [1] προσοχθίζειν Дотегне ми, омръзне
ми: възнегодовахъ жнтие мое • дѣштероу радн снѣвъ хеттеовъ 120b *Бит 17:46*.

възненавндѣти, възненавнждѣ, възненавннши св. [25] μισεῖν; възненавндѣтъ мισητός
Намразя, възненавидя: дш̄а во аште мнрѣнѣнхъ не останетъ сѣ пчуалн • то нн б̄а
вълюбнтъ истнннѣ • нн днавола възненавнднтъ достоннѣ 35c (10d, 31b, 32c, 32d,
38c, 38d, 39a, 73a, 77d, 93c, 97a, 116d, 122a, 122c, 123b (2), 133a, 141b, 155c, 186c,
201d, 254b, 262c, 263a).

възнести, възнесѣ, възнесеш св. [17] ὑψοῦν, ἀναφέρειν, εἰσάγειν 1. Вдигна някого
нависоко, издигна: ѡгда оунты ср̄це мое • на каменн възнесеш мѣ 183b *Пс 60:3*. 2.
Принеса (жертва): всѣтъжжгаемъна можданъна възнесѣ тебѣ съ каднломъ овьнты
271b *Пс 65:15*. 3. Занеса на високо място: самψонъ... съ многож крѣпостнж • врата
газъскаа съ вереѣмн на радио възъмъ • н на гороу възнесѣ 137b. 4. *Прен.* Възпитаю,
отгледам: сн̄ты роднхъ н възнесохъ • ти же отъврѣгоша сѣ мене 134a *Ис 1:2*. 5.
Прен. Въздигна някого над другите: ннзължн силнъмъ отъ прѣстолъ • н възнесѣ
съмѣренъна 53a *Лук 1:52*. 6. *Прен.* Възхваля, прославя: възнесѣ тѣ цр̄ж мон бж̄е
мон • н бл̄шж нмѣ твоѣ въ вѣкы 265b *Пс 144:1*. ▣ възнести сѣ ὑψοῦσθαι 1. *Обр.*
Издигна се, надигна се: ѡз̄къ нхъ възнесѣ сѣ въ оустѣхъ нхъ 77d *Мих 6:12*. 2.
Прен. Възвися се, извися се: съмѣрѣмн сѣ възнесетъ сѣ 101c *Лук 14:11*. 3. *Прен.*
Самозабравя се, възгордея се: тѣхъжъ да не възнесемъ сѣ въ млтѣѣ нашѣн •
нзлнваѣще слъзты • не отъ насъ во слъзты • нъ отъ подаѣщаа благодѣти 225d (99b,
101a, 104a, 105b, 163a, 242a, 271b, 294a).

възникнжти, възникнж, възникнеш св. [2] ἀναφέρειν, παραφύεσθαι Възникна, появя
се: сверѣпа естѣ похотъ зълаа • знаменаетъ ѡко сама възникъши • ѡко днвѣта бѣмъ
ненадѣланѣ ннѣѣ 155d (300c).

възницати, възницѣж, възницѣши несв. [1] ἀναφέρειν Възниквам, появявам се,
пораждам се: всн во стоудовьннн врѣдн: отъ пнганѣства възницѣжтъ 17d.

възносити, възношѣ, възноши несв. [13] ἀνυψοῦν, ἀναφέρειν 1. *Обр.* Издигам
нагоре: мнлостъ же гн̄а на всен плѣтн • възноса н просвѣщѣаа оун 290d *Суп 34:17*.
2. Принасям (жертва): тѣмъже оубо възносимъ жрѣтвѣж хваленыя въннж б̄оу 230b.
▣ възносити сѣ ἐπαίρεσθαι, ἀλαζονεύεσθαι, ὑψοῦν ἑαυτόν 1. *Прен.*
Високомерен съм, възгордявам се: еже во дрѣзговати н възносити сѣ негодн̄о б̄оу
н чл̄мъ естѣ 39a. 2. *Прен.* Въодушевявам се, радвам се: аште падетъ врагъ твои
не обрадоун сѣ имоу • въ съблаженннн же ѡго не възноса сѣ 124a *Притч 24:17*. ♦
възносити гласъ ἀνυψοῦν φωνήν Издигам, извишавам глас: безжмнѣтъ въ смѣсѣ
възноситъ гласъ 207c *Суп 21:23* (102a, 102d, 103d, 104a, 104b, 106b, 199a, 248d).

възносѣланвѣ, -ын *прил.* [1] **τετυφωμένος** Горделив, надменен: си сжтѣ неогудръжаште сѧ• некротѣци... напрасни възносѣланви 57a 2 *Тим 3:4*.

възношенне, -на *ср.* [1] **ἔπαρσις** Възгордяване, надменност: отѣ таковѣта славѣ• раждаетѣ сѧ прѣзорнвѣство• възношенне• дѣмене 154с.

възорѣ, -а *м.* [4] **μορφή, ὄψις 1.** Външен вид, фигура, тяло: како же егѣптѣнѣнин• не възороу ли носнѣю вѣсхотѣ плѣтѣнож любовѣж 41с. **2.** Поглед: женѣскѣтин бо възорѣ• стрѣла естѣ гадовнѣтн• оуязви лице• н гадѣ вѣложн 40b (42a, 297a).

възорѣкѣ, -а *м.* [1] **ὄρασις** Зрение: да ни едно пороуѣнѣнхѣ емоу пнтѣнѣн не приато бждеетѣ за лѣностѣ... нли слѣпо зѣломе възорокомѣ 246a.

възоушенне, -на *ср.* [1] **ὑπερβολή** Коварен замисѣл: н отѣ иѣтѣства• тако оустрѣмѣжштѣмѣ сѧ• н отѣ възоуштѣнѣя же зѣлѣ вѣлѣ• потаплѣжштѣн иѣтѣство 169b.

възѣватн, възовѣж, възовѣши *св.* [2] **καλεῖν** Каня, поканвам: егда възѣванѣ боудѣши на пнрѣ: не сѧди на прѣдѣннѣмѣ мѣстѣ 12b *Лук 14:8*. ♦ такожде възѣватн **ἀντικαλεῖν** Отвѣрна с покана, покания от своя страна: егда творнши обѣдѣ: нли вечерю: не зовн другѣтѣ твоихѣ: ни соусѣдѣ богатѣ: еда колн н ти тѣ такожде възовоутѣ 12d *Лук 14:12*.

възѣпнтн, възѣпнѣж, възѣпнѣши *св.* [7] **βοᾶν, κράζειν, κραυγάζειν** Викна, извикам силно: такоже н блаженѣн стѣфанѣ• стоиа посредеѣ законопрѣстоупникѣ възѣпн глѣ 152a (22a, 91b, 120с, 211a, 212d, 229d).

възѣдатн, възнждѣж, възнждѣши *св.* [1] **ἀνοικοδομεῖν** *Обр.* Изградя отново, възобновя: н възнждѣши храмѣ свон• прѣстоупленѣнѣ адамѣмѣ разорѣнѣн 131a.

възѣрѣтн, възѣрѣж, възѣрнши *св.* [9] **ἀναβλέπειν, ἀποβλέπειν, ἐμβλέπειν, ἐπιβλέπειν, ἀντοφθαλμεῖν, ἐφορᾶν** Погледна, насоча погледа си: н възѣрнѣ на носѣцаго рнзоу свѣтѣлоу• н рѣчете емоу 201b *Иак 2:3*. ♦ възѣрѣвѣ на лице **εἰσβλέψας εἰς πρόσωπον** Открито, без заобикалки, право в лицето: рѣче же н правѣднѣн нвѣтѣ• нѣнѣ възѣрѣвѣ на лице ваше не сѣлѣжж 201a *Иов 6:28* (10d, 28a, 35a, 52b, 108b, 117с, 145с).

възѣрнѣтн сѧ, възѣрнѣж сѧ, възѣрнѣши сѧ *св.* [1] **θυμοῦσθαι** Разяря се, разгневя се: нрдѣ вндѣвѣ яко пороуганѣ быстѣ вѣхѣвѣ• възѣрнѣтѣ сѧ зѣло• н постѣлавѣ нзѣн вѣсѧ отрокѣ сѧштѣта вѣ внѣленѣтѣ 60d *Мат 2:16*.

възѣтн, възѣмѣж, възѣмѣши *св.* [40] **αἶρειν, λαμβάνειν, κομίζεσθαι, ἐπαίρειν 1.** Взема, поема: аще бо възѣмѣ пѣлѣна мало вѣ сѣсѣдѣ медвѣнѣ вѣлѣешн• то не вѣсь ли медѣ прокоудѣетѣ 243b. **2.** Получа, приема: обрѣштѣетѣ сѧ велнѣавѣн ѣрѣнѣцѣ• яко дѣлатѣлѣ без мѣздѣтѣ• троудѣ бо подаи н мѣздѣтѣ не вѣзѣ 95с. **3.** Взема, отнема: еда отѣ роуѣкѣ ѣѣи вѣзѣхѣ нзѣвѣж• нли обоуѣ 25d *Сир 46:22*. **4.**

Отстраня, отдалеча: възъмин оубо отъ себе печаль съж• н не оскръбян д̄ха с̄тааго жнвжштааго въ тебѣ 63а. **5. Прен.** Възвися, въздигна: възвесели д̄ш̄ж раба твоего• тако къ тебѣ г̄н въздхъ д̄ш̄ж мойж 267b *Пс 85:4*. **6. Прен.** Понеса, поема върху себе си: възъмин грѣхъ нашъ щедрън н длъготръпѣливън 303d (4a, 4b, 22c, 25d, 44b, 55b, 59a, 64d, 65a, 71a, 85b, 95b, 96c, 114b, 137b, 143c, 152c, 155c, 158c, 181b, 194a, 203a (2), 205b, 249a, 251d, 254b, 254c, 260a, 260d, 263a, 271b, 276b, 286d).

въздатне, -а *ср.* [2] τὸ λαβεῖν Вземане: н ни отъ чесоже гнѣваетъ сѧ житннскънхъ радн вѣщнн• нли о брашннѣхъ• нли малословье етеро въпаде сжетъно• нли о даанън н о въздатън 243d (25c).

въннѣство, -а *ср.* [3] ἐνδελεχισμός, τὸ ἐνδελεχίζειν **1.** Постоянство, непрекъснатост: пѣнне оубо жрътва естъ коннѣства• н жрътва хваленна 227d. **2.** Повтаряне: не въсхотѣн лъгатн въсеа лъжа• коннѣство бо ѡа не на благо *Сир 7:13* 93b (92d).

въкоренити сѧ, въкорениж сѧ, въкорениши сѧ *св.* [1] ῥιζοῦν *Прен.* Закрепя се здраво: авне въкорени сѧ завнда въ ср̄цн саоули 118d.

въкоупѣ *нареч.* [9] ἄμα, ἐν τῷ αὐτῷ **1.** Заедно, съвместно: се нынѣ что добро ли что красно• нъ еже житн братнн въкоупѣ• ѿ вѣра отъ врата• помагають 167d. **2.** Същевременно, одновременно: разнѣство же явлаетъ не да кто въкоупѣ зълоуе съ добрымъ творити• нъ да творѧ доброуе оуклонитъ сѧ отъ зълага 156a (125a, 161b, 166d, 168b, 195a, 224d, 243b).

въкоушити, въкоушаж, въкоушаши *св.* [1] γεύεσθαι *Прен.* Насладя се, изпитаю удоволствие: причаши сѧ разоумѣ сѣѣ н сладостн вжѣа въкоушенъ• ни тѧзати сѧ хошетъ тѣгда• ни тѧжа двнзати отънждь съ цѣмъ 261b.

въкоушати, въкоушаж, въкоушаши *несв.* [1] ἀπογεύεσθαι Вкусвам, опитвам: вѣ бо мнѣно видѣнне• мжжъ въсь осѣдѣвъ въ постѣхъ н трѣдѣхъ състарѣвъ сѧ• съ женами нграа• н мѧса скрънавънхъ жндовьскъ въкоушаа 180d.

въкоушенне, -а *ср.* [1] γεῦσις *Обр.* Вкус: не вѣстѣ медвена въкоушенна скръбѣливън врѣннѣцъ• тако раждъженъ зѣло 61d.

вълагалнице, -а *ср.* [2] βαλλάντιον Кесия: сътворите себѣ вълагалница не ветъшаица• скровнице неоскѣдѣмо на нѣсхъ 214a *Лук 12:33*. // *Обр.* обвѣстнвтын: ннчнмъже ннѣмъ хвалитъ сѧ: нъ шрокыннъ н пространыннъ врѣвомъ: храмомъ чьстнвхъ ѡмж мотылъ н вълагалницемъ 14a.

вълагати, вълагаж, вълагаши *несв.* [7] ὑποτιθέναι, ἐναποτίθεσθαι, παρεμβάλλειν, ἐκβάλλειν **1.** Вкарвам: да не въ оутврѣженъа мѣсто• фннкова жъзла трѣстанъ хлѣдъ прннмемъ• нже ржкж чл̄коу оуязвнтъ• н ѡда естѣствнааго вълагають 176c. // *Обр.* оудовъ бо вълагажтъ въ ср̄це чл̄ве лѣстнвнны бесѣды оплазневънхъ женъ• лютоуж прѣлѣстъ 46a. **2. Прен.** Внушавам, подбуждам: вѣсове• егда видѣтъ кого

спѣшнѣ поѣща... тѣгда вѣлагаѣтъ помѣшленѣя нѣкѣхъ вѣшннѣ нѣждѣнѣхъ дѣнѣжѣ оумѣ на несканнѣ нхъ 228d. *Субст.* вѣлагаѣште **βαλάντιον** Богатство, имане: сребролюбивннѣ съвнраѣтъ вѣлагаѣште на землѣ: а нескѣтѣжнѣ на небеснѣ 23b.

♦ вѣлагатн слово **ἐπιβάλλειν ῥῆμα** Прекѣсвам някого, докато говори: прѣвонѣ дажнѣ не слѣшнннѣ нѣ отѣвѣштѣванѣ• н въ средѣ словѣсѣ• не вѣлаган слова 76a *Cyp* 11:8 (97a, 100b).

вѣлежатн, вѣлежѣ, вѣлежнннѣ *несв.* [2] **ἐγγυᾶσθαι** *прен.* Постоянствѣм, упорито дѣйствѣм: вѣсѣмнѣ рѣнамнѣ смннѣ не болѣхомѣ• занеже прнлежно вѣлежннѣ мѣслѣ нашѣ• на зѣло отѣ ѣностнѣ нашѣя 305b. ♦ вѣлежатн стѣратн **ἐγχεῖσθαι πάθει** Страдам, наказан съм: ненавнданѣ обнѣченѣнѣ безоумнѣнѣ естѣ• нѣ н вѣлежннѣ стѣрѣнѣ• а любѣнѣ вѣсто тако вѣ-стѣратн 142d.

вѣлнѣатн, вѣлѣѣж, вѣлѣѣжнннѣ *св.* [1] **ἐπιχεῖν** Налѣя в нешто: аѣе бо вѣзѣмѣ пѣлѣна мало вѣ съсѣдѣ медвѣнѣ вѣлѣешнѣ• то не всѣ ли медѣ прокоудѣетѣ 243b.

вѣложнннѣ, вѣложѣ, вѣложнннѣ *св.* [6] **ἐντίθεσθαι, ἐναποτίθεσθαι, ἐμβάλλειν, ὑποβάλλειν, ὑπερβάλλειν** Вкарѣм, вмѣкна: женѣскѣнѣ бо вѣзорѣ• стѣрѣла естѣ гѣдовннѣнѣ• оуѣазвнѣ лнѣе• н гѣдѣ вѣложнѣ 40b. // *Обр.* вѣложнннѣ глѣы моѣ вѣ срѣе своѣ• н бѣдоуѣтѣ недѣнѣжнннѣ прѣдѣ оумѣ тѣвонѣя 130b. // *Прен.* Внуша: прѣоѣе жнѣ вѣсѣ съ оуѣнѣннѣ вѣложнннѣ вѣ нѣ• н мѣслѣнѣ прѣселѣннѣя 65с. ■ вѣложнннѣ сѣ **βάλλειν ἑαυτόν** Изпаднѣ в някакво дѣшѣвно състѣяннѣ: ннѣштѣ... таково мѣдѣа н блага вѣкоуѣ• да не лѣнннѣ сѣ обѣратнѣ сѣ скоро кѣ немѣуѣ• ннѣе вѣложнннѣ сѣ вѣ неѣаднѣе• за мнѣгѣна н бѣуѣслѣннѣя нашѣ гѣрѣхѣы 163b (22d, 174a).

вѣмѣннннѣ, вѣмѣнѣж, вѣмѣннннѣ *св.* [4] **λογίζεσθαι** Сметнѣ, сѣта нешто за някакво: аѣе же н рѣкоуѣ моѣж на оуѣстѣхѣ лѣвѣзѣхѣ• н сѣ мнѣ оуѣбо вѣлнѣко бѣзѣкоѣннѣе вѣмѣннѣ сѣ 219b *Иов* 31:28 (89с, 125с, 245a).

вѣмѣнѣатн, вѣмѣнѣѣж, вѣмѣнѣѣжнннѣ *несв.* [2] **λογίζεσθαι** Смятам, сѣтам нешто за някакво: такоѣа бо вѣсѣдѣ• вѣ вѣсловѣе вѣмѣнѣѣтѣ сѣ 220с (165с).

вѣмѣтѣатн, вѣмѣтѣѣж, вѣмѣтѣѣжнннѣ *несв.* [1] *Субст.* вѣмѣтѣѣѣмаѣя **τὰ βαλλόμενα** Пуснатнѣ за дарѣннѣ парнѣ: сѣ же рѣѣе• не тако о ннштннѣхѣ пѣѣадѣше сѣ• нѣ тако тѣтѣ вѣ• н ковѣѣѣжѣцѣ ннѣы• н вѣмѣтѣѣѣмаѣя нѣшѣадѣше 92с *Иоан* 12:6.

вѣмѣшѣнннѣ, -ѣя *ср.* [3] **φύραμα** *Обр.* Тѣсто: дѣвро оуѣбо отѣвѣрѣштнѣ нѣтѣ зѣлѣнѣ квѣсѣ нзѣѣтѣшѣавѣшннѣ н обѣрѣзгѣшѣ рѣпѣтѣанннѣя н оклѣѣѣѣтѣанннѣя• н прѣхѣодннѣ на новѣѣ вѣмѣшѣнннѣ послѣушѣанннѣя н бѣлѣгодарѣя 72a. ♦ дѣтнѣ вѣмѣшѣнннѣ Допуснѣя, пѣзѣвоѣя: не дѣдннѣтѣ +вѣмѣшѣнннѣя+ мѣсѣта бѣрѣѣ доуѣховнѣ малѣдѣшѣя обѣладѣтнѣ намнѣ (глѣса) 181b (8b).

вѣнезѣадѣж *нарѣч.* [4] **ἐξαπίνης, ἐξαίφνης, αἰφνίδιος** Внезапно, нзѣвѣднѣж, неѣѣкѣвно: егѣдажѣ глѣѣѣтѣ мнѣрѣ н оуѣтѣврѣжѣдѣнѣе• тѣгда вѣнезѣадѣж нападѣтѣ нхѣ всѣгоуѣвннѣтѣлѣ 227a 1 *Сол* 5:3 (82b, 137b, 141b).

вѣнесѣти, вѣнесѣхъ, вѣнесѣши св. [2] **φέρειν, εἰσφέρειν 1.** Внеса, донеса: ннѣсѣже во не
вѣнесѣхомѣ въ мнрѣ съ• ꙗвѣ же ꙗко нн нѣсѣти ѣсѣ вѣзѣможемъ 37b 1 *Тим 6:7. 2.*
Принеса: наѣтѣкъ жнѣтъ тѣохѣтъ• вѣнесѣши прѣдѣтъ ꙗ̄ б̄а твоего 270c *Исх 23:19.*

вѣннманнѣ, -ѣ ср. [2] **προσοχή, προσευχή** Усърдѣе: плема с̄то н бл̄но есмѣ с̄на б̄а жнѣа•
въ в̄семѣ словесн• стѣдѣлнѣн кротостѣж• жнѣемѣ• вѣннманнемѣ 253b (38b).

вѣннматн, вѣнемлѣж, вѣнемлѣши и вѣннмаѣж, вѣннмаѣши *несв.* [26] **προσέχειν 1.**
Съсредоточен съм, внимавам в нещѣ, насочвам мислите си към нещѣ: оуслѣшнѣ
наказаннѣ оуѣ• н вѣнемлѣте разоумѣватн помѣшленнѣ 173d *Притч 4:1. 2.*
Предпазлив съм, внимавам за нещѣ: вѣнемлѣмѣ оубѣ тѣрдѣ• еда кѣгда напѣнмѣ
брѣжъ своѣ остроуеннемѣ мѣтѣномѣ• кацѣмѣ любо влазнѣмѣ 153a. 3. Паза се от
някого, от нещѣ: вѣнемлѣте себѣ отѣ лѣжннхѣ прѣкъ• нже прнходѣтъ кѣ вамѣ въ
одеждахѣ овѣѣхѣ 131b *Мат 7:15. 4.* Обръщам внимание: не вѣннманъ зѣлѣкѣ женѣ•
безоумнѣа во нозѣ ннзѣводѣтъ прнлѣпѣжштен сѣ ен сѣ сѣмрѣтнѣжъ въ адѣ 47c
Притч 5:2 (11a, 19d, 75c, 80b, 81d, 84b, 88c, 128c, 128d, 129a, 129b, 129d, 130a,
130b (2), 130c, 131a, 195c, 214a, 218a, 249b, 274b).

вѣннтн, вѣнндѣж, вѣнндѣши св. [36] **εἰσέρχεσθαι, εἰσιέναι, ἀναβαίνειν,**
συνεἰσέρχεσθαι, ἐμπίπτειν, ἐμπεριπατεῖν, ὑπεισέρχεσθαι; вѣннтн сѣ цѣмѣ
συνεἰσέρχεσθαι τινι 1. Вляза вътре в нещѣ: нгда оузѣрѣтъ цѣлѣ б̄а сѣ славоѣж:
тоу отѣрѣзѣтъ сѣ врата црѣтѣа• н вѣнндѣтъ въ ложьннцѣ оуѣ 295a. // *Обр.* въ
зѣлокѣзньноуѣжъ во дѣшѣ не вѣнндѣтъ прѣмѣдрѣстѣ 172a *Прем 1:4. 2.* Нахлуя,
вмѣкна се: поношеннѣ нашѣ покрѣѣ бѣѣстѣе лица наша• ꙗко вѣнндѣша ннродѣцн въ
сѣла наша въ домѣ ꙗ̄нѣ 144d *Иер 51:51. 3.* Приет съм, допуснат съм някъде: аште
не нзѣоудѣтъ вашѣ правѣда паѣѣ фарисѣѣ• то не вѣнндѣте въ црѣтѣво нѣсѣное 150c *Мат*
5:20. 4. Прен. Хрумне ми, дойде ми наум: ноуждѣно мн ꙗвлѣетѣ сѣ• повѣстѣно
створн тѣѣкѣ ѣстѣнѣн оуѣ нѣвѣстѣннѣ• вѣшѣдѣшнѣ мн нѣнѣкѣ разоумѣннѣ 298a (4d,
21c, 24d, 27a, 55b, 64b (2), 76d, 85b, 91c, 101c, 102b, 105a, 171c, 174d, 184b, 186d,
190a (2), 192c, 201b, 212a, 216b, 227b, 235a, 257a, 271a, 273b, 279d, 283c, 309a).

вѣносѣти, вѣношѣж, вѣносѣши *несв.* [3] **φέρειν** *Прен.* Довеждам до някакво състояние:
ннѣначѣаннѣа рѣдѣтъ... вѣносѣтъ во ѣлѣа• въ безѣвѣрнѣ• н бѣоупѣѣваннѣ 66b. *Субст.*
вѣносѣщѣа въ пользѣжъ **τὰ εἰς ἰνῆσιν φέροντα** Допринасящѣе полза, полезнѣе
нещѣ: желѣанъ въ сѣвѣрѣшенѣе покѣреннѣе прѣдѣспѣтн• в̄се да оставнѣтъ непѣпользѣноѣ• н
ѣметѣ сѣ въ пользѣжъ вѣносѣщннхѣ 255a. ♦ вѣносѣти своѣжъ ногѣжъ **εἰσάγειν σὸν**
πόδα Отивам някъде, при някого: рѣдѣтъко вѣносѣнъ своѣжъ ногоу кѣ дроуѣгоу своѣмоу:
еда когда настѣшѣтъ сѣ тѣѣ вѣзнѣнавнндѣтъ тѣ 38c *Притч 25:17.*

вѣноушнѣти, вѣноушѣж, вѣноушнѣши св. [2] **ἐνωτίζεσθαι** Чуя: оуслѣшнѣ млѣтѣжъ моѣж• н
моленнѣ моѣ вѣнѣжшн 237a *Пс 38:13* (306b).

вѣнѣ нарѣч. [3] **ἔξω** Вѣн, навѣн: дѣѣрн бѣннѣѣа ѣасто отѣрѣзѣемѣ• ѣтѣрнѣжъ тѣплѣтѣжъ
нздѣрѣжѣтъ вѣнѣ 222c. // *Обр.* да достѣннн бѣоудѣмѣ облѣщн сѣ въ рнзоуѣ бѣаѣноуѣжъ•
не облѣѣанъ во сѣ въ нѣжъ вѣнѣ нзѣрѣнѣанѣ бѣоудѣтъ 195d (204c).

въпль, -та м. [1] **κοπετός** Въпль, стон, стенание: вънемлѣмъ оубо н мгы любнн• н разоумѣнмъ жнтнѣа сѣхъ моужь• како лѣта своѣа проводнша въ плаун н вѣтншн н въплн 195с.

въпрашатн, въпрашаѣ, въпрашаѣшн *несв.* [3] **ἔρωτᾶν** Питам, задавам въпрос: прѣвоѣ вѣштажтѣ кротѣцѣ... н горьцѣ въздъшоуѣтѣ• въпрашажтѣ о чнстотѣ• н сластѣнѣ слоушажтѣ 43с. *Субст.* въпрашаѣщн **οἱ πυνθανόμενοι** Питащите: добро оубо естѣ словесѣа оуспѣватн въпрашаѣщннмъ 222b (151с).

въпроснтн, въпросѣ, въпросѣшн *св.* [5] **ἐπερωτᾶν** Попитам, запитам: н петроу въпросѣвшоу• колншѣдѣа оставлю братоу своѣмоу аште сѣгрѣшнтѣ мнѣ• до седмншѣдѣа лн• отѣвѣшта емоу **ἦ** 149d (39b, 70с, 78с, 245a).

въпрошеннѣ, -та *ср.* [1] **ἐρώτησις** Питанѣ, допитванѣ: подобаѣтѣ же н намъ творнтн оубо троудѣа сѣ сѣмѣренѣемъ же н расжжденѣемъ• снрѣкѣ въпрошенѣемъ **ἄχωνηχῆς οἴκ** 187b.

въпрѣкты *нареч.* [3] въпрѣкты глаголатн **ἀντιλέγειν** Изказвам несѣгласнѣ, противорѣча: въспомннѣан властѣмъ н владѣкѣмъ• повнноватн сѣ• покаратн сѣ• на все дѣло благо готовомъ вѣтн• а не въпрѣкты глѣтн 256a *Тит* 3:2 (147a, 274b).

въпражѣ, -н *жс.* [1] **ζευγος** *Обр.* Впряг, двойка впрегнати животнн: ѣже посмнѣатн сѣ н оукаратн• въпражѣ оубо естѣ едѣна• прѣмѣнѣна же• оржшн безмѣстѣнѣа• н жнжшн плодѣа плѣвѣлнѣа +на+ нждѣженнѣа огню 106a.

въпѣсатн, въпншѣ, въпншѣшн *св.* [1] **ἀναγράφειν** Впнша, запнша: повѣда цѣломѣдрнѣа еж• не тѣуѣж тѣгдашѣнннмъ вѣста вѣтѣ нѣ н вѣсѣмъ потомъ родомъ• ѣакоже блѣтвеное наѣаннѣа въ сѣтѣнхѣ кѣннгахѣ въѣа сѣ 49d.

въсаднтн, въсаждѣ, въсадншн *св.* [1] въсаднтн въ тѣмьннцѣ **βάλλειν εἰς φυλακὴν** Хвѣрля в затвора: н сѣдн тѣа прѣдастѣ практороу• н практорѣ въсаднтѣ тѣа въ тѣмннцѣ 160с *Лук* 12:58.

въселѣнѣа, -ѣнѣа *жс.* [2] **οἰκουμένη, σκῆνωμα** Свят: жндове же до днѣсѣнаѣаго• дѣвѣствѣа оубо нн любѣтѣ нн дѣжтѣ• въ насѣ же хрѣстѣанѣнхѣ• вндаште цвѣтѣмо по всѣен въселѣнѣн• н вѣваемо по всѣемоу въздрастоу тажтѣ 52с. // *Обр.* Обнталнще, жнлнще: **ἦ** въздлѣнхѣа благолѣпнѣа домоу твоѣго• н мѣсто въселѣнѣаа славы твоѣа 189d *Пс* 25:8.

въселнтн, въселѣ, въселншн *св.* [13] **κατοικίζειν** *Обр.* Засѣля, посѣля, настѣня: подобаѣтѣ оубо всѣкон нстннѣ нз оустѣа влѣтѣ нсходнтн• да дхѣтѣ ергоже вѣтѣ въселн в плѣтѣ сѣж• нстннѣнѣа обрѣштѣтѣ сѣа отѣ всѣхѣа влѣтѣ 140a. ▣ въселнтн сѣ **ἐνοικίζειν, κατασκηνοῦν, οἰκεῖν, κατοικεῖν, ἐνοικεῖν, στρέφεσθαι** Засѣля се, посѣля се, настѣня се, заживѣя: прншѣдѣа въселн сѣа въ лаврѣа оуѣа сѣавѣа 309b. // *Обр.* слава во влѣтѣа въ прѣстѣа въселнтѣ сѣа 95d (5a, 33d, 115a, 139a, 147a, 172a, 189d, 243a, 244b, 297d).

вЪСЕЛѦТН, вЪСЕЛѦИЖ, вЪСЕЛѦИШН *несв.* [2] κατοικίζεῖν Заселвам, поселвам, настанявам:
Г҃Ъ вЪСЕЛѦЕТЬ ННОМ҃ЪСЛЫН҃ЪІА ВЪ ДОМ҃Ъ 224d *Пс* 67:7. ◻ вЪСЕЛѦТН СѦ ἔνοικεῖσθαι
Обр. Заселвам се, настанявам се, заживявам: слово Б҃Ж҃Е да вЪСЕЛѦЕТЬ СѦ ВЪ В҃Ы
230a *Кол* 3:16.

вЪСНИѦТН, вЪСНИѦИЖ, вЪСНИѦИШН *св.* [9] ἀναλάμπειν, ἀνατέλλειν, ἐκλάμπειν 1. *Обр.*
Засияя, заблестя: застѣпаѦи правѣдѣннѣтъ• тѣ вЪСНИѦЕТЬ 33a *Притч* 11:28. 2.
Обр. Изгрея: вЪСНИѦЕТЬ ВАМ҃Ъ БОІАЩННМ҃Ъ СѦ Г҃А• слѣце правѣдѣтъ 289a *Мал* 4:2. 3.
Обр. Запаля, направля да засвети, да заблести: тако вЪСНИѦЕТЬ Г҃Ъ правѣдоу н
радостѣ: прѣдѣтѣ вЪСѢИИ ЛЮБѦЩННННН УНЕСТОМ҃Ъ СР҃ЦЕМ҃Ъ 295b (4c, 50a, 211a, 220b,
277c, 284d).

вЪСКАНѦТН, вЪСКАНѦ, вЪСКАНѦИШН *св.* [1] ἐπιστάζειν *Обр.* Капна: да прѣдетѣ на мѦ многостѣ
твоіа• да вЪСКАНЕТЬ НА мѦ УЛѢБѢ ТВОЕ 164c.

вЪСКЛАДАТН, вЪСКЛАДАЖ, вЪСКЛАДАИШН *несв.* [1] ἐπιτιθέναι Поставям, слагам върху
нещо: сѣвѦзѦжѣтѣ брѣмена тѦжѣка• н неоудобѣ носна• н вЪСКЛАДАЖѣТЪ НА РАМА УЛѢА
86b *Мат* 23:4.

вЪСКЛЕВЕТАВАТН, вЪСКЛЕВЕТАВАЖ, вЪСКЛЕВЕТАВАИШН *несв.* [1] ἀντιλοιδореῖν Отвърщам с
хула, с клевета: нже оклеветавѦемѣтѣ рече не вЪСКЛЕВЕТАВАШЕ• стражда не прѣцааше
260d 1 *Петр* 2:23.

вЪСКЛНЦАННѢ, -Ѧа *ср.* [1] ἀλάλαγμα Възглас, възклицание: понте бѣоу вѣтѣ г҃слехѣ н вѣ
гласѣ ψαλλѣмѣцѣ• нѣ добрѣ понте емоу вЪСКЛНЦАННЕМ҃Ъ 228a *Пс* 32:3 (305a).

вЪСКЛОИИТН СѦ, вЪСКЛОИИЖ СѦ, вЪСКЛОИИШН СѦ *св.* [1] ἀνανεύειν Исправя се: прѣвое
вѣштажѣтѣ кротѣцѣ• н гладажѣтѣ долоу... вѣторож вѣсѣдож• н малѣ вЪСКЛОИИШѦ
СѦ горѣ 43d.

вЪСКРНАИѢ, -Ѧа *ср.* [1] κράσπεδον Край на дреха, пола: подовниѣ н мѣ СѦ... вѣрѣ
крѣвотоуниѣиѦа• тѦже прѣзѣрѣвѣишн враѣа• сѣ задн прѣкоснѣ СѦ вЪСКРНАИѦИШН рнзѣи
Г҃ИѦА• н авне нсѣѣлѣ 217d.

вЪСКРѢВѢТН, вЪСКРѢВѢИЖ, вЪСКРѢВѢИШН *св.* [3] ἀδολεσχεῖν, θλίβεσθαι, λυπεῖσθαι 1.
Натѣжа се, опечалѣ се: вЪСКРѢВѢХѣ ПЕЧАЛНЖ МОЕЖ н сѣмоуѣтнхѣ сѦа• отѣ гласа
вражнѦа 64a *Пс* 54:3. 2. Притиснат сѣм, принуден сѣм, трябва да направя нещо: сѣ
множнѣиѣж вѣзѣпнѣтѣ кѣ Г҃ОУ• егда вЪСКРѢВѢИШН ЛѢИИ СѦа• вѣз останѣка правнло
свое отѣдатн бѣоу 229d (183a).

вЪСКРѢМНТН, вЪСКРѢМИИЖ, вЪСКРѢМНШН *св.* [1] *Субст.* вЪСКРѢМНННН Сѣ ЦѢМѢ Οἱ
ἀνεκτράφεντες μετὰ τινος Тези, които са отгледани, отраснали с някого:
ровоамѣ соломоишѣтѣ... оудрѣжавѣтѣ отроуѣскѣи сѣвѣтѣ вЪСКРѢМНННННХѣ Сѣ
нннѣ• обрѣте СѦ нзгоубѣлѦа Цѣсарѣство дѣвоиѣ на десѣте• скоуѣтѣроу ннѣвоу 176a.

въскръ̀мленѝе, -га *ср.* [1] ἐντροφή Отглеждане, възпитание: ъже ѹнстн роднѣтъшага нѣы• н
въздааннемъ въздати длѣжънн есмѣ... за естествонжѣ нхѣтъ любѣвъе н троудѣтъ• егоже
прѣтрьпѣвага о въскръ̀мленѝнн нхѣтъ 238d.

въскръ̀сеннѣ, -га *ср.* [4] ἀνάστασις, ἀναστάσιμος Възкресение: равнн во анг̀лмѣ такоже
бжѣе слово рече бждемѣ н снѣе бжнн• въскръ̀сеннѣа ежце снѣе 269a (29a, 39c, 267a).

въскръ̀сенжтн, въскръ̀сенж, въскръ̀сенешн *св.* [2] въскръ̀сенжтн съ цѣмъ συνεγείρεσθαι τινι
Прен. Възродя се духовно, издигна се нравствено: аште оубо въскръ̀сноусте съ
хмѣтъ• то въшыньнхѣтъ нштѣтѣ• ндеже естѣ х̄б̄ о деснжѣ оц̄а сѣда 37с Кол 3:1 (284d).

въсктыпѣтн, въсктыпѣж, въсктыпншн *св.* [1] въсктыпѣтн ѹрѣвнн εκφέρειν σκόληκας
Червясам: запрѣтн бо нмѣ бѣтъ• н одѣждн нмѣ маньноу тастн... н оставьшемѣ до
оудра: въсктыпѣ ѹрѣвнн н въсмръ̀дѣ сж 87a.

въскжѣ *нареч.* [5] ἵνα τί Защо: въскжѣ оумираешн домоу їнлѣтъ 257a *Иез 18:31* (62с (2),
110b, 133a).

въслаплатн, въслаплатѣж, въслаплатѣшн *несв.* [1] ἀναστέλλειν Възпирам, въздържам:
млѣтва н въздръжаннѣ празннтѣ оума: ѿ мнрсктынхѣ сластнн: н ѿ всакого дѣланнѣа
въслаплатѣтъ 19a.

въслѣпатн, въслѣпатѣж, въслѣпатѣшн *св.* [1] ἐγκυβιστᾶν Скоча над водата: тнхоу бо ежцѣ
мору• въслѣплютѣ долѣфннн 259d.

въсмнѣатн сж, въсмѣкѣж сж, въсмѣкѣшн сж *св.* [2] γελαῖν Засмея се, разсмея се: тѣ
ослабнлѣ сж• а она грохотомѣ въсмнѣала сж 43d (196b).

въсмръ̀дѣтн сж, въсмръ̀ждж сж, въсмръ̀дншн сж *св.* [1] ἐπόζειν Вмириша се, разваля се:
запрѣтн бо нмѣ бѣтъ• н одѣждн нмѣ маньноу тастн... н оставьшемѣ до оудра:
въсктыпѣ ѹрѣвнн н въсмръ̀дѣ сж 87a.

въсплататн сж, въсплауж сж, въсплауешн сж *св.* [5] κλαίειν, πενθεῖν Заплача, расплача
се: горе смѣкѣцнннмѣ сж нѣнѣтъ• іако тн въздрѣдажтѣ н въсплаужтѣ сж 208b *Лук*
6:25. // *Обр.* посѣлж на землѣж• не глада хлѣбъна• нн жажда водънѣы• нѣ гладѣ не
оуслѣшнтѣ словесе гн̄а• н въсплауеѣтъ землѣа н ежцаа на нен 195a (64с, 107a, 198d).

въсплашатн, въсплашатѣж, въсплашатѣшн *несв.* [1] ἀνταμείβεσθαι Отплащам се: настѣ же
прнѣтѣнѣымн твоннн молнтвамн въсплашан: іако да по бжнж оубоднж: проуеи лѣто
жнвота нашего съконѣѹжемѣ 2d.

въспльватн, въсплюж, въсплюешн *св.* [1] ἐμπτύειν Плюна: аште въздѣмешн некроу•
възгорнтѣ сж• н аште въсплюешн на нѣж оугаснетѣ 121a *Суп 28:14*.

въсповѣдатн, въсповѣдаж, въсповѣдаешн *несв.* [1] ἀνακηρύσσειν Изтъквам: н вссж
въсповѣдаеѣтъ бѣгословнѣ въ безѣлобнн жнвѣтъшага сѣтѣы 113b.

въспоминание, -та *ср.* [1] **ὑπόμνησις** Припомняне, подсещане: оумнлене... тродомъ же прходнтъ• аще многомъ непопеченемъ• н въспоминанемъ• страшнаго сѣда 235b.

въспоминати, въспоминаѣ, въспоминаешн *несв.* [4] **ὑπομινῆσκειν, ἀναμινῆσκεσθαι**
1. Напомням, припомням, подсещам: сего ради въспоминаемъ вамъ любенн• тако не подобаетъ намъ прѣпростъ нматн• аероходьнѣнмъ• н многообразнѣнмъ съномъ 177d. **2.** Спомням си: братъе• въспоминанте прѣвѣна дѣнн• въ нѣже просвѣщше сѣ• многы страсти прѣтрьпѣсте моужкъ 262d *Евр 10:32* (150с, 256а).

въспоманѣти, въспоманѣ, въспоманешн *св.* [1] **ὑπομινῆσκειν** Напомня, припомня, подсетя: вѣ во именовемъ прогоннтъ вѣсты• нже потрѣбно естъ въспоманѣти вамъ• егоже никтоже не свѣстѣ 229b.

въспопльзати сѣ, въспопльзаѣ сѣ, въспопльзаешн сѣ *несв.* [1] **Субст.** въспопльзаѣн сѣ **ὀλισθαίνων** *Прен.* Този, който съгрешава: естъ же въспопльзаѣн сѣ словомъ• н не отъ дѣша 108b.

въспопльзение, -та *ср.* [1] **ὀλισθημα** Подхлъзване: н нѣдѣ дѣшѣ моуж отъ смьрѣти• н оун мон отъ слъзъ• н нозѣ мон отъ въспопльзения 237b *Пе 114:8*.

въспопльзнѣти сѣ, въспопльзнѣ сѣ, въспопльзнешн сѣ *св.* [2] **ὀλισθαίνειν** **1.** *Обр.* Изплъзна се: начало подвизанѣа свѣлѣци сѣ• нѣ н построитѣше власти• помазавѣше сѣ масломъ• да не въздраженемъ власти• въдадатъ сѣ на побѣжденѣе• нѣ н въспопльзнуѣти сѣ приготоваѣтъ сѣпостатю рожкама 193b. **2.** *Прен.* Съгреша: блаженъ моужкъ• нже не въспопльзе сѣ оусты свонн 79с *Сир 14:1*.

въспослоушати, въспослоушаѣ, въспослоушаешн *св.* [1] **εἰσακούειν** Чужа, обърна внимание: бѣдетъ во нгда позовете мѣ• азъ же не въспослоушаѣ 88а *Притч 1:28*.

въспосапати, въспосапаѣ, въспосапаешн *св.* [1] **ἀναζώνυσθαι** *Обр.* Опаша, препаша: въспосапавѣше чрѣсла мѣсли вашнѣ: трѣзвѣще сѣ коньунѣ оупѣванте на приносимоуѣ вамъ благодѣтъ 9а *1 Петр 1:13*.

въспрнмати, въспрнмаѣ, въспрнмаешн *несв.* [4] **ἀναλαμβάνειν, ἀντιλαμβάνειν** **1.** Получавам, приемам: тѣгда н мѣ самн прндемъ• н въспрнмаемъ вседѣтельнѣа дары• о нн оутвѣженѣа 231b. **2.** Приемам при себе си: въспрнмаѣ кротѣкѣа гѣ• смѣрѣа же грѣшннѣа до землѣ 260а *Пе 146:6*. **3.** Взаема, поема върху себе си: блюдѣмъ срѣце жѣдоуѣ домоу влѣкѣ хѣ бѣ нашего• овнншавѣшаго насъ ради• н за наше спѣсение• немощнѣа страсти на сѣ въспрнма 283с (133а).

въспрнѣти, въспрнмаѣ, въспрнмаешн *св.* [10] **ἀπολαμβάνειν, ἀναλαμβάνειν, ἐπαναιρεῖσθαι, ἀπολαύειν** **1.** Получа, приема: подвнгни сѣ законѣнѣ пострадаѣти• да вѣнѣцъ егоже въжделѣ въспрнмаешѣ 54b. **2.** Получа обратно, възвѣрна си: мнра сего• влѣнѣ не боу +тажъ+ которы остали сѣ• аще не съ прилогомъ въспрнмоуѣтѣ вѣшнн• нгда паче прѣжде длѣга въ лнхѣ прнмаютъ 29d. **3.** Възприма, започна да следвам определен начин на живот: въсн оубо длѣжнн

есмиъ сего отъбѣгнѣти• нзаштѣнѣ же мѣ отърекѣшен сѧ мнра• н англѣское житне въспрннмѣше 34а. 4. Определя, приема: н рече ісѣъ чѣто іако погуби нѣъ• потрѣбен тѧ іѣъ• н въспрнѧ равномѣрнѣ татѣбѣ законопрѣстоупеннѧ 91с (10b, 185с, 203а, 227с, 280b, 302b).

въспросити, въспрошѣ, въспросиши св. [1] ἀπαιτεῖν Изискам, поискам: емоу же бо н дашѧ• многа лишѣша въспросѣтъ отъ него 245d.

въспротивити сѧ, въспротивлѣж сѧ, въспротивиши сѧ св. [2] ἀντιτάσσεσθαι, ἀνίστασθαι 1. Въспротивя се: аште ли въспротивиши сѧ скрѣбѣнѣнмѣ наносомѣъ• н ннѣхѣъ зазираѣши• ннѣ вѣси іако велѣниѣ бжѣж противиши сѧ 75d. 2. Въстана, опълча се: въспротивиши сѧ мосею корѣ н дафанѣ н авронѣ 77b.

въспранѣти, въспранѣж, въспранѣши св. [1] ἀνανήφειν Опомня се, съвзема се, дойда на себе си: нѣ пауе въспранѣмѣ іако н блаженѣн снѣъ• н възвратнмѣ сѧ къ многорѣдоумоу оцѣю 68с.

въспѣвати, въспѣваѣж, въспѣваѣши несв. [2] ἀναμέλπειν, μελωδεῖν Пея хвалебна песен, възпявам: мѣ оубо дѣдскаа сѣ дѣдомѣ въспѣванмѣ 193d (101с).

въспѣти, въспоѣж, въспоѣши св. [4] μελωδεῖν, ψάλλειν, ᾄδειν 1. Запея, изпея хвалебна песен: мѣ оубо дѣдваѧ дѣаннн чнетѣъ• сѣ дѣдомѣ въспонмѣ 101а. 2. Въпея, прославя: въздрадоуѣте бо сѧ оустѣнѣ мон егда въспоѣж тебе 228а (90а, 228b).

въспѣтъ нареч. [6] εἰς τὰ ὀπίσω, τοῦναντίον 1. Назад, в обратната посока: ннѣтоже възложѣ ржкѣъ своеѧ на рало• н зѣрѧ въспѣтъ• оуправленѣ естѣ въ црѣтво нѣсное 254а Лук 9:62. // Обр. Зад гърба си: тѣ же възненавндѣ наказанне мое• н възвръже словеса моѧ въспѣтъ 133а Пс 49:17. 2. Напротив, обратно: не въздаѣще зѣла за зѣло• нн клеветѣъ за клеветоу• въспѣтъ же блѣоуѧ 200а 1 Петр 3:9 (114а, 200d, 305а).

въсрашатн, въсрашаѣж, въсрашаѣши несв. [1] ἀνορθοῦν Карам да настрѣхне: бесѣда многоклатѣннѧ• ннѣ тѣуѣж власти въсрашаѣтъ• нѣ н слоухома сѣтоуѣжаѣтъ 134b.

въставити, въставлѣж, въставиши св. [1] ἐξεγείρειν Събудя, вдигна от сѣн: заклахѣ въ дѣщери ннѣмѣкѣъ• аще въздвнгнеѣте н въставиѣте любленѣ дондеже въсхоуѣтъ 293а Песн 2:7.

въстаннѣтъ, -ѣн прил. [2] Субст. въстаннѣнн (οἱ) ἀνδρεῖοι Тези, които са усърдни, мѣжествени: всѣхъ нетѣжа въ похотѣхѣ естѣ• ржцѣ же въстаннѣнѣхѣ въ прнлежаннн 84с Притч 13:4 (156с).

въстаннѣ, -ѧ ср. [3] ἀνάστασις, ἐπανάστασις Възкресение: н блаженѣ боудеши іако не нмоуѣтъ въздатн ти: въздастѣ же ти сѧ въ въстаннѣ правѣднѣнѣхѣ 13а Лук 14:14.
♦ плѣтъноѣ въстаннѣ тѣс сαρκοῦς ἐπανάστασις Плѣтска възбуда: н нзбавн нѣ

отъ въсего тѣмъна н ноштѣна сластолюбна• оуставн стрѣменна страстѣн• оугасн
тѣлесѣное раждѣженне• плѣтѣнага въстанна оупразн 47a (106b).

въстатн, въстанж, въстанешн *св.* [13] **ἀνίσταμαι, ἀνίστασθαι, ἐπανίσταμαι,**
ἐξανίσταμαι, συνίσταμαι, ἐξεγείρειν, ἐγείρεσθαι, ἐπιβουλεύειν; въстатн съ
цѣмь **συνεγείρεσθαι τινι** 1. Стана, исправя се: дѣдѣ• видѣвъ тако оумрѣ
отроуницѣ• въставѣ съ земаа н поклонн сѣ гю 265a. // Стана в знак на почит: отъ
лица сѣда въстанн• н поучтн лице старѣе 241b *Лев 19:32*. 2. Стана от сън, събудя
се: мало же съна прннмѣ• пакты въстанетѣ 65b. 3. Възкрѣсна: оуѣ гѣ нашего тѣ хѣ•
прн пѣнѣцѣмь пнлатѣ распѣтаго• н въ третн дѣнь въставѣша 184b. // *Прен.*
Възродя се духовно, издигна се нравствено: аще оубо въстасте съ хѣмь• то
въшнннхѣ ншѣте ндеже хѣ естѣ• о десноуѣж бѣ сѣдѣ 286с *Кол 3:1*. 4. Опълча се
срещу някого, въстана, разбунтувам се: нѣ н егда къ немоу армоу• вѣстоужда
етерѣ• архнеросоуни н етнаархнн• въсташа одолоуѣще• обладаше оубо вѣмь
любовѣстѣнмь• н любовластнемь 258d. 5. Скроя заговор срещу някого: кротѣкты
дѣдѣ• въставѣшоу на нѣ сѣоу его• створѣшж гавѣ омразж въ женахѣ его• н ншоушж
оубнтн н• по нстннѣ кротѣкѣн... по немь плакаше сѣ 259a (14с, 42с, 66с, 84d, 224d,
226с).

въстаанне, -га *св.* [1] свѣтоѣ въстаанне **ἡ ἅγια ἀνάστασις** Църквата “Св. Възкресение”
в Йерусалим: съ во... въздвнже н пожѣженѣна чѣстѣнѣна църкѣвн съпаса нашего
хѣ: сѣоѣ же н кранне: н сѣоѣ его въстаанне 6d.

въстаатн, въстааж, въстаажн *несв.* [2] **ἀνίστασθαι, ἐπανίστασθαι** 1. Ставам от сън,
събуддам се: сѣдѣ дома н ходѣ пѣтѣмь н лѣжа н въстаа• бѣдн неподвнжнмѣ
236d *Втор 11:19*. 2. Възниквам, пораждам се: врѣдѣ любовѣканна многочѣстѣнѣ•
н ѿ вѣсѣдѣ женѣскѣ въстааетѣ 46a.

въстокѣ, -а *м.* [1] **ἀνατολή** Източна страна, източна земя: слышахомѣ во ѣтера
прншѣдѣша +на+ въстокѣ• прѣдѣтечѣ антнхрѣстова 298с.

въстоуѣнѣ, -ын *прил.* [1] **ἀνατολικός** Източен: огнемѣтѣное каменне еже на въстоуѣнѣн
горѣ мжжѣскѣ поль н женѣскѣ донелн далече естѣ отъ себе: ннкакоже огнѣ не
жѣжетѣ 40с.

въстрѣгатн, въстрѣгаж, въстрѣганешн *несв.* [1] **τίλλειν** Кѣсам, откѣсвам: тѣмъжн н
ѣгда оуѣеннцн гѣнн въззаалкашѣ• н начашѣ въстрѣгатн класѣ н тастн• фарнѣн рѣша
гю 76с.

въстрѣбнтн, въстрѣблж, въстрѣбншн *св.* [1] **σαλπίζειν** Дам сигнал с трѣба, затрѣбя:
аще оубо виднѣ стражѣ оржжѣ гродоуѣще• н въстроуѣнтѣ• тн слышавѣн не
съхраннѣ сѣ• то кровѣ его на главѣ его 248a *Иез 33:3*.

въстагновление, -та ср. [1] без въстагновления ἀχαλινώτως Прен. Необуздено, без задръжки: постъ же безоумиѣнь естъ• нже оуставнааго времѣне жидеть въ годъ• еже истини н без въстагноваенниа• къ τρῆπεζῆκ влѣветъ 21а.

въстагножити, въстагнож, въстагноешн св. [1] κρατεῖν Прен. Овладеа: или како вѣнчуетъ сѧ• нже ласкръднѧ н всен похотн въстагножвъ• вѣлнчаннѧ же н славолюбнѧ не одолѣвъ 88а.

въстазати, въстазаж, въстазаешн неслв. [6] ἄγχειν, ἀνακρίνειν 1. Исследвам: дшѣвнѣ же ѡлѣтъ не приемиетъ иже отъ вѣбъ дха. ѡродство бо имену естъ н не можетъ разоумѣти. яко дхвнѣк въстазааетъ сѧ 103b 1 Кор 2:14. 2. Възпирам, обуздавам: въздръжаннѣ естъ: оузда въстазаащн: на брашнѣ: н на нмѣннѣ 18d. ▣ въстазати сѧ ἐγκρατεῦσθαι Въздържам се: нождѣно оубо въстазати сѧ• н дръжати• не тѣубѧ глѣнниа• нъ н видѣнниа 50с (46b, 103b (2)).

въстѧжити, въстѧжж, въстѧжжншн св. [3] ἄχθεσθαι, στενοχωρεῖσθαι 1. Заскрѣря: затѧжа се: по ошѣстѣн бо нхъ въстѧжитъ оумѣ• за праведное оупражненѣ• н жнлнща прѣмѣненѣ 221а. 2. Притесня се, обезпокоя се: аще кое острогнѣвъѣ наидеть• абѣ дхъ стѣнъ въстѧжитъ• не нмѣ мѣста унста• н нщеть отъстѧпнтн 243b (183а).

въстѧпнтн, въстѧпнж, въстѧпншн св. [1] Субст. въстѧпнѣн ὁ ἐπιβάς Този, който е стѧпил на нещѣ: иакоже бо въстѧпнѣн на паоуѣннѧ• ннзѧпадъ сѣнндетъ долоу 219а.

въсоуѣ нареч. [4] (εἰς) μάτην 1. Напрасно, бесполезно: аще бо гѣ не съхранитъ града• въсоуѣ вѣдѣ стѣгнѣн 216d Пс 126:1. 2. Без причина, неоснователно: не враждоуѣ на ѡлѣа въсѣе• да не нѣвѣто на тѧ съдѣеть зѣло 117b Притч 3:30. ♦ въсоуѣ троуднтн сѧ ματαιοκόπος Напрасно върша нещѣ, Напрасно се старая: прнсно бо сѣннскажштѣн• въсоуѣ троудатъ сѧ: н ннѣмъ дѣлажштѣ обрѣтажтъ сѧ 32b (32b).

въсхвалнтн, въсхвалнж, въсхвалншн св. [3] αἰνεῖν Възхваля, прославя: ннщѣ н оубогъ въсхвалатъ тѧ гн 193d Пс 73:21 (227d, 228b).

въсходнтн, въсхождж, въсходншн неслв. [2] ἀνατρέχειν, ἀναβαίνειν Обр. Издигам се: дшѧ бо прѣзорнвааго• на высотѧ велнокѣ въсходнтъ• н отътоудѣ сѧ въ глѣбннѧ въмѣштеть 97d (190с).

въсхотѣти, въсхощж, въсхощешн св. [11] θέλειν, ἐπιθυμεῖν, ἐπιποθεῖν, ὀρέγεσθαι, ἀνέχεσθαι 1. Пожелая, поискам: аште сѧ есн скопнтн самъ въсхотѣлѣ вѣубнааго црства радн• то прилежнѣк дръжн сѧ постѣнааго подвнга 54а. 2. Пожелая някого плѣтски: како възороу женѣ глѧ же внрѣсавенноу въсхотѣвъ• въ колнко зѣло въпаде 42а (31d, 41с, 93а, 154b, 188b, 218b, 249b, 293а, 307с).

въсхытити, въсхыщж, въсхытитншн св. [2] ὀρπάζειν 1. Вдигна, отнеса нагоре: нмѣннѣ бо дшѧ любовь съврѣшеннѣ законоу• въ прншѣствѣннѣ гнѣ въсхытитъ сѧ• въ облацѣхъ въ сѣрѣтѣннѣ нго 292с. 2. Грабна, отвѣда някого против волята му: егда оубо

παδάχου въ поустыинн ѱждотворѣиѣ г̄ѣ г̄л̄аχου• се естъ истинноиѣ• пр̄к̄ъ н хотѣаѣѣ
въсхъитити н створити ц̄р̄л̄ 264a.

въсхъитѣннѣ, -а м. [1] ἀρπακτής *Обр.* Хищник: отълоуѣади во сѣ• подобенъ естъ
п̄т̄нцн• отълетѣвъши своѣго гнѣзда... н въсхъитѣннцн врани неключтъ ѣмоу оуи
167b.

въсхъицати, въсхъицаѣ, въсхъицаѣши *несв.* [2] ἀρπάζειν 1. Грабя, ограбвам: ц̄р̄ство
нѣсное рече ноудитъ сѣ• н ноудьннцн въсхъицаѣтъ н 303a *Мат 11:12*. 2. *Обр.*
Грабвам, измѣквам: прилежнаа во н частаа м̄т̄ва• бесѣдованьнми же къ б̄оу• отъ
мнрннхъ оубо мыслн въсхъицаетъ оумъ 232b.

въсхъищенне, -га ср. [1] ἄρπαγμα Грабительство: ти отъ сѣетъ въкоупѣ не оупъванте на
неправѣдоу• н на въсхъиштенне не желанте 161b *Пс 61:11*.

въсѣлати, въсѣлаѣ, въсѣлаѣши *св.* [2] ἀναπέμπειν Отправя (възвала, молитва): съи
посѣлахъ вашемоу б̄олюбнѣ: таже приѣмаа: б̄оу оубо подобное словословнне н
благодарнне въсѣлаи 2с (61d).

въсѣтажати, въсѣтажаѣ, въсѣтажаѣши *св.* [1] *Субст.* въсѣтажавъшен о̄и
κεκτημένοι Тези, които имат, притежават нещо: приносозѣе веселне къ б̄ѣ
сѣвршеноуѣ любовѣ• въсѣтажавъшннхъ естъ 266с.

въсѣненне, -га ср. [3] υιοθεσία Осиновяване (духовно): не приахомъ во д̄ха работѣ пакты
въ боизнѣ• нъ приахомъ д̄х̄ъ въсѣненнн 294d *Рим 8:15* (294b, 294с).

въсѣпати, въсѣпаѣ, въсѣпаѣши *св.* [2] καταβάλλειν Посея, засея: землиа съгода напатаѣма:
ѱнесто въсѣпаное въ ню сѣмаа: съ приѣиткомъ въздраѣетъ 16a. ▣ въсѣпати сѣ
κατασπείρειν *Обр.* слъзты тако н медъ сладозѣа въ с̄р̄цн ѣго въсѣпаѣтъ сѣ 292b.

въсѣмнѣти сѣ, въсѣмнѣи сѣ, въсѣмнѣиши сѣ *св.* [2] διστάζειν, εὐλαβεῖσθαι 1.
Проявя съмнение, колебание: тты оубо оуиети си с̄р̄це отъ сѣмнѣнннѣ• н проси оу
него• н приѣиши прошенне своѣ• аште ли въсѣмнѣиши сѣ• то не приѣиши 181d. 2.
Уплаша се, изплаша се, побоя се: боизнн сѣ г̄а• ннѣсоже въсѣмнѣтъ сѣ• тако
оупъваннне нхъ 289b *Сир 34:14*.

въторое *нареч.* [3] δεύτερον, αὐθις Второ, на второ място: прѣвое же лоукавѣноуетъ•
тако печалитъ д̄ха с̄тааго... второе же оуже безаконне творитъ 63b. ♦ въ въторое ἐν
τῷ δευτέρῳ Втори п̄т: въ ѣдно во възгаголетъ г̄ъ• а въ второе сѣннѣми• тако се
ѣгда нападеть страхъ въ ноштн 179с *Иов 33:15* (110с).

въторъ, -ын *числ. ред.* [9] δεύτερος Втори: обѣян во рече• въторое естъство 90с (43d
(2), 126с, 137a, 161d, 168a, 181a, 208с).

вътѣкнѣти сѣ, вътѣкнѣи сѣ, вътѣкнѣиши сѣ *св.* [1] παραβάλλειν ἐαυτόν *Обр.* Вмѣкна
се, пѣхна се: острогнѣвѣ... егда во виднѣтъ ѱл̄кы строннѣи сѣца• вътѣкнѣтъ сѣ въ
с̄р̄дце ѱл̄коу 243d.

въхластавати, въхластаваѣ, въхластаваѣши *несв.* [1] χαλιναγωγεῖν Сдържам, възпирам: аште ли кѣто мѣннѣтъ сѣ вѣрѣнѣтъ сѣ не въхластаваѣа ѡзѣка своего• сего соудѣтъна вѣра 56b *Иак 1:26.*

въхлащати, въхлащаѣ, въхлащаѣши *несв.* [1] χαλιναγωγεῖν Сдържам, възпирам: аште кѣто мѣннѣтъ сѣ вѣ вастѣ вѣрѣнѣтъ сѣ не въхлащѣаѣа ѡзѣка своего• нѣ лѣста сѣрѣце свое• сего сѣѣтъна вѣра 74c *Иак 1:26.*

въходѣти, въхождѣ, въходѣши *несв.* [4] εἰσπορεύεσθαι, εἰσερχεσθαι 1. Влизам: вна да не пнѣтъ всѣ нерѣнѣ вѣнегда въходѣти въ дворѣ ѡтрѣннѣ 272d *Иез 44:21.* 2. Преминавам (през врата): шрока во врата н пространѣ пѣтъ въводѣн въ погѣвѣлѣ• н мнози сѣтъ въходѣшнѣ нмѣ 204d *Мат 7:13* (204d, 271b).

въходѣ, -а м. [2] εἴσοδος, παρείσδυσις 1. *Обр.* Место за влизане, за проникване: не можѣмѣ оубо прннмѣти възлюбѣннѣ зѣлааго сѣвѣта сего вѣса• отѣуданѣа• ннкакоже да не обрѣшѣтъ въ нѣ въхода 68c. 2. Влизане, достѣп: тако богатнѣ подастѣ сѣ намѣ• въходѣ въ вѣчѣноѣ црѣтво гѣ нашего нѣ хѣ 303a 2 *Петр 1:11.*

въхотѣннѣ, -ѣ ср. [1] въ вѣхотѣннѣ вѣтн ἐν ἐπιθυμίᾳ γίνεσθαι Страстно желая: вндѣ во ж стѣн по нстннѣ мѣжшѣ сѣ: въ вѣхотѣннѣ зрака еѣ вѣвѣ• колнко зѣло прѣвелнктѣн тѣ мѣжѣ сѣдѣла 42a.

въцвнстн, въцвѣтѣ, въцвѣтѣши *св.* [1] ἀναθάλλειν *Обр.* Разцѣфѣ: потомѣ на нѣ оупѣва срдѣце мое н поможе мн: н въцвѣтѣ плѣтъ моя: н отѣ своего поможеннѣа 9c *Пс 27:7.*

въчловѣчѣнѣ сѣ, въчловѣчѣж сѣ, въчловѣчѣнш сѣ *св.* [2] ἐνανθρώπειν Приема човѣшки образ: прнповѣдаѣмѣ гѣ нашего нѣ хѣ... въплѣщѣша же сѣ н въчлѣчѣша отѣ стѣго дѣа• н н стѣна славнѣна прнснодѣвѣы марнѣа 299c (300a).

въчѣтн, въчѣнѣ, въчѣнѣши *св.* [1] В сѣчетаннѣ с инф. – спомагателн глагол за изразѣванѣ на бѣдѣщн дѣѣствнѣа: аще во н мѣ толнкоже лѣтѣ пожнѣмѣ• то тожде оубо въздѣаннѣ нмѣтн въчѣнѣмѣ 241a.

въчпостасѣнѣ, -ѣн *прил.* [1] ἐνυπότακτος Който е в сѣгласнѣ с установеннѣ ред: кротостѣ во ѣже на вѣжѣж• дѣло естѣ вѣдоуѣдно• въчпостасѣно 259c.

вѣы *лич. мест. 2 л. мн.* [274] ὑμεῖς, σύ, ἡμεῖς Внѣ: грдѣтѣ въ слѣдѣ мѣнѣ• н сѣтворю вѣы ловѣца члѣдѣмѣ вѣтн 287a *Мат 4:19* (2b (2), 2c, 3a, 6c, 9b, 15b, 15c, 20b (2), 24a, 24b, 24d, 28a, 28b, 32b, 48a, 48d (5), 49a, 51a, 58d, 59a, 60c, 63d, 64c (2), 64d (2), 66d, 68a, 69a, 73b, 74c, 75a, 78c (2), 79c (2), 79d, 80d, 81a, 82a, 82b, 83a, 86b (2), 88c, 88d (2), 89b, 96a, 99b, 99d, 101c (2), 103a (4), 103d, 106d (2), 109a (2), 109d (2), 110c, 112a (2), 112c (3), 113d, 114a, 118b (4), 119d, 121c (2), 123a (2), 123b (6), 124d, 126b, 126c (4), 126d (2), 131a, 131b, 132c, 132d (5), 133c, 133d, 134d (3), 135a, 136a, 137c (2), 137d, 138b (2), 140b, 142d, 146a (2), 147c (3), 148a, 148b (2), 149c, 149d, 150b, 150c (2), 150d (2), 152c (2), 159a (2), 159b, 161b, 161c, 162a (2), 166a, 166b, 166c, 168d (2), 173a (2), 174a, 174b, 175a, 175b (2), 177c (2), 177d, 178a, 182d, 183d, 185a, 187a, 190a, 191c, 192a, 199c, 200c (2), 200d (2), 204b

(2), 205a, 209d, 210a, 211c, 211d, 212a, 214a, 215d, 216a (2), 217b, 219c (3), 223a (3), 225a, 226d, 229b, 230a, 230b, 234c (2), 234d (3), 239b (2), 240a, 240b, 242a, 245b, 247b, 248b, 248c, 249a, 249b, 249c, 250b, 250c (2), 251b, 255b, 255d, 256d, 257a (3), 258b (2), 258c (2), 261d (2), 262b, 262d, 263a, 265d, 267c, 268b, 270a, 270b, 274c, 278a, 278b, 280a, 280d, 282a, 282c (3), 282d, 284a, 285a, 285b, 286a, 286b, 286c, 286d, 287b, 289a, 290a, 290c, 293a, 294a, 294c, 295c, 299a (2), 303a, 303b, 303d, 308b (3).

вѣннѣнѣ, -ѣн *прил.* [1] ἔκτενης Постоянен, усърден: съ во родѣ рече молнтвоѣж
вѣннннѣж • н вѣрѣж съ постомѣ нсходнтѣ 214d *Мат 17:21*.

вѣннѣж *нареч.* [23] ἀδιαλείπτως, διὰ παντός, ἐνδελεχῶς Винаги, постоянно: дѣаннѣ
дш̄а н тѣла твоѣго • вѣннѣж да боудѣтъ ѣнста н бес порока 197c (20c, 62a, 79d, 94a,
98d, 110c, 120a, 126a, 184d, 193a, 196b, 200d, 206b, 211a, 213a, 227c, 227d (2),
230b, 232c, 291a, 292b).

вѣкнѣжтн, вѣкнѣж, вѣкнѣжн *св.* [1] μανθάνειν Науча се: добро же паѣ вѣкнѣжтн • аште н
кѣто зѣло мѣдрѣ лѣнтѣ сѣ 102b.

вѣснтн, вѣшж, вѣсншн *несв.* [3] ὑψοῦν Издигам, извисявам: еанко во себе кѣо ннзнтѣ •
толнко паѣ вѣснтѣ н бѣъ 145d. ■ вѣснтн сѣ ὑψοῦν ἑαυτόν *Прен.* Възгордявам се,
превѣзнасям се: вѣск вѣсан сѣ обннзѣкѣтъ: н ннзѣн сѣ вѣзвѣснтѣ сѣ 12c *Лук*
14:11 (118d).

вѣсоковѣтвѣнѣ, -ѣн *прил.* [1] μετεωρόκλαδος *Обр.* Който е разположен на горните
клони: вѣсокомѣдрѣн • дроѣгѣ оѣво естѣ прѣзѣрнвалго... едннго во дрѣва вѣтвн
естѣ • а плодѣ прѣмѣнѣнѣ • овѣ мнѣтн сѣмѣренѣ овѣ же вѣсоковѣтвѣнѣ 100a.

вѣсоколетѣнѣ, -ѣн *прил.* [1] ὑψιπετής *Обр.* Който лети високо: запѣвѣдн сѣса нашѣго
сѣхраннѣж вѣсоколетѣнѣж • яже вѣзведетъ нѣы вѣ вѣшѣнн нѣмѣ 255b.

вѣсокомѣдрѣннѣ, -ѣа *ср.* [1] ὑψηλοφροσύνη Високомерие, високо самомнение: ѡ
вѣсокомѣдрѣннн 100a.

вѣсокомѣдрѣнѣ, -ѣа *ср.* [1] ὑψηλοφροσύνη Високомерие, високо самомнение: аште оѣво
ослабѣвѣше велнѣаннѣмѣ дамѣ мѣсто вѣсокомѣдрѣнѣж • не оѣсноѣжѣтъ кѣ томоѣ вразн
нашн плѣннтн нѣы 100b.

вѣсокомѣдрѣватн, вѣсокомѣдрѣѣж, вѣсокомѣдрѣѣжн *несв.* [6] ὑψηλοφροεῖν, τὰ
ὑψηλὰ φροεῖν Възгордявам се, имам високо самомнение: богатѣннѣж вѣ
нѣнѣашѣннн вѣкѣж запѣвѣдн не вѣсокомѣдрѣватн • нн оѣпѣватн на богатѣство
вѣзвѣктнѣа 30d I *Тим 6:17* (100c, 100d (2), 101a, 124c).

вѣсокомѣдрѣ, -ѣн *прил.* [1] *Субст.* вѣсокомѣдрѣн ὁ ὑψηλόφρων Този, който е
високомерен, има високо самомнение: вѣсокомѣдрѣн • дроѣгѣ оѣво естѣ
прѣзѣрнвалго • прѣмѣннѣж же сѣ естѣ кѣ велнѣавоѣмоѣ 100a.

високомахдрьнь, -ын *прил.* [2] ὑψηλόφρων Който е високомерен, има високо
самомнение: не боудѣмъ оубо слава радн н високомахдрьнн 100b. *Субст.*
високомахдрьннн οἱ ὑψηλοφρονοῦντες Тези, които са високомерни, имат
високо самомнение: съмѣрѣиан сѧ възнесеть сѧ• а високомахдрьннн обннзѧтъ сѧ
101c.

високопарнвъ, -ын *прил.* [1] ὑψιπετεῖν *Прен.* Извисен: съмѣреномахдрѣ високопарнѡ• н
лѣроходнѡ сътворѣеть ѡлѧ 145d.

високоосрдъ, -ын *прил.* [1] ὑψηλόκαρδιος Който е горд по душа, високомерен: нечнсть
прѣдѧтъ Глѧтъ въсь високоосрдънн 100c *Притч* 16:5.

високъ, -ын *прил.* [18] ὑψηλός, ἀνώτερος, γενόμενος **1.** Висок: высокъ творѣн домъ
свои• нштеть съкроушннн 99b *Притч* 17:16. **2.** Разположен високо, непристъпен:
ненавнѣн неправдѧты... съ веселнть сѧ въ пещерѣкъ висоцѣкъ• хлѣбъ емоу дастъ сѧ
224b *Ис* 33:16. **3.** *Прен.* Който превъзхожда, стои над другите: млѣѡ въшьшн
еть всѣхъ добрънн 231b. **4.** *Прен.* Възвишен: ѡрннцъ... аще ли сънндетъ отъ
високаго жнтѧи н вндѣннѡ• н обѧжетъ сѧ жнтннскѡи кжплѡи• н бесѣдѡи•
неключнмъ бѡу• н ѡлѧтъ небрѣгомъ бѧдетъ 273d. **5.** *Прен.* Който гледа отвисоко,
високомерен, надменен: отъродъ зѧлъ• висоцѣкъ оун нмать• вѣждама же своима
възноснть сѧ 102d *Притч* 30:13. *Субст.* а) висоцнн Надменните, горделивите
хора: людн кроутѣкѧи спѣеть гѣ• оун же высокѧхъ съмѣрнть 260a *Пе* 17:28; б)
високаѧ ὑψηλά Високопарни думи: не хвалнть сѧ н не глѣте высокѧхъ въ
грѣдѧнн 100d *1 Царств* 2:3; в) висоѡаншѡѧ τὰ ὑψηλότερα Нещата, които са
над нас, трудно понятни и трудно постижими: блѡстн же сѧ комоужѧдо себе
трѣбѣкъ есть• а не висоѡаншннхъ• н глаѡбѡшннхъ помѧшлѡтн 280b. ♦ нтн високоѡж
въннѡ пореѡεσθαι ὑψηλῶ τραχήλῳ Вървя гордо, предизвикателно: занеже
възвъншѡ сѧ дѡште сноѡ• н ндошѡ високоѡж вънѡ• н помнзнннмъ оунѡ 45a
Ис 3:16 (19b, 51d, 52a, 54d, 100c, 101c, 221b, 167d, 257c).

висота, -ы *ж.* [10] ὕψος, ὕψωμα, τὸ ὕψος **1.** Височина: ѡко по высоцѣкъ нѣснѣн отъ
землѡ• оутѡрѣднлѧ еть гѣ мнлостъ своѡ на боѡцннхъ сѧ ѡго 289b *Пе* 102:12. //
Небесна висина: ѡто млъ въпрашѡете о снѣкѣ ѡлѡн• н тѣ сѣдѡтъ о десноѡѡж бѡ на
висотахъ 151c. **2.** *Прен.* Висота, възвишеност, съвършенство: невъзможнѡ же
без ѡвѡвѣ бжѡѧ съмѣреномахдрнѧ комоу донтн на высоцѡж такоѡѡго добродѣѡннѧ
53a. **3.** *Прен.* Възгордяване, превъзнасяне: помѧшленнѧ раздрѡушѡѡжште• н
въсѡкоу высоцѡж въземлѡштѡж на разѡумъ бжнѡ 169d *2 Кор* 10:5. ♦ на высоцѡж εἰς
ὕψος Нависоко, нагоре: врыгѡн каменъ на высоцоу• на главѡ своѡ мѡштеть 113b
Сир 27:28. // *Обр.* такоѡѡн оубо ѡко пѡтнщѣ ѡрѡлъ• на высоцоу въземлеть сѧ• н всѡ
нзмѣннѡ бжѡѡж нзмѣнѡж свѣтовнѡнъ бѡѡѡеть 231d (97d, 99c, 154c, 295b).

висоуѣ *нареч.* [2] ♦ висоуѣ парѡ ὑψιπέτης Който лети високо: безъ нѡѣннѡ съ ѡрннцъ•
ѡрѡлъ еть висоуѣ парѡ 191d. ♦ висоуѣ възнтн метеѡропореῖν Възднгна се,

издигна се нравствено: павлѣ велѣ намѣ вѣсоуѣ възнѣти• н сѣ нѣснѣнни граждани оустроити сѣ: оучитѣ глѣ 37b.

вѣспрь *нареч.* [1] ἄνω Нагоре: ꙗко кто корень горестн вѣспрь прозѣбаѣ пакостн творитѣ• н осквернѣтъ сѣ мнози 283 *Евр* 12:15.

вѣченнѣ, -ѣ *ср.* [1] μελέτη Упражняване: н млѣвж творитн надѣ ннин• млѣвж бѣоугоднж вѣрнѣ• а не отѣ сложеннѣ многѣ словесѣ ли вѣченнѣ закланнѣнѣ• кѣ показаннѣж члѣкоугоднѣ 214d.

вѣше *нареч.* [3] ἀνώτερον На по-високо, по-видно място: даждѣ сеѣмоу мѣсто ꙗко да послѣдетѣ вѣше 119с *Лук* 14:10. ♦ сѣ вѣше ἄνωθεν От горе, от високо: а проучн възлѣзѣше• сѣврѣгоу н сѣ вѣше долѣ 151d (12с).

вѣшннѣ *прил.* [23] ὑψιστος, ἄνω, ἄνωθεν 1. Който е високо в небесата, всевишен: н се мнѣ оубо велѣко безаконнѣ вѣмѣнн сѣ• ꙗко сѣлѣгахѣ прѣдѣ глѣ вѣшнннѣмъ 219b *Иов* 31:28. 2. *Прен.* Божествен, възвишен: онѣ же абне гласомъ велѣкомъ крѣстѣанѣ сѣ наречѣ• н сѣпрнчѣтъ сѣ оклеветанѣмъ намѣ сѣ ннѣмъ почѣстн вѣшннѣго разоума донде 262b. *Субст.* а) вѣшнннѣ (ὁ) ὑψιστος Всевишнѣ, Бог: н црѣтѣко н властѣ н велнчѣство• црѣ подѣ всѣмъ нѣомъ• дано вѣстѣ сѣтѣмъ вѣшннѣго 302с *Дан* 7:27; б) вѣшннѣга тѣ ὑψιστα Небеса, небеснѣ висинѣ: осѣнна вѣ вѣшннннѣхѣ блнѣ градѣн вѣ нма гнѣ 230d *Мат* 21:9; в) вѣшннѣга тѣ ἄνω *Прен.* Духовнѣте, божественѣте, нетленнѣте неща: трѣкѣ оубо естѣ• пренѣно трѣкѣзнѣтн сѣ н вѣдѣтн• н вѣшнннѣхѣ некатн н моудровѣтн 20а. ♦ вѣшнннѣ нерѣсалнѣтѣ ἢ ἄνω Ἱερουσαλήμ Горнѣят Йерусалим, небеснѣо царство: подвнгрн сѣ законнѣтѣ пострадаѣтѣ• да вѣнѣць егоже вѣждѣлѣтѣ вѣспрннѣмѣше• н вѣнѣчѣанѣтѣ ꙗвншн сѣ вѣ вѣншѣнннѣмъ нелнѣтѣ 54с (19с, 36а, 37с (2), 188с, 234а, 251d, 255b, 271а, 284d (2), 285с, 286а, 286с, 289d, 294d, 302с).

вѣпа, -ѣ *ж.* [10] τράχηλος, ἀχὴν Врат, шия: н носнѣтѣ же не тѣвѣж не вѣзѣмѣстн братннн своен• нѣ• н плака сѣ на вѣн отѣ любѣвн мѣногѣ 113d. // *Обр.* таковѣн пренѣно подѣкланѣетѣ вѣнѣж своѣж• подѣтѣ лѣгѣтѣкоѣ н мазанѣо нго чѣбѣ 223d. ♦ жестокаѣ вѣпа τὸ σκληροτράχηλον Упоритѣст, тѣврѣдоглавство: н не наказаѣомѣтѣ сѣ члѣдѣнскоѣж ранѣѣж• нн оуѣмѣ жестокуѣта нашеѣ вѣпа• ꙗромѣтѣ нхѣтѣ• нѣ ꙗще паѣе о зѣлѣхѣтѣ моудраѣемѣтѣ сѣ 298b. ♦ нтн вѣсокоѣж вѣнѣж порѣѣѣсѣѣѣι ὑψηλῶ τραχήλω Вѣрѣвя гордо, предизѣвикатѣлно: занѣже вѣзѣвѣсншѣ сѣ дѣштѣ снѣнѣ• н ндошнѣ вѣсокоѣж вѣнѣж• н помнзаннѣмѣтѣ оунѣж 45а *Ис* 3:16 (44d, 110b, 162с, 220b, 212с, 239с).

вѣдова, -ѣ *ж.* [1] χήρα Вдовѣца: прѣподобѣннаѣ• аннѣ дѣштн фанѣннѣтѣ... н та вѣдовоѣж сѣштн до оснндесѣѣтѣтѣ н чѣтѣырѣтѣ лѣтѣтѣ• ꙗже не остѣупѣашѣ отѣ црѣкѣ постѣомѣтѣ н млѣвѣамн слѣжаштн бѣоу 51с *Лук* 2:37.

въдовница, -а жс. [14] **χήρα** Вдовица: не обръщай се сѡ оубожан• прннесъшѡмѡ дѡвѣ лепѣтъ въдовницѡ• н болѣе ѡсѣхъ прнпатъ н 271с (17с, 22b, 36b, 49d, 51b (3), 69a, 111с, 163d, 214с, 215с, 279a).

въдовнѹк *прил.* [1] **χήρας** Вдовишки: блѣнѣ гѣблѡщѡго на мѡ прнде• оуста же въдовнѹка блѣншѡ мѡ 210d *Иов 29:13*.

въсебогатъ, -ын *прил.* [1] **πάμπλουτος** Пребогат, располагащ с обилие от блага: блѣнѣ бѣ въсебогатѣн• бѣ даган въсѣмѣтъ ѹлѡмѣ• н не поносѡ 104b.

въсегда *нареч.* [21] **πάντοτε, καθ' ἐκάστην** Винаги, постоянно: прнлежѣно всѣн молнмѣ сѡ благовольтноуѡмѡу бѡу въсегда оукланѡтн нѣы штедрѡтамѣ еѡ отѣ непѡлѣзѣнѣнѣхѣ 107b. ♦ въсегда въсѣмѣтъ **παντάπασιν** Винаги на всички: такоже н азѣ въсегда въсѣмѣтъ оугаждѡж• не нштѡж своѡѡ полѣзѡ• нѣы многѣнѣхѣ да спѣжѣтъ сѡ 153d *1 Кор 10:33* (26d, 63b (2), 68a, 72a, 114a, 132с, 151a, 189b, 191a, 196b, 196d, 222с, 224a, 238d, 243a, 258b, 270a, 303b).

въсегоднѣн, въсегождѡж, въсегоднѣнш *несв.* [1] **ἐὐαρεστεῖν** Угаждам във всичко, постѣпвам изѣяло съобразно нечии желанія: ходѡщѣ по нестнѣ гѣнѣ• нже въыстѣ слѡузнѣтель ѡсѣмѣтъ• ѡмоуѡже аще всегоднѣтъ въ нѣынѣшѣннѣмѣ вѣцѣ• въспрнмѣмѣтъ въ бѡдоушнн 280b.

въсеѡубнѣтель, -ѡ м. [1] **ὄλεθρος** Тѡзи, който убивѡ, погубѡва: егдаже глѡтъ мнрѣ н оутѡврѡжденѣ• тѣгда вънезапѡж нападѣтъ нѣхѣ всеѡубнѣтель 227a *1 Сол 5:3*.

въседрѡжнѣтель, -ѡ м. [5] **παντοκράτωρ** Вседѡржнѣтел, всеснлннѣт Господ: кто възѡможѣтъ съпѡвѣдатн пѡчннѡ блѡгѡсрѣдѣѡ тѡѡѡго... бѣ ѡседрѡжнѣтелю• н гѣн мнлѡстѣн 294a (179a, 281d, 287с, 303с).

въседѣѣн, -ѡ м. [1] **πανοῦργος** Блѡгоразумѣн, мѡдѡр чѡвек: неѣзѣлѡбнѣнѣн вѣрѡуѣтъ въсеѡу слѡвѣсѣн• въседѣѣн же прнходнѣтъ въ покѡаннѣ 94a *Притч 14:15*.

въседѣѣнѣство, -ѡ ср. [1] **πανουργία** Изкуснѡст, опнѣтнѡст: разѡумѣнѣнѣ• неѣзѣлѡбнѣнѣн вѣседѣѣнѣство• а неѡказѡннн вѣлѡжнѣнѣ срѣѣ 174a *Притч 8:5*.

въседѣѣтѣлѣнѣтъ, -ын *прил.* [1] **πανάρετος** Съвѡршен, превѣзходѣн: егда оубѡ прнзѣѡвѡемѣтъ• сѣѣжѣ н ѣднносѡщнѡѡѣжѣ трѡнѣѡж• прѣѡнѣстѡмн млѣмн... тѣгда н мѣы самн прндемѣтъ• н въспрнмѣемѣтъ вѣседѣѣтѣлѣнѣнѣѡа дарѣы• ѡ неѣн оутѡврѡжденѣнѣѡа 231b.

въсеѣзѣлѣтъ, -ын *прил.* [1] **παιπόνηρος, πάγκακος** Мноѡо вредѣн, гѣбелѣн: нападѣѣтъ въсеѣзѣлѣнѣн вѣѣсѣ съ ѹлѣѣѣ 57d (90a).

въсеѣлнѣтъ *нареч.* [1] **παντοίως** По всѣѡакѡвѣн начин, всѣѡчески: въсеѣлнѣтъ пѡдѡвнѣнѣмѣтъ сѡ не датн неѡпѣштѡваннѣѡа• нн вннѣѣ пѣѡѡлѣнѡу бѣытн на нѣы 127с.

въсеѡошѣнѣтъ, -ын *прил.* [1] **παννύχιος** Всѡнощен, който прѡдѣлѡжѡва прѣз ѣѡлѡтѡ ношѣ: въсеѡошѣнѣнѣѡѡѡ намѣтъ слѡвѡслѡвѣсѣѣ тѡѡѡѡе дарѡуѣн• пѣѣтн вѣлѣѣѣпѣнѣѡѡѡ нѡмѡ тѡѡѡѡе 47b.

всеплодѣнъ, -ѣн *прил.* [2] ὀλοκάρπωμα Който се състои само от плодове: *яко* бѣ
несоушен *я*: и обрѣте *я* достоинны себѣ: и *яко* всеплодѣнъ *я* жрътвѣны приатъ *я* 4с
Прем 3:6 (284d).

всесъвършенъ, -ѣн *прил.* [1] παντελής Който притежава всички съвършенства: и
просто рещи• не приемлетъ врѣсъ чинъ нхъ• всесъвършенна бжѣа правѣда 280а.

всесъжгаемъ, -ѣн *прич.-прил.* [4] *Субст.* всесъжгаемою, всесъжгаемою
ὀλοκαύτωμα Жертвоприношение чрез изгаряне, всесъжежение: *зане* многотн
хошемъ а не жрътвѣ• и познаниж бжѣю• неже всесъжгаемъихъ 199b *Ос 6:6* (271b
(2), 272с).

всесъжеши сѧ, всесъжыж сѧ, всесъжыжеши сѧ *св.* [1] ὀλοκαυτοῦν σεαυτόν *Обр.*
Принеса себе си в жертва: всесъжыж сѧ самъ бѣу всь• на трѣбнщн исповѣданни
сльзъ 271d.

всетълѣнѣ, -ѧ *ср.* [1] ὄλεθρος Унищожение: хоташте бо богатити сѧ• въпадажтѣ сѧ въ
напастн• и сѣтн неприазнины: и похотн многы несъмыслѣны: и врѣждажшта: *яже*
погрѣжажтѣ влѣкы: въ всетълѣнѣ: и погубѣклъ 32с *1 Тим 6:9*.

вьсь¹, -н *ж.* [1] Село, малко населено място: съ аѣтнохъ родомъ галатинъ вѣ• отъ всн
рекомъ *я* медосагъ• сѣща въ странахъ тогожде града анкүрты 309а.

вьсь² *мест.* [724] πᾶς, ἅπας, ὅλος, παντοῖος, λοιπός, ἅπών *1. мн.* Всички: *егда* бо
нзидетъ оумъ отъ тѣсенънхъ пѣвальн: то видитъ по рѣдоу вьсѣк прониценыя• врагъ
32d. **2.** Цял, целият: *якоже* бо чловѣкоу вѣтъятъ котерын любо оудъ: вьсь влѣкы
оуже образъ без лѣпоты сътворитъ 18b. // Пълен, съвършен: да тнхо и безмѣвно
житне живемъ въ вьсемъ благовѣрн-н правѣдѣ 34b *1 Тим 2:2*. **3.** Всеки, който и да
е: *якоже* бо любитъ гѣ показанъ• вьетъ же всего сѣа *якоже* приемлетъ 174b *Евр*
6:12. **4.** Всякакъв: ови же ни въ црѣкѣвъ нзлазѣще: ни града жи видѣвъше:
отънеаѣ оудниѣша: дѣтельни вьсѣми оукрасовани 3с. **5. Като нареч.** вьсемъ,
вьсѣмъ ὅλος При отрицание – изобщо, в никакъв случай: вьсемъ бо неподобно
естъ влѣкоу сѣстн сѧ хоташтоу• съ женами вѣстн или пнтн• или стронти женты 44с.
Субст. вьсе, вьса (τὰ) πάντα, πᾶν, τὰ σύμπαντα, ἅπαντα, ὅλον, ὅλα, ταῦτα
Всичко, всички неща: истиннож правденъ *исн* гн о вѣхъ *яже* сътвори намъ 305b.
♦ въ вьсѣхъ, въ вьсемъ ἐν ἅπασιν, ἐν πᾶσιν, ἐν παντί; при вьсемъ ἐν πᾶσιν, ἐν
ἅπασιν Във всичко, във всички случаи, винаги: *яже* въннматн себѣ въ вьсѣхъ•
велнка +вещь+ *истъ* и съпастъна 128d. ♦ по вьсемоу κατὰ πάντα Във всяко
отношение, във всичко: и дѣвнца• аште не по вьсемоу таковн боудотъ• *якоже*
истиньни подобьнщи хѣн• то не можт сѧ сѣтн 53с. ♦ прѣжде вьсего прѣотон
πάντων, πρὸ πάντων Преди всичко, най-вече: прѣжде же вьсего• подобаетъ
дѣвнщн• масломъ благотворенн оукрастити свож свѣштоу 55а. ♦ вьсь цѣлъ
ὀλόκληρος Цялостен, непокътнат, съвършен: се оубо дрѣготръпѣе живеть• съ
нижшнми• вѣроу вьж цѣлоу 244а. ♦ вьсѣмъ срѣдцемъ ὀλοкарδίως, εἰλικρινῶς,

ὅλη καρδία; нзъ всего сръдъца ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας
 Искрено, с цялата си душа, с цялото си сърце, всеотдайно: подвигни сѧ вѣсѣ
 пѣтърѧ н вѣсѣмъ сѣрѣмъ работати бѡу н томоу годнѣтѣ ѱѣомъ тѣломъ н дѣломъ 54b.
 ♦ по всемоу образоу **κατὰ πάντα τρόπον** По всякакѣв начин: подобаетъ же н
 днакомъ• ꙗко слоужителе соуше таниъ **ἵψ̄ χ̄β̄**• по всемоу образоу вѣсѣмъ годнѣтѣ 281b.
 ♦ на всѣа врѣмена, въ всѣа врѣмена **ἐν παντὶ καιρῶ** Постоянно, по всяко време:
 надъ вѣсѣмн прѣимъше цѣнтъ вѣрж... молаше сѧ въ всѧ врѣмена• н вѣсе само
 вѣдаше• н въ вѣсемъ трѣпѣнън н мѣтвѣ 252b *Еф 6:18*. ♦ вѣсе оружїе, всѣа оружїа
πανοπλία, παντευχία *Обр.* Пълно въоръжение: овлѣцѣте сѧ въ вѣса оружїа
 бж҃їа• да възможете стати протѣвж кѣзнемъ непрѣязннѣомъ 252a *Еф 6:11*. ♦ сѣ
 вѣсѣмъ домоу свономъ **πανοικί** С всичките си близки: н раавъ бл҃днѣца за
 страннѣлюбѣе сѣ вѣсѣмъ домоу свономъ спѣ сѧ 210b. ♦ пожрѣтѣ сѧ вѣсѣ **ὀλοκαυτοῦν**
σεαυτόν Пожертвам се изцяло: аще тако пожрѣши сѧ вѣсѣ бѡу• то оунетѣши сѧ
 отъ проказы• невнѣтѣхъ вѣрѣдовъ 272a. ♦ вѣсѣгда вѣсѣмъ **παντάπασιν** Винаги на
 всички: ꙗкоже н азъ вѣсѣгда вѣсѣмъ оугаждаж• не нштж своеѧ польза• нъ
 многыхъ да спѣжѣтѣ сѧ 153d *1 Кор 10:33*. ♦ вѣсе дрѣзжѣтѣ **πάντα τολμᾶν** Готов
 сѣм на всичко: въ наватѣцѣ бо говѣнне нмѣтѣ н тако лицемѣроужѣтѣ• послѣжде же
 вѣсе дрѣзжѣтѣ 43c (2b, 2c, 3b (2), 3d (2), 4b, 4c, 5c (2), 6a, 6c (3), 7a, 8a, 8b, 9b,
 9c, 10d, 11a, 11b, 11c, 11d, 12a, 12c (2), 13b (2), 16a, 16c, 17a, 17b, 17d, 18a, 18b
 (3), 18c (2), 19b, 21c, 22a, 24a, 24b, 24c (2), 25a, 26c, 27b (4), 27d, 28b (2), 28d, 29d,
 30b, 30c, 30d, 31d, 32d (2), 33b, 33c (3), 33d (2), 34a (2), 34d, 35a, 35c, 36a, 37a,
 37d, 38d, 39a (2), 39c, 40c, 40d, 41c, 42b, 42c (2), 42d, 43a, 44c, 45c (2), 45d, 46b,
 46c, 46d, 47a, 47b, 47d, 48a, 49a, 49d, 50d, 51c, 52c (3), 52d (2), 54a, 54d (2), 56b
 (2), 57b, 57c, 58d, 59a (3), 59b, 59c, 60a, 60c, 60d (2), 61b (2), 61c (2), 63c (2), 64c
 (2), 65a, 65b, 65c, 65d, 66a, 66b, 66d, 67c (2), 68a (2), 68b (2), 70b, 71d, 72d, 73a (3),
 73b, 73d, 74b, 74d, 76a, 76b, 77d, 78c (2), 79a, 79d (3), 80d, 81c (3), 82c, 83b, 83c,
 83d (2), 84d, 85a, 86b, 86c, 88a, 88d, 89a (2), 89b, 89d, 90a, 90b, 91c (2), 91d, 92a
 (3), 92c, 92d, 93a (2), 93c (2), 94a, 94b, 94d, 95a, 95b, 95c, 96c, 96d, 97b, 97c (2),
 97d (2), 98c, 98d, 99a, 99b (2), 99c (2), 99d, 100c, 100d, 101b (2), 102b (2), 102c,
 102d, 103b, 103d, 104b, 104c, 105d, 107b, 107c (2), 108a (2), 108c, 108d, 109b,
 110c, 111d, 112a, 112b, 112c, 113a (2), 113b, 114a, 114d, 115b, 115d, 116c, 117a,
 118a, 120a, 120b, 121a (2), 122b (2), 123a, 124a, 126a, 126b (3), 126d (2), 128d,
 129a, 129c (2), 129d, 130a (2), 130b, 131a, 133d, 134c, 136a, 136b, 138a (2), 138d,
 139b, 140a (2), 141c, 141d, 142c, 144a, 144c, 144d, 145b, 146a, 146b, 146c, 147c,
 147d, 148a (2), 148c, 149c, 149d, 150a, 150b, 150d (3), 151a, 151b, 151c, 152b (2),
 152c, 153c, 153d, 154a (2), 154c, 154d, 155b, 155c, 156c (2), 157a, 157c, 157d, 158a,
 159b, 159c, 160d, 161d, 162c, 162d, 163a, 164c, 165a, 165d (2), 166a (2), 166b, 166d
 (2), 167a, 167b, 168a, 168b (4), 168c, 168d (2), 170b (2), 171b, 171c, 173a, 175b,
 175c, 175d (2), 176c, 177a, 177b, 180b, 180d, 181b, 181c, 181d, 182b, 182c, 183c (2),
 183d, 184c (3), 185b, 186c (2), 186d, 187c (3), 188b, 188c (2), 189a, 189b (2), 189c
 (2), 190b, 190c, 190d, 191b, 192a (2), 192d, 193a, 193d, 194a, 194b (2), 195a, 195b,
 196c (2), 197b, 197c, 197d, 198a, 198c, 198d, 199a, 200a (2), 200d, 202d, 203b, 204a,
 204c, 205c, 205d, 208c (2), 209b (2), 209c, 209d, 210a, 210b, 210d, 211d (2), 212b,
 213b, 213c, 214c, 215a, 215c, 215d, 216a (2), 217a, 218d, 219d (2), 220c, 221b, 222a
 (3), 222b, 222c, 222d (2), 223c (2), 223d (2), 224a (2), 225a, 226a, 226d (2), 227c (6),
 227d (2), 228c (2), 229b, 230a, 230b, 231a (2), 231b, 231d, 232a, 233c, 234a (6),
 234c, 235b (2), 235d, 236b, 237c, 238a, 238d, 240b, 240c, 241d, 242a, 242b (2), 242c,

242d, 243c, 243d, 244b, 244c, 245d, 247a, 247b (2), 247d, 248d, 249a (3), 249b, 249c (2), 249d (5), 250a (3), 250b (4), 250c, 251a (2), 251d, 252b (5), 252c (2), 253a, 253b (2), 253c (2), 254b, 255a (2), 255c, 255d, 256a (2), 256c, 256d, 257b (2), 257c, 257d, 258a (2), 258b, 258c, 258d (2), 259c, 259d, 263b, 263d, 264c (2), 265a, 265c (3), 265d (2), 266c, 266d (2), 267d, 268a, 268b, 268c, 268d, 269b, 269d, 270a (5), 270b (2), 270d, 271a (2), 271b, 271c (2), 271d (2), 272a (2), 272d (2), 273b (3), 273d (3), 274b, 276d, 277b, 277c, 278a, 279a (3), 279c, 279d, 280a, 280b (2), 281b, 281c (2), 281d (2), 282b, 283a, 283b, 283c, 284b, 285d (2), 286b, 286d, 287b, 287c, 287d (2), 288a (2), 288b, 288c, 288d (2), 289c, 289d, 290b, 290c, 290d, 291a, 291b, 291c (2), 292a, 292d, 294b, 295b, 295c, 296a (2), 296c (2), 297b, 298a, 298b, 298d, 299a, 299b, 299d, 302c, 303b, 304d, 305a (2), 305d (3), 306a, 306d, 307a (2), 307b (2), 307c (3), 308b, 309b).

всьжде нареч. [1] ἐν παντί Във всичко, във всички случаи: ннчнмъже ꙗ҃цѣте сѧ• нъ всьжде млтѣвоѡж н моленнемъ• съ бл҃гымъ прошеннѧ вашѧ• да съказаѡтъ сѧ къ бг҃у 269d *Фил 4:6*.

всьако нареч. [5] πάντως **1.** Във всички случаи, непременно: таковаа бо вѣсѣда• въ бѣсловѣе вѣмѣнаетъ сѧ• н вѣако нли оуспѣетъ• нли оуспѣхъ прїметъ 220c. **2.** Сигурно, навярно: нъ всьако речешн ми• подобаетъ старцемъ трѣзвнннмъ быти чнстомъ 241b (173a, 182a, 232a).

всьакъ, -ын *мест.-прил.* [62] πᾶς, ἕκαστος **1.** Всеки: повннѣте сѧ оубо всьакомоу създаныѡж г҃а ради 165d *1 Петр 2:13*. **2.** Всякакъв, какъвто и да е: любѧ нскрѣннѧго• далече ѡстѣ отъ всьакого грѣха 208c. **3.** Цял, целият: вѣщѣемъ оубо храниемъ бл҃годѣмъ сѧ• възлюбленнѧ не паствн отъ врага въ сѣтн смѣха 206d. ♦ на всьакъ чьстѣ *κατὰ πᾶσαν ὄραν* Постоянно: мѣы же прнврьзѣмъ себе• прѣдъ бл҃гостѣ бж҃ѡж• молаште сѧ ѡмоу на всьакъ чьстѣ• да оучстнтъ срдѣа нашѧ 172c. ♦ всьака плѣтъ *πᾶσα σὰρξ* Всяко живо същество: немощнаа всего мнра• нзбѣра въ гла• да посрамнтъ крѣпѣкаа• тако да не похвалнтъ сѧ всьака плѣтъ прѣдъ ннмъ 217a *1 Кор 1:29*. ♦ въ всьако врѣмѧ *ἐν παντί καιρῷ* Винаги, постоянно, по всяко време: блаженн храништен сѣдѣ• н творѡштен правѣдоу въ всьако врѣмѧ 159c *Пс 105:3* (19a, 19b, 19c, 19d, 20a, 56b, 128b, 128d (2), 129b (2), 130d, 134a, 135b, 135d, 136c, 138c, 140a, 140d, 142a, 147c, 154b, 155c, 156a, 159c, 160a, 160d, 167b, 168b, 168d, 169c (2), 170c, 172d, 174c, 175b, 175c, 180b, 184d, 187d, 188a, 188b, 193c, 195d, 196b (3), 196c, 196d, 197b, 197c, 199a, 204b, 205d, 219a, 308c).

всьждоу нареч. [4] πάντοθεν, πανταχοῦ **1.** Навсякъде: всьждоу сѣтн• н прѣжалн ѡмоу полѡклн сѣтъ• разоумѣемн нмелнннцн• н ловьцн 167b. **2.** Отвсякъде: похвалнвнн сѧ... оврѣте сѧ мѣста нѣ нѣгы поконна: нъ тако плѣннннкъ всьждоу обнчудемъ ѡстѣ 97c (50b, 242c).

вчѣра нареч. [1] χθές Вчѣра: вчѣра вамъ възлюбленнѧ• ѡ отѣданнн нскрѣннѡмоу вѣсѣдовахомъ 150c.

вѣгодъ, -ын *прил.* [1] ἐπιστήμων Вещ, опытен: вѣгодън оубо нгоуменъ• не оставнтъ нзвѣноу быти оученноу 246b.

вѣднвѣ, -ын *прил.* [1] ἐπιστήμων Вещ, знаещ, умеещ: кто прѣдѣръ н вѣднвѣ въ вѣсть.
да явнѣтъ отъ добра жнѣтнѣ дѣла своѣа въ кротостн мѣдростѣнѣ 106d *Иак 3:13*.

вѣдѣ, -н *жс.* [1] γνῶσις Знание, познание: лн во естѣ глѣштннхѣ н не творѣштннхѣ
сѣждѣннѣ лѣженментѣнѣ оуѣштѣмѣ вѣдѣ н настѣпажштѣмѣ спѣтн 56d.

вѣдѣннѣ, -н *ср.* [3] γνῶσις Знание, познание: оставнѣте безоумнѣ да жнвн вѣдѣте нѣѣтѣ
въ вѣдѣннѣ разѣма 286с *Притч 9:6* (80с, 155b).

вѣдѣтн, вѣмѣ/вѣдѣ, вѣсн *несв.* [119] γινώσκειν, εἰδέναι, ὁρᾶν Знаю, известно ми е:
трѣбѣ же е вѣдѣтн мѣслѣ вѣѣствѣнааго ѱаннѣа: такоже въ занѣ дѣтн въ
помнлваннѣ мѣсто: некрѣнѣааго повелѣно естѣ 29а. // Осѣзнавам: аште лн
вѣспротнвншн сѣ скрѣвѣнѣннѣ наносомѣ н ннѣхѣ зазнѣашн нѣ вѣсн тако
велѣннѣ вѣѣл протнвншн сѣ 75d. // Имам предвѣд: вѣдѣ тако слово за нѣ
прннѣмѣ вѣлѣннѣ длѣжнѣ естѣ вѣдѣтн о стадѣ своѣмѣ тако хѣтѣръ врачѣ 246а. **2.**
Познавам някого или нешо: спѣ же нашѣ гѣ вѣдѣ страстѣ сребролюбнѣ дшн
гоуѣнтѣлѣнѣ сѣштѣу: достонно н неѣлѣннѣ прнноснтѣ 24d. **3.** Умея, мога: ннѣан во
на немѣ любовѣ... далѣе естѣ отъ вѣсѣо грѣха н възлюбѣнѣ вѣмѣ аще лн да
неродоуѣмѣ то вѣстѣ казнѣватн прѣкстоуѣнѣаа нѣ стѣхѣ его заповѣдѣн 257b.
Субст. **а)** вѣдѣннѣ ὁ εἰδώς Този, който умеет да прави нешо: вѣдѣннѣ коуѣлѣ дѣатн
прнѣврѣштѣтѣ много н не вѣдѣннѣ тѣштѣтѣ прнѣмѣтѣ 129а (2); **б)** вѣдѣннѣ οἱ
γινώσκοντες Тези, които са знаещи, вещи: обрѣтнхѣ сѣ н вѣдѣхѣ тако не
лѣгѣкѣмѣ тѣеннѣ... нн разоумнѣмѣ богатѣство нн вѣдоуѣннѣмѣ благодѣтѣ 219b
Екл 9:11; **в)** не вѣдѣннѣ οἱ μὴ εἰδότες Тези, които не знаят, не познават нешо:
мѣ оуѣо мѣнѣштѣн сѣ вѣдѣтн кѣннѣгѣ н не хрѣнѣштѣ: лнше ннѣмѣ осѣждѣннѣ
вѣтн паѣ не вѣдоуѣштннхѣ 45d. ♦ не вѣдѣтн ἀγνοεῖν; не вѣстѣ ἀδηλον Не знаю,
не осѣзнавам: всѣко во за напѣстѣ ндннѣ нн прѣгрѣшеннѣ неже тѣ не вѣсн
поздѣнѣ прнѣмн 182а. ♦ дрѣво вѣдѣтн τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι Дрѣво нѣ
познѣннѣ: тѣмѣже дрѣво вѣдѣтн разоумно добро н зѣлоу прнѣтѣно естѣ еже
ѣлѣоу прнѣтнѣж вѣтн разоумѣ доброу н зѣлоу 156а (10с, 25с, 27b, 28а, 30b, 31а,
31d, 32b, 35d, 39с, 41b, 42d, 44с, 45с, 45d, 48а, 48с (2), 48d (2), 56b, 61d, 62b, 63d,
74а, 76d, 82d (3), 83а, 85d (2), 86b, 96а, 101с, 102с, 103а, 104с, 108d (2), 112с,
119d, 123b, 127с, 131d, 132с, 135а, 136а, 136d, 139d, 144d, 145b, 147с, 148b, 148d
(2), 149а, 155а, 159b, 163d, 169с, 177b, 181а (3), 183b, 187а, 190b, 191а, 193с,
196d, 197b, 202d, 204b, 217с, 224d, 227а (4), 227b, 229d (2), 233b, 235с, 236с,
245b, 245d, 249b, 252d, 256а, 262с, 262d, 269с (3), 270а, 274с, 277а, 279b, 280а,
282с, 284b, 293с, 302d, 305b, 306с, 307d).

вѣжда, -н *жс.* [5] Само дв. βλέφαρα, ὀφθαλμοί Вежди: не даждѣ сѣна свѣнѣа оуѣнѣа нн
въздѣрѣмн вѣждама свѣнѣа да спѣешн сѣ тако сѣна отъ тенѣта 226b *Притч 6:4*
(102d, 156d, 195с, 226b).

вѣко, -н *ср.* [1] Само дв. βλέφαρα Клепки: снѣ да тн не одолѣтѣтѣ добрѣта н помѣслѣ нн
оуѣловѣнѣ вѣдн свѣнѣа оуѣнѣа нн сѣвѣхѣтн сѣ свѣнѣа вѣкома 41а *Притч 6:25*.

вѣкъ, -а м. [291] αἰών Век, вечност: вл̄ко г̄н н̄се н земаа ц̄рж вѣкъ• благоволи отврѣсти мьнѣ двѣри покаяннѣ 67d. ♦ вѣкъ съ (ὁ) αἰὼν οὗτος; настоѣн вѣкъ ὁ ἐνεστὼς αἰὼν, ὁ παρὼν αἰὼν; н̄ынѣшннн вѣкъ ὁ νῦν αἰὼν; вѣременннн вѣкъ ὁ πρόσκαιρος αἰὼν Този, материалният, земният, преходният живот: не ст̄ннскан... ннѣсже во наносѣ вѣременнаго вѣка• такѣ естѣ тако не т̄лѣжннхъ желаетѣ 192a. ♦ отъ вѣка ἀπὸ (τοῦ) αἰῶνος, ἐξ αἰῶνος Открай време, отдавна, от сътворението на света: оузырнмъ все естѣство• ан̄глъ же н архан̄глъ• н снлъ• н властнн• н отъ вѣка съблюденна• ненздрекана бл̄гаа любѣжннмъ н 285d. ♦ прѣжде вѣкъ πρὸ αἰώνων Преди много време: приповѣдаемъ г̄а нашего ἱϋ̄ χ̄а... прѣжде же вѣкъ нз оц̄а рождена по еж̄твоу 299d. ♦ въ вѣжннн вѣкъ εἰς τοὺς αἰῶνας В бъдещия, вечния живот: томоу сп̄соу нашего слава• оставляемоу прѣхъчъ уловѣчу• съде н въ вѣдоушнн вѣкъ 238b. ♦ въ вѣкъ, въ вѣкы, въ вѣкъ вѣка, въ вѣкы вѣкомъ, въ вѣкы вѣка, въ вѣкы вѣса εἰς τοὺς αἰῶνας, εἰς τὸν αἰῶνα, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνιων, εἰς αἰῶνα αἰῶνος Винаги, вечно, завинаги, навеки: доврѣдѣтельна же слава прѣбываетѣ въ вѣкъ 95d. ♦ прѣбывающаа въ вѣкъ διαιώνιζοντα Това, което е вечно, непреходно: аште во вѣхомъ вѣдѣнн тако пришьльщн есмъ на земаа... желанн вѣхомъ• сжштннхъ по естннѣ нашнхъ• прѣбывающннхъ въ вѣкъ 155a. ♦ к̄нннъ вѣка сего ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου Владетелят на този свят, дяволъ: не разоумѣжъ во тако сн вѣск̄ тоужда сжтѣ• н подѣ властнннного соутѣ• снрѣкѣ к̄нннъ вѣка сего 36a (3d, 7a (2), 8d (2), 10b (2), 13a, 15c (2), 18a (2), 20c (2), 22d (2), 25a (2), 26d (2), 28b (2), 29d (2), 30d, 31b (2), 33b (2), 34c, 34d (3), 35b, 37a, 37c, 37d (2), 39c (2), 43a (2), 45d (2), 47b, 49b (2), 51b, 51d (2), 55b (2), 57b (2), 59b (2), 60d (2), 64d (2), 66a (2), 69b (2), 71a (2), 73b (2), 75b (2), 77a (2), 78c (2), 80a (2), 81b (2), 83a (2), 83d, 85b (2), 86c (2), 88d (2), 90b (2), 92c (2), 94c (2), 97b (2), 99d (2), 100d, 101d (2), 104a (2), 105d (2), 107b (2), 109a (2), 110c (2), 112c (2), 114b (2), 116b (2), 116d, 118b (2), 120a (2), 121c (2), 123c (2), 125b (2), 127a (2), 128c (2), 131c (2), 133b (2), 135a (2), 136a (2), 137c (2), 139b, 140c (2), 142b (2), 143d (2), 145c (2), 146d, 148b (2), 150a (2), 150b (2), 152c (2), 153c, 154b (2), 154c (3), 155b (3), 157b (2), 157d (2), 160c (2), 162a (2), 164d, 166c (2), 169a (2), 172c (2), 175b (2), 177d (2), 179c, 181a (2), 184d, 185b (2), 185d, 187d (2), 190a (2), 191d (2), 192a, 194a (2), 196b (2), 198b (2), 200b (2), 202b (2), 205a (2), 208b (2), 210a (2), 213a, 213b, 214a (2), 216b (2), 217d (2), 219d, 220d, 222a, 223b, 225a (2), 227b, 230d (2), 235a (2), 240d, 242b (2), 245a, 245c (2), 250c (2), 254b, 256b (2), 260b (2), 261c, 265b, 272b (2), 273c, 278d (2), 280b, 280c (2), 283a (2), 284a, 285b (2), 287a (2), 288c (2), 290a (2), 293c (2), 295a, 295d (2), 297c, 299b (2), 303b, 303c, 305d, 308c (2).

вѣннцъ, -а м. [12] στέφανος, διάδημα, παρθένος (!) 1. Обр. Венец: отъ печальнн во вѣннцн плетоуѣ сѣ н въ немощнн снла съврѣшаетѣ сѣ х̄ва 184a. 2. Корона, диадема: мнози мжунтеле сѣдоша на т̄лѣхъ• незаапѣемън же оувазе сѣ вѣннцемъ 104d *Sup 11:5*. 3. Прен. Награда: та во нзволнн паче вѣременноуж сѣмрѣтъ• нежелн цѣломоудрѣннаго лнштн сѣ вѣннца 49c. ♦ вѣннцъ приштн стεφανοῡσθαι Получа награда, прослава: аште оубо естѣ намъ по ап̄лоу законннѣ страдатн н

в'ѣнѣцѣ прѣнати одолѣвъши нечестоумоу дх̄оу любовдѣаннѣа• не нашен силѣ• или постѣ надѣнмиѣ сѣ 46с (50а, 52b, 54b, 62d, 122а, 241b, 278с, 296b).

в'ѣнѣуати, в'ѣнѣуаѣж, в'ѣнѣуаѣши св. [2] **στεφανοῦν**; в'ѣнѣуанѣ **στεφανηφόρος** Увенчая, наградя, възнаградя: или како в'ѣнѣуаѣтѣ сѣ• нже ласкрѣднѣ и всен похотн въстагнѣвъх• вѣлнчаннѣ же и славолюбнѣ не одолѣвъ 87d (54с).

в'ѣнѣунтѣ прил. [1] **στεφανίτης** Обр. Увенчан, носещ венеца на победата: тако и мѣи аще в'ѣнѣунтн вѣитн желаемѣ... нази всакоѣ печали и без-д-рнзѣи на стадин добръта дѣтѣкан възндѣмѣ 193b.

в'ѣра, -гы жс. [64] **πίστις, θρησκεία 1.** Вѣра, вярване в нешто: подобниѣ и мѣи сѣ... в'ѣрѣ крѣвотоунытиа• тже прѣзѣрѣвъши враѣа• съ задн прѣкоснѣ сѣ въскрѣснѣ рнзѣи гнѣа• и авне нсцѣлѣ 217с. **2.** Доверие: отѣкрѣвалн во таноу• гоувѣтѣ в'ѣроу 135с *Сир 27:16*. **3.** Религия, религиозно учение, вѣра в Бога: подвнзанмиѣ сѣ оубо да в'ѣра нашѣ и любѣи и трѣпѣннѣе• тако шлѣмѣ• и тако копннѣ• и все ороужннѣ намѣ да бждетѣ 198d. ♦ в'ѣрѣ нматн, в'ѣрѣ иатн **πιστεύειν, ἐμπιστεύειν, πείθεσθαι, ἔχειν (τὴν) πίστιν, ἐπέχειν** Вярвам, повярвам на някого, в нешто: молниѣ тѣ правѣдннѣе рѣштн людемѣ• да сѣ вѣшѣа не прѣклѣштали въ слѣдѣ рекомааго ісѣа• тебе во всн в'ѣроу емлемѣ 151с. ♦ без в'ѣрѣи **ἄμετρος** Без вѣра: многословесне во без в'ѣрѣи разносѣ оубо• не тѣуыж о дх̄овнѣмѣ дѣлѣ прадѣна и стварлетѣ• нѣ и оунѣныкѣ прѣддѣстѣ и в'ѣсѣ 222с. ♦ скон в'ѣроѣ **οἱ οἰκεῖοι τῆς πίστεως** Тези, които изповядват същата вѣра, единоверци: добро естѣ страннѣлюбнѣе и боу годѣа паѣ же кѣ сконмиѣ в'ѣроѣ 210b. ♦ прѣсннн в'ѣрѣ **οἱ οἰκεῖοι τῆς πίστεως** Тези, които изповядват същата вѣра, единоверци: добро естѣ посѣщати сротѣ и въдовнѣ въ скрѣбн нѣтѣ• и многоудѣнѣи ннѣи паѣ же паѣ прѣснѣнѣхѣ в'ѣрѣ вѣсѣмѣ авѣ 214с. ♦ творѣн в'ѣрѣ **ὁ ποιῶν πίστειс** Този, който говори истината: мрѣзостѣ во гн̄о оустѣнѣи лѣжнѣвѣи• творѣн же в'ѣрѣи прѣнатѣ нми 93d *Притч 12:22* (7d, 8d, 9а, 11с, 20а, 26d, 27а, 40а, 46d, 52с, 53d, 56b, 66а, 71d, 74d, 77с (2), 92а, 93b, 97b, 101а, 122b, 124с, 125b, 126а, 126b, 132d, 135d, 143d (2), 178с, 181d, 182b, 184а, 201b, 212с, 213с, 214d (2), 215с, 215d, 217b, 222а, 226а, 241с, 244а, 246b, 252b, 252с, 253d, 279b, 287с, 296d (2), 297d, 299b).

в'ѣровати, в'ѣроуѣж, в'ѣроуѣши св./несв. [26] **πιστεύειν, ἐμπιστεύειν 1.** Вярвам, приемам нешто за вярно, за истина: мѣи же възлюбленнѣ• не длѣжѣннѣ есмѣ в'ѣровати• или прѣстаати сонннѣхѣ 179с. // Вярвам на някого, доверявам се: павѣлѣ апѣлѣ... не в'ѣровааше во самѣ себѣ• боѣ сѣ ѣда въ тѣшѣте тѣчетѣ• или текѣлѣ естѣ 177b. **2.** Вярвам в Бог: кѣто в'ѣрова гн̄ж и постѣдѣ сѣ• или кѣто прнзѣвавѣ н и прѣзѣрѣ н 182с *Сир 2:10*. *Субст.* **а)** в'ѣровавѣн **ὁ πιστεύσας** Този, който е повярвал на нешто: слѣшѣн повнннѣ естѣ грѣхоу клѣветѣаштѣаго аште в'ѣрѣи ѣмѣтѣ клѣветаннѣо• в'ѣровавѣн бо• нмѣтн наѣнѣтѣ на врата своѣго 71d; **б)** в'ѣровавѣшен **οἱ πιστεύσαντες** Тези, които са повярвали в Бога, христиѣанѣи: всн в'ѣровавѣшен бѣаѣж вѣкѣпѣи и нмаѣаѣ все обѣштѣ 168а *Деян 2:44* (11b, 27а, 27b, 36b, 52b, 70а,

94a, 97b, 121c (2), 133d, 148a, 151d, 168b, 177d, 183d, 203d, 234c, 244d, 268c, 300c).

вѣровѣнъ, -ын *прил.* [1] τῆς πίστεως Който се отнася до вярата: велнкѣн грнгоръ• неокесаринскѣн епѣтъ... достоннѣ вѣстѣтъ ѿ мѣре гнѣ• н евангелста нонна• навѣкнжтн вѣровѣнжж таннж 50a.

вѣрѣннѣ, -а *м.* [1] ὁ πιστός Вярващ човек: вѣ неговѣнхѣ вѣрѣннѣхѣ нмжштннхѣ дхѣ бжѣн• ннѣто плѣтно можетѣ вѣтн 48b.

вѣрѣнъ, -ын *прил.* [26] πιστός, (τῆς) πίστεως, εἰς πίστιν, θρησκος 1. Истински, правдив: подобаетѣ во сѣтѣ епѣоу• вес порока вѣтн... прѣподобноу• вѣздръжноу• застоупающа вѣрноє слово оученна 274b *Тим 1:9.* // Който казва истината, не лъже: вѣрѣнъ же послонѣхѣ не лъжетѣ 94a *Притч 14:5.* 2. Истински, неподправен, какъвто трябва да бѣде: тѣмъже молнмъ сѣ гѣо жѣтвѣ• да нзведетѣ дѣлателѣ на жѣтвѣоу егѣ• нѣ дѣлателѣ такы• правашѣ слово истннѣ... дѣлателѣ вѣрѣнѣта 274c. // Верен, предан: отѣврѣжѣмѣ оубо ѿ насѣ лѣнованнѣ• н тако рабн вѣрѣннѣ• пожндѣмѣ дѣне прншѣствѣа гѣа нашего 83c. 3. Благочестив, набожен, вярващ: аште ли кѣто мѣннѣтъ сѣ вѣрѣнѣ съ не вѣхлѣставаа азѣка своего• сего соѣтѣна вѣра 56b *Иак 1:26.* 4. Който се отнася до вярата: се о вѣрѣнѣемъ съблѣжнѣ глѣаше нмѣ 109d. *Субст.* вѣрѣннѣ *пистоі* Вярващите, християните: еже рѣвноватн• безбожнѣнмѣ ключѣтъ сѣ• а не вѣрѣннѣмѣ н говѣннѣнмѣ 120b (11d, 27b, 27c, 66b, 67b, 74c, 85b (2), 94a, 112b, 122b, 135a, 135d, 136a, 136d, 150b, 224b, 229a, 296d).

вѣрѣнѣ *нареч.* [1] πιστῶς Предано, добросъвестно: добро н пользѣно хѣвѣ братннѣ• еже вѣсноуѣщннхѣ посѣшатн• н мѣтѣж творнтн надѣ нннн• мѣтѣж вѣдоугоднж вѣрѣнѣ 214c.

вѣстнтн, вѣщж, вѣстншн *несв.* [1] μηνύειν Показвам, посочвам: рѣчено во отѣ сѣса• вѣднтѣ н молнтѣ сѣ да не вѣнндетѣ вѣ напастѣ• вѣстнтѣ еже не сътоужатн сн напастыж• н оудолѣноу вѣтн 175a.

вѣстѣ *прил.* [4] κατάδηλος Известен: повѣда цѣломждрнѣ еж• не тѣуыж тѣгдашѣнннмѣ вѣста вѣ• нѣ н вѣсѣмѣ потомѣ родомѣ 49d. ♦ вѣсто естѣ *прόδηλόν ἐστιν*; вѣсто *δηλόν* Известно е: како же н отѣрннжшѣ тн• н оуниѣжнша проснѣшѣн цѣрѣ• вѣсѣмѣ вѣсто естѣ н авѣ 151a (142d, 272d).

вѣстоватн, вѣстоуѣж, вѣстоуѣшн *несв.* [1] ἐπαγγέλλεσθαι Съобщавам, разгласявам: вѣдѣнѣа же вѣ-ѣстн сѣ• нѣ вѣстоуѣн 80c.

вѣстѣ, -н *ж.* [1] φήμη Вест, известие: вѣстѣ же блага влажнтѣ кѣстн 268a *Притч 15:30.*

вѣстѣннѣ, -а *м.* [1] ἄγγελος Вестител: бждн тако нванѣ хѣвѣ прѣѣа• ѣстѣн гнѣ вѣстѣннѣ 253c.

в'ѣстѣствовати, в'ѣстѣствовати, в'ѣстѣствовати *несв.* [1] **διαγορεύειν** *несв.* Заявлявам, оповестявам: такоже неремнѣмъ в'ѣстѣствовати **εἶπὲς** се дахъ прѣдъ лицемъ вашимъ пажъ живота и смърти• срѣкы работоу и свободоу 130с.

в'ѣтвь, -н *ж.* [12] **κλάδος** Клон: такоже оубо плодъ многоу ннзълацаеть в'ѣтви древоу• тако добры дѣтѣли множество• ннзти м'ысль м'жю 147b. // *Обр.* в'ысоком'дрѣн• древоу оубо есть прѣзорнаго• прѣмѣнилъ же сѧ есть къ величавоумоу• едного бо дрѣва в'ѣтви ести• а плодъ прѣмѣнилъ 100а. // Клонка, вейка: б'жди въ п'ѣнн своемъ безълобентъ• и кротокъ тако отроци ивренцини• нже срѣктоша г'а съ в'ѣтвими и съ цвѣтци 230d (23a, 71b, 101a (2), 124c (4), 212b).

в'ѣтръ, -а *м.* [8] **ἄνεμος** Вятър: такоже великъ в'ѣтръ• не двигнетъ стлѣпа тверда• тако и д'ша безгнѣвны не съвѣсхититъ гаретъ 60с. // *Обр.* в'рѣмѧ бо непазаетъ н• тако крѣмьни протнѧ в'ѣтроми• и воуми д'холоукавннхъ стоати крѣпцѣ 250b. ♦ въ в'ѣтръ **εἰς ἄνεμον** Напрасно: и погубнетъ богатство то въ м'лѣвѣ з'лѣ• а н вси д'нн его въ т'мѣ и плауи и гнѣвѣ м'нозѣ• и оумни его и подвигъ въ в'ѣтръ 269b *Екл 5:15* (30с, 65с, 65d, 93d, 178с).

в'ѣтрънъ, -ын *прил.* [3] **ἀνέμου, ἀνέμων** Който се отнася до вятѣра: величавъ ч'лѣкъ• дрѣво бесплодно и бескоренно• и не сътрѣпнть николже прилога в'ѣтръна 98а (58d, 87с).

в'ѣщаниѣ, -а *ср.* [1] **ἀπολογία** Защита, оправдание: даждъ ми в'рѣмѧ покааныж• м'есто в'ѣщаныж• тако н'ѣсть мира въ костехъ моихъ 164d.

в'ѣщати, в'ѣщати, в'ѣщати *несв.* [6] **λαλεῖν, φθέγγεσθαι, διαγορεύειν** Говоря, казвам: в'ѣ бо м'лнко видѣныѣ• м'жъ въсь осѣдѣвъ... м'са скрѣнавннхъ жндовскъ въкоушнѧ• нечесты г'лы в'ѣщати 180d. *Субст.* в'ѣщани **φθεγγόμενος** Този, който говори, казва нещо: в'ѣщани неправеднаѧ• никътоже не оутантъ сѧ 77d *Прем 1:8* (43с, 196с, 205d, 290с).

в'ѣчнъ, -ын *прил.* [47] **αἰώνιος, αἰΐδιος, ἐξώτερος 1.** Непреходен, постоянен, вечен: видннши ли колко разнѣство• еже оставити малолѣтнаѧ• и в'ноутрѣ быти в'ѣчннхъ благъ 192b. **2.** Постоянен, непресекащ: б'ждоутъ реѣ• нзбавленн нзъбранн г'ми• веселнѣ в'ѣчннѣ надъ главож нхъ 266d *Ис 35:10*. **3.** *Като нареч.* в'ѣчннѣ **τὸν αἰώνιον** Навеки, завинаги: прѣвн роукож в'ѣжъ з'данн ч'лѣкъ... нздруновентъ же нз-д-раѧ б'вѣтъ• смъртнѣ осѣдн сѧ самъ• и нже отъ него в'ѣчннѣ 86d. *Субст.* **а)** в'ѣчннн **ὁ αἰώνιος** Този, който е вечен, Бог: всѧкъ къде и з'лаѧ таже нами навѣде в'ѣчннн• нз-д-роукы нашеѧ нзметъ 173а; **б)** в'ѣчннѧ **τὰ αἰΐδια, αἰώνια** Вечните, непреходните, постоянните неща: не пыцѣмъ сѧ оубо възлюбенин• такоже реѣно бысть• в'рѣмнннн да в'ѣчннѧ полоууми 36d. ♦ жнзнь в'ѣчннѧ **ζωὴ αἰώνιος**; жнтнѣ в'ѣчннѣ **αἰΐδιος ζωὴ** Вечный живот, рай: бескврѣнннн бо отъ одъжденнѧ небеснаго ч'лѣва крѣмѣтъ сѧ: прѣбывающаго въ жнзнь в'ѣчнннѣ 7с. ♦ в'ѣчннѣ ц'сарство **ἡ αἰώνιος βασιλεία** Царството на вечности, рай: аште сѧ еси скопннн самъ въсхотѣлъ в'ѣчннѧ црства ради• то

прилежащи дръжн сѧ постънааго подвѣга 54а. ♦ вѣчьнаѧ мѣжа αἰώνιος κόλασις; тама мѣченна вѣчьнааго βόθρος κολάσεως Мястото на вечните мѣки, адът: не подобно естъ оубо• добрѣ съмыслиаштнми отъ враждьдѣнна водномѣ бытн• да не съ нми въ тамоу мѣченна вѣчьнааго вѣвалѧтъ сѧ 25b. ♦ огнь вѣчьнѣ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον Вечният огнь, адът: помышлѧ во пренсн оумрътвѣ н огнь вѣчьнѣ... раздрѣшнтъ гладостъ сластьнжѣ 157b (8с, 15с, 27а, 30d, 35b, 84а (2), 129а, 139d, 148с, 156b, 157b, 160b, 161d, 162d, 165b, 166b, 173а, 192b, 194b, 205с, 206а, 208а, 214b, 235d, 244d, 250d, 254d, 264b, 274с, 283с, 285а, 285d, 302b, 302с, 303а (2), 308b).

вѣчьнѣ нареч. [2] αἰωνίως Завинаги, вечно: не оженен сѧ• печеть сѧ гс̄к̄ымн како оугоднтн г̄оу• н съвршнтн дѣло его• тако да прославнтъ сѧ вѣчьнѣ 253а (55b).

вѣѧ, -ѧ жс. [2] κλών Клон: такоже соха подъдръжнтъ вѣѣж плодью• тако страхъ вж̄н доводѣтѣльна 147b (97d).

вазѧтн, ваѣж, ваѣжешн несл. [1] δεσμεῖν Обр. Свързам: постъ же безоумнѣ естъ• нже оуставнааго врѣмене жндеть... н съ плѣтнж• оума къ сластн прѣдѣлажаштнн ваѣжѧ 21b.

ващн прил. сравн. [3] μείζων По-голям: нтъ тако оубо велне несправенне• н ващтѣшѧ въ овѣштѧннхъ лежаштѧѧ блага любѧштннми бѧ• вѣсѣмъ тѧвѣ 52d. ♦ чьстыѣж ващѣшѧ кого творнтн τῆ τιμῆ προηγεῖσθαι Оказвам по-голяма чест: намъ же естъ въздаѧтн дѧггы... чьстыѣж дроугъ дроугѧ ващѣшѧ творѧ 241d Рим 12:10 (126с).

Г

г [23] γ̄ 1. Числен знак за числ. бр. три: аште кѣто понметъ тѧ по снаѣ попьрште едно• ндн съ нми г̄ (sic!) 114b Мат 5:41. 2. Числен знак за числ. ред. трети: г̄ ω ѧденн 10с. // В състава на сложно числ. ред.: н̄г̄ о томъ еже не враждѧватн 116b (8d, 31b, 57с, 78d, 97b, 135а, 140d, 154b, 175b, 200b, 223b, 254с, 278d, 293d, 300d (3), 301а, 301b (2)).

гаврнѣ, -ѧ м. [2] Γαβριήλ Гавриил: даннѣ... съподобн сѧ: тѧнн потѧеныхъ вндѣць бытн• н съвѣсѣдѣннкъ ан̄глоу гаврнлоу 53b (21d).

гадѣ, -ѧ м. [1] ἔρπετόν Обр. Влечуго: оупнтѣннн во ннѣтъже нно естъ: нтъ ѧдѣ гадомѣ 15b.

газѣскѣ, -ѣн прил. [1] Γάζης Който е на Газа: самѣонтъ... съ многож крѣпостнж• врата газѣскаѧ съ верѣмн на рамо възьмѣ• н на гороу възнесѣ 137b.

гананѣ, -ѧ м. [1] Γαῖανός Гаиан: по снхъ ѧвѣтоухъ• прнзрачьн н мнѣннн н съгрѣженнн мждроуѧ• неможѣ мждроуѣ• дноскорѣ• теѧдостъ• гананѣ 301d.

ганн, -на м. [1] **Γάϊος** Гай: цѣлоуѣтъ въ ганн странноприницеъ мон• н всен цѣвн 211d Рим 16:23.

галаадъ, -а м. [1] **Γαλαάδ** Галаад: ꙗко рнтинн нѣсетъ въ галаадѣ• нли враѹа нѣсетъ тоу 66d Иер 8:22.

галаатнискъ, -ын прил. [2] **τῆς Γαλατίας** Галатийски: присыланнѣ антноха ѹрнорнѣца лаврты сѣаго оцѣ савты• кѣ нѣстаѹю нгоуменюу монастнрѹ аѣтталнны града анькѹрты галаатнскыа 2а (308d).

галаатннъ, -а м. [3] *гр. само мн.* **Γαλάται** Галатянин: павьлѣ аплѣ рече кѣ галатомѣ• възндохѣ въ нїероусалнмѣ• н възложнхѣ нмѣ нвангелнѣ ꙗже проповѣдаѹ 177a (154d, 309a).

гананнѣ, -га ср. [1] **πρόβλημα** Загадка, гатанка: да не кѣгда постраждемѣ• ꙗже н самѹфонѣ• доогавленѣ бо праведнѣн своѣж женоѹж• повѣда ен гананнѣ• н бѣсть емоу въ печаль велыж 137a.

ганѹгрена, -гы ж. [1] **γάγγραινα** Гангрена: хоуѹда бо малаа речеть• ннѹѣтоже сѣтъ нѣсть грѣхѣ• таѹе оуѹе обѣѹаѹ дръжаштѣ• ꙗко гангрена жнрѣ обрѹштеть 90с 2 Тим 2:17.

гвозднн, -на м. [1] **ἦλος** Гвоздей: то како достонѣ расѣаѹоумоу сладѣкѣннн гвоздѣн крѣтѣнѣннн• разлнватн сѣ н смкѣтн 205b.

гворьць, -а м. [1] **πομφόλυξ** Водно мехурче: н ꙗкоже гворьцн просѣдашѣте погѣѹаѹтѣ• тако велнѹаѹаго памѣ 98a.

гедеонѣ, -а м. [2] **Γεδεών** Гедеон: такожде же н гедеонѣ отѣѣкштѹаѹше• сѣмѣреннѣмѣ ефремовн глѣ 146a (248d).

геона, -гы ж. [8] **γέεννα** Геена, ад, пѣкъл: бонте же +сѣ+ паѹе нмоуштааго власть по оѹѣѣннѣнн дѣшѣ н тѣло погоѹеннѣн въ геоннѣ 290a Мат 10:28. ♦ геона огнѣнага **γέεννα τοῦ πυρός** Адскнѣт огнѣн, адѣт: бѣжнмѣ оуѹо братнѣ шѣпѣтѣннѣ да не лнштѣ насѣ породѣ• н прѣпрѹводнтѣ нѣ въ геенѣж огнѣнѣж 74d (74d, 85a, 128b, 157d, 206b, 295c).

гнезн, -на м. [1] **Γιέζη** Гиезий: нбо вы-нстннѣж гноѹсѣ н скарѣдне прокаженнѣа есть сребролюбнѣ• ꙗкоже ꙗвлено бѣ гнеземѣ 23d.

глава, -гы ж. [35] **κεφαλή, κεφάλαιον 1.** Глава, част от тѣлото: наѹатѣ моунтн нозѣ его сѣѹамн н власты главѣ своѣа отнратн 238b Лук 7:38. // Обр. всѣеж снлоѹж маслѣмѣ благостннѣмѣ оуѹбогѣнннн възнѹан на главѣ своѣж хѣ 197d. **2.** Част от книга, от сѣчнненнѣ: ноуѹдѣтно непѣщеѹахѣ прѣѹде въ малѣ знаменатн вѣмѣ ꙗже о ннхѣ: тн тако оуѹнннтн бѣжѣствѣнѣннхѣ кѣнннѣт главѣ 3а (2с, 8d (2), 27b, 33a, 63d, 65b, 67с, 86a, 105a, 105b, 112b, 113b, 134d, 149b, 164d, 180a, 187d, 195a, 197с, 197d, 210с, 212b, 213с, 218d, 248b, 266d, 272a, 276с, 298b, 308d (2)).

глаголанне, -та *ср.* [4] ῥῆσις, λαλία, ῥήμα, βλέμμα **1.** Дума, слово: си же гл̄аннѣа• сѣмѣреннѣа сѣтъ притѣѣа 147с. **2.** Говорене, реч: ноуждѣно оубо въспѣзати сѣа• н дрѣжатн• не тѣѣѣа гл̄аннѣа• нѣ н видѣннѣа 50с (148а, 258а).

глаголатн, глаголиѣ, глаголеши *несв.* [488] λέγειν, λαλεῖν, εἶπεῖν, εἴρειν, ὀμιλεῖν, φάσκειν, φάναι, διαλέγεσθαι, διαγορεύειν, διαλαμβάνειν, ἀποτείνεσθαι **1.** Говоря, приказвам: да боудетѣ въсѣкѣхъ ѡлѣкѣ скорѣ слоушатн• а моудѣнѣхъ гл̄атн 56b *Иак 1:19*. **2.** Казвам, изричам, произнасям нешто: н ннѣ прѣмѣдрѣ гл̄аше• отѣхъ зѣла сѣвѣтѣннѣа храни д̄шоу своѣхъ 176b. **3.** Наричам, назовавам: н ннѣдннѣхъ ѡто отѣхъ нмѣннѣа своѣго гл̄аше своѣ• нѣ вѣахоу всѣа оубѣта 168b *Деян 4:32*. **4.** глаголиѣ Имам предвид, искам да кажа (вметната дума): како възороу женѣхъ гл̄ѣ же вноуѣсавенноу въсѣхотѣѣѣѣ• въ колнко зѣло въпаде 42а. *Субст.* **а)** глаголанн̄ о̄ λέγων, λαλῶν Този, който казва, говори; глаголиѣщен **οἱ λέγοντες, οἱ λαλοῦντες** Тези, които казват, говорят: нестѣн бо ннѣцѣлюбѣцѣ слоушатѣ гл̄ѣго• мнлостѣннѣа н вѣрѣхъ да не оставѣаѣѣѣѣ тебѣ 212с; **б)** глаголанн̄ о̄ λαλήσας Този, който е казал, изрекъл нешто: аште бо н оубѣтѣннѣхъ словеса зѣла: сѣбе похолоуиѣа а не гл̄ѣѣѣѣаго 71с; **в)** глаголемоѣ τὰ λεγόμενα Това, което се казва, изрича: не подобаѣѣѣѣ на въсѣго брата гл̄атн ѡѣсо нли мѣслѣѣѣѣа оубадннѣа н• неже нестѣхъ клеѣта• аште н нестннѣа естѣхъ гл̄емоѣ 71d. ♦ глаголатн на кого **καταλαλεῖν (κατά) τινος, λέγειν κατά τινος** Говоря срещу някого, обвинявам: не подобаѣѣѣѣ на въсѣго брата гл̄атн ѡѣсо нли мѣслѣѣѣѣа оубадннѣа н 71d. ♦ прнсно глаголатн **ἀργολογεῖν** Говоря постоянно, безсмыслено, празнослова: вѣсѣѣѣѣѣѣа бо знаменнѣе естѣхъ• неже прнсно гл̄атн 79b. ♦ нестннѣа глаголатн **ἀληθεύειν** Казвам истината: творннѣа бо правѣдоу н нестннѣа гл̄атн• нзволено естѣхъ ѡ̄ б̄а паѣѣ• неже жрѣтѣннѣа крѣѣѣѣ 139с. ♦ въпрѣкѣхъ глаголатн **ἀντιλέγειν** Изказвам несѣгласие, противорѣча: въспомннѣаѣн властѣмѣхъ н владѣѣѣѣѣѣа сѣа• покарѣтн сѣа• на всѣ дѣло благо готовомѣхъ вѣѣтн• а не въпрѣкѣхъ гл̄атн 256а *Тим 3:2* (4b, 4d, 7a, 7b, 7d, 8b, 9a, 9с, 10b, 11a, 15b (2), 16с, 17a, 17с, 18a, 20b (2), 20d, 21с, 22a, 23b, 24b, 24с, 24d (2), 25b (2), 25с, 25d (2), 26a, 26с (2), 27с, 28a, 28с, 28d, 29b, 29d, 30b, 30с, 30d, 31a, 31с, 32a, 32b (2), 34b (2), 34с, 36d, 37b, 37с, 39a, 40d, 42d, 44d, 45a (2), 45b, 47b, 47d, 48a, 49a, 50с, 51с, 54a, 55с, 56с (2), 56d (2), 57a, 57b (2), 58b, 58d (2), 59a, 63a, 64b, 64с, 68a, 69a, 70a (4), 70b (2), 70с, 72b (3), 72с, 72d (2), 73a (3), 73b, 74a (2), 74b, 74с, 75b, 75с, 75d, 76a (2), 76b, 76с, 77d, 78a, 78b (2), 78с, 79b, 79с (2), 79d (2), 80с (2), 81a (2), 81b, 81с (2), 81d, 82d, 84b, 84d, 85d, 86b, 88a, 88b, 88с, 89a, 89b, 90a, 90b, 90d, 92b, 93с (2), 94a, 94b (2), 96a (2), 96с (2), 97с, 99d, 100d, 101с (3), 102b (3), 103d (2), 104с, 105a (2), 105с, 106с, 106d, 107a, 107b, 108с, 108d, 109a, 109d, 110b, 110с, 111b, 111с, 112b, 112с (2), 112d, 113с (2), 113d (2), 115b, 116a, 117b, 117d, 118a, 118b (2), 118d, 119с, 121a, 121b, 121с (3), 122b, 122с, 122d (2), 123с, 124с, 124d, 125a (2), 125b, 126a, 126d, 127b, 128a, 128b, 129b, 130a, 130с, 131с, 131d, 132a, 132с, 134a, 134с (2), 134d, 135b, 136a, 136с, 136d, 137b, 138с, 138d (2), 139a, 139d (2), 142a, 144d, 145с, 146a, 146b (2), 147a, 147b, 148d (2), 149a, 149d, 150a, 150b, 151a (2), 151d, 152a (2), 152с (2), 152d, 153a, 153с, 154с, 154d, 155d, 156b (2), 156с, 156d, 158b, 158с, 159a, 159d, 160b, 160с, 161a, 161b, 161с, 162a, 162с, 164a (2), 164с, 165с, 165d (2), 167с, 167d (2), 168d (2), 169с, 171b (2), 171с, 174b, 174с, 175a, 175b, 177a, 177с, 178a, 178b, 178d, 179с, 181a, 181b, 181с, 182с, 182d (2),

183a, 184b, 185a, 185b, 185d, 186b (2), 186c, 187b, 188a, 189c, 190a (2), 190c, 190d, 191c, 192a, 193a, 194c, 194d (2), 195b, 196a, 196c, 197a, 197b (2), 197d, 198a (2), 199a, 199d (2), 202b, 203a, 204b, 206b, 206d, 208a, 210c, 211a, 212d, 213a, 215b, 217a, 218a (2), 218d, 219b, 220d, 221d (2), 222a (4), 222b, 222c (2), 222d, 223a, 224c, 225a, 226d, 227a, 229b, 229c, 230a, 230d, 233c, 234c (2), 234d, 235a, 236d, 237a, 237b, 237c, 237d, 238a, 239a, 239c, 240a, 240b, 241b, 242b, 245a, 245c, 247a (2), 248d, 250b, 250c, 252a, 254a, 255b, 255c, 256d, 257a, 257b, 259b, 260b, 260d (2), 261d, 262a, 263a, 264a (2), 264b, 264c, 264d (2), 265a (2), 266a, 266d, 267a (2), 267b, 267c, 268b, 268d, 269d, 270c, 270d (2), 271a, 272c, 274b (2), 274c, 274d (2), 275b, 276b, 276d, 277d, 279d, 280a, 280d (2), 281c, 282a, 282b, 282c, 284a, 285b, 286a, 286d, 287a, 288d, 290a, 290c, 290d, 293c, 297c, 299a, 300a, 301c, 301d, 302b, 303d, 306b).

глаголъ, -а м. [32] ῥῆμα, ῥῆσις 1. Слово, дума, реч: а не прнмигън дара таковаго• да млгъунтъ н да не нзноснтъ глѣъ праздниъ отъ срѣца своего 133a. 2. Дадена дума, обещание: члѣкъ нже обѣщаеъ сѧ гю н оуреуетъ оурокуъ• да не оскверниъ глѧ своего 233c Числ 30:3 (44a, 53b, 72d, 73d, 74a, 78d (2), 79d, 88b, 89a, 93a, 111d, 124a, 127a, 130b, 130c, 132c, 139c, 140a, 142a, 142d, 180d, 206a, 211a, 258a (3), 259d, 275b, 281c).

гладнѣн, гладждѣ, гладншн неслв. [1] ξεῖν Гладя: да боудеть тако н бѣлнмаа рнза• такоже бо н ѡна бѣлвубеж пѣхома н гладнма оубѣлѣеть• н тако снѣжъна боудеть 254d.

гладость, -н жс. [1] τὸ λίαν Прен. Силно желание, необходимость от нещю: помышлѧа бо прнсно оумрѣтвѣе... раздроушнтъ гладость сластьнжѣ• всѣж же похотъ свож на бѧ прѣложнтъ 157c.

гладъ, -а м. [8] λιμός 1. Глад: кѣто нѣы оставнтъ отъ любѣвѣ бжѣи• скрѣбѣ ли• нли тоуга• гоненнѣ ли• нли гладъ• нли мѣуъ 291d Рим 8:35. 2. Силно желание, необходимость от нещю: вѣсте тако врѣмена наша гладъ ѣсть слѣшатн слово гнѣ 274c. ♦ гладомъ заморнтн, гладомъ оуморнтн λιμοκτονεῖν Уморя, измѣча от глад: нже оубо въздрѣжаннѣи нестантъ пѣтъ свож• гладомъ заморнтъ вѣсѣы 19b (27c, 27d, 194d (2), 266c).

гладѣкъ, -ын прил. [2] λεῖος Обр. Гладѣк, равен: пжѣе же брѣзѣнхѣъ гладѣцн 186d Притч 15:19 (132a).

гладѣнѣ, -ын прил. [1] λιμοῦ В който има глад: не постыдаѣтъ сѧ въ годѣъ зѣлѣ• нѣ въ дѣнн гладнѣы насытѣтъ сѧ 269d Пс 36:19.

гласъ, -а м. [29] φωνή, ἦχος, μέλος 1. Човешки глас: онѣъ же абне гласомъ велнкомъ кръстыанѣъ сѧ нареуе 262a. // Божият глас: н сжштен въ гровѣхѣъ оуслѣшатъ страшѣнѣын гласъ ѣго 84a. // Нещю казано, изречено: снѧ нлиѡва• ѡфонн• н фнннесѣ• не послоушавѣша гласа оцѧ своего• кнвотѣъ бжѣн въ рѣкѣы нноплеменннкомъ прѣдаѣтъ 256d. 2. Звук, шум: такоже гласъ трѣнѣиѧа• подѣ котѣломъ• тако смѣхѣъ безоумнѣхѣъ 207c Екл 7:6. 3. Мелодия: нестьгласнѣъ вратѣъ• тако шжѧа дѣханнѣ вѣтрѣно• бесѣгласнѣемъ врѣждаѣмѣъ• обѣштѧаго гласа 87c (19d,

38d, 46c, 60c, 64a, 76b, 86d, 87b, 95a, 120c, 127a, 127d, 178b (2), 207c, 228a, 230a, 286a, 288d, 293b (2), 304a, 304b, 307a).

гласънъ, -тын *прил.* [1] **φωνητικός** Който се отнася до гласа: тако н дш̄а егда много хощеть бесѣдовати• аще н вѣсгда добро глѣтъ• то своѣхъ памѣтъ гласънънми вратъи разгубляеть 222d.

глашатн, глашаѣж, глашаѣшн *несв.* [1] **ἤχεῖν** Зова, надавам звук: да сѣ явниъ благословенн н памѣтнвн• подобно сопѣлемъ гл̄ашаѣще• къ дѣмънмиъ блжденъи н лнхословесъи• а не вѣроѣж н истнноѣж 214d.

глоумнтн сѣ, глоумиѣж сѣ, глоумншн сѣ *несв.* [1] **ἄδολεσχεῖν** Приказвам за някого, одумвам някого: о миѣ глоумиахоу сѣ сѣдѣштен въ вратѣхъ• н о миѣ поахоу пнжштен вно 107a *Пс 68:13.*

глоуменниѣ, -та *ср.* [5] **μετεωρισμός, ῥεμβασμός 1.** Развлечение, забавление: си оубо подобяеть съгладавати моученъи• яже жндѣтъ грѣшнънхъ• н не разлнватн сѣ въ смѣтѣ• н глоуменнхъ 206b. **2.** Вълнение, безпокойство: глоуменнѣ похотн пралагаеть оума незгловнвнѣна 156c *Прем 4:12.* ♦ глоуменниѣ оуню **μετεωρισμός ὀφθαλμῶν** Игрив, закачлив поглед: любодѣаннѣ жены• въ глоуменнн• оунж 48c *Сир 26:11* (205b, 206d).

глоухъ, -тын *прил.* [5] **κωφός, ἐνεός** Глух, който не може да чува: гаростъ нхъ по образоу зминноу• тако аспндъи глоухъи н заттыкажшѣта оушн еи 60b *Пс 57:5.* // *Обр.* трѣбѣ оубо естъ поставити оумъ въ времѣ млтвѣноѣ• глоуха н нѣма• н можетъ молъбъи обѣщати 231c. *Субст.* Глух човек: ни зла рѣцн глоухоу• н прѣдът слѣпомъ не положн съблазна 261c *Лев 19:14* (112a, 245a).

гладати, гладаѣж, гладаѣшн *несв.* [4] **βλέπειν, βλέμμα** Гледам: трѣпѣлнваго лице н обгъчан прнсно съпрѣтано• н оун его тнхо гладаета 242d (43c, 80b, 202a).

глубнна, -ты *жс.* [6] **βάθος** Глѣбина, дълбина, бездна: онн во егда нзбънша и҃гнѣтѣнъ• н вндѣша глѣбннж грѣбъи нмиъ бгъвъшѣ• тѣгда на ндолослоуженнѣ съвратнша сѣ 207a. // *Обр.* нъ нзбрѣдѣмиъ ѣже нз боурна влѣннннѣи• н нечнстнхъ дх̄ъ• глоубннъи н иерснн• въ тнхонѣ прнстаннцѣ цр̄ствѣ неб̄наго 302a (64b, 97d, 284b, 292a).

глубокъ, -тын *прил.* [3] **βαθύς** *Прен.* Трудно постижим: аще ли кто съврѣшьно оумнленнѣ нмать• то үюеть сѣ отъ хлѣба жнвоѣтнаго пнцѣж прнемла... н разжма глѣбѣоаншѣ• ꙗ бж̄н етеръ таннъ 236c. *Субст.* глѣбѣлша, глѣбѣлша **βαθύτερα** *Обр.* Нещата, които са трудно понятни и трудно постижими: влюстн же сѣ комоужѣдо себе трѣбѣ естъ• а не вгъсоуанннхъ• н глоубъшннхъ помышлатн 280b (80b).

гнафен, -та *м.* [1] **κναφεύς** Тепавичар: тѣгда текъ едннъ гнафен• оударн н въ лобъ дрѣвомъ на немъже рнзъи нзвнѣають 151d.

ГНЕСТИ СЛ, ГНЕТЖ СЛ, ГНЕТЕШН СЛ *несв.* [1] **συνθλίβεσθαι** Блъскам се, бутам се: помани тако зъло есть око лоукаво: таможе аще възършиш: не простърши роукы си: и не гнетн +сλ+ съ ннмъ въ солнлѣ 10d *Cup 31:16.*

ГНЛОСТЬ, -н *ж.* [1] **σαπρία** *Прен.* Пороци, лоши качества: не овогда молити сλ• овогда же нн• хотѣщнмъ своѣж гнлостъ отъложити• нъ прнсно млтѣѣ прнлежатн• въ съблюденъе оума 232с.

ГНЛЫСТВО, -а *ср.* [1] **σαπρία** *Прен.* Пороци, лоши качества: плакатн сλ и рыдатн подобаетъ свонхъ прѣгрѣшеннн• и молити сλ бѡу да оучстнтъ ны отъ гнлыства нашего 108b.

ГНЛАТЬ *прич.-прил.* [1] **σαπρός** *Прен.* Лош: въсе слово гнло• нз оустъ вашнхъ• да не нсходнтъ• нъ еже благо на съзъданнѣ 79d *Eφ 4:29.*

ГНОН, -га *м.* [3] **σῆψις, σαπρία, ἔλκος** Гной, гнойна рана: нъ и на съметнщн сѣдл• въ гнон ырвн и слыша отъ сжжити• рѣщн слово къ гю и оумьри 264d. // *Обр.* поношенне бо намъ есть велне... не оудѣлѣубьнны гноа намштемъ• и подъ длѣгъмъ сжштемъ намъ тьмамн длѣгъ• тоуждннхъ грѣхъ пытити и назнратн 107d (40b).

ГНОСТНЦН *м. мн.* [1] **γνωστικοί** Гностици (ерес): съ подѣшантымн ересьмн... нхъже нмена сжтъ си• а̄ снмоннанн: в̄ менадрнанн... з̄ гностнцн 300d.

ГНЬСЬ, -н *ж.* [2] **ἄλγος, ἄγος** *Прен.* Поквара: не трѣвѣ нмамъ соуетънныа нхъ• и дшѣврѣдѣланвты бесѣды• да не боудетъ гньси въ дшн нашн 44a (73с).

ГНЬСЬНЪ, -ын *прил.* [1] **μισαρός** *Прен.* Гнусен, отвратителен: възненавнднмъ оубо любнн гнъсьнын съ врѣдъ клеветаннн 73a.

ГНѢВАТИ СЛ, ГНѢВАЖ СЛ, ГНѢВАЖШН СЛ *несв.* [7] **ὀργίζεσθαι, παροτρύνεσθαι, πικραίνεσθαι** Гневя се, сѣрдя се: хотѣ бо рьвннвжю свож мысль нзвѣстовати• прнсно въ зълобѣ наченетъ• и въннж гнѣваетъ сλ и нны матетъ 120a. *Субст.* гнѣван сλ **ὁ ὀργίζόμενος** Този, който се гневи, сѣрди се: всакъ гнѣван сλ на брата своего спыти• повнннъ есть сждоу 128b *Мат 5:22 (59a (2), 141с, 243d, 307b).*

ГНѢВОДРЪЖАННѢ, -га *ср.* [2] **μνησικακία, μῆνις** Злопаметност: бѣжнмъ оубо братне гоубнтельнааго врѣда гнѣводръжаннн• да не отътоужднтъ насъ къ бѡу дръзновеннн 116a (115с).

ГНѢВОДРЪЖННѢ, -га *ср.* [1] **μνησικακία** Злопаметност: не дръзнетъ бо ннкътоже бола сежъ язеж гнѣводръжнн• статн прѣдъ бмъ въ чнстѣ молнтѣѣ 116a.

ГНѢВЪ, -а *м.* [51] **ὀργή, θυμός, μάχη, πάθος** Гняв: таѣ отъ безоумья есть горестъ• отъ паростн же горестъ и гнѣвъ• отъ гнѣва вражда 244a (2). // *Обр.* гнѣв бо моужоу• правды бжнн не сѣдѣваетъ 58d *Иак 1:20.* ♦ дръжатн гнѣвъ **μνησικακεῖν**

Злопаметен съм, тая омраза: въ всеки же обидѣнни не дръжжн гнѣва на нкрънлаго своєго 115с *Cup 10:6*. ♦ днь гнѣва гсподьнн **ἡ ἡμέρα ὀργῆς Κυρίου** Съдният ден, денят на Страшния съд: сждь дѣланте• н правѣдты нштѣте• да покрѣвенн бждете въ днь гнѣва гнл 161с *Coф 2:3* (32с, 50d, 57с, 58a, 58b (4), 58с (2), 58d, 59a (3), 59с (2), 60с, 82с, 89b, 97a, 114d (2), 115b, 115с, 115d, 121a, 132a, 143b, 163с, 165с (2), 196d, 203b, 203d, 230с, 233d, 234b, 246с, 246d (2), 261a, 269b, 275d, 279a, 297a, 305с).

гнѣвльнвѣ, -ын *прил.* [7] **θυμώδης, πικρός, ὀργίλος** Гневлив, сприхав: влкѣ гнѣвльнвѣ• вепрѣ двннн• вндѣ етерты• н жбѣты покрѣжжѣта 58d. *Субст.*
гнѣвльнвѣын **θυμώδης** Този, който е гневлив, сприхав: икоже вода двнжетѣ са отѣ ноужда вѣтрѣны• такоже гнѣвльнвѣн съмжцлетѣ са отѣ мгыслн гнѣвльнѣнхѣ 58d (60b, 60с, 129с, 158a, 274a).

гнѣвльнѣ, -ын *прил.* [7] **ὀργίλος, (τῆς) ὀργῆς, μετ' ὀργῆς, τοῦ θυμοῦ** Който се отнася до гнева: велъмн хштетѣ ноуднтн са влкѣ да оудръжнтѣ страстѣ гнѣвльноуж 57с (57с, 57d, 58d, 60с, 115a, 143с).

гнѣзднтн са, гнѣждж са, гнѣздншн са *несв.* [1] **ἐμφωλεύειν** *Прен.* Настанявам се трайно в сърцето, в душата, в ума: грѣшъннцн же земла• землапльзънн н змьѣвѣсктыа мгыслн сжтѣ• гнѣздаштен са въ сѣцн 171с.

гнѣздо, -а *ср.* [3] **νοσσιά, καλιά** Гнездо: отѣлоуѣанн во са• подовенѣ естѣ пѣтнцн• отѣлетѣвѣшн своєго гнѣзда 167b. // *Обр.* икоже бѣ велнкѣын ншвѣ• погоуевнвѣ во бсе своє• еше же же н деслти птнщъ гнѣздо вадѣ• посжтомѣ намѣ• оборенъмнѣ вѣ пнрѣ• хвалоу вѣздавѣ глѣше 264с. ♦ гнѣздо сътворнтн **νοσσοποιεῖν** Правя гнездо: бждѣмѣ рѣтннцн понѣ птнцнмѣ рекомѣнмѣ епопсн• онн во егда вндѣтѣ роднтелѣ нхѣ състарѣвѣвшѣ са... грѣжтѣ подѣ своннн крнлты гнѣздо сътворѣше 239a.

гнжснвѣ, -ын *прил.* [1] **κηλιδόμενος** *Обр.* Гнусен, отвратителен: н еше далече сжштѣмѣ намѣ прнтѣетѣ н обьметѣ н обловъзаетѣ• опецренжѣ н гноуѣснвѣжѣ нашѣ вѣнж• н не поноснтѣ о прѣвѣнхѣ нашнхѣ грѣсѣхѣ 162с.

гнжсь, -н *ж.* [1] **βδελυρία** *Прен.* Скверност, мерзост: нво вы-нстннж гноуѣсь н скарѣдне прокаженна естѣ сребролюбн 23d.

гнжшати са, гнжшаѣ са, гнжшаѣшн са *несв.* [2] **βδελύσσεσθαι** Отвращавам се, ненавиждам: зѣло во гнжшаѣтѣ са вѣ нечнстѣнхѣ мгыслн 171a (104b).

говѣнннкѣ, -а *м.* [1] **ὁ εὐλαβῆς** Богобоязлив, благочестив человек: о малѣнхѣ же говѣнннцѣхѣ н о добрънхѣ рече• колъ оузѣка врата н тѣснѣ пжтѣ• вѣводан вѣтъ жнтѣ• н мало естѣ вѣходѣштннхѣ нмѣ 204d.

говѣннѣ, -ын *прил.* [8] **κόσμιος** Благочестив, набожен, благопристойен: сжштен во по нстннѣ говѣнннн• н хвн оуѣеннцн• своємоу влѣцѣ н оуѣнтелю подобѣтѣ са 120с.

Субст. говѣнни (οἱ) εὐλαβεῖς Тези, които са благочестиви, набожни: еже рѣвновати• безбожнѣннѣмъ клячѣннѣмъ сѧ• а не вѣрнѣннѣмъ н говѣннѣннѣмъ 120b (77d, 153b, 189a, 248d, 249c, 274a).

говѣннѣ, -ѧ *ср.* [10] εὐλάβεια, τὸ εὐλάβες, εἰδώς Набожность, благочестие: ндеже говѣннѣмъ вѣжѣннѣмъ н любѣти нскръннѣннѣмъ• тоу бѣ жнветѣ посредѣ нхъ 202c (38a, 39c, 43c, 144a, 145b, 153d, 165d, 232b, 258c).

говѣтн, говѣкѣж, говѣкѣшн *несв.* [4] εὐλαβεῖσθαι Испитвам страхопочитание, благоговей: н еже говѣтн старѣцѣмъ• зѣло годѣ естѣ бѣоу• н увѣкѣмъ похвально 240d (207d, 224c, 240d).

годнна, -ѧ *ж.* [2] послѣднѣнѧ годнна ἐσχάτη ὥρα Последно време – преди пришествието на антихриста: н якоже слышастѣ яко антнхѣтъ грдѣтъ• н нѣнѣ антнхрѣстн мнози вѣшѧ• тѣмъ разоумѣваемъ• яко послѣднѣнѧ годнна естѣ 131b / *Иоан 2:18* (131b).

годнтн, гождѣж, годншн *несв.* [1] ἀρέσκειν Угаждам, правя нешто в съответствие с нечии желанія: подобаетѣ же н днѧкомъ• яко слоужнтеле соуще тѧннѣтѣ ѿ хѣтъ• по всемоу образу всѣмъ годнтн 281b (54b).

годѣ, -ѧ *м.* [6] καιρός, ὥρα 1. Време, определен период: не постыдѧтъ сѧ въ годѣ зѣмѣ• нѣ въ дѣнн глѧднѣмъ насытѧтъ сѧ 269d *Пс 36:19*. 2. Момент, в който се извършва нешто: кѣ снѣмъ н алуѣмъ многоу подаетѣ• н сѣмо н онамо обрашѧшѧ сѧ• жѣдѧшѧ годѧ истнѧаго 65a. ♦ без годѧ ἀκαιρώς Ненавремя, неуместно: еже без годѧ скръвѣтн• отѣ завѣстнѧаго вѣса естѣ 61a (21a, 136b, 196c).

годннѣтъ, -ѧ *м.* [1] Този, който угажда на някого: подобаетѣ бо сѧтѣтѣ епѣоу• бес порока вѣтн... страннѣлюбѣцю• блѣлюбѣцю• не себѣ годннѣкоу не гнѣвѣннѣоу 274a.

годѣ *нареч.* [13] годѣ вѣтн ἀρέσκειν, δοκεῖν, εὐάρεστος εἶναι, ἀρέσκων εἶναι; годѣ естѣ εὐάρεστον Нравя се, харесвам се: добро естѣ страннѣлюбѣннѣмъ н бѣоу годѣ• паче же кѣ сконнѣмъ вѣроу 210b (34b, 35a, 40b, 50d, 140d, 158b, 213a, 221b, 225d, 240d, 264d, 281a).

голѣмъ, -ѧн *прил.* [1] περισσός Голям: мнози бо въ едннѣмъ спѣканнѣмъ сѧшѧтѣ... аште сѧ лоужнтѣ едннѣмоу отѣ ннхъ голѣмѣша дѧнтн спѣха• да дроугѣн въ завнстѣннѣн ровѣ ннзѣпадѣ 125d.

голѣннѣ *прил.* [1] τῆς περιστερᾶς Който се отнася до гълѣба: подобаетѣ оубо хотѧшѣмоу• аѧглскѣмъ пожнтн жнтнѣмъ сътѧжѧтн мѧдрѣстѣ змнннѣж• н кротѣстѣ голоужннѣж 253a.

голѣвѣ, -н *м.* [1] περιστερά Гълѣб: всѣ вѣдѣтъ• тѣмъжеде пластѣрьнѣмъ лѣкоуетѣ сѧ• разодрѧженнѧ всѣхъ яко змннѣннѣмъ• н кротѣкѣнѧ яко голоужннѣн 250a.

ГОНΕΖΗΝΤΗ, ГОНΕΖΗЖ, ГОНΕΖΗΕШН *св.* [2] **ῥύεσθαι, λυτροῦσθαι 1.** Избягна: въсѣмь
храненіемь блюдеѣмъ сѧ братне• не да ти внигы съблазноу н прѣтѣканиж ннкомоуже•
да гонезнемъ окаяннѧ прѣрѣска н апѣска 109b. **2.** Освободя се, избавя се: двѣдъ же•
миѣ же оубо мнрѣно глѣахоу н на гнѣвѣ лѣстн помышлѣахж• н молнтъ сѧ
гонезноути отъ клеветѣы ѡлѣа 89b.

ГОНЕННІЕ, -ѧ *ср.* [3] **διωγμός** Преследване, гонение: кто ны оставитъ отъ любѣве бжѣга•
скрѣбѣ ли• или тѡуга• гоненнѣ ли• или гладѣ• или мечѣ 291d *Рим* 8:35 (126a, 266c).

ГОНЕСТН, ГОНЕЗЖ, ГОНЕЗЕШН *св.* [2] **σώζεσθαι, ῥύεσθαι** Спася се, избавя се: да не
облазавѣше сѧ сѣтѣми нхѣ• възвѣдѣноуемъ гонестн• такоже н въпадѣшага мжхѣ
въ поставѣ пажѣ 44a (221c).

ГОННТН, ГОНІЖ, ГОННШН *несв.* [16] **διώκειν 1.** *Обр.* Гоня някого, тичам след някого: аште
открыиши таниж дроуга своего• не поженеши въ слѣдѣ его... не гонн оубо его тако
далече отъстоупи 135c *Сир* 27:21. **2.** Преследвам: такожде н саоулѣ• завнстн дѣла
гонѣаше двѣа 118d. **3.** *Прен.* Стремя се към нещю, преследвам цел: сего радн
подвижннцн пжстѣнж гонѣахж• да снхѣ кромѣ въвѣше• бес пакостн съ бмѣ
бесѣдоуѣжѣ 221a. *Субст. а)* гонѣн **ὁ διάγων** *Обр.* Този, който тича след нещю:
также емлѣн за сѣкнѣ• н гонѣн вѣтрѣ такожде емлѣн вѣроу соннѣмъ 178c *Сир*
34:2; **б)** гонѣщен **οἱ διώκοντες** Тези, които търсят, стремят се към нещю: лютеѣ
квасѣ гонѣщннѣ: жндѡуѣннѣ вечера: вно бо ѧ съжѣжеть 17a *Ис* 5:11; **в)**
гонѣщен **οἱ διώκοντες** Тези, които гонят, преследват някого: молнте за
твораштага вамѣ пакостѣ• н гонѣштага въ 118b *Мат* 5:44 (25d, 68a, 90a, 114a,
117a, 117d, 123a, 224a, 261d, 280a).

ГОНѢЗАТН, ГОНѢЗАЖ, ГОНѢЗАЕШН *несв.* [1] **ἀπαλλάττεσθαι** Освобождавам се от нещю: въ
нстнноу вѣроу иметь тако не сконмѣ тѣштаниемъ н троудѣмъ• нѣ бжнѣмъ кровомѣ н
поштѣж гонѣзаетѣ недѡуга сего 46d.

Гора, -ѣ *ж.* [6] **ὄρος** Планина: пождѣмъ днѣ прншьствѣга гѧ нашего• въ нѣжнѣ нѣса
съвѣжѣ сѧ... горы н всѣа сжша оужаснѣтѣ сѧ ѡ лица его 83d. ♦ гора сннанскага тѡ
ὄρος τὸ Σινᾶ Монашеското общежитие на планината Синай: въистѣ ѣдннѣ
мннхѣ• въ горѣ сннансѣкн 180a. ♦ свѣтага гора **τὸ ἅγιον ὄρος** Монашеското
общежитие на планината Синай: видѣвѣ окаянѣн• авѣе оставѣ сѣжнѣ горѡу• прнде
въ палестннж 180c (40c, 137b, 139a).

Горестѣ, -н *ж.* [9] **πικρία 1.** Горест, мѣка, скрѣб: не посмѣн сѧ ѡлѣоу. сжщж въ горестн
дѣша нго 106c *Сир* 7:11. **2.** Огорчение, озлобление: въсѣа• горестѣ• н гнѣвѣ• н
гаростѣ• н клнчѣ н хоула• да възѣметѣ сѧ отъ васѣ 59a *Еф* 4:31 (61c, 129d, 207d,
224c, 244a, 283d, 297a).

Горнн, Горьшн, Горѣ *прил. сравн.* [4] **χαλεπώτερος** По-лош: прѣзорьнага мжж• горьшн естѣ
въсѣхѣ мжж• н бѣмѣ нѣнавнднага зѣло 97b. *Субст.* горѣн **τὸ χαλεπώτερον** Това,
което е по-лошо: н горѣн• тако о-нѣхѣ вѣдѣхѣ... скрѣбнѣмъ оубо н плачемъ• н

молниѣ сѧ проштени бѣхѣнѣ • а при тѣшѣславнѣ • ни боли мѣ ни печальюуемѣ 97а
(67а, 107с).

горько нареч. [3] **πικρῶς, πικρῶν 1.** Горчиво, скръбно: петръ за едниѣ часѣ горько
слъжѣ • не тѣхѣж прощенѣ бѣхѣтъ • грѣхѣ оутѣврѣженыа • нѣ и ключа црѣства приатѣ
236а. **2.** Мѣчително, болезнено: въ тѣ во часѣ бѣдовѣнѣнѣ въздѣхѣноутѣ горько •
ѣгда бесѣмрътѣнѣнѣ вѣхѣнѣнѣ прѣддадѣтъ сѧ тѣмѣ вѣнѣщѣнѣнѣ 206а (237с).

горькѣ, -ѣн *прил.* [17] **πικρός, οἰκτρός, μικρός 1.** Горчив на вкус: толноко меда отѣ
мала пелѣна погѣбнѣтъ • погѣбнѣтъ бо сладѣсть и горькѣ вѣдѣтъ 243с. // *Обр.* медѣ
бо каплетѣ отѣ оустѣнѣ женѣ любовѣнѣца • тѣже въ вѣрѣмѣ наслаждаетѣ грата тѣво •
послѣдѣ же оубо горѣхѣ злѣхѣнѣ обрѣштѣнѣ 47с *Притч 5:4*. **2.** *Прен.* Мѣчителен,
болезнен: оутѣврѣднѣтъ сѧ оубо самѣ братѣ: отѣ вѣсѣзѣлѣна клетѣ • боашѣ сѧ
горькѣмѣ мѣжѣ дѣжштѣнѣхѣ ж 90а. *Субст.* горькоѣ **τὸ πικρόν** Това, което е
горчиво: лютеѣ глѣжштѣнѣнѣ горькоуемѣмоу сладько • и сладькоуемѣмоу горько 70а *Ис 5:20*
(11d, 45b, 67b, 70а, 87b, 94b, 106b, 164d, 205d (2), 207b, 243с, 244а).

горьцѣ нареч. [2] **πικρῶς** Горько, скръбно: сего радѣ рѣхѣтъ • оставнѣ ма горьцѣ плакатѣ сѧ
195а *Ис 22:4* (43с).

горѣ нареч. [3] **ἄνω 1.** Нагоре: прѣвое вѣштажѣтъ кротѣцѣ • и глѣдажѣтъ долоу... вѣторѣж
бесѣдож • и малѣ вѣсклоннѣша сѧ горѣ 43d. **2.** *Прен.* На небето, в отвѣдното: блюди
сѧ рече ѣто дѣкѣши стѣтелю • ѣже долѣ сѣвѣажѣши горѣ слово о томѣ въздѣти ѣн сѣ
275с. ♦ възнѣратѣ горѣ **ἀνανεύειν** Отказвам: на бѣжѣж стѣдѣнѣе естѣ • ѣже не
стѣмѣтѣнѣ вѣсѣмѣ възнѣратѣ горѣ • и дръзоватѣ прѣдѣ бѣмѣ 144а.

горѣтѣ, горѣж, горѣши *несв.* [10] **καίεσθαι, κατακαίεσθαι** Горя: оубе оубо приближѣтѣ сѧ
огнѣ горѣши • нежели женѣ юнѣ 43d. // *Обр.* петръ... принесе горькѣ слъзѣ отѣ срѣца
горѣшѣ 67b. ♦ доухѣмѣ горѣтѣ **ζῆν τῷ πνεύματι** Вѣрша нешто с жар, с плам:
тѣштѣнѣемѣ нелѣнѣнѣнѣ • дѣхѣмѣ горѣшѣ • гѣо работашѣ 85а *Рим 12:11* (20b, 50d,
189b, 189с, 204с, 234а, 285а).

господнѣ, -а *м.* [5] **κύριος, οἰκοδεσπότης 1.** Господар: сѣмѣ славнѣ оца • и рабѣ гдѣнна
своего вѣнтѣ сѧ 82а *Мал 1:6*. **2.** Стопанин, собственик на къща: аше бѣ вѣдѣлѣ
господнѣ въ кѣжѣ стражѣ татѣ придеѣтъ • то вѣдѣлѣ бѣ • и не бѣ оставнѣлѣ
подѣрѣтѣнѣ храмнѣнѣ своѣа 227а *Мат 24:43*. ♦ господнѣнѣнѣ храма **οἰκοδεσπότης**
Стопанин, собственик на къща: аште бѣ вѣдѣлѣ гѣнѣнѣ храма въ кѣнѣ часѣ татѣ
придеѣтъ • вѣдѣлѣ оубо бѣ • и не бѣ оставнѣлѣ подѣрѣтѣнѣ храмнѣнѣ своѣа 181а *Мат*
24:43 (31b, 82d).

господоубѣнѣцѣ, -а [1] **κυριοκτόνος** Този, който е убил Господ (Исус Христос): завнѣтъ...
лѣве прѣскоучѣ на братоубѣнѣца канѣ • и по радѣ оубѣ въ господоубѣнѣца нѣудѣа донде
118с.

господѣ, -н/-а *м.* [619] **κύριος, θεός, πατήρ, δεσπότης, Χριστός, αὐτός 1.** Господар:
равнѣ повнѣноуѣжшѣ сѧ о всемѣ сѣ богажѣнѣжѣ гѣнѣ • не тѣхѣжѣ благѣнѣмѣ нѣ

сМОТРЕЛНВЪННМЪ• НЪ Н ЗЪЛЪННМЪ 166а I Петр 2:18. 2. Господ: влаженъ мѡужъ
 ѡмѡуже не вѣмѣннѣ гѣ грѣха• ннже естѣ въ оустѣхъ его лѣстн 89с Пс 31:2. //
 Исус Христос: глѣтъ же н гѣ• нже хоцетѣ въ вастѣ больн вѣтн• вѣдн всѣмъ рабѣ•
 н всѣмъ слоужннкъ 250b (4a, 4d, 8b, 8c, 9b, 9c (2), 11a, 11b (3), 12a, 12b, 12d, 13a,
 14d, 15b, 18a, 19c, 20b (2), 21c, 22a (2), 24a, 24d, 25b, 25d, 26c, 26d, 27c, 27d, 28a,
 28b, 29c, 29d, 30a, 31a, 31b (2), 33a, 33b, 34b, 34d, 36a, 37d, 38c, 39b (2), 39c (2),
 42b, 42d (2), 44b, 44d, 45a, 45c, 45d, 48a, 49a (3), 51b, 51c (2), 52b, 52d, 53a, 53c,
 54a (3), 55a, 56d, 57b, 59a, 59d, 60d, 63b, 64a, 64b, 64c (3), 66a (3), 66c, 67a, 67d
 (2), 68a, 68d, 69a, 69c, 70a, 70d, 72b, 73b, 73d, 74b, 75a, 75d, 76c, 76d, 77a, 77b,
 77c, 77d, 78c, 79a, 79d, 81a, 81d, 82a, 82b, 82c, 82d (3), 83a, 83c (2), 83d, 85a (2),
 85b, 86b, 87b, 88c, 88d, 89a, 89d, 90a, 91b, 91c, 92a (2), 92c, 92d, 93a (2), 93c (2),
 93d, 94b (2), 96b, 96c, 96d, 97b, 98b (2), 98c, 99a (3), 99d (2), 100c, 101a, 101b (2),
 102b, 102c, 102d, 103a, 104a, 104c, 104d (2), 105a, 105d, 107b, 108d (2), 109a (2),
 109d, 110b, 111b, 112b (2), 113d, 114a, 115b, 115d, 116a, 116d, 117c, 117d (2), 118b
 (2), 118c, 119c, 119d, 120c, 121c, 123a, 123c, 124a, 125b, 126c, 127b, 128a, 128b,
 130a (2), 130b, 130d, 131b, 131d, 132c (2), 133b, 133c (2), 134d, 135b, 136a, 139a,
 140a (4), 141d, 143b, 143c, 143d (3), 144b, 144c, 145c, 146a, 147c, 148a, 148c, 149d,
 150a, 150d (2), 152a, 152b, 154a, 157a, 157c, 158c, 158d, 159c (2), 160b, 161c (2),
 161d, 163c (3), 163d, 164a, 165b, 165c, 165d, 166a, 166b (2), 167c (2), 167d (2),
 168d, 170b (2), 170d, 171b, 171d (2), 172b, 173a (4), 173b, 174a, 174b, 174c (2),
 175a, 176a, 177c, 179a, 179c, 179d, 181a, 181c (2), 181d, 182c (2), 182d (2), 183a
 (2), 183b, 184b (2), 184c, 184d, 185c, 186d, 187c, 188c, 189c (3), 189d (4), 190a,
 191a (2), 191c (2), 193d (2), 194d, 195b, 196b, 198a, 198d, 199b, 200a, 201b, 202a,
 202d, 203b (3), 204a, 204b, 206c (2), 207d, 208c, 209c, 210a, 211d, 212a, 212b, 212d,
 213b (2), 213c, 213d, 214d, 215a, 215b, 216a, 216b, 216c (3), 216d (3), 217d, 218a,
 218b, 218c, 219b, 219c, 222b, 223a, 224d, 225a (2), 226a, 226c (2), 226d, 227a (2),
 227b, 227c (4), 227d (3), 228a (2), 228d, 229a, 229c (2), 229d, 230d, 231a, 232a,
 233a, 233b, 233c (3), 233d (4), 234a (2), 234b, 234c (2), 234d, 235a, 235d, 236a,
 236d (2), 237a (3), 237b (2), 237d (3), 238a, 238c, 239d, 240a, 240c, 241a, 242a,
 243a, 243b, 243c, 244c, 244d, 245b, 245d, 249a, 249d, 250c, 251c (2), 253a, 254a (4),
 255b, 255c, 256a (3), 256b, 256d, 257a (2), 257d, 258b, 258c, 259b, 259c, 260a (3),
 260d (2), 261d (2), 262c, 263a, 263c, 263d, 264a, 264c (2), 264d (3), 265a (5), 265c
 (3), 265d, 266b, 266d (2), 267a (2), 267b (3), 267c (3), 267d, 268b, 269c, 269d, 270a,
 270b, 270c (2), 270d, 271a, 271b (3), 271c, 273c, 274c, 274d, 275b (2), 278a, 278c,
 279b, 279c, 279d, 281d (3), 282a (4), 282c, 282d, 285a (3), 285b (2), 286b, 286d,
 287d (3), 288a (2), 288d (2), 289a (3), 289b (3), 289c (2), 289d (2), 290c, 290d, 291a
 (3), 291d (2), 292b, 293c (4), 293d, 294a, 295b, 295c, 299b (2), 299c, 300a, 300b,
 302c, 303a (2), 303c, 303d, 304a (2), 304b (2), 305b (3), 305c (2), 305d, 306a (2),
 306b, 306c (3), 306d (3), 307a (2), 307b (2), 307c (3), 308b).

господьнъ, -нн прил. [125] (τοῦ) κυρίου, τῷ κυρίῳ, (τοῦ) θεοῦ, δεσποτικός Господен,
 божи: мнлостъ вѣкоу на некрънннмъ свонмъ• мнлостъ же гѣл на всен плѣтн 290d
 Сир 18:12. // Който се отнася до Исус Христос: отъродн же рѣпѣтнвѣнхъ
 кѣннжѣннцн н фарсеи кѣ оуѣннкомъ гѣнѣмъ• по обѣѣѣѣ оцѣ свонхъ рѣпѣтѣахоу
 гѣлжшѣ 70с. Субст. господьнѣѣ Господните, духовните дела, неща: не ожены сѣ
 печѣтъ сѣ гѣнннн• како оугоднтѣ гѣо 42d I Кор 7:32. ♦ матн господьнѣ ѣ мѣтѣр
 τοῦ κυρίου Божията майка, Дева Мария: такожде н велнкѣн грнгорѣ•
 неокесарннскѣн епѣпъ... достоннѣ вѣстѣ ѣ мѣтѣ гѣл• н еваганѣта ноанна• навѣкнжтн

в'кров'тън'ж'ж' танн'ж' 50а. ♦ прншьствєннє г'сподьннє **ἡ παρουσία τοῦ κυρίου** Второто пришествие, денят на Страшния съд: нм'ж'шн во дша любовь съвършеннє законоу• въ прншьствєннє гнє в'съх'ытнть с'л• въ облац'ѣхъ въ с'ър'ѣтєннє нєго 292с. ♦ домъ г'сподьнъ **οἶκος κυρίου** Храм: поношеннє наше покр'ы вєч'єст'є лнца наша• тако в'ънндоша ннород'ц'н въ с'т'аа наша въ домъ г'н'ъ 144d *Иер 51:51*. ♦ г'сподьнъ доухъ **τὸ πνεῦμα τοῦ κυρίου, κυρίου πνεῦμα** Господният, Божият Дух: м'гы же всн от'б'кр'євєномъ лнцемъ• слав'ж' г'н'ъ внд'ашє• въ т'ъждє образъ прообразоуємъ с'л• от'ъ слав'ы въ слав'ж' таже $\bar{\omega}$ г'н'ъ д'х'а 294b 2 *Кор 3:18*. ♦ д'нь г'сподьнъ **ἡ ἡμέρα κυρίου** Денят на Страшния съд: о'с'тнть поштеннє: пропов'ѣднть слоу'женнє• н в'з'ьпннть: оу'вы мн'ѣ оу'вы мн'ѣ: тако блнзъ д'нь г'н'ъ 22а *Иоил 1:15*. ♦ д'нь гн'ѣва г'сподьннъ **ἡ ἡμέρα ὀργῆς κυρίου** Съдният ден, денят на Страшния съд: с'ждъ д'блантє• н прав'д'ы ншт'ѣтє• да покр'євєнн б'ждєтє въ д'нь гн'ѣва г'н'ъ 161с *Соф 2:3* (2b, 9b, 10a, 20b, 22a, 27b, 27d, 38a, 38b, 41d, 42a, 44d, 45d, 46c, 53b, 54c, 55b, 59d, 63d, 75c, 76c, 78d, 80d, 81c, 82b, 83b, 86d, 88b, 89b, 92a, 93c, 99a, 103d, 104c, 105a, 107a, 108b, 115d, 117b, 117d (2), 119b, 119c, 119d, 130b, 137b, 140b, 142d, 144a, 148b, 149b, 151b, 157b (2), 161a, 163c, 170a, 171c (2), 172d, 174b, 176a, 188b, 189c (2), 189d, 190c, 191a, 193a, 194b, 195a, 202c, 203c, 230d, 204a (2), 208a, 208d, 210c, 213c, 217d, 224a, 224c, 227a, 227d, 232c, 241b, 245a, 248b, 253c (2), 254d, 261a, 264d (2), 272c, 273b, 273c, 274c, 274d, 279b, 280b, 282a, 287b, 288b (2), 288c (2), 289a (3), 289c, 290b (2), 294b, 300c).

г'сподьскъ, -ын *прил.* [1] *Субст.* г'сподьскага **τὰ τοῦ κυρίου** Господните, духовните дела, неща: нє оженєн с'л• пєчєтъ с'л г'с'к'ымн како оу'годнтн г'оу' 253а *1 Кор 7:32*.

готоватн, готоваяж, готоваяшн *несв.* [6] **ἐτοιμάζειν, εὐλαβεῖσθαι** Приготвям, подготвям: т'ѣмьже дл'ж'тънн есмъ тако въ т'оу'ждємъ жнєжштє• ннчєсоже больша готоватн сєб'ѣ• разв'ѣ самодов'лнл'• н добр'ы д'ѣт'єлн 36а. *Субст.* готоваян **ὁ ἐτοιμάζων** Този, който приготвя, подготвя нещо: сн во гатоваян въ т'оу'ждємъ град'ѣ• так'ѣ ест'ъ тако нє чает'ъ в'ъзвратнть с'л въ свон 35d (35d, 128b, 145b, 281d).

готовитн, готовляж, готовишн *несв.* [2] **ἐτοιμάζειν** Приготвям, подготвям: конъ готовилъ ест'ъ на брань• от'ъ г'а же помощь 218b *Притч 21:31* (84с).

готовѣъ, -ын *прил.* [2] **ἐτοῖμος** Готов, подготвен: сєго радн н в'гы б'жд'ѣтє готовн• тако въ н'жє час'ъ нє в'ѣстє с'н'ъ чл'ч'ъ прндєтъ 83а *Мат 24:44* (256а).

градъ, -а *м.* [34] **πόλις** Град, голямо населено място: н сє оу'же с'т'аа наша поу'ста в'ышл'• н градъ огньмъ пожьженъ 304b. // *Прен.* Жителите на един град: такоже рече пр'ѣ• о неправ'д'н'ѣ град'ѣ• нє оскоу'дн'а $\bar{\omega}$ поу'тн нєго лнх'ва н л'ст'ъ 30а. ♦ велнк'ын градъ **μεγαλόπολις** Голям, известен, прочут град: тако н м'гы рек'ъше съв'єрана ц'р'к'ы в'к'роу'ємъ• такоже н велнкаа св'ѣтнла• н оу'чнтєлє нстнн'ы• атанасъ• васнл'• грн'горъ• н нванъ• н к'урнл'ъ александ'рнн'а• велнкаго града 300с. ♦ в'р'ховьн'ын градъ **ἀκρόπολις** *Обр.* Небесното царство: н'ъ пачє братннє т'ыщаннн'а с'лз'ѣмъ• да постн'гнємъ в'р'ховьн'н'н градъ• пачє же стар'ън градъ нашъ• в'ышк'ннн к'єн'ъ 285с. ♦ св'ат'ын градъ **ἡ ἁγία πόλις** Светият град, Йерусалим: н пак'ы слоух'оу'

варварьскоу вѣвѣвшѣ: оубо авѣше сѧ съвѣгохомъ въ манастирь блнзъ сѣлаго града
4d. ♦ старъин градъ **μητρόπολις** Родно място, роден град (алегория за небесното
царство, Горния Йерусалим): зѣло оубо лоуѣ-естъ тацѣхъ селъ• н нмѣннн
коуповатн• иже н прѣвѣтитна сжтѣ• н варѣжтѣ нѣ въ старѣемъ градѣ нашемъ•
егда прндемъ въ нѣ 36с. ♦ кромѣ града **ἄπολις** *Прен*. Далече от светскія живот:
тако н урѣньць• егда бждетъ кромѣ града н без люднн• укътънъ естъ• н бѡу н
анѣломъ• пауе же н влѣкомъ 221b (2a, 3c, 3d, 6c, 35d (4), 99b, 105a, 134d, 138a,
152a, 164b, 167d, 171c, 177a, 204a, 216d, 237c, 238a, 298d, 306b, 307b, 308d, 309a,
309b).

градънъ, -ын *прил.* [1] **τῆς πόλεως** Градски: видѣвъ етера ѣношѣ красьна• наоуѣнѣ н н
крѣстнѣвъ• рече градноу моу епискоу пѣ 276a.

гражданинъ, -а *м.* [3] **πολίτης** Гражданин, жител на град: подражають гражданин
склѣднооумьнѣнн: мѣжъ же моудръ безмѣвѣн дѣеть 106с *Притч 11:12*. ♦ свон
гражданинъ **σὸς πολίτης** Съгражданин: не боудн лѣжъ послонхъ на свон
гражданинъ 93d *Притч 24:28*. ♦ небесьннн граждане **οὐρανοπολίται** Жители на
небесното царство: павѣ велѣ намъ вѣсоуе възнтн• н съ нѣснѣннн гражданинъ
оустронти сѧ: оуѣнтѣ глѣ 37b.

грамада, -ы *ж.* [1] **ὄλη** Гора: сѣ колнкъ огнѣ колнкоу грамадоу съжнзаетѣ 74d *Иак 3:5*.

григоръ, -а *м.* [2] **Γρηγόριος** Григорий: тако н мѣ рекъше съвѣрана црѣкы вѣроуемъ•
иакже н велнка свѣтнла• н оуѣнтеле нестннѣ• атанасъ• васнлъ• григоръ• н нванъ
300с (49d).

гробъ, -а *м.* [4] **τάφος, μνῆμα** Гроб: прндетъ во грѣ съ таростъж своеѣж... н сжштѣн въ
гробѣхъ оуслышати страшѣнѣн гласъ его 84a. // *Обр.* гробъ отверстъ грѣтанъ
нхъ• н изъкы своннн лѣстѣтъ 139b *Пс 5:10* (74b, 207a).

гроза -ы *ж.* [2] **τάρταρος** Тартар, ад: држжнн посланн бжджтъ въ неоустыпаѣщнн урѣвѣ•
н ннн грозѣ прѣдадѣтъ сѧ 235d (206b).

гроздъ, -а *м.* [1] **σταφυλή** Грозде: въ сѣтвоу замѣветъ гроздъ 184a.

грохотъ, -а *м.* [1] *Като нареч.* грохотомъ **κεχυμένως** Грѣмко, силно: тѣ осклавлѣ сѧ• а
она грохотомъ вѣсннла сѧ 43d.

грѣдостъ, -н *ж.* [5] **ὕπερηφανία, ἀλαζονεία, ὄγκος** Гордост, надменност,
високомерие: вѣсѣмъ храненнемъ блудѣмъ свое срѣе• отъ сѣмрътоноснаго дѣа
грѣдостн 99b (98с, 99с, 147a, 154с).

грѣдостънъ, -ын *прил.* [3] **τῆς ἀλαζονείας, τῆς ὑπερηφανίας, ὑπερήφανος** Който се
отнася до гордостта, надменността, високомерието: съ грѣдостънѣн вѣсѣ: люшн
вѣсѣхъ страстнн съ: зѣло соуѣмѣа въ спѣсѣ воретъ 97с. // *Обр.* мѣздонмѣць• тн

ΛΗΧΟΝΜΥΞΥ• ΤΗ ΣΡΕΒΡΟΛЮΒΥЦЬ: ΤΗ ΛΗШВЪННЬКЪ• ΕΔΗΝΑ ΚΟΛΕΣΗΝЦА ΕΣΤΥ ΨΕΤΒΕΡΗΥΚΝΑ•
НМЖШТЕ ГРЪДОСТЪНААГО ВОЗАТАТА Н СТАРЪКНША 25a (99c).

гръдъ, -ын *прил.* [10] ὑπερήφανος, ἀλάζων καὶ ὑπερήφανος Горд, надменен,
високомерен: прѣстолъ къназъ• гръдънхъ разорн ꙗꙗ 98b *Сир* 10:17. // *Обр.* рабъ
же твои дѣдъ отъ закона твоего не оуклонн сѧ• ни гръдомъ окомъ н несъитомъ
срдѣемъ съ нми не іадѣаше 98d *Пс* 100:5. *Субст.* гръдъ, гръдън ὑπερήφανος;
гръднн (οἱ) ὑπερήφανοι Тези, които са горди, надменни, високомерни: прнсно
бо гръднн• іакоже н въ поустъинн оцн нхъ безаконноблдоху до зѣла 98d (81d, 98b,
98c, 98d, 99a (2), 242a).

гръдънн, -ѧ *ж.* [13] ἀλαζονεία, ὑπερηφανία, ὑπεροχή, φυσίωσις Гордост,
надменност, високомерие: не хвалите сѧ н не глѣте въсокънхъ въ гръдънн 100d
1 Царств 2:3 (37a, 75a, 98b (2), 98c (3), 98d, 99a (2), 102d, 129d).

гръдѣтн сѧ, гръждѧ сѧ, гръдншн сѧ *несв.* [2] ἀλαζονεύεσθαι, φυσιοῦσθαι 1. *Обр.*
Гордея се: любгы не оплазоуетъ• не гръднтъ сѧ• не зълѡобразоуетъ 56c *1 Кор* 13:4.
2. Големея се, важнича: не гръдн сѧ прѣ црѣмъ• н на мѣстѣхъ снльннхъ не стан
100c *Притч* 25:6.

грънъль, -н *м.* [2] χωνευτήριον Пещ за топене на метали: іакоже грънъль• оушнтаетъ
ненскжсно сребро• тако н пѣчалъ іаже на вжъжъ• срѣе грѣшьно 62b (232d).

грънъць, -а *м.* [1] χύτρος Гърне: коѣ во рече прнчастъѣ грънъцю съ котъломъ• тъ
прнражнтъ сѧ н съкржшнтъ сѧ 86a *Сир* 13:3.

гръсть, -н *ж.* [2] δράξ *Обр.* Шѣпа: добро плънѡсть гръстн покоіа• неже плънѡсть дѣвож
гръстню троѣда 33d (2) *Екл* 4:6.

грътанъ, -н *м.* [12] λάρυγξ, φάρυγξ Гърло: іаждъ во рече медъ снѣ• благо бо сътъ• да
насладнтъ сѧ грътанъ твои 291b *Притч* 24:13 (10d, 13d, 47c, 74b, 139b, 139c,
185b, 228b, 267c, 291b, 293a).

грѣза, -гы *ж.* [1] σύγχυσις *Прен.* Нечисто, неморално деяние: н отърече сѧ неже вътн
ѡлкъ ѡлстыж сѣж• мнрнхъ же пѣчалн н лстын• н сластын• н пррѡвѣ• н
пнианствѣ• н грѣзъ кавѣлоньскыхъ 287b.

грѣзънъ, -ын *прил.* [2] θολερός, θολώδης Мътен, с примеси: бездръпѣтънън• іако н
вода ѡста а рѣпѣтнвѣн• грѣзъна н възмѡштена 69c. // *Обр.* люте рече
напаіажштюмоу нскрънаго своего прѣтъченнемъ грѣзъномъ 109b *Ав* 2:15.

грѣхованне, -ѧ *ср.* [1] ἐλάττωμα Грях, прегрешение: оупасетъ правѣдннкъ дшж скотъ
своихъ• подобаетъ же пакты не прѣмѣшавати грѣхованты-нхъ 248a.

грѣховънъ, -ын *прил.* [6] ἐφάμαρτος, τῆς ἀμαρτίας, τῶν ἀμαρτιῶν, τῶν
ἀμαρτημάτων 1. Греховен, грешен: неже неврѣговати въснѣ вештн• зѣло н
грѣховно нестъ• паѣ же бѡгъ прнноснмънхъ 81c. 2. Който се отнася до греха,

греховете: мгы оубо възлюбленни на бжкыж н стоудъ дръжнмигъ• да н оставленне грѣховьное оулоуѣнмигъ 145с. // *Обр.* тако н тѣштнвѣнъ• аште обалѣниетъ едннѣтъ васъ... авьне нападѣтъ нми мжхы грѣховьныа 188d (46d, 115a, 164d).

грѣхолоубнвѣтъ, -тын *прил.* [1] **φιλάμαρτος** Който обича греха: грѣхолоубнвѣтън во вѣсѣтъ много проныроуетъ на нгы 44b.

грѣхолоубьць, -а м. [1] **ὁ φιλομαχῶν** Този, който е склонен към грях: н грѣхолоубьць радоуетъ сѣ сваромъ 117b *Притч 17:19.*

грѣхъ, -а м. [113] **ἀμαρτία, ἀμάρτημα, ἐλάττωμα, ἔγκλημα, πταίσμα, πτῶμα** Грях, прегрешение: вѣсхотѣ гн̄ н обннзи нгы зѣло• зане не ходнхомъ поуѣемъ благомъ• нтъ вѣ сѣдѣтъ грѣхъ нашнхъ 307с. ♦ грѣхоу прѣдатн **ἀμαρτία παραδίδοναι** Предам на осъждане: тѣгда оуже вѣздасн дѣтъгъ нли грѣхъ велнкоу снѣтъмъ прѣданъ воудешн 55с. ♦ поставнѣн грѣхъ **ἰστάναι τὴν ἀμαρτίαν** Счета, сметна за грях: похыштѣше же ї• нзведоша н вѣнѣтъ нз града• н каменннми повнваахоу• молашта сѣ н глаюшта• гн̄ не поставн нмигъ грѣха сего 152a *Деян 7:60.* ♦ грѣхъ прннѣтн **κρίμα λαμβάνειν** Навлека си осъждане: не мнози оуѣнтеле бѣдѣте• братне моѣ вѣдоуште тако волян грѣхъ прннннмигъ 56b *Иак 3:1* (31с, 33d, 40d, 44d, 46b, 48a, 67b, 71b, 71с, 71d, 75с, 79b, 79b, 82с, 82d, 89с, 90с, 91b, 92d, 98с, 101b (2), 106a, 107d, 108a, 110d (2), 111a, 111b, 111с, 112с, 115с (2), 115d, 121с, 122с, 124a, 128a, 128d (2), 130с, 130d, 134b, 145b (2), 148с (2), 151a, 157a, 162с, 162d, 163b (3), 163с, 163d, 164a, 164b (3), 164d (2), 172a (2), 184с, 185b, 188d, 201с, 205d, 206с, 207b, 208с, 209b, 213a, 213с, 215b, 233с, 236a, 236b, 238b (2), 255с, 255d, 257b, 259a, 261b (2), 263d, 270d, 272d, 273a (2), 275a (2), 276d, 279b, 281с, 282a, 285a, 291с, 293d, 299d, 303d, 305b, 306d (2), 307b (2), 308a).

грѣшкннкъ, -а м. [15] **ἀμαρτωλός** Грешник: помани гн̄ тако нми твое стѣе нарнцаетъ сѣ на мнѣ грѣшкннкѣ• тако некоуѣн ми вѣстѣнож крѣвкыж своенж 163d (24с, 31с, 52с, 66с, 70с, 103d, 133a, 145с, 171с, 203с (2), 230с, 224d, 260a).

грѣшкнница, -а ж. [1] **ἀμαρτωλός** Грешница: н се жена вѣ градѣ• тѣже вѣ грѣшкнница• н оуѣдѣвѣтъшн тако вѣзлежнѣтъ гн̄ вѣ храмннѣ фарсеувѣк• прннесѣтъшн алавастрѣ мѣра 238a *Лук 7:37.*

грѣшкннчъ *прил.* [3] **(τοῦ) ἀμαρτωλοῦ** Който се отнася до грешника: жнвж азъ глѣтъ гн̄• тако не хоцѣж сѣмрѣтн грѣшкннчѣ• нтъ овраценннж н жнвотоу его 275b *Иез 33:11* (64b, 201a).

грѣшкнтъ, -тын *прил.* [15] **ἀμαρτωλός, ἐνάμαρτος, ἀλιτήριος** Грешен, греховен: прнзываетъ тѣ **ἴψ̄ х̄ε̄** грѣшкнтън азъ• тако да непосѣкажемѣн твоен мнлостн• сѣблюдешн ми **δ̄ш̄ж** н тѣло н **δ̄х̄ъ**• отъ всакоа сѣтн непрыязнннгы 184d. *Субст.* грѣшкнтъ, грѣшкнтън (**ὁ**) **ἀμαρτωλός** Грешник; грѣшкннн **οἱ ἀμαρτωλοὶ** Грешници: сн оубо подоваетъ сѣгладаватн моуѣенкы• тѣже жндоутъ грѣшкнтънхъ 206b (24с, 28d, 34a, 60b, 62b, 69d, 82b, 100b, 104a, 170a, 171b, 274d, 307d).

грѣиати, грѣиѣ, грѣиши *несв.* [2] **θάλλειν** Топля, сгрявам: онн во егда видѣть родитѣла нхъ състарѣвъша сѣ... грѣиѣть подѣ своимн крнати гнѣздо сътворъше 239а. ▣ грѣиати сѣ **θερμαίνεσθαι** Топля се, сгрявам се: аще братъ или сестра нага бѣдетѣ н лишена дневныа пища• речеъ же има кто отъ васъ• ндѣта съ мнромъ грѣиати сѣ н настѣпанти сѣ 199с *Иак* 2:16.

градъ, -н *прич.-прил.* [4] **μέλλων** Бъдещ: явѣ бо яко подвигъ н страстьн тръизнь есть нынѣшнее житѣе• а поустѣн градоуше 251с. *Субст.* градоушага τὰ μέλλοντα Бъдещето: прѣпнражше бо сѣ• яко нн съмрътъ• нн жнвотъ... нн настоиашага• нн градоушага• нн итера тварь нна• не възможеть насъ разлюунти отъ любѣве бжѣи 291d *Рим* 8:38 (91а, 162с).

грастн, градж, градешн *св./несв.* [17] **ἔρχεσθαι, ὑπάγειν, πορεύεσθαι** 1. Отивам: нынѣ же градж въ молнтвахъ слоужа стѣинати 191b *Рим* 15:25. 2. Идвам, приближавам се: азъ трѣиѣ отъ тебе крѣстнн сѣ• а ли ты градешн къ мнѣ 242b *Мат* 3:14. // *Обр.* воле нынѣ богатнн плаунте сѣ задрѣжжште о страстехъ вашнхъ градоуштннхъ на вы 32b *Иак* 5:1. 3. Наближавам, настѣпвам: се дньнѣ градоутъ глетъ гѣ• н постѣла на землиѣ• не глада хлѣбна• нн жажда водьны• нъ гладъ не оуслышнть словесе гнѣ 194d *Ам* 8:11. *Субст.* градын ὁ ἐρχόμενος Този, който идва: осанна въ вышнннхъ блнѣ градын въ нма гнѣ 230d *Мат* 21:9. ♦ грастн въ слѣдѣ кого, грастн по комъ ἀκολουθεῖν τινί, ἔρχεσθαι πρὸς τινα, δεῦτε ὀπίσω τινός Следвам някого: нже хошетъ по мнѣ нти да ѿвержеть сѣ себе• н възьметъ крѣстъ свон• н градетъ по мнѣ 254b *Мат* 16:24 (24b, 32с, 131b, 160b, 194а, 205b, 223а, 248а, 254b, 278с, 287а).

грѣбость, -н *ж.* [1] **ιδιωτεία** Невежество: аще ли чѣто якоже недостнжъно ѡбращешн: то мнлованнѣ въздан: н грѣбостн: н потѣщаннѣ повелѣннѣ 2d.

грѣбъ, -ын *прил.* [1] **ιδιώτης** Прост, недозялан: не лѣпо есть оуннучжати ннкогоже• нн хоуантн• нн възноснтн сѣ нн на когоже• яко или грѣбъ есть• или зѣлъ видомъ 104а.

грѣдн, -нн *ж. мн.* [1] **στηθῆνιον** *Обр.* Гърди: всесъжъзн сѣ самъ бѣу въсь• на трѣбнши исповѣданнѣ слъзъ... чнстоиѣ молнтвоиѣ• еже есть каднло• прн прннесн емоу грѣдн: мѣшленне хотѣннѣ 271d.

грѣстость, -н *ж.* [1] **δυστυχία** Нещастие, неуспех, несполука: не подобаетъ... не тѣуѣж же порадовати сѣ• нъ нн отънждѣ сластьнѣ слышати грѣстостн члѣа 123d.

грѣщеннѣ, -га *ср.* [1] **ἀθυμία** Малодушие, отчаяние: млтѣа есть радость• н благодарыа прѣдѣлогъ• цѣленѣ же печалн• н грѣщеннѣж 231с.

гоуентель, -га *м.* [3] **ὄλεθρος, ἐξολύναι** Този, който причинява злини, страдания; който погубва, убива: отъвѣштанимъ• съ многомъ дръзновнннемъ• непрнѣзнн... вѣжн отъ насъ гоуентелю 67с (82с, 213а).

ГОУВНТЕЛЪНЪ, -ЪН *прил.* [7] ὀλέθριος, λοιμικός, λυμεών Пагубен, гибелен: сревролюбна недоуѓъ• зѣло лютъ н гоуветельнъ естъ 22d. // Който погубва, убива: вѣвѣдн ма въ одрнноу твоеѣ заблаждѣше овъѣа• да не вѣнѣ обрѣтъ ма вѣтъкъ гоуветельнънъ• стѣнѣстъ ма 68d. // Заразен: такоже ѡза гоуветельна н тѣлетворѣна: не еднного оуда тѣлесна: нъ вѣсе растѣлнть 97d (24d, 92d, 116a, 171d).

ГОУВНТН, ГОУВЛЪЖ, ГОУВНШН *несв.* [5] ἀπολλύναι, ὀλλύναι, ἐξολλύναι **1.** Губя, изгубвам: отъкрывааи бо тannoу• гоуветъ вѣроу 135c *Сир* 27:16. **2.** *Прен.* Погубвам духовно: рѣпѣтнѣтън бо сѣ тѣѣѣж гоуветъ• а клеветѣннкъ сѣ н сѣшаштѣа 71b. **3.** Влошавам качества на нещю: такоже разваранне ѡесто гоуветъ олово• тако скръбѣ мнрѣнаа хоуднтъ оумъ 62a (26a, 202d).

ГОУВЛЕННІЕ, -ІА *ср.* [1] ὀλεθρος *Прен.* Духовна гибел: вѣжнмъ гоуветѣннѣ прѣслоушѣнааго• да не сѣ проварѣннннн осжжденн вѣдемъ 87d.

ГОУМЪНЪНЪ, -ЪН *прил.* [1] ἄλωνος Който се отнася до гумното, хармана: начатѣка гоумѣнна н тоуна не лишннн его 270d *Исх* 22:29.

ГЪНАТН, ЖЕНЪЖ, ЖЕНЕШН *несв.* [2] διώκειν, ἐλαύνειν *Обр.* Гоня, преследвам: такоже облакъ безводѣнъ вѣтроуѣ женетъ сѣ тако н ѡрѣнѣць не нмы трѣпѣннѣ дѣмъ оуѣннѣа 65d (65c).

ГЪВАТН, ГЪВЛЪЖ, ГЪВЛѢШН *несв.* [6] гъвлѣн ἄπολλύμενος **1.** Който се разваля бързо (за храна): не дѣланте брашѣна гъвлѣѣааго: нъ прѣвѣваѣше въ жнзнь вѣѣѣноуѣж 15c *Иоан* 6:27. **2.** Нетраен, преходен: богатѣнмъ въ нѣнѣшннн вѣкъ запрѣштан не вѣсокомждроватн• нн оуѣватн на богатѣство гъвлѣѣше 100d *1 Тим* 6:17. *Субст.* гъвлѣн (ὁ) ἄπολλύμενος Този, който загива, пропада: радѣѣан сѣ гъвлѣѣштоуѣмоу не нзвннетъ сѣ 124a *Притч* 17:5 (210d, 264a, 274c).

ГЪВЕНЪТН, ГЪВЕНЪЖ, ГЪВЕНЕШН *несв.* [1] ὀλλυσθαι Загивам, умирам: ахарѣ... оуѣраде отъ наложеннѣ ѡелнѣ н ѣзѣкъ златъ• н дндрагѣма• дѣвѣ сѣтѣ• н грѣхъ его дѣлѣма люднѣ гъвенѣахѣж 91b.

ГЪВѢЛЬ, -Н *ж.* [1] λοιμότης *Прен.* Духовна гибел, смърт: ошаатн же сѣ... днѣвола мждрованѣа• еже естъ лювоуѣннѣ• неѣнстѣта• ндоослоуѣженнѣ... самѣлюбнѣ• шѣтаннѣ• велнѣаннѣ• еже зоветъ сѣ гъвѣль 297b.

ГЪГННЪТН, -ЪН *прил.* [1] гъгннѣн ὁ Μουγγός Гъгниви (прозвище): по снхъ нѣтоуѣхъ• прнзраѣѣ н мнѣннѣ н сѣгрѣженнѣ мждроуѣа• ѣмоуѣже мждроуѣе• дноскорѣ... петрѣ гъгннѣтън• сѣнрѣ безглавнѣн 301d.

ГЪСАН, -НН *ж. мн.* [2] κιθάρα Старинен музикален инструмент: понте бѣѣ въ гъслѣхъ н въ гласѣ ѡалмѣсѣѣ 228a *Пс* 97:5. // *Обр.* нѣнѣ же гъсан есмъ нмъ н ма повѣетъ нмѣтъ 105b *Иов* 30:9.

Д

д [21] δ̄ 1. Числен знак за *числ. бр.* четири. В състава на сложно *числ. бр.*: чнсло же нзвниенгынхъ оцѣ иеть нменгъ: м̄д̄ бб. 2. Числен знак за *числ. ред.* четвърти: д̄ w wбѣданн 13b. // В състава на сложно *числ. ред.*: ѳ̄д̄ о правосъдствѣ 157d (8d, 33c, 59b, 80a, 100a, 118b, 136b, 177d, 202b, 225b, 256b, 280c, 300d (3), 301a, 301b (2).

давати, даваж, даваиши *несв.* [1] παρέχειν Давам, предоставям: нстоуьннкъ тнхъ всѣмъ прнхѳдѳннмъ• сладъко пнтъе даваеть 242d.

давыдовъ, -гын *прил.* [4] τοῦ Δαυΐδ Давидов, който принадлежи на Давид: подобниъ сѳ кротостн д̄д̄овѣ да н мгы оуслышнмъ отъ б̄а 112d. *Субст.* давыдовага τοῦ Δαυΐδ Давидовите псалми: послѳшанмъ... д̄б̄докаа пожште• бл̄гнъ г̄ь наоуѳаѳ роуцѣ мон на оплъчѳеннѳ 85a (101a, 167d).

давыдъ, -а *м.* [76] Δαυΐδ Давид: нъ каа потрѣба всѳ о пѣннн давыда прѣдълагатн сѳвѣдетельства• паже всн видѳтъ 228c (12a, 17d, 19d, 22b, 24b, 26a, 26c, 32b, 39a, 41d, 42a, 47d, 59a, 60b, 62c, 64a, 70a, 74a, 76d, 82a, 89b, 93b, 98d, 101a, 104d, 105a, 105b, 111b, 113a, 113d, 117c, 118d (3), 119a, 124d, 139a, 143b, 144d, 159c, 163c, 167d, 171b, 174c, 183a, 186d, 189c, 193d, 195b, 206b, 208c, 213a, 216d, 224c, 226b, 228a, 233d, 237a, 244d, 247d, 259a, 259b, 259c, 260a, 262c, 265a, 267a, 267c, 269c, 271a, 282b, 284d, 286c, 289b, 291a).

давыдъскъ, -гын *прил.* [1] *Субст.* давыдъскага τὰ τοῦ Δαυΐδ Давидовите псалми: мгы оуѳо д̄б̄дскаа сѳ д̄б̄домъ въспѣванмъ 193d.

давынъ, -гын *прил.* [1] ἀρχαῖος Предишен, минал: не поманн нашнхъ безаконеннн• давынхъ• нгынѣшнннхъ 305c.

давыць, -а *м.* [1] χορηγός Дарител, който дава, дарява: въ ненже скѣтъ обьзарѳеть• неоуѳасаан свѣтнльннкъ• неоуѳсѳапанѳ шко• вѣунгхъ благъ давыць 285d.

даднтельнъ, -гын *прил.* [1] ὑβριστικός Който води до невъздържаност, необузданост: ненстовьно н ддднтельно пннанство 17a *Притч* 20:1.

далече *нареч.* [13] μακράν, πόρρω, μακρότερον, ἀπεχόμενος Далече: любѳ нскрънѳго• далечѳеть отъ всѳкого грѣха 208c. ♦ далече сѳтворнтн μακράν ποιεῖν Отдалеча: не вѣннман зълѣ женѣ... далече створн ѿ неѳ твон пжтъ 47c *Притч* 5:8 (35d, 40c, 42c, 63a, 67b, 108b, 135d, 162c, 170d, 222a, 257b).

далида, -гы *ж.* [1] Δαλιδά Далида: такожде же н въторое иемоу подроуѳжъе• далида• лестннннн словесы прѣблстнвгынн• праведнннка• обрадованье створн врагомъ его 137a.

далнь, -нн *прил.* [1] *Субст.* дальннн оἱ μακράν Тези, които живеят далече: н вгхомъ поношеннѳ сѳсѣдомъ н дальнннмъ• подражаннѳ же н поржганнѳ всѣмъ язгыкомъ 304d *Пс* 43:14.

данниль, -а м. [6] **Δανιήλ** Даниил: н данниль рече: азъ вѣхъ плача сѧ трн седморнца днь 21с (49с (2), 195b, 213a, 302b).

дань, -н ж. [1] **φόρος** Данък: сего обрѣтохомъ развращающа язкты• н бранща кесарю даиатн данн 90b *Лук 23:2*.

дарованне, -га ср. [2] **χάρισμα, σκοπός** Дар: възлюблѣж бо рече видѣти вты• да еперо подамъ вамъ дарованье дхѣно• оутврѣдити сѧ вамъ 132d *Рим 1:11* (236b).

даровати, дароуѣж, дароуѣши св./несв. [13] **δωρεῖν, χαρίζεσθαι, εὐχαριστεῖν** 1. Дарявам, давам в дар: вѣдѣнне велнко оржжѣ• н добро намъ отъ бѧ дарова сѧ на днавола• н воѧ тѣмьнгыа лоукавѣства дхты 225b. 2. Прощавам: втыванте же дроугъ дроугоу• блази млдн• подовьни бѣоу• яко чада възлюбленага дайште себѣ• такоже н хъ дарова намъ 149b *Еф 4:32*. 3. Благодаря: а аще въ добродѣньнхъ тѣуыж дароуемъ• то тѣѣни обращемъ сѧ• неблагодарнѣннмъ нждеомъ 264a. *Субст.* дарованага τὰ **χαρισθέντα** Това, което е дарено, подарено: мты же не дхмъ сего мнра прнахомъ• нъ дхъ нже отъ бѧ• да видниъ дарованага намъ бмъ 284b *1 Кор 2:12* (6a, 47b, 100b, 119b, 122d, 146b, 174a, 184c, 292b).

даръ, -а м. [35] **δῶρον, δωρεά, χάρις, χάρισμα, ξένιον ἀσμένως, δέδωκα** 1. Дар, подарък: трѣбѣ оубо есть прѣвѣ просити• прнаити даръ молнтвты• такоже речено• отъ дайщаго млтвж молщжмоу сѧ 233b. // Дар, принесен на Бога: прнесоша рече князн дары своѧ прамю олтарью 270d *Числ 7:10*. 2. Божи дар, благоволение: съпоустн намъ щедротты твоѧ• н благодарѣтъ н даръ стго твоѣго дха 308a. 3. Дарба: нже оубо чжетъ сѧ прннмъ даръ оуцнтельства отъ бѧ• да весѣдоуеъ съ съмѣреною мждростнж 132d (26a, 45d, 54c, 104b, 104c, 116a, 116b, 116b, 128b, 128c (2), 133a, 138b, 158a, 172c, 174a, 199a, 230d, 231b, 270d, 271b, 273a, 240b, 244c, 272b, 272c, 273a, 282a (2), 282b, 292b).

датанъ, -а м. [1] **Δαθάν** Датан: възспротнвнша сѧ мосеоу коръ н дафанъ н авронъ 77b.

датель, -га м. [1] **δόθης** Дарител: кѣжъдо тако же нзволюне нмать срѣцнмъ• обауе не отъ скрѣвн• ни ѿ нжда: тнха бо дателя любнтъ бѣ 28a *2 Кор 9:7*.

дати, дамъ, даси св. [140] **διδόναι, δωρεῖν, χαρίζεσθαι, δανίζειν, παρατίθεσθαι, παρέχειν, ἐξουσιάζειν, ἀφιέναι, συγχωρεῖν** 1. Дам, предоставля: прѣдъ ѡлкомъ бо жнвотъ н съмрътъ• н еже аще нзволнтъ дастъ сѧ емоу 238a *Сир 15:17*. 2. Дам, раздам: се полъ нмѣнниа гн: ннщннмъ дамъ 31a *Лук 19:8*. 3. Даря: проснмъ оубо оу бѧ н оца гѧ нашего ис хѧ• дати намъ разоумъ дхѣвнъ 231a. 4. Предам, оставя, изоставя: дастъ бо нты тако овьца сънѣдн• н въ язтыцѣхъ расѣлалъ нты неси 305a *Пс 43:12*. // *Обр.* не даждъ в печаль срѣца своего• нъ ставн ж 63a *Сир 38:20*. 5. Предам, поверя: прнемлани отъ гѧ доуша• многа подвнга трѣбоуеъ... емоуже бо н дашѧ• многа лншьша възпросѧтъ отъ него 245d. 6. Платя, заплатя: чѣто ти сѧ мьннтъ• достонтъ ли дати кннѣтъ кесарю• или ни 81a *Мат 22:17*. 7. Въздам, принеса (дар, жертва): си бо всѧ заповѣдн ради даждъ възшнжмоу по дааннж его• н

седмьмерницеж въздаждь 271а. **8.** Поставя на определена длъжност: **σνε υλϋς**• блюстѣла дахъ тѣ домоу нлѣва 274d *Иез 3:17*. **9.** Доставя (за чувство): наказан **σνα** своего и поконтъ тѣ• и дасть лѣпотж дшн твоен 173d *Притч 29:17*. **10.** Изпълня, осъществя: и дасть тн прошенъе срѣца твоего 267с *Пе 36:4*. **11.** *Обр.* Насоча: дахъ срѣце сво нзнесати и посмотрити прѣмоудростнж: о вѣсѣхъ бывѣшнихъ подъ слнцемъ 33с *Екл 1:13*. *Субст.* давъ **ὁ δεδωκός** Този, който е дал, дарил нещо: никакже величаемъ сѣ• яко надъ многънми сжщемъ намъ• да не пауе разгнѣваемъ давѣша благодѣтъ 236b. ♦ дати мѣсто **α) δίδοναι χώραν, δίδοναι τόπον** Допуска, позволя: подвигнѣмъ сѣ оубо възлюбленни всеж сложа• не дати мѣста обладати нами• врѣдоу зълъга дръзостн 38d; **β) δίδοναι τόπον** Отстъпя място: даждь семоу мѣсто яко да посадетъ вѣше 119с *Лук 14:9*. ♦ дати (въ) занимъ **δανείζειν, δανίζειν** Дам назаем: еже въ занимъ дати• подобно естѣ пауе же едновѣрѣньнми: и сънаслѣдънкомиъ братомъ 28с. ♦ дати въ лнхвж **δίδοναι ἐπὶ τόκῳ** Дам под лихва: сребра своего не даси въ лнхвоу 30с *Лев 25:37*. ♦ слово дати **λόγον δίδοναι** Дам сметка, отговор (за делата си): тѣмъже оубо кѣждо насъ• за сѣ слово дасть бѣоу 108с *Рим 14:12*. ♦ сждъ дати **τὸ κρίμα δίδοναι** Раздам правосъдие: дождеже прнде вѣтхън дньнми• и сждъ да стѣмъ вѣшнаго 302с *Дан 7:21*. ♦ дати съсждъ **δίδοναι τὴν ψῆφον** *Обр.* Дам гласа си, гласувам: аште лн отъ многа пнтѣга забждеть сѣ... погоубитѣ рассмотренъе• и дасть повѣждайтнн съсждъ зѣловѣ 160b. ♦ дати дѣлани **ἐργασίαν δίδοναι** Постарая се, помъча се: ягда во градешн съ сжпрьемъ своимъ на пѣтн• даждь дѣлани нзвѣтити отъ него 160с *Лук 12:58*. ♦ дати лице **δίδοναι τὸ πρόσωπον** Обърна се към някого: дахъ лице свое кѣ гоу вѣдоу моемоу• въ постѣк н въ врѣтнщн 195b *Дан 9:3*. ♦ данъ вѣтити въ паденне **φθειρεσθαι εἰς πτώματα** Пропадна: мнози данн быша въ паденне злата радн 23d *Сир 31:6*. ♦ дати доушж свож **δίδοναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ** Пожертвам се: нко снѣ υлѣуъ• не прнде да послоужатъ кемоу• нѣ да послоужитѣ• и дати дшж свож нзбавленне за многы 191d *Мат 20:28* (12а, 12b, 15с, 22b, 27с, 28b, 28с, 28d (2), 29а, 30а, 30с, 33с (2), 33d (2), 37b, 37d, 39b, 40d, 43с, 45а, 46d, 47а (2), 52d, 57b, 59а, 63а, 63b, 63с, 71а, 78с, 79а, 79d, 81а (2), 91d, 92b, 95d, 98а, 99d, 100b, 105d, 109b, 118d, 127с, 130с, 132с, 133d, 135а, 136а, 137b, 139d, 148а, 152с, 158а, 162а (2), 164d, 168с, 169а, 171с, 173а, 173с, 178b, 179b, 181b, 183b, 185с (2), 194b, 195а, 197с (2), 199с, 203а (2), 205а, 211а, 212а, 213а, 213с (2), 213d, 215а, 216d, 218а, 224b, 224с, 226b (2), 229b, 234d (2), 237а (2), 237d, 246с, 247а, 248а, 250с, 264с, 267с, 269b, 270d, 288d, 289а, 295с (2), 299b, 302с, 304а, 306с, 308b, 308с).

датиѣ, -га *ср.* [1] свѣкта датиѣ **φωτοδοσία** *Обр.* Озарение: разжмнѣмъ же яго свѣкта датиѣ• бестрастнѣнѣмъ и безвѣщѣствнѣнѣмъ оумѣмъ прнѣцаемъжѣ сѣ• и вѣше оума съвѣскоупленн 269а.

даданнѣ, -га *ср.* [10] **δόμα, δόσις, δώρημα 1.** Дар, подарък: стѣрахъ гнѣ даданнѣ отъ гѣ 289а *Сир 1:13*. **2.** Даване, даряване: и нн отъ ѣесоже гнѣваеть сѣ жнтннскънхъ радн вѣщнн• нли о брѣшнѣхъ• нли малословѣе етеро вѣпаде сжетѣно• нли о даданнѣ н о въздатѣн 243d (199а, 212d, 213с, 215d, 234d, 271а (2), 308с).

дадатн, даѡж, даѡшн *несв.* [42] **διδόναι, παρέχειν, προίεσθαι, χαρίζεσθαι, κηράναι, χορηγεῖν, χρᾶσθαι, δεικνύουσαι, διαπράττεσθαι** 1. Давам, предоставям: б̄л̄жн̄ѣ ест̄ дадатн неже възнматн 25d *Деян 20:35*. 2. Давам, раздавам: аще нм̄ѣнне нмат̄• то даѡтъ• аще въ б̄ѣдах̄т̄ внднт̄ кого• въсплауѣтъ 198d. 3. Давам, дарявам: зане б̄ѣ гр̄ѣд̄ѣнн̄ѣ протнвнт̄ с̄л̄• съм̄ѣренн̄ѣ даѣтъ благод̄ѣтъ 242a *1 Петр 5:5*. 4. Плащам, заплащам: сего обр̄ѣтох̄ом̄ѣ развращающа̄ ιαζ̄к̄т̄• н бранѡца кесароу дадатн данн 90b *Лук 23:2*. 5. Прощавам: б̄т̄вѡнт̄е др̄оуѣтъ др̄оуѣтоу влазн̄• мнлоср̄дн̄• дажш̄те себ̄ѣ• ιαкоже н х̄т̄ дарова нам̄ѣ 122d *Еф 4:32*. *Субст.* даѡн **ὁ διδούς, ὁ μεταδιδούς** Този, който дава, дарява: б̄л̄нне г̄н̄е на глав̄ѣ дающаго 213c *Притч 10:6*. ♦ въ занм̄ѣ дадатн **δανείζειν, ἐκδανίζειν** Давам назаем: братоу сн дасн въ занм̄ѣ• ср̄ѣѣѣ под̄законноу моу• тоуждемоу же не дан въ занм̄ѣ: ср̄ѣѣѣѣ• беззаконноу моу 28c. ♦ въ занм̄ѣ дажш̄ен **δανείζοντες** Тези, които дават назаем: ω въ занм̄ѣ дажш̄ннх̄т̄ 28b. ♦ нсход̄тъ дадатн **προόδω χρᾶσθαι** Държа се агресивно: подобаѣтъ же хот̄ѡшнн̄ѣ сът̄ѡжатн• множ̄ество добр̄ѣ д̄ѣан̄н̄• нн слав̄ѣ похот̄ѣтн• нн съ мн̄оуж̄мн̄ бес̄ѣд̄оватн ιαкоже реѣе с̄л̄• нн нсход̄тъ частн даатн• нн оукар̄атн ннког̄оже 222b. ♦ дадатн нач̄ѡт̄ѣк̄т̄ **ἀπάρχεσθαι** Принасям в жертва на Бога първото или най-хубавото от нещо: ѡт̄н бо реѣе г̄ѡ• от̄ъ свонх̄т̄ прав̄ден̄т̄ троуд̄т̄• н нач̄ѡт̄ѣк̄т̄ы дан емоу от̄ъ твонх̄т̄ прав̄д̄ьн̄т̄ плод̄т̄ 270c *Притч 3:9*. ♦ дадатн пр̄ѣт̄ѣк̄анн̄е **διδόναι προσκοπήν** Възпрепятствам, преча: нн̄ед̄н̄ного ннч̄н̄м̄ѣже дажш̄ѣ пр̄ѣт̄ѣк̄ан̄ѣ да непороч̄но воуд̄ѣтъ слоуж̄ен̄ѣ 190d 2 *Кор 6:3* (26d, 28d, 29a, 29d, 30d, 95c, 99b, 100d, 104b, 119b, 131d, 143b, 146c, 149a, 162a, 169c, 175d, 183a, 191c, 198a, 210a, 213b, 213c, 219a, 233b, 234d, 262c, 264b, 271a, 308b, 308c).

двн̄гн̄жтн, двн̄гн̄ж, двн̄гн̄ешн *св.* [6] **κινεῖν** 1. Раздвижа, помръдна: ιакоже велнк̄т̄ в̄ѣтр̄ѣ• не двн̄гнет̄тъ ст̄л̄ѣпа твр̄ѣда• тако н д̄ѡша без̄гн̄ѣв̄ьн̄т̄ы не съв̄ѣсх̄ѣт̄н̄т̄т̄т̄ ιарост̄т̄ 60c. 2. *Прен.* Насоча: скр̄ѣб̄ьл̄н̄в̄ѣ ѡр̄ьн̄ьц̄т̄• не двн̄гнет̄тъ оӯма на внд̄ѣнне• нн м̄т̄ѡѣ ѡт̄т̄ы въсьлет̄тъ колн̄ б̄оу 61d. ▣ двн̄гн̄жтн с̄л̄ **κινεῖσθαι** *Обр.* Надигна се: н̄т̄н̄ѣ же за двн̄г̄т̄ш̄ж̄ж̄ с̄л̄ ιер̄ес̄ѣ• др̄ѣзновен̄н̄н̄ѣ нспов̄ѣдан̄ѣт̄• н пр̄н̄пов̄ѣдан̄ѣт̄ г̄ѡ нашего ῑѣ х̄ѡ 299c (59b, 86b, 246c).

двн̄жатн, двн̄жж, двн̄жншн *несв.* [2] **κινεῖν** *Прен.* Водя, отвеждам към нещо: ннч̄тоже тако распал̄ѡѣт̄• н двн̄жнт̄ с̄р̄ѣе на любовь б̄ж̄ьж̄• ιакоже б̄ѡслов̄ьн̄е 292b. ▣ двн̄жатн с̄л̄ **κινεῖσθαι** *Прен.* Трудя се: пр̄н̄сно бо въ х̄ѡ об̄л̄ѡѣн̄т̄ т̄ѣм̄ь жн̄в̄ешн̄• н двн̄жншн с̄л̄ н есн̄• ιако нст̄н̄нен̄т̄ ѡл̄к̄т̄ 140b.

двн̄жен̄н̄е, -ѣ *ср.* [3] **κίνησις** 1. Движение: ѡсе д̄ѣан̄н̄е н двн̄жен̄н̄е• н внд̄ѣн̄н̄е възложн̄ б̄оу• д̄х̄ѡм̄ь сът̄ѣрен̄ьм̄ь н съм̄ѣреном̄ь 272a. 2. *Прен.* Възбуда, вълнение (за яростта): н ιаростн̄• ег̄даже нан̄дет̄ тебе напаст̄ н пр̄ѣк̄с̄лов̄ес̄ѣ... пом̄ан̄н̄ м̄л̄т̄воу• н с̄жд̄т̄ еѡ• н ав̄не бес̄ѡн̄н̄ноѣ въ т̄еб̄ѣ двн̄жен̄н̄е оӯм̄л̄ѣк̄нет̄т̄ 59c (148a).

двн̄ж̄ьн̄т̄, -ѣн̄ *прил.* [1] **κινήσεων** Който се отнася до чувствата: к̄ѣжд̄о за с̄л̄ от̄ѣв̄ѣѡѡѡа н дл̄ѣгом̄ѣ нс̄коӯпоӯѣа с̄л̄. не т̄ѣѡѣж̄ д̄ѣлов̄ьн̄т̄н̄ѣм̄ѣ н̄т̄ н слов̄ес̄ьн̄т̄н̄ѣм̄ѣ. н мн̄сл̄ьн̄т̄н̄ѣм̄ѣ. н двн̄ж̄ьн̄т̄н̄ѣм̄ѣ 106b.

двнзание, -на *ср.* [1] **κίνημα** Смут, вълнение: добро оубо есть в'кгати неаказанънхъ
газкомъ• н свароств'бтъннкъ н мѣтоуштннхъ жтрьннннн• н кром'бшьннннн
двнзанин 69d.

двнзати, двнжж, двнжешн *несв.* [7] **κινεῖν 1.** Движа, мърдам: такоже лъвъ въ ловѣ
двнжетъ строфннгы часто• тако гн'бв'ланв'н въ х'ыз'к м'ысли гн'бв'н'т'а 60с. 2.
Прен. Насочвам, подтиквам: т'гда в'благажть пом'шленъа н'бк'хъ вецнн•
ноуждън'нхъ двнжжше оумъ на нсканне нхъ 228d. ♦ тажж двнзати **δίκην κινεῖν**
Възбуждам спор: прнчашнн сѣ разоум'к ст'к н сладостн в'ж'а въкоушенв'ъ• нн
тазати сѣ хошетъ т'гда• нн тажж двнзати от'нждъ съ ц'бмъ 261с. ■ двнзати сѣ
κινεῖσθαι Отнасям се към някого или нещю: не подобаетъ оубо ннкакоже вннгы
радн съ гн'бвомъ двнзати сѣ на тождев'кр'н'н'а• нъ т'чунж на своа страстн 58а
(58с, 165а, 218с).

дворъ, -а *м.* [4] **αὐλή 1.** Двор: внна да не пнжтъ в'сн нер'кн в'негда в'ходѣтъ въ дворъ
жтрьннн 272d *Иез 44:21.* 2. Божието обиталище, божиите селения: блаженъ бо
егоже нзбъра н прнпатъ• в'селнтъ сѣ въ двор'кхъ твонхъ 189d *Пс 64:5* (189d,
271b).

двѣрь, -н *ж.* [11] **θύρα** Врата, двери: далеуе створи отъ неѣ свон пжть• не прнблжн сѣ къ
двѣр'мъ домоу еѣ 42d *Притч 5:8.* // *Обр.* благоволи отвор'кстн мьн'к двѣрн покаанна
67d (50d, 55b, 144а, 154d, 199а, 210d, 213b, 222с, 235а).

декатнтн *м. мн.* [1] тесарастъ н декатнтн **τεσσαρεσκαίδεκατῖται** Четиринадесетници
(ерес): съ под'ѣпан'т'амн ересьамн... нхъже нмена сжтъ сн• $\bar{\alpha}$ снмоннанн: $\bar{\epsilon}$
менандронанн... $\bar{\lambda}$ тессарастъ н декатнтн: $\bar{\lambda}\alpha$ алогн 301а.

десница, -ѣ *ж.* [7] **δεξιᾶ** Десница, дясна рѣка: н прншдътъ паде пр'кдъ ннмъ• нмгы десницъ
кръвавж 276d (26b, 54с, 55а, 70а (2), 177b).

деснъ, -ын *прил.* [12] **δεξιός** Десен: аште око твое десное• съблажнлетъ сѣ• нзымн +ε+ н
извръжн отъ себе 157с *Мат 5:29.* ♦ на десно **δεξιᾶ, εἰς τὰ δεξιᾶ** Надясно: не
оуклонн сѣ нн на десно нн на шже• в'звратн ногж твож отъ пжтн з'ла 41а *Притч*
4:27. ♦ о деснжж **ἐκ δεξιῶν, ἐν δεξιῇ** Отдясно, от дясната страна: гавн сѣ емоу
англъ г'нъ стоа о деснжж ол'тарѣ 273с *Лук 1:11* (37с, 114а, 151с, 152а, 263а, 265b,
281с, 284d, 286с).

десѣтна, -гы *ж.* [3] **δεκάτη** Десятък: нздрадн'ке же в'с'хъ урьнорнз'цн• потр'бвнн сжтъ
прноснтн б'оу начат'кты н десѣтннгы 271d (271а, 271с).

десѣтъ, -н *числ. бр.* [11] Десет: погоубнв'ъ бо в'се свое• еше же же десѣтн птнщъ гн'бздо
удѣтъ• посжтомъ нмъ• оборен'ымъ въ прр'к• хвалоу в'здав'ъ гл'аше 264с. // В
състава на сложно *числ. бр.* и *ред.* еднн'ын на десѣте **ἐνδέκατος**; дѣва на десѣте
δέκα; чет'ырн десѣтн **μ'**; шестъ десѣтъ **ἑξήκοντα**; седмндесѣтн седмншьдн
ἑβδομηκοντάκις; осмъ десѣтъ **ὀγδοήκοντα**: н мосн: чет'ыр'амн десѣтны дн'бамн:
поста зако прнпатъ 21d (7а (3), 7b, 51с, 70d, 149d, 176а, 309а).

днвнн *прил.* [2] ἄγριος, ἐρημικός Див, неопитомен (за животно, растение): свѣрепа естъ похотъ зѣлаа• знаменаеть тако сама възникъши• тако днвнѣа въль ненадѣланѣ ннѣѣ 155d (58d).

днвнтн сѣ, днвнѣ сѣ, днвншн сѣ *несв.* [5] θαυμάζειν 1. Учудвам се, удивлявам се: соущен подѣ благодѣтъѣ• прнсно на оумѣ нмоутъ своѣа прѣгрѣшенѣа• днвнѣ сѣ благодѣн бжнн 206с. 2. Почитам, уважавам: всеѣж дѣшеѣ сн готован ꙗю• н ѹнстнтелемѣт ѣго днвн сѣ всеѣж снлоѣж своѣѣж 281d *Сир* 7:31. ♦ днвнтн сѣ лнцѣмѣ θαυμάζειν πρόσωπον Пристрастен сѣм, лицепрнятствам: н оуста нхѣ ꙗютъ прѣгрѣѣда• днвншнтѣ сѣ лнцѣмѣ въ пользѣ мѣсто 76с *Иуд* 1:16 (119с, 200с).

днвнѣтъ, -ѣн *прил.* [6] θαυμαστός, θαυπέσιος Необикновен, чуден, удивителен: тѣмѣже н мѣ възражшѣ• на днвнѣнѣа тѣ мѣжѣ: слѣдомѣ нхѣ послѣдоумѣт 35b. *Субст.* днвнѣнаѣ θαυμάσια Необикновени, чудни, дивни неща: нн ходоухѣ въ велнкѣнхѣ нн въ днвнѣнхѣ паѣ мене 101b *Пс* 130:1 (50b, 143с, 203d, 259с).

дндрагѣма, -ѣ *жс.* [1] δίδραγμα Дидрахма, двойна драхма: ахарѣ же прѣстѣпннкѣ закону н заповѣдн бѣвѣтъ• оукрадѣ отѣ наложеннѣа ѡелнѣ н ѣзѣтъ златѣтъ• н дндрагѣма• дѣвѣ сѣтѣ 91b.

дндоумость, -а *м.* [1] Δίδυμος Дидимос: до сѣде стѣн ѣпнфанѣ нзложн• потомѣ бѣшѣ ѣвагрѣ н дндоумость ѡрге• нбѣнаѣ мѣдрѡѣжѣе• прѣждебѣтѣе н оустроѣеннѣ 301с.

днмнрнтн *м. мн.* [1] διμοιρῖται Димирити (ерес): сѣ подѣѡанѣмн ѣресѣмн... нхѣже нмена сѣтъ сн• а снмоннанн: б менадрнанн... нѣ днмнрнтн нже н аполннарнтн 301с.

дндорѣтъ, -а *м.* [1] Διόδωρος Диодор: потомѣ бѣшѣ ѣвагрѣ н дндоумость ѡрге... ѣѣдорѣ момѡомскѣн• н дндорѣтъ н несторнн 301с.

дноскорѣтъ, -а *м.* [1] Διόσκορος Диоскор: по снхѣ ѣвѣтоухѣ• прнзраѣе н мнѣннѣ н сѣгрѣженнѣ мѣдоѡра• ѣмоуѣе мѣдрѡѣе дноскорѣтъ• теѡдѡсѣтъ• гананѣ 301d.

днѣволѣтъ, -а *м.* [23] ὁ διάβολος Дѣвол, сатана: нже тан ѣпѣа ѣто творнтѣ• то днѣволоу слоужнтѣ 281b (35с, 52d, 66с, 93а, 97с, 98b, 99с, 116с, 122b, 138d, 163b, 180b, 197а, 225b, 226а, 229а, 234с, 235с, 243b, 287d (2), 295с).

днѣволь *прил.* [6] διαβολικός, τοῦ δαβόλου Дѣволскн, сатаннскн: н завнстѣ лютѣ врѣдѣтъ• днѣволь• н неѡѡдѡбѣ неѣклнмѣ естъ 118b (88d, 94b, 170а, 296d, 299а).

днѣвольскѣтъ, -ѣн *прил.* [2] διαβολικός Дѣволскн, сатаннскн: послѣжде же днѣвольскѣннѣ ѣвлѣннѣ н сѣнѣ поржганѣтъ• въ нюдѣнствѡ въпадѣ н обрѣзанѣ плѣтъскѡ 180а (180с).

днѣакѣтъ, -а *м.* [4] διάκονος Дѣкон: подобаетѣ же н днѣакѡмѣ• тако слоужнтѣле соущѣ таннтѣ ꙗю хѣтъ• по всемоу образу всеѣмѣ годнтн 281b (279b, 280d, 281с).

длъгодоушнѣ, -ѣ *ср.* [2] **μακροθυμία** Търпение, търпеливост: възможете въ истинноу в себѣ образити образъ хвѣт всѣмъ житъннмъ... цѣломъдрѣемъ • правдожъ • длъгодоушьемъ 252с (243d).

длъгодоушнѣтъ, -ын *прил.* [1] **μακρόθυμος** Търпелив: длъгодѣшнѣ моужъ • велнкъ въ мѣдростн 60а *Притч 14:29*.

длъголѣтънѣтъ, -ын *прил.* [1] **μακροχρόνιος** Дълголетен, който живее дълго: чѣтн оцѣ своего н мѣтѣ своѣжъ • да благо тебѣ вѣдетъ • н вѣдешн длъголѣтънѣтъ на землн 239с *Исх 20:12*.

длъгословеснѣ, -ѣ *ср.* [1] **μακρολογία** Многословие: тебѣта во н сѣтн сѣтъ хотѣшннмъ спѣтн сѣ • мнрѣннхъ вѣсѣдъ • н длъгословесѣта 221с.

длъгота, -ы *ж.* [1] длъгота дѣнн ѣ **μακρότης τῶν ἡμερῶν** Дълголетие: тоу нмъ авнтъ сѣ жнзнъ н длъгота дѣнн • тнхаа н безмѣтннаа • въ ненже отъбѣже болѣзнъ н печалъ н въздѣханнѣ 50а.

длъготръпнѣ, -ѣ *ср.* [9] **μακροθυμία** Голямо търпение: н мѣ оубо вратѣ длъготръпннмъ понмъ сѣ двѣдѣмъ 244d (57с, 80d, 95b, 182с, 223b, 242с, 243с, 244а).

длъготръпѣ *прил.* [1] **μακρόθυμος** Дълготърпелив: кто възможетъ съповѣдѣтн пжуннж благосрѣдѣя твоѣго • длъготръпѣ н благодѣтелю дѣшъ нашнхъ 294а.

длъготръпнѣ *нареч.* [1] **μακροθύμως** С голямо търпение: гѣ же длъготръпнѣ вѣсе трѣпѣашѣ 92с.

длъготръпѣнѣтъ, -ын *прил.* [9] **μακρόθυμος** Дълготърпелив, много търпелив: длъготръпѣнѣтън же гѣ трѣпѣашѣ безоумнѣ нхъ іако члѣколювьць 125b. *Субст.* длъготръпѣнѣтън **ὁ μακρόθυμος** Този, който е дълготърпелив (Бог): н обрѣтаеть сѣ чадо длъготръпѣнѣваго • носѣщаго прнсно сѣгрѣшеннѣ нашѣ 242с (57b, 73b, 78с, 112b, 142b, 303d, 304b).

длъготръпѣннѣ, -ѣ *ср.* [2] **μακροθυμία** Голямо търпение: нѣ о всемъ съставлѣщѣ сѣ іако вѣвѣа слоугъ • въ трѣпѣннн мнрѣжѣ... въ забѣдѣннхъ • въ длъготръпѣннѣ • въ любѣвѣ нелицемѣрнѣ 191а 2 *Кор 6:6* (242b).

длъготръпѣтн, длъготръпѣж, длъготръпншн *несв.* [7] **μακροθυμεῖν** Проявям голямо търпение, снисходителност: а бѣ не сътворнтъ лн мѣштѣннѣ нзбѣранѣнхъ свонхъ • вѣпнжштннхъ къ немоу дѣнъ н ноштъ • н длъготръпнтъ 69а *Лук 18:7* (185а, 198d, 244с, 245а, 246d, 247d).

длъгъ, -а *м.* [15] **ὀφειλή, ὄφλημα, χρέος, εὐθυνα 1.** Паричен дълг: рабе во рече лоукавѣнъ • всѣ длъгъ онъ отъпоустнхъ тн • занѣ оумолн ма 149с *Мат 18:32*. **2.** Това, което е заслужено, дължимо: намъ же естѣ въздаатн длъгъ • емоужѣ страхъ • емоужѣ чѣстѣ 241d. **3.** Задача, задължение, нещо, което трябва да се изпълни: длъгъ вашъ конъуавѣ чѣстѣнън оубѣ нестатѣ • пандекта вѣдѣхновѣнаго

ψαννια• поустнхъ вашеμου в̄одолювыж 308d. 4. *Прен.* Грях, прегрешение: вѣдѣовно во кетъ в̄л̄коу оставити своа длъгы• н вънматн тоужда грѣхъ 75с. ♦ по длъгоу **κατὰ χρέως** По задължение: по длъгж нстажаемн есмъ п̄кныа• яко канона длъжноуема 230с. ♦ подъ длъгомъ **ὕποχρεως** *Обр.* Задължнял: поношенне во намъ кетъ велне... подъ длъгомъ сжштемъ намъ тьмаин длъгъ• тоужднхъ грѣхъ пытатн• н назратн 107d. ♦ въздатн длъгъ **ἀποτίειν τὸ ὄφλημα** Понеса наказание: засъвѣдѣтелиожтъ тн благыа м̄ыслн погѣвннхъ любовладнвжж м̄ыслъ• аште оубо не погжшн еа м̄льчаннемъ• нъ попоустншн ен нзнтн• тьгда оуже въздасн длъгъ 55с (29d, 71b, 106a, 107d, 229b, 236a, 242a, 282d).

длъгъ, -тын *прил.* [1] **μακρός** Продължителен, който трае дълго: напнсаваетъ во въ оумѣ урнорнзъцоу• старость длъгоу: н немошть т̄клоу 23а.

длъжь *прил.* [1] длъжь бытн **ὀφείλειν** Трябва, необходимо е: не длъжн есмъ помьнѣтн зъловы на едннороденнкы• н еднноплътъннкы• нъ опакы хрѣстнианьскы твораште 114с.

длъжыннкъ, -а м. [2] **ὀφειλέτης** *Прен.* Този, който е морално задължен: еже всемъ о благодарьн• длъжыннцн есмъ по ап̄лоу• любо оутѣшаемн• любо оскръваемн 263b (279b).

длъжноватн, длъжнѣж, длъжнѣшн *несв.* [7] **ὀφείλειν, ἐποφείλειν, χρῆ** Длъжен съм, трябва да извърша нещо: велмн оубо длъжнжнемъ ст̄ыдѣтн с̄а безлюбнвааго г̄а 144b (10a, 46a, 176с, 200d, 230с, 240d).

длъжнъ, -тын *прил.* [49] *Субст.* длъжнѣн **τὸ ὀφειλόμενον** Дължимо, дълг: н разгнѣвавъ с̄а прѣдасть н м̄жунтелемъ• донде въздасть все длъжнѣное мон 149d *Mat 18:34.* ♦ длъжнъ бытн **ὀφείλειν, ὀφειλέτης εἶναι, χρεωστεῖν, χρεώστης ὑπάρχειν, ἀπαιτεῖσθαι, θέλειν** Трябва, необходимо е, длъжен съм да направя нещо: нже во понстннѣ скопнлъ с̄а кетъ самъ црѣтва радн нвснаго• нли дѣвѣствовалъ• то всѣмъ длъженъ кетъ• достонна себѣ явннхъ црѣтва 296с (20с, 34a, 36a, 62b, 114d (2), 122d, 126b, 145b, 149b (2), 152b, 152d (2), 154a, 167a, 168d, 170с, 171d, 173a, 175b, 177b, 179с, 183с, 189b (2), 190a, 198с, 206с, 220с, 225с, 227d, 230с, 237с, 238с, 240b, 240с, 245d, 246a, 250d, 258с, 263d, 264с, 270b, 271с, 273a, 279b).

длъжѣн *нареч. сравн.* [1] **μακρότερον** По-далече: не можѣмъ оубо безоучьнѣ• н безостѣднѣ оскждатн сьгрѣшаштнхъ... аште н поустн бждоутъ добрыа дѣтѣн• н отътагнжтъ с̄а длъжѣн 108a.

добль *прил.* [2] **γενναῖος** Доблестен, благороден: добль оубо н м̄жжствьнъ н вѣрнъ дш̄а естъ• по всакому образѣ тантн таннж 135d (66d).

добльнѣ *нареч.* [3] **γενναίως** Храбро, доблестно: обаче правьднвтън трьпѣаше добльнѣ• цѣн въ такон извѣк с̄ы• н поноснмъ• моллаше за на в̄а 111d (4d, 260с).

добле нареч. [2] γενναίως С чест, доблестно: нстовааго же сѣмѣренѣа знанѣство• не еже самоу себе покѣдати оукорнзноиѣ• нѣ еже отъ ниѣхѣ корнмоу добле трѣпѣти 147а (247b).

доблѣта, -ты жс. [1] ἀνδραγάθημα Ирон. Достойна, благородна постѣпка: ти же отъмѣстнша емоу вѣврѣгѣше вѣ тнмѣнне іамѣное• такѣ во сѣ прнсно жндовѣскѣна доблѣтѣ 113d.

добро, -а ср. [24] καλόν, (τὰ) καλά, ἀγαθόν, (τὰ) ἀγαθά, ἀρετή, καλῶς 1. Добро, хубаво нещо: аште вѣздаемо естѣ зѣло вѣз доброе• помани іакоже глѣхѣ за на добро 113с Иер 18:20. 2. Добродетел: сѣднма оубо естѣ товоиѣ• добръ н зѣлѣ• снрѣкѣ цѣломоудрѣе• н неучстога• ласкрѣдѣе• н поштѣнѣе• іаростѣ• н кротостѣ 160а. ♦ добра вѣсѣдовати Говоря добри неща: аште во кто не нунстнть срѣца своего отъ зѣлословесѣа• добра вѣсѣдовати не можетѣ 131с (27d, 35с, 114а, 117b, 118b, 119а, 123b, 132а, 155с, 156а, 156b, 158а, 173а, 202b, 203с, 222с (3), 242b, 264d, 268а).

добро нареч. [4] καλῶς, καλόν 1. Добре, уместно: вѣдѣнѣ велнко оржѣе• н добро намѣ отъ бѣ дарова сѣ на днавола• н вога тѣмѣнѣна лоукавѣства дѣхѣ 225b. 2. Доброволно, без принуда: іакоже во дѣлатель• аще не дастѣ ісплѣнѣ н добро правна своего• то вѣ тѣмѣннцѣ вѣврѣженѣ вѣдетѣ 229b (192с, 287d).

добродоушевати, добродоушоуѣ, добродоушоуѣши несв. [2] εὐθυμεῖν Благоразположен сѣм весел сѣм: печалогѣтѣ ли кто да млѣвж дѣетѣ• добродѣшжетѣ ли кто да поетѣ 230b Иак 5:13 (264с).

добродѣннѣ, -га [1] εὐημερία Щастлив ден: а аще вѣ добръдѣннѣхѣ тѣуѣиѣ дарогѣмѣ• то тѣѣнн обрѣцѣмѣ сѣ• неблагоддрнвѣннѣ нѣдеомѣ 264а.

добродѣтѣль, -н жс. [4] ἀρετή Добродетел, добра черга, достоинство: сѣштнн во нстннѣнн подвнжѣннцѣ• вѣсего вѣздръжатѣ сѣ• всеиѣ добродѣтѣлыѣ• н заповѣдыѣ вѣжѣиѣ жнвѣтѣ 252с (18с, 125с, 222b).

добродѣтѣльнѣ, -ын прил. [7] ἐνάρετος, (τῆς) ἀρετῆς, κατ' ἀρετήν 1. Добродетелен, който има добри качества: добродѣтѣлноу вѣгнн жнтѣиѣ• радобѣное естѣ вѣздръжаннѣ• н трѣпѣннѣ 251b. 2. Който се отнася до добродетелите: добродѣтѣлнага же слава прѣбѣываетѣ вѣ вѣкѣ 95d (3а, 54b, 95d, 98а, 147b).

добродѣтаннѣ, -га ср. [5] ἀρετή 1. Добро дело, добра постѣпка: лютѣ оубо естѣ іакоже рече сѣ тѣштѣславнѣ вѣрдѣ• н вѣ всѣа добродѣтаннѣа• іаже творнтѣ ѣлѣкѣ вѣлаганѣт нѣа 97а. 2. Добро качество, добродетел: невѣзможно же без любѣвѣ вѣжѣа сѣмѣреннѣдрнѣа комоу донти на вѣсотѣ таковааго добродѣтаннѣа 53а (249с, 251с, 297d).

добронравнѣ, -га ср. [1] εὐεξία Добродетелност, добро поведение: овѣ во н дѣшн н тѣлоу пользоу творѣца: сѣдравнѣ н крѣпостѣ н добронравнѣ раждайтѣ 13с.

доброславниѣ, -ѣ *ср.* [1] **χρηστολογία** Ласкателни, съблазнителни думи: таковни во $\overline{\Gamma}\delta\upsilon$ нашемоу не работаятъ: нъ своимъ ѡрѣвоу: нъ брославниѣмъ (sic!) нъ благословниѣмъ: прѣльщайтъ срѣца безълюбивыи хъ 14d *Рим 16:18*.

добросрѣдъ, -ын *прил.* [1] **εὐσπλαγχνος** Добросърдечен, милосърден, състрадателен: сего радн длъжбни и смъ дроугъ дроугоу таготы носити нъ быти всн еднноимдрѣни • едннодшѣни • добросрѣдн 168d.

добростъ, -н *ж.* [1] **ἀρετή** Добро дело, постъпка: таковы нзбѣгнеть оудобъ • всакоу грѣха • всакоу же добростъ нъ заповѣдъ бжѣи съ+дѣваеть+ 128d.

доброта, -ы *ж.* [12] **κάλλος, καλλονή, εὐπρέπεια, ἰσχύς** Красота, прелест: не оупадан са на добротоу женъскъ 40d *Сир 25:23* (8с, 41а, 42с, 42d, 48b, 50b, 50с, 104с, 155b, 156с, 304d).

добротворити, добротвориѣ, добротвориши *несв.* [2] **ἀγαθοποιεῖν** Правя добро, върша добри неща: яко тако естъ вола бжѣи • добротвориши • охлщати безоумны хъ ѡлѣтъ невѣждество 256а 1 *Петр 2:15* (262b).

доброоучителънъ, -ын *прил.* [1] **καλοδιδάσκαλος** Който учи на добри неща: старъцемъ трѣзвыиномъ быти... старциамъ же такожде етѣлѣпамъ • доброоучителънамъ 51а *Тим 2:3*.

добръ, -ын *прил.* [156] **καλός, ἀγαθός, γενναῖος, εὖ;** добрън **κρείσσων 1.** Добър, благ: зълън во себѣ комоу добрън боудеть 78а *Сир 14:5*. // Който се оценява положително: не бждеть приато никугдаже моленне твоѣ • нъ пѣнѣе твоѣ • нъ многотынни твоѣа • нъ процаа иже мншии твора добра 230d. **2.** Красив, хубав: слышашъ бо о етерѣ црѣи вънѣшныи хъ • яко ефешанъа • нернъ видѣвъ • нъ занха доброу авъшъ са • нъ взврати са 50b. **3.** Трудлюбив, усърден, предан: добрън рабе • блаже нъ вѣръни • надъ маломъ бо вѣрънъ • надъ многомъ тѣа оустрож 85b *Мат 25:21*. **4.** Храбър, смел: станѣмъ на сжпостата яко добри воини • вѣдѣнни нъ постомъ нъ мѣтѣмн 226b. **5.** Плодороден (за почва): а сѣаное на добрън земан снн же сжтъ слышаштен слово срѣцемъ добромъ 34с *Мат 13:23*. *Субст.* **а)** доброѣ **τὸ καλόν, τὸ ἀγαθόν, ἀγαθά;** добраа (τὰ) **καλά, τὸ ἀγαθόν, ἀγαθά** Добри неща, дела: възданахоу ми зълаа въз добраа 262d *Пе 34:12*; **б)** добрии **καλοί** Добри хора: о малън хъ же говѣниицѣ хъ нъ о добрън хъ рече 204d; **в)** добрии Доброкачествените, тези, които са годни за ядене: подобно во $\overline{\Gamma}\beta$ рече естъ црѣтво невѣноѣ • неводоу въврженоу въ море нъ отъ всего рода събравъшю... нъ въраша добръна въ съсжды 204с *Мат 13:48*. ♦ добро дѣланиѣ **ἀρετή** Добродетел: подобаеть же хотѣшнни сътажати • множество добрън дѣланиѣ • ни славѣ похотѣти • ни съ мнозѣмн бесѣдовати 222b. ♦ добро (есть) **καλόν (ἐστιν), ἀγαθόν** Добре е, хубаво е, редно е: добро оубо естъ въ врѣмѣа памати бжѣи • оумножити моленне 228с. ♦ добра дѣтелъ, добраа дѣтелъ **ἀρετή, ἀρκετή** Добродетел, добро качество; добро дело: вѣа оубо добръна дѣтелън хвалъны • нъ благоприаѣны 242с (3а, 12а, 12d, 13b, 15а, 15d, 20а, 26а, 29b, 30d (2), 31а, 32с, 33а, 33d, 34с, 36а, 36b, 37с, 38b (2), 39а, 40b,

42d, 44a, 46d, 47b, 56c, 62b, 63c, 68d, 69d, 71c, 72a, 75a (3), 83c, 86a (2), 87c, 90d, 95c, 99c (2), 102b (2), 104c, 106d, 107d (2), 108a, 108b, 111b, 113b, 113c, 114a, 117a (2), 122c, 131c, 132a (2), 133a, 136c, 141a, 141c, 141d, 142d, 143c, 144a, 144d, 147b, 150a, 154d, 156a (4), 159a, 160a (2), 162a, 165a, 166d, 167d, 169a, 172d, 173a, 175c (2), 175d, 176a, 178d, 179a, 183d, 185d, 187a, 187d, 189c, 193a, 193c (2), 194c, 196c, 197c, 198c, 199b, 201a, 201c (2), 202b, 202c, 209c, 210b, 211d, 212c, 213c, 214c (2), 215a, 216d (2), 220a, 222b, 222d, 223c (2), 225d, 229a, 239d, 247a, 249d, 250a, 251a, 252a, 253b, 261a, 275d, 276c, 278c, 279a, 292a, 293a).

добрѣинн, -ѣ ж. [5] ἀρετή 1. Добрѣина, добрѣота: бѣ създавѣн члѣк• самовластѣна н створн• прннмѣна прнлогѣ добрѣина• н зѣловѣ 159d. 2. Добрѣдетел, добрѣ качество: дѣвѣство нскрѣ оубо естѣ цѣломудрѣна• вѣсоуѣе же н того н проучнхѣ добрѣинѣ съ• анѣглѣнѣ равѣно естѣ 51d (50a, 52a, 231b).

добрѣ нареч. [27] καλῶς, εὖ, αἰρετώτερον; сравн. добрѣиε ἀγαθόν, κρείσσον 1. Добрѣе, хубаво, според правилата: добрѣе оубо естѣ съ маломѣ добрѣ жнтн• неже съ мнѣгомѣ непотрѣбномѣ 203c. 2. Заслужено, подобавашо: добрѣе оубо окаяѣ такѣвѣна нсанѣа• лютѣе во рече съвѣштаважштнмѣ не гѣ радн 176a. 3. Разумно, трезво: не подобѣно естѣ оубо• добрѣе съмыслаштннмѣ отѣ враждѣннка водномѣ бытн 25b (5c, 14c, 24b, 25c, 31a, 32a, 36b, 85d, 96c, 101a, 124c, 125c, 134b, 173d, 193c, 201b, 201c, 207b, 222b, 228a, 234b, 257c (2), 269a).

довольнѣ нареч. [2] ἀρκούντως, ἰκανός Достатѣчно: о вѣрѣе рекѣше о еднносѣщѣн оца н сна н стго дѣа• вѣ началѣ кнжнѣе довольнѣе нзложнхѣомѣ 299b (259c).

довѣль, -а м. [3] αὐτάρκεια, ἰκανότης Достатѣчно количество, необходимѣо количество: тѣло во пнща трѣбуѣетѣ а не сластн: малотрѣбнѣа а не прѣсѣтыѣа: довѣла• а не мѣногоаднѣа 13b. ♦ довѣль нмѣтн αὐτάρκειαν ἔχειν Имам достатѣчно количество, задоволен съм: можѣтѣ же бѣе вѣсѣ блгодѣтѣ нзобноватн вѣ васѣ• да о вѣсемѣе всегда вѣсѣ довѣльнѣ нмоуше• нзбѣтѣкоуѣете вѣ всѣа дѣла блгаа 270a 2 Кор 9:8 (103c).

довѣльнѣ, -ѣн прил. [4] ἰκανός Достатѣчен: нѣ сн оубо довѣльнѣа прѣдѣставнтн• тако длѣжнн есмѣ• вѣсѣ чѣстѣ отѣдаѣтн роднтелемѣ нашнмѣ 240b. ♦ довѣльнѣе бытн ἀρκεῖσθαι Доволен съм, задоволен съм от нещѣ: нмоуште же пнштѣа н одѣннѣа• смнн довѣльнѣа боудѣмѣ 37b 1 Тим 6:8 (11a, 46b).

довѣлѣтн, довѣльѣ, довѣльнѣш несв. [3] ἀρκεῖν, ἰκανός Достатѣчен съм: н се же на разжмѣ н пользоу довѣлѣо вѣ 12d. □ довѣлѣтн сѣа Задоволявам се, доволен съм от нещѣ: нмоуште же пнштѣа н одѣннѣа• смнн довѣльнѣа сѣа 25b 1 Тим 6:8 (21c).

догѣматѣ, -а м. [2] δόγμα Учение, догма: слышахѣомѣ во иѣтера прншѣдѣша на вѣстѣокѣ... паѣе же съмрѣтѣе бесѣмрѣтнѣе аполннарѣвѣы• н еѣтнхѣовѣ• н сѣвѣнрнннн• н нѣковѣла• догматѣы• проповѣдаѣща 298c. ♦ догѣматѣы нскатн δογματίζειν Проповѣдѣвам: н повѣдавѣ нмѣа вѣвѣшааго сѣа нмоу днѣавѣльска дѣаннѣа обрѣза сѣа н нюдѣствѣоѣа• н женѣа поѣа• н авѣеа вѣвѣа по нюѣденхѣ• на крѣстѣанѣы догматн нскашѣ 180c.

до̀зѣрѣтн, до̀зѣриж, до̀зѣришн *несв.* [1] **φαντάζεσθαι** Виждам мислено в представите си: от̀вѣрашаа̀ во сѧ зе́мьнѣнхѣ• нѣснѣхѣ до̀зѣритѣ 192b.

до̀нкѣ, -а *м.* [1] **Δωήκ** Доик: са̀оула̀т же прѣ̀стоу̀пнѣвѣ за̀повѣдѣ снѣж• трн сѣта жѣрѣцѣ гнѣ оу̀бн• послоу̀шьствомѣ• ѐднного клеветѣннѣ до̀нка сѣрннѧ 89b.

до̀нтн, до̀ндѣ, до̀ндишн *св.* [16] **φθάνειν, τυγχάνειν, ἀφικνεῖσθαι, καταντᾶν, ἔρχεσθαι, καταλαμβάνειν 1.** Стигна, достигна: ꙗ̀коже ка̀менно вѣрѣженне не до̀ндетѣ нѣсе• тако н мѣтѣва ѱл̀ко̀оу̀годо̀ннѣ не вѣзндетѣ кѣ бѣу̀ 95с. // Стигна до знанието на някого, стана известен: ваше бо послоу̀шаниѣ вѣ всѧ до̀нде 166b *Рим 16:19.* // Стигна до някакво състояние: не мо̀зѣмѣ оу̀бо безоу̀тѣнѣ• н безостоу̀днѣ осѣждатн сѣгрѣшаштнхѣ• аште н вѣ сама послѣдѣнѧ зѣло̀бѣ до̀ндѣтѣ 108a. // *Обр.* завнестѣ... а̀бѣ прѣ̀скоу̀н на брато̀оу̀бнѣца каннѧ• н по радѣоу̀ вѣ господо̀оу̀бнѣца нюдеѧ до̀нде 118с. **2.** Отида някъде, пристигна: людеѣмѣ нз егѣпта сѣ тѣштѧнѣѣмѣ повеѣкѣно вѣстѣ нзнѣтн• н на благѣж зе́млю до̀нтн 188a. **3.** Постигна, заслужа: н сѣпрнѣтѣ сѧ оклеветѧнѣмѣ нмѣ сѣ нмѣ поу̀чѣтн вѣшнѧго разоу̀ма до̀нде 262b. *Субст.* до̀шѣдѣшиѣ **οἱ ἀναβεβηκότες** Тези, които са стигнали, достигнали нешто: проклатѣн сѣ бѣсѣтѣ сѣврѣшенѣѧ... н на вѣнсо̀тоу̀ до̀врѣнхѣ дѣтѣльн до̀шѣдѣшаа̀ на̀чѣнетѣ разо̀ратн 99с (35b, 36d, 53a, 125d, 224a, 236d, 298a, 302b, 305b).

до̀колѣ *нареч.* [1] **ἕως τίνος** Докога: до̀колѣ лѣно̀стнѣ вѣзлежншн• кѣгдаже от̀ сѣна вѣстанешн 84d *Притч 6:9.*

до̀лоу̀ *нареч.* [3] **κάτω** До̀лу, надолу: а̀ проу̀нн вѣлѣзѣше• сѣврѣгоу̀ н сѣ вѣше до̀лоу̀ 151d (43с, 219a).

до̀лѣфннѣ -а *м.* [1] **δελφίς** Делфин: тнхоу̀ бо сѣщѣж морю̀• вѣслѣплѣютѣ до̀лѣфннн 259d.

до̀лѣ *нареч.* [1] **κάτω** *Прен.* На зе́мѧта, в зе́мнѧ живот: блѣдн сѧ рече ѱто дѣкѣшн стѣтелю̀• ꙗ̀же до̀лѣ сѣвѣжешн го̀рѣ слово о̀ томѣ вѣздѧтн ѱн сн 275с.

до̀ма *нареч.* [1] **ἐν οἴκῳ** Вкъщи: сѣдѧ до̀ма н хо̀дѧ пѣтѣмѣ н лѣжа н вѣстаѧ• бѣдн нѐподвнжнѣ 236d *Втор 11:19.*

до̀мѧщѣнѣ, -нн *прил.* [1] *Субст.* до̀мѧщѣннн **οἱ οἰκεῖοι** Сѣплеменнѣ, сѣнароднѣ: вѣсто же ꙗ̀ко самѣ сѧ оу̀нстѣвѣ н до̀мѧщѣнѧ• тѣгда ꙗ̀же вѣздвнѣтѣ арѣнѣ блѣшѣше лю̀дн 272d.

до̀мовѣнѣ, -ѣн *прил.* [1] до̀мовѣнѣн влѧдѣѣка **οἰκοδεσπότης** Стопанин, собственик: рѣпѣтѧаа̀ж же н прѣвнн дѣлѧтелѣ на до̀мовнѧго вл̀коу̀ прншдѣннхѣ дѣльѣма вѣ ѐдннѣн на дѣсѧтѣ ѱсѣ 70d.

до̀мѣ, -оу̀/-а *м.* [49] **οἶκος, οἰκία, θήρα 1.** Дом, къща: гн повеѣн мн нтн н ѱрѣшн сѧ нже сѣтѣ вѣ до̀моу̀ мо̀еѣмѣ 254a *Лук 9:61.* // *Обр.* азѣ ꙗ̀смѣ гѣ бѣтѣ тѣвон нзвѣдѣн тѧ от̀тѣ зе́мѧл иѣгѣптѣскѣ• нз до̀моу̀ ра̀боттѣ 186d *Исх 20:2.* **2.** Хра̀м: вѣнндоу̀ сѧтѣ вѣ до̀мѣ тѣвон сѣ вѣсѣтѣжага̀емѣмн 271a *Пс 65:13.* **3.** До̀мочѧдѣе, чѣлѣд, се́мѣѣство:

чада да оучахъ сѧ • прѣжде свои домѣхъ вѣровѣрнѣи створиши • и чѣсти въздати
 родителемъ 239d *1 Тим 5:4*. // Род, племе, народ: сѣ во рече члѣкъ • блюстелѣ дахъ
 тѣ домоу нѣлевоу 248a *Иез 3:17*. ♦ домѣхъ божи оἶκος τοῦ θεοῦ Храм: нѣстѣ ли
 члѣн чѣто створи дѣлѣ... како вѣннѣи въ домѣхъ вѣжѣн • и члѣкѣхъ прѣдѣложениа
 стѣнѣстѣ 76d *Мат 12:4*. ♦ домѣхъ господнѣхъ οἶκος κυρίου Храм: поношенне наше
 покрѣи вѣчѣстѣ лица наша • яко вѣннѣиша ннородѣци въ стѣа наша въ домѣхъ гнѣ
 144d *Иер 51:51*. ♦ законнѣикѣхъ дома οἰκονόμος Разпоредник, управител:
 подобаетъ во сѣтѣхъ епѣоу • бес порока вѣити • яко вѣжѣхъ домоу законнѣикоу 274a. ♦
 владыка домоу οἰκοδεσπότης *Обр*. Стопанин, домакин: вѣсѣмъ оубо храненнѣемъ
 блюдѣмъ срѣце жѣдоуще домоу влѣкѣхъ χὰ βα̅ нашего 283c. ♦ сѣхъ вѣсѣмъ домоу
 своимъ πανοικί С всичките си близки: и раавѣхъ влѣднѣца за страннѣлюбѣе сѣхъ
 вѣсѣмъ домоу своимъ сѣе сѧ 210b (24b, 25b, 31b, 42d, 77b, 80d, 91c (3), 99a, 100c,
 102b, 103d, 111c, 113b, 118d, 119a, 146b, 156b, 171c (2), 188c, 189c, 189d (2), 194d
 (3), 204a, 208d, 210d, 224d, 239c, 249a, 256d, 257a, 269d, 272c, 274d).

донѣднѣи сѧ, донѣждѣхъ сѧ, донѣднѣиши сѧ *св*. [1] ἐκβιάζεσθαι Принуден сѣм: слышахъ бо о
 етерѣхъ црѣи вѣнѣшнѣнхъ • яко ефешанѣнѣж • нѣрнѣж вѣдѣвѣхъ • нзлѣха доброу явѣшѣхъ сѧ • и
 възврати сѧ • бога сѧ еда чрѣсѣхъ волю домоу днѣтѣхъ сѧ и створишѣхъ нѣчѣто зѣло 50b.

доогавнѣи, доогавлѣхъ, доогавнѣиши *св*. [1] ὀχλεῖν Досадя, обезпокоя: да не кѣгда
 пострадаемъ • яже и самѣонѣхъ • доогавленъ во праведнѣнѣхъ своѣхъ женѣхъ • повѣда еи
 гананнѣ 136d.

досаждатѣи, досаждаѣхъ, досаждаѣиши *несв*. [1] ὑβρίζειν Обиждам, оскърбѣвам: такоже нѣже
 въ повннѣованнѣи сѣхъ • отѣхъ мнѣогѣхъ досаждаемъ • оукарѣемъ • стѣмѣрѣемъ оучѣстѣетѣ
 255a.

досажденнѣе, -ѣа *ср*. [7] ὑβρις, ἀτιμία 1. Безчестие, позор: нѣже исть слащѣхъ въ
 стѣнѣмнѣицѣхъ вѣноу: въ свои чѣхъ тѣрѣдѣхъ оставнѣтѣ досажденнѣе 17a *Притч 12:11*. 2.
 Гордост, надменност: страхъ гнѣхъ ненавнѣднѣхъ зѣлобѣхъ • досажденнѣа же и прѣзрѣѣа и
 пѣтнѣи зѣлѣнхъ 115d *Притч 8:13* (78a, 99a, 116d, 117b, 128a).

доселѣ *нареч*. [2] ἕως ἄρτι, ἕως τοῦ νῦν Досега, до този момент: глѣхъ рече въ свѣтѣхъ
 вѣити • и брата своѣго ненавнѣда въ тѣмѣхъ исть доселѣ 122c *1 Иоан 2:9* (293d).

dospѣтнѣи, dospѣкѣхъ, dospѣкѣиши *св*. [1] φθάνειν Дойда, приближа се: нѣынѣ же егда dospѣ •
 иже о иетнѣнѣхъ слово • потрѣбѣно мѣнѣхъ вамъ възложитѣи ѣ 138b.

dospѣженнѣе, -ѣа *ср*. [1] τὸ ἐφικτόν Разбиране, логика: рече въ пѣснѣхъхъ солѣмонѣхъ: шѣстѣ
 десѣтѣ исть цѣсарнѣцѣ... мѣхъ оубо по нашемѣу dospѣженнѣе • ἔ: цѣрнѣцѣ: чѣлеснѣѣа
 глѣмъхъ вѣити кѣннѣгѣхъ 7a.

dospѣвѣрнѣнѣхъ, -ѣын *прил*. [1] ἀξιόπιστος Заслужаващ доверие, истински: dospѣвѣрнѣнѣише
 во строуѣннѣ дроуѣга • неже воляна лѣвѣызанѣѣа врага 141a *Притч 27:6*.

достонно *нареч.* [2] **ἀξίως** Достойно: молю оубо въ азъ оужьнкъ о гн̄• достонно ходити зъванья• нмъже зъванн въстѣ 147с *Еф 4:1* (132d).

достонновати, достонноуж, достонноужшн *несв.* [2] **κληροῦσθαι** Избран съм, зачитан съм: нъ пауе днвнмъ сѧ правдыноуמוу промѣслѣннкоу• мѧдрѣ н ннздроуѣнѣ сжждьшо• ономоу оубо хоудоумоу• достонновати• н пръвовати н обладаати• намъ же послѣдновати 119с. ♦ не достонновати οὐκ ἀπαξιοῦν Смятам за недостойно: семоу бо отъ самого г̄а н б̄а сп̄са нашего іс̄у х̄а кажемн есмъ... не достоннова бо прити къ нваннѣ кр̄стнтѣ сѧ отъ него (242а).

достоннѣ, -ын *прил.* [13] **ἄξιος, προσήκων, ὅσιος 1.** Достоеи: сарѣфонскаѧ въдовница• цѣломѧдрнеиъ н страннолюбнеиъ• ѱта сжштн• н достонна• съподобн сѧ велнкааго ннж прнати 49d. **2.** Съответен, подобаваш: сп̄сѣ же нашѣ г̄ѣ• вѣды страсть сребролюбнѧ дш̄н гоубнтельнѧ сжштоу: достонно н нецѣленне прнноснть гл̄ѧ 24d. ♦ достоннѣ въити **ἄξιος εἶναι, ἀξιοῦσθαι** Заслужа нецо: велнкын грнгоръ• неокесарнскѣн еп̄п̄ъ... достоннѣ въстѣтѣ ѿ мѣре гн̄ѧ• н еваганста ноанна• навѣкнжтн вѣровѣнжж таниж 50а (4с, 6а, 56d, 77d, 161d, 195d, 222с, 238d, 284d, 296с).

достоннѣ *нареч.* [3] **ἀξίως 1.** Достойно: ѧмоуже аще всегоднмъ въ нѣнѣшннмъ вѣцѣ• въспрннеиъ въ вѧдоушнн... н іако аще пожнеиъ достоннѣ• то цр̄т̄воуѣиъ съ ннмъ 280с. **2.** Подобавашо, както трябва, както заслужава: дш̄ѧ бо аште мнрѣнѣнхъ не останетѣ сѧ печальн• то нн б̄ѧ възлюбнтѣ истнннѣ• нн днѧвола възненавнднтѣ достоннѣ 35с (83с).

достоѧнне, -ѧ *ср.* [5] **κληρονομία** Владение, наследство: пощѧдн людн своѧ вл̄ко• н не даждь достоѧннѧ своѧго въ поношенне• областн нмъ ѧзѣкомъ 306с *Иоил 2:17* (237d, 304с, 305d, 307с).

достоѧтн, достоѧж, достоѧшн *несв.* [10] **1.** Струвам: вѣрѣноумоу все лѣпо естѣ богатѣство: невѣрѣноу же• не достонтѣ• н пѣнѧзъ 27b. **2.** 3 л. ед. безл. достонтѣ **χρή, δεῖ, ἄξιον, ἔξεστι, ἐστι, θέμις, ἐνδέχεται а)** Подобавѧ, следва, трябва: не достонтѣ оубо ннколнже ѳнстнтелю протнвнтн сѧ 282d; **б)** Може, възможно е: то како достонтѣ распѧтоумоу сладѣкъннн гвоздѣн кр̄стѣнѣннн• разлнватн сѧ н смѧѧтн 205b (73d, 76d, 81а, 116d, 131d, 166d, 169d).

досѧшн, досѧж, досѧжешн *св.* [1] **ἄπτεισθαι** Засегна, пораза: прннесѣ намъ сотона ѧзѣж• могжщжж н ѧтробж н мозговъ досѧшн 298с.

дохѧждатн,дохѧждаж,дохѧждашн *несв.* [1] **παραβάλλειν** Пристигам, идвам: потомъ пооустнтѣ н• іако ннцѣмъже ннѣмъ образомъ възможетѣ недоуѧ сеѧо оуцѣлнтн• аште не часто неходнтѣ ндохѧждаетѣ братнѧ пользѧ радн 65с.

доходнтн,дохѧждж,дохѧдшн *несв.* [1] **καταντᾶν** Пристигам: таковѣн бо... правѣннмъ пжтемъ стжпанѣтѣ• н въ бестроудѣное прнстаннште х̄во доходнтѣ 129b.

драгътъ, -тын *прил.* [8] **τίμιος, ἔντιμος** 1. Скъп, който има висока цена: такоже зъданне велнкомъ и драгомъ каменнемъ съставляемо• трѣбоуеъть хоуда и дробьна каменьнца строенью 138a. // *Прен.* Драгоценен, скъпоценен: помани тако драгожъ кръвкы нскоупнлѣ нгы ксн 305с. 2. Драги, уважаеми, почитаеми (като обръщение): въ истинноу оубо и по чинноу• драгън оуѣ еустатне• камъ възложнхомъ• еже о истиннѣ слово 140b. *Субст.* драго **τίμιον** Чест, почит: и їже тако просто слоужитъ оубогоу• жнвѣ бждетъ• велне оубо члкъ• и драго моужъ млостнвѣ 213d. ♦ камъ драгъ **λίθος τίμιος** Скъпоценен камък: соулѣи ма плоднн пауче злата и каменн драга 290d *Притч* 8:19 (2d, 135b, 245a).

драгъма, -гы *ж.* [1] **δραχμή** Драхма: и призывае дроугъты своа стѣпа слгы• показата нмъ драгмж жже обрѣте• срѣчуъ образъ цркън 163a.

древльнь, -нн *прил.* [2] **παλαιός** Някогашен, предишен: и прѣдъ оне: о древльннхъ людехъ: вна и пнианьства пожидетъ срѣце люднн монхъ 17a. *Субст.* дрѣвльннн **ὁ παλαιός** Хората, живели някога, отдавна: нсанга же о новънхъ людехъ рече... о дрѣвльннхъ же: лютѣ съходащннмъ въ египтѣ на помощь 217a.

древле *нареч.* [2] **πρῶτον** Първо, преди това: гн повелн ми дрѣвле шкъше погретн оца моего 254a *Мат* 8:21. ♦ дрѣвле сътворннн **νεοσσοποιεῖν** Направя по-рано, преди: тако и въ дрѣвле створнсте намъ• и троуднсте сѧ дрѣлажше и кръмѣше• и мгы такожде камъ створнхомъ 239b.

дробьнъ, -тын *прил.* [1] **μικρός** Малък, дребен: такоже зъданне велнкомъ и драгомъ каменнемъ съставляемо• трѣбоуеъть хоуда и дробьна каменьнца строенью 138b.

дроченне, -га *ср.* [2] **φυσίωσις, ὄγκος** Надменност, високомерие: хотан оубо сътажатн• бгѣдарьноуѣжъ сыж• съмѣреномѣдркѧ дрѣтель• и нзвѣгнотн... поустошьнаго и бгѣмръзънаго дrochenъя прѣзорънаго• ннчесоже да не оставнть съконьуажштннхъ на исправленне ега 147d (297a).

дроуголюбнвъ, -тын *прил.* [1] *Субст.* дроуголюбнвтын **φιλοπλούσιος** Този, който обича другите: се же глѣтъ• рекъше творнть бгѣлюбнвтън и кротъколюбнвтын• и дроуголюбнвтын по всемоу бес прѣттыканьѧ себѣ блуды• да нмъ ннктоже съблажнъ сѧ не оумьретъ 153с.

дроугъ, -а *м.* [42] **φίλος, ἑταῖρος, ὁ πλησίος** Приятел, другар: длъжкнн есмъ и мгы• не тѣуѣжъ за дроугъты нъ и за врагъты молннн сѧ 152b (12с, 12d, 37a, 38с, 38d, 50d, 52b, 60b (3), 61с, 71a, 72d, 79b, 79с, 105b, 108d, 111b, 113b, 122d, 127a, 128a, 135b, 135с (2), 141b, 141с, 145b, 152b, 152с (2), 163a, 200с, 200d, 210a, 210b, 215b, 253с, 255с, 258с, 287b).

дроугъ, -тын *мест.-прил.* [104] **ἄλλος, ἕτερος** Друг, различен: вѣсѣ съ оунтыннѧ възложнтъ въ нъ• и мгыслн прѣселеннѧ• и тако аште да не прѣндетъ на мѣста дроугага• все лѣто и троудъ• и соуетьнъ бждетъ 65с. *Субст.* а) дроугъ, дроугтын (ὁ) ἕτερος Друг человек: нмъже сждомъ осждажнн дроуга• сѧ осждажнн 108d *Рим*

2:1; б) *дрoуrгoиe* ἄλλο Нецо друго; *дрoуrгaиa* ἕτερα Други неша: *пoтoкoу* вo *тoу*нo мннoчoдoдaтѣ нгы вcл мнрa ceгo• дьньскь ceгo• a oутрѣк *дрoуrгaгo* втываѣща 193d. ♦ вѣ *дрoуrзѣиeмѣ* На друго място: ψaнo вo кeтѣ o ωнѣхъ• н гл̄ашa на б̄a н рѣшa... н вѣ *дрoуrзѣиeмѣ*• н вѣзг̄лaстe aарoнѣ• н мaрнaмѣ на мoсѣa 72b. ♦ cтpaдaтн *дрoуrгѣ* cѣ *дрoуrгoмѣ* *συμπάσχειν* Cѣcтpaдaвaмe cи, cѣчyвcтвaмe cи вzaиmнo: длѣжкнн eсmѣ• cтpaдaтн *дрoуrгѣ* cѣ *дрoуrгoмѣ*• н пpaштaтн *дрoуrгѣ* *дрoуrгa*• *иaкo* eдннo тѣлo eсmѣ 149b (2). ♦ пocтpaдaтн *дрoуrгѣ* cѣ *дрoуrгoмѣ* *συμπάσχειν ἀλλήλοις* Cѣcтpaдaвaмe cи, cѣчyвcтвaмe cи вzaиmнo: *иeжe* пocтpaдaтн *дрoуrгѣ* cѣ *дрoуrгoмѣ*• н cѣпoвoлѣвaтн• cѣтнцaтн *жe* н cѣтpoуждaтн cл• oугoд̄нo кeтѣ в̄в̄н 198c (2). ♦ *дрoуrгѣ* *дрoуrгa*, *дрoуrгѣ* *дрoуrгoу* *ἀλλήλων, ἀλλήλους, εἰς ἀλλήλους, ἀλλήλοις* Eдин друг, eдин на друг, вzaиmнo: ceгo paдн длѣжкнн eсmѣ *дрoуrгѣ* *дрoуrгoу* тaгoтѣ нoсeтн н втѣтн вcн eдннoм̄ждpьнн• eдннoд̄ш̄б̄нн 168d (2). ♦ *дрoуrгѣ* oтѣ *дрoуrгa* *ἀλλήλων* Eдин oт друг: зтлoбa вo eж̄к̄иa cѣвѣкoупeннiа oтѣпaтѣ• н вл̄к̄тѣ *дрoуrгa* oтѣ *дрoуrгa* paзлoучн 117a (2). ♦ *дрoуrгѣ* кѣ *дрoуrгoу* *πρὸς ἀλλήλους, εἰς ἀλλήλους, ἀλλήλων* Eдин на друг, eдин кѣм друг: pжгaaxж вo cл pевe нaчaлкннцн eш̄тннкѣ cѣ кѣннжкннкѣ *дрoуrгѣ* кѣ *дрoуrгoу* гл̄ж̄штe 125b (2). ♦ *дрoуrгѣ* cѣ *дрoуrгoмѣ* *ἀλλήλοις* Eдин c друг: cлa oувo пpѣждe в̄ceгo пoдoбaeтѣ вѣгaтн• н гoннтн дoвpoу дѣтeлѣ• *иaжe* кѣ б̄oу пpнвoднтѣ• н *дрoуrгa* cѣ *дрoуrгoмѣ* cѣкoупaeтѣ 117a (2). ♦ *дрoуrгѣ* o *дрoуrзѣ*, *дрoуrгѣ* зa *дрoуrгa* *ὑπὲρ ἀλλήλους* Eдин зa друг: *иaкoжe* вo pевe oудoвe пeкoутѣ cл *дрoуrгѣ* o *дрoуrзѣ*• н aштe paдoуeтѣ cл eдннѣ oудѣ paдoужтѣ cл cѣ ннмѣ в̄cн oудн 126b (2) *1 Кор 12:25*. ♦ eдннѣ... *дрoуrгѣ*..., eдннѣн... *дрoуrгѣ*н... *εἷς... εἷς...*, (ὁ) *εἷς... ὁ ἕτερος...* Eдиният... другият...: eдннoмoу вo pевe мoлaштoу cл a *дрoуrгoу*мoу пpоклaннaѣштю• кoнeгo глaсѣ oуcлѣшнтѣ вл̄кa 127d *Притч 34:24*. ♦ oвн... oвн... *дрoуrзнн...* *οἱ μὲν... οἱ δὲ... ἄλλοι...* Eдни... други... трети...: eгдa oсжждaѣтѣ cл oвн вѣ тѣм̄ж вѣнѣш̄н̄ж̄... oвн вѣ oгнѣ вѣнѣн• дpжзнн пocѣлaнн eжд̄жтѣ вѣ нeoуcтпaѣщнн vр̄вѣт 235d (10c, 12a (2), 27d, 31b, 31c, 31d, 50d, 56c, 71b (2), 76a, 76b (2), 79c, 93b, 94a (2), 100a, 108c (2), 114a, 119b (2), 122c (2), 122d (2), 125d (3), 126c (2), 127d, 139d (2), 147d (2), 148b (2), 149a (2), 149b (4), 149c, 150a (4), 152d (2), 155c, 159a, 164a, 168c (2), 199d (2), 200d (4), 209a (2), 209c (5), 209d (2), 210a (2), 211b (2), 233c, 237a, 241d (2), 254a, 263a, 299b).

*дрoуrгѣ*нждe *нaрeч*. [2] *ἐτέρωδι* Другaдe, на друго място: cл̄шнaштe пaвлa гл̄ж̄штa: пoдaвaиaн• штeдoрoтoж• н мнлoуиaн тнxocтнж... н *дрoуrгѣ*нждe• дa oучaтѣ *жe* cиa н нaшн• дoвpѣнхѣ дѣлѣхѣ пpнлeжaтн 29b (100d).

дрoуrжннa, -тѣ *жe*. [2] *συνoδία* Мoнaшecкo oбщeжитиe: нжe б̄oуѣcтнвѣн нюcтннѣ: мн̄гoгoу *дрoуrжннж* вѣ тoмѣ мaнacтѣpн х̄вoиж влaгoдѣтнж cѣв̄ьpa 5b (87d).

дрoуrжѣвa, -тѣ *жe*. [2] *φιλία* Пpиятeлcтвo, дpужбa: нжe тaнтѣ oвндж• нштeтѣ *дрoуrжѣвѣ* 135c *Притч 17:9* (122b).

*дрoуrжѣн̄*¹, -нн *пpил*. [1] *Сyбcт*. *дрoуrжѣннe* τὰ τοῦ πλησίον Тoвa, кoeтo e oт пoлзa зa пpиятeлѣ, зa блнжннѣ: ннкoжe дa нштeтѣ cвoнхѣ cн• нѣ *дрoуrжѣннaгo* 153d *1 Кор 10:24*.

дрoу̀жънъ², -нн *прил.* [1] ἑτέρου Който се отнася до някой друг: не двигни гнѣва на съгрѣшъша оу̀ченника• нѣсть во подобно оу̀азвѣтн• прѣжде нзлѣченка дрoу̀жъна 246с.

дрѣва, -гъ *ср. мн.* [4] ξύλα Дърва за горене: авнмелехъ• възъмъ брѣма дрѣвгъ• н възложъ на рамѣ свои рече сжщннмъ съ ннмъ людемъ 249а (13d, 120d, 200с).

дрѣжава, -гы *жс.* [4] κράτος, κραταίωσις, κραταίωμα Мощ, могъщество: не рьцн въ ср̄дци своемъ• крѣпость моя н дрѣжава крѣпостн мояи створи слоу 218а *Втор 8:17* (51d, 183b, 289с).

дрѣжатн, дрѣжж, дрѣжншн *несв.* [30] κρατεῖν, κατέχειν, μετέχειν 1. Държа в рьце: дрѣжалъ еси ржкоу десноуѣж мойж 265b *Пе 72:23*. 2. Владея, управлявам: аще во испрѣва не вѣхомъ прѣстѣпалн въ ра заповѣдн... не вѣ толнко лѣтъъ всь мнрѣ моу̀нтельмъ дрѣжанъ вѣлъ 256с. // Обладавам, държа във властта си: да н ти възмогoу̀тъ зѣрѣще свѣта благодарка нашего• отѣстѣпннн отѣ дрѣжаша га тѣмъ неразоумна 264с. // Заемам (място): тѣгда научнешн съ стоудомъ послѣднне мѣсто дрѣжатн 12с *Лук 14:9*. 3. Придържам се (към определено поведение), спазвам, съблюдавам (заповед, норма): добро ѣсть дрѣжатн прѣпрость н безѣловкѣ 202с. 4. Обхващам, обземам (за чувство, мисъл): црѣ же езнкна славъ члѣа лова н обрадованнемъ дрѣжнмъ• показа халѣдѣемъ богатъство свое 96b. *Субст.* дрѣжан ѓ кратѡν Този, който се придържа (към определено поведение); дрѣжашен оi κατέχοντες Тези, които се придържат (към определено поведение): плаканъ... по прѣстоупленъ еже отѣсждѣ• вновнѣ радостн вѣунѣн до коньца дрѣжашннмъ н вѣваѣтъ 194b. ♦ дрѣжатн гнѣвъ μνησικακεῖν Злопаметен съм, тая омраза: въ всемъ же обндѣннн не дрѣжн гнѣва на нкрѣнааго своего 115с *Сир 10:6*. ♦ обѣуан дрѣжатн ἐπικρατεῖν συνηθείας Ставам навик, превръщам се в навик: хоуда во малаи речетъ• ннчѣтоже сжтъ нѣсть грѣхъ• тауе оуже обѣуаж дрѣжаштѣ• тако гангрена жнрѣ обраштетъ 90с. ▣ дрѣжатн сѣ ἔχεσθαι, ἀντέχεσθαι, κατέχειν, κρατεῖν ἑαυτόν, κρατεῖσθαι 1. *Обр.* Държа се за някого: додро възлюбленнн• еже всѣмн +ходнтн+ заповѣдъмн хв̄амн• занеже дрoу̀га дрoу̀гы сѣ дрѣжнтъ• тако ѣжжмъ златомъ 150b. 2. Привързвам се към някого: ннкѣже можетъ• дѣвѣма господннома работатн: лн во ѓ еднномъ нероднтъ• а доугааго дрѣжнтъ сѣ 31b *Мат 6:24*. 3. Придържам се (към определено поведение), спазвам, съблюдавам (заповед, норма): н новъ тако дрѣжа сѣ безѣловнн бм̄ послoу̀штѣствованъ вѣ 113b (5b, 8а, 25d, 40а, 50с, 54b, 59с, 74с, 98с, 102а, 115b, 119с, 145а, 145с, 254d, 258b, 268d, 292а).

дрѣзатн, дрѣзаж, дрѣзажшн *несв.* [4] θαρρεῖν Решавам се, осмелявам се: нѣнѣ во дрѣзатн мн повелѣваетъ• се ѓ тебѣ нзвѣштатн• рекѣн ѳомѣ• азъ есмъ пжтъ н ѣстнна н жнзнь 140с. *Субст.* а) дрѣзан ѓ θαρρѡν Този, който се осланя, разчита на нещо: такоже во вѣстѣпалн на паоу̀ннж• ннзѣпадъ съндетъ долоу• тако съпадаетъ дрѣзан своеж слоуж 219а; б) дрѣзаемага τὰ θαρρούμενα Това, което е поверено, доверено, тайна: добла оубо н мжжѣствнны н вѣрнны дш̄л ѣсть• по всакомоу

οΒΡΑΖΟΥ ΤΑΝΤΗ ΤΑΝΗΖ• Η ΝΕ ΖΑ ΕΔΗΝΤΥ ΒΗΝΤΥ ΗΛΗ ΣΚΡΥΒΗ• ΙΑΚΟ ΟΥΛΟΥΨΥΣΗ ΙΑΒΛΑΤΗ
Дръзаемаа емоу 135d (24c).

дръзновенне, -та *ср.* [13] **παρρησία, προπέτεια 1.** Дръзновение, смелост: ούκρῆπιακιν и
заштнштаκιν свѣтломъ вѣрѣнѣнмъ• отъвѣштанмъ• съ многомъ дръзновеѣннѣмъ•
нѣпрннннъ• ѱто тебѣ и намъ ουτoυждене отъ βα 67b. **2.** Искреност, откритост: аще
ουβο възлюбѣнн съ страхомъ и любовыж и дръзновеѣннѣмъ прнстѣпнмъ• къ
благоумоу нашѣмоу влѣтѣ• то ουзырнмъ все нестѣство• ανῆγλѣ же и αρχανῆγλѣ 285d. **3.**
Дързост, нахалство: ραζгнѣва сλ таростыж гѣ о дръзновеѣнн ωζнннѣ 279d. ♦ безъ
дръзновеѣннн **ἀπαρρησίαστος** Нечестен, неискрен: женнмъ же нменουж зане безъ
дръзновеѣннн и любодѣнцλ соутъ 7b (20d, 38a, 40d, 43c, 116a, 144d, 185b, 286c,
299c).

дръзжтн, дръзж, дръзжешн *св.* [7] **τολμᾶν, παρρησιάζεσθαι** Дръзна, осмеля се: не
дръзнетъ бо ннкѣтоже бола сеиж тазеиж гнѣводръжннн• статн прѣдъ бмѣ въ ѱнстѣ
молнтѣтѣ 116a. ♦ все дръзжтн **πάντα τολμᾶν** Готов съм на всичко: въ начатыцѣ
бо говѣнне нмѣтѣ и тако лнцѣмѣроужтѣ• послѣжде же все дръзжоутѣ 43c. ♦
дръзжтн рѣшн **παρρησιάζεσθαι** Дръзна да кажа нешо: кѣто бо рече похвалнтѣ сλ
ѱто нмѣтн срѣце• нлн кѣто дръзнетѣ рѣшн ѱнстѣ нестѣ отъ грѣха 101b *Притч*
20:9 (39a, 39b (2), 108a).

дръзо *нареч.* [1] **τῶν μερῶν Прен.** Изпепеляващо, унищожавашо, безпощадно: еже
οσκврѣннннн женοу моужьскж• οгнѣ бо естѣ горλ на все дръзо: емѣже нандѣтѣ не
корене погоубнтѣ 50d *Иов* 31:12.

дръзоватн, дръзоѱж, дръзоѱжешн *несв.* [3] **προπετεύεσθαι, παρρησιάζεσθαι** Проявям
дързост: еже бо дръзоватн и възноснн сλ негоднн бoу и ѱлѣмѣ естѣ 39a (144a,
279c).

дръзостннн, дръзоѱж, дръзостнншн *несв.* [1] **θρασύνειν** Правя дързѣк, самонадеян: нѣ и
зѣлоба въ мѣслѣхъ помннннннн• дръзостннѣ срѣца 122a.

дръзостѣ, -н *ж.* [4] **παρρησία** Дързост, нахалство: подвнннѣмѣ сλ ουбо възлюбѣнн
всеж снлoж• не датн мѣста обладатн намн• вѣдоу зѣлѣмъ дръзостн 38d (37d (2),
38b).

дръзостѣно *нареч.* [1] **θαρσαλέος** Смело, безстрашно: тако ουбо мѣ протнвннмѣ сн прнсно
ратѣннкоу дръзостѣно• а не въдаднмѣ себѣ въ нечлнннн 67d.

дръзостѣнѣ, -нн *прил.* [2] дръзостѣнѣ вѣтн **παρρησιάζεσθαι 1.** Смел съм, безстрашен
съм: се ουбо οудръжнмѣ да дръзостѣнн вѣдемѣ въ прншѣствѣе гнѣ 144a. **2.** Отивам,
стигам далеч, проявям се с пѣлна сила: казанѣ бо еже на вжжж• напослѣдоу
дръзостѣно вѣдетѣ въ мнoзѣтѣ ославѣтѣ 172d.

дръзостѣ нареч. [1] ῥιψοκινδύνως Дръзко, безразсъдно: етерн во вннож мнлованню мнлованна благоустѣно мнлѣтѣ съветавати сѣ съ женами• дръзостѣ едннн се дѣште 39d.

дръзѣ, -ын прил. [9] θαρσαλέος, ἰταμός, προπετής, τολμηρός, θρασύς 1. Смел, дръзновен: нѣ паче дръзоѣ мѣслыѣ• станѣмѣ на мѣтѣ мѣлѣште влѣж своего 184b. 2. Дръзѣк: нже сѣ надѣе дръзѣ срѣцн то безоумьнѣ естѣ 55d *Притч* 28:26. ♦ дръзѣ творити θαρσοποιεῖν Вдѣхвам сила, окуражавам: н прѣжде того дръзѣ творѣ оу҃ченнѣ глѣаше• блаженн есте• ꙗгда хоулатѣ вѣи н отѣженѣ вѣи 112с. *Субст.* дръзѣн пропетѣ Дръзѣк человек, нахалник: оу҃ста дръзѣаго прѣвлѣжѣтѣ сѣ съкрѣшеннн 55d *Притч* 10:14. ♦ дръзѣн оустѣнама ὁ προπετής χειλεσιν Този, който говори дръзко: дръзѣн же оустѣнама вѣпадетѣ вѣ зѣло 196d. ♦ дръзѣн вѣ словесѣхѣ ὁ προπετής ἐν λόγῳ Този, който говори дръзко: дръзѣн вѣ словесѣхѣ ненавдннѣ боудетѣ 56a *Сир* 9:23 (50с, 134a, 186b).

дръзѣствовати, дръзѣствоѣж, дръзѣствоѣиши нескв. [1] προπετεῦσθαι Дръзѣк сѣм: аште бо вѣоу҃стнѣ н сѣмѣренѣ естѣ кто• н не прѣвѣзносѣ сѣ сѣетѣноѣ грѣдѣстнѣ• нн дръзѣствоѣа... тѣгда прѣзѣраетѣ н вѣселитѣ сѣ блѣдѣтѣ вѣжѣа 147a.

дрѣлѣннѣ, -ѣа ср. [1] τῦφος Суетност, тщеславие: ошаати же сѣ сѣпрѣтнѣнѣхѣ• снрѣкѣ плѣтѣнаго• рекѣше днѣвола мѣдрѣванѣа• ꙗже естѣ любѣдѣаннѣ... ꙗрождѣ• дрѣлѣннѣа• дроу҃еннѣ 297a.

дрѣво, -а ср. [14] δένδρον, ξύλον 1. Дърво (растение): ꙗкоже оу҃бо плодѣ мнѣгѣ ннзѣлѣдѣтѣ вѣтѣн древоу҃• тако добрѣ дѣтѣлн мнѣжѣство• ннзѣтѣ мѣслѣ мѣжѣю 147b. // *Обр.* вѣсокомѣдрѣн• дроу҃гѣ оу҃бо естѣ прѣзѣорѣвааго• прѣмѣннѣтѣ же сѣ естѣ кѣ велѣваоу҃моу҃• еднѣго бо дрѣва вѣтѣн естѣ• а плодѣ прѣмѣннѣтѣ 100a. 2. Дървен материал: обѣчан бо вѣсѣдѣи нѣхѣ подобѣно естѣ вѣ срѣцн вѣрѣнѣнѣ• ꙗко н вѣрѣвѣ вѣ дрѣвѣ н молеве вѣ рнзѣ вѣивати 43с. 3. Бухалка: тѣгда текѣ едннѣ гнѣфен• оу҃дарн н вѣ лѣбѣ дрѣвоми на немѣже рнзѣи нзѣнѣжѣтѣ 151d. ♦ дрѣво жнзѣнѣноѣ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς Дървото на живота: аште бо вѣи не ослоушалѣ запѣвѣдн нарѣдѣтворѣѣа• не вѣи оу҃бо лншнлѣ сѣ породѣи н дрѣва жнзѣнѣнааго 86d. ♦ дрѣво жнвѣтѣно δένδρον ζωῆς *Прен.* Дървото на живота: вѣи нѣтннѣ оу҃бо дрѣво жнвѣтѣно нсѣѣлѣннѣ ꙗзѣкоу҃• сѣблѣодааннѣ н• наплѣннѣтѣ сѣ дѣха по ѣаннѣю 70b. дрѣво вѣдѣтн τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι Дървото на познанието: тѣмѣже дрѣво вѣдѣтн разѣумно добро• н зѣлоу҃ прнѣатѣно естѣ• еже влѣкоу҃ прнѣатнѣвѣ вѣитн• разѣоу҃ма доброу҃ н зѣлоу҃ 156a (24a, 62d, 87с, 98a, 118с, 122b, 132a).

дрѣвѣнѣ, -ын прил. [1] ξύλινος *Обр.* Дървен: вѣ велѣцѣ же домоу҃ не сѣтѣ тѣу҃ѣж сѣсѣдн сѣребѣрннн н златн• нѣ н дрѣвалѣннн н вѣрѣпннннн... ꙗнко оу҃бо естѣ настѣ дрѣвалѣнѣ н зѣданѣ• боудѣмѣ оу҃бо сѣсѣдн блѣгопѣрѣвннн влѣцѣ 204b.

дрѣвѣньнѣ, -ын *прил.* [1] ξύλινος Дървен, направен от дърво: въ велницѣ же домоу не сжтъ тѣуыж съсждн серебръннн и златн• нѣ и дрѣвѣннн и ѱѣпнннн 204а 2 *Тим* 2:20.

дрѣманнѣ, -ѣ *ср.* [1] νυσταγμός Дрямка: аще дамъ сънѣ оунома монма• и вѣждама монма дрѣманнѣ 226b *Пс* 131:4.

дрѣзгнѣтн, дрѣзгнѣж, дрѣзгнѣшн *св.* [1] διαμασᾶσθαι Мляскам, храня се невѣзпитано, лакомо: ѣждѣ ѣко и ѱлѣкѣ прѣдѣлѣжѣцаѣа тн: а не дрѣзгнѣн да не възненавнѣнѣ боудѣшн 10d *Сир* 31:18.

дрѣселоватн, дрѣселоуѣж, дрѣселоуѣшн *несв.* [1] στυγνάζειν Тъжен, печален, мрачен съм: свобаждаемъ бо земьныхѣ на небесьскаѣа тѣштнѣ сѣ• съде дрѣселоуѣа• онамо свѣтѣлнѣ сѣа• съде ноудѣа себе• тамо поунваеѣтѣ 20d.

дрѣселѣ, -ын *прил.* [2] σκυθρωπός Тъжен, печален, мрачен: и обрѣштѣтѣ сѣ ѱлѣкѣ дрѣселѣ• омраченнемѣ мѣслѣннѣмѣ 62d (156d).

дрѣхлобѣщнѣ, -ын *прил.* [1] στυγνόχροος Който е тъмен на цвят: подобнѣ бо еѣтѣ постѣннѣкѣ фоуннѣкоуѣ цвѣтѣуѣ: глѣмоуѣмоу алаѣнѣж: ѣко вѣнѣждѣоу оубо еѣтѣ дрѣхлобѣштѣн• жтѣрѣудѣже снѣжанѣ 20d.

доуховнѣ, -ын *прил.* [40] πνευματικός, τοῦ πνεύματος, ἐν πνεύματι, τοῦ Χριστοῦ 1. Който се отнася до духа, мисълта: нмѣмѣ оубо възлюбленн• тѣлеснѣнѣхѣ и дхѣнѣнѣхѣ трѣудѣ• и похотѣ отѣ насѣ отнѣдетѣ 157с. 2. Невеществен, който няма физически измерения: нздраднѣ же вѣсѣхѣ ѱрннорнзѣцн потрѣвнн сжтъ прнноснтн бѣоу наѣатѣкѣтѣ и десѣтннѣтѣ• не тѣуыж вндннѣѣа сѣа... нѣ и дхѣнѣнѣа жрѣтѣвѣтѣ• нмѣже и паѣе радѣуетѣ сѣ бѣтѣ 271d. 3. Който е свѣрзан с религиѣта, цѣркѣвата, богослуженнѣто: слово вѣжѣе да въселѣетѣ сѣ въ вѣтѣ• обнѣлнѣ вѣсен прѣмѣдѣстн оубѣаѣе• и наказѣаѣѣе сѣ ѱѣлѣмѣтѣ и пѣкнѣнн и пѣсеннѣмн дхѣвнѣнѣмн 230b *Кол* 3:16. *Субст.* а) доуховнѣннн **ὁ πνευματικός** Човек на духа, този, който се занимава с духовни, нематериални неща; доуховннн **οἱ πνευματικοί** Хора на духа, тези, които се занимават с духовни, нематериални неща: плѣтѣнннн бо дхѣнѣнѣхѣ дѣѣатн не могуѣтѣ• нн дхѣннн плѣтнѣхѣ 253а; б) доуховнѣноѣ **τὸ πνεῦμα** Дух, душа: ѱто мнннѣмѣтѣ постѣрадѣтн ѱтѣтѣ гѣ дхѣнѣаго• прнннѣмѣше цѣла• и сеѣго оскѣврннѣвѣше• и непотрѣбѣна стѣворѣше 203b; в) доуховнѣнаѣ **τὰ πνευματικά** Духовните неща: съдеѣннѣе оубѣтѣво оставѣлѣаѣѣе• нѣеннѣмѣ ннѣмѣа• мнрѣомѣслѣннѣхѣ отѣхѣодѣаѣе• дхѣнѣнѣхѣ съпрѣмѣлѣемѣтѣ сѣ 251а. ♦ доуховнѣнѣ отѣцѣ, доуховнѣннн отѣцѣ **ὁ πνευματικός πατήρ** Духовен наставник: вѣлѣмн паѣе длѣжѣннн несѣмѣ все сѣ съвѣдѣнѣ дхѣнѣнѣнѣхѣ нашнѣхѣ оцѣ• дѣѣатн 177b. ♦ доуховнѣнаѣ зѣлобѣтѣ **τὰ πνευματικά τῆς πονηρίας** Зли духове: ѣко нѣѣетѣ наша вѣранѣ кѣ крѣтѣвннн и плѣтннн• нѣ кѣ властѣмѣтѣ кѣ вѣлѣтѣвомѣтѣ• кѣ мнрѣодрѣжнѣтелѣмѣтѣ тѣмѣтѣ• кѣ дхѣвнѣнѣмѣтѣ зѣлобѣтѣ 252b *Еф* 6:12 (5с, 15а, 21d, 27b, 57d, 88d, 103b (3), 104b, 104с (2), 132d, 146с, 155b, 175с, 176с, 187b, 188d, 203b, 220с, 220d, 221d, 222с, 226а, 231а, 240с, 249d (2), 253а, 257d, 272b).

доуховънѣ нареч. [2] πνευματικῶς Духовно: дшѣвнѣ же члѣкъ не прїеметь также отъ
бжїа дха• іждьство во емоу есть и не можетъ разоумѣти• іако дхѣнѣ вѣстазаетъ
сѧ 103b 1 Кор 2:14 (240с).

доухолжкавнѣ, -ын прил. [1] τῶν πνευμάτων τῆς πορνείας Обр. Който се отнася до
дявола: вѣрма во нстазаетъ н• іако крѣмьун протнвѣ вѣтроми• н воурми
дхолоужкавнѣнхъ стоіати крѣпѣцѣ 250b.

доухоноснѣ, -ын прил. [1] Субст. ὁ πνευματοφόρος Този, който носи божественія
дух в себе си: н ни егдаже хошетъ дхѣноснѣн глѣти• глѣтъ дхѣ• н тѣгда глѣтъ•
егда повелитъ емоу вѣ глѣти 222а.

доухоноснѣ, -ын прил. [1] πνευματοφόρος Който носи божественія дух в себе си: не
држнми оубо вѣзлюбенни соуетънааго сего мждриа• нѣ пауе сѣдржнми оуенни
дхѣноснѣнхъ мжжъ 102а.

доухъ, -а м. [164] πνεῦμα, Χριστός 1. Дух, душа: подобаетъ оубо всакон истннѣ нз оуетъ
члѣкъ неходити• да дхѣ егоже вѣ вѣселн в пѣтъ сѣж• истнненѣ обрѣштеть сѧ отъ
вѣчхъ члѣкъ 140а. 2. Бесплтно същество, дух: дхѣ во гнѣвѣнѣн вѣ нашеми сѣцн
сѣда• оун разоумѣнѣн тѣмнѣнни матежн ослѣпнѣ 57d. // Божият дух: овауе
павѣтъ пѣнѣнѣ вѣаше дха бжїа• н дхѣ глѣаше нмѣ 221d. ♦ свѣтъ доухъ, свѣтън
доухъ (τὸ Πνεῦμα (τὸ) Ἅγιον, (τὸ) Ἅγιον Πνεῦμα, Πνεῦμα Θεοῦ, Πνεῦμα,
τὸ ἄνωθεν Πνεῦμα, τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, τὸ ἅγιον βάπτισμα Свети Дух – едно
от трите лица на Бога: тоу оузрнѣнѣ несозданое• н блаженое естѣство оно• ндеже
оцѣ н снѣ н стын дхѣ 284а. ♦ вожнн доухъ (τὸ) Πνεῦμα (τοῦ) Θεοῦ, (τὸ) θεῖον
Πνεῦμα Божият Дух: нво вѣ неговѣнхъ вѣрѣннѣхъ нмжштннхъ дхѣ бжїн•
ннѣто пѣтъно можетъ вѣти 48b. ♦ господнѣ доухъ τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου,
Κυρίου Πνεῦμα Господнїят, Божият Дух: нмы же всн отѣкрѣвеноми лицеми•
славѣ гнѣ вѣдѣше• вѣ тѣжде образѣ прообразоуемѣ сѧ• отъ славы вѣ славѣ также ѿ
гнѣ дха 294b 2 Кор 3:18. ♦ нечнстѣнн доухъ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
Сврѣхестествена сила, която причинява зло: такожде же повелѣно нѣ естѣ•
мѣднѣбанемѣ снрѣвѣ• нечнстѣннѣ дхѣомѣ• любовѣаннѣ скврѣненнѣ 116с. ♦ доухомѣ
горѣти ζῆν τῷ πνεύματι Върша нещо с жар, с плам: тѣштѣннѣ нелѣннѣн•
дхѣмѣ горѣште• гѣо работаште 85а Рим 12:11 (6d, 8d, 10а, 14а, 14b, 15а, 20а, 35d,
41d, 46с (2), 47а, 47b, 47d, 48а (2), 48с, 48d, 51d, 52b, 53а, 53d, 54а (3), 54b, 60а,
63а (2), 63b, 63с, 64d, 65d, 70b, 73b, 80b, 94b, 99b, 101d, 102b, 103b (2), 103с (2),
112а, 127b, 131а, 131d, 133b, 133d, 140а, 140с, 149а, 154b, 154с, 154d (2), 159с (2),
161d, 162d, 163d, 172b, 177с, 177d, 179а, 179с, 180d, 181b, 183а, 184d, 187b, 189b,
189с, 202d (2), 212а, 215а, 216b, 217b, 220b, 221d (2), 222а (3), 223с, 223d, 224а,
224d, 225b, 226b, 226с, 226d, 229с, 231d, 233b, 234а (2), 234d, 243а (2), 243b (3),
244b (3), 245b, 251b, 251d (2), 254b, 263b, 266а, 266с, 267а, 271с, 272а (2), 274b,
277b, 280d, 284b (6), 287с, 289с, 294с (2), 294d (4), 296b, 297с (3), 297d (4), 299b
(2), 299с, 302а, 302b, 303а, 303b, 308а (2), 308с (2).

доуша, -а ж. [211] **ψυχή** Душа, духовният свят на човека: не т'б'у'т'ж же се• н'ъ н с'ж'оу'б'ь
 б'ывае'т'ъ любод'ѣанн'т'н б'ѣс'ъ• в'ъ д'ш'н н в'ъ т'ѣл'ѣ с'ѣста'влем'ъ 46а. // Човек: д'ш'а
 таже с'творн роу'ко'ж гр'ѣдос'т'ъ• нс'т'р'ет'ъ с'а от'ъ люд'н 98с *Числ 15:30*. ♦ от'ъ доуша
 ѣк **ψυχῆς** Искрено, с цялата си душа: н'ъ ѣже аште т'ворн'те• от'ъ д'ш'а т'ворн'те тако
 г'ю а не в'л'коу' раб'отажш'те 96d *Кол 3:23*. // Човешкият живот: он'ъ же посл'ѣдова ен
 в'ъзд'р'ѣт'ъ• тако вол'ъ на за'коленне веде'т'ъ с'а• н тако п'с'ъ на ж'з'т'ъ• не в'ѣ тако о д'ш'н
 те'вет'ъ 41b *Притч 7:23*. ♦ датн доуш'ж сво'ж **διδόναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ**
 Пожертвам се: нбо с'н'ъ в'л'в'ъ• не прн'де да посл'оу'жат'ъ нмоу'• н'ъ да посл'оу'жн'т'ъ• н
 датн д'ш'ж сво'ж нз'бавленне за мног'ы 191d *Мат 20:28*. ♦ от'ъдатн доуш'ж
ἀποδιδόναι τὴν ψυχὴν Предам дух, умра: блаженнн же веселоу'жще с'а св'ѣт'ло'м'ъ
 лн'це'м'ъ благо'дар'н'ѣ д'ша сво'га г'оу' от'ъдаша: тако нздавна желаннне нм'жще
 раздр'ѣшн'тн с'а н с'ъ х'м'ъ б'ытн 4а. ♦ доуш'ж (сво'ж) положн'тн (**τὴν ψυχὴν (αὐτοῦ)**)
τιθέναι Заложя душата си, пожертвам живота си: сн нс'т'н'наго паст'оу'ха с'ж'т'ъ• да
 д'шоу' сво'ж положн'т'ъ за овлад'ом'т'на нм'ъ 275d. ♦ доуш'ж сво'ж/мо'ж полага'тн **τὴν**
ψυχὴν αὐτοῦ/μου τιθέναι Залагам душата си, жертвам живота си: паст'ыр'ъ
 довр'ѣн д'шоу' сво'ж за ов'ѣца полага'ет'ъ 278с *Иоан 10:11*. ♦ от'ър'ѣватн доуш'ж
ἀπορρηγνύναι τὴν ψυχὴν Умра: се'го н аз'ъ внд'ѣх'ъ• н мнози от'ъ мннх'ъ• нбо
 не нмат'ъ трнн л'ѣт'ъ• з'ъло'ж с'ѣм'р'ѣт'ыж д'шоу' от'ъвр'ъ 180d (2с, 4b, 6с, 11d (2), 12b
 (2), 13b, 18d, 19с, 22b, 22d, 23d, 24d, 26b (2), 27b, 27с, 27d (2), 30b (2), 32d, 33b,
 35с, 35d, 36b, 37d (2), 38b, 38d, 40d, 41а, 44а, 44b, 46b (2), 48с, 53а, 56а, 59а, 59с,
 60с, 61b (2), 61с, 61d, 62b, 62с, 64b, 66а, 66d, 72с, 74b, 77d, 78b, 78d, 87d, 93а, 95а,
 97d (2), 98а (3), 99b, 100а, 106с, 107b, 108b, 111b, 115а, 116а, 117b, 117с, 117d,
 119b, 121а, 125а, 129а, 130а, 130d, 131d, 132а (2), 132b, 135d, 136b, 138d, 141d,
 142с, 143а, 145b, 154d, 156d, 163а, 165d, 167с, 168b, 169b, 171с, 172а, 173d (2),
 176b, 178d, 179b, 181с, 182а (2), 182d, 183а, 183b, 184а, 184d, 185с, 186а (3), 186с,
 189d, 191а, 192с, 196d, 197а, 197b (2), 197с, 198с, 201а, 205с, 209d, 210а, 211а (2),
 211b, 212d (2), 213b, 218а, 220b, 222с, 222d, 223а, 224b, 226с, 228а, 228b, 229с,
 229d, 232а, 232b, 237b, 238а, 244с, 245с, 245d, 248а (2), 250с, 254b, 255d (2), 256а,
 257d, 259d, 260а, 263с, 267а, 267b (2), 268b, 270а, 273b, 275а, 275b, 276с, 276d (2),
 278с, 281d, 282b, 283d, 284с, 286d, 287а, 289d, 290а, 291а (2), 291b (2), 292b (4),
 292с, 293а, 293b, 293с, 294а, 306а).

доушевр'ѣд'ланв'ъ, -ын *прил.* [1] **ψυχοβλαβής** Вреден, пагубен за душата: паче же м'ы нже
 свонх'ъ от'ърек'ъше с'а• н б'оу' с'а пороу'чнв'ъше• не тр'ѣв'ѣ нмам'ъ соу'ет'ън'т'ыж нх'ъ• н
 д'ш'евр'ѣд'ланв'ы бес'ѣд'ы 44а.

доушевр'ѣд'н'ъ, -ын *прил.* [1] **ψυχοβλαβής** Вреден, пагубен за душата: в'ѣс'ѣм'ъ
 т'ъшт'анн'ем'ъ от'ъс'тоу'пн'м'ъ• б'ес'польз'нааго• паче же• д'ш'евр'ѣд'нааго
 празд'нослов'есн'а 79d.

доушев'н'ъ, -ын *прил.* [3] (**τῆς ψυχῆς, ψυχικός 1**). Който се отнася до душата,
 душевен: нж'жда оу'бо ес'т'ъ за д'ш'ев'н'ж'ж пакос'т'ъ оу'доб'ь от'ъс'ѣкатн бес'ѣд'ы нх'ъ
 221а. **2**. Чувствен, земен, тленен: д'ш'ев'н'ъ же в'л'к'ъ не прн'емет'ъ таже от'ъ б'ж'ьа
 д'ха• ѣрод'ство во нмоу' ес'т'ъ н не может'ъ разоу'м'ѣтн'• тако д'х'вн'ѣ в'ѣс'т'азан'ет'ъ с'а
 103b *1 Кор 2:14* (57с).

доушеляюбнвѣтъ, -ын *прил.* [2] **φιλόψυχος** Който обича човешките души, човеколюбив:
д̄шеляюбнвѣтън же ꙗ̄тъ рече• аште око твоѣ десное• съблажнѣтъ сѧ• нзѧмн ++ н
изврѣзн отъ себе 28a (157c).

доушеляюбѣць, -а *м.* [2] **φιλόψυχος** Този, който обича човешките души, човеколюбец:
слава благостн твоѣн вл̄ко ѡблече• ницеляюбче• д̄шеляюбче• благолюбче• не помннан
вражѣдѣтъ ꙗ̄н 293d (162b).

доушетѣланвѣтъ, -ын *прил.* [1] Който погубва душата: н ѡл̄колюбнвѣтън ꙗ̄тъ вѣдѣтъ врѣдѣтъ
д̄шетѣланвѣтъ• отърече снце 42d.

доушѣнѣтъ, -ын *прил.* [3] (**τῆς**) **ψυχῆς** Който се отнася до душата, душевен: соуетѣе бо
естѣ намѣтъ... оставѣше родетелѣ• н братнѣ намѣтн бесѣдѣтъ• въ д̄шѣнѣж погубѣлъ
44c (221c, 292a).

дѣва, дѣвѣ *числ. бр.* [24] **οἱ δύο** Два, две, двама: слоушавѣше же оученнѣа ѣго: прѣбѣхомѣтъ
въ лаврѣ тако на дѣва мѣсаца 4d. // В състава на сложно *числ. бр.* дѣва на десѣте
дѣка; дѣва десѣтн; дѣвѣ сътѣ **διακόσιοι**: ахарѣ же прѣстѣпникѣтъ законоу н
заповѣдн бѣвѣтъ• оукраде отъ наложеннѣа ѡелнѣ н ѡзѣкъ златѣтъ• н дндрагѣма• дѣвѣ
сътѣ 91b. *Субст.* дѣва **δύο** Двама души, двамина: н оуныша дѣва паче ѣднного•
нмаже естѣ мѣзда ѣж 168a *Екл* 4:10 (5a, 9a, 31b, 31c, 33d, 55c, 89a, 129b, 142a, 168a,
168d, 169a, 176a, 212b, 263a, 271c, 299d, 300a (2), 301c, 309a).

дѣвашѣдѣтъ *нареч.* [3] **δίς** Два пѣти: слышавѣтъ ѣдннож н дѣвашѣдѣтъ сѣдн сѣде• онѣтъ съ
клатвоѣж отъвѣштавааше 167c (113c, 117d).

дѣводоушнвѣтъ, -ын *прил.* [1] **δίψυχος** Колебаещ се, нерешителен: сжннѣштѣн сѧ въ бѧ•
снн сжтѣ дѣводоушнвѣтън• н ннѣкоже въ сѣмѣ оулоуѡаѣжѣтъ• прошеннн свонхѣтъ 181d.

дѣводоушнѣ, -ѧ *ср.* [4] **διψυχία, διψυχεῖν** Колеблнвост, колебание: възѣмѣмѣтъ оубо отъ
себѣ дѣводѣшнѣ н малодѣшнѣ• н ннкакоже дѣводѣшнѣмѣ проснѣтн ѡсо оу бѧ 181b, 181c
(181b, 182a).

дѣводоушнѣтъ, -ын *прил.* [1] **δίψυχος** Колебаещ се, съмняващ се, нерешителен: мѣсль
бо сн• безоумнѣнхѣтъ н дѣводѣшнѣнхѣтъ н оканѣнхѣтъ ѡл̄къ естѣ 36a.

дѣводоушѣствоватн, дѣводоушѣствоуѣж, дѣводоушѣствоуѣшн *несв.* [1] **διψυχεῖν** Колебая
се, съмнявам се: аѣе лн н поздѣкѣ прннмешн• не дѣводоушѣствоуѣн• тако скоро не
прннѣа прошеннѣа д̄ша твоѣа 182a.

дѣвон *числ. събир.* [1] *Субст.* дѣвоѣ **δύο** Две неща: дѣвоѣго прошоу рече къ боу оу тебе• не
отѣмн отъ мене благодѣтн прѣжде оумнрѣтнѣа мн• соуетѣно слово н лѣже• далече мене
сътворн 93c *Притч* 30:7.

дѣвонцеѣж *нареч.* [1] дѣвонцеѣж **δίς** Два пѣти: тако н въ тѣсалоннкѣтъ• н ѣдннож н двонцеѣж
посѣласте мн трѣбованнѣ 215d *Фил* 4:16.

дъвомигислнѣ, -ѣ *ср.* [1] Колебливост: о мало^{д̄}шън н дъводоушън• рекъше о тѣшнвѣствѣ• н дъвомигислн 181b.

дъвословнвѣ, -ын *прил.* [1] **δίλογος** Лицемерен: бяюстн же сѣ комюжъдо себе трѣбѣ кѣсть• а не вѣсоуаншннхъ• н глаубъшннхъ помышлатн... аще не обадълнвн нн дъвословнвн• нн сребролюбнвн• нъ вѣзръжълнвн 280b.

дъвоиъзгычъннкъ, -а *м.* [1] **δίγλωσσος** Двуличник, лицемер: шьпѣтъннка н дъвоиъзгычъннка достонтн клатн• многы бо погъбнль мнръноуѣшта 73d *Сир* 28:15.

дъждь -а *м.* [2] **ὑετός, καρπός** Дъжд: зема бо реуе пнвѣшнѣ съходѣштааго на нж мѣногашъдъ дъжда• н раждаѣштн бѣиль блгж 109с *Евр* 6:7 (245b).

дъменнѣ, -ѣ *ср.* [1] **φυσίωσις** Високопарност, надменност: отъ такоуѣта славѣ• раждаетъ сѣ прѣзорнвѣство• вѣзношенкѣ• дъменкѣ• велнчаннѣ 154с.

дъно -а *ср.* [2] **πυθμήν** Дъно, дѣлбина: хотѣн оуво нзвѣгнѣштн• тѣлетворнвѣта сеѣ похотн• вѣводѣштаѣта ѣлѣка въ дъно адово• страха гнѣ да сътѣжнтъ 157b (206b).

дъщн, дъщере *ж.* [9] **θυγάτηρ** Дъщеря: напнсаннѣ бо еже о лотовоу дъщероу: волеѣж прѣкннноу 17d. // *Обр.* дъводѣшкѣ бо дъштн кѣсть непръязннна• н зѣло лоукавъноуѣтъ на рабѣ вѣжѣѣ 182a. ♦ дъщн снонѣ **θυγάτηρ Σιών**; дъщери снонѣ **αἱ θυγατέρες Σιών** *Обр.* Юдейскыи народ: занеже вѣзвѣсншѣ сѣ дъште снонѣ• н ндошѣ вѣсокож вѣеж• н помнзаннемъ оунж 45а *Ис* 3:16 (51b, 105а, 120b, 154с, 233с, 293а).

дъымъ, -а *м.* [5] **καπνός, ὁ ἐμφυσῶν** Дим, пушек: якоже бо дъымъ прогоннтъ вѣуелѣ: тако н обѣкѣстнвѣын блгодѣтъ сѣѣаго дѣха 14b. // *Обр.* вѣгажтъ ѣлѣн ѿ него... оходѣтъ лютааго дъыма дрѣзновеннѣ• н прѣходѣтѣ къ коуреннж блгооуханьнаго каднѣ 38а (115b, 179d, 267а).

дъханнѣ, -ѣ *ср.* [3] **αὔρα, πνοή 1.** Дыхание: вѣспрнннѣмъ слово дъханнѣ сѣѣаго дѣха 302b. // *Прен.* Твар, живо същество: вѣсе бо дъханнѣ хвалнтъ гѣ 227с *Пс* 150:6. **2.** Полѣх, повей: несѣгласнѣ вратѣ• яко шѣма дъханнѣ вѣтрѣно• бесѣгласнѣмъ вѣрѣждаемъ• обѣштааго гласа 87с.

дъхатн, дъшж, дъшешн *несв.* [1] **ἀναπνεῖν** Дишам: всѣкѣ же ѣлѣкѣ• трѣвоуѣтъ съвѣта довра пауе• нежелн на аѣра дъхатн 175с.

дъневнѣ, -ын *прил.* [2] **τῆς ἡμέρας, ἐφήμερος 1.** Който се отнася до дня, дневен: снн ѣдннѣ ѣасѣ дѣлаша• н равѣнѣта намъ сътворнлѣ кѣн• понесѣшнннѣмъ тѣкотоу н знон днѣвѣнѣын 70d *Мат* 20:12. **2.** Всекидневен: аще братѣ нлн сѣстра нага бѣдетѣ• н лншена дневнѣта пнщѣ• реуеѣтъ же нма кто отъ васѣ• ндѣѣта съ мнромъ 199с *Иак* 2:15.

дънь, дъне *м.* [93] **ἡμέρα 1.** Ден, светлата част от денонощнѣто: пѣтънѣ правѣдннѣкѣ• тѣчѣно свѣтоу съѣжтъ• прѣдъндоуѣтъ н просвѣщаѣтъ• доудеже неправтѣ дънь

212с *Притч 4:18*. 2. Денонощие: безгрѣшнѣнъ во сѣи н бѣъ сѣи • н не трѣбоуѣа тѣлеснѣнхъ троудъ • все прѣа створити н наоучити нѣи • постн бо сѣ м̄ днѣъ 187с *Мат 4:2*. 3. Време: прѣдоутъ же днѣи • егда отъиметь сѣ отъ ннхъ женнхъ 198b *Мат 9:15*. 4. *Като нареч.* днѣи На ден, в течение на един ден: н аште седмнкратъ днѣи обратъ сѣ къ тебѣ глѣ каиъ сѣ • отъдаждъ емоу глѣ радн 149d *Лук 17:4*. ♦ по мѣногъ днѣи, на мѣногъ днѣи ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας Дълго време: варварн же нмавѣше та: н по мѣногъ днѣи моучнвѣше: непѣщѣще • нмѣнна обрѣстн 3d. ♦ всѣ днѣи ἅλην τὴν ἡμέραν Постоянно: вѣсѣ днѣи поношѣахъ ми врази мон 112a *Пс 101:9*. ♦ седморнца днѣъ ἐβδομὰς ἡμέρας Седмица: азъ вѣхъ плача сѣа трн седморнца днѣъ 21с *Дан 10:2*. ♦ днѣи господнѣи ἡ ἡμέρα Κυρίου Денят на Страшния съд: оѣтнте поштенне: проповѣднте слоуженне • н възпннте: оувы мнѣ оувы мнѣ: тако ванзъ днѣи гнѣъ 22a *Иоул 1:15*. ♦ днѣи гнѣва господнѣи ἡ ἡμέρα ὀργῆς Κυρίου Съднѣи ден, денят на Страшния съд: сждъ дѣланте • н правѣдѣи нштѣте • да покрѣвенн бждете вѣ днѣи гнѣва глѣ 161с *Соф 2:3*. ♦ сжднѣи днѣи ἡμέρα (τῆς) κρίσεως Денят на Страшния съд: се же намѣ бѣиваетъ нмѣже не вѣзнраемъ на своѣ грѣхъ • нн ѣмамъ вѣ оуиѣ страшнааго днѣи сжднааго 106a. ♦ днѣи онъ ἡ ἡμέρα ἐκείνη Денят на Страшния съд: гъ отъкрѣетъ образъ нхъ вѣ днѣи онъ 45b *Ис 3:18*. ♦ днѣи прншьствнѣи ἡ ἡμέρα τῆς παρουσίας Денят на Второто пришествие: отъврѣзѣмъ оубо ѿ насъ лѣнованне • н тако рави вѣрѣнн • пожндѣмъ днѣи прншьствѣи га нашего • вѣ нѣже неса сѣвѣжтъ сѣ 83с. ♦ послѣднн днѣи ἔσχατα τῶν ἡμερῶν Последните дни преди края на света: прѣдоутъ вѣ послѣднѣи днѣи вѣ роуганне • роугателе по свонхъ похотнхъ ходѣште 80с 2 *Петр 3:3*. ♦ послѣднн днѣи ἡ ἐσχάτη ἡμέρα Последний ден, крайт на света: велнко естѣ орѣжѣи дшн • на бѣжъ подвнзанне ѣже къ боу глѣтн много • а къ ѣлѣомъ мало • ноцъ н днѣи • на послѣднн днѣи вѣзнратн 78b. ♦ свѣтн днѣи ἡ ἡμέρα ἡ ἀγία Празничнѣи ден в седмицата (сѣбота): аште не створншн вола своѣи вѣ днѣи стѣн • н не вѣздвнгнешн ногъ твоѣи на дѣло... н бждешн надѣи сѣ глѣ 165с *Ис 58:13*. ♦ вѣ прѣвѣи днѣи αὐθιμερόν В сѣщѣи ден, веднага: безоумъ вѣ прѣвѣи днѣи исповѣдетъ гнѣвѣ • а мждрѣн потаѣетъ 58с *Притч 12:16*. ♦ днѣи н ноцъ, ноцъ н днѣи ἡμέρας καὶ νυκτός, νυκτός καὶ ἡμέρας, νύκτα καὶ ἡμέραν Денем и ношем, постоянно: прѣстанѣмъ отъ зѣлѣхъ нашнхъ дѣбанъ • н плачнмъ сѣ днѣи н ноцъ прѣдъ глѣ створншн нѣи 235d. ♦ н вѣ днѣи н вѣ ноцн καὶ ἐν ἡμέρα καὶ ἐν νυκτί Нито денем, нито ношем, никога (при отрицание): дахъ срѣдце мое познатн грѣхъ мон • н видѣтн млѣвенне сѣтвореное на земан • тако н вѣ днѣи н вѣ ноштн • сѣнъ оун го нѣсте видѣштн 34a *Екл 8:16*. ♦ днѣи гауе днѣи ἡμέρα τῆ ἡμέρα Ден след ден, постоянно: елнн во реуе • вѣнѣшнн нашъ ѣлѣ растѣлѣваетъ: тольнн жтрѣнн понавѣаетъ сѣа: днѣи гауе днѣи 21a (2) 2 *Кор 4:16*. ♦ днѣи отъ днѣи ἡμέραν ἐξ ἡμέρας Ден след ден, постоянно: не жндн обрѣтнтн сѣ къ глѣ н не ѣлаган днѣи ѿ днѣи 82с (2) *Сир 5:8*. ♦ черес днѣи διὰ δύο През ден: н не еже черес днѣи частн • се поштенне естѣ • нѣ еже неразнѣна брашна частн 21a. ♦ до послѣднѣиаго днѣи н часа н вѣздѣханнѣи μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας, καὶ ὥρας, καὶ ἀναπνοῆς До смѣртта: дароуѣи ми по благостн твоѣи твоѣи разоумѣватн...

твоего страха боиати сѧ до послѣднѣнаго дьне и часа и въздѣханыа 184с. ♦
ветѣхѣи дьньми **ὁ παλαιός τῶν ἡμερῶν** Старият по дни, Бог-Отец: видѣхѣ и
рогѣ тѣ• твораше вранѣ сѣтѣми• и възможе протнвоу нмѣ• дождеже прнде ветѣхѣи
дьньми• и сѣдѣ да сѣтѣми въшнѣаго 302с **Дан 7:22**. ♦ длѣгота дьньи **ἡ μακρότης**
τῶν ἡμερῶν Дѣлголетие: тоу нмѣ авнтѣ сѧ жнзнѣ и длѣгота дѣньи• тнхаа и
безмжтѣнаа• въ немже отѣвѣже болѣзнь и печалѣ и въздѣханыа 50b (4a, 15b, 21с,
21d (2), 28d, 30с, 51b, 57b, 58b, 59с, 69a, 70с, 80a, 82b, 82d (2), 84a, 96с, 111d,
113с, 117d, 123d, 124b, 126с, 126d, 130a, 130b, 130с, 131a, 144d, 156с, 161a, 184b,
185a, 187a, 189с, 190d, 194d (2), 195b (2), 195d, 197d (2), 198a, 198b, 206a, 206d,
213b, 225a, 227a, 227b, 227d, 233d, 238d, 239с, 249b, 262с, 262d, 267a, 268a, 269b,
269d, 283d, 289a, 299d).

дьньсь *нареч.* [7] **σήμερον, ἡ ἡμέρα αὐτή** Днес: потокоу бо тоуно мнмоходатѣ нѣи всѧ
мира сего• дьньсь сего• а оутрѣ дроугаго вѣважца 193d (31a, 36b, 101b, 150с, 184a,
304a).

дьньсьнь, -ни *прил.* [1] до дьньсьнѣаго **μέχρι τῆς σήμερον** До днес, досега: жндове же до
дьньсьнѣаго• дѣвѣства оубо ни любѣтѣ ни дѣжтѣ 52с.

дьньж *нареч.* [1] **τῆς ἡμέρας** Денем, през деня: вѣдѣте по нѣаковоу• сѣгаражце зноемъ
дьньж и ледомъ ношж 248b.

дѣва, -гы *ж.* [4] **παρθένος** Девица, дева: еже бо нарцати сѧ дѣвож• и дѣтѣльн не нмѣтн•
въздрекѣнѣнхѣ и прнснѣнхѣ и ветѣштнхѣ сѧ дѣвѣствѣ• оуродѣнж таковжо
дѣвнцѣ рече ꙗъ 53с. ♦ свѣтаа дѣва марна **ἡ ἁγία Παρθένος Μαρία** Света Дева
Мария: и дроугаа +анна+ акнмлаа• плаужци сѧ и просѣци• въ садоу своемъ о ѱадѣ•
прнѣтѣ сѣжж дѣвж марнж 237a (7b, 7с).

дѣвнца, -ѧ *ж.* [11] **παρθένος, νεᾶνις 1.** Девица, дева: трѣвѣ оубо естѣ вѣсѣмъ
храненнемъ• блюсти свое сѣце: и ннѣакоже прнмѣшатн сѧ дѣвнци сѣ жнотож
отѣнждѣ 55a. **2.** Девойка, мома: шестѣ десѣтѣ естѣ цесарнцѣ: и осмѣ десѣтѣ
женнмѣ: и дѣвнци нхѣже нѣестѣ ѱнсла 7a **Песн 6:8** (7b (3), 45b, 53с (2), 55a, 105a,
221b).

дѣвнчѣ *прил.* [1] **παρθένος** Девически: дѣвнчѣ бо ложесно родн бѣ слова 54d.

дѣвѣство, -а *ср.* [16] **παρθενία, παρθένος** Девственост: дѣвѣство нскрѣ оубо естѣ
цѣломоудрнѣа• вѣсоуѣе же и того и проѱннхѣ добрънѣ сѣи• анѣглѣнѣ равѣно естѣ
51d (51с, 51d (2), 52b (2), 52с (2), 52d, 53с, 53d (2), 54a, 54d (3).

дѣвѣствовати, дѣвѣствоуж, дѣвѣствоужнш *несв.* [1] **παρθευέειν** Девствен сѣм, не вода
сексуален живот: нже бо по нстннѣ скопнѣтѣ сѧ естѣ самѣ црѣтѣ радн нсѣнаго• нли
дѣвѣствовалѣ• то всѣмѣ длѣженѣ естѣ• достонна сѣвѣ авнтѣ црѣтѣ 296с.

дѣвѣствнѣнѣ, -гнн *прил.* [3] **παρθένος, τῆς παρθενίας 1.** Девствен: каа бо лѣжа естѣ•
тѣло дѣвѣствнѣно сѣблюдѣшн• а дшж прѣклоужаннѣа вѣсомѣ опрѣкловодѣкати 87d. **2.**

Който се отнася до девствеността: нь акоже оубо велнка дѣтѣлѣ дѣвъствѣнага оуказано въ 53b (53b).

дѣдѣ, -а м. [1] **πάππος** Дядо: н нного рода сжштн посаже за вооза• н родн дѣда двѣда 167d.

дѣнство, -а ср. [1] **ἐνέργεια** Деяние, дело, действие: съблюди ма бескръньны н бес порока• отъ всего дѣнства сжпостатова 184с.

дѣлание, -га ср. [11] **ἐργασία, γεωργία, какоεργία** 1. Работа, труд: не възненавнн болѣзньна дѣланыа 186с *Сир* 7:15. 2. Действие, дело, постѣпка: пакты шьпѣтѣннкѣ• н клеветѣннкѣ• овѣштѣннка ѣстѣ срамовьноуѣмоу ѣж дѣланиѣ 73с. // Изпълнение: благодароуѣнѣ стѣго дх̄а... просвѣщающаго мѣсан нашѣ• омраченѣхѣ разоуѣенне• н дѣлание свонхѣ заповѣдн 266а. ♦ датн дѣлание **ἐργασίαν διδόναι** Постарая се, помѣча се: ѣгда во градѣшн съ сжпѣремь своннѣ на пѣтн• даждѣ дѣлание нзвѣтн отъ него 160с *Лук* 12:58 (19а, 91а, 167d, 188d, 220d, 221а, 235а).

дѣлатель, -га м. [15] **ἐργάτης, γεωργός** 1. Този, който прави, върши нещо: ндѣте отъ мене всн дѣлатели безаконенниа 280а *Мат* 7:23. 2. Работник, земеделец: се дѣлатель жндѣтѣ• драгаго плода земла трѣпа о немь 245а. // *Обр.* отъврѣзѣмѣ отъ насѣ възсж лѣностѣ• н дѣлатели вждѣмѣ• нстнннааго вннограда• н храннтели заповѣдн гнѣ 83b. 3. Служител: не боудѣмѣ такоже павѣлѣ реуѣ• лѣжѣапѣн• сребролюбѣцн• дѣлатели льстнвн• прѣобразоуѣште сѣ• въ слоужнтели свѣкта 83с (70d, 83b, 95с, 98а, 188а, 229b, 229d, 274b, 274с (3)).

дѣлатн, дѣлаѣж, дѣлаѣшн *несв.* [28] **ἐργάζεσθαι, ποιεῖν, γεωργεῖν** 1. Работа, трудя се: аще кто не хоѣѣтѣ дѣлатн• да н не ѣстѣ 81а 2 *Сол* 3:10. 2. Обрабoтвам земята: земла... раждаѣштн бѣлы блгж• онѣмѣ• нхѣже радн дѣлаѣма ѣстѣ• прнѣметѣ блгнне ѿ бѣ 109с *Евр* 6:7. 3. Правя, върша, извършвам нещо: аще ли лица зѣрнѣ• грѣхѣ дѣлаѣте• обанѣѣмн отъ закона• ѣко прѣстѣпннцн 201с *Иак* 2:9. 4. Създавам, изграждам: плаканыѣ... не тѣчыж во дѣлаѣтѣ дѣтѣлн• нѣ н храннѣ 194b. *Субст.* дѣлаѣн **ἐργαζόμενος** Този, който обрабoтва земята: дѣлаѣн свож землѣ насытнѣ сѣ хлѣба 84b *Притч* 28:19. ♦ зѣлоѣ дѣлатн **περιεργάζεσθαι** Върша лоши неща: слышнѣтѣ во ѣтерѣ +вѣ+ вѣстѣ вѣ ѣнноу хoдѣштѣ• ннѣсожн не дѣлаѣштѣ• нѣ зѣлоѣ дѣлаѣшѣ 81а 2 *Сол* 3:11. ♦ сждѣ дѣлатн **κρίμα ἐργάζεσθαι** Раздавам правосѣдие: сждѣ дѣлантѣ• н правѣдѣ нштѣтѣ• да покрѣвенн вждѣте въ днѣ гнѣва гнѣ 161b *Соф* 2:3. ♦ ннѣмѣ дѣлаѣн **ἀλλοτριόκαματος** Този, който се труди в полза на други: прнсно во съннскаштѣн• вѣсоѣ троѣдѣтѣ сѣ: н ннѣмѣ дѣлаѣштѣ обрѣтажѣ сѣ 32b (15b, 23а, 45d, 63b, 70d, 81а, 91d, 95d, 138с, 139а, 151d, 167а, 186b (2), 187а, 238d, 239b, 264а, 274с, 274d).

дѣло, -а ср. [77] **ἔργον, ἐργασία, πράξις, σῶμα** 1. Занимание, работа: въ нзвѣтѣцѣхѣ дѣлѣ тѣвонхѣ не распѣтаван 80с *Сир* 3:23. 2. Деяние, постѣпка, проява: възненавнннѣтѣ жѣ ненавннѣштѣааго насѣ днѣвола н дѣла ѣго 122b. // Дело, целенасочѣно поведѣние: не брашѣна радн разоуѣн дѣло вжнѣ 11с *Рим* 14:20. 3.

Творение, създание: н нѣнѣ гн̄ оц̄ѣ нашнхъ• тѣи нсн• мѣи же вѣрнѣ дѣла ржкоу твонѣжъ в̄сн 307b. 4. *Като нареч.* дѣломъ (έν) ἔργω На дело, чрез делата си: снмъ же в̄сѣмъ не тѣуѣжъ слово̄мъ нъ н дѣломъ гн̄ нашъ нзжудеть нѣи 240с. ♦ вѣ дѣлѣ ένεργως На практика, в действителност: ѹто же н вѣ дѣлѣ• тѣже дѣтѣльномъ дѣканнѣмъ• заповѣдн х̄в̄ѣ 296d. ♦ дѣло молнтвннѣ τὸ ἔργον τῆς εὐχῆς Молитва: подобаетъ оубо везлѣннѣ н теплонѣ• тѣщннѣноу показати на дѣло молнтвннѣ 189a. ♦ дѣло ржкннѣ ἐργόχειρον Физически труд: даднмъ оубо вѣзлюбеннн тѣло наше вѣ троудѣ сѣ д̄шиѣж• вѣ постѣ н вѣдѣннѣ• н пѣннѣи н молнтвннѣ непѣкстаннѣи• н дѣло роуѣннѣ 185с. ♦ нзнти на дѣло εἰς ἔργον προβαίνειν Осъществя се: ѹаство бо вндѣннѣ• пѣтѣ естѣ на дѣканнѣ наводѣ• аште лн н на дѣло не нзндетѣ• прѣлюбоудѣ сѣтворитѣ вѣпадѣшааго 50с. ♦ на дѣло нзвестн сѣ εἰς ἔργον προάγεσθαι Проявн се: коренн бо отѣскѣеноу гнѣвннѣноу отѣ срца• нн ненавнстѣ• нн завнстѣ +на+ дѣло нзведеть сѣ 115a. ♦ не вѣздвнннжтн ногѣи на дѣло οὐκ αἶρειν τὸν πόδα ἐπ' ἔργον Вздържа се да направн нешо: аште не створншн волѣ своѣи вѣ дннѣ стѣн• н не вѣздвнннешн ногѣи твонѣи на дѣло... н бждешн надѣи сѣ гн̄ 165с *Ис 58:13* (9a, 18с, 22с, 29b, 30d, 40a, 46b, 53d, 65a, 81с, 82с, 83d, 84a (2), 95a, 102a, 102b, 106d, 114с, 122a, 122с, 129b, 129с (3), 131a, 139b, 145b, 146b, 146с, 148d, 150d, 152b, 154a, 162с, 176b, 186с, 190b, 190с, 191a, 191b, 191с, 204b, 209с, 211d, 218d, 222с, 227с, 230b, 232с, 235b, 247b, 252a, 252с, 253a, 256a, 259с, 265с, 270a, 271d, 274с, 282с, 288a (2), 296d, 297с).

дѣловннѣ, -нн *прил.* [2] έν τῷ ἔργῳ, τῶν ἔργων Който се отнася до делата, постѣпкитѣ: назн явлѣнн станѣмъ прѣдѣ сѣдннѣж. кѣжѣдо за сѣ отѣвѣщаваи. н длѣгомъ нскоупоуѣи сѣ. не тѣуѣжъ дѣловннѣннѣмъ нъ н словесннѣннѣмъ 106b (247b).

дѣлннѣ *нареч.* [1] ένεργως Чрез делата, чрез постѣпкитѣ: показаннѣноу бо вѣроу• вѣзвѣстнтѣ правѣднннѣ дѣлннѣ 296d.

дѣтн, -нн *мн.* [5] παῖδες, τέκνα Деца: аште не обратнтѣ сѣ н бждетѣ иако н дѣтн• то не вѣнндетѣ вѣ црѣство нѣснон 101с *Мат 18:3*. // Духовнн чѣда (като обрѣщение): дѣтн• послѣдннѣа годннѣ естѣ• н иакоже слѣшастѣ иако антнх̄ѣ гродеть 131b *Иоан 2:18* (116a, 254b, 296b).

дѣтѣскѣ, -нн *прил.* [2] ♦ нз дѣтѣска παιδότην От детство, от детска вѣзраст: нже ласкрѣдѣ бждеть нз дѣтѣска• то рабѣ бждеть 207с *Притч 29:21*. ♦ отѣ дѣтѣска ἐκ νεαρῶς ἡλικίας От ранна, юношеска вѣзраст: дарова же намъ... ѳомоу прѣподовѣнааго: хѣтѣра сѣща н вѣскнн дѣтѣльнн оуѣрашена: жнвѣшааго отѣ дѣтѣска везмѣвннѣомъ жнтнѣмъ н постомъ ба.

дѣтѣль, -н *жс.* [39] ἀρετή, πραγματεία 1. Добродетел, добро качество, достоинство: ови же нн вѣ црѣкѣвѣ нзлазѣше: нн града же вндѣвѣше• отѣнелѣ оуѣдннѣша: дѣтѣльнн вѣскнн оуѣрасованн: земннн англн: н небесннн ѹлѣцн 3с. 2. Дело, дейност: дѣтѣлн бо тѣже на бжѣж• срѣѣѣ вѣдѣннѣ н млѣа н пѣннѣ• н сѣмѣреномждѣрѣ лоуцн н стрѣлѣи н сѣтн• н ранѣи• бѣываѣтѣ врагоу 225с. 3. Съчнненнѣ, труд: сего радн тако створнхъ• наѣнаннѣ нѣнѣшннѣа дѣтѣлн 138b. ♦

добра дѣтѣль, добрага дѣтѣль **ἀρετή, ἀρετή** Добродетел, добро качество; добро дело: всѧ оубо добрыѧ дѣтѣли хвалѣны• и благопрѣятѣны 242с (5b, 6a, 18с, 20a (2), 36a, 38b, 39a, 52d, 53b, 53с, 54d, 95с, 98a, 99с (2), 108a, 117a (2), 129b, 137с, 147b, 147d, 160a (2), 165a, 167b, 169b, 193с, 194b, 210с, 223b, 247a, 251a, 275d).

дѣтѣльнѣ, -ын *прил.* [2] **ἀρετῆς, πρακτικός 1.** Който се отнася до добродетелта: такоже садѣ великѣ отъемемѣ• тако и урѣньць ходѣи не прѣнесетѣ• плода дѣтѣльна 65d. **2.** Практически: ѹто же и въ дѣлѣ• иже дѣтѣльномѣ дѣканнемѣ• заповѣдѣи хѣѣ 296d.

дѣянне, -ѧ *ср.* [37] **πρᾶξις, θεσμός, ἐργασία, ἐνέργεια, διαπράσσειν, φαντασία 1.** Дело, деяние, поступка: си оубо подобнаа помышляюще любви• прѣдѣмѣ +въ+ оумнленне• и прѣстанѣмѣ отъ зѣлыхѣ нашнхѣ дѣанн 235d. **2.** Функция: такоже въ едномѣ тѣлѣ• оуды многы нмаемѣ• а оудове вси не тожде нмаѣтѣ дѣянна 168с *Рим 12:4.* **3.** *Като нареч.* дѣяннемѣ **ἐμπράκτως** С дела, на дело: хотѣи оубо оученнѣ въити хѣѣ• то оученна оуцетелева дѣаннемѣ да покажетѣ 260d. ♦ добро дѣянне **ἀρετή** Добродетел: подобаетѣ же хотѣишии сѣтѣжати• множество добръ дѣанн• ни славѣ похотѣти• ни сѣ мнозѣмѣи бесѣдовати 222b. ♦ дѣянна **αἱ πράξεις**, дѣянна апостольска **αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων** Книгата “Деянѣя на светите апостоли” от Новия завет: такожде въ дѣаннхѣ апѣлѣстѣхѣ• илѣма вѣхѣѣ• прѣтнѣлаши сѧ павлоу и варнакѣ 77с (37a, 50с, 73с, 87d, 92b, 94a, 101a, 107d, 121d, 126d, 129d, 131a, 164b, 165a, 168a, 172a, 180с, 189с, 193b, 197с, 223с, 229a, 234b, 247с, 272a (2), 277с, 278a, 287d (2), 296d, 297d).

дѣяннѣ, -ын *прил.* [1] **κατ' ἐνέργειαν** Който се отнася до делата, действията, поступките: ашти оубо желаемѣ блаженѣя еѣо• то не тѣчѣж дѣанноумоу гнѣвоу възбранѣти длѣжѣни исмѣ• нѣ и оумноумоу 114d.

дѣаннѣ *нареч.* [1] **ἐνεργῶς** Съпроводено с дела: добро же естѣ всѣ дѣаннѣ гѣлати 102b.

дѣяти, дѣж, дѣжш *несв.* [34] **πράσσειν, ἐνεργεῖν, μετέρχεσθαι, τρώγειν, δίδοναι 1.** Вѣрша, правя: великии паче длѣжѣни исмѣ все сѣ сѣвѣдыж дѣаннхѣ нашнхѣ оцѣ• дѣати 177b. **2.** Придѣржам се към нешто, следвам определено поведение: жидове же до днѣсьнаго• дѣвѣства оубо ни любѣтѣ ни дѣжтѣ 52с. *Субст.* дѣжшѣи **οἱ πράσσοντες, οἱ μετίοντες** Тези, които правят, вѣршат нешто: тѣлоскврътѣнници во• црѣса бжѣна не наследѣятѣ• юже во таковаа дѣжшѣи оумрѣша 48b. ♦ не дѣжте **ἄφετε** Оставете, не пречете: не дѣжте еѧ да въ днѣ погребенна моего сѣвѣлютѣ е 57b *Иоан 12:7.* ♦ коупѣж дѣяти **πραγματεύεσθαι** Тѣргувам, правя тѣрговѣя: вѣдѣи коупѣж дѣати• прѣобращетѣ много• а не вѣдѣи тѣштѣтѣ прѣемлетѣ 129a. ♦ молѣтѣж дѣяти **εὔχεσθαι, προσεύχεσθαι** Моля се, отправям молѣтва: обѣчан во нмоутѣ вѣсовѣ• еѣда видѣтѣ кого спѣшнѣ поѣжѣа• ни молѣтѣж дѣжѣа• тѣгда вѣлагаѣжтѣ помышленѣа нѣкѣхѣ вѣшнѣ• ноудѣннхѣ 228d. ♦ любѣ дѣяти **πορνεύειν** Блудствам, развратнича: любѣ дѣжшѣ• вѣзлюбѣдѣаши• вѣзлюбнша бѣчѣстѣе 48a *Ос 4:18.* ♦ пакостѣ дѣяти **κολαφίζειν** Причинявам страдание, измѣчвам: да не прѣстоупѣтѣ оубо врази спѣанна нашего• разлѣчѣнни

несапастъминъ • джшн пакостъ дѣжште 184а. ♦ безмлъвнѣ дѣкатн а) ἡσυχίαν ἄγειν Живея в мир с другите, без препирни: подражають граждани скъждьноуъмьнтин: мжжъ же моудръ безмлъвнѣ дѣкитъ 106d *Притч 11:12*; б) ἡσυχίαν γεωργεῖν Пазя безмлъвие (като монашески обет): ѱрѣнорнзѣць... соуштее нестовое поштенне: длъжкнъ естъ • нзволнтн • а не поравлатн ея страстемъ • н веліе безмлъвнѣ дѣкатн выинж 20с. ♦ дѣкатн сѧ въ трѣпѣнни ἐνεργεῖσθαι ἐν ὑπομονῇ Претърпявам: аште ли же скръбнмъ • о вашемъ оутѣшенън н спѣеннъ • дѣжштннмъ сѧ въ трѣпѣнн тѣмнжде страстемъ • нмнже н мгы стражемъ 68b 2 *Кор 1:6* (18d, 39d, 52с, 81d, 90а, 108d, 122b, 122d, 150а, 152b, 170d, 182а, 214d, 224d, 225а, 230b, 249d, 253а, 259b, 262d, 275с, 277d, 281а).

дѣтн сѧ, дѣмѧ сѧ, дѣмешн сѧ *несв.* [2] φυσιοῦσθαι *Прен.* Гордея се, важнича: да отъ настъ наоуунте сѧ не паче ѱаньнхъ моудровантн: да не едннъ на дроуга дѣмете сѧ 56с *1 Кор 4:6* (57а).

Є

є [24] πέντε, ε΄; εἴ δεκαπέντε 1. Числен знак за *числ. бр.* пет. в състава на сложно *числ. бр.*: н нзнде аѳгль гнѣъ • н нзвн отъ пѧтка асѳрннскаго • ρ̄ • н π̄ н ε̄ тѣ тѣсжштъ 105b 4 *Царств 19:45*. 2. Числен знак за *числ. ред.* пети: ε̄ ω пыанкствѣк 15с. // В състава на сложно *числ. ред.*: к̄ε̄ о печалн 61а (6b, 8d, 34d, 81с, 101d, 120а, 137с, 160d, 181b, 205а, 216d, 227с, 236а, 258d, 283а, 300d (2), 301а (2), 301b (2)).

ева, -ты *ж.* [1] Εὔα Ева: пошѣпѣтавъшн во змнн • нзгѣна ѣвѣж не породты 75а.

евагръ *м.* [1] Εὐάγριος Евагрий: до съде стѣн ѣпнфанъ нзложн • потомъ въшѧ ѣвагръ н дндоумость ѱрѣ • нѣснаа мждроуѣжще • прѣждевѣтыѣ н оустроеннѣ 301с.

евангелнстъ, -а *м.* [5] εὐαγγελιστής Евангелист, един от съставителите на Евангелието: рече же н еѳгльстъ • въ оно врѣмѧ отъвѣщавъ ісѣъ рече 266а (50а, 191b, 276d, 285b).

евангелнѣ, -ѧ *ср.* [16] εὐαγγέλιον 1. Благовестие, учението на Исус Христос: възндохъ въ нїероусалимъ • н възложнхъ нмъ ѣвангелнѣ ѣже проповѣдаѣж 177а *Гал 2:2*. 2. Новозаветната книга, съдържаща разкази за живота и учението на Исус Христос: н въ евангелнн ѣже отъ лоукты о семѳонѣ рече 10а (32d, 51с, 92b, 105с, 119d, 126d, 162а, 179b, 215d, 238а, 245b, 268b, 271с, 274d).

евангелъскъ, -тын *прил.* [2] εὐαγγελικός Евангелски: коренне во грѣховноѣ посѣштн повелѣвають евангѣльское оученне 115а (246b).

еврѣн, -ѣн *м. мн.* [4] Ἑβραῖοι Евреи: аплъ же прнслалаа ѣвремъ глааше 174b (88с, 109с, 193с).

еврѣнскъ, -тын *прил.* [1] τῶν Ἑβραίων Еврейски: вѣдн въ пѣннхъ своемъ безъловентъ • н кротокъ тако отроцн ѣвренсцнн • нже сѣрѣктоша г̄ѧ съ вѣтвѣмн н съ цвѣтѣцн 230d.

евѣтоуховѣ *прил.* [1] **Εὐτυχοῦς** Който е на Евтихий: слышахомъ во ѿтера пришедъша на въстокъ... паце же съмарьтъ бесъмарьтнѣ аполннаревты• н еүтпхѣовъ• н севтнрнннн• н наковла• догматты• проповѣдаѣща 298с.

евѣтоухъ, -а *м.* [1] **Εὐτυχής** Евтихий: снхъ прнстаеъ марнеъ перенескътн• н глѣмаа нава ѱпнстолн• по снхъ ѿвѣтоухъ• прнзрауѣе н мнѣнне н сѣгрѣженне мждроуѣа 301d.

евѣфратъ, -а *м.* [1] **Εὐφράτης** Ефрат: рѣкопясанне же глѣж: не оно нюденское: неремнемеъ сѣкръвеное: н нстылѣвтше въ евѣфратѣ рѣцѣѣ 8b.

евѣстатни, -а *м.* [10] **Εὐστάθιος** Евстатий: дѣггы вашъ коньуавъ ѿестнѣнъ оуѣ ѿвстате• пандекта вѣдѣхновеаго ѱанна• поустанхъ вашемоу бѣолюбьж 308d (2a (2), 6b, 8d, 137c, 140b, 298a, 302a, 308d).

егкратнкн *м. мн.* [1] **ἐγκρατισταί** Енкратити (ерес): съ подѣѿантыимн ѿресъмн... нхъже нмена сжтъ сн• а̄ снмоннани: б̄ мена̀дрнани... к̄з татнани: к̄з егкратнкн 301a.

егуптъ, -а *м.* [7] **Αἰγύπτος** Египет: не бждн подобьнъ въ егүптѣ втывъшннмъ людемъ• нже отъ малодъшыа не похотѣкаж послѣшатн мосѣа 182с (49с, 86d, 130b, 188a, 207a, 217a).

егуптъскъ, -ын *прил.* [2] **Αἰγύπτου, τῶν Αἰγυπτίων** Египетски: азъ ѿсмъ гѣ бѣ твон нзвѣдѣн тѣ отъ земла егүптѣскы 186d *Исх 20:2* (130a).

егуптѣкнннъ, -а *м.* [1] **ὁ Αἰγύπτιος** Египтянин: онн во нгда нзвѣнша егүптѣнъ• н вндѣша главннж гробы нмъ втывъшѣ• тѣгда на ндолослоуженне сѣвратнша сѣ 207a.

егуптѣкннынн, -ѣ *ж.* [3] **ἡ Αἰγυπτία** Египтянка: тако носнфъ оклеветаваемъ егүптѣкннынѣж• н въ тѣмъннцн затворенъ• не по мнѣтѣ стронти егүптѣ ключн сѣ 49с (41с (2)).

езекннѣ, -ѣ *м.* [4] **Ἐζεκία, Ἴεζεκιήλ** Езекия: езекнн цѣрж за малыа слъзты• еѣте лѣтѣ жнтѣн прнложн сѣ 236a (96b, 105a, 274d).

еклнснастъ, -а *м.* [14] **Ἐκκλησιαστής 1.** Книгата “Еклисиаст” (Проповедника) от Стария завет: н въ еклнснастѣ хранѣн заповѣдн• не познаетъ глѣ зѣла 258a. **2.** Авторът на книгата “Еклисиаст” цар Соломон: еклнснастъ же о богатѣщннхъ сѣ лнхвamn• нли неправѣдамн• снще глѣтъ• несть неправѣда люта ѿже вндѣхъ подѣ слѣньцьмъ 30с (33с, 38b, 45b, 79с, 89d, 130d, 109b, 178b, 194с, 196с, 219b, 224d).

елннъ, -а *м.* [2] **Ἕλλην** Грѣк, елин: отъ елннъ же н самѣхъ рекомѣнхъ фнлософъ• не тѣчнж іако ннколнже іавн сѣ нхъ дѣвѣство• нъ нн вѣроужть же кого отъ ѿлкѣ тѣломъ облѣжна на не възрѣтн 52b (153d).

елнинскъ, -ын *прил.* [1] Ἑλλήνων Гръцки, елински: такожде и велнкѣин грнгоръ• неокесарннскѣн еп̄п̄ъ• елнинска рода съи• отъ юностина възраста прнлежѣно съблюдѣтъ цѣломоудрне 49d.

елнсаветъ, -н *жс.* [2] Ἐλισαβέτ Елисавета: егдаже исплъннша сѧ дѣнне родити елнсавети и родн сн̄тъ 126d Лук 1:57 (273с).

елнсѣн, -та *м.* [2] Ἐλισσαῖος Елисей: и въ законѣ же• не можетъ никътоже решити кого: тѣхнж земаѣнаго ан̄гла• и нѣсънаго ѱл̄ка нмжште нанж тезвнтѣннна и оуѣеннка его елнсѣа 52a (167с).

елнфазъ, -а *м.* [2] Ἐλιφάζ Елифаз: едннъ бо родъ бѣахоу• елнфазъ бо братъ оца его прѣвѣн 111d (111с).

елнма, -ты *м.* [1] Ἐλυμᾶς Елима: елума влѣхвѣ• протнвѣаше сѧ павлоу и варнаѣк 77с.

елурьскъ, -ын *прил.* [1] Αἰλουρος Елур (Котката) – прозвище на александрийския патриарх Тимотей II: по снхъ нѣтоухъ• прнзрачѣе и мнѣнне и сѣгрѣженне мждроуѣа• емоу же мждроуѣе• дноскоръ• теѡдосъ• гананъ• тнмотен• елурьскѣн 301d.

епнскопъ, -а *м.* [17] ἐπίσκοπος Епископ: нже еп̄па ѱтетѣ• то отъ б̄а ѱстънъ нсть 281b (49d, 274a (3), 274b, 276a, 276b (2), 280d (4), 281a (2), 281b, 281с).

епнстолнѧ, -ѧ *жс.* [2] ἐπιστολή Послание: нже не послоушаѣтъ насъ• епнстолнж такоѡаго знаменантѣ• и не прнмѣшантѣ сѧ еамъ 166b 2 Сол 3:14 (301d).

епнтнмнѧ, -ѧ *жс.* [1] ἐπιτίμιον Наказание: ѱлѣкѣ аште естъ сѣмѣреномждренъ• нматъ себе хоуда• съ радостыж и благодшѣемъ• прнноснматѧ емоу обанѣннѧ и епнтнмнж прнемлетъ 142с.

епнфанъ, -а *м.* [1] Ἐπιφάνιος Епифаний: до съде ст̄н епнфанъ нзложн• потомъ въша еѡагръ и дндоуносъ ѡргѣ 301с.

епопсѣ, -а *м.* [1] ἔποψ Папуняк: вждѣмъ рѣтннцн понѣ птнцамъ рекомѣннмъ епопсн 239a.

ересъ, -н *жс.* [9] αἵρεσις Ерес, отклонение от догмите на църквата: а како моудроуѣтъ кажда ересъ• нкътъ нынѣ врѣмене гл̄атн 299a (298d (2), 299a (2), 299с, 300с, 302a (2).

ефеснн, -та *м.* [2] Ἐφέσιοι Ефесянин: и ефеснемъ• помннтѣ рече• тако трн лѣта не поухъ дн̄ь и ношъ 249b (274b).

ефешантынн, -ѧ *жс.* [1] ἡ Ἐφέσια Ефесянка: слышахъ бо о етерѣ цр̄н внѣшьннхъ• тако ефешантынж• нернж вндѣвѣтъ• нзнха доброу явѣшж сѧ• и възвратн сѧ 50b.

ефремль *прил.* [1] Ἐφραῖμ Ефремов, който е на Ефрем: не лоуѣнн лн павнрокъ ефлемль• неже обманѣ авнезере 146a Сѣд 8:2.

εφρεμῶν, -а м. [1] Ἐφραΐμ Ефрем: такожде же и гедеонъ отъвѣштаваше• съмѣреннемъ ефремови гл҃а 146а.

εχιδνῖντι прил. [1] τῆς ἐχίδνης Ехиднин, който е на ехидната (отровна змия): такоже во ехиднина нштаднѣ проидаждѣтъ рождѣшжѣ матери• тако и мѣсли гараго 60b.

εθνάρχη, -ѣ ж. [1] ἐθνάρχια Институцията на управител: нъ и кѣгда къ нему архоу• вѣстоужда еперы• археросоуни и етнархнн• вѣсташа одолоуѣще• обладааше оубо вѣсмь любовѣстѣннмь• и любовластнемь 258d.

ευχῆτι м. мн. [1] εὐχῆται Евхити (ерес): съ подѣфанѣмн ересѣмн... нхѣже имена сѣтъ сн• а̅ снмоннанн: в̅ менаиднанн... ѱ̅ месаланн нже и евхити 301с.

Ж

жалити сн, жалѣж сн, жалншн сн нескв. [2] λυπεῖσθαι Огорчавам се, скърбя: такожде прѣстаюштаго и кажшта сѣ• нѣсть добро облучатн• тавн емоу прѣвѣ твоѣ съгрѣшеннѣ• и не жалитѣ сн облуцаемъ 141а (203а).

желаннѣ, -ѣ ср. [16] ἐπιθυμία, πόθος, ὄρεξις 1. Желание, стремѣж: тѣмьже тако сѣ нстанвѣ неиденннмь• и отънждѣ не желѣтѣ гадомыхъ: бѣ̅ моужѣ желаннн дх̅овнынхъ 21d. 2. Страст, похот: подобаетъ бо въздрѣжннкоу: всакоѣ стоудовныѣ сластн: и желаннѣ вышшоу быти 19b (4а, 21с, 23а, 155с, 156с, 179а, 195d, 236с, 283а, 283b (2), 291а, 292с, 309а).

желаннѣтъ, -ын прил. [1] αἰρετός Желан, предпочитан: нмѣже оубо желаннѣно вѣтъ• на нвсхъ сътажаннѣ• тѣлеснаго нжитнѣ желѣждѣ 283b.

желатн, желѣж, желаншн нескв. [25] ἐπιθυμεῖν, ὀρέγεσθαι, ποθεῖν, ἐπιποθεῖν, γλίχεσθαι, ἐφίεσθαι, ἀφίεσθαι 1. Желая, искам: тѣмьже тако сѣ нстанвѣ неиденннмь• и отънждѣ не желѣтѣ гадомыхъ: бѣ̅ моужѣ желаннн дх̅овнынхъ 21d. // Копнея, жадувам: нже и ходнша въ овѣчахъ и козѣхъ кожахъ• лишени• скръбѣшѣ• да и желаемѣаго мнротворѣца наслаждѣтъ сѣ 35b. 2. Стремя се към някого или нешо: такоуѣн прнесо подѣкланѣтъ вѣнж своѣж• подѣ лытѣкоѣ и мазанѣ нго хѣо• и вѣс̅ виднмаѣ прѣзѣрѣ• невднмѣнхъ желѣтъ 223d. *Субст.* а) желѣждѣн оἱ ἐπιθυμοῦντες Тези, които желѣят, искат, стремят се към нешо: прнстѣпнтѣ къ мнѣ желѣждѣнн мнѣ• и отъ житѣ монхъ насытитѣ сѣ 286b *Сир* 24:21; б) желѣмаѣ αἱ ὄρεξεις Това, което е желано, искано: въ сѣдѣ похотнн свонхъ не ходн• и ѿ̅ желѣмынхъ сн възбранѣн 19с *Сир* 18:30 (10b, 19с, 31d, 78d, 114d, 129а, 155а, 156с, 161а, 161b, 189d, 192а, 192с, 193b, 211b, 252d, 255а, 283b, 285с, 287с).

желѣзнѣтъ, -ын прил. [2] σιδηροῦς *Обр.* Железен: гл҃н оцѣю ѣто родншн• и мтн ѣто болншн• разоуѣмѣж азъ тако жестокъ есн• и жнла желѣзна вѣна твоѣѣ 239с *Ис* 48:4. ♦ желѣзнаѣ пещъ κάμινος σιδηρᾶ *Обр.* Желязна пещ: нъ възлюбншн га бѣ̅ своѣго•

нз въсега крѣпостн твоѣа • нзведѣшааго по пештн желѣзныа • нз-д-работы
египтѣскы 130а.

желѣзо, -а *ср.* [4] **σίδηρος 1.** Желязо: н такоже желѣзо ражднзаетмо прѣобразуеть сѧ на
огньнѣн блѣскѣ • тако н оумѣ освѣщаеть сѧ отъ зарѧ благодарѣтна огнѧ 233а. **2.**
Железен инструмент: закона на помощь далъ есть • помощь явѣ • яко естьствоу
члвчскоуму • на тѧжание добрынхъ дѣтѣлнн • яко тѧжаревн отрѣбнтн садъ
желѣзомь 169b (189b, 232d).

жена, -ы *жс.* [51] **γυνή, ἡ συμβίος 1.** Жена: не сърѣтан женѣ съннчавѣ • еда како
въпадешн въ сѣтн еѧ 47с *Сир* 9:3. **2.** Супруга: нже гродеть въ слѣдѣ мене • н не
възненавднть оца своего • н мѣре н женѣ н дѣтнн • н сестрѣ • еше же н дѣша своѣа •
не можеть мон быти оученикѣ 254b *Лук* 14:26. ♦ женѣ полѧтн **γυναῖκα**
λαμβάνειν, γαμεῖν Оженя се: ѡано бо есть въ бытнн • яко поа нелавъ отъ
нноплеменникѣ женѣ 120b. ♦ мжжѣска жена **γυνή ἀνδρός** Омъжена жена: таростъ
бо гнѣва неоудръжнѣ • еже оквръннтн женоу мжжѣскѧ 50d (39с (2), 39d (2), 40с,
40d (3), 41а, 41d (2), 42а, 42b (3), 42с, 42d (2), 43а, 43d, 44с (2), 45а, 45b, 46а, 47b,
47с (2), 47d, 48b, 48с, 49а, 50d, 52а, 129d, 137а, 137b, 143d, 180с, 180d, 208d, 215с,
238а, 259b, 264d, 273с, 296b).

женнма, -ы *жс.* [3] **παλλακή** Наложница, любовница: шестьдесятъ есть цесарнѣ: н осми
десѧтъ женнмѣ: н дѣвнѣ нхѣже нѣсть чнсла 7а *Песн* 6:8. // *Обр.* мѣ оубо по
нашему достнженнѣ • ѡ: цсрнѣ: челеснѣа глемѣ быти кѣннѣ: снрѣчѣ шесть
десѧтъа завѣщанѣа: ветѣхааго же н новааго завѣта осмьдесѧтъ же женнмѣ:
непрнлаганѣа: глемѣа потанѣы 7b (7b).

женнтн сѧ, жениж сѧ, женншн сѧ *несв.* [1] *Субст.* женѧн сѧ Тези, който се жени: н женѧн
сѧ поуштеннѣж • прѣлюбѣы творнтѣ 49а *Мат* 5:32.

женнхѣ, -а *м.* [5] **νυμφίος 1.** Младоженец, жених: еда могуѣть снове брачннн • до негоже
врѣмене женнхѣ есть съ нннн • постнтн сѧ 198b. **2.** Небеснѣят жених, Христос:
мала не оутан сѧ • насѣ любѣы • сѧщѣаа въ пѣснѣхѣ • невѣстѣы црѣкѣве женнхоу хоу
292d (53d, 55b, 198b).

женншь *прил.* [6] **(τοῦ) νυμφίου, αὐτοῦ 1.** Който е на младоженеца, на жениха: дроугѣ
женншь стоа н послосуаа него • радостнѣ радоуеть сѧ за гласѣ женншѣ 127а (2)
Иоан 3:29. **2.** Който се отнася до небеснѣя жених, Христос: оуродѣнѣ таковѣю
дѣвнѣж рече гѣ • бесвѣтна бо сѧштн н безмаслѣна • вѣнѣ црѣса нѣнааго затворнтѣ
сѧ женнша радостн лншьшн сѧ 53с (52b, 55b (2)).

женншьство, -а *ср.* [1] **νυμφίος** *Обр.* Бракѣт с небеснѣя жених, Христос: не подобаеть
намѣ за лѣностъ н слабостъ невѣщн заповѣднн него • н лѣннтн сѧ о своѣмь спнѣн •
да не опожденнѣмь затворнтѣ сѧ намѣ желаемое женншьство 285с.

женѣскѣ, -ын *прил.* [14] **(τῆς) γυναικός, (τῶν) γυναικῶν** Женскѣ: огнн бо сѧ прнкосѣ •
н възволѣвѣ отъскоучншн скоро • женѣскѣннн же глѣы ослабѣвѣ • вѣдѣнѣ отндешн
43d. ♦ женѣскѣ (полѣ) **τὸ θῆλυ** *Обр.* Женското, едната от двете съставкн на нещо

ЦЯЛО: Н ТАКОЖЕ ОГНЕМЕТЪНОЕ КАМЕННЕ ЕЖЕ НА ВЪСТОУЪНЪН ГОРЪ МЖЖЪСКЪ ПОЛЪ Н ЖЕНЪСКЪ ДОНЕЛН ДАЛЕУЕ ЕСТЪ ОТЪ СЕБЕ: НИКАКОЖЕ ОГНЪ НЕ ЖЪЖЕТЪ 40c (39d, 40b (2), 40d, 42c (2), 43b, 45b, 46a, 47b, 48b, 50d).

женъство, -а *ср.* [1] ἡ θῆλυς *Обр.* Женското, едната от двете съставки на нещо цяло: Н ТАКОЖЕ ОГНЕМЕТЪНОЕ КАМЕННЕ ЕЖЕ НА ВЪСТОУЪНЪН ГОРЪ МЖЖЪСКЪ ПОЛЪ Н ЖЕНЪСКЪ ДОНЕЛН ДАЛЕУЕ ЕСТЪ ОТЪ СЕБЕ: НИКАКОЖЕ ОГНЪ НЕ ЖЪЖЕТЪ• АШТЕ ЛИ ПРИБЛИЖИТЬ СЪ МЖЖЪСТВО• ЖЕНЪСТВЪ• ВЪЗГОРИТЬ СЪ ОГНЪ Н ПОЖЪЖЕТЪ ВЪСЕ 40c.

жестовъ, -ын *прил.* [4] σκληροτράχηλος Упорит, твърдоглав, непокорен: ЛОУУЕ МЖЖЪ ОБЛНЧАТА МЖЖА НЕПРАВЪДНА• Н ЖЕСТОВЪНА 141b (133c, 203d, 306d).

жестокъ, -ын *прил.* [9] σκληρός, λυπηρός 1. *Прен.* Жесток, коравосърдечен, безмилостен: СЪТЪН ОУВО ДХЪ• ТАКО МАКОКЪ СЪ• Н НЕ НИЪ ОБЪУАТА СЪ ЖЕСТОКЪНИН Н ЗЪЛЪНИМЪ ДХМЪ• ОТНДЕТЬ ОТЪ УЛОВЪКА ТАКОВАГО 244b. 2. *Прен.* Нараняващ: ГИЪВЪ ПОГОУБЪЕТЪ Н МОУДРЪМЪ• СЛОВО ЖЕ ЖЕСТОКО ВЪЗДВИЖЕТЪ ГИЪВЪ 58b. *Притч 15:1.* *Субст.* жестока σκληρά *Прен.* Жестоки, нетърпими, мъчителни неща: ЛЮДНЕ ТВОИ ВИДЪША ЖЕСТОКА• НДЕЖЕ НИМЪ ТВОЕ НОВОЕ НАРЕУЕ СЪ НА НИХЪ 304c. ♦ ЖЕСТОКАТА ВЪНА Τὸ σκληροτράχηλον *Прен.* Упоритост, твърдост: Н НЕ НАКАЗАХОМЪ СЪ ХАЛДЪНСКОИЖ РАНОИЖ• НИ ОУМА ЖЕСТОКЪНА НАШЕА ВЪНА• ГАРОМЪ НХЪ• НЪ ИЩЕ ПАУЕ О ЗЪЛЕХЪ МОУЖАЕМЪ СЪ 298b (30a, 88b, 132a, 239c, 244c).

жестоноснъ, -ын *прил.* [1] δυσβάστακτος Труден, тежък за носене: ТИЖЪКО КАМЕНЪ Н ЖЕСТОНОСЪНО ПЪСЪКЪ• ГИЪВЪ ЖЕ ВЕЗОУМЪНААГО• ТИЖНИ ОБОЕГО 58c *Притч 27:3.*

жестоповѣднъ, -ын *прил.* [1] δυσκαταγώνιστος Който трудно може да бъде надвит, победен: А ТЪШТЕСЛАВЪНАТА ЗЪЛЪ• ТАКО СЪШТИ РАЗДНЪНА• ЖЕСТОПОВѣДНА ВЪИВАЕТЪ• ВЪ ВЪСЕ ВО НАУННАНИИ ПРИСТАЕТЪ 95a.

жестосръдъ, -ын *прил.* [1] σκληροκάριος Коравосърдечен, жестокосърдечен, твърдоглав: ПРЪВЪНИМЪ РЕУЕ ЛЮДЕМЪ• ТАКО ЖЕСТОВЪЕМЪ ЗАПОВѣДАХЪ• НЕ ВЪ ЛЪЖЖ КЛЪНЕШИ СЪ• ВЪЗДАСИ ЖЕ ГВИ КЛАТЪТИ СВОИ• ТАКО ЖЕСТОСРЪДОМЪ Н НЕПОКОРАШТЕМЪ МИ СЪ 133d.

жестосръднъ, -ын *прил.* [1] *Субст.* жестосръднни σκληροί Жестокосърдечни, коравосърдечни, твърдоглави хора: НСАНА ЖЕ СКРЪВА О ЖЕСТОСРЪДНЪНХЪ• Н НЕПОКААНИНЪНХЪ ПЛЕТЪ• ЕДА НЕ МОЖЕТЪ ГЪ СПЕТИ• НЪ ЗА ГРЪХЪ НАША ОТЪВРАТИ ЛИЦЕ СВОЕ ОТЪ НАСЪ 164a.

жестостъ, -н *ж.* [2] σκληρία, τὸ ἀπηνές 1. Твърдост, коравина: ТАКОЖЕ ВО ЗЛАТО РАЖДЪНАЕМО ОСЛАБЪИЕТЪ• ТО ЖЕСТОСТЪ СЪВОРИТЬ• ТАКО Н ТЪШТИВЪН• АШТЕ ОБЛЪИИЕТЪ ЕДНИНЪ УАСЪ• ОУСТЪЖДЕТЬ ОТЪ БЛАГОДѣТИ 188d. 2. *Прен.* Непокорност, своенравност: Н ПРѠ• МИХЪН• РЪДАТА ЖЕСТОСТИ ЛЮДЪСЪКИ ПЛЕТЪ• ТАЗЪКЪ НХЪ ВЪЗНИСЕ СЪ ВЪ ОУСТЪХЪ НХЪ 77d.

жестота, -ы *ж.* [2] σκληρία, τὸ ἀπηνές 1. Твърдост, коравина: ТАКОЖЕ ВО Н ХОТЪН ОУНСТНТИ ЗЛАТО• АЩЕ Н ВЪ МАЛЪ ОСЛАБИТЬ ОГНЮ ВЪ ГРЪНЪЛИН• ТО ЖЕСТОТОУ ПАКЪ

УНСТНАКЪН ВЕЩН СТВОРНТЬ• ТАКО НЖЕ ОВО ЛН ПОМЪНАН БА• ОВО ЛН ЖЕ НН 232d. **2. Прен.** Непокорност, своенравност: вѣдѣты жѣ нхѣ жѣстотѣж вольнѣж прнводнтѣ• гроба отъверѣста грѣтанѣ нхѣ• азкѣты свонли лѣштаахѣж 74a.

жѣщн, жѣгѣж, жѣжѣщн *несв.* [2] καίειν **1.** Горя (за огѣн): н такоже огнемѣтѣное каменне ежѣ на вѣстоуѣнѣн горѣ мѣжѣскѣ поль н женѣскѣ донелн далече естѣ отѣ себе: нникакоже огнѣ не жѣжетѣ 40c. **2.** Изгарям, обгарям: н вндѣвѣ ратѣннкѣ сна• тако огнемѣ жегомѣ въ лице• отъвѣжѣ далече лютѣ тако плача сѣа 67b.

жнвнтн, жнвлѣж, жнвншн *св./несв.* [3] ζῆν, ζωοποιεῖν Оживотворявам, давам живот, съживявам: отѣ малодшѣа н воура• прнлѣпе землн дша моѣа• нѣ жнвн мѣ по словесн твоѣмоу 183b *Пс 118:25* (103c, 183b).

жнводатнвѣ, -тын *прил.* [1] ζωοπάροχος *Обр.* Живодатен, даващ живот: н чрѣстн безъзврата сѣщѣа вѣ ѣдолѣхѣ съмѣреномоудрѣа• мнѣжѣщн ежѣствнѣж пѣшеннѣж• браздѣты напѣаѣмѣтыа отѣ одѣждѣныа снсаго• н жеводатнѣа дѣа 220b.

жнвотворнтн, жнвотворѣж, жнвотворншн *несв.* [4] жнвотвора, -н ζωοποιός, ζωοποιῶν Животворен, който дава живот: мѣты жѣ съмѣреннн... вѣ безмѣвнн сѣднмѣ: пѣче прѣждѣннѣхѣ лѣтѣ хѣвалѣше н славлѣше ба: оумрѣщѣвлѣщааго н жнвотворѣща н творѣща чоудеса велнѣа еднного 5d (159b, 162d, 254).

жнвотѣ, -а *м.* [40] ζωή, ζῶον, (τὸ) ζῆν, ἐπιτηδεύματα **1.** Живот, съществуване: коль сладѣко естѣ браѣ моѣа покаанѣе• ннѣктоже нно нѣ коренѣ жнвотоу 162a. **2.** Житейскн пѣт, времето на човешкото съществуване: не забѣдн га ба твоѣго• н да не остѣупѣтѣ словеса ѣго отѣ срѣа твоѣго• всѣа дѣнн жнвота твоѣго 130a *Втор 4:9*. **3.** Животно: свѣрѣпа естѣ похотѣ зѣлаа• знаменаѣтѣ тако сама вѣзннкѣшн• тако днѣвѣа вѣылѣ ненадѣланѣ ннѣѣ• нлн тако свѣрѣпо жнвотѣ• само о сѣѣѣ пѣсѣ сѣа• бе-словесѣна оумѣныа 155d (2d, 19d, 26b, 26c, 37c, 64a, 68a, 72c, 74c, 74d, 76a, 79c, 89a, 93c, 115d, 121c, 130b, 130c, 130c, 143a, 161d, 173c, 183a, 189a, 189c, 194b, 228b, 229d, 237d, 252d, 258a, 274d, 275b (2), 289a, 291d, 309b).

жнвотѣнѣ, -тын *прил.* [4] (τῆς) ζωῆς Който се отнася до живота: хотѣн оубѣ сътѣжѣтн мнѣгоцѣкнѣнаго внѣсѣра• то настоѣщаа благаа съ радостѣж всѣа раздѣнѣтѣ• да сѣло сѣщѣе сътѣжнтѣ• вѣ немѣже обрѣщѣтѣ богатѣство съкрѣвѣно жнвотѣное 192d. ♦ дрѣво жнвотѣно δένδρον ζωῆς Дѣрвото на живота: дрѣво жнвотѣно нсѣѣлнннѣ азкоу 70b *Притч 15:4*. ♦ хлѣбѣ жнвотѣнѣн ѣртѣс τῆς ζωῆς *Обр.* Хлѣбѣт на живота, Исус Христѣс: аще лн кѣто съврѣшѣно оумнленѣе нмѣтѣ• то чѣѣтѣ сѣа отѣ хлѣба жнвотѣнаго пнѣж прнѣмѣа• лоуѣшѣаго стѣраха• пнѣж желѣныа нѣснго 236c (132b).

жнвѣ, -тын *прил.* [24] ζῶν Жив, който живѣе: мѣты жнвн вѣ смѣртѣ прѣдѣемѣ сѣа хѣ радн• да н жнвотѣ нсѣѣтѣ лѣвнтѣ сѣа вѣ мѣртѣвнѣн пѣтн нашѣн 252c *2 Кор 4:11*. ♦ жнвѣ вѣтн ζῆν Пребѣдѣам: н ѣже тако просто слоужнтѣ оубѣгоу• жнвѣ вѣдѣтѣ 213d. ♦ вода жнѣа ὕδωρ ζῶν *Обр.* Животворна, чудотворна вода: менѣ оставнѣа

нестоуьннака водгы жнвты 153a *Иер* 2:13 (17c, 20a, 26a, 26d, 51a, 112b, 117d, 134c, 167c (2), 186d, 253b, 254c (2), 267d, 275b, 284a, 286c, 288b, 291b, 294b).

жндовннть, -а *м.*; *мн.* жндове, -овъ [3] (ὁ) Ἰουδαῖος Евреин, юдей: жндове же до дъньсьнааго д'кв'ства оубо нн любатъ нн д'кжть 52c. // *Обр.* аще тако пожьрешн сѧ въсь боу• то оунст'кешн сѧ отъ проказы• неунст'ыхъ в'р'довъ... н оуслышншн отъ ха• ндн покажн сѧ нвр'боу• н прннесн даръ нже повел'к теб'к дхвноу'моу• жндовнноу' моен въ съв'кд'ктельство 272b (180d).

жндовьскъ, -ын *прил.* [6] (τῶν) Ἰουδαίων, τῶν Ἰουδαϊκῶν Юдейски, еврейски: сн внд'кв'т окаян'нъ• авьн оставль стжжъ гороу• прнде въ палестннж• въ неарж н лнвжадж• въ жнлнща жндовьска 180c (78b, 113c, 151b, 180b, 180d).

жндъкъ, -ын *прил.* [1] κοπρίας Торен: ланномъ бо жндъкомъ т'в'уьнъ ест'ъ л'бннв'нъ 85a *Сир* 22:2.

жнзнь, -н *ж.* [33] ζωή **1.** Живот, съществуване: такоже послоушаннн жнзн'ъ: тако н пр'кслоушаннн съмр'тъ сътвораетъ 86c. **2.** Жизнен п'тъ: не напаст'ство ест'ъ жнт'ые улче на земин• н тако наннннка онднн'на жнзнь его 174d. **3.** Вечннй живот, райт: прнстратажшт'аа сѧ ц'клом'ждрнн• тоу' нм'ъ авнт'ъ сѧ жнзн'ъ н дл'гота д'ъннъ• тнхаа н безм'жт'н'аа• въ немже от'б'кже бол'езн'ъ н печал'ъ н възд'ыханнн 50a. ♦ жнзн'ъ в'к'уьнаа ζωή αἰώνιος Вечннй живот, райт: бесквр'нннн бо шт'ъ од'жженнн невес'нааго хл'б'а кр'маатъ сѧ: пр'к'в'ыва'жщааго въ жнзн'ъ в'к'уьноу'ж 7c. ♦ жнзн'ъ с'жцаа ἡ ὄντως ζωή Истинскнй, вечннй живот, райт: д'хъ бо гн'к'в'н'нъ въ нашем'ъ ср'цн с'б'д'а• оун разоум'н'кн т'мьн'ннн м'лтежн осл'кпнт'ъ• да оуже нн расоужденнн польз'н'нхъ можем'ъ сът'ажатн... нн с'жшт'аа жнзнн в'ытн прнчаст'ьннцн• нн внд'кннн бж'нн св'б'та• прнн'атн въ нашъ оум'ъ боудет'ъ 58a (4d, 8c, 15a, 15c, 25b, 25c, 30d, 84a, 130d, 139d, 140b, 140c, 148c, 161d, 162d, 165b, 192b, 202d, 214b, 254d (2), 264b, 269c, 272a, 274c, 285a, 302c, 308b).

жнзньнть, -ын *прил.* [2] ζωῆς Животворен: нже хранн запов'бдн• въ жнзньное м'к'сто воднт'ъ в'л'ка• а еже пр'к'ст'жпатн• съмр'т'но ест'ъ 256b. ♦ др'кво жнзньное τὸ ξύλον τῆς ζωῆς Дървото на живота: аште бо в'ы не ослушал'ъ запов'бдн народотвор'в'а• не в'ы оубо лншнл'ъ сѧ пород'ы н др'к'ва жнзн'нааго 86d *Притч* 15:4.

жнла, -ы *ж.* [1] νεῦρον *Обр.* Жила, сухожилие: глан оцю ъто родншн• н м'тн ъто болншн• разоум'к'ж азъ тако жестокъ есн• н жнла жел'кзна в'ына твоа 239c *Ис* 48:4.

жнлнще, -а *ср.* [8] κατοικία, οἰκητήριον, οἶκημα, μονή, σκήνωμα, ὄρμητήριον, διαίτα Жилище, дом, къща: аште оубо въ страс'к жнвем'ъ• н град'ъ нашъ далече ест'ъ отъ града сего• н в'к'м'ъ град'ъ нашъ въ немже хоштем'ъ жнтн• в'ьто въ стоуждем'ъ готоваем'ъ села н з'зданнн• н жнлншта соует'на 35d. // *Обр.* съз'даннн отъ б'а нмам'ъ• храмнноу' нероукотвореноу' на нб'сехъ• небо о селн възд'ыхаем'ъ въ жнлнще наше нб'сное• обл'к'шн сѧ жел'ажще 252d 2 *Кор* 5:2 (35b, 139a, 163a, 180c, 221a, 267d).

жнровънъ, -ън *прил.* [1] **ἀβροδίατος** *Прен.* Преситен: оуказанне же гавѣ мало трѣбованне приемилющнѣхъ: подвижъннхъ: волщннхъ макъкое н жнровънон жнтне: н разоумьнѣнша: н цѣломоудрѣнѣнша н съдравѣнша соуца 13с.

жнръ, -а *м.* [1] жнръ обрѣстн **νομήν εύρίσκειν** Разпространя се (за рана): хоуда во малата речеть• ннчѣтоже сжть нѣстѣ грѣхъ• таче оуже обгычаж дръжаштж• тако гангрена жнръ обрѣштеть 90с 2 *Тим* 2:17.

жнтель, -га *м.* [1] **οἰκητήρ** Жител: се слышанне не хоудѣ възмжтн стаго града• православна жнтель• н сжцага о немъ манастыра 298d.

жнтн, жнвж, жнвешн *несв.* [70] **ζῆν, βιοῦν, μένειν, οἰκεῖν, ἐνοικεῖν, κατοικεῖν, πολιτεύεσθαι, ἐμπολιτεύεσθαι, διάγειν, διατρίβειν, ἀναστρέφεσθαι** 1. Живея, съществувам, жив съм: товож во жнвемъ н двнжемъ са н есмъ 218с *Деян* 17:28. 2. Водя определен начин на живот: сжщн во истнннн подвижъннцн• вѣсего въздржжть са• всеж довродѣтельж• н заповѣдыж бжѣеж жнвжть 252с. 3. Живея някъде, обитавам, пребивавам: н ѿванъ въ пжстыннхъ жнвѣаше• до дѣне явленна его къ нлю 225а. // *Обр.* не жнвж во рече юже азъ• жнветъ же въ мнѣ хъ 253а *Гал* 2:20. *Субст.* а) жнвжщн **οἱ ζῶντες** Живите: тѣмъже оугождж рѣдъ гмъ въ странѣ жнвжщнхъ 237b *Пс* 55:14; б) жнвжщн **οἱ βιοῦντες** Тези, които живеят по определен начин: велнка довродѣтель нстѣ• н бооугодна• еже радоватн са съ доврѣ жнвжштнннн• н въ заповѣдехъ бжыахъ спѣжштнннн 125с; в) жнвжщн **οἱ ζήσαντες** Тези, които са водили определен начин на живот: тѣмъже н гъ тако рѣжде рѣхомъ• смотренне словесемъ• до распатка н съмрътн послоуша слово его оца• да въ послоушанн жнвжшага• въ вѣчннуѣж жнзнь въведеъ 165b. ♦ жнтн съ цѣмъ **συνοικεῖν τινι, συνδιατρίβειν** Живея с някого, съжителствам: нже въ шестын члсъ нападаеть чрѣнорнзъцн• тжгж емоу твора• н ненавнсть нмѣтн• на мѣстѣ• паче же н на жнвжштнхъ съ ннмъ братѣхъ 65а. ♦ съпгътънн жнвж съ цѣмъ **συμβιοτεύων τινι** *Обр.* Живея с някого, съжителствам: гнсь бо• клеветнага• н съпгътънага жнвжштн съ ннма• скврѣнѣно н нечнсто жнтне нж сътвораетъ 73с. ♦ жнвжще окрестъ, жнвжщн окрестъ **οἱ περίοικοι, ἢ περιοικίς** Живеещите наоколо, наблизо: егдаже нсплѣннша са дѣнне роднтн елнсавеѣн н родн снъ• слышаша окрестъ жнвоуштнн рождѣнне ега• н радоваахоу са съ ннж 126d *Лук* 1:58 (3с, 5а, 6а, 6b, 6с, 14b, 22d, 34b, 35d (2), 36а, 39d, 42с (2), 48d, 51b, 52с, 63а, 72а (2), 81d, 83с, 99а, 106b, 113b, 140а, 140b, 151b, 157а, 167d, 189с, 198d, 202b (2), 202с, 203b, 203с, 209а, 219а, 223d, 243а (2), 243b (3), 244а, 249с, 251b, 253а, 257с (2), 268а, 275b, 277b, 281b, 285d, 293d, 297с, 297d, 309b).

жнтннскъ, -ън *прил.* [12] **βιωτικός, τοῦ βίου** Житейски, земен, светски, материален: се оубо всѣмъ нстѣ ключнмоу• нзаштънѣ же сжштннмъ отъ жнтннскънхъ вештнн разоученомъ• нже нзволнша прнметатн са въ домоу бжнн 188с. *Субст.* жнтнннскон **τὰ βιωτικά;** жнтннскага **τὰ τοῦ βίου** Житейските, земните, материалните неща: чаган боудощннхъ благъ• съднщнна отърѣбнть• желанннмъ бждоущннхъ• вса жнтннскага тако стѣна н паоучнноу оумнноуѣтъ 283а (18а, 34b, 37а, 189b, 192d, 221b, 243d, 268с, 287b, 288с).

жнтнѣ, -ѣ *ср.* [72] βίος, ζωή, πολιτεία, διαγωγή, ἀγωγή, διατριβή, ἀναστροφή 1. Живот, съществуване: н се о сѣмрѣтн влун глетъ• за безвѣстѣе жнтѣа 197b. 2. Жизнен пѣт: мнмондетъ во жнтѣе наше іако слѣдъ облака• стѣна во пѣтъ вѣкма наше 269с *Прем. 2:4*. 3. Начин на живот, поведение: вѣнемлѣмъ оубо н мѣ любенн• н разоумѣнмъ жнтнѣа стхъ моужъ• како лѣта своѣа провѣднша въ плаун н вѣктнщн н вѣпан 195с. 4. Блага, имот, състояние: нже аще нматъ жнтнѣе мнра сего• н вндѣтъ врата своѣго трѣбоужща• н затворнтъ ютровоу свою ѿ него• како любви бжнѣа прѣвѣиваетъ въ немъ 29с 1 *Иоан 3:17*. ♦ се жнтнѣ (□δε ό) βίος Този, тукашнѣа свѣт, земнѣа живот: цѣломоудрнѣа во раунтеле• не тѣуѣю въ семъ жнтнѣн похвалоу нмѣтъ• нъ н вѣнѣць спсѣннѣа н рнзоу• веселнѣа• прннмѣтъ 50а (3а (2), 6а, 13с, 14а, 24с, 26с, 32а (2), 34а (3), 34b, 39d, 45а, 52b, 54b, 61b, 67а, 69b, 73с, 73d, 74d, 79b, 80а (2), 85d, 106d, 119d, 120b, 137b, 151b, 153d, 165b, 174d (2), 175d, 189а, 191d, 192b, 203d, 204d, 221а, 221b, 224а, 227с, 236а, 241b, 241с, 249с, 251b, 251с, 252b, 253а, 253b (2), 253с, 253d (2), 262b, 287с (2), 290b, 292а, 302b, 302с, 309а).

жнто, -а *ср.* [6] σῖτος, ζωή, γέννημα 1. Храна, жито: сѣдрѣжан же пѣшеннѣоу: оставнтъ жъ тѣуѣкомъ: н цѣнѣнн скжпѣ жнто• проклѣтъ людѣмн: блнне же на главѣк подажштѣаго 33а *Притч 11:26*. 2. Плод: начатѣкѣ жнтѣ твонхѣ• вѣнесешн прѣдъ га ба твоего 270с *Исх 23:19* // *Обр.* прнстѣпнтѣ къ мнѣ желѣжщнн мнѣ• н отъ жнтѣ мнхѣ настѣпнтѣ сѣ 286b *Сир 24:21* (208d, 212d, 270d).

жнтѣ, -н *жс.* [1] ζωή Живот: вѣннстнѣа то бо естѣ свѣтъ н жнтѣ влѣа• н вѣсѣ тѣмъ вѣшѣа• н безъ него не вѣстѣ ннѣсѣже 219d.

жнтѣннѣа, -ѣ *жс.* [3] ἀποθήκη, ταμείον Житница, хамбар: н начатѣкѣ дан емоу отъ твонхѣ правѣднѣа плодъ• да нсплѣнѣжѣ сѣ жнтѣннѣа твѣа мнѣжѣствомъ пѣшеннѣа 270с *Притч 3:10* (28а, 33а).

жрѣнѣвѣнѣа, -ѣн *прил.* [1] камѣ жрѣнѣвѣнѣа λίθος μυλικός Воденнчен камѣк: оубо е да вѣи камѣнѣ на вѣнн его жрѣновѣнѣн повѣшенѣа• н вѣврѣженѣа въ морѣ• неже да сѣблажннтѣа едннѣоу малѣнхѣ снхѣ 44d *Лук 17:2*.

жрѣнѣа, жрѣнѣвѣ *жс.* [1] жрѣнѣа осѣльска μύλος ὄνικός Мелннчен камѣк, коѣто се вѣрѣтн отъ магарѣ: неже аште сѣблажнѣетъ едннѣоу малѣнхѣ снхѣ• оубо емоу вѣи да овѣсѣатъ жрѣновѣ осѣльскѣнн о вѣнн его• н потѣпатъ н въ пѣуннѣ морѣсѣѣ 110b *Мат 18:6*.

жрѣтѣа, -ѣ *жс.* [30] θυσία Жертѣа, прннасяна на Бога: нн прнвѣдн на жрѣтѣа овѣчатѣ порѣѣна н крѣна• нлн кѣса• нлн слѣпа• нлн крастаѣа 171а. // *Обр.* пѣннне оубо жрѣтѣа естѣ вѣннѣства• н жрѣтѣа хѣвалннѣа• но жрѣтѣа хѣвалѣ прѣславнтѣа мѣ 227d (3) (4с, 22с, 51а, 76d, 81d, 87с, 126а, 165с, 171а, 199b, 211b, 216а, 227d, 230b (2), 233с, 233d, 270d, 271b, 271d, 273а (2), 282а, 282b, 284а, 284d).

жрѣтѣвѣнѣа, -ѣн *прил.* [1] θυσίων Жертѣен, коѣто се отнася до жрѣтѣа: тѣворнтн бо правѣдоу н нстннѣа глатн• нзѣолѣно естѣ +ѣ+ ба паѣе• неже жрѣтѣвѣнаа крѣвѣ 139с.

жрътн, жръж, жръши *несв.* [5] **θύειν, ἱεουργεῖν, σπένδειν, θυσιάζειν** Жертвам, принасям жертва: понеже въто зъло твораше ношня• када боу• въто ли сауль жръа• нъ отъврѣжена еж жрътва въстѣ 81с. // *Обр.* длъжнѣсть естѣ урнорнзѣць въннѣ н бес прѣстанн жрътн гю 227d (24a, 126a, 279с).

жъватн, жоуѣж, жоуѣшн *несв.* [1] Дъвча, мляскам: таждѣ тако н члвѣкѣ прѣдѣлежѣща тн +а не жнї+: а не дрѣзгѣнн да не възненавнѣнѣ боудешн (гласа) 10d *Cup* 31:18.

жъдатн, жндѣж, жндешн *несв.* [10] **μένειν, ἀναμένειν, περιμένειν, ἐκδέχεσθαι, ἀπεκδέχεσθαι, караδοκεῖν** 1. Чакам, очаквам: вѣѣмъ оубо храненнѣмъ блюдѣмѣ срце жъдоуѣе домоу влдкѣ хѣ ба нашего• обннѣавѣшаго насѣ радн 283с. 2. Очаква ме, предстои ми нещѣ: сн оубо подобаетѣ съгладаватн моуѣенѣа• таже жндѣуѣтѣ грѣшнѣнѣхѣ• н не разлнватн сѣ въ смѣсѣкѣ н глоуменѣнѣхѣ 206b. 3. Изчаквам, отлагам, бавя се да направя нещѣ: не завлѣвн сѣ въздатн мѣтѣвѣ въ врѣмѣа• н не жндн до смъртн оправдатн сѣ 233d *Cup* 18:22 (12a, 17b, 21a, 65a, 82с, 245a, 302с).

жъженнѣ, -та *ср.* [2] **καυστήρ, ἐμπρησμός** 1. *Обр.* Изгаряне: прѣмыслннѣкѣ бо дшѣ нашнѣхѣ• гѣ скрѣбнн оуѣнѣшннѣ нашен• наводнтѣ тако хѣтѣрѣ врачѣ н трѣпѣкаа жеженнѣа прѣтнвоу іазн прнноснтѣ• да цѣлѣтъ вѣдетѣ члѣкѣ 263с. 2. Опожаряване: да н мѣы оубо длъжнѣн есмѣ• н за сѣ н за онѣы горѣко плакатн сѣа• прѣвое еже за жъженѣе стаго града нема 237с.

жъзлѣтъ, -а *м.* [7] **βακτηρία, ῥάβδος** 1. Прѣчка, тояга: не отѣрѣн млладенѣца отѣ наказанѣа• тако аште внешн жъзломѣ не оуѣмѣрѣтѣ 173d *Притч* 23:13. // *Обр.* нз оуѣстѣ бо вѣзѣмѣнѣнѣхѣ жъзлѣтъ досажденнѣа 128a *Притч* 14:3. 2. Жезъл като символ на власт: пасн людн своѣа жъзломѣ 174a *Мих* 7:14 (173b, 176с, 303d, 306d).

жъраннѣ, -та *ср.* [1] **σπατάλη** Ядене: нѣстѣ бо црсо невсноѣ: брашѣно н пнтнѣ: нѣтъ правѣда н радостѣ: н мнрѣ о дсѣ стѣкѣ: а не пнѣа н жъраннѣ 15a.

жъръць, -а *м.* [1] **ἱερεὺς** Божи служител, свещеник: сауль же прѣстоуѣннѣтъ заповѣдѣ снѣж• трн съта жъръць гнѣ оуѣвн• послоуѣшѣтвомѣ• едннѣго клеветѣннѣка донка сѣрннѣа 89b.

жадатн, жадаѣж, жадаѣшн и жаждѣж, жаждешн *несв.* [5] **διψᾶν** 1. Жаден съм: нѣтъ аште алѣуѣтѣ врагѣтъ тѣвон крѣмн н• аште ли жаждѣтѣ напоѣан н 115с *Притч* 25:21. 2. *Прен.* Силно желая, искам нещѣ: жадаѣтѣ бо прнсно спсѣннѣа нашего блгѣтѣ н млсрдѣн влдѣка 238a. *Субст.* жадаѣшн **διψοῦντες** Жаднѣте: нн водѣы жадаѣштннѣхѣ напоѣн• нѣтъ алѣуѣнѣа лншн хлѣба 111с *Иов* 22:7 (89с, 162b).

жажда, -ѣ *жс.* [2] **δίψα** Жажда: н посѣлѣж на землѣж• не глада хлѣбѣнѣа• нн жажда водѣнѣы• нѣтъ гладѣтъ не оуѣслѣшнѣтъ словѣсе гнѣа 194d *Ам* 8:11 (2a).

жѣтѣа, -ѣы *жс.* [5] **θερισμός, θέρος, ἄμνητος** 1. *Прен.* Богатство, изобилнѣе: аште нелѣнѣтъ бѣдешн прнѣтѣтъ тако нестоуѣннѣкѣ жѣтѣа тѣвоѣа• а ннштѣта тн тако н зѣлѣтъ мѣжжѣ отнѣдетѣ 84b *Притч* 6:11 2. Узрѣли жнѣтн посѣвн: а занеже жѣтѣа мнѣога• а

дѣлатель мало• вѣсте тако врѣмена наша гладѣсть слышати слово гнѣ 274b *Мат* 9:37. // *Обр.* тѣмъже молниѣ сѣ гю жатвы• да нзведеѣ дѣлатель на жатвоу его• нѣ дѣлатель такы• правѣца слово истинны 274 (2). **3.** Време за жѣтва, лято: вѣдн кѣ мравнн ѡ лѣностнвѣ• н вѣдн тоа мдрѣн• она бо тѣжанныѣ нѣ сѣштѣ нн• нн• ноудѣштааго нмѣштн• готовнѣ въ жатвѣ пштыѣ 84с.

жатвынѣ, -ын *прил.* [1] τοῦ θερισμοῦ *Обр.* Който се отнася до жѣтвата: оудѣже по истинѣ вѣдѣтн еѣ сѣмена• матвынаа• сѣ слызамн въ землн срунѣн сѣема• оупѣванья радн жатвынѣа радостн 236d.

жатн, жнѣж, жнѣшн *несв.* [2] θερίζειν *Жѣна:* възрѣнте рѣче на пытнѣа неѣтнѣа: тако не сѣжтѣ нн жнѣжтѣ• нн сѣвнражтѣ въ жнтѣннѣа 28a *Мат* 6:26. // *Обр.* еже послннати сѣ н оукарѣтн. въпрѣжж оубо еѣ едѣна. прѣмѣнена же. орѣшн безмѣстнѣаа. н жнѣшн плоды плѣвельнѣ +на+ нждѣженнѣ огню 106a.

С

с [19] Ϛ́ Числен знак за *числ. ред.* шести: Ϛ́ о въздрѣжаннн 18a. // В състава на сложно *числ. ред.*: Ϛ́ о зѣванні божнн 285b (8d, 37d, 64d, 83a, 104a, 121d, 162a, 185b, 208b, 231a, 260b, 300d (2), 301a (2), 301b (2)).

сѣѣзда, -ы *ж.* [1] ἄστρον *Звезда:* н поставѣж прѣстолаѣ свон на зѣѣздахѣ неѣтнѣннхѣ 97с *Ис* 14:13.

сѣло *нареч.* [47] πάνυ, πολύ, ἄγαν, σφόδρα, σφοδρῶς, λίαν *Много, твърде много:* н о вѣѣхѣ снхѣ• вѣсѣотѣ гн н обннзн нѣ зѣло• занѣ не ходнѣомѣ поутѣмѣ благомѣ 307с. // В съчетаннѣ с *прил.* или *нареч.* – за усилване на значеннѣо му: страшнѣнѣ днѣ прншьѣтвѣаа еѣго• велнѣкѣ н просвѣщенѣ зѣло 283d. ♦ до сѣла ἕως σφόδρα *Извънредно много, извънмерно, съвсем:* прнсно бо грѣднн• такоже н въ поѣстѣннн оцн нхѣ беззаконновааѣоу до зѣла 98d. ♦ паѣе сѣло πολλῷ μᾶλλον, πολὺ πλεον *Много повече:* аще оубо слоѣженнѣ осѣжденнѣ слава• паѣе же зѣло• н вѣываѣтѣ слоѣженнѣ• правѣдѣ славѣ 284b 2 *Кор* 3:9 (15с, 22d, 36с, 38d, 39с, 57с, 60d, 61d, 62b, 64a, 64d, 66b, 77с, 83d, 92d, 94d, 97с (2), 100с, 102b, 130a, 135b, 138с, 155d, 166d, 171a, 182a, 182d (2), 186с, 192d, 220a, 236b, 239b, 240с, 240d, 241a, 277a, 281с, 284с, 304с, 305b, 307b).

З

з [19] ἐπτά, Ϛ́ **1.** Числен знак за *числ. бр.* седем: н прнведе неѣнн• з́ сновѣ свонхѣ снаѣнѣннхѣ• н ннѣдннѣоже нзѣбра отѣ ннхѣ гѣ 104d. **2.** Числен знак за *числ. ред.* седми: з́ о постѣ 20с. // В състава на сложно *числ. ред.*: Ϛ́ ѡ страннѣолюбнн 210b (39с, 66b, 85с, 106a, 123с, 142b, 187d, 235a, 263b, 287a, 300d (2), 301a (2), 301b, 301с).

заблѣднѣти, заблѣждѣж, заблѣднѣши св. [4] **πλανᾶσθαι, ἀπολλύναι** 1. Обр. Изгубя се, заблудя се: приими мѣ тако единаго наимѣннѣкѣ твоихѣ• и въведеши мѣ въ одрннѣ твоих заблѣждѣше обѣщѣ• да не вънѣкѣ обрѣтъ мѣ вѣкъкѣ гоубителнѣнѣн 68d. 2. *Прен.* Отклоня се от правия пѣтъ, съгрѣша: въ доврѣтѣкѣ во женѣстѣкѣ мнози заблѣднѣши 48b *Сир* 9:9. *Субст.* заблѣждѣши **τὰ πεπλανήμενα** *Прен.* Тези, които са се отклонили от правия пѣтъ: послѣдно естѣ унѣстнѣтелнѣтѣ• подражателнѣтѣ въти на чѣлнѣнаго унѣстнѣтелѣ своего... на всего благоу• мѣсрдѣе... съпострадѣноу на всѣа• еже мноестнѣкоу въти• и привъзвращаѣща заблѣждѣши 279a (17c).

забѣдѣннѣ, -га ср. [2] **ἀγρουπνία** Бдение, бодѣрстване: нѣ о всемѣ съставлѣѣще сѣ тако бжѣа слоуѣтѣ• въ трѣпѣннѣ мнози• въ скръбѣхѣ въ бѣдахѣ• въ тоуѣгахѣ въ трѣдѣхѣ• въ забѣдѣннѣхѣ 191a 2 *Кор* 6:5 (226d).

забѣдѣти, забѣждѣж, забѣднѣши св. [1] **ἀγρουπνεῖν** Започна да бдѣ, да бодѣрствам: забѣдѣхѣ и въти тако птнѣа особѣши сѣ на зѣданнѣ 226c *Пс* 101:8.

забѣватнѣ, забѣваѣж, забѣваѣши несв. [4] **ἐπιλανθάνεσθαι** Забравям: страннѣлюбѣа не забѣванте• тѣмѣ бо не разоумѣши етернн приимѣше ангѣлѣ 211b *Евр* 13:2 (103c, 211b, 219a).

забѣтити, забѣждѣж, забѣднѣши св. [15] **ἐπιλανθάνεσθαι** Забравя: егда бо без мѣрѣти на чѣлнѣа частнѣ и птнѣ: заповѣдѣ бжннѣ забѣши: и на нѣоловѣснѣ оуриноуши сѣ 14c *Пс* 101:8. **▣** забѣтити сѣ, забѣтити себѣ **ἐπιλανθάνεσθαι ἑαυτοῦ** Забравя се, изгубя способнѣста си да мисля трезво, изгубя контрол: чѣднѣши сѣ ты... всео дѣлнѣа ваин оубѣждѣнѣтѣ• и къ вамѣ началѣ• слоуѣ створнѣтъ• абые тако забѣветѣ сѣ• тако къ нѣкѣннѣтѣ оученнѣкомѣ трѣвоушнѣтннѣтѣ оученнѣа• бесѣдованнѣа творѣхѣ 137d (11a, 19d, 47d, 130a, 130b, 137d, 158a, 160b, 172d, 191c, 228d, 236b, 303c).

завести, завеждѣж, заведѣши св. [1] въ блѣдѣтѣ завестнѣ **ἐξοκέλλειν** Въведа в грѣх: прѣкѣстнѣ же и многоу бесѣдоуѣ• словестѣ же оуспѣннѣнѣтннѣ• въ блѣдѣтѣ заведе и 221c *Притч* 7:21.

завнда, -ты ж. [7] **ζῆλος, φθόνος** Завист: нѣже бо завнда и рѣвннѣ• и въсѣа зѣла вещь 121a *Иак* 3:16 (73a, 75a, 118c, 118d, 202c, 296d).

завнднѣтъ, -тын прил. [1] **φθονερός** Завистлив: пауе же• трѣн чѣлеснѣтнѣа сжштѣа на нѣтѣ• мѣислѣн днѣабола• нннѣже и ворѣтъ сѣ съ намнѣ• завнднѣтънѣ вѣсѣтѣ• и пооуѣаетѣ нѣтѣ• лакоумѣа рѣкоу и сревролюбѣа• и тѣштѣславѣа 170a.

завнднѣнкѣтъ, -а м. [1] **πονηρός** Завистник: тако и завнднѣнкѣа• чѣлкоуѣннѣца днѣааа вола естѣтѣ• еже +въ+ нѣчѣданнѣ принѣстнѣ• и погоубнѣтнѣ чѣла 66b.

завндѣти, завнѣждѣж, завнднѣши несв. [6] **φθονεῖν** Завиждам: тако носнѣфѣ• еанко бо завндѣахоу емоу братнѣа его• толнко бѣ въшѣашѣ и 118d. // завнднѣнѣтын **φθονούμενος** Завиден: и постѣлаветѣ нзѣн въсѣа отрокѣтѣ сжштѣа въ внѣоленнѣкѣ: и въ въсѣкѣ прѣдѣлѣхѣ еа• за завнднѣмааго и мнѣногоуѣннѣнааго внѣтѣра• Γ̄ᾱ и Β̄ᾱ нашего ΙῩ

ᾱ̄ 60d. *Субст.* а) завидан ὁ φθονῶν Завистник: завидан бо оубо печальнѣ ѣсть и таетъ 118с; б) завидантын ὁ φθονούμενος Този, на когото завиждат: а завидантын• напрождѣ спѣеть гмь покрываемъ 118с (118b, 119a).

завистнѣтъ, -ын *прил.* [3] φθονερός Завистлив: съ трѣзвѣньемъ оубо и спѣаньемъ сего съврѣшнѣтъ въ оумленѣнѣ• да не оубазнемъ въ весомъ отъ врага• и завистнѣаго дѣавола 226a (61a, 118d).

зависть, -н *жс.* [16] ζήλος, φθόνος, βασκανία 1. Завист: рече нмѣ пллатъ• кого хоштеете отъпжштоу вамъ• караавж ли• или иса нарицаемааго ха• вѣдлаше бо іако завистн радн прѣдаша и 119d. 2. Стремез: си же наψана вѣша• да нѣтъ въ завистъ желаньа плачевьнаго прнведоутъ• да вѣша вѣли нмѣ слъзгы хлѣбѣтъ днь и нощъ 195с. ♦ бе-завистн ἄφθονος Без завист, в който няма завист: дша бо оубо вѣтъи свонство ѣсть• слово бе-завистн 119b (49b, 71a, 94b, 115a, 118b, 118с, 118d, 119b, 119с, 119d (2), 202с, 203b).

завистьнѣтъ, -ын *прил.* [2] ἐν φθόνῳ, τοῦ φθόνου 1. Завистлив: аплѣ же обнчалъ завистьнѣтъ оубетелѣ• пишеть фнлпнснемъ• овн же за завистъ и рѣвенне ха проповѣдажтъ 119a. 2. *Обр.* Който се отнася до завистта: мнози бо въ еднномъ спѣаннн сжште и нмоуште• дроугъ къ дроугоу любѣвь• аште сѣ лоуѣнтъ еднномоу отъ ннхъ голѣмѣша донтн спѣха• да дроугън въ завистьнѣтъ ровъ ннзъпаде 125d.

завлѣвнѣти сѣ, завлѣвлѣж сѣ, завлѣвншн сѣ *св.* [1] ἐμποδίζεσθαι Възпрепятстван съм, затруднен съм, нещю ми пречи: не завлѣвн сѣ вѣздати мѣтвѣ въ вѣкмѣ• и не жндн до съмирѣти оправѣдати сѣ 233с *Сир* 18:22.

завѣтъ, -а *м.* [11] διαθήκη; въ завѣтъ ἀνακαλεῖσθαι Завет, наставление, закон: гн вседръжнтелю велнкън• храниан завѣтъ твою• и мноость своѣж любѣщннѣтъ тѣ• и хранищннѣтъ заповѣдн твоѣа 303с. ♦ ветѣхын завѣтъ ἡ παλαιά Старият завет, първата част от Библията: не тѣвѣж же нже въ ветѣсѣмъ завѣтѣ се творѣахоу• нѣ и въ новѣмъ 151b. ♦ новын завѣтъ ἡ καινὴ διαθήκη Новият завет, втората част от Библията: благодароуемъ стго дха• главъшаго закономъ и пркты• и новымъ завѣтою 266a (7a, 52a, 103с, 133a, 282b, 289с, 303с, 307d).

завѣщати, завѣщаж, завѣщаншн *св.* [1] ἐνδιατιθέναι Завещая, оставя в завет: мѣты оубо по нашемоу достнженнѣж• ж: црнць: велеснѣпа глемъ вѣтит кѣнннѣгы: снрѣвѣтъ шестъ десѣтъпа завѣщанѣпа: ветѣхааго же и новааго завѣта 7a.

задн *нареч.* [2] ὀπίσω; съ задн ὀπισθεν Отзад: и ставѣшн задн прн ногѣ его• плавѣющн начатъ моуѣти ногѣ его слъзамн 238b *Лук* 7:38 (217с).

задрѣсати, задрѣжж, задрѣжешн *св.* [2] ὀλολύζειν Ридая: воле нынѣ богатнн плаунте сѣа задрѣжоуште: о страстѣхъ вашнхъ грядоуштннхъ на вы 24b *Иак* 5:1 (32b).

задоушнѣ, -ѣ *ср.* [1] ἀντίψυχος *Обр.* Заложник: ꙗко послѡшантѣ• да н вѣ вастѣ
задоушнѣ• азъ повннѡуѣщннмъ сѧ ꙗпоуѣ• попомъ же н днѣкомъ• съ ннмн мн
члстѣ вѣдн нмѣтн о вѣѣ 280d.

задънъ, -нн *прил.* [1] *Субст.* задънѣα τὰ ὀπισθεν Това, което е отминало: азъ себе не
оунепѣщѡуѣж постнгноуѣтн. ꙗдно же задънѣα оуѣо забѣываѣα• а на прѣдънѣα прѡстнраѣα
сѧ 103с *Фил 3:13.*

заянратн, заянраѣж, заянраѣшн *несв.* [6] μέμφεσθαι Укорявам, упреквам: еже во ннѣхъ
заянратн• ꙗвѣк естѣ• ꙗко самъ себе непорѡчнѣа показѣтъ 75с (75b (2), 75d, 76с,
76d).

зязоръ, -а *м.* [1] зязоромъ зязьрѣтн μέμψει χρῆσθαι Укоря, упречна: еже зязаратн внз
врѣмене н ннспытѣнѣ• ѡречѣно естѣ ежѣствѣнѣнмъ ѡанѣемъ• развѣ аште кѣто
на неправѣнне съгрѣшѣшааго любѣвѣ радн хоштѣтъ тацѣмъ зязоромъ зязьрѣтн 75с.

зязорьнъ, -ынн *прил.* [1] зязорьнъ вѣтн καταγινώσκεσθαι Укорен съм, упрекнат съм: не
даднмъ мѣста браѣ доуѣовн малодшѣа обладатн намн• да не зязорьнн вѣдемъ
глѣштннмъ ѡаннѣемъ• мѣжа хоудошѣа кѣо прѣтрѣпнтѣ 181b.

зязьрѣтн, зязьрѣж, зязьрѣшн *св.* [3] μέμφεσθαι, καταγινώσκειν 1. Укоря, упречна:
прѣвѣе даже не спытѣѣшн не зязьрн 75d *Сир 19:18.* 2. Изоблича, покажа
истинската същност на някого: мѣдръ о себѣ моуѣжъ богать• оуѣбогъ же
разѡумьлнвѣ зязьрнтѣ емъ 102d *Притч 28:11.* ♦ зязоромъ зязьрѣтн μέμψει
χρῆσθαι Укоря, упречна: еже зязаратн внз врѣмене н ннспытѣнѣ• ѡречѣно естѣ
ежѣствѣнѣнмъ ѡанѣемъ• развѣ аште кѣто на неправѣнне съгрѣшѣшааго любѣвѣ
радн хоштѣтъ тацѣмъ зязоромъ зязьрѣтн 75с.

занматн, занмѣж, занмѣшн *несв.* [2] δανείζειν, δανείζεσθαι 1. Давам назаем: вѣсъ
дънъ мнлоуѣтѣ н заемѣтъ правѣдѣнѣн: н сѣмѣа егѡ вѣ блгнне боуѣдетѣ 28d *Пе 36:26.*
2. Вземам назаем: заемѣтъ грѣшѣнѣн: ++ не възвратнтѣ 28d *Пе 36:21.*

занмъ, -а *м.* [8] (вѣ) занмъ датн, вѣ занмъ даѣтн δανείζειν, ἐκδανίζειν Давам
назаем: братѡу сн дасн вѣ занмъ• снрѣчѣ подѣзакѡннѡуѣмоу• тоуѣждемоу же не дан вѣ
занмъ: снрѣчѣ• везакѡннѡуѣмоу 28с. // *Обр.* мнлоуѣан ннѣа• вѣ заѣмъ даѣтъ боуѣ• по
дадннѣж же егѡ вѣздѣстѣ сѧ емоу 213с *Притч 19:17* (28b (2), 28с (2), 28d, 29а).

закалатн, закалаѣж, закалаѣшн *несв.* [1] *Субст.* закалаѣн ὁ θύων Този, който заколва,
принася жертва: н нечѣстнѣтн закалаѣан мн ѣнѣць• ꙗко оуѣнѣаѣан пѣса 280а *Ис*
66:3.

заканнаннѣ, -ѣ *ср.* [1] ἐξορκισμός Заклинание: н с добро н пользыно хѣѣ братнн• еже
вѣсноуѣщнхъ посѣщатн• н мѣтѣж творнтн надѣтн ннмн• мѣтѣж бооуѣгоднѣ вѣрѣнѣ• а
не отѣ сложеннѣа мнѡгъ словесѣ• лн вѣчѣнѣа заклннанѣн• кѣ показанѣж
члкооуѣгоды 214d.

заклѣти, закльнѣ, закльнешн св. [1] **ὀρκίζειν** Закълна, помоля някого да направи нещо:
заклѣхъ въ дѣщерн немскы• аще въздвигнете н въставите любленъ дождеже
въсхощеть 293а *Песен 2:7*.

заколение, -га ср. [2] **σφαγή** Заколение, принасяне на кръвна жертва: онъ же послѣдова ен
въздрътътъ• яко волъ на заколение ведеть сѧ 41b *Притч 7:22* (15b).

законодавецъ, -а м. [5] **νομοθέτης** Законодатель: хранѧн оубо законъ• храннигъ естъ
законодавецемъ хмъ 91а (108d, 233b, 279d, 286а).

законопрѣстѣпленне, -га ср. [1] **παράνομία** Нарушение, престѣпване на божия закон: рече
и съ чѣто яко погоуби ны• потрѣви тѧ гъ• н въспри равномѣрне татѣѣ
законопрѣстоупенни 91с.

законопрѣстѣпникъ, -а м. [5] (**ὁ**) **παράνομος** Престѣпник, нарушител на закона: такоже
н блаженъи стѣфанъ• стои посредеѣ законопрѣстоупникъ възъпи глѧ• се вижю
небеса отѣврѣста• н сна члѧа стоѧшта о десноуѣ ба 152а (82а, 115b, 151с, 204а).

законопрѣстѣпникъ, -гын прил. [5] **παράνομος, παρὰνομῶν** Противозаконен, престѣпен:
азъ же не прѣдѣлагахъ прѣдѣ оумѧ монѧ• вешти законопрѣстоупникъ 119а *Пс*
100:3. *Субст.* законопрѣстѣпникъи **παρὰνομῶν** Беззаконник, нарушител на
закона, на религиозните норми: ве мон нзбави мѧ нз-д-роукы законопрѣстоупѧго•
н обндѧщаго 262d *Пс 70:4* (74b, 121b, 305d).

законъ, -а м. [74] **νόμος, ὑπὲρ ἡμῶν 1**. Система от правила, норми в религиозно
учение: н не послѣшашѧ гласа гни н въ законѣ его не раунша ходити 86d. **2**.
Старият завет, първата част от Библията: н законъ повелѣваетъ глѧ• въ мѣрахъ н
въ ставнѣхъ• н въ мѣриѣхъ праведнаѧ да бждѣтъ камъ 161b. ♦ ветѣхъи
законъ **ὁ παλαιὸς νόμος** Старият завет, първата част от Библията: о томъ еже
обндѣти ветѣхъи законъ повелѣваетъ• а о томъ еже обндѧи бывати• н
благодарити• новъи приповелѣваетъ 260b. ♦ законъ полагаѧи **νομοθετεῖν**
Нареждам, постановявам: о неклѣтѣи ветѣхъи оубо законъ• яко младнштемъ
законъ полагаѧи• заповѣдаеть не без оума• ни на лѣсть нескръниѧоу клѣти сѧ 133b. ♦
законъ положити **θεσμοθετεῖν** Прилагам (божия) закон: разгнѣва сѧ таростыѣ гъ
о дрѣзновенни ѡзнииѣ• н марни опѣготнѣѣ• законодавецѣ законъ положити
научнъишн 279d. ♦ законоу оучити **θεσμοθετεῖν** Разяснявам (божия) закон:
варѧнвъи бо въ словесе• ни въ вештѣхъ• ниатъ н мѣстѣ• сладнѣ же н законоу
оучити хошетѣтъ 55d (12а, 21с, 21d, 25d, 28с (2), 30b, 31с, 47d, 52а (2), 52b (2), 55с,
73а (2), 73d, 77b, 88b, 89а, 91а, 91b (2), 93а, 98с, 98d, 113а, 122с, 130а, 134b, 141с,
145а, 156b, 158b, 159b, 169а, 169с, 171а, 171с, 174а, 174с, 188с, 193а, 201с (2),
208с, 209d, 212d, 227d, 236d, 239b, 257а, 261с, 261d, 262с, 266а, 270с, 272d, 279с,
281с, 281d (2), 285b, 288d, 290с, 292с, 297с, 307d).

законникъ, -а м. [2] **ὁ νομικός** Познавач на божия закон: зина законѧи• н аполоса
тѣщѣно послѧн• да ниучеже ниѧ скждѣно бждѣтъ 211с *Тит 3:13*. ♦ законникъ

дома οἰκονόμος Разпоредник, наместник: подобаєть бо сѣтѣ епоу• бес порока быти• яко бжѣх домоу законникоу• страннолюбцю• благолюбцю 274a *Тит 1:7*.

законьнѣ, -ын *прил.* [5] νομικός, νόμιμος, τοῦ νόμου **1**. Който се отнася до божия закон: боудже сѣтѣзаннѣ и родомѣ причѣтениѣ• и саргы законьнѣм острорѣан• сжѣть бо непопользѣннѣ и сжѣтѣннѣ 121b *Тит 3:9*. // Който се отнася до Стария завет: и самоуналь же заповѣдь дръжа законноуѣ• глааше людемь: еда отъ роуки чѣста възѣхъ и збавѣж• или обоувѣ: се послонѣхъ гѣ 25d. **2**. Законен, съобразен с божия закон: се бо исть законьнѣм любѣвѣ дѣланиѣ• еже обѣште творити любнѣмьнхѣ 126d (260с, 272с).

законьнѣ *нареч.* [2] νομίμως Законно, както е по обичая: подвигни сѣ законьнѣ пострадади• да вѣнѣць егоже възделѣ въспринимеш 54b (46с).

закхен, -ѣа *м.* [2] Ζακχαῖος Закхей: свободнѣм яко• тако и сѣропѣненааго ти разбоннѣка• и левѣнѣж и закѣхѣа мѣтонѣмѣца 90d (31a).

заморити, заморѣж, заморѣши *св.* [1] гладомъ заморити λιμοκτονεῖν Уморя, измѣча от глад: иже оубо въздрѣжаннѣм истанѣть плѣть своѣж• гладомъ заморитѣ вѣсты 19b.

заморѣднѣти, заморѣдѣж, заморѣдѣши *св.* [1] χρονίζειν Забавя, отложѣа: аще обѣщаеш обѣтѣть гѣ бж своемоу• да не заморѣдѣши въздатѣ и 233b *Втор 23:21*.

замѣкатѣти, замѣчѣж, замѣчѣши *св.* [1] περκάζειν Започна да зрѣя: и вѣ сѣтвоу замѣчѣть гроздѣ 184a.

запечатѣлѣватѣти, запечатѣлѣваѣж, запечатѣлѣваѣши *несв.* [1] ἐπισφραγίζειν *Прен.* Потвѣрждавам: аште оубо простѣмѣть• простѣннѣ боудемѣть• аште ли ни• то запечатѣлѣваемѣть своѣа грѣхѣмъ 148с.

запннатѣти, запннатѣж, запннатѣши *несв.* [1] ἐμποδίζειν Възпрепятствѣм, прѣча: такоу оубо трѣбоуєть оумѣ оустроєнѣмѣ• да възможете бесѣдоватѣ къ боу• инеднѣмоу же запннатѣще странѣнѣхѣ помѣслѣ 231d.

заповѣдатѣти, заповѣдаѣж, заповѣдаѣши *св./несв.* [22] ἐντέλλεσθαι, παραινεῖν, διατάσσεσθαι, διαγορεύειν Заповядѣм, нареждам, повелявам: вѣ дроузи мон есте• аще иже азѣ заповѣдаѣм вамѣ створитѣ 258с *Иоан 15:14* (16с, 18a, 21с, 36d, 47b, 58b, 70b, 73d, 74с, 115b, 133с (3), 148с, 150с, 212с, 226a, 240a, 241b, 245с, 261d).

заповѣдохраннѣтель, -ѣа *м.* [1] ἐντολοφύλαξ Този, който спазѣва божите заповѣди: заповѣдохраннѣтель же двѣтъ• вѣнѣдоу сѣтѣ вѣ домѣ твоѣ сѣ бесѣжагаемѣмъ 271a.

заповѣдь, -н *ж.* [103] ἐντολή, πρόσταγμα, ἀγαθότης **1**. Заповѣд, нареждане: срѣце разоумѣнааго принѣмѣть заповѣдѣ• отѣкрѣвенѣнѣ же оустѣнама острѣпѣтъа запннѣтъ сѣ 76a *Притч 10:8*. **2**. Божия заповѣд, повеля: еже отѣдаатѣ

нскрънжмоу отъ срца• гн̄а̄ заповѣдь естъ• н сп̄сна всѣмъ ѡлкомъ 148b. ♦ въ заповѣдяхъ ходити **πορεύεσθαι ἐν τοῖς προστάγμασι, πορεύεσθαι κατὰ τὰς ἐντολάς** Съблюдавам, спазвам повели, заповеди: любаштен ко своего га• н нижштен прсно въ свонхъ срцнхъ• въ заповѣдехъ его ходитъ• н заповѣдемъ его вѣроу жтъ 36a (14c, 18d, 20b, 25b, 25d, 28c, 29a, 36b, 40a, 65b, 75c, 78d, 82a, 83b, 85d, 86d, 87b, 89b, 89c, 91b, 125c, 128d (2), 134a (2), 144c, 148c, 150a, 150b (3), 150c, 150d, 152d, 156b, 159c, 165d (2), 176a, 187d, 188b, 193a (2), 193d (2), 202c, 208c, 210a, 239d, 240a, 247c (2), 252c, 254d, 255b, 256b (2), 256c (3), 256d, 257a (2), 257b, 257c, 258a (2), 258b (2), 258c (3), 261d, 262c, 264c, 266a (2), 267c, 271a, 272c, 273b, 278b, 285c, 287d (2), 288b (3), 288d, 289b, 289c, 291d, 293d (2), 295d, 296d, 303c, 303d, 304a, 307a).

заповѣдѣти, заповѣмъ, заповѣси *св.* [1] **διαστέλλεσθαι** Заповядам, наредя, поръчам: н тѣмъ аще заповѣси правѣдникоу не съгрѣшити• животомъ живъ бждеши 275a *Иез 3:21*.

запраздновати, запразднуѣж, запразднуѣши *св.* [1] **ἐορτάζειν** Отпразнувам: время плакати• за озлобнѣ дша вашѣ• н вѣмѣ• смьяти сѣ• н се къ семоу запразднуѣнѣ ми праздникъ 197a.

запрѣтити, запрѣциж, запрѣтити *св.* [7] **παραγγέλλειν, διαπειλεῖν, ἐπιτιμᾶν 1.** Наредя, заповядам: тѣмъже н гъ дръзжнжвѣшж петроу• н рекъшж• многостнвѣн гн̄• не нматъ тебѣ вѣтити се• запрѣтити рекъ• нди за множ согоно 39b. **2.** Упрекна, порицаю, укоря: н прѣжде того оученникомъ негодоуштемъ• на етерѣ самарѣнѣ не прнмѣши нхъ• н просаште вгопоустомъ огнемъ погоубити я• запрѣтити нмъ гл̄• не вѣсте коего дха есте 149a (86d, 141d, 149d, 245b, 274d).

запрѣщати, запрѣщаѣж, запрѣщаѣши *св.* [8] **παραγγέλλειν, ἐπιτιμᾶν 1.** Наредядам, заповядвам: запрѣщаѣ ти прѣдъ гн̄• съблюсти заповѣдь бескрънжъ неззорнж 258b *1 Тим 6:13*. **2.** Упреквам, порицавам, укорявам: прѣвѣе даже не испытаѣши не зазори• нъ разоумѣн прѣвѣе• ти тѣгда запрѣщтан 75d *Суп 11:7* (30d, 32c, 74a, 80d, 100d, 218a).

запрѣщенне, -я *ср.* [1] **ἐπιτίμιον** Нещо, което е забранено, непозволено: дѣвнѣа не съгладован• да не съблазниши сѣ въ запрѣштенънхъ еѣ 45b *Суп 9:5*.

запати сѣ, запънж сѣ, запънеш сѣ *св.* [2] **ὑποσκελίζεσθαι** *Обр.* Препъна се, спъна се: клеветнвѣн оустънама• остръпкътага запънетъ сѣ 72c *Притч 10:10* (76a).

зарещи, зарекж, заречеш *св.* [1] **καλεῖν** *Обр.* Призова, заповядам: н мѣ оубо вѣне възлюбнмъ едновѣрннкѣ нашѣ• съвршеноѣ любовыж• якоже нстазаетъ нѣ законъ бжн̄• полагаѣще за нѣ дша нашѣ• аще вѣмѣ заречеть 209d.

заря, -я *жс.* [2] **αἴγλη, μαρμαρυγή** Заря, светлина, блясък: тако н оумъ освѣщаеть сѣ отъ зарѣа благодѣтна огнѣ• егоже прнде спетъ възвѣщъ на землж 233a (268d).

застѣпатн, застѣпаѣж, застѣпаѣшн *несв.* [3] ἀντέχεσθαι 1. Придържам се към нешо: подобаетъ бо салтъ еἶποϋ• бес порока вѣитн• іако бжѣѣ домоϋ закоῖνнкоϋ• страῖннлюбѣцю• бл҃голюбѣцю... застоϋпаѣща вѣрнѡе слово оϋϥеннѡа 274b *Тит 1:9*. 2. Защи́тавам, подкре́пям: ἰ̄ вѣа отъ врата• +застѣпаѣтъ+ помагаѣтъ• іако градъ тврѣдъ н вѣсокъ (гласа) 167d. *Субст.* застѣпаѣн ὁ ἀντιλαμβάνόμενος Този, който се застѣпа за някого, защитава го: н надѣа са богатѣствѣ: падеѣтъ• а застѣпаѣн правѣдѣннктѣ• тѣ вѣснѡаѣтъ 33a *Притч 11:28*.

засѣвѣдѣтелеватн, засѣвѣдѣтелюѣж, засѣвѣдѣтелюѣшн *св.* [4] διαμαρτύρεσθαι Потвѣрдя, засвидетелствам: оϋслѣшнмѣ же вѣто заповѣдаѣтъ намѣ совоѣж н рабѣѣ своннн гѣ• тѣмѣже оϋбо засѣвѣдѣтелюѣтъ намѣ прѡ захарн гла• кѣжѣдо зѣловѣѣ +нскрѣннѡго своѣго+ не помѣшлѡнѣ вѣ срѣнхѣ вашнхѣ 115b (55c (2), 274d).

засѣхатн, засѣѣж, засѣѣшн *св.* [1] ξηραίνεσθαι *Обр.* Изсѣхна: мжжѡϋ же скрѣвѣлнкоϋ засѣшоѣтъ кѡстн 63d *Притч 17:22*.

засѣдѣннктѣ, -а м. [1] ἐγκάθετος Доносник, шпионин: аште же н послѣдова срѣе моѣ женѣѣ мжжа дроϋгааго• нлн засѣдѣннктѣ вѣхѣ прн двѣрѣхѣ еа• годѣ боϋдн оϋбо н моѡа ннѡмоϋ 50d *Иов 31:9*.

затварѡатн, затварѡаѣж, затварѡаѣшн *несв.* [1] проапокλίειν *Обр.* Затварям, заключавам: трѣвѣ оϋбо естѣ многозрачѣннѣа мѣслн іакоже рѣхомѣ• вѣ скорѣ затварѡатн благоϋѣствѣнѡмѣ• прѣкѡсловннмѣ н мѣтвоѣж 170с.

затворнтн, затворѣж, затворншн *св.* [8] κλείειν, κατακλείειν, ἐγκλείειν, ἀποκλείειν Затворя, заключа: егда молншн са вѣнннн вѣ храмѣ твоѡ• н затворѣ двѣрн своѡа• помолн са гю своѡмоϋ вѣ таннѣ 235a *Мат 6:6*. // *Обр.* нже аще нмѡтъ жнѣтнѣ мнра сего• н вндѣтъ брата своѣго трѣвоѣѣща• н затворнтѣ ютровоϋ своѡо ѡ̄ него• како любѣѣ бжнѡа прѣвѣѣѡаѣтъ вѣ немѣ 29с 1 *Иоан 3:17*. // Затворя в тѣмнѡа: тако носнфѣ оклеѣѡаѡаѣмѣ егϋптѣннѣнѣж• н вѣ тѣмнѡннцн затворѣнѣ• не по мнѡзѣ фронтн егϋптѣтѣ ключн са 49с. ▣ затворнтн са ἐπικλείεσθαι Уединя се, усамѡтя се, заживѡя изолиранѡ: вѣстѣ ѡдннѣ мннхѣ• вѣ горѣ сннансѣнн• нже толнко вѣздѣрѣжаннѣ показѡвѣ• н вѣ хѣждн затворѣ са за лѣѡта мнѡга• послѣжде же днѡвољскѣнннн іавленнн• н сѣнѣѣ порѣганѣ• вѣ нюдѣнствѡ вѣпаде 180a (53с, 54с, 55b, 285с).

затѣкѡатн, затѣкѡаѣж, затѣкѡаѣшн *несв.* [2] βύειν, φράσσειν Запушвам, затѣкѡам: нже затѣкѡаѣтъ оϋшн свѡн не слѣшатн немѡщнѡго• н тѣ прнзоѡѣтъ га• н не оϋслѣшнѣтѣ его 215b *Притч 21:13* (60b).

затѡсатн, затѡсаѣж, затѡсаѣшн *несв.* [1] σφίγγειν *Обр.* Впрѣгам: прѣкѡсловнѣсѣнн• н бесѡϋднѣнн• нгоѣмѣ зѣло затѡзаѣтъ са 77a.

ЗАΤΑΣΑΤΗ *сл*, ЗАΤΑЖЖ *сл*, ЗАΤΑЖЕШН *сл св*. [1] **σφίγγεσθαι** *Обр.* Заплета се, оплета се:
 ΙΑΚΟ С'БТЪ ИСТЪ МНОГОПЛЕТИЕНА ЗЪЛЮВЪНАТА КЪЗНЬ• ОБΛΖΑВЪН СΛ ΧΟΥΔ'Κ• ΑШТЕ ОБΛ'ΚΗΝΤЪ
 СΛ• ΤΟ ОБΔΡЪЖЪН'КЪ ΖΑΤΑЖЕТЪ СΛ 90с.

ζαούτρα *наrech*. [1] **εἰς τὸ πρῶί** На сутринта: вевиръ оудворитъ *сл* плауъ• н заούтра радостъ
 284d *Пс* 29:6.

захарна, -на *м*. [9] **Ζαχαρίας** Захарий: ΙΑΒΗ СΛ ΕΜΟΥ ΑΝΓΛЪ Г'НЬ СΤΟΓΑ Ο ΔΕΣΗЖИЖ ΟΛΤΑΡΑ• Н
 ΡΕΥΕ ΝΕ ΒΟΗ СΛ ΖΑΧΑΡΗ ΖΑΝΕ ΟΥСΛ'ΥШАΝΑ Β'ΥСΤЪ ΜΑТВА Τ'ΒΟΓΑ 273с *Лук* 1:13 (29с, 91с,
 115b, 134с, 138d, 149а, 265с, 273b).

защититель, -та *м*. [1] **ὕπερασπιστής** Защитник, покровител: н не остави мене• да не
 रेΚΟΥТЬ ВРАЗН МОН ΙΑΚΟ ΠΟΓΛЪΤΗΧΟΜЪ Н ΙΑΚΟ Τ'Υ ΙΕСН ΖΑΣΤΗТНТЕЛЪ ΜОН ΓΗ 184d *Пс*
 30:5.

защищати, защищаѣ, защищашн *несв*. [1] **περιτειχίζειν** Защищавам: не моужьми оубо
 ΟΤ'ΥΑΑТН С'ЕБЕ ВЪЗЛЮБЕННИ• НЪ ПАУЕ ΟΥΚΡ'КПАЕМН Н ΖΑΣΤΗШТАЕМН С'Б'ТОМЪ
 Β'ΚΡЪН'Г'НМЪ• ΟΤ'ΥΒ'КШТАНМЪ• СЪ Μ'ΚΟΓΟМЪ ΔΡЪΖНОВ'ЕННЕМЪ• НΕΠΡΟΙΑΖΗ 67b.

зачатн, зачѣнѣ, зачѣнешн *св*. [1] **συλλαμβάνειν** Зачена: ΙΑЖЕ Н СΑΜΨΟΝЪ... ΖΑЧАТЪ ΟΤЪ
 ΟΒ'КТОВАΝНΙΑ• Н С'ДНВЪ К Λ'К ННЛЕВН• Н ΡΑΣΤΡΟГЪ ΡΟΥКАΜΑ ΟУСТА Λ'ΒΟΒΑ... ΟУΝΜΑ
 ΗΖΕΡЪТ'КЪНЪ• ΡЖГОУ ΟΤ'ΡΟΚΟΜЪ• ΗΝΟΠΛΕΜΕΝ'КН'КЪ В'ΥВЪ СЪ ΗΜΗН ЖИТЪЕ ΡАЗДРОУШН
 137а.

заятн, заниѣ, заннешн *св*. [1] **δανείζεσθαι** Взма назаем: въсемоу просαψιομοу оу тебе
 ΔΑΝ• Н ΧΟΤΑΨΩΔΑΓΟ ΖΑΙΑТН ΟУ ТЕБЕ ΝΕ Ξ'ВРАТН 29d *Лук* 6:30.

звънѣти, звѣнѣ, звѣнншн *несв*. [1] **ἠχεῖν** Звъня, издавам звук: аште ΙΑΖ'ΥΚЪ ГΛЮ УΛ'УН• Н
 ΑΝΓΛСКЪ• ΛΟΒЪГВЕ ЖЕ ΝΕ ΗΜΑΜЪ• В'ΥΧЪ ΙΑΚΟ Μ'КДЪ ΖВЪН'ШТН• ΗΛН К'УΜΒΑΛЪ Ζ'ΒΑЦΑΙ
 122d *1 Кор* 13:1.

звѣрь, -н *м*. [4] **θηρίον, θήρ** Звяр, диво животно: а остаѣща кромиѣ стада• расх'ушѣжтъ
 Ζ'В'КРЪИЕ• Н Π'ЦЪ СЕБ'Т ТВОРАТЪ БΛΙΟΔ'ШЕΙ 281а. // *Обр.* въ враж'ьднѣваго бо дшн•
 ΛΗΣΑΤΑ ВЪСΕΛΑТЪ СΛ• Н ВЪ ВЪЗМЖШТЕН'К СРЦН• Ζ'В'КРΗЕ ΟΥΓ'Н'КΖΔ'ΑТЪ СΛ 115а. ♦
 ЗВ'КРЬМЪ НСТРАВЛЕНЪ **θηριάλωτος** Изяден от зверовете: да от'ъстоуинте сонъ отъ
 ΟУЫЖ ВАШЕИЖ• ДА ΝΕ Ζ'В'КΡΕΜЪ НСТРАВΛΕΝΟ Б'ЖДЕТЪ• ΗΝΕДННОЖЕ ΟΤЪ ΟΒ'УАТЪ 248b
 (266с).

звѣцати, звѣцаѣ, звѣцаешн *несв*. [1] **ἠχεῖν** Звъня, издавам звук: аште ΙΑΖ'ΥΚЪ ГΛЮ УΛ'УН•
 Н ΑΝΓΛСКЪ• ΛΟΒЪГВЕ ЖЕ ΝΕ ΗΜΑМЪ• В'ΥΧЪ ΙΑΚΟ Μ'КДЪ ΖВЪН'ШТН• ΗΛН К'УΜΒΑΛЪ Ζ'ΒΑЦΑΙ
 122d *1 Кор* 13:1.

зелень, -н *ж*. [1] **ἄμφαξ** Неузряло грозде: ΙΑДЪШЖМОУ БО ΖЕЛЕНЬ• ΟΟΣΚΟМНН'КЪЖ Ζ'ЖВН 130d.

зеленѣ, -та *ср*. *сѣбир*. [2] **λάχανα** Зеленчук: оуне оуѣрѣженне зельеимъ• ктъ любѣгве н
 ΒΛΑГОД'ѢТН• ΝΕЖЕ ΤΕΛ'ΥЦЪ СЪ ВРАЖЪДОИЖ 208d *Притч* 15:17 (11b).

землепльзънъ, -ын *прил.* [2] *χαμερπής* *Обр.* Който пълзи по земята: оставниъ братне
вола нашъ• землепльзънъи• н заповѣди сѣса нашего съхранниъ въсоколетънъиъ
255b (171c).

земля, -я *ж.* [73] *γῆ, ἔδαφος, χώρα* **1.** Земната твърд: пожндѣмъ дъне прншкъствѣи га
нашего• въ нъжѣ нѣса съвъжтъ сѣ• н земля некъпнть отъ вѣка оуспльшѣа 83d. //
Светът, земята, където живеят хората: сѣ дънъе градоутъ глетъ гъ• н посълж на
земль• не глѣа хлѣвъна• нн жажда водънъи• нтъ глѣдъ не оуслъшнть словесе гнѣ
194d. // *Обр.* прѣдасть во нъи въ ржцѣ врагъ• безаконнъ: црю люкавноу пауѣ вѣса
земля 305a. // Земният свят в противовес на небесния: сребролюбивни съвнражтъ
вълагажше на землѣ: а нескѣпнъи: на небеси 23b. **2.** Земната повърхност: н властъ
отъ главъи вашѣи не падетъ на землѣ• бес тебе зндъннѣа н оца нашего 218d. **3.**
Суша: прошѣдъше во море• н ннѣсоже вѣдовъна пострадавъше• прншѣдъше на
земль нстопнша сѣ 207b. **4.** Почва, прѣст: сѣ дѣлатель жндеть• драгаго плода земль
тръпа о немъ• дождѣе прннметъ дъждъ ранъ н поздънъ 245a *Иак* 5:7. // *Обр.*
такоже во земля съгода напагѣна: чнсто вѣсканое въ ню сѣмѣ: съ прнвѣткъомъ
въздащають... тако н земля срьдъчънаи: аще по малоу вно пнѣмъ: чнста
нстѣствѣнаи ѣи въздавають сѣмена 16a. **5.** Страна, област: азъ нѣмъ гъ вѣтъ твои
нзвѣдън тѣ отъ земля ѣгъптскыи• нз домоу работы 186d *Изх* 20:2. ♦ сын на землѣ
ὁ ἐπὶ τῆς γῆς *Прен.* Земен, тленен, греховен: оумрътвнте оудъ вашѣ сжштѣи на
землѣ• любодѣаннѣ: нечнстотъ• сласть• похоть зълю 156d *Кол* 3:5 (13d, 15b, 15d,
24c, 34a, 34c, 35a, 67d, 77b, 77d, 78a, 84b, 85b, 86d (2), 93b, 101b, 109c, 134c, 134d,
146a, 151b, 153a, 155a, 159c, 168d, 170a, 171b, 171c, 174d (2), 183b, 188a, 189c,
192a, 192b, 195a, 215c, 217c, 223d, 224a, 224b, 233a, 236d, 237c, 239c, 256c (2),
259c, 260a, 265a, 266b, 267d, 275b (2), 287c, 289b, 291a, 295a, 295d, 297c, 304b,
307a).

земьнъ, -ын *прил.* [20] (*ἐπὶ*) *τῆς γῆς, ἐπίγειος, γήϊνος, γεώδης* Земен, който се отнася
до земята: н сынѣн благаа земльнаа 165c *Ис* 1:19. // *Прен.* Тленен, преходен:
таковъи съпраштеть сѣ• отъ всѣхъ земльнънхъ вештън• н прѣнесенъ бываеть
къ нѣснъннъи 128d. *Субст.* земльнаа *τὰ ἐπίγεια, (τὰ) γήϊνα, τὰ (ἐπὶ) τῆς γῆς*
Прен. Земните, тленните, преходните неща: сего во радн нменуеть сѣ отъреченъе•
тако земльнънхъ отърнцажше сѣ• нѣсноуемоу обѣщаваемъ сѣ 250d (3c, 14c, 19c, 20a,
20c, 21d, 35d, 37c, 52a, 169b, 192b, 217c, 252d, 284d, 297c (2), 302d).

зндъннкъ, -а *м.* [1] *πλαστουργός* Създател: н властъ отъ главъи вашѣи не падетъ на
землѣ• бес тебе зндъннѣа н оца нашего 218d.

зима, -ы *ж.* [1] *χειμών* Зима: зане чѣсто• странты н градты прѣмѣнѣешн• одръжаштѣи радн
хлѣдѣнскыи знмъи• н всж оуселенъж 138a.

зннъ, -а *м.* [1] *Ζηναῖς* Зина: знна законнѣа• н аполоса тѣщъно посълн• да ннѣсоже нма
скждъно бждеть 211c *Тит* 3:13.

злати, зѣж, зѣиши *несв.* [1] **χαίνειν** *Обр.* Зей от учудване, от смайване: подобие во видѣниѣ женѣскааго• наученетъ... отътрѣзати оума отъ безмлъвѣа• н въ слѣдѣ н вестн проуче н въ млтвѣ зѣжшта н оупразнована отъ славословесниѣ бжыѣ 43b.

злато, -а *ср.* [19] **χρυσίον, χρυσός** **1.** Злато: н какоже искоушаеть сѧ злато н срѣбро въ печь• тако нзвѣранаа срѣца искоушаеть бѣ по кннгамъ 244b *Прем 3:6.* **2.** Златни монети: не сътиажнѣ мѣдн: нн сребра• нн злата въ поасѣхъ вашнх 24d *Мат 10:9* (23b, 23c, 23d, 24a (2), 24c (2), 25b, 29b, 33a, 174a, 188d, 193d, 222d, 232d, 249b, 290d).

златъ, -ын *прил.* [4] **χρύσεος, χρυσοῦς** Златен, от злато: ахаръ же прѣстѣпникъ законоу н заповѣдн вѣвѣ• оукраде отъ наложенниѣ шелнж н азкъ златъ• н дндрагъма• дѣвѣ сътѣ 91b. ♦ златъ прѣстенъ носѧ **χρυσοδακτύλιος** Който носи златен прѣстен: аще бо възндетъ въ съборниѣ ваше• моужь златъ прѣстенъ носѧ• въ рнзѣ свѣтлѣ 201b *Иак 2:2* (150b, 204a).

злъчъ, -н *ж.* [1] **χολή** Жлъчен сок: медь бо каплетъ отъ оустенъ женѣ любодѣнцѧ• гаже въ врѣмѧ наслаждаетъ грѣта твон• послѣдѣ же оубо горѣчѣ злъчн обрѣшешн 47c *Притч 5:4.*

змнн, -а *м.* [5] **ὄφις, δράκων** Змия: пошѣптѣвѣши во змнн• нзгъна ѡвгж не породѣ 75a (42c, 206c, 250a, 299a).

змнннъ, -ын *прил.* [6] (**τοῦ**) **ὄφεως** **1.** Змийски, който е на змията: гаростъ нхъ по образоу змннноу• яко аспндѣ глаохъ н затѣкажшта оушн еѧ 60b *Пс 57:5.* // *Обр.* а тѣ бѣжн отъ насъ гоубнтелю• мѣ бо оутвержденнѣ нмоуште чѣстѣнѣннѣ нго крстѣ• настѣпаемъ на твоя змнннжъ главж 67c. **2.** *Прен.* Който се отнася до сатаната, дявола: поклонѣнѣннѣ нѣ хе• съпаштѧ мѧ съхранн вестѣмрѣтѣнѣннѣ свѣтомъ• н дхомъ твоннѣ стѣннѣ• нмѣже стн своѧ оученнкѣ• нзбавлѧ отъ крамоу змнннѣна 179b (44d, 164b, 179a).

змнннъ *прил.* [1] **τοῦ ὄφεως** Змийски, който е на змията: подобаетъ оубо хотѣшѣмоу• англскѣымъ пожннн жнннѣмъ сътѣжати мѣдростъ змнннж• н кротостъ голоубннж 253a.

змннѧ, -ѧ *ж.* [6] **ὄφις, δράκων** **1.** Змия: се дахъ вамъ власть настоупати на змннѧ н скорпнѧ• н на всѣж снлоу вражнж 99d *Лук 10:19.* **2.** Олицетворение на сатаната, дявола: бѣ во враждѣтѣ не оузаконнѣ члкомъ• развѣ тѣчѣж на змнж• снрѣчѣ на прѣклѣстнвѣшааго еж испрѣва• н нзведѣша нз-д-раѧ члка• члкоубннѣца днѧвола 116c (8b, 109c, 251d, 295c).

змннѣвскъ, -ын *прил.* [1] **ὄφιδης** *Прен.* Подѣл, коварен, лош: грѣшнннѣннѣннѣ же землѧ• землѧплѣзѣннѣ н змнѣвскѣна мѣслн сѣтѣ• гнѣздѣштен сѧ въ срѣцн 171c.

знаменати, знаменаж, знаменаиши *св./несв.* [6] **σημαίνειν, σημειοῦσθαι, σφραγίζειν** **1.** Означавам, отбелязвам: аштиѣ лн къто нѣ послѣоушають васъ• послѣланнѣемъ сего знаменантѣ 88c *2 Сол 3:14.* **2.** Съобщавам, разказвам: а понеже н се прнсѣла драгѣнн

оуе: іако да напншемъ тн: іаже о ст҃ынхъ оцнхъ нашеа лаврты... ноуждѣно
непѣшевахъ прѣжде въ малѣ знаменати вамъ іаже о ннхъ 3а (127b, 155d, 163d,
166b).

знаменне, -а *ср.* [11] **σημεῖον, τεκμήριον, γνώρισμα 1.** Знак, белег, признак:
вѣстѣвѣтнѣа бо знаменнѣ естѣ• еже прнсно глатн 79а. **2.** Чудо, знамение: нѣ н҃ынѣ
гн бже нашѣ• іакоже нзбавн нѣ лѣстн ндолѣскыа знаменнн• н ѡдесен• н створи
себѣ нма до н҃ынѣ• прѣстанн гн 307а. **3.** Мярка за разстояние – хилѣа крачки: съ
лнтнохъ родомъ галатннѣ вѣ• отѣ всн рекомыа медосагы• сѣща въ странахъ
тогожде града анк҃рты• іако ѿ знаменнн двоѣж десѣтоу 309а (15b, 52а, 140d, 175d,
192с, 221d, 264b, 299а).

знаньство, -а *ср.* [1] **γνώρισμα** Знак, белег, признак: неговалаго же сѣмѣреннѣа знаньство•
не еже самомоу себе покыдати оукорнзномѣ• нѣ еже отѣ ннѣхъ корнмоу доле
трьпѣтн 147а.

знати, знаѣ, знаѣшн *несв.* [3] **εἰδέναι, γνωρίζειν, γινώσκειν** Знам, познавам: знаѣ бо
тѣа вѣко пакѣха добрааго• н прнстана троуждажштннѣа сѣ 68d (56d, 300а).

знон, -а *м.* [3] **καῦμα, καύσων** Зной, горещина, жега: подобна естѣ дръзостѣ знож
вѣлню• ергоже не трѣпаште паленна• вѣгажтѣ ѡцн ѿ него 37d (70d, 248b).

зоровавель, -а *м.* [1] **Ζοροβάβελ** Зоровавел: съ бо іакоже не истнна: новѣн нашѣ вѣселенѣ:
лн зоровавель: исплѣнѣ сѣ дѣа стѣа: вѣздвнже н пожѣженѣа ѡстѣнѣа црѣкѣвн
сѣпаса нашего хѣа: стоѣ же н краннн: н стоѣ нго вѣстаннн бс.

зракѣ, -а *м.* [4] **μορφή, φῶς, σχῆμα 1.** Светлина: показатѣ нмоу послѣжде лнка м҃нктѣ н
аплѣ• н вѣхъ крѣтѣанѣ темна н всѣако стоуѣа исплѣнена• сѣпротнвѣ же мѣсѣа н
пркты• н вгѣмрѣзѣако пѣа жндѣвѣсѣа• свѣтѣломѣ зракомѣ озарѣема 180b. **2.**
Образ, вѣншен вид, вѣншност: не словесемѣ бо нн образомѣ• нн нменемѣ нн родомѣ
нн зракомѣ• нн крѣпостыж нн лѣтомѣ• црѣство несное прнемлетѣ сѣ• нѣ снлоѣж вѣрты
тавлѣжшѣа дѣла вѣрна 296с. // Красота, хубост: вндѣ бо ж стѣн по истннѣ
мѣжштѣ сѣ: вѣ вѣхотѣннн зрака еѣ вѣкѣ• колнко зѣло прѣвѣлнѣн тѣ мѣжж
сѣдѣла н сѣгрѣшн боу 42а (95а).

зрѣцало, -а *ср.* [2] **ἔσοπτρον** *Обр.* Огледало: всегда поустѣнѣа гонѣше• да многомѣ
беспечальнѣмѣ н безмѣлѣвнѣмѣ• вѣкѣ прнѣащѣше сѣ• своего оума зрѣцало бесквѣрно
сѣдѣлажтѣ 224а (277с).

зѣваннѣ, -а *ср.* [4] **κλήσις 1.** Призив, зов: молю оубо вѣа азѣ оужннктѣ о гн• достонно
ходнтн зѣваннѣа• нмѣже зѣванн вѣстѣ 147с *Еф 4:1*. **2.** Звание: подвннѣмѣ сѣ
тешн правѣ н надежнѣ• да постнннемѣ• вѣздаждж вѣшнѣаго зѣваннѣа о хѣк 251d
(83с, 285b).

зѣвати, зѣвѣ, зѣвѣшн *несв.* [22] **καλεῖν, φωνεῖν 1.** Зова, призовавам: понеже зѣвахъ н не
послоушастѣ• нѣ отѣметѣнѣа творѣастѣ моѣа сѣвѣтѣа 88а *Притч 1:24*. // *Обр.* нѣ

зoветъ нѣ оубже вѣрѣма: оубнновати реченѣа главы 8d. // зъванъ κλητός Призван, предопределен: тако любѣщннмъ ба• вса поспѣжѣтъ сѧ въ благо• сжщннмъ по прозѣрѣннѣ зъваномъ 291c Рим 8:28. 2. Каня, поканвам: нѣ егда творншн прръ: зовн оубогѣа: маломощн: хромѣ: слѣпѣ 13a Лук 14:13. 3. Наричам, назовавам: таростъ же• н гнѣвъ оба сѧ еднноа матере нздрода естѣ зовомѣа безмоудрне 59c. *Субст.* зъвавѣн ὁ καλέσας, ὁ κεκλήκως Този, който е поканил някого: нѣ егда зъванъ боудешн: шѣдѣ сѧдн на послѣдѣннѣмъ мѣстѣ: да егда прндеть зъвавѣн тѧ: речеть тн: дружке: послѣдн вѣше 12c Лук 14:10 (3b, 12b (2), 12c, 12d, 73b, 114a, 147c, 181a, 200a, 204d, 205b, 215c, 273a, 285b, 297b).

зъло, -а *ср.* [65] (τὸ) κακόν, (τὰ) κακά, (τὸ) πονηρόν, (τὰ) πονηρά, κάκη, κακία, κακῶς, ἀθεμιτουργία Зло, злина: вон же сѧ га н оубклонн сѧ отъ всерего зъла 102c *Притч* 3:7. // Нещастие, беда: н не наказаномъ сѧ халдѣнскоѣ ранокъ• нн оумѧ жестокѣа нашеа вѣа• таромъ нхѣ• нѣ еше пауе о зълехѣ моужаеамъ сѧ 298b. // Лоши думи: покон азкѣ свон отъ зъла• н оустѣнѣ свон нѣ глатн лѣстн 74a *Пс* 33:14. ♦ непамятнѣн зъло ἀμνησικάκος Който не е злопаметен, не таи злоба: обрѣтохѣ мѧжа протнѣж срѣж моемоу• обрѣтохѣ во рече прѣблагѣн• н благолюбѣць... о непамятнѣнѣемъ зълоу дѣѣ• н о вразѣхѣ влазѣемъ 113a. ♦ опомѣнѣннѣ зъла, память зъла, памятѣннѣ зъла μνησικακία Злопаметност: ω не вѣздаати зъла за зъло• слово конѣувѣше прѣндѣамъ• н въ опомѣнѣннѣ зълоу 114c (24b, 24c, 34a, 35c, 40a, 41a, 42a (2), 59d, 70b, 74c, 77a, 77c, 89c, 106c, 112d (3), 113b, 113c (2), 113d (3), 114a (3), 114c (2), 114d, 115a, 117b, 117c, 119a (2), 124d, 128a, 128b, 144b, 155c, 156a (2), 156b, 160a, 162c, 164b, 164c, 165d, 186b, 196d, 200a (2), 206d, 208a, 229d, 261c, 282d, 297b, 305b, 306d).

зълоба, -ѣ *ж.* [49] κακία, πονηρία, κακουργία, ῥαδιουργία 1. Злоба, злост: нѣ н зълоба въ мѣслехѣ помннаема• дрѣзостнѣ срѣа 122a. 2. Злина, лоша постѣпка: обрѣтнѣ сѧ къ гоу боу вашемоу тако мнлостнѣ• н штедрѣ естѣ: трѣпѣлнѣ• н мнлостнѣ: н каа сѧ о зълобахѣ вашнхъ 22b *Иоил* 2:13. 3. Вреда, зло, нещастие: естѣ недоужѣе еже вндѣхѣ подѣ слѣнѣцемъ• богатѣство храннмо сжще оу него на зълобоу его 269b *Екл* 5:12. ♦ бе-зълобѣ а) ἄκακος Добѣр, незлобив, благ: дшѧ во оубо устѣ свонство естѣ• слово бе-завнстн• рѣвннѣ бе-зълобѣ 119b; б) ἀνεξικάκως Без гняв, без злоба: не двнгни гнѣва на сѣгрѣшѣша оубеннѣа• нѣстѣ во подобно оуазвнтн• прѣжде нзлѣуенѣа дружкама• нѣ бе-зълобѣ нсправлн танное 246c. ♦ память зълобѣ μνησικακία Злопаметност: ошаати же сѧ сжпротнѣнѣхѣ• срѣѣъ пѣтънаго• рекѣше днѣвола мѧдрованѣа• еже естѣ любодѣаннѣ• неунстота... ненавнстѣ• памятн• зълобѣ 297b. ♦ помннатн зълобѣ, помѣнѣтн зълобѣ μνησικακεῖν Злопаметен сѣм, тая омраза: не длѣжн есмѣ помѣнѣтн зълобѣ на едннороденнѣа• н едннопѣтѣннѣа• нѣ оаѣа хрѣстнѣанскѣа твораште• н зълѣа благѣа твораште 114c (30c, 42c (2), 59a, 59d, 60c, 71a, 72d (2), 73a, 79c, 83a, 97c, 99a, 108a, 111c, 114b, 115b, 115d (2), 116a, 117a, 117b (3), 120a, 159d, 160a (2), 160b, 171c, 184c, 186a, 202d (3), 223b, 229a (2), 252b, 259d, 297a).

зълoбнвѣтъ, -ын *прил.* [3] **μνησίκακος** Който таи злоба, омраза: иакоже мжжѣ чѣстѣнъ храмнигы згы вѣгаеть• та та н вѣ зълoбнѣвѣ срца 115b. *Субст. а)* зълoбнвнн **πονηρεύόμενοι** Злодеи, зли хора: покрѣн ма отъ стѣнѣма зълoбнвѣнхъ• нже нзострѣша иако ороужнѣ язкы своѣ 89с *Пс 63:3*; **б)** зълoбнвѣн **μνησίκακος** Този, който таи вражда, омраза: иакоже дѣмъ мжунтъ оун• тако зълoбнѣвааго оумъ• вѣ вѣрѣма мольбѣноѣ 115b.

зълoбoвѣтн, зълoбoвѣж, зълoбoвѣжшн *несв.* [1] зълoвoвѣжшн **κακοῦντες** Злодеи, причиняващите зло: вѣнегда прѣблѣжати сѣ на мѣ• зълoвoвѣжштен• сѣнѣстн плѣтнн монхъ 19а *Пс 93:16*.

зълoвѣнъ, -ын *прил.* [3] **τῆς πονηρίας, τῆς κακίας 1.** Който се отнася до злобата, порочността, до всичко лошо: дѣва бо есте ангѣлѣ съ члкомъ• едннъ правѣдѣнъ н едннъ зълoвѣнъ 129b. **2.** Който се отнася до порока: иако сѣтъ несть многоплѣтенѣ зълoвѣнѣа кѣзнь 90с (41d).

зълoвѣрѣнъ, -ын *прил.* [1] Който не изповѣдва правата, християнската вяра: тѣмъже братѣ люба отъврѣзѣмъ волѣ рѣвѣннѣ зълoвѣрѣнънхъ нюден 121с.

зълoдѣн, -ѣ *м.* [1] **κακοποιός** Злодей, злосторник: да о немъ оклеветавѣжтъ вѣ иако зълoдѣѣа постѣдѣтъ сѣ чoулашн чнстoѣ о хѣ жнтѣ вѣше 262b *1 Петр 3:16*.

зълoкѣзннѣ, -ѣ *ср.* [1] **κακοτεχνία** Коварство, лукавство: прѣлѣтъ бо несть• ивѣ отъ зълoкѣзннѣа вражѣа 178d.

зълoкѣзннѣвѣтъ, -ын *прил.* [1] **κακότεχνος** Коварен, лукав: сѣ зълoкѣзннѣвѣн тѣтѣвѣнън вѣсѣ• прѣвое оубо отъ малънхъ вѣштѣн науѣнетъ• н постѣпѣа на велѣнѣ н тѣстѣа сѣхoднтѣ 90b.

зълoмѣслнѣ, -ѣ *ср.* [1] **πονηροὶ λογισμοί** Лоши мисли, помисли: не толѣко бо пользoвѣтъ еже водрѣжати оустѣ вѣ вѣрѣма гнѣвоу... еанкоже чнстнтн срце отъ памѣтн зълoу• н не нзнснтн вѣ оумѣ на врата зълoмѣслѣн 114d.

зълooбразнтн, зълooбразж, зълooбразжшн *несв.* [1] **ἀσχημονεῖν** Постѣпѣам лошо, неприлично: етерн бо вннoж мнлoвѣннo мнлoвѣннѣа блaгoуѣстѣно мѣнѣтъ сѣуѣтѣватн сѣ съ женѣмн• дрѣзостѣнѣ едннн сѣ дѣжшѣтѣ• нже н оудoбѣ оклеветѣемн• н блazнoмъ мнoгoмъ вннoвѣнн вѣѣвѣтѣ• н авѣ тако зълooбразжшѣтѣ не рѣдѣтѣ сѣ 39d.

зълooбразoвѣтн, зълooбразoвѣж, зълooбразoвѣжшн *несв.* [1] **ἀσχημονεῖν** *Обр.* Постѣпѣам лошо, неприлично, безобразничѣ: любѣты не оплazоуѣтѣ• не грѣднтѣ сѣ• не зълooбразoуѣтѣ 56с *1 Кор 13:5*.

зълoслoвѣснѣ, -ѣ *ср.* [1] **χρηστολογία** Лицемерна рѣч, лоши думи: аште бо кто не нунстнтѣ срца своѣго отъ зълoслoвѣсѣа• дoбѣрѣ вѣсѣдoвѣтн не мoжѣтъ 131с.

зълословеснѣти, зълословешѣ, зълословеснши *несв.* [1] *Субст.* зълословесан **ὁ** **κακολογῶν** Този, който злослови, говори против някого: зълословеса оца н мѣръ• съмрътъю да оумьреть 239с *Изх 21:17.*

зълословесовати, зълословесоуѣж, зълословесоуѣши *несв.* [1] *Субст.* зълословесоуѣан **ὁ** **κακολογῶν** Този, който злослови, говори против някого: зълословесоуѣаї оца лн мѣръ съмрътъѣж да оумьреть 240а *Мат 15:4.*

зълословнѣти, зълословѣж, зълословнши *несв.* [1] *Субст.* зълослован **κακολογῶν** Този, който злослови, говори против някого: зълослован оца н мѣръ• оуѣгашаетъ свѣтнльннкъ свон 240а *Притч 20:20.*

зълострастнѣ, -ѣ *ср.* [1] **κακοπάθεια** Голямо страдание: потръпнѣти н вѣи прѣтъѣл прннмѣтѣ• зълострастѣя н трѣпѣнѣя прѣтъ 245b *Иак 5:10.*

зълонѣдрѣ, -ѣн *прил.* [1] **κακεντρεχής** *Субст.* Лукав, коварен човек, способен да върши зло: нѣ трѣвѣк оубо естѣ прннпати зълонѣдрѣ н не хранѣштннмъ ѣзѣка да не съ ннмъ кѣто въ мѣжѣ ндетъ 69d.

зълъ, -ѣн *прил.* [138] **πονηρός, κακός, φαῦλος, δεινός, ἄτοπος, σκολιός, πονηρία**
1. Лош, зъл: отъродѣ зълъ• вѣсоцѣ оун нматъ• вѣждама же свонма възноснѣтѣ сѣ 102d *Притч 30:13.* **2.** Който не изпълнява добре функцията си, задачата си: длъжнѣтъ оубо естѣ пастѣрь всь оумомъ н окомъ вѣгнѣ• да нн едннн пороуѣнѣнѣхъ емоу прѣтѣнѣн не прннато вѣдетъ за лѣностъ... нлн крѣно ослоушаннемъ• нлн слѣпо зълмомъ възорокомъ 246а. **3.** Тежѣк, мѣчителен: нво не нматъ трнн лѣтъ• зълонѣ съмрътъѣж дшоу отъвръ 180с. *Субст.* а) зълонѣ (**τὸ κακόν, (τὰ) κακά, τὸ πονηρόν, τὰ πονηρά, φαῦλα** Злина, зло; зълана (**τὰ) κακά, τὰ πονηρά** Зли неща, злини: нѣ ѣкоже за скрѣн благаа ѣкомъ оуѣготовашѣ сѣ• тако н зълана за тѣштѣславнѣ сластѣ 94d. // Бѣди, нещастия: нѣ отъвръгохомъ сѣ тебе гн вѣжѣ• н прнлѣпошѣ на насѣ зълана велнкаа сн 304а; б) зълнн **κακός** Лошият, злият човек; зълнн (**οἱ) κακοί, οἱ πονηροί, οἱ σκολιοί, φαῦλοι** Лошите, злите хора: зълнн во себѣ• комоу добръ боуѣтѣ 78а *Сир 14:5;* в) зълнн **ὁ πονηρός** Дяволѣт, сатаната: надѣ вѣсѣмн прннмѣше шнѣтъ вѣрѣж• въ немъже възможѣтѣ всѣ стрѣлѣ зълаго раждѣженѣа оуѣгаснѣти 252b *Еф 6:16;* г) зълнн **τὰ σαπρά** Нещата, които са лоши, негодни за ядене: нзвѣкъшѣ на кран• нзвѣраша добръна въ съсѣдѣ• а зълнн нзвѣргоша вѣнѣтъ 204с *Мат 13:48.* ♦ зълъ вндомъ **ἀνείδεος** Който има неприятна вѣншност: не лѣпо естѣ оуннѣжати ннкогоже• нн хоуѣнѣти• нн възноснѣти сѣ нн на когоже• ѣко нлн грѣвѣтъ естѣ• нлн зълъ вндомъ• нлн лѣннѣтъ• нлн грѣшнѣтъ 104а. ♦ зѣла вонѣ **δυσοσμία** лоша миризма, зловоние: не стронѣтъ бо сѣ смрадѣ съ вонѣж• нн зѣла вонѣ съ мѣромъ 169d. ♦ зѣла сквара **κνίσα κακή** *Обр.* Смрад, зловоние: да не разгнѣванѣтъ га• въ оуслонѣженѣа мѣсто въ молнѣтѣкъ съмѣшашѣтѣ сѣ каднломъ сквароу зѣлоу 170d. ♦ храмннн зѣла **καταγώγιον αἰσχρόν** Публнчн дом: ѣкоже мѣжѣ ѣстѣнѣтъ храмнннѣ зѣлѣ вѣгаѣтъ• та та н вѣ зѣловнѣва срѣа 115а. ♦ зѣлага мѣслѣ **ἐπιθυμία** Похотлива мѣслѣ, желанне:

повѣждаемъгын во брашгънты: раститъ похотн: такоже во дрѣва велнкѣ въздвнжоу
плами: тако множество брашгънтъ мгыслн згьлгына 13d. ♦ згьлои дѣлатн
περιεργάζεσθαι Върша лоши неща: слышнмъ бо итергы +въ+ вастъ вѣ ынноу
ходашта• ннчесоже не дѣлажшта• нъ згьлои дѣлажшта 81a 2 *Сол 3:11* (3b, 10d, 11c,
16b, 21b, 30c, 38d, 40d, 45c, 46c, 47b, 47c, 50b, 58b, 67c, 68c, 70c, 71b, 72a, 73d,
74b, 75b (3), 77d, 78a (2), 79b, 81c (2), 82d, 83a, 84a, 84b, 88a, 88b (3), 94a, 94b,
99a, 100c, 102c (2), 102d, 107b (3), 112c, 113b, 114a, 114c (2), 115d, 116c, 117b,
117c, 119d, 121a (2), 123b, 124b (2), 129c, 129d (2), 131a, 137b, 141b, 153a, 154d,
155c (2), 155d (3), 156a (3), 156c, 157a, 164a, 164d, 166a, 169c, 170a, 172a, 172b
(2), 173a (3), 176b (2), 176d (2), 186a, 201b, 204c, 224b, 234d, 235d, 241d (3), 243a,
243b, 243d, 244b, 248c, 258a, 260d, 262d, 264d, 269b, 269d, 288a (2), 297a, 304a,
306d (3), 308b).

згьль, -и жс. [3] **κακία** 1. Зло, злина: страхъ ежън ноуднтъ нгы братн сѧ съ золькж 288b. 2.
Порок, лошо качество: а тгьштеславьната згьль• тако сжштн разлнчъна•
жестоповѣдъна бгываеть 95a (94d).

згьлѣ нареч. [2] **κακῶς** Лошо, зле: законопрѣстѣпннцн же архнерѣн н фарисѣн клнкнжша•
ω ω згьлѣ створнхомъ• таково съвѣдѣтельство на сѧ самн• о исѣ прѣведъше 151c
(42b).

згданне, -га ср. [4] **οἰκοδομή, δῶμα** Страда, здание: нъ нмъже писмена водъхньнаго
оученннѧ съвѣдѣтельства• трѣбовахоу едїного оучнтельна словесе• такоже згданне
велнкомъ н драгомъ каменнемъ съставляемо• трѣбоуетъ хоуда н дробьна каменнцѧ
строенью 138a. // *Обр.* таковгын всждоу оукрашенъ есть• н отъ своего длгготрѣпнѧ•
згданне некрънннмъ бгываеть 242c (35d, 226c).

згдатн, знждж, знждеш несв. [1] **πλάσσειν** Създавам, сътворявам: н послоушаеть мн
словесн: прѣвгън роукож ежъж згдангън чакъ 86c.

згдѣнтъ, -гын прил. [1] **ὄστράκινος** *Обр.* Глинен: въ велнцѣ же домоу не сжтъ тгьчъж
съсждн серебръннн н златн• нъ н дрѣвѧннн н ырѣпннннн• н овн же въ чкътъ• овн
же не въ чкътъ• ианко оубо есть настъ дрѣвѧнтъ н згдангъ• воудѣмъ оубо съсждн
благопотрѣбнн влцѣ 204b.

згрѣнне, -га ср. [2] **ὄρασις** Зрение: трѣбѣ оубо есть такоже речено: всѣмн воувѣствнн
въздръжатн сѧ згрѣннемъ• слоухомъ• обонаннемъ• языкомъ же н• ырѣвомъ 19b. ♦
лица згрѣнне **προσωποληψία** Пристрастност, лицеприятие: а обнчѧжшен оуныше
тавѧтъ сѧ• на нѧ же лица згрѣнне отъ ба 201d.

згрѣтн, згрѣж, згрѣшн несв. [27] **ὄρᾶν, βλέπειν, ἐπιβλέπειν, θεωρεῖν, τηρεῖν,
ἐπιτηρεῖν, ἐνορᾶν, καθορᾶν, στρέφειν** 1. Гледам, виждам, възприемам
чрез зрението си: зане не такоже зрнтъ вѣ• зрнтъ чакъ• чакъ бо зрнтъ въ лице•
а вѣ въ срце 104d (3) 1 *Царств 16:7*. // *Обр.* дша бо съ оумомъ вгннж негъ зрнтъ
любовьж 292b. 2. Обръщам внимание, забелязвам: згрн гла сего слгы• рече ианко
лице съвѣжешн на земин• вждеть съвѣзано на несхъ 275b. 3. Съблюдавам, спазвам:

нже аще възвоятъ сѧ него• н зьратъ заповѣдън него• живн бждоутъ боу 288b.
Субст. зьран **ὁ ὄρων** Този, който вижда някого или нещо; зьращен **οἱ ὄρωντες**
Тези, които виждат някого или нещо: да всъ зьран васъ• познаеть яко сѣма блно
есте гмиъ 278a. ♦ лица зьрѣтн, на лице зьрѣтн **προσωποληπτεῖν, λαμβάνειν**
πρόσωπον Пристрастен съм, лицеприятствам: аще ли лица зьрнте• грѣхъ
дѣлаете• обманяемн отъ закона• яко прѣстѣпници 201c *Иак 2:9*. ♦ по плѣтн
зьрѣтн **κατὰ σάρκα ὀρᾶν** Пристрастен съм, лицеприятствам: нъ длъжбноуемъ
всн• еднновѣрне бже прнмѣше• стѣдѣтн сѧ дроугъ дроуга• а не по плѣтн
зьрѣтн нескрнлго• нъ о хѣ дроугъ дроуга любнтн въннж 200d. ♦ не на лица зьраще
μὴ ἐν προσωποληψίαις Без пристрастност, без лицепрятне: брѣн• не на лица
зьраще• намѣнте вѣрты га нашего *ιϋ χα* 201b *Иак 2:1*. ♦ на лице зьращен **οἱ**
προσωπολήπται Тези, които са пристрастни, лицеприятстват: прсно бо на лице
зьращен• словеса ласкава• н блаженства лъжна• въвлѣ сѧ соушннмъ• прнносатъ
дрѣва н сѣно• вещь оудовъ тльноу възгнѣцающе естѣствннъ-нхъ огнь 200c (41a,
55a, 119a, 158b, 168b, 168c, 189c, 196c, 200b, 253b, 254a, 264b (2), 266d, 268a,
277c).

зѣница, -а ж. [1] **κόρα** Зеница: зѣннцъ бо не нмъ• лнхъ естѣ свѣта 80c.

зѣканне, -та ср. [1] **χάσμη** Прозаявка: лютън съ н оунтынннън вѣсѣ• н съпоспѣшннкъ н
сжпржжннкъ естѣ дхоу печалн• н зѣло тѣжккъ• нже въ шестын ѡдѣсъ нападаеть
врѣнорнзъцн• тжгж емоу творѣ... н зѣканне ѡсто тврнтъ 65a.

зѣбити, зѣблѣж, зѣбншн ж. [1] **βλαστάνειν** Подхранвам, пораждам: такоже бо
ѡпжѣтѣвъшннѧ зѣмля• трннне раждаеть: тако н оумъ вельѡдадо: зѣбнтъ мѣслн
нелѣпыѧ 14a.

зѣблъ, -и ж. [1] **βλάστημα** *Обр.* Издѣнка: похотыннън бо врѣдъ• зѣблъ празднннѧ естѣ
154d.

зѣбъ, -а м. [6] **ὄδους** Зѣб: ѡдѣшжмоу бо зѣленъ• ооскомннѣж зѣвн 130d (52d, 58d, 85b,
111b, 206a).

зѣбннъ, -ын *прил.* [1] **τῶν ὀδόντων** Който се отнася до зѣбите: н отълоучатъ зѣбнѧ
отъ срѣдты праведннхъ• н въврѣгоутъ ѣж въ пешть огнемъ горжштѣж• тоу бждеть
плауъ н скръжтѣ зѣбннън 204c *Мат 13:50*.

I

ι [30] **ι´**; **ει δεκαπέντε 1.** Числен знак за *числ. бр.* десет. В състава на сложно *числ. бр.*:
езекнн црж за малъѧ слъзты• еите лѣтѣжнтън прнложн сѧ 236a. **2.** Числен знак за
числ. ред. десети: ι ∴ ω скоупостн 26d. // В състава на сложно *числ. ред.*: ρι̅̅̅ ο
кротости 250d (28b, 31b, 33c, 34d, 37d, 39c, 43b, 46a, 242b, 245c, 254c, 256b, 258d,
260b, 263b, 266b, 268c, 300d (10)).

Н

н [19] **ἦ, ἐπτά 1.** Числен знак за *числ. бр.* осем: *такоже н прѣподобѣнаа• анна дъштин фаноуналк• жнвѣши съ мжжемиѣ цѣломоудрѣно лѣтъ н отъ дѣвѣства своего 51с. 2.* Числен знак за *числ. ред.* осми: *н ѿ сребролюбни 22d. // В състава на сложно числ. ред.: ѿ нищелюбни 212b (43b, 69b, 86с, 107с, 125с, 144а, 190а, 238с, 266b, 290а, 300d (2), 301а (2), 301b, 301с).*

*н, *га, *е анафор. мест. [1229] αὐτός, οὗτος, ὅς, ἑαυτοῦ, ἦδη 1. В косвен падеж – със значение на лич. мест. за 3 л.: *съпоможеш ли сътѣлесьникоу своему: нмашн н вариаштиа та въ въскрѣсенни съпоможених послouxа 29а. 2.* Със значение на притеж. мест. за 3 л.: *онн во егда видѣтъ родитѣла нхъ състарѣвъша сѧ н ослѣпѣша• то оскѣжѣтъ крнлк родитѣлемиѣ• н облянжѣтъ оун нхъ 239а (2).* **3.** Със значение на относ. мест.: *нсахъ яго възлюбн дша моя н гахъ сѧ по нь 293b Пес 3:4 (3а (3), 3b (2), 3d, 4а, 4b (4), 4с (6), 4d, 5а (2), 5b (3), 5d (2), 6а (4), 6b (2), 6с (2), 6d (2), 7b, 7с (2), 7d, 8b, 8с, 9а (4), 9b (3), 9с (3), 9d, 10а, 10b, 10с, 10d (3), 11а, 12b, 14а (2), 14b, 14с (2), 16а (2), 16с, 17b (2), 19с, 20b (3), 21b (2), 21d, 22с (2), 22d, 23с, 24а (3), 24b (2), 25а, 25b, 26а, 26b (2), 26с (2), 27а (2), 27b, 27с (2), 27d (4), 28а (2), 28b, 28d (2), 29с (2), 30а (2), 30b (2), 30с (3), 31а, 32b, 33а, 33с, 34а, 34b, 34с, 35а, 35b (2), 35d, 36b (3), 36с (2), 36d, 37а (2), 38а, 38с (2), 39b, 40а, 40b (3), 40d (3), 41b (4), 41с, 41d (2), 42а (3), 42с (2), 42d (2), 43а (3), 43b (3), 43с (2), 44а (2), 44b (4), 44с, 44d (3), 45а (2), 45b (5), 45с, 45d (3), 46а, 47b, 47с (4), 47d, 48а, 48с (3), 49d (3), 50а, 50d, 52а, 52b (2), 53b, 53d, 54а, 54с, 55с (5), 56а (2), 56d (2), 57а, 57b (3), 57d, 58с (3), 59b, 59с, 59d, 60b (3), 60с, 60d, 61а (2), 61b, 61с (4), 61d, 62а (2), 62с (3), 62d, 63а (3), 63b, 63с, 63d, 65а (3), 65с (2), 65d (4), 66а, 66b (3), 66с (2), 66d, 67а (2), 67с, 68а (2), 69а (2), 69d, 70а (3), 70b (2), 70d (3), 71а, 71b, 71d, 72b, 73b, 73с (3), 74а (6), 74b (3), 74с (2), 75d, 76с (2), 76d (3), 77b (4), 77с, 77d (4), 78с, 79b, 79с (2), 80а, 80b, 80с, 80d (2), 81а (3), 81b (3), 81d, 82а (2), 82с (6), 82d (3), 83d (8), 84а (3), 84d, 85b, 85d, 86а (3), 86b, 86d (4), 87b, 87с, 88с, 88d, 89с (2), 89d (2), 90а, 90d (5), 91b, 91с (5), 91d, 92а, 92b, 93b, 93с, 93d, 94b (2), 95а (2), 95d, 96с, 96d, 97а (2), 97b, 97с, 97d, 98с (2), 98d (2), 99а (2), 99b, 99с, 100b (2), 101с (2), 102а, 102b, 102с, 102d, 103b, 104с (2), 104d (4), 105b (4), 105с, 105d (3), 106с (3), 107b, 107с, 107d, 109а, 109b, 109с (2), 109d (2), 110а (2), 110b (2), 110с, 111а (2), 111b (2), 111с, 111d (5), 112а, 112b (2), 112с (2), 113b (2), 113с (6), 114а, 114b (2), 114с, 114d, 115с (3), 116а, 116с, 116d (2), 117а, 117с, 117d (5), 118а (5), 118с, 118d (4), 119d (4), 120с, 120d (3), 121а, 121d, 122а (2), 122b (2), 122с, 123d (2), 124а (3), 124b (2), 125а (3), 125b (2), 125с (2), 125d, 126а (2), 126b (2), 126d (2), 127а, 127d (2), 128а, 129b, 129с (4), 130а, 130d, 131b (2), 131d (2), 132а, 132b (2), 134а, 134b, 134d, 135b (3), 135с (2), 135d (2), 137а (4), 137b, 137с, 138b, 138с (2), 138d, 139b (3), 139d, 140а (2), 141а, 141b, 141d (4), 142а (2), 142b, 142d, 143d, 145b, 145d (2), 146а, 146b, 146d, 147d, 148а (2), 148b, 148с, 148d (6), 149а (2), 149с, 149d (3), 150а, 150b (3), 150с (2), 151а (5), 151с, 151d (7), 152а (3), 152с (4), 152d, 153а, 153b, 153с, 154а, 155b (2), 156с, 157а, 157с (2), 158а, 158b (2), 158d, 159с, 159d, 160а, 160с, 161с, 162с, 162d, 163а, 163b, 163с, 164b, 165b, 166b (2), 167b (2), 167d, 168а (3), 168d, 169а, 169b, 169d, 170а, 170d, 171а, 171b, 171с, 171d, 172а, 172b, 172с (2), 172d, 173d, 174b, 174с, 174d, 175а, 176а, 176b, 177а (4), 177с, 178а, 179а, 179d, 180b (3), 180с (2), 181с (3), 181d, 182а, 182с (5), 183d,*

184d, 185a (2), 185b (2), 187a, 187b, 188a, 188b, 188d (2), 189a (2), 190a, 190c, 191a, 191c (2), 193b, 194b (3), 194c, 195a, 195c, 195d, 196a (3), 196b, 197a, 197b, 197c, 198a (2), 198b (2), 198d, 199b, 199c (2), 200a, 200c, 201a (2), 201b, 201d, 202a (2), 202c, 202d, 203a (5), 203c, 203d (3), 204a, 204c, 204d (2), 205d (2), 206b, 206d (2), 207a, 209a (2), 209d, 210c, 211c, 211d, 212a, 212c, 213a, 213b, 213c (2), 214a, 214c (2), 215b (2), 215c (2), 215d, 216c, 217a (2), 217b, 217c (3), 217d, 218c (2), 219a, 219c, 219d, 220b (2), 220d, 221a (2), 221c (2), 221d (2), 222a, 222b, 223c, 223d (2), 224b (2), 225a (2), 225b, 225c (2), 226b (2), 226d, 227a, 227c (7), 227d (4), 228a (4), 228b, 228d, 229a, 229c (5), 230b, 230c (2), 231a (2), 231b, 232a, 232b, 232c, 233a, 233b, 233c, 234a, 234b, 234c, 234d, 235c (2), 236d, 237a (2), 237d (2), 238a, 238b (3), 238c, 238d (7), 239a (2), 240c, 240d, 241b, 242a, 242b (2), 242d, 243a, 243d, 244d, 245a (2), 245b (3), 245d (3), 246a (3), 247d (2), 248a, 248b (3), 248c, 248d, 249a (4), 249b, 249d (2), 250a (2), 250b (2), 250c, 251b, 251c, 251d, 252a, 253a, 253c, 254a (2), 254c (2), 255c (2), 257a (3), 257b (2), 258a (3), 258c, 258d (2), 259a (4), 259b (9), 259c (3), 261a (4), 261b (2), 261c, 261d, 262a (5), 262b (3), 263a (2), 264a (2), 264b, 264c (2), 264d, 265b, 265d (3), 266c, 266d (4), 267a, 267b, 267c, 267d (4), 268c, 268d (2), 269a, 269b (4), 269c (3), 269d (4), 270c (3), 270d (2), 271a, 271b (3), 271c, 271d, 272d, 273b, 273c (3), 273d (2), 274c, 274d (5), 275a (4), 275b, 276a (3), 276b (4), 276c (3), 276d (3), 277a (2), 277b, 278b (2), 278c, 279b, 279d, 280a (2), 280b, 280c, 280d, 281a, 281b, 281c (2), 281d (3), 282a, 282c (3), 283b, 283c (2), 283d (2), 284b, 284c (2), 284d (4), 285a, 285b (2), 285c, 286a (2), 286c, 287b, 287c, 287d (2), 288a (4), 288b (7), 288c (2), 288d (2), 289a, 289b (3), 289c (8), 289d, 290a, 290b, 290d, 291b, 291c (2), 291d (3), 292a, 292b (3), 292d (2), 293b (2), 293c (4), 294b, 295a (2), 295b (2), 295c (2), 296a (2), 296b (2), 296c, 297d (2), 298b, 298d (2), 299a, 302a, 302c, 302d (2), 303a, 303b (2), 304c (2), 306b (2), 306c (2), 308a, 308c, 309a, 309b).

нава м. [1] **Ἦβα** Ива: снхъ прнстаѣтъ марнстъ перснскъѣнъ н глѣмаа нава ѣпнстолнъ по снхъ ѣвѣтоухъ прнзрачѣннѣ н мнѣннѣ н съгрѣженнѣ мждроуѣа 301d.

нго, -а ср. [9] **ζυγός, ζεύγλη 1.** Иго, робство: нго бо монѣ помазано н вѣрѣма монѣ льгъко ѣсть 286d *Mat 11:30*. **2. Обр.** Ярем: прѣкословѣсьѣнъ н вѣстоуднѣ нгомъ зъло затѣзаетъ сѣа 77a (150c, 174a, 220b, 223d, 260a, 260b, 286d).

нгра, -ы ж. [1] **κῶμος** Празненство, пир: ошаатн же сѣ сѣпротнвѣнъхъ снрѣкѣнъ плѣтънаго рѣкѣше днавола мждрованъѣа ѣже ѣсть любовѣканнѣ... пнганѣства нгры скрѣнѣа ѣждословѣе 297a.

нграннѣ, -ѣа ср. [1] **τὸ παιζειν** Подигравка, присмиване: ннчѣтоже бо тако просираждаетъ добръѣа дѣтелн члкоу ѣакоже скрѣнѣваннѣ н нграннѣ н праздѣнословѣснѣ 38b.

нграѣннѣ, нграѣж, нграѣшн *несв.* [4] **παιζειν, προσπαιζειν 1.** Играя, танцувам: сѣдоша бо рече люднѣ ѣстн н пнтн: н вѣсташа нграѣтъ 14c *Исх 32:6*. **2.** Забавлявам се, веселя се: вѣк бо мнѣлно вндѣннѣ мжжѣ всѣк осѣдѣвѣтъ въ постѣхъ н троудѣхъ състарѣвѣтъ сѣа съ женамн нграѣа 180d. ♦ сънѣмѣнъ нграѣшннхъ, съворнѣнѣ нграѣшннхъ **συνέδριον παιζόντων, συμπαίζοντες αὐτοί** Хора, които се веселят, забавляват се: гн не посѣдѣхъ съ сонмомъ нграѣшннхъ нъ говѣхъ отъ лица роукѣнъ твоѣѣа 207d *Иер 15:17* (224c).

нгоуменъ, -а м. [14] (ὁ) ἡγούμενος 1. Първенец, този, който стои начело: нгоумена ли тѡ поставиша• не възноси сѡ• попыци сѡ и тако сѡдн• и всѡх потрѣбѡх своѡх створи възлази 248d *Сир* 32:1. 2. Духовен наставник: ты оубо нгоуменъ въоръжи прохранявѣнни словеси своѡа оученникы• и въборни• овѣщаниемъ бждоуциихъ благъ 246b. 3. Игумен, управител на манастир: етери же и въ томъ манастири оставаша: коупно съ нустинномъ: прѣподобьннмъ нхъ нгоуменомъ 5b (2a, 245c, 246b, 247b, 247c, 248b, 249c, 255c, 258c, 277a, 308d).

нгоуменство, -а ср. [1] ἡγητηρία Игуменство, ръководство като игумен: дарова же намъ отца и пасторѡхѡа благость нго: достонна промисла своѡго: оомоу прѣподобьнаго... тѣмъже и въ въ нгоуменство нго въ пространство приведе оученникы нго ба.

нгънатъ, -а м. [1] Ἰγνάτιος Игнатий: бгноснвѣн нгнатъ посылаетъ гла• юппа послоушанте• да и въ васъ задоушые 280d.

нде нареч.-сюз [2] καί Защото, понеже: даждь намъ помощь отъ печалн• нде сже спсене члве 216d *Пс* 59:13. ♦ нде оубо μέντοιγε Наистина, действительно: нде оубо образомъ ходитъ члвкъ• обаче въсоуе моутихъ сѡ 32b *Пс* 38:7.

ндеже нареч.-сюз [28] ὅπου, οὗ, ἔνθα, ὅθεν Където: и оузърѡтѣ страшнои сѡдншти хво• ндеже прѣстоли прѣстолатъ на сѡдъ 84a. ♦ ндеже (во)... тоу (н) ὅπου (γάρ)... ἐκεῖ (καί), ὅπου δέ... ἐκεῖ, ὅπου... καί, ὅπουπερ ἄν... ἐκεῖ, οὗ γάρ... ἐκεῖ; ндеже бо аще... тоу н ὅπου γάρ ἄν... ἐκεῖ Където... там: ндеже бо страхъ бжнн• тоу и любгы• и едннмъисльство братън 202c (37c, 84a, 121a, 140d, 163a, 167c, 169a, 169d, 190d, 202c (3), 214a, 235d, 250a, 254b, 280c, 281a (2), 283b, 284a, 284d, 286c, 294a, 302b, 304c).

ндолобѣснѣ, -на ср. [1] εἰδωλομανία Идолопоклонничество, идолослужение: нгда бо без мѣрты науаша іастн и пнтн: заповѣдь бжннѡх забгыша: и на ндолобѣснѣ оуриноуша сѡ 14c.

ндоложрътвѣнъ, -ын прил. [1] *Субст.* ндоложрътвѣна τὰ εἰδωλόθυτα Месо от животно, принесено в жертва на идолите: аште бо рече видитъ тѡ кѣто нмжштааго разоумъ въ трѣкштит възлежашта• не съвѣсть ли нмоу немощннѡх сюштию• съзждеть сѡ іастн ндоложрътвѣна 110a *1 Кор* 8:10.

ндололатрнѡ, -нѡ ж. [1] εἰδωλολατρεία Идолопоклонничество, идолослужение: хранимъ сѡ оубо възлюбленнн• страстн лнхонмъства• въторгына ндололатрнѡ 161d.

ндолослоуженнѣ, -на ср. [4] εἰδωλολατρεία Идолопоклонничество, идолослужение: онн бо нгда нзбѣнша нгнптѣнъ• и нндѣша главеннѡх гробгы намъ бѣвѣшѡ• тѣгда на ндолослоуженнѣ съвратнша сѡ 207b (32c, 296d, 297b).

ндолослоужнтель, -на м. [1] εἰδωλολάτρης Идолопоклонник: невѣрннн• и ненадеждѣнн недоугоужтъ: пауе же любосластѣннн: и ндолослоужнтеле• оуже бо на ба оупѣваннѡа не нмоутъ• нь на капншта црска 23c.

идолъ, -а м. [1] εἶδωλον Идол, езическо божество: проклять творѣан идолъ и полагага въ кровѣ 23b Втор 27:15.

идольскъ, -ын прил. [1] τῶν εἰδώλων Идолски, езически: нъ нъинѣ гн бже нашъ• такоже нзбави нъи лъсти идольскыи знаменни• н ѡждеен• н створи себѣ нма до нъинѣ• прѣстани гн 307a.

незекнль, -га; незекни, -га м. [5] Ἰεζεκιήλ Йезекил: глѣть же незекнль• всн людн дадѣть наѡлтѣкѣ старѣншииѣ 270d (82c, 161c, 256d, 272d).

нелнѣковъ прил. [1] Ἐλισσαίου Елисеев, който е на Елисей: нъ н ѣлнїно• н нелнѣково• н ннѣхъ жнтье• обрацешн таково• ѡнсто н непорѡно 253d.

неракнтн м. мн. [1] ἐρακεῖται Йеракити, последователи на Йерак (ерес): съ подѣшанъимн ересъимн... нхъже нмена сжтъ сн• ἄ снмоннани: β̄ менадрнани: γ̄ сатѡрннани... маннхен: мз неракнтн: мн мелнтнани 301b.

нерапольскъ, -ын прил. [1] Ἱερᾶς πόλεως Йераполски: ѡмоуже мждроуѣ• дноскоръ• теѡдосъ... сотнрнхъ кесарни• кападоукннскыи• филокѣсенъи ерапольскън• амфнлохъ пнсндннскын 301d.

нерархнѣ, -ѣ ж. [1] ἱεραρχία Свещеничество: блюденнѣ оубо ѣсть нѣрархнѣ оуподобленнѣ къ боу• прѡтнвоу постнгоу• н съвѣкоупленнѣ 277b.

неремнѣ, -ѣ м. [22] Ἱερεμίας Йеремиѣ: да въпнемъ н мъи съ пророкомъ неремнѣмъ• тако грѣсн нашн прѡтнвнша сѡ намъ 163b (8b, 52a, 66c, 74a, 81c, 84d, 88b, 93b, 113c, 130c, 144c, 151a, 153a, 158c, 190c, 195a, 207d, 216c, 224c, 248c, 282b).

нернѣ, -ѣ ж. [1] ἱέρεια Жрица: слышахъ бо о етерѣ црн вънѣшьннхъ• тако ефешанънж• нернж видѣвъ• нзнха довроу гавъшж сѡ• н възврати сѡ• боѡ сѡ еда ѡрѣсъ волю доноуднтъ сѡ• н створи тѣ нѣуъто зъло 50b.

нероусалнмъ, -а м. [19] Ἱερουσαλήμ, Ἱεροσόλυμα Йерусалим: людн оубо халдѣн нзбнша ороужнѣмъ• посрѣдѣ нма н не вѣаше погрѣбаштааго 87b. // Обр. не дано бо ѣсть нечнстоу въ домъ гнъ вѣннтн• такоже рече законъ• домъ же ѣсмъ мъи• н нанмъ въ насъ ѣсть 171c. ♦ въшьннн нероусалнмъ ἢ ἄνω Ἱερουσαλήμ Горннѣт Йерусалим, небеснѡ царство: подвнгни сѡ законънѣ пострададтн• да вѣннцъ егоже въжделѣ въспрннмеше: н вѣнъуанъ гавншн сѡ въ вѣншъннмъ нелнѣ 54c. ♦ мъисльнънн нероусалнмъ ἢ νοητή Ἱερουσαλήμ Небеснѡ царство: мъи же прнврзѣмъ себе• прѣдѣт благость бжыж• молаште сѡ ѡмоу на всѡкъ ѡасъ• да оунстнтъ срѡцѡ нашѡ• тако прннестн ѡмоу дары• въ мъисльнънн нмъ 172c (36a, 51c, 134d, 177a, 191b, 213d, 237c, 251a, 255b, 285d, 286a, 304d (2), 306b, 309b).

нероусалнмъскъ, -ын прил. [1] Ἱερουσαλήμ Йерусалимски: закляхъ въ дъщерн нелнскы• аще въздвнгниете н въставнте любленъ доудеже въсхоцетъ 293a Пес 2:7.

нерѣн, -та м. [6] ἱερεύς Свещеник, йерей: а не оуподобимъ сѧ нѣрѣомъ жндовьскомъ• нже навъиканъ бѣахъ прнсно протнвнѣтн сѧ боу 78b (76d, 270d, 272a, 272d (2)).

несен, -та м. [1] Ἰεσσαί Йесей: н прнведе несен• з сновъ свонхъ снлѣнѣнхъ• н ннѣдннгоже нзвъра отъ ннхъ гѣ 104d.

несевъ, -тын прил. [3] τοῦ Ἰεσσαί Йесеев, който е на Йесей: н въ прѣвѣимъ отъ црствнн о сновъ носевѣхъ• реуе гѣ къ самонлю не зъри на лице мое• нн на велнчство тѣла его 104d (105a, 201d).

нефтае, -та м. [1] Ἰεφθαί Ефтай: такоже нефтае• гла бо дѣщери своен• азъ отворѣхъ оуста своа ѡ тебе н не могъ възвратнѣтн 233c.

нжднѣн, нжднѣж, нжднѣешн св. [1] δαπανᾶν Изразходя, похарча: такожде н въ манастирнхъ добрѣ растратн своа... на се бо н подахъ та намъ благън нашъ вѣка• да въ слоужѣбоу снж• нжднѣжѣтъ сѧ• да въ тѣхъ мѣсто прннемѣтъ• богатъство не тѣлѣнно 36c.

нждѣженнѣ, -та ср. [1] καῦσις Изгаряне: еже послннатн сѧ н оукарѣтн. въпрѣжъ оубо естъ едѣна. прѣмѣнена же. оржѣн безмѣстнага. н жнжѣн плоды плѣвельны +на+ нждѣженнѣ огню 106a.

нже, таже, еже *относит. мест.* [835] ὅς, ὅστις, ὅσπερ, οὗτος, αὐτός, τίς, τίς, ὁ, ὅσπερ, καθά, ἄλλος, ἦ; нмъже ἐπείδη, ὅτι, διότι, διὰ 1. В собственно относительна функция – *който, която, което*: а) Въвежда подчинени определительни изречения: сн оубо подобаетъ съгладаватн моученнѣа• таже жндоуѣтъ грѣшнѣнхъ 206b; б) Въвежда подчинени подложни и допълнительни изречения при липса на определяема дума в главното: а нже храннѣтъ оуста своа н азъкъ• съблюдетъ отъ пѣчалн дшж своѣж 72c *Притч 13:3*; хоштѣж же н сѣмоу послѣднѣжмоу датн тако н тѣвѣ• нлн нѣстѣ мн лѣтъ створнѣнн еже хоштѣж въ свонхъ сн 71a *Мат 20:15*; в) Въвежда подчинени обстоятелствени изречения: намъ же стодѣтъ лицъ до нѣнѣ• тако до снхъ не постыдѣхомъ сѧ• нмъже жестовѣнн ѣсмъ 306c. 2. С притежательно значение – *негов, негова, негово; неин, нейна, нейно; техен, тяхна, тяхно; чийто, чиято, чието*: не боудѣмъ оубо злата дѣльма н брашна нечаднн: нхъже рѣжа н тѣлѣ на послоужѣство намъ вѣдетъ 29b. 3. Като неопределительно мест. – *който и да е, какъвто и да е*: не прѣдѣтъ очнма работажште тако члкооугодѣннцн• нѣ еже аште творнѣтѣ отъ дша творнѣтѣ тако гю а не члкоу работажште 96d *Кол 3:23*. 4. Като показательно или лично мест. – *този, тази, това; той, тя, то*: длѣгътъ вашъ конъчавѣтъ чѣстѣнѣн оуе нестатѣ• пандекта бгодѣхновенаго ѱаннѣа• поустнхъ вашемоу вголюбѣж• съставнѣтъ въ ол главѣ• егоже прнѣмѣл непрѣстаннѣ молн сѧ• кѣ члколюбнвоумоу боу за мое окааннѣ 308d. 5. По подражание на грѣцки конструкции с член: а) В съчетание с инфинитив: еже бо дрѣзватн н възноснѣтн сѧ негодъно боу н члкмъ естѣ 39a; б) В съчетание с причастие: пауе же мѣ нже свонхъ отѣрѣкѣше сѧ• н боу сѧ пороучнвѣше• не трѣбѣ намъ соуѣтѣнѣмъ нхъ• н дшеврѣдѣлнвѣтѣ вѣсѣдѣ 44a; в) Пред цитат и цитирана

дума: н еже подобити ми быванте• такоже н азъ $\chi\acute{o}\nu$ 253d; г) В съчетание с име пред предложна конструкция: та бо есть радость съвършена дѣяволу• тѣ есть грѣхъ нже къ смьрктн 163b; д) Пред наречие: нѣ по отгъшъствнн еже отгъсоуду• вса горька н люта оуспраштжтѣ• погоубельшаа времѣа поканьж 205d. ♦ еже естѣ **τουτέστιν, ὅστις ἐστίν, ὅς ἐστίν, ὃ ἐστίν, ὅπερ ἐστίν** Тоест, сиреч: глеть бо въ моуени• оурѣшн обоутѣль ногоу твоєж• еже есть оурѣжн правдыство• плѣтскоуѣж мждрость своєа волѣ 153d. ♦ еже съказантѣ сѣ **ὁ ἐρμηνεύεται** Тоест, сиреч: не можете боу работати н мамонѣ: еже съказантѣ сѣ богатѣство 31c (2b, 2c, 2d, 3a (2), 3d, 5b, 6b, 7a, 8a, 8b, 9b, 9d (2), 10a (2), 10d, 11c, 11d, 13b (2), 14c, 14d, 15a, 15c, 16d, 17c, 17d, 18c (2), 19a, 19c, 20b, 21a (6), 21c, 21d, 22b (2), 22d, 23c, 24a, 24b (2), 25a, 25c, 26b (3), 26d (2), 27a (2), 27b (2), 28b (2), 29c, 29d, 30c, 31b, 31d, 32a (2), 32c (3), 32d (2), 33b (2), 33c (2), 33d (2), 34d (3), 35b (2), 35d, 36b, 36c, 36d, 37a (3), 37d (2), 38a (2), 38b, 38d (2), 39c (3), 39d, 40a (4), 40c, 41b, 41d (2), 42b, 43a, 43b, 44b, 45b (2), 45d (2), 46b (2), 47c, 47d (2), 48a, 48b (2), 48d, 49a (2), 49c, 50b, 50c, 50d, 51a, 51c, 51d, 52b, 52c, 53b, 53c, 54b, 54c, 55d, 56a (3), 56c (2), 56d (2), 57a, 57c, 57d, 58b, 59a (2), 59b, 60d, 61a, 62a, 62b (2), 64c, 64d, 66a, 66b, 66c, 66d, 67a, 68b (2), 68d, 69b, 69d, 70a, 71d, 72c, 73b (2), 75a (2), 75b (2), 75c, 76a, 76b, 76c (2), 76d, 77a, 77c, 78b (2), 78c (3), 79b, 79c, 79d (2), 80a (2), 80b, 80d (3), 81c, 82d, 83a (2), 83d, 84c, 85b, 85c, 86c (2), 86d (2), 87a, 88a, 88c, 88d, 89a, 89c (3), 90a, 90b, 91a, 91d, 92b (2), 92c, 92d, 93d, 94b, 94c, 94d, 95b (2), 95c, 96b (2), 96c (2), 96d, 97a, 97b (2), 98c, 99d (2), 101c (2), 101d (2), 102a, 103b, 103c (2), 103d, 104a (2), 104b (2), 104c (2), 105a, 105c, 105d, 106a (3), 106d, 107b, 107c (3), 107d, 108b (2), 108c, 108d, 109a, 109c, 109d, 110a, 110b (2), 110c (3), 110d (2), 112a, 112b, 112c, 112d, 113a, 113b, 114a, 114b (2), 114d, 115b, 116b (3), 116d, 117a (2), 117d (2), 118b (2), 118d, 119d (2), 120a (2), 120b, 121b, 121c (2), 121d (3), 122b (2), 122c (2), 123a, 123b, 123c (3), 123d, 125a, 125b, 125c (3), 125d, 126a, 126c, 126d, 127a, 127b (2), 127a, 127b, 127c, 128b (2), 128c, 128d, 129a, 131a, 131b, 132d, 133b, 133c (2), 133d, 134a, 134d (3), 135a (2), 135c (2), 136b (3), 136d, 137b, 137d, 138a, 138b, 140a (2), 140b, 140c, 140d, 142b, 142c, 142d, 143a, 143c, 144a (3), 144b, 144d, 145a (2), 145b (3), 145c, 147a (2), 147c, 147d, 148b (2), 149b, 150a (2), 150c, 150d, 151a, 151b (2), 151d, 152b, 152c, 152d (2), 153a (2), 153b, 154b, 154d, 155a, 156a, 156d, 157a, 157d, 158c, 161b, 162a, 162d, 163a, 164c, 165b (2), 165d (2), 166a, 166b (3), 166c (2), 166d, 167a (2), 167b, 167d, 168a, 168b (2), 168d, 170a (3), 170b, 172a, 172d (2), 173a, 173b, 174b (3), 174c, 175a (3), 175b (2), 175d, 176c, 176d (2), 177a, 179a, 180a, 180d, 182a, 182d, 185c (2), 185d, 186b (4), 187b (2), 187d (2), 188c (2), 189b, 189c (2), 189d (2), 191c (2), 192b, 192c, 192d (2), 193d, 194b, 195d, 196b, 197a, 197c (2), 198b, 198c (3), 200b, 200c, 200d, 202a, 202b, 203b (2), 204c, 205a (2), 205b, 205c, 207c, 208b, 208c (2), 209c, 210a, 212b (2), 213b, 213d (2), 214a, 214c, 215b, 216a, 216b, 216c (3), 216d, 217a, 217b (2), 217c (3), 217d, 219c, 219d, 220a, 220b, 220d (2), 223b (2), 223d, 224a, 225a, 225c, 226b, 227b (3), 227d, 228a, 228c, 229b (2), 230c, 230d (3), 231a (2), 231d, 232b, 232d (2), 233a, 233c, 234d, 235b, 235c, 236d, 237b, 237c, 237d (3), 238a (3), 238c (2), 238d (3), 239d, 240a, 240b (3), 240d (4), 241a, 241d (2), 243a, 243b, 244c, 245c (3), 245d, 246b, 247a, 249b, 249c (3), 249d, 250b, 250c, 251a, 251b, 251c (2), 252a, 252b, 253c (2), 253d, 254a, 254b (2), 254d, 255a, 255b, 256b (3), 256c, 257a, 257b, 258b (2), 258c (2), 259a, 259c, 260b (3), 260c, 260d (2), 261b (2), 261c, 262c, 262d, 263b (2), 264a, 264b, 264c, 264d, 265a (4), 265b, 265c (2), 266a, 266b (2), 266c (2), 267a, 267b, 267c, 267d, 268c (4), 269b, 270b (3), 271b, 271c (2), 271d (4), 272b (3), 273a, 273c, 273d, 274b (2), 274c, 275a, 275c, 276a, 276b, 276c, 276d, 277b (2), 278a,

278b (3), 279a, 280b (3), 280d (2), 281a, 281b (3), 281c, 282b, 282c, 283a, 283b, 283c (2), 284b (2), 285a, 285d (2), 286b, 287a, 287b (2), 287d, 288a (2), 288b, 290a (2), 290b, 290c (2), 291b, 291d, 292a (3), 293a, 293c (2), 293d (2), 294b, 294d, 295d (3), 296b, 296c (2), 296d (2), 297b (4), 297c, 297d, 298b, 298d, 299a, 299b, 300b, 300c, 301a (2), 301b (4), 301c (3), 301d (2), 302a, 302c, 302d (3), 304a, 304c, 305b, 305d, 306b (2), 307d).

нжнца, -а ж. [1] **στήμων** *Обр.* Нишка за тъкане: отъ постава оубо :ξ: цсрнць снхъ: мало нжнць нзѡхъ: н сътворнхъ прѣпоисаннїе: на съгрѣннїе съ вѣроѡж поунтаѡшннїемъ 7d.

нзбава, -ты ж. [2] **λύτρον, ἐξίλασμα** Откуп: нзбава моужж свое богатъство 213c *Притч 13:8* (25d).

нзбавнтель, -та м. [1] **ρύστης** Избавител, спасител: гъ оутврѡжденнїе мое н прнвѣжнцїе мое н нзбавнтель мон 291a *Пс 17:3*.

нзбавнтн, нзбавнѡж, нзбавншн *св.* [29] **ρύεσθαι, λυτροῦν, διασώζειν** Избавя, спаса: отъ колнка зъла нзбавнлъ нгы ѡсть бѣ• н что мгы недостонннн нмамъ въздатн ѡмоу 206d *Суп 1:12*. □ нзбавнтн **σα ἀπαλλάσσεσθαι** Освободя се, избавя се: не лѣннмъ са оубо възлюбеннї• въ скорѣ нзбавнтн са таковадо стоудѡ 91a (27d, 30b, 46d, 47a, 49a, 49c, 74b, 78c, 86c, 106b, 110c, 147b, 157d, 171d, 201a, 210c, 213b, 228a, 229d, 244d, 262d, 265c, 266d, 275a, 275b, 302d, 307a).

нзбавленнїе, -та *ср.* [4] **λύτρον, λύτρωσις 1.** Спасение, избавление: та томъ ѡасѣ прнстѡпъшн нсповѣдаше са гю• н глаше въсѣмъ ѡажштннмъ нзбавеннїа въ ѡемѣ 51c *Лук 2:38*. **2.** Изкупление: снъ не прнде да слоужать ѡмоу• нъ да послоужнтъ• н дастъ дѡшж своѡж нзбавленнїе за многы 250c *Мат 20:28* (191d, 294c).

нзбавлїатн, нзбавлїѡж, нзбавлїѡшн *несв.* [6] **ρύεσθαι** Избавям, спасавам: вѣсть гъ отъ напастн• благоустннѡнїа нзбавлїатн• неправдѣннкты же въ днъ сждѣнън блюстн 262c *2 Петр 2:9*. *Субст.* нзбавлїѡн **ὁ ρύόμενος** Избавител, спасител: тако тты еси еднн: нзбавлїѡн ннца нз-д-роукты крѣплѡшннхъ его 218c (33a, 179b, 199c, 265b).

нзбавъ, -а м. [1] **λυτρωτής** Избавител, спасител – за Бог-Син: бѡаше ѡмоу провѣшано дхѡмъ стѡннмъ не вндѣтн съмрѣтн: донъдеже вндншн крѣста гнѡ: н не оумрѣтн оупъваннїа нъ бѡше ѡѡѡа желѡѡмадо нзбава: н спаса мнрѣна 10b.

нзбавѡннкъ, -а м. [1] **ὁ ρύόμενος** Избавител, спасител: въ оставнлъ н ѡсть• поженѣте н нмѣте н тако нѣсть нзбавѡннка ѡмоу 125a *Пс 70:11*.

нзбнвѡтн, нзбнвѡѡж, нзбнвѡѡшн *несв.* [1] **ἀποκτείνειν** Убивам, избивам: на оутрѡѡ нзбнвѡѡхъ всѡ грѣшннѡнїа землн• нстрѣбнтн нз града гнѡ всѡ творѡштѡѡ безѡконнѡе 171b *Пс 100:8*.

нзбнрѡтн, нзбнрѡѡж, нзбнрѡѡшн *несв.* [1] **ἐπιλέγεσθαι** Ибирам, предпочитаю: гѡже бо мгы оуннѡѡжѡѡмъ• съѡ бѣ нзбнрѡетъ• н ѡже мгы оухѡѡжѡѡмъ• снѡ въ въ рѡдѣ въводнтъ 104b.

нзвнѣти, нзвнѣж, нзвнѣши св. [6] ἀναίρειν, ἀποκτείνειν, πατάσσειν Убия, избия: н нзндѣ англѣ гнѣѣ• н нзвн отѣ плѣка асѣрннскаго •р• н п н ѣ тѣ тѣисѣштѣ 105а 4 Цар 19:35 (6b, 60d, 87b, 118d, 137a).

нзблѣватн, нзблѣож, нзблѣоши св. [1] ἐξεμεῖν Повѣрна: нѣ простнран сѣ ннштѣ сѣ сѣ богатоми• н не іаждѣ хлѣба своѣго сѣ ннми• нзблѣоетѣ во н• н оскврѣннѣтѣ словеса твоѣ добра 86а Притч 23:8.

нзврестн, нзврѣдѣж, нзврѣдѣши св. [1] ἀνανήφειν Обр. Изплувам, спаса се в бурно море: нѣ нзврѣдѣмиѣ іажже нз боѣрна влѣннениа• н нечнстѣнхѣ дхѣ• глаѣвннѣ н нрѣснн• вѣтнхонѣ прнстаннѣ црѣства нѣснаго 302а.

нзбѣваннѣ, -ѣ ср. [1] περίσσευμα Изобилнѣ, нзлншѣк: аште во вѣ вѣдѣан• то не вѣша нѣдостатѣка оѣбоѣнхѣ прнкладан на своѣ нзбѣваннѣ 85d.

нзбѣватн, нзбѣваож, нзбѣваоши не св. [2] περισσεύειν Изобилствам: занѣ іакѣ нзбѣваожѣ страданнѣ хва вѣ насѣ• тако н хми нзбѣваетѣ оѣтѣшеннѣ наше 68b (2) 2 Кор 1:5.

нзбѣтн, нзбѣдѣж, нзбѣдѣши св. [6] ἀπαλλάσσειν Освободѣ се, нзбавѣ се: грдѣтѣ во сѣро мнра кнѣзѣ• егѣже нзбѣтн молнмиѣ сѣ• влѣѣ хѣ оѣ нашемоѣ 223b. ♦ нзбѣтн павѣ περισσεύειν πλέον Превѣзхождам, надмннавам: амннѣ глаѣ вамѣ• аште не нзбоѣдѣтѣ вашѣ правѣда павѣ фарсеї• то не вѣннѣтѣ вѣ црѣство нѣсноѣ 150с Мат 5:20 (43а, 59b, 160с, 207а).

нзбѣтѣковатн, нзбѣтѣкоѣож, нзбѣтѣкоѣоши не св. [3] περισσεύειν Изобилствам, имам в нзобнлнѣ: прнѣмла всѣ н нзбѣтѣкоѣа• нсплѣннхѣ прннмиѣ отѣ афроднѣтѣ• іажже отѣ васѣ вонѣж благооѣханнѣа• жрѣтѣвж прнѣтѣнж оѣгодѣнж боѣ 216а Фил 4:18 (11с, 270а).

нзбѣтѣкѣ, -ѣ м. [6] περίσσευμα, περισσειά, τὸ περισσόν, τὸ περισσεύειν Излншѣк: блнѣдѣтѣ н хранныѣ сѣ: отѣ всѣго лнхонманнѣа: іакѣ не отѣ нзбѣтѣка комоѣ жнвоѣтѣ егѣ естѣ: ѿ нмѣннѣнѣ емоѣ 26с Лук 12:15 (75b, 80с, 85d, 107b, 115d).

нзбѣтѣкѣствоватн, нзбѣтѣкѣствоѣож, нзбѣтѣкѣствоѣоши не св. [2] περισσεύειν Давам в нзобнлнѣ, наспорѣвам: гѣ же да оѣмножнѣтѣ• н да нзбѣтѣкѣствоѣетѣ лнвоѣвож дроѣгѣ кѣ дроѣгоѣ• н кѣ всѣмѣ 209с 1 Сол 3:12 (191а).

нзбѣранѣ, -ѣ прл. [8] ἐκλεκτός, ἐκλογῆς, συνηγμένος Избран, подбран: н іакѣже нскоѣшаѣтѣ сѣ златѣ н срѣбро вѣ пѣцн• тако нзбѣранаѣ срѣца нскоѣшаѣтѣ вѣ по кннгамѣ 244b Притч 17:3. Субст. нзбѣраннѣ οἱ ἐκλεκτοὶ Избраннѣцн: а бѣ не сѣтворнѣтѣ лн мѣстн нзбѣранѣнхѣ свонхѣ• вѣпыѣштннхѣ кѣ немж ноштѣ н дѣнѣ 185а Лук 18:7 (25d, 69а, 199d, 204d, 266d, 276d).

нзбѣратн, нзбѣрж, нзбѣрѣши св. [10] ἐκλέγεσθαι, προαίρεισθαι Избѣра, подбѣра: немощнаѣ всѣго мнра• нзбѣра вѣ глаѣ• да посрамнѣтѣ крѣпѣкаѣ 217а 1 Кор 1:27. // Сѣбѣра: н отѣ всѣго роѣда сѣбѣравѣшнѣо• іѣгѣже іѣгда наплѣнн сѣ• нзвѣлѣкѣше на

кран• нзвѣраша добръта въ съсѣдѣти• а зѣлѣна нзвѣръгоша вънѣ 204с *Мат 13:48*.
Субст. нзвѣравѣн **ὁ ἐξελαυνόμενος** Този, който е избрал: үрнорнзѣць...
подѣклоннаѣ естѣ вънѣ своиѣ подѣ нго нзвѣравѣшаго н• н үрѣктн безъ възврата
сѣща въ ѣдолѣхѣ съмѣреномоүдрѣта 220b (34с, 104d, 123а, 188с, 189d, 223а,
286b).

нзвѣгати, нзвѣгаѣж, нзвѣгаѣшн *несв.* [1] **ἐκφεύγειν** Избягвам, отбягвам: нзвѣгаѣтъ бо
отѣ грѣхѣ обидниѣ үлѣкъ• нѣ н подобно скръвн обратиеть подѣятиѣ 261b.

нзвѣгниѣти, нзвѣгниѣж, нзвѣгниѣшн *св.* [7] **ἐκφεύγειν, φεύγειν** Избегна, отбегна: хотѣн
оүбо нзвѣгниѣти• тѣлетворнѣта сѣта похотн• въводѣштаѣта үлка въ дѣно адово•
страха гна да сътѣжнѣтъ 157b (42b, 62а, 128d, 147d, 173b, 226а).

нзвѣстн, нзвѣдѣж, нзвѣдѣшн *св.* [8] **ἀνάγειν, ἐξάγειν, ἐκβάλλειν** 1. Изведа навѣн, извѣн
затворено пространство: похѣштѣше же ї• нзвѣдоша н вънѣ нз града• н каменннѣ
повнѣахѣю 152а *Деян 7:58*. // Освободя, избавя: азѣкъ нсмѣ гѣ въ твон нзвѣдѣн тѣ
отѣ зѣмла нгүптѣскѣти• нз домоү работѣти 186d *Исх 20:2*. 2. Заведа, отвѣда някъде:
тѣмѣже молнѣтъ сѣ гю жѣтѣти• да нзвѣдѣтъ дѣлатѣла на жѣтѣвоү егѣ 274с. 3.
Извлека: аще нзвѣдѣшн үстѣно отѣ недѣстѣнна• іако оүста моѣа вѣдѣшн 275d *Иер*
15:19. ♦ на дѣло нзвѣстн сѣ **εἰς ἔργον προάγειν** Проявя се: корѣнн бо
отѣскүѣноү гнѣвнѣноү отѣ срѣца• нн ненавнѣтъ• нн завнѣтъ +на+ дѣло нзвѣдѣтъ сѣ
115а. ♦ на тѣленнѣ нзвѣстн **εἰς τὸ ἐμφανὲς προσάγειν** Направя видим, явен:
тѣгда же авнѣтъ сѣ• егда напастн нашѣдѣшѣла бавеннѣмѣтъ на тѣвеннѣ ж нзвѣдѣтѣ
61d (116с, 130а).

нзвѣтѣшатн, нзвѣтѣшаѣж, нзвѣтѣшаѣшн *св.* [1] **παλαιοῦσθαι** Остарѣя, изгубя силата си,
качѣствата си: добро оүбо отѣврѣштн нѣтъ зѣлѣн квасѣ нзвѣтѣшавѣшнн н
обрѣзгѣшѣ рѣпѣтѣннѣа н оклѣвѣтѣннѣа 72а.

нзвнѣати, нзвнѣаѣж, нзвнѣаѣшн *несв.* [1] **ἀποπιέζειν** Изстисквам, изцеждам: тѣгда текѣ
ѣдннѣ гнафѣн• оүдарн н въ лѣбѣ дѣрѣвоѣмѣ на немѣже рнзѣти нзвнѣаѣтъ 151d.

нзвннѣти, нзвннѣж, нзвннѣшн *св.* [2] **ἀθωοῦν** Оправдая, сѣта за невннѣн: радѣүтан сѣ
гѣблѣжшѣтоүмоү нѣ нзвннѣтъ сѣ 124b *Притч 17:5* (47d).

нзвлачнѣти, нзвлачѣж, нзвлачнѣшн *несв.* [1] **ἐξέλκειν** *Прен.* Увлнчам, прнмамвам: н боүдѣмѣтъ
то обрадованнѣ нмѣтъ въ вѣрѣмѣ молнтѣвнѣноү• нзвлачннн н прѣлѣштѣамн мѣслѣмн
сѣвѣннѣамн 100b.

нзвлѣцн, нзвлѣкѣж, нзвлѣкѣшн *св.* [1] **ἀναβιβάζειν** Извлека, изтегля: подобно бо гѣ рѣчѣ
нѣтъ црѣство нѣснонѣ• нводоү въврѣженѣноү въ морѣ... нгоже нгда наплѣнн сѣ•
нзвлѣкѣшѣ на кран 204с *Мат 13:48*.

нзволѣннѣ, -та *ср.* [2] **προαίρεσις** Воля, желаннѣ: аште бо н оүслѣшнмѣтъ словѣса зѣла сѣвѣ
похѣүлнѣмѣ а нѣ главѣшааго• прѣтнѣж бо нзволѣннѣж нашѣмоү н прнноснѣтелѣ словоү 71с.

♦ нзволение нмѣти **προαιρεῖσθαι** Имам желание, желая: кѣждо тако же нзволение нмать срѣдцнѣ• обауе не отъ скрѣви• нн ѿ нжжда 28а 2 *Kop* 9:7.

нзволентъ, -ын *прич.-прил.* [3] **ἀρεστός, αἰρετός** Предпочитан, желателен: нзволентѣ оубо нма добро• нежелн богатѣство 26а *Притч* 22:1 (33а, 139с).

нзволнтн, нзволиѣ, нзволншн *св.* [7] **αἰρεῖσθαι, προαιρεῖσθαι, βούλεσθαι, εὐδοκεῖν, ἐκλέγεσθαι** 1. Поискам, пожелая: нже аште нзволнтѣ дроугѣ свѣтѣ оу семоу быти• врагѣ бжнхъ бываетѣ 37а *Иак* 4:4. 2. Избера, предпочета: прѣдѣ ѡкомѣ бо жнвоутѣ н смърть• н еже аще нзволнтѣ дастѣ сѧ емоу 237d *Суп* 15:17 (20с, 34а, 49с, 88b, 188с).

нзвратѣ, -а *м.* [1] **ἔκτρομα** Недоносено дете: еже послѣже всѣхѣ тако ѡзвратѣнн сѧ н мнѣ• азѣ бо есмь мнѣнн аплѣ 147d 1 *Kop* 15:8.

нзвратѣ, -а *м.* [1] **без** нзврата **ἀτρέπτως** Неизменно: прѣжде же вѣкѣ нз оца рождена по бжстѣоу• на послѣдннн же днѣ тогожде настѣ радн• н за наше спасенне• нз стѣна вца• н прнснодѣнн марннѣ едннго н тѣмѣ снѣ въ дѣвоиѣ естѣствоу• бе-сѣлантѣнѣ без нзврата• без-д-раздѣла знаема 299d.

нзврѣтѣти, нзврѣшѣ, нзврѣтншн *св.* [2] **ἐκκόπτειν, ἐξορύσσειν** Извадя, изкѣлва: око ржгаиѣше сѧ оцу. н корѣше старостѣ матерннѣ. да нзврѣтѣтѣ н вранн. нзѣ овоуиѣ 106с *Притч* 30:17 (137b).

нзврѣшн, нзврѣгѣ, нзврѣжешн *св.* [2] **βάλλειν** Хвѣрля, изхвѣрля: аште око тѣоу десноѣ• сѣблажнѣтѣ сѧ• нзман ++ н изврѣжн отѣ себе 157с *Мат* 5:29 (204с).

нзвѣноу *нареч.* [2] **ἔξωθεν** Навѣн, отвѣн: разоумнѣннѣ ѡрѣннѣцѣ• вѣвелѣ подобнтѣ сѧ• нзвѣноу носѧ цѣтѣнѣ• а вѣноутѣ сѣтѣ дѣлаѧ 95d (61с).

нзвѣстнтн, нзвѣшѣ, нзвѣстншн *св.* [3] **πληροφορεῖν, ἀνάγειν** Осѣществя, изпълня: н просн оу него бе-сѣмнѣнннѣ• н оуѣсн многоу мисрдѣе него• тако не нмать тебе оставнтн• нѣ прошенѣ дѣа тѣоуѧ нзвѣстнтѣ 181с (191b, 278а).

нзвѣсто *нареч.* [1] **вѣдѣти** нзвѣсто **εἰδέναι ἀκριβῶς** Знам сѣс сигурност, убеден сѣм в нещѣ: добро оубо зѣло н пользѣно дшн• еже крѣпѣко трѣпѣти въ скрѣви• нли отѣ ѡлкѣ нли отѣ вѣсѣ наводнѣнѣнѣ• н вѣдѣти нзвѣсто• такоже длѣжнн есмѣ потроуженнѣмѣ 62b.

нзвѣствованнѣ, -н *ср.* [1] **πληροφορία** Твѣрдо убеждение: слышавѣ же• благобѣдрнѣ бждетѣ• обрѣтаетѣ бо сѧ н на слоужѣвѣ вѣстѣоу• н заповѣдѣ помѣшлѣтѣ своѣ нзвѣствованнѣ 65b.

нзвѣствоватн, нзвѣстоуѣ, нзвѣстоуѣшн *св.* [2] **πληροφορεῖν** 1. Известя, изведа наяве, на показ: хотѣ бо рѣвннѣжю своѣ мѣсль нзвѣствоватн• прнсно въ зѣлобѣ наченѣтѣ• н вѣннѣ гнѣваетѣ сѧ н ннѣ мѣтѣтѣ 120а. 2. Осѣществя, изпълня: мѣ же... такоже

слоужителе хвн• всѣмъ прилежаніемъ и тѣшаніемъ• слоуженіе свое нзвѣстоуемъ• да блныи наследоуемъ 190d.

нзвѣстѣ *прил.* [1] **βέβαιος** Сигурен, надежен: а како моудроуѣтъ кажда ересъ• нѣсть нынѣ врѣмене глати• се же ти бѣди знаменни кѣ оутврѣжденни прѣкрасно• и нзвѣсто 299a.

нзвѣстѣно *нареч.* [1] вѣдѣти нзвѣстѣно **εἰδέναι ἀκριβῶς** Знаю съ сигурност, добре ми е известно: самн бо нзвѣстѣно вѣсте яко днь гнѣ• яко татъ въ ноци тако прндетъ 227a *1 Сол 5:2.*

нзвѣстѣнѣ, -ын *прил.* [2] **βέβαιος** Твърд, непоколебим, надежен: крѣпѣко оутѣшеніе нмамъ прнбѣгъшен іати сѣ за прѣдѣлѣжащѣе оупѣваніе еже яко ставило нмамъ тврѣдо же и нзвѣстѣно 10a *Евр 6:19 (68b).*

нзвѣстѣнѣ *нареч.* [2] **ἀραρότως, πεπληροφορημένος** Уверено, решително, убедено: вскъ бо текты нзвѣстѣнѣ а не нензвѣстѣнѣ• постнгниѣтъ поучѣтъ отѣреуенія: и ѹнстоты многопроудное• и многомъздное богатѣство 251d (79a).

нзвѣстѣ *нареч.* [1] **ἀκριβῶς** Точно, внимателно: ктоже и какова естъ• нѣ тѣшѣжъ зѣлаіа нѣ и благаа похотѣ• въ порядѣи словомъ нзвѣстѣ нзложитѣ сѣ 156a.

нзвѣшатн, нзвѣшаѣж, нзвѣшаѣши *св.* [1] **ἀποφαίνεσθαι** Заявя, изкажа мненіето си: прнено бо въ ха облатѣнѣ тѣмъ жнвешн• и двнжнши сѣ и еси• яко нестнненѣ ѹлкъ• и нестнннѣнѣ раунтель любузненѣ• нынѣ бо дрѣзати ми повелѣваеѣтъ• се о тебѣ нзвѣшатн• рекѣнѣ омиѣ• азъ есмь пѣтъ и їстнна и жнзнь 140c.

нзгннлѣ, -ын *прич.-прил.* [1] **σέσηπώς** Гнил, изгнил: +ї ѡкоже+ плодѣ нзгннлѣ не трѣбѣ дѣлателю• тако дѣтѣль велнчавааго• не потрѣбѣна боу 98a.

нзгннтн, нзгннѣж, нзгннѣши *св.* [1] **σήπειν** Изгнннн, повреда се: богатѣство ваше нзгннн: и рнзы вашаа молѣнн нзѣдѣнны въша 32b *Иак 5:2.*

нзгоннтн, нзгоннѣж, нзгоннѣши *несв.* [8] **ἐκβάλλειν, βάλλειν, ἐκδιώκειν 1.** Изгонвам, изпѣждам, прогонвам: оклеветаваштааго некрѣнлааго своѣго сѣго нзгонлаахоу 72d *Пс 100:5. 2. Прен.* Премахвам (зѣл дух): ашти ли дхомѣ бжнѣмъ нзгонатѣ вѣсты• оубо постнжѣ на вѣи црсо бжнѣ 73b *Мат 12:28. Субст.* нзгонѣще **διώκοντες** Тези, които гонят, преследват: молнте за творѣштіаа вамѣ напастн и нзгонѣштѣ вѣи 123b *Мат 5:44 (73b (3), 215a, 275c).*

нзгоублаітн, нзгоублаіѣж, нзгоублаіѣши *несв.* [1] **ἀπολλύναι** Загубвам, лишавам се от нещо: и оудрѣжавѣ отроуѣскѣн съвѣтѣ въскрѣмленѣнѣнѣ съ ннмѣ• обрѣѣте сѣ нзгоублаіа цѣсарѣство дѣвоѣж на десѣте• скоупѣроу ннлвоу 176a.

нзгѣнатн, нжденѣж, нжденѣши *св.* [5] **ἐκβάλλειν, βάλλειν, ἐκδιώκειν** Изгоня, изпѣдя, прогоня: пошѣпѣтавъши бо змнн• нзгѣна ѡвѣж не породѣ 75a. *Субст.* нзгѣнѣннн **οἱ δεδιωγμένοι** Тези, които са гонени, преследвани: блаженн ннцінн дхомѣ• и

нзгънанни правды радн• яко тѣхъ естъ црство небноѣ 303а *Мат 5:10* (65d, 124а, 195d).

нздавна *нареч.* [1] ἐκ πολλοῦ Отдавна, от много време: блаженни же веселоуѣще сѧ свѣткломъ лицею благодарѣнѣ дша своѧ гоу отъдаша: яко нздавна желанни нмѣще раздрѣшнѣи сѧ н съ хмь быти 4а.

нздалече *нареч.* [1] Отдалече: црѧ съ славою оузырѣте• н оун вашн оузырѣте землѧ нздалече 224b *Ис 33:17*.

нздранлевъ *прил.* [7] (τοῦ) Ἰσραήλ Израилев, на Израил: отъворѣте отъ васъ всѧ нечестыѧ вашѧ• н творѣте заповѣдн моѧ• н поѹто нзмнраешн домѣ ннлѣтъ глѣтъ гѣ 256d *Иез 18:31*. ♦ свѧтъын нздранлевъ ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ Название на юдейския бог: лютекъ съходошннмъ въ егѹптѣ• на помощь нже конн пѣваѣтъ н ороуѣжн• аще вѣахоу надѣѣще на стаго ннлеѧ 217а *Ис 31:1* (125b, 176а, 248а, 257а, 274d).

нздранль, -ѧ *м.* [6] Ἰσραήλ Израил, израилтяните: н пркъ мнхеѧ• въздыхаѧ на нїла глааше• кѣжъдо некрѣнаго своѣго оутѣшаѣтъ• на зѣло роукы своѧ готовѧѣште 128а (113с, 137а, 216d, 225а, 267d).

нздреци, нздрекѧ, нздреуешн *св.* [1] διαστέλλειν Изрека, произнеса: въздымь тебѣ овѣты моѧ• ѧже нздрѣсте оустѣнѣ мон 271b *Пс 65:14*.

нздригатн, нздригаѣ, нздригаѣшн *несв.* [1] ἐξηρεύγειν *Прен.* Изричам: вѣжатъ смрада лоукогызыца• н прнблнжаѣтъ сѧ мѣроносѣцн• н сладорѣнѣѣ• нздригаѣшннмъ слово благо• н нечаѣѣшннмъ словеса гнѧ прѣнѣста 38а.

нздрнжѣтн, нздрнжѣ, нздрнжѣшн *св.* [1] нздрнновѣтъ быти ἐξόριστος γίνεσθαι Изгонен съм: нздрнновѣтъ же нз-д-раѧа вѣвѣтъ• съмрѣтнѣ осѣдн сѧ самѣтъ• н нжѣ отъ него вѣчыноѧ 86d.

нздродъ, -ѧ *м.* [2] ἦττον, ἔγγονον Дете, потомѣк: нздродъ зѣлъ• праведныя себѣ сѣднѣтъ• нехода же своѣго не нестрѣвнѣтъ 102d *Притч 30:12*. // *Обр.* гаростъ же• н гнѣвѣтъ оба съѧ еднноѧ матере нздрода естъ зовомыѧ безмоудрѣне 59с.

нздрѣждавѣтн, нздрѣждавѣѣ, нздрѣждавѣѣшн *св.* [1] κατιοῦσθαι Рѣждясам, покрия се с рѣжда: злато ваше н сребро нздрѣжавѣѣ: н рѣжда еѣ на послѣушѣство вамъ боудѣтъ 24а *Иак 5:3*.

нздрѣватн, нздрѣваѣ, нздрѣваѣшн *несв.* [2] *Субст.* нздрѣваѣѧ ὁ ὀρύσσωн Този, който копае: нздрѣваѣѧн гѧмоу некрѣннѣмоу• вѣпадетъ сѧ въ нѣ 89d *Притч 26:27* (109b).

нздрѣватн, нздрѣѣ, нздрѣѣшн *св.* [1] ὠθεῖσθαι Изтласкам: ѧкоже во двѣрн баннѣѧа чѧсто отъврѣѣѣмъ• ѣтѣрнѣѣ теплоѣ нздрѣѣѣтъ вѣнѣтъ 222с.

нздрадънъ, -ын *прил.* [2] *περιούσιος, ἀνείκαστος* 1. Особен, избран, подобран: н вты нзвбрахъ себѣ людн нздрадънъ• паче всѣхъ азъкы 286b *Втор 7:6*. 2.

Изключителен, неопиcуем: ѡаѡще оубо ѡаднмгыхъ намъ благъ• н нздрадънъ сѡшь всеѡ колеѡ• желаннмь многомь въздлюбнмь га• прѣзъраѡце непрѣбоудънаа• н радоуѡще сѡ за вѣчнаа• н прѣвѣтънаа благаа• нхъже не можетъ оумъ ѡлъ постнпнжтн 283b.

нздрадънѣ *нареч. сравн.* [1] *ἐξαιρέτως* Особено, най-вече: нздрадънѣ же вѣхъ върнорнзѡн• потрѣбнн сжтъ прнноснтн боу начатѡкы н десѡтнны 271c.

нздъхнжтн, нздъхнж, нздъхнешн *св.* [1] *ἐκψύχειν* Издъхна, умра: сьгннвѣ отъ лѣтъ• н втывъ вървѡмъ гадъ• тако нздъше 180d.

нзнматн, нземлѡ, нземлешн *несв.* [3] *ἐξαιρέϊν, ἐξαίρειν* 1. Освобождавам, избавям: створнтѣ гла сѡдъбѡ н правъдоу• н нземлѣте расхыштѣнаго• нзд-роукы овндѡштѡго 158с *Иер 22:3*. 2. *Прен.* Обезсилвам: н мьзды да не възъмоутъ• мьзда бо• нземлетъ словеса праведннкъ 158с *Втор 16:19* (201a).

нзнскатн, нзнщѡ, нзнщешн *св.* [4] *ἐκζητεῖν* 1. Изискам, поискам настойчиво: н бюстельѡ аще внднтъ ороужне• кровъ его нзд-роукы стражевѡ нзнщѡ 248b *Иез 33:6*. 2. Потърся, погрижа се за нещѡ или някого: не нзнскашѡ во пастѡсн овъць монхъ• н пасѡшѡ сѡ самн• а овъць монхъ не пасѡ 248с *Иез 34:8*. 3. Проуча, изследвам: дахъ срѣе сво нзнскатн н посмотрнтн прѣмоудрѡстнж: ѡ вѣсѣхъ вьвѣшннхъ подъ слнцѣмь 33с *Екл 1:13* (281d).

нзнтн, нзндж, нзндешн *св.* [23] *ἐξέρχεσθαι, ἐκπορεύεσθαι, προέρχεσθαι, προβαίνειν* 1. Изляза отнякъде, от вѣтре навън: н практиръ въсѡднтъ тѡ въ темннцѡ• амннж гла тевѣ• не нзндешн отътоуду• дондѣже въздаен послѣдннн кодрнтъ 160с *Лук 12:59*. // *Обр.* егда бо нзндетъ оумъ отъ тѣснънхъ печальн: то внднтъ по радѡу всѣхъ прѡтыреныѡ• врагъ 32d. 2. Напусна мястѡто, тръгна отнякъде: людемь нз егупта съ тѣштѡныемь повелѣно бгытъ нзнтн• н на благъѡ зѣмлю дѡнтн 188a. // За нечист дух – изляза от някого: съ род• ннчнмьже можетъ нзнтн: тькъмо млтвѡж н постѡмь 22с *Мат 17:21*. 3. Тръгна, отправа се с определѣна цел: аплѣ же съ веленмь въздъхновеннмь оударъ сѡ по главѣ реуе• добра лн тѡ хрѡнтѣлѡ братънѡ дшѡ оставнхъ• н авнѣ нзнде нскатъ его 276с. 4. Потѣка, изтека: аштѣ лн тѣштн ноздрн• нзндетъ кровъ 80с *Притч 30:33*. 5. Появѡ се: тако боудѣтъ въ сѡконъчанѣе• нзндоутъ ангѣлн• н отълоуѡтъ зѣлыѡ отъ срѣды праведнхъ 204с *Мат 13:49*. 6. *Прен.* Премина от една тема към друга: да нзндетъ слово отъ страха бжыѡ• на съврѡшенѡ любовъ его 290a. *Субст.* ншѣдъшен *ἐξέλθων* Тези, коитѡ са тръгналн отнякъде: н нзъ ѣжпѡ же ншѣдъшен: нхъже оудн падошѡ въ поустѡннн• н не послѡшѡшѡ гласа гнѡ н въ законѣ его не раунша ходнтн 86d. ♦ нзнтн на дѣло *εἰς ἔργον προβαίνειν* Осъществѡ се: ѡаѡстѡе во вндѣннѣ• пжтъ естѡ на дѣаннѣ наводѡ• аштѣ лн н на дѣло не нзндетъ• прѣлюбоудѣка стѣтворнтъ въпадъшаѡго 50с. ♦ нзнтн нз оустѡ *ἐξέρχεσθαι ἐκ τοῦ στόματος* Изрека, кажа: не хвалнтѣ сѡ н не

ГЛѢТЕ ВЪСОКЪИХЪ ВЪ ГРѢДЪИИ• НИ ДА НЗНДЕТЬ ВЕЛѢРѢУИИ НЗ ОУСТЪ ВАШИХЪ 100d (55c, 59d, 80c, 84a, 105a, 118d, 207a, 213b, 221b, 233c, 289a, 295a).

нзнтниѣ, -га *ср.* [1] ἐκδημία *Прен.* Кончина, смѣрт: нмъже оубо желаньно ѣсть• на нѣсхъ сътъажаннѣ• тѣлесьнаго нзнтниа желажътъ 283b.

нзлагати, нзлагаѣ, нзлагаѣши *несв.* [1] ἐκβάλλειν Изваждам наяве, показвам: зълън ѡлкъ• отъ зълааго съкрѡвншта срца своѣго• нзлагаѣтъ зълаа 75b *Мат 12:35.*

нзлазнтн, нзлажж, нзлазнши *несв.* [1] προιέναι Отивам някъде: овн нхъ прѣшъдъше съто лѣтъ• въ безмалъвни жнвѣше: ѡтъ н тѣ н хъ тѣ лѣтъ: н не нсходѡше отннѡудъ нз лаврты: овн же ни въ црѣкѣвъ нзлазѡше: ни града же видѣвъше: отънелѣѣ оудннѣша 3с.

нзлнвати, нзлнваѣ, нзлнваѣши *несв.* [1] ἐκχεῖν Проливам: тѣѡѡж да не възнесемъ сѡ въ матѣѣ нашн• нзлнваѣше слъзты 225d.

нзлнтн, нзлнѣ, нзлнѣши *св.* [1] ἐκχεῖν Пролея: оубнваетъ бо н образѡмъ• ненавнствнѡмъ въ оумѣ• егоже н крѣвъ не ороужьемъ нзлнтоу видѡтъ ѡлвци 121d.

нзлнтниѣ, -га *ср.* [1] нзлнтниѣ крѣвн αἰματεκχυσία Проливане на крѣв: ѣже бо отъсѣштн своѣж волю• крѣвн нзлнтнѣ ѣсть• н въ жрѣтвоу въмѣнаѣтъ сѡ ѡлоковн 165b.

нзлнха *нареч.* [2] ὑπερβολῆ, περισσῶς Твѣрде много: слышахъ бо о етерѣ црн внѣшьннхъ• тако ефешанънж• нернж видѣвъ• нзлнха доброу гавъшж сѡ• н възврати сѡ• воѡ сѡ еда ѡрѣсъ волю доноуднтъ сѡ• н створнтъ нѣѡтъто зъло 50b (305b).

нзлнхѡвати, нзлнхѡваѣ, нзлнхѡваѣши *несв.* [1] ἐκτοκίζειν Давам под лихва: братѡу си не нзлнхѡвн серебра• нли брашьна• нли въсеѡ пнща 30b *Втор 23:19.*

нзлнати, нзлѣѣ, нзлѣѣши *св.* [2] ἐκκενοῦν Разлея, излея: н конѣ муръ тѡнхъ паче всѣхъ ароматѣ• мурѡ нзлнано нмѡ твоѣ 292d *Пес 1:2.* ♦ нзлнати срѣдѣце ἐκχεῖν τὴν καρδίαν Излея срѣцето си, разкрн мнслите и чувствата си: нзлѣнтѣ прѣдъ ннмъ срѣдѣца ваша тако бѣ помощъннкъ нашъ 9с *Пс 61:9.*

нзложнтн, нзложж, нзложнши *св.* [3] ἐκτίθεσθαι Разясня, обясня, изложѡ: о вѣрѣ рекъше о ѣднносѣщън оца н сна н стго дха• въ началѣ кннжнѣ доволнѣ нзложнхѡмъ 299с (156a, 301с).

нзлѣченнѣ, -га *ср.* [1] θεραπεία *Обр.* Излекуване: не днвнн гнѣва на съгрѣшъша оученнка• нѣсть бо подобно оуазвнтн• прѣжде нзлѣченъѡ дроужьнѡ 246с.

нзманлнтъ, -а *м.* [1] Ἰσραηλίτης Измаилтянин: нашъдъшемъ бо нзманлнтѡмъ: нашн лаврѣ... н въсѡ црѣкѣвънъѡ свѡщенъѡ съсоудъѡ разграблѣшемъ: мънозн оцн авнѣ отъвѣгоша 3с.

нзнесѣти, нзнесѣ, нзнесѣши св. [2] ἐκφέρειν, ἐξέλκειν Изнеса: ннчесоже бо не вънесохомъ въ мнрѣ съ• гавѣ же тако нн нзнесѣти чесо възможемъ 37b I Тим 6:7. // Обр. аще ли нзнесѣши словеса• нзндѣтъ сѣдн н сварн 80с Притч 30:33.

нзнциати, нзнциѣ, нзнциѣши св. [1] ἐνηγεῖσθαι Прен. Появя се: тнхоу бо сѣщѣ морю• въслѣплютъ долѣфнни• мнрѣномъ же оустроеннемъ• нзнциѣтъ глн блголѣпн 259d.

нзносѣти, нзносѣ, нзносѣши несв. [11] προσφέρειν, ἐκφέρειν, ἀναστρέφειν 1. Изваждам наяве, показвам: добрън члкъ отъ добраго съкровишта срца своего нзносѣтъ доброѣ 75a Лук 6:45. // Давам израз на чувство: всѣж гаростъ своѣ нзносѣтъ безоумьль 59с Притч 29:11. 2. Раждам (за земля, почва): земл... нзносѣшти же трѣннѣ н влѣуцѣтъ• неключима• н клѣтвѣы блнзъ 109с Евр 5:8. 3. Изричам, произнасям – за думи, слова: а не прннмѣн дара таковаго• да млѣунтъ н да не нзносѣтъ глѣ праздниъ отъ срца своего 133a (60a, 107b (2), 114d (2), 133b, 172c).

нзобнловати, нзобнловѣ, нзобнловѣши несв. [2] περισσεύειν 1. Имам в изобиліе: да ннчесоже лихѣ бѣдетъ• нѣ въ всен блтн да нзобнловѣтъ 250b. 2. Давам в изобиліе, наспорявам: можетъ же бѣ всѣж благодѣтъ нзобнловати въ васѣ 270a 2 Кор 9:8.

нзострѣти, нзострѣ, нзострѣши св. [1] ἀκονᾶν Обр. Наточа, наостря: покргн ма отъ сънма зѣловнвнхѣ• нжнѣ нзострѣши тако ороужнѣ гзкѣы своѣ 89с Пс 63:4.

нзоумѣти сѣ, нзоумѣѣ сѣ, нзоумѣши сѣ св. [1] ἐξιστάναι Прекаля, премина разумната граница в действията си: аще бо нзоумнхомъ сѣ рече то боу• аще ли цѣломѣдроуѣмъ то вамъ 290с 2 Кор 5:13.

нзоучати, нзоучѣ, нзоучѣши несв. [4] ἐκδιδάσκειν, ἐκπαιδεύειν 1. Поучавам, наставлявам, съветвам: томоужде же н пркѣ нзоучѣтъ нѣы• рече бо захарнѣ сѣдѣ правдѣнѣ сѣднѣ 149a. 2. Приучавам към нещю: а празнѣ зѣловѣ нзоучѣтъ трѣновѣ 186a (34b, 240c).

нзѣсѣти, нзѣмѣ, нзѣсн св. [1] мольнн нзѣденъ σιτόβρωτος Изяден от молци: богатѣство ваше нзгнн: н рнзы ваша мольнн нзѣденѣы бѣша 32b Иак 5:2.

нзѣти, нзѣмѣ, нзѣмѣши св. [9] ἀναιρεῖν, ἐξαιρεῖν, ἀφαιρεῖν, ἀπαιτεῖν, ἐκβάλλειν, λαμβάνειν 1. Извадя, измѣкна: лицемѣре• нзѣмн прѣвѣ брѣвнѣно нз оуесе твоего 107b Лук 6:42. 2. Отнема, взема: всѣко кѣде н зѣлаа таже намъ наведе вѣуьнѣн• нз-д-роукѣы нашаѣ нзѣметъ 173a. 3. Избавя, спаса: нзѣмн людн твоѣ отъ всеѣа страстн• н избавн отъ всего безаконеннѣа 305d (7d, 26b, 45b, 157c, 237b, 307c).

нзѣщнѣ, -ѣ ср. [1] по нзѣщнѣ κατεξάιρετον Най-вече, особено: клѣунтъ же сѣ всѣмѣ члкомѣ• все бо дѣхѣннѣ хвалнѣ га• по нзѣщнѣ чрѣнѣцѣмъ• анѣгелѣскоѣ въспрннмѣшнѣмъ жнѣѣ 227с.

нзѡщѣнѣ, -ѣн *прил.* [3] ἐξαιρετός, περιούσιος, ἄριστος 1. Особен, избран, подбран: аще слоушашете гласа моего• вждете ми люднѣ нзѡщѣнн• црско сщннѣ• азътъкъ стѣ 286а *Исх 19:5*. 2. Исключителен, необикновен: нѣнѣ же егда доспѣ• еже о истннѣ слово• потрѣбно мнѣхѣ вамѣ възложити ѿ тако дарѣ едннѣ бжѣи нзѡштѣнѣ 138с (233а).

нзѡщѣнѣ *нареч.* [2] ἐξαιρετός Най-вече, особено: се оубо всѣмѣ есть ключнмоу• нзѡштѣнѣ же сжштннѣмѣ отѣ житннскѣнхѣ вештнн разлоученомѣ 188с (34а).

нлннѣ *прил.* [1] Ἰλίου Илиин, който принадлежи на Илия: нѣ н Ἰλῖνο• н нелнсѣково• н ннѣхѣ житѣе• обрацешн таково• чнсто н непорочно 253d.

нлнѣ, -ѣ *м.* [7] Ἰλίας Илия: такоже н нлнѣ толнцѣмн днѣмн поста• самовндѣць славы гнѣа бѣ 21d (49d, 52а, 167с, 192а, 224а, 245b).

нлнѣвѣ *прил.* [3] Ἰλί Който е на Илий: н сна нлѣа офнн н фннѣс• не послоушаште гласа оца своѣго 87а (87b, 256d).

нматн, ѣмѣж, ѣмѣшн *несв.* [10] συλλαμβάνεσθαι Залавам, задържам някого: осташа же крѣпѣцнн рабн хвн въ лаврѣ: не хотѣше оставити мѣста: варварн же нмавѣше га: н по мѣногѣ днн моуѣнѣше: непѣщѣжѣше• нмѣннѣа оврѣстн 3d. *Субст.* ѣмѣнн ὁ δρασσόμενος Този, който се държи за нещо: такоже ѣмѣнн за стѣнѣ• н гонѣн вѣтрѣ такожде ѣмѣнн вѣроу соннѣмѣ 178с *Суп 34:2*. ♦ вѣрж нматн πιστεύειν, ἐμπιστεύειν, πείθεσθαι, ἐπέχειν Вярвам: молнѣмѣ тѣ правѣдннѣе рѣштн людѣмѣ• да сѣ вѣшѣа не прѣльштѣнн въ слѣдѣ рекомааго іса• тебе во всн вѣроу емѣмѣ 151с. ♦ мѣздѣ нматн δωροληψία Вземам подкуп: гоуѣнѣ сѣ мѣздонмѣць• а не любнѣн мѣзды нматн жнѣвѣ вѣдетѣ 26а *Притч 15:27*. □ нматн сѣ Заемам се, залавам се да правѣ нещо: +сѣжамѣ емѣмѣ сѣ+ нмѣмѣ оубо възлюбленнн• тѣлесѣнѣнхѣ н дхвнѣнхѣ трѣдѣ• н похотѣ отѣ насѣ отндетѣ (гласа) 157с (26d, 71d, 178а, 178с, 279b).

нмѣльннѣ, -а *м.* [2] ἰξευτής Ловец на птици: отѣлоуѣааа бо сѣ• подовѣнѣ есть пѣтнцн• отѣлетѣвѣшн своѣго гнѣзда• н на мѣсто отѣ мѣсто прѣпарѣжштн• таже оудовѣ оуловннѣа есть• всѣкомѣу нмѣльннѣоу н ловѣцѣ 167b (167b).

нменнѣ, -ѣн *прил.* [1] ὀνομαστός Известен, познат: аште оубо снѣе бжѣн възлюбѣтѣ дѣщѣрн ѣлѣа• снрѣѣкъ слаѣтѣ ѣлѣа• то отѣ тѣхѣ родѣтѣ сѣ юже штѣдове• отѣ вѣка нменнѣнн 154с.

нменованнѣ, -ѣ *ср.* [1] ὀνομασία Назоваване: не проуѣан клѣтѣѣ оустѣ свохѣ• н нменованнѣмѣ стѣго не овѣкнн сѣ 134b *Суп 23:9*.

нменоватн, нменѣж, нменѣшн *несв.* [16] ὀνομάζειν, καλεῖν, προσηγορία Наричам, назовавам: сего радн лнхвоуѣщен• нечнстн н жестѣцн• нменѣшн соуѣтѣ 30а. // Изричам, споменавам: да отѣстоупнѣтѣ отѣ неправѣдѣтѣ• всѣкъ нменѣшн нмѣа гнѣ 204а 2 *Тим 2:19*. □ нменоватн сѣ ὀνομάζεσθαι Наричам се, назовавам се:

КАТОЛИЧЪСКАА БО ЦРКЪТЪ НѢСТЬ НАРЕЧЕНА ИМЕНЕМЪ ЧЛѢЕМЪ• НЪ ВЪСН ВЪ НИМЪ ГА НАШЕГО ІУ
ХА• КРЪСТЪЯНИИ ИМЕНΟΥЕМЪ СМ 299b (7b (2), 17d, 26c, 48d, 92a, 106d, 229b, 250d,
257c, 281a, 299a, 302a).

нинарни *м. мн.* [1] **ἡμιάρειοι** Название на ерес: съ подѣланъимъ ересъимъ... нхъже имена
сжтъ сн• $\bar{\alpha}$ снмоннанн: $\bar{\beta}$ менадрнанн... не маркелнанн: нг нинарни 301b.

ниѣнне, -на *ср.* [20] **χρήματα, κτήμα, τὰ ὑπάρχοντα, ὑπαρξις** 1. Имот, имущество:
зѣло бо пользѣно естъ намъ• егда познавъшиемъ намъ пѣтъ благоустыа• абые вса
соущаа оу насъ ниѣныа распродати 193a. // Притежание, притежаване: чан
боудущиннхъ благъ... тоу бо тѣщнтъ сѧ быти• ндеже сътѣжанныа ниѣныа• рекъше
желанне поравоцено имать 283b. 2. Богатство: ниѣнне тѣштно събрѣаемо съ
безаконнемъ: тѣштетъно бѣваетъ 27c *Притч 13:11*. // Съкровище, имане: варварн
же нмавъше іа: н по мѣногъи дѣни моуунвъше: непѣщжжще• ниѣнниа обрѣсти 3d. ♦
небрегы ниѣнниа **ὁ ἀκτήμων** Който не е сребролюбив, не обръща внимание на
богатството: сребролюбивъ црѣньць: дѣлаеть прилѣжно• а небрегы ниѣнниа: матѣвахъ
прилежнтъ н чѣтеннхъ 23a. ♦ мѣногое ниѣнне **φιλοχρηματία** Голямо богатство:
лнхонмъцъ же сътостн не имать мѣногаго ниѣнниа: егда бо мѣногъ сътѣжнтъ: пакъи
нномоу въсхоцетъ 31d (18d, 26c, 31a, 36b, 36c, 51d, 168b, 191d, 193c (2), 194a,
198c, 213d, 276b).

ниѣтн, нмаамъ, нмаши *несв.* [225] **ἔχειν, κτᾶσθαι, ἀσκεῖν, κομᾶν, δύνασθαι** 1. Имам,
притеживам: дшж моантвоу имать съпострадавѣн• нсточника бо такога ниѣиа• вса
нсточнтъ добраа• аще ниѣнне имать• то даеть 198c. 2. Располагам: съпоможеш ли
сътѣлесъннкоу своемуу: нмаши н варѣштѣа тѣ въ въскрѣсенни съпоможениж послоуха:
а не въздыхажшта на тѣа 29a. 3. Смятам, считам: аште бо бѣхомъ вѣдѣли іако
пришлѣкци есмъ на земан• н ниѣли бѣхомъ нѣнѣшнѣа тѣльна... то не бѣхомъ
похотѣвали не нашнхъ• малолѣтънѣнхъ 155a. 4. Минава, навършва се – за време:
сего н азъ видѣхъ• н мнози отъ минхъ• небо не имать трни лѣтъ• зѣлоѣж
съмирѣтѣж дшоу отъврѣ 180c. 5. В съчетание с абстрактно съществително – за
означаване на действието, названо със съществителното: неправѣдно оубо естъ
ниѣтн ненавстн• на еднноплеменъника н едновѣрѣнника• н сънаслѣдѣнника црѣа
невсъ 122a. 6. С модална отсянка – мога в състояние съм: отъ колнка зѣла
нзбавилъ нѣ естъ въ• н что мѣ недостонни нмаамъ въздати нмоу 206d. 7.
Спомагателен глагол за изразяване на бъдещи действия: мѣ оубо мѣнѣштен сѧ
вѣдѣтн кѣннѣи н не хранѣште: лнше нмаамъ осжженн быти пауе не вѣдоуштиннхъ
45d. *Субст.* нмын, ниѣян **ὁ ἔχων, ὁ κекτημένος, ὁ ἐταιριζόμενος** Този,
който има, располага с нещю: ниѣян заповѣдн мога н съблюдаа іа• тѣ естъ любан
мѧ 291d *Иоан 14:21*. ♦ ниѣтн всѣдѣж **κτᾶσθαι συντυχίαν, ἔχειν συντυχίαν**
Разговарям, общувам: тѣмъже бѣхѣма не велмо нѣ естѣ съ женож посѣдѣтн лн
ниѣтн всѣдѣи отънѣдѣ 41d. ♦ враждѣж ниѣтн **ἔχθραν ἔχειν, ἀπεχθῶς
διακεῖσθαι** Испитвам омраза, злоба, настроен съм враждебно: на члѣа же не
достонтъ враждѣгы ниѣтн 116d. ♦ довѣлъ ниѣтн **αὐτάρκειαν ἔχειν** Имам

достатъчно количество, задоволен съм: можете же въ всъж благодарѣть нзвнловати въ васъ• да о всѣмъ всегда всъж довлѣль нмоуше• нзбѣтѣкоуиете въ вса дѣла благаа 270а 2 *Кор 9:8*. ♦ нзволюне нмѣтн *προαιρεῖσθαι* Имам желание, желая: кѣждо тако же нзволюне нмать срдцмъ• обаве не отъ скрѣвн• нн ѿ нжда 28а 2 *Кор 9:7*. ♦ нмѣтн кого въ любѣвь *ἠγαῖσθαι τινα ἐν ἀγάπῃ* Проявям обич, любов към някого: молнмъ же въ брѣи вѣдѣтн трѣждаицаа сѣ въ васъ• н прнставннкты вашѣ о гн• н наказайцаа въ• н нмѣтн та прѣнзлнха• въ любовъ за дѣло нхъ 282с 1 *Сол 5:13*. ♦ обгнван нмѣтн *εἰωθῆναι* Свикнал съм, навикнал съм: лоукавнн бо вѣсн обгнван нмоутъ пауе въсего жнвота• на тѣшнвѣта вѣрнѣца• н вѣспнщннѣ колѣща жнтнѣ• острнтн ороужнѣ напастѣн 189а. ♦ повѣстѣ нмѣтн *θρύλημα ἔχειν* Порицавам, осмивам: нѣнѣ же гжсн есмъ нмъ н ма повѣстѣ нмжтъ 105b *Иов 30:9*. ♦ на оумѣ нмѣтн, въ оумѣ нмѣтн *κατὰ νοῦν ἔχειν, ἐν νοῦ ἔχειν* Имам предвнд, помнѣ: соушен подъ благодарѣтѣж• прнсно на оумѣ нмоутъ своѣ прѣгрѣшенѣа 206с. ♦ оупѣваннѣ нмѣтн *ἔχειν ἐλπίδα* Будя доверне, надежда: аште вндншн мжжа напрасна въ словесехъ• разоумѣван тако оупѣваннѣ нматъ пауе егѣ• безоумѣнѣн 56а *Притч 29:20*. ♦ не нмѣтн *ἐνδεῖσθαι* Нуждая се: лоуѣ мжжъ въ вѣустнн + сѣвѣ+ работѣа• неже нже чѣстѣ сѣвѣ• облагѣтѣ• н не нмѣ хлѣба 96с *Притч 12:9*. *Субст.* немѣн *ὁ χρεῖαν ἔχων* Нуждаещнѣ се: крадѣн• кѣ томоу да не крадетѣ• пауе же да трѣждаетѣ сѣ дѣлаа роукама свонна благае• да нмать подаатн немноуштнмоу 92а *Еф 4:28*. ♦ нмѣтн чѣто на кого *ἔχειν τι κατὰ τινος* Испнтвам лошо чувство, неприязн към някого: аще бо нмашн ѣто на брата своего• н не прѣстншн егѣ• не вѣдетѣ прннато ннкѣгдаже моленнѣ твоѣ 230с. ♦ нмѣцаа въ вѣвѣ *ἢ ἐν γαστρὶ ἔχουσα* Бременна жена: тѣгда вѣнезапж нападетѣ нхъ всегоубнтель• такоже н болѣзнн нмѣцаа въ вѣвѣ не оубѣжатѣ 227а 1 *Сол 5:3* (4а, 5а, 5с, 6d, 9а (3), 9d, 10а, 13а, 19а, 23b, 23с, 25а, 25b, 28d, 29с, 31d (2), 32а, 35с, 36а, 37b, 39b (2), 41d, 42b, 43с, 44а, 44с (2), 48b (2), 50а (2), 50b, 52а, 53с, 54d, 55а, 55d, 56d, 57с, 61с, 63b (2), 63с (2), 64с, 65а, 65d, 66d, 67с (2), 70с, 71d, 76b, 79d, 80с, 81с, 81d, 84с, 85с (2), 86b, 91с, 92а, 92с, 94b, 96d, 97с, 101b, 102с, 102d, 103с, 104с, 105b, 106а, 106b (2), 107d, 108а, 110а, 116а, 117а, 122b, 122d, 125d, 126с, 127а, 128с, 128d, 131d, 141b (2), 141d, 142b, 142с, 146с, 155b, 159а (2), 160а, 161а, 163а, 168b, 168с (2), 172b, 174а, 175а, 175b, 177а, 179d, 181с, 183d, 187d, 192b, 193с, 194а (2), 194b, 195d, 196b, 198с, 198d, 199а (2), 199с, 201b, 203d, 204а, 206а, 207а, 209b, 210а (2), 210с, 211с (2), 213b, 215d, 216с (2), 217b, 217d, 218d, 221d, 222а, 228d, 230b (2), 232с, 236с, 238d, 241а (2), 243b (2), 243с, 244а (3), 244b, 251а, 251с (2), 252d (2), 257а, 260d, 266d, 268b, 272d, 273d, 275с, 276d, 277с, 280d, 283b, 283d (2), 285а, 286а, 287а, 287с, 288а (3), 290а, 292а, 292с (2), 294с, 296b, 297с (3), 297d, 300а, 302d (2), 307d, 309а).

нма, нмене *ср.* [55] **ѣнома 1.** Име, название: не тѣунж бо нменемъ простомъ стѣн стѣ естѣ• нѣ всѣмъ стѣ естѣ• тѣломъ н дѣмъ 54а. // Авторитет, репутация: нзволюѣ нма добро нежелн богатѣство много 33а *Притч 22:1*. **2.** Лицето, което носи дадено име: сего радн възнесж тѣ црж мон вже мон• н блшж нма твоѣ въ вѣкты 65b *Пе 144:1*. ♦ въ нма *ἐν (τῷ) ὀνόματι, εἰς (τὸ) ὄνομα* В името на някого, заради някого: не обндлнвѣ бо вѣ забѣтн дѣла вашого н любѣве• ѣже

ГВНСТЕ ВЪ НМѦ ЯГО• ПОСЛОУЖЪШЕ СЪТЪНМЪ• Н СЛОУЖАЩЕ 191с *Евр 6:10* (6b, 9b, 9d, 26a, 47b, 92a, 112a, 123b, 134c (2), 152c, 163c (2), 163d, 169a, 172d, 204a, 228b, 230b, 230d, 234d, 247c, 264d, 265c, 267c, 267d, 270c, 273c, 280a, 282d, 283a, 289c, 292a, 292d, 296c, 299a (2), 299b (2), 300c (2), 301c, 302a (2), 304c, 305b, 306b, 306c, 307a, 307b, 307c).

ННАУЕ *нареч.* [1] ἔτι И още, освен това: ТЪГДА ВЪЗЪПЪИШИ Н ВЪ ОУСАТЪШНТЬ ТѦ• ННАУЕ ГИЩЮ ТН• РЕЧЕТЪ• СЕ ПРНДОХЪ 211а *Ис 58:9*.

ННОГДА *нареч.* [4] ποτέ Преди време, някога: ВЪНЕМИН СЕВЪ• ЕДА ГДЪ Н НАСЪЩЪ СѦ ЗАБЪДЕШИ ГА БА СВОЕГО• Н ОТЪВРЪЖЕШИ СѦ ЯКО ННОГДА ВЪЗЛЮБЛЕННИ ЛЮДНЬ• НЪНЪ ЖЕ БГОМРЪЗЪЦН 130d (130b, 157a, 201d).

ННОМЪСЛЪНЪ, -ЪН *прил.* [1] *Субст.* нНОМЪСЛЪННИ **μονοτρόποι** Единомислещите: ГЪ ВЪСЕЛДЕТЬ ННОМЪСЛЪНЪТА ВЪ ДОМЪ 224d *Пс 67:7*.

ННОПЛЕМЕНЪННЪ, -А *м.* [4] (ὁ) ἀλλόφυλος, ἀλλογενής Чужденец, другоземец: СѦ НННУВА• УФОНН• Н ФННЕСЪ• НЕ ПОСЛОУШАВЪША ГЛАСА ОЦѦ СВОЕГО• КНВОТЪ ВЪЖЪН ВЪ РЪЖКЪ ННОПЛЕМЕНЪННОМЪ ПРЪДАТЬ 256d (120b, 137b, 215c).

ННОРОДЪЦЪ, -А *м.* [1] ἀλλογενής Чужденец, другоземец: ПОКРЪ БЕУЪСТЪЕ ЛНЦА НАША• ЯКО ВЪННДОША ННОРОДЪЦН ВЪ СТАА НАША 144d *Иер 51:51*.

ННОУАДЪ, -ЪН *прил.* [2] **μονογενής** Единороден, единствен (за Исус Христос): ПОМАНИ У ВАКО ТОЛНОУИЖ СВОИЖ О НАСЪ БЛАГОСТЪНЪЖ• Н РАСПАТНЬ ННОУАДАГО СНА ТВОЕГО• Н СЪПОУСТН НАМЪ ЩЕДРОТЪ ТВОѦ 308а (304c).

ННЪ, ННА, ННО *местоим.-прил.* [103] ἄλλος, ἕτερος, ἐκεῖνος, ἀλλότριος, ἄλλοτε 1. В собственно относительна функция – друг: съмѣренън н дѣло нмъ дхвно• УЪТЪ СЪТЪНА КННЪТЪ• ВЪСЕ НА СѦ РАЗОУМЪВАЕТЪ• А НЕ НА ННОГО 146с. 2. Като прилагателно име: а) Друг, не този: н ННЪЖЕ НЕ НМАТЪ ОБРЪСТН ВЪ ВЪСЕН ПАЛЕСТНННН: НН ВЪ ННОМЪ ОБЪЩЕННН: ТАКОГО ДХОВЪНА ОУСТРОЕНННА 5с; б) Различен: подобниъ н мъ сѦ влѣхвомиъ• НЖЕ НЕ ТЪУКЪЖ НЕ ОУВОИША СѦ НРОДА• НЪ Н ПОРОУГАША СѦ ЕМОУ• ННЪМЪ ПЖТЕМЪ ОШЪДЪШЕ НА ЗЕМЛЮ СВОИЖ 217с; в) Останалият, останалите: НОУЖДЪНО МН ГВЛАИЕТЪ СѦ• ПОВЪСТЪНО СТВОРН ТЕВЪ УЕСТЪНЪН ОУЕ НЕВЪСТАТНЬ• ВЪШЕДЪШЕИ МН НЪНЪ РАЗОУМЪННЬ• ТАКОЖДЕ Н СЕ• ПОТРЪБНО ЖЕ МНОИЖ СЛОВЕСЪЕ ИЖЕ О ЦРЪТВЪ• ПАУЕ ЖЕ ННЪХЪ ВЪСЪХЪ 298b. *Субст.* нНА ἄλλα Други неща: НЕ ННА ВО ПНШЕМЪ ВАМЪ• НЪ ЯЖЕ УЪТЕТЕ Н РАЗОУМЪВАЕТЕ 126с 2 *Кор 3:12*. ♦ ННЪ... ННЪ ἄλλος... ἄλλος Един... друг: ННА ВО ЛЮБЪН КРОМЪЩЪНННХЪ МНРА• ННА СЖЩННХЪ ВЪ МНРЪ 220а (2). ♦ ННОГО РОДА ἀλλογενής Който е от друг народ: такожде н РОУТЪ МОАВНТЪНЪННН• ТЪШТН СВОЕН• СЕ ДА ТВОРНТЪ МН ГЪ... Н ННОГО РОДА СЖШТН ПОСАЖЕ ЗА ВООЗА• Н РОДН ДЪДА ДЪДВА 167d. ♦ ВЪ ННЪХЪ ἐν ἄλλοις В друг случай, другаде: ПАВЪ ЖЕ РЕЧЕ• ОВЪМЪ ЖЕ НЗ-Д-РЪВЪНННА• Н ПРОТНВЛАЖШТННМЪ ЖЕ СѦ ОУВО НСТННЪ• ПОВННОУЩЕМЪ ЖЕ +СѦ+ НЕПРАВЪДЪ... Н ВЪ ННЪХЪ• ЯКОЖЕ НАННН• Н АМЕРН ПРОТНВНСТА СѦ МОСЕОУ• ТАКО Н СН ПРОТНВАТЬ СѦ НСТННЪ 121а. ♦ ННЪМЪ ДЪЛААН ἀλλοτριόκαματος Този, който се

туди в полза на други: пренсно во сѣннекажштен• въсоуе троудатъ сѣ: н ннѣмь дѣлажште обрѣтажтъ сѣ 32b (6с, 9с, 14а (2), 15а, 15d, 16d, 26а, 30b, 31d, 35b (2), 36а, 39b, 42d, 45а, 46b, 48с, 49а, 50d, 52а, 59с, 60d, 65с, 65d, 71b, 71с, 75с, 75d, 77d, 82с, 84d, 88b, 89с, 92d, 93d, 95а, 97d, 100d, 106с, 110b, 112b, 115b, 120b, 120d, 125b, 128d, 132d, 134с, 135с, 136а, 136с, 138d, 147а, 158с, 162а, 165d, 176b, 178а, 179с, 188b, 191b, 196с, 201с, 203d, 209d, 211b, 211с, 213b, 215а, 215с, 216а, 218d, 235d, 239с, 241b, 243а, 253d, 260а, 262d, 265а, 267b, 267d, 269с, 271а, 271d, 281d, 284с, 290d, 291d, 293а, 299а, 302а).

ннѣде *нареч.* [2] ἄλλαχοῦ, ἐπάγειν На друго място, другаде: такожде же н павль прнсылала рече: сжтъ во мнози непокорнви сжисловьннцн... н ннѣде• нво ѿгда бѣахомъ въ васъ• се запрѣштаахомъ 80d (226d).

ннѣжде *нареч.* [3] ἄλλαχοῦ На друго място, другаде: н прнводнтъ• н гъ отъкрываетъ образъ нхъ въ днь онъ• еже сѣ събѣты• такоже непыштоуж въ нтынѣшьннх прнходъ хладѣнскън• глетъ же ннѣжде• дѣвнца не съгладован 45b (81d, 166а).

ноакнмь, -нн *прил.* [1] τοῦ Ἰωακίμ Който е на Йоаким: н дроугаа +анна+ акнмила• (sic!) плаущн сѣ н просащн• въ садуу своємъ о чадѣ• прнпатъ стжжъ дѣвж марнж 237а.

ноанъ, -а *м.* [24] Ἰωάννης, ἐκεῖνος, αὐτός Йоан: бездомьнн• подобнтъ нлнн н ноанноу обрѣтаетъ сѣ 192а (29с, 36d, 50а, 94d, 122b, 126d, 127b, 131b, 139d, 209а, 224а, 225а, 242а, 245b, 253с, 273с, 276а, 276с, 278d, 291b, 294b, 300с, 302с).

ноаньнъ *прил.* [1] Ἰωάννου Който е на Йоан: рѣша н ѿ нпакоеѣ братѣ нваннн• тако вндѣвъ н ведома на сѣмрктъ клеветьннкъы его• раскаавъ сѣ• прнпаде емоу гла 262а.

ноаньнъскъ, -ын *прил.* [1] κατὰ Ἰωάννην Който е от Йоан: ѷано во естъ въ-ноаннъсѣѣмь евангелън• гла же едннъ оуѣеннкъы его• нжда снмонъ• некарнотѣнннъ 92b.

новль, -нн *прил.* [2] τοῦ Ἰώβ Който е на Йов: нво н нован дроугн• поносаште емоу глаахоу• кѣде естъ домъ кѣнажън 111b (12d).

нововъ *прил.* [1] τοῦ Ἰώβ Който е на Йов: казаньн во еже на бжжъ• напоследокъ дръзостьно бждетъ въ мнозѣ ослабѣ• аште н добраа отъ насъ• многашдъты отъемлетъ гъ• такоже богатъство новово 173а.

новъ, -а *м.* [32] Ἰώβ Йов: мгы оубо рьцѣмъ съ нвовомъ• аще же н бѣхъ съ смѣшннкъы• сн мнѣ сѣтоваа да бжджтъ 207с (17b, 24с, 26с, 50d, 72с, 79с, 105b, 107а, 111d (2), 113b, 124b, 124d, 139с, 156d, 158d, 164b, 174d, 179с, 195с, 199а, 201а, 210с, 213b, 215b (2), 219b, 234с, 236d, 241b, 264с).

нознѣ, -ѣ *м.* [1] Ὀζίας Озия: понеже въто зѣло творашн нознѣ• када боу• въто лн саоуль жьрѣ 81с.

нонль, -ѣ *м.* [3] Ἰωήλ Йоил: рече же н прѣкъ нонль осѣнтте поштене: проповѣднтѣ слоуженне 22а (17b, 237с).

нонафанъ, -а м. [1] Ἰωνάθαν Йонатан: тѣмъже се явѣтъ съвѣдѣты• нонафанъ еиъ саоуль•
възлюбви двѣа въсѣмъ срцеми• пауче люблѣныа жены 208с.

носедековъ прил. [1] Ἰωσεδέκ Йоседеков, който е на Йоседек: сего бо ради и повелѣвають
отънати• скверныи ризы• носуосу нвоседековоу• и облѣци са въ подиръ 196а.

носифъ прил. [1] τοῦ Ἰωσήφ Йосифов: како же егѣптѣнъинн• не възороу ли носифю
въсхотѣ плѣтъножъ любвьвѣж• сжштааго чнста 41с.

носни, -ѣа; носни м. [3] Ἰωσήφ, Ὡσηέ 1. Йосиф: не съ ли естъ тектоннштѣн снъ марнннъ•
и братъ же наиковоу и носни 105d *Марк 6:3. 2. Осия*: рекатъ бо еси пркомъ носннми•
нарекж не люди моиа люди моиа• и не възлюбленжж моиъ възлюбленж 294а (199b).

носифъ, -а м. [7] Ἰωσήφ Йосиф: и носифъ же не тѣмъж не възмыстн братннн своен• нъ• и
плака са на чын отъ любвн мѣногты 113d (49b, 49с, 113b, 118с, 239а, 249а).

ноторовъ прил. [1] τοῦ Ἰουδῶρ Който е на Йотор: съ бми же и бесѣдоуѣан носн• не
отъврже съвѣта новтѣрова• нъ и еанко рече емоу• благовола все створи 177а.

ноторъ, -а м. [1] Ἰουῶρ Йотор: такоже и бжън събесѣдннкъ носн съмѣрла са• не
отъврже съвѣта тѣстн своего нотора 145d.

иракленн м. мн. [1] ἱρακλεωνῖται Ираклеонити, последователи на Ираклеон (ерес): съ
подѣψангынн иересынн... нхъже нмена сжтъ сн• α̅ снмоннанн: β̅ менадрнанн: γ̅
саторннанн... δι маркосън: ει коловатън: εῖ иракленн 300d.

ирннѣн, -ѣа м. [1] Εἰρηναῖος Съчинение, свидетельство от св. Иринеи: таковъ что
оврѣтаемъ въ ирннѣн• рече бо ++ бгословъчн нваннѣ• тако видѣвъ етера ижношж
красьна• наоучнвъ и и крѣстнвъ• рече градноумоу епискоупж 276а.

иродъ, -а м. [2] Ἠρώδης Ирод: подобнми и мты са влѣхвомъ• нже не тѣмъж не оубоаша
са ирода• нъ и пороугаша са емоу• ннѣмъ пжтемъ ошѣдъше на землю свою 217с
(60d).

исаавъ, -а м. [1] Ἰσαῦ Исав: ѣано бо естъ въ бытнн• тако поа исавъ отъ иноплеменннкъ
женѣ• и бѣасте те ревъноушштн исаакоу и ревецѣ 120b.

исаакъ, -а м. [3] Ἰσαάκ Исак: рече же ревека къ исаакоу• възнегодовахъ жнтне мои•
дѣштероу ради сновъ хеттеовъ 120b (5с, 120b).

исанннъ прил. [1] τοῦ Ἰσαίου Исаев, който е на Исаия: сътвори же надъ нннн обѣчѣноне
правно: прнрече нмъ исаннно слово глжшеи: мжжн правдннн въземлютъ са 4b.

исаннѣ, -ѣа м. [29] Ἰσαΐας 1. Исаия: исана же окаяна• въ вниѣ прѣбываѣща глаше: люте
квасъ гонѣннми: жндощннми вечера 17а. 2. Книгата на пророк Исаия от Стариа
завет: и въ законѣ ѣано естъ• и рече гъ• дша таже створи роукожъ грѣдостъ•
нстѣреть са отъ люднн• и въ исанн• и погоубажъ вса грѣдъа 98с (9d, 22с, 25d,

45a, 70a, 78a, 93b, 96c, 102d, 105a, 117b, 131d, 142c, 142d, 164a, 165c, 176a, 182d, 195a, 197d, 210d, 216d, 224b, 239c, 265c, 266d, 282a).

искакатн, искакуж, искакуешн *несв.* [1] **προσπηδᾶν** *Обр.* Изскачам, излизам: естѣ егда въ пнрѣ искауетѣ• тѣштеславне мѣслѣ глати велѣ безъ врѣмене 55с.

исканнѣ, -та *ср.* [2] **ζήτησις, ἔρευνα** Изследване, проучване: егда видѣтъ кого спѣшиѣ поижца• или молнтвѣ дѣжца• тѣгда вѣлагажѣ помышленна нѣкѣхъ вѣщи• ноуждѣнѣхъ дѣжжѣ оумѣ на исканнѣ нхъ 228d (229a).

искарнотѣннѣ, -а *м.* [2] **ὁ Ἰσκαριώτης** Искариот – прозвище на Юда: гла же едннѣ оуеннѣтѣ его• нжда снмонѣ• искарнотѣннѣ• вѣсо радн мѣро сѣ не продано вѣ на трѣхъ сътѣхъ пѣнѣзѣ н дано ннштннѣтѣ 57a (92b).

искатн, нщж, нщешн *несв.* [49] **ζητεῖν, ἐκζητεῖν, ἐπιζητεῖν, ἐρευνᾶν, ἐπιδίωξις 1.** Търся някого, нещо: проснѣ н дастѣ сѣ вамѣ• нщѣтѣ н обращѣтѣ• тѣцѣтѣ н отѣврѣзѣтѣ сѣ вамѣ 234d *Мат 7:7.* **2** Стремя се, към някого или нещо: нщѣмѣ же по словесн его прѣжде црѣса бжѣа н правѣдѣ его• да сѣ зѣмльнѣмн н нѣснаа наследоуѣмѣ 217с *Мат 6:33.* **3.** Търся начин, средство да направя нещо: аще кое острогнѣвѣе нандетѣ• абѣ дѣхъ стѣн вѣстѣжнѣтѣ• не нмѣ мѣста унѣта• н нщѣтѣ отѣстѣпнѣтн• занѣ не нмѣтѣ мѣста слоужнѣтн гю 243b **4.** Искам, изисквам: аще вѣзвѣстн тн сѣ улуе что добро• или вѣсо нщѣтѣ гѣ отѣ тебе• не творнѣтн соудѣ• н любнѣтн мнлостѣ 199b *Мих 6:8.* *Субст.* нщѣн **ὁ ζητῶν; нскжщѣн, нщжщѣн οἱ ζητοῦντες, οἱ ἐκζητοῦντες, οἱ ἐπιζητοῦντες, οἱ ζηλοῦντες а)** Този, който търси нещо; тези, които търсят нещо: всѣ бо просѣн прнѣмлетѣ• н нщѣн обращѣтѣ• н тѣкѣоуѣмоу отѣврѣзѣтѣ сѣ 308b *Мат 7:8; б)* Този, който се стреми към някого или нещо; тези, които се стремят към някого или нещо: азѣ любѣщама ма любѣю• нскоуѣн же мене• обращѣжѣ разоумѣ 290d *Притч 8:17.* ♦ догѣматѣ нскатн **δογματίζειν** Проповядвам: н повѣдавѣ нмѣ явлѣшааго сѣ нмоу днѣавольска дѣаннѣ обрѣза сѣ н нюдѣствова• н женж поѣа• н абѣе явѣк по нюѣденхъ• на крѣстѣанѣ догматн нскаше 180с (15b, 20b, 28b, 35a, 37c, 55d, 65b, 66a, 77b, 77c, 80b, 96a, 96b, 97b, 100c, 115c, 117c, 117d, 118a, 135c, 152d (2), 153d (3), 158d, 161c, 176b, 185c, 202a, 244b, 246d, 251a, 259b, 268d, 270b, 276c, 284d, 286c (2), 293b, 308b).

исклѣватн, нсклюж, нсклюешн *св.* [1] **ἐξορύσσειν** *Обр.* Изкълва: отѣлоуѣаан бо сѣ• подобѣнѣ естѣ пѣтнцн• отѣлетѣкѣвшн своѣго гнѣзда... всѣждоу сѣтн• н пржжалн нмоу полѣклан сжѣтѣ• разоумѣннѣмн нмѣльннцн• н ловѣцн• нѣ н вѣсхѣтѣннцн вранн нсклюжѣтѣ нмоу оун 167b.

нсконѣватн сѣ, нсконѣваваж сѣ, нсконѣваваешн сѣ *несв.* [1] **ἐκλείπειν** Чезна, умирам: желѣтѣ н нсконѣваветѣ сѣ дша моѣа вѣ дворѣ твоѣа гн 189d *Пс 83:3.*

нсконѣватн сѣ, нсконѣваж сѣ, нсконѣваешн сѣ *св.* [2] **ἐκλείπειν** Приближа се към своя край, към смѣртѣа сн: ранѣ же твоѣа отѣннн отѣ мене• іако отѣ крѣпостн роукѣ твоѣа азѣ нсконѣвахѣ сѣ 183b *Пс 38:11* (229с).

нскоренати, нскоренатаѣ, нскоренатаѣшн *несв.* [1] ἐκρίζουθ^ι Обр. Изтръгвам: млтва оца• оутвърждаеьть домты ѱадть• клатва же мтрнм нскоренаеть до основаннѱ 239d *Сир* 3:9.

нскра, -ты ж. [2] σπινθήρ Искра: такоже нскра моуднвтъшн• въ плѣвахть въземеьть пламты• тако паматть женты прѣвтыважштн въжнзаеть похоть 40с (120d).

нскръ *наrech.* [2] ἀμέσως Близо: еьтѱ оубо начало свщныѱа• обьѱатно по прѣданому словесн• вѣѣхть еѱа свщныхть веишьн ыннть• нимты вѣѣхть въшьн• еже о възѣ нскръ тврѣдѣ стоѱатн• н прѣвтънмь отъ него вѱоѱавленнн снѱатн 273d. ♦ нскръ вьитн πλησιάζειν Подобен сѱм: дѣвѣство нскръ оубо еьтѱ цѣломоудрнѱа• вьисоуѣе же н того н проунихть добрънѱ сь• антьгмѱтъ равтъно еьтѱ 51d.

нскръннн *прил.* [54] *Субст.* ὁ πλησίος, ὁ πλησίον, ὁ πέλας, ὁ ἀδελφός Ближен, близък, приятел: сѱ же сѣврѣшентьѱа любѣвьѱе еьтѱ еже радовати сѱ о спѣканнн ѱскрънааго 125d. ♦ любѱщен нскрънаѱ оἱ φιλοπλουσῖοι: Тези, които обичат ближните си: н посѣщенне еднносѣннн• н еднножнтельно еьтѱ странънолюбвьѱ• н ннщѱлюбвьѱ• ѱжже бо еьтѱ трнпрамѣнно тврѣдо• паѱе же свѣтнльннктъ• трѣксѣтънѱтъ• оьѱаѱага любѱѱага нскрънаѱа• н болѣзнюлюбвьѱцѱ• н настаѱлаѱа въ жнзнь вѣрънжѱж 214b (10d, 29a, 47d, 72d, 75c, 75d, 89b, 89d, 91b, 93a, 94a, 96c, 102c, 104b, 109b (2), 110d, 115b, 115c (2), 124d, 127a, 127c, 128a, 133c, 135c, 138d, 139d, 140d, 141c (2), 148a (2), 148b (2), 148c, 149a, 150c, 153c, 156b, 158c, 200d, 201c, 202c, 208b (2), 208c, 241d, 242c, 243a, 257b, 261c, 290d).

нскоупати, нскоупаѱ, нскоупаѱшн *несв.* [1] ἐξαγοράζεσθαι Иползвам добре, оползотворявам: нскоупажште вѣкмѱ тако дьнн зълн сжть 82d *Еф* 5:16.

нскоупнтн, нскоупѱ, нскоупншн *св.* [7] ἐξαγοράζειν Изкупа греховете на човечеството (за Христос): томоу бо печалть иьтѱ о насъ• тако своеѱ крѣвьѱж нскѱпнввьшѱ нтъ 66d. ■ нскоупнтн сѱ ἀποδίδόναι Откупа се, освободя се от дълга си: въ тъмьннцѱ вѣврѣженъ вждетъ• н обѣѱаемтъ н внемтъ• донтьже нскоупн сѱ вьсеому дългѱ своеому 229b (163d, 164d, 263d, 265d, 305c).

нскоуплатн, нскоуплаѱ, нскоуплаѱшн *несв.* [1] ἐξαγοράζεσθαι Иползвам добре, оползотворявам: блюдѣте сѱ рече како ходѱте• не тако немждрн• нъ тако прѣмждрн• нскоуплажште вѣкмѱ• тако дьннн зълн сжть 131a *Еф* 5:16.

нскоуповати, нскоупоуѱ, нскоупоуѱшн *несв.* [2] ἐκπρίασθαι Откупавам, изкупавам: нзѱѱавлн вѱдомтъѱа на сѣмръть• н ѱскоупоун оубнѱѱемтъѱа не ѱадн 199с *Притч* 24:11. ■ нскоуповати сѱ εἰσπράττεσθαι *Прен.* Откупавам се (за сторени грехове): нн ѱмамтъ въ оумѣ страшънааго дьне сждьнааго. въ ньже назн ѱвлени станемтъ прѣдтъ сжднѱѱ. къжьдо за сѱ отъвѣѱѱаѱага. н дългомтъ нскоупоуѱа сѱ 106a.

нскоуснтель, -ѱа м. [1] πεῖραρ Този, който изпитѱа, проверяѱа: стрѣлты нскоуснтель ѱго на мтънѣ 195с *Иов* 6:4.

нскоуѣштн, нскоуѣшж, нскоуѣшшн *св.* [6] **δοκιμάζειν, πειράζειν, κατορθοῦν** Испитам, проверя, подложа на испитание: нскоуѣшн ма н оуѣѣждь срѣце мое• испытан ма н познан стьѣа моа 244d *1с 138:23* (4с, 247а (2), 281а, 284d).

нскоуѣсть, -а *м.* [5] **πειρα, πειρασμός** Изкушение: завнднвѣн вѣсѣ• н пооуѣаетъ нгы• лакомыа рекоу• н сребролюбыа• н тѣштеславыа• нмнже н самого га нашего н спаса• егда коньѣа вьса нскоуѣсты• наѣа нскоуѣшатн 170b. ♦ нскоуѣсть прннатн **πειρᾶσθαι** Изкушен съм: алуѣ же: н жаждѣа нскоуѣж прннатн• не хлѣба нн воды• нѣ по реченоуѣмоу слышатн слово• гнѣ 2а (47b, 175d, 182а).

нскоуѣсьннкѣ, -а *м.* [1] **ὁ πειράζων** Този, който изкушава, съблзняява: нѣ мгы не отѣстоупнмѣ отѣ га• дондѣже повелнтѣ отнтн отѣ насѣ нскоуѣсьннкѣмѣ• н ожнвнтѣ нгы за трѣпѣныѣ н тврѣдоѣ вѣстрастнѣ 67а.

нскоуѣсьнѣ, -ын *прил.* [2] **ἔμπειρος** Опитен, вѣщ: вѣ лѣпотѣ оуѣо н радѣнѣ• такоже прѣжде рече са длѣжѣноуѣемѣ о всемѣ• дховьна стѣвѣта• нскоуѣсьнѣнхѣ старецѣ прннатн 176с. ♦ нскоуѣсьнѣ бранн **ἐμπειροπόλεμος** Опитен в борбата: петрѣ же тврѣдѣн каменѣ• вь вѣльн грѣхѣ вьпадѣ• тако нскжсѣнѣ бранн• не отѣѣа са стѣтѣжж сн• нѣ прннесѣ горькы слѣзѣ отѣ срѣца гораштн 67b.

нскоуѣшатн, нскоуѣшаѣж, нскоуѣшаѣшн *несв.* [11] **δοκιμάζειν, πειράζειν, πειρᾶν, ἐκπειράζειν 1.** Испитвам, проверявам: тако глемѣ• не тако ѣлкомѣ оуѣгаждашѣ• нѣ боу нскоуѣшаѣштоуѣмоу срѣца наша 96а *1 Сол 2:4*. **2.** Изкушавам, вѣвеждам в изкушение, съблзняявам: гѣ посрамѣа нхѣ опытылнвоѣ лнцѣмѣрнѣ• рече кѣ ннмѣ• ѣкто ма нскоуѣшаѣте наннѣннцн• покажнтѣ мн цѣтѣ кннѣсѣнѣжж 81а *Мат 22:18* (53d, 70а, 170b, 233d, 241с, 244b, 244с, 257а, 284а).

нскоуѣшеватн, нскоуѣшеваѣж, нскоуѣшеваѣшн *несв.* [1] **Субст.** нскоуѣшевавѣшн **οἱ πεπειραμένοι** Тези, които изкушават, съблзняяват: нѣ каа потрѣба вѣса о пѣннѣ давѣа прѣдѣлагатн стѣвѣдетельства• таже вѣсн вндѣтѣ... н се бо стѣвѣдѣтѣ нскоуѣшевавѣшн• егда кѣгда н блѣднвѣ сжжѣнѣ бждж 228с.

нскоуѣшеннѣ, -га *ср.* [4] **δοκιμή, πειρατήριον, τὸ πειραθῆναι 1.** Испитание, проверка: вѣлннѣ оуѣбо дша н добѣа свонѣство нѣстѣ• ѣже не отѣѣатн снѣ вѣ кацѣхѣ люво напастѣхѣ• понѣже нскоуѣшеннѣ нѣстѣ жнтѣе снѣ ѣлкоу 67а. **2.** Изкушаване, съблзняяване: врѣмѣа ратн• се бо о бранн глетѣ• егда днѣволѣ стѣнѣметѣ са стѣ ѣлкѣмѣ• наѣенѣ н разлнчнмн напастѣмн• н врѣмѣа мнроу• егда по нскоуѣшеннѣ нго прндѣтѣ блгодѣтѣ 197а. ♦ мѣногоѣ нскоуѣшеннѣ **πολυπειρία** Голяма опитност: вѣкнѣцѣ старѣцѣмѣ многоѣ нскжшеннѣ• н похвала нмѣ страхѣ гнѣ 241b *Сир 25:8* (166а).

нскоуѣшенѣ, -ын *прич.-прил.* [3] **δόκιμος, δεδοκιμασμένος 1.** Испитан, проверен: прннмѣтѣ наѣзаныѣ а не сребро• н разоуѣмѣ паѣе злата нскоуѣшена 174а *Притч 8:10*. **2.** Безупречен, достоен: не стѣставлѣн во сеѣе• самѣ тѣ нѣстѣ нскоуѣшенѣ нѣ нгоже вѣ стѣставлѣ 96b *2 Кор 10:18* (188а).

нскѣпѣтн, нскѣпѣж, нскѣпѣшн св. [1] ἀναβράσσειν Изхвърля с изригване, с разтърсване: пожндѣмъ дѣне пришествѣа га нашего• въ нѣже неса съвѣжтъ сѧ• н земаа нскѣпѣтн отъ вѣка оуспѣпѣшаа 83d.

нспаѣтн, нспаѣж, нспаѣшн св. [3] ἐκπίπτειν, ἐξοκέλλειν Отпадна, загубя връзката си с нещо: +i ѿжда+ не тѣжъ лнка англѣска нспаѣ: нѣ н прѣдатель влѣнъ бѣ 23d. // Лиша се от нещо: саоуаѣт ослѣшавъ• заповѣдн бжѣа• въ печальхъ пожневъ лѣта свога• коньѣнѣ црѣства нспаѣ 256d (87b).

нспѣнѣтн, нспѣнѣж, нспѣнѣшн св. [11] πληροῦν, πιμπλάναι, ἐμπιμπλάναι 1. Напълня, изпълня: скровница бо цѣтва нспѣнѣтъ злата• н оумн неговѣнхъ урѣнѣцъ• богата напълнѣтъ сѧ разжаа 222d. // Обр. подобаетъ бо архинерѣоу• влноу же н стѣоу моужжъ бѣтн• н вѣсего сѣнна хждоужества• н разоума нспѣнѣноу 273d. 2. Обхвана, обзема – за чувство, състояние и под.: по нестнѣчѣ уловѣцн бѣша бжнн... оуспѣаѣше сѧ отъ вѣсѣа зѣлѣтѣ вѣшн: бескѣдѣнн: вѣсѣхъ благъ нспѣнѣнн же бжннѣ любѣвѣ 3b. 3. Наситя, задоволя: н боудѣтъ бѣтѣн вѣнноу съ тобоюж• нспѣнѣшн сѧ ѣакоже желаетъ дѣа твѣа 211b Ис 58:11. ▣ нспѣнѣтн сѧ πιμπλάσθαι Настана, настѣпя – за време: егдаже нспѣнѣша сѧ дѣннѣ рѣднѣнн ѣансавеѣн н рѣдн снѣ 126d Лук 1:57 (6d, 26b, 180b, 216a, 228b, 229d).

нспѣнѣ неизм. прил. [3] πλήρης 1. Пълен, изпълнен с нещо: лоуѣе хлѣбъ съ сластьжъ въ мнрѣ• неже домъ нспѣнѣнъ благъ съ сваромъ 209a Притч 17:1. // Обр. н оупѣваннѣ нхъ вѣсѣмрѣтнѣа нспѣнѣнъ 4с Прем 3:5. 2. Цялостен, завършен: да нестѣжетъ +гъ+ дѣлаанѣе твое• н да бжѣтъ мѣзда твѣа нспѣнѣнъ отъ га 167d Рум 2:12.

нспѣнѣ нареч. [1] εἰς πλήρεις Изцяло, напълно: ѣакоже бо дѣлатель• аще не дастъ ѿспѣнѣнъ н добро правна своѣго• то въ тѣмѣнѣцѣ вѣвръженъ бжѣдетъ 229b.

нспѣнѣатн, нспѣнѣаѣж, нспѣнѣаѣшн несв. [5] πληροῦν, πιμπλάναι, ἐμπιμπλάναι 1. Пълня, изпълвам с нещо: да нспѣнѣаѣтъ сѧ жнтѣнѣца твѣа мнѣжествомъ ѿшенѣца 270с Притч 3:10. 2. Обхващам, обземам – за чувство, състояние и под.: ѣдннѣ сѣдѣахъ• ѣако горестн нспѣнѣнѣхъ 207d Иер 15:17. 3. Насищам, задоволявам: н ѣакоже море не напълнѣетъ сѣа прнѣмѣа мнѣжество рѣкѣ: тако желаннѣ сребролюбнѣа: не нспѣнѣаетъ сѣа трѣвоаннн 23а (62с, 224с).

нспѣдѣаннѣ, -га ср. [10] ἐξομολόγησις, ὁμολογία 1. Изповядване, разкриване на грехове: нѣсетъ бо въ адѣ нспѣдѣаннѣа• нѣ слѣзѣтѣ нн въздѣчѣаннѣа• оумолащннхъ сѣдѣж 205с. 2. Вероизповедание: не боудѣмъ ѣакоже павѣтъ рѣѣе• лѣжѣаѣлн• сребролюбѣцн... нѣ достѣннѣ зѣваннѣа н нспѣдѣаннѣа нашего пожневѣмъ 83с (8d, 67d, 162b, 266a, 271d, 295d, 303с, 308d).

нспѣдѣатн (сѧ), нспѣдѣаѣж (сѧ), нспѣдѣаѣшн (сѧ) несв. [13] ὁμολογεῖν, ἐξομολογεῖσθαι, ἐξαγγέλλειν, ἐξαγορεύειν, ἀνθὸμολογεῖσθαι 1. Изповядвам, признавам греховете си: н въ тѣждѣ грѣхъ вѣпадетъ• аште не покааннѣмъ оумолнѣтъ ба нспѣдѣаѣа грѣхъ скѣн 110d. 2. Изповядвам вярата си в

Бога: нѣтъ же за двнѣшнѣ сѧ иресь• дрѣзновеннѣ исповѣданѣ• н
прнповѣданѣ га нашего іу ха• еднноуадаго сна н слова оуа 299с. **3.** Възхвалявам,
славя, прославям: тѣмъже оубо възносимъ жрътвѣ хваленыа въннѣ боу• срѣкѣ
плодѣ оустѣнѣ исповѣдающѣ сѧ нменн его 230b. **4.** Давамъ вѣншен израз на
чувство: безоумѣ въ прѣвѣн дѣнѣ исповѣдаеть гнѣвъ• а мѣдрѣн потааетъ 58с
Притч 12:16. Субст. исповѣдающѣ сѧ ἐξομολογούμενοι Вярващите, тези,
които изповядватъ вярата си в Бога: не ослави погѣвнѣти въ рѣкахѣ
ненавнѣдѣннѣхѣ тебе• дшамѣ исповѣдающѣннѣхѣ ти сѧ 306а (51с, 53d, 59с, 63b,
145b, 164b, 266а, 226с).

исповѣдѣти (сѧ), исповѣмъ (сѧ), исповѣси (сѧ) св. [4] ἐξομολογεῖσθαι, ἔξαγορεύειν **1.**
Изповядамъ, признаю греховете си: безаконнѣ мое познахѣ• н грѣха моего не
покрыхѣ• нѣ исповѣмъ на мѧ безаконнѣ мое гвн 163с *Пс 31:5*. **2.** Възхвалявамъ,
славя, прославямъ: оупѣван на ба тако исповѣмъ сѧ емоу• спсене лицоу моемоу въ
мон 62с *Пс 42:5* (264b, 265b).

исподн *нареч.* [1] ὑπὸ κάτω *Обр.* Отдолу: н въхоми въ поношенне н въ рѣгѣ
окръстѣннѣхѣ насѣ• н въхоми исподн а не врѣхоу• зане съгрѣшнхѣ тебѣ гю боу
304b.

исполнѣтъ, -а м. [1] ἰγῆας Великан, исполин: не спсеть сѧ црѣ многоѣхъ снлоѣхъ• исполнѣтъ не
спсеть сѧ множествомъ крѣпостн своея 218b *Пс 32:16*.

исправити, исправлѣж, исправнши св. [8] κατορθοῦν, ἀνορθοῦν, διορθοῦν **1.** Насоча в
правила посока: възнштѣте прѣмѣдростн• н исправите въ вѣдѣннѣ разоумѣ
155b. **2.** Настана, настѣпя: пѣтѣе праведннѣхъ• тѣувно свѣтоу събѣжѣтъ•
прѣдѣндоутѣ н просвѣщаѣтъ• доидеже исправитѣ дѣнѣ 212с *Притч 4:18*. **3. Прен.**
Поправя, променя към по-добро: н наказаннѣ исправн мѧ въ конѣцѣ• н наказаннѣ
твоѣ само мѧ наоучнтѣ 174d. **4. Прен.** Осъществя, извърша нещѣ добро: хотѣн бо
исправити въздръжанне: часто мѧтѣвоу да творнтѣ 18d. **5. Прен.** Утвърдя, укрепя:
мѧ же съмѣренож мѣдростнж• отѣразнѣмъ грѣдѣстѣнѣн вѣсѣ• подвнгниѣмъ сѧ•
прнглѣште себе апльскоѣ• игда доброу дѣтѣмъ кѣж исправнѣмъ 99с. ■ исправити сѧ
ορθοῦσθαι Поправя се, променя се към по-добро: а непослушѣннѣхѣ оученнѣхъ•
тако н дрѣво развраштенѣ• н не исправитѣ сѧ обманѣемъ часто 87с (158d, 187с).

исправленне, -га ср. [8] κατόρθωσις, ἐπανόρθωσις, κατόρθωμα, διόρθωσις **1.**
Поправяне, промяна към по-добро: еже зазарати безъ врѣмене н нѣнспытѣнѣ•
ѡреуено естѣ ежѣствѣннѣхъ ѡнанѣмъ• развѣ аште кѣто на исправленне
съгрѣшншааго любѣе радн хотѣте тацѣмъ зазоромъ зазрѣт 75с. **2.** Добродетел:
еже бо отѣсѣштн своѣхъ волю• крѣвн нзантѣе естѣ• н въ жрътѣвоу вѣмѣнѣетѣ сѧ
улоковн• н мѣдра н съврѣшена мѣжа• естѣ исправленне 165с. **3.** Осъществяване,
изпълнение: хотѣн оубо сътѣжати• вгодарѣноуѣхъ сыж• съмѣреномѣдрѣа дѣтелѣ• н
нзвѣгноутн... поустѣшнѣаго н вгомрѣзѣнаго дрѣченѣа прѣзѣрѣнаго• ннчесоже да не
оставнтѣ съконѣуаѣштннѣхѣ на исправленне еѧ 147d (52d, 219а, 222d, 236b, 249d).

исправляти, исправляи, исправляиши *несв.* [8] **κατευθύνειν, κατορθοῦν, διορθοῦν 1.** *Прен.* Поправям, променям към по-добро: въ мнрѣ исправляа ходи съ мноиж• и мъногы възврати отъ неправды 281d *Мал 2:6.* **2. Прен.** Постъпвам добре, живея праведно: мжжъ мждръ• исправляа ходитъ 158d *Притч 15:21.* **3. Прен.** Изпълнявам, осъществявам: оустыны истинны• исправляхъ съвѣдѣтельство 132b *Притч 12:19.* **4. Прен.** Устоявам, издържам: глѣн неправдѣнаа не исправляаше прѣдъ оумма монма 73a *Пс 100:7.* *Субст. а)* исправляаи **ὁ κατορθῶν** Този, който има успех: а радοуѣи сѣ въ истинѣ съ исправлюштинми и прилежнοу молнтвоу въниж за нь приносѣтъ боу 125d; **б)** исправляиши **οἱ κατευθύνοντες** Праведниците: зане молнтвъ-исправляишихъ приатты гми• и млтвы правдыни послοушаѣтъ гъ 233d (138d, 246c).

испрѣва *нареч.* [3] **ἐξ ἀρχῆς** В началото, най-напред: вѣ бо враждѣты не оузаконилъ ѱломъ• развѣ тѣчѣж на змиж• срѣкѣ на прѣклетнѣшааго еж испрѣва• и нзведѣша нз-д-рага ѱлака• ѱлкооубница днавола 116c (43c, 256c).

испоустити, испοушж, испοустити *св.* [1] **προαιρεῖσθαι** Кажа, изрека – за дума: нже ѱеднтъ слово• испοустити жестоко разоумнѣтъ 244c *Притч 17:28.*

испытати, испытая, испытаяши *св./несв.* [5] **ἐτάζειν, ἐξετάζειν, ἐρευνᾶν 1.** Разпитвам, разследвам: прѣвѣе даже не испытаяши не зазри• нѣ разоумѣн прѣвѣе• ти тѣгда запрѣштан 75d *Сир 11:7.* **2.** Изучавам, вниквам: снми одѣкванми сѣ отъ божѣствѣнихъ кѣнигъ: испытаяше бо та обрѣтанми вѣчѣноуиж жнзнь га нашего неοу ха 8c. **3.** Испитвам, поставям на испытание: некоуен ма и оувѣждѣ срѣе мое• испытан ма и познан стѣзѣ мога 244d *Пс 138:23* (223a, 235c).

испытѣнѣ *нареч.* [3] **ἀκριβῶς 1.** Внимательно, грижливо: вънемлѣми оубо сѣвѣ самн испытѣнѣ• англа зѣлаго ѱѣетниѣ сѣ• англа же праведнаго въ слѣдѣ ходни 129d. **2.** Точно: еже храни заповѣди• въ жнзньное мѣсто водитъ ѱлѣка• а еже прѣстѣпатн• съмирѣтно естѣ• и сеиоу испытѣнѣ отъ вжѣн книгъ наοуѣаеми есми 256c (130d).

истанти, истая, истанши *св.* [3] **ἐκτίκειν** *Прен.* Изтощя: нже оубо въздрѣжаннеи истантъ пакъ свож• гладомъ заморитъ вѣсѣ 19b (21d, 22b).

истагати, истаяи, истаяиши *несв.* [1] **πηγάξειν** *Обр.* Лея, изливам: и приближахъ сѣ мѣроносѣн• и сладорѣкнѣвѣ• нздригажштинми слово благо• и истаяжштинми слова гнѣ прѣкнѣста 38a.

истагати, истая, истаяиши *несв.* [1] **ἐκτίκεσθαι** *Прен.* Съсия се душевно: не ненавнѣштан ли тѣ гн възненавнѣхъ• и о вразѣхъ твонхъ нестѣхъ 116d *Пс 138:21.*

истина, -гы *ж.* [104] **ἀλήθεια, ἀληθής, ἀληθεύειν, κεφάλαιον, ἀπάθεια 1.** Истина: не подобаетъ на вѣсего брата глати ѱесо или мѣслѣж обадити н• еже истѣ клетѣ• аште и истина естѣ глемоѣ 71d. // Справедливост: любви не радοуѣтъ сѣ о

нѣправдѣ• радѹѣтъ же истинѣ 124d *1 Кор 13:6.* // Божията правда, божието учение: тако и мѣи рекѹше съвѣрана цркѹи вѣроѹѣмѹ• такоже и велнкаа свѣтнла• и оҹнѣтеле истинѹи• атанасѹ• василѹ• григорѹ• и нванѹ 300с. **2.** *Като нареч.* истинноѹ **ἀληθῶς, ὄντως** Наистина: истинноѹ правденѹ ꙗси гн о вѣхѹтѹ ꙗже сътворн намѹ 305b. ♦ въ истинѹ **а) ἀληθῶς, ἐν ἀληθείᾳ, εἰκότως, ὄντως** Наистина, действително: сѣи во въ истинѹ воннѹ• оҹраждаетѹ сѣи вѣсѣмѹ дхвѣнѹнмѹ ороҹжѹнмѹ 226а; **б) εἰκότως** С право, основателно: въ истинѹ оҹбо глааше гѣ• вѣднѣте ꙗко не вѣсте въ кѹин часѹ татѹ прѣдетѹ 181а; **в) ἀληθῶς, ἐν ἀληθείᾳ** Истински, от сърце: не нмоҹтъ во пользѣ вѣсѣдѹи нхѹ хотѣштннмѹ въ истинѹ вѣсѣла прѣпоѣсатн 41d. ♦ по истинѣ **а) ἀληθῶς, ὄντως, κατὰ ἀλήθειαν** Наистина, действително: велнко оҹбо по истинѣ сътѣжаннѹ дѣвѣствѹ• и анҹско и нвѣсно 51d; **б) ἀληθῶς** Истински, от сърце: а ꙗже по истинѣ радѹватн сѣи съ ннмѣ• то самн сѣдн лнҹннн ꙗвѣ показѹѣтъ 125с (3а, 6с, 11d, 16а, 17b, 23с, 23d, 27а, 30b, 42а, 46d, 49b, 50а, 56d, 70b, 73с, 77а, 77с, 89а (2), 92b, 92d (2), 93а, 93с (2), 93d, 94а, 94b (2), 108d, 111а, 117с, 120b, 121а (2), 121с, 125d, 134с, 135b, 137с, 138b, 138с (4), 138d (3), 139а (3), 139b (4), 139с (3), 139d (2), 140а, 140b (4), 140с, 152с (2), 155а, 159d (2), 160d, 167d, 173b, 178с, 190с, 199d, 214d, 219а, 219d, 225с, 236с, 239b, 252b, 259b, 264а, 274с, 276d, 277b, 278а, 280b, 287а, 287b, 296с).

истиннословѣцѹ, -а м. [1] **ὁ ἀληθινολόλος** Този, който говори истината, не лѣже: ꙗкоже во истиннословѣцѹ• раѣтъ ꙗстѹ истинноҹмоҹ словоҹ• тако и лѣжѣсловѣцѹ• лѣжѣсловеснвоҹмоҹ 92с.

истиннѣннѣцѹ, -а м. [1] **ἀληθινός** Този, който говори истината: истинѹ сътѣжн и не отѣрннн прѣмѣдрѹстн и наказаннѹи• занѣ оҹста истиннѣннѣ наплѣннѹ сѣи сѣхѣа 139а.

истиннѣнѹ, -ѹн *прил.* [47] **ἀληθινός, ἀληθής, (τῆς) ἀληθείας, εἰλικρινής, ἀληθῶς, ὄν, ὄντως** **1.** Истински, действителен: а понеже и се прнсѣла драҹѹн оҹѣ: ꙗко да напншемѹтн тн: ꙗже о стѹнхѹтѹ оцнхѹтѹ нашеѣа лаврѹи: аще истиннѣна соҹтѹтѹ: ꙗже рѣсте слѹшѣатн отѹ мѹнѹгѹтѹ: и добрѣ жнтнн же и о оҹвѣнѣнѹнхѹтѹ: невѣрѣна соҹща 2d. **2.** Безупречен, какѣвто трябѹа да бѹде, най-добѣр: истинноѹ во скопеннѹ и нетѹвое дѣвѣствѹ о хѣ• етѹ естѹтѹ тѣломи и дхѹмѹ 53d. // Който е свѣрзан с Бога: и отѣврѣзѣмѹ отѹ насѹ вѣсѣж лѣностѹ• и дѣлателн бѣдѣмѹ• истиннааҹо вннѹграда• и храннѣтеле заповѣдѹн гнѹ 83b. **3.** Който се отнася до истината: ꙗко послѹхоҹетѹ аплѹтѹ гла• нже всѣи ѹлкѹи хощѣтъ спетн• и въ разоҹмѹ истиннѣнѹ прнтн 238а *1 Тим 2:4.* // Който казѹа, изрѣча истината: оҹстѣнѹ истиннѣнѹи нсправлѣжѹтѹ съвѣдѣтѣлѣствѹ 138d *Притч 12:19* (3b, 7с, 8d, 21а, 22b, 52а, 53с, 54а, 58b, 92с, 94b, 114с, 132b, 138с (2), 139с, 139d (4), 140а (2), 140b (2), 146d, 164а, 180b, 184b, 191а, 231а, 246b, 247с, 252с, 253d, 255а, 260d, 262а, 264d, 275d, 299с (2), 300b).

истиннѣнѣ *нареч.* [3] **ἀληθῶς, ἀληθινῶς, γνησίως** Истински, с цялата си душа и сърце: подѹбаетѹ оҹбо истиннѣ хотѣштѣмоҹ оҹҹеннѹоҹ вѹтн хѹоҹ• и разҹараѣштѣмоҹ сѣи оҹнемѹ лѹбѣвѣ еҹо• ннѣдннѹоҹже мнмѹнтн заповѣдн еҹо 150b (35с, 279с).

нстеса, -тъ *мн.*; нстесѣ, -оу *дв. ср.* [2] νεφροί *Обр.* Бъбреци: прннеси емоу грѣди: мѣшленне хотѣнныа• н овѣ нстесѣ цѣломѣдрѣе• главѣ съ ногамѣ 272а. // *Прен.* Вътрешният живот, съкровените мисли на човека: егда ѡбавѣ сѣ нашѣ• нхѣже ннктоже насѣ не вѣстѣ• нѣ тѣмѣж съвѣстѣ нашѣ• паѣ же ѡножаншнхѣ• нн срдце съвѣстѣ• нѣ тѣмѣж испытанн срдца н нстеса вѣ 235с.

нстовъ, -ын *прил.* [8] ἀληθινός, ἀληθῶς, ὄντως, ἀκραιφνέστατος, ἔμφυτος **1.** Истински, действителен, неподправен: трѣбѣ оубо естѣ всакомоу члкоу хотѣшнѣ нстннѣ• прѣжде помолнн сѣ• познатн нстовѣю нстннѣ 138с. **2.** Безупречен, какъвто трябѣ да бѣде, най-добър: нво вѣ нстовѣнхѣ вѣрѣннцѣхѣ нмѣштннхѣ дхѣ бжѣн• ннѣто плѣтно можетѣ бѣтн 48b. // Който е свързан с Бога: отъверѣгѣше вѣсѣ зѣлобѣ н сквѣрѣноу• крогостѣж срѣца• прннмѣте нстовое слово могѣще еспѣтн дшѣ вашѣ 259d *Иак 1:21* (20с, 51b, 53d, 147а, 222d).

нстопннѣ сѣ, нстоплѣж сѣ, нстопннш сѣ *св.* [1] ναυαγεῖν *Обр.* Потѣна, удаѣ се: прошѣдѣше во море• н ннѣсоже бѣдовѣна пострадаѣше• прншѣдѣше на зѣмлѣ нстопнншѣ сѣ• егда горѣна работѣ н плаѣа свободоу бѣшѣ тѣгда отъверѣгошѣ сѣ 207b.

нстопннѣ, нстопѣж, нстопннш *св.* [3] ἀναβλύειν, ἐξομβρίζειν, κατάγειν *Пролея,* излея – за сълзи: да нстопѣтѣ оѣса вашѣ съзѣтн днѣ н ноѣ 195b *Иер 9:18.* // *Обр.* наѣтѣкѣ трѣха трѣдѣнн н дрѣжан ж• нстопннѣ мрѣзостѣ 98с *Сир 10:15* (198с).

нстопѣннѣ, -а *м.* [5] πηγή, ψυχή *Извор:* ѡкоже во нстопѣннѣ тнхѣ вѣсѣмѣ прнходѣшннѣ• сладѣко пнтѣ даѣетѣ• тако трѣпѣннѣн мѣжѣ 242d. // *Обр.* мене оставннѣ нстопѣннѣ водѣ жнѣтѣ 153а *Иер 2:13* (84b, 195а, 198с).

нстрѣвннѣ, нстрѣвѣж, нстрѣвннш *св.* [1] зѣрѣмѣ нстрѣвннѣ θηριάλωτος *Изѣден от зверовете:* да отъстоупннѣ сонѣ отъ оѣмѣ вашѣж• да не зѣрѣмѣ нстрѣвннѣ бѣдетѣ• ннедннже отъ овѣѣтѣ 248с.

нстрѣтн, нстрѣж, нстрѣшн *св.* [1] ἐκτρίβειν *Унищожѣ, затрнѣ, залнѣ:* дшѣ ѡже стѣорн роѣкоѣж трѣдостѣ• нстрѣтѣ сѣ отъ людѣн 98с *Числ 15:30.*

нстрѣвннѣ, нстрѣвѣж, нстрѣвннш *св.* [2] ἐξολοθρεύειν, νήφειν **1.** Унищожѣ, изтрѣбѣ: на оутрѣна нзѣнѣахѣ всѣ трѣшннѣна зѣмлн• нстрѣвннѣ нз града гнѣ всѣ творѣштѣа бѣзаконѣ 171b *Пс 100:8.* **2.** Почнстѣ, нзчнстѣ: нздродѣ зѣлѣ• правѣдѣна сеѣ сѣдннѣ• нсѣода же своѣго не нстрѣвннѣ 102d *Прнтч 30:12.*

нстрѣзвннѣ сѣ, нстрѣзѣвѣж сѣ, нстрѣзвннш сѣ *св.* [1] νήφειν *Прояѣ трѣзѣвост:* нстрѣзвннѣ сѣ на мѣтѣж• н протнвннѣ сѣ днѣволоу 234с *1 Петр 4:7.*

нстрѣзѣвѣтн, нстрѣзѣвѣж, нстрѣзѣвѣшн *св.* [2] ἐκνήφειν, ἀνασφάλλειν **1.** Изтрѣзѣнѣ, отѣрсѣ се от пнѣнство: нстрѣзѣвѣтн оупнѣѣшнн сѣ отъ вннѣ нхѣ 17b *Иоул 1:5.* **2.** *Прен.* Съѣзѣма се, отѣрсѣ се от нешо: не подобаѣтѣ оубо прннмѣтн еѣ• н тѣжннѣ бѣзгодоуѣ... нѣ паѣ нстрѣзѣвѣтн отъ прнлога• лютаѣго пѣѣлн бѣса 61а.

нстѣъ, -ын *прил.* и *мест.* [5] ἔμφυτος, ὄντως, αὐτός, οὗτος, οὕτω **1.** *Прил.* Безупречен, какъвто трябва да бъде, най-добър: а нстаа въдовница• н оуеднненаа• оупѣва на га 51b *1 Тим 5:5.* // Който е свързан с Бога: отѣврѣгыше оубо въсѣ скврѣнѣж• н нзѣытѣкъъ зѣловы• въ кротостн прннмѣте нстое слово• могѣштее спстн дша вашѣ 115d *Иак 1:21.* **2.** *Мест.* В съчет. с *мест.* съ, въсь – същият: ѳсеѣж млтвоѣж н моленнеъ молаше сѣ• въ ѳса врѣмена дхмь• н ѳсе нсто въдѣше въ ѳсеъ трыпѣннѣ• млтвѣ 234a *Еф 6:18* (212b, 225d).

нстѣкатн, нстѣѣж, нстѣѣшн *св.* [1] ἐξυφαίνειν *Обр.* Изтъка: тако отѣ съврѣшена съмѣренна н любѣвъѣж тѣже къ бѣу: дѣвъствѣнѣж непорочноуѣж рнзоу севѣ блгодѣтѣнаѣ нстѣка 53b.

нстѣлнтн, нстѣлѣж, нстѣлншн *св.* [1] φθείρειν Унищожѣ: нѣ не позна ѣѣ цѣб: срѣѣѣ не нстѣлн оупѣваннѣ своѣго небесѣнаѣго 9a.

нстѣлѣтн, нстѣлѣѣж, нстѣлѣѣшн *св.* [1] φθείρεσθαι *Обр.* Изгнѣя: прѣпоисаннѣ же глѣж: не оно нюденское: неремнеъ съкрѣвеноѣ: н нстѣлѣвъше въ евѣфратѣ рѣцѣ: нѣ новѣѣѣ блгодѣтн еже гѣ намѣ показа прѣпоисавѣ сѣ н отѣрѣ ногы свонѣхъ оуѣеннкѣ 8b.

нстѣсатн¹, нстѣсѣж, нстѣсѣшн *несв.* [5] ἀπαιτεῖν Изисквам, поисквам: онѣ же мѣна нмѣннѣ ѣтера нстѣсѣѣма• не оумѣаше ѣто отѣвѣщатн• ннѣтоже възѣмѣ отѣ него 276b. // Задѣлѣвам, заставам някого да напраѣ нещѣ: врѣма во нстѣсѣѣтѣ н• тако крѣмьѣн прѣтнѣж вѣтрѣмѣ• н боурѣмѣ дѣолоукавѣнѣнѣхъ стѣатн крѣпѣцѣ 250b (209d, 230c, 240b).

нстѣсатн², нстѣсѣж, нстѣсѣшн *св.* [3] ἀπαιτεῖν, ἀποτίνειν **1.** Изискам, поискам: безоумѣне: въ снѣ ношѣ анѣн дшѣ твоѣ нстѣсѣѣтѣ 33b *Лук 12:20.* **2.** Въздам, отдам заслуженѣто: да нстѣсѣѣтѣ +гѣ+ дѣлаанѣ твоѣ• н да бѣѣтѣ мѣзда твоѣ нсплѣнѣ отѣ га 167d *Рут 2:12* (275a).

нстѣпнтн, нстѣпѣж, нстѣпншн *св.* [1] ἐξιστάναι Премина от едно състоянѣ в друго: ѳсь во нзѣннѣлѣ сѣ ѣстѣ• въ любѣвѣ бжнѣж• тако нстѣпѣ отѣ своѣѣ любѣвн• любѣвъѣж бжнѣѣж 290c.

нстѣпленнѣ, -ѣ *ср.* [1] ἔκστασις Изстъплѣнѣ: вннѣноѣ во лнѣопнтнѣ: ннѣѣсоже нноѣ подаѣѣтѣ: нѣ нстоупленнѣ оума н ннѣѣтоу 15d.

нсоѣсовѣ *прил.* [2] τοῦ Ἰησοῦ Иисусов, който е на Исус: мѣж жнѣн въ съмрѣѣ прѣдѣѣмѣ сѣ хѣ радн• да н жнѣотѣ нѣѣтѣ ѣвнтѣ сѣ въ мрѣтѣвнѣнѣ плѣтн нашѣн 252d *2 Кор 4:11* (68a).

нсоѣсѣъ, -ѣ *м.* [83] Ἰησοῦς, Κύριος, κυριότης **1.** Исус – Божѣят син: възѣмѣмѣ крѣтѣ• ндѣѣмѣ въ сѣѣдѣ повѣдѣотѣворѣѣца нѣѣ 251d. **2.** Исус – Исус Навин: аѣарѣ... оуѣкрадѣ отѣ наложеннѣѣ ѣѣѣнѣж н ѣзкъ златѣ• н дндрѣгѣма• дѣѣѣ сѣтѣ• н грѣхѣ ѣго дѣѣѣма• люднѣ гѣѣѣѣѣѣж• аште не бѣѣ оуѣгодѣннкѣ ѣѣ възѣпнѣлѣ къ гю• н тѣ ѣвн н ѣмоу 91b. ♦ нсоѣсѣъ хрѣстѣсѣъ Ἰησοῦς Χριστός Исус Христѣс: не тѣѣѣѣж же апѣѣ

на все образъ намъ вѣсть• нъ и самъ гъ ꙗ хъ собожъ показа ны всемоу 187с. ♦ нсоусть наоугниъ Ἰησοῦς τοῦ Ναυή Исус Навин: слыши нса наоугниа глѣшта• храните зѣло дшжъ вашъ• любите га ба вашего• и тѣ повореть по васъ 182d. ♦ нсоусть носедековъ Ἰησοῦς ὁ Ἰωσεδέκ Исус Йоседеков: сего во радн и повелѣваетъ отънати• скръньныа рнзты• нсоусоу нвоседековоу• и облѣщи сѧ въ поднръ 196а. ♦ нсоусть сираховъ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σειράχ Книгата Премъдрост на Исуса, син Сирахов от Стария завет: облнваетъ же исъ сираховъ лжвство нхъ• рече во• все лоукаство• а не лоукавство женъско• волю жити съ лъмъ• и змнемъ• нежелн жити• съ женож лоукавож 42с (8d, 9b, 13a, 24a, 26d, 28b, 29d, 31b, 33b, 34d, 51d, 52d, 56d, 59b, 60d, 68a, 78b, 81a, 89a, 90d, 91c, 103a, 104a, 105c, 109d, 112c, 118b, 119d, 126c, 133b, 139d, 145c, 151c (2), 157a, 161d, 167a, 177b, 178b, 179a (3), 184b, 184d, 191c, 198b, 201b, 225a, 231a, 237a, 238c, 242a, 245b, 245c, 249b, 253c, 257c, 263b, 265c, 265d, 266a, 270b, 271c, 281a, 281b (2), 281b, 281c, 285a, 291d, 294b, 299b (2), 299c, 300b, 302d, 303a, 308b).

нсоушати, нсоушаж, нсоушашн *несв.* [1] ξηραίνειν Пресушавам: въ съконъчаннѣ въ вхъръ пжтъ его• и облакъ прахъ ногоу его• прѣтъ морю и нсоушаа ѣ 83d.

нсходити, нсходжж, нсходнши *несв.* [11] ἐξέρχεται, ἐκπορεύεται, προέρχεται 1.

Излизам от определено място: овн нхъ прѣшъдъше съто лѣтъ• въ безмлъвни жнвъше: ѡтъ и тѣ и ꙗ тѣ лѣтъ: и не нсходѣще отнюдъ нз лавры 3с. // Изричам, произнасям – за думи, реч: подобаетъ оубо всакон истинѣ нз оустъ члчъ нсходити 140а. 2. Напускам дадено място: потомъ проуститъ н• тако ницѣмъже ниѣмъ образомъ възможетъ недоуга сего оуцѣлнти• аште не часто нсходитъ и дохаждаеть братнѧ польза радн 65с. // За нечист дух – напускам нечие тяло: съ во родъ рече молнтвож вѣнннож• и вѣрож съ постомъ нсходитъ 214d *Мат 17:21*. 3. *Прен.* Произлизам, произхождам: блага словеса• отъ добраго скръвншта срунаго нсходѣтъ 131с. *Субст.* нсходѣща, нсходѣщага τὰ ἐκπορευόμενα Това, което излиза отнякъде: мноестн же моѣа не разорж отъ васъ• и нсходѣщнхъ оустънама монма не отъврѣгж сѧ 303d *Пс 88:35* (46с, 79d, 121a, 172b, 233с).

нсходнще, -а *ср.* [1] ἔξοδος *Прен.* Источник, начало: всѣцѣмъ храненнемъ блюстн свое срце отъ тѣхъ во нсходншта жнзнн 130d *Притч 4:23*.

нсходъ, -а *м.* [11] ἔξοδος, ἔκβασις 1. Исход, място, откъдето се излиза: не даждъ водѣ нсхода• ни женѣ лоукавѣ дръзновеннѧ на тѧ 40d *Сир 25:28*. 2. Изпращения, нечистотии: нзродъ зълъ• праведна себе сждитъ• нсхода же своего не нстрѣбнлѣ 102d *Притч 30:12*. 3. *Прен.* Край, завършек; кончина, смърт: сластолюбнвоѣ во срце• стража• и вернгты дшн въ вѣмѧ нсхода бждеть• а тврѣдолюбнвоѣ дврѣрь естъ отъврѣста 154d. ♦ въ нсходъ εἰς τὴν ἔξοδον Извън къщи: оуготовн въ нсходъ дѣла своѧ• ꙗ прнготовн сѧ на село 131а *Притч 24:27*. ♦ нсходъ датн *проόδω χρᾶσθαι* Държа се агресивно: подобаетъ же хотѣннмъ сътѣжатн• множество добръ дѣбанъ• ни славѣ похотѣтн• ни съ мнозѣмн бесѣдоватн такоже рече сѧ• ни нсходъ частн даатн• ни оукаратн ннкогоже 222b (57a, 145b, 185d, 205d, 253d, 292с).

нѣцѣленне, -та *ср.* [9] ἰασις, θεραπεία *Прен.* 1. Оздравяване, изцеление: речено бо е гмиь вѣсгы нзгоннѣтѣ н съ ннѣмн нѣцѣленн 215а. 2. *Прен.* Духовно изцеление, поправка на морален недѣг: спсѣ же нашѣ гы• вѣды страсть сребролюбнѣ дшн гоубнѣлнѣнѣ сѣшѣтѣ: достононо н нѣцѣленне прнносѣтъ гла 24d (70b, 115с, 132а (3), 141b, 258а).

нѣцѣлантн, нѣцѣлѣж, нѣцѣлншн *св.* [5] ἰᾶσθαι, θεραπεύειν 1. Поправя, възстановя: сътрѣсе землю н съмѣлѣ нѣ тако дѣлѣготрѣпѣлнвѣтѣ н многомѣствѣтѣ нѣцѣлн съкроушеннѣ нѣта• тако подвнжа сѣ зѣкло 304с *Пс* 59:4. 2. *Прен.* Излекувам душевно, поправка морален недѣг: хотѣ же блжнѣн апѣлѣ нѣцѣлантн таковетѣ недѣлѣтѣ: лнхонманнѣ: прнсылаѣтъ гла 32а. ♦ неоудобѣ нѣцѣлннѣтѣ δυσίατος Трудно поправим: н завнѣтъ лютѣтѣ вѣдѣтѣ• днѣвольтѣ н неоудобѣ нѣцѣлннѣтѣ естѣ 118с (44b, 246b).

нѣцѣлѣтн, нѣцѣлѣж, нѣцѣлѣшн *св.* [2] ἰᾶσθαι Оздравея, излекувам се: подобнѣтѣ н мѣтѣ сѣ... вѣрѣкѣ крѣвогочувнѣтѣнѣ• тѣже прѣзѣрѣвѣтѣшн врачѣ• съ задн прнкоснѣ сѣ вѣскрнлѣн рнзѣтѣ гнѣ• н блнѣ нѣцѣлѣкѣ 217d. // *Обр.* лѣквоахонѣтѣ вѣвоулоннѣ н нѣ нѣцѣлѣкѣ 78а *Иер* 51:9.

нѣцѣхнжтн, нѣцѣхнж, нѣцѣхншн *св.* [1] ξηραίνεσθαι *Обр.* Изсъхна: прнсвнѣноуѣхѣ тако сѣкно• нѣсѣше н срдѣце мое тако зѣбѣхѣ сѣнѣстн хлѣба моего 19d *Пс* 101:5.

нѣцѣшн, нѣцѣкж, нѣцѣшн *св.* [1] ἐκκόπτειν *Обр.* Отсека: хотнѣн оубо ѿсѣштн сребролюбнѣ вѣдѣтѣ: коренѣ да нѣцѣветѣ 23а.

нтн, ндѣж, ндѣшн *св./несв.* [39] ὑπάγειν, πορεύεσθαι, ἔρχεσθαι, ἀπέρχεσθαι, κατανατᾶν, ἀπελεύειν, βαδίζειν 1. Вѣрвѣя, изминавам нѣкакво разстояние: н лшѣтѣ кѣто понмѣтъ тѣ по снѣлѣ попѣрншѣтѣ еднно• ндн съ ннѣтѣ г⁷ 114b *Мат* 5:41. 2. Идѣвам, прнстнгам: н шѣдѣтѣ зѣвѣвѣтѣн тѣ н оного: речѣтѣ тн дѣждѣтѣ сѣмоу мѣксто 12b *Лук* 14:9. 3. Трѣгѣвам, отнѣвам: гн повелн мн нтн н ѿрѣцн сѣ нже сѣтѣтѣ вѣ домоу моему 254а *Лук* 9:61. // *Повел.* ндн, ндѣтѣ Махѣй се, махѣйтѣ се: ндѣтѣ отѣ мене ѿсн дѣлатѣлѣ вѣзаконеннѣ 280а *Мат* 7:23. ♦ нтн по ὀπίσω ἔρχεσθαι Ставам нечнѣй послѣдоватѣл: нже бо хоцѣтъ рече по мнѣ нтн• да отѣврѣжетѣ сѣ себѣ• н да вѣзѣметѣ крѣстѣ свон• н вѣ слѣдѣтѣ мене грдѣтъ 205b *Мат* 16:24. ♦ вѣ слѣдѣтѣ нтн ὀπίσω ἔρχεσθαι, ἀκολουθεῖν *Обр.* Следѣвам, вѣрвѣя след нѣкого нлн нешо: блжнѣн оубо ѣлкѣ• нже обрѣтѣ сѣя непорочнѣнѣ• н вслѣдѣтѣ злѣта не ндѣ 24а *Сир* 31:8. // Ставам нечнѣй послѣдоватѣл: вѣтѣ оставѣлѣшен всѣ н вѣ слѣдѣтѣ мене шѣдѣтѣ• мнѣжаѣ вѣ сто прннмѣтѣ вѣ вѣцѣкѣ сѣмѣ 192а. ♦ нтн съ цѣмѣ συμπορεύεσθαι Жнѣвѣя с нѣкого: н носнѣлѣ крѣмольнѣкн вратѣн не отѣмѣстн• н авѣлѣ• прѣсто н бѣсѣмѣнѣкннѣ ндѣкаше съ братѣоубннѣцѣмѣ 113b. ♦ крѣмѣ нтн παραλλάσσειν *Обр.* Отдалѣчавам се от нешо: на пѣтн неѣвѣстнѣтѣнхѣ не нандн• оубо клонн сѣ отѣ ннхѣтѣ н крѣмѣ ндн 91d *Прнтч* 4:15. ♦ нтн вѣскокож вѣннѣж πορεύεσθαι ὑψηλῷ τραχήλω *Обр.* Вѣрвѣя гордо: занѣже вѣзѣвѣсншѣ сѣ дѣшѣтѣ снонѣ• н ндошнѣ вѣскокож вѣннѣж• н помнзѣннѣмѣтѣ оубнж 45а *Ис* 3:16. ♦ вѣ мѣжж нтн εἰς κόλασιν ἀπέρχεσθαι

Предаден съм на мъчения, наказание: не трѣвѣ оубо естъ прилпати зѣлоадрѣ н не хранаштннмиъ гззка да не съ ннмиъ кѣто въ мжкж ндетъ 69d (12c, 39b, 66a, 71a, 84c, 116b, 128c, 142a, 156d, 184a, 192a, 194a, 194c, 194d, 199c, 204b, 230d, 251d, 254a, 254b, 254d, 255b, 256c, 263a, 272a, 281a, 293c (2).

нцезнжтн, нцезнж, нцезнешн св. [1] ἐκλείπειν Обр. Измъча се, изнемогна: н оун мон нцезете оупѣважштж мї на га ба моѣго 185c Пс 68:4.

нцнстн, нцѣтж, нцѣтешн св. [1] ἀπαριθμεῖν Изброя, изредя: н кѣ корунтномиѣ• неѣубѣтъ за благоубѣтѣе подвнѣгы свога• приложн въ трогдѣхъ 187a.

нцнстнтн, нцнщж, нцнстншн св. [1] καθαίρειν Очистя, освободя от грях, от порок: аште бо кто не нцнстнтѣ срца своего отѣ зѣлословесѣа• добра бесѣдовати не можетѣ 131c.

нцѣднѣ, -га ср. [1] γέννημα Дете, рожба (на животно): такоже бо ехндѣнна нштаднѣа проадажѣтъ рождѣшжж матере• тако н мѣслн гарааго 60b.

нюда, -гы м. [9] Ἰούδας Юда: нюда прѣдатель малодшкнъ бѣ• н нѣнскоубѣтнъ бранн 67a (23d, 57a, 70a, 76c, 92b, 178a, 267a, 295c).

нюдѣн, -га м. [12] (ὁ)Ἰουδαῖος, φαρισαῖος Юдей, еврейн: тѣмьже братнѣ любаа отѣврѣзѣмѣтъ волаж рѣвннѣа зѣловѣрнѣнхъ нюден• тн вѣроунѣтъ жнвоѣоу нашемоу боу 121c (15b, 69d, 73b, 81a, 90a, 118c, 119d, 121b, 153d, 180c, 264a).

нюдѣнскѣ, -тын прил. [1] Ἰουδαϊκός Юдейски: прѣпогасаннѣ же глж: не оно нюденское: неремнѣмь сѣкрѣвеноѣ: н неѣлѣвѣше въ евѣфратѣ рѣцѣ 8b.

нюдѣнство, -а ср. [1] Ἰουδαῖσμός Юдаизъм, юдейска вяра: послѣжде же днѣвольскѣннѣ явленнѣ• н сѣнѣгы поржганѣ• въ нюденство въпаде н оверѣзанѣе плѣтѣско 180a.

нюдѣнствовати, нюдѣнствоуж, нюдѣнствоуѣшн не св. [1] ἰουδαΐζειν Живея по юдейските закони: н повѣдавѣтѣ нмѣт явльшааго сѣ ѣмоу днѣвольска дѣаннѣа оверѣза сѣ н нюдѣствова• н женж пога• н абыѣ гавѣ по нюденхъ• на кръстѣанѣы догматн некаше 180c.

нюлнѣнѣ, -а м. [1] Ἰουλιανός Юлиан: по снхъ ѣвѣтоухъ• призраубѣ н мнѣннѣ н сѣгрѣженнѣ мждроуѣа• ѣмоуже мждроуѣе• дноскорѣ• теѣдосѣ• гананѣ... нѣковѣ сѣрннѣ• н нѣланѣнѣ• н нже нхъ такоѣжде 301d.

нюстннѣ, -а м. [2] Ἰουστῖνος Юстиний: етерн же н въ томѣ манастирн осташа: коупно сѣ нѣстннѣомь: прѣподовѣнѣннѣ нхъ нгоуѣномѣ 5b (5b).

нѣковнѣтн м. мн. [1] ἰακωβῖται Яковити, последователи на Яков Сириец (ерес): не раѣать бо нарнѣатн сѣ кръстнѣанн• нѣ несорннн• н сеоурннн• н нѣковнѣтн• нлн ннѣмь нменѣмь прѣждеѣанѣхъ 302a.

Иаковъ *прил.* [5] (τοῦ) Ἰακώβου, Ἰακώβ Който е на Яков: богащен сѧ ꙗко въсхвалите нѧ
всѧ сѣмѧ Иаковле прославните н 227d *Пс 21:24* (70a, 76c, 178a, 298c).

Иаковъ, -а *м.* [32] Ἰάκωβος, Ἰακώβ Яков: Иаковъ же не тѣхъкъ смыслиа отъмещеть
нѣ н плакати прилежнѣ н рѣдати повелѣвають 207d (15b, 24a, 37a, 56a, 58d, 73a,
74c, 94b, 99a, 102d, 105d, 106d, 108d, 115d, 118a, 121a, 134c, 151b, 199c, 201a,
215c, 230b, 239a, 245a, 245b, 248b, 259d, 262a (2), 289c, 301d).

К

к [33] εἴκοσι, κ´ 1. Числен знак за числ. *бр.* дваисет: оубогавъше сѧ съвѣгохомъ въ
манастырь блнзъ стааго града Иако отъ стадинї :к: нарицаемъи оца Анастаса 5а. 2.
Числен знак за числ. *ред.* дваисети: к´ • о цѣломоудрѣн 49b. // В състава на сложно
числ. *ред.*: рка• ѡ оцѣщенн рекъше о моленн 272b (51d, 55c, 57c, 59b, 61a, 64d,
66b, 69b, 71b, 137a, 270b, 273d (2), 278d, 280c, 283a, 285b, 287a, 290a, 293d, 300d
(5), 301a (5).

каднло, -а *ср.* [7] θυμίαμα Благовоние, тамян: вѣсѣжжгаемъиа можданъиа възнесѣ тебѣ
сѣ каднломъ овънъи• възнесѣ тебѣ волы сѣ козлы 271b *Пс 65:15*. // *Обр.*
вѣгажтѣ ѡцн ѿ него... оходатѣ лютааго дъима дрѣзновеннѧ• н прѣходатѣ къ
коуреннѣ благоуханнаго каднла• еже естѣ безмлъвне 38a (60c, 170d, 223a, 236b,
271d).

каднльнъ, -ын *прил.* [1] τοῦ θυμιάματος Който се отнася до каденето: н вѣ всѣ
множество людн ѡаа его вѣнѣ• въ вѣмѧ каднлноѣ 273c *Лук 1:10*.

каднтн, каждѣ, кадншн *несв.* [1] θυμιάων Кадя: понижѣ ѡто зъло твораше нознѧ• кадѧ
боу• ѡто лн саоуль жьрѧ 81c.

каждъ, -ын *мест.-прил.* [1] ἕκαστος Всеки: а како моудроуеть кажда ересъ• нѣсть нынѣ
вѣмене глатн 299a.

казаннѣ, -га *ср.* [14] παιδεία Наставление, поучение: отъ оуна во въздроста мждримааго
н наказанмааго казаньемъ• н оученнемъ гнемъ• до старостн н до матерьства не
оставнтѣ вѣ 172d (88b, 143a (2), 172c, 172d (3), 173a, 173b, 173c (2), 174c, 263d).

казати, кажѣ, кажешн *несв.* [18] παιδεύειν, διδάσκειν, δεικνύναι 1. Съобщавам,
казвам: се тн постѣлахъ вѣстѣнъи оуе евстате• кажѧ Иако кааждо ересъ въ намѣ етера
ѡлка наименома• отъстоупленнѣ отъ хѧ• оучнтѣ 302a. 2. Поучавам, наставлявам:
сего радн мѣи ѡаннемъ кажемн есмѣ• любнтн троудѧ• Иако на все стронтѣ сѧ намѣ
186c. 3. Наказвам: съгрѣшаштен бо• н не покажште сѧ• нї ранты приемиште•
рекъше кажемн съде сѣ ѡкты• тамо сѣ вѣсѣмн вѣс коньца мѣуннн сѣтъ 186c. //
Субст. кажемъи о ѣмпаидеѡμενος Този, който изтърпява нещѧ: неѡудобъ бо
естѣ бе-скръбн мнмонтн кажемѡмоу напастъмн• нѣ потомъ многы радостн

неплагънѣжтъ сѧ такоуни 62с (76d, 79a, 82b, 85с, 124a, 135b, 161d, 174с, 175с, 194с, 196с, 242a, 258b, 263с).

казновати, казноуѣж, казноуѣши *несв.* [1] **κολάζειν** Наказвам: аще ли да неродоуѣмтъ• то вѣсть казновати прѣстоуѣаѣцага ны• стѣхъ его заповѣдън 257b.

казнь, -н *ж.* [1] **τιμωρία** Наказание: нштѣштѣн во властн о своен силѣ без ба• н протнвѣштѣн сѧ отъ ба сѣштнн властн• тацѣмъ каземъ повннннн сѣтъ 77b.

канани, -тъ *м. мн.* [1] **καϊανοί** Каинити (ерес): съ подѣшантынн ересьмн... нхъже нмена сѣтъ сн• **α** снмоннани: **β** менадрнани: **γ** саторннани... **δ** ираклейтн: **ε** ѡфнтн: **η** канани 300d.

канновъ *прил.* [1] **τοῦ Καϊν** Каинов, който е на Каин: н обрѣштеть сѧ жрътва матвѣи нашеа• порочна тако н каннова 171a.

каннъ, -а *м.* [2] **Καϊν** Каин: вѣжнмъ оубо възлюбеннн• завнстн• рода неприазннна да не съ канномъ сѣждѣнн вѣдемъ 119d (118с).

како *нареч.-сѣюз* [45] **πῶς, ὅπως, οὕτως 1.** *Нареч.* а) Как, по какъв начин: како могж проснтн оу га• н приати съгрѣшнвъ толко ѣмоу 181с; б) Някак, по някакъв начин: да вѣи во како отѣтрѣгъ оумъ отъ прѣдѣлѣжаннѣ матѣвнааго• н бесплоднѣ створъ члѣка• того дѣлѣма прнпоуштаеть емъ безгоднѣжж скръбѣ 61a. 2. *Сѣюз:* а) Въвежда подчинени допълнителни въпросителни изречения: слово ваше да вѣдетъ всегда солыж растворено• вѣдѣтн како подобають ѣднномоу комоуждо отѣвѣцавати 196d *Кол 4:6*; б) Въвежда подчинени допълнителни изречения: а како моудроуѣтъ кажда ересъ• нѣсть нынѣ врѣмене глатн 299a; в) Въвежда подчинени определителни изречения: рече же н прнтѣуѣж нмъ• како подобають молнтн сѧ• н не сътѣжатн сн 185a. ♦ еда како **μήπως, μή ποτε** Да не би: пѣважштнн не прнмѣшан сѧ еда како оувѣзнешн въ научннннхъ еѧ 45a *Сир 9:4*. ♦ аще... како **εἰ... πῶς** Ако... как: аште во толцн мѣжн женамн падошѧ• како мѣи немощннн съ свонмъ паданнемъ мнмоходаште нзвѣгнемъ 42b. ♦ то како **καὶ πῶς** Как така, и как: ѣже смѣятн сѧ отѣнѣдъ крѣстыаномъ• нѣсть повелѣно• пауе же мннхомъ• распнѣшнхъ сѧ мнровн... то како достонтъ распатоумоу сладѣкѣмнн гвоздѣн крѣстѣмнн• разлнватн сѧ н смѣятн 205b (27a, 29с, 40a (4), 41с, 42a, 42d (2), 47с, 48с, 52с, 54a, 75a, 76d, 87d, 97b, 99с, 101a, 110a, 122с, 131a, 132с, 148d, 151a, 174d, 177b, 177d, 189a, 195с, 223d, 232a, 243a, 253a, 268с, 272с).

каковъ, -ын *въпр. мест.* [1] **ποταπός** *Като сѣюз.* Въвежда подчинени допълнителни въпросителни изречения: ктоже н какова естъ• нъ тѣуѣж зѣлаа нъ н благаа похотъ• въ порѣдѣн словомъ нзвѣстѣ нзложнтъ сѧ 155d.

какъ, -ын *мест.-прил.* [8] **ποιός, τίς 1.** Какъв: кацѣхъ подвнгъ трѣвоуѣтъ• н тѣщаннн н спѣха• н вѣдѣнннн н печалн... хотѧн съ дѣмъ бес прнятѣа црѣтоватн 296b. 2. Някакъв: невѣрна во вещь естъ пастѣрю• отъ овѣць страсть прнати какж 277a. 3. *Като сѣюз.* Въвежда подчинени допълнителни въпросителни изречения:

разоумѣнмъ самн брѣѣ• аплн н стлѣпн црквннн съ кацѣмь подвнгомь н любовьжъ• слоужахъ соущннмъ въ нїмѣ• ннщннмъ 191b. ♦ какъ люво οἰοσδήποτε Някакъв, някой: вънемлѣмъ оубо тврѣдѣ• еда кѣгда напнмъ брѣжъ свож остроуеннємь мжтномь• кацѣмь люво блазномь 153b (66d, 82a, 123c, 146d).

калъ, -а м. [1] πηλός Кал: аште събереть грѣшнннкъ яко землж серебро• равьно же калоу злато: въсе правѣдннцн сънабѣдять 24c Иов 27:16.

каменнцъ, -а м. [1] βιζακιά Камъче: такоже зѣданне велнкомь н драгомь каменнемь съставляемо• трѣвоуеть хоуда н дровьна каменьнца строенью• сего радн тако створнхъ• наѣанне нѣнѣшнлѣ дѣтѣлн 138b.

каменне, -та ср. събир. [6] λίθοι Камъни: такоже зѣданне велнкомь н драгомь каменнемь съставляемо• трѣвоуеть хоуда н дровьна каменьнца строенью• сего радн тако створнхъ• наѣанне нѣнѣшнлѣ дѣтѣлн 138b. ♦ каменнемь внватн λιθάζειν замервам, удрям с камъни: стефанъ н нѣковъ• овъ каменнемь внваемъ• овъ же съ брѣга сърѣваемъ• моласта за оубнваемъѣмъ та 262a. ♦ каменнемь повнватн λιθοβολεῖν Замервам, удрям с камъни: похыштьше же ї• нзведоша н вѣнъ нз града• н каменнмь повнвадоху 152a Деян 7:58. ♦ каменнемь повнтн λιθοβολεῖν Пребн с камъни: каменнемь во повншѣ н въсн люднѣ съ въсѣмн своннн его н оумрѣшѣ 91c. ♦ каменнемь метатн λιθάζειν Замервам с камъни: такожде н семеижъ• кльнжщю н каменнемь метажщж его• не разгрѣва сѣ на нь 259b (40c).

каменьнъ, -нн прил. [1] λίθου Който се отнася до камъка: н такоже каменно връженне не дондетъ несе• тако н мѣтва ѣлкоугодннчу не възндетъ къ боу 95c.

камо нареч. [1] ποῦ Къде: тако бѣ петровн дша глющн• гн камо ндешн 293c Иоан 13:36.

камты, камене, каменн и камень, камене, каменн м. [9] λίθος, πέτρα 1. Камък: врѣгън камень на въсотоу• на главж свож мештеть 113b Сир 27:28. 2. Скала: ѣгда оуны срце мое• на каменн възнесешн мѣ 183b Пс 60:3. // Обр. петръ же тврѣдънн камень• въ велн грѣхъ впадъ• яко нескѣсннъ бранн• не отпѣда сѣ сътжжъ сн 67b. ♦ камты драгъ λίθος τίμιος Скѣпоценен камък: соулѣѣ мѣ плоднтн пауе злата н каменн драга 290d Притч 8:19. ♦ камты жрѣновънъ λίθος μυλικός Воденнчен камък: оуне е да вѣи камень на вѣнн его жрѣновънън повѣшенъ• н въврѣженъ въ море• неже да съблазннтъ еднного малънхъ снхъ 44d Лук 17:2 (58c, 84d, 109b, 170a).

канонъ, -а м. [1] κανών Това, което е установено, полага се да бъде извършено: нъ еже рѣхомъ тако по дългж неспѣаемн есмъ пѣннѣѣ• тако канона дължноуема• тако дължнн есмъ бес порока его• н бескврѣнна прнноснтн 230c.

кападокннскъ, -нн прил. [1] Καπαδοκίας Кападокийски: по снхъ ѣвѣтоухъ• прнзрачыѣ н мнѣннѣ н съгрѣженнѣ мждрѣта• ѣмоуже мждрѣѣ• дноскоръ... сеуноръ безглавнън• сотнрнхъ кесарнѣ• кападоукннскъѣѣ 301d.

капатн, капляж, капляшн *несв.* [5] **στάζειν, ἀποστάζειν** 1. Капя, прокапвам: въ лѣностехъ съмиѣрнѣтъ сѧ надежда• н въ празнехъ рѣкоу каплетъ храмъ 84с *Екл 10:18*.
2. Сълзя, плача: донде ми моленне къ гю• прѣмо же емоу каплете ми оун 236d *Иов 16:20*. // *Обр.* медь во каплетъ отъ оустенъ жены любодѣнца 47с *Притч 5:3* (132b (2)).

капнще, -а *ср.* [1] **ζῶδιον** Идол: невѣрннн• н ненадежднн недоутоужтъ: паче же любосластьннн: н ндолослоужнтеле• оуже бо на ба оупьваннн не нмоутъ• нъ на капншта црска 23с.

капага, - ѧ *ж.* [2] **σταγών, ῥανίς** Капка: капла съзънѣта тако медъ сжтъ сладоужца въ срѣн• н кадло благопрнѣтно отъ ба 236а (220b).

карпократанн *м. мн.* [1] **καρποκρατιανοί** Карпократиани, последователи на Карпократ (ерес): съ подѣшанѣмн ересьмн... нхъже нмена сжтъ сн• $\bar{\alpha}$ снмоннанн: $\bar{\beta}$ менадрнанн: $\bar{\gamma}$ саторннанн... з гностнцн: з карпократанн: н кнрунтнанн 300d.

касатн сѧ, касаж сѧ, касаншн сѧ *несв.* [1] **ἄπτεισθαι** Докосвам се, допирам се: мѣмн съ отъ мрѣтвѣца• н пакты• касал сѧ ѣмъ• кага лъза бѣн емоу отъ банѧ 127d *Сир 34:25*.

катарн, -гъ *м. мн.* [1] **καθαροί** Катари (ерес): съ подѣшанѣмн ересьмн... нхъже нмена сжтъ сн• $\bar{\alpha}$ снмоннанн: $\bar{\beta}$ менадрнанн: $\bar{\gamma}$ саторннанн... лн оуалненн: лѣ катарн съ мананато: м ангалнцн 301b.

католнчѣскъ, -гын *прил.* [1] **καθολικός** Вселенски (за църквата): католнчѣскаа бо цркты нѣсть нареѣна нменемъ ѹлѣмъ• нъ всн въ нмѧ га нашего іу ха• кръстьянн нменожемъ сѧ 299а.

кафроуагастонъ [1] *за гр.* **κατὰ Φρυγαστῶν** Ерес, разпространена във Фригия: съ подѣшанѣмн ересьмн... нхъже нмена сжтъ сн• $\bar{\alpha}$ снмоннанн: $\bar{\beta}$ менадрнанн: $\bar{\gamma}$ саторннанн... кз егкратнкн: кн кафроуагастонъ н монтаннстонъ 301а.

капатн сѧ, каж сѧ, каешн сѧ *несв.* [4] **μετανοεῖν** 1. Кая се, разкайвам се: образомъ бо снмъ• таковнн сластьнѣ обнѹаѣтъ сѧ• такожде прѣстаюштааго н кажшта сѧ• нѣсть добро обнѹатн 141а. 2. Скърбя, огорчавам се: н обратнте сѧ къ гюу боу вашемоу тако млостнвѣ• н штедръ естъ: трѣпѣлнвѣ• н млостнвѣ: н кага сѧ о зѣлобахъ вашнхъ 22b *Иовл 2:13*. *Субст.* кажшн сѧ **οἱ μετανοῦντες** Тези, които се разкайват: сладькѣи нашъ• незѣлобнвѣн едннъ благъ• шедрън ѹлѣъ• дшелюбѣцъ... прнсно жадаетъ покаанѣа нашего• веселнть бо сѧ о създахъ кажшннхъ сѧ 162b (150а).

квасъ, -а *м.* [3] **σίκερα, ζύμη** 1. *Обр.* Квас, мая: прѣпоисавъ сѧ н отъръ ноггы свонхъ оуѣннкъ: да скврнѣтѣ ветѣхааго кваса оунстѣвѣше боудотъ ново въмиѣшенне 8b. 2. Квас, възкисело алкохолно питие: лютѣ квасъ гонашннмъ: жндоушннмъ вечерѧ: внно бо га съжъжетъ 17а *Ис 5:11* (72а).

кекелнснн *м. мн.* [1] *καὶ ἐλκεσαῖοι* Елкесеи (ерес): съ подѣψантыин ѳресьмин... нхъже нмена сжть сн• а̄ снмоннанн: в̄ мена̄дрнанн: г̄ са̀то̀р̄ннанн... лг самѣен н кекелнснн: лд теωδοτнанн 301a.

кекннтнлоанн *м. мн.* [1] *κεκεντιλιανοί* Название на ерес: съ подѣψантыин ѳресьмин... нхъже нмена сжть сн• а̄ снмоннанн: в̄ мена̄дрнанн... кѳ пепоу̀знанн н прнскнлланн нже кекннтнлоанн 301a.

кердоннанн *м. мн.* [1] *κερδωνιανοί* Кердониани, последователи на Кердон (ерес): съ подѣψантыин ѳресьмин... нхъже нмена сжть сн• а̄ снмоннанн: в̄ мена̄дрнанн... к а̀рхонтнкн: ак кердоннанн: вк марκνω̄ннстн 300d.

кесаревъ, -тын *прил.* [2] *Καίσαρος* Кесарев, принадлежащ на римския император: ѱн ѳсттъ образъ н наѱаннѳ• глашѳ ѳмоуѳ• кесаревъ речѳ же нмтъ 81b *Мат 22:21*.
Субст. кесаровага τὰ *Καίσαρος* Онова, което принадлежи на кесаря, римския император: речѳ же нмтъ• ѱ̄ддднтѳ оу̀во кесаровага кесароуѳ• а вжѳга боу 81b *Мат 22:21*.

кесарниа, -иа *жс.* [1] *Σαμαρία* Кесария: ѳмоу̀же мждроу̀ѳ• дноскоръѳ• теωдосъѳ... сотнрнхъ кесарниа• кападоу̀кннскыиа 301d.

кесарь, -га *м.* [3] *Καῖσαρ* Кесар, римскыи император: сего обрѣтохонмъ разврацающа гажкы• н франѳца кесароу̀ дагатн данн 90b *Лук 23:2* (81a, 81b).

кнвотъ, -а *м.* [2] *κιβωτός* Ковчегът с божиите скрижали: прѣпоѳасавъ сн̄а нлншва• ѱфонн• н фнннесъѳ• не послоу̀шавъша гласа оца̀ своего• кнвотъ вжѳн въ ржкы нноплеменьннкомъ прѣддастъ 256d (39a).

кннъсъ, -а *м.* [1] *κῆνσος* Данък: ѳъто тн сиа мьннтъ• достонтъ лн датн кннъсъ• кесарю̀ нлн нн 81a *Мат 22:17*.

кннъсынъ, -тын *прил.* [1] *τοῦ κῆνσου* Който се отнася до данъка: ѳъто ма̀ нскоу̀шаетѳ наннѳыннцн• покажнтѳ ми ца̀тж кннъсынъжж 81a *Мат 22:19*.

кнрнтнанн *м. мн.* [1] *κηρινθιανοί* Керинтиани, последователи на Керинт (ерес): съ подѣψантыин ѳресьмин... нхъже нмена сжть сн• а̄ снмоннанн: в̄ мена̄дрнанн... з карпократаанн: н кнрѳнтнанн: ѳ назо̀рѳн 300d.

клангатн сѳ, клангаѳ сѳ, клангаѳшн сѳ *несв.* [1] *προσκυνεῖν* Покланям се, почитам: проклгать творган ндошь н полагага въ кровѳ• такожде н нмѳган сребролюбннѳ страстѳ: овъ клангаетѳ сиа коу̀нроу̀ непользѳноуѳ• овъжде• подобне носнтѳ• прнвндѳнне богатѳства 23b.

класъ, -а *м.* [1] *στάχυς* Клас на растение: тѳкмьжѳ н ѳгда оу̀ченнцн гнн въ̀заалкашѳ• н наѳашѳ въ̀стрѳгатн класъ н гастн• фарнсеѳн рѳша гю 76с *Мат 22:17*.

клевета, -гы жс. [18] **καταλαλία, λοιδορία, συκοφαντία** Злословие, клевета, хула: не въздаюште зъла за зъло• ни клеветгы за клеветж• възпагы же басоуажште• тако на се зъванн вгыте 113d (2) *1 Петр 3:9* (71d (2), 73a, 75a, 86a, 88d, 89b (2), 89d, 90a, 91b, 116d, 135d, 200a (2), 297a).

клеветанне, -га ср. [4] **καταλαλία, συκοφαντία** Злословие, клевета, хула: възненавднмгы оубо любнн гнъсгнън сгы врьдгы клеветанниа• да не оуподобнмгы са клеветнвгнмгы нждюмгы 73a (71d, 88d, 89d).

клеветати, клеветаж, клеветаешн *несв.* [4] **καταλαλεῖν** Злословя, клеветя: таковнн сжгы нже ннъсоже не д'клажгы• нъ зъло д'клажгы• н клеветажште н владжце• бестрашыемъ ежьемъ 186b. *Субст.* клеветанн **ὁ καταλαλῶν** Този, който злослови, оклеветява: аште лн• то н слышан повннннъ есгы гр'хоу клеветажштааго аште в'рж немгы клеветанню 71d (71d, 72d).

клеветнегы, -гын *прил.* [3] **λοιδορος, κατάλαλος** Който клевети, злослови: възненавднмгы оубо любнн гнъсгнън сгы врьдгы клеветанниа• да не оуподобнмгы са клеветнвгнмгы нждюмгы 73b. *Субст.* **ὁ ἄστεγος** Този, който клевети, злослови: а клеветнвгн оустынама• острыпытаа запнннъ са 72c *Притч 10:10* (72c).

клеветннкгъ, -а м. [9] **κατάλαλος, ὁ καταλαλῶν, ὁ κατηγορήσας, συκοφάντης, κατηγορος** 1. Клеветник, доносник, лъжесвидетел: ргыпгытнвгн бо са• тгыгж гоуенгы• а клеветннкгъ са н слышаштаа 71b. 2. Обвинител: правдыннкгъ себ' клеветннкгъ въ пръвословесн 145a *Притч 18:18* (73c, 89a (2), 89b, 89d (2), 262a).

клеветнгы, -гын *прил.* [3] **τῆς βασκανίας, τῆς καταλαλίας, τῆς συκοφαντίας** 1. Който се отнася до злословието, клеветата: лютгы есгы н клеветнгы врьдгы• паге же днаволъ 88d. 2. Който клевети, злослови: н сжды ежнн• снр'кы данннлгы• тако бо сгыказаетъ са• сжднн клеветгына осждн 49c (73c).

клевр'бгы, -а м. [1] **σύνδουλος** Слуга при същия господар: не подобаше лн н теб' мнловати клевр'бга своего• такоже н азгы та помнловахгы 149c *Мат 18:33*.

клепанне, -га ср. [1] **σημαντήρ** Звънът на клепалото: кгыгда оуслышннгы• клепанне об'бда• слышавгы же• благобъдрннгы бждетъ 65b.

клепыць, -а м. [1] **παγίς** Капан, клопка: не даждъ сгына свонма оунма• ни въздр'кми н в'бждама свонма• да спешн са тако сгына отгы тенета• н тако пгы не клепыца 226b *Притч 6:5*.

клнкнжти, клнкнж, клнкнешн *св.* [1] **κράζειν** Извикам, викна: законопр'кстжпыннцн же архнер'кн н фарне'кн клнкнжша• ω ω згыл'к створнхомгы 151c.

кнросьскгы, -гын *прил.* [1] **κλήρου** Който се отнася до клира, до священослужителите: ω рашнннннн кнросьсгыц'кы 278d.

кларъ, -а м. [1] κληρος Клар, духовенство: и послѣдоующе стго ψанна• повннѣмъ сѧ клароу оуставлющѧ прѣкослословне 78b.

кларъ, -а м. [1] κραυγή Вик, крясък: вѣса• горестъ• и гнѣвъ• и гаростъ• и кларъ и хоула• да вѣзгъметъ сѧ отъ васъ• съ вѣсеж зъловож 59a Еф 4:31.

кларнѣ, клонѣ, клоннш *несв.* [1] ἀποφέρειν Насочвам, отвеждам в определена посока: не таможе хотѣтъ ндоутъ• пасома стада• нъ таможе пастоуен та клонѣтъ 281a.

кларѣ, -н ж. [1] κέλλη Монашеска килия: такоже облакъ безводънъ вѣтромиъ женетъ сѧ тако и урнѣнъ не нмѣт трѣпѣннѣ дхмиъ оунииннѣ• и егдаже не можетъ его нзгнѣнѣ не кларѣ• научнетъ нмъ въ нен вртѣтѣн вѣ вѣрѣмѣ матвѣноѣ 65d.

кларнѣ сѧ, кларнѣ сѧ, кларнѣш сѧ *несв.* [1] ἀρμόζειν Подлежа, подвластен съм на нешо: никтоже да не мнѣтъ• едннѣмъ тѣмъж обштиннѣ вештемъ сжштиннѣ• кларнѣ сѧ о правдѣннѣмъ сѧдѣк законоу 159b.

кларнѣ, -та ср. [1] ἐπιτηδειότης Стремѣж, стремление: егда оубо призываемъ• стѣж и еднносжщнѣнѣ тронцѣ прѣвнстани мѣмн... и къ бжнжмоу приствѣтѣкоупленнѣ кларнѣемъ• тѣгда и мѣ самн придемъ• и вѣспремемъ вседѣтельнѣта дары 231b.

кларнѣ, -ын прил. [2] ἀρμόδιος Който се отнася, който важи за някого: мжжн праведнн да вждоутъ вѣверѣжшѣ съ товож• се оубо вѣмъ несть кларнѣмоу• нзаштѣнѣ же сжштиннѣ отъ житннскѣнхъ вештнн разлоученѣмъ 188c (54d).

кларнѣ сѧ, кларѣ сѧ, кларнѣш сѧ *св./несв.* [6] ἀρμόζειν, λαγχάνειν, διαφέρειν 1. Ставам, случвам се: тако носнфѣ оклеветаемъ егѣптѣнѣнеж• и вѣ тѣмѣннѣнн затворенъ• не по мнѣтѣ строннн егѣптѣ кларнѣ сѧ 49c. 2. Подхождам: не кларнѣ сѧ оустѣнѣ безоумѣю вѣрѣнѣ• нн правдѣннѣкоу оустѣнѣ лѣжнѣвѣ 94a *Притч 17:7.* // Характерен съм: лѣжа во враговн кларнѣ сѧ• оцѣ во лѣжн днѣволаъ естѣ 138d. 3. Важа, отнасям се: кларнѣ же сѧ вѣмъ вѣкомъ• вѣсе бо дѣхѣннѣ хвалнѣ га• по нзаштѣж урнѣнѣемъ• анѣгѣльскѣо вѣспрннѣшннѣ житѣ 227c (120b, 264b).

кларѣ, -а м. [1] κλείς Кларч: петроу за едннѣ часъ горько сѣжжѣ• не тѣмъж прощенъ вѣстѣ• прѣхоу отъврѣженѣта• нъ и кларѣ црѣтва приатъ 236a.

кларѣ, -ты ж. [16] ὄρκος, κατάρα, ἀρά 1. Кларѣ, кларѣно обещание: приповѣлѣваж не кларѣ сѧ вѣсѣмъ ннѣкожеж кларѣвож• нн малож нн велнѣкож• да сѧ таѣнѣ разнѣство любодѣнншѣтъ• и приенѣнхъ монхъ ѣдѣтъ 133d. 2. Проклѣтие: кларѣ оуа• оутѣврѣждаетѣ домѣ ѣдѣтъ• кларѣ же кларѣ нескоренѣетѣ до основаннѣ 239d *Сир 3:9.* ♦ подъ кларѣвож поставнѣнн ὑπὸ κατάραν ἰστάναι Проклѣна: нъ и подъ кларѣвож поставнѣнн таковадо неременнѣ• проклѣтъ бо рече вѣкѣ• нже оупѣваннѣ нмѣтъ на вѣка 216c (81c, 91c, 109d, 133c, 134a, 134b, 134c (2), 167c, 190c, 217b, 218d, 265d).

клатн, клънж, клънешн *несв.* [21] **καταρᾶσθαι, καταράσσειν** Кълна, проклинам:

шьпътъннка н дъвогызгъннка достонти клатн• многъ бо погъвнлъ мнрѣноуѣшта
73d *Cup* 28:15. *Субст.* клънън **καταρωμένος** Този, който кълне, проклина: нже
аште благоствоуеъть дроуга велнемъ гласомъ• н клънжштаго ннчнмъже естъ рѣзно 38d
Притч 27:14. **■** клатн сѧ **ὀμνύειν** Кълна се, заклевам се: намъ же гъ нашъ н
спсѣъ• заповѣдаеъть нты• н безъ врѣмене• нн въ подобно врѣмѧ клатн сѧ 133с. **◆** въ
лъжж клатн сѧ **ἐπιорκεῖν** Давам лъжлива клетва: пръвѣнмъ рече людемъ• яко
жестовѣемъ заповѣдахъ• не въ лъжж клънешн сѧ• въздасн же гвн клатвгы своѧ
133с *Мат* 5:33 (76b, 112a, 133b, 133с, 133d, 134a, 134b, 134с (4), 134d (2), 142d,
152a, 259b (2)).

клатне, -га *ср.* [2] **ὄρκος, ἄρά** 1. Клетва, клетвено обещание: н вѣнндеъть клатва въ
домъ татннъ• н въ домъ ретъннчъ• н внтаеъть посрѣдѣ домоу его• нматъ же татъ•
н клатне съпомагажште 91с. 2. Проклятие: прилежнѣ да послоужатъ• да оубѣгнжтъ
клатыя прѣа• а не за лѣностъ повнннн вждоутъ 279с.

ковенне, -га *ср.* [1] **οἰωνισμός** Гадание: враженнѧ н ковенѧ н сонѧ• соуѣта сжтъ 178с
Cup 34:5.

коварнъ, -ын *прил.* [3] **πανούργος, κορβᾶν** Умен, благоразумен: безжмнъ въ смѣсѣ
възноснть гласъ• моужъ же коварнъ• едѣва тнхо осклабнть сѧ 207с *Cup* 21:23
(240a, 240b).

коварствнъ, -ын *прил.* [1] *Обр.* Който се отнася до коварството: оубрачаеъть бо сѧ вногъ
отъ приходаштннхъ къ нему съ рнзож коварствнкож 146d.

коватн, коуѣж, коуѣшн *несв.* [2] **τεκταίνειν** *Прен.* Създавам интриги, кроя коварни
планове: не боудѣмъ оубо славорадн н въсокомждрнн• да не тѣуѣж на хрѣбѣтѣ:
нъ н на лнцн нашемъ коуѣжтъ грѣшъннн 100b (128a).

ковъуегъ, -а *м.* [2] **κιβωτός** Ковчегът с божиите скрижали: н сего радн гъ• самъ оубо н
снгы нлѣвгы погоуен ороужннемъ• а ковъуегъ въ роукты тоуждеплеменъннкъ прѣдасть
87b (39a).

ковъуежъць, -а *м.* [1] **γλωσσοκομόν** Ковчеже, каса за пари: се же рече• не яко о ннштннхъ
печаше сѧ• нъ яко татъ бѣ• н ковъуежъць нмты• н вѣмѣтаемаа ношаше 92с *Иоан*
12:6.

когда, кѣгда *нареч.-сѣюз* [30] **πότε** 1. *Нареч.* а) Кога: доколѣ лѣностнве възлежншн•
кѣгда же отъ съна вѣстанешн 84d *Притч* 6:9; б) Някога: тако глемъ• не яко
ѧкомъ оугаждажште• нъ боу нскоушажштоумоу срца наша• нн бо кѣгда рече• въ
словесн ласканнѧ вѣхомъ къ вамъ якоже вѣсте 96а *I Сол* 2:5. 2. *Сѣюз.* Въвежда
подчинени допълнителни въпросителни изречения: вждж чрѣсла вашѧ прѣпоѧсана
рече• н свѣтлнннцн горжще• н въ подобнн ѧкомъ ѧиѣщемъ га своѣго кѣгда
възвратнть сѧ отъ вракъ 285а *Лук* 12:36. **◆** еда когда, да не когда **μήποτε** Да не
би: въ оушн везоумѣнадо ннѣсожне не глн• еда кѣгда подражатн науѣнетъ•

разоумьнаа твоа слова 76a *Притч* 23:9 (20b, 21b, 38d, 60b, 63a, 65b, 88c, 100c, 102b, 121b, 130c, 130d, 132d, 133a, 134a, 136c, 136d, 141c (2), 153a, 159c, 170c, 177c, 228c, 291b, 295b).

кодрантъ, -а м. [1] **κοδράντης** Дребна римска монета: се же реуе• аминъ глаж тебѣ• не нздешн отътоуду• дождеже въздаен послѣдънн кодрантъ 160c *Мат* 5:26.

кожа, -а ж. [2] **δέρμα** Кожа: аще прѣмѣннъ мурннъ кожж• то н мгы зълоуѣж волю нашж 306d (35b).

кознь *прил.* [1] **αἴγειος** Кози, който е от коза: нже н ходнша въ овъуахъ н козѣхъ кожахъ• лшенин• скръбѣаште 35b *Евр* 11:37.

козьлъ, -а м. [2] **χείμαρρος** Козел: вѣсѣжжгаемгыя мождангыя възнесж тебѣ съ каднломъ овкны• възнесж тебѣ волгы съ козьлы 271b *Пс* 65:15 (271d).

колесница, -а ж. [2] **ἄρμα** *Обр.* Колесница: мьздонмьць• тн лхонмьць• тн сревролюбьць: тн лшвьнкъ• еднна колесница естъ ветвернѣна• нмжште грѣдостънааго козатаа н старѣнша 25a (83d).

колн *нареч.* [1] **ποτέ** Някога: скръбѣлнвъ чрѣнъць• не двнжетъ оума на вндѣнне• нн мѣтвы ѳтгы вѣсѣлетъ колн бѣу 61d. ♦ еда колн **μήποτε** Да не би (някога): егда творншн овѣдъ: нлн вевею: не зовн дроугъ твоихъ: нн соусѣдъ богатъ: еда колн н тн та такожде въззовутъ: н боудеть тн въздатва 12d *Лук* 4:12.

колнждо *нареч.* [1] **καθ' ἐκάστην** Постоянно: н ннкъже не нмать обрѣстн въ всен палестнннн: нлн въ нномъ общеннн: такога дховна оустроеннн: цвѣтетъ же н растеть колнждо: н стрѣла по неаакоу велнн вьиваетъ 5c.

колнкъ *въпр. мест.* [8] **πόσος 1.** *Нареч.* Колко голям, колко многоброен: отъ колнка зъла нзбавнлъ нгы естъ бѣ• н что мгы недостоннн нмамъ въздатн ѣмоу 206d. **2.** *Като съюз.* Въвежда подчинени допълнителни изречения: вндншн лн прнмѣшенне плѣтъное егѳптѣнныа• колнкж съдѣла правѣднвоумоу скръбѣ 41c. ♦ колнкъ... колнкъ **ἥλικος... ἥλικος** Колко малък... колко голям: се колнкъ огнъ колнкоу грамадоу съжнзаетъ 74d (2) *Иак* 3:5 (42a (3), 192b).

колншѣды *нареч.* [1] **ποσάκις** Колко пъти: колншѣды оставлю братоу своѣмоу аште съгрѣшнтъ мнѣ• до седмншѣды лн 149d *Мат* 18:21.

коллурнда [1] **κολλυρίς** Обреден хляб, принасян от антидикомариамитите на св. Богородица: съ подѣфангымн ересьмн... нхъже нмена сжтъ сн• α̅ снмоннанн: β̅ менадрнанн: γ̅ сатѣрнанн... нз днмнрнтн нже н аполнарнтен: нн антнднкомарнаннтн нже въ нма тогажде марнн коллурнда твораше 301c.

коло, -а ср. [2] **τροχός** *Обр.* Колело: жнтне члѣе коло естъ обраштаа са 74d. ♦ коло родьства **ὁ τροχὸς τῆς γεννήσεως** *Обр.* Колелото на живота: гзкъ оутвараетъ

сѧ въ оудѣхѣ нашнхѣ скверѣнѧн въсе тѣло наше и палиа коло родѣства нашего 74d
Иак 3:6.

коловатни *м. мн.* [1] **κολορβάτιοι** Колорвасеи, последователи на Колорвас (ерес): сѣ
подѣψанѣмн иересѣмн... нхѣже имена сѣтъ сн• **ἀ** снмоннанн: **β** менаѣдрнанн: **γ**
сѧтѣорннанн... *дѣ маркосѣн: еѣ коловатѣн: зѣ ираклеѣнѣтн 300d.*

колѣ, -а *м.* [1] Кол: и иакоже +коль+ соѧа подѣдрѣжнѣтъ вѣѣж плодѣноу• тако страхѣ бжѣн
добродѣтѣльна (гласа) 147b.

коль *нареч.* [6] **ὥς, ὥσπερ, πόσον** Колко (много): коль лоукавна естѣ клеветѣа•
неоустронмоѣ бѣсованнѣ• ннколнжѣ не оумнрѧ сѧ 71d. ♦ коль мѣножнцѣѣж
ποσαπλῶς Колко пѣти, колко често: въждада тебе дѣша моѣа• коль мѣножнцѣѣж
тебѣ пѣтъ моѣа• въ землн поустѣк и непѣрѣходнѣк и безводнѣк 291a *Пс 62:2 (29a,*
141c, 162a, 204d).

кольмн *нареч.* [6] кольмн паѣе **πόσῳ μᾶλλον** Колко повече, толкова повече: аштѣ во
бѣсовѣ молнвѣшнѣ га• да не постѣланн бжѣдѣтъ въ вѣздѣнѣж оулоуѣншѧ прошеннѣ•
кольмн паѣе оуслѣшанѣж вждетѣ въ ѧа облакѣн сѧ 67d (50c, 92b, 171b, 234d, 308c).

колѣно, -а *ср.* [3] **γόνο** Коляно, коленна става: и колѣнѣ мон нзнеможете постомѣ: и пѣтъ
моѣа нзмѣнн сѧ олѣѧ радн 22b *Пс 108:24.* ♦ на колѣноу **ἐπὶ γόνατων** В скута: тоу
поновнѣтъ сѧ иако ворѣѧ оуностѣ нхѣ• и оузѣрѣтъ землю овѣщѣннѧ• и на колѣноу
оутѣшнѣтъ сѧ• иакоже кого мѣтн оутѣшнѣтъ 295a. ♦ пастн на колѣноу **πίπτειν ἐπὶ**
γόνατα Коленича, падна на колене: ѡнѣ же падѣ на колѣноу• не авѣе оумрѣ• нѣ за
на молѧше сѧ 151d.

конѣ, -ѧ *м.* [4] **ἵππος** Кон: не боудѣте иако конѣ и мѣскѣ нмѣже нѣсетѣ разоумѧ 47d *Пс 31:9*
(217a, 218b (2)).

конѣскѣ, -ѣн *прил.* [1] **τοῦ ἵππου** Конски, който е на коня: не въ снлѣ косцѣ въсхощѣтъ•
нн въ лѣстѣхѣ мжѣжсѣѣхѣ благоволнѣтъ 218b *Пс 146:10.*

конѣць, -а *м.* [15] **τέλος, πέρας, τελευτή 1.** Край, завѣршек: нѣ даже конѣца не дондетѣ•
прѣдѣлѣжѣщенѣ о црствѣ невснмѣ слово• ноуждѣно мн тавлаѣетѣ сѧ• повѣстѣно створн
тебѣчѣстѣнѣн оѣе ѣвѣстѣтнѣ• въшѣдѣшѣн мн нѣнѣк разоумѣннѣ 298a. **2.** Кончина,
смѣрт: мнмондетѣ во жнѣѣ наше иако слѣдѣ облака• стѣнѧ во пѣтъ врѣмѧ наше• и
нѣстѣ прѣблѣжнѣннѧ коѣцю ѧѧѧ *Прем 2:5.* ♦ бес конѣца **ἀτελευτήτως** Вечно,
безкрай: сѣгрѣѣшѧштѣн во• и не покажшѣ сѧ• нѣ ранѣ прнѣмѣюште• рекѣше
кажемн сѣде сѣ ѧлѣтѣ• тамо сѣ вѣстѣмн бес конѣца мжѣнмн сѣтъ 186c. ♦ въ конѣць
εἰς τέλος Изцяло, сѣвсем: и наказаннѣ +твоѣ+ исправн мѧ въ конѣць• и наказаннѣ
твоѣ само мѧ наоуѣнѣтъ 174d. ♦ до конѣца **ἕως τέλους, εἰς τέλος, μέχρι τέλους**
Докрай, изцяло, сѣвсем: оуставн оубо гнѣвѣтн гѣростн своѣѧ• и не посрамн насѣ до
конѣца 305c. // Вечно: и аще дарѣ ѣдннѣ нмоуѣе• не възноснмѣ сѧ нѣ
постраждѣмѣ сѣ нѣнмоуѣнѣмн• и прѣвждетѣ нѣ дааннѣ до конѣца 199a (32a, 98c,
98d, 118c, 126c, 186d, 194b, 195b, 305d).

конъвавати, конъваваѣж, конъваваѣши *несв.* [2] **τελεῖν** 1. Изпълнявам: аще оубо законъ конъваваѣете црскѣ по книгамъ възлюбивши нескрѣпнаго своего яко и самъ сѣ доврѣ творите 201с *Иак* 2:8. 2. Завършвам, свършвам: дхмь научитъше нѣмъ плъ + тнѣж конъваваѣете+ 154d (гласа) *Гал* 3:3.

конъваннѣ, -га *ср.* [1] **τελευτή** Кончина, смърт: боищмоу сѣ га благо бждеть да послѣдѣтъкъ н въ дѣни конъваннѣа его благословенъ бждеть 289a *Сир* 1:13.

конъвати, конъваѣж, конъваѣши *св.* [5] **τελεῖν, περαινεῖν, καταλύειν** 1. Завърша, приключача: ѿ не въздавати зъла за зъло• слово конъвавъше прѣндѣмъ н въ опомнѣнѣнъ зълоу 114с. 2. Изчерпя, свърша: нмнже н вореть сѣ съ намн• завнднвѣн бѣсѣ н пооуваѣтъ нѣмъ лакомыя рекоу н сребролюбыя н тѣштелавыя нмнже н самого га нашего н спаса• игда конъва въсѣ некоусы• нача некоушати 170b (81d, 119d, 308d).

конъунна, -гы *ж.* [7] **τέλος, τὸ τέλειος** 1. Край, завършек: нзносашти же трѣннѣ н влѣуцѣкъ неключима н клѣтѣы блнзъ сѣн же конъунна пожъженнѣ 109d *Евр* 6:8. // Най-накрая, най-сетне (като вметната дума): конъунна же всѣ едннотыслѣцн отъдатѣлнвн братолюбнвн млдн покорнвн не въздажѣе зъла за зъло нн клѣетѣы за клѣетѣоу 200a *1 Петр* 3:8. 2. Кончина, смърт: отънеиѣ оуеднѣша: дѣтельнн въсѣмн оуѣрасованн: земьннн англн: н небесьннѣ уавцн: тѣмь н такж конъунноу опростнша 3с. 3. Цел: конъунна же обѣщаныя иеть любви• отъ чнста сѣрца н съвѣстн блггы 209a *1 Тим* 1:5 (9b, 82a, 285a).

конъунѣнѣ *нареч. сравн.* [3] **τέλος** Накрая, най-сетне: саоуль ослоушавъ заповѣдн бжѣга въ печальхъ пожнеть лѣта своѣа конъунѣе црѣства непадѣ 256d (3d, 65b).

копати, копаѣж, копаѣши *несв.* [1] *Субст.* **κοπαῖν ὁ ὀρύσσων** Този, който копае: копанн ганоу дроугоу въпадеть въ нж 113b *Сир* 27:29.

копнѣ, -га *ср.* [2] **δόρυ** Копие: подвнзанимъ сѣ оубо да вѣра нашѣ н любви н трѣпѣннѣе яко шлѣмъ н яко копнѣ н все ороужнѣ намъ да бждеть 198d. // *Обр.* н мгы оубо облаѣцѣмъ сѣ въ вѣрнѣ вѣрж хвѣж н въ шлѣмъ кръстѣ его цнтѣ же н копье въ любовь его 226b.

корабль, -га *м.* [1] **ναῦς** Кораб, лодка: добро бо иеть въсе въ мѣроу лагонию: а еже невъздръжѣнѣ гастн: подобьно иеть кораблю обрѣмененоу 13b.

кореннѣ¹, -га *ср.* [1] **σκώμμα** Нападка, подигравка: ошаати же сѣ сѣпротнвѣнѣхъ снрѣчь плѣтнаго рекъше днѣвола мждрованыя еже иеть любовѣканнѣ... безоумнѣе кореннѣа шпѣтѣы... 297a.

кореннѣ², -га *ср. събир.* [1] **αἱ ρίζαι** *Обр.* Корени: кореннѣе бо грѣховьноѣ посѣшти повелѣваѣеть евангльское оученнѣ 115a.

КОРЕНОВАТИ, КОРЕНОУИЖ, КОРЕНОУИШИ *св.* [1] **ρίζοῦν** *Прен.* Здраво закрепя: въ любовни
кореновани и основани• да възможете постигнати съ всѣми стѣнини 209b *Еф 3:18.*

КОРЕНЬ, КОРЕНЕ *м.* [12] **ρίζα, φάρμακον 1.** *Обр.* Корен: хотиан оубо ѿсѣшати сревролюбниа
врѣды: корень да исцѣеть 23a. **2.** *Прен.* Источник, начало, основа: коль сладѣко естъ
брѣ моа покаанье• ниутьтоже нио нѣ корень животоу 162a. ♦ не корене ἐκ ρίζῶν
Изцяло, напълно: огнѣ бо естъ гора на все дръзо: емѣже надетѣ не корене
погоубитѣ 51a *Иов 31:12* (23a, 24c, 94d, 115a, 124c (3), 283d, 297b).

КОРИНТИИ *м. мн.* [6] **Κορίνθιοι** Коринтяни, жители на Коринт: добрън же оучитель аплъ
коринѣомѣ пиша глааше• поучѣто не пауе обидни есте 86b (82b, 103a, 174b, 187a,
217a).

КОРИНТИЕНЕ, -ѣ *м. мн.* [2] **Κορίνθιοι** Коринтяни, жители на Коринт: и коринѣенемѣ рече•
не ниа бо пишемѣ вамѣ• нѣ иже учѣте и разоумѣваете 126c (258b).

КОРИТИ, КОРИЖ, КОРИШИ *несв.* [5] **ὕβριζειν, ἀτιμάζειν** Хуля, оскърбям: подобает оубо
хоташоумѣ свѣтлоѣ оублсти сѣ повѣдоѣ• не тѣуыж корнмоу и обиднмоу трѣпѣти
добльнѣ• нѣ и боле подати обидашмоу нѣже хощеть възати 260c. *Субст.*
корини **οἱ λοιδορούμενοι** Тези, които са укорявани, порицавани, упрекувани:
подобает же хоташини сѣтѣжати• множество добръ дѣланъ• ни слаѣ
похотѣти... ни оукарѣти никоже• аще корини оукоренниа сѣтъ достонни 222c. ♦
коринѣ **ψεκτός** Заслужаващ укор, упрек: бездрѣпѣтнѣн безъ оукора• а
рѣпѣтнѣн коринѣ• и бестоудѣнѣ• и вомирѣкѣ обрѣтаетѣ сѣ 69c (106c, 147a).

КОРЬ *м.* [1] **Κορέ** Корей: и въ законѣ ѡано естъ• иако възпротнѣнша сѣ мосеоу корь и
дафанѣ и авронѣ и разгнѣва сѣ гѣ на нѣ 77b.

КОСЕННИЕ, -та *ср.* [1] **ἀφή** Осезание: трѣѣ оубо естъ иакоже речено: всѣми оублствни
въдрѣжати сѣ зрѣннемѣ• слоухомѣ• обонаннемѣ... и косеннемѣ: стоупаннемѣ•
нелѣпомѣ 19b.

КОСТЬ, -н *ж.* [14] **ὀστοῦν** Кост (на тяло): сего радн отѣ послабленниа бжыа: прннесе намѣ
сотона изѣж• могѣжжѣ и ижтробж костни и мозговѣ досѣци 298c (19d, 23b, 59d,
62d, 63d, 74a, 96a, 96d, 164d, 173c, 201a, 265a, 268a).

КОТОРА, -ты *ж.* [2] **διχοστασία, τὸ δικάζεσθαι** Спор, препирня, вражда: коль лоукавна
есть клеветѣ• неоустромѣе бѣсованне• ни колнже не оумнрѣ сѣ• нѣ въсегда въ
которахѣ• и въ сварѣхѣ жнвѣ 72a (29d).

КОТОРЫИ *въпр. мест.* [2] **τίς** Кой: которѣн оубо снѣ игоже не показатѣ оцѣ 174b *Евр 12:7.*
♦ которѣн любо **οἰοσθήποτε** Някой, който и да е: иакоже бо чловѣкоу ѡтѣятѣ
котоуриа любо оудѣ: весь члвчѣ оуже образѣ без лѣпотѣ сѣтворитѣ 18b.

КОТЛАТЬ, -а *м.* [2] **λέβης** Котел: кое бо рече прнчастѣе грѣнѣцю сѣ котѣломѣ• тѣ
прнразитѣ сѣ• и сѣкрѣшитѣ сѣ 86a *Сир 13:3* (207c).

кран, -та м. [1] **αἰγιαλός** Бряг, крайбрежие: подобно во гѣ рече есть црство небное• неводоу вѣврѣженоу въ море... ергоже егда напѣтнн сѧ• нзвѣтъкъше на кран• нзвѣраша доврѣпа въ съсѣдѣ 204с *Мат 13:48*.

кранола, -ты жс. [2] **ἐπιβουλή** Коварство, коварен план: доврѣтн пастоуше свонхѣ овьць• не прѣдаждѣ мене кранолѣ змнннѣ• нн желаныж сотоннноу оставн мене 179а (179b).

кранольнѣ, -тын *прил.* [1] **ἐπίβουλος** Коварен: н носнфѣ кранольнѣн братѣн не отѣмьстн 113b.

краннѣ, -та ср. [1] свѣтоѣ краннѣ **τὸ ἅγιον κρανίον** Църквата, която се намира на Краниево място, мястото, където е бил разпѣнат Исус Христос: съ бо... въздвнже н пожѣженѣпа чѣстѣнѣпа църкѣвн съпаса нашего ха: стоѣ же н краннѣ: н стоѣ егѣ възстааннѣ 6d.

красолюбнѣ, -та ср. [1] **φιλοκοσμία** Прекалено внимание към външния вид: ошаатн же сѧ сжпротнвѣнѣхѣ• снрѣчѣ пльѣтнаго• рекѣше днавола мждрованѣа• еже есть любодѣканнѣ... красолюбѣе• тѣщеславѣе 297b.

красота, -ты жс. [2] **ὠραιότης, τερπνότης 1.** Красота, хубост: тѣмьже сценѣе началнѣ гла• н чнстнтельно отѣнждѣ гавлѣеть оукрашеннѣ• ообраза бо началнѣпа красотѣ• въ чннохѣ н хоудожѣствѣхѣ свѣтлѣхѣ 277d. **2.** Наслада: еднного проснхѣ оу га того възнцоу• да жнвѣ въ домоу гнн всѧ дѣнн жнвѣота моего• да зѣрѣ красотѣ гнѧ 189с.

краставѣ, -тын *прил.* [2] **ψωριῶν** Крастав: нн прнведн на жрѣтвѣ овьчатѣ пороучѣна н крѣна• ннн кѣса• ннн слѣпа• ннн крастава 171а. // *Обр.* да нн еднно пороучѣнѣнхѣ емоу пнтѣнѣн не прнато вѣдетѣ за лѣностѣ• ннн лншанво отѣ помѣшленѣн• ннн крастава съложеннѣмь нхѣ 246а.

крастн, крадж, крадешн *несв.* [3] **κλέπτειν, νοσφίζεσθαι** Крада: равомѣ свонмѣ гмѣ покаратн сѧ• о всѣемь оугодѣннкомѣ вѣтн• не прѣкоглашѣте• не крадоушѣте• нѣ всѣж вѣрѣ гавлѣшѣте благѣ 92а *Тим 2:10*. *Субст.* крадѣтн **ὁ κλέπτων** Този, който краде: крадѣтн• кѣ томоу да не крадетѣ• паче же да троуждаетѣ сѧ дѣлапа роукама свонма благоѣ 91d *Еф 4:28* (91d).

красьнѣ, -тын *прил.* [10] **ὠραῖος, εὐφυής, εὐμορφος, τερπνός 1.** Красив, хубав: покажн мн лнѣе своѣ• н оуслѣшанѣ сътворн мнѣ гласѣ своѣ• яко гласѣ твоѣ сладѣкъ• н лнѣе твоѣ красьно 293b *Пес 2:14*. **2.** Приятен: коль красьна мнлостѣ въ врѣмѣа скрѣвн 29а (8b, 48b, 167d, 230с, 259d (2), 276а, 293а).

кратнрѣ, -та м. [1] **κρατήρ** *Обр.* Съд за вино: вѣскрѣнѣннн бо штѣ одѣждѣннѣа небесьнааго хлѣва крѣмѣтѣ сѧ... н пнтнѣ нхѣ отѣ кратѣрн нстннѣнѣпа лозѣ 7с.

кратити сѧ, кращѧ сѧ, кратиши сѧ *несв.* [1] κλονεῖσθαι Напорист съм: прѣкословьць бо равѣнѣ иетѣ моштитѣ прѣзорнвжмоу• хоштеть бо прнсно• одолѣвати нестниѣ• н члсто кратитѣ сѧ бола старѣн вѣтит 77b.

кратѣкъ, -ѣн *прил.* [3] въ кратѣцѣ ἐν συντόμῳ Накратко, сбито: се оуже чѣстѣнѣн отѣ еустаѳе: въ кратѣцѣ иже о стѣнхѣ оцнхѣ нашнхѣ н ++ лаврѣ: възвѣстнхѣ вашемоу болювью бb (2b, 138a).

крнло, -га *м.* [4] πτερόν, πτέρυξ Крнло (на птица): вѣдѣмѣ рѣтннцн понѣ птнцамѣ рекомѣнамѣ епопсн• онн бо егда вндаѣ роднтела нхѣ състарѣвъша сѧ• н ослѣпѣша• то оскѣжѣтъ крнлѣ роднтелемѣ• н облнжѣтъ оун нхѣ 239a. ♦ крнло цркѣвъноѣ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ Най-високото място на Иродовия храм в Йерусалим: праздннкоу оубо сжштоу пасхѣ• н многамѣ тѣмамѣ съшедѣшамѣ сѧ въ цркѣвѣ жндовскѣ• възвѣдѣше н на крнло цркѣвноѣ рѣша 151b (188d, 239a).

крнтѣне, крнтѣнѣ *м. мн.* [1] οἱ ἐν Κρήτη Κритяни, жители на остров Крит: н крнтѣнеамѣ• не прѣдѣ оунма работажште иако члкооугдѣннцн 96d.

кровѣ, -а *м.* [3] σκηνή, σκέπη, ἀπόκρυφος 1. *Прен.* Покрив, дом, жилище: безоумнѣнхѣ бо иетѣ смѣхѣ• паѣ же на кровѣ нмоуштннхѣ неслѣмыслѣ 207a. 2. Тайно място: проклнать творнн ндолѣ н полагага въ кровѣ 23b *Втор 27:15*. 3. *Прен.* Закрнла, защита: донѣдеже въ нестноу вѣроу нметѣ иако не свонмѣ тѣштаннемѣ н троудѣмѣ• нѣ бжнемѣ кровомѣ н поштѣж гонѣзаетѣ недоуга сего 46d.

кромѣ *нареч.* [7] ♦ кромѣ вѣтит ἐκτός εἶναι, ἐκτός γίνεσθαι, ἔξω γίνεσθαι, ἀπέχεσθαι Стоя настрана, далече съм от нешо, нешо ми е чуждо: не възможеть же ннктоже въ страхѣ бжнн прнтн• аще не въсѣхѣ• жнтннскѣнхѣ нечѣльн кромѣ бѣдетѣ 288с. ♦ кромѣ нтн παραλλάσσειν *Обр.* Отдалечавам се от нешо: на пѣтн нечѣстнвѣнхѣ не нандн• оуклонн сѧ отѣ ннхѣ н кромѣ ндн 91d *Притч 4:15*. ♦ кромѣ сжште οἱ ἀλλότριοι Тези, които стоят настрана, далече са от нешо, нешо им е чуждо: кромѣ бо сжште нестннѣ• храмоуѣ съвраштѣше сѧ• правааго пѣтн• снрѣвѣ отѣ га 93с (18с, 49b, 221a, 223с).

кромѣшьнѣ, кромѣшьнѣ, -нн *прил.* [4] ἐκτός, ἔξω 1. Външен: добро оубо иетѣ вѣгатн нѣнаказанѣнхѣ изкомѣ• н сваросѣвѣтѣннѣ н мѣтоуштннхѣ жтѣрннннн• н кромѣшьнннннн дннзаннн 69d. 2. Чужд, който се намира извѣн определена област: иако отѣ сего благѣ надежда нмѣтн намѣ н о боудоуцннхѣ: паѣ же отѣ кромѣшьннннхѣ странѣ прнходѣщнннн на поклонѣнннн стѣнхѣ мѣстѣ бd. ♦ кромѣшьнннннн мнра οἱ ἔξω τοῦ κόσμου Тези, които странят от светските, земните неща: нна бо любѣн кромѣшьннннхѣ мнра• нна сжцнннхѣ въ мнрѣ 220a (85b).

кротость, -н *ж.* [21] πραότης, πραΰτης, τὸ πρᾶον, ἐπιεικεία, τὸ ἀκέραιον Кротост, благост: подобнмѣ сѧ кротостн ддовѣ да н мѣ оулѣшннмѣ отѣ ва• обрѣтохѣ мжжа протнвѣ срцѣ моѣмоу 112d (57с, 104с, 106d, 115d, 139b, 147с, 160a, 198d, 199d, 231с, 250a, 253a, 253b, 258d (2), 259с (3), 259d, 261a).

кротъко *нареч.* [1] **πραῦς** Кротко, смирено, покорно: **μη̄τιαν̄ снлоӯ мног̄ж̄ н̄ обн̄льноӯ• н̄**
весе̄ла̄ с̄л̄ н̄ вес̄ печ̄алн̄ с̄ты̄ славн̄тъ̄ б̄а̄• нн̄ѹ̄соже̄ в̄ себѣ̄ нм̄ты̄ горька̄• кротъко̄ н̄
м̄л̄ъуалн̄во̄ 244а.

кротъкодорушнъ, -ын *прил.* [2] **πραῦθυμος** Кротък, който има смирена, добра душа:
кротъкод̄шн̄тъ̄ м̄жж̄тъ̄ ср̄ц̄ж̄ врач̄ъ 59d Притч̄ 14:30 (244с).

кротъколюбенъ, -ын *прил.* [1] *Субст.* кротъколюбенътын **φιλόχριστος** Този, който е
кротък, смирен, покорен: **не̄ г̄ам̄тъ̄ м̄ас̄тъ̄ в̄ъ̄ вѣк̄тъ̄• да̄ брата̄ свое̄го̄ не̄ с̄ъблажн̄лю̄• се̄**
же̄ г̄лет̄ъ̄ рек̄тъ̄ше̄ т̄ворн̄тъ̄ в̄голюбн̄вътын̄ н̄ кротъколюбн̄вътын̄• н̄ дроӯголюбн̄вътын̄ по̄
весе̄моӯ вес̄ прѣт̄ъкан̄ъ̄ себѣ̄ бл̄од̄ты̄ 153с.

кротъкъ, -ын *прил.* [30] **πραῖος, πραῦς, χρηστός, ἐπιεικής, κόσμιος, ἀκέραιος**
Кротък, смирен, покорен: **не̄о̄ м̄осн̄ зан̄е̄ бл̄аше̄ кроток̄тъ̄ п̄аӯе̄ в̄сѣх̄тъ̄• слоуг̄а̄ в̄ж̄н̄н̄**
нареӯе̄ с̄л̄ 258d. // Субст. кротъкътын **ὁ ταπεινός** Смирен, кротък, покорен човек;
кротъкътин **πραῖοι** Кротките, смирените, покорните хора: **на̄ ко̄го̄ прн̄з̄ър̄ж̄• н̄тъ̄ на̄**
кротъка̄го̄ н̄ м̄л̄ъуалн̄ва̄• н̄ трепе̄ц̄ж̄ца̄го̄ м̄онх̄тъ̄ словес̄тъ̄ 224с Ис̄ 66:2 (3b, 6а, 59с,
61b, 105а, 129b, 149а, 153а, 184b, 222а, 223а, 224а (2), 230d, 242с, 250а, 259а (2),
259b, 259с (3), 260а (4), 261а, 286d).

кротъцѣ *нареч.* [3] **ἐπιεικῶς, πραέως** Кротко, тихо, смирено: **трѣвѣ̄ оӯбо̄ е̄моӯ е̄сть̄ в̄ъ̄**
в̄се̄м̄ь̄ бл̄агорас̄ждн̄в̄ж̄ в̄ъ̄тн̄• н̄ повелѣ̄ватн̄ же̄ кротъцѣ̄ не̄ ноӯжд̄н̄тъ̄• н̄тъ̄ во̄льн̄тъ̄
247d (43с, 78с).

кроуница, -а *ж.* [1] **ψυχίον** Троха: **не̄о̄ н̄ ψ̄а̄та̄ га̄да̄тъ̄ от̄тъ̄ кроуниц̄ъ̄ п̄аж̄штн̄нх̄тъ̄ с̄ъ̄**
трапез̄ты̄ господ̄ъ̄ свонх̄тъ̄ 143d Мат̄ 15:27.

кръвавъ, -ын *прил.* [1] **ἡμαιμένος** *Обр.* Окървавен: **н̄ прн̄ш̄д̄тъ̄ па̄де̄ прѣд̄тъ̄ нн̄м̄ъ̄• нм̄ты̄**
десн̄нц̄ж̄ кр̄ъвав̄ж̄• ӣванг̄л̄ст̄тъ̄ же̄ облог̄ыза̄ше̄ р̄жк̄ж̄ ӣго̄ г̄л̄а̄• м̄нѣ̄ грѣх̄тъ̄ т̄во̄н̄ в̄жд̄н̄
ѹ̄л̄до̄ 276d.

кръвотоунавъ, -ын *прил.* [1] *Субст.* кръвотоунава **ἡ αἰμορροῦσα** Жена, която страда
от кръвотечение: **подовн̄м̄тъ̄ н̄ м̄ты̄ с̄л̄... вѣр̄ѣ̄ кр̄ъвотоунав̄ына̄• та̄же̄ прѣз̄ърѣ̄въ̄шн̄**
врача̄• с̄ъ̄ зад̄н̄ прн̄косн̄ж̄ с̄л̄ в̄ъскр̄н̄л̄ън̄ рн̄з̄ты̄ г̄н̄а̄• н̄ ав̄не̄ не̄с̄ц̄кл̄ѣ̄ 217с.

кръвъ, -н *ж.* [23] **αἷμα** Кръв: **пом̄ан̄н̄ г̄н̄ та̄ко̄ нм̄а̄ т̄во̄е̄ сто̄е̄ на̄рн̄ца̄е̄тъ̄ с̄л̄ на̄ мнѣ̄**
грѣш̄н̄нц̄ѣ̄• та̄ко̄ не̄скоӯпн̄ м̄а̄ ѹ̄б̄ст̄но̄ж̄ кр̄ъвъ̄ж̄ сво̄е̄ж̄ 163d. ♦ м̄жж̄н̄ кр̄ъвн̄ **ἄνδρες**
αἱμάτων Кръвници, кръвопийци: **не̄ по̄гоӯвн̄ с̄ъ̄ неч̄ъст̄н̄в̄н̄м̄н̄ д̄ша̄ мо̄е̄а̄: н̄ с̄ъ̄**
моӯжн̄ кр̄ъвн̄н̄ жн̄вота̄ мо̄е̄го̄ 26b Ис̄ 25:9. ♦ н̄з̄ан̄т̄н̄е̄ кр̄ъвн̄ **αἱματεκχυσία**
проливане на кръв: ӣже̄ во̄ от̄тъс̄к̄штн̄ сво̄е̄ж̄ во̄лю̄• кр̄ъвн̄ н̄з̄ан̄тъ̄н̄е̄ ӣсть̄• н̄ в̄ъ̄
жр̄ьт̄воӯ в̄ъ̄м̄ѣ̄н̄а̄е̄тъ̄ с̄л̄ ѹ̄локовн̄ 165b (19а (2), 26b, 53b, 54с, 66d, 80с, 120d, 121d,
139с, 193а, 248b (2), 252а, 263d, 265d, 274b, 274d, 275а, 305с).

кръма, -ы *ж.* [2] **τροφή** Храна, ястие: **не̄ та̄ко̄ з̄ъло̄ во̄• ѿ̄ем̄лем̄ъ̄ с̄а̄ нх̄ъ̄• да̄ не̄ воӯдет̄ъ̄• н̄ъ̄**
да̄ сласт̄ън̄нх̄ъ̄ кр̄към̄ъ̄ себѣ̄ ѿ̄в̄ръг̄ъше̄• по̄лашт̄а̄га̄ оӯды̄ пл̄ьтн̄ в̄ъ̄ м̄ѣ̄роӯ• оӯдроӯѹ̄аем̄ъ̄
21b (238d).

кръминтельностьство, -а м. [1] **κυβέρνησις** Управление, управа, ръководство: нмаже во нѣсть кръминлостьва• падаѣтъ тако н лнствыне• спны же есть въ мнозѣ съвѣтъѣ 176d
Притч 11:14.

кръминти, кръмилиж, кръминши *несв.* [9] **τρέφειν, ἐκτρέφειν** 1. Храня, засишам: аште алъуетъ врагъ твои кръмин н• аште ли жаждеть напоиан н 115с *Притч 25:21.* // *Обр.* Бескврньныи во штъ одъжденниа небеснааго хлѣба кръмитъ сѣ: прѣбываѣщааго въ жнзнь вѣчъноуѣж 7с. // Подхранвам, поддѣржам: такоже во свѣштъное свѣтъне• кръминтъ масло• тако н похотънън огнь разгнѣштаеть женъска бесѣда 40b. 2. Отхранвам, отглеждам: гаше родителемиъ свомиъ• тако н въ дрѣвле створнсте намиъ• н троуднсте сѣ дѣлаѣще н кръмиаще• н ми такожде вамиъ створнхомъ 239b. □ кръминти сѣ **παινεσθαι** Храня се: да сластьныихъ кръми себе ѡвръгыше• полиастиаа оуды пакти въ мѣроу• оудроуѣаемъ• да аште же съдравъ естъ• моуунтъ сѣ• лѣпотнѣ егдаже н немошъноуетъ кръмитъ сѣ мѣрнѣ 21b (12d, 13d, 28a, 218d).

кръмита, -ѣ ж. [1] **τροφή** Храна, ядене: сън сътъ истинноѣ соуемиысли• н соуесловнн• забъываѣщен створышаго та ба• даѣщаго съдравне н кръмилиж всакон пакти 219а.

кръмованне, -ѣ ср. [1] **κυβέρνησις** Ръководене, направляване: дѣхъ во гнѣвънън въ нашемиъ срѣцн сѣда• оун разоумьнѣн тьмынънми матежн ослаѣпнтъ• да оуже ни разоужденниа пользынънхъ можемъ сътажати... ни правдынънхъ кръмованни• трѣзвъномъ срѣемъ приати можемъ 58а.

кръмьунн, -ѣ м. [2] **κυβερνήτης** Кормчия: прнлежънѣ дръжн сѣ постънааго подвнга• н вънеми прнлогты тоуждааго тако н кръмьун влѣнты мннотѣ 54b (250b).

кръньъ, -ын *прил.* [2] **ὀτόμητος** Който е с обрязани уши: ни прнведн на жртывж овъуате порочьна н крѣна• или кжса• или слѣпа 171а. // *Обр.* длъжънъ оубо естъ пастырѣ въ оумомъ н окомъ вѣитн• да ни едно порочънънхъ емоу пнтѣнн не прнати бѣдетъ за лѣность... или хромо неподобномъ стоупаннемъ• или крѣно ослоушаннемъ 246а.

кръстнтель, -ѣ м. [1] **βαπτιστής** Кръстител – прозвище на св. Йоан: таковни англомъ прнсно жнтънми съретънн сътъ• всегда поустъннѣ гонѣще• да многоми беспечальнми н безматъвнми• възѣ прнѣцаѣще сѣ• своего оума зръцало бескврннно съдѣлаѣтъ• по велнкоумоу нлнн• прѣчън крѣтио гнж нваннж 224а.

кръстнтти, кръщж, кръстнши *несв.* [4] **βαπτίζειν** Кръстя, посветѣ в хрнстннската вяра: реуе во +о+ вгословъцн нваннѣ• тако вндѣвъ етера ѣношж красьна• наоуунвъ н н крѣстнвъ• реуе градноумоу ипнскоупж• сего ти прѣпоржѣѣж• н отнде 276а (52b, 242b (2)).

кръстнганъ, -ѣ м. [14] **χριστιανός** Хрнстнннн: еже смьѣати сѣ отънждъ крѣстыганомъ• нѣсть повелѣно• пауе же мннхомъ• распънънхъ сѣ мнровн 205а (6с, 30а, 40b, 52с, 92с, 106b, 111d, 180b, 180с, 242а, 262а, 299b, 302а).

кръстнианьскты *нареч.* [1] **χριστιανικῶς** По християнски: не дължи неми помънѣти зълосты на едннорожденныкты• н еднноплатънныкты• нъ опакты хръстнианьскты твораште• н зълына благты твораште 114с.

кръстъ, -а *м.* [20] **σταυρός, Χριστός 1.** Кръст за разпъване: такоже н самъ гъ• дѣломъ намъ показа• на крѣтѣ оубо за распнажштаа мола своего оца 152b. // *Обр.* н мгы оубо облѣцѣмъ сѧ въ връна вѣрж хвж• н въ шлѣмъ кръстъ его 226а. **2. Прен.** Мъчение, страдание за християнската вяра: одолѣмъ сотонѣ змыж• оукрѣплыжннмъ нгы дх̄мъ• възъмѣмъ крѣтѣ• ндѣмъ въ слѣдъ повѣдотворьца нсѧ• подвннѣмъ сѧ теши правѣ н надежынѣ• да постнннемъ• въздаждж въшынаго зълваныа о х̄ѣ 251d. ♦ храмъ чьстнааго кръста Църквата “Св. Кръст” в Йерусалим (в околностите му?): съ во... въздвнже н пожъженына чьстнына църкъвн съпаса нашего ха: стоѣ же н кранне: н стоѣ его въстаанне: н храмъ чьстнааго кръста: н матере църкъвв снона 6d (10a, 67c, 87b, 96c, 112b, 125b, 148d, 152b, 179b, 194a, 205b, 237c, 240d, 254b, 254c, 304d).

кръстънъ, -ын *прил.* [1] **τοῦ σταυροῦ** Кръстен, свързан с кръста, на който е разпънат Исус Христос: то како достонѣ расптоумоу сладъкъннн гвоздън крѣтѣнннн• разлватн сѧ н смьятн 205b.

кръщати, кръщаж, кръщанн *несв.* [1] **βαδίζειν** Кръщавам, посвещавам в християнската вяра: не подобаетъ оубо безъ еппа нн кръщати• нн любѣве творитн• нъ еже аще онъ некоуентъ• то то боу годѣ кетъ 281а.

кръщенне, -на *ср.* [2] **βάπτισμα** Кръщение: пръвое оубо зане чжвѣствнннн съ свѣтѣ тѣмн оузрѣхомъ• потомъ же н разоумнън• срѣвѣ еже въ га нашего іу ха• крщеннемъ разоумѣнне 238с (162d).

крѣпннн, крѣплж, крѣпннн *несв.* [1] **κραταιοῦσθαι** Укрепвам, ставам силен: то же домъ савнстнвааго саоула оскждѣвааше• н хоудѣаше а домъ завнднмааго двда растѣаше н крѣплааше 119а.

крѣпость, -н *ж.* [27] **ἰσχύς, ῥώμη, εὐρωστία** Сила, мощ: не отъврѣжн мене въ врѣмѧ старостн• нгда нзнемагаетъ крѣпость моѧ не оставн мене 124d *Пс 70:9.* // Опора: н крѣпость нашж н добротоу• н спасенне наше крѣтѣ ха твоего прѣдастъ сжпостатомъ 304d (13с, 24с, 63а, 83b, 96с, 130а, 137b (2), 183а, 183b, 186а, 217d (2), 218а (4), 218а, 218b, 218с, 218d, 227с, 270b, 291а, 296с, 306а).

крѣпъ, -ын *прил.* [4] **ἰσχυρός, στερεός** Голям: гажбъшъ себе не нштн• н крѣпъшъ себе не пытан• таже тн сжтѣ повелѣна• та разоумѣван 80b *Сир 3:21. Субст.* крѣплышнн **στερεώτεροι** Тези, които са по-силни: всѧ костн моѧ рекжтѣ гн гн кѣто подобнъ тебѣ• нзбавлаѧ ннща• нз-д-роуки крѣплышнхъ его 265b *Пс 34:10* (60а, 218с).

крѣпъко *нареч.* [1] **στιβαρῶς** Твърдо, непоколебимо: добро оубо зѣло н пользыно дшн• еже крѣпъко тръпѣтн въ скръбн 62b.

крѣпѣкъ, -ын *прил.* [19] ἰσχυρός, κραταίος, ἐρρωμένος, κραταίος, καρτερικός 1.

Силен, могъщ: съмѣрнѣ сѧ оубо подѣ крѣпѣкож роукож вжыѣж• да вѣ вѣзнесеѣтъ 99b 1 *Петр 5:6*. // Голям: нштетѣ бо прнсно повѣдовати н слово свое тврѣднѣтн• такоуын же крѣпѣкъ безоумѣлъ 55d. 2. Непоколебим, тврѣд: ты оубо облѣци сѧ въ вѣрж крѣпѣкоу 182b. *Субст.* крѣпѣкаиа τὰ ἰσχυρά Това, което е силно, здраво: немоуѣнаа всего мнра• нзбѣра въ гла• да посрамнѣтъ крѣпѣкаа 217a 1 *Кор 1:27* (3d, 9d, 72b, 83d, 105b, 146c, 232d, 242a, 242d, 244a, 244b, 247b, 288b, 291b, 293b).

крѣпѣцѣ *нареч.* [2] εὐτόνως, γενναίως 1. Тврѣдо, непоколебимо: вѣрѣма бо неѣлазетѣ н• тако крѣпѣкын протнвж вѣтрѣмѣ• н воурамитѣ дѣхолоукавѣнѣнѣхѣ столатн крѣпѣцѣ 250b. 2. Ревностно: крѣпѣцѣ станѣмѣ възлюбленн на пѣннн• н помолнмѣ сѧ непрѣстаннѣ отѣврацаѣще• мѣслѣнѣна н печалѣнѣна прндрѣугѣ 228d.

коуѣднѣ, коуѣждж, коуѣднш *несв.* [2] Порицавам, упреквам, укорявам: такоже н павлѣ +коуѣдѧ+ порокоуѧ галатѣ глетѣ• дѣмѣ науѣнѣнѣше• нѣнѣ плѣ +тнѣж конѣуаваѣте+ (гласа) 154d. // коуѣднѣтѣ ψεκτός Заслужаващ укор, порицание: н ѣже велнкомѣдрѣватн о себѣ• коуѣднѣмо н отѣроуѣно обрѣѣтаѣмѣ• бжѣствѣнѣнѣмѣ ѣаннѣмѣ 101d.

коуѣзньць, -а *м.* [1] χαλκεύς Ковач: александѣрѣ коуѣзньць• много зѣло мн створн• да въздѣстѣ ѣмоу гѣ 77c 2 *Тим 4:14*.

коуѣмнѣрѣ, -а *м.* [1] κίβδηλον Кумир, идол: проклатѣ творѣган ндолѣ н полагаѧ въ кровѣ• такожде н нѣмѣган сѣребролюбнѧ страѣтъ: овѣ кланѣетѣ сѧ коуѣмнѣроу непользѣноу• овѣжде• подобне носѣтъ• прнвнѣдѣнне богѣтѣства 23b.

коуѣпнѣтн, коуѣплѣж, коуѣпнш *св.* [1] ἀγοράζειν *Обр.* Купѧ: не вѣѣте ли тако тѣлесѧ вашѧ цѣркѣ сѣштѧаго въ васѣ стааго дѣа еѣтъ• нже нмѣте отѣ ба• н нѣѣте себѣ• коуѣпенн во еѣте цѣѣнож 48b 1 *Кор 6:20*.

коуѣпла, -ѧ *жс.* [3] πραγματεία Занимание, работа: ннѣкътоже воннѣ бывѧ обѣзѣетѣ сѧ коуѣпамн жнѣтннскѧмн• да воевѣдѣ годѣ коуѣдетѣ 34b 2 *Тим 2:4*. ♦ коуѣплѣж дѣѣатн *πραγματεύεσθαι* Тѣргувам, правѧ тѣрговнѧ: вѣдѣын коуѣплѣж дѣѣатн• прнѣврѣштѣтъ много• а не вѣдѣын тѣштѣтѣ прнѣмѣетѣ 129a (221b).

коуѣповатн, коуѣпоуѣж, коуѣпоуѣнш *несв.* [1] ἀγοράζειν *Обр.* Купувам: зѣло оубо лоуѣ-ѣстѣ тацѣхѣ сѣлѣ• н нѣмѣннн коуѣповатн• таже н прѣвѣытѣна сѣтѣ• н варѣжѣтѣ нѣ въ старѣѣмѣ гѣрдѣ нашѣмѣ• егѣда прнѣѣмѣтъ въ нѣ 48b.

коуѣпѣно *нареч.* [1] ἅμα Заѣдно: еѣтерн же н въ томѣ мѧнаѣстѣырн остаѧа: коуѣпѣно сѣ нѣстннѣмѣ: прѣѣподобѣнѣнѣмѣ нѣтъ нгоуѣменѣмѣ 5b.

коуѣреннѣ, -ѧ *ср.* [1] ἀτμίζ *Обр.* Дѣм: вѣѣгажѣтѣ ѣлцн ѣ него... охѣдѣтѣ люѣтааго дѣма дѣрѣзновѣннѧ• н прѣѣходѣатѣ къ коуѣреннѣж благоуѣханѣнаго каднѧ 38a.

къде нареч.-сюз [16] ποῦ 1. Нареч. Къде: н иштѣ оцъ есмъ азъ къде естѣ слава моя 82a Мал 1:6. 2. Сюз. Въвежда подчинени допълнителни изречения: рассмотрѣна оубо трѣбжесть члкъ• да вѣсть къде оубо длъжѣнъ естѣ стѣдѣти сѧ• о спасенн дша своѣа 145b (16d, 80c, 82a, 82b, 111c, 140d, 145b, 173a, 187d, 216d, 237d, 293a (2), 306c).

къждо, кождо *обоиц. мест.* [30] ἕκαστος Всеки: дѣло же своѣ да некъшаесть къждо• н сѧ самъ да познаваесть 53d. ♦ едннъ къждо εἷς ἕκαστος Всеки един: н не прѣстаесть до послѣднѣаго въздѣханѣа нашеа• мола н бѣла едннѣаго къждо насъ• отъ многѣнхъ зѣлаъ• н неприязннъ дѣлаъ къ немоу обрацати сѧ 162c (27d, 29c, 45c, 48d, 81d, 82d, 89b, 94a, 106a, 108c, 115b, 122a, 128a, 130d, 132d, 138d, 149a, 149c, 168b, 196d, 220d, 230b, 235b, 246a, 249b, 279c, 280a, 304a).

къзнь, -н *ж.* [5] μεθοδεία, μηχανή, μέθοδος Коварство, козни: въземан во мысль своѧ отъ всеаго лнхонманна: можетъ видѣти къзнн неприязннѣа 32d (90c, 183c, 226a, 252a).

къннгы, -ъ *ж. мн.* [49] βιβλος, βιβλίον Книга, съчинение: н възъмъ къннгы почитѣтъ мало• н пакы положитъ я• н научѣтъ трѣти оун• н оконѣци възвратн 65a. // Книгата на живота, писана от Бога: самъ же бѧ за нѧ млостѣа твораше аще оставлѣши нмъ грѣхы то оставн• аще лн нн• то мѧ оцѣсти не къннгъ яже наѣа 259a Изх 32:32. // ἡ (θεία) γραφή, αἱ γραφαί Свещеното писание, Библията: рѣша кннгы• закона на помощъ далъ естѣ 169a. ♦ богодѣхновенѣа къннгы αἱ θεόπνευστοι γραφαί Светото писание, Библията: всеа прореченнѣа бѣдѣхновенѣнхъ къннгъ: въ сѣмотреннѣа владѣнѣаго рнзоу сѣндоша сѧ 8a. ♦ вожѣа къннгы ἡ θεία γραφή Светото писание: рѣша во бжѣа къннгы отворѣзан своѣа оуста словесемъ ежѣемъ 158a. ♦ вожѣствѣнѣа къннгы ἡ θεία γραφή, αἱ θεῖαι γραφαί Светото писание: повелѣаъ же еси моемоу оумаленнѣа въ кратѣцѣхъ вѣтъхъ послѣати ти ежѣствѣнѣнхъ къннгъ: вѣтѣхѣнхъ н новѣнхъ 2b. ♦ свѣтѣа къннгы ἡ θεία γραφή, αἱ θεῖαι γραφαί, αἱ ἱεραὶ Βίβλοι Свещеното писание, Библията: такоже н въ стѣхъ кннгахъ обрѣтаемъ• всеа свѣтѣа дѣломъ сѣконѣвавѣша заповѣдъ сѣж 150d (2c, 3a, 7a, 7d, 8c, 15c, 19c, 23b, 23c, 24a, 32a, 45c, 49d, 62d, 65a, 65b, 84a, 92d, 98b, 102b, 111d, 135b, 144d, 146c, 151a, 161d, 172b, 182c, 200b, 201a, 201c, 208c, 208d, 216c, 218d, 224d, 241c, 244c, 245c, 248d, 256c, 270c).

къннжѣннкъ, -а *м.* [6] γραμματεὺς Книжник, познавач на Стариа завет: такожде н архерен сѣ къннжѣннкы рѣгажшѣ сѧ гладоху• ннѣ оубо спсѣа естѣ• а лн себе не можетъ спсѣти 112b Мат 27:41 (70c, 86b, 125b (2), 198a).

къннжѣнъ, -ын *прил.* [5] βιβλίων, τοῦ βιβλίου, τῆς βίβλου, τῶν γραφῶν, γραφικός Книжен, който се отнася до книга: о вѣрѣ рекѣше о еднносѣнн оца н сѣа н стго дѣа• въ началѣ кннжѣнѣ доволнѣ нзложнхомъ 299b. // Който се отнася до Светото писание: н не възносимъ сѧ въ срѣцн нашеа отънюдѣ нн о чѣмъже• лн

дѣломъ подобномъ... или словомъ мѣдромъ • или о разумѣхъ кѣннжѣнѣнхъ 102a (2b, 46b, 65b).

кѣннжѣ, -ни *прил.* [1] ἄρχοντας На владетеля, управника: нво н ншвлн дроузн • поносаште ѣмоу гладоху • кѣде есть домъ кѣннжѣн 111с *Иов 21:28*.

кѣннжѣ, -а *м.* [18] ἄρχων Владетел, управник: не надѣнте сѧ кѣннжѣнхъ снхъ члвскхъ • въ ннхъже нѣсть спсннѧ 216d *Пс 145:3*. // Велможа, приближен на владетеля: поставн н гѧ домоу своемоу • н кѣннжѣн всемоу сътѣжаннѣнхъ своемоу • да наоуунтѣ кѣннжѣн его яко самъ сѧ • н старьца его оумѣдрнтѣ 249a *Пс 104:22*. // Предводител, водач: съ не нѣ нзгоннтѣ вѣсовъ • тѣмъ о вѣельзѣволѣ кѣннжѣн вѣсъ 73b *Мат 12:24*. ♦ кѣннжѣн вѣка сего ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου Владетелят на този, земния свят, дьяволѣт: не разумѣжтѣ во яко сн вѣсѣтѣ тоужда сътѣ • н подѣ властнѣн нного соутѣ • срѣкѣ кѣннжѣн вѣка сего 36a. ♦ кѣннжѣн мнра сего Владетелят на този, земния свят, дьяволѣт: градѣтѣ во сего мнра кѣннжѣн • егоже нзвѣтн молннѣ сѧ • влцѣ ху вѣ нашемоу 223b (25d, 60d, 73a, 98b, 103a, 144c, 146a, 155b, 216d, 249a, 270d, 282d, 292c).

кѣто, кого *въпрос. мест. и съюз* [149] τίς, τίς 1. *Мест.* а) Кой, кого: на кого во рече прнзѣрю • нѣ на съмѣренаго • н кротѣкаго н мѣлѣчлнва • н трепещѣща монхъ словесѣ 259с *Ис 66:2*; б) Някой: аште кѣто оскверннтѣ цркѣвѣ бжнж • оскверннтѣ сего вѣ 48d *1 Кор 3:17*. 2. *Съюз.* а) Въвежда подчинени определителни изречения: н аште кѣто понметѣ тѧ по снлѣ поплрнште еднно • ндн съ ннмѣ г 114b *Мат 5:41*; б) Въвежда подчинени допълнителни изречения: кто же н какова есть • нѣ тѣмъ зѣлаи нѣ н благаа похотѣ • въ порядѣн словомъ нзвѣстѣ нзложнтѣ сѧ 155d. ♦ едннтѣ кѣто ἕκαστος Всеки: слово ваше вѣсегда въ благодѣтн • да бѣваетѣ • сольж растворено • вѣдѣтн како подобаетѣ • еднномоу комоу васѣ отѣвѣштатн 132с *Кол 4:6* (9b (2), 9d, 11b, 16c (4), 16d (2), 21b (2), 26b, 26c, 27a, 31a, 32b, 33b, 36b, 39b (2), 36d, 46b, 46c, 47d (2), 50c, 52a, 52b (2), 53a, 56b, 57d, 59b, 69d, 73b, 74c, 75c, 76b (2), 78a, 78b, 80d, 88c, 90d, 92a, 92d, 101b (3), 102b, 106d, 107a, 108a (2), 108b, 108d, 109a, 110a, 111a, 114a (2), 115c, 119d, 121c, 122c, 128a, 129c, 131c, 131d, 136b, 139a (2), 143c, 145d, 146b, 146d, 147b, 148c, 154a (2), 156a, 158b, 159a, 165a, 165b (2), 172a, 174b, 175a, 178c, 181b, 182c (3), 188b, 190c, 191c (3), 192d, 195a, 198d, 199c, 202a (2), 203a, 206a, 210a, 211c, 213c (2), 216d, 220c, 221d, 224c (2), 228d, 230b (2), 236c, 238a, 243a, 245a, 261a, 261c, 263a, 264c, 265a (2), 265b, 272c, 277c, 280c (2), 282d, 283d, 284b, 288d, 291c, 293c (2), 294a, 295b).

кѣн, каа, коѣ *въпрос. мест. и съюз* [34] τίς, ποῖος, τίς, τί 1. *Мест.* а) Кой: еднномоу во рече молаштоу сѧ а дроугоумоу проканнажштю • коѣго гласѣ оуслышнтѣ вѣка 127d *Сир 34:24*; б) Какѣв: нѣ каа потрѣба вѣсѧ о пѣнѣн давѣда прѣдѣлагатн съвѣдетельства • яже вѣн вндѣтѣ 228с; в) Някой, някакѣв: нѣ же съмѣренож мѣдростнж • отѣразнѣтѣ грѣдостѣнѣн вѣсѣ • поденгнѣмѣ сѧ • прнглаштѣ себе апльскоѣ • нгда доброу дѣтѣлѣ кѣж нсправнѣтѣ 99с. 2. *Съюз.* Въвежда подчинени допълнителни изречения: вѣднтѣ яко не вѣсте въ кѣн чѣсѣ тѣтѣ прндѣтѣ 181a *Мат 24:42*. ♦ кѣнн люво τίς, οἰοσθήποτε Какѣвто и да е, всякакѣв: хулан

некрѣналаго при коемъ любо прѣгрѣшеннѣ• тѣмъже сѣтъми обажеть сѣ 110d (37d, 78b, 78c, 82d, 83a, 86a, 87d, 104b, 127d, 149a, 177b (2), 181a, 185c, 199c, 216b, 222a, 227a, 227b, 238d, 243a, 245b, 261c, 262b, 264a, 264b, 265d (3).

кѣнжѣдо, когожѣдо *обобщ. мест.* [2] ἕκαστος Всеки: коежѣдо во вѣваемъинхѣ• отъ мала наутънетъ• н по частн пнтаемо• прнеметъ възрастѣеннѣ 90b (302a).

кѣтн, кѣнж, кѣишн *несв.* [1] κινεῖν Клатя (глава): н га на крѣстѣ мнмоходаштен хоруладоху кѣжште главанн 112b *Mat 27:39.*

кѣпатн сѣ, кѣпѣж сѣ, кѣпѣишн сѣ *несв.* [1] Кѣпя се: видѣ во ж стѣн по истннѣ +кѣпѣж сѣ+ мѣжштѣж сѣ: въ вѣхотѣенн зрака еѣ вѣвѣ• колнко зѣло прѣвелнкѣн тѣ мѣжъ сѣдѣла (гласа) 42a.

кѣсѣ, -ын *прил.* [1] κολοβόκερκος Който е с обрязана опашка: нн прнведн на жрѣтвѣж овъчатѣ порочна н крѣна• нн кѣса• нн сѣпа• нн крастава 171a.

кѣмвалъ, -а *м.* [1] κύμβαλον Кимвал – музыкален инструмент, състоящ се от две метални части: аште гажыкы глау влчн• н англскы• любѣвѣ же не нмамъ• вѣхѣ тако мѣдѣ звѣнаштн• нн кѣмвалъ звѣцаи 122d *1 Кор 13:1.*

кѣрнлѣ, -а *м.* [1] кѣрнлѣ александриѣ Кύριλλος Ἀλεξανδρέων Кирил Александрийски: тако н мѣ рекѣше събѣрана цркѣ вѣроуѣемъ• такоже н велнкаа свѣтнла• н оуунтеле истннѣ• атанасъ• васнлъ• грнгоръ• н нванъ• н кѣрнлѣ александриѣ• велнкаго града 300c.

кѣрѣ, -а *м.* [1] Κύριλλος Кир: кѣрѣ же перѣсннѣ• нн видѣтн же фаноуѣа прнгатъ• днвѣноу епероу н вѣстѣвѣноу добротѣж нмѣжъ свѣдѣтелюемоу 50b.

Л

л [25] τριάκοντα, λ' 1. Числен знак за *числ. бр.* трийсет: л сѣаное на добрѣ земн снн же сѣтѣ слышаштен слово срѣемъ добромъ• срѣвѣ възмѣвнемъ н тнхостнж• н плодѣ твораѣтѣ• въ л' н ѣ н въ р 34d. // В състава на сложн *числ. бр.*: тогожде антнѣха• кѣ томоужде евъстаѣю• главѣ разнчнѣ :рл: н мѣтѣа нсповѣданнѣж 8d. 2. Числен знак за *числ. ред.* трийсети: л :• о шѣпѣтаннн 73c. // В състава на сложн *числ. ред.*: ѱ неражденнн срѣвѣ о невѣрѣженнн лѣ 81c (75b, 77a, 78d, 80a, 83a, 85c, 86c, 88d, 295d, 301a (9), 301b, 308d (2).

лавра, -ы *ж.* [11] λαύρα Манастир: осташа же крѣпѣцнн рабн хѣн въ лаврѣ: не хотѣше оставнтн мѣста 3d (2a, 2d, 3c (2), 4d, 5a, 5b, 6b, 308d, 309b).

лаврѣскѣ, -ын *прил.* [1] τῆς λαύρας Манастирски: нже вѣуѣстнвѣын нюстннѣ: мѣноогоу дроужннж въ томъ манастирн хѣвож благодѣтнѣж събѣра: дрѣжа правнло нензмѣннѣ лаврѣскоѣ: н проуѣе оустроѣеннѣ 5b.

лагодѣнѣ, -ын *прил.* [1] ἄριστος Най-добър: добро бо естъ въсе въ мѣроу лагоноу: а еже невѣздръжѣнѣ гасѣн: подобно естъ кораблю обрѣмененоу 13b.

лазарь, -га *м.* [1] Λάζαρος Лазар: н блаженнаа мариа лазара сестра• при ногоу сѣдѣше гню претрѣпѣваѣщи• съ любовьюж многоуж 189d.

ланно, -а *м.* [1] βόλβιτον Изпращение: ланномѣ бо жндѣкомѣ тѣмънѣ естъ лѣннѣнѣн 85a *Сир* 22:2.

лакомнѣ, -га *ср.* [1] γαστριμαργία Лакомство, чревоугодничество: паѣе же• трн велеснѣна сжштѣна на нѣи• мѣисн днавола• нннже н боретѣ сѣ съ намн• завнднѣнѣн вѣсѣ• н пооуѣаетѣ нѣи• лакомыа рекоу• н сребролюбыа• н тѣштеславыа 170a.

ланнта, -ты *ж.* [2] σιαγών Буза, страна на лицето: выжшжмоу тѣ въ деснжж ланнтоу• подан дроугоу 263a *Мат* 5:39 (114a).

ласкавѣ, -ын *прил.* [1] κολακευτικός Ласкателен, угоднически: прнсно бо на лице зѣращен• словеса ласкава• н блаженѣства лѣжѣна• вѣвлѣ сѣ соушннмѣ• прнносѣтъ 200c.

ласканнѣ, -га *ср.* [1] слово ласканнѣ λόγος κολακείας Ласкателна реч, ласкателни думи: нн бо кѣгда реѣе• въ словесн ласканнѣ вѣхомѣ къ вамѣ такоже вѣсѣ• нн вннѣ лнхонманнѣ 96a *1 Сол* 2:5.

ласкатн, ласкаѣж, ласкаѣшн *несв.* [2] *Субст.* ласкаѣщен οἱ τῆ κολακεία χρώμενοι Ласкателите: ласкаѣщен бо• прѣлѣцаѣтъ сѣца незѣловнѣнѣнхѣ 196d. ♦ ласкаѣн ѣзѣыкомѣ γλωσσοχαριτῶν Ласкател: обанѣган ѣлкоу пжѣтѣ ефо• хвалѣи нмѣтн нмѣтъ• паѣе ласкаѣштаго ѣзѣыкомѣ 141b *Притч* 28:23.

ласкрѣднѣ, -ын *прил.* [1] γαστρίμαργος Лаком, ненасытен: ѣлѣкѣ ласкрѣднѣ: ннѣтѣже нно: нѣ тѣмънѣ ѣрѣѣж повннѣнѣ вѣывѣетѣ 14a.

ласкрѣднѣ, -га *ср.* [2] γαστριμαργία Лакомство, чревоугодничество: ннн како вѣнѣѣаетѣ сѣ• нже ласкрѣднѣ н въсен похотн вѣсѣтѣгнжѣтѣ• вѣлнѣаннѣ же н славолюбнѣ не одолѣѣтѣ 88a (160a).

ласкрѣдѣ, -ын *прил.* [2] γαστρίμαργος Лаком, ненасытен: нѣ н дѣхѣ жнѣын въ ласкрѣдѣмѣ ѣловѣцѣ скрѣѣнѣтѣ: н не трѣпа смрѣдѣннѣ оходнѣтѣ отѣ него 14b. ♦ ласкрѣдѣ бѣтн κατασπαταλῶν Живеѣ в разкош: нже ласкрѣдѣ бѣдетѣ нз дѣтѣска• то раѣтѣ бѣдетѣ• послѣдѣ же острѣстнѣтѣ сѣ о сеѣѣ 207c *Притч* 29:21.

лаганнѣ, -га *ср.* [1] τὸ ἔνεδρον *Прен.* Козни: многа бо сѣтѣ лааннѣ лѣстнѣвааго 136d *Сир* 11:29.

лапатн, лаѣж, лаѣшн *несв.* [2] ἐφεδρεύειν, ἐνεδρεύειν Дебна, преследѣам: такоже бо вѣстѣѣнѣна рѣѣѣы лажштѣна брашѣноу сеѣѣ хоуѣдѣшѣна творѣтѣ рѣѣѣы• тако н снѣлннн оуѣобнѣнж нмѣтѣ обндѣтн немощѣнѣна 85c (170b).

левнтннѣ, -а м. [2] **λευΐτην, Λευΐ** Левит, староеврейски свещеник: вѣнеман себѣ• не оставлен левнтнна вса дѣни жнвота своѣго• рекъше нѣинѣшнннхъ сложнтель гнѣ 130b (282a).

левнтѣ, -а м. [2] **λευΐτην** Левит, староеврейски свещеник: н тн прннмоутѣ грѣхы людскы• н прнношенѣа дарѣ левнтномѣ 282a (279d).

левьгнн, -нѣа м. [2] **Λευΐ** Левий: свободн ма влко• тако н съпропъненадог тн разбоннка• н левьгнѣ н закъчѣа мѣтонмѣца 90d; вѣзведн ма лежаштѣа тако левьгнтѣж (sic!) н мѣтара 163d.

ледѣ, -а м. [1] **παγετός** Студ, мраз: бѣдѣте по нѣаковоу• съгараѣще зноемѣ дѣннѣж н ледомѣ ношѣж 248b.

лежатн, лежж, лежншн *несв.* [7] **κειΐσθαι, ἀποκειΐσθαι** 1. Лежа, намирам се в горизонтално положенне: мѣжѣ правѣдѣнѣ пн вно: н оупн са: н лежалше нагѣ 16b. // *Обр.* мнрѣ бо всѣ въ зѣлѣ лежнтѣ 35c 1 *Иоан* 5:19. 2. Лежа мѣртѣв (духовно): вѣзведн ма лежаштѣа тако левьгнтѣж н мѣтара• н ожнвн ма оумрѣштѣвна многымн грѣхы• тако сна вѣдовнца 163d. 3. Намирам се нѣкъде: нѣ обѣмѣшн всѣж дѣш... не оставлетѣ бо ен разоумѣтн тако не нзвѣноу• нѣ жтрѣ нматѣ недоугѣ лежаштѣ 61c (52d, 65d, 159b).

лепта, -гы ж. [1] **λεπτόν** Лепта, дребна монета: не овращѣте бо са оубожан• прннесѣшѣа дѣлѣ лептѣ вѣдовнца• н болне всѣхъ прнѣатѣ н 271c.

летѣтн, лецѣж, летншн *несв.* [1] **ἵπτασθαι** *Обр.* Летя: дѣа любо съ любовьѣж бжнне веселѣщн са• въ врѣмѣа тѣлеснаго нехѣда... отѣа любѣвѣ бжѣа радѣщн са• летнтѣ съ анѣлгы мнрѣнымн 292c.

лнвоуада, -гы ж. [1] **Λιβυάδα** Ливуада (?): сн вндѣвѣа окарнѣн• абыѣ оставѣ стѣжж гороу• прнѣе въ палестннѣж• въ неарѣж н лнвѣадѣж• въ жнлнца жндѣвѣска 180c.

лнковатн, лнкоуѣж, лнкоуѣшн *несв.* [2] *Субст.* лнкоуѣщѣа Жените, конто лнкуват, издават радостнн вѣкове: нзндошѣа пожштѣаа плашжштѣаа лнкоуѣштѣаа н глаахоу• нзвн саоуѣлѣ тѣсжштѣамн своннн• н дѣдѣ тѣмамн своннн 118d. ♦ лнковатн съ цѣмѣ **συγχορεύειν τίνι** Радвам се заедно с нѣакого: таковын англомѣ рѣтнтѣ• н съ правѣдѣннкы лнкоуѣте 20c.

лнкѣ, -а м. [3] **χορός, δῆμος** Група, множество: показѣте ѣмоу послѣжде лнка мѣнкѣ н аплѣ• н всѣхъ крѣстьянѣ темна н всѣакого стоуѣа неплѣнена• сѣпротнѣвѣ же мѣсѣа н пркѣ 180b (23d, 268a).

лнствнѣ, -нѣа *ср. събир.* [2] **φύλλα** Листа на дѣрво: такоже бо прѣстѣ оусѣдѣщѣаа правѣа наша• н отѣпадохѣомѣ тако лнствнѣ• безаконеннн радн нашнхъ 307a (176d).

лнса, лнсаѣте *ср.* [1] **ἀλώπηξ** *Обр.* Лисиче: въ вражѣднѣадог бо дѣш• лнсаѣта вселѣтѣ са• н въ вѣзмѣштѣнѣ срѣн• зѣѣрне оугнѣзѣдѣтѣ са 115a.

лнѣннѣ, -ѣ *ср.* [1] **χῦμα** *Прен.* Изобилие, богатство: такожде и соломонъ нмѣа
прѣмждростъ и мждрѣство и лнѣннѣ срдца• и богатѣство бо и славѣ велнкѣ паѣ
вскѣхъ ѱлкѣ• и тѣ женамн погѣбе 42b.

лнѣва, -ѣ *ж.* [12] **τόκος** **1.** Лихва: мѣножан батѣство свое съ лнѣвамн и прнѣтѣтѣкы•
мнлоуѣщюмоу ннѣа съвнраѣтъ ѣ 30b *Притч* 28:8. **2.** Угнетение, потичсичество:
не оскѣдѣ ѿ поутн ѣго лнѣва и льсть 30a *Пс* 54:12. ♦ дати въ лнѣвѣ **διδόναι ἐπὶ**
τόκῳ Дам под лихва: сребра своего не даси въ лнѣвоу 30c *Лев* 25:37 (29d, 30a (2),
30b (4), 30c, 31a).

лнѣвовати, лнѣвоуѣж, лнѣвоуѣши *несв.* [1] *Субст.* лнѣвоуѣши **οἱ τοκίζοντες** Тези, които
дават под лихва: сего ради лнѣвоуѣши• нечестн и жестоци• нменѣмн соутѣ 30a.

лнѣ *нареч.* [5] **περισσά, περισσοτέρως, περισσότερον** **1.** Твърде много, прекалено: не
вѣсокомждрун рече• и не бждн правдѣнъ зѣло• и не моудрун лнѣо• ѣда кѣгда
оуклоннши сѣ 100c *Екл* 7:16. // *Сравн.* лнше Повече от: лнше нхъ трѣднхъ сѣ• не
азъ же• нъ благодѣтъ бжѣа таже съ мнѣж 187a *1 Кор* 15:10. // Още повече,
особено: лнше же подоваѣтъ вѣннматн намъ ѣда когда отѣпадемъ 88c *Евр* 2:1. **2.**
Като предл. Сврѣх, над: прѣстанн прѣвое наказаннн ради: и не таждѣ лнѣо сътн да
не прѣтѣкнешн сѣ 11a *Сир* 31:19 (45d).

лнѣваннкѣ, -ѣ *м.* [1] **ἀποστερητής** Този, който лишава, ограбва: прѣа сѣ бо дѣа
не лѣжѣна• сего аште лѣжѣна отѣдадатѣ• оскврѣннша гнѣ пороуѣнене• и вѣша
лнѣваннцн 140b.

лнѣвѣзати, лнѣвѣзѣмѣ, лнѣвѣзѣмешн *св.* [1] *Субст.* лнѣвѣзѣтѣ **τὸ πλεονεκτηθέν**
Това, което е отнето, с което си ошетен: се бо хотѣннѣ бжѣе естѣ• да лнѣнмѣа
самого прнѣвращемъ• а не лнѣвѣзѣтаго 261b.

лнѣдѣваннѣ, -ѣ *ср.* [1] **περιεργία** Излишен труд, вършене на бесполезни неща: ѱ
лнѣдѣваннн рек^м ∴ ο ѱпытованнн 80a.

лнѣнманнѣ, -ѣ *ср.* [11] **πλεονεξία** Користолюбие, алчность: повннѣщѣ сѣ оу братнѣ:
божѣствѣноумоу ѱаннѣ: отѣстѣпнмъ лютааго лнѣнманннн: и мрѣзѣкааго сего
оу мѣшлѣа лншвѣнааго 31a (24b, 26c (2), 31b, 32b, 32c, 32d, 96a, 129d, 261b).

лнѣнмати, лнѣнмѣж, лнѣнмѣешн *несв.* [1] *Субст.* лнѣнмѣи Алчен, користолюбив
човек: лнѣеман лнѣнманнѣ зѣло домоу своемоу 24b.

лнѣнмнѣ, -ѣ *ср.* [1] **πλεονεξία** Користолюбие, алчность: ошаатн же сѣ сѣпрѣтнѣнѣхъ•
снрѣвѣ плѣтнаго• рекѣше днѣвола мждрованѣа• ѣже естѣ любодѣваннѣ... не сътѣстѣ•
лнѣнмѣе• ѣже естѣ ндолослоуженнѣ 297b.

лнѣнмѣство, -ѣ *ср.* [2] **πλεονεξία** Користолюбие, алчность: храннымъ сѣ оубо вѣзлюбленнн•
стратн лнѣнмѣства• вѣторѣна ндоллатрннн 161d (161b).

лѣхонмѣць, -а м. [3] **πλεονέκτης** Алчен, користолюбив човек: лѣхонмѣць же съитостн не имать мѣногога имѣннѣа: егда бо мѣного сътѣажнѣтъ: пакы ннѣмоу вѣсхоцѣтъ 31d (25a, 261b).

лѣхопнтнѣ, -ѣа ср. [1] вннѣноѣ лѣхопнтнѣ **οἰνοφλυγία** Прекаляване в пиенето, пиянство: вннѣноѣ бо лѣхопнтнѣ: ннѣтъсоже ннѣго подаваѣтъ: нѣ нѣстоуплениѣ оуѣма н ннѣцѣтоу: н тѣкло немощѣно н слабо съдѣваѣтъ 15d.

лѣхословеснѣ, -ѣа ср. [1] **βαττολογία** Празнословие: да сѣ гавнѣтъ благословени н паматнѣнѣ• подобно сопѣлемѣтъ глашаѣще• кѣ дѣемѣнѣтъ влѣдениѣа н лѣхословеснѣа• а не вѣроѣж н нѣтнѣноѣж 214d.

лѣхословнѣ, -ѣа ср. [1] **βαττολογία** Празнословие: ошаатн же сѣ сѣпротнѣвнѣтъхѣтъ• срѣѣуѣ плѣтънаго• рекѣше днѣвола мѣдрованнѣа• ѣже нѣтъ любодѣаннѣ... мѣногословеснѣа зѣла• плѣтословѣа• лѣхословѣа 297a.

лѣхотроуднѣ, -ѣа ср. [1] **βαττολογία** Напрасни усилия: о мѣвѣнѣнѣ• срѣѣуѣ о лѣхотроуднѣ 33b.

лѣхотѣнѣтъ, -ѣн прил. [1] **αἰσχύρος** Грешен: вѣ нѣтнѣноу бо лѣхотѣнѣтънѣхѣтъ ѣлкѣ нѣтъ пнѣанѣство: н облыѣенѣнѣхѣтъ 17b.

лѣхоѣаденнѣ, -ѣа ср. [1] **χορτασία** Лакомство, чревоугодничество: сѣ же свѣѣтнѣтъ сѣ н подѣпнраѣтъ• малотрѣѣвѣемѣ• н трѣзвомѣ мѣдрованнѣемѣ• вѣѣкѣ прнѣблнжаѣтъ сѣ• лѣхоѣаденнѣ бо н съитостн ѣтробѣы протнѣвнѣте сѣ емоу 225b.

лѣхоѣаднѣ, -ѣа ср. [2] **γαστριμαργία, ἀδηφαγία** Лакомство, чревоугодничество: пнѣанѣство: паѣе лѣхоѣаднѣа тѣажѣѣѣ нѣтъ: н зѣкло отѣѣрѣѣено нѣтъ: стѣннѣанн кѣннѣгамн 15с (297b).

лѣхѣтъ, -ѣн прил. [7] **περισσός** Сравн. Надминаващ нешто, по-голям от нешто: нѣтъ вѣтъ растворн тѣкло лнѣшѣштоуѣмоу сѣ• лнѣшѣшоу давѣтъ ѣастѣ• да не вѣждѣтъ распѣрѣа вѣтъ тѣклѣсн 168с I Кор 12:24. Субст. лѣхѣтѣ **τὸ περισσεῦον** Това, което е повече, излишно: вѣждн же вѣмѣтъ ѣже ен ен• н еже нн нн• а лѣхѣтѣ сѣго отѣ нѣпрѣѣѣзнн нѣтъ 135a Мат 5:37. ♦ лѣхѣтъ вѣтнѣ ѣесо **ἀπορεῖν τινός, λείπεσθαι τινός** Лишен съм от нешто, липсва ми нешто: зѣкннѣж бо нѣ нѣмѣтъ• лѣхѣтъ нѣтъ свѣѣта 80с Сир 3:23 (45d, 133с, 245d, 250b).

лѣцѣ, -а ср. [75] **πρόσωπον, ὄψις, ψυχή** 1. Лице, предната част на главата: н вндѣѣвѣтъ рѣтѣннѣкѣтъ снѣа• ѣако огнѣемѣ жегѣомѣтъ вѣ лѣцѣ• отѣѣвѣѣже далѣѣнѣ лнѣтѣѣ ѣако плаѣа сѣа 67b. // Обр. блаженнн же веселѣѣѣще сѣ свѣѣтѣломѣ лѣцѣемѣ благодарнѣкѣ дѣша своѣа гоу отѣѣдаша: ѣако нздѣвна желаннѣ нѣмѣще раздрѣѣшнѣтн сѣ н сѣтъ хмѣ вѣтнѣ 4а. 2. Отделен човек, личност: отѣ лѣнца сѣѣда вѣѣстаннѣ• н поѣѣтн лѣцѣ старѣѣѣ 241b Лев 19:32. 3. Вѣншен вид, вѣншност: ѣлкѣ бо зѣрнѣтъ вѣтъ лѣцѣ• а вѣтъ вѣтъ срѣѣ 104d I Царств 16:7. ♦ датн лѣцѣ **διδόναι τὸ πρόσωπον** Обѣрна се към някого: дахѣтъ лѣцѣ своѣе кѣтъ гоу бѣѣмоѣмоу• вѣтъ постѣѣкѣ н вѣтъ вѣѣѣтнѣшн 195b Дан 9:3. ♦ днѣвнѣтн сѣа лѣцѣемѣ **θαυμάζειν πρόσωπον** Пристрастен съм, лицеприятствам: н оѣѣста нхѣтъ

Глають прѣгрѣда• двѣштѣ сѧ лицемь въ польза мѣсто 76с *Иуд 1:16*. ♦ лица зѣрѣтн, на лице зѣрѣтн **προσωποληπτεῖν, λαμβάνειν πρόσωπον** Пристрастен съм, лицепритетвам: аще ли лица зѣрнѣтѣ• грѣхъ дѣлаете• облычаемн отъ закона• тако прѣстѣпници 201с *Иак 2:9*. ♦ не на лица зѣраше **μη ἐν προσωποληψίαις** Без пристрастност, без лицепритетие: вѣрѣ• не на лица зѣраше• нмѣнѣте вѣрѣти га нашего и҃хѧ 201b *Иак 2:1*. ♦ на лице зѣрашен **οἱ προσωπολήπται** Тези, които са пристрастни, лицепритетват: прнсно бо на лице зѣрашен• словеса ласкава• н блаженства лъжна• въвлѣ сѧ соушннмъ• прнносѧтъ дрѣва н сѣно• вещь о҃добѣ тѣльноу възгнѣщающе истѣствѣнъ-нхъ огнь 200с. ♦ лица зѣрѣннѣ **προσωποληψία** Пристрастност, лицепритетие: а облычающе о҃ннше гавѣтъ сѧ• на на же лица зѣрѣннѣ отъ ба 201d. ♦ обнновати сѧ лица **λαμβάνειν πρόσωπον** Пристрастен съм, лицепритетвам: ацнже нногда бѣша• ннѣтоже мене разнѣствѣетѣ• лица бѣ не обнннннѣтъ сѧ 201d *Гал 2:6*. ♦ поднвнѣтн сѧ лицу **θαυμάζειν πρόσωπον** Проявя пристрастие: да не зѣрншн на лице ннштаго• не поднвн сѧ лицѣ снльнаго• правѣдоѣж сѣдншн некрѣнжмоу сн 158с *Лев 19:15*. ♦ познатн лице **ἐπιγινώσκειν πρόσωπον** Проявя пристрастие: н сѣдѣа твоѧ• сѣдѣ правѣденъ сѣдѣтъ• н да не познаѣтъ лица• н мѣздѣ да не възѣмоутъ 158с *Втор 16:19*. ♦ срамлатн сѧ лица **αἰσχύνεσθαι πρόσωπον** Пристрастен съм, лицепритетвам: срамлатн сѧ лица на сѣдѣ не добро• рекѣн нечѣстнвоу правѣдннѣ истѣ• проклѣтъ боудѣтъ людѣмн 201с *Притч 24:23*. ♦ стѣдѣтн сѧ лица **αἰδεῖσθαι πρόσωπον** Пристрастен съм, лицепритетвам: ннстѣ бо добро стѣдѣтн сѧ лица по кннгамъ въ сѣдѣ 201а. ♦ воуднѣтн сѧ лицу **θαυμάζειν πρόσωπον** Пристрастен съм, лицепритетвам: воуднѣтн сѧ лицу нечѣстнваго не добро• нн прѣдно• о҃кланѣтн правѣдѣ на сѣдѣ 201с *Притч 18:5*. ♦ отъ лица а) **ἀπὸ προσώπου** От: трѣбѣ о҃убо естѣ тако отъ лица змннна н грѣха велнка бѣгатн отъ ннхъ 44d; б) **ἐκ προσώπου** От името на някого: н отъ лица гнѧ рече• на кого прнзѣрѣж• нѣ на кротѣкаго н млѣчалнѣа• н трепещѣщаго монхъ словесѣ 224с. ♦ прѣдѣ лицемь **πρὸ προσώπου, κατὰ πρόσωπον, ἐν προσώπῳ** Пред лицето, пред очите на някого: сѣ дахъ прѣдѣ лицемь вашнмъ пѣтъ жнвота н сѣмрѣтн 130с *Иер 21:8*. ♦ на лицн **ἐν τῷ προσώπῳ** Явно, пред лицето на някого: не боудѣмѣ о҃убо славорадн н вѣсокомѣдрѣнн• да не тѣмѣж на хрѣбѣтѣ: нѣ н на лицн нашемъ коуѣтъ грѣшѣннн 100b (4b, 33с, 38с (2), 40b, 45b, 62с, 64b, 75а, 77d (2), 83d, 104d, 110с, 118с, 125d, 139b, 144d (2), 158b, 164а (2), 164d, 165с, 200b, 200с, 201а, 202а (2), 207d, 212d, 224с, 229с, 241b, 242d, 250а, 267а, 267b, 268а, 271а, 286с, 288d, 291b, 293а, 293b (2), 294b, 303d, 304а, 305с, 306а, 306b, 306с, 306d, 307b).

лицезорнѣ, -ѧ *ср.* [1] **προσωποληψία** Пристрастност, лицепритетие: послѣдно истѣ ѣнстнтелемъ• подражателемъ бѣтн наѣлльнаго ѣнстнтелѧ своего... о҃грѣбающе сѧ вѣсего гнѣва• лицезорѣѧ• сѣда неправѣдна 279а.

лицезѣрѣство, -ѧ *ср.* [1] **προσωποληψία** Пристрастност, лицепритетие: лицезѣрѣство• блнзѣ истѣ ѣлкоо҃годѣа обоѣ же порочннн• н отѣречево стѣнннн кннгамн обрѣтаемѣ 200b.

лицемерие, -та *ср.* [4] ὑπόκρισις Лицемерие: гъ посрамѣа нхъ опытыланвое лицемерие• реуе къ ннмъ• уьто ма некоюшаєте наннуьннцн• показнтие мн цѣтѣ кннѣсѣнѣж 81a. ♦ без лицемерна ἀνυπόκριτος Който е нелицемерен: а вѣшнѣа прѣмѣдростъ• прѣвое оубо уста несть• потомъ же мнрѣна• смотрѣлнѣа• покорнѣа• плѣна мнлостѣнѣа• н плодъ блгтъ• бе-сжмѣннѣа• без лицемерна 289d *Иак 3:17.* ♦ по лицемерню καθ' ὑπόκρισιν Лицемерно: аште въ истннѣоу оубо правѣдоу глетѣ• право сѣднѣе снове улуѣ• аште въ истннѣоу оубо а не въ лѣжж• нн по лицемерѣж 159d (73a).

лицемеровати, лицемерѣж, лицемерѣши *несв.* [2] ὑποκρίνεσθαι Преструвам се, лицемернича: въ начатѣцѣ бо говѣннѣ нмѣтѣ н тако лицемерѣжтѣ• послѣжде же всѣ дрѣзностѣ 43с (62a).

лицемеръ, -а *м.* [3] ὑποκριτής Лицемер: лицемерѣ• нзѣмн прѣвѣе брѣвѣно нз оуесе твоего 107b *Лук 6:42* (22с, 81a).

лицемеръ, -та *ср.* [1] περιφανεία Известност, прочутоѣ: безвѣштѣно бо безмѣлѣнѣа• вѣштѣнааго лнѣѣа уьстѣнѣе ε 34b.

лицемеръ, -ын *прил.* [1] τῆς ὀψεως Който се отнася до лицето: а ѣже по истннѣ радѣватн сѣ съ ннмѣ• то самн сѣдн лнѣннн тѣѣ показѣжтѣ• радѣваннѣ бо сруноѣ тѣвлѣтнѣ оун по ѣанѣоуѣоу• срѣю всѣклѣштоу сѣ лице цѣвтѣтѣ 125с.

лишанѣвѣ, -ын *прил.* [1] λειχηνιδῶν *Обр.* Покрит с лишеи: да нн ѣдно пороуѣенѣнхъ ѣмоу пнтѣнѣнн не прнѣто бѣдетѣ за лѣностѣ• нлн лишанѣо отѣ помѣшленѣн• нлн краѣтаѣо сѣлѣженнѣмъ нхъ 246a.

лишати, лишаѣж, лишаѣши *несв.* [5] ἀποστερεῖν Ощѣтявам, лишавам: поуто не паѣе обнѣднѣн ѣсте• нѣ въ обнѣднѣе н лишаѣте• н се братѣж 262d *1 Кор 6:8.* *Субст.* лишаѣмнн ὑστερούμενος Тѣзи, коитѣ тѣрпѣт лишѣнѣа, недѣстѣг: добро оубо ѣстѣ ѣо своего трѣуда• такоже гѣ подѣетѣ• всѣѣмѣ лишаѣмѣннѣ подѣатн 213с. ▣ лишаѣ сѣ ἀποστερητής Който се лишаѣа от ѣякого: да лѣжжштен отѣмѣѣтѣжтѣ сѣ га• н бѣѣѣѣжтѣ лишаѣшѣте сѣ га• не отѣдѣѣжшѣте ѣмоу пороуѣеннѣ ѣже прѣѣ сѣ 140a (86b, 159b).

лишѣвѣннѣкѣ, -а *м.* [1] τοκιστής Лихвар: мѣздѣнмѣцѣ• тн лнѣонмѣцѣ• тн сребролюбѣцѣ: тн лишѣвѣннѣкѣ• ѣдннѣ колѣсннѣа ѣстѣ ѣѣтѣвѣрнѣѣнѣа• нмѣшѣте грѣдѣстѣнааго ѣозѣтѣа н старѣнѣшѣа 25a.

лишѣвѣнѣ, -ын *прил.* [2] τοῦ τόκου, τῶν τόκων Който се отнася до лихѣѣтѣ: повннѣоуѣѣѣе сѣ оуѣратнѣ: бѣжѣстѣвнѣоуѣѣоу ѣнннѣж: отѣстѣпннѣтѣ лѣѣтааго лнѣонмѣнннѣа: н мрѣзѣѣѣааго сѣго оуѣмѣшлѣа лншѣѣнааго 31a (30a).

лишѣннѣ, -та *ср.* [1] ὑστέρημα Недѣстѣг: ѣашѣ нзѣѣтѣѣѣкѣ въ лишѣннѣ ннштннхъ 85d *2 Кор 8:14.*

лишнѣти, лишѣж, лишнѣши *св./несв.* [17] ἀποστερεῖν, στερεῖν, καθυστερεῖν, ἐλαττοῦν
Лишавам, отнемам: вѣжнѣмъ оубо братнѣ шьпѣтаннѣ да не лишнѣтъ насѣ пороуѣ• н
прѣпровоуоднтѣ нѣ въ геѣннѣж огнѣннѣж 74d. ♦ лишнѣтъ (вѣити), лишнѣмъ вѣивати
λείπεσθαι, ὑστερεῖσθαι, ἀποστερεῖσθαι Нуждая се от нещю: аще братѣ или
сестра нага вѣдета• н лишена дневнѣна пища• речеѣтъ же нма кто отѣ васѣ• ндѣта
сѣ мироуѣ прѣнѣта сѣ н насѣщанѣта сѣ 199с *Иак 2:15.* □ лишнѣти сѣ ζημιοῦσθαι,
ὑστερεῖσθαι **1.** Лишавам се от нещю: та бо нзволн пауе вѣременнѣноуѣж сѣмрѣтъ•
нежелн цѣлоуѣдрѣннаго лишнѣти сѣ вѣнѣца 49с. // Отбѣгвам: не лишн сѣ отѣ
плацѣщннхѣ• н сѣ рыдаѣщннн рыдан 194d *Сур 7:37.* **2.** Тѣрпя лишения: вращѣно
насѣ не поставнтѣ прѣдѣтѣ боуѣ: нбо аще гамѣ нзвѣтѣтъкоуѣмѣтъ: нн аще не гамѣ:
лишнѣмъ сѣ 11d *1 Кор 8:8.* *Субст.* лишѣщенѣ сѣ τὸ ὑστεροῦν Това, което е по-
несѣвършено: нѣ вѣ растворн тѣло лишѣштоуѣмоу сѣ• лишѣшоу давѣ частѣ• да не
вѣдетѣ распѣра въ тѣлесн 168с *1 Кор 12:24* (27d, 35b, 53d, 55b, 85a, 86d, 111с,
159b, 165a, 212d, 270d).

лобѣзаниѣ, лобѣзаниѣ, -та *ср.* [2] φίλημα Целувка: достовѣрнѣнѣше во строуѣнн дроуѣга•
неже вольна лобѣзаниѣ врага 141b *Притч 27:6* (292d).

лобѣзати, лобѣжѣж, лобѣжеши *несв.* [2] φιλεῖν Целувам: аще же н рѣкоуѣ моуѣ на оуѣтѣхѣтъ
лобѣзѣхѣтъ• н се мнѣ оубо велнко безаконнѣе вѣмѣнн сѣ 219b *Иов 31:27* (292d).

ловленнѣ, -та *ср.* [1] θήρευμα Примка, капан: горѣуѣе пауе сѣмрѣтн бесѣда женѣска• таже
естѣ ловеннѣ н неводѣтѣ срѣе еѣ• жзѣ въ роуѣкоуѣ еѣ 45b *Екл 7:26.*

ловнѣта, -ты *жс.* [2] θήρατρον, θήρευμα **1.** Плячка, улов: тако н снѣнннн оуѣдобнѣж
нмѣтъ обнѣдѣтн немощнѣнѣта• нмѣтъ же н лютоустѣ н безмнлованиѣ• н
разгравѣжѣтъ оубоуѣта ловнѣтѣж та непѣжжѣтъ 85d. **2.** *Обр.* Мрежа, капан: лѣта во
лѣстнѣтн лѣвѣ въ оградѣ своѣн• н лѣуеѣтъ намѣ сѣтн н ловнѣтѣты• мѣслѣн нечнстѣтъ
н нечѣстнѣтъ 170b.

ловнѣти, ловѣжѣж, ловнѣши *несв.* [3] θηρεύειν, θηρᾶσθαι **1.** Ловѣя, улавѣям: не оуѣвѣстѣтъ члѣкъ
вѣременн своѣго• тако рѣвѣты ловнѣтѣта мѣрѣжеѣж 197b. // *Обр.* тѣштѣславнѣтн
тавѣѣтъ• тако прнлежнтѣ вомрѣзѣцѣн славѣ• въ снѣстѣ во ловнѣтѣ похвалѣнн члѣнн•
н тѣмн сѣтнтѣ сѣ пауе мнѣжѣства вращѣннаго 94с. **2.** *Прен.* Старая се да
спечеля, стремя се към нещю: црѣ же езекина славѣ члѣта ловѣ н обрадованиѣмѣ
дрѣжнѣмъ• показѣ члѣдѣмѣтъ богатѣство своѣ 96b.

ловѣтъ, -а *м.* [1] ζῶγρος Клетка за животнѣ: такоже лѣвѣ въ ловѣ двнжетѣ строуѣннѣты
частво• тако гнѣвѣланѣтн въ хѣзѣтѣ мѣслн гнѣвѣнѣта 60с.

ловѣць, -а *м.* [3] θηρευτής, ἀλιεύς Ловец: отѣлоуѣчлѣн бо сѣ• подобѣнтѣ естѣ пѣтнѣнн•
отѣлетѣвѣтнн своѣго гнѣзда... таже оуѣдобѣ оуловнѣма естѣ• всѣкоуѣ нмѣлнннкоуѣ н
ловѣцѣж 167b. // *Обр.* гнѣдѣта въ снѣдѣтѣ мене• н сѣтворю вѣты ловѣца члѣкомѣ вѣитн
287a *Мат 4:19* (167b).

ложе, -а *ср.* [7] **κοίτη, στρωμνή, κοιτών, θήκη 1.** Легло, постеля: добро оубо есть прѣже съна на ложнѣ на съхраненнѣ дшнѣ н прогънаныѣ лъстнѣ помолити сѧ молитвоу сѣж 178d. **2.** Ковчег: мѣного же приплакавъ н охапавъ стгына н трыпѣлнвгына нхъ моци: положи въ ложнхъ оунхъ 4b (46d, 47a, 76b, 148a, 179b).

ложесно, -а *ср.* [1] **μήτρα** Майчина утроба: дѣвнче во ложесно роднѣ бѧ словаѣ н отъ сего познан славоу дѣвѣства 54d.

ложьница, -ѧ *ж.* [1] **τὰ ταμεῖα** *Обр.* Место за съхраняване на ценности, съкровищница: егда оузърагъ црѧ ба съ славоу: тоу отъверзотъ сѧ врата црства н въндоутъ въ ложьница оуѧ н покажетъ сѧщаѧ отъ вѣка стгына своѧ 295a.

лоза, -гы *ж.* [3] **ἄμπελος** Лоза: такоже розла не можете плода створити о себеѣ аще не бждеть на лозѣ тако н въ аще въ мнѣ не прѣбоудете 219с *Иоан 15:4.* // Като символ на Иусе Христос: бескврнннн во штъ одъжденнѧ небеснааго хлѣба крѣматъ сѧ: прѣбываѧщааго въ жнзнь вѣчнннннн: н питне нхъ отъ кратгырн истннннннн лозгы: н бескврннннннхъ ревеннѧ чнста 7с (219с).

лозие, -ѧ *ср.* *сѣбир.* [1] **ἄμπελος** Лози: н еанко сътвораетъ сѧ ѿ лознѧ: да не сънѣсть всѧ дннн матвы своѧ 21с *Числ 6:4.*

лоно, -а *ср.* [2] **κόλπος 1.** Пазва: мѣроу доброу натъканѧ дадати на лono ваше 162a *Лук 6:38.* // **2.** Сърце, душа: не тыщи сѧ о дѣѣ своѧмъ гарити сѧ зане гаростъ на лонѣ безжмьнннхъ почнваетъ 60a *Екл 7:9.*

лотовъ *прил.* [1] **τοῦ Λώτ** Лотов, на Лот: написаннѣ во еже о лотовоу дѣщероу: волеж прѣминноу 17d.

лотъ, -а *м.* [1] **Λώτ** Лот: странннлюбывѧ во радн дроугъ бжн аврамъ нарече сѧ н лотъ бжыа огнѧ оугонезе 210b.

лоука, -гы *м.* [2] **Λουκᾶς** Лука: н въ евангелнн еже отъ лоукы о семѣонѣ рече: вѧше немюу провѣщано дхомъ стгыннмъ не видѣти съмрѣти 10a (238a).

лоукнанистн *м. мн.* [1] **λουκιανισταί** Лукианисти, последователи на Лукиан (ерес): съ подѣшангыин ересьмн... нхъже нмена сжтъ снѣ а̄ снмоннани: б̄ мена̀драни: г̄ сатѣрннани... въ маркншнстн: гк лоукнанистн: дк апеллани 300d.

лоукогрзыць, -а *м.* [1] **ὁ σκороδοφάγος** *Обр.* Този, който яде чесън: вѣжатъ смрада лоукогрзыцаѣ н приелажатъ сѧ мѣроносѣцнѣ н сладорѣчнвѣѣ нздригажштнннмъ слово благо 38a.

лоуца, -ѧ *ж.* [1] **ἄκτις** Лъч: бестрастнннмъ н безвещьствьннмъ оумомъ прнѣщѧѧще сѧ н въше оума съвѣкоупленнѣ прѣсвѣтлани лоуцани... равнн во англитъ такоже бжѣе слово рече бждемъ 269a.

λοῦγати сѡ, лоῦγαѡ сѡ, лоῦгаѡши сѡ *несв.* [1] τυγχάνειν Ставам, осъществявам се: при
ниѣхъ бо врѣдѣхъ• прилози гавѣ лоῦгаѡтъ сѡ• н дша оудовъ познаваѣтъ сѡштѡю
къ нимъ бранъ 95а.

λοῦγε *нареч.* [14] ἄμεινον, βέλτιον, κρείσσον, κρείσσων, μᾶλλον По-добре: лоῦге
мѡжъ обнѡгаи мѡжа неправѣдна• н жестовѡга 141b (14b, 24c, 36c, 56c, 75a, 96c,
100c, 141a, 203d, 208d (2), 221b, 244b).

λοῦγнн, лоῦγншн, лоῦге *прил. сравн.* [7] κρείσσων По-добър: лоῦγн естѣ ништѣ• ходои въ
нстниѣ• богата лѣжнѡга 139с *Притч 19:1. Субст.* лоῦγншага τὰ κρείσσονα По-
добрите неща: ненавндои бо мнра сего н мамонты• добро гавѣ тако мнротворѣца
любнть• мнншннхъ бо неврѣгъ• лоῦγншннхъ жѡлаѣтъ 192с. ♦ лоῦγн вѣгн
διαφέρειν Превъзхождам: възърнте рече на пѣтнѡга нестѣнѡга: тако не сѣжтѣ ни
жннѡштѣ• ни стѣвнражтѣ въ жнтѣннѡга: н оцѣ вашѣ нестѣн крѣмнтѣ ѡ: не вы ли
паче лоῦγншн естѣ нхъ 28а *Мат 6:26* (129b, 146а, 236с, 282b).

λοῦγннѣ *прил.* [1] κατὰ Λουκᾶν Който е от Лука: ѡно же естѣ н въ лоῦγннѣ евнѡгн
егдаже исплѣннша сѡ дннне родннн иансавѣн н родн снѣ 126d.

λοῦγнтн сѡ, лоῦγж сѡ, лоῦгншн сѡ *св.* [2] τυγχάνειν, συμβαίνειν **1.** Окажа се: добро же
паче вѣкнжтн• аште н къто зѣло мѡдрѣ лжнть сѡ 102b. **2.** *Безл.* Случи се, стане
нещо: мнози бо въ еднннмъ спѣаннн сѡште н нмоуште• дроугъ къ дроугоу любѣвѣ•
аште сѡ лоῦгнтѣ едннмоу отѣ ннхъ голѣмѡша доннн спѣха• да дроугн въ
завнстѣннѣн ровѣ ннзѣпаде 125d.

лъбѣъ, -а м. [1] κρανίον Глава, череп: тѣгда текѣ едннѣ гнафен• оударн н въ ловѣ
дрѣвомъ на немѣже рнзѣ нзвнѡжтѣ• н оумрѣтѣнн 151d.

лъгати, лѣжж, лѣжешн *несв.* [10] ψεύδесθαι, ψευδηγορεῖν Лѣжа: зане завнстѣ горѣкоу
нматѣ въ срдцнхъ вашнхъ• ни хвалнте сѡ н не лѣжнте на нстнноу 94b *Иак 3:14.*
Субст. лѣжан ὁ ψευδόμενος Лѣжец: тако оскврѣнѡетѣ сѡ лѣжан отѣ оца своенго
днѡвола 93а. ♦ лѣжан вѣннж ὁ ἐνδελεχίζων ψευδῆ Този, който винаги лѣже:
оуне естѣ татѣ• неже лѣжан вѣннж 94а (93а, 94а (2), 111d, 112с, 140а, 199d).

лъжа, -ѡ ж. [27] ψεῦδος, ψεῦσμα, ψευδῆ Лѣжа: лѣжа бо враговн клѡунтъ сѡ• оцѣ бо
лъжн днѡволѣ естѣ 138d (2). ♦ въ лѣжж ψεῦδος Лѣжливо: н аште въ нстнноу оубо
правѣдоу глетѣ• право сѡдннте снове ѡлнн• аште въ нстнноу оубо а не въ лѣжж• ни по
лицемѣрѡж 159d. ♦ въ лѣжж клѡтн сѡ ἐπιорκεῖν Давам лѣжлива клѡтѡга: не въ
лъжж клѡнешн сѡ• вѣздасн же гвн клѡтѣгы свога 133с *Мат 5:33* (91b, 92с (2), 92d
(2), 93а (2), 93b (5), 93с (2), 93d, 94а (2), 94b (2), 138с, 139d, 178с, 277а).

лъжеапостолѣъ, -а м. [1] χρηστέμπορος Лѣжеапостол: не боудѣмѣ такоже павлѣ рече•
лъжеапѡлн• сребролюбѣцн• дѣлатѣле лѣстнѣн• прѣобразѡужште сѡ• въ слоужнтѣлѡ
свѣта• тѣма сѡште 83b.

лъженменнѣтъ, -ѣтъ *прил.* [1] **ψευδώνυμος** Лъжлив, фалшив: лн во естѣ глѣштннхъ н не твораштннхъ сжжденне• лъженменнѣтъ оуѣаштемъ вѣдѣтъ н настѣпажштемъ спѣтън• н дѣмоуштемъ сѧ отъ оумѧ плѣтъна 56d.

лъжесловеснѣтъ, -ѣтъ *прил.* [1] *Субст.* лъжесловеснѣтъ **ὁ ψευδός λόγος** Лъжливото, неистинното слово: такоже во нестнословѣць• рабѣтъ естѣ нестнноуמוу словоу• тако н лъжесловѣць• лъжесловеснѣтѣмоу 92d.

лъжесловѣць, -ѧ *м.* [1] **ὁ ψευδόλογος** Лъжец: такоже во нестнословѣць• рабѣтъ естѣ нестнноуמוу словоу• тако н лъжесловѣць• лъжесловеснѣтѣмоу 92d.

лъжесѣведѣтелеватн, лъжесѣведѣтелеюж, лъжесѣведѣтелеюжшн *несв.* [1] **ψευδομαρτυρεῖν** Лъжесвидетелствам: нѣ лъжесѣвѣдѣтелею на некрѣналаго своето сѣвѣдѣтельства лъжа 93a.

лъжнѣтъ, -ѣтъ *прил.* [6] **ψευδής, ψεύστης** Лъжлив, който лъже: не клѣуенте сѧ оуѣтънѣк вѣзоумью вѣрѣнѣк• нн правѣдннкоу оуѣтънѣк лъжнѣк 94a *Притч* 17:7 (93d (2), 139c, 139d, 161a).

лъжнпослоушѣство, -ѧ *сп.* [1] **ψευδομαρτυρία** Лъжесвидетелство: отъ срѣра неходѣтъ помышленнѧ зѣла• оуѣнства• прѣлюбодѣанья• любодѣаньѧ татѣбѣтъ• лъжнпослоушѣства• власвннѧ 172b *Мат* 15:19.

лъжѣ, -нн *прил.* [8] **ψευδής, ψεύστης** 1. Лъжлив, който лъже: егда глетѣ рече лъжѣ• отъ свонхъ глетѣ• зане лъжѣ естѣ такоже оуѣ его 94b *Иоан* 8:44. 2. Лъжлив, неистинен: не отѣннн отъ мене благодѣтн прѣжде оумрътънѧ нн• соуѣтъно слово н лъже• далече мене сѣтворн 93d *Притч* 30:8. 3. Ненадежден, на който не може да се уповаваш: лъжѣ конѣтъ въ спасенне• многоѣствомъ же снаѣтъ его не спсѣтъ сѧ 218b *Пс* 32:17. ♦ лъжнн пророкѣтъ **ψευδοπροφήτης** Лъжепророк: вѣнемаѣте сѣбѣ отъ лъжннхъ пркѣтъ• нже прѣходѣтъ кѣ вамѣтъ въ одеждахъ овѣѣахъ• вѣноуѣтрѣ сѣтъ вѣтъцн хъштѣннцн 131b *Мат* 7:15. ♦ лъжѣ послоухъ **ψευδής μάρτυς** Лъжесвидетел: не боудн лъжѣ послоухъ на свон гражднннхъ 93d *Притч* 24:28. ♦ лъжѣаѣ рѣчн **ψευδηγορία** Лъжи: н томоу не рачнѣтъшоу сѣвѣрѣшннхъ хотѣннѧ еѧ• вѣ скрѣвн н нжда лъжннн рѣчн блгоучѣстнѣвааго вѣведе до сѣмрътн 41c. ♦ сѣвѣдѣтельство лъже **μαρτυρία ψευδής** Лъжесвидетелство: нѣ лъжесѣвѣдѣтелею на некрѣналаго своето сѣвѣдѣтельства лъжа 93a (122c).

лъжѣнѣтъ, -ѣтъ *прил.* [4] **ψευδής, ψεῦδος** Лъжлив, фалшив, неистински: гѣ нестннѣтъ естѣ вѣ въсемъ глѣкѣ• н ннѣсоже оуѣ него лъжѣна 140a (134c, 140b, 200c).

лъысто, -ѧ *сп.* [1] **κνήμη** Прасец: не вѣ снаѣк косцѣк вѣсхоѣетѣ• нн вѣ лѣыстѣхъ мѣжѣсѣцѣхъ блговолатѣтъ 218b *Пс* 146:10.

лъвовѣтъ *прил.* [2] (**τοῦ**) **λέοντος** Лъвски, който е на лѣва: самѣфонѣтъ... зачатѣтъ отъ овѣктѣваннѧ• н сѣднѣтъ к лѣк ннѣвн• н расѣрѣгѣтъ роуѣкама оуѣста лъвоѣа• н ѣѣлѣстѣж

осълеж тѣисѣштѣ нзвѣвъ мѣжъ 137a. // *Обр.* скръбѣтъ оубо естъ оуныныѣ дш̄н̄• оустѣ же львова• поглѣштѣѣштѣ• оудобѣтъ скръбѣштѣаго 61d.

львѣтъ, -а м. [4] λέων Льв: такоже львѣтъ въ ловѣ дѣнжетѣтъ строфнигы часто• тако гнѣвъланвѣтън въ хѣызѣ мѣислн гнѣвътъныа 60c. // *Обр.* лаѣа во льстнвѣтън львѣтъ въ оградѣ своѣн• н лѣуетѣ намѣтъ сѣтън н ловнѣтъы• мѣислѣн нечнстѣтъ н нечѣстнвѣтъ 170b (42c, 89c).

льгѣкътъ, -ын *прил.* [6] ἐλαφρός, εὐτελής 1. Лек: нго во мое мазано• н брѣмѣа мое льгѣкъо естъ 260b *Мат* 11:30. // *Обр.* дмннѣ глѣж вамѣ: тако богаты• бѣдѣнѣ вънндетѣ въ цѣрѣствене небесѣноѣ: тако безбѣдѣ льгѣкъоу соуштоу: н оудобѣ на небо възлѣѣтажштоу 24d. 2. Поносим: такоуѣтън прнсно подѣккланѣетѣ вънѣж своѣж• подѣтъ льгѣкъоѣ н мазаное нго хѣво 223d. *Субст.* льгѣцнн οἱ κοῦφοι Тези, които са бѣрзи, пѣргави: оураѣтнхѣ са н вндѣхѣтъ тако не льгѣкъымѣтъ теуенне• нн снлѣнѣымѣтъ воренне 219b *Екл* 9:11 (150d, 287a).

льза, -а ж. [3] ὄφελος Полза: каѣа во льза естъ• тѣкло дѣвъствѣно съблѣодѣтън• а дшѣ прѣклоушаннѣа бѣскомѣ оупрѣклоубодѣкати 87d. ♦ льза бѣтън комоу ὄφελεῖν Има полза: мѣислн сѣ оуѣ мрѣтѣвѣца• н пакѣтъ• касѣа са ѣмѣ• каѣа льза бѣтън ѣмоу оуѣ банѣа 127d *Сир* 34:25 (199d).

льзѣ нареч. [1] нѣстѣтъ льзѣ οὐκ ὀφείλειν Не е необходимо: мнози во оуѣ опаснѣаго пѣваннѣа нмнѣже не бѣтъ льзѣ• послѣѣжде въ скръбн велѣѣа• н несѣтърѣпѣны въпадошѣа 136b.

льстнвѣтъ, -ын *прил.* [8] δόλιος Лѣстив, лукав, коварен: възглаша во рече на мѣа ѣзкъмѣ льстнвоуѣ н словесѣты ненавнѣтъны оуендоу мѣа 123a *Пс* 108:2. *Субст.* льстнвѣтън ὁ διάβολος Коварен, лукав човек: многа во сѣтъ мѣаннѣа льстнѣаго 136d *Сир* 11:29 (72d, 74a, 74b, 83c, 93c, 170b).

льстнвѣтън, -ын *прил.* [1] κολακευτικός Ласкателен, измамен: оудобѣ во вѣлагажѣтъ въ срѣце ѣлѣе льстнвѣтъны бесѣдѣты оулазнѣтънхѣтъ женѣтъ• лютоуѣж прѣклѣстѣтъ 46a.

льстнтн, льщѣ, льстншн *несв.* [8] πλανᾶν, δολιοῦν, ἀπατᾶν, ἐξαπατᾶν Мамя, заблуждавам: грѣба оуѣврѣста грѣтъанѣ нхѣтъ• ѣзкъты своанн лѣштѣахѣж 74b *Пс* 5:10. // Подвеждам, примамвам: нѣже льстѣтъ рече правѣѣа на пѣтъ зѣлѣтъ• въ растѣлѣннн самѣтъ въпадетѣтъ 176d. ♦ оумомѣ льстнтн са самѣтъ *φρεναπατᾶν ἑαυτόν* Мамя се, лѣжа се: мѣннѣтъ во са сѣштн ѣѣто бездѣклѣнаѣа ннѣѣѣтоже сѣштнн оумомѣтъ лѣстнтѣтъ сѣа сама 53d (74c, 110a, 139b, 197a, 200c).

льстѣтъ, -н ж. [19] δόλος, πλάνη, ἀπάτη, δολέασμα 1. Коварство, хитрост: оуѣврѣгѣтъше оубо въсѣж зѣлобѣж н въсѣж льстѣтъ н лнцѣмѣѣрнѣ н завндѣтъ н въсѣа клѣветѣты 73a *1 Петр* 2:1. // Коварен план: мнѣ же оубо мнрѣно глаахоу н на гнѣвътъ льстн помѣшлѣахѣж 89b *Пс* 34:20. 2. Съблѣзѣн, изкушение: сн во ннѣѣѣтоже нно сѣтъ• нѣ мѣислн блѣудѣштн• подобнѣа н прнвндѣннѣа н рѣганнѣа лоукавѣтънхѣтъ бѣсѣтъ• на прѣклѣштѣеннѣе нашѣ• н послѣдованѣе льстѣмѣтъ нхѣтъ 178a. 3. Заблуда, заблуждение:

НЪ НЪИНЪ ГИ БЖЕ НАШЪ • ТАКОЖЕ НЗБАВИ НЪИ ЛЪСТИ НДОЛЪСКЪИИЗНАМЕННИ • Н УЖДЕСЕН • Н СТВОРИ СЕВЪКЪ НАМЪ ДО НЪИНЪ • ПРЪКСТАНИ ГИ 307а (30а, 30b (2), 31а, 74а, 89с, 115b, 133с, 141с, 172b, 178d, 187b, 197b, 287b, 297b).

ЛЪСТИВЪ, -ЪИН *прил.* [3] ἀπατηλός, δόλου 1. Лъстив, лукав, хитър: такожде же и въторое имену подроужье • даида • лъстивъмин словесы прѣкъстивъши • праведьника • оврадованье створи врагомъ его 137а. 2. Неверен, неточен, измамен: мѣрила лъстива мръзость прѣдъ гми • мѣрило же праведьно приато намъ 161с *Притч 11:1* (161а).

ЛЪЩЕНИЕ, -ІА *ср.* [1] δολιότης *Прен.* Коварство, измама: оуста твои оумножиша зълъбж • и язкѣ твои съплѣташе лъщениа • сѣда на брата своего клепаше 72d *Пс 49:19*.

ЛЪГАТИ, ЛЪЖЖЪ, ЛЪЖЕШИ *несв.* [2] κοιτάζειν 1. Лягам: сѣда дома и ходи пѣтьми и лѣжа и въстани 236d *Втор 11:19*. 2. Почивам си, лежа: възвѣсти ми игоже любить душа моя • кѣде пасешъ • кѣде лѣжешъ въ полудне 293а *Пес 1:6*.

ЛѢКОВАТИ, ЛѢКОУЖЪ, ЛѢКОУИШИ *несв.* [4] θεραπεύειν, ἰατρούειν, ἐπιμελεῖσθαι Лекувам: иво и врачъ лѣкоуетъ • оуврѣди не недогодоуетъ же неволежъ въ язжъ въпадъшаго 246с. // *Обр.* лѣковахомъ вавилоннжъ и не исцѣлѣ 78а *Иер 51:9* (123d, 250а).

ЛѢНИВЪ, -ЪИН *прил.* [11] ἀμελής, ὀκνηρός, πονηρός Ленив, нехаен, мързелив: тѣмъже помниаиште днь тѣ • не боудѣмъ лѣниви • ни истрѣви • въ прѣдълежашта намъ 84b. *Субст.* лѣнивын (ὀ) ὀκνηρός Ленивец, мързеливец: похоти во лѣниваго оубегажъ • неравнати во роуцѣ его творити ницьсоже 157с (83а, 83b, 84а, 84d, 85а (2), 85b, 87d, 104а).

ЛѢНИТИ СЪ, ЛѢНИЖ СЪ, ЛѢНИШИ СЪ *несв.* [8] ἀμελεῖν, ὀκνεῖν 1. Нехая, проявям небрежность, лентя се: не подобаетъ намъ за лѣность и слабость неврѣши заповѣдн иго • и лѣнити съ о своемъ спнь 285с. 2. Колебая се, бавя се: ниште оубо братъе • такомо мада и блага вѣкоу • да не лѣнимъ съ обратати съ скоро къ нему 163b. *Субст.* лѣнашии съ οἱ ἀμελοῦντες Тези, които са лениви, небрежни, нехайни: въ истни оубо глаше иеремия • о лѣнашихъ съ • проклатъ чакъ • творан дѣло гне лѣностьнѣ 190с ♦ не лѣнити съ οὐκ ἀμελεῖν Старая се: не лѣнимъ съ оубо възлюбени • въ скорѣ нзбавити съ таковаго стотѣда 91а (169с, 215с, 229d, 279а).

ЛѢНОВАНИЕ, -ІА *ср.* [1] ὀκνηρία Лениост, бездействие: отъврѣжѣмъ оубо ѿ насъ лѣнование • и яко равнъ вѣръни • пождѣмъ дне пришествья га нашего 83с.

ЛѢНОВАТИ, ЛѢНОУЖЪ, ЛѢНОУИШИ *несв.* [1] ἀμελεῖν Нехая, проявям небрежность: слоужитель длъжнѣсть истрѣжнѣ слоужити • вѣдѣти яко бжѣ дѣло исть • и не лѣновати ни о чимъже 190b.

ЛѢНОСТНВЪ, -ЪИН *прил.* [2] *Субст.* лѣнивын ὀκνηρός Ленивец, мързеливец: доколѣ лѣностнѣ възлежши • кѣгда же отъ съна въстанешъ 84d *Притч 6:9* (84с).

лѣность, -н *жс*. [10] ἀμέλεια, ὀκνηρία, ῥαθυμία Нехайство, небрежность, леност: не подобаетъ намѣ за лѣность и слабость невѣщи заповѣднн ѿго• и лѣннннн сѧ о своемъ спннь 285с (81с, 83а (2), 83b, 84b, 85а, 155а, 246а, 279с).

лѣностьнѣ *нареч*. [4] ἀμελῶς Нехайно, небрежно: аще бо прилежнѣ• аще ли лѣностьнѣ кто слоужнѣ• на ба въсходнѣ слоуженъе ѿго 190с (81с, 190b, 190с).

лѣпота, -ты *жс*. [6] κόσμος, εὐπρέπεια Достоинство, красота: также и ѿже и о еднннн дѣтелн неврепѣ: въсѣ въздрьжаннн просмраднѣ лѣпотоѣ 18с. // *Обр*. Украшение: и азкѣ огнь лѣпота неправѣдѣ 74d *Иак* 3:5. ◆ сждѣ лѣпоты κρίσις τοῦ προσήκοντος Заслужено отсѣждане, присѣда: не подобаетъ бо о нахѣдштннхѣ на ны скръвѣхѣ• ннѣхѣ оклеветаватн и хоуантн• да не отъпадѣмѣ правѣдънааго сжда лѣпоты 71с. ◆ без лѣпоты ἄμορφος Безформен: такоже бо чловѣкоѣ штѣпатѣ котерын любѣ оудѣ: въсѣ члвчѣ оуже образѣ без лѣпоты сътворнтѣ 18с. ◆ въ лѣпотѣ εἰκότως Както подобава, както е редно: въ лѣпотоѣ оубо и раднѣ• такоже прѣжде рече сѧ длѣжнѣноуѣмѣ о всемъ• дховна съвѣта• некоусянннхѣ старецѣ прннматн 176с (173d).

лѣпотнѣ *нареч*. [1] πρεπόντως Подобавашо: не да сластѣнынхѣ кръмъ себе ѿворъгыше• показатн а оуды плътн въ мѣроѣ• оудроуѣаемъ• да аште же сѣдравѣ естѣ• моуѣнтѣ сѧ• лѣпотнѣ егдаже и немостѣноуѣтѣ кръмнѣ сѧ мѣрънѣ 21b.

лѣпѣ, -ынн *прил*. [11] κόσμος Подобаваш, свойствен: вѣръноуѣмоѣ все лѣпо естѣ богатѣство: невѣръноѣ же• не достонтѣ• и пѣназѣ 27b *Притч* 17:6. ◆ лѣпо естѣ *πρέπει, χρή, δέον ἐστίν, πρέπον ἐστίν, ἀρμόδιον ἐστίν, θεμιτόν ἐστίν* Подобава, редно е, трябѣ: лѣпо оубо естѣ намѣ кръстѣантымѣ• всѣмѣ въздаатн длѣгы 242а (72а, 81с, 104а, 119b, 138с, 140d, 242b, 281с, 282с).

лѣпѣ *нареч*. [2] εἰκότως, σεμνῶς **1.** Подобавашо: такожде же и мжжн съ стѣдѣннею правѣ зѣрѣштѣ цѣломъдрѣнѣ же и лѣпѣ о гн̄ 55а. **2.** С право, основателно: такожде и семеж• клвнѣшю и каменнемъ метаѣшѣ ѿго• не разгнѣва сѧ на нь... лѣпѣ оубо глѣше• поманн гн̄ дѣда и всѣ кротостѣ ѿго 259b.

лѣто, -а *ср*. [32] ἔτος, ἐνιαυτός, χρόνος, ἡλικία; трн лѣта *τριέτια* **1.** Година: езекин црж за малгына слѣзгы• еите лѣтѣ жнтѣн приложн сѧ 236а. **2.** Време: зѣлож съмрътыж дшоѣ отъврѣ• сѣгнннѣ отъ лѣтѣ• и бгывъ ѣръвѣмѣ іадѣ• тако нздѣше 180d. **3.** Возраст: не словесемъ бо нн образомъ• нн нменемъ нн родомъ нн зракомъ• нн крѣпостыж нн лѣтомъ• црство нѣсноѣ прнемлетѣ сѧ 296с (2d, 3b, 3с, 5а, 5b, 5d, 51с (2), 57d, 65с, 137а, 145а, 173с, 180а, 180с, 183с, 195с, 196с, 226d, 241а, 241b, 241с (2), 249b, 256с, 256d, 279d, 309а, 309b).

лѣтѣ, -н *жс*. [1] лѣтѣ естѣ комоѣ *ἔξεστι τιμι* Позволено е, може да се извѣрши нешо: хоштѣ же и сѣмоѣ послѣдѣнжмоѣ датн тако и тѣвѣ• нан нѣстѣ мн лѣтѣ створнтн ѿже хоштѣ въ свонхѣ сн 71а *Мат* 20:15.

любленникъ, -а м. [3] ὁ φίλτατος Този, който е обичан, любим на някого: аште оубо хоштемиъ сънаслѣдъни хоу вѣити• то подражателе бждѣмиъ хвомъ любленкомъ• подобниъ сѧ кротостн ддовѣ 112d. // Зв. любленницн ἀγαπητοί Драги, скѣпи, възлюбени: вѣжнмиъ оубо любленницн• мнра н сжштннхъ въ мнрѣ 35с (40d).

любленне, -га ср. [2] ἀγάπησις, φιλία Любав, обич: любленне во гнѣ н боизньн• пауе всего прѣспѣиетъ въ просвѣщенне• н оун гни на любациннхъ 290b (257d).

любовладнвѣ, -ын прил. [1] φιλοφλύαρος Който подтиква към бѣбривост: засѣвѣдѣтелиожтѣ ти благъна мѣслн погоубити любовладнвѣж мѣслъ 55с.

любовластнѣ, -га ср. [1] φιλαρχία Желание да управляваш, да рѣководиш: мочн зане бѣаше кротокъ пауе вѣсѣхъ• слоуга вѣжнн нареуе сѧ... овладдаше оубо вѣсѣмиъ любовѣстѣнмиъ• н любовластнѣмиъ• н оустѣпаше бѣмѣ сжжденоумоу• людѣское прѣдѣставитнѣ 259a.

любовдѣнца, -а жс. [5] πόρνη, νόθος Блудница, развратница: дхомъ любовдѣнниа забодѣшн• н людне не разоумѣжштен съплѣтаахъ сѧ съ любовдѣнцеж 48a Ос 4:12 (7b, 47с, 48с (2)).

любовдѣнуншѣ, -а м. [2] (ὁ) νόθος Обр. Незаконородено дете: приповелѣваж не клѣти сѧ вѣсѣмиъ инкоежже клѣтвож• ни малож ни велкож• да сѧ гавитѣ разнѣство любовдѣнунштѣ• н приснѣнхъ монхъ ѡадѣ 174b (133d).

любовдѣнниѣ, -га ср. [18] πορνεία, ἀσελγεία καὶ ἀκολασία Блудство, разврат: нбо въ нстовѣнхъ вѣрѣнницѣхъ нмжштннхъ дхъ вѣжн• ннѣyto плѣтѣно можетѣ вѣити• еже естѣ любовдѣнниѣ• неустота• н проуе 48b (46a (2), 46b, 46с, 47d, 48a (2), 48с, 48d (2), 49a, 52с, 97a, 116с, 156d, 172b, 296d).

любовдѣннѣнѣ, -ын прил. [1] τῆς πορνείας Който се отнася до блудството, разврата: не тѣуѣж же сѣ• нѣ н сжгоубѣ бѣваеѣтъ любовдѣннѣн вѣсѣ• въ дшн н въ тѣлѣ сѣставлѣмиъ 46a.

любомѣдрнѣ, -га ср. [1] φιλοσοφία Любомѣдриѣ, стремеж към познание: сѣл оубо прѣжде всего подоваеѣтъ вѣгатн• н гонити доброу дѣтель• иже къ боу приводитѣ• н дроуга сѣ дроугомъ сѣкоупѣетѣ• добры же дѣтѣлн• н любомѣдриа оуставѣ• еже сѣ разоумомъ прѣпростѣе 117a.

любосластнѣ, -га ср. [1] φιλαρχία Склонност към удоволствия: ошаатн же сѧ сжпротнѣннхъ• снрѣѣу плѣтнаго• рекъше днѣвола мѣдрованнѣ• еже естѣ любовдѣнниѣ... тѣщеславнѣ• любосластѣнѣ• самолюбнѣ 297b.

любосластѣнѣ, -ын прил. [1] Субст. любосластѣннн οἱ φιλήδονοι Тези, който обичат удоволствията: снмиъ вѣдомъ• ажже речено: невѣрннн• н ненадеждѣнн недоуѣгоужтѣ: пауе же любосластѣннн: н ндолослоужителе• оуже бо на ба оупѣваннѣ не нмоутѣ• нѣ на капншта црска 23с.

любовъстниѣ, -ѣ *ср.* [2] **φιλοτιμία** Любочестие: подобаетъ оубо хотѣшюмъ свѣтлоу
оубластити сѧ побѣдоу... оуставъи зѣлыга похотнѣ оноу обнѣнемъ своего• прѣкнѣнѣ
любовъстѣга 260d (258d).

любѣъ, -ѣн *прил.* [12] **φίλος** Приятен, мил, любим: тѣмъже братѣе любѣаа• хранимъ
безмѣльвѣе н любнмъ ε 225a. // *Зв.* любнн **ἀγαπητοί** Драги, възлюбени: останѣмъ
оубо любнн съмрътѣнѣна сѣ ослухъчѣ• н послухъшѣланвн воудѣмъ прн всѣмъ
дховнѣнѣхъ оцѣ нашнхъ 88с. ♦ богоу любѣъ **θεόφιλος** Който е приятен на Бога:
всѧ праведѣнаа вѣн• любѣа сжѣтъ н благогоудѣна 160d (73a, 121с, 135b, 140d, 178a,
195с, 217b, 235d, 282с).

любѣы, любѣвѣ *ж.* [121] **ἀγάπη, φιλία, στοργή, πόθος, ἔρωσ, εὐνοια, διάθεσις 1.**
Обич, любов в духовен аспект: н блаженѣа марѣга лазарѣа сестра• прн ногоу сѣдѣше
гнѣю претрѣкѣважѣнѣ сѣъ любовѣмъ многоу• н въ сласть слоушажѣнѣ него 190a. **2.**
Плѣтско влечение, страст: како же ерѣптѣнѣннѣ не възороу ли носнфѣо въсхотѣ
плѣтѣноу любѣвѣж• сжшѣааго чнста 41с. ♦ любѣы дѣлатн, любѣы творнѣнѣ **πορνεύειν**
Блудствам, развратнѣа: любѣы дѣжшѣтѣ• възлюбодѣашѣ• възлюбншѣа безѣстнѣ 48a
Ос 4:18. вѣганѣе любодѣаннѣа• всѣтъ во грѣхъ нже ашѣтѣ створнѣтъ ѣакъ• кромѣ
тѣлесѣе естѣ• а творѣнѣ любѣы• въ своѣ тѣло сѣгрѣшѣаѣтъ 48a *1 Кор 6:18.* ♦ любѣы
сѣтворнѣнѣ **μοιχεύειν** Прелюбодействам: всѣ възнраган на женѣ къ похотѣннѣ енѣ
оубже любѣы сѣтворнѣнѣ естѣ сѣъ неж въ срѣцн своѣмъ 42d *Мат 5:28.* ♦ любѣвѣ нмѣнѣнѣ
ἀγάπην ἔχειν Обичам: ннѣктоже во вѣроу обѣшѣтаѣа сѣгрѣшѣаѣтъ• нн любѣвѣ
нмѣнѣнѣ ненавнѣнѣнѣ 122b. ♦ прнѣнѣ въ любѣвѣ **ἔρχεσθαι εἰς τὴν ἀγάπην** Обична:
нмѣнѣнѣнѣ страхъ божннѣ въ истннѣ оудобѣ прнѣдетъ въ сѣврѣшенѣжѣ любѣвѣ него• н
вѣждѣтъ оубеннѣкъ н дроуѣтъ хѣвъ 287b (3b, 14d, 21d, 29с, 34d, 35d, 36d, 53a (2), 53b,
56с, 59d, 68a, 75с, 76b, 113d, 119b (2), 122с, 122d, 124d, 125d (2), 126d, 127a,
128b, 135с, 139d, 141a, 146d, 147d, 150b, 153b, 153d, 155b (2), 165b, 166d (2),
167с, 168d, 179b, 191a (2), 191b, 191с, 198d, 200d, 202с (2), 208с, 208d, 209a (3),
209b (4), 209с (4), 209d (2), 210a, 220с, 226b, 238с, 241с, 249d, 252с, 255с, 256a,
257b, 258с (2), 266с, 266d, 267b (2), 281a, 282с, 285d, 288с, 290a (3), 290b, 290с
(4), 291a, 291b (2), 291с, 291d, 292a, 292b (4), 292с (2), 292d, 293b (3), 294b (2),
297d, 302d, 309a).

любѣзнѣъ, -ѣн *прил.* [3] **φιλικός, φιλόστοργος, φιλητός** Мил, ласкав: братѣлюбнѣмъ
въ себѣ любѣзннѣ чѣстѣж дроуѣтъ дроуѣга вѣщѣшѣа творѣа 241d *Рим 12:10* (69с,
116d).

любѣзнѣнѣъ, -ѣн *прил.* [1] **μανικότατος** Въодушевен, страстен: прнсно во въ ха
облаѣченѣ тѣмъ жнвѣшнѣ н дѣнжншнѣ сѧ н еснѣ тако истннѣнѣнѣ ѣакъ• н истннѣнѣнѣнѣ
рачнѣтель любѣзнѣнѣнѣ 140b.

любѣство, -ѣ *ср.* [1] **αἰσθησις** Познание, разбиране: таждѣ во рече медѣтъ снѣ• благо во
сѣтѣтъ• да насладнѣтъ сѧ грѣтанѣнѣ твоѣнѣ тако во любѣство н мдрѣтъ вѣждѣтъ твоѣнѣ
дшн 291b *Притч 24:14.*

любець, -а м. [1] ἐραστής Почитател: трѣбѣ оубо есть всакомоу чакѣ хоташтѣ истинѣ• прѣжде помолити сѧ• познати истовжю истинѣ• и рещти о нем• такоже е лѣпо истинноумоу любецу 138с.

людниъ, -а м. [1] λαός Народ: не враждоуи людноу своемуу 122с Лев 19:17.

люднѣ, -ни мн. [66] λαός, λαοί Хора, народ: и самоуиъ же заповѣдѣ дрѣжа закоиноуѣ• глааше людемъ: еда отъ роуки чѣи възѡхъ нзбавѣ• или оубѣ 25d. ♦ проклѣтъ людемн **δημοκατάρατος** Проклет от хората, ненавистен, омразен: цѣниши скѣпѣ жнто• проклѣтъ людемн 33а Притч 11:26. ♦ без людни **ἀδημοσίευτος** Извъи обществото, далеч от хората: тако и чрьнѣцѣ• егда вѣдетъ кромѣ града и без людни• чѣстѣнѣ есть• и боу и англомѣ 221b (9с, 14с (2), 17а (2), 25d, 47d, 48а, 66d, 69d, 72а, 87b, 91b, 91с, 93b, 98с, 103а, 108d, 130b, 133с, 138d, 146с, 150d, 151с, 151d, 156b, 170d, 174а, 182с, 188а, 195b, 201d, 207а, 217а, 224с, 234а, 237d, 249а, 256d, 257а, 260а, 270d, 272b, 272с (2), 272d, 273а (2), 273с, 278а, 282d, 286а, 286b, 294а (2), 304b, 304с, 305а, 305d, 306с, 307b, 307с, 307d).

людьскъ, -ын прил. [7] τοῦ λαοῦ Който се отнася до народа, хората: и прѣ• мнхѣн• рѣдаи жестостн людъскы глетѣ• азкъ нхѣ възнесе сѧ въ оустѣхѣ нхѣ 77d (130с, 151b, 259а, 272d, 282а, 288d).

лютость, -н ж. [1] τὸ ἀπηνές Жестокост, коравосърдечност: тако и силнии оудовнзжн нмѣтъ обндѣти немоштѣнѣи• нмѣтъ же и лютость и безмлование• и разгравѣтъ оубогыи ловитѣж и непѣжжѣтъ 85с.

лютъ, -ын прил. [26] δεινός, πικρός, χαλεπός, χαλεπῶς, δριμύς, πονηρός, ἀλάστωρ, 1. Обр. Лют, дразнеш (за дим): вѣгажѣтъ члци ѿ него• и подѣ сѣнѣ прнеѣгажѣтъ... оходѣтъ лютаго дѣма дрѣзновеннѣ• и прѣходѣтъ къ коуреннѣ благооуханнаго каднѣ 38а. 2. Прен. Суров, жесток: такоже итерѣ лютъ моуунтель велѣи градѣ и вѣсокѣ• прѣнѣтъ всѣж ѣж разоритѣ• и раскопаетѣ 99b. 3. Прен. Опасен, пагубен: сребролюбнѣ недоугѣ• зѣло лютъ и гоубнѣлнѣ есть 22d. 4. Прен. Труден, тежѣк: дахѣ срце сво нзискати и посмотрити прѣмоудростнѣж: о вѣсѣхѣ бывѣшнхѣ подѣ солнцемѣ• тако млѣвеннѣ люто дастѣ вѣ спомѣ члчѣмѣ млѣвнѣи въ немѣ 33с Екл 1:13. // Ужасен, мѣчителен: азѣа азѣиѣа сѣкроушаѣтъ костнѣ сѣмрѣтъ бо люта сѣмрѣтъ ѣго 74а Сир 28:24 (30с, 31а, 38d, 46а, 61b, 64d, 66b, 88d, 92d (2), 96d, 97с, 118b, 118с (2), 171d, 173b, 205d, 206b, 213b, 225с).

лютѣ нареч. [16] οὐαί, δεινῶς, ἐλεεινῶς 1. Тежкѣ, горко: прѣвои оубо прѣ амбакоумѣ лютѣ рече напѣаштѣмоу нскрѣнаго своего прѣтѣченемѣ грѣзномѣ 109b Ав 2:15. 2. Силно: и видѣвѣ рѣтѣннѣ снѣ• тако огнемѣ жегомѣ въ лице• отѣвѣже далече лютѣ тако плача сѣа 67b (16с, 17а, 24b, 31с, 70а, 102d, 110с, 124b, 161а, 168а, 176а, 179d, 217а, 277а).

ладвнѣ, -ни мн. [1] αἱ ψῦαι Вѣтрешнѣта на човешкѣто тяло, бѣбреци, хѣлбоци, крѣст: всѣ днѣ сѣтоуѣа хѣждахѣ• тако ладвнѣ моѣ напѣннѣа сѧ пороуганнѣ 195с Пс 37:8.

лацати, лауѣ, лауѣши *несв.* [1] **κρύπτειν** Поставям, залагам (капан): лага во лѣстнѣын лѣвѣ въ оградѣ своѣи• н лауѣтъ намѣ сѣтн н ловитѣты• мѣслѣн неучетѣ н неучетнѣтъ 170b.

лжа, -ѣ *ж.* [1] **τέχνη** Лукавство, коварство: јакоже во хотѣтъ• прѣобразоуѣтъ вѣштн• пауѣ же н лоуѣты-хѣ не сѣвѣдѣтъ• аште надѣѣтъ сѣ лоуѣкомѣ свонмѣ н мѣшѣѣѣ 177с.

лжавѣ, -ѣн *прил.* [10] **πονηρός** Коварен, лукав, подѣл, лош: лоуѣавнн во вѣсн обѣуан нмоуѣтъ пауѣ вѣсѣго жнвота• на тѣщнѣтна ѳрѣнѣца• н беспнщнѣноѣ волѣща жнтѣ• острѣтн ороуѣжѣ напастѣн 189a (10d, 40d, 42с, 71a, 85b, 95с, 149с, 178a, 186a).

лжавѣноватн, лжавѣноуѣѣ, лжавѣноуѣѣши *несв.* [3] **πονηρεύεσθαι** Постѣпвам коварно, подло: дѣводшѣн во дѣштн ѣстѣ непрѣязнннн• н зѣло лоуѣавѣноуѣѣтъ на рабѣты вѣжѣа 182a. // Вѣрша зло: тнхѣн во мѣжѣ благаа дѣлаѣтъ• н невѣрѣжетѣ пѣуалн• а пѣуалнѣтн мѣжѣ• вѣсѣгда лоуѣавѣноуѣѣтъ 63b (63b).

лжавѣнѣ, -ѣн *прил.* [7] **πονηρός, τῆς πονηρίας, μοχθηρός, ἀλιτήριος, ἄδικος** Лукав, коварен, подѣл, зѣл: колѣ лоуѣавѣна ѣстѣ клеветѣа• неѣстрѣнѣноѣ вѣсованнѣ• ннколнжѣ не оуѣнрѣ сѣ• нѣ вѣсѣгда въ которахѣ• н въ сварѣхѣ жнвѣты 71d (41d, 61b, 66b, 129с, 177с, 305a).

лжавѣство, -а *ср.* [7] **πονηρία, μηχανήματα** Лукавство, коварство, подлост: тѣмѣже н мѣ прѣпростѣмѣ хвалѣще га• скроуѣшаѣмѣ же н раздроуѣшаѣмѣ лоуѣавѣства вражѣа 229a (42с (3), 202d (2), 225b).

лжоватн, лжоуѣѣ, лжоуѣѣши *несв.* [1] Постѣпвам коварно, подло: грѣхѣлюбнѣтн во вѣсѣ мнѣго +лжоуѣѣтъ+ прѣнѣроуѣѣтъ на нѣты (гласа) 44b.

лжкѣ, -а *м.* [4] **τόξον** Лѣк: нн азѣ же оуѣпѣваѣѣ на лоуѣкѣ свон• не спѣсетѣ во мене ороуѣжѣ моѣ 218с *Пс* 43:7. // *Обр.* вѣдѣнѣнѣ н мѣтѣа н пѣннѣ• н сѣмѣкренѣомѣдрѣ• лоуѣцн н стрѣклѣ н сѣтн• н ранѣты• вѣываѣѣтъ врагоу 225d (177с, 218b).

лжунтн сѣ, лжуѣ сѣ, лжуншн сѣ *несв.* [1] **στέλλεσθαι** Страна от нещѣ, избѣгвам нещѣ: добро же ѣстѣ јакоже ѣ прѣжѣреуѣѣно• сѣтн н оуѣдѣ жѣнѣскѣ отѣвѣгатн• н лоуѣунтн сѣ отѣ ннхѣ 47b.

М

м [22] **τεσσαράκοντα, μ' 1.** Числен знак за *числ. бр.* чѣтирдѣсет: самѣ гѣ іу хѣ собѣѣѣ показѣ нѣтѣ всѣмоу вѣзгрѣшѣнѣтн во сѣты н вѣ сѣты• н не трѣвоуѣа тѣлѣсѣнѣтнхѣ троуѣдѣ• вѣе прнѣа створѣтн н наоуѣунтн нѣты• постн во сѣ мѣ дѣнѣтъ 187с. // В сѣстава на сложнѣо *числ. бр.*: ѣнѣсло же нзвнѣнѣтнхѣ оуѣѣ ѣстѣ нменѣтъ: мѣд бб. **2.** Числен знак за *числ. ред.* чѣтирдѣсѣтн: мѣ ∴ ω татѣвѣ 90b. // В сѣстава на сложнѣо *числ. ред.*: мв ∴ ω

тѣщеславни рекъше ѿ велнчанни 94с (92с, 97b, 100a, 101d, 104a, 106a, 107с, 109b, 301b (10).

маднгамъ, -а м. [1] **Μαδιάμ** Мадиямци, мадиямското племе: не разгнѣваннѣ га• да не възндетъ маднгамъ съ скотъи свонин• и прокоуднѣтѣ плодъ нашъ 182d.

маднгамскъ, -ын прил. [1] **Μαδιάμ** Мадиямски: въ роуцѣ вашн прѣдалъ естъ гъ князъ маднгамъскы 146a Сѣд 8:3.

маднганѣне, -гъ м. мн. [1] **Μαδιηναίοι** Мадиямци, мадиямското племе: такожде же повелѣно нѣи естъ• маднганѣнѣмъ срѣбъ• нечестъннѣмъ дѣломъ• любовѣаннѣмъ скверннѣмъ... снмъ подобаетъ въсеж снлож вражѣдовати• и отъврашати сѣ 116с.

мазаньнъ, -ын прил. [1] **χριστός** Помазан: сего обрѣтохомъ развращающа гзкы• и бранѣща кесароу дагати данн• и глѣшта себе мазаньна црѣ сжшта 90b Лук 23:2.

мазати, мажж, мажеши несл. [4] **ἀλείφειν** Мажа, намазвам: плачущи начатѣ мочити нозѣ его съзани и власти главѣ своети отнрати• и облобѣзаше нозѣ его и мазаше мѣромъ 238b Лук 7:38. // мазанъ **χρηστός** Прен. Помазан: нго во мое рече мазано• и брѣма мое льгъко естъ *Mat* 150d 11:30 (223d, 260b).

мазь, -н ж. [1] **ἄλειμμα** Мазило: азъ бѣхъ плача сѣа три седморнца днѣ: хлѣба желанна не гахъ• и внно не вкнде въ оуста мои: мазнж не помазахъ сѣа 21с Дан 10:3.

ман, мага м. [1] **Μάϊος** Месец май: чнсло же нзвнѣнънхъ оцъ естъ нменъ: мѣд: бѣиваетъ же память нхъ: мѣсѣца мана: въ ε 6b.

македонна, -нѣ м. [1] **Μακεδονία** Македония: македонна бо и ахана• блговолиша обвщенне етеро сътворити• къ ннцннѣмъ стѣннѣмъ нже въ нмѣ 213d Рим 15:26.

мала нареч. [2] мала не **ἥδη σχεδόν, μικροῦ** За малко не, почти, едва не: а понеже и пакы събращѣ сѣ на нѣ• и прѣвѣхъ поношающе прѣщаахоу• и мала не нмѣахоу его• нарнцаше оубо кротъкы благога на сѣенне 259a (292d).

малахна, -нѣ м. [2] **Μαλαχίας** Малахий: пркъ же малахна• оустѣнѣ чнстнтелѣвѣ рече да храннте разоумъ и законъ 281d (82a).

мало нареч. [19] **ὀλίγον, ὀλίγος, ὀλίγα, ὀλίγοι, μικρόν, ἐλάχιστα 1.** За количество – малко: аще бо възъмъ пелына мало въ съсждѣ медвѣнъ вѣлѣешн• то не въсь ли медъ прокоудѣетъ 243b. **2.** За време – кратко, недълго: ꙗ обрѣтетъ сѣ тако съхль поустѣнънага• мало помлчунтѣ• и пѣ вѣтромъ женома естъ 65с. ♦ мало гаетн **βραχυφαγεῖν** Ям малко: постъ оубо естъ• еже не тѣвѣж поздѣ гадати• нѣ еже мало гаетн 21a (7d, 15d, 65a, 65b (2), 78b, 84d (2), 112d, 135d, 204d, 225a, 262a, 269b, 274b, 307a).

маловѣрне, -га ср. [1] **ὀλιγοψυχία** Слаба, недостатъчна вяра: отъврѣзѣмъ оубо любнн отъ насъ маловѣрне• нз негоже раждаетъ сѣ• еже нмѣти на чѣка оупъванне 217b.

малодоушнѣ, -ѣ *ср.* [6] ὀλιγοψυχία, μικροψυχία 1. Малодушие, нерешителност: не бѣди подобнѣ въ игѣтѣ въвѣшннѣмъ людемъ• нже отъ малодшѣ не похотѣахъ послѣшатн мѣста 182d. 2. Дребнавост, тесногрьдие: скѣпѣсть• отъ малодшнѣ прозѣбаетъ• пауче же отъ невѣрнѣ• н неопѣваннѣ 26d (181b (3), 183b).

малодоушнѣ, -н *прил.* [4] μικρόψυχος Малодушен, нерешителен, страховлив: нюда прѣдатель малодшнѣ бѣ• н нѣнскоустьнѣ бранн 67a. *Субст.* малодоушннн ὀλιγόψυχοι Тези, които са нерешителни, колебаещи се, слаби духом: гѣ бо малодшнѣннѣ даеъ оуѣкштаннѣ• н жнвотъ сътъренѣннѣмъ срѣемъ 183a (60a, 182d).

малодоушьствовати, малодоушьствоуѣж, малодоушьствоуѣши *несв.* [2] ὀλιγοψυχεῖν Проявям малодушие, нерешителност: въскрѣбѣхъ н малодшѣствова дхъ мон 183a *Пс* 76:4 (182c).

малолѣтънѣ, -н *прил.* [2] *Субст.* малолѣтъната (τὰ) ὀλιγοχρόνια Краткотрайннѣ, тленннѣ, преходннѣ неща: аште бо въхѣмъ вѣдѣннѣ тако прншьльщн есмѣ на землн... то не въхѣмъ похотѣвалн не нашнхъ• малолѣтънѣнхъ 155a (192b).

маломощь, -н *м.* [1] ἀνάπηρος Сакат, недѣгав човек: нъ егда творншн прѣтъ: зовн оубогѣна: маломощн: хромѣ: слѣпѣ 13a *Лук* 14:13.

маломь *нареч.* [3] μικρόν, ὀλίγος Малко – за степен: овн авнѣ възнднхѣмъ н въселнхѣмъ сѣ въ лавроу: овн же н маломь поздѣнѣ страхѣ блнжѣннѣщннѣхъ настѣ срѣцннѣ 5a (57d, 221c).

малословеснѣ, -ѣ *ср.* [1] βραχυλογία Краткост на речта: аще оубо о спѣсѣ дшнѣмъ прнблнжаежъ сѣ настѣ• маломь словесѣ• солыж бжнѣж растворенѣ• створннѣ кѣ нннѣ бесѣдѣ• н отъпоуестннѣ• пауче бо съзнждѣтъ дхвнѣннѣмъ малословесѣемъ 221d.

малословнѣ, -ѣ *ср.* [1] μικρολογία Дребнавост: егда бо виднѣтъ ѱлѣтъ строннѣ сѣща• вътъкнѣтъ сѣ въ срѣдце ѱлѣкоу• н нн отъ ѣесоже гнѣваеъ сѣ жнтннскѣнхъ радн вѣщннѣ• нлн о брашнѣхъ• нлн малословѣ етерѣ въпаде сѣжѣтно 243d.

малотрѣбнѣ, -ѣ *ср.* [2] ὀλιγόδεια Скромност, непретенциозност: тѣло бо пнща трѣбоуѣтъ а не сластн: малотрѣбнѣ а не прѣсѣтъѣа: довѣла• а не мѣногоаднѣ 13b (225b).

малотрѣбованнѣ, -ѣ *ср.* [1] ὀλιγόδεια Скромност, непретенциозност: оуказаннѣ же авѣ малотрѣбованнѣ прнѣмлющннѣхъ: подвнжѣннѣкѣ: волщннхъ мѣкѣкоѣ н жнровѣноѣ жнтнѣ: н разѣумѣнѣнша: н цѣломоудрѣнѣнша н съдравѣнша соуца 13c.

малотѣденнѣ, -ѣ *ср.* [1] ὀλιγοσιτία Задоволяване с малко храна, приемане на малко храна: хотѣн оубо такоже рѣхѣмъ• вѣзаконѣнаго сѣго дѣланнѣа свѣбодоу оулоуѣнтн оудѣмъ• вѣзѣннѣннѣмъ н малѣдѣннѣмъ н мѣтѣвож... оудѣвѣ свѣбоднѣтъ сѣ 91a.

малогадниѣ, -га *ср.* [1] **ὀλιγοσιτία** Задоволяване с малко храна, приемане на малко храна: добро есть прижатн тѣуно сжпроугоу• трѣзвенън• малогаднън• помагаишѣ въдѣнънъ 225d.

малъ, -гын *прил.* [46] **ὀλίγος, ἐλάχιστος, βραχύς, μικρός** 1. Малъкъ по размери: мала +ѣ+ въ пѣтницѣхъ въчела: н начатѣкъ сладостн плодъ ꙗ 104с *Сур 11:3*. 2. Малъкъ по количество, степен: а творѣн волю вжыж протнвоу снлѣ• малъгын болѣзньмн велнкѣнхъ нзвѣгнетъ 173b. 3. *Прен.* Незначителен, низш: раздрѣан бездѣльнмъ заповѣдъ• н оуѣа бесподнѣнмъ словесемъ• малъ нареѣтъ сѣ 247с *Мат 5:19*. *Субст.* а) малнн **οἱ ἐλάχιστοι** Обикновените, простите, незначителните хора: понеже сътворнсте еднномоу снхъ малънхъ• мнѣ сътворнсте 127b *Мат 25:40*; б) малнн **οἱ μικροί** Малките, децата: нже аште съблажнѣетъ еднного малънхъ снхъ• оуне ѣмоу вѣи да обѣсѣтъ жрънвоу осѣльскын о вѣн егѣ 110b *Мат 18:6*; в) мало, малое **μικρόν, τὸ ὀλίγον** Нецо малко: коежѣдо во вѣиваемънхъ• отѣ мала научнетъ• н по частн пнтаемо• прнеметъ въздрастенне 90с; г) мало **ὀλίγα** Малко неща: добро есть възлабленнн• жнтн съ маломъ оугодно вѣн неже съ многомъ неврѣщн заповѣдън гнъ 202b; д) малага **τὰ ὀλίγα, τὰ μικρά** Малките неща: повѣждаемън во оудовѣ малънмн• н велнкънмн по нжждн порабенън воудѣтъ 191d. ♦ въ малѣ а) **πρὸς βραχύ** за кратко време, за малко: такоже во н хотѣн оуѣнстнтн злато• аще н въ малѣ ослабнтъ огню въ грѣнънмн• то жестоуоу пакы ѣнстннѣн вѣщн створнтъ 232d; б) **συλλήβδην, ἐν βραχεῖ** накратко, с няколко думи: ноуждѣно непыщевѣхъ прѣжде въ малѣ знаменатн вамѣ ꙗже о ннхъ: тн тако оуѣнннтн вжѣствънънхъ кѣннгъ главы 3а. ♦ въ малѣ рещн **σχεδὸν εἶπεῖν** Кажн-речн, почти: н оцъ же ннкомндѣ оузрѣвѣ мнльнѣа та вндѣннѣ оцѣ: прѣнемоу въ малѣ рещн възѣтъ вѣистъ мрътвѣ 4а. ♦ по малоу а) **κατὰ μικρόν** постепенно, малко по малко, лека-полека: послѣдъ же по малоу слабѣа• оуклонн сѣ съ правѣднаго пжтн 276b; б) **συμμέτρως** по малко количество, с мярка: тако н землѣ срьдъчънѣа: аще по малоу внно пнѣмъ: ѣнста ѣстѣствънѣа ꙗ въздаѣетъ сѣмена 16а. ♦ по малѣ **μετ' ὀλίγον, μετ' ὀλίγα** Малко по-натѣтъ: н въ дѣаннхъ аплсѣхъ пншетъ• ꙗко всн вѣровавѣшен бѣахъ вѣкжпѣ н нмѣахъ все обѣште• н по малѣ• народоу же вѣровавѣшюмоу бѣаше срѣе н дѣа еднна 168b (11а, 22а, 24с, 33с, 42с, 44d, 79а, 85b, 90b, 90с, 110b, 110с, 133d, 148с, 150b, 155с, 159d, 161а (2), 161с, 172а, 197d, 202b, 203с, 204d (2), 208d (2), 209b, 236а, 243с, 309а).

малгы *нареч.* [3] **ὀλίγα, μικρόν** Малко, в малка степен: малгы показанн: велъмн благодѣтнжъ свѣтѣтъ сѣ• ꙗко бѣ нскоуен ꙗ: н обрѣте ꙗ достонны сѣвѣ 4с *Прем 3:5* (43d, 284с).

мамона, -гы *м.* [3] **Μαμωνᾶς** Мамон, бог на богатството: ненавдѣн во мнра сего н мамонты• добро ꙗвѣ ꙗко мнротворѣца любнтъ 192с (31с (2)).

мананато [1] Название на ерес: съ подѣфанънмн ѣресъмн... нхѣже нмена сжтъ сн• $\bar{\alpha}$ снмоннанн: $\bar{\beta}$ менадрнанн: $\bar{\gamma}$ сатѣорнанн... лн оуалснн: $\bar{\lambda}$ катарн съ мананато: м ангелнцн 301b.

манасни, -та *м.* [1] **Μανασῆς** Потомците на Манасий: кто есмь азъ• или домъ оца моего• тѣхъшти мога съмѣренѣши въ манасни 146b.

манастырь, -та *м.* [10] **μοναστήριον** Манастир: прѣждереченъ въ прѣподобенъ въ modestъ: не тѣхънижъ поустыинъна стронть моностырь: нъ и градъ въса жнвоуцага окръстъ 6с (2a, 4d, 5b (2), 6b, 36b, 298d, 308d, 309a).

манастырьскъ, -ын *прил.* [1] *Субст.* манастырьскоѣ τὰ τῆς μονῆς Това, което принадлежи на манастира: все въ манастырьскоѣ вви оцино естъ• тако томоу приносимо• и велнцѣ подълежнть бѣдѣ 190b.

маннхен *м. мн.* [1] **μανιχαῖοι** Манихеи (ерес): съ подѣланъимн ересъимн... нхъже имена сжть сн• а̄ снмоннанн: в̄ менадрнанн: г̄ саторннанн... ме павла самоуцатеа: мз маннхен: мз нѣракнти 301b.

маньна, -гы *жс.* [2] **μάννα** Манна, небесна храна: запрѣти во нмъ бѣ• и одѣжди нмъ манноу гати: а не оставлати на оутрѣн 86d (87a).

марнамъ *жс.* [2] **Μαριάμ** Мариам: и възгласе ааронъ• и марнамъ на мосѣа• и рѣсте• еда мосѣоу гла еднномоу бѣ 72b *Числ 12:1* (72b).

марннъ *прил.* [1] **Μαρίας** Мариин, на Мария: не съ ли естъ тектоннштън снъ марннъ• и братъ же нѣаковоу и носни 105d *Мат 13:55*.

марнсъ *м.* [1] **Μάρις** Марис: снхъ прнстають марнсъ перснскън• и глемаа нава епнстоли• по снхъ ѣвтоухъ• прнзрачье и мнѣни и съгрѣженнѣ мждоуца 301d.

марна, -на *жс.* [9] **Μαρία, Μαριάμ** Мария: отънелн во г̄ нашъ іу х̄б сн̄бъ ежбн: благоволи• н-стѣна прѣстѣна вцѣ прнснодѣты марна мнроу гавнти сѣ и дастъ намъ областъ на днавола 52d (8a, 34с, 189d, 237a, 279d, 299с, 299d, 301с).

маркелнанн *м. мн.* [1] **μαρκελλianoί** Маркелиани (ерес): съ подѣланъимн ересъимн... нхъже имена сжть сн• а̄ снмоннанн: в̄ менадрнанн: г̄ саторннанн... на фотнанн: нв маркелнанн: нг нмнарнн 301b.

маркнннстн *м. мн.* [1] **μαρκιωνισταί** Маркионити, последователи на Маркион (ерес): съ подѣланъимн ересъимн... нхъже имена сжть сн• а̄ снмоннанн: в̄ менадрнанн: г̄ саторннанн... ак кердоннанн: вк маркнннстн: гк лоукнаннстн 300d.

маркосни *м. мн.* [1] **μαρκῶσιοι** Маркосеи (ерес): съ подѣланъимн ересъимн... нхъже имена сжть сн• а̄ снмоннанн: в̄ менадрнанн: г̄ саторннанн... г̄ птолемен: д̄ маркосън: е̄ колватън 300d.

марѣѣга, -гы *жс.* [3] **Μάρθα** Марта: семоужде же и многолюбъзнън г̄ нашъ марѣѣж нзоуаеть нты глѣ къ нен• марѣѣ марѣѣ печешн сѣ и мльвнши о мьнозѣ: еднноже естъ на потрѣбоу 34b (3) *Лук 10:41*.

маслинна, -ты *ж.* [2] **ἐλαία** *Обр.* Маслиново дърво: азъ же яко маслинна плодовита въ домоу бжнн 189d *Пс 51:10* (124c).

маслинньнъ, -тын *прил.* [1] маслинньната масть **πιότης τῆς ἐλαίας** Маслинов сок, масло – символ на божията благодат: ницелюбьн и страннолюбьн• дъвѣ вѣтви есте• масти маслинньна• ꙗже плодъ оумашають вса 212b.

масло, -а *ср.* [10] **ἔλαιον, βούτυρον** Зехтин, елей: якоже во свѣштѣное свѣтѣнне• кръмнѣть масло• тако и похотѣнѣн огнѣ разгнѣштають женѣска бесѣда 40b. // *Обр.* всѣиѣхъ снлоиѣхъ масломъ благостыннѣ• оубогънми възлнван на главѣхъ своиѣхъ хъ 197d. // Краве масло: мльзи млько и бждеть масло 80b *Притч 30:33* (12b, 55a, 55b, 68d, 123d, 193b, 197c).

мастиннъ, мащъ, мастиннъ *несв.* [1] **λιπαίνειν** *Прен.* Обогащамъ: въ всемъ дааннн оутѣшан лицѣ твоѣ• и веселнемъ ости десатннѣхъ• зане приношенне правдынаго мастиннѣ ωлтарѣ 271a.

масть, -н *ж.* [3] **πιότης, ἰκμάς 1.** *Обр.* Тлъстина, мазнина: зане яко тоука и масти исплъни са дша моя 228b *Пс 6:26*. **2.** *Прен.* Помазаност: неприатѣна сжѣть словеса его и отъметѣна• не нмоушта масти благодѣти стго дха 131d. ♦ маслинньната масть **πιότης τῆς ἐλαίας** Маслинов сок, масло – символ на божията благодат: ницелюбьн и страннолюбьн• дъвѣ вѣтви есте• масти маслинньна• ꙗже плодъ оумашають вса 212b.

матередосаднтель, -та *м.* [1] **μητρολόφας** Този, който оскърбява майка си: непользно бо намъ се паче и врѣдовьно• и въ истинѣхъ обрѣтаемъ бо са оцедосаднтеле• и мтрעדосаднтеле 239b.

матерьнъ *прил.* [4] **μητρός, πατρός** Майчин: митва оца• оутврѣждають домъи чадъ• клатва же мтрннѣхъ некоренѣють до основаннн 239d *Сир 3:9* (88b, 106c, 165c).

матерѣство, -а *ср.* [1] **πρεσβεῖον** Преклонна възраст: отъ оуна бо въздроста мждримаго и наказанмаго казаньнѣмъ• и оученнѣмъ гнемъ• до старости и до матерѣства не оставнѣть въ 172d.

матн, матере *ж.* [31] **μήτηρ 1.** Майка: чѣти оца своего и мтрѣ своиѣхъ• да благо тебѣ бждеть 239b *Исх 20:12*. // *Обр.* таростъ же• и гнѣвѣтъ оба сына едннога матере нздрода естѣ зовомъна безмоудри 59c. **2.** *Прен.* Источник, начало: бесплнщѣ оубо яко добръ сынъ мти всѣхъ добръ дѣланъ естѣ 223c. ♦ матн господьна **ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου** Божията майка, Дева Мария: такожде и велнкън гнргоръ• неокесарннскън еппъ... достоннѣ въстѣтъ ѿ мтрѣ гннѣ• и евагелнста ноанна• навъкнжтн вѣровънжѣхъ тнннѣхъ• и чюдотворѣцѣ велнкѣ въти 50a (6d, 60c, 61d, 72d, 96b, 101b, 202a (3), 202b, 218a, 223c, 239c (2), 239d, 240a (3), 240b (3), 240d (3), 254b, 285d, 295b).

маганниѣ, -га *ср.* [1] νεῦμα Кимване, знак за одобрение: послоушаниѣ несть• съвършено повннованиѣ• своѣѣ вола лишено• н еднного наставаляжштааго• мааннѣмь бѣ- съмжштѣннѣ на дѣканнѣ двнжемо 165а.

медвѣнъ, -ын *прил.* [3] μέλιτος Меден, който се отнася до пчелния мед: сътове медвѣнн словеса добра 132а *Притч* 16:24. // *Обр.* не вѣстѣть медвѣна въкоушеннѣ скръбѣтлнвѣнъ урѣнѣць• іако раждѣженъ зѣло 61d. // Който съдържа пчелен мед: аще во вѣзъмъ пелѣна мало въ съсѣдѣ медвѣнъ вѣлѣшн• то не въсь лн медъ прокоудѣеть 243b.

медосага, -гы *жс.* [1] Медосага: съ антнохъ родомъ галатннъ вѣ• отъ всн рекомѣѣ медосагы• сѣща въ странахъ тогожде града анкүрты 309а.

медъ, -оу *м.* [12] μέλι, κήριον Пчелен мед: іаждъ во реуе медъ снѣ• благо во сътѣъ• да насладнтъ сѣ грѣтанъ твои 291b *Притч* 24:13. // *Обр.* медъ во каплетъ отъ оустѣнъ женѣ любовѣнѣца 47с *Притч* 5:3 (11d, 228b, 236а, 243с (3), 267с, 286b, 291b, 292b).

мелнтнани *м. мн.* [1] μελιτιανοί Мелитиани (ерес): съ подѣшанѣмн ересѣмн... нхѣже нмена сѣтъ сн• а̄ снмоннани: в̄ менаѣдрнани: г̄ сатѣорннани... мз нѣрактн: лн мелнтнани: мѣ арнани нже н арномантн 301b.

мельхиседекнани *м. мн.* [1] μελχισεδεκιανοί Мелхиседеки (ерес): съ подѣшанѣмн ересѣмн... нхѣже нмена сѣтъ сн• а̄ снмоннани: в̄ менаѣдрнани: г̄ сатѣорннани... лд тѣодотнани: лѣ мелхнсѣднкнани: лз варднсанн 301а.

менандрнани *м. мн.* [1] μενανδριανοί Менандриани, последователи на Менандър (ерес): съ подѣшанѣмн ересѣмн... нхѣже нмена сѣтъ сн• а̄ снмоннани: в̄ менаѣдрнани: г̄ сатѣорннани... 300d.

месалнани *м. мн.* [1] μεσαλιανοί Масалиани (ерес): съ подѣшанѣмн ересѣмн... нхѣже нмена сѣтъ сн• а̄ снмоннани: в̄ менаѣдрнани: г̄ сатѣорннани... ѱ̄ месалнани нже н ѣухнтн 301с.

метатн, метѣж, метѣшн; метаѣж, метаѣшн *несв.* [2] βάλλειν Хвѣрляѣ: вѣргѣн камень на вѣсопѣу• на главѣ своѣ метѣеть 113b *Сир* 27:28. ♦ каменнѣмь метатн λιθάζειν Замервам с камѣни: такожде н семеѣж• кльнѣщю н каменнѣмь метаѣщѣ его• не разгнѣва сѣ на нь 259b.

мечъ, -а *м.* [5] μάχαιρα, ξίφος Меч: н съвършеннн подвнжннцн• нже гоненнѣ скръбн н моукѣ веселнѣ мьнѣхоу... огнь• звѣрьѣ• мечъ• гладъ стоуднѣ• н прочѣе все• веселѣше га вѣжѣѣ любовѣе радн 266с. // *Обр.* н мѣты оубо овѣкѣмѣ сѣ въ вѣрѣнѣ вѣрѣж хвѣж• н въ шлѣмѣ крѣстѣ его• шнтѣ же н копѣ въ любовь его• н мечъ дѣха• еже сѣтъ словеса 226b (111b, 246с, 291d).

мнлованиѣ, -га *ср.* [4] ἐλεημοσύνη Милосърднѣ, милост: нѣ мнлованиѣ твоѣ да дондетъ на нѣ іако тѣѣ въ настѣ гн• н нмѣ твоѣ стоѣ нареуе сѣ на настѣ 305b. ♦ мнлованиѣ

въздаватъ **συγγνώμην ἀποδιδόναι** Простя, извиня: аще ли что якоже недостыжъно ѡбращешн: то мнлованнѣ въздан: и грѣбостн: и потѣщаннѣ повелѣннѣ 2d (39d (2)).

мнловатн, мнлоуѣж, мнлоуѣшн *несв.* [11] **ἐλεεῖν, οἰκτεῖρειν, κήδεσθαι** Съжалявам се, смилявам се: нечѣстнвѣн всь днь желаетъ желанн зѣлъ• а праведнѣн мнлоуетъ и штедроуетъ благоустѣнѣ 156с *Пс 36:21. Субст.* мнлоуѣн **ὁ ἐλεῶν** Този, който се съжалява, проявва милост: мнлоуѣн ннца• въ заимъ даеть боу 213с *Притч 19:17* (27d, 28d (2), 29a, 29b, 30b, 99d, 149с, 308a).

милосръднѣ, -га *м.* [7] **εὐσπλαγχνία, τὸ εὐσπλαγχνον, σπλάγχνα** Милосърдие, състрадание: нъ нз всерего срца своѣго обратн сѣ къ гѣу• и просн оу него бесъмнѣннѣ• и оуѣсн многоѣ мисръднѣ него 181с (140d, 163d, 179a, 184d, 279a, 305d).

милосръдѣ, -ын *прил.* [14] **εὐσπλαγχνος, χάρις** Милосърден, състрадателен: нмжште оубо братѣ• такога мѣда и блага вѣкоу да не лѣннмѣ сѣ обратитн сѣ скоро къ немюу 163а. ♦ милосръдѣ быватн **σπλαγχνίζεσθαι** Милосърден сѣм, състрадателен сѣм: нѣсть бо вѣ тако увѣцн враждѣж помнѣаште• и мѣдѣ бываетъ тварн своѣн 181с (68с, 119b, 122d, 149a, 157d, 200a, 209с, 235a, 238a, 257b, 268b, 280b).

милостнвѣ, -ын *прил.* [21] **ἐλεήμων, ἴλεως, φιλόανθρωπος** Милостив, състрадателен: бждѣте во рече милостнвн яко и оцѣ вашѣ нечѣнн мнлостнвѣ есть 260с (2) *Лук 6:36*. ♦ милостнвѣ бытн **ἰλάσκεσθαι** Милостив сѣм: а мѣтонмѣць внааше прѣсн своѣа гла• бже мѣствѣ бждн мнѣ грѣшннкоу 103d *Лук 18:13*. ♦ милостнвѣ творитн **ἰλεοποιεῖσθαι** Омилостивявам: самѣ же бѣ за нѣ милостнва твораше аще оставлѣешн нмѣ грѣхѣ то оставн• аще ли нн• то мѣ оцѣстн не кѣннѣтѣ тѣже наѣа 259а (22b, 27d, 39b, 59b, 136a, 145с, 184b, 199a, 211d, 212d, 213с, 213d, 237b, 245a, 257b, 260b, 279a).

милостынн, -я *ж.* [13] **ἐλεημοσύνη, ἔλεος, ἐλεημοσύναι 1.** Милостиня, подаяние: тако и мѣ аще вѣнѣннтн бытн желаемѣ• съвлѣкѣше сѣ ветѣхаго ѡлка съ дѣканѣ него• и вѣнѣщнѣа острогѣше и на милостынѣа разгѣбнѣше• назн всѣкоѣа печалн и без-д-рнзѣ• на стадин доврѣга дѣтѣан въздѣмѣ 193с. **2.** Милосърдие, състрадание: а вѣшнѣа прѣмждростѣ• прѣвоѣ оубо ѣста есть• потомѣ же мнръна• смотрѣнѣа• покорнѣа• плѣна милостынѣа• и плодѣ благѣ 289d *Иак 3:17* (28с, 55a, 90d, 199b, 212с, 213a, 213b, 213с, 213d, 214a, 230с).

милостѣ, -и *ж.* [32] **ἔλεος, οἰκτιρμός** Милост, милосърдие, състрадание: прнзѣваѣж тѣа иу хѣ грѣшнѣн азѣ• тако да не посѣкажемѣн твоѣн милостн• съблюдешн мн дшж и тѣкло и дхѣ• отѣ всѣкоѣа сѣктн непрѣязнннѣ 184d. ♦ без милостн **ἀνελεημόνως** Безмилостно, жестоко: что бо рече новѣ вѣи нападѣте мѣнѣ без милостн• тако да вндѣвѣше мож ѣзѣж възбонте сѣ 124d. ♦ без милостн **ἀνελεήμων** Безмилостен, беспощаден: ѣтробѣ нечѣстнвѣнхѣ без милостн 248а *Притч 12:10* (29a, 29с, 76d,

82c (2), 139b, 143c, 149a, 164c, 174d, 182c, 199b, 199c, 203d, 213a, 265c, 286d, 289c, 290c, 290d (2), 294a, 303c (2), 303d, 305d (2), 307d, 309a).

μνληντъ, -тын *прил.* [4] ἐλεεινός, οἰκτρός Жален, предизвикващ жал: повръженомъ же тѣлесемъ нхъ на мѣногты дѣни непогрѣееномъ. прнндохомъ мты отъ аравиа: н оць же ннкомндъ оузырѣвтъ мнлнанаѣ та вндѣннѣ оць: прѣнемомъ въ малѣ рещн възатъ бгысть мрътвѣ 4a. // Жалѣк, достоен за съжаление: бѣ во мнлнн вндѣннѣ. мжжъ всъ оскдѣвтъ въ постѣхъ н троудѣхъ състарѣвтъ сѣ. съ женами нграѣ. н мѣса скрънавѣнхъ жндовскѣ въкоушаѣ 180d (205d, 256d).

μνληνѣн *нареч. сравн.* [1] τὸ ἐλεεινότεατον По-жалко: ѣгда во оудобѣетъ окарнѣн дшн... прѣнмъ всѣж ѣж разорнтъ. н раскопаеъ. н се же мнлннѣн. ѣко проклѣттын съ бѣсѣ. съврѣшенѣѣ ѣкоже рѣхомъ павѣ. н на вѣнсоѣу добрънхъ дѣтѣлн дошѣдѣшаѣ начьнетъ разарѣтн 99b.

μνновеѣтн, **μνновеѣж**, **μνновеѣешн** *несв.* [1] παράγειν *Прен.* Отведа, отклоня: отѣставн таростъ свож отъ срдѣца своеѣо. н мнновеѣн зѣловоу отъ плѣтн своеѣѣ 59d *Екл* 11:10.

μνновлѣщн, **μνновлѣжж**, **μνновлѣвешн** *несв.* [1] παρελκύειν *Прен.* Забавям, отлагам: не мнновлѣщн даанѣѣ трѣвѣщаѣѣ 212d *Сир* 4:3.

μνмонтн, **μνмондѣж**, **μνмондѣешн** *св./несв.* [3] **παρέρχεσθαι** 1. Изминавам, преминавам: мнмондетъ во жнтѣе наше ѣко слѣдѣ облака. стѣнѣѣ во пжѣтѣ времѣѣ наше 269c *Прем* 2:4. 2. *Прен.* Пренебрегвам, оставям без внимание: подоваеъ оубо нстнннѣ хотѣштѣжмоу оуѣеннкоу бгытн хвоу. н разгараѣштѣжмоу сѣ огнемъ любѣвѣ еѣо. ннѣднннѣже мнмонтн заповѣдн еѣо 150b. 3. *Прен.* Отървам се от нещо: неоудобѣ во естѣ бѣ-скръѣен мнмонтн кажемѣоумоу напастѣмн. нѣ потомъ мнноты радостн нсплѣнѣжтѣ сѣ таковнн 62c.

μνмотещн, **μνмотекж**, **μνмотевешн** *несв.* [3] **παρατρέχειν** 1. Отминавам, преминавам покрай някого: аште во бгыхомъ вѣдѣлн ѣко прншьльщн есмъ на земан. н нѣлн бгыхомъ нынѣшьнѣѣ тѣлнѣ. н мнмотекоушта нты потокоу тѣуно. то не бгыхомъ похотѣвалн не нашнхъ. малолѣтѣнѣнхъ 155a. 2. *Прен.* Пренебрегвам, оставям без внимание: мнмотѣцѣмъ мнра сеѣо. да мнротворѣѣѣ дондемъ 36d. // *Прен.* Избягвам: лоуѣе оубо ѣсть мнмотещн сладостн ѣрѣвѣнѣѣѣ: н простѣѣѣ пнщѣѣѣ: трѣбованнѣ съврѣшнтн тѣлесѣноѣ 14b.

μνмотѣкатн, **μνмотѣкажж**, **μνмотѣкажшн** *несв.* [3] **ῥεῖν** *Обр.* Тека край някого: богатѣство аште мнмотѣкаеъ. не прнлагантѣ срѣѣѣ 161b *Пс* 61:11 (193c, 193d).

μνмоходнтн, **μνмохождж**, **μνмоходншн** *несв.* [5] **παράγειν**, **παροδεύειν**, **διαπορεύεσθαι** 1. Отминавам, преминавам покрай някого: потокоу во точно мнмоходѣтѣ нты всѣ мнра сеѣо. днньсѣ сеѣо. а оутрѣ дроуѣѣѣ бгыѣѣѣѣѣѣѣ 193d. 2. Изчезвам, изгубвам се: образѣѣѣ во мнра сеѣо мнмоходнтѣ. ѣко сънѣѣ 36d. *Субст.* мнмоходѣщн **οἱ**

παρὰπορευόμενοι Тези, които минават покрай някого, нещо, минаващите: **μνημοδόχου χούλαχοу** къжште главами 112b *Мат 27:39* (37a, 42b).

μνηοατη, μνηοуѣж, μνηοуѣшн *несв.* [1] **διαβαίνειν** Преминавам, преодолявам нещо: **βνημн прнлогты тоуждааго** **іако н крѣмьун влѣнты μνηοуѣа**• **воудн направіаємъ** **благодѣтѣж** 54b.

μνηжтн, μνηж, μνηешн *св.* [3] **παρέρχεσθαι** Мина, измина определено разстояние: **кто** **отъ васъ равѣ нмѣіа оржшть нлн пасжштѣ**• **нже прншѣдѣшж съ сѣла**• **реуе абьне**• **μνηοуѣтъ възлазжн** 175a *Лук 17:7* (20b, 285b).

μнрοατη, μнрοуѣж, μнрοуѣшн *несв.* [1] **εἰρηνεύειν** Живея в мир: **молнмъ же вты вѣан** **вѣдѣтн троуждажцаіа сѣ вѣ васѣ...** **н нмѣнте іа прѣнзлнха**• **вѣ любовѣ за дѣло** **нхѣ**• **μнрοуѣнте же вѣ сѣвѣ** 282c *1 Сол 5:13*.

μнрοдрѣжнтель, -га *м.* [1] **κοσμοκράτωρ** Владетел на света: **іако нѣсть наша вранѣ кѣ** **крѣвн н плѣтн**• **нѣ кѣ властемѣ кѣ влѣстѣвомѣ**• **кѣ μнрοдрѣжнтелемѣ тѣмты** 252b *Еф 6:12*.

μнрοдрѣжць, -а *м.* [1] **κοσμοκράτωρ** Владетел на света: **нѣ възлюбншн га ба своего**• **нз** **всѣіа крѣпостн твоіа**• **нзведѣшааго по пештн желѣзнтыа**• **нз-д-работты іегуптѣскты**• **снрѣкѣ μнрοдрѣца тѣмты** 130a.

μнромыслѣнѣ, -тын *прил.* [1] **Субст.** **μнромыслѣната τὰ κοσμόφρονα** Светско мислене, светско умонастроение: **сѣдѣщнне оустѣво оставлѣжце**• **нцемѣ нїма**• **μнромыслѣнѣхѣ отѣхοдажце**• **дхѣвнѣхѣ съпрлмлѣемѣ сѣ** 251a.

μнромждрѣнѣ, -тын *прил.* [1] **Субст.** **μнромждрѣннн οἱ κοσμόφρονοι** Тези, които мислят за светските, земните, плѣтските неща: **добро зѣло**• **н вельнн пользѣно**• **еже** **отѣрнцатн сѣ безгодѣнѣнхѣ бесѣдѣ**• **н оукланѣтн сѣ μнромοудрѣнѣхѣ**• **без** **велнкѣнхѣ нжжда** 220a.

μнротворѣць, -а *м.* [3] **ὁ κοσμοποιός** Създателят на света, Бог: **ненавндан во мнра сего н** **мамонты**• **добро іавѣ іако μнротворѣца любнѣ** 192c (35b, 36d).

μнрѣ¹, -а *м.* [54] **κόσμος 1.** Свят, вселена: **вѣ улѣѣ во вжѣн нѣсть моудрοваннѣ плѣтѣна**• **нѣ всн плодн дѣа спсєннн**• **вѣ ннхѣже жнветѣ вѣ н ходнѣ**• **нннже сыпѣжѣ іако** **свѣтнла вѣ мнрѣ**• **іако вѣ истннοу н хвала н слава црквн сѣжце** 277b. //

Човечеството: н аште мнрѣ васѣ ненавнднѣ• **вѣднте іако мене прѣждѣ васѣ** **възнєнавндѣ** 123b *Иоан 15:18*. **2.** Светският живот – в противоположност на монашеския: **вѣсн оубо длѣжжнн єсмѣ сего отѣвѣгнжтн**• **нзаштѣнѣ же мты** **отѣрекѣшєн сѣ мнра**• **н аплское жнтнє възпрннмѣшє** 34a. ♦ **μнрѣ сѣ ὁ κόσμος** **(οὗτος)** Този свят, земният свят: **люблн мнрѣ сѣ скрѣбѣнѣ бѣдетѣ вельнн**• **нєврѣгѣн же іаже вѣ немѣ**• **радоуєтѣ сѣ вѣннж** 62a. ♦ **отѣ съложєннѣ всєго мнра** **Спорєд хрїстїанствοтο – от създаванєтο на свєтα: прндѣтє блннн оца моєго**• **наслѣдоуѣнтє оуготοванοє вамѣ црєтѣво**• **отѣ съложєннѣ всєго мнра** 216a *Мат 25:34*.

♦ нже отъ мира **οἱ ἐκ τοῦ κόσμου**; сжщен въ мирѣ **οἱ ἐν τῷ κόσμῳ** Тези, които водят светски живот: обѣкан бо сжть прсно нже отъ мира• кромѣ соштатаа мира гонити н оскръблати н оклеветавати 123а. ♦ кромѣщынни мира **οἱ ἔξω τοῦ κόσμου**; сжщен кромѣ мира **οἱ ἐκτὸς τοῦ κόσμου** Тези, които водят живот, съобразен с религиозните норми: добро зѣло• н велики пользыно• еже отърицати сѧ безгодннхъ бесѣдъ• н оукланати сѧ миромоудрннхъ• без великнхъ нжда• нна бо любн кромѣщыннхъ мира• нна сжщнхъ въ мирѣ 220а. ♦ ненавнщчен мира **σεῖο οἱ μισοκόσμοντες** Тези, които ненавидят земния свят: възрнмъ же на ненавнщтнхъ мира **σεῖο**• а ба любштнхъ• н оузрнмъ всѧ мгысль нхъ• прѣсельшоу сѧ• на она вѣвѣнаа жнлштѧ 35а. ♦ кѣналь мира **σεῖο** Владетелят на този, земния свят, дяволът: гредеть бо **σεῖο** мира **κῆρυξ**• ероже нзвѣтити молнитъ сѧ• влцѣ хѳу вѣ нашемоу 223а (29с, 29d, 34d, 35с (3), 36d (6), 37а (2), 37b, 37d, 39d, 52d, 63d, 64с, 82b, 110с, 123а (7), 147b, 152с, 192с, 193d, 205b, 215d, 217а, 220а, 220с, 223а (2), 251с, 256с, 284b, 287с (2)).

миръ², -а м. [22] **εἰρήνη** Мир, омиротворение, спокойствие егдаже глють миръ н оутвржденье• тѣгда вънезапж нападетъ нхъ всегоубиель 227а I Сол 5:3. // В поздрав: онъ же пождаетъ мало рече• миръ тебѣ• н обловѣза н 262а. ♦ въ миръ **εἰς εἰρήνη** С мир, мирно: вѣра твоя спѣ тѧ• ндн въ миръ 184а Лук 7:50 (4b, 4с, 8b, 15а (2), 60d, 82b, 134с, 164d, 179b, 197а, 199с, 202d, 208d, 257d, 281d, 284с, 289d (2)).

мирннкъ, -а м. [1] **εἰρηνικός** Който живее в мир, миролюбив: мжжн мирннцн твон положнша сѣтъ подъ тож 74а Авд 1:7.

мирно нареч. [1] **εἰρηνικά** Миролюбиво: мнѣ же оубо мирно глаахоу н на гнѣвъ льстн помгышлаахж 89b Пс 34:20.

мирновати, мирноуѣж, мирноуѣшн неск. [2] *Субст.* мирноуѣще, мирноуѣщен **εἰρηνεύοντες** Тези, които живеят в мир, в сговор: шпѣтѣннка н двоиазтѣннка достонти клати• многы бо погжбнль мирноуѣшѧ 73d Суп 28:15 (60b).

мирнъ¹, -ын прил. [18] **κοσμικός, ἐγκόσμιος, ἐν τῷ κόσμῳ, τοῦ κόσμου, τῶν κοσμικῶν** 1. Който се отнася до света, човечеството: блаше имоу провѣшано дхомъ стѣнмъ не видѣти сѣмрѣти: донѣдеже видншн крѣста гнѧ: н не оумрѣтвн оупѣваннѧ: нѣ блше чѧѧ желаемѧго нзбава: н спаса мирна 10b. 2. Светски, земен, житейски: дша бо аште мирннхъ не останетъ сѧ печальн• то нн ба възлюбнтъ истнннѣ• нн днавола възненавннтъ достоннѣ 35с. *Субст.* а) мирнаѧ **τὰ κοσμικά, κόσμος** Светските, материалните дела, неща: не ожены сѧ печетъ сѧ гннннн• како оугоднтъ гю• ожены бо н сѧ печетъ сѧ мирннннн како оуднтъ женѣ 42d I Кор 7:33; б) мирннн **οἱ κοσμικοῖ, οἱ ἐν τῷ κόσμῳ, οἱ κατὰ κόσμον, ὁ κόσμος** Светските хора, непосветените в монашество: такоже бо нестѣгласенъ естъ сѣходъ волоуѧ• н бѣволѣ• н тарѣнннннн• н онагрѣ• тако н урннорнзѣцѣ• н мирнннхъ 220а (35с, 51b, 62b, 63d, 79а, 220d, 221а, 221с (2), 232b, 253b, 266с, 287b, 287с).

мирънѣ², -ѣн *прил.* [11] **εἰρηνικός, ἐν εἰρήνῃ, τῆς εἰρήνης** Мирен, спокоен: вѣшнѣла прѣмѣждростѣ• прѣвоѣ оубо вѣта ѣсть• потомѣ же миръна• смотрѣнѣла• покорнѣла• плѣна мнолостѣина• н плодѣ благѣ 289d. ♦ мирънѣ вѣтн **εἰρηνεύειν** Живея в мир: хотѣштен же мирънн вѣтн вѣзвеселатѣ сѣ 132b *Притч 12:20*. ♦ миръноѣж мѣслѣѣж **ἐν εἰρηνικῷ λογισμῷ** Мирно, спокойно, с мир в душата: вѣра твоя спѣ тѣ ндн миръноѣж мѣслѣѣж 66a *Лук 7:50* (61c, 138d, 174c, 257d, 259d (2), 292c, 297d).

миръскѣ, -ѣн *прил.* [2] **κοσμικός, ἐν τῷ κόσμῳ** Светски, земен, житейски: мѣтѣва н вѣздрѣжаннѣ празннѣтѣ оубо: ѿ миръскѣтѣнхѣ слатнн: н ѿ всѣкого дѣланнѣ вѣслапѣетѣ 19a (154d).

михѣн, михѣн, -ѣа *м.* [9] **Μιχαίας** Михей: н прѣ^δ михѣн• рѣдата жѣстостн людѣскѣ глѣтѣ• пѣзкѣ нхѣ вѣзнѣсе сѣ вѣ оубѣтѣхѣ нхѣ 77d (128a, 134c, 136d, 161a, 163c, 174a, 199b, 289a).

младенѣцѣ, -ѣа *м.* [2] **νήπιος** Младенец, дете: добро ѣсть дрѣжатн прѣпростѣ н безѣлобѣѣ• н вѣтн тако младѣннѣемѣ не вѣдоушнѣмѣ злѣбѣ гоубѣщѣаа жнзнь влѣж 202d (261d).

младнѣцѣ, -ѣа *м.* [1] **νήπιος** Младенец, дете: о неклѣтѣвн вѣтѣхѣтн оубо законѣ• тако младнѣштемѣ законѣ полагаѣа• запѣвѣдаѣтѣ не без оубѣа• нн на лѣстѣ нескрѣнѣоубѣ клѣтн сѣ 133b.

младѣтѣ, -ѣтн *прил.* [2] **νήπιος, εὐσπλαγχνος** Малѣк, неврѣстен: н донѣлѣже сѣтѣ младн сѣѣ вѣвѣлонн• снрѣвѣ зѣлнн помѣслн• то раздрѣжатн ѣа• н скоушѣтн о каменѣ 170a (200a).

младѣновѣтн, младѣноубѣж, младѣноубѣшн *несв.* [2] **νήπιος εἶναι, νηπιάζειν** Подобен на дете сѣм: не дѣтн вѣвантѣ оубѣтѣ• нѣ зѣлобѣѣж младѣноубѣтѣ 116a *1 Кор 14:20* (229a).

младѣнѣцѣ, -ѣа *м.* [3] **νήπιος, βρέφος** Младенец, дете: тако новорожденн младѣнѣцн гѣл• словѣсѣноѣ безѣлѣстѣноѣ мѣтѣко вѣзлюбѣтѣ 252a *1 Петр 2:2* (173d, 266b).

мѣтѣва, -ѣтѣ *ж.* [4] **θόρυβος, περισπασμός 1.** Шум, караницѣ, глѣчка: коубѣ лютѣк н коубѣ мѣтѣва: коубѣ соудн: н коубѣ скарѣднѣа н пѣрѣ... не прѣвѣтѣваѣжннѣмѣ лн вѣ вннѣк 16c *Притч 23:29*. **2.** Смут, вѣлнѣнѣе: ѣсть неправѣда люта ѣжже вндѣхѣтѣ подѣ слѣнѣцѣмѣ• богѣтѣство хрѣннѣо оубѣ себѣ вѣ зѣлобѣѣѣ ѣго• н поубѣвнѣтѣ богѣтѣство то вѣ мѣтѣвѣ зѣлѣ 30c *Екл 5:13*. ♦ мѣтѣва мѣтнога **πολυοχλία** Много хора, множѣство: не посрамнѣхѣ во сѣ мѣтѣвѣтѣ мноубѣ вѣ градѣк• не нспѣвѣдатн сѣ прѣдѣтѣ нннн беззаконннн монхѣ 164b *Иов 31:34* (269b).

мѣтѣвнѣтн, мѣтѣвѣлѣж, мѣтѣвнѣшн *несв.* [2] **περισπᾶσθαι, τυρβάζειν 1.** Безпокоя се, загрѣжен сѣм за нещѣ: марѣо марѣо пѣчѣшн сѣ н мѣтѣвнѣшн о мѣноубѣѣ: ѣдннѣже ѣстѣ на поубѣвѣоубѣ 34b *Лук 10:41*. **2.** Занимавам се усѣрднѣо с нещѣ: дахѣтѣ срѣѣ сво

нзискатн н посмотригн прѣмоудростнж: о вѣсѣхъ бывѣшнхъ подъ снцелью• тако млъвенне люто дастъ въ спомъ члвемъ млъвннн въ немъ 33с *Екл 1:13*.

млъвлєннє, -гя *ср.* [7] **περισπασμός** Светски тревоги, грижи, дела, занимания:
бжѣствнчюмоу ψανнж• гавъннѣ показавѣшю намъ млъвенне жнтне сжштє
неуѣстнвты н грѣшннты чадн• вѣсн оубо длъжънн есмъ сего отъвѣгнжтн 34а (33b,
33с (2), 33d, 34а (2)).

млъннн, -ннъ *жс.* [1] **ἀστραπή** Мълния, светкавица: вндѣхъ сотонж тако млъннж съ нсеє
сѣпадѣшж 99d *Лук 10:18*.

млъчалнво *нареч.* [1] **ἡσυχίος** Мълчаливо, тихо: а трѣпѣнне велнко естъ н крѣпѣко... н
вєєла сѣ н вєє пєчалн съ славнтъ бѣ• ннѣсожє ъ себѣ нмты горька• кротѣко н
млъчалнво 244а.

млъчалнвѣтъ, -гын *прил.* [4] **ἡσυχίος** Мълчалив, тих: праведнгын оубо англъ• срамжнвѣтъ н
кротѣкѣтъ• н млъчалнвѣ естъ 129b (95b, 224с, 259d).

млъчаннє, -гя *ср.* [6] **σιωπή, ἡσυχία** Мълчание: мты оубо сѣмѣрєномждрєнємъ• н
млъчаннємъ сѣ оутврѣднмъ• н послѣдоужше стго ψанннѣ• повннѣмъ сѣ канроу
оуставлюющ прѣкослословнє 78b (55с, 56d, 95а, 95b, 222d).

млъчатн, млъчж, млъчншн *несв.* [7] **σιγᾶν, σιωπᾶν** Мълча, не говоря: вѣкмъ лѣкто н
врѣмѣ всѣкон вєщн• врѣмѣ млъчатн• н врѣмѣ вѣшатн 196с (56с, 56d (2), 133а,
224d (2)).

млѣко, -а *ср.* [3] **γάλα** Мляко: млъжн млѣко н бждєть масло 80b *Притч 30:33*. // *Обр.* тако
новорождєнн млдєнѣщн гѣлѣ• словєсьнє безлѣстѣнє млѣко вѣзлюбєтє 252а (183d).

млѣстн, млъжж, млъжєшн *несв.* [1] **ἀμέλγειν** Преработвам мляко за добиванє на масло:
млъжн млѣко н бждєть масло 80b *Притч 30:33*.

моавнтѣнгынн, -нъ *жс.* [1] **Μωαβίτις** Моавка, потомка на Моав: такождє н роутѣ
моавнтѣнгыннѣ• тѣштн своєн• сє да творнтъ мн гѣ• н сє да приложнтъ глѣштн• тако
сѣмрѣтъ да разнѣствнтъ междж мнѣж н товоѣж 167с.

модєстѣтъ, -а *м.* [5] **Μόδεστος** Модєст: прѣждєрєчєнгын бѣ прѣподѣбънгын модєстѣтъ: нє
тѣчнѣж поустѣнннннѣ стронѣтъ монѣстѣрѣ: нѣ н градѣ всѣл жнвоуцага окрѣстѣ бс
(4а, 5а, 5d, 6b).

можданѣтъ, -гын *прил.* [1] **μεμυαλωμένος** Който сѣдържа костєн мозѣк – за мєсо с такава
кост: вѣсєѣжѣгаємгынѣ мождангынѣ вѣзнесж тѣвѣ съ каднломъ овънгы• вѣзнесж тѣвѣ
волѣ съ козѣлѣ 271b *Пс 65:15*.

можєннє, -гя *ср.* [1] **τόνος** Усилиє, напряжєннє: н абнє ослаблѣжѣтъ оумѣтъ• н оупразннтѣ сѣ
отѣ дѣвнаго дѣлѣннѣа• н раслаблѣѣтъ кѣ постѣноу можєннѣж 220d.

мозгъ, -а м. [1] **μυελός** Обр. Мозък: сега радн отът пославленниа вжыа: прннесе намиъ сотона
тазвж• мозгъщжж н ижтробж костни н мозгровът дослщн 298с.

мон, мога, моѣ *прит. мест.* [346] **μου, ἐμός, σου, αὐτοῦ 1.** Мой: да вънндитъ прѣдът тиа
млтва мога• прнклонн оухо твое къ молениж моемоу 64b (2) *Пс 87:3. 2.* Свой:
прнскваноухъ тако сѣно• нсьше н сердце мое тако зъвжхъ сьнѣстн хлѣва моего 19d (2)
Пс 101:5 (2b, 3a, 7c (2), 8c, 9c (2), 10b (2), 12a, 12d, 17a, 17d, 19a, 19d (3), 20a,
21c, 22b (3), 24c, 26b (2), 26c (2), 33c (2), 33d (2), 39b, 50d (2), 53a (3), 56b, 57b,
62c (3), 64a (3), 64b (2), 66a, 66b (2), 68d, 73a, 74b (2), 74c, 82a (2), 82c, 85a (2),
88a, 101a (2), 105a, 105b, 106b, 110b, 110c, 112a, 113a (3), 113d (3), 117c (3), 117d,
118a, 119a (2), 119b, 120b, 120c, 124b (2), 124d (3), 125a (2), 126d, 130b, 132c (3),
133a (4), 133d, 134c (3), 138c, 139c (2), 144d (5), 146b (2), 146c, 149c, 149d, 150b,
150c, 150d, 152c, 153b, 154a (2), 154b, 154c, 156d (2), 157b, 159a (2), 162a, 163c
(4), 164b, 164d (6), 166b, 169a (2), 171c, 171d, 173c (2), 174a, 179b (5), 183a (5),
183b (2), 184d (3), 185b (4), 185c (3), 189d, 190d, 191b, 191c, 195a (3), 195b, 195c
(3), 196b, 197b, 197d, 199a, 199d (2), 202a (3), 202b, 206c, 210a, 210d, 211d, 212a,
213a, 213b, 215c (3), 216a, 217b (2), 218a (2), 218c, 218d, 219b, 224c, 224d, 226b
(2), 226c (3), 228a (3), 228b (7), 228c, 229c (2), 229d (2), 230a (2), 234c (2), 237a
(3), 237b (4), 244d (4), 248c (3), 249c, 251b, 254a (2), 254b, 256b, 256d, 257a (2),
257d, 258a (3), 258b, 258c (4), 258d, 259d, 260a, 260b (2), 262d, 265a (2), 265b (3),
265c, 267b (4), 267c (3), 268b, 270d, 271b (2), 274c, 275d, 276a, 276c, 278c, 280c
(2), 284d, 286a, 286b (3), 286d (3), 288d, 289c, 290d (2), 291a (10), 291b (2), 291d
(2), 293a (2), 293b, 293c (2), 294a (4), 297c, 303a, 303d (3), 308d).

моленне, -а *ср.* [19] **δέησις, ἔντευξις, προσευχή, δυσώπησις, ἱκεσία** Молитва,
обръщение на вярващия към Бога: печалнвааго во мжжа моленне• не нматът силти
възнтн на олтарь вжжн 63b (51b, 59c, 63c, 64b, 166d, 228d, 230c, 232b, 232c, 234a,
235d, 236d, 237a, 243d, 270a, 272b, 306b (2)).

молнтва, -ты *жс.* [134] **προσευχή, εὐχή, ἔντευξις, δέησις, ἐλεήμων, ζωή 1.** Молитва,
обръщение на вярващия към Бога: не дръзнеть во ннкътоже бола сеж тазеж
гнѣводръжнѣа• статн прѣдът вѣтъ въ чнстѣк молнтвѣк 116a. // Молитвен текст: добро
оубо естъ прѣже сѣна на ложн• на съхраненни дшн• н прогънаннѣ льстн• помолнтн
сѣ молнтвож сеж 178d. **2.** Обет, обещание: не завлѣвн сѣ въздатн млтвты въ
врѣмѣа• н не жндн до сѣмрктн оправдатн сѣ 233d *Cup 18:22.* ♦ молнтвж дѣятн
εὐχεσθαι, προσεύχεσθαι Моля се, отправям молитва: обѣчан во нмоутъ вѣсоче•
егда вндатъ кого спѣшнѣ поижца• нли молнтвж дѣжца• тѣгда вълагажтъ
полышленѣа нѣктыхъ вѣщнн• ноуждѣнѣнхъ 228d. ♦ молнтвж творнтн
ἐξιλάσκεσθαι, εὐχεσθαι, προσεύχεσθαι Моля се, отправям молитва: како во
можетъ кѣто млтвоу творнтн о людѣхъ• аще не прѣжде себѣ радн 272с. ♦ молнтвж
сѣврѣшатн **εὐχὴν ἐκτελεῖν** Моля се, отправям молитва: егда во люкавѣнѣн сѣ
вѣсѣ• обѣметъ дшѣу• н всѣж ѣж оирачнтѣ• нн млтвѣ сѣврѣшатн сѣ спѣхомѣ
ослабнтѣ• нн сѣтѣнхъ чѣтѣнѣн въ ползѣк прѣтрѣпѣватн 61b. ♦ на молнтвѣ стоѣатн
εἰς εὐχὴν ἰστάναι Моля се, отправям молитва: н егда на млтвѣк стоѣатн• не
молнтѣ сѣ нашѣн волн бѣтн 231d. ♦ обѣшатн молнтвж **εὐχεσθαι εὐχὴν** Дам обет,
оброк: такоже обѣца рече молнтвж гѣж• не оукѣснн въздатн еѣа• зане еанко обѣца

въздаси 234b *Екл.* 5:3 (2d, 6a, 8d, 12a, 18d (3), 19c, 21c (2), 22a, 22c, 23a, 38b, 43b, 46b, 46d, 51b, 51c, 57c (2), 57d, 59b, 60c, 61d, 62b (2), 62c, 62d, 63c (2), 64b, 88b, 90d, 91a, 95c, 98b, 113a, 120c, 126a, 127d, 150a, 152b, 166d, 168d, 169c, 169d, 170b, 170c, 170d, 171a (2), 171b, 182c, 184b, 185c, 187d, 191b (2), 194b, 196b (2), 198c, 199a, 214c (2), 214d, 215a, 222a, 222b, 223a, 223b, 223d, 225a, 225d (2), 226b, 226d (2), 230b, 231a (2), 231bп 231c (2), 232b (3), 232c, 232d, 233a (2), 233b (2), 233d (3), 234a (4), 234b (2), 234c (2), 235a, 236a, 236b, 236d, 237a, 239c (2), 249d, 251a, 251b, 252b, 262d, 265c, 269d, 271d, 273c, 289c, 295d, 303c, 306b, 308d).

МОЛНТВЪНЪ, -ън *прил.* [8] **τῆς εὐχῆς, τῆς προσευχῆς, τῆς συνάξεως** Молитвен, който се отнася до молитвата: БЖНЪ ОҪВО ЕСТЬ ОҪМЪ• НЖЕ ВЪ ВРЪМѦ МОЛНТВЪНОЕ• БЕ-СЪМЛѦТЕНЪА КЪ БОҪ БЕСЪДОҪЕТЪ 231d. ♦ ДЪЛО МОЛНТВЪНОЕ Τὸ ἔργον τῆς εὐχῆς Молитва: ПОДОБАЕТЪ ОҪВО БЕЗЛЪБНОЕ Н ТЕПЛОЕ• ТЪЩЬНОҪМОҪ ПОКАЗАТИ НА ДЪЛО МОЛНТВЪНОЕ 189a. ♦ МОЛНТВЪНЪН ХРАМЪ **εὐκτήριον δῶμα** Сграда, предназначена за молитви, храм: НЕ ОВОГДА МОЛНТИ СѦ• ОВОГДА ЖЕ НИ• ХОТѦЩИННАМЪ СВОИЖ ГИНОСТЬ ОТЪЛОЖИТИ• НЪ ПРИСНО МЛТВЪКЪ ПРИЛЕЖАТИ• ВЪ СЪБЛЮДЕНЬЕ ОҪМА• АЩЕ Н НЪКЪДЕ ВЪ МЛТВЪНЪН ХРАМЪ СЪВНРАЕМЪ СѦ 232c (61a, 65d, 100b, 231c, 236c).

МОЛНТИ (СѦ), МОЛЖ (СѦ), МОЛШН (СѦ) несв. [98] **εὐχεσθαι, προσεύχεσθαι, παρακαλεῖν, ἐρωτᾶν, ἀξιοῦσθαι, ἐπικαλεῖσθαι, ὑπερεύχεσθαι, αἰτεῖν, δυσωπεῖν, δεῖσθαι, πρeσβεύειν, ἰκετεύειν, ἐξιλεῖσθαι, αἰ εὐχαῖ, ἐξαιτεῖσθαι, ἐπεύχεσθαι, κατέχεσθαι 1.** Моля (се на) някого, отправям молба: н си о стънхъ оцнхъ нашнхъ рекъ: молаше въсѦ нъ не оставити мѣста того: нъ тръпкѣти довлѣнѣ въ напастъхъ 4с. **2.** Моля (се на) Бога: мъ оҪво вѣдѣ длъжънн иемъ• въздвнженама роҪкама• н прострътомъ оҪмомъ• МОЛНТИ ЧЛКОЛЮБЪЦА ПОСЪЛАТИ НАМЪ ПОМОШТЬ• ДА ПОВЪДНИМЪ ВРАГЪНЪ НАША 171d. *Субст.* **МОЛАН СѦ ὁ ὑπερευχόμενος, ὁ εὐχόμενος** Този, който се моли: молаи во сѦ за овндаштага члкъты• кльнетъ оҪво вѣсты самъ же цѣтва неснаго боҪдетъ наслѣдъннкъ 152a (5a, 17b, 22c, 26a, 43a, 44b, 45d, 46d, 49a, 51a, 59b, 67d (2), 68a, 74b, 78c, 86c, 87c, 89b, 90a, 97a (2), 103d, 107b, 108b, 109d, 111d (2), 112c, 113c (2), 117d, 118b, 123b, 124d, 127d, 132d, 147c, 148d, 150c (3), 150d (2), 151a (2), 151d (2), 152a (2), 152b (3), 152c (2), 152d, 156d, 158a, 162c, 163b, 171c, 172b, 174d, 183d, 184b, 185a, 194b, 196a, 196c, 199d, 215c, 223b, 225c, 226a, 226d, 227b, 231d, 232c, 233b, 234a, 234c (2), 234d (2), 235a, 252b, 261b, 261d, 262a, 274c, 279b, 282c, 284a, 285c, 308d).

МОЛЪ, -та *м.* [3] **σῆς** Молец: обтѣян бо бесѣдъти нхъ подобно естъ въ срци чрънѣнъ• тако н чръвъ въ дрѣвѣ н молеве въ рнзѣ бѣватн 43с. ♦ МОЛЪНИ НЗЪДЕНЪ **σητόβρωτος** Изяден от молци: богатѣство ваше нзгнн: н рнзы ваша молъни нзѣденъ въша 32b *Иак* 5:2 (62d).

МОЛЪБА, -ты *жс.* [11] **προσευχή, εὐχή, δέησις, πρeσβεία** Молитва, обръщение на вярващия към Бога: н такоже млтва съмѣренаго оҪмаллетъ ба• тако раздраждаетъ ба молъба грѣдаго 98b. ♦ ОБЪЩАТИ МОЛЪБЖ **προσεύχεσθαι** Отдам се на молитва: трѣвѣ оҪво естъ поставити оҪмъ въ врѣмѦ млтвѣное• глѡҪха н нѣма• н можеть молъбъти обѣщати 231c (95a (2), 128a, 189a, 231b, 231c, 231d, 232d, 273b).

мольбѣнъ, -ѣн *прил.* [1] **προσευχῆς** Молитвен, който се отнася до молитвата: такоже дѣлѣнъ мѣхѣнъ оуи• тако зѣлобнѣаго оуиъ• въ вѣрѣмъ мольбѣноѣ 115b.

момψомѣскъ, -ѣн *прил.* [1] **Μοψουεστίας** Мопсуестийски: потомъ бѣша ѿвагръ и дндѣомѣскъ ѿрѣ... ѿѿдоръ момψомѣскъ• и дндѣоръ и несторнн 301c.

монтанистонъ [1] **μοντανιστῶν** Монтанисти, последователи на Монтан (ерес): съ подѣψанъимн иерѣсимн... нхъже имена сѣтъ сн• а̄ снмоннанн: б̄ менаӣдрнанн: г̄ сатѣорннанн... кз епкратикн: кн кафрѣгагастонъ и монтанистонъ• и аскодрѣгитонъ 301a.

морѣскъ, -ѣн *прил.* [1] **τῆς θαλάσσης** Морски: оуиѣ ѿмоу бѣ да обѣсѣтъ жрѣнѣвъ оѣлѣскъиъ о вѣиъ егѣ• и потѣпатъ и въ пѣхѣнѣ морѣсцѣ 110b *Мат 18:6*.

морѣ, -ѣа *ср.* [8] **θάλασσα, ἀνὴρ** Море: тнхѣу бо сѣщѣ морю• въслѣплютъ долѣфннн• ииѣномъ же оуѣстроѣнемъ• изннхътъ гл̄и бл̄голѣпн 259d. // *Обр.* нже ижднѣ оца лн итѣрѣ• и ииѣнѣ сѣ не сѣгрѣшѣаѣа• сѣ причѣстѣннѣкъ еѣтъ морю нечѣстнѣж 240a *Притч 19:26* (23a, 44d, 83d, 204b, 207b, 259d).

мосн, мосѣн, -ѣа *м.* [25] **Μωϋσῆς** Мойсей: не бѣдн подобѣнъ въ иѣгѣптѣ бѣвѣшнннѣ людѣмъ• нже отѣ малѣдшѣа не похѣтѣахъ послѣшатн мосѣа 182d (11a, 21d, 27c, 69d (2), 72b (2), 77b, 77c, 121a, 145d, 151a, 152d, 171d, 177a, 180b, 218a, 233b, 241b, 258d (2), 272b, 272c, 293b).

мѣтѣла, -ѣи *ж.* [1] **κόπρος** Изпражнения: обѣѣстнѣиъ: ииѣнѣже ииѣмъ хѣланѣ сѣ: нѣ шнрокъиѣмъ и пространъиѣмъ ѣрѣвомъ: храмѣомъ ѣѣстѣнѣхъ иѣж мѣтѣлѣ и вѣлагалнѣемъ 14a.

моцн¹, могѣ, можѣшн *несв.* [73] **δύνασθαι, ἰσχύειν, ἔχειν, κατισχύειν, φιλεῖν 1.** Мога, в сѣостояннѣ сѣм да извѣрша неѣо: такоже и архнѣрѣн сѣ кѣннѣжѣннѣкѣ рѣгажѣтѣ сѣ глаахѣу• ииѣи оуѣбо спѣлѣ еѣтъ• а лн сѣѣ не можѣтъ спѣтн 112b *Мат 27:42*. **2.** Имам сила, власт да извѣрша неѣо: можѣтъ же въ всѣж блѣгодѣтѣ изѣбнѣлатн въ вѣсѣ 270a *2 Кор 9:8*. **3.** Спомагатѣлен глагол за образуванѣ на отрицѣтелнн импѣративнн формн: не можѣмъ оуѣбо безѣоуѣнѣ• и безѣстоуѣднѣ оѣждѣатн сѣгрѣшѣаѣштннхъ• аштѣ и въ сама послѣдѣнѣа зѣловѣи дндѣжѣтѣ 108a. *Субѣст.* могѣи **δυνάστης** Тѣзи, който има сила, власт: стѣиѣмъ ѣаннѣемъ кажѣмн иѣсѣтъ• тако не подобѣно нѣ иѣтъ сѣ могѣштѣмъ тнштѣатн сѣ 85c (2b, 18c, 21c, 22c, 23d, 24a, 31b, 31c (2), 32d, 35a, 35c, 36b, 46b (2), 48b, 52a, 53c, 56d, 57d, 58a, 65d, 67b, 68b, 70d, 81c, 95b, 95c, 97b, 99d, 103b, 108d, 115d, 122c, 125b, 131c, 134d, 140b, 155b, 164a, 181c, 187b, 195a, 198a, 203b, 219a, 219c, 219d, 222c, 231c, 233c, 238d, 253a, 254b, 257b, 259d, 264a, 265d (2), 272c, 273a, 283c, 289d, 290c (2), 292a, 293b, 297c, 298c).

моцн² *мн.* [1] **λείψανα** Мощи, нетленнн останки: модѣстѣ же ѣрѣподобѣнъиъ прнѣстоуѣплѣ всѣа тѣлѣса стѣиѣнхъ сѣѣѣравѣ оиѣи: иѣгного же прнплакѣвѣ и охапѣвѣ стѣиѣа и трѣпѣлнѣѣиѣа нхъ моцн: положн въ ложнхъ оуиѣхъ 4b.

мощъ, -н *жс*. [1] равънъ бгытн моштнѣ **ἰσοσθενεῖν** Имам същата сила, същата мощ:
прѣкословыць бо равънъ естъ моштнѣ прѣзорнвжмоу• хоштеть бо прнсно•
одолѣватн истннѣ• н ѱасто кратнтъ сѧ борѧ старѣн бгытн 77а.

моунтн, моуж, моуншн *несв*. [1] **βρέχειν** Мокря, обливам: н ставъшн задн прн ногж его•
плавающн наватъ моунтн носѣ его слъзамн н власы главты своѣа отнратн 238b *Лук*
7:38.

мравнн, -нѧ *жс*. [1] **μύρμηξ** Мравка: бждн къ мравнн ѱ лѣностнве• н бждн тоѧ мдрѣн 84с
Притч 6:6.

мракъ, -а *м*. [1] **ἀχλύς** *Обр*. Мрак: нво мракъ н тьма естъ вннопнтнѣ: оупнвѣщнн бо сѧ•
нощнѣ оупнвѣжтъ сѧ по аплѡу 17d.

мрачънъ, -ын *прил*. [1] **ζοφερός** *Обр*. Мрачен, тъмен: даждъ намъ вѧко въ стъпаннн
покон тѣлоу• н съхранн нты отъ мравънныѧ тѣмты н грѣховънныѧ 46d.

мръзоватн, мръзоуѣж, мръзоуѣшн *несв*. [1] *Субст*. мръзоуѣщн **βδελυσσομένοι** Тези,
които се отвращават, гнусят се: рѡцѣте братыѧ наша ненавнѣщннмъ васъ• н
мръзоуѣштннмъ 142d *Ис* 66:5.

мръзостъ, -н *жс*. [7] **βδέλυγμα, μισητός** Мерзост, гнусота: бѣ же вѣсть срца вашѧ• тако
ѣже въ ѱлцѣхъ вѣсоко• мръзостъ прѣдъ бгмъ естъ 101с *Лук* 16:15 (38с, 73d, 93d,
98с, 99а, 161с).

мръзъкъ, -ын *прил*. [11] **βδελυκτός, βδελυρός, ἐβδελυγμένος, στυγητός**
Отвратителен, мерзък, гнусен: молнтва тарѧго• тако н каднѡ мръзъко• н пѣнне
его• гласъ скарадъ 60с. ♦ мръзъкъ бгытн **βδελύσσειν, βδελύσσεσθαι**
Отвратителен, гнусен съм: множан слово мръзъкъ боудеть 79b *Екл* 10:14 (30а,
31а, 38b, 69с, 73с, 104с, 120b, 139с, 158с).

мръзѣтн, мръжж, мръжшн *несв*. [1] **βδελύσσεσθαι** Омерзителен съм, предизвиквам
отвращение у някого: неправдоу възненавнѣхъ н мръзѣ мн• законъ же твои
възлюбнхъ 262с *Пе* 118:163.

мрътвостъ, -н *жс*. [1] **νέκρωσις** Тленност: вьсегда мрътвостъ га isa въ тѣлѣ носаштнѣ• да
н жнвотъ• исѡвъ тавнтъ сѧ въ мрътвѣнѣн плѣтн нашн 68а 2 *Кор* 4:10.

мрътвъ, -ын *прил*. [7] **νεκρός** Мрътвъ: тако снѣ мон съ мрътвъ бѣ н ожнве• н погыбѣ н
оврѣте сѧ 268b *Лук* 15:24. *Субст*. а) мрътвнн **νεκροί** Мрътви хора, мрътвци:
оставн мрътвныѧ погретн своѣа мрътвѣцѧ 254а *Мат* 8:22; б) мрътво **θνητόν** Това,
което е смъртно, тленно: храмнна бо всемоу мрътвоу землѧ 215с (4а, 254с (2),
280b).

мрътвѣнъ, -ын *прил*. [3] **θνητός** Тленен, смъртен: мѣ жнвн въ смръть прѣдаемъ сѧ х̄а
радн• да н жнвотъ нсѣвъ тавнтъ сѧ въ мрътвѣнѣн плѣтн нашн 252d 2 *Кор* 4:11
(68а, 157а).

мрътвѣць, -а м. [3] (ὁ) νεκρός, τεθνεῶτος Мъртвец: мѣлан съ отъ мрътвѣца• н пакты• касалъ сѧ ѣмь• кага лъза вѣн ѣмоу отъ ванѧ 127d *Cup* 34:25 (199b, 254a).

мрѣжа, -ѧ жс. [2] ἀμφίβληστρον, δίκτυον Мрежа: не оувѣсть члкъ врѣмени своего• тако рѣбгы ловныа мрѣжеж 197с. // *Обр.* Опасност: н отъреге сѧ всего мнра• н мнрнгыхъ мрѣжь• н съплетень н сѣтън 287с.

моуднѣти, моуждѧ, моудншн *несв.* [2] χρονίζειν Престоювам, оставам някъде: женсктын во вѣзорѣ• стрѣла естѣ ѣдовнѣти• оуязвн лице• н ѣдѣ вѣложн• н елнко моуднѣтѣ• толнко гноѧ творнѣтѣ 40b (40с).

моуднѣтъ, -ын *прил.* [3] βραδύς Бавен, неприбързан: да боудетѣ вѣсѧкъ члкъ скорѣ слоушатѣ• а моуднѣтъ глѧтн 56b *Иак* 1:19 (58d (2)).

моуха, -ты жс. [2] μυῖα, ζωύφιον 1. *Обр.* Муха: тако н тѣштнвѣн• аште обѣнѣетѣ ѣдннѣ васѣ• оустыждетѣ отъ благодѣтн• авьѣ нападѧтъ нмь мѧхгы грѣховнныа• н просирадатѣ благовоњства дѧвовнаго дѣланыа ѣго 188d. 2. Насекомо: да не обѧзавѣше сѧ сѣтъмн нхѣ• вѣзвѣдѣноуѣмѣтѣ гонестн• такоже н вѣпадѣшаѧ мѧхгы вѣ поставѣ пажыѣ 44а.

мѣннхѣтъ, -а м. [6] μοναχός ѣже смѧтн сѧ отънѣдѣ крѣстыаномѣ• нѣсть повелѣно• паѣ же мннхомѣ• распнѣшнхѣ сѧ мнровн 205b (168b (2), 180а, 180с, 191d).

мѣногашѣдѣти *нареч.* [3] πολλάκις Много пѣти, често: зема во реѣ пнвѣшнѧ съходѧштааго на нѧ мѣногашѣдѣти дѣжда• н раждаѣштн вѣмь благж• онѣмѣ• нхѣже радн дѣлаѣма естѣ• прнѣметѣ вѣгнне ѿ ва 109с *Евр* 6:7 (173а, 269b).

мѣного *нареч.* [12] πολλά, πολύ Много, в голяма степен: сего видѣвѣше азѣ же н ѣдннговѣнннн ѡрнѣцн ѣного плакахомѣ сѧ 180d. ♦ мѣножанъ вѣ стѣто *πολλαπλασίων* Многократно, много повече: вѣї оставѣшн всѧ н вѣ сѣдѣ менѣ шѣдѣше• мнжанъ вѣ стѣо прннметѣ вѣ вѣцѣ семь• а вѣ боудѣемь жнзнь вѣчннжж 192а (4b, 31d, 44b, 45d, 56b, 78b, 87b, 88b, 269b, 285с).

мѣногобращѣннѣ, -ѧ *ср.* [1] πολυτέλεια τῶν βρωμάτων Изобилнѣ от хрѧна, от ястнѧ: мѣногобращѣннѣ: грѣтанѣ оубо веселнѣтѣ: крѣмнѣтѣ же ѡрѣвѣ неоумѣенѣ н неоусыпѣщѣ 13d.

мѣноговѣщавѧтн, мѣноговѣщавѧж, мѣноговѣщавѧѣшн *несв.* [1] πολυπραγμονεῖν Върша много неща: ѣже мнговѣштѧватн н опытовѧтн тоуждѧѧ• нѣстронно естѣ члкоу хотѧштоу оугоднѣтн воу 80а.

мѣногозрачѣнѣтъ, -ын *прил.* [2] πολύμορφος Многообразен, разнообразен: вѣдѣтъ съ тѣштѣславнѧ• зѣло многозрачѣнѣтъ естѣ а не тѣнѣкѣ 94d (170с).

мѣногоклатѣвннѣтъ, -а м. [1] ὁ πολύορκος Човек, който често се кѣлне: нѣ н вѣсѣда многоклатѣвннѣ• не тѣчѣж власы вѣсрашаѣтѣ• нѣ н слоухѣма сътоужаѣтѣ 134b.

многоклатвѣнъ, -ѣн *прил.* [1] **πολύορκος** Който често се кълне: мжжъ многоклатвѣнъ
наплатѣнъ сѧ беззаконїа• н не отъстоупитъ отъ него рана 134b *Сир* 23:11.

многолѣтѣнъ, -ѣн *прил.* [1] **πολυχρόνιος** Дълголетен: старость во ѹстьна естъ не
многолѣтна• нн ѹсломя лѣтъ съѹветѣ сѧ 241c *Прем* 4:8.

многолюбѣзѣнъ, -ѣн *прил.* [1] **πολυπόθητος** Който е много обичан: семоужде же н
многолюбѣзѣнъ гъ нашъ мароож нзоуѹаетъ нѣ глѧ къ нѣн 34b.

многолюбѣнъ, -ѣн *прил.* [1] **πολυπόθητος** Който е много обичан: н велѧ нѣ
многолюбѣнъ гъ• таннѣмъ дѣланѣемъ• мѣтѣж бѣѹ прнноснтъ• глетъ 234d.

многомилостивъ, -ѣн *прил.* [2] **πολύελεος** Семилюбя: сего радн отърнж нѣ• н
разорн нѣ• н сътрасе землю н съмѣте нѣ яко дълготръпѣнъ• н многомѣтеъ•
н сѣклн съкроушеннѧ нѣа 304b (22b).

многомѣздѣнъ, -ѣн *прил.* [1] **πολύμισθος** Който представлява голяма награда: всь бо
тектъ нзвѣстѣнѣ а не нѣнзвѣстѣнѣ• постнгнеъ поѹсть отъреѹенїа: н ѹнстотѣ
многотроѹдѣное• н многомѣздѣное богатѣство 252a.

многообразѣнъ, -ѣн *прил.* [1] **πολυσχιδής** Многообразен, разнообразен, който приема
различна форма: не подобаетъ намъ прѣпростъ нмѣтн• аероходѣнѣнѣ• н
многообразѣнѣнѣ съномъ 178a.

многоплетѣнъ, -ѣн *прич.-прил.* [1] **πολύπλοκος** Заплетен, оплетен: яко сѣтъ естъ
многоплетѣна зѣлобѣнаѣа кѣзнь• обѣзѣтѣн сѧ хоѹдѣ• аште обѣнѣнѣ сѧ• то
обѣдрѣжѣнѣ затѣжетъ сѧ 90c.

многоплодѣнъ, -ѣн *прил.* [1] **πολύκαρπος** Който дава много плодове, плодит:
подобѣнъ бо естъ постѣннѣ фѹннковоѹ цѣкѣтоѹ: глѣмоѹмоѹ алаѣнж: тако вѣнѣждоѹ
оѹво естъ драхлѣбѣштѣнъ• жѣрѣдѣже сѣѣжанъ• н многоплодѣнъ 20d.

многословеснѣ, -ѣа *ср.* [3] **πολυλογία** Многословие: многословеснѣ бо без вѣрѣи разносѧ
оѹмъ• не тѣѹкѣ о дховѣнѣмъ дѣлѣ прѣздѣна н стварлетъ• нѣ н оѹнѣнѣ прѣдѣстъ н
вѣсѣж 222c (223c, 297a).

многоотроѹдѣнъ, -ѣн *прил.* [1] **πολύμοχθος** Който се постига с много усилїа, с много
труд: всь бо тектъ нзвѣстѣнѣ а не нѣнзвѣстѣнѣ• постнгнеъ поѹсть отъреѹенїа: н
ѹнстотѣ многоотроѹдѣное• н многомѣздѣное богатѣство 252a.

многоотръпѣтн, многоотръпѣж, многоотръпншн *несв.* [1] **μακροθυμῆν** Дълготръпелнв
сѣм: н дшоѹ свож полагаетъ за погѣвѣшаѣа• н множнѣж н спѣтн раздраждаѣѣемъ
намъ прѣстраждетъ• н многоотръпнѣтъ 163a.

многоцѣннѣ, -ѣа *ср.* [1] **πολυτέλεια** Разточнтелство: потомъ похотъ дѣанѣн многоъ• н
многоцѣннѣ браштѣнъ многоъ• н пнѣнѣство• н прѣвѣтъ• н разлѣнѣнѣ пнштъ 129d.

мъногоцѣньнѣ, -ын *прил.* [3] **πολύτιμος, πολυτελής** Скъпоценен, скъп: н посѣлавѣ
нзен въса отрокѣ сжштѣа въ вѣленѣѣ: н въ вѣсѣ прѣдѣлѣхѣ еѣ• за завнднмааго
н мъногоцѣньнааго вѣсѣра• гѣ н бѣ нашего ἰγ̄ χ̄α 60d (95b, 192d).

мъногоуадынь, -ын *прил.* [1] **πολύτεκνος** Многодетен: добро еѣтѣ посѣциати снротѣ н
въдовниѣ въ скрѣбѣн нхѣ• н многауадынь ниѣ 214с.

мъногоуастънѣ, -ын *прил.* [2] **πολυμερής, πολυσχιδής** Многосъставен, състоящ се от
много части, сложен: такоже оубо поставѣ мъногоуастънѣ сын: въ еднѣоуастъноу
рнзоу сѣврѣшаѣтѣ сѣ: тако н въса прѣревенниа водѣхновѣнѣнхѣ кѣннигѣ: въ
сѣмотрѣнниа владѣнѣнааго рнзоу сѣнндоша сѣ 7d (46a).

мъногоадиѣ, -ѣ *ср.* [1] **πολυτέλεια** Прѣяждане, прѣкаляване в яденето: тѣкло во пиѣа
трѣвоуѣтѣ а не слаѣтн: малопрѣвѣниа а не прѣсѣтѣѣа: довѣла• а не мъногоадиѣа 13b.

мъногѣ, -ын *прил.* [176] **πολύς, πολυτελής, πολυτέλεια, μυρίος, ἰκανός, πλῆθος, ὑπερβολή, ἀνύποιστος, ποικίλος**; мъногѣ н обильнѣ **στιβαρός 1.** Многоброен,
многочислен: хотѣште во богатѣтѣ сѣ• въпадажѣтѣ сѣ въ напастн• н сѣтн
непрѣязннигѣ: н похотн многѣ несѣмѣислѣнѣ: н врѣждажшѣа 32с *1 Тим 6:9.* //
Голямо количество от неѣо: вода многа не можеѣтѣ оугасѣтн любѣвѣ 293b *Пес 8:7.*
2. Голям, значителен: н носнфѣ же не тѣуѣж не възмѣстн братнни своѣн• нѣ• н
плака сѣ на вѣн отѣ любѣвн мъногѣ 113d. *Субст. а) мънозѣн, мънозѣн (οἱ)*
πολλοί Мнозина: подѣбаѣтѣ же хотѣшннигѣ сѣтѣжати• множѣство добрѣ дѣканѣн•
ни слаѣѣ похотѣѣтн• ни сѣ мнозѣнн бесѣдовати такоже рече сѣ 222b; **б) мъного,**
мъногаѣ (**τὰ**) **πολλά** Много неѣа: на трапѣзѣ ли велнцѣ сѣлѣтѣ ѣсн: не раздвнгни
грѣтани своѣго на нен: н не рѣцн мъногоѣ на нен 10d *Суп 31:14.* ♦ мъногоѣ ниѣнни
φιλοχρηματία Голямо богатство: анхонмѣцѣ же сѣтѣстн не нмѣтѣ мъногаго
ниѣнниа: егда во много сѣтѣжнѣтѣ: пакѣтѣ нномѣу въсхоуѣтѣ 31d. ♦ мъногоѣ
нескоушенни **πολυπειρία** Голяма опитност: вѣнѣцѣ старѣцѣмѣ мъногоѣ нескѣшеннѣ• н
похвала ниѣ страхѣ гнѣ 241b *Суп 25:8.* ♦ мѣтва мънога **πολυοχλία** Много хора,
множество: не посрамнхѣ во сѣ мѣтѣтѣ многѣ въ градѣ• не непокѣдати сѣ прѣдѣ
нниа безаконѣнни монхѣ 164b *Иов 31:34.* ♦ мъного пнѣнѣ, мъногаѣ пнѣнѣ
πολυποσία Прѣкаляване в пиенето, пиянство: аште ли отѣ многа пнѣнѣа забѣдетѣ
сѣ• то падеѣтѣ отѣ правѣдѣѣ тако нхѣзѣнѣ• н волѣнѣ бѣдетѣ ѣзѣж сѣмрѣтѣнѣж 160b. ♦
мънога словѣса **πολυλογία** Многословие: нз мъногѣ во словѣсѣтѣ не оубѣжнши
грѣха• штѣдѣ же оустѣнѣѣ• разоумѣнѣ боудѣтѣ 79b *Притч 10:19.* ♦ не по мънозѣ
μετ' οὐ πολὺ Не след дълго време: тако носнфѣ оклеветѣваѣмѣтѣ егѣптѣнѣнѣж• н
въ тѣмѣнници затворѣнѣ• не по мнозѣ стронѣнн егѣптѣтѣ ключн сѣ 49с (2a, 3a, 3d (2),
4a, 4d, 5b (3), 11a, 16a (2), 16d, 19d (2), 23d, 24с (2), 30с, 33a, 34b, 35d, 39d, 41b
(2), 48b, 56b, 57с (2), 57d, 59с, 60a, 62с, 63a, 65a, 67b, 73d (2), 77с, 80с, 80d, 82b
(2), 82с (2), 85b, 88с, 89с, 90с, 95с, 103a, 104с, 105b (2), 111с, 112с, 114с, 117b,
123b, 124b, 125d, 128d, 129a, 129d (2), 131b, 132с, 136b, 136d, 137b, 145a, 146с,
147b, 151a, 151b, 151d, 153d, 155с, 159d, 161d, 162b, 162с, 163b (2), 163d, 167a,
168с (2), 170d, 171b, 173a, 177a, 178с (2), 179d, 180a, 180с, 181с, 190a (2), 190d,
191d (2), 199b, 200с, 202b, 203с, 204d (2), 205с, 206d, 208d, 214d, 217b, 218b,

218d, 219c (2), 221c, 222c (2), 223a, 224a, 229c, 232a, 233a, 235b, 235c, 236a, 236b (2), 241b (2), 242d, 243a, 244a, 245d (2), 246d (2), 250a, 250c, 255a, 262d, 263b, 269b, 274b, 276b, 280a, 281d, 283b, 283d, 288c (3), 290b, 292a, 292b, 295d, 296a, 298d (2), 302b, 305b, 306c).

мъножнѣти, мъножж, мъножнши не св. [8] **πληθύνειν** Множа, умножавам: **βιεζμλμнгын** множнѣтѣ словеса **79c Екл 10:14. Субст. мъножан ὁ πληθύνων, ὁ πλεονάζων, ὁ διώκων** Този, който увеличава, умножава: **д'клаиан** свож землж насчитнѣтѣ сѧ **х'ѣба**• множан же празднѣство• насчитнѣтѣ сѧ ннштетѣ **84b Притч 28:19. ▣** мъножнѣти сѧ Множа се, размножавам се: н по нстннѣ отъ страха гнѧ• отъреки сѧ• еже растнѣте сѧ множнѣте сѧ• н отърече сѧ еже вѣтнѣ члкъ члстѣж сѣж **287b Бит 1:22 (24b, 30b, 79b (2), 220b).**

мъножнѣеж нареч. [5] **πολλάκις, πολλαχῶς, τυχών** Много пъти, многократно: н дшоу свож полагаеѣтѣ за погѣбѣшаѧ• н множнѣеж н спѣтнѣ раздраждаѣщѣмѣтѣ намѣтѣ прѣстраждеѣтѣ• н многотрѣпнѣтѣ **163a. ♦** коль мъножнѣеж **ποσαπλῶς** Колко пъти: вѣждада тебе дша моѧ• коль множнѣеж тебѣ плѣтѣ моѧ• вѣ землн поустѣ н не прѣходнѣ н безводнѣ **291a Пс 62:2 (180b, 226a, 229d).**

мъножнѣе нареч. сравн. [1] **πολυπλασίως** Много пъти, многократно: н елнко аште кѣто за нстнноу хѣж прннмѣтѣ срѧмѣ множнѣе отъ множѣства прославленѣ бждеѣтѣ **111a.**

мъножѣство, -а ср. [25] **πλήθος, τὸ πληθυντικόν, πλησμονή, ἔσμός** Множество, голямо количество: **ѧкоже** во дрѣва велнкѣ вѣздвнжоу пламѣ: тако множѣство брашнѣтѣ мѣслн зѣлѣнѧ **13d. //** Множество от хора: ндеже во аще боуде непѣтѣ• тоу множѣство боудн **281a (7d, 23a, 24b, 82c (2), 94c, 111a, 144b, 147b, 158b, 178b (2), 178c, 203c, 203d, 209b, 218b (2), 222b, 270c, 273b, 289b, 305a).**

мѣскѣтѣ, -а м. [1] **ἡμίονος** Муле, катѣр, мѣска: не боудѣте ѧко конѣ н мѣскѣ нмѣже нѣстѣтѣ **разоума 47d Пс 31:9.**

мѣшелонскатѣлѣ, -ѧ м. [1] Користолоубец: **подобаеѣтѣ** во сѧтѣтѣ еппоу• **вѣс** порока вѣтнѣ• **ѧко** бжѣж домоу законнѣкоу• **страйнолюбѣцю•** **блголюбѣцю•** **не себѣ** годннѣкоу• **не** гнѣвлнвоу• **не** мѣшелонскатѣлю **274a.**

мѣ лич. мест. 1 л. мн. [489] **ἡμεῖς, ἡμέρα, ὑμεῖς** Ние: мѣ оубо мнѣштен сѧ вѣдѣтн кѣннѣтѣ н не хранѣште: **лнше** нмамѣтѣ осжжденн вѣтнѣ пауе не вѣдоуштннѣтѣ **45c (2d, 4a, 4c, 4d, 5a, 5c (2), 5d, 6a, 6d, 7a, 8a, 8b, 8c, 8d, 11c, 12b, 22c, 26d, 27a, 27b, 29b, 30d, 31a, 33c, 34a (2), 34b, 35b, 35d, 36c (2), 37b, 37c, 38d, 41c, 41d, 42b, 43b (2), 44a, 44b (2), 44c, 45a, 45c, 46c, 46d (3), 47a (3), 47b (2), 49a, 50c, 52c, 52d, 56b, 56c (2), 58b, 58d, 59b, 60d, 62c, 64a (4), 66c, 66d (3), 67a (3), 67c (6), 68a, 68b (4), 68c, 70a, 70b, 70d, 71c, 72a, 73b (2), 74d (2), 75d, 76b (3), 78a (2), 78c, 78d, 79a, 81c, 83b (2), 83c, 84b (2), 84d (2), 85a, 85c, 85d, 86c, 87b, 88c, 91c, 94c, 95d, 96a, 96c, 99c, 100b (3), 100c, 100d, 101a, 102b, 103c, 104b (2), 106a, 106b (3), 107b (2), 107c (3), 107d (2), 108b (3), 108c, 110c, 111d, 113a (4), 114d, 115b (2), 116a, 116c, 116d, 117a, 118a (2), 119b, 119c, 121b, 122b, 122d (4), 124d (2), 126a, 126b, 126c (2), 127c, 133c (2), 133d, 134a, 139d, 141d (2), 142d (2), 144b, 144c (3), 145c, 148d (2),**

149a, 149b, 151d, 152b (2), 153a, 153b, 154a, 155a, 157a (2), 157c, 157d, 162c (2), 162d (2), 163a, 163b (3), 163c (3), 164a, 164c, 165c, 165d, 166b, 166d, 170a (3), 170b, 171c (2), 171d (2), 172b, 173a (3), 177b, 177c, 178a, 178d, 179c, 179d (4), 180a, 181b (2), 182b (4), 182c, 183a, 183c, 183d, 185c, 186c (2), 187b, 187c (3), 188d, 190a, 190c, 192a, 192d, 193a (4), 193b, 193d (2), 194a, 194b, 195b (2), 195c (2), 195d, 196a, 198d, 199a, 200a, 200d, 203b, 203c, 204b, 205a, 206c, 206d (2), 207c, 208a, 208c, 209d (2), 214c, 216a, 216c (2), 216d, 217b, 217c, 217d, 220d, 221c, 222d, 224b, 225a, 225b, 225d (2), 226a (3), 228a, 228d, 229a, 230a, 231a (3), 231b (2), 232a, 233a (4), 233b (2), 234b, 234d (2), 235b, 235c, 235d, 236b, 236d, 237c (3), 237d, 238c, 239b (5), 240c (3), 241a (2), 241c (2), 242a (2), 242b, 244d, 247b, 250a, 251c, 251d, 252c, 253b, 255a, 255b (2), 257a, 257b (2), 257c (4), 257d, 261b, 263d (3), 264b (2), 265d (4), 266a, 268c (2), 268d (4), 269d, 270c, 279b (2), 280b (2), 281a, 283b, 283c (2), 284a, 284b (2), 285b, 285c (2), 285d, 286d, 288b (2), 291c (4), 291d, 292d, 293d, 294b (2), 294c, 295b (2), 295c (3), 298c, 299b, 299d (2), 300b (2), 302b, 302c, 302d, 303a, 303d, 304a, 304b (3), 304c, 305a (4), 305b (5), 305c (2), 305d, 306a (2), 306c, 306d (3), 307a (3), 307b (5), 307c (2), 307d, 308a (5), 308b).

мѣслнѣтн, мѣшлиж, мѣслншн неслв. [7] **φρονεῖν, λογίζεσθαι** Мисля, размишлявам:

дароуѣн ми по благостн твоѣн твоѣа разоумѣватн• твоѣа мѣслнѣтн• въ твоихѣхъ пожитн
184c. *Субст.* мѣслан **ὁ βουλόμενος** Този, който възнамерява да направи нещо:
мѣслан въ покоренън бытн да оумрътвнтъ сѧ• отъ врѣменънънѣа жнзѣнн• н да
дръжитъ• еже неврѣгомж бытн 254d (14c, 149b, 158d, 169b, 187b).

мѣсль, -н ж. [65] **λογισμός, φρόνημα, διάθεσις, διάνοια, ἔννοια, σκοπός 1.**

Мисъл: засъврѣдѣтелюжтѣ тн благънѣа мѣслн погоруѣнтн любобладнвжж мѣсль
55c (2). **2.** Замисъл, намерение: нъ да не отъпадеиъ прѣдълежаштѣа намѣ•
мѣслн• еднноу тѣхъж главоу прѣдъложъ• оуставлю слово 180a. **3.** Разум, съзнание:
аште ли да ослабѣетѣ мѣсль отъ мѣтвѣн• абне научнетѣ пѣчалъ поадатн срдце
ѣлкоу 62d. **4.** Чувство, желание: подвнгрѣмъ сѧ оудолѣтн плѣтн• н мѣслн еѣа
дхѣмъ вжнѣмъ 251d. **5. Като нареч.** мѣсльж **σκοπῶ** С цел, с намерение: не
подобаѣтѣ на въсего брата глатн ѣесо лии мѣсльж обаднтн н• еже ѣстѣ клетѣа 71d.
♦ мѣслн **зѣлѣнѣ ἐπιθυμία** Лоши, греховни мисли, желания: такоже бо дрѣва
велнкѣ въздвнжоу пламѣнѣ: тако множѣство брашѣнѣ мѣслн зѣлѣнѣа 13d. ♦
мирнѣж мѣсльж **ἐν εἰρηνικῶ λογισμῶ** Мирно, спокойно, с мир в душѣа: вѣра
твоѣа спѣ тѧ ндн мирнѣж мѣсльж 66a *Лук 7:50* (3d, 9a, 14a, 16b, 29a, 32d, 35a,
36a, 44b, 46c, 47a (2), 54d, 55c, 58b, 58d, 60c (2), 65c, 80b (2), 90d, 99a, 100c, 103a,
109d, 115a, 116c, 117b, 120a, 121d, 122a (2), 140d, 147b, 169a, 169d, 170a, 170b,
170c, 171a, 171c, 172a (2), 172b, 178a, 179b, 183a, 184b, 189c, 232b, 235b, 236c,
266a, 272a, 304a, 305b).

мѣсльнѣтѣ, -нѣн прил. [5] **(τῶν) λογισμῶν, ἐννοιῶν, νοητός 1.** Който се отнася до
мислите, мисленето: н обраштетѣ сѧ ѣлкѣ дрѣселѣ• омраченнѣмъ мѣсльнѣнѣмъ
62d. **2.** Душевен: пнтѣян бо спѣшнѣ• повнновѣтѣшѣа сѧ словесемъ вжнѣмъ• да
оуготовнтѣ плѣщн свон на ранѣ мѣсльнѣнѣа 247a. ♦ мѣсльнѣтн **ἡ
νοητή Ἱερουσαλήμ** Небесното царство: мѣ же прнврѣжѣмъ себе• прѣдъ блгостѣ

БЖЫЖ• МОЛАШТЕ СЛ ЯМОУ НА ВСАКЪ ЧАСЪ• ДА ОУНЕСТИТЬ СРЦА НАША• ЯКО ПРИНЕСТИ ЯМОУ ДАРЪ• ВЪ МЫСЛЫНЪИ НАМЪ 172с (106b, 228d).

МЫТАРЬ, -та м. [1] τελώνης Митар, събирач на данъци и мита: възведеи ма лежашта яко левъгнтъ н мытаръ• н ожнвн ма оумръштвена многыннн грѣхъ 163d.

МЫТН СЛ, МЫНЖ СЛ, МЫИШН СЛ неск. [2] λούεσθαι Мия се, къпя се: видѣ во ж стѣн по нестннѣ мыжштъ сл: въ възхотѣннн зрака ед бѣвѣ• колнко зъло прѣвелнкън тѣ мжжъ съдѣла 42а. Субст. мынн сл βαπτίζομενος Този, който се мие: мынн съ отъ мрътвѣца• н пакъ• касал сл ямъ• кага лъза бѣн ямоу отъ банъ 127d Сир 34:25.

МЫТОНМЪЦЪ, -а м. [5] τελώνης Митар, събирач на данъци и мита: а мытонмъцъ внааше прѣн своа гла• бже мствѣ бждн мнѣ грѣшннкѣ 103d Лук 18:13 (90d, 103d (2), 145с).

МЫТЪННКЪ, -а м. [3] τελώνης Митар, събирач на данъци и мита: прѣтѣкноухомъ сл попрѣмѣнн• яко н блудъннцоу оунестн• н яко мытннка оправдн 164с (70с, 142b).

МЫШЛЕННЕ, -та ср. [2] ἀναλογία 1. Разум, съзнание: чнстож молнтвож... принесн ямоу грѣдн: мышленне хотѣннѣ• н обѣ нестѣк цѣломждрѣ 272а. 2. Степен, пропорция: н не вѣстѣ яко еанко аще по мышленнж: еже нматъ чловѣкъ о вецн прнстрастнѣ: то бжнн остоупленнн прнчлцаетъ сл 31d.

МЫШЬЦА, -а ж. [3] βραχίων Мишница, горната част на ръката: проклѣтъ во рече члкъ• нже оупѣванне нматъ на члка• н оукрѣпнтъ плѣтъ мышьца своа 216с Иер 17:5 (177с, 218d).

МЪЗДА, -ты ж. [32] μισθός, δῶρον 1. Награда: радѣнтѣ сл н веселнтѣ яко мъзда ваша мънога естѣ на нескѣхъ 112с Мат 5:12. 2. Подарѣк, подкуп: сждѣа твоа• сждѣ правѣднтѣ сждатѣ• н да не познажѣтѣ лнца• н мъзды да не възъмоутѣ 158с Втор 16:19. 3. Възнаграждение, заплащане на наемн работник: да не облажетѣ мъзда наннннѣа оу тебѣ 261с Лев 19:13. 4. Като нареч. мъздож αἰσχροκερδῶς Користно, от користни подбуди: пасѣте стадо еже въ васъ бжнн• прнсѣщлжще не нжждеж• нѣ волеж бжннж• нн мъздож• нѣ спѣхомъ 278b 1 Петр 5:2. ♦ мъздаж нматн δωροληψία Вземам подкуп: гоубнтѣ сл мъздонмъцъ• а не любнн мъзды нматн жнвѣ бѣдетѣ 26а Притч 15:27. ♦ без мъзды ἄμισθος Без възнаграждение, без заплата: прочее же обраштѣтъ сл велнчавѣн чръннѣ• яко дѣлатель без мъзды• троуды во подаа н мъзды не възъ 95с (25d (5), 26а (3), 26b, 26с, 27с, 44b, 95с (2), 123b, 158с, 167d, 168а, 185с (2), 185d, 224b, 263b, 282а, 283а (2).

МЪЗДОВЪЗДАТЕЛЬ, -та м. [1] μισθαποδότης Този, който въздава, отплаща: аще лн безродномъ въздрастемѣ• отндемѣ отъсждѣоу• то нмамѣ га нашего мъздовъздателя 241а.

мъздонманнѣ, -га *ср.* [1] **δωροληψία** Вземане на подкупи, рушветчийство: ⚡ w
мъздонманнѣ 25а.

мъздонмъць, -а *м.* [4] **δωρολήπτης** Този, който взема подкупи, рушветчия: добръ же н
прнтьвъннкъ• оуѣуаеъть мъздонмъца гла: не отнман оуѣоуѣ ннштъ бо естъ 25с (25а,
26а, 26b).

мъздоподадатель, -га *м.* [1] **μισθοπάροχος** Този, който въздава, отплаща: аще ли
безгодномъ въздрастемъ• отндемъ отъсѣдоу• то нмамъ га нашего
мъздовъздадатель• н тъ оуѣо нмъже мъздоподадатель естъ• люво въ старостн люво въ
ѣжностн 241а.

мъннн, мънъшн, мънѣ *прил. сравн.* от малъ [5] **ἐλάσσων, ἐλάχιστος 1.** По-нискостоящ,
по-незначителен: нже бо нматъ съвършеноу любъвъ• то себе мънъша творнтъ• а
нскрънладо больша себе 127а. **2.** *Вместо прев.:* азъ бо есмь мънън аплъ 147d / *Кор*
15:9. Субст. а) мъннн **ὁ νεώτερος** Този, който стои по-ниско в йерархията: нже
хошеъть въ вастъ болън вътн• вѣдн вѣмъ рабъ• н вѣмъ слоуѣннкъ н болнн въ
вастъ тако мъннн 250с; **б)** мънъшага **τὰ ἐλάττονα** По-малките, по-незначителните
неща: ненавндалн бо мнра сего н мамонъ• добро такъ тако мнротворъца любнтъ•
мънъшннхъ бо небръгъ• лоуѣшннхъ желаеъть 192с (142с).

мъннтн, мънѣ, мънншн *несв.* [1] **μαλάσσειν** Смекчавам: потомъ н словеса възглаголютъ•
мънъшта срамовънън вѣдъ 43d.

мънншьскъ, -гын *прил.* [1] Монашески: желаннѣ же нмъ мнншьскаго жнѣ• отъреуе сѣ въ
прѣждереуенѣмъ манастирн• нарнцѣемъ аѣтталннн 309а.

мънъшнна, -гы *ж.* [1] **πειθόμενος** Този, който е подчинен, който е по-долу в
йерархията: подобаеъть оуѣо вѣжъчъ ѣлѣоу... по чннж вѣе творнтн• на образъ свонхъ
мънъшннъ 247b.

мънѣннѣ, -га *ср.* [2] **δόκησις** Мнение, представа: снхъ прнстаеъть марнеъ перенескън• н
глемаа нава ѣпнстолн• по снхъ ѣвѣоуѣхъ• прнзрауѣ н мнѣннѣ н съгрѣженнѣ
мъдроуѣта 301d (80с).

мънѣтн (сѣ), мънѣж (сѣ), мънншн (сѣ) *несв.* [36] **ἠγεῖσθαι, δοκεῖν, νομίζειν, οἶεσθαι 1.**
Смятам, считам, мисля: н еже ходоуѣ хождажъ н плакажъ сѣ• мънѣж тако о нашемъ
плѣнннн глетъ 237b. **2.** Смятам, считам някого/нещо за някакъв/някакво: еднного
бо дрѣва вѣтвн естѣ• а плодъ прѣмѣннѣ• овъ мънѣтн съмѣренъ• овъ же
высоковѣтвннъ 100а. **3.** мъннтъ (мн, тн) сѣ **δοκεῖ** *безл.* Струва (ми, ти) се,
изглежда: подобаеъть оуѣо нстнннѣ хоташтѣмоу оуѣенноу вътн хѣоу... ннѣднноѣже
мнмонти заповѣдн его• аште н мала еднна нли тажъка мъннтъ тн сѣ вътн 150b.
Субст. а) мънѣшн **οἱ δοκοῦντες** Първенци, видни хора: възндоухъ въ
нѣроуѣсалннѣ• н възложнхъ нмъ ѣванѣлнѣ еже проповѣдажъ• едннѣмъ же
мънѣштнннъ 177b *Гал 2:2; б)* мънннн **οἱ δοκοῦντες** Тези, които са считани за

някакви: подобаеѣтъ оубо въсѣмь храниеннѣмь блюстн свое срце н оуста... паче же намѣ мьнмѣнамѣ казати н наставати мнрннѣга 79а. ♦ мьнѣщен сѣ быти ѹто **οἱ δοκοῦντες εἶναι τι** Видни хора, първенци: отъ мнѣщеннхъ сѣ быти ѹто• ящже нногда вѣшл• ннѹтоже мене разньствяетъ 201d *Гал 2:6* (35a, 39d, 45a, 45c, 53d, 56b, 56c, 58c, 74c, 80d, 81a, 83b, 91b, 107c, 131c, 138b, 150c, 155b, 159b, 161d, 168c, 174c, 175b, 203a, 230d, 232d, 240a, 266c, 276b, 296a).

мьстнтн, мьщѣ, мьстншн *св.* [3] **τίνειν, ἐκδικεῖν** Отмѣстя, накажа: не рѣцн да мьштоу врагоу• нѣ пождн га да тн поможетъ 115d *Притч 20:22* (275d (2)).

мьсть, -н *ж.* [5] **ἐκδίκησις** Отъмѣщение, мьст: мьнѣ мьсть• азъ въздамъ глетъ гѣ 108d *Рим 12:19*. ♦ сътворнтн мьсть **ποιεῖν τὴν ἐκδίκησιν** Защита: а вѣ не сътворнтъ лн мьстн нзвѣраннхъ свонхъ• вѣпнжштннхъ кѣ немѣ ноштъ н день 185a *Лук 18:7*. ♦ мьсть прнѣтн **τὴν δίκην ὑπέχειν** Получа наказание, наказан сѣм: сн нетннѣаго пастоуѣа сѣтѣ• да дшоу своѣж положнтъ за обладомѣга намѣ• аще лн неврѣжетъ• то мьсть прннметъ нанѣннѣкѣ вѣлка вѣжавъ 276a (69a, 185a).

мьстѣннѣкѣ, -а *м.* [2] **ἐκδικητής** Мьстител: поѹто нз оустѣ мнѣдноѹжщннхъ зѣловоѣж• вѣрннѣннхъ хѣ съврѣшаетъ хвалоу• не да лн пѣнѣемь разорнтъ врага н мьстѣннѣка мѣѣаца вѣлѣнн 229a (229a).

мьщати, мьщѣж, мьщѣшн *несв.* [5] **ἐκδικεῖν 1.** Отмѣщавам, наказвам: не себе мьштажштѣ възлюбеннн• нѣ даднтѣ мѣсто гнѣвоу 58d *Рим 12:19*. **2.** Защиѣтавам: томоу слава боу нашемоу мьштажштоуемоу свонхъ рабѣ вѣ вѣкѣ вѣкомѣ 69a (248c, 249d, 275d).

мьщѣннѣ, -га *ср.* [2] **ἄμυνα** Отъмѣщение: н мѣ оубо не сътворнмѣ ннѣсоже на мьщѣннѣ врата обнѣвѣшлѣаго нѣга 113a. ♦ сътворнтн мьщѣннѣ **ποιεῖν τὴν ἐκδίκησιν** Защита: а вѣ не сътворнтъ лн мьштѣннѣа нзвѣраннхъ свонхъ• вѣпнжштннхъ кѣ нѣмоу дѣнѣ н ноштѣ• н длѣготрѣпнтъ 69a *Лук 18:7*.

мѣдѣ, -н *ж.* [2] **χαλκός 1.** Мед (метал): аште гзѣыкѣ глаю ѹлѹн• н англѣкѣ• любѣвѣ же не нмамѣ• вѣхѣ тако мѣдѣ звѣнѣштн• нлн кѹмбаль зѣацага 122d *1 Кор 13:1*. **2. мн.** Медни монѣти: не сътѣажнтѣ мѣдн: нн сребра• нн злата вѣ поѣсѣхѣ вѣшнх 24d *Мат 10:9*.

мѣннтн, мѣнѣж, мѣнншн *несв.* [4] **λογίζεσθαι, σημαίνειν, λέγειν 1.** Означавам: повѣлѣѣаетъ же н апѣлѣ• за всѣ ѹлѣкѣ мѣтѣвоу дѣѣатн• а еже за всѣ мѣннтѣ• тако не тѣѣѣѣж за дроѹгѣ• нѣ н за врагѣ подобаетъ молнтн сѣ 152b. **2.** Смятам, считам някого за някакѣв: гѣрн бо вѣ врагѣ хѣѣтѣ мѣнѣтѣ сѣ 60d. **3.** Имам предвѣд (в пояснѣѣѣащ израз): да нзндетъ слово отъ страѣа вѣжѣга• на съврѣшенѣж любѣвѣтѣ нѣго• любѣвѣн же мѣнѣж тѣврѣдоѹжѣ непѣрѣсѣѣкѣаемоѹжѣ• мнѣгамн напастѣмн н мѣжкамн• вѣзѣ прнѣлнжѣащѣоѹжѣ 290a. **4. 1 л. ед.ч.** мѣнѣж **φημί** Мнѣсля, струѣа мн се (вѣмѣнатѣа дѣма): аште бо отъ своѣго оѹкѣрадѣшлѣага• такоу сѣмѣртѣтѣ прнѣста• апѣннѣа н сапѣнѣра• яже вѣ дѣанннхъ мѣнѣж• кольмн пачѣ нже отъ тоѹждннхъ 92b.

мѣнѣати, мѣнѣаѣж, мѣнѣаѣши *несв.* [1] Означавам: вѣнегда глати• сверѣпа естъ похотѣ зѣлаа• +мѣнѣеть гавлѣеть сѣ+ знаменаеть тако сама вѣзникѣши• тако днѣва вѣль ненадѣланѣ ннѣѣ (глоса) 155d.

мѣра, -ы *ж.* [11] **μέτρον 1.** Мѣра, мѣрка: неподобно естъ• н вѣскога неправды• поуште соугоубѣ мѣрѣ нмѣти• малоу н велнкж 161a. **2.** Граница, предел на възможностите: вѣннматн комоужѣдо тврѣдо снѣѣ потрѣбно естъ• а не вѣше мѣрѣ свонхѣ помѣшлатн чѣсо• нн дѣатн 81d. **3.** Правило, норма: любѣн бо безмѣвѣ... не хоце вѣсемь бесѣдовати нн съ цѣмьже ѡнѣдѣ• съврѣшенѣхѣ же мѣра сн естъ• оумрътвѣнѣшнхѣ сѣ мнроу 220c. ♦ вѣ мѣрѣ **συμμέτρος** С мѣрка, умерено: не тако зѣло бо• ѡмелемь сѣ нхѣ• да не боудеть• нѣ да сластьнынхѣ крѣмь себе ѡврѣгѣше• полѣштѣага оуды плѣти вѣ мѣроу• оудроуѣаемь 21b. ♦ без мѣрѣ **ἀμέτρος** Без мѣрка: егда бо без мѣрѣ науѣша глатн н пнтн: заповѣдѣ вжнѣ забѣша: н на ндоловѣснѣ оурнроуша сѣ 14c (13b, 161a, 161b, 161c, 162a (2)).

мѣреннѣ, -ѣ *сп.* [2] правдыноѣ мѣреннѣ **δικαιομετρία** Вѣрно, точно отмерване: такоже бо правдынтѣн сѣдѣтѣ• тако н правдыноѣ мѣреннѣ любнть вѣ 160d (160d).

мѣрнѣо, -ѣ *сп.* [8] **ζυγός, στάθμιον, μέτρον** Везни, теглилка: аште оправдыатѣ сѣ гла• вѣ мѣрнѣѣ безаконнѣ• н вѣ вѣртнштн ставнѣа лѣстѣна 161a *Мих 6:11* (161a (2), 161b, 161c (4)).

мѣрнтн, мѣрѣж, мѣрншн *несв.* [1] **μετρέϊν** Мѣря, измервам, отмервам: тож мѣроѣж ежже мѣрнтѣ• вѣзмѣрнтѣ сѣ вамѣ 162a *Лук 6:38*.

мѣрнѣѣ *нареч.* [1] **μετρίως** С мѣрка: да аште же сѣдравѣ естъ• моуѣнтѣ сѣ• лѣпотнѣѣ егдаже н немощѣноуѣеть крѣмнть сѣ мѣрнѣѣ 21c.

мѣсто, -ѣ *сп.* [59] **τόπος, χώρος, χώρα 1.** Мѣсто, част от пространства: отѣлоуѣаан бо сѣ• подобѣнѣ естъ пѣтнѣнѣ• отѣлетѣвѣшн своѣго гнѣзда• н на мѣсто отѣ мѣсто прѣкпарѣжштн 167b (2). **2.** Обитаемо, населено мѣсто: пакѣ молннн вѣхѣомѣ рѣчѣнтнмь прѣподобнѣнтнмь моудѣстоми вѣзвратнтн сѣ н жнтн вѣ мѣстѣѣ нашѣмь 5a. ♦ вѣ мѣсто *предл.* **а) ἀντί** Вмѣсто: довро оубо естѣ• вѣ нмѣннн мѣсто н сътѣжаннн• сжштнхѣ днѣсѣ нашнхѣ• а оутрѣ тоужднхѣ• оутѣшатн дшѣ скрѣвѣнтѣа 36b; **б) χάριν** Заради: блажѣщен вѣ лѣстѣтѣ вѣ• днѣлѣщен сѣ лнцѣмѣ вѣ пользѣ мѣсто 200c *Иуд 1:16*. ♦ прѣднѣннѣ мѣсто **πρωτοκλισία** Предно, почетно мѣсто: егда вѣзѣванѣ боудѣшн на пнрѣ: не сѣдн на прѣднѣннѣ мѣстѣѣ: еда чѣстѣнѣн тебе боудеть зѣванѣ нмѣ 12b *Лук 14:8*. ♦ датн мѣсто **а) δίδοναι χώραν, δίδοναι τόπον** Допусна, позволя: подвннѣмѣ сѣ оубо вѣзлюбленнн вѣсѣж снѣож• не датн мѣста обладатн намн• вѣрѣдоу зѣлѣа дрѣзостн 38d; **б) δίδοναι τόπον** Отстъпя мѣсто: даждѣ сѣмоу мѣсто тако да посѣдетѣ вѣше 119c *Лук 14:9*. (2a (2), 2b, 3d, 4c, 5d, 7a, 12b, 12c (2), 29a, 33d, 36c, 59a, 65a, 65c, 76c, 79a, 91d, 95d, 97c, 100b, 100c, 107c, 138a, 153a, 164d, 169c, 170c, 170d, 176c (2), 179d, 181b, 189d, 192d, 197c, 225a (2), 226c, 234a, 234c, 243b (2), 249d, 256b, 294a, 296b, 298d (2), 309b).

мѣстѣлнце, -а *ср.* [1] **χωρίον** Местенце: насаждение многа чужбствыа• яко въ малѣ етерѣ мѣстѣлнци• слоужителъ чинъ съвършажшта• посаждаеть въ ннхъ яко црѣлѣ блага и праведна• влчнѣго оума 159d.

мѣсѣць, -а *м.* [2] **μήν** Месяц, една дванадесета част от годината: слоушавъше же оученнѣа его: прѣвѣхѣомъ въ лаврѣ яко на дѣва мѣсѣца 4d (6b).

макѣкъ, -ын *прил.* [2] **τροφερός**; макѣктын и жнровѣнын **ἀβροδιαίτος** 1. *Прен.* Отстъпчив: сѣтън оубо дѣхъ• яко макѣкъ сѣъ• и не нмѣ обычаѣа съ жестокѣннн и зѣлѣннмъ дѣхмъ• отидеть отъ чловѣка таковоаго• и нщеть въселнтъ сѣ съ трѣпѣлнвѣннмъ 244b. 2. *Прен.* Лек, лесен, лишен от трудности: оуказаннѣе же пакѣ малотрѣбованнѣе прнѣмлющнхъ: подвнжѣннкъ: волщннхъ макѣкѣн и жнровѣноѣ жнтнѣ: и разоумѣнѣнша: и цѣломоудрѣнѣнша и съдравѣнша соуща 13с.

мѣсо, -а *ср.* [2] **κρέας** Месо, ястие от месо: бѣ во мнѣлно вндѣннѣ• мжжъ въсь осѣдѣвъ въ постѣхъ и трѣдѣхъ състарѣвъ сѣ• съ жнѣамн нграѣа• и мѣса скрѣнавѣнхъ жндѣвскъ въкоушѣа 180d (153с).

мѣстн, мѣтж, мѣтешн *несв.* [2] **θολωνεῖν** Смушавам, безпокоя: хотѣ во рѣвннѣжю свож мѣслѣ нзвѣстоватн• прнсно въ зѣлобѣ наченеть• и вѣннж гнѣваеть сѣ и ннѣ мѣтеть 120b. *Субст.* мѣтжштен **παρὰτόμενες** Тези, които смущават, безпокоят: добро оубо есть вѣгатн нѣнаказанѣнхъ пазкомъ• и сваросѣвѣтѣннкъ и мѣтоуштннхъ жтрѣнннн• и кромѣшѣнннн дѣнжанн 69d.

мѣтежь, -а *м.* [4] **ταραχή** Смущение, безпокойство: благън дѣхъ• вѣгаеть мнѣгословесѣа• яко мѣтежа всѣго и прнзрака кромѣ сѣ 223с (57d, 61с, 72с).

мѣдрнтн (сѣ), мѣдрѣж (сѣ), мѣдрншн (сѣ) *несв.* [2] *Субст.* а) мѣдрнмъ **ὁ ἐκφιλοσοφῶν** Този, който мѣдрува, размишлява: отъ оуна во въздросѣа мѣдрнмааго и наказѣмааго казанѣемъ• и оученнѣемъ гнѣемъ• до старѣстн и до матерѣства не оставнтъ въ 172d; б) мѣдрѣн сѣ **ὁ σοφίζόμενος** Този, който мѣдрува, размишлява: мѣдрѣн во сѣ без дѣла и гла слово• отъ неправѣды богатѣеть 102b.

мѣдрнѣ, -ѣа *ср.* [3] **φρόνημα** Високомерие: жродъ о сѣвѣ мѣдрѣъ• не дрѣжнмъ оубо възлюбѣннн соуѣтѣнааго сѣго мѣдрнѣа• нѣ паѣе съдрѣжнмъ оученнѣа дхоносѣнѣнхъ мжжъ• ѣже есть сѣмѣренѣомѣдрнѣ 102a. ♦ сѣмѣрено мѣдрнѣ **ταπεινοφροσύνη** Смирение, смиренѣст: вѣ-сѣмѣрено же мѣдрѣа• нѣсть блѣгопрнѣатѣнѣ вѣштн мѣтѣ 232b (145d).

мѣдрѣваннѣ, -ѣа *ср.* [4] **φρόνημα** Мѣдруване, мисленѣ: въ члцѣ во бжѣн нѣсть моудрѣваннѣа плѣтѣна• нѣ всн плодн дѣа спсѣннн 277b (47a, 225b, 296d).

мѣдрѣватн, мѣдрѣуѣж, мѣдрѣуѣши *несв.* [12] **φρονεῖν** Мисля, разсѣждавам: вѣшнннхъ нщѣтѣ• нѣже хѣъ есть• о десноуѣж оцѣ сѣдѣа• вѣшнѣа моудрѣштѣ а не земѣлѣнаа 284d *Кол* 3:2. *Субст.* не мѣдрѣуѣжен **οἱ μὴ φρονοῦντες** Тези, които не мислят, не разсѣждават (по определѣн начин): и не моудрѣуѣшннхъ снцѣ• отѣметѣнѣмъ• н

проклинаемъ• съ подлъпанъмин ересъмин 300с (20b, 37с, 56с, 100с, 187b, 297с, 299a, 301с, 301d (2).

мъдростъ, -н ж. [41] **σοφία, φρόνησις, φρόνημα, σοφισμα, τὸ θολερόν** 1. Мъдрост, премъдрост: довольльнѣ оубо• притъун днѣноуѣж сѣж моужж моудростъ• хоташинниъ подобити сѣ кротостн еж н безъловниъ 259с. 2. Измама, интрига: нага оума нашего прѣдъпоставниъ• ннѣсоже влачашта настоаштаго вѣка• ни кацѣхъ же хытростън нли мъдростън• нли православесъа 146d. 3. Книгата “Премъдрост на Иисуса, син Сирахов” от Стария завет: добрѣ же н мдростъ възвѣщаеть• не приоучан клѣтвѣ оустъ свонхъ• н наименованемъ стго не обтыкни сѣ 134b. ♦ съмѣренага мъдростъ **ταπεινοφροσύνη** Смирение, смиреност: нже оубо ѹжетъ сѣ прннмъ даръ оуцнтельства отъ ба• да бесѣдоуетъ съ съмѣреною мъдростнж• да н ѣнѣхъ съзндаеть 132d (15a (2), 33с, 38с, 54d, 55d, 58a, 60a, 70с, 77d, 79с, 96b, 99с, 103d, 105с, 132b, 143a, 143b, 147с, 152d, 158a, 165b, 186a, 200d, 208a, 241b, 241с, 242d, 249a, 252с, 253a, 253с, 255с, 288с, 291b, 297с, 298a).

мъдростънъ, -ын прил. [1] **σοφίας** Който се отнася до мъдростта: кто прмдръ н вѣднвъ въ вастъ, да явнть отъ добра жнтни дѣла своа въ кротостн мъдростънѣ 106d *Иак 3:13*.

мъдръ, -ын прил. [45] **σοφός, φρόνιμος, σοφίας**; съмѣренъ мъдръ **ταπεινόφρων** Мъдръ, разумен: неистовъно н даднтельно пнганьство: всъ же прнмѣшашан сѣ снхъ: не боудеть мъдръ 17a *Притч 20:1. Субст. мъдрын (ὁ) φρόνιμος, (ὁ) σοφός, ὁ πανοῦργος* Мъдрец, разумен човек; мъдрин (οἱ) **φρόνιμοι, σοφοί** Мъдрите, разумните хора: да не хвалнтъ сѣ моудрын мъдростнж своѣж• н снльнън снлою своѣж н богатън богатъствомъ свонмъ 96b *Иер 9:23* (3b, 16b (2), 26a, 55b, 58b (2), 58с (2), 60a, 84с, 89d, 95d, 102a (2), 102b, 102с (3), 102d, 106d, 120d, 122b, 136с, 141b, 141d, 142d, 146b, 158d, 165с, 173d, 175d, 176d, 194d, 208a, 219b, 220d (3), 224d, 241d (2), 245a).

мъдрѣство, -а ср. [2] **φρόνησις** Разсъдливост, мъдрост: такожде н солононъ нмѣл прѣкмъдростъ н мъдрѣство н антне срдца• н богатѣство бо н славж велнкж пауче всѣхъ ѹлкь• н тѣ женаин погыбе 42b (208a).

мъдрѣць, -а м. [1] **σοφός** Мъдрец: ннтъ же мъдрецъ реуче• не лѣни сѣ прнсѣшатн болен 215с.

мъдрѣ нареч. [1] **σαφῶς** Мъдро, разумно: нтъ пауче днвнмъ сѣ правдъноуемоу промъслъннкоу• мъдрѣ• н ненздручнѣ сжждъшю 119с.

мъжатн сѣ, мъжаж сѣ, мъжаѣши сѣ не св. [3] **ἀνδρίζεσθαι** Мъжествен съм, държа се като мъж: въ вниѣ не моужан сѣ: многы во погоуѣн вно 16d *Сир 31:29* (298b, 305b).

мъжеженъство, -а ср. [1] **τὸ ἀρρενόθελο** Съчетаване, събиране на двата пола: аште ли прнблжнтъ сѣ мъжѣство• женѣствѣ• възгорнтъ сѣ огнъ н пожъжетъ въсе• тако н словесъное мъжеженъство 40с.

мжжелювица, -а жс. [1] **φιλάνδρος** Жена, която обича мъжа си: да наоучатъ оуныиа•
мжжелювица бгытн• чадолюбца 51а *Тит 2:4*.

мжжъ, -а м. [114] **άνήρ 1**. Мъж, човек: мжжн праведнн да бждоутъ вечерашите съ товож
188с *Суп 9:21*. **2**. Съпруг: въ въхотѣннн зрака еа бгывтъ• колнко зъло прѣвелнкън
тъ мжжъ съдѣла н съгрѣшн боу• не тѣуъж въ прѣлюводѣанне въпадтъ• нъ н мжжа
еа оубнтн повелѣвъ 42а. ♦ мжжн кръвн **άνδρες αίμάτων** Кръвници, кръвопийци:
не погоубн съ неучстнвыннн дша моеа: н съ моужн кръвнн жнвота моего 26б *Пс 25:9*
(4б, 9б, 16б, 21д, 26б, 27а, 27д, 28д, 34д, 35б, 41а (2), 41д, 42а, 42б, 44с, 50д, 51с,
55а, 56а, 56б, 57а, 58б, 58с, 58д, 59д, 60а (3), 60б (3), 63б (3), 63д, 72б, 72с (2),
74а, 74с, 79б, 79с, 81д, 82с, 84б, 84с, 89б, 89с, 95д, 96с, 102а, 102с (2), 104с, 105а,
106д, 109с, 113а (2), 115а, 117б, 117д, 122б, 132б, 134б, 137а, 140д, 141б (2),
141с, 141д, 146б, 147б, 158д (2), 165с, 165д, 169с, 173д, 176а, 177а, 180д, 181б,
190с, 195с, 199а, 201б, 207с, 212д, 213с (2), 213д, 218б, 220д, 224д, 234а, 237а,
242д (2), 244б, 244с, 245а (2), 248д, 257а, 258б, 259с, 273д, 289а, 296б).

мжжъскъ, -ын *прил.* [3] **τοῦ άνδρός** Мъжки: не въ снаѣ косцѣ въсхоцетъ• нн въ
лыстехъ мжжъсцѣхъ благоволнтъ 218б *Пс 146:10*. ♦ мжжъска жена **γυνή άνδρός**
Омъжена жена: таростъ во гнѣва неоудръжкнъ• еже оскврѣннтн женоу моужъскж
50д. ♦ мжжъскъ полъ **ὁ ἄρρην** *Обр.* Мъжкото, едната от двете съставки на нещо
цяло: н такоже огнемѣтѣное каменне еже на въстоуынѣн горѣ мжжъскъ полъ н
женъскъ донелн далее естъ отъ себе: ннкакоже огнъ не жъжетъ 40с.

мжжъскы *нареч.* [2] **άνδρείως** Мъжество, смелост: тако оубо прнстжпнмъ къ благоумоу
вцѣѣ• н не хоудодшъствоуемъ нн о чемеже• нъ подвнгрѣмъ сѧ мжжъскы•
помннаюште наѣаное 185а (225с).

мжжъство, -а *ср.* [5] **άνδρεία, άνδραγαθία, ὁ ἄρρην 1**. Мъжество, смелост: аще во
хотѧн врѣменнкоу црѣстоу• мннга мжжъства показантъ• въ вранехъ н бѣдахъ• н
бѣдѣннхъ н печальхъ н волѣзнхъ• н ннштоже непъшоуѣтъ• всѧ прнлоуѣаѣца сѧ
емоу скръбн 296а. **2**. *Обр.* Мъжкото, едната от двете съставки на нещо цяло: н
также огнемѣтѣное каменне еже на въстоуынѣн горѣ мжжъскъ полъ н женъскъ
донелн далее естъ отъ себе: ннкакоже огнъ не жъжетъ• аште лн прнблнжнтъ сѧ
мжжъство• женѣствѣ• възгорнтъ сѧ огнъ н пожъжетъ въсе 40с (208а, 252с,
297а).

мжжъствынъ, -ын *прил.* [2] **άνδρεῖος** Смел, мъжествен: долбл оубо н мжжъствынъ н
вѣрннъ дшѧ естъ• по всѧкomoу образоу тантн таннж 135д. *Субст.* мжжъствынн
άνδρεῖος *Обр.* Този, който проявява храброст, смелост: мжжъствынн въ
неучстнн• оклеветаваетъ ннштаа 89с *Суп 13:30*.

мжка, -ы жс. [12] **βάσανος, κόλασις, πάθημα, τιμωρία** Мъка, мъчение, страдание:
любѣвн же мѣнж тврѣдоуѣ не прѣсѣкжемоуѣж• мннгамн напастьмн н мжкамн• възѣ
прнблнжжшоуѣж• н чада бжжа съврѣшаѣшж 290б. ♦ вѣчынаа мжка **αἰώνιος**
κόλασις Мѣстото на вечните мъки, адѣт: н сжштѣн въ гробѣхъ• оуслышатъ
страшнннн гласъ его• н нзндоутъ нелѣннвнн• въ благынхъ дѣлѣхъ• въ жнзнъ

в'к'у'т'ноу'ж' • а л'ѣннвннн н з'ълнн • в'т' мжкж в'к'у'т'нжж 84a (4c, 69d, 78d, 90a, 122a, 205c, 208a, 263a, 266c, 284c).

мжтнтн, мжщж, мжтишн *несв.* [3] κλονίζειν, ταρασσειν Смущавам, вълнувам, тревожа: подобне во внд'ѣнннн жен'скааго • на'в'нет'т' мжтнтн срце в'акоу' • н от'т'р'ъзатн оу'ма от'т' безм'т'в'к'л 43b. ▣ мжтнтн с'л ταρασσεισθαι Смущавам се, тревожа се: нде оу'бо о'бразом' х'однт'т' в'лвк'т' • о'баве в'т'соу'е моу'тнт'т' с'л • с'т'кр'ывае'т' н не в'ѣст'т' ко'моу' с'т'внрае'т' га 32b *Пс* 38:7 (44b).

мжт'н'т', -ын *прил.* [2] θολερός, θολώδης 1. *Обр.* Мътен, нечист: в'т'не'м'ѣм'т' оу'бо тв'р'д'ѣ' • е'да к'т'гда напо'н'м'т' в'р'ѣж' сво'ж' о'строу'енне'м' мжт'ном' • ка'ц'ѣм' лю'бо бла'ж'ном' 153a. 2. *Прен.* Неясен, объркан: е'анко пло'да не'с'т'вр'ьше'на • не прнн'м'е'т' от'т' роу'к'т'ы т'во'е'га • ко'льмн па'че мо'лант'в'ж' мжт'н'ж' не'ро'дн'м'ж 171b.

мжч'енн'к'т', -а *м.* [3] μάρτυς Мъченик: е'анко на'с'т'ы'шьше с'л ст'го д'ха • о нем'т' в'есе'лат'т' с'л • нже о ап'л'ѣх'т' н пр'ц'ѣх'т' • н м'н'ц'ѣх'т' • н с'т'вр'ьшеннн под'вн'ж'ннцн • нже го'ненннн скр'ъ'внн н моу'к'т'ы в'есе'лне м'н'н'а'хоу' 266c (180b, 182b).

мжч'енн'е, -га *сп.* [4] κόλασις, βασανιστήριον Мъчение, наказание: сн оу'бо подо'бае'т' с'т'гла'даватн моу'чен'н'га • та'же жнд'оу'т' гр'ѣш'н'т'нх'т' • н не разлн'ватн с'л в'т' см'ѣ'ѣ' • н гла'омлен'нх'т' 206b. ♦ га'ма мжч'енннн в'к'у'ч'нааго βόθρος κολάσεως М'ястото на вечннте м'ѣкн, ад'ѣт: не подо'бно е'ст'т' оу'бо • до'бр'ѣ с'м'ыслаш'тнннм' от'т' вра'ж'д'ьнн'ка во'дн'ном' бы'тн' • да не с'ь нн'м' в'ь га'моу' мжч'енннн в'к'у'ч'нааго в'в'ал'га'т' с'га 25b (106b, 205d).

мжч'ит'ель, -га *м.* [6] τύραννος, βασανιστής, δήμιος 1. Мъчител, палач: н разгн'ѣ'ва'в'т' с'л пр'ѣ'даст' н мжч'нтеле'м'т' • до'нде в'ъз'даст'т' все дл'т'ж'т'но'е 149c *Мат* 18:34. 2. Тнраннн, владетел: мн'озн мжч'нтеле с'ѣ'дош'л на т'л'л'ах'т' • не'за'ап'ѣ'ем'т'н же оу'в'л'зе с'л в'ѣн'ц'ем'т' 104c *Сир* 11:5 (44b, 99b, 256c, 279c).

мжч'нтн, мжч'ж, мжч'ишн *несв.* [9] κολάζειν, βασανίζειν, τυραννεῖν, κολαφίζειν, ταρασσειν М'ѣча, изм'ѣч'вам: поу'то нз оу'ст'т' м'ладноу'ѣ'щнннх'т' з'т'ло'во'ж' • в'ѣр'н'т'нх'т' х'т' с'т'вр'ьшае'т'т' х'вал'оу' • не да лн п'ѣн'е'м'т' разорнт'т' вра'га н м'ст'ьнн'ка мжч'а'ца вельмн 229a. // Наказ'вам: не'в'ѣр'ьна во ве'щ' е'ст'т' паст'ы'рю • от'т' ов'ѣ'ць ст'раст'ь прн'ятн как'ж • па'че же моу'ченн б'жд'оу'т'т' за л'ъж'к' нх'т' 277a. ▣ мжч'нтн с'л κολάζεσθαι Изм'ѣч'вам се: к'т'т' то'моу' срце мжтн'мо • мжч'нт'т' с'га л'ко мжч'нтел'т'ы • т'л'ж'оу'шт'ем'т'т' ε с'ѣ'мо н с'ѣ'мо 44b (3d, 21b, 115b, 182b, 186c, 262b).

мчр'нн'т', -а *м.* [1] Αἰθίοψ Етнопец: а'ще пр'ѣ'м'ѣнн'т' мчр'нн'т' ко'жж • то н м'гы з'т'лоу'ѣ'ж' волю нашж 306d.

мчро, -а *сп.* [8] μύρον Мнро, благо'во'нно мас'ло: не строн'т'т' во с'л см'рад'т' с'т' вон'е'ж' • нн з'т'ла вон'ѣ с'т' мчро'м' 169d (57b, 92b, 238b (2), 292d (3)).

мироносець, -а м. [1] ὁ μίροφόρος *Обр.* Мироносец, този, който носи миро: вѣжатъ смрада лѹкогрѹзѹца• н прѣблнжжѹтъ сѧ мѹроносецн• н сладорѣкѹнѣк• нздригаштннмъ слово благо• н нстагажштннмъ словеса гнѧ прѣкѹнста 38а.

Н

н [21] πεντήκοντα, ν´ 1. Числен знак за *числ. бр.* петдесет: овн нхъ прѣшѹдѹше съто лѣтѹ• вѣ безмѣвнн жнвѹше: ѡтѣ н тѣ н ѧ тѣ лѣтѹ: н не нсходѹще отннѹдѹ нз лаврѹы 3с. 2. Числен знак за *числ. ред.* петдесети: н ∴ ѡ томѹ ѳже не хѹлнтн 110d. // В състава на сложно *числ. ред.*: нд ∴ о томѹ ѳже не завндѣтн 118b (112d, 114с, 116b, 120а, 121d, 123с, 125с, 127b, 301b (7), 301с (3)).

навестн, наведж, наведешн св. [8] ἐπάγειν, ἐπιφέρειν *Насоча:* не съмѣнмъ всемъ надѣятн сѧ• нлн велѹмоѹдрѹватн о снлѣ• нлн о крѣпѹстн дѣла вашѹго• да не клѹтѹгы оѹтѹврѣждѹщаго плѣтѹ мѹшыща своѳа на сѧ наведемъ 218d. // Изпратя, низпосла: всѧко кѹде н зѹлаа ѳже намъ наведе вѣкѹнѣн• нз-д-роѹкѹы нашѳа нзѹметѹ 173а. *Субст.* наведѹн ὁ ἐπαγαγών *Този,* който е изпратил, низпослал нещѹ: добро во н зѹлоѳ рѹеѹ отѣ га• н наведѹн на вѹы зѹлоѳ• тѣ наветѹ вамъ вѣкѹноѳ весельѳе 173а (117d, 173а, 244с, 266d, 306d).

наводнтн, навождж, наводншн *несв.* [20] ἐπάγειν 1. Добавям, прибавям към нещѹ казано: н тнмоѳѹѹ• вѣдовнца ѹтн нстовѹнѧ вѣдовнца• н наводнтѹ• а нстаѧ вѣдовнца• н оѹедннѧаа• оѹпѣва на га 51b. 2. Причинявам, създавам: добро оѹбо зѹло н пользѹно дшн• ѳже крѣпѹко трѹпѣтн вѣ скрѣбн• нлн отѣ ѹлѧ нлн отѣ вѣсѣ наводнѹнѧа 62b. 3. Насочвам, отвеждам: ѹлстоѳ во вндѣннѳ• пжтѣ ѳстѣ на дѣканнѳ навода 50с. // Изпращам: промѹслѹннѧкѹ во дшѣ нашнхъ• гѣ скрѣбнн оѹнѹшннѣ нашѳн• наводнтѹ ѳко хѹтѹрѣ врачѹ н трѹпѣкаѧ жеженнѧ прѹтнвоѹ ѳзн прнносѣтѹ 263с (10а, 11b, 11с, 14d, 33d, 40d, 47с, 48d, 56b, 60b, 70а, 117b, 144b, 213d, 275d, 291с).

навоѹѳѹвѣ *прил.* [1] Ναβουθῆ *Навутеев,* който е на Навутей: ахѹвѣ же прѣстѹплѹ запѹвѣдѣ смѣж• похѹтѣ вннѹградѹѹ• навоѹѳѹѹѹѹѹ 156b.

навѹкѧтн, навѹкѹж, навѹкѹешн св. [1] μανθάνειν *Свикна,* привикна: дроѹзѣ же сѣднтѣ не прнѹстн сѧ• ѳда кѹгда навѹкѹешн пжтн ѳго 60b *Притч* 22:25.

навѹкнжтн, навѹкнж, навѹкнѣшн св. [12] μανθάνειν, εἰώθειν 1. Науча, разбира, поуча се: не подобнмъ сѧ соѹѳѣтѹнѹнмъ• рѣвѹннѹкомъ н пѣрѹннѹкомъ• навѹкѹше отѣ бжѣствѹнаѧѹ ѹаннѧ вѣдѣ рѣвѹннѧ 121b. 2. Приуча се, свикна: отѣнмѣте зѹлобѹы отѣ дшѣ вашнхъ• навѹкнѣте добро тѹѹорнтн 117b *Ис* 1:17 (50а, 70а, 78b, 100с, 166b, 188b, 218d, 236d, 260а, 286d).

нагоѹа, -ѹы ж. [1] ὑμνωσις *Обр.* *Голота:* сѳго прѣпоѧасннѧ доброѹѹо хѣ своѣж цѣркѹѹѹ ѹблѣѹе: покрѹѹаѧа наша порѹкѹы: н бѹѹѹшѹѹѣж намъ отѣ адмѧлѧ прѣстоѹплѣннѧ нагоѹѹ 8с.

нагъ, -гын *прил.* [12] γύμνος Гол: мжжъ правдынь пн вно: н оупн сѧ: н леждаше нагъ 16b. // *Обр.* нн їмамъ въ оумѣ страшнааго дъне сѧдынааго. въ нѣже нази тавленн станемъ прѣдъ сѧднеѣж. къждо за сѧ отъвѣщаваа 106a. *Субст.* γυμνός Гол человек: аще виднши нага• то одѣван• н отъ ближннхъ своѣхъ не прѣзъри 210d *Ис* 58:7 (111c, 146d, 193c, 199a, 199c, 212a, 235b, 252d, 269b).

надежда, -ѧ *ж.* [5] ἐλπίς, πεποίθεις, δόκωσις Надежда, упование: н ннѣтоже непысоуѣтъ• всѧ прилоуѣаѣшѧ сѧ ѧмоу скръбн• надеждеѣж съновнднааго ѧмоу црста 296a (6d, 84b, 103b, 283b).

надеждынѣ *нареч.* 1] πεποιθότως Надявайки се, вярвайки: подвнгрнѣмъ сѧ теши правѣ н надеждынѣ• да постнгрнемъ• въздаждѣж въшьнааго зъванѣа о хѣ 251d.

надъньнъ, -гын *прил.* [1] ἐπουράνιος Небесен: н въше оума съвътоупленн• прѣсвѣтлааи лоуѣааи• незнаемън блаженън прикладъ въ бжѣтвънѣнши подовъти надеѣннхъ оумъ• равнн во ангилъ такоже бжѣе слово реѣе бждемъ 269a.

надѣятн сѧ, надѣѣж сѧ, надѣѣшн сѧ *несв.* [27] ἐλπίζειν, πείθεσθαι, θαρρεῖν Надявам се, възлагам надежди: не надѣнте сѧ кнѧзихъ снхъ ѧлѣскхъ• въ ннхъже нѣсть спсннѧ 216d *Пс* 145:3. *Субст.* надѣѣн сѧ ὁ πεποιθός Този, който се уповава, разчита на нешто: надѣян во сѧ на богатѣство свое: тѣ падеѣтъ 27c *Притч* 11:28. ♦ не надѣятн сѧ ἐξαπορεῖσθαι Губя надежда: тако по прѣмнооу отаготѣхомъ паѣе слѧты• тако не надѣятн сѧ намъ• н жнвотѣ 64a 2 *Кор* 1:8 (26c, 27b, 33a, 46c, 55d, 126d, 128a, 165c, 177c, 178c, 181d, 216b (2), 216c, 216d (2), 217a (2), 217d (2), 218d, 219a, 257d, 296b).

назорѣннъ, -а *м.* [1] Ναζωραῖος Назорей: не слъшѧ ли о самѣонѣ назорѣннѣ• съ ннмъже дхъ гнѣ хождааше 41d.

назирати, назираѣж, назираѣшн *несв.* [2] κατοπτεύειν Следя, дебна: поношенне во намъ ѣсть велне... подъ длъгъмъ сѧштемъ намъ тѣмааи длъгъ• тоуждннхъ грѣхъ пытати• н назирати 107d. *Субст.* назираѣшн οἱ κατασκοπούμενοι Тези, който следят, дебнат: комоу сннн оун: не прѣбываѣшннмъ ли въ внѣ: не назираѣшннмъ ли кѣде прѣве бѣываѣтъ 16d *Притч* 23:30.

назнаменати, назнаменаѣж, назнаменаѣшн *св.* [1] σημαίνειν Посоча, обознача: назнаменахомъ бо всѧ ѣресн• отъ хѣа пришьствѣа до нгынѣ• да н въи тако отъ змнѧ храннте сѧ отъ ннхъ 298d.

назорьнъ, -гын *прил.* [1] φοβερός Страшен, ужасен: реѣе ѧлко аще съвѣжешн на землн• бждеѣтъ съвѣзано на нѣсхъ• да н твора безъ обѣшннѧ ли възбранѧа• ли нзмѣтѧа• назорьнѣ нмашн веѣцъ 275c.

назорѣн *м. мн.* [1] ναζωραῖοι Назаряни (ерес): съ подѣψангымн ѣресымн... нхъже нмена сѧтъ сн• ᾶ снмоннанн: β̄ менадрнанн: γ̄ сатѣорнанн... н кнрѣнтнанн: ϕ̄ назорѣн: ἱ̄ анвонѣн 300d.

назърѣти, назърѣж, назърнши св. [1] παρατηρεῖν Следя, наблюдавам: аште бо безаконна назърнши гн• гн кѣто постонѣ 101b Пс 129:3.

наимьникъ, -а м. [6] μισθωτός Наемник, наемен работник: пастырь доврѣн дшоу своѣж за овьца полагаѣтъ• а наинникъ н не сѣин пастырь• виднѣ влѣка градоуца• н оставляѣтъ овьца н бѣгаѣтъ 278с Иоан 10:12. ♦ наиньникъ онднннѣ μισθιος αὐθμερινός Надничар, наемен работник, който всеки ден получава надница: н ѿовѣтъ• оубо не напастѣство ѣсть жнтѣе члче на земан• н тако наинника онднннѣна жнзнь его• аште бо напастѣство ѣсть жнтѣе члкоу на земан 174d (68с, 276а, 278с (2)).

наиньнучъ прил. [1] τοῦ μισθωτοῦ Който принадлежи на наемния работник, наемника: да не облажеть мьзда наинннча оу тебѣ 261с Лев 19:13.

нантн, нандж, нандешн св. [11] ἐπέρχεσθαι, εἰσέρχεσθαι, παραγίνεσθαι 1. Дойда, споходя: тако бо нандѣтъ на нь обнлѣ благодѣтѣ стаго дѣа 80b. 2. Нападна: нашѣдѣшемъ бо нзмалантомъ: нашн лаврѣк... н всѣа цркѣвннѣна свѣщеннѣна сѣсоудѣ разграблѣшемъ: мѣнозн оцн авнѣ отѣбѣгоша 3с. 3. Попадна, натѣкна се на нещю: аще кое острогнѣвѣе нандѣтъ• абы дѣхъ стѣн вѣстѣжнтѣ• не нмѣ мѣста чнста• н нцѣтъ отѣстѣнтн 243b. 4. Обр. Стѣпя, поема по пѣтя: на пѣтн нечѣстнвннхъ не нандн• оуклонн сѣ отѣ ннхъ н кромѣ ндн 91d Притч 4:14. 5. Обхвана, обзема (за чувство, състояние): аште лн н скрѣбѣ нандѣтъ тебѣ некрѣнааго радн• прнннн ж тако н свож а не тоуждж 75d (51а, 59b, 61d, 84d, 177с, 255с).

наказаннѣ, -та ср. [15] παιδεία Наставление, поучение: ты же възненавндѣ наказаннѣ мое• н възврѣже словеса моя възпѣтъ 133а Пс 49:17. // Наказание: не отѣрѣн младеньца отѣ наказаннѣа• тако аште бнешн жѣзломъ не оумьреть 173d Притч 23:13 (11а, 131d, 139а, 143b (2), 143с, 159с, 173с, 173d, 174а (2), 174d (2)).

наказатн, накажж, накажешн св. [9] παιδεύειν Поуча, посѣветвам: благын же нашъ влѣа: хотѣ дѣломъ ны наказатн• прѣвѣ• самъ постн ста 22с. // Накажа: кажа наказа мѣ гѣ• сѣмьрѣтн не прѣдасть мене 174с. ▣ наказатн сѣ παιδεύεσθαι Поуча се, взема си урок: накажѣмъ сѣ оубо не похотѣватн• аште бо толнцн мѣжн женамн падоша• како мѣ немощннн сѣ свонмъ паданнемъ мнмоходаште нзѣгнемъ 42а (11а, 41d, 111d, 159с, 174с, 298b).

наказатн, наказаж, наказаншн несв. [8] νοουθετεῖν, παιδεύειν Наставлявам, поучавам, съветвам: н блжннн павлѣ прнсѣлааа наказаетѣ• молю вѣ оубо братнѣ штедротамн блжнннн• прѣдѣставнтн тѣлесѣ ваша жрѣтѣж жнвж стю оугодѣноу боу 51а (22с, 138d, 172d, 173с, 173d, 230а, 249а).

накладатн, накладаж, накладаншн несв. [1] ἐπιστιβάζειν Трупам, слагам върху нещю: не сварн сѣ сѣ члкомъ гжычнномъ• нн накладан на огнѣ его дрѣвѣ 120d Суп 8:4.

наколо, -а ср. [1] ἄκμων Наковалня: станѣмъ оубо тврѣдн• тако наколо бѣемн 182b.

накръминти, накръмилиж, накръминши св. [1] **τρέφειν** Нахраня: страниенъ во вѣхъ рече и въведосте мѡ• възаалъкахъ• и накръминете мѡ 214b *Мат 25:35*.

належатн, належж, належнши не св. [1] **ἐπικεῖσθαι** Притеснявам, измъчвам: и нѡвтъ дроугомтъ свонмтъ глетѣ на мѡ• не стѣдашти сѡ належнѣ мѡнѣ 72d *Иов 19:3*.

наложенни, -та ср. [1] **ἀνάθεμα** Това, което е обречено за някого, върху което тегне клетва: ахаръ же прѣстѣпннкъ законоу и заповѣди вѣвтъ• оукраде отъ наложенниа ѱелнж и изкъ златъ 91b.

наложитн, наложж, наложнши св. [1] ржкж наложитн на оуста своа **χεῖρα ἐπιτιθέναι ἐπὶ τῷ στόματι σου** Замълча: и аще есть ражмъ въ тебѣ• отъвѣщан братовн• аще ли нн• роукоу наложи на оуста своа 196c *Сир 5:14*.

налацатн, налацаж, налацаши не св. [1] **ἐντείνειν** Прен. Напрягам сили: сего ради налацѣн спѣн црѣтвоуи• истинны ради и кротости и правды 139b *Пс 44:5*.

наинсатн, наинсаж, наинсаши не св. [1] **ἐννεύειν** Давам знак: наинзаган окомъ съ лестыж• съвнраетъ мжжемъ печали 141b *Притч 10:10*.

нанесенни, -та ср. [2] **ἐπιφορά** Получаване: и ѡгдаже бевѣстѣ едно отъ члкъ постраждемъ• авѣ сжштага отъ ба славы• нанесенѣ помыслимъ 144b (141a).

нанестн, нанесж, нанесши св. [2] **ἀποφέρειν, ἐπιφέρειν** Причиня, предизвикам: ахаръ же прѣстѣпнъ заповѣдъ сыж• похотѣ вноградоу• наоттѣвоу• и правдыннка же оубо оубн• себе же и домовн своемоу нанесе смрътъ погыбѣлъ вѣчнѡуиж 156b (229c).

наннѡннкъ, -а м. [1] **ὑποκριτής** Лицемер: чѣто мѡ нскоушаете наннѡннцн• покажитѣ ми цѡтж кннѣсѣнжж 81a *Мат 22:18*.

наноситн, наносж, наносши не св. [8] **ἐπιφέρειν, ἐπιφέρεισθαι** 1. Добавям, прибавям към нешо казано: и наковъ• грѣдынмъ гѣ протнвнть сѡ• смѣкрѣннмъ же даѣтъ благодѣтъ• и наноснть• смѣкрнѣ сѡ оубо подъ крѣпкѡж роукож бжжж• да вѣ възнесѣтъ 99b. 2. Вземам със себе си: не съннскаган съвѣстѣ• тако пришьльць есть на земан• ннѡсоже во наносѡ• врѣменьнаго вѣкѡ• авѣ есть тако нетѣлѣщннхъ желаетъ 192a. 3. Причинявам: ѡже во рѣвеньемъ и завнстыж• и всѣмъ безаконнѣмъ жнтн• авѣ тако гнѣвъ и смрътъ отъ га самн на сѡ наиснмъ 203c (45c, 56c, 60d, 108d, 216d).

наносъ, -а м. [1] **ἐπιφορά** Пристъп на чувство: аште ли въспротнвнши сѡ скрѣбѣнѣнмъ наносомъ• и ннѣхъ зазвраѣши• нѣ вѣсн тако велѣннж бжжж протнвнши сѡ 75d.

нападатн, нападаж, нападаши не св. [2] **ἐμπίπτειν, ἐπιρρίπτειν** Нападам, нахвърлям се: лютѣн съ и оунѣннѣн вѣстѣ• и съпоспѣшннкъ и сжпржжннкъ естѣ дѣоу печали• и зѣло тажжкѣ• нжѣ въ шестѣн члкъ нападаѣтъ ѡрѣнорнзѣн 65a (57d).

напасти, нападж, нападиши *св.* [6] ἐφίστασθαι, ἐπιπίπτειν, ἐμπίπτειν, ἐφέπειν, ἐπιβαίνειν **1.** Нападна, връхлетя: егда во риекоуѣ мнрѣ н оутврѣждиеннѣ• тѣгдаже вѣнезапѣ нападетъ нхѣ гоубнтелѣ 82b *1 Сол 5:3.* **2.** Прен. Обхвана, обзема (за чувство, състояние): въ еднно во възгаголетъ гъ• а въ вѣторое съннѣмъ• іако се егда нападетъ страхѣ въ ноштѣ 179c *Иов 33:15* (107a, 124d, 188d, 227a).

напастовати, напастоуѣж, напастоуѣши *несв.* [1] напастоуѣмъ πειραζόμενος Който претърпява беда, нещастие, зло: не непѣштоуѣн вѣсеіа скръбн за грѣхѣ находаштѣіа на члкъѣ• сжтѣ во етерн оугаждѣжше боу н напастоуѣмн 124a.

напастъ, -и *жс.* [25] πειρασμός, συμφορά **1.** Нещастие, беда: вѣлннѣ оубо дшѣ н добѣ сконство естѣ• еже не отѣчѣаати сѣа въ кацѣхѣхѣ любо напастехѣхѣ 67a. **2.** Изкушение, грях: вѣднѣте молнѣте сѣа да не вѣннѣдете въ напастѣ 174d *Мат 26:41.* ♦ творащен напастѣ оі ἐπηρεάζοντες Тези, които причиняват нещастие: добро творащѣ ненавнѣдѣштннѣмъ васѣ• н молнѣте за твораштѣіаіа вамѣ напастн н нзгонаштѣ вѣ 123b *Мат 5:44.* ♦ без напастн вѣтн μὴ πειράζεσθαι Оставам неизкушен: аште бо напастѣство естѣ жнѣтѣ члкоу на земнѣ• то како естѣ въ напастѣствѣ сжштн без напастн вѣтн 174d (4d, 25b, 32c, 59b, 61d, 62b, 62c, 175a, 178b, 182a, 183d, 184a, 189a, 197a, 227b, 244c, 247a, 262c, 264d, 290b, 296b).

напастъновати, напастъноуѣж, напастъноуѣши *несв.* [1] *Субст.* напастъноуѣмън о πειραζόμενος Този, който е поставен на испытание, изкушаван: вѣдѣтъ съ тѣштѣславлннѣ• зѣкло многозрачѣнѣ естѣ а не тѣнѣкѣ• н не въ скорѣкѣ• н сѣмѣмъ напастъноуѣмънѣмъ постнзѣмъ 94d.

напастѣство, -а *ср.* [3] πειρατήριον Испитание: аште бо напастѣство естѣ жнѣтѣ члкоу на земнѣ• то како естѣ въ напастѣствѣ сжштн без напастн вѣтн 174d (2) (174d).

напастѣствовати, напастѣствоуѣж, напастѣствоуѣши *несв.* [1] *Субст.* напастѣствоуѣмъ Този, който е претърпял нещастие, зло: аще въ вѣдѣхѣхѣ внѣдѣтъ кого• вѣсплачѣтѣ• аще +напастѣствоуѣмѣк+ обнѣднѣк прнлоуѣнтѣ сѣа роукоу подастѣ (гласа) 198d.

напаіати, напаіѣж, напаіѣши *несв.* [4] ποτίζειν, ἄρδεύειν, μεθύσκειν **1.** Давам на някого да пие: аште алѣчѣтѣ врагѣ твон кръмн н• аштѣ лн жаждѣтѣ напоіан н 115c *Притч 25:21.* **2.** Поливам (земя): іакоже бо земліа сѣгода напаіѣма: чнсто вѣсѣбаное въ ню сѣмѣ: съ прнвѣткомѣ въздращѣтѣ 15d. // *Обр.* н чрѣстн без възврата сжщѣ въ ѣдолѣхѣхѣ сѣмѣреномоудрѣіа• мнѣжащн бжстѣвнѣжж пѣшеннѣжж• браздѣ напаіѣмѣнѣа отѣ одѣждѣнѣіа снснаго• н жеводатнѣа дѣа 220b. *Субст.* напаіѣан о ποτίζων Този, който дава нещо за пиене: прѣкѣ оубо прѣ амѣбакоуѣмѣ лютѣк рече напаіѣштѣюмоу нскръгнаго своего прѣтѣчѣеннѣмъ грѣзѣномѣ 109b *Ав 2:15.*

напнсавати, напнсавѣж, напнсавѣши *несв.* [2] ἐπιγράφειν, ὑπερβάλλειν **1.** Приписвам, обяснявам нещо с някаква причина: отѣстѣплѣн сѣмѣ отѣ ба• н своен снлѣ напнсавѣіа нсправленнѣіа• іакоже бо вѣстѣплѣн на паоуѣннѣж• ннзѣпадѣ съннѣдетѣ

долоу 219а. 2. *Обр.* Вписвам: си во ιαζια егда стоуденж и невѣрному овриати дшоу: блгны етерь воложитъ въ нж вныи• напнсаваетъ бо въ оумѣ υρηνорнзѣцоу• старостъ дългоу: и немоштъ тѣлоу 22d.

напнсати, напншж, напншешн *св.* [1] ἐγγράφειν Припиша, сметна за: нѣ нѣтоже не уждн сѧ• ни безоумниа понмты напнсан ми прѣмѣненнж• нѣ пауче да прииметь похваальноуж странж 137d.

напълнѣти, напълнѣж, напълнѣшн *св.* [15] ἐμπιπλάναι, πιπλάναι, μεστοῦν, πληροῦν, πληθύνειν Напълня, изпълня: подобно бо гѣ рече есть црѣтво несною• неводоу вѣвржженоу въ море• и отъ въсего рода съвѣрвѣшю• екоже егда напълнн сѧ• нзвлѣкъше на краи 204с *Мат 13:48. Обр.* тако насѣти дшѧ тѣшѧ: и дшѧ αλγοῦσα напълнн благъ 12b *Пс 106:9* (61с, 70b, 94а, 106b, 134b, 139а, 195с, 211а, 222а, 222b, 222d, 267b (2).

напълнѣти, напълнѣж, напълнѣшн *несв.* [3] ἐμπιπλάναι, ἀποπληροῦν Напълвам, изпълвам: и такоже море не напълнѣеть сѧ приемля множество рѣккы: тако желанне сребролюбниа: не испълнѣеть сѧ трѣбованнн 23а. // *Обр.* егда бо неѣлѣннн• и бесѣмрътнн бждемъ• видимаго ба тавленниа• прѣтѣ видѣннн напълнѣемн• тавленнѣмн нѣ зарѧмн обьзарѧжше 268d (232b).

напонтн, напоиж, напоишн *св.* [5] ποτίζειν Дам на някого да пие: вѣзаалѣкахъ сѧ и дасте ми іастн• вѣждадахъ и напоисте мѧ 212а *Мат 25:35. // Обр.* вѣнемѣмъ оубо тврѣдѣ• еда кѣгда напоимъ вѣрѧж свож остроуеннемъ мѣтномъ 153а (111с, 228с, 286а).

напослѣдѣтъкъ *нареч.* [2] ἐπ' ἐσχάτων Накрая: не припадан въ сварѣ• да не раскаишн сѧ напослѣдѣтъкъ 72с *Притч 25:8* (172d).

направѣти, направѣж, направѣшн *св.* [1] ἐφιστάναι Насоча: не направн оубо твоего ока къ неи 47с *Притч 9:18*.

направляѣти, направляѣж, направляѣшн *несв.* [2] ἡνιοχεῖν Рѣководя, направлявам: воудн направляемъ блгдѣтѣж• не състѣпн съ правааго пѣтн 54b. ▣ направляѣти сѧ κατευοδοῦσθαι Постѣпвам съобразно определени норми: приемлян мѣздоу въ надра бес правды: не направляеть сѧ на пѣтн 26а *Притч 17:23*.

напрасннѣтъ, -ѣн *прил.* [1] ὀξύχολος Раздразнительен, избухлив: англѣ бо лоукавѣнаго дѣла• прѣже въсего• напрасннѣтъ есть• и гнѣвѣлнѣтъ• и безжменъ 129с.

напрасннѣ, -ѣа *ср.* [3] ὀξύχολία Избухливост, раздразнительност: се оубо дълготрѣпѣ жнветъ• съ нмѣшнннн• вѣроу всж цѣлоу• а напрасннѣ безоумно есть 244а (243с, 297b).

напраснодоушѣнѣтъ, -ѣн *прил.* [2] ὀλιγόψυχος Раздразнительен, избухлив: трѣпѣвѣ мѣжж мнотъ въ мѣдростн• а напраснодшѣннн крѣпокъ безжмѣль 242d. *Субст.*

напраснодоушыньгын ὁ ὀξύθυμος Този, който е гневлив, спривав: напраснодоушыньгын• тврѣднѣтъ ве-сѣвѣта 60а *Притч 14:17*.

напрасньгъ, -гын *прил.* [5] *προπετής, ταχύς, κατασπεύδων* 1. Прибързан, необмислен: аште виднши мѣжа напрасна въ словесеχъ• разоумѣван іако оупѣванне нматъ пауе его• везоумъгынън 56а *Притч 29:20*. 2. Дързък, безочлив: сн сѣтѣ неоудръжаште сѣ• некротъци• неблаголубъци• прѣдатеље• напрасни• възносѣлнви 57а 2 *Тим 3:4*. 3. Разгорещен, разпален (за спор): рѣвнне натѣштѣно въжагаеть огнь• н сварѣ напрасньгъ пролнваетъ крѣвь 120d *Сир 28:13*. *Субст.* напрасное ὀξυχολία Раздразнителност, избухливост: виднши лн іако трѣпѣлье• сладъко естѣ пауе меда• н благопотрѣбно гю• а напрасное горько н непотрѣбно естѣ 243с (243b).

напрасньство, -а *ср.* [1] Раздразнителност, избухливост: игда бо +напрасньствомъ+ острогнѣвнми къ комоу прнстоупнѣтъ• нли горестыж• іавѣ таковън въ члцѣ естѣ (гласа) 129с.

напрѣсокъ, -а *м.* [1] ἐπιστήθιος Любимец, довереник: вѣдн іако нванъ хѣтъ прѣа• чнстѣн гнѣ вѣстѣннктъ• н нванъ напрѣсокъ гнѣ• егоже н люблше нѣтъ іако чнста 253с.

напрѣждь *нареч.* [1] ἐπὶ τὰ πρόσω Напред: а завнднмън• напрѣждь спѣеть гми покрѣваемъ 118с.

напъ, -а *м.* [1] ὁ μισθίος Наемен работник, наемник: пауе же н напа вѣроуннва прнметѣ сѣдъ• влѣкоу расхѣщаѣщѣ стадо его н распѣждаѣщѣоу 247d.

напъсаннѣ, -та *ср.* [4] ἐπιγραφή, ἱστορία, ὑπογραμμός, ὑποτύποις 1. Надпис: н гла нмѣ• чѣн естѣ образъ н напъаннѣ 81b *Мат 22:20*. 2. Разказ, история: напъсаннѣ бо еже о лотовоу дѣщероу: волеж прѣмнноу 17d. 3. Пример, модел за подражание: іакоже блственое напъаннѣ въ стѣнхѣ кѣннгахѣ въψа сѣ н сарефоннскага въдовница• цѣломѣдрнемъ н страннолюбнемъ 49d. // Структура, модел: іакоже зѣданнѣ велкомъ н драгомъ каменнемъ съставляемо• трѣбоуетъ хоуда н дробѣна каменънца строенью• сего радн тако створнхѣ• напъаннѣ нгнѣшкнѣта дѣтѣлн 138b.

напъсати, напншѣ, напншешн *св.* [7] γράφειν, σημαίνειν Напиша: аще оставлешн нмѣ грѣхѣ то оставн• аще лн нн• то ма оцѣстн нс кѣнннѣ іаже наψа 259а *Исх 32:32*. *Субст.* напъсаное τὸ γεγραμμένον Това, което е написано: н не хоудодѣшѣствоуемъ нн о чемъже• нѣ подвннѣмъ сѣ мѣжѣскты• помннаюште напъаное 185а. ♦ прѣжде напъсанага τὰ προγραφέντα Това, което е написано преди време: еже хоудаще хождахѣ н плакахѣ сѣ• мьнѣ іако о нашемъ плѣненнн глетѣ• прѣжде бо напъанаа въ насѣ сотѣкнншѣ сѣ 237b (2а, 2d, 195с, 298d).

нарецин, нарекѣ, наречешн *св.* [22] καλεῖν, ἐπικαλεῖν, ἀναγορεύειν 1. Нарѣка, назова: н жена твога елнсаветѣ• роднѣ тебѣ сна• н наречешн нма емоу нванъ 273с *Лук 1:13*. 2. Обявя, провѣзглася за някакѣв: страннолюбѣга бо радн дроугѣ бжѣн аврамъ нарече сѣ 210b. ♦ прѣжде нарецин προορίζειν Предопределя: любовыж прѣжде нарекѣ нѣ

вѣсыненнѣ нѣ хмѣ в негѣ• вѣывантѣ подобни бѣгѣ• тако ѡада вѣзлюблена 294b *Еф 1:5*.

▣ нареши сѧ ἀναγορεύειν ἑαυτόν Нарека се, обявля се за някакъв: онъ же агне гласомъ велнкомъ кръстыганъ сѧ нарече• н съпрнхътъ сѧ оклеветанѣмъ нмъ съ нмъ поучстн вѣшнѧго разоума донде 262b (52b, 182c, 245d, 247c (2), 258d, 267d, 275d, 281c, 282b, 293d, 294a (2), 294d, 299a, 304c, 305b, 306b).

нарнцатн, нарнцаѣж, нарнцаѣши и нарнчж, нарнчешн *несв.* [15] καλεῖν, ἐπικαλεῖν, ἀποκαλεῖν, λέγειν, προσαγορεύειν, ἐπιβοᾶσθαι **1.** Наричам, назовавам: желаннѣ же нмъ мнншьскаго жнѧ• отърече сѧ вѣ прѣждеченѣмъ манастыри• нарнцаѣмѣмъ лѣтланннн 309a. **2.** Определям, посочвам: нбо не о себѣ кѣто прнѣмлетъ чьстѣ• нъ нарнцаѣмъмъ бмъ 282d. **3.** Призовавам: нарнцаше оубо кроткъты благаго на спѣеннѣ 259a. ▣ нарнцатн сѧ καλεῖσθαι Наричам се, обявлявам се за някакъв: вѣ же не нарнцантѣ сѧ наставннцн• едннъ бо естѣ навставнннкъ вашъ х̄ъ 250c *Мат 23:10* (5a, 26b, 53c, 119d, 163c, 163d, 247b, 275c, 295c, 298c, 302a).

народотворчък *прил.* [1] τοῦ δημιουργοῦ Който се отнася до Творца, Създателя (Бога): аште бо вѣы не ослоушалъ запоувѣдн народотворчъчѧ• не вѣы оубо лншнлъ сѧ породътн н дрѣкѧ жнзнънааго 86d.

народъ, -а м. [2] πλῆθος Много хора, народ, тълпа: народоу же вѣровавъшюмоу баше срце н дша еднна 168b *Деян 4:32* (164b).

насажденнѣ, -ѧ ср. [1] φυτεύσας *Прен.* Вместилище: насажденнѣ многа чжвѣствѧѧ• тако вѣ малѣ етерѣ мѣстѣлнцн• слоужнтелъ чннъ съврѣшашта• посаждаетъ вѣ ннхъ тако црѣ блага н праведьна• влчнѧго оума 159d.

насладнтн сѧ, наслаждж сѧ, насладншн сѧ *св.* [8] γλυκαίνεισθαι, ἀπολαύειν, κατατροφᾶν, σπαταλᾶν, τέρπεσθαι Насладя се, испытам наслада, удовольствие: веселнстѣ сѧ на земнн н насладнстѣ сѧ: оупнтѣстѣ срдцѧ ваша тако вѣ дннь заколеннѧ 15b *Иак 5:5* (35b, 55b, 267b, 267c (2), 283c, 291b).

наслаждатн, наслаждаѣж, наслаждаѣши *несв.* [3] λιπαίνειν Доставям наслада, удовольствие: медъ бо каплетъ отъ оустенъ женъты любодѣнцѧ• яже вѣ врѣмѧ наслаждаетъ грѣта тѣвѧ 47c *Притч 5:3*. ▣ наслаждатн сѧ ἀπολαύειν, ἐντροφᾶν Наслаждавам се, испытвам наслада, удовольствие: облѣцн сѧ оубо вѣ тнхостъ нмжштоуж вѣгда благодѣтъ отъ ба• н наслаждан сѧ вѣ нен 63b (155a).

наслажденнѣ, -ѧ ср. [3] ἀπόλαυσις Наслаждение, наслада: нн оупъватн на богатѣство безвѣстнѧ: нъ на ба дажцааго намъ всѧ обнло: вѣ наслажденнѣ благодатн 30d *1 Тим 6:17*. ♦ вѣ наслажденнн вѣтн ἐν ἀπόλαυσει γίνεσθαι Наслаждавам се: безобѣдан чрннцѣ• малънхъ естѣ• да вѣ наслажденнн многъхъ боудетъ 191d (192b).

насльпатн, насльпаѣж, насльпаѣши *несв.* [1] ἐφάλλεσθαι Нахвѣрлям се, нападам: н на скеунынн• сны насльпаше вѣкъноуѧн 279d.

наслѣднѣти, наслѣждѣ, наслѣднѣши *св.* [7] κληρονομεῖν Наследя: мѣсто бо на немъже ты стонши • земля ста естъ • ѡже и наслѣдѣти кротъци 153а (17с, 48b, 86b, 159b, 259с, 262d).

наслѣднѣ, -ѣ *ср.* [1] κληρονομία *Обр.* Наследство: нмъще же оуе прѣдание яко зълн наслѣднѣци стогдѣнааго наслѣднѣ • н на спаса нашего рѣпѣтаахъ 70с.

наслѣдовати, наслѣдоуѣ, наслѣдоуѣши *св.* [10] κληρονομεῖν Наследя: прндѣте блгннн оца моего • наслѣдоуѣте оуготованоѣ вамѣ црство 303b *Мат 25:34* (19а, 114а, 190d, 200а, 205b, 212а, 216а, 217с, 240с).

наслѣднѣнкъ, -а *м.* [9] κληρονόμος, ὁ διάδοχος 1. Наследник: велнн оубо дша • н болюбнвѣи естъ • знаменъе безнзмѣннство • такоуын наслѣднѣнкъ ежнн • сънаслѣднѣнкъ же хѣтъ вѣваѣтъ 192с. // *Обр.* нмъще же оуе прѣдание яко зълн наслѣднѣци стогдѣнааго наслѣднѣ • н на спаса нашего рѣпѣтаахъ 70с. 2. Последовател: да не оуподобнмъ са на поустыинн врѣвоу работавъшнмъ людемъ... добрѣ оубо наслѣднѣнко нхѣт пишеть апѣтлѣ павла: нхѣже вѣ врѣво 14с (152b, 185с, 294с, 278а, 294d (2)).

наставнѣти, наставлѣ, наставнѣши *св.* [6] ὀδηγεῖν 1. Наставя, упѣтя, поуча: яко дрѣжалъ еси рѣкоу десноуѣ моеѣ • н съвѣтомъ твоимъ наставнѣ мѣ еси 265b *Пс 72:24*. 2. Насоча, поведѣ: н оубѣждѣ аще пѣтъ безаконенъа вѣ мнѣ естъ • н наставн мѣ на пѣтъ вѣкуынън 244d *Пс 138:24* (25b, 250b, 260а, 308а).

наставлѣати, наставлѣаѣ, наставлѣаѣши *несв.* [5] ὀδηγεῖν, καθοδηγεῖν, χειραγωγεῖν 1. Наставлявам, упѣтвам, поучавам: н ннѣ наставлѣаше гла оупѣванте на нь всѣ съборѣ люднн 9с. 2. *Обр.* Водя, посочвам пѣтя: лѣженнѣннѣ оуаштемъ вѣдѣ н настѣпаштемъ спѣтн... слѣпомъ • слѣпы наставлѣаштемъ • н обонмъ вѣ амѣ въпадаштемъ 57а. *Субст.* наставлѣаѣн ὁ ἐπιστατῶν Този, който наставлѣа, съветѣа, наставник: послушаннн естъ • съврѣшено повннованнн • своѣѣа волѣ лншено • н едннго наставлѣаштааго • маанннмъ бе-съмѣштеннѣа на дѣаннн дѣнжемо 165а (79а, 214b).

наставнѣнкъ, -а *м.* [3] καθηγέμων, καθηγητής Наставник, учител: вѣи же не нарцанте са наставнѣннн • едннѣ бо естъ наставнѣнкъ вашъ хѣтъ 250с (2) *Мат 23:10* (277с).

настѣти, настѣаѣ, настѣаѣши *св.* [1] настѣвъ ἐνεστῶς Настоящ, сегашен: якоже прѣкъ амось о наставъшннмъ врѣмене прѣжде оуѣа нѣи рече • вѣ врѣмѣ оно разоумѣваан помлѣунтъ • яко врѣмѣа зѣло естъ 224b.

настаѣати, настаѣаѣ, настаѣаѣши *несв.* [2] *Субст.* настаѣаѣн ἡ ἐπιούσα Следѣащнѣа, утрешннѣа ден: не пѣци са оутрѣннмъ • не вѣси бо что роднѣа настаѣаан 269с *Притч 27:1* (102с).

настоѣати, настоѣаѣ, настоѣаѣши *несв.* [9] настоѣаѣ παρών, ἐνεστῶς Настоящ, сегашен: хотѣн оубо сътажатн многоцѣннѣаго енѣра • то настоѣаѣаа благаа съ радостѣаѣ всѣа

раздають 192d. *Субст.* настоѡщага (τὰ) ἐνεστώτα Настоящето: прѣкнражше во сѧ• тако нн смърть• нн животъ• нн англн• нн начала• нн властн• нн настоѡщага• нн градоуцаа• нн итера тварь нна• не възможеть насъ разлюунти отъ любѣве бжѡа 291d Рим 8:38. ♦ настоѡн вѣкъ ὁ ἐνεστώσ αἰών, ὁ παρὼν αἰών Сегашният, материалният, земният живот: нага оума нашего прѣдѣпоставнитъ• ннчесоже влачашта настоѡштаго вѣка• нн кацѣхъ же хътростън нлн мѣдростън 146d. ♦ въ настоѡщие вѣмѧ πρὸς τὸ παρόν Понастоящем, сега: всѧко же казанье• въ настоѡштите вѣмѧ• не минтъ радостн вѣтн нъ печалн 174с Евр 12:11 (3а, 84b, 144b, 155b, 164d).

настѣлатн, настѣлаж, настѣлаешн *св.* [1] **στορνύναι** Настеля, застеля: пжтъе нетажъ настѣланн трѣнѣа 186а Притч 15:19.

настѣпатн, настѣпаж, настѣпаешн *несв.* [5] **πατεῖν, ἐμβατεύειν 1.** Стѣпвам върху нешо, настѣпвам: се дахъ вамъ власть настоупатн на змнѧ н скорпнѧ• н на всѣж еноу вражнж 99d Лук 10:19. // *Обр.* а ты бѣжн отъ насъ гоубнтелю• мѣы во оутврѣжденне нмоуште ѡстѣнѣнн его крстѣ• настѣпаемъ на твож змнннжж главж 67с. **2. Прен.** Действам, занимавам се: лн во естѣ глѣштннхъ н не творѡштннхъ сжжденне• лѣженментннж оуѡаштемъ вѣдѣ н настѣпажштемъ спытн• н дѣмоуштемъ сѧ отъ оума плѣтѣна 56d (8b, 295с).

настѣпнтн, настѣпж, настѣпншн *св.* [1] **περιπατεῖν** Стѣпя върху нешо, настѣпя: нлн настоупнтѣ къто на оуглѣ огнѣнѣ• ногоу же своеж не сѣжжеть 47d Притч 6:28.

настѣмрътѣннкъ, -а м. [1] **ἐπιθανάτιος** Този, който е обречен или осъден на смърт: мѣнж во тако бѣ нѣ аѣы послѣдѣнѧа лѡн тако настѣмрътѣннкѣ 56с I Кор 4:9.

настѣнавѣдѣнне, -ѧ *ср.* [1] **πυριποίησις** Придобиване, спечелване: да всъ зѣрѡн васѣ• познаеть тако сѣмѧ блѧо есте гѡмъ• въ истннж сѣмѧ ѡстѣно црско сѣнне язѣкѣ стѣ• люднѣ въ настѣнавѣдѣнне бжѣе 278а I Петр 2:9.

настѣлатн, настѣлаж, настѣлаешн *несв.* [1] **ἐπιέμπειν** Предизвиквам, подбуждам: ражжзаетъ лѣжоу сѣвѣдѣтель неправѣднѣ• н настѣлаеть сждѣы посрѣдѣ братнѧ 93b Притч 6:19.

настѣтнтн, настѣцж, настѣтншн *св.* [18] **χορτάζειν** Наситя, нахраня: домъ во его блсоуѧ блшоу• н ннѡѧа его настѣцоу хлѣва 269d Пс 131:15. ▣ настѣтнтн сѧ **ἐμπίπλασθαι, πίμπλασθαι, πληθύνεσθαι, χορτάξεσθαι, ἐμφορεῖσθαι, ἀπολαύειν 1.** Наситя се, нахраня се: нцете мене не тако вндѣсте знаменне: нъ тако есте отъ хлѣвѣ н настѣтнсте сѧ 15b Иоан 6:26. // *Обр.* множѧн же праздѣнѣство• настѣтнтѣ сѧ ннштѣтѣ 84b Притч 28:19. **2. Прен.** Стане ми досадно, омръзне ми: рѣдѣко вѣношн свож ногоу къ дроугоу своемоу: еда когда настѣштѣ сѧ тебе възненавнднтѣ тѧ 38d Притч 25:17 (11а, 12а, 12b, 22с (2), 25с, 42d, 84b, 130b, 132b, 266с, 267с, 269d, 286b).

насыщати, насыщаѣ, насыщаѣши *несв.* [2] ἐμπίπλασθαι, χορτάζεσθαι Насыщам се, нахранвам се: аще братъ или сестра нага бждета• и лишена дневнѣша пища• речесть же има кто отъ васъ• ндѣта съ мироу грѣхота сѧ и насыщанта сѧ 199с *Иак 2:16.*
// *Обр.* такоже адъ и погыбѣль не насыштаеть сѧ: тако и оун ѡлвун нестытѣ 32а
Притч 27:20.

натѣкати, натѣкѣ, натѣчеш *св.* [1] ἐπιπιέζειν Натѣпча, напѣлня плѣтно догоре: мѣроу доброу натѣканѣ дадѣть на лоно ваше 162а *Лук 6:38.*

натѣщѣнъ, -ѣн *прил.* [1] κατασπουδαζόμενος Разгорешен, распален: рѣвнне натѣштѣно въжагаеть огнь• и сварѣ напраснѣ пролнваетъ крѣвь 120d *Сир 28:13.*

наоугниъ *м.* [1] τοῦ Ναυῆ Навин: слыши неа наоугниа глѣшста• храните зѣло дшѣ вашѣ 182d.

наоумъ, -а *м.* [1] Ναοῦμ Наум: и наоумъ• праздниоун гла ниждо праздникѣтѣ своѣа 267а.

наоуцати, наоуцаѣ, наоуцаѣши *несв.* [1] ὑποβάλλειν Подучвам, внушавам:
грѣхолоубнѣтн бо вѣсѣ много прогыроуетъ на ны• наоуштаеть бо ја молн сѧ съ въздѣханнемъ и слѣзамн 44b.

наоучати, наоучаѣ, наоучаѣши *несв.* [2] διδάσκειν; наоучаѣмъ быти *μανθάνειν 1.*
Научавам, приучавам на нещю: блгнѣ гѣ наоучаѣ роуцѣ мон на оплѣченне 85а *Пс 17:35.* 2. Узнавам, научавам: еже храни заповѣдн• въ жнзньное мѣсто водитъ ѡлѣа а еже прѣстѣпатн• съмрътѣно естъ• и семоу испѣтитѣ отъ бжѣн кннгѣ наоучаѣемн есмѣ 256с.

наоучити, наоучѣ, наоучиши *св.* [20] διδάσκειν, κατηχεῖν, σωφρονίζειν, παιδεύειν; наоученъ *διδάκτος* Науча, предам знания, опит: рѣшѣ кннгѣтѣ• тѣже начатъ гѣтѣ творити же и оучити• прѣвѣ сътворн ти тако наоучн 245с. *Субст.* наоученн *γεγυμνασμένοι* Тези, които са се поучили, взели са си поука: всѧко же казанье• въ настоѣштен вѣкмѣ• не минѣтѣ радостн быти нѣ печалн• послѣдъ же плодъ мирнѣтѣ• наоученннн• тѣмъ въздаеть правѣды 174с *Евр 12:11.* ■ наоучити сѧ *μανθάνειν* Науча, изуча: молю же вы братне блюстн сѧ творѣштнхѣ распѣрѣ съблазнѣтѣ паче оученнѣа немоуже вы наоучнстѣ сѧ 109d *Рим 16:17.* // Поуча се, взема пример: да отъ насъ наоучнстѣ сѧ не паче ѡганьхѣ моудровантн 56b *1 Кор 4:6* (39а, 51а, 103b (2), 174с, 174d, 177с, 177d, 187с, 214d, 234с, 245d, 247с, 249а, 260а, 276а).

находити, нахождѣ, находнши *несв.* [5] ἐπέρχεσθαι, ἐπιβαίνειν, ὑπέρχεσθαι 1.
Настѣпвам изведнѣж, врѣхлитам: не подобаетъ бо о находѣштнхѣ на ны скрѣвѣхѣ• ниѣхѣ оклеветавати н хоулитн 71с. 2. *Обр.* Вървя: люте бо грѣхѣннкоу находѣшѣ на дѣва поути 31с. *Субст.* находѣн *ἡ ἐπιούσα* Следващият, утрешният ден: не хвалн сѧ на оутрѣнѣа• не вѣсн бо ѡкто прнжнветъ находѣн 102с *Притч 27:1* (124а, 196d).

научнание, -та *ср.* [5] ἐπιτήδευμα, ἐπιχείρημα Деяние, действие: о пасторъсн•
погоублажижен н растауажижен овъца паствннгы мюета• се азъ мьцаиѣ вастъ• н на
зълаа научнания ваша 248с *Иер 23:2.* // Намерение, план: пѣважштнн не прииѣшан
са еда како оублазнешн въ научнанихъ еѣ *Сир 9:4* (45а, 95а, 95с, 230а).

научнатн, научнаѣ, научнаѣшн *несв.* [1] ἐπιχειρεῖν Започвам: съ гордостънтын бѣскъ:
лющн въскъхъ страстнн съ: зъло соущаа въ спѣскъ бореть• н научнаеть разаратн
97d.

научнаасвщенинкъ, -а *м.* [1] ἀρχιερεὺς Първосвещеник: еже послннаноу оубо бытн н
порадованоу• наше ѣсть• а еже порадоватн са н пороугатн къннжннкъ• н
научнаасштннкъ ѣсть 125b.

научлие, -та *ср.* [2] τὸ προηγεῖσθαι Върховенство, началство: нгоуменъ отъ дѣловнаго
научлия• нарнуетъ са нгоуменъ 247b. ♦ свщеное научлие ἱεραρχία
Свещеноначалие, църковна власт: тѣмъже сщеное научлие гла• н чнстнтельно
отънждъ явлаетъ оукрашение• образа во научльнтына красоты• въ чннохъ н
хоудожьствѣхъ свѣтлѣхъ 277d.

научло, -а *ср.* [17] ἀρχή 1. Начало: научло во прѣзорыа члкоу отъстжпнтн отъ га 98b *Сир*
10:14. 2. *мн.* научла ἀρχαί Начала – название на ангелски чин: нн съмрътъ• нн
жнвотъ• нн англн• нн научла• нн властн• нн настоащана• нн градоущаа• нн ѣтера
тварь нна• не възможеть насъ разлючнтн отъ любъве вжыа 291d *Рим 8:38.* ♦
научло свщениа ἀρχιερωσύνη Длъжността на първосвещеника: есть оубо научло
свщныа• обьятно по прѣданоумоу словесн... еже о възк нскръ твърдѣ стоатн• н
пръвтъмь отъ него бгоавленнн снгатн 273d (30а, 34а, 59d, 137d, 139а, 165b, 186а,
193b, 215d, 221d, 273d, 277d, 289а, 299b).

научлоучнтитель, -та *м.* [1] ἱερεὺς Висшестоящ священослужител, първосвещеник: въсь
во научлоучнтитель реуе• на приношенне даровъ н жрътвъ поставлаемъ ѣсть 282b
Евр 8:3.

научльннкъ, -а *м.* [1] научльннкъ свщенинкъ ἀρχιερεὺς Първосвещеник: ржглаж во са
реуе научльннцн штннкъ съ къннжннкы дроугъ къ дроугоу гльштѣ 125b *Мат*
27:41.

научльнъ, -тын *прил.* [2] научльнтын чнстнтель ἀρχιερεὺς Висшестоящ
свщенослужител, първосвещеник (и *обр.*): послѣдно ѣсть чнстнтелемъ•
подражателемъ бытн научльнаго чнстнтела своего• такоже нванъ• научльнаго
чнстнтела ѣа 278d (2).

научтн, научнѣ, научнѣшн *св.* [28] ἄρχεσθαι, ἀπάρχεσθαι, ἐπιχειρεῖν, ἐπιτηδεύειν,
ἐγχειρεῖν 1. Започна, начена: аште лн да ослабѣетъ мыслъ отъ митвы• лене
научнетъ печаль поидатн рдце члкоу 62d. 2. Спомагателен глагол за изразяване
на бъдещи действия: тѣгда научнѣшн съ стоудомъ послѣднне мѣсто држжатн 12с
Лук 14:9. □ научтн са ἄρχεσθαι Зародя се: н завнеть лютѣ вѣдъ• днаволь• н

НЕОУДОБЪ НЕСЦ'КЛИМЪ ЕСТЬ• ОТЬ ТОГО ВО НАУЫНЪ СЯ АБЪЕ ПР'КЕСКОУН НА БРАТООУБЕНЦА КАННА 118с (14с, 43б, 60д, 65б, 65д, 71д, 76а, 76с, 82а, 90б, 90с, 90д, 95б (2), 99с, 120а, 154д, 170б, 197а, 238б, 245с, 251б, 257с, 276с, 279д).

НАУАТЪКЪ, -а м. [20] **ἀρχή, ἀπαρχή, ἀρετή 1.** Начало: отъ женгы научатъкъ гр'кха• н тож оумираемъ въсн 40д *Cip 25:27.* // Зачатъкъ, нещо заложено: не т'ьуыж же• нъ н самн научатъкъ дха нмжще мгы• н самн въ себ'к въздыханемъ• въсынениа чажще нзбавлениа т'клоу нашемоу 294с *Рим 8:23.* **2.** Жертвен дар, жертвоприношение: въсн людне дадатъ научатъкъ стар'кншнн'к 270д *Иез 45:16.* ♦ въ научатъц'к **ἐν ἀρχῇ** В началото, най-напред: въ научатъц'к во гов'кнне нмжтъ н тако лицем'броужтъ• посл'бжде же въсе дръжноутъ 43с. ♦ даиатн научатъкъ **ἀπάρχεσθαι** Принасям в жертва на Бога първото или най-хубавото от нещо: уьтн бо реуе г'а• отъ свонхъ правденъ троудъ• н научатъкы дан емоу отъ твонхъ правдынъ плодъ 270с *Притч 3:9* (65б, 79с, 98с, 104с, 121с, 158д, 270б (2), 270с (2), 270д (2), 271а, 271с, 271д).

нашоутъ *нареч.* [1] **μάτην** Напусто, напразно: обауе минна сжтъ сн• мног'нмн ннчесоמוуже достонна сжшта• нъ ннъсоже спгытн нашжтъ• б'годъхновенъна кннгты бес'бдоужтъ 161д.

нашь *прит. мест.* [332] **ἡμῶν, ἡμέτερος, ἡμᾶς, ἡμῖν, ὑμῶν 1.** Наш: прнклонн гн оухо твое н оуслышн• н прнзърн с несе стаго твоего• на просмражденне наше 306а. **2.** Свой: такоже н мгы длъжкнн есмъ прн въсемъ по снл'к нашн подобнтн ся хоу нашемоу 114д (2). *Субст. а)* наша, нашага **τὰ ἡμέτερα, τὰ κεκρυμμένα** Нашите неща, това, което ни принадлежи: мнмотъц'кмъ мнра сего• да мнротворъца дондемъ• оставнмъ не нашаа• да нашага прннемъ 36д; **б)** не нашага **τὰ μὴ ἡμέτερα** Нещата, които не са наши, това, което не ни принадлежи: мнмотъц'кмъ мнра сего• да мнротворъца дондемъ• оставнмъ не нашаа• да нашага прннемъ 36д; **в)** нашн **οἱ ἡμέτεροι** Тези, които са ни близки по вяра: да оучатъ же ся н нашн довр'нхъ д'кл'хъ прнлежатн• въ ноуждына тр'квованъа• да не боудутъ бесплодынн 211д *Тит 3:14* (2д (2), 3с, 4с, 5а, 5с, 5д, 6б (2), 6с, 6д, 7а, 8а, 8с (2), 8д, 9с, 9д, 13а, 14д, 20д, 22а, 22с, 24д, 26с, 26д, 27б, 28б, 29б, 29с, 29д, 31а, 31б, 33б, 34б, 34д, 35д (2), 36б, 36с (2), 37д, 40д, 43а, 44а, 45д, 46с, 49а, 51с, 52д, 56д, 57д, 58а, 59а, 59б, 60д, 63д, 68а, 68б (3), 69а, 70д, 71а, 71с, 74д (4), 75б, 77с, 78с, 81б, 83с (2), 84д (2), 86с, 88д, 89а, 93б, 96а, 96с (2), 100а, 100б (2), 101б, 102а, 102б, 103с, 104а, 105д, 107б, 108а, 108б, 109б, 109д, 110с, 111б, 112с, 117б, 117д, 118а, 118б, 121с, 125а, 126с, 127а, 127д, 133с, 134а, 134д, 141д, 142д, 144с (3), 144д (3), 145с, 146д, 150с, 153а, 153д, 155а (2), 157а (2), 157д, 161д (2), 162б (5), 162с (3), 162д, 163б (3), 164а, 168д, 170а, 170б, 171а, 171б, 171д, 172с, 173а, 177б, 178а, 181б, 182д, 184а, 184б, 185с, 191с, 194б, 195а, 195д, 196а, 196б, 197д (2), 198б, 198д (2), 199а, 200б, 201б, 202б, 205а, 205с, 206с (3), 206д, 208б, 209д (2), 215б (3), 218с, 218д, 219д, 223а (2), 223б, 225а, 225с (2), 225д, 228а (2), 229б, 231а (2), 231д, 233д, 234д, 235а, 235с (2), 235д, 236б, 237а, 237б, 237с, 238а, 238б, 238с, 240б, 240с (2), 241а, 241с, 242а, 242д, 252а, 252д (3), 253б, 253с, 254с, 255б (2), 257б, 257с (2), 257д, 258с, 260а, 260б, 263с (2), 263д (2), 264б, 265д, 266а (2), 268б, 268д (2), 269с (2), 270б, 271б, 274с, 278д, 281б, 282а, 283с (2), 285а, 285с, 285д, 286д, 287а, 291с, 291д, 292б, 293д, 294а, 294с (2), 294д, 295а, 295с, 298б (3), 299б, 299с, 299д, 302с (2), 302д (2), 303а (2), 303д (2), 304а (2), 304б, 304д (2),

305a (2), 305b (4), 305c, 305d (2), 306b (3), 306c (2), 306d (4), 307a (2), 307b (4), 307c (4), 307d, 308a, 308b).

НАΛΑΤΗ, НАΛΗЖ, НАΛИШН *св.* [1] **ΝΑΛΑΤῆ** **μισθωτός** Наел за извършване на определена работа: н д'елатели вжд'елмъ• нстнннааго вннограда• н хранители запов'едьн гнъ• тако снн преннн• а не тако рави л'еннвн• лн такоже д'елатели налати 83b.

НАΥΧΟΔΟΝΟΣΟΡῆ, -а *м.* [1] **Ναυχοδονόσωρ** Навуходоносор: н даннлъ наυχοδονοσοροу• съв'к'т'ъ мон рече• да вждеть тн год'к црж 213a.

НЕАРА, -гы *ж.* [1] **Νόαρα** Неара: сн внд'кв'къ окаян'къ• авкн оставль стжж горору• прнде въ палестиннж• въ неарж н лнвжадж• въ жнлнща жндовьска 180c.

НЕБЕСЬНЪ, -гын *прил.* [66] **οὐράνιος, ἐπουράνιος, τοῦ οὐρανοῦ, (τῶν) οὐρανῶν, ἐν οὐρανοῖς, ἐξ οὐρανῶν** 1. Небесен, който се отнася до небето: н поставля пр'кстолъ свон на зв'здахъ нс'тънынхъ 97c *Ис 14:13*. 2. Който се отнася до вечния живот на небето: въто теб'к н намъ оу'тоу'ждене отъ ба• н в'кгоу'нн нсн'гн н рави зълын нн нмашн властн на насъ 67c. // *Прен.* Възвишен, свят: велнко оубо по нстнн'к сътажанне д'кв'къства• н ангско н несъно 51d. *Субст.* **НЕБЕСЬНАЯ τὰ οὐράνια, τὰ ἐπουράνια; НЕБЕСЬНОЕ τὰ ἐπουράνια** Небесните, нетленните, непреходните неща: нц'к'мъ же по словесн его пр'кжде црса вжкн н правд'гы его• да съ земльн'гымн н неснаа нас'кдоу'емъ 217c. ♦ **НЕБЕСЬННН ГРАЖДАНЕ οὐρανοπολίται** Жителите на небесното царство: павл'ъ велл намъ в'гисоуе възнтн• н съ н'сн'гымнн граждан'гы оу'стронтн сж: оу'чнтъ г'л'л 37b. ♦ **НЕБЕСЬНГЫН ОТЬЦЬ ὁ Πατήρ ὁ οὐράνιος, ὁ Πατήρ ὁ ἐν οὐρανοῖς** Господ, Бог-Отец: нже во аще творнтъ волю оца моего неснаго• т'ъ мн'б брат н сестра н м'тн нсть 202b *Марк 3:35*. ♦ **НЕБЕСЬНГЫН ХЛ'КЕВЪ ὁ οὐράνιος ἄρτος** Небесна храна, манна: вискврьн'ннн во ѡт'ъ од'ъжденннн небесьнааго хл'кба кр'м'л'тъ сж: пр'кб'гывающааго въ жнзнь в'к'у'гноу'ж 7c. ♦ **НЕБЕСЬНОЕ Ц'САРСТВО (ἡ) βασιλεία (τῶν) οὐρανῶν** Небесното царство, райт: глахомъ бо• тако многа подвнга н троуда тр'кбоу'емъ• да дондемъ црства неснаго 302b (3c, 7c (2), 9a, 15a, 24d, 28a (3), 52a, 53c, 76b, 83d, 85a, 101c, 101d, 114b, 128d, 149c, 150c, 152b, 169a, 192b, 194c, 200b, 204b, 212b, 220b, 223d, 235b, 236c, 242d, 245d, 247c (2), 250d, 252d, 254b, 260c, 270a, 275c, 287c (2), 289b, 295d, 296c (4), 298a (3), 301c, 302b, 303a (3), 308c).

НЕБЕСЬСКЪ, -гын *прил.* [1] *Субст.* **НЕБЕСЬСКАЯ τὰ οὐράνια** Небесните, нетленните, непреходните неща: таковын англомъ ретнтъ• н съ правд'д'ннкы лнкоу'еть• своваждаемъ во земльнынхъ на небесьскаа т'штнт сж 20d.

НЕБЛАГОДАРНВЪ, -гын *прил.* [1] **ἀχάριστος** Неблагодарен: а аще въ добръд'ннхъ т'ъу'ж дароу'емъ• то т'ъ'нн обрац'емъ сж• неблагодарнв'тнмъ нждеомъ 264a.

НЕБЛАГОДАРЬНЪ, -гын *прил.* [1] **ἀχάριστος** Неблагодарен: нер'п'т'шт'ан• благодар'нъ• а р'п'т'шт'ан• неблагодар'нъ• ннер'п'т'шт'ан любьзнь• а р'п'т'шт'ан мр'з'к'къ 69c.

НЕБЛАГОЛЮБЪЦЬ, -а м. [1] ἀφιλάγαθος Този, който не обича доброто: еи сжтѣ
неоудръжаште сѧ • некротѣци • неблаголюбѣци • прѣдатели • напрасни 57а 2 Тим 3:3.

НЕБЛАГООБРАЗЪНЪ, -ын прил. [1] οὐκ εὐσχήμων Неблагоприличен, неблагопристоен:
моужѣ ѡрѣланвѣ • неблагообразнѣ 60а.

НЕБО, НЕБЕСЕ *ср.* [47] οὐρανός, τὰ ἐπουράνια 1. Небе, пространството над земята:
пожндѣмиѣ дѣне пришьствѣѧ га нашего • въ нѣже неса стѣвѣжѣ сѧ • н земля
нектыпнтѣ отѣ вѣка оуспѣтшаѧ 83d. 2. Обиталището на Бога и ангелите: вѣи же не
нарнцѧнте сѧ без оца на земля • едннѣ во естѣ оцѣ вашѣ нже естѣ на несах 295d *Мат*
23:9. // Раят, задгробният живот на праведниците: стѣтворнте сѣвѣ вѣлагалнща не
ветѣшаѧща • скровнѣ неоскѣдѣмо на несахъ 214а *Лук* 12:33. 3. *Прен.* Бог, Господ:
оуе стѣгрѣшнхомѣ на небо н прѣдѣ товож 68с *Лук* 15:18. ♦ подѣ небесѣмъ ὑπὸ τὸν
οὐρανόν В света, на света: нѣестѣ во дроугаго нмене • подѣ несеѣмъ дана въ
чловѣцѣхъ • нмѣже нѣи сѧ естѣ спстн 299b *Деян* 4:12. ♦ цѣсарѣство небесѣ ѧ
βασιλεία τῶν οὐρανῶν небесното царство, раят: неправѣднѣ оубо естѣ нмѣтн
ненавстн • на еднноплеменнѣ н еднновѣрннѣ • н стѣнаслѣдннѣ црса нестѣ 122а
(4d, 23b, 24d, 64b, 67d, 70d, 95с, 97с, 99d, 110с, 112с, 123b, 123с, 134с, 134d, 145с,
152а, 154b, 166b, 192b, 193с, 194а, 214а, 224а, 234d (2), 245b, 252d, 256b, 263b,
266b, 275b (2), 275с, 282b, 283b, 287с, 302с (2), 303а, 306а).

НЕВРѢГОВАТИ, НЕВРѢГОУЖЪ, НЕВРѢГОУЮШИ *несв.* [2] καταφρονεῖν Не обръщам внимание,
пренебрегвам: ѡже неврѣговати вѣсѣѧ вѣштн • зѣло н грѣховно естѣ • паѣ же боу
прнноснмѣнхъ 81с (35с).

НЕВРѢЖЕННѢ, -ѧ *ср.* [3] καταφρονήσις Пренебрежение, презрение, незачитане: блаженѣ
оубо естѣ врѣнѣцѣ • нже вѣѣмъ погрѧнѣ сѧ нмѧтѣ • мѣнѣша сѣбе помѣшлѧѧ •
радоуетѣ сѧ паѣ о хоужденѣн н неврѣженѣн • неже о чѣстн н благославѣн 142с (81b,
81с).

НЕВРѢЦИН, НЕВРѢГЪ, НЕВРѢЖЕШИ *несв.* [19] καταφρονεῖν, ἐγκαταλείπειν, ἀναδύειν,
παραλογίζεσθαι; неврѣгомѣ εὐκαταφρόνητος, ἀψήφιστος Пренебрегвам, не
обръщам внимание, не зачитам: не подобаетѣ намѣ за лѣнѣсть н слабѣсть неврѣцин
заповѣднн ѡго • н лѣннтн сѧ о своѣмъ спнѣн 285с. *Субст.* неврѣгѣн ὁ
καταφρονῶν Този, който не обръща внимание, пренебрегва нещо: любѧн мнрѣ
сѣ скрѣбѣнѣ бѣдетѣ вѣлѣнн • неврѣгѣн же ѡже въ немъ • радоуетѣ сѧ вѣннж 62а. ♦
неврѣгѣи нмѣннѧ ὁ ἀκτήμων Този, който пренебрегва богатството: сребролюбнѣ
црѣнѣцѣ: дѣлаетѣ прилѣжнѣ • а неврѣгы нмѣннѧ: мѧтѣхъ прилежнтѣ н чѣтеннхъ
23а (9b, 18с, 63b, 81d (2), 165d, 182с, 192с, 202с, 221b, 254d, 255с, 256с, 268d,
276а, 288а).

НЕВНДНМЪ, -ын прил. [10] ἀόρατος, μὴ ὀρώμενος Невидим, безплѣтен: нѣстѣ во емоу
бранѣ къ крѣвн н плѣтн тѣчнж • нѣ н къ невнднмѣннѣ силѧмъ 53b. *Субст.* а)
невнднмѧτᾱ τὰ ἀόρατα, τὰ μὴ ὀρώμενα; невнднмомѣ τὸ ἀόρατον Невидимите,
духовните неща: отѣрнцѧн сѧ • длѣжнѣ естѣ помѣшленнѣ прѣстоупнтн • отѣ

внднмъхъ невнднмъхъ възнрати 250d; б) невнднмън **ὁ ἄορατος** Този, който е невидим, незрим (Бог): тѣштѣнн вѣдѣмъ• вѣремена расмотримъ• прѣлѣтънаго ѱаѣште безлѣтънаго• невнднмаго• насъ же радн внднма 182b (27a, 223d (2), 250b, 250d, 268c, 290c).

неводъ, -а м. [2] **σαγήνη** Рибарска мрежа: подобно во гъ рече ѣсть црство несное• неводоу вѣврѣженоу вѣ море• н отъ вѣсего рода съвѣравѣшю 204b *Mat 13:47* (45b).

неволнѣ, -га ср. [1] *Като нареч.* неволнѣмъ **ἀβούλητος** Случайно, по невнимание: н печаль ѣже нмѣтъ днѣ н ноцѣ нхъ радн• еда ѱто невольемъ оутѣкнеть сѧ нхъ 238d.

невольнъ, -тын прил. [1] **ἀκούσιος** Случаен, ненарочен: не приѣмлан во за истинноу болѣзньн волѣж• то невольнъннн лютѣе показатъ сѧ 173b.

невола, -ѧ ж. [2] *Като нареч.* неволеж **ἀκουσίως** Неволно, случайно: нбо н врач лѣкоуетъ• оуврѣдъ не неодоодоуетъ же неволеж вѣ ѱзж вѣпадѣшаго 246c. ♦ невола ѣстъ **δεῖ** Необходимо е, нужно е, трябва: горе мнроу отъ блазновѣ• невола во ѣсть прнтн блазномъ 110c *Mat 18:7*.

неврѣднмъ, -тын прич.-прил. [1] **ἄτρωτος** Ненакърнен: не тѣвѣж длѣжънн есмъ заповѣдн вѣжѣа хранити бес прѣстѣпленнѧ• нъ н оцѣ нашнхъ н оуѣнтель н нроуменъ• съ вѣкъмъ говѣнѣемъ• неврѣднмъ съблюдатн 258c.

невъзблагодѣтънъ, -тын прил. [2] **ἀχάριστος** Неблагодарен: добро оубо ѣсть вѣгати нѣнаказанънхъ ѱзкомъ... аште лн то обраштитъ сѧ съчастъннкъ н обѣштѣннкъ грѣшънънмъ н невъзблагодѣтънънмъ нюдеома 69d. *Субст.* невъзблагодѣтъннн **οἱ ἀχαρίστοι** Неблагодарните хора: н показажште себе дѣла истиннънѣ оуѣеннкъ хѣты јако тѣ благы естъ на зѣлѣна н невъзблагодѣтънънѧ 114c.

невъздръжнвъ, -тын прил. [1] невъздръжнвъ ѱзыкомъ **ὁ ἀκρατής γλώσσης** Този, който говори много, не може да сдържа езика си: мръзость гю• оутврѣждаан око• н ненаказаннн невъздръжнвн ѱзыкомъ 38c.

невъздръжнѣ *нареч.* [1] **ἀσχέτως** Невъздържано: добро во ѣсть вѣсе вѣ мѣроу лагоню: а еже невъздръжнѣ истн: подобно ѣсть кораблю оврѣмененоу 13b.

невъзможнъ, -тын прил. [2] **ἀμήχανος, ἀνέφικτος** Невъзможен, непостижим: таковънн во• нънѣшнѧго беспользѣна помышлѧ• о воудоуштннхъ невъзможнѣ• поунаѧа желѧа• правъннмъ пѣтемъ стѣпаеть• н вѣ вестроудѣноѣ прнстаннште хѣво доходнтъ 129a (52d).

невъмѣннмъ, -тын прич.-прил. [1] **ἀψήφιστος** Невъзмутим, спокоен: н съкѣтаеть ѧростъ дѣшѣвѣнѣж длѣготрѣпнѣмъ• кротостьж• млтѣож• н съмѣреннѣмъ• н вѣ вѣсѣхъ нмѣтн себе невъмѣннма 57c.

НЕВЪДЪКНИИ, -та *ср.* [2] ἄγνοια Незнание, неведение: да не обрѣцѣмъ сѧ яко дроу ншвовн• приносѣщен ли блазнѣ• ли грѣхъ бранъ нашѣн... ли отъ въздръжаныа гѣше слово стрѣчаще нхъ• и съгрѣшнмъ боу невѣдѣннѣмъ 215b (298d).

НЕВЪДѢТН, НЕВѢМЬ, НЕВѢСН *несв.* [1] не невѣдѣтн μὴ ἄγνοεῖν Добре зная: подобаетъ же и сего не невѣдѣтн• яко не тѣубѣжъ плѣтннхъ родителъ• снхъ нестражеми есмъ• нъ и дхвнмъ нашнмъ оцемъ• длѣжнн есмъ большѣ усть• и слоужьбѣ творитн 240b.

НЕВѢЖДЪНЪ, -ын *прил.* [1] *Субст.* невѣждѣннн οἱ ἄγνοοῦντες Невежите: всъ бо архнефн отъ ѡлѣ прнемлемъ за члкъ поставлетъ сѧ• ѡже къ боу да приноснтъ дары и жрѣтвы о грѣсѣхъ• скрѣбѣтн могъ о невѣждѣннхъ• и волѣннхъ 273 *Евр* 5:2.

НЕВѢЖДЪСТВО, -а *ср.* [1] ἄγνοσία Незнание, невежество: яко тако естъ волѣ бжѣа• доврѣтворѣнн• охлѣпатн безоумннхъ члкъ невѣждѣство 256b *1 Петр* 2:15.

НЕВѢРНІЕ, -та *ср.* [3] ἀπιστία Неверие, безверие, липса на вяра: скжпость• отъ малодшннѣ прозѣбаетъ• пауче же отъ невѣрнѣа• и неоупѣваннѣа 26d (101a, 124c).

НЕВѢРЬНЪ, -ын *прил.* [8] ἄπιστος, δύπιστος, ἄσεβής **1.** Който не вярва, съмнява се: житннскѣнхъ вещьн печаль невѣрнѣа• и хоудодшнѣа члкъ естъ 268c. **2.** Невероятен, на който е трудно да се повярва: а понеже и се прнскѣла драгѣнн оуче: яко да напншемъ тн: ѡже о стѣннхъ оцнхъ нашѣа лавры: аще нестнннѣа соутъ: ѡже рѣсте слышатн отъ мѣногъ: и добрѣ житнн же и о оубыенѣннхъ: невѣрнѣа соуца: и слоуха прѣходѣща **3а.** **3.** Безчестен, непочтен: оуче оумрѣтн бе-чада• неже намѣтн чада невѣрнѣа 204a *Сир* 16:4. *Субст.* невѣрннн οἱ ἄπιστοι Невярващите, неверниците: невѣрннн• и ненадеждѣнн недоугоужть: пауче же любосластѣннн: и ндолослоужителѣ 23c. ♦ невѣрнѣа бѣтн οὐ πιστεῦσθαι Не ми вярват, не се ползвам с доверие: аще ли и пастѣрн обрѣщѣтъ сѧ отъпадѣше• что рекоутъ владарю стада• яко отъ овьць отъпадоша• невѣрнн бждѣтъ 277a (22d, 27b, 277a).

НЕВѢСТА, -ты *жс.* [1] νύμφη *Обр.* Годеница, булка, невяста: мала не оутан сѧ• насъ любьы• сжщѣа въ пѣснѣхъ• невѣстѣа црѣкѣве женнхоу хоу 292d.

НЕВѢДЪТЪ, -ын *прич.-прил.* [1] ἀμάραντος *Обр.* Неувяхващ: да всъ зьрѣн вастъ• познаетъ яко сѣма блно есте гмь... люднѣ въ настѣнабѣдѣннѣ бжѣе• насѣдѣннннчн неѣлѣжщѣ и невѣдоущѣ обѣщанѣн 278b.

НЕГОДОВАТН, НЕГОДОУЖ, НЕГОДОУЖШН *несв.* [3] ἀγανακτεῖν, ταλανίζειν Недоволствам, негодувам, възмушавам се: и рѣжде того оученнкомъ негодоужштемъ• на етерѣ самарѣнѣ не прннмѣшн нхъ• и просаште вгопоустомъ огнемъ погоубитн ѡа• запрѣтн нмъ глѣ 148d (143d, 161a).

НЕГОДЪНЪ, -ын *прил.* [1] негодѣнѣ бѣтн δυσάρεστος εἶναι Не се харесвам, не се нравя: еже бо дрѣзватн и възноснтн сѧ негодѣно боу и члкъ естъ 39a.

негодѣ нареч. [1] **негодѣ** **вѣтн** **οὐκ ἄρεσκειν** Не се харесвам, не се нравя: аште падеть врагъ твои не обрадоуи сѧ иѧмоу• въ съблажненни же иѧго не възносн сѧ• еда оузырнть гѣ• н негодѣ иѧмоу вѣдетъ 124а *Притч 24:18*.

недвижимъ, -гын *прич.-прил.* [2] **ἀσάλευτος** Твърдо установен, сигурен: тѣмъже црство недвижно приѧмлюще• нмамы благодарѣтъ• иѣже оуслужимъ оугодно боу 302d *Евр 12:28* (130b).

недовѣльнъ, -гын *прил.* [1] **οὐ ἰκανός** Недостатъчно силен, неспособен: недовѣльни бо иѧмъ тѣуѣннннн сѧ съ вѣтъуѣнѣннъ 85с.

недогдовати, недогдоуѣж, недогдоуѣши *несв.* [1] **ἀγανακτεῖν** Недоволствам, негодувам, възмуцавам се: нбо н врачъ лѣкоуѣтъ• оуврѣдъ не недогдоуѣтъ же неволеѣ въ изжъ вѣпадѣшаго 246с.

недоразоумѣиѧмъ, -гын *прич.-прил.* [1] **ἀπερινόητος** Непостижим за ума: не тако иѣтъствѣноуѧмоу разнѣствоу погубленоу• съвъкоупленнѧмъ• съврѣшевавѣтъ• иѣже подобаетъ паѣе намъ• едннаго га иу ха н сна• вжства н ѡлѡства• за ннздрекомѧ н недоразоумѣиѧмоѧ• къ еднннннн сънннннн 300b.

недостатѣкъ, -а *м.* [1] **ὕστέρημα** Нужда, недостиг, бедност: аште бо вѣдѣли• то не вѣша недостатѣка оубогынхъ прикладан на своѧ нзѣтываннѧ 85d.

недостнжнъ, -гын *прил.* [1] **εἰκός** Неразбираем, непонятен: аще ли ѡтѣ такоже недостнжнѡ вѣрѡишн: то мнлованнѧ вѣздан: н проѡбостн: н потѣщаннѣ повелѣннѧ 2d.

недостоннъ, -гын *прил.* [6] **ἀνάξιος** Незаслужен: не помани нашнхъ безаконнннн давннхъ• нгынѣшнннхъ• нн недостоннъ сѣдн створи щедротъ 305с. *Субст. а)* недостонннн **οἱ ἀνάξιοι** Тези, които са недостойни, не заслужават нищо: отъ колнка зѣла нзбавилъ нгы иѣтъ бѣ• н ѡто мгы недостонннн нмамы вѣздати иѧмоу 206d; **б)** недостонно **ἀνάξιον** Нешо незначително, незаслужаващо внимание, нмащо стойност: аще нзведеш ѡбѣтъно отъ недостонна• тако оуста моѧ вѣдеш 275d *Иер 15:19*. ♦ недостонно иѣтъ **οὐ ἔξεστι** Не бива, не е редно: како вѣннѣ въ домъ бжн• н хлѣбъ прѣдѣложеннѧ сънѣстѣ• нхѣже недостонно бѣашн истн• тѣуѣж нѣрѡмъ 76d *Мат 12:4* (179b, 308b).

недостоннѣ нареч. [1] **ἄτοπον** Нередно: зане ѡто недостоннѣ творѡше• ознѧ покаждѧ боу• ѡто же саѡуль жѣрѡ 279с.

недѣла¹, -ѧ *ж.* [1] **ἐβδομάς** Седмица: нашѣдѣшемъ бо нзманинѡмъ: нашн лаврѣ: прѣжде еднноѧ недѣла прѣкатнѧ стаѧго града: н всѡ цркъвъннѧ свѡщеннѧ съсоудѣ разграблѡшемъ: мѣнозн оцн авнѧ отъвѣгоша 3с.

недѣла², -ѧ *м.* [1] **ὁ ἀεργός** Безделник, ленивец: въ роукоу бо недѣла трѣннн ннѣтъ 186а.

неджговати, неджгоуѣж, неджгоуѣши *несв.* [2] **νοσεῖν** *Прен.* Страдам от душевен недѣг: прѣзорьемъ во недоуѣгуеть• отъстѣпльн самъ отъ ба• н своен силѣ напнсавага исправленна 219а (23с).

неджгъ, -а *м.* [11] **νόσημα, νόσος, ἄρρωστία** 1. Болест: въ мнозѣ во брашънѣ недоуѣгъ боудеть: вынмаган же приложитъ животѣ 19d *Сир* 37:33. 2. *Прен.* Мъка, страдание: исправленне• да бываеть отъ него мьцати емоу• мѣста всѣмъ прилежаннемъ дх̄овнымъ пещи сѣ совѣткоюпленнемъ оудобнымъ... вѣдѣти н пещи сѣ о вѣсѣхъ• н недоуѣгы носити• такоже съвршьнъ страдалецъ 250а. 3. *Прен.* Душевен недостатокъ, порок: сребролюбна недоуѣгъ• зѣло лють н гоувнтельнъ етъ 22d. ♦ без неджга **εὐρωστος** Здрав, силен: не тѣуѣж же дшж спасаѣтъ сжштен на бжжж троудн• нъ н тѣло съдраво н без неджга сътворѣжтъ 186а (13с, 30с, 32а, 46d, 61с, 65с, 161b).

неджжне, -га *ср.* [1] **ἄρρωστία** *Прен.* Душевен недостатокъ, порок: етъ недоуѣжъ еже вндѣхъ подъ слънцемъ• богатство хранимо сжще оу него на зѣловоу его 269b *Екл* 5:12.

неджжльнвѣ, -ын *прил.* [1] **ἄρρωστος** Болен: сего радн въ васъ мнози немощтѣнн• н недоуѣжъльнвн съплатъ мѣнози 82b *1 Кор* 11:30.

неджжъство, -а *ср.* [1] **ἄρρώστημα** Болест: въ вѣсѣхъ дѣлѣхъ свонхъ бждн вьстрѣ• н неджжъство не сьрѣштеть тебѣ 186d *Сир* 31:26.

незаапѣемъ, -ын *прил.* [2] *Субст.* **νεζααπήμιος** **ὁ ἀνυπονόητος** Този, за когото не си мислиш, не подозираш: мнози мжунтеле сѣдошѣ на тѣлѣхъ• незаапѣемънъ же оувазе сѣ вѣнцемъ 104d *Сир* 11:5 (296b).

незавндѣнѣ *нареч.* [1] **ἀφθόνως** Силно, с пълна сила: сътворѣга протнеж силѣ• зрьцѣла унста н бескврѣнна• пригѣтна свѣтлоуауалнѣна• н вѣонауалнѣна лоууѣ• снѣ же пакы незавндѣнѣ въ проуѣга вѣсѣаѣща• по вѣонауалнѣнымъ обѣуѣаемъ 277с.

незазорьнъ, -ын *прил.* [1] **ἀνεπίληπτος** Безупречен: запрѣцаѣ ти прѣдъ гмѣ• съблюетн заповѣдъ бескврѣннж• незазорьнж 258b *1 Тим* 6:14.

незаконне, -га *ср.* [1] **ἀνομία** Беззаконие, престъпление, грях: н сконьчаша сѣ погыбошѣ за незаконне свое 98с *Пс* 72:19.

незнаемъ, -ын *прич.-прил.* [1] **ἄγνωστος** Незнаен, неизвестен: н вѣше оума съвѣткоюпленн• прѣсвѣтлаин лоууамин• незнаемънъ блаженънъ прикладъ въ бжстѣвнѣнши подобѣи надѣннѣхъ оумъ• равнн во англимъ такоже бжѣе слово рече бждемъ 269а.

незѣлова, -ы *ж.* [1] **ἀκακία** Беззлобие, доброта: н ма же за незлобж моѣж приатъ• н оутврѣдн ма прѣдъ собою въ вѣкѣ 244d *Пс* 40:13.

незѣловнвѣ, -ын *прил.* [14] **ἄκακος, ἀμνησικάκος, ἀνεξικάκος** Беззлюбен, добър, доверчив: незѣловнвѣнъ гъ вѣсе трѣпааше• нашего радн спасенна 105d. *Субст.*

незълобенън (ó) **ἄκακος** Беззлобен, простодушен, доверчив човек; незълобенни (oi) **ἄκακοι** Тези, които са простодушни, незлобиви, добри: ласкаѡщен во• прѣльщайѡтъ срѣца незълобенънхъ• н блажѡщен лѣстѡтъ 196d (76d, 83b, 90b, 94a, 110a, 119d, 145a, 162b, 174a, 195d, 196d, 237d).

незълобенвѣнъ, -ын *прил.* [1] **ἄκακος** Беззлобен, доверчив: глоуменье похотн пралагаеть оума незълобенвѣна 156с *Прем 4:12.*

незълобне, -та *ср.* [1] **ἀκακία** Беззлобие, доброта: азъ въ незълобнн моемь ходихъ• нзбавн ма гн н помнлоуи ма 244d *Пс 25:11.*

незвратънъ, -ын *прил.* [1] **ἄτρεπτος** Неизменен: дѣвѣ во ѡстѣствѣ стѣндоосте са къ себѣ• по стѣвѣкоуплениѡ нерѡстѡуѡноу• нерѡзлѡуѡноу• нерѡзмѣсьноу• незвратноу 300a.

незвѣстѣнѣ *нареч.* [1] **ἀδηλῶς** Неуверено, несигурно: въсь во текты нзвѣстѣнѣ а не незвѣстѣнѣ• постнгниеть поучѣтъ отъреченъа: н ѡнстоты многотроудъноѣ• н мнѡгомъздъноѣ богатѣство 251d.

незглаголемъ, -ын *прич.-прил.* [2] **ἀνεκλάλητος** Неизразим, който не може да се изкаже с думи: тѣмъже нмоуѡе обѣщанъа си радѡуниѣ са• радѡсть незглемѡѡ н славноѡѡ 283d (194с).

нездрекомъ, -ын *прич.-прил.* [3] **ἄρρητος, ἄφραστος** Неописуем, неизразим: оузьрнмъ все ѡстѣство• англъ же н архангълъ• н снлъ• н властнн• н отъ вѣка съблюденѡ• нездрекѡма блѡга любѡщннмъ н 285d (283с, 300b).

нездреченънъ, -ын *прил.* [2] **ἄφατος, ἄλεκτος** Неописуем, неизразим: нездречениѡ во н непрѣстаннѡ правѣдоу• троудн н подвнзн раждаѡтъ 251b (242a).

нездручнѣ *нареч.* [1] **ἀπορρήτως** Неизказано с думи, тайно: нъ паче днвнмъ са правѣднѡуѡму прѡмыслннѡу• мѡдрѣ• н нездручнѣ сжждъшю• оноѡу оубѡ хоудѡуѡму• достѡнноватн• н прѣковатн н обладатн• намъ же послѣднѡватн 119с.

незмѣнѣнѣ *нареч.* [1] **ἀπαράλλακτος** Неизменно, строго, стриктно: нже боуѣстнѣнън нюстннъ: мнѡгоу дружннѡ въ томъ мѡнастѣрн хѡѡѡ благодѣтнѡ събѣра: дрѣжа правнѡ незмѣнѣнѣ лаврѣскоѡ: н прочѣѡ оустроѡннѡ 5b.

неимѣнѣство, -а *ср.* [2] **ἀκτημοσύνη** Нестежание, бедност: неимѣнѣство цѣлоѡудрѣѡ жнтѣѡ мннхоу оуказѡтъ 191d (185d).

ненскоуьнъ, -ын *прил.* [3] **ἀδόκιμος, ἀπειρόκαλος 1.** Неопитен, несведущ: ѡже без вѣкмене пѣватн цѣмъ ненаказанты• н ненскоуьнты• дша ѡстѣ свѡнство 136b. **2.** Необработен, с примеси (за метал): н ѡкоже грѣнѣмъ• оуиштаеть ненскѡсно сребро• тако н печалъ ѡже на бжѡѡ• срѣе грѣшнѡ 62b. ♦ ненскоуьнъ бранн **ἀπειροπόλεμος** Неопитен в борбата: нюда прѣдатель малѡдѣнѣнѣ вѣ• н

НЕСКОУСЪНЪ ВРАНН• СЕГО РАДН ОТПЪУААВЪШЖ СІА ЕМОУ ПРИПАДЪ ВРАГЪ ОУДАВИЕННІА• СНОЛОМЪ
ОБЛОЖИ Н 67а.

НЕСКОУШЕНЪ, -ЪИН *прич.-прил.* [1] **ἀδόκιμος** Неопитен, несведущ: тако н сън протнвѣлтъ
сѣ неѣннѣ• үрѣн растъклѣвтъше оумомъ• нескоушѣнн о вѣрѣ 77с.

НЕСПЫТЪНѢ *нареч.* [1] **ἀνεξετάτως** Без проверка, необмислено: еже зазараѣнн вѣз
врѣмене н неспытѣнѣ• ѡреүено естъ бжѣствѣнѣннѣ ѡанѣемѣ 75b.

НЕСТОВЪ, -ЪИН *прил.* [1] нестовъ быти **μαίνεσθαι** Не съм на себе си, върша безумия:
мнози бо слъзѣще за грѣхъ• забвѣвтъше дарованне слъзъ• нестовн бѣвѣше
оустранншѣ сѣ 236b.

НЕСТОВЪНЪ, -ЪИН *прил.* [2] **ἀκόλαστος** Необуздан, неистов: нестовно н даднтельно
пнианѣство 17а *Притч 20:1.* ♦ нестовнѣ быти **ἐμμανής γίνεσθαι** Обезумявам,
побеснявам от яд: коньүтнѣ мѣсли своѣѣа отъпадъше: нестовнн бѣвѣше въсѣ
на оуды растесаша 3d.

НЕСТОВЪНѢ *нареч. сравн.* [1] **μανικῶς** Още по-настървено: лоукавнн бо вѣсн обѣуан
нмоутъ паче вѣсего жнвота• на тѣщнвѣна үрѣнѣца... острнѣнн ороужѣе напастѣн• н
нестовнѣе паче на говѣннѣншѣа• н тѣщнѣншѣа коевати 189а.

НЕСТЪЛѢННІЕ, -ІА *ср.* [1] **ἀθανασία** Нетленност, безсмъртие: нѣ н обржүеннѣ жнзнн
подаетъ• благодѣтъ стѣго н жнвотворашѣаго дѣа• н прѣвоѣ одѣннѣ нестѣлѣннѣа• еже
прнѣахомъ вѣ стѣе крѣштѣннѣ 162d.

НЕНЦѢЛЪНЪ, -ЪИН *прил.* [1] **ἀνίατος** *Обр.* Неизлечим: поношенне бо намѣ естъ велне•
ненцѣлно волашѣемъ• н неоудѣлѣүѣвннѣ гноѣа нмѣшѣемъ... тоүждннхъ грѣхъ
пытати• н назнрати 107с.

НЕКАЗАНЪ, -ЪИН *прил.* [1] *Субст.* неказанън **ἀπαίδευτος** Този, който е невъзпитан,
невежа: неказанѣемъ же оутѣкнетъ сѣ съмрѣтъ 88b.

НЕКЛЮУНЪ, -ЪИН *прил.* [9] **ἀδόκιμος, ἀχρεῖος, ἀσυνάρτητος, ἄχρηστος** 1. Негоден,
неспособен, бесполезен: мѣ неключннн равн• кое благодарне можемъ емоу вѣздати
263d. 2. неключнмо **ἀνάρμοστος** Нередно, неподобаващо: еже враждовати•
тождеплеменннкомъ н тождевѣрнннкомъ• неподобно н неключнмо боашѣнннѣ сѣ ба
116с (109с, 147а, 175b, 186b, 203с, 203d, 221b).

НЕКЛАТЪНІЕ, -ІА *ср.* [1] **το μὴ ὀμνύειν** Това да не се кълнеш: о неклѣтѣнн вѣтѣхънн оүбо
законъ• ꙗко младншѣемъ законъ полагаѣа• заповѣдаетъ не без оума• нн на льстѣ
нскрѣннюмоу клѣти сѣ 133b.

НЕКРОТЪКЪ, -ЪИН *прил.* [1] **ἀνήμερος** Неукротим: сн сѣтѣ неоүдрѣжашѣе сѣ• некротѣцн•
неблаголюбѣцн 57а 2 *Тим 3:3.*

некръвъмьствоуемъ, -ѣин прич.-прил. [1] ἀκατήλευτος Неподкупен: добро есть възлюбленнѣ еже на въкъ стѣдѣннѣ• рекъше говѣннѣ некръвъмьствоуемонѣ• бескръвннѣ беспорочнѣ• прѣвнрнѣнѣ въѣ 144а.

нелнцемѣрнѣ, -ѣин прил. [2] ἀνυπόκριτος Нелицемерен, искрен: въ любѣве нелнцемѣрнѣ въ словесн истнннѣнѣ 139d 2 Кор 6:6 (191а).

нелъжнвѣ, -ѣин прил. [1] Субст. нелъжнвѣин ὁ ἀψεύστος Този, който не лъже, говори истината: такоже во оустѣ нелъжнвѣаго: смѣтажъ са отъ истннѣ... тако оскврѣнѣтъ са лъжѣа н отъ оца своѣго днавола 92d.

нелъжнѣ, -ѣин прил. [1] ἄψευστος Истинен: лъжжштен отъмѣтажъ са га• н бѣважъ лншажште са га• не отъдажште емоу пороуенне еже прѣд са• прѣѣа са во дѣа нелъжѣна 140а.

нелѣннвѣ, -ѣин прил. [2] μὴ ὀκνηρός Който не е ленив; деен, пѣргав: послоушаннѣ апла съвѣтѣжшѣа• тѣштаннѣмъ нелѣннвѣн• дѣмъ горжшѣ• гю работашѣ 85а Рим 12:11. Субст. нелѣннвѣн οἱ ἄοκνοι Тези, които не са лениви; пѣргавите, дейните: н нзндоуѣтъ нелѣннвѣн• въ благѣнхъ дѣлѣхъ• въ жнзнѣ въчѣноуѣж• а лѣннвѣн н зѣлнн• въ мѣжжъ вѣчѣннѣж 84а.

нелѣностнвѣ, -ѣин прил. [2] μὴ ὀκνηρός Който не е ленив; деен, пѣргав: тѣшаннѣмъ нелѣностнвѣн• дѣомъ горжшѣ• гж работажшѣ• въ мѣтѣвахъ прѣвѣрѣпажшѣ 234а Рим 12:11 (189с).

нелѣнѣ, -ѣин прил. [1] ἄοκνος Който не е ленив; деен, пѣргав: ашѣ нелѣнѣ бѣдѣшн прндѣтъ яко нстоуѣннѣжъ жѣтѣа твоѣа 84b Притч 6:11.

нелѣпѣ, -ѣин прил. [2] αἰσχροός, εὐπρεπής Лош, непристоен: такоже во ѡпжстѣвѣшнѣа землѣа• трѣннѣ раждаѣтъ: тако н оуѣмъ велѣадааго: забнѣтъ мѣслн нелѣпѣна 14а (19b).

немнлостнвѣ, -ѣин прил. [1] Субст. немнлостнвѣин ἀνελεήμων Този, който е немилостив, безжалостен: дшн своѣн блготворнѣ мѣжжъ млстнвѣн• гоуѣнтѣлѣ же своѣ тѣло немнлостнвѣн 213а Притч 11:17.

немошѣ, -н ж. [9] ἀσθένεια, ἀσθένημα 1. Физическа немош, безсилне: добро оуѣо н прнѣтѣно есть: немошн радн плѣтѣнѣна: мало внна пнватн 15d. 2. Духовна слабост, немош, недостаток: длѣжѣнн есмъ мѣ слѣннѣнѣ• немошн немошѣнѣнхъ носнѣн• н не сеѣѣ оуѣгаждѣтн 154а Рим 15:1 (2d, 23а, 103а, 184а, 217b, 272d, 273а).

немошѣноватн, немошѣноуѣж, немошѣноуѣшн нескв. [4] ἀσθενεῖν 1. Физически слаб, немошѣн съм: да сластѣннхъ крѣмъ сеѣе ѡѣрѣгъше• полѣштѣага оуѣды плѣтн въ мѣкроу• оуѣдроуѣаемъ• да ашѣ же съдравѣ есть• моуѣнтѣ са• лѣпотѣнѣ егѣаже н немошѣноуѣѣтъ крѣмнѣ са мѣрнѣнѣ 21b. 2. Духовно слаб, безсилен съм: такоже съгрѣшѣажшѣ въ братнѣж: н въжшѣ нхъ съвѣѣтъ немошѣноуѣжшоу: въ хѣ

съгрѣшаѣте 153b. *Субст.* немощьноуѣщени **οἱ ἀσθενοῦντες** Тези, които са слаби, немощни: логѣкъ во снльннкѣ нзнеможѣ• н немощьноуѣщени прѣпоисаша сѧ снлоѣж 218b / Царств 2:4 (110a).

немощьнѣ, -ѣн *прил.* [22] **ἀσθενής, ἐξίτελος, ἀδύνατος, τῆς ἀσθενείας 1.** Физически слаб, немощен: внньноѣ во лнхопнтнѣ: ннѣѣсоже нного подаваѣтъ: нѣ нстоуѣленнѣ оѣма н ннщѣтоу: н тѣло немощьно н слабо съдѣваѣтъ 15d. **2.** Незначителен, маловажен: отѣ дша же такожде съмоуштаѣшѣтаѣ ѣж• немощьнѣта помѣслѣ• лн плѣтѣскаѧ мѣслѧштѧ• лн вѣрѣменнаѧ н земльнаѧ прнклоньша 169b. **3.** Който се отнася до слабостта, безсилието: влодѣмѣ срѣе жѣдоуѣе домоу влдкѣ хѧ ба нашеѣо• обннщавѣшаѣго настѣ радн• н за наше спсѣннѣ• немощьнѣта страстн на сѧ вѣспрннѣма 283с. **4.** немощьно **ἀδύνατον** Невъзможно: немощьно оѣво жнтн вѣдоуѣдно: соушѣтоуѣмоу сластолюбнвоу н срѣвралжбнвоу 22d. *Субст.* а) немощьнѣ, немощьнѣн (ὁ) **ἀδύνατος, ἀσθενής** Този, който е слаб, немощен; немощьнн **οἱ ἀσθενεῖς** Тези, които са слаби, немощни, болни: послѣдно ѣстѣ ѣнстнтелѣмѣ... ѣже мнлостнвоу вѣтн• н прнвѣзвращаѣщѣѧ заблюждѣшѣѧ прнсѣщаѣщѣѧ• немощьныхѣ• не лѣнѣѣѧ сѧ• н вѣдовнѣѧхѣ н снротѧхѣ н ннщннхѣ 279a; б) немощьнн (**οἱ**) **ἀσθενεῖς, οἱ ἀνίσχυες, ἀδύνατοι, ἀσθενοῦντες** Тези, които са духовно слаби: аште во толнцн мжжн женамн падѣшѧ• како мѣ немощьннн съ свонѣм паданнѣмѣ мнмохѣдѣште нзвѣгнѣмѣ 42b; в) немощьнаѧ **τὰ ἀσθενῆ** Това, което е слабо, немощно: немощьнаѧ всеѣо мнра• нзвѣра вѣ глѧ• да посрамнѣтъ крѣпѣѣѧ 217a / Кор 1:27 (19b, 82b, 85с, 110a (2), 154a, 158b, 183с, 188d, 199a, 210с, 213b, 215b, 249с, 261d).

немощьство, -ѧ *ср.* [1] **ἀσθένεια** Творческо безсилне, немощ: съвѣмѣ во н свое немощьство• н съврѣшенѣе вашеѣо оѣса 138b.

немждръ, -ѣн *прил.* [1] **ἄσοφος** Неразумен, глупав: влодѣѣте сѧ рече како хѣдѣте• не тако немждрн• нѣ тако прѣмждрн 131a *Еф* 5:15.

ненавндѣтн, ненавнждѣ, ненавндншн *несв.* [43] **μισεῖν, ἀποστυγεῖν** Мразя, ненавиждам: ннѣѣтоже во вѣроу обѣшѣѧѧѧ съгрѣшаѣтъ• нн любѣѣѣ нмѣ ненавнднѣ 122b. // *Обр.* лѣжнѣѣ во гѧзѣѣ• ненавнднѣ ѣстннѣ 93d *Притч* 26:28. *Субст.* ненавндѧн **ὁ μισῶν** Този, който мрази, ненавижда: любѧн наказанѣе любнѣѣ ѣювьство• а ненавндѧн облнѣенѣн безѣоѣменѣѣ ѣстѣ 143b *Притч* 12:1. ♦ богомѣ ненавнднѣмѣ **θεοστυγῆτος** Който е омразен на Бога: прѣзѣорьнаѧ ѧзѧ• горьшн ѣстѣ вѣсѣхѣ ѧзѣ• н бѣмѣ ненавнднѧ зѣло 97с. ♦ ненавндѧщн мнра сеѣо **οἱ μισοκόσμοντες** Тези, които ненавиждат земнѣя свѣт: вѣзѣрнѣмѣ же на ненавндѧштннхѣ мнра сеѣо• а ба любѧштннхѣ• н оѣзѣрнѣмѣ вѣсѣ мѣслѣ нхѣ• прѣсѣельшоу сѧ• на она вѣѣѣѧѧ жнлнштѧ 35a. ♦ ненавндѧн неправѣдѣѣ **μισάδικος** Който мрази, ненавижда несправѣдлнвостѧ: ненавндѧн же неправѣдѣѣ нѣѣѣѣ• неправѣдѣѧ глѧ ннѣѣсоже вѣ вѣ ржѣоу мѣѣж 234с (53d, 56a, 59d, 98с, 99a, 100a, 112a, 114a, 115d, 116d (2), 117b, 117с, 118b, 121d (2), 122a, 122b, 122с (2), 122d (2), 123a, 123b (2), 141b, 142с, 142d, 143a (2), 173b, 192с, 208a, 218с, 224b, 305a, 306a).

неомрачаемъ, -ѣин *прич.-прил.* [1] *μὴ ἐπισκοτούμενος* *Прен.* Непомрачен, незасенчен: аще ли кѣто трѣпѣли бѣдетъ • то дхъ стѣн въселитъ сѧ въ нѣ • ѹнстѣ неомрачаемъ • отъ нного зѣла дхѧ 243а.

неоплазневъ, -ѣин *прил.* [1] *ἀπέρπερος* Който не е горделив: а трѣпѣливъ н безгнѣбливъ • съ прѣмъдръ н разоумивъ • неоплазневъ н кротокъ 242с.

неоскѣдѣемъ, -ѣин *прич.-прил.* [1] *ἀνέκλειπτος* Неизчерпаем, изобилен: сътворитѣ себѣ вълагалица не ветѣшающа • скровнище неоскѣдѣемо на несхъ 214а *Лук 12:33.*

неостѣпнѣ *нареч.* [1] *εὐπαρέδρως* Непоколебимо, неотстъпно: нстннное во скопение н неговое дѣвѣство о хѣ • стѣ естѣ тѣломъ н дхѣмъ • безмѣбнѣ н неостѣпнѣ гѣо слоужашти о дѣѣ бжнн 53d.

неосагаемъ, -ѣин *прич.-прил.* [1] *Субст.* неосагаемъин *ὁ ἀψηλάφητος* Този, който е неосезаем (Бог): тѣштѣни бѣдѣмъ • врѣмена расмотритъ • прѣлѣтнаго ѹающѣ безлѣтнаго • невннмаго • насъ же радн вннма • неосагаемаго • насъ же радн осазана 182b.

неосажемъ, -ѣин *прич.-прил.* [1] *ἀψηλάφητος* Който не може да се докосне, да се пипне: такоже +не+осажема творитѣ желѣза • огньное съвѣкжпленье • тако н частѣна мольбы • крѣпѣян приготовающъ оумъ • на вражыѣ бранѣ 232d.

неоѹаилъ, -ѣин *прич.-прил.* [1] *ἀπεγνοσμένος* Който не се отчайва: щедроты твоѧ въ родѣ н родѣ прѣбывающъ на людѣхъ неоѹаилъхъ 307d.

непамѧтивъ, -ѣин *прил.* [1] *непамѧтивъин* зѣло *ἀμνησικάκος* Който не е злопаметен, не таи злоба: обрѣтохъ во рече прѣблагъин • н благолюбѣць • мѣжа по срѹоу моемоу • нже сътворитѣ въсѧ волѧ моѧ • о непамѧтивѣемъ зѣлоу ддѣ • н о вразѣхъ блазѣемъ 113а.

неповнннъ, -ѣин *прил.* [2] *ἀνεύθυνος* Безукорен: блюди сѧ рече ѹто дѣиши ѡ стѣтелю • еже долѣ съважеш горѣ слово о томъ въздати ѹан си • нѣсть неповннна ѣза • аще бес правды съважеш 275с. *Субст.* неповннннн *ἀναιτίοι* Невинните: н кажѧ га не зазнати безъ жма • неповнннннхъ • приложъ рече • ашти ли бѣстие вѣдѣли ѹто ѣ мнлостн хоштѣ а не жрѣтѣѣ: то не бѣстие осаждалн непорѹчннхъ 76d.

непогребенъ, -ѣин *прич.-прил.* [1] *ἄταφος* Непогребан: повръженомъ же тѣлесемъ нхъ на мѣноты дѣни непогребеномъ • приидохомъ мѣи отъ дравни 4а.

неподвнжнмъ, -ѣин *прич.-прил.* [1] *ἀσάλευτος* Непоколебим, спокоен: сѣдѧ дома н ходѧ пѣтѣмъ н лѣжа н въстаѧ • бѣди неподвнжнмъ 236d.

неподобнъ, -ѣин *прил.* [13] *ἀθέμιτος, ἄσεμνος* Неподобаваш, нереден, недостоен: длѣжннъ оубо естѣ пастѣрь всѣ оумомъ н окомъ бѣити • да ни едно порѹченнхъ емоу пнтѣнн не приѧто бѣдетъ за лѣностъ • нли лншанво отъ помѣшленн... нли хромо неподобномъ стоупаннемъ 246а. // Безбожен, нечестив: н таковаго стѣца жена

погоуѣн лоукавѣнож плѣтѣж• н неподобѣнож похотѣж 41d. *Субст.* неподобѣнага **ἀθέμιτα** Безбожни, недостойни неща: се же рече• не яко о ннштнхъ печаше сѧ• нь яко татъ бѣ• паѣ же врагъ сѣ• неподобѣнага глѣаше подобаштаа волн его 57b. ♦ неподобѣно естѣ **ἀθέμιτόν ἐστιν, οὐ θεμιτόν (ἐστιν), ἀσύμφωνόν ἐστιν, ἀνάρμοστόν ἐστιν, ἀναρμόδιον ἐστιν;** неподобѣно **ἀθέμιτον** Не подобава, не е редно: такожде же н урѣнорнзнциамъ• неподобѣно естѣ съкоупнтн сѧ съ моужн• да ннкѣтоже блазннтъ сѧ насъ радн 44c (15d, 25b, 44c, 85c, 116b, 160d, 217d, 277d, 280a).

неподобѣнѣ *нареч.* [2] **ἀλόγως, ἀνεπιτηδείως** Неоснователно, без причина: въселнхъ подвнгрѣамъ сѧ не дати непшптеваннѧ• н вннѣ печальноу бѣтн на нѣ• подобѣнѣ• нли неподобѣнѣ 127c (65d).

непокаянѣнѣ, -ѣн *прил.* [1] *Субст.* непокаянѣннн **ἀμετανόητοι** Тези, които не се разкайват за греховете си: нсанѧ же скрѣбѧ о жестосрѣднѣнхъ• н непокаянѣнхъ глеть• еда не можетъ гъ спстн• нѣ за грѣхъ нашѧ отъвратн лице свое отъ насъ 164a.

непокореннѣ, -ѧ *ср.* [1] **ἀνυποταξία** Неподчинение, непокорство: ндеже говѣннѣ бжѣ н любѣ нскрѣнѧго• тоу бѣ жнветъ посредеѣ нхъ• а ндеже завнда н непокореннѣ• тоу соупостатнѣн хвалнтъ сѧ 202c.

непокорнѣнѣ, -ѣн *прил.* [3] **ἀνυπότακτος, ἀπειθής** Непокорен, който не се подчинява: сжтѣ бо мнози непокорнѣн• соупсловѣцѣ н оупмольствѣцн ѧжѣ подобаетъ въздрѣжатн 88c *Тит 1:10* (80d, 250a).

непокорѧн сѧ *прич.-прил.* [1] **ἀπειθῶν** Който не се покорява, не се подчинява: прѣвѣннѣ рече людемъ• яко жестовѣемъ заповѣдахъ• не въ лѣжжъ кльнешн сѧ• въздасн же гвн клѣтѣн своѧ• яко жестосрѣдомъ н непокораштемъ мн сѧ 133d.

непользѣнѣ, -ѣн *прил.* [11] **ἀνωφελής, ἀλυσιτελής, ἀσύμφορος, ἀνόνητος** Безполезен, ненужен: прилпага мждрѣнхъ мждрѣ бждеть• а мнрѣнхъ бесѣда пользѣна намъ естѣ 220d. *Субст.* пользѣнага Безполезни неща: прилѣжно въсн молнмъ сѧ благоволенноу моу боу въсегда оукланѧтн нѣ штедрогаамъ его отъ пользѣнѣнхъ• н нзноснтъ благаа прнсно 107b (23b, 29b, 43b, 70c, 78c, 121b, 239b, 255a, 255d).

непопеченнѣ, -ѧ *ср.* [1] **ἀδολεσχία** Безгрижие: оупнленѣе раждаеть плачъ н слѣзы• троудомъ же прнходнтъ• аще многомъ непопеченнѣмъ• н възспомннаннѣмъ• страшнаго сжда• н въздданнѣмъ еже съгрѣшнхомъ• словомъ н дѣломъ н мѣслѣж 235b.

непорочнѣнѣ, -ѣн *прил.* [22] **ἄμεμπτος, ἀμίαντος, ἀνεπίληπτος, ἀμώμητος, ἄμωμος** Непорочен, който няма грехове: непорочнѣн же нѣвѣ• покрѣвѣ вѣдѣ похотѣнѣн глеть 156d. // Безупречен, безукорен, съвършен: не можѣмъ оубо оскрѣвтн на нѣ благо нашего бѧ• мѧдаго• мнлостнѧго• еѧго• чнстаго• непорочнаго• безвѣстнаго• безгнѣвѣнаго 257b. // *Обр.* Неосквернен, неопетнен:

гавѣ оубо снмн оуказано вѣстѣ• тако отъ сѣврѣшена сѣмѣренна н любѣвѣж таже кѣ
бѣу: дѣвѣствѣннѣж непороуѣноуѣ рнзоу севѣ блгоудѣтѣнна нстѣка 53b. *Субст.*
непороуѣннн **οἱ ἀναιτίοι, οἱ ἄμεμπτοι** Тези, които са невинни: аште ли вѣстие
вѣдѣан чѣто ѣ мнлостн хощѣ а не жрѣтѣвѣ: то не вѣстие осждали
непороуѣнннхѣ 77a *Mat 12:7.* ♦ непороуѣнѣ вѣтн **μὴ μομασθαί** Безупречен сѣм,
безукорен сѣм: се нѣнѣ днѣ спснѣа• ннѣднного ннчнмѣже дѣжѣ прѣтѣканѣа• да
непороуѣно бѣудѣтѣ слѣуженѣе 190d 2 *Кор 6:3* (3b, 24a, 24c, 39d, 50d, 70b, 74c, 75c,
76d, 80d, 124b, 167a, 198a, 253d, 274c, 279b, 287c).

непорѣганнѣ, -га *ср.* [1] Да не се надсмиваш, да не се присмиваш: о непосмнѣанн ∴ мз ∴
снрѣкѣ о непорѣганн 106a.

непослѣушѣннѣ, -нн *прил.* [1] **ἀνήκοος** Непослушен, непокорен: а непослѣушѣннѣ
оуѣеннѣкѣ• тако н дрѣво развраштѣно• н не неправнѣ сѣ облнѣаемѣ чѣсто 87c.

непосмнѣаннѣ, -га *ср.* [1] **τὸ μὴ καταγελαῖν** Да не се надсмиваш, да не се присмиваш: о
непосмнѣанн ∴ мз ∴ снрѣкѣ о непорѣганн 106a.

непостѣннѣ, -нн *прил.* [1] **ἀνυπόστατος** Непостоянен, който няма здрава основа: н
ннѣтоже непѣщѣоуѣтѣ• всѣ прнлоуѣаѣщѣа сѣ нмоу скрѣбн• надеждеѣж сѣновѣднмаго
нмоу црѣста• н се врѣменнѣноу н непостѣннѣоу сѣуѣно 296a.

непостѣдннѣ, -нн *прил.* [2] **ἀνεπαίσχυντος** Безупречен, който няма от какво да се
срамува: тѣмѣже молннѣ сѣ гю жѣтѣвѣ• да нзведеѣтѣ дѣлатѣла на жѣтѣоу егѣ• нѣ
дѣлатѣла такѣ• правѣща слово нстннѣ• непостѣдннѣ• непороуѣннѣ 274c (188a).

непостѣпннѣ, -нн *прил.* [1] **ἀμετακίνητος** Непоколебим: братнѣ тѣрѣдн вѣивантѣ
непостѣпннѣ нзѣтѣтѣѣѣтѣвоуѣжѣе вѣ дѣлѣ гнн всѣгда 191a 1 *Кор 15:58.*

непостѣкажемѣ, -нн *прич.-прил.* [1] **ἀνεκδιήγητος** Неизразим, неопикуем: прнзѣвѣаѣж тѣ
лѣ хѣ грѣшннн азѣ• тако да непостѣкажемѣн тѣоѣн мнлостн• сѣблѣудѣш мн дшж н
тѣло н дхѣ• отъ всѣкоѣа сѣтн непрыазнннѣ 184d.

непотрѣбннѣ, -нн *прил.* [5] **ἄχρηστος** Ненужен, непотребен, бесполезен: не сварнѣ ли
нго н оукорнѣтѣ глѣ нмоу рнзоу цѣлоу тн оубо далѣ нснѣ• поѣто ѣж нсн раздѣралѣ• н
створнѣтѣ непотрѣбнѣж 203a. ♦ непотрѣбннѣ сѣтворнѣтн **ἀχρειοῦν** Направѣ
непотребен, бесполезен: аще оубо тако о рнзѣ жалнѣ сн кто• н сварнѣтѣ• тако не
вѣспрнѣатн цѣлѣ рнзѣ• ѣто мнннѣмѣ ѣтѣ га дхѣнаго• прнннѣтѣше цѣла• н сего
оскѣрѣннѣтѣше• н непотрѣбнѣа стѣворѣше 203b. ♦ непотрѣбннѣ вѣтн **ἀχρειοῦσθαι**
Ставам ненужен, непотребен, бесполезен: всн оубо оуκλονнѣомѣ сѣ вѣкоуѣпѣ
непотрѣбннѣ вѣхѣомѣ 195a *Пс 13:3* (203c, 243c).

неправѣда, -нѣ *жс.* [29] **ἀδικία, ἀρρωστία, πονηρία 1.** Неистина, лѣжа: обѣмѣ же нз-д-
рѣвѣнннѣ• н прѣтнвѣлѣжштнннѣ же сѣ оубо нстннѣкѣ• повннѣоуѣщѣемѣ же +сѣ+
неправѣдѣкѣ• гнѣвѣ н ѣрѣстѣ 121a *Рим 2:8.* **2.** Неpravда, несправѣдлнвѣст: аште
сѣтворнѣхѣ се• аште естѣ неправѣда вѣ роуѣкоу моѣж• аште вѣздахѣ вѣздаѣштнннѣ

ли зъло• отъпадѣмъ оубо отъ врагъ монахъ тѣштъ 113d *Пс* 7:4. 3.

Неправедност, греховност: мжжн правднвн въземають сѧ: н ннкѣтоже не разоумѣють: отъ лица неправды въздтъ сѧ правдннкъ 4b *Ис* 57:1. ♦ ненавндан неправды **μισόδικος** Който мрази, ненавижда несправедливостта: ненавндан же неправды нѡвѣ• неправдѣна гла ннчѣсоже вѣ въ ржкоу моиж 234с. ♦ сътворити неправдѣ **ποιεῖν ἀδικίαν** Съгреша, постѣпя неправедно: игда възвратитъ сѧ правдннкъ отъ правды своѣѧ• н сътворити неправдоу• всѧ правды нго погыбнжтъ 82с *Иез* 18:24 (30b, 30с (2), 70a, 72d, 74d, 89a, 92a, 93с, 98с, 102b, 124d, 134с, 158b, 160d, 161b, 204a, 208d, 213a, 224b (2), 262с, 281d, 303d).

неправднвѣ, -ын *прил.* [2] **ἄδικος** Неправеден, грешен: вѣ хвалоу тебѣ въздаж• тако нѣсмъ тако н прочнн ѡлиц. хъщннннн. неправднвн. нли тако н съ мѣтонмѣць 103d *Лук* 18:11. *Субст.* неправднвѣн **ἄδικος** Този, който е несправедлив: не сѧдн съ неправднвномъ вѣтн съвѣдѣтель неправднвѣ 73d.

неправдннкъ, -а *м.* [1] **ἄδικος** Неправедник, грешник: вѣстѣ гъ отъ напастн• благоуствнгыѧ нзбавлатн• неправдннкѣ же въ днь сѧднѣн блюстн 262с 2 *Петр* 2:9.

неправднѣ, -ын *прил.* [19] **ἄδικος, τῆς ἀδικίας, ἀθέμιτος** 1. Лъжлив, който не отговаря на истината: не лъжнѣсѣвѣдѣтелион на нскрънѧго своѣго съвѣдѣтельства лъжа• отъ всѣго гла неправдѣна отѣстоупн 93a. // Неверен, неточен: сътворити малоу мѣроу н мѣрнло неправедно 161a *Ам* 8:5. 2. Несправедлив: лоуѣ мжжѣ обнчѧѧ мжжѣ неправдѣна• н жестовгыѧ 141b. 3. Неправеден, грешен: не прѣвѣтѣѧемъ оубо въ ѡрѣѣнѣемъ сѣмъ н неправѣднѣмъ жнтѣн 73d. *Субст.* а) неправднѣн **ὁ ἄδικος** Неправедник, грешник; неправдннн (οἱ) **ἄδικοι** Неправедници, грешници: нли не вѣстѣ• тако неправдннн црѣтѣѧ бжѣѧ не наслѣдѣтъ 159b 1 *Кор* 6:9; б) неправдѣнѧ **ἄδικα** Лъжи, неистини: глѧн неправдѣнѧѧ не нспрѣѧѧше прѣдѣ оунѧ мона 73a *Пс* 100:7. ♦ неправдѣно ѣстѣ **ἀθέμιτον (έστιν)** Грешно е, неправедно е, в разрез с религиозните норми неправдѣно оубо ѣстѣ нмѣтн ненавнстн• на еднноплеменннка н еднновѣрнннка• н сънаслѣдннка црѣѧ нестѣ 122a. ♦ съвѣдѣтель неправднѣ **μάρτυς ἄδικος** Лъжесвидетел: ражднзѣтъ лъжоу съвѣдѣтель неправднѣ• н насылаѣтъ сѧдѣ посрѣдѣ вратнѧ 93b *Притч* 6:19 (30a, 69a, 73d, 74b, 77d, 123d, 158с, 159a, 172d, 234с, 279a).

непрнлагѧемъ, -ын *прич.-прил.* [1] **μὴ ἐγκρινόμενος** Неприеман, неодобряван: мѣ оубо по нашѣмоу достнженнѣѣ• ж: црнцѣ: ѡлеснгыѧ глѣмъ вѣтн кѣннгѣ: снрѣѣѣ шѣстѣ десѧтгыѧ завѣщѧнгыѧ: вѣтѣхаѧго же н новаѧго завѣтѧ: осмѣдѣсѧтѣ же жѣннѣѣ: непрнлагѧемгыѧ: глѣмгыѧ потѧнѣѣ 7b.

непрнснѣ, -ын *прил.* [1] **νόθος** Неистински: мѣ оубо въ скрѣбѣхѣ пѧѣ длѣжнн есмѣ благодаритн• тако прнснн• а не тако непрнсннн снѣѣ 263d.

непрѣязнниѣ, -ын *прил.* [14] τοῦ διαβόλου, τοῦ ἀντικειμένου, διαβολικός, πονηρός

Който е на дявола, дяволски: хотѣште бо богатѣти сѧ• вѣпадажѣтѣ сѧ вѣ напастѣ• н сѣти непрѣязнниѣ: н похотѣ многѣ несѣмѣслѣнѣ 32с 1 Тим 6:9. ♦ родѣ непрѣязнниѣ γέννημα τοῦ διαβόλου Плод, дело на дявола: вѣжнѣ оубо вѣзлюбениѣ завѣстѣ• рѣда непрѣязнниѣ да не сѣ канномѣ сжжѣнн бжжѣмѣ 119d (25b, 32d, 68с, 102d, 145a, 162с, 182a, 183с, 184d, 252a, 288a (2)).

непрѣязнь, -и *ж.* [8] ὁ πονηρός, τὸ πονηρόν, ὁ διάβολος, σατανᾶς; непрѣязнн

διαβολικός Дявол, сатана: не молю да вѣзѣмѣши ѧ отѣ мнѧ• нѣ да сѣблидѣши ѧ отѣ непрѣязнн 152с Иоан 17:15 (67с, 68a, 91d, 93a, 133с, 135a, 207a).

непрѣятѣ, -ын *прич.-прил.* [2] ἀπρόσδεκτος Отхвѣрлен: вѣселнѣ подвигнѣмѣ сѧ не

датѣ непѣштеваннѣ• ни вниѣ печальнѣ вѣтѣ на нѣ• подѣбнѣ• или неподѣбнѣ• да не непрѣята бжжѣтѣ мѣтѣ наша 127d (245d).

непрѣятѣнѣ, -ын *прил.* [1] ἀπρόσδεκτος Неприемлив: аште бо н мѣнѣтѣ сѧ глатѣ

послѣшѣннѣмѣ• непрѣятѣна сжѣтѣ словеса егѣ н отѣметѣна• не ниоушѣта мастѣ благодѣтѣ стѣго дѣха 131с.

непрѣвѣдѣнѣ, -ын *прил.* [1] μὴ μένων Преходен, нетраен, временен: вѣжѣ оубо

шаднѣхѣтѣ намѣ благѣ• н нздѣдѣнѣ сжѣтѣ всеѣж волеѣж• желаннѣмѣ многомѣ вѣзлюбениѣ ѧ• прѣзѣраѣше непрѣвѣдѣнаѧ• н радѣжѣше сѧ за вѣчѣнаѧ• н прѣвѣтѣнаѧ блага 283b.

непрѣмѣнѣнѣ, -ын *прил.* [1] цѣсарѣство непрѣмѣнѣнѣ βασιλεία διάδοχος Неизменното,

вечното, небесното царство: не ѣ вѣмѣнѣмѣ бо• н прѣставлѣнѣмѣ намѣ ѣстѣ слово• нѣ ѣ вѣчѣнѣмѣ житѣнн подвигѣ• н црствѣ непрѣмѣнѣнѣ 302b.

непрѣстанѣнѣ *нареч.* [1] ἀδιαλείπτως Непрестанно, непрекѣснато: да вѣываѣтѣ отѣ негѣ

мѣщатѣ емоу• мѣста вѣсѣмѣ прилежаннѣмѣ дѣвѣнѣмѣ пеши сѧ совѣкоуплѣннѣмѣ оудѣбѣнѣмѣ... ѣсѧ принатѣ любовѣж• мѣтѣвоу дѣбатѣ ѣ вѣсѣхѣтѣ непрѣстанно 249d.

непрѣстанѣнѣ, -ын *прил.* [8] ἀδιάλειπτος, ἄπαυστος, ἄθραυστος Непрестанен,

постоянен: даднѣмѣ оубо вѣзлюбениѣ тѣло наше вѣ троудѣ сѣ дшеѣж• вѣ постѣ н вѣдѣнѣжѣ• н пѣнѣнѣ н молнтѣнѣ непрѣстаннѣ 185с (119b, 194с, 215a, 223с, 231a, 232с, 251b).

непрѣстанѣнѣ *нареч.* [2] εὐτόνως Непрестанно, непрекѣснато: крѣпѣцѣ станѣмѣ

вѣзлюбениѣ на пѣннѣ• н помолнѣмѣ сѧ непрѣстанѣнѣ отѣвращѣжѣ• мѣслѣнѣнѣнѣ н печальнѣнѣнѣ придрѣжѣтѣ 228d (308d).

непрѣстаѣнѣ, -н *прич.-прил.* [3] ἀδιάλειπτος 1. Непрестанен, постоянен: истнѣнѣ глаю не

лѣжжѣ• ѧко скрѣбѣ ми ѣстѣ велнѣа• н непрѣстаѣжѣнн болѣжѣнѣ срѣцю моѣмоу 199d Рим 9:2. 2. *Като нареч.* непрѣстаѣжѣше ἀδιαλείπτως Непрестанно, непрекѣснато: н мѣ оубо непрѣстаѣжѣше благодарнѣмѣ ба н оца• ѧко не пошадѣдѣ едннорѣдѣнѣго сна своего• нѣ по настѣ вѣсѣхѣтѣ прѣдастѣ н 265d (196с).

непрѣсѣкаемъ, -ѣин прич.-прил. [1] **μὴ τεμνόμενος** Несекваш, продължаваш: да нзидеть слово отъ страха бжыа на съвршенж любовъ его• любѣвн же мѣнж тврдоуѣж непрѣсѣкаемоуѣж 290b.

непрѣходьнъ, -ѣин прил. [1] **ἄβατος** Непроходим: въздада тебе дша моя• коль множцеѣж тебѣ плъть моя• въ земан поустѣ н непрѣходьнѣ н безводьнѣ 291a Пс 62:2.

непъщеваннѣ, -ѣа ср. [1] **πρόφασις** Повод, претекст: въселнчъ подвигнѣмъ сѣ не датн непъщеваннѣа• нн внигы печальноу вгытн на нгы 127с.

непъщевати, непъщюуѣж, непъщюуѣши *несв.* [16] **ἡγεῖσθαι, ὑπολαμβάνειν, διηγεῖσθαι, νομίζειν, οἶεσθαι, λογίζεσθαι, νομίζειν 1.** Мисля, смятам: н гъ отъкрыетъ образъ нхъ въ днь онъ• еже сѣ събѣы• такоже непъштоуѣж въ нгынѣшьннх прходъ халдѣнскън 45b. **2.** Считаю, смятам някого за някакъв: видѣхъ мжжа непъщевавъша мждра себе вгытн 102с *Притч 26:12* (3a, 3d, 40a, 85d, 119b, 124a, 147a, 168b, 224a, 228с, 245a, 290b, 296a, 298b).

неражденнѣ, -ѣа ср. [1] **καταφρόνησις** Пренебрежение, незачитане: ω неражденнн ∴ снрѣчъ о небрѣженнн 81b.

неразличьнъ, -ѣин прил. [1] **μὴ πολυφαγεῖν** Ям еднообразна храна: н не еже верес днь тастн• се поштенне есть• нъ еже неразличьна брашьна тастн 21a.

неразлжчьнъ, -ѣин прил. [2] **ἀτιάστατος, ἀχώριστος** Неразделен, неделим: дъвѣ во истѣствѣ сънндосте сѣ къ себе• по съвѣккоупленнж нерастоуѣноу• неразлжчьноу• неразмѣсьноу• нензвратноу 300a (194b).

неразмѣсьнъ, -ѣин прил. [1] **ἀσύγχυτος** Разграничен, който не е смесен: дъвѣ во истѣствѣ сънндосте сѣ къ себе• по съвѣккоупленнж нерастоуѣноу• неразлжчьноу• неразмѣсьноу• нензвратноу 300a.

неразоумнѣ, -ѣа ср. [1] **ἄχαριστία** Неразумност: да н тн възмоготъ зрѣще свѣкта благодарѣа нашего• отъстжпнтн отъ држжаца га тьмгы неразоумнѣа 264с.

неразоумьнъ, -ѣин прил. [2] **ἄσύνετος** Неразумен, глупав: стѣин во дхъ прѣдстн• вѣжнтъ отъ льстн• н отъстоупнтъ отъ мысльн неразоумьнъ 172b *Прем 1:5. Субст.* неразоумьннн **ἄσύνετοι** Неразумни хора, глупаци: смѣхъ неразоумьнхъ въ пнтѣннх грѣхъ 207b *Сир 27:13.*

неразоумѣвати, неразоумѣваж, неразоумѣваешн *несв.* [1] **ἄγνοεῖν** Не знаю, не ми е известно: да не обнднмн боудемъ отъ непрѣязнн• не не• разоумѣваемъ во помгышленнн его 68a 2 *Кор 2:11.*

нераскааньнъ, -ѣин прил. [2] **ἀδιάκριτος, ἀμεταμέλητος** В който няма раскаяние, съжаление: послоушаннѣ оубо есть• нераскааньно покореньѣ• да вгы кѣто повелѣноѣ вѣскрѣвн створнлъ 165a (63d).

нерастѣпѣнъ, -ын *прил.* [1] ἀδιάσπαστος Неделим: дѣвѣ бо естъствѣ сънндоусте сѧ кѣ себѣ• по съвѣтѣкоупленнѣхъ нерастоуѣнѣноу• неразложѣноу• неразмѣсьноу• нензвратноу 300a.

нераѣа, -н *прич.-прил.* [1] ὁ βουλόμενος Този, който не желае да направи нещо: н можетъ въ скорѣчѣ чнстѣ быти таковын: выпнѧ къ ісѣу гн аште хоштѣши можешн мѧ оучстѣтѣн• а нераѣаштѣмоу дрѣвоу прѣтыканнѧ естъ: жѣроуштѣннѣмъ емоу 24a.

нероднѣтъ, нераднѣтъ, -ын *прил.* [3] καταφρονητής Който не зачита, пренебрегва някого или нещо: не боудѣмѣтъ оубо дрѣзн• н нероднѣн• о заповѣдн вѣкѣхъ нашего 134a (81d, 190c).

нероднѣтъ, -ын *прич.-прил.* [1] καταφρονητικός Небрежен: да елнко плода не съвѣршена• не прннметъ отъ роуѣкѣхъ твоѣнѧ• кольмн паѣе молнтѣжѣ мѣтѣнѣхъ нероднѣхъ 171b.

нероднѣтѣн, нерождѣн, нероднѣн *несв.* [5] καταφρονεῖν, οὐ μέλειν 1. Пренебрегвам, не зачитам: ннкѣже можетъ• дѣвѣма господнѣнома работатѣн: лн бо о еднѣномъ нероднѣтъ• а дроуѣгаго дрѣжнтѣ сѧ 31b *Мат 6:24*. 2. Не се грижа за някого: а наннннкѣ бѣжнтѣ• іако наннннкѣ естъ• н нероднѣтъ ω овѣцѣхъ 278c *Иоан 10:13*. *Субст.* нероднѣн ὁ καταφρονῶν Този, който пренебрегва, оставя без внимание нещо: повѣждаемѣн бо оудѣвѣ малѣннн• н велнкѣннн по нѣждн поравѣнѣн боудѣтъ• а нероднѣн о тѣхъ• н велнкѣнннн о гн протнвнтѣ сѧ 79a (110c, 275d).

неродоватѣн, неродоуѣж, неродоуѣшн *несв.* [2] καταφρονεῖν Пренебрегвам, оставям без внимание, не зачитам: съвѣтѣ отъ всего мѣдра вѣзнштѣн• н не неродоуѣн о своѣмъ съвѣтѣ потрѣвѣнѣ 175d *Тов 4:18* (257b).

нерѣпѣщѣа, -н *прич.-прил.* [2] *Субст.* нерѣпѣщѣан ἀγόγγυστος Безропотен человек: бездрѣпѣтѣнѣн• іако н вода уста а рѣпѣтнѣнѣн• грѣзѣна н вѣзмоуштѣна• нерѣпѣштѣн• благодарѣнѣ• а рѣпѣштѣн• неблагодарѣнѣ 69c (69c).

нерѣкотворенъ, -ын *прич.-прил.* [2] ἀχειροποίητος Нерѣкотворен: вѣмъ бо іако аще землѣнаа нашѧ храмнна тѣлесѣнаа разорнтѣ сѧ• създаннѣ отъ ба намѣтѣ• храмннѣхъ нерѣкотворенѣоу вѣчѣноу на нвсхъ 303a *2 Кор 5:1* (252d).

несквернѣнъ, -ын *прил.* [1] ἀμίαντος Неосквернен, чист: вѣра чнста н несквернѣна• отъ ба н оца сн естъ• прнѣкшатѣн срѣтѣн н вѣдовнѣцѣ вѣ скрѣвѣхъ нхъ 215c *Иак 1:27*.

неспѣшѣнъ, -ын *прил.* [1] μὴ ἀρμόζων Неподобаващ, неподходящ: прѣзорѣнаа ѡзѡ• горѣшн естъ вѣсѣхъ ѡзѡ... н неспѣшѣно вѣсѣмѣчѣ чѣкомѣчѣ нѣ самѣмоу тѣчѣнѣхъ еднѣмоу врагоу днѣволоу: прѣтнѣжѣ зѣловѣчѣ нѣго: съпадѣшѣмоу съ нвсѣ: прѣзорнѣ дѣлѣма 97c.

несторнн *м.* [1] Νεστόριος Нестор: потомѣ вѣшѣа ѣвагрѣ н дндоуѣмѣтъ ѡргѣ... ѣвѣдорѣ моуѣомскѣн• н днѣдорѣ н несторнн 301c.

несторнанн, несторнанѣне *м. мн.* [2] **νεστοριανοί** Несториани (ерес): вса ересъ въ нма
υλυε ημενοϋεμα• такоже арнанѣне• несторнанѣне• сеоϋнрннѣне• н ннн такожде•
днѣвола сжтъ ересн 299a (302a).

нестроннѣ, -ын *прил.* [3] нестронно естѣ **ἀνάρμοστόν (ἐστιν), ἀσύμφορόν ἐστιν** Не
подхожда, не прилича: нестронно бо естѣ ѿбѣгъшннмъ едннож мнра прнблнжати
са женѣ 39d (80a, 243b).

нестроеннѣ, -ѣ *сп.* [1] **ἀκαταστασία** Смут, безредие: оустѣ отъкрѣвѣна творѣтъ
нестроеннѣ: н безоумьнѣн множитѣ словеса 79b.

нестъвршенѣ, -ын *прил.* [2] **ἀτελής, ἐξίτηλος** Нестъвршен, който има недостатъци: да
елнко плода нествршена• не прннметѣ отъ роукы твоѣѣ• кольми пауе молнтвж
мжтънж нероднмж 171b (261d).

нестъвѣднѣ, -ын *прил.* [1] **ἀπειροπλάσιον** Неописуем, безкраен: прѣждереуенѣѣ
заповѣдн бжѣѣ съблюдѣше• на црѣство възвратнмъ са• о немъже н подвнѣтъ многѣ•
н нествѣднѣ покон 296a.

нестъгласнѣ, -ын *прил.* [2] **ἀσύμφωνος 1.** Нехармоничен: такоже бо нествгласенѣ естѣ
сѣходѣ волоуѣн• н въволѣ• н гарьмннѣн• н онагрѣ• тако н урѣнорнзѣцѣ• н
мнрѣнѣнѣ 220a. **2.** Който не проявѣѣ съгласие: нествгласнѣ братѣ• тако шжма
дѣханнѣ вѣтрѣно• бесствгласнѣмъ вѣрѣждаѣмъ• обѣштааго гласа 87c.

нестъзданѣ, -ын *прич.-прил.* [1] **ἄκτιστος** Несъздаден, нерѣкотворен: тоу оузѣрнтѣ•
несозданое• н блаженое естѣство оно• ндеже оцѣ н снѣ н стын дхѣ 283d.

нестъкажемѣ, -ын *прич.-прил.* [1] **ἀνερμήνευτος** Неизразим, който не може да се изкаже
с думи: вражн нхѣ тако н въ соугоубнцѣ въ срамѣ облѣкоуѣ са• н прѣмѣненѣѣ
плача сжтъ• такоже ѣ реуено нѣснаѣ радостѣ• н пнща нествкажема• н слава нензглема
194c.

нестъмыслѣ, -а *м.* [1] **ἀσύνετος** Неразумен човек, глупак: безоумьнѣнѣнѣ бо естѣ смѣхѣ•
пауе же на кровѣ нмоуштннѣнѣ нествмыслѣ 207a.

нестъмыслѣнѣ, -ын *прил.* [4] **ἄνοήτος, ἄλογος** Безсмыслен, безразсѣден: хотѣште бо
богатнѣн са• въпадажѣтъ са въ напастн• н сѣтн непрнѣзнннѣ: н похотн многы
нестъмыслѣнѣ 32c *1 Тим 6:9. Субст. ἀνοήτος, ἄνους* Този, който е неразумен,
безразсѣден: нествмыслѣнж въпрѣшкж прмдѣрѣтн• прѣстѣ емоу вѣмѣннѣ са 245a
Притч 17:28 (26b, 166d).

нестъмѣреннѣ, -ѣ *сп.* [1] **βαναυσία** Липса на мярка, неумереност: ошаатн же са
сжпротнвѣнѣхѣ• снрѣвѣ плѣтнаго• рекѣше днѣвола мѣдрѣванѣѣ• еже естѣ
любодѣканнѣ... оуслѣѣѣ• нествмѣреннѣ• сжжнтнѣ... 297a.

нестъпасеннѣ, -ѣ *сп.* [1] **ἄσωτία** Погибел: не оупнвантѣ са внномѣ: въ немъже естѣ
неспеннѣ 17c *Еф 5:18*.

несъпострадаѣнъ, -ѣн *прил.* [1] ἀσυμπαθής Несъстрадателен: естъ бо• н несъпострадаѣнъ: н безмилостивѣнъ• любѣан сребро 24d.

несътърпѣнъ, -ѣн *прил.* [2] ἀφόρητος Тежък, непоносим, нетърпим: мнози бо отъ опаснаго пѣванна нѣже не вѣ лъжѣ• послѣжде въ скрѣви велика• н несътърпѣнъ въпадаша 136b (189a).

несътажаннѣ, -ѣа *ср.* [1] ἀκτημοσύνη Нестежание, бедност: пѣ•: о несътажаннѣ 191d.

несътажнѣвъ, -ѣн *прил.* [1] *Субст.* ὁ ἀκτῆμων Бедняк: сребролюбивнѣ събражѣвъ вълагающе на землѣ: а несътажнѣвы: на небеси 23b.

несытость, -н *ж.* [1] ἀπληστία Ненаситност, алчност: ошаати же сѣ сѣпротивѣнъхъ• снрѣкъ пльѣнаго• рекъше днавола мѣдрованъка• еже естъ любовѣаннѣ... лнхотднѣ• несытость• лнхонмѣ... 297b.

несытъ, -ѣн *прил.* [2] ἄπληστος *Обр.* Ненаситен: такоже адъ н погѣбѣль не насыщается сѣ: тако н оун члвчн несытъ 32a *Притч* 27:20 (98d).

несытънъ, -ѣн *прил.* [1] ἄπληστος Ненаситен: разоумѣнъ разоумѣван прѣдъполаганнаи ти: н въздръжн роукоу си: вѣдѣн тако тебе радн си приготоваеть: аще ли несытънѣн ѣси не похощн сластьмъ его 10c *Притч* 23:2.

нетрѣбенъ, -ѣн *прил.* [2] ἀμελής, ῥάθυμος Нехаен, небрежен: тѣмъже помнѣюще дѣнь тѣ• не боудѣмъ лѣннѣн• нн нетрѣбенъ• въ прѣдълежашаа намъ 84b (87d).

нетрѣбоуѣа, -н *прич.-прил.* [1] μὴ καταχρώμενος Този, който не ползва нещо: гаште н трѣбежѣмъ мнра сего• боудѣмъ тако нетрѣбоужште 36d *1 Кор* 7:31.

нетрѣбѣ, -ѣн *прил.* [1] ἀχρεῖος Негоден: н нетрѣбааго раба въврѣзѣте въ тѣмоу кромѣшѣнѣю 85b *Мат* 25:30.

нетѣлѣннѣ, -ѣа *ср.* [2] ἀφθαρσία Нетленност, безсмъртие: оупѣшнѣе бо естъ намъ небрѣшн не нашнхъ• н любнти нашаа• нетѣлѣннѣ н бесѣмрътъе глаж 268d (8a).

нетѣлѣннѣнъ, -ѣн *прил.* [3] ἀφθαρτος, ἀνέκλειπτος Нетленен, вечен, непреходен: егда бо нетѣлѣннѣ• н бесѣмрътънн бждемъ• виднаго ба явленна• прутѣ видѣннн наплѣнѣемн• явленнѣмн нѣ зарамн обѣзарѣще• такоже оученнѣ въ ѡно бжствѣноѣ прѣображеннѣ 268d (8a, 36c).

нетѣлѣнъ, -н *прич.-прил.* [2] ἀφθαρτος Нетленнен, вечен, непреходен: да всъ зѣран васъ• познаеть тако сѣмѣ блно есте гмѣ... люднѣ въ насѣнавѣдѣннѣ бжѣнѣ• наслѣдннщн нетѣлѣнѣщѣ н невадоущѣ обѣщанън 278b. *Субст.* нетѣлѣнѣщаа τὰ αἰδία Нетленните, вечните, непреходните неща: не съннскаан съвѣсть• тако пришьльць естъ на землѣ• ннчѣсоже бо наносѣ• врѣменнаго вѣка• явѣ естъ тако нетѣлѣнѣннѣхъ желаетъ 192a.

непѣжа м. [4] ἀργός Безделник, ленивец: въ роукоу бо недѣла трѣньнѣ ннѣтъ• н пѣтънѣ непѣжѣ настѣланн трѣньнѣ 186а (156с, 186а, 186d).

неоувады, -ын прич.-прил. [1] ἀμάραντος Обр. Неувяхващ: н павльшоумоу сѣ прѣвоумоу пастырю: прннмѣте неоувадоущнн вѣньць 278с 1 Петр 5:4.

неоугасаѣа, -н прич.-прил. [1] ἄσβεστος Обр. Който не угасва, свети постоянно: вѣшьннн кѣмѣ нже кѣтъ мѣн вѣѣхѣ настѣ жнвѣщннхѣ• странѣ въ ненже свѣтътъ овьзарѣкѣтъ• неоугасаѣан свѣтнльннкъ• неоугасаѣанѣ ѡко 285d.

неоудобѣ нареч. [3] ♦ неоудобѣ кѣтъ ἀμήχανόν ἐστιν Трудно е, мѣчно е: неоудобѣ бо кѣтъ бѣ-скрѣбн мнмонтн кажемоумоу напастѣмн 62с. ♦ неоудобѣ нсцѣлнмѣ δυсіατος Трудно поправим: н завнѣтъ лютъ вѣѣдѣтъ• днѣволъ• н неоудобѣ нсцѣлнмѣ кѣтъ 118с. ♦ неоудобѣ носнмѣ δυσβάστακτος Труден за носене: сѣвазажѣтъ вѣѣмена тѣжѣка• н неоудобѣ носнма• н вѣскладажѣтъ на рама ѡлѣк 86b Мат 23:4.

неоудръжнѣ, -ын прил. [1] ἀκατάσχετος Неудържим, неукротим: гаростѣ бо гнѣва неоудръжнѣ• еже осквръннтн женоу моужьскѣ 50d.

неоудръжа, -н прич.-прил. [1] ἀκρατής Невъздържан: сн сѣтъ неоудръжашѣ сѣ• некротѣщн• неблаголубѣщн 57а 2 Тим 3:3.

неоудѣлѣѡубѣнѣ, -ын прил. [1] За гр. δυσίατος: поношенне бо намѣ кѣтъ велне• ненсцѣлнно болѣштѣмѣ• н неоудѣлѣѡубѣнѣ гноѣа ннжштѣмѣ• н подѣ длѣгѣмѣ сѣштѣмѣ намѣ тѣмамн длѣгѣ• тоуждннхѣ грѣхѣ пытатн• н назнратн 107d.

неоуклонѣ нареч. [1] ἀκλινῶς Неотклонно, твѣрдо, непоколебимо: н кѣто божѣствѣнаго благолѣпнѣа неоуклонѣ зѣрѣ• тако снльнѣ же н своѣа подобѣннѣ• н образоуѣа подобѣѣа бжѣѣа сѣтварѣа протнвѣ снлѣ• зѣщѣла ѡнѣта н бесквѣрънѣа 277с.

неоумжѡенѣ, -ын прич.-прил. [1] ἀκολασίας Необуздан, неукротим, неуморим: мѣногобрашѣннѣ: грѣтанѣ оубо веселнтѣ: крѣмнтѣ же ѡрѣвъ неоумоужѣнѣ н неоугѣпжщѣ 13d.

неоупѣваннѣ, -ѣа ср. [1] ἀνελπιστία Отчаяние, липса на надежда: скѣпостѣ• отѣ малодшнѣа прозѡбаѣтѣ• пѣѣе же отѣ невѣрнѣа• н неоупѣваннѣа 26d.

неоустронѣ, -ын прич.-прил. [1] ἀκατάστατος Неукротим: коль лоукавѣна кѣтъ клеветѣа• неоустронмоѣ вѣсованнѣ• ннколнжѣ не оумнрѣ сѣ 71d.

неоугѣпаѣа, -н прич.-прил. [3] ἀκοίμητος Незаспыващ, незнаѣщ почивка: егда оскѣдажѣтъ сѣ овн въ тѣмѣ вѣнѣшьннжѣ• оужготованжѣ днѣволоу н англѣмѣ его• овн въ огнѣ вѣѡунѣн• држжнн постѣланн бѣдѣтъ въ неоугѣпаѣщнн ѡрѣвъ 235d (157b, 285d).

неоусыпѣ, -н *прич.-прил.* [1] ἀκοίμητος Незаспиваш, незнаещ почивка:

мѣногобращѣннѣ: грѣтанѣ оубо веселитѣ: крѣпнѣтѣ же чрѣвь неоусмоушенѣ н неоусыпѣщѣ 13d.

неуапаннѣ, -ѣ *ср.* [4] ἀπόγνωσις, μὴ προσδοκᾶν Отчаяние, липса на надежда: тако оубо

мѣ протнвнмѣ сѣ прнсно ратѣннкоу дрѣзостѣно• а не вѣдднмѣ сѣбе въ неуапаннѣ 67d (66с, 78d, 163b).

неуапанѣ, -ын *прич.-прил.* [1] ἀπορούμενος Затруднен: о всеемъ скрѣбѣшѣтѣ• а не

сѣтоужажшѣ сн• неуапанн• нѣ не отѣуапанн 68a 2 Кор 4:8.

неуапанѣ, -ы *ж.* [6] ἀκαθαρσία, ἀκολασία *Прен.* Безнравственность, греховность:

оумрътвѣтѣ оудѣ вашѣ сѣшѣтаѣ на землн• любовѣканнѣ: неуапанѣж• сласть• похотѣ зѣлю 157a Кол 3:5 (48b, 48d, 157a, 160a, 296d).

неуапанѣ, -ын *прил.* [27] ἀκάθαρτος, ἀνιερός, ἄσεμνος, ἐναγής 1. Нечист, прокажен:

лицѣ боудѣтѣ по законуу: чѣсть прокажена: н чѣсть чнста: то все неуапанѣ жѣсть 31d. 2. *Прен.* Нечестив, грешен, безнравствен: люто бо н гоубнѣтельно жѣсть• еже повнноватн сѣ• тан неуапанѣнмѣ мѣслемѣ 172a. *Субст. а)* неуапанѣ ἀκάθαρτος *Прен.* Нечестивец, грешник; неуапанѣн оἱ ἐναγεῖς *Прен.* Нечестивци, грешници: еже рѣпѣтатн• люто н сѣ подобноу отѣвѣтоу• люто же н вѣз вннѣ• то неуапанѣнхѣ жѣсть 69b; б) неуапанѣта ἀκάθαρτα *Прен.* Грешни, безнравствени постѣпки: длѣжнн жемѣ слоужѣвѣтѣ сѣврѣшатн вѣн• да не кѣгда обрашѣмѣтѣ сѣ оустѣнмн кѣ боу бесѣдоужѣшѣтѣ• а срѣземѣ н плѣнннцн• вѣ валонѣ неуапанѣта дѣжѣшѣтѣ 170d. ♦ неуапанѣн доухѣ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα Сврѣхестествена сила, която причинява зло: такожде же повелѣно нѣ жѣсть• мадннѣканемѣ снрѣчу• неуапанѣнмѣ дѣхомѣ• любовѣканнѣ скврѣненнѣ 116с. ♦ неуапанѣ сѣтворнѣтн βεβηλοῦν Оскверня: трѣвѣ оубо жѣсть многозрачѣнѣна мѣслн такоже рѣхомѣ• вѣ скорѣ затварѣтн благоуѣстѣноу• прѣкословннѣ... да не wskврѣнѣтѣ стаго мѣста• н чѣка вѣжѣя неуапанѣта створѣтѣ 170с (30a, 39a, 46с, 54с, 73с, 100с, 117b, 161с, 163d, 169d, 170b, 171a (2), 171с, 180d, 187b, 225с, 232a, 272a, 302a, 307a).

неуапанѣ, -ын *прил.* [20] ἀσεβής Нечестив, безбожен: вѣжѣствѣноумоу ψανнѣ• авѣннѣнѣ

показавѣшѣо намѣ мѣлѣвеннѣ жнѣтнѣ сѣшѣтѣ неуапанѣвѣтѣ н грѣшѣнѣтѣ чѣдн• вѣсн оубо длѣжнн жемѣ сего отѣвѣгнѣжнѣтн 34a. *Субст.* неуапанѣ, неуапанѣн (ὁ) ἀσεβής Нечестивец, безбожник; неуапанѣнн ἄσεβεῖς Нечестивци, безбожници: не погоубн сѣ неуапанѣннмн дѣша моѣѣ: н сѣ моужн крѣвнн жнвота моѣго 26b Пс 25:9 (25d, 26a, 26b, 34a, 76a, 82b, 91d, 107a, 124a, 156с, 158d, 170b, 201с, 201d, 204a, 240a, 247d, 280a).

неуапанѣ, -ѣ *ср.* [6] ἀσέβεια, ἀτιμία 1. Безчестие, позор: каменн проканоу тѣчѣнѣ жѣсть

лѣннѣнѣн• н всекъ позвнждѣтѣ на нѣчѣстѣнѣ нѣго 84d Сир 22:1. 2. Безбожность, нечестивост: отѣврѣзѣтѣ отѣ васѣ вѣсѣ неуапанѣта вашѣ• н творнѣтѣ заповѣдн моѣѣ 256d Иез 18:31 (89с, 91d, 141a, 145a).

НЕУЪСТВОАТН, НЕУЪСТОУИЖ, НЕУЪСТОУИШН *несв.* [1] **ἀσεβεῖν** Върша безбожни, нечестиви неща: не неуъстоуи много• и не боудн жестоукъ• да не оумьрешн въ безгодниѣ своеѣ 88b *Екл 7:16*.

НЕУЪСТЬ, -н *жс.* [2] **ἀσέβεια** Безбожност, нечестивост: исповѣмь на ма безаконенъѣ мое гвн• и тѣ отъдасть неуъсть срца моего 163c *Пс 31:5* (98c).

НЕИВЛЕНЪ, -тын *прич.-прил.* [1] **ἀφανής** Таен, скрит: чѣтоже створатъ неивенъимъ ломъ• аште о авѣ сжштнхъ тако хвалаште сѧ 40a.

НЕИДЕННІЕ, -га *ср.* [1] **ἀσιτία** Гладуване: тѣмъже тако сѧ нестанъ неиденнѣмъ• и отънждъ не желая іадомыхъ: бѣ^ѣ моужъ желаннн дховьныхъ 21d.

НЕИДЪТЪ, -тын *прич.-прил.* [3] *Субст.* неидъти **ὁ μὴ ἐσθίω**н Този, който не яде: іадын неидоуцааго да не оукараиетъ: и неидъти іадоуцааго да не осоудаетъ 11b (2) *Рим 14:3* (11b).

НЕИПЪТЪНЪ, -тын *прил.* [1] **ἀνάλωτος** Непобедим: тако и нже бвн слоугоуиетъ• длъжънъ иетъ отъврѣщи жннекъма урѣнотъ• и прииѣснн сѧ бжствѣнѣмъ огни• негоже гъ прнде въврѣщи въ землж и въти въсь огнемъ• да и соупостагомъ неиптно бждетъ 189c.

НИВА, -ты *жс.* [2] **χώρα, χωρίον** Нива: сверѣпа естъ похотъ зълаа• знаменаетъ іако сама възннкъшн• іако днвѣа въль ненадѣланѣ ннѣѣ 155d (32a).

НИЖЕННІЕ, -га *ср.* [1] Скромност, смирение: прѣжде же въсего пользуетъ• +ниженне покоренне оумиленне+ съмѣренне дшѧ• без негоже ни любодѣаннж ни ннѣмъ врѣдомъ можетъ кто прѣдолѣти (гласа) 46b.

НИЗНТИ, НИЖЪ, НИЗНШН *несв.* [3] **ταπεινοῦν** Смирявам: іакоже оубо плодъ много и незълацаетъ вѣтви древоу• тако добры дѣтѣлн множество• низитъ мѣсль мжжю 147b. **■ Субст.** низан сѧ **ταπεινῶν ἐαυτόν** Този, който се смирява, смиреният: въсь въисан сѧ обнижѣетъ: и низан сѧ възвъснтъ сѧ 12c *Лук 14:11* (145d).

НИЗЪВЕСТИ, НИЗЪВЕДЖ, НИЗЪВЕДЕШН *св.* [2] **καταβάλλειν, κατάγειν** *Прен.* Отведа, насоча към морално падение: и ннты же страсти отъ частн омрачѣтъ дшѧ• нли съмоуштаютъ ж• а прѣзорьанвѣн врѣдъ• въсж помрачнтъ• и въ велнко паденне низъведетъ 97d (41b).

НИЗЪВЛАУНТИ, НИЗЪВЛАУЖ, НИЗЪВЛАУНШН *несв.* [2] **κατασύρειν** *Прен.* Повличам, увличам към нещѣ низко: плѣть и крѣвь рече: аплѣ плѣтѣскыя страсти: и низъвлаушта оума въ хотѣнне свое 19a (172a).

НИЗЪВЛѢЩН, НИЗЪВЛѢКЖ, НИЗЪВЛѢЧЕШН *несв.* [1] **κατασύρειν** *Прен.* Повличам, увличам към нещѣ низко: сн во ннчѣтоже нно сжтъ• нѣ мѣслн блѣдѣштн• подобни и прнвнѣнни и ржганни лоукавѣнхъ вѣсѣ• на прѣльштенне наше• и послѣдованъѣ льстемъ нхъ• прочее же да и на сласть низъвлѣкжтъ чѧка 178a.

ннзъводнѣти, ннзъвождѣ, ннзъводнѣши *несв.* [2] **κατάγειν** *Обр.* Водя, отвеждам надолу: не вѣннман зълѣ женѣ• безоумна бо нозѣ ннзъводѣтъ прилѣпѣжштен сѣ ен съ сѣмрѣтнѣ въ адѣ 47с *Притч 5:5* (41b).

ннзъврѣѣши, ннзъврѣжѣ, ннзъврѣжѣши *св.* [1] **καταβάλλειν** Низвергна, прогоня: нже бмь оубо ннзъврѣжень бѣ: сѣганяетъ всѣа• послѣдѣжштага емоу въ своѣ погубѣлѣ 25а.

ннзълагати, ннзълагаѣ, ннзълагаѣши *несв.* [3] **καταβάλλειν, κατάγειν** 1. Навеждам, свеждам: ꙗкоже бо тѣгота ннзълагае вѣжъ плодѣвнѣжъ• тако велнчаннѣ дшж добро+дѣтѣлнжю ннзъмететѣ+ 97d. 2. Надвивам, вземам надмощнѣ: о всѣемь скрѣбѣштен• а не сътоужажштен сн• ннѣчаннѣн• нѣ не отъчаннѣн• ннзълагаемнѣн• нѣ не погубѣжштен 68а 2 *Кор 4:9*. // Свалям, отнемам от някого силата, властта: то таковааго оустнтѣла ннзълагаетъ бѣ• н свома ногама сѣпнраетъ 25с.

ннзъложнѣти, ннзъложѣ, ннзъложнѣши *св.* [1] **καθαίρειν** Сваля някого от власт, низвергна: ннзъложн снлнчѣа отъ прѣстѣолѣ• н вѣзнесе сѣмѣренчѣа 53а *Лук 1:52*.

ннзълацати, ннзълацаѣ, ннзълацаѣши *несв.* [1] **κάμπτειν** Огъвам надолу, навеждам: ꙗкоже оубо плодѣ многѣ ннзълацаетъ вѣтѣн древоу• тако добротѣ дѣтѣлн множѣство• ннзнѣтѣ мѣслѣ мжжю 147b.

ннзъместнѣти, ннзъметѣ, ннзъметѣши *несв.* [1] Погубвам: ꙗкоже бо тѣгота ннзълагае вѣжъ плодѣвнѣжъ• тако велнчаннѣ дшж добро+дѣтѣлнжю ннзъмететѣ+ (гласа) 98а.

ннзъпаѣти, ннзъпаѣжѣ, ннзъпаѣжѣши *св.* [2] **διαπίπτειν, καταπίπτειν** Падна, пропадна: ꙗкоже бо вѣстѣплн на паоучннжъ ннзъпаѣтъ сѣнндетѣ долоу• тако съпадаетѣ дръзѣган своѣж снлож 219а. // *Обр.* аште сѣ лоучнѣтѣ едннмоу отъ ннхѣ голѣмѣша донѣ спѣха• да дроугѣн въ завнѣтѣнѣн ровѣ ннзъпаѣ 125d.

ннзъходнѣти, ннзъхождѣ, ннзъходнѣши *несв.* [1] *Субст.* ннзъходѣщен **οἱ καταβαίνοντες** Тези, които слнзат, спускат се долу: не отъвратн лнца твоего отъ мене• да не оуподѣвлѣ сѣ ннзъходѣшннѣтъ въ ровѣ 229с *Пс 142:7*.

ннкакѣже *нареч.* [7] **μηδ' ὄλῳς, μηδαμῳς, οὐδαμοῦ, κατά τινος** Изобщо, никак, по никакѣв начин: трѣбѣ оубо естѣ всѣмь храненнѣмь• блѣстн своѣ срѣце: н ннкакѣже прилѣшѣтн сѣ дѣвнцн съ жнотѣж отънѣдѣ 55а (40с, 68с, 178d, 181b, 236b, 279b).

ннкакѣже *мест.-прил.* [2] **οἰοσδήποτε** Никакѣв: не подобаетъ оубо ннкакѣже вннѣ радн съ гнѣвомѣ дѣнзѣтн сѣ на тождевѣрѣнчѣа• нѣ тѣчнж на своѣ страѣтн 58а (120с).

ннкогдаже *нареч.* [1] **ποτέ** (след отрицаннѣ) Никога: аще бо нмашн ѣто на брата своѣго• н не прѣстншн его• не вѣдетѣ приѣто ннкѣгдаже моленнѣ твое 230с.

ннколаѣтн *м. мн.* [1] **νικολαῖται** Николаити (ерес): съ подѣшѣнтннн ересѣмн... нхѣже нмена сѣтѣ сн• а снмоннннн: в менадрнннн: г сѣторннннн: д вѣснлннннн: е ннколаѣтн: ж гнѣстнцн 300d.

николаже нареч. [7] οὐδέποτε, μηδέποτε, ποτέ (след отрицание) Никога: ашти во мжкты
болати са вѣхомъ• н црства желалн• не вѣмъ прыздънословесни николже 78d
(31d, 52b, 71d, 98a, 175c, 282d).

никомидъ, -а м. [1] Νικομήδης Никомид: н оць же никомидъ оузырѣвъ мнльнаѣ та
вндѣниѣ оць: прѣнемогъ въ малѣ рещи възатъ вѣсть мрътвѣ 4а.

никътоже мест.-прил. [45] μηδείς, οὐδείς, τίς (след отрицание), οὐδὲ ἴσμεν Никой: не
възможеть же никтоже въ страхъ бжни прити• аще не вѣсѣхъ• житнискънхъ
печыльн кромѣ вждеть 288b (4b, 5a, 34b, 44c, 49a, 52a, 52b, 64d, 65c, 70d, 71c, 76c,
78a, 92d, 104a (2), 107c, 109b, 116a, 120c, 122b, 122d, 127b, 136b, 137d, 140c, 147a,
150c, 153c, 153d, 159b, 164a, 175c, 209d, 222b, 229b, 235c (3), 254a, 256c, 271c,
284b, 288d).

никъинже мест.-прил. [3] οἰοσδήποτε, οὐδείς, τίς (след отрицание) 1. Никакъв: вмиъ
же вѣровавшнмиъ въ мѣ... прнповелѣваж не клати са вѣсѣми нкожеже клатвож
133d. 2. Никой: н никъже не нмать оврѣстн въ всен палестинни: нли въ нномъ
овщенин: таково дховна оустроениѣ 5c (31b).

нищелюбие, -ѣ ср. [3] φιλοπτωχία Любoвъ къ бедните: н посѣщенне едностѣнно• н
едножнтельно естъ страннолюбыѣ• н нищелюбиѣ 214b (212b (2)).

нищелюбнъ, -ын прил. [1] Субст. нищелюбноѣ τὸ φιλόπτωχον Любoвъ къ бедните:
послѣдно естъ чнстнтелемъ• подражателемъ вѣити нацальнаго чнстнтеля своего•
также нванъ• нацальнаго чнстнтеля хѣ на вѣсего благоѣ... братолюбноѣ• нищелюбноѣ•
съпострадноѣ на вѣта 279a.

нищелюбъць, -а м. [3] (ὁ) φιλόπτωχος Чoвекъ, който обича бедните: нетън во
нищелюбъць слоушають глцаго• мнлостынѣ н вѣрты да не оставляють тебе 212b
(162b, 293d).

нищета, -ты ж. [9] πενία, πτωχεία, ἔνδεια Беднoстъ, нищета: богатъства н ништеты не
даждь мн• съчетан же мн подобнаѣ• н самодовѣльна 37b Притч 30:8 (15d, 84b
(2), 84c, 84d, 143b, 147c, 193a).

нищъ, -ни прил. [47] πτωχός Беден: не ноудн оубогаго нищъ во естъ• ни же оукорн
немоушна въ вратѣхъ 261d Притч 22:22. Субст. нищъ, нищн (ὁ) πτωχός, ὁ
πένης, ὁ ἀκτήμων Бедняк, сиромѣ; нищн πτωχοί, πενήτοι Бедняци,
сиромѣси: богатън во прнложнть дроугты многы• а нищн ї отъ сѣщаго дроуга
разлоуунтъ са 200c Притч 19:4. // Смирени, богобoязливи хора: блаженн нищнн
дхомъ 303a Мат 5:3 (13a, 25c (2), 25d, 27d, 30b, 31a, 57b (2), 85d, 86a (2), 89c,
89d, 92b (2), 105b, 105c, 122b, 139c, 158b, 191b, 192b, 193d, 194a, 201a, 201b (2),
210c, 212d (2), 213a (2), 213b (3), 213c, 213d, 214c, 218c (2), 265b, 269d, 279a).

нищатн, ннуж, ннуешн несл. [1] Обр. Никна, раста: въ роукоу во недѣла трнни ннуеть
186a.

ничу̀тоже *мест.-прил.* [80] **μηδέν, οὐδέν, τί** (след отрицание) **1.** Нищо: си во ничу̀тоже нно сжтъ• нъ мѣсли блѹдѡштн• подобниа н прѣвдѣкниа н рѣганиа лоукавѣнхъ вѣсѣ• на прѣлѣштѣниа наше 178a. **2.** Изобщо, никак: добро оубо есть ѿ своего троудѡ• такоже гъ подаеть• вѣсѣмъ лншаемънмъ подаатн• пространое ничу̀соже не сжмнѡще сѡ• комоу лн дамь комоу лн не дамь 213c (3d, 12a, 14a (2), 15a, 15d, 18c, 22c, 23d, 32d, 35b, 36a, 37b, 38b (2), 38d, 48b, 50c, 53d, 56d, 76a, 81a, 81d, 87a, 87c, 90c, 99d, 102a, 113a, 125c, 127c, 136c, 136d, 140a, 142d, 146d, 147d, 148a, 155b, 157c, 161d (2), 162a, 166c, 167a, 181d, 185a, 186b, 190b, 190d, 192a, 198a, 198d, 200d, 201d, 207b, 211c, 219d (2), 223c, 230a, 234c, 243d, 244a, 249d, 250b, 251b, 252d, 253b, 261a, 269d, 276b, 279c, 280d (2), 289b, 292b, 296a).

ниединъ *мест.-прил.* [4] **μηδείς, οὐδείς, μή εἷς** Никой, нито един: народоу же вѣровавѣшюмоу бѡаше срце н дѡша едина• н ниединъ что отъ нмѣкнѡиа своего глааше свое• нъ бѡахоу всѡ обѡшта 168b *Деян 4:32* (190d, 198a, 245d).

ниединъже *мест.-прил.* [9] **μηδείς, οὐδείς, μή εἷς** Никой, нито един, никакъв: подобаетъ оубо истиннѣ хотѡштѣмоу оуѣенноу бѣитн хвоу• н разгараѣштѣмоу сѡ огнемь любѣвѣ его• ниединоже мнмонти заповѣдн его 150b (103b, 104d, 203b, 215d, 231c, 248c, 249b, 253b).

новорожденъ, -тын *прич.-прил.* [1] **ἀρτιγέννητος** Новороден: тако новорожденн младеньцн глѡ• словесьное безлѣстьное млѣкко възлюбентѣ 252a *1 Петр 2:2*.

новооучъ, -тын *прил.* [1] **νεοκατήχητος** Наскоро посветен в учението (християнството): поучѣто пауль прострѣ слово до полоунощн• прѣвое оубо занѣ хотѡаше отитн• потомъ же тако новооучн вѣахоу 221d.

новъ, -тын *прил.* [21] **νέος, καινός** Нов: нмѣхъ же многы повѣстн• прншѣдѣшага въ млѡ ветѣхъ н новы прн насѣ бѣвѣша• о прѣлѣштѣнѣнхъ сѣньн 179d. ♦ новын завѣтъ **ἡ καινὴ διαθήκη** Новият завет, втората част от Библията: благодарѡмъ стго дѡа• главѣшаго закономь н пркты• н новымь завѣтомь 266a (2b, 6c, 7a, 7b, 8b (2), 37a, 52a, 72a, 103c, 138a, 151b, 203a, 208c, 210a, 217a, 260c, 267d, 304c).

нога, -ты *ж.* [29] **ποῦς** Крак, нога: храворъ не спсеть дѡша своѣа• н бѣстръ ногама своимѡ не оуґонезнетъ 218a *Ам 2:15*. // *Обр.* око вѣхъ слѣпѣемъ• нога же хромымъ 210d *Иов 29:15*. ♦ възноситн своѣ ногѣ **εἰσάγειν τὸν πόδα** Отивам някъде, при някого: рѣдѣкко възносн своѣ ногоу къ дроуґоу своемоу: еда когда настѡштъ сѡ тебе възненавднтъ тѡ 38c *Притч 25:17*. ♦ не въздвнґнѣтн ногы на дѣло **οὐκ αἴρειν τὸν πόδα ἐπ’ ἔργον** Въздържа се да направя нещо: аште не створншн волѡ своѣа въ дѣнь стѣн• н не въздвнґнешн ногы твоѣа на дѣло... н бѣдешн надѣѣа сѡ гн 165c *Ис 58:13* (8b (2), 25c, 41a (2), 47c, 47d, 83d, 108b, 123d, 134d, 137c, 148a, 152d, 159a, 189d, 212b, 229c, 237b, 238b (3), 246b, 272a, 284d).

ноздри, -нн *ж. мн.* [1] **μυκτῆρες** Ноздри: аште лн тѣштн ноздри• нздѣтъ кровь 80c *Притч 30:33*.

носѣти, нося, носши *несв.* [16] **φέρειν, βαστάζειν, ἐπιφέρεισθαι, περιφέρειν** 1. Нося, донасям: разоумнѣньнъ чръньцъ• въвелѣ подобитъ сѧ• нзвѣноу носѧ цвѣтъ• а въноуѣтъ сътъ дѣлаѧ 95d. // *Обр.* въсегда мрътвостъ га ꙗса въ тѣлѣ носашти• да н жнвотъ• ꙗсовъ ꙗвнѣтъ сѧ въ мрътвѣнѣнъ плѣти нашѧ 68a 2 *Кор* 4:10. 2. Понасям, тѣрпя: длѣжъннъ есмѣ мѣ снлѣннѣ• немощнъ немощнѣнхъ носѣти• н не себѣ оугаждати 154a *Рим* 15:1. *Субст.* носѧ **а) ὁ φορῶν** Този, който е облечен с нещо: н възърнте на носѧщаго рнзоу свѣтлоуѣжъ• н речеѣте ꙗмоу• ты сѧди съде добрѣ 201b *Иак* 2:3; **б)** Този, който тѣрпи, понася: таковънъ вѣждоу оуграшенъ естъ• н отъ своего длѣготрѣпкѣ• зѣданнѣ нскрънннѣтъ въиваетъ• н обрѣтаетъ сѧ ѡдо длѣготрѣпѣнѣваго• носѧщаго прнсно съгрѣшеннѣа нашѧ 242c. ♦ неодоуь носнмъ **δυσβάστακτος** Труден за носене: съвазѧтъ вѣременѧ тажѣка• н неодоуь носнма• н въскладаѣтъ на рама члѣк 86b *Мат* 23:4. ♦ златъ прѣстенъ носѧ **χρυσοδακτύλιος** Който носи златен прѣстен: аще во възндѣтъ въ съворнѣе ваше• моужъ златъ прѣстенъ носѧ• въ рнзѣ свѣтлѣ 201b *Иак* 2:2. ♦ подобнѣ носѣти **ἀγαματοφορεῖν** Нося в съзнанието си представа за нещо: проклѣтъ творѣнъ ндоуь н полагаѧ въ кровѣ• тажеде н ннѣнъ сребролюбнѣа страсть: овъ клѧнѣтъ сѧ коумроу непользѣноу• овъжде• подобнѣ носѣтъ• прнвндрѣннѣ богатѣства 23b (2b, 92c, 124c, 163a, 168d, 236c, 249d, 250a).

носѣлнвѣ, -тън *прил.* [1] **βασταγός** Който понася, тѣрпи: трѣпѣнѣтън тнхъ• безмоуѣтънъ• носѣлнвѣ прнсно обрѣтаетъ сѧ 243a.

ноѣннъ *м. мн.* [1] **νοητιανοί** Название на ерес: съ подѣшантъмнъ ересѣмн... нхъже нмена сѧтъ сн• а̄ снмонннн: в̄ менадрннн... варднннн: аз ноѣннн: лн оуалннн 301a.

нощъ, -н *ж.* [29] **νύξ** 1. Нощ: въ ношн въздеждѣте ржкты вашѧ въ стаѧ н благословнѣте га 226 *Пс* 133:2. 2. *Като нареч.* нощѣж **νυκτός** Нощем, през ношта: съпаштен во ноштѣж съпаштъ• н оупнѣаштен сѧ нощѣж оупнѣѧтъ сѧ 82d (2) 1 *Сол* 5:7. ♦ днъ н нощъ, нощъ н днъ **ἡμέρας καὶ νυκτός, νυκτός καὶ ἡμέρας, νύκτα καὶ ἡμέραν** Денем и ношем, постоянно: прѣстанѣмъ отъ зѣлѣхъ нашнхъ дѣканъ• н плачнмъ сѧ днъ н нощъ прѣдъ гмъ створѣннѣ нты 235d (17d (4), 26b, 33b, 34a, 51b, 69a, 78b, 82b, 113c, 145b, 179c, 185a, 187a, 195b (2), 195d (2), 227a, 227d, 238d, 248b, 249b).

нощѣнъ, -тън *прил.* [2] **νυκτερινός** Нощен, който настѣпѧ или се извѣршѧ през ношта: нъ въздвннн нты на ноштѣнѧ н оуѣрѣннѧ слоуженнѧ твоѧ• н всеноштѣноѧ намъ славословесѣе твоѧ дароу 47b (47a).

ношеннѣ, -нѧ *сп.* [1] **βάσταγμα** Това, което се носи, товар: повелѣлъ же ꙗси моѣмоу оумаленнѣ въ кратѣцѣ ѡтъ въсѣхъ послѧти тн бжѣствѣнѣнхъ кѣннѣтъ: вѣтъхѣнхъ н новѣнхъ: ꙗко да нн таготѣ вамъ бѣити ношеннѣ: нн пакъ безъ остатѣка бѣити ѡсого• потѧзѧщннхъ на пользѣ н спсѣннѣ дшн 2b.

ноѣ *м.* [1] **Νῶε** Ной: ноѣ во рече: бжнѣ шннн: мжжъ правѣднъ пн вно: н оупн сѧ: н лежааше нагъ 16b.

ноүднѣн, ноүждѣж, ноүдншн и нѣднѣн, нѣждѣж, нѣдншн *несв.* [10] **βιάζειν, ἀνποβιάζεσθαι, ἀναγκάζειν, πείθειν** Принуждавам, упражнявам насилие: нже нѣднѣн оца лн мѣрѣ• н мннѣн сѣ не сѣгрѣшала• сѣ причастннкѣ естѣ морю нечѣстнвѣж 240а *Притч 19:26.* // Карам някого да направи нещо: страхѣ бжн ноүднѣн нгы братн сѣ сѣ золькѣж 288b. *Субст.* нѣдан **ὁ ἀναγκάζων** Този, който принуждава: она бо тѣжаниж не сжштѣж ѣн• нн• ноүднштѣаго нмжштн• готовнѣн въ жатѣвж пнштѣж 84с *Притч 6:7.* ■ ноүднѣн сѣ **βιάζεσθαι** Полагам усилия, старая се: велѣмн хощетѣ ноүднѣн сѣ ѱлѣкѣ да оүдрѣжнтѣ страстѣ гнѣвѣноүж 57с (13b, 20d, 61с, 261d, 296с, 303а).

ноүжда и нѣжда, -гы *жс.* [13] **βία, ἀνάγκη, στενοχωρία 1.** Необходимость, нужда: добро зѣло• н велѣмн пользѣно• еже отѣрицати сѣ безгоднѣнхѣ бесѣдѣ• н оүкланѣн сѣ мнромоүдрѣнѣхѣ• без велнкѣнхѣ нѣжда 220а. **2.** Принуда: кѣжѣдо ꙗко же нзволени не мѣтѣ срѣцнѣ• обаче не отѣ скрѣвн• нн ѿ нѣжда: тнха бо дѣтелѣ лювнѣн въ 28а *2 Кор 9:7.* **3.** Сила, въздействие: ꙗкоже вода днжетѣ сѣ отѣ ноүжда вѣтрѣнѣ• такоже гнѣвѣлнвѣн сѣмжщѣетѣ сѣ отѣ мѣслѣн гнѣвѣнѣнхѣ 58d. **4.** Страдание, мѣка: н томоү не рачнвѣшоү сѣврѣшнѣн хотѣннѣ еѣ• въ скрѣвн н нѣжда лѣжнннн рѣкѣмн благочѣстнвѣаго вѣведе до сѣмрѣтн 41с. **5.** *Като нареч.* ноүждѣвж **ἀναγκαστῶς, βιαίως** Принудително, насила: пасѣте стадо ѣже въ васѣ бжнѣ• прнсѣщѣѣше не нѣждеж• нѣ волеж бжнѣж 278b *1 Петр 5:2.* ◆ ноүжда естѣ **ἀνάγκη** Необходимо е, нужно е: ꙗже оүбо въ опрнснн н прославн• то ноүжда естѣ ѱкнѣ дѣлѣгы вѣздаѣтн 282d. ◆ по ноүждн **ἐξ ἀνάγκης** По неволя, по необходимость: а нѣже ꙗкоже наѱсѣте мн• многы страны н мѣста н островы по ноүждн• прѣходнтѣ н полоүчѣѣте сѣ• многнѣн ѣресѣмѣ въ разлнчнѣхѣ мѣстѣхѣ бѣватн• да нѣкако отѣ невѣдѣннѣа• въ нѣкоүж нхѣ вѣпадѣте• назнаменахомѣ бо ѱсѣ *ѣречн 298d (50d, 55а, 78d, 79а, 221а, 261а).*

ноүждѣннкѣ, -а *м.* [1] **βιαστής** Насилник: црство несноѣ рече ноүднѣн сѣ• н ноүждѣннцн вѣсхѣщѣѣтѣ ѣ 303а *Мат 11:12.*

ноүждѣнѣ и нѣждѣнѣ, -гын *прил.* [11] **ἀναγκαῖος, βιαστός** Необходим, нужен: да оүчѣтѣ же сѣа н нашн• добрѣнхѣ дѣлѣхѣ прнлежатн: въ ноүждѣнаѣ трѣбованнѣа• да не боүдоүтѣ бесплоднѣн 29с *Тим 3:14.* ◆ нѣждѣно естѣ **ἀναγκαῖόν ἐστιν** Необходимо е, нужно е: аще лн н нѣждѣно естѣ оүчнѣн• то кѣ несправленнѣ дшн да бждеѣтѣ 222d (3а, 21b, 50с, 135b, 211d, 222d, 228d, 281b, 298а).

ноүждѣнѣ *нареч.* [1] **ἀναγκαστῶς** Насила, по принуда: трѣвѣ оүбо емоү естѣ въ ѱсемѣ благорасѣднѣж вѣтн• н повелѣватн же кротѣцѣ не ноүждѣнѣ• нѣ воленѣ 247d.

нѣнѣ *нареч.* [56] **νῦν, ἄρτι, ἐπὶ τοῦ παρόντος, παρών** Сега: се нѣнѣ вѣрѣмѣ прнѣтѣно• се нѣнѣ днѣ спсѣннѣа 198а (2) *2 Кор 6:2 (22а, 22с, 24b, 32b, 64с, 77а, 96а, 96с, 102d, 105b, 106b, 107а, 112d, 125b, 128с, 130b, 130d, 131b, 138b, 140с (2), 144b, 144с, 146а, 154d, 167d, 190d (2), 191b, 195а, 196а, 201а, 208а, 212а, 216b, 242b, 258с, 263b, 266b, 268b, 270b, 282b, 285а, 294b, 298а, 298d, 299а, 299с, 303b, 306с, 307а (2), 307b, 308с).*

нѣинѣшьнѣ, -нн *прил.* [14] **παρών, πρόσφατος, vñv** Сегашен, настоящ: н гъ отъкрываетъ образъ нхъ въ днь онъ• еже сѧ събѣты• такоже непыштоужъ въ нѣинѣшьнѣнн приходъ халдѣнскън 45b. *Субст.* нѣинѣшьнѣнн, нѣинѣшьнѣнн **τὰ παρόντα** Настоящият, земният живот: аште бо вѣхомъ вѣдѣнн тако пришльцн есмъ на земли• н наѣнн вѣхомъ нѣинѣшьнѣнн тльнѣнн• н мнмотекоушта нѣи потокоу тѣуно• то не вѣхомъ похотѣвалн не нашнхъ• малолѣтънѣннхъ 155a. ♦ нѣинѣшьнѣнн вѣкѣ **ὁ vñv αἰών** Този, материалният, земният, преходният живот: да отъвергыше сѧ бевѣстѣнн н мнрѣнѣннхъ похотѣнн цѣломоудрѣннѣ н правѣдѣннѣ• н благоуѣстѣннѣ пожнвемъ въ нѣинѣшьнѣннхъ вѣцѣк 51b *Тит 2:12*. ♦ въ нѣинѣшьнѣнн вѣкѣ **ἐν τῷ vñv καιρῷ** Сега, в сегашния момент: не да ннѣмъ бо ослаба бѣла• вамъ же печаль• нъ нздрьвенѣнн въ нѣинѣшьнѣннхъ вѣкѣ *2 Кор 8:13* (30d, 100d, 129a, 130b, 137c, 137d, 138b, 251c, 280b, 305c).

нѣкако *нареч.* [1] *За гр.* **μῆπως**: а нмѣже такоже наѣсте мн• многы страны н мѣста н островы по ноуждн• прѣходите н полоуѣяете сѧ• многоамъ ересемъ въ разнѣннхъ мѣстѣхъ бѣватн• да нѣкако отъ невѣдѣнннѣ въ нѣкоуѣж нхъ въпадете• назнаменахомъ бо вѣсѧ ереси 298d.

нѣколн *нареч.* [1] **ποτέ** Някога, в бѣдеще: н еже стое хво ннѣнн• въ глоуѣннѣ срѣдѣ своего помнать бес прѣстанн• то тн н свѣтъ нѣколн видѣти могутъ 292a.

нѣкъгда *нареч.* [1] **ποτέ** Някога: есть бо таковыи нѣкъгда• вѣзвѣдѣши къ боу вѣзрѣтн• н тольмн бѣти блнзъ ногоу гноу• елма далеуе бѣш 108b.

нѣкъде *нареч.* [2] **πού** Някъде: не овогда молити сѧ• овогда же нн• хотѣшннхъ своѣхъ гнлостъ отъложитн• нъ прнсно млтвѣ прнлежатн• въ съблюденѣ оумѣ• аще н нѣкъде въ млтвѣнѣнн храмъ събнраемъ сѧ 232c (155c).

нѣктын *мест.-прил.* [5] **τις 1.** Някой: аще лн н нѣцнн врази обѣннн сѣтъ оклеветаватн хотѣшннхъ тѣмъ вѣк прнпрнсеннн сѧ• то истнннн гавѣ показатъ сѧ такоже прн носнѣнн н блаженѣнн соусанѣ 49b. **2.** Някакѣв: вѣсо дѣлма вамн оубѣжденъ• н къ вамъ начало• словоу створнвѣ• авѣе тако забѣвѣ сѧ• тако къ нѣктыннхъ оуѣеннкомъ трѣбоужштнннхъ оуѣеннѣнн• бесѣдованннн творѣхъ 137d (111b, 228d, 298d).

нѣмъ, -ын *прил.* [1] **ἄλαλος** *Обр.* Безмълвен: трѣвѣ оубо есть поставитн оумъ въ вѣкѣ млтвѣноу• глоуѣнн н нѣма• н можетъ молѣбѣ обѣшатн 231c.

нѣуѣто *мест. неопр.* [4] **τι** Нещо: не враждоуѣн на чѣка вѣсѣе• да не нѣуѣто на тѣ съдѣетъ зѣло 117b *Притч 3:30* (50b, 116a, 128c).

нѣдро, -а *ср.* [2] *мн.* нѣдра **κόλπος** Пазва: вѣвалжетъ лн кто огнъ въ нѣдра• рнзъ же свонхъ не съжѣжетъ 47d *Притч 6:27*. // *Обр.* прнемлнѣнн мѣздоу въ нѣдра бес правды: не направлѣетъ сѧ на пѣтн 26a *Притч 17:23*.

О

ο [5] ο΄ Числен знак за числ. ред. седемдесети: ο΄ ∷ ω το^α ъже ωδαιατη некръниѹмоу 148b. // В състава на сложно числ. ред.: οδ ο правосъдѣствѣ 157d (150a, 160d, 162a).

оба, обѣ числ.-мест. [5] ἀμφότεροι, οἱ δύο Двете, двата, двамата: ιαροствѣ же• н гнѣвѣ оба сѣа едннога матере нздрода ествѣ зовомѣна безмоудрне 59с (158d, 243b (2), 272a).

обавление, -га ср. [1] γυμνασία Непрекъснато, постоянно въздействие: тѣгда же лвнтѣ сѣ• егда напастн нашѣдѣша ѡ баженнеиѣ на ιавенне ж нзведѣтѣ 61d.

обаднѣти, обаждѣ, обаднѣш св. [1] διαβάλλειν Наклеветя, оклеветя: не подобаетѣ на вѣсего брата глагн ѹесо нли мѣслыж обаднѣти н• ъже ествѣ клеѣта• аште н истнна ествѣ глемое• нѣ паѣе оувраштатн сѣ отѣ оклеветаважштааго 71d.

обадѣлнвѣ, -гын прил. [1] διάβολος Който клевети: блюстн же сѣ комоуждо себе трѣбѣ ествѣ... размѣшлалтн же тѣѣыж• ѡже по ѹнноу ѹмоу повелѣна сѣтѣ• аще не обадѣлнвн нн дѣвословннн• нн сревролюбннн 280b.

обаждение, -га ср. [1] καταλαλία Злословие, клевета: съблюдѣте рѣпѣтанне непользѣное• н отѣ обаждѣнна оудрѣжнтѣ ιαзкѣ 70с Прем 1:11.

обетѣшатн, обетѣшаиѣ, обетѣшаиѣш св. [2] παλαιῶσθαι 1. Прен. Остарѣя: ннѣтѣже тако обетѣшавѣшага дѣш понавлаетѣ• ιакоже страхѣ бжн: н доврое вѣннманне 38b. 2. Прен. Изгубя силата сн: сновае тоуждн обетѣшашѣ• н охрѣмѣ отѣ стѣзѣ свонхѣ 93b Пс 17:46.

обнда, -гѣ жс. [3] ἀδικία Неправда, несправедливост: нже танѣ обндѣ• нштетѣ дроуѣтѣвѣ• нже лн не лобнтѣ тантн• разлоуѣаетѣ дроуѣгѣ н свонѣ 135с Притч 17:9. ♦ обндѣ сътворнтн ἀδικεῖν Обидя; постѣпя несправедливо: вогатѣн во обндѣоу сътворн• н самѣ прнпрѣтн• нштѣн обндѣнѣ вѣвѣ• н самѣ прнмоли сѣ 85d Сир 13:4 (30a).

обндѣлнвѣ, -гын прил. [6] ἄδικος Несправедлив: не обндѣлнвѣ во вѣ забѣтн дѣла вашѣго н лобѣвѣ• ѡже ιавнсте вѣ нмѣ ѹго 191с Евр 6:10. Субст. обндѣлнвнн ἀδικοὶ Неправедни хора: нли не вѣсте ιако обндѣлнвнн: црства бжѣа не наслѣдѣтѣ 86b I Кор 6:9 (86с, 109с, 172d, 262d).

обндѣнне, -га ср. [2] ἀδίκημα Обида, оскорбление: вѣ вѣсемѣ же обндѣннн не дрѣжн гнѣва на некрѣнлаго своѣго 115b Сир 10:6 (115с).

обндѣтн, обндѣж, обндѣш св./несв. [36] ἀδικεῖ, ἐπηρεάζειν, καταδικεῖν, πλεονεκτεῖν, συκοφαντεῖν, προτρέπεσθαι, ἀποστερεῖν, τυραννεῖν 1. Постѣпвам несправедливо, онеправдавам: ιакоже во вѣстѣѣнѣна рѣбѣ лажштѣна брашѣноу сѣвѣ хоуждѣшлѣа творѣтѣ рѣбѣ• тако н слѣннн оудобнзнѣ нмѣтѣ обндѣтн немоштѣнѣа 85с. 2. Ощетѣвам, отнемам нешто от някого: сѣ полѣ нмѣннѣа гн: ннцнннѣ дамѣ: н аще ѹсмѣ кого ѹнмѣ обндѣлѣ: вѣзвращѣоу ѣтѣвернѣж

31a *Лук 19:8. Субст. а)* **οβνδαν ἀδικῶν** Този, който ощетява, отнема нещо от някого; **οβνδαιεν οἱ ἀδικοῦντες** Тези, които ощетяват, отнемат нещо от някого: подобаеτъ οὐβο χοτᾶцоуμж свѣтлоуѣ οὐвастн сᾶ повѣдоуѣ• не тѣуыѣ корнмоу н обнданмоу трѣпѣтн довлнѣ• нѣ н боле податн обндашмоу нхѣже хоцетѣ възѣтн 260с; **б)** **οβνδαν ἀδικῶν** Потисник, насилник; **οβνδαιεν οἱ ἐπηρεάζοντες** Потисници, насилници: молнте сᾶ за гонащᾶта въ• н обндашᾶта въ 261d *Мат 5:44*; **в)** **οβνδαν οἱ ἀδικοῦμενοι** Онеправданите: творашᾶ сᾶдѣ обнданѣннѣ• дажцаго пшоу а̀лѣжнннѣ 262с *Пс 145:7* (68a, 71a, 86a, 86b (3), 89с, 113a, 152a, 158с, 159b (2), 198d, 260b (4), 260с, 261a (5), 261b (2), 261с, 262с, 262d (3), 267b).

οβναιε, -та *ср.* [1] **δαψίλεια** Изобилие: подобаеτъ οὐβο χοτᾶцоуμж свѣтлоуѣ οὐвастн сᾶ повѣдоуѣ... οὐставѣ зѣлѣта похотн• оного обнаиенѣ своего• прѣктн любовѣстѣта 260d.

οβνλο нареч. [2] **πλουσίως** Щедро, в изобилие: да кжѣ хвалоу или кое благодарѣ• можетѣ отѣдатн нмоу за всᾶ блага• иже обнло податѣ намѣ οὐбогѣннѣ 266a (30d).

οβνльно нареч. [2] **πλουσίως** Щедро, в изобилие: богатѣннѣ въ нѣнѣшннѣ вѣкѣ запрѣштан не вѣсокомѣдроватн• нн οὐпѣватн на богатѣство гѣблѣоштѣн• нѣ на ба дажшᾶтаго намѣ всᾶ обнльно 100d *1 Тим 6:17* (26d).

οβнльнѣ, -ѣн *прил.* [1] мѣногѣ н обнльнѣ **στιβαρός** Голям, в изобилие: а трѣпѣнне велко естѣ н крѣпѣко• намѣан снаоу многож н обнльноу 244a.

οβнльнѣ нареч. [1] **πλουσίως** Изобилно, в изобилие: слово бжѣ да вѣселаетѣ сᾶ въ въ• обнльнѣ всен прѣдстн οὐчащѣ 230a *Кол 3:16*.

οβнлѣ нареч. [1] **πλουσίως** Изобилно, в изобилие: тако бо нандетѣ на нѣ обнлѣ благодѣтѣ стаго дѣа 80b.

οβнманнѣ, -та *ср.* [1] **τρύγητος** Гроздобер: не лоуѣнн ли павнрокѣ ефлемѣ• неже обѣманѣ авнезѣре 146a *Сѣд 8:2*.

οβнматн, **οβемлѣж**, **οβемлѣшн несв.** [3] **τρυᾶν** *Обр.* Бера, събирам (плодове): мало бо въ васѣ прѣтрѣпѣвъ• н οὐдрѣжавѣ• послѣжде обемлѣшн сладостѣ радостн• отѣ плода οὐдрѣжанѣта 136a. ♦ **οβнматн** ржкама прѣсн **ἐναγκαλίζεσθαι χερσὶ στήθη** *Прен.* Бездействам: доколѣ лѣностнне възлежншн• кѣгда же отѣ сѣна вѣстанѣшн• мало сѣпншн• мало же обемлѣшн ржкама прѣсн 84d *Притч 6:10* (124a).

οβнноватн сᾶ, **οβнноуѣж сᾶ**, **οβнноуѣшн сᾶ несв.** [2] ♦ **μετὰ παρησίας** Открито, искрено: намнзѣан окомѣ сѣ лестѣж• сѣвнраетѣ мжжѣмѣ печалн• а обннзѣан не обнноуѣта сᾶ сѣмѣрлетѣ 141с. ♦ **οβнноватн сᾶ** лица **λαμβάνειν πρόσωπον** Пристрастен сѣм, лицепрятствам: иѣцнже нногда вѣшᾶ• ннѣтоже мене разнѣствѣжетѣ• лица вѣ не обнноуѣтѣ сᾶ 201d *Гал 2:6*.

обитати, обитаѣ, обитаѣши *св.* [1] **παροικεῖν** Живея някъде, обитавам: гн кто обитаеть въ жнлнш твоёмъ• или кѣто въселитъ сѧ въ горѣ стѣкн твоен 139а *Пс 14:1*.

обити¹, обидѣ, обидѣши *св.* [2] **κυκλοῦν** *Обр.* Обкрѣжа, заградя: възглаша во рече на мѧ гѣзкми льстнвомъ и словесѣи ненавнстѣнѣи обидоу мѧ и браша сѧ съ мѣноѣж 123а *Пс 108:3* (111с).

обити², обнѣж, обнѣжиши *св.* [1] **εἰλεῖν** Покрѣя, обвѣя с дреха: аште и обрѣшотоутъ сѧ старнца стѣлаѣпнѣи• и трѣбѣѣ бѣдетъ прнскѣщенне• то обнѣвѣша свон роуцѣ свонли рнзали 55а.

обитѣль, -и *ж.* [1] **μονή** *Обр.* Дом, обител: такоже во хотѣ съзѣдатн хромннѣж• все вещьство прѣжде оуготовитъ на съконъчанье• и ѣже свон храмѣж• снрѣкѣ съзѣданне храмннѣи• на чѣнѣ обитѣлн тронца 251б.

облагати, облагаѣ, облагаѣши *несв.* [1] чѣсть севѣ облагати **τιμὴν ἑαυτῶ περιτίθεισθαι** Представям се като почитан, уважаван: лоуѣе мѣжъ въ вѣчѣстнн + севѣ+ работата• неже нже чѣсть севѣ• облагаеть• и не нмѣи хлѣба 96с *Притч 12:9*.

обладати, обладаѣ, обладаѣши *несв.* [9] **κυριεύειν, κατακυριεύειν, καθηγείσθαι, ὑπερέχειν, τὴν ἐξουσίαν ἔχειν, καταρᾶσθαι 1.** Властвам, владея: хѣ снѣ бжѣн• намн же и вѣсѣлн и вѣсѣлн обладаеть• томоу съгрѣшнхомѣж• томоу и отѣвѣштаемъ 67с. **2.** Обсебвам, обладавам: подвнгниѣмѣ сѧ оубо възлюбленнн вѣсеж снлож• не датн мѣста обладати намн• врѣдоу зѣлѣа дрѣзостн 38д. *Субст. а)* обладаѣн **ὁ ἐξουσιάζων** Този, който владеет, управлява; висшестоящият: аще дхѣ обладаѣщаго възндеть на тѧ• мѣста сн не оставн 224д *Екл 10:4*; **б)** обладаѣмнн **οἱ ἀρχόμενοι** Послушници: прнемлн отъ гѧ доуша• многа подвнга трѣбоуетъ• о обладаѣмнѣхъ 245д (95д, 119с, 181б, 237д, 258д).

облаженъ, -ын *прил.* [1] **μακάριος** Блажен, честит: мноуѣл ннштѧ облаженъ• и дшн своен благодворнтъ моужъ млостнвѣж 27д *Притч 14:21*.

облакъ, -а *м.* [6] **νέφος, νεφέλη** Облак: такоже во помрачнтъ слѣнѣце подѣтектъ облакъ• тако оума мѣсль памѣтѣннѣа зѣлоу 115а (65д, 83д (2), 269с, 292с).

областн, обладѣж, обладѣши *св.* [3] **ἡγεῖσθαι, καταρᾶσθαι** Овладея, взема под рѣководството си: тако да бѣи вндѣлѣж хоудожѣнаа областн братѣеж• по глѣшннмѣ кннгамѣж• нгоумена ли тѧ поставнша• не възносн сѧ• попыцн сѧ и тако сѧдн 248д. *Субст.* обладамнн **οἱ ἀρχόμενοι** Тези, които са рѣководени: сн нстнннѣаго пастоуѣа сѣтъ• да дшоу своѣж положнтъ за обладамнѣа нмѣж 276а (306с).

область, -и *ж.* [1] **ἐξουσία** Власт: отѣнелн во гѣ нашѣ **ἰὺ χῆ** снѣ бжѣн: благоволн• н-стѣлѣа прѣстѣлѣа вѣлѣ прнснодѣвѣи марнѣа мнроу гвнтн сѧ и дастъ намѣ область на днѣвола 52д.

ОБЛАЧАТИ СЛ, ОБЛАЧАИЖ СЛ, ОБЛАЧАИШИ СЛ *несв.* [4] ἐνδύεσθαι, ἐνδιδύσκεσθαι Обличам се с нещо: азъ же вьнегда онн огавне творѣаахоу ми: облачаахъ сѧ въ вѣрѣтнште: н сѧмѣриаахъ постомь дшоу мож 22b *Пс 34:13.* // *Обр.* раунтеле во планиа нмоуце и прилежно• н въ млтвѣ прѣвѣваахъ• н такоени облачаахъ сѧ• въ ороужьѧ свѣта 194c. *Субст.* облачаахъ сѧ ὁ ἐδεδυμένος *Обр.* Този, който се облича с нещо: да бнатъ на всѧкж ноць• постелю своѧхъ слъзамн оумакаан• н оунстнн сѧ скверьны• иѣжже облежннн несмъ• іако да достоннн боудемъ облѣщн сѧ въ рнзоу брауноуѣж• не облачан бо сѧ въ нж вѣнъ нзгънннъ боудеть 195d (155c).

ОБЛЕЖАТИ, ОБЛЕЖЖ, ОБЛЕЖИШИ *несв.* [3] περίκεισθαι 1. *Обр.* Обвивам, обгръщам: не тьунж іако ннколнже іавн сѧ нхъ дѣвѣство• нъ нн вѣроуахъ же кого отъ ѡлѣкѣ тѣломь облежнма на не вѣзърѣтн 52b. 2. *Прен.* Подвластен сѧ на нещо: архнерѣн отъ ѡлѣкѣ прннлемъ за ѡлѣкѣ поставлеть сѧ• іаже къ боу да прнноснть дары н жрътвѣы о грѣсѣхъ• скръбѣтн мортѣ о невѣждьныхъ• н болѣщнхъ• понеже н тѣ облежнть немощьж 273a *Евр 5:2* (195d).

ОБЛЕЩИ, ОБЛАГЖ, ОБЛАЖЕШИ *св.* [1] κοιμᾶσθαι Остана до сутринта: да не облажеть мьзда наннннѣ оу тебѣ 261c *Лев 19:13.*

ОБЛНЗАТИ, ОБЛНЖЖ, ОБЛНЖЕШИ *св.* [1] λείχειν Облизвам, ближа: вждѣмъ рьтннцн понѣ птнцямъ рекомънмъ епопсн• онн бо егда вндѣть роднтелѧ нхъ състарѣвъша сѧ• н ослѣпъша• то оскжеахъ крнлѣ роднтелемъ• н облнжхъ оун нхъ 239a.

ОБЛНЧАННІЕ, -ѧ *ср.* [1] ἔλεγχος Изобличение, укор, обвинение: ѡлѣкѣ аште естъ сѧмѣреномждренъ• нмать себе хоуда• съ радостьж н благодшьемъ• прнноснмаа емоу облнчаннѧ• н епнтнннж прннмлетъ 142c.

ОБЛНЧАТИ, ОБЛНЧАИЖ, ОБЛНЧАИШИ *несв.* [32] ἐλέγχειν, θριαμβεύειν, στηλιτεύειν Изобличавам, укорявам, обвинявам: не облнчан зѣлгнхъ• да не вѣзненавндѣть тебе• облнчан мждра н възлюбн тѧ 141b (2) *Притч 9:8.* // Разкривам, показвам, правя явен: іакоже во болн іавлетъ сѧ блѣдостнж• тако н страстьннн облнчаеть сѧ отъ скръбн 62a. *Субст.* облнчаахъ ὁ ἐλέγχων Този, който изобличава, укорява, обвинява; облнчаащн оἱ ἐλέγχοντες Тези, които изобличават, укоряват, обвиняват: облнчаан ѡлкоу пжть его• хвалы нмѣтн нмать• паѣ ласкажштаго ѧзъкомь 141b *Притч 28:23* (40a (2), 42c, 87c, 97c, 119a, 140d (5), 141a (3), 141b, 141c (3), 141d (3), 142b, 143c, 145a, 174b, 201c, 201d, 246d).

ОБЛНЧЕННІЕ, -ѧ *ср.* [15] ἔλεγχος, ἐλεγμός Изобличение, укор, обвинение: іакоже оубо врачь рѣжа безъ гнѣва се творнтъ• тако н оунтель облнчаа• не прннѣшаа къ облнченнж гнѣва 246d (82c, 122c, 141a, 142c, 143a (5), 143b (3), 143c, 173c).

ОБЛНЧНТИ, ОБЛНЧЖ, ОБЛНЧИШИ *св.* [9] ἐλέγχειν Изоблича, укоря, обвиня: гн не іаростьж твоѧхъ облнчн мене• нн гнѣвомь твоимь покажн мене 143b *Пс 37:2* (122c, 141c (2), 141d, 142a, 143c, 174d, 274b).

ОБЛОБЪИЗАТИ, ОБЛОБЪИЖА, ОБЛОБЪИЖЕШИ И ОБЛОБЪИЗАИЖ, ОБЛОБЪИЗАИШИ *св./несв.* [4] **καταφιλεῖν**
Целувам: онъ же пожьдавъ мало рече• мнръ тебѣ• н облобъиза н 262а (162с, 238b,
276d).

ОБЛОЖИТИ, ОБЛОЖА, ОБЛОЖИШИ *св.* [1] **περιβάλλειν** Надяна примка, обеса: нюда прѣдатель
малодшнь бѣ• н нѣнскоу҃сѣнь бранн• сего радн отъчаавъшъ сѧ емоу припадъ врагъ
оудавѣнниа• снломъ обложн н 67а.

ОБЛЪУЕНИИ, -та *ср.* [1] **ἀμφιάσις** Облекло, дрехи: оутврѣждааше же братнъ своиъ безъ жма•
облъуение же нагънхъ ѿа• нн воды жадажштнхъ напои 111с *Иов* 22:6.

ОБЛЪИГАТИ, ОБЛЪИГАИЖ, ОБЛЪИГАИШИ *несв.* [2] **καταψεύδεσθαι** Клеветя, оклеветявам: оуста
облъигажшта погоубаъ дшоу 93а *Прем* 1:11. *Субст.* облъигажшии **οἱ**
ἐνδιαβάλλοντες Клеветниците: да облъкжтъ сѧ облъигажштен ма въ срамъ• н
одѣжджтъ сѧ тако одѣждѣж стоудомъ свонмъ 74b *Пс* 108:29.

ОБЛЪГЪУАТИ, ОБЛЪГЪУАИЖ, ОБЛЪГЪУАИШИ *несв.* [1] **ἐλαφροῦν** *Прен.* Облекчавам: тѣже бо мгы
мънниъ осждадтн• онн оубо тѣроты облъгъуажтъ• мгы же въ ннхъ мѣсто тѣроты
подъемлемъ• н обрѣтаемъ сѧ самн себе осждажште 107с.

ОБЛЪСТНТИ, ОБЛЪЩА, ОБЛЪСТНИШИ *св.* [3] **δεδεῖξαι, πλανᾶν** Прилъжа, примама: множицеж
бо показавъ емоу днаволъ• истинна сонѣа• н тѣмн облъстнвѣ омраченаго емж
оума• показаетъ емоу послѣжде анка мункъ н апль• н всѣхъ крѣстьянъ темна н
всакаго стоуда неплънена 180b. // Заблудя, отклоня от правия пѣт: въ истинноу бо
лнхотннхъ улкъ есть пнианство: н облъщеннхъ 17b (137b).

ОБЛЪЩАТИ, ОБЛЪЩАИЖ, ОБЛЪЩАИШИ *несв.* [2] **δεδεῖξαι** Примамам, съблазнявам: н ероже не
можн оубѣштати хытроствн словесъ велнчатн сѧ: сего млъуаннемъ тако млъуаннеа
рекоуште облъщаетъ 95с (43d).

ОБЛѢНИТИ Сѧ, ОБЛѢНИЖ Сѧ, ОБЛѢНИШИ Сѧ *св.* [3] **ἀμελεῖν** Проявя небрежност, нехайство:
тако н урнорнзѣць• егда облънитъ сѧ о правнлѣ своемъ• авъе оставленъ бждетъ
благодѣтъж 229b // Не обърна внимание, не предприема нищо: тако сѣтъ есть
многоплетѣна зълобьнаа кѣзнь• обѣзавън сѧ хоудѣ• аште облънитъ сѧ• то
объдръжтнѣ затажетъ сѧ 90с (188с).

ОБЛѢИАТИ, ОБЛѢИАИЖ, ОБЛѢИАИШИ *несв.* [1] **ἀμελεῖν** Проявям небрежност, нехайство:
тако н тѣштнвѣн• аште облъиаетъ едннъ часъ• оустыждетъ отъ благодѣтн 188d.

ОБЛѢЩИ, ОБЛѢЖА, ОБЛѢУЕШИ *св.* [30] **ἐνδύειν, ἀμφιάζειν** Облека някого с нешо: аще лн н
прѣзрѣхъ нага н не облъкжхъ 199а. // *Обр.* сего прѣпоисанниа добротю хъ свож
цркѣвъ облъуе: покрываа наша порокы 8с. ▣ облъщн сѧ **ἐνδύεσθαι,**
περιβάλλεσθαι, ἀμφιάζεσθαι 1. Облека се: не пыцѣте сѧ дшиж вашнж что гаете
нлн что пнетѣ• н тѣломъ вашнмъ въ что облъуете сѧ 270а *Мат* 6:25. // *Обр.* добро
оубо есть отъврѣштн отъ себе печаль• н облъштн сѧ въ всѣ тнхостъ 63с. 2.
Прен. Приема нечий начин на живот: мгы оубо въ ха облъкжше сѧ• длъжнн

ЕСИГЬ• НЕ ТЪЛУЪЖ НЕ НАВНДЪТН ННКОГОЖЕ• НЪ Н ЛЮВНТН 122d. *Субст.* ОБЛЪКЪТН СЛ **ὀ ἐνδεδυμένος** Този, който е приел нечий начин на живот: колъмн павне оуслъшанъ бждетъ въ ха ОБЛЪКЪТН СЛ• МОЛА СЛ СВОДОЖ ОУЛОУЧНТН РАЗОУМЪНЪНА СЪМРЪТН 67d (8a, 28a, 37a, 63b, 66c, 74b, 140b, 155c, 157a, 158d, 182b, 183c, 194c, 195d, 196a, 199d, 217c, 226a, 252a, 252d (2), 254c, 261c, 282b).

ОБНАВЛІАТН СЛ, ОБНАВЛІАЖ СЛ, ОБНАВЛІАЮШН СЛ *несв.* [1] *Субст.* ОБНАВЛІААН СЛ **ὀ ἀνακαινούμενος** Този, който се обновява, възражда за нов живот: съвлъкъше сѧ ветъхааго ѱлака• съ дѣканнїи его• н ОБЛЪКЪШЕ СЛ ВЪ НОВААГО• ОБНАВІАЖШТААГО СЛ 37b *Кол 3:10.*

ОБНАЖАТН, ОБНАЖАЖ, ОБНАЖАЮШН *св.* [1] **γυμνοῦσθαι** *Прен.* Лиша се от нещо: хотан оубо врага немощъна сътворитн• грѣха да обрѣжетъ• н ОБНАЖѢВЪ КРНЛОУ ІАКО ПТНЦА РОУГОУ БЖДЕТЬ 188d.

ОБННЗНТН, ОБННЖЖ, ОБННЗНШН *св.* [2] **ταπεινοῦν, ἐλέγχειν** Унизя, усмиря: въсхотѣ гн н ОБННЗН НЪІ ЗѢЛО• ЗАНЕ НЕ ХОДНХОМЪ ПОУТЕМЪ БЛАГОМЪ• НЪ ВЪ СЛѢДЪ ГРѢХЪ НАШНХЪ 307c (101c).

ОБННЗѢТН, ОБННЗѢЖ, ОБННЗѢЮШН *св.* [1] **ταπεινοῦσθαι** Унизен съм: въсь вѣсѧн СЛ ОБННЗѢЮТЬ: н ННЗАН СЛ ВЪЗВѢСНТЬ СЛ 12c *Лук 14:11.*

ОБННЦАВАТН, ОБННЦАВАЖ, ОБННЦАВАЮШН *несв.* [1] *За гр.* **διανυκτερεύειν**: ОБННЦАВАШЕ ВЪ МАТВѢ БЖНН 233a *Лук 6:12.*

ОБННЦАТН, ОБННЦАЖ, ОБННЦАЮШН *св.* [6] **πτωχεύειν** Обеднея: богатн бо ОБННШТАША: н ВЪЗЪААКАША: а ВЪЗНСКАЖШТЕН ГА: НЕ АНШАТЪ Сѧ ВЪСЕГО ДОБРА 27d (16c, 147c, 182d, 214c, 283c).

ОБННШѢСТВОВАТН, ОБННШѢСТВОУЖ, ОБННШѢСТВОУЮШН *несв.* [1] *За гр.* **νυκτερεύειν**: н ОБННШѢСТВОВАШЕ ВЪ МАТВАХЪ БЖѢАХЪ 187d *Лук 6:12.*

ОБНОВЛЕННІЕ, -ІА *ср.* [2] **ἀνακαίνωσις** Обновление: не съобразоунте СЛ ВѢКОУ СЕМОУ• НЪ ПРѢОБРАЗОУНТЕ СЛ ВЪ ОБНОВЛЕННІЕ ОУМА ВАШЕГО• НСОУШАЖЦЕ УТО Н КОЛА БЖЪІА 284a *Рим 12:2 (37c).*

ОБНОЖНТН, ОБНОЖЖ, ОБНОЖНШН *св.* [1] **κνημοῦν** *Обр.* Обуя: обножн нозѣ евангелъскъннн оученън• н ПРѢПОІАШН УРѢСА ЦѢЛОМЖДРЪІА СЛОВЕСЫ 246b.

ОБОГАТѢТН, ОБОГАТѢЖ, ОБОГАТѢЮШН *св.* [1] **πλουτεῖν** *Прен.* Обогатя се, стана душевно по-богат: вѣсте бо БЛАГОДѢТЬ БЖЫЖ• ІАКО ВАСЪ РАДН ОБННШТА БОГАТЪ СЫ• ДА ВЪІ ОНОГО ННШТЕТОІЖ ОБОГАТѢЮТЕ 147c 2 *Кор 8:9.*

ОБОГАЩАТН, ОБОГАЩАЖ, ОБОГАЩАЮШН *несв.* [3] **πλουτίζειν** 1. Обогатя, направя някого по-богат: ннштета мжжа съмѣрають• ржкы же въстаннвѣнхъ ОБОГАЩАЖЪ 84c *Притч 10:4.* 2. *Прен.* Обогатя, направя някого душевно по-богат: блннѣ гнѣ на главѣ правѣдннчн• се ОБОГАЩАЮТЬ 210c *Притч 10:22 (63d).*

овон числ.-мест. [10] ἀμφότεροι, ἀμφότερα, ἄμφω И двете, и двамата: окливетанние н рѣпѣтанние• блнжкѣн дрoуγтѣ дрoуγτοῦ иετѣ• овоѣ же вѣтѣн вьздразoуμνiα 71b (13c, 57a, 58c, 73c, 121a, 150c, 161c, 200b, 300b).

овонтнѣтъ, -ын *прил.* [2] δίγλωσσος, δισσός Лицемерен, неискрен, двуличен: ѱлктѣ овонтнѣтъ• отѣкрѣиваетѣ сѣвѣтѣы вѣ сѣнѣминштн• вѣрѣнтѣн же хѣмѣ тантѣ вештн 136d *Притч 11:13* (73d).

овонiаннiе, -iа *ср.* [1] ὀσφρησις Обоняние: трѣбѣт оѱво естѣ iакоже речено: вѣѣлии оѱѱвѣствнн вьздрѣжатн сiа зѣрѣннемѣ• слоѱхoмѣ• овоианнiемѣ• iазыкомѣ же н• ѱрѣквомѣ 19b.

оворнтн, оборѣж, оборншн *св.* [1] συγχοῦν Разруша, унищожа: iакоже вѣ велнкѣн ншѣтъ• погoубнѣтъ бо ѱсе свое• ещѣ же же н десiатн птнщѣ гнѣздo ѱддѣтъ• поштoмѣтѣ нмѣтъ• оворнтнмѣтъ вѣтѣ пнрѣкѣ хвалoу вѣздiавтѣ глаше 264c.

овoуниѣ, -iа *ср.* [1] φάραξ Очна ямка: око рѣгаищѣиѣ сiа оцѱо. н корѣщѣиѣ старoстѣ матерѣнѣж. да нзвѣрѣтiатъ ѣ вранн. нзѣтъ овоуниѣ 106c *Притч 30:17*.

оврадованнiе, -iа *ср.* [4] περιχάρεια, ἐπίχαρμα 1. Радост: црѣтъ же езекина славѣты ѱлѣа лoвiа н оврадованнiемѣ дрѣжнмѣтъ• покaзiа халѣдѣемѣтъ богaтѣствo свое 96b. 2. Подигравка: дaлдiа• лeстѣнтѣннн слoвeстѣы прѣѣлѣктнѣтъшн• прaвeдѣннкa• oвpaдoвaннiе ствoрн вpaгoмѣтъ eгo 137a (98a, 100b).

оврадоватн сiа, оврадоѱѣж сiа, оврадоѱѣишн сiа *св.* [3] ἐπιχαίρειν, ἐπιχαρῆς γίνεσθαι Зарадвам се на нещo лoшo: аштѣ падѣтъ врагѣтъ твoн нѣ оврадоѱн сiа иемоѱ 124a *Притч 24:17* (123c, 124b).

овразнѣтн, ображж, образншн *св.* [1] ἔμμορφοῦν Създам, оформя (образ): тако бо подвнзiаищѣ сiа• вѣзможетѣ вѣтѣ нстннoу в сeбѣтѣ овразнѣтн овразѣтъ хѣтѣ вѣѣмѣтъ жнтѣннмѣтъ• прнѣѣтoмѣтъ• слoвoмѣтъ 252b.

овразоватн, овразоѱѣж, овразоѱѣишн *несв.* [2] ἀποτυποῦσθαι Създавам, оформям: н кѣтo бoжѣствнiагo блaгoлѣпнiа нeoѱклoнѣнѣ зѣрiа• iако снлѣнѣтъ же н сoвoгa пoдoбѣннкѣты• н овразоѱiа пoдoвѣиа бѣжѣиа• сѣтвaрiа прoтнѣвѣ снлѣтъ• зрѣцiалa ѱнстa н бeсквѣрѣннa 277c. **▣** овразоватн сiа σχηματίζεσθαι Преструвам се: прѣвoѣ вѣштaжтѣтъ крoтѣтѣцѣтъ• н глaдiажтѣтъ дoлoу• ѱаcтo сiа зѣлѣтѣтъ• овразоѱѣжтѣтъ сiа ѱѣстѣнѣтъ• н гoрѣцѣтъ вѣздѣшoуѣтѣтъ 43c.

овразѣтъ, -а *м.* [40] εἰκόν, σχῆμα, τρόπος, τύπος, εἶδος, ὁμοίωσις, διάθεσις, σύμβολον, ὑπόδειγμα, ὑπογραμμός, ὑποτύπωσις 1. Образ, вѣншен вид, вѣншнoст: iаможѣ бо ащѣ вѣзвeдѣтъ ктo• тo тoу оѱзѣрнѣтъ• ангiаты вeзмнлoстнѣвнѣтъ• срaгѣтъ нмѣтѣа овразѣтъ 206a. // Подoбiе: iарoстѣ нхѣтъ пo овразоѱ змнннoу• iако аспндѣты глoуѣхѣты н зaтѣкaжштa оѱшн eиa 60b *Пе 57:5*. 2. Изoбpaжeнiе, лик: oнн же прннiесoшiа иемоѱ пѣкнiазѣтъ• н глa нмѣтъ• ѱнн иεтѣтъ овразѣтъ н нiѣѣннiе 81b *Мат 22:20*. 3. Пpимeр, oбpaзeц: oбpaзѣтъ бo дaхѣтъ вaмѣтъ сѣмѣѣрeнoмѣдpѣиa• дa iакоже азѣтъ

створихъ вмигъ• н въ творити дрюггъ дрюггоу 148а *Иоан 13:15*. 4. Начин: потомъ поусетитъ н• тако ницѣмъже ниѣмъ образомъ възможеетъ недоуга сего оуцѣлнѣнъ• аште не часто неходитъ н дохаждаеть братна польза ради 65с. ♦ нмъже образомъ *ὄν τρόπον* Както: нмъже образомъ сътворнши вждеть ти 241а *Авд 1:15* (18с, 32b, 36d, 41с, 45b, 57с, 92b, 95а 121d, 135d, 141а, 147с, 148а, 149b, 163а, 169d, 170b, 178d, 187с, 225а, 233а, 247b, 249с, 250с, 252b, 253b, 264b, 270b, 277d, 278b, 281b, 282b, 294b, 296с).

обранѣти, обранѣж, обранѣиши *несв.* [1] *μαστιγοῦν* Наказвам: аште обранѣиши безоумнааго посредѣкъ сънмншта срамѣна н не отънмеш безоумнаа его 38с.

обратити, обрашж, обратнши *св.* [16] *ἐπιστρέφειν, στρέφειν* 1. Обърна, извърна: нже тл оударитъ въ деснжж ланнтоу• обратн емоу н дрюггжж 114а *Мат 5:39*. 2. *Прен.* Променя поведението, действията на някого: въ страѣ бжънъ• съ всацѣмъ млдѣемъ обануати• мгыслыж да обратнмъ съгрѣшаштааго• се творити подобаеть 140d. ▣ обратити *св.* *ἐπιστρέφειν, ἐπιστρέφεσθαι, ἀποστρέφεσθαι, στρέφεσθαι* 1. Обърна се, насоча се към някого: нынѣ глетъ гъ бѣ нашъ: обратити сѣ къ мнѣ въсѣмъ срдцемъ вашнмъ: поштеннемъ н рыданнемъ 22а *Иоиу 2:12*. 2. *Обр.* Обърна се, погледна в друга посока: обратнхъ *св.* азъ н видѣхъ въсѣ клеветы бывааштаа подъ слнцемъ• н се слъзъты оклеветаемънхъ• н нѣсть нхъ оутѣшаштааго 89d *Екл 4:1*. 3. *Прен.* Откажа се от нещю: аще ли засѣкѣдѣтелиюиши емоу• н не обратитъ *св.* отъ безаконеннаа своего• то въ грѣѣкъ своемъ оумьреть• а ты дшоу свож нзбавнши 275а *Иез 3:19* (22а, 82с, 88b, 101с, 149d, 164b, 181с, 219b, 245b, 275а, 304а).

обращати *св.*, обрашаж *св.*, обрашаиши *св.* *несв.* [6] *ἐπιστρέφειν, ἀποστρέφειν, ἀνακυλίεσθαι* 1. Обръщам се, насочвам се към някого: нмжште оубо братъе• такоа мѣда н блага вѣкоу• да не лѣннмъ *св.* обрашати *св.* скоро къ емоу 163b. 2. Въртя се: житнѣ члѣе коло естѣ обрашатаа *св.* н опалѣемо отъ гнѣннны 74d. 3. *Прен.* Отказвам се от нещю: не хоули члѣа обрашаштаа *св.* отъ хрѣхъ 111b *Сир 8:6* (65а, 162с, 162d).

обращение, -та *ср.* [3] *ἐπιστροφή, τὸ ἐπιστρέψαι* *Прен.* Духовна промяна: не хошж съмрътн грѣшкннчъ• нъ обращение н жнвоотоу его 275b *Иез 18:23* (162b, 274d).

оброкъ, -а *м.* [1] *ὀψώνια* Дан, дължимо: нво дължкнн есмъ се творити тако равн н бланжкты• н слоужнтеле бжжж словоу• да оугоднмъ емоуже воннн въхоломъ• отъ негоже н оброкты прннмемъ 198с.

обръзгънѣти, обръзгънѣж, обръзгънѣиши *св.* [1] *ἐνοξύνειν* Вкисна се, прокисна: добро оубо отъврѣшити естѣ зълън квасъ нзветъшавъшнн н обръзгънѣшъ рѣплѣтаннѣа н оклеветаннѣа• н прѣходити на новоа въмѣиеннѣа послюшаннѣа н благодарѣа 72а.

обрѣзаніе, -та ср. [1] **περιτομή** Обрязване (религиозен обред): послѣжде же днавольскѣнни явленни• н сънѣ поржганѣ• въ нюдѣство въпаде н обрѣзаніе плѣтѣско 180а.

обрѣзати, обрѣжж, обрѣжеш св. [2] **περικόπτειν, περιτέμνειν** 1. Обр. Отрежа, обрежа: хотан оубо врага немощѣна сътворити• грѣха да обрѣжеть 188d. 2. Извърша религиозния обред обрязване: н повѣдавѣ нмѣ явльшааго сѣ нмоу днавольска дѣанни обрѣза сѣ н нюдѣствова 180с.

обрѣменити, обрѣменѣж, обрѣменити св. [2] **ὑπερφορτοῦν** Претоваря: а еже невѣздръжѣнѣ гатн: подобно естъ кораблю обрѣмененоу 13b. *Субст.* обрѣменени **πεφορτισμένοι** Тези, които са обременени, натоварени с грижи: прндѣте къ мнѣ всн троуждаѣщии сѣ н обрѣменени• н азѣ покоѣж вѣ 286d *Мат 11:28*.

обрѣсти, обрѣщж, обрѣщеш св. [70] **εὕρισκειν** 1. Намеря, открія: варварн же нмавѣше га: н по мѣногѣ дѣни моуунвѣше: непѣщѣщѣ• нмѣнни обрѣсти 3d. 2. Заваря някого: сего обрѣтохомѣ развращающа гзкѣ• н бранѣща кесароу дагати данн 90а *Лук 23:2*. 3. Получа: непрѣстанѣнѣ молн сѣ• къ ѣколюбнвоумоу воу за мое окааніе: да обрѣщѣ мнлостѣ• въ прншѣствѣе благого н ѣколюбнваго ба 309а. 4. Сметна някого за някакѣв: онн же сѣтъ въ мнрѣ• н оупѣваніе нхѣ вѣсѣмрѣтѣа плѣно• малѣ показанн• веин блгодѣтѣтѣ сѣ• тако вѣ нскоуен га• н обрѣте га достоннѣ себѣ 284d. **▣** обрѣсти сѣ **εὕρισκεσθαι** Окажа се: похвалнвѣн сѣ н гла: н поставѣ прѣстолѣ свон на звѣздахѣ невѣнынхѣ: обрѣте сѣ мѣста нѣ нмѣ поконна 97с. **◆** жнрѣ обрѣсти **νομῆν εὕρισκειν** Разпространя се (за рана): хоуда во малага речѣтѣ• ннѣтѣже сѣтъ нѣстѣ грѣхѣ• таѣе оубе обѣѣѣж дрѣжаштѣж• тако гангрена жнрѣ обрѣштѣтѣ 90с 2 *Тим 2:17* (2d, 4с, 5с, 7b, 20b, 22d, 24а, 41d, 47с, 55а, 57d, 62d, 65с, 68с, 68d, 69d, 73d, 74а, 80d, 82d, 88а, 91d, 95с, 99а, 105а, 113а (2), 122b, 140а, 146b, 158b, 158d, 163а, 170с, 171а, 176а, 185d, 192d (2), 196а, 212с, 215b, 220d, 224а, 226с, 227b, 234d, 252d, 253d, 260а, 261b, 264а, 267d, 268b, 271с, 276d, 277а, 281b, 285b, 286d (2), 290d, 308b (2)).

обрѣтатель, -та м. [1] **εὕρετής** Този който получава нешо: разоумнѣн въ вѣщѣхѣ обрѣтатель благомѣ 132а *Притч 16:20*.

обрѣтати, обрѣтаѣж, обрѣтаѣши *несв.* [21] **εὕρισκειν** 1. Намирам, откривам: вѣсѣ просан прннметѣ• н штан обрѣтаѣтѣ• н тѣкоуштоуѣж отѣврѣзѣтѣ сѣ 66а *Мат 7:8*. 2. Установявам: любаштннмѣ ба• всѣ поспѣжѣтѣ сѣ въ благо• такоже н въ стѣхѣ кннгахѣ обрѣтаѣмѣ• всѣ свѣтѣца дѣломѣ съконѣвавѣша заповѣдѣ съж 150d. 3. Получавам, достигаю: снмѣ одѣѣѣмѣ сѣ отѣ божѣствѣнѣнхѣ кѣннѣтѣ: испѣтаѣще во га обрѣтаѣмѣ вѣѣноуѣж жнзѣн га нашего нѣоу ха 8с. 4. Смятам някого за някакѣв: хотѣ во рѣвннвѣю своѣ мѣслѣ нзвѣстоватн• прнсно въ зѣловѣ наѣнетѣ• н вѣннѣ гнѣѣѣтѣ сѣ н ннѣ мѣтѣтѣ• такоѣтѣн мрѣзѣкѣ отѣ вѣсѣхѣ обрѣтаѣтѣ сѣ• паѣе же н окаанѣ 120b. **▣** обрѣтати сѣ **εὕρισκεσθαι, μεταστρέφεσθαι** Оказвам се: бездрѣпѣтнѣн безѣ оубора• а рѣпѣтнѣн корнмѣ•

и вестоудѣнѣ• и во мрѣзѣкѣ обрѣтаѣтъ сѧ 69с (2b, 19с, 32b, 52a, 65b, 101d, 107с, 167с, 192a, 200с, 208a, 239b, 242с, 243a, 258a, 276a).

обрѣцати сѧ, обрѣцѣ сѧ, обрѣцѣши сѧ *несв.* [1] *Субст.* обрѣцѣши сѧ **οἱ ἀφιερούμενοι** Тези, които се посвещават: обрѣцѣши бо сѧ бѣоу• подобити хѣоу бѣважѣ 54d.

обрѣченіе, -га *ср.* [2] **ἀρραβών** Залог: и тако прѣблагѣн• не тѣмо отѣдаѣтъ прѣгрѣшеніа нашѧ• нѣ и обрѣченіе жнзни подаѣтъ• благодѣтъ стѣго и жнвотвораштаго дѧа 162d (163d).

оборѣвь, -н *ж.* [1] **ὑπόδημα** Сандаля, обувка: еда отъ роуки чѣга възлѣхъ нзбавж• или оборѣвь 25d *Сир* 46:22.

оборѣдати, оборѣдаж, оборѣдаши *св.* [1] **χαλιναγωγεῖν** Обуздая, укротя: облѣци же сѧ въ желаніе благо и чѣстнѣо• облагаа бо сѧ въ похотѣ съж• възненавнѣши зѣлоуіо похотѣ• и оборѣдаши такоже хоци 155с.

оборѣтель, -н *ж.* [1] **ὑπόδημα** Сандаля, обувка: глѣтъ бо бѣ моуцин• оуѣши оборѣтель ногоу твоѣж 152d *Исх* 3:5.

обѣдрѣжати, обѣдрѣжж, обѣдрѣжиши *св.* [1] обѣдрѣжанѣ **περιεκτικός** Всеобхватен: еже бо о всемъ благодарити• обѣдрѣжана заповѣдѣ естъ• любо добродоушоуѣтъ кѣто• любо печалоуѣтъ 264с.

обѣдрѣженѣ, -ын *прил.* [1] **περιεκτικός** Всеобхватен: въздрѣжаніе же рѣхомѣ: не отѣ брашѣнѣ тѣчнѣж: нѣ обѣдрѣженѣ: срѣчѣтъ: ошаланіе въсѣхѣ отѣревенѣнхѣ 18b.

обѣдрѣженѣ *нареч.* [1] **περιεκτικῶς** От всички страни, отвсякъде: тако сѣтъ естъ многоплетіена зѣлобѣнага кѣзнь• обѣдрѣжѣ сѧ хоудѣ• аште облѣнитѣ сѧ• то обѣдрѣженѣ затѣжѣтъ сѧ 90с.

обѣзариати, обѣзариж, обѣзариши *несв.* [2] **καταυγάζειν, περιουγάζειν** Озарявам, осветявам наоколо: въшѣннн иѣмѣ нже естъ мѣн въсѣхѣ насѣ жнвѣциннхѣ• странж въ ненже свѣтъ обѣзарѣтъ• неоугасаган свѣтнѣнннѣ• неоугапанѣ око 285d (268d).

обѣстнѣвь, -ын *прил.* [2] *Субст.* **ὁ γαστήριμαργος** Лакомник, чревоугодник: обѣстнѣвын: ннчнѣже ннѣмѣ хвалнѣ сѧ: нѣ шрокѣннѣ и пространѣннѣ чрѣвомѣ 14a (14b).

обѣкати сѧ, обѣкж сѧ, обѣкѣши сѧ *несв.* [1] **συνεθίζεσθαι** Свиквам, привиквам: члѣкъ обѣкѣ сѧ словесѣ поносѣннѣ• въ всѧ днн свога не накажѣтъ +сѧ+ по кннгамѣ 111d *Сир* 23:19.

обѣкнѣти (сѧ), обѣкнѣ (сѧ), обѣкнѣши (сѧ) *св.* [5] **εἰθέναι, συνεθίζειν** Свикна, навикна: обѣкнѣ бо сѣтъ пренѣо нже отѣ мнра• кромѣ соуштага мнра гонити и оскрѣблѣти и оклеветавати 123a. ♦ не обѣкѣтъ **ἄπειρος** Несвикнал: мжжѣ

ПРАВЪДЪНЪ ПН ВНО: Н ОУПН СΛ: Н ЛЕЖАШЕ НАГЪ: Н НЕ ΙΑΚΟ ΠΝΑΝΝΥΝΒЪ ВЪ
ПРАВЪДЪННЪ: НЪ НЕ ОБЪКАТЪ ВННЪААГО ПНТНΑ 16b (49b, 59c, 134b).

ОБЪУАН, -та м. [10] τὸ εἶωθός, ἥθος, θεσμός, συνήθεια 1. Навик, обичай, нрав:
ОТЪРОДН ЖИ РЪПЪТНВЪНХЪ КЪННЖЪННЦН Н ФАНСИИ КЪ ОУУЕННОМЪ ГНЕМЪ• ПО
ОБЪУАЖ ОЦЪ СВОИХЪ РЪПЪТААХОУ ГАЖШТЕ 70c. 2. Установен ред, закон: снΑ же пакы
НЕЗАВНДНЪ ВЪ ПРОУΑΙΑ ВЪСЪΑΙЖЩΑ• ПО ВΓΟΝΑΥΑΛΝЪМЪ ОБЪУΑΝЕМЪ 277c. ♦ ОБЪУАН
НМЪТН Εἰωθέναι СВИКАЛ СЪМ, НАВИКАЛ СЪМ: ЛОУКАВНН ВО ВЪСН ОБЪУАН НМОУТЪ
ПАУЕ ВЪСЕГО ЖНВОТА• НА ТЪШНВЪНА ΥΡΝΗЦΑ• Н БЕСПНЦЪНОЕ ВОΛΑΙΩ ЖНТЪЕ• ОСТРНТН
ОРОУЖЪЕ НАПАСТЪН 189a. ♦ ВЪ ОБЪУАН ПРНТН εἰς ἕξιν ἔρχεσθαι СВИКА, ПРИВИКА:
АШТЕ ОУВО ВЪ ОБЪУАН ПРНДЕТЪ• НЕВРЪГОВАТН ΜΗΡЪНЪНХЪ ДОБРЪ: МОЖЕМЪ Н ΖΕΜΗΝΑΙ
ДША ПОХОТЪ• СЪ СЛОВЕСЪНОЖ ΙΑ• СЪВЪКОУПНТН ЛЮБЪВЪЖ 35c (43b, 90c (2), 228d,
242d, 244b).

ОБЪУАНЪ, -ын прил. [1] συνήθης Обичаен, полагащ се, извършващ се по правило:
СЪТВОРЪ ЖЕ НАДЪ НМНН ОБЪУАННОЕ ПРАВНО: ПРНРЕУЕ НМЪ НСАННО СΛОВО ГАЖЩЕ 4b.

ОБЪУВАТН СΛ, ОБЪУВАИЖ СΛ, ОБЪУВАИШН СΛ неск. [1] ОБЪУВАТН СΛ КОМОУ ΚΟΙΝΩΝΕῖν τινί
ИМАМ НЕЩО ОБЩО С НЯКОГО: ΙΑΚΟ ВЪ НАΥΑΛΟ ΕΒΓΓΛΙΑ• ННЕДНАЖЕ ΜΗ ΡΚΤΥ ОБЪУЕВА СΛ•
ВЪ СΛОВО ΔΑΑΝΗЖ Н ПРНΑΤΥЖ• ТЪУУЖ ВЪ ΕΔННН 215d Φιλ 4:15.

ОБЪУЕННЕ, -та ср. [6] κοινωνία, κοινόςβιος 1. Общение, общуване: ВЪΑХЪ ТРЪПАЩЕ ВЪ
ОУУЕННН ΑΠΛСЪКЪ Н ВЪ ОБЪУЕННН• Н ВЪ ПРЪЛОΜΙΕΝНН ΧΛЪΒΑ Н ВЪ ΜΙΤВАХЪ 234b Деян
2:42. 2. Монашеско общежитие, манастир: НЖЕ БОУЪСТНВЪНН НЮСТННЪ: ΜΥΝΟГОУ
ДРОУЖННЖ ВЪ ТОМЪ ΜΑΝΑСТЪРН ΧΒΟΙЖ БΛΑГОΔЪТНЖ СЪВЪРА... Н ННЪЖЕ НЕ НМАТЪ
ОВРЪСТН ВЪ ВЪСН ПΑΛΕСТНННН: НΛН ВЪ ННОМЪ ОБЪУЕННН: ТАКОГО ΔΧΒΟУΝΑ ОУСТРОЕННΙΑ
5c. 3. Парична помощ, милостиня: БΛΑГОΔЪΑΝΙΑ ЖЕ Н ОБЪУЕННΙΑ НЕ ΖΑΒЪΑΝΤΕ•
ΤΑΚΜН ВО ЖРЪТВАМН ОУΓΑЖДАТН БОУ 211b Евр 13:16. ♦ БЕЗ ОБЪУЕННΙΑ ΖΑ ΓΡ.
ἀκοινωνητος: РЕУЕ ΙΑΝКО АЩЕ СЪВΛЖЕШН НА ΖΕΜΛН• ΒЖДЕТЪ СЪВΛΖΑΝΟ НА НЕСХЪ• ДА Н
ТВОРА БЕЗ ОБЪУЕННΙΑ ΛН ВЪΖΒΡΑΝΑΙΑ• ΛН НΖΜЪΤΑΙΑ• ΝΑΖΟΡЪНЖ НΜΑШН ВΕЩЪ 275b (35d,
213d).

ОБЪУЪ, -нн прил. [8] κοινός, ἐν ἀλλήλοις, καινός Общ: ВЪЗНЕНΑВНДНМЪ ЖИ
НЕНΑВНДΑШТААГО НАСЪ ДНΑΚΟΛΑ Н ДЪΛΑ ΙΕГО• ОБЪШТААГО ВЪСЪХЪ ΥΛКЪ ВРАГА 122b (87c,
126d, 132d, 138b, 159b, 168b (2)).

ОБЪУАННЪ, -а м. [5] κοινωνός, κοινωνικός 1. Съучастник: ИЖИ ПОРАДОВАТН СΛ ΚΑΚΟМОУ
ΛЮБО ΥΛΚΟΥ ВЪ СКРЪВН• НΛН ВЪ ΤЪШТЕТЪ• НΛН ВЪ ΠΑΔΕΝНН• ΥΛΚΑ ΟΠΛΑΖНΒΑ ΙΕΤЪ Н
ΒΟΥΑ• ПАУЕ ЖИ ОБЪШТЪННКА ΡΑСПЪНЪШННХЪ ΓΑ 123c. 2. Този, който е общителен:
ΒΟΓΑТНТН СΛ ДЪΛΤΥ ДОВРЪ: БΛΑГОΠΟДАТНВОМЪ ВЪТН: ОБЪУАННОМЪ 30d 1 Τιμ 6:18
(32a, 69d, 73c).

ОБЪУАННЕ, -та ср. [3] γαστριμαργία, κραιπάλη Чревоугодничество, лакомство: БΛΟУДЪТЕ
СΛ ΕΔΑ ΟΤΑΓЪΥΑΙЖТЪ СΡЦΑ ВАША ОБЪУΑΝНЕМЪ 18a Лук 21:34 (8d, 13b).

обѣдѣ, -а м. [2] ἄριστον Обяд: кѣгда оуслышнѣть• клепанне обѣда• слышавѣ же• благобѣдрнѣтъ бѣдетѣ 65b (12d).

обѣснѣти, обѣснѣ, обѣснѣши св. [1] κρεμαννύναι Окача, обвеса: нже аште съблажнѣнѣтъ едннго малѣнхѣ снхѣ• оуне емоу бѣ да обѣснѣтъ жрѣновѣ оуслѣскѣнн о вѣнн егѣ• н потопаѣтъ н вѣ пѣчннѣ морѣсѣѣ 110b *Мат 18:6*.

обѣтованне, -га ср. [2] ἐπαγγελία Обет, обещание: чѣтн оца своего н мѣрѣ своѣж• еже естѣ заповѣдѣ прѣвага вѣ обѣтованннхѣ 239d (137a).

обѣтѣ, -а м. [6] εὐχή, συνθήκη Обет, обещание, оброк: аще обѣщавешн обѣтѣ гѣ бѣ своемоу• да не замѣдншн вѣздатн н• тако вѣзншѣта вѣзншѣетѣ егѣ отѣ тебе гѣ бѣ тѣон• н бѣдетѣ тн грѣхѣ 233b *Втор 23:21* (234a (2), 247a, 267a, 271b).

обѣщавати (сѣ), обѣщавѣж (сѣ), обѣщавѣши (сѣ) несв. [6] ἐπαγγέλλεσθαι, συντάσσεσθαι 1. Обещавам: не поноснѣтъ о прѣвѣнхѣ нашнхѣ грѣсѣхѣ• нѣ обѣщтавѣнѣтъ гѣдоуѣа н благаа н вѣчѣнаа 162с. 2. Обричам се, посвящавам се: сегѣ во радн нменовѣтъ сѣ отѣреченѣ• тако землѣннхѣ отѣрнѣаѣше сѣ• нѣсноуемоу обѣщавѣнѣтъ сѣ 250d. *Субст.* обѣщавѣнн сѣ ὁ ἐπαγγελλόμενος Този, който се обрича, посвящава се: обѣщтавѣнн сѣ оубѣ хѣвѣ бѣтн• таже дѣнѣтъ тѣмн тѣвнѣ сѣ 122b (89с, 122b, 145b).

обѣщанне, -га ср. [9] ἐπαγγελία, παραγγελία 1. Обещание: се естѣ обѣщанне еже обѣща намѣ жнзнѣ вѣчѣноуѣж 302с 1 *Иоан 2:25*. 2. Порѣчение, порѣка: конѣчннн же обѣщаннѣ естѣ любѣ• отѣ чнста срѣца н сѣвѣснн благаа 209a 1 *Тим 1:5* (52d, 61b, 80d, 246b, 278b, 283d, 295a).

обѣщати (сѣ), обѣщѣж (сѣ), обѣщѣши (сѣ) св. [18] ἐπαγγέλλεσθαι, εὐχεσθαι, ὑπισχνεῖσθαι, τάσσειν, κρεμαννύναι 1. Обещаа: аще во видннхѣ таже подаваѣтъ намѣ благаа н благаа• не вѣроуѣнѣтъ емоу• то о невннннхѣ таже обѣща• како вѣзвѣроуѣнѣтъ емоу 268с. 2. Дам обет, оброк: обѣщантѣ сѣ н вѣздатн гѣ воу нашемоу 271b *Пс 75:12*. 3. Смятам, считам: аште обѣщтахѣ злато крѣпѣстѣ мож 24с *Иов 31:24*. *Субст.* обѣщавѣши оἱ ἐπαγγελλόμενοι Тези, който са се обрѣкли, посветили са се: еже враждѣватн• тождеплеменннкомѣ н тождевѣрѣнннкомѣ• непѣдобѣно н некѣчнннн боаштнннѣ сѣ ба• н обѣщтавѣшнннѣ боуѣстнѣ 116с. ♦ обѣщати молнтѣж, обѣщати обѣтѣ εὐχεσθαι εὐχήν Дам обет, оброк: такоже обѣща рѣе молнтѣж гѣ• не оуѣсннн вѣздатн ега• зане еанко обѣща вѣздасн 234b *Екл. 5:3*. ♦ обѣщати молѣж просѣуѣсθαι Отдам се на молитѣва: трѣбѣ оубѣ естѣ поставннн оумѣ вѣ врѣмѣ малѣннѣ• гѣоуѣа н нѣма• н можѣтъ молѣвѣтъ обѣщати 231с (27a, 205a, 229b, 233b, 233с, 233d, 234b (3), 251с, 280b, 302с).

обѣзати, обѣжѣ, обѣжешн св. [8] ἐπίδειν, καταδειν Превѣржа: тако стрѣпѣ естѣ обѣзати• н клеветѣ естѣ сѣмѣренѣ 135d *Суп 27:22*. // *Обр.* обѣжн вѣко тѣзѣво мога• маслѣнѣ н вннѣнѣ• нннже тѣзѣвѣнн вѣхѣ отѣ развѣнннѣ 68d. ▣ обѣзати сѣ ἐμπλέκεσθαι, περιπλέκεσθαι, συμπλέκεσθαι 1. *Обр.* Заплѣта се, оплѣта се:

χουλάν ησκρῆνλαго при коимъ люво прѣгрѣшеннн• тѣмнжде сѣтъмин обажеть сλ 110d. **2. Прен.** Обвържа се: хотан бо без молнтвѣы н бес трѣпѣнна напастн повѣднтн не отѣрннетъ нхъ• нъ пауе обажетъ сλ нмн 62с. *Субст.* обажавън сλ **ὁ ἐμπλακεῖς** *Обр.* Този, който се е заплел, оплел в нещo: тако сѣтъ истъ многоплетиена зълобьнага къзнь• обажавън сλ чоудѣ• аште облѣннтъ сλ• то овьдръжънѣ затажеть сλ 90с (44a, 89b, 221b).

обажати сλ, обажай сλ, обажайши сλ *св.* [2] **ἐμπλέκεσθαι** *Прен.* Заплитам се, забърквам се в нещo: ннкътоже коннъ бываа обажаетъ сλ коупамн жнтннскамн• да воводѣ годѣ воудетъ 34b 2 *Тим* 2:4 (72с).

обати, овьмж, овьмешн *св.* [5] **κατέχειν, περιδράσσεσθαι, περιλαμβάνεσθαι, καταλαμβάνειν** **1.** Заема (пост, длъжност): слышахомъ бо итера прншьдѣша +на+ въстокъ• прѣдѣтеуа антнхрѣстова• хотаца стола антнoхннскаго овьати• атанасѣ же наричема 298с. **2. Обр.** Прегърна: н ище далеуе сжштеиъ намиъ прнтетеуе н овьметъ н обловызаитъ• опещренжж н гноусневжж н скврьнневжж нашж вьмж• н не поноситъ о прьвѣнхъ нашнхъ грѣсѣхъ• нъ овѣштаваитъ градоуцаа н благаа н вѣвьнаа 162с. **3. Прен.** Обсебя, завладея: егда бо люкавънън съ вѣсѣ• овьметъ дшдоу• н всѣж иж оираунтѣ• нн млтвѣ съврѣшатн съ спѣхомъ ослабнтъ• нн стѣнхъ укѣтѣн въ пользѣ прѣтръпѣватн 61b (61с, 186a).

обатънъ, -ын *прил.* [1] **περιεκτικός** Обхващащ, включващ: естъ оубо началo свѣиыа• овьатино по прѣданоумоу словесн• вѣсѣхъ ета сѣнъхъ вещьн ѹннъ• нмъ вѣсѣхъ вьшын• иже о вѣѣ некръ тврѣдѣ стоатн 273d.

ованн [1] **ὀβλίαν** Укрепление, ограждение: блаженън бо наковъ братъ гнъ• англискомъ жнтѣемъ жнвѣ на земан• слышааше сλ отъ всѣхъ правьднвън• рекъше• ованн• еже естъ одръжанье людьско 151b.

овогда *нареч.* [2] овогда... овогда же **ποτὲ μὲν... ποτὲ δέ** Веднъж... другъ пѣт, понякога... понякога: не овогда молнтн сλ• овогда же нн• хотащнмъ своѣж гнлoстѣ отъложнтн• нъ прнсно млтвѣ прнлежатн• въ съблюденье оума 232с (2).

овощънъ, -ын *прил.* [1] оовощнои стражнще **ὀπωροφυλάκιον** Градинска постройка: н положнша ннма въ оовощнои стражнще 304d *Пс* 78:1.

овъ, ова, ово *мест.* [22] **ὁ δέ, ὁ μὲν, τὶς** **1. Неопр.** Някой: овн же за завнстѣ н рьвенне ха проповѣдажтѣ• непьштоуж печаль въздвнзатн жзамъ монмъ 119a *Фил* 1:15. **2.** При противопоставяне овъ (же)... овъ (же) **ὁ μὲν... ὁ δέ; ὁ μὲν... τὶς; τὶς... τὶς** Един... друг; единият... другият; някой... друг: послoушавъше же благаго съвѣкта иго: овн авнн възнднхомъ н въселнхомъ сλ въ лавроу: овн же н маломъ поздѣие страхъ блнжънюжннхъ насъ срацннтъ 5a (2) (3b, 3с, 11b, 13b, 13с, 23b (2), 34с, 100a (4), 121a, 204b (2), 235с (2), 262a (2)).

овънъ, -а м. [1] **κριός** Овен: всесъжагаемъна можданъна възнесъ тебѣ съ каднломъ
овънъ• възнесъ тебѣ волты съ козълаты 271b *Пс 65:15*.

овънь, -нн прил. [2] **κριών** Който е на овена: прннесѣте гю снвн бжнн• прннесѣте гю снты
овъна 271b *Пс 28:1*. // Овнешки, от овен: добро естѣ слоушаннне пауе жрътѣвты• н
послоушаннне пауе тоука овъна 87с *1 Царств 15:22*.

овъца, -а ж. [16] **πρόβατον** Овца: пастѣрь добрън дшоу своиж за овъца полагаѣтъ 278с
Иоан 10:11. // Обр. добрън пастоуше свонхъ овъць• не прѣдаждь мене крамоуѣ
змнннѣ• нн желаныж сотоннннн остави мене 179а (163а, 248с (4), 276а, 276d (2),
277а (2), 278с (3), 305а).

овъць, -нн прил. [2] **προβάτων, μηλωτή** Овчи: вънемаѣте себѣ отъ лъжннхъ пркъ• нже
прнходѣтъ къ вамъ въ одеждахъ овъцахъ 131b *Мат 7:15 (35b)*.

овъца, овъцате ср. [5] **πρόβατον** Овчица, овца: нн прнведн на жрътѣж овъцате пороуьна н
кръна• нли кжса• нли слѣпа• нли крастава 171а. // Обр. н въведн ма въ одрнннн
твоиж заблаждъшеи овъца• да не вънѣ обрѣтъ ма влѣкъъ гоувнтельнннн• сънѣсть
ма 68d (127d, 176с, 248с).

огавнѣ, -га ср. [1] **ογαβνῆ** творити **παρενοχλεῖν** Причинявам неприятности: азъ же
вънегда оии огавнѣ творѣахъ ми: облауахъ сѧ въ врѣтнште: н съмѣриахъ постомъ
дшоу мож 22b *Пс 34:13*.

огавлати, огавлаж, огавлаиши несв. [1] **διοχλεῖν** Тревожа, обезпокоявам: помошь гавѣ•
тако естѣствоу члѣвскоумоу• на тажанинн добрънхъ дѣтѣли... отъ плѣтн оубо
отъметати• игда огавлажтъ естѣствннъна къ сластн н похотн 169b.

оглавити, оглавляж, оглавнши св. [1] **κεφαλαιοῦν** Изложн накратко, представя най-
важното: вннты бо нънѣшьнааго троужденъна• еже оглавити въ кратъцѣ• все
бжжствннне ѱанне• ветѣхое же н новое поустити тебѣ 137d.

оглаголати, оглаголяж, оглаголиши св. [1] **καταλαλεῖν** Оклеветя, клеветя: добро же естѣ
ннкожеже не оглати• нн сластннѣ слоушатн оклеветаважшта 71с.

огнезрауьнъ, -ын прил. [1] **πυροειδής** Който има огнен вид: аште оубо гавитѣ сѧ комоу•
подвнзѣштнннн сѧ• нли свѣтъ• нли образъ едннъ огнезрауьнъ• ннкакоже такоже
да не прнмннетъ• таковааго видѣннн 178d.

огнеметънъ, -ын прил. [1] **πυροβόλος** Огнеметен, от който излиза огън: такоже
огнеметъное каменне еже на въстоуьнѣн горѣ мжжжскъ поль н женѣскъ донелн
далеуе естѣ отъ себе: ннкакоже огнъ не жѣжетъ 40с.

огнь, -га и -н м. [42] **πῦρ, πυρός** Огън, пламъци: огнн бо сѧ прнкосъ• н възволѣвъ
отѣскоушн скоро 43d. // Обр. съгрѣ сѧ срѣдъце мое въ мѣнѣ: н въ поууеннн
моѣмъ разгоритѣ сѧ огнь 7с *Пс 38:4*. ♦ огнь вѣчъннн то **πῦρ τὸ αἰώνιον** Вечннн
огън, адѣт: помъшлѣа бо прнсно оумрътѣе• н огнь вѣчъннн... раздроушнтѣ

гладостъ сладостъ 157b. ♦ огньмъ пожьженъ **πυρίκαυστος** Опожарен: се оуже стаа наша поуста въшмъ • н градъ огньмъ пожьженъ • н люднѣ плѣнени 304b (21d, 24a, 40b, 40c (2), 43d, 47d, 50d, 67b, 74d (2), 83d, 84a (2), 106a, 120d (2), 149a, 150b, 189b (2), 189c, 200c, 203d, 204c, 210b, 228b, 232d, 233a, 235c, 235d, 237d, 245b, 266c, 281c, 292b, 304c, 307c).

огньнъ, -ын *прил.* [9] **τοῦ πυρός** Огнен: такоже желѣзо ражднаемо прѣобразуееть сѧ на огньнън блѣскъ • тако н оумъ освѣщаееть сѧ отъ зарѧ благодѣтельна огна 233a. ♦ геона огньнага **γέεννα τοῦ πυρός** Адскія огнь, адът: вѣжнмъ оубо братнѣ шьпѣтаннѣ да не лишнть насъ породы • н прѣпроводнтъ ны въ гееннѧ огньнѧ 74d. ♦ печь огньнага **ἡ κάμινος τοῦ πυρός** Адът: посылееть во снъ члчъ англы своѧ • н съверетъ отъ црства своѧ всѧ съблазны • н творѣнѣа безаконныѧ • н въвржееть га въ печь огньнѧ 303b *Mam 13:42*. ♦ родъ огньнън **γέεννα τοῦ πυρός** Адскія огнь, адът: всь гнѣваѧ сѧ на братъ свон спытн • повннънъ ееть соудю • нже ли реуееть оуроде • повннънъ ееть родю огньноумю 59a *Mam 5:22*. ♦ жгль огньнън **ἄνθραξ πυρός** Горящ въглен, жарава: нли настоупнтъ къто на оугль огньнън • ногоу же своеж не съжъжетъ 47d *Притч 6:28* (85a, 128b, 189b, 232d).

огорьчатн, огорьчаѧ, огорьчаѧшн *несв.* [1] **πικραίνεσθαι** Ставам горчив: н толно меда отъ мала пелтына погыбнетъ • погъветъ во сладостъ н горьккъ бждетъ • н не нмать хвалы отъ влѣкы своѧ • зане огорьчаееть 243c.

ограда, -ы *ж.* [1] **μάνδρα** Бърлога, обиталище на животно: лапа во льстнвнън львъ въ оградѣ своѧ • н лауееть намъ сѣтн н ловнтвты • мгыслн неучстъ н неучстнвъ 170b.

ограднтн, ограждаѧ, оградншн *св.* [1] **περιφράσσειν** *Прен.* Защита: ты оубо нгоуменъ въоръжн прохранявнънми словесы своѧ оученнкты • н въбрънн • обѣщаннемъ бждоушннхъ благъ • оградн цнтомъ вѣрты нстннны 246b.

ограждаѧ сѧ, ограждаѧ сѧ, ограждаѧшн сѧ *несв.* [1] **περιφράσσειν ἑαυτόν** *Прен.* Защищавам се: сжн во въ нстннѧ воннъ • ограждаееть сѧ всѣмъ дхвннънмъ ороужьнмъ 226a.

огрѣбатн сѧ, огрѣбаѧ сѧ, огрѣбаѧшн сѧ *несв.* [2] **ἀπέχεσθαι** Стоя настрана, въздържам се от нешо: по нстннѣ чловѣцн вѣша бжнн: аще подобаееть члвкы га зъватн а не англы... непорочнн: правднн: богоучстннн: огрѣбаѧще сѧ отъ всѣѧ зълаты вѣщн 3b (279a).

одежда, -ѧ *ж.* [4] **ἔνδυμα, διπλοῖς, στολή** Дреха, облекло: н печаль ѧже нмжтъ днъ н ношъ нхъ радн • еда што невольемъ оутѣкнетъ сѧ нхъ • н дѣлаѧще н троуждаѧще сѧ • ω одеждн н крѣмѣ нхъ 238d. // *Обр.* н таковнн облачаѧтъ сѧ • въ ороужьѧ свѣта • н оуслъшаваѧтъ • твѧ же одежда тепла • а вражн нхъ тако н въ соугоубенцѧ въ срмѣнн облѣкоутъ сѧ 194c (74b, 131b).

одоловати, одолоуѣж, одолоуѣши *несв.* [1] φιλονεικεῖν Съпернича, стремя се към надмошье: нѣ н егда къ немѡу ἀρωνοῦ• бестѡужда етерѣ• архнеросоуни н етнаархни• вѣсташа одолоуѣще• обладааше оубѡ всѣми любовѣстѣми• н любовластѣми 258d.

одолевати, одолеваѣж, одолеваѣши *несв.* [2] καταγωνίζεσθαι Надвивам, побеждавам: прѣкословѣць бо равѣнѣ естѣ моштенѣ прѣзорнѣжмоу• хошетѣ бо пренѡ• одолевати истинѣ• н ѡасто кратитѣ сѡ борѡ старѣн бѣити 77a. ♦ одолеваемѣ бѣити ἠσσᾶσθαι Побеждаван сѣм, надвиван сѣм: нмѣже бо кѣто одолеваемѣ естѣ• томоу н работѣнѣ ε 92d 2 *Петр 2:19.*

одолевти, одолеѣж, одолеѣши *св.* [6] νικᾶν, ἐπιμελεῖσθαι Надвия, победя: или како вѣнѣѡаетѣ сѡ• нже ласкрѣднѣ н всен похотн вѣстагнѣжѣ• вѣнѡаннѣ же н славолюбнѣ не одолеѣтѣ 88a (41a, 46c, 182b, 251d, 261a).

одорна, -ѣ *ж.* [1] μάνδρα *Обр.* Кошара: прннми мѡ тако едного нанѣннѣкъ твоихѣ• н вѣвѣдн мѡ вѣ одорноу твоѣж заблѣждѣше овѣѡ• да не вѣнѣ обрѣтѣ мѡ влѣкъ гоубнѣлѣнѣн 68d.

одръжанье, -ѣ *ср.* [1] περιοχή Укрепление, защита: блаженѣн бо нѡковѣ братѣ гнѣ• ангаскомѣ житѣемѣ живѣ на землѣ• слышааше сѡ отѣ всѣхѣ правѣднѣнѣ• рекѣше• ѡвѡнѣ• еже естѣ одръжанѣ людѣско 151b.

одръжати, одръжж, одръжши *несв.* [3] ἐπικρατεῖν, περιέχειν Властвам, царя: занѣ ѡасто• странѣ н градѣ прѣмѣнѣши• одръжаштѣ радн халѣдѣнскѣна знѣтѣ 138a. // За чувство – владея, обхващам: тѣ бо моѣ еси прнѣвѣжнште отѣ скрѣвн одръжаштѣ мѡ 64b *Пс 31:7 (2a).*

одрътѣ, -ѣн *прил.* [1] τετραηλισμένος *Прен.* Беззащитен: н стѣда оного на страшнѣмѣ сѣднѣнѣ• прѣдѣ англи н ѡакѣ всѣмн• н неснѣннн силѡмн• н егда назн н одрътн ѣсн станемѣ• егда кѣждѡ насѣ прѣдѣстанетѣ за сѡ отѣвѣщавѡа 235b.

одъжденье, -ѣ *ср.* [2] ἐπομβρία *Обр.* Дѣжд: всекврѣнннн бо ѡтѣ одъжденьѡ небесѣнаѡго хлѣба крѣмѣтѣ сѡ: прѣбѣѡаѣщаѡго вѣ жнзнѣ вѣѡѣноуѣж 7c (220b).

одъждити, одъждѣ, одъждиши *св.* [1] Изсипя отгоре, като дѣжд: запрѣтн бо нѡѣ бѣ• н одъждн нѡѣ манѣноу ѡстн: а не оставѡитн на оутрѣн 86d.

одѣвати, одѣваѣж, одѣваѣши *св.* [3] περιβάλλειν Обличам: бесхрамннѣкъ вѣводнтѣ вѣ домѣ свѡн• аѣ вндншн нага• то одѣван• н отѣ блжнннхѣ своѣхѣ не прѣзѣрн 210d *Ис 58:7.* ■ одѣвати сѡ ἐνδιδύσκεσθαι *Обр.* Обличам се: вѣ правѣдоу рече одѣваахѣ сѡ• облѣкохѣ же сѡ вѣ сѣдѣ• равѣно рнзѣ 158d *Иов 29:14 (8c).*

одѣние, -ѣ *ср.* [4] σκέπασμα, ἔνδυμα, στολή Облекло, дрехи: нмоуште же пнштѣ н одѣннѣ• смнн доѡлѣнн боудѣмѣ 37b 1 *Тим 6:8.* // *Обр.* тако прѣблагѣн• не тѣмо отѣдаѣтѣ прѣгрѣшеннѣ нашѡ• нѣ н обрѣѡенѣ жнзнн подаѣтѣ• благодѣтѣ стѣо н

жнвотвораштаго дха• н прьвое одѣннє ненстѣлѣннѣ• еже приахомиъ въ стое
кръштєннє 162d (25b, 95b).

одѣти, одѣждѣ, одѣждєши св. [3] περιβάλλειν Облека: възаалѣкахъ сѣ н дастє ми гєстн•
въждѣдѣхъ н напоистє мѣ• нагъ вѣхъ н одѣстє мѣ 212a *Мат 25:36*. ▣ одѣти сѣ
περιβάλλεσθαι *Обр.* Загърна се, облека се: нъ да облѣкѣтъ сѣ облѣгажштен мѣ
въ срамѣ• н одѣждѣтъ сѣ тако одѣждѣж стѣудомѣ свонмѣ 74b *Пс 108:29* (98c).

оженити сѣ, оженѣж сѣ, оженнши сѣ св. [3] *Субст. а)* оженѣн сѣ Този, който е женен:
оженѣн бо н сѣ пєчєтъ сѣ мнрѣнѣннн како оудитѣ женѣ 42d *1 Кор 7:33*; б) не
оженѣн сѣ ὁ ἄγαμος Този, който не е женен: не оженен сѣ• пєчєтъ сѣ гсѣымн како
оугодити гѣу 253a *1 Кор 7:32* (42d).

оживити, оживѣж, оживнши св. [3] ζωοποιεῖν Вдѣхна живот, съживя, възкрєся: да ны
тѣлѣж дръжнмѣна свѣоднѣтъ: прѣведєтъ въ нєтѣлѣннє: н оумьрѣша оживѣж: пакы
облѣчєтъ вєсѣмьртнємѣ 8a. // *Обр.* възвєдн мѣ лєжаштѣ тако лєвѣгнтѣж н мѣгитарѣ• н
оживн мѣ оумьрштвєна мнѣгымннн грѣхы 163d (67a).

ожити, оживѣж, оживєши св. [2] ἀναζῆν, ζωοποιεῖσθαι Оживєя, съживя се, възкрєсна:
вєсєлнтн жє сѣ н радѣватн подѣбєтѣ рєчє оцѣ• тако снѣ мон съ мьртѣтъ вѣ н оживє• н
погыбѣлѣ н обрѣтє сѣ 268b *Лук 15:24* (49d).

озанѣ, -а м. [1] Ὠζῆν Оза: тѣмѣжє н озана дръжноувѣша прѣстрѣтн роукоу• н
прѣпрѣводитн кнѣотѣ бжѣн• абѣє тако сквѣрнава н нєчнєта оумьрѣтѣн 39a.

озарити, озарѣж, озарѣши несв. [1] περιαιγάζεσθαι Озарявам, осветявам: показѣтъ
ємоу послѣждє лнка мѣнкѣ н апѣтъ• н вѣхъ крєстѣанѣ тємнѣ н вєлѣкаго стѣуда
нспѣтнєна• сѣпрѣтнѣж жє мѣсѣа н прѣкы• н вѣмьрѣзѣкаго плѣка жндѣвѣсѣа•
сѣтѣлѣомѣ зракомѣ озарѣмѣа 180b.

озннѣ *прил.* [1] Ὠζία Който е на Озия: разгнѣва сѣ гарѣстѣж гѣ о дръжновєннн ѡзннѣ
279d.

ознѣ м. [1] Ὠζίας Озия: занє чѣо недѣстѣннѣ тѣорѣшє• ознѣ показѣдѣа бѣу• чѣо жє сѣоулѣ
жѣрѣа 279c.

озълобити, озълобѣж, озълобнши св. [5] какоῦν, какоухία Измѣча, причиня страдание:
вѣдовнѣа жє отѣпоустн тѣштѣа• снротѣ жє озлобн• тѣмѣжє оубѣ обндошѣ тѣ сѣтн
111c *Иов 22:9*. *Субст.* озълоблєннн оἱ какоухοῦμενοι Тєзи, които страдат,
пѣнасят мѣчєнѣя: помннтє ѣжжѣннѣкы тако сѣ нннн сѣвѣзѣанн• озълоблєнѣмѣа тако н
самн сѣцѣ въ тѣлѣ 215d *Евр 13:3* (64a, 195c, 197a).

ондннѣнѣ, -ын *прил.* [1] нанмѣннѣкѣ ондннѣнѣ μίσθιος ἀθημερινός Надничар, наемн
работнѣк, който вєсєкн дєн полѣчѣва наднѣца: оубѣ нє напѣстѣствѣ нєтѣ жнтѣє чѣлѣє
на зємлн• н тако нанмннѣка ондннѣна жнзнѣ нєго 174d.

окагание, -та *ср.* [2] **ταλανισμός** Окаяност, убогост: въскъмь храненнѣмь блюдѣмъ сѧ братнѣ• не дати внигы съблазною и прѣтѣканиж ннкомоу же• да гонезнеиъ окааннѣа проруса и аписка 109b (308d).

окаианъ, -ын *прич.-прил.* [6] **ταλαίπωρος, ἄθλιος, δείλαιος, οἰκτρός** Нещастен, окаян: ω окаанън азъ ѱлкъ• кто мѧ нзбавитъ отъ тѣла съморьтн сѣа 147b *Рим 7:24. Субст.* окаанън ὁ ἄθλιος Нещастник, окаян человек: сн видѣвъ окаанън• авьне оставль стѣжъ горю• приде въ палестиннѣ• въ неарж и лнвѣадж• въ жнлнща жндовьска 180с (17d, 36a, 99b, 120b).

окаиати, окаиѣ, окаишн и окаиѣж, окаишн *несв.* [2] **ταλανίζειν** Окайвам, съжалявам: нсана же окаиѣа• въ вниѣ прѣтѣканижѣа глааше: лютеъ квасъ гонѣциннѣмъ: жндоуциннѣмъ веуера 17a (176a).

оклеветавати, оклеветавѣж, оклеветавѣшн *несв.* [13] **συκοφαντεῖν, καταλαλεῖν, λοιδορεῖν, μέμφεσθαι** Злословя, оклеветявам, хуля: обгыкн бо сѣтъ прнсно нже отъ мнра• кромѣ соуштаа мнра гонитн и оскрѣблатн и оклеветавати 123a. *Субст.* оклеветавѣа, оклеветавѣан (ὁ) **καταλαλῶν, ὁ συκοφαντῶν** Този, който злослови, оклеветява: оклеветавѣаштааго нскрѣнѣаго своего сего нзгонѣагоу 72d *Пс 100:5* (49b, 49с, 70a, 71с (2), 71d, 72b, 89b, 89с, 260d, 262b).

оклеветание, -та *ср.* [4] **καταλαλία** Оклеветяване: оклеветание и рѣпѣтание• блнжън дроуѣтъ дроуѣгоу нестѣ• обои же вѣтвн вездразоумнѣа 71b (71b (2), 72a).

оклеветати, оклеветѣж, оклеветѣшн *св./несв.* [10] **συκοφαντεῖν, καταλαλεῖν, λοιδορεῖν** Злословя, оклеветявам, хуля: да не оклеветаетъ кѣжъдо васъ нскрѣнѣаго своего 89b. *Субст.* а) оклеветѣа, оклеветѣан ὁ **καταλαλῶν, ὁ συκοφαντῶν** Този, който злослови, оклеветява: оклеветѣан бо брата• н осѣждаѣ брата своего• оклеветѣаетъ законъ• н осѣждаетъ законъ 73a *Иак 4:11*; б) оклеветанън ὁ **κατηγορεθεῖς** Този, който е наклеветен: онъ же авне гласомъ велкомъ кръстѣанъ сѧ нарече• н съпрнхѣтъ сѧ оклеветанѣмъ нмъ съ нмъ поуѣстн въшнѣаго разоума донде 262b; в) оклеветѣемнн ὁ **συκοφαντούμενοι** Тези, които биват клеветени: обратнхъ сѧ азъ н видѣхъ въсѧ клеветѣы вѣважѣтаа подъ санцемъ• н се слѣзѣти оклеветѣемннхъ• н нѣстѣ нхъ оуѣѣшѣаштааго 89d *Екл 4:1*. ♦ оудобъ оклеветѣемъ **εὐλοιδορήτος** Лесно укорим: етерн бо вннож мнлованню мнлованнѣа благоуѣстѣно мьнатъ съѣетавати сѧ съ женамн• дрѣзостѣнѣ едннн се дѣжѣште• нже н оудобъ оклеветѣемнн• н блазномъ многомъ вновънн вѣваетъ 39d (73a (2), 89с, 90a, 91b).

око, оуесе *ср.* [78] **ὀφθαλμός, ὄμμα, καρδία** Око: комюу сннн оун: не прѣтѣканижѣциннѣмъ лн въ вниѣ: не назнраѣциннѣмъ лн кѣде прроче вѣважѣтъ 16d *Притч 23:29*. // *Обр.* око вѣхъ слѣпѣцемъ• нога же хромъцемъ 210d *Иов 29:15*. 2. *Прен.* Поглед: отъврати оун твои отъ женѣы красѣнѣы• въ добротѣ бо женѣстѣ мнози заблоудншѣа 48b *Сир 9:8*. // *Внимание, загриженост:* оун гнн на любѣциннѣхъ• нже ѱжѣствѣемъ срѣнѣмъ любѣтъ• тѣ нестѣ познанъ нмъ 290b *Сир 34:16*. ♦ глауѣмнннн оуню **μετεωρισμός**

ὀφθαλμῶν Игрив, закачлив поглед: любовд'канне жены• въ глауменни• оунаж 48с
Cyp 26:11. ♦ прѣдъ оунама работаѣще **κατ' ὀφθαλμοδουλείας**, ἐν
ὀφθαλμοδουλείᾳ Раболепничейки: равн послосуанте плътьскънхъ гни свонхъ•
не прѣдъ оунама работаѣште тако члкооугодьнни• нъ страхомъ вжкѣмъ 166а *Eф 6:6*
(10d, 25d, 26а, 27а, 27d, 32а, 34а, 38с, 41а (3), 45а, 45b, 45с, 47с, 50d, 57d, 64а,
65b, 71а, 72с, 73а, 80b, 82а, 96d, 98d, 101а, 102d, 106с, 107b, 109с, 115b, 119а (2),
125d, 130b, 137b, 141с, 156d, 157с, 167b, 185b, 192с, 195а, 195b, 206b, 206с (2),
224b (2), 226b (2), 226с, 236d (2), 237b, 239а, 242d, 245d, 248b (2), 251с, 260а,
268а (2), 271а, 278b, 279b, 285d, 289с, 290d, 304а).

оковати, оковыѣ, оковыѣши *св.* [1] *Субст.* окованни **οἱ πεπεδημένοι** Грешниците: гъ съ
нбсе призьрѣ оуслышатн въздъханне окованънхъ• раздрѣшнѣтн снгы
оуарьштвенънхъ 64с *Пс 101:21*.

окръсть *нареч.* [5] **κύκλω 1.** Наоколо: пауе же мнужаншнхъ• ни сердце съвѣсть• нъ
тѣчѣж непытатн сердца н истеса вѣ• егда огнь прѣдъндеть• н попантъ окрестъ
врагы его 235с. **2. Като предл.** Около: всн сжцин окрестъ его принесжтъ дары 271b
Пс 75:21. ♦ жнвѣще окръсть, жнвѣщен окръсть **οἱ περίοικοι, ἡ περιουκίς**
Живеещите наоколо, наблизо: егдаже исплънша сѧ дънне родитн илнеавеѣн н родн
снгы• слышашѧ окрестъ жнвоуштен рождѣнне еѧ• н радовааху сѧ съ неж 126d *Лук*
1:58 (6с, 304d).

окръстьнь, -ни *прил.* [1] *Субст.* окръстьнни **οἱ κύκλω** Тези, които живеят наоколо,
наблизо, съседите: н се оуже стаа наша поуѣта въшѧ• н градъ огньмъ пожжѣнъ• н
людне плѣненн• н въхомъ въ поношенне н въ ржгъ окръстьннимъ насъ 304b.

окоуѣ, -а *м.* [1] **πεῖρα** Изкушение: отъ дша же такожде съмоуштаѣштаѧ иж•
немоуштына помыслы• ли плътьскаа мчыслашѧ• ли врѣменнаа н землянаа
приклоншѧ• н отъ истѣства• тако оустрьмлаѣшѧ сѧ• н отъ възоуштенна
згъль члкъ• потаплаѣшѧтн истѣство• такоже окоуѣ вѣсть 169с.

окоушати, окоушаѣ, окоушаѣши *несв.* [1] **πειράζειν** Изкушавам, съблазнявам: егда бо не
възможеть многоцѣнны одѣнн• н къ тѣштеславнж прѣлѣстнѣтн• хоудынни
научнеть окоушати 95b.

окъньце, -а *ср.* [1] **θυρίς** Прозорче: възгъмъ къннгы поучтетъ мало• н пакты положитъ
ѧ• н научнеть трътн оун• н оконьци възратн• н пакты мало проунтати 65b.

олово, -а *ср.* [1] Олово: такоже разваранне члсто гоуѣнтъ олово• тако скръвь мнрънаѧ
хоуднтъ оумъ 62а.

олътарь, -ѧ *м.* [11] **θυσιαστήριον** Жертвеник: сего радн н товниа глаше• научатъкы житъ
монхъ даѧтн учстнтельмъ въ олътарь 271а *Тов 1:6–7*. // *Обр.* аще тако пожжѣши сѧ
всь боу• то оунстѣши сѧ отъ проказы• нечнстѣхъ врѣдовъ• бждѣши же олътарь н
цркы стаго дха 272а (63с, 116а, 116b, 128b, 128с, 237с, 270d, 271а, 273с).

олѣн, -та м. [1] ἔλαιον Тлъстина, дебелина: колѣнѣ мон нзнеможете постомъ: н пльть мога нзмѣни сѧ олѣа радн 22b Пс 108:24.

оладѣти, оладѣж, оладѣиши св. [1] χερσοῦν Остана необработен, стана безплоден: сего радн даемоу миѣ законоу• да не тако лѣнаштоу сѧ тѣжарю• оладѣеть садъ• подобна не приносѧ плода 169с.

омраза, -ты жс. [1] μῖσος Омраза: кротѣкты дѣдъ• вѣставъшоу на нь сѣоу его• створъшж тѣѣ омразж въ женахъ его• н цюуцѣж оубити н• по нетниѣ кротѣктын н правѣднвтын н безловнвтын• по немъ плакаше сѧ 259b.

омразнти, омразж, омразниши св. [1] βδελύσσεισθαι Оскверня: оукланан оухо свое не слышатн законъ• н тѣ млтвоу свож омразнтъ 88b Притч 28:9.

омрачатн, омрачаж, омрачаиши несв. [1] ἐπισκοτίζειν Обр. Помрачавам, покривам с мрак: н нны же страстн отъ частн омрачажть дшоу• нли сѣмоуштають ж• а прѣзорьланвтын врѣдъ• всѣж помрачнтъ 97d.

омраченне, -та ср. [1] σκότωσις Обр. Помрачаване, покриване с мрак: аште ли да ослабѣеть мгысль отъ млтвты• абне научнетъ печаль поадаити сердце члкоу... н овраштеть сѧ члкъ драселъ• омраченнемъ мгысльныимъ 62d.

омрачнтн, омрачж, омрачниши св. [3] σκοτίζειν Обр. Помрача, покрива с мрак: егда бо люкавтын съ вѣсѣ• объметъ дшоу• н всѣж ѣж омрачнтъ• ни млтвѣ сѣврѣшатн съ спѣхомъ ослабнтъ• ни стѣнхъ чѣтенъ въ пользѣ прѣтрѣпѣватн• ни кротѣкж н благостъноу съ братнеж оставлетъ быти 61b (180b, 266a).

омыти, омыж, омыиши св. [1] λούειν Измив, изкъпя: modestъ же прѣподобныи приетоуплѣ всѣа тѣлеса стынхъ сѣбѣравъ омы: мгного же приплакавъ н охапавъ стыи н трыпѣлвтыи нхъ мощи: положн въ ложнхъ оунхъ 4b.

онагръ прил. [1] τοῦ ὀνάγρου Който се отнася до дивото магаре: такоже во несѣгласенъ есть сѣходъ волоун• н быволъ• н гарьиннукъ• н онагръ• тако н урьнорнзѣць• н мнрънхъ 220a.

онамо нареч. [2] ἐκεῖθεν Там: свобаждаемъ во земьныихъ на небесьската тѣштнт сѧ• съде драселоуѧ• онамо свѣтълантъ сѧ 20d. ♦ сѣмо н онамо ὧδε κάκεῖσε Насам-натам, на всички страни: къ снмъ н алуъ мгногъ подаеть• н сѣмо н онамо обраштажшта сѧ• жьдѣшта года истниааго 65a.

онъ, она, оно показ. мест. [54] ὁ δέ, ἐκεῖνος, αὐτός 1. Във функция на лич. мест. Той: рече же н гѣ къ итероу• ходн въ сѣдъ мене• онъ же глѣ емоу• гн повелн ми дрѣвле шьдѣше погретн оцѧ моего 254a Лук 9:59. 2. Показ. мест. Онзи: зема во рече пнвѣшнѧ сѣходѣштааго на нж мгногашьдѣ дѣжда• н раждажштн бѣиль благж• онѣмъ• нхъже радн дѣлаема есть• приемень блгнне ѿ ба 109с Евр 6:7. ♦ днь онъ ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη Денят на Страшния съд: гѣ отъкрываетъ образъ нхъ въ днь онъ

45b *Ис 3:18* (4c, 8b, 12b, 22b, 41b, 32a, 35a, 43d, 72b, 81a, 84c, 97a, 103d, 107c, 117d, 119c, 127a, 143c, 147c, 149c, 151c, 151d, 157b, 167c, 193b, 206a, 207a, 219b, 224b, 227a, 235b, 237c, 239a, 240c, 242b, 254a (2), 254d, 260d, 262a (2), 266a, 269a, 273b, 276b, 276c (2), 281a, 284a, 284c, 293c).

онѣмѣти, онѣмѣѣж, онѣмѣѣши *св.* [3] **κωφοῦσθαι** Занемя, замълча: бѣди же вамъ онѣмѣти• и бѣдѣтъ вамъ мѣдростъ 79с *Сир 20:5* (224d (2)).

опақты *нареч.* [1] **τοῦναντίον** Напротив, обратно: не длѣжн ѣсмъ помѣнѣти зѣлобѣты на едннорожденныкы• и еднноплѣтънныкы• нѣ опақты хрѣстѣианьскы творѣшѣ• и зѣлына благы творѣшѣ 114с.

опалгати, опалгаѣж, опалгаѣши *несв.* [1] **φλογίζειν** *Обр.* Запалвам, възпламенявам: житнѣ ѹлѣ коло ѣстѣ обрѣштѣа сѣ• и опалгѣмо отѣ гѣѣнны 74d.

опаснѣтъ, -гыи *прил.* [2] **πανούργος, ἀπερίσκεπτος** 1. Разумен, мѣдър: снѣ во оставлѣа казанѣе хранитѣ оѹе• хранѣн же обнѣенѣа• опаснѣн боѹдетѣ 173с *Притч 15:5. 2.* Необмислен, невнимателен: мнози бо отѣ опаснѣаго пѣваннѣа нѣнже не вѣ лѣзѣ• послѣжде вѣ скрѣбѣ велѣа• и несѣтрѣпкы вѣпадошѣ• подобѣтъ оѹбо все опаснѣо н сѣ сѣвѣтомъ творитѣ• а не пѣватѣ нѣцѣмъже тако оѹлоѹашѣ 136b.

опаснѣо *нареч.* [1] **περιεσκεμμένως** Внимательно, старательно: подобѣтъ оѹбо все опаснѣо н сѣ сѣвѣтомъ творитѣ• а не пѣватѣ нѣцѣмъже тако оѹлоѹашѣ• да не послѣдѣ своего зѣлосѣвѣтѣа плодѣ болѣзньны пожнѣтъ 136b.

опазневѣтъ, -гыи *прил.* [2] **σοβάδος, περπερευόμενος** Дързѣк, надменен: оѹдовѣ во вѣлагаѣтъ вѣ срѣѣ ѹлѣ лѣстнѣнны бѣсѣдѣ опазневѣнхъ женѣ• лютоѹж прѣлѣстѣ 46а (123с).

опазованнѣ, -ѣа *ср.* [1] **προπέτεια** Надменност, дързост: ο ωпаζοѹѣннн 55с.

опазовати, опазоѹѣж, опазоѹѣши *несв.* [1] **περπερευέσθαι** *Обр.* Хвалѣ се, надувам се: любѣты не опазоѹетѣ• не грѣднѣтъ сѣ• не зѣлообразоѹетѣ 56с *1 Кор 13:4.*

оплотѣтъ, -а *м.* [1] **φραγμός** Ограда: орашѣаго оплотѣ хопитѣ н змнѣа 109с *Екл 10:8.*

оплѣченнѣ, -ѣа *ср.* [3] **παράταξις, παρεμβολή** 1. Воинство: ѣгда прѣдетѣ сѣди на обѣцѣхъ• тѣгда всѣа трѣпетѣ прѣнметѣ н несѣнѣаа силѣ подвнѣжѣтъ сѣ• тѣмъже велѣннѣ естѣ зѣло оплѣченнѣ ѣго 83d. 2. Готовност за бой, за борба: блгнѣ гѣ наоѹѣаа роѹцѣ мон на оплѣченнѣ• прѣстѣы моѣа на бранѣ 85а *Пс 143:1* (35d).

опожденнѣ, -ѣа *ср.* [1] **βραδυτής** Забавяне, немарливост: не подобѣтъ намѣ за лѣнностѣ н слабостѣ невѣрѣшн заповѣдн ѣго• н лѣннѣти сѣ о своемъ спнѣнѣ• да не опожденнѣмъ затворитѣ сѣ намѣ желѣаемоѣ женншѣство 285с.

опомѣнѣннѣ, -ѣа *ср.* [1] **οπομνησικακία** Злопамятност: ω не вѣздаѣтѣ зѣла за зѣло• слово конѣѣѣше прѣндѣмъ• н вѣ опомѣнѣннѣ зѣлоѹ 114с.

оправданниѣ, -ѣа *ср.* [3] **δικαίωμα** Предписание, наредба, заповед: въскоуж тѣи повѣдаешн
оправданнѣа моѣа• н въспрнемлешн завѣтѣъ +моѣ+ оустѣи твонин 133а *Пс 49:16*
(39а, 273b).

оправдатн, оправдаж, оправдаешн *св./несв.* [5] **δικαιοῦν** Оправдавам, снемат грѣх:
глю вамѣъ. тако съннде съ оправданѣъ въ домѣ своѣи. неже онѣъ 103d *Лук 18:14*.
Субст. оправдающен **οἱ δικαιοῦντες** Тези, които оправдават някого, снемат
вината от някого: горе оправдажштннмъ нечестиваго мѣзды радн: н правдѣное
правдѣннка въземлюштннмъ 26а *Ис 5:23*. ■ оправдатн сѣ самѣъ **δικαιοῦν ἑαυτόν**
Смятам себе си за праведен: ѣже бо зазнратн• ннкомоужнѣ не стронтѣ сѣ тѣужѣ
ѣдннѣмѣъ фарисѣомѣъ• тако оправдажштннмѣъ сѣ самѣмѣъ нмѣъ 76с (101с, 233d).

оправднтн, оправдѣж, оправдншн *св.* [10] **δικαιοῦν 1.** Оправдая, снema грѣха от някого:
сѣгрѣшающаго въ дшж своѣж• кто оправднтѣъ 238а *Сир 10:32*. **2.** *Обр.* Оправдая,
отдам правото на някого: аште оубо оумѣъ осѣднтѣъ зѣлобоу• а оправднтѣъ доброу
дѣтель• то правѣ сѣднлѣъ естѣъ• н сѣхраннлѣъ сѣдѣъ н правдоу 160а. ♦ не оправднтн
ἀδικεῖν Заблудя се: лѣжнвн бо рече снве члѣн• въ мѣрнлѣхѣъ не оправднтн 161а
Пс 61:10 (23с, 25d, 60b, 161а, 163с, 164а, 164с).

опрсннтн, опрсннж, опрснншн *св.* [1] **οἰκειοῦσθαι** Спечеля на своя страна: лѣпо оубо
естѣъ• възлюбленнн н любо боу• стѣдѣтн сѣ чнстнтель ѣго• ѣже оубо бѣ опрснн н
прославн• то ноужда естѣъ члѣмѣъ длѣгѣи въздаатн 282с.

опростнтн, опрощж, опростншн *св.* [1] **ἀποφέρεσθαι** Получа: отънелѣ оудннѣша:
дѣтельнн въсѣмн оукрасованн: земьннн англн: н небесьннн члѣцн: тѣмѣ н такж
коньчнноу опростнша: н поучѣстѣ повѣдѣи прнѣша 3с.

опрѣлюводѣятн, опрѣлюводѣж, опрѣлюводѣешн *св.* [1] **μοιχεύεσθαι** Оскверня: кага бо
лѣза естѣъ• тѣло дѣвствѣно сѣблюдѣшн• а дшж прѣслоушаннѣа вѣсомѣъ
опрѣлюводѣятн 87d.

опоустнтн, опоуощж, опоустншн *св.* [1] **ἐρημοῦν** Опустоша, разруша: тѣмѣже въсѣмѣ
тѣштнннмѣъ хотѣтѣ стнлншта твоѣа разорнтн• н стаа твоѣа опоустнтн 98d.

опоустѣтн, опоустѣж, опоустѣешн *св.* [2] **ἐρημοῦν, χερσεύεσθαι** Запустея, опустошен
сѣм: прѣдастѣ гѣ крѣпостѣ нашѣ• чѣстѣнѣнн свон крѣстѣъ члѣдѣннѣъ• н стаа нашѣа
опоустѣшѣ 96с. // Остана необработен: ѣкоже бо впжстѣвѣшнѣа землѣа• трѣнннѣ
раждаетѣ: тако н оумѣъ велѣадааго: забнтѣ мѣслн нелѣпѣна 13d.

опоуцатн, опоуцаж, опоуцаешн *несв.* [1] **ἀνατρέπειν** *Обр.* Разрушавам, опустошавам:
сѣтѣ бо мнози ннпкорнвн сѣнеловнннчн• н оумольстѣнчн• ѣже подобаетѣ
възражатн• нжнѣ въсѣа домѣи опоуштажтѣъ• оуцаштѣ нхѣжнѣ не подобаетѣ 80d *Тит*
1:11.

опытованнѣ, -ѣа *ср.* [1] Любопытство: ω ληροδѣаннн рек^м ∴ о опытованнн 80а.

опытовати, опытоуѣж, опытоуѣши *несв.* [1] **περιεργάζεσθαι** Любопытствам, бъркам се в чужди работи: еже многовѣштавати и опытовати тоуждаа• нестронно естъ челоу хоташтоу оугодити боу 80a.

опытълнвѣ, -ын *прил.* [3] **περίεργος 1.** Любопытстващ: гъ посрамил нхъ опытълнвои лицемѣрне• рече къ нимъ• чьто ма нскоушаете нанчынници 81a. **2.** Ненужен, излишен, бесполезен: вънемил себѣ еда кьгда вждеть глѣ таннъ• безаконенъ въ срци твоель• срѣкы• не опытълнвѣ помышленни• нъ прѣпростъ ходи животъ своего дьни 130c. ♦ опытълнвѣ чловѣкъ **ὁ περιεργος** Любопитен человек: опытълнвааго бо члака стоудѣ покрываетъ 81b.

опьстрити, опьщрж, опьстрити *св.* [1] **опьщренъ κατάστικτος** *Обр.* Пьпчив: и еше далеуе сжштемъ намъ притечеть и обьметъ и обьбгызаетъ• опьщренжж и гноушенжж и скворннжж нашж вьжж• и не поноситъ о прѣвѣнхъ нашнхъ грѣсѣхъ 162c.

опѣготнвѣти, опѣготнвѣж, опѣготнвѣши *св.* [1] **λεπροῦσθαι** Разболея се от проказа: и марна опѣготнвѣ• законодавѣж законъ положити научнѣши 279d.

орати, орж, орши *несв.* [6] **ἀροτριᾶν 1.** Ора: кто отъ васъ рабъ нмѣа оршитъ или пасжштѣ• нже прншѣдѣшж съ села• рече авькѣ• мннорѣ възлази 175a *Лук 17:7.* // *Обр.* еже посмиати сѣ и оукарати. въпржж оубо естъ едина. прѣмѣнена же. орши безмѣстнаа. и жьнжши плоды пѣвельны +на+ нждьженни огню 106a. **2.** *Прен.* Измислям си: не орн лѣжж на брата своего 93a *Сир 7:12* (10a (2), 171a).

орге [1] *За гр.* **τὰ Ὀριγένους:** до съде стѣн ипифанъ нзложн• потомъ вьшѣ ѡвагръ и дндорѣмостъ ѡрге• неснаа мждорѣжше• прѣждевѣтыи и оустроенни 301c.

оргени *м. мн.* [1] **ὀριγενιστῶν** Оригенисти, последователи на Ориген (ерес): съ подѣфангымн иересьмн... нхъже имена сжтъ сн• **α** снмоннани: **β** менадрнани: **γ** сатѣорнани... **δ** мв савеллнани: **ε** мд оргени нже и асхопни: **ς** мд оргенинани нже и адамнати 301b.

оргенинани *м. мн.* [1] **ὀριγενιστῶν** Оригенисти (различни от оргени), последователи на Ориген (ерес): съ подѣфангымн иересьмн... нхъже имена сжтъ сн• **α** снмоннани: **β** менадрнани: **γ** сатѣорнани... **δ** мв савеллнани: **ε** мд оргени нже и асхопни: **ς** мд оргенинани нже и адамнати 301b.

орити, орж, ориши *несв.* [1] *Субст.* **οραὶ καθαιρῶν** Този, който събаря, руши: ораштааго оплотъ хопитъ и змни 109c *Екл 10:8.*

орьлѣ, -а *м.* [2] **ἀετός** Орел: таковън оубо тако пѣтнщъ орлѣ• на вьсотоу вьземлетъ сѣ• и всь нзмѣненъ бжжж нзмѣнож свѣтовндѣнъ вьиваетъ 231d (191d).

орьль *прил.* [1] **ἀετῶν** Който се отнася до орела, орлов: поновитъ сѣ тако орьль оуностъ нхъ 295a *Пс 102:5.*

орѣходоуѣнъ, -ын *прил.* [1] **καρυόκουφος** Лек като орех: едногo во дрѣва вѣтвн естѣ• а плодъ прѣмѣненъ• овъ мѣнѣтн съмѣренъ• овъ же вѣсоковѣтвѣнъ• н овъ пнстаконѣнъ• овъ же орѣходоуѣнъ 100а.

оржжнѣ, -та *ср.* [19] **ξίφος, ὄπλον, ρομφαία, ἄρμα 1.** Оръжие: людн оубо халдѣн нзвнша ороуѣжнѣмъ• посрѣдѣ нѣма н не вѣаше погрѣбаштааго 87b. // *Обр.* велнко естѣ оржжѣ дѣшн• на ежжъ подвнзаннѣ ежжѣ кѣ боу глатн много• а кѣ ѹломѣ мало 78b. **2.** *Обр.* Вѣорѣжение: раунтеле во планнѣ нмоуше ѣ прилежнѣ• н вѣ млтвѣ прѣвѣважтѣ• н таковои облаѹажтѣ сѣ• вѣ ороуѣжнѣ свѣта 194с. **3.** Войска: аще оубо внднтѣ стражѣ оржжѣ градоуше• н вѣстроуѣнтѣ• тн слышавѣн не съхраннтѣ сѣ• то кровѣ его на главѣ его 248а *Иез 33:3.* **4.** Бойна колесница: прндетѣ во гѣ съ таростѣж своенѣж• тако огнѣ• н тако боура оржжнѣ его: н огнѣ прѣдѣпондетѣ прѣдѣ ннмѣ 83d. ♦ вѣсе оржжнѣ, вѣста оржжнѣ **πανοπλία, παντευχία** *Обр.* Пѣлно вѣорѣжение: облѣцѣте сѣ вѣ вѣсѣ ороуѣжнѣ ежжѣ• да вѣзможете статн протнѣж кѣзнемѣ непрыазннномѣ *Еф 6:11* 252а (87b, 89с, 111b, 121d, 183с, 189а, 198d, 217а, 218с, 223а, 225b, 226а, 248b).

освѣщатн, освѣщаѣж, освѣщаѣшн *несв.* [1] **φωτίζειν** *Обр.* Осветявам, озарявам: такоже желѣзо ражднзаемо прѣобразоуѣтѣ сѣ на огнѣнѣн блѣскѣ• тако н оумѣ освѣщаѣтѣ сѣ отѣ зарѣ благодѣтна огнѣ• ероже прндѣ спсѣ вѣзвѣщѣ на землѣ 233а.

освѣтитн, освѣщѣж, освѣтитншн *св.* [3] **ἀγιάζειν, καθιεροῦν 1.** Осветя, направля нещѣ свѣто: осѣтнте поштѣнне: проповѣднтѣ слоуѣженнѣ• н вѣзпннтѣ: оубѣ мнѣ оубѣ мнѣ: тако блнзѣ дѣнѣ гнѣ 22а *Иоил 1:14.* **2.** Посветя, обрека: все во манастѣрьскоѣ вѣн осѣно естѣ• тако томоу прнноснмо 190b (271а).

оснло, -а *ср.* [1] **βρόχος** *Обр.* Примка: оснлѣ же оустѣнѣнѣннн поведе н• онѣ же послѣдова ен вѣздорѣтѣ• тако волѣ на заколеннѣ ведѣтѣ сѣ 41b *Притч 7:21.*

оснѣватн, оснѣваѣж, оснѣваѣшн *несв.* [1] **περιλάμπειν** *Обр.* Озарявам, осветявам: н посѣщеннѣ еднносѣннѣ• н едннжнтѣльно естѣ странѣнолюбѣж• н ннщѣлюбнѣж• ѣжжѣ во естѣ трнпранеѣно тѣрѣдо• паѹе же свѣтнѣннѣкѣ• трѣсвѣтѣнѣ• осыѣваѣа любѣщаѣа нскрѣнѣа• н болѣзнѣлюбѣца 214b.

оснѣ м. [5] **ᾠσηέ** Осия: н прркѣ оснѣ• сѣнтѣ гла вѣ правѣдоу• н мнлѣстѣ н сѣдѣ храннтѣ 213а (17а, 47d, 134с, 216с).

осквѣрннтн, осквѣрнѣж, осквѣрнншн *св.* [10] **μιαίνειν, κοινοῦν, λυμαίνεσθαι, βεβηλοῦν, λυπεῖν, φθειρεῖν** *Прен.* Оскверня, опетня, опозоря: ѹто мннмѣмѣ вѣтѣ га дхвнѣго• прннмѣше цѣла• н сего осквѣрннѣше• н непотрѣвна створѣше 203b. // Наруша, не спазя (обѣт, дадена дума): ѹлкѣ нже овѣщаѣтѣ сѣ гю н оуѣрѣѣтѣ оуѣрокѣ• да не осквѣрннтѣ гла своѣго 233с *Числ 30:3.* ■ осквѣрннтн сѣ Изгубя нравственѣнѣа сн чнстѣта, наруша релнгнозннѣе нормн, оскверня се: ѣда кѣто корѣнѣ горѣстн вѣспрѣ прозѣваѣа пакѣстн тѣворнтѣ• н осквѣрнѣтѣ сѣ мнѣзн 283d *Евр 12:15* (48d (2), 50d, 86а, 140b, 170с, 304с).

оскврѣнѣти, оскврѣнѣѣ, оскврѣнѣѣши *несв.* [4] **μαίνειν, μολύνειν** *Прен.* Осквернявам, опетнявам, опозорявам: тако оскврѣнѣеть сѧ лъжѣи и отъ оца своего днавола 93а. *Субст.* оскврѣнѣѣще **οἱ κοινοῦντες** Тези, които оскверняват нещо: трѣбѣ оубо естъ многозрачнѣти мѣсли такоже рѣхомъ• въ скорѣ затварѣти благоустьномъ• прѣкословннѣи и мѣтвожъ• пауче же оскврѣнѣѣшѣта• да не оскврѣнѣеть стаго мѣста 170с (138с, 243с).

осклабѣти сѧ, осклабѣѣ сѧ, осклабѣши сѧ *св.* [2] **μειδιᾶν** Усмихна се, засмея се: ты осклабнѣ сѧ• а она грохотомъ въсмнѣла сѧ 43d (207с).

оскомнѣти, оскомнѣѣ, оскомнѣѣши *св.* [1] **αἰμωδιᾶν** Изтрьпна, изпитама неприятно усещане при ядене на нещо кисело или тръпчиво: гдѣшжмоу бо **зелень**• ооскомнѣѣ жъвн 130d.

оскрѣбѣти, оскрѣбѣѣ, оскрѣбѣши *св.* [3] **λυπεῖν** Оскрѣбѣ, наскрѣбѣ, огорча: не мозѣмъ оубо оскрѣбѣти на нѣхъ благого нашего **бѧ**• мѣдаго• мноостнѣаго• сѣаго• чнстаго 257b (127b, 212d).

оскрѣбѣти, оскрѣбѣѣ, оскрѣбѣѣши *несв.* [12] **λυπεῖν, θλίβειν, λυπηρός** Оскрѣбѣвам, огорчавам: не оскрѣбѣте бо рече дѣа стааго нмѣже знаменасте сѧ 127b *Еф 4:30.* *Субст.* оскрѣбѣѣ **ὁ λυπῶν** Този, който оскрѣбѣва, огорчава: аште любѣи брата своего бѧ любнѣтъ• а не любѣи брата своего ни бѧ любнѣтъ по аплѣу ноанноу **ѣвѣ** естъ тако и оскрѣбѣѣ брата своего• бѧ оскрѣбѣѣеть 127b. **■** *Субст.* оскрѣбѣѣн сѧ **ὁ λυπούμενος** Този, който се наскрѣбѣва, натѣжава, опечалѣва: оскрѣбѣѣн сѧ часто• и творѣн сѧ бѣ-страстнѣ• подобнѣ естъ болаштѣи и сѣдрѣвнѣи **лицемѣроушѣти** 62а (63а, 123а, 127b (2), 127с, 141d, 174b (2), 263с).

оскжѣсти, оскжѣѣ, оскжѣѣши *св.* [1] **ἐκτίλλειν** Оскубѣ: бѣдѣмъ рѣтннѣи понѣ птнѣамъ рѣкомѣнѣмъ епопснѣ• они бо егда видѣтъ рѣднѣѣлѣи нѣхъ сѣстарѣѣѣшѣ сѧ• и ослѣпѣшѣ• то оскжѣѣтъ крнѣѣ рѣднѣѣѣмъ• и обѣнжѣтъ оун нѣ 239а.

оскжѣѣти, оскжѣѣѣ, оскжѣѣѣши *несв.* [1] **πορεύεσθαι** Отслабѣвам, чезна, стопѣвам се: то же домъ сѣвнѣстнѣааго сѣоуѣла оскжѣѣѣашѣ• и хоуѣѣашѣ а домъ завнѣднѣааго двѣа растѣашѣ и крѣплѣашѣ 118d.

оскжѣѣти, оскжѣѣѣ, оскжѣѣѣши *св.* [3] **ἐκλείπειν, ἐνδεῖσθαι, ὑστερεῖσθαι 1.** Намалѣя, изчезна: не оскжѣѣѣ **ω̄** поуѣти нѣгои лнѣва и лѣсть 30а *Пс 54:12.* **2.** Обѣднѣя, осирѣмашѣя: нже бо дѣеть ницѣю• то не оскжѣѣѣеть 213b *Притч 28:27* (197с).

оскжѣѣти, оскжѣѣѣ, оскжѣѣѣши *несв.* [1] **ἐλαττοῦσθαι** Намалѣвам: не любѣи бѣсѣдѣтъ• оскжѣѣѣѣтъ зѣловоу 79с *Сир 19:6.*

ослаба, -ты *жс.* [3] **ἄνεσις** Облѣкчѣние, освѣбѣждаване: казанѣе бо нѣже на бжѣѣѣ• напѣслѣѣдокъ дрѣзѣстѣно бѣдѣтъ въ мнозѣѣ ослѣѣѣ 173а. **◆** ослаба бѣѣти комоу **ἄνεσις** Леко ми е, лесно ми е: аще бо страхъ прнѣжнѣтъ• такоже аще кто нмѣтъ благопрнѣѣѣнѣтъ• нѣ такоже не нмѣтъ• не да ниѣмъ бо ослаба бѣѣла• вамъ же пѣѣѣѣ•

нъ нз-д-рвеныа въ нынѣшныи вѣмѣ 211с 2 *Кор 8:13*. ♦ безъ ослабѣы *ἀνευδότης*
Решительно, твърдо: многомъ троудомъ кѣто свободитѣ сѧ• погосподованъ нмѣ•
аште безъ ослабѣы н бе-стоудѧ прнстоупитѣ кѣ вацѣ хѣу• матвож н постомъ н
многостынеж 90d.

ослабѣти, ослабѣж, ослабѣши *св.* [9] *συγχορεῖν, παρατρέπεσθαι, χαυνοῦν, ἔαν*
σχολάζειν 1. Отслабя, намаля силата на нещѣ: хотѧн оуѣнстѣтѣ златѣ• аще н въ
малѣ ослабѣтѣ огню въ грѣнѣмъ• то жестотоу пакты ѣнстѣмѣн вѣщн створитѣ 232d.
// Направя някого отпуснат, слаб, безсилен: н егоже +не може+ многѣмъ
врашѣны ослабѣтѣ• сего поштенеми кѣ хвалѣ раслабѣтѣ 95с. 2. Простя: нз въсего
сѣа поканиѣ сѧ отѣ зѣлѣ• яже створѣхомъ• възвращаѣште сѧ кѣ боу н гаште•
сѣгрѣшнѣмъ оцѣстѣ• беззаконьновахомъ ослабѣн• прѣтѣкноухомъ сѧ попрѣмѣнн
164с. 3. Отклоня се, отстъпя от нещѣ: зѣло бо порѣетѣ вѣсѣ съ гнѣвѣнѣнъ• ѡлѣа по
многомъ образомъ... паѣе же аште оузырѣтѣ кого н маломъ ослабѣшѣа отѣ мѣтѣы
57d. 4. Позволя, допусна: бѣдн намъ гн стѣпѣтѣ крѣпостѣн• отѣ лицѣ врагѣ
нашнхъ• н не ослабѣн погѣбѣтѣн въ рѣкахъ ненавѣдѣшннхъ тебе• дшамѣ
неповѣдаѣшннхъ тѣ сѧ 306а. *Субст.* ослабѣнѣн *ὁ παράλυτος* Парализиран
човек: аштѣе тако помолнши сѧ• въздвѣгнетѣ тѣ тако н ослабѣнааго• н рѣетѣ тѣ
внждѣ оуже сѣдравѣ бѣистѣ 69а (61b, 64b, 164с).

ослабѣати, ослабѣаѣж, ослабѣаѣши *несв.* [5] *ἀτονεῖν, ἐκλύειν, συγχορεῖν, χαυνοῦν,*
ἀμελεῖσθαι 1. Правя слаб, безсилен: такоже страшнѣтѣ воинѣ рѣкѣ борѣцѣ
ослабѣетѣ• тако н ѡрѣнѣцѣ лѣннѣтѣ• братнѣ спѣшѣе слабѣтѣ 87d. 2. Позволявам,
допускам: проклатѣн съ вѣсѣ• сѣврѣшенѣна такоже рѣхомъ паѣе• н на вѣнсоотоу
добрѣнхъ дѣтѣлѣн дошѣдѣшаа научѣтѣ разарѣтѣ• н нн кѣ покаиѣнѣ же нмѣ
ослабѣетѣ възвратѣтѣ сѧ 99с. 3. Оставам без подрѣжка: такоже во златѣ
раждѣнаемо ослабѣетѣ• то жестостѣ створѣтѣ• тако н тѣштѣнѣнъ• аште обѣнѣетѣ
ѣдннѣ ѡсѣтѣждетѣ отѣ благодѣтѣн 188d (21с, 220d).

ослабѣти, ослабѣѣж, ослабѣѣши *св./несв.* [5] *χαυνοῦσθαι, ἐκλύεσθαι* 1. *Прен.* Падам
духом: снѣ не прѣнемаган показаннѣмъ гнѣмѣ• нн ослабѣн отѣ него обѣнѣетѣ 174b
Евр 12:5. 2. Отклонявам се, отстъпвам: аште лн да ослабѣетѣ мѣслѣ отѣ матѣы•
авнѣ научѣтѣ пѣчалѣ поадатѣ срдѣце ѡкоу 62d (44а, 100b, 183а).

ослоуѣа, -ѣ *ж.* [1] *παρακοή* Непослушание, неподчинение: останѣмъ оубѣ любнн
сѣмрѣтѣнѣна сѣ ослоуѣѣтѣ• н послѣушѣлнвн боудѣмъ прн въсѣмъ дхѣвѣнѣнхъ оцѣ
нашнхъ 88с.

ослоушаннѣ, -ѣ *ср.* [2] *παρακοή* Непослушание, неподчинение: да нн ѣдннѣ пороѣченѣнхъ
емоу прѣнѣнн не прнѣтѣ бѣдетѣ за лѣностѣ• нлн лншанѣо отѣ помѣшленѣнъ• нлн
крѣтаѣо сѣложѣннѣмъ нхъ... нлн крѣно ослоушаннѣмъ 246а (87а).

ослоушати, ослоушаѣж, ослоушаѣши *св.* [3] *παρακοῦειν* Не послушам, не зачета,
пренебрегна: трѣбѣ оубѣ емоу естѣ въ всѣмъ благорасѣднѣж бѣтѣнъ• н повѣлѣватѣн же

кротѣцѣ не ноуждѣнѣ• нѣ вольнѣ• ослоушаемѣ же длѣготрѣпѣти н отѣраждати
247d. // Наруша заповед: саолѣт ослоушавѣ• заповѣди бжѣа• въ печалѣхѣ пожневѣ
лѣта своа• коньѣнѣ црѣтва непаде 256c (86d).

ослоушневѣ, -ын *прил.* [2] ἀνήκοος Непокорен, своеволен, своенравен: наказана же пркѣ
захарна• ослоушневѣна людн рече кѣ ннмѣ• глѣте истиннж• кѣждо кѣ нескрѣнннмѣ
своимѣ 138d. *Субст.* ослоушневнн οἱ ἀνήκοοι Тези, които са непокорни,
своеволни: тѣмѣже н пркѣ амостѣ• негодѣна ослоушневѣнхѣ лютѣ рече•
желажштоѣмоѣ дѣнн гнѣ• н тѣ естѣ тѣма 161a.

ослоушѣлневѣ, -ын *прил.* [2] ἀνήκοος Непокорен, своеволен, своенравен: снѣ хѣтрѣ
послоушѣлневѣ оѣю• снѣ же ослоушѣлневѣ• въ погѣвѣкѣ бждетѣ 88a *Притч 13:1*
(240a).

ослѣпатн, ослѣпаѣж, ослѣпаѣшн *несв.* [1] ἀποτυφλοῦσθαι *Прен.* Сляп сѣм за нещѣ: н
бждетѣ ѣлѣтѣ тѣщѣ дѣа праведѣнаго• н всѣ ослѣпаетѣ отѣ сѣмѣисла благаго 244b.

ослѣпнѣтн, ослѣпнѣж, ослѣпнѣшн *св.* [2] ἀμβλωπεῖν, τυφλοῦσθαι Ослепея: илѣма
влѣхѣтѣ• прѣтнѣлашн сѣ павлоѣ н варнаѣкѣ• ншта антѣпата• развратнѣтн отѣ вѣрѣтѣ• н
авѣн ослѣпе 77c (239a).

ослѣпнѣтн, ослѣпаѣж, ослѣпнѣшн *св.* [1] ἐκτυφλοῦν *Обр.* Заслепя: дѣхѣ во гнѣвѣнѣтн въ
нашемѣ срѣцн сѣдѣа• оун разѣумѣнѣтн тѣмѣнѣннн матежн ослѣпнѣтѣ 57d.

ослѣплапатн, ослѣплапаѣж, ослѣплапаѣшн *несв.* [2] ἀποτυφλοῦν, ἐκτυφλοῦν *Прен.*
Заслепявам: дарове н мѣзды: ослѣплапатѣ оун мѣдрѣнхѣ 26a *Сир 20:29* (25d).

ослѣпѣтн, ослѣпѣѣж, ослѣпѣѣшн *св.* [1] ἐκτυφλοῦσθαι *Прен.* Заслепен сѣм, лишен сѣм
от ясен поглед: мѣислѣ оѣво естѣ апаѣ• да вѣхѣмѣтѣ ѣнѣтн вѣян отѣ помѣшленнн
неѣнѣтѣнхѣ• паѣе же ѣгда бѣн въ матѣкѣ прѣстонѣтѣ... хѣдан во вѣ слѣдѣ
помѣшленнн ослѣпѣѣтѣ ннн 169d.

осмѣ, -н *числ. бр.* [3] οσμή δεκάτῃ ὀγδοήκοντα Осемдесет: н та вѣдовож сжштн до
оснндѣсѣтѣтѣ н ѣтѣрѣтѣ лѣтѣтѣ• таже не остѣѣпааше отѣ цркѣе постѣмѣтѣ н матѣванн
слоѣжаштн бѣѣ 51c *Лук 2:37* (7a, 7b).

основаннѣ, -та *ср.* [2] θεμέλιος 1. Основа, база: богатнѣтн сѣ дѣлѣтѣ добрѣтѣ:
благопѣдатнѣвомѣтѣ вѣтн: обѣщѣннѣкомѣтѣ: сѣкрѣываѣжѣемѣтѣ себе основаннѣе добро въ
боѣдоѣѣнѣ: +да+ ннѣжѣтѣ сѣ за вѣѣѣноѣжжнѣжнѣ 30d 1 *Тим 6:19*. 2. *Обр.* Основи на
кѣща: матѣва оѣа• оѣтѣврѣждаетѣ домѣтѣ ѣдѣтѣ• клѣтѣва же мѣтрѣнѣ нескѣренѣетѣ до
основаннѣа 239d *Сир 3:9*.

основатн, осноѣѣж, осноѣѣшн *св.* [1] θεμελιοῦν *Прен.* Утѣврѣдѣя: вѣ любѣвнѣ корѣнованн н
основанн• да вѣзѣможетѣ постнѣнѣжтн сѣ всѣмн стѣнннн 209b *Еф 3:18*.

осѣбнѣтн сѣ, осѣбѣѣж сѣ, осѣбнѣшн сѣ *св.* [1] μονάζειν Уединя се, усамотѣя се: забѣдѣхѣтѣ н
вѣхѣтѣ ѣако птнѣа осѣбѣѣшн сѣ на зѣданѣнн 226c *Пс 101:8*.

особъ нареч. [1] особъ быти **ιδιάζειν** Сам съм, отделен съм от останалите: не достонти подобенъ быти радн• да не рекоути н въ семь зѣло несъмнѣслѣнън• отътрѣзати сѧ самѣмъ тѣла црквѣнаго• н особъ быти 166d.

оставити, оставиѣ, оставиши *св.* [69] **καταλείπειν, καταλιμπάνειν, ἐγκαταλείπειν, ἐγκαταλιμπάνειν, ἀπολείπειν, ἀπολείπεσθαι, παραλείπειν, ἀφιέναι, ἀφιστάναι, ἔαν, ἐξαλείφειν, χωρίζειν** 1. Оставя нещю някъде: остави тоу даръ твои прѣдъ олѣтаремъ• нди прѣжде съмнри сѧ съ братомъ твоимъ 128с *Мат 5:24*. // Допусна, позволя: аште бы вѣдѣлъ гнѣ храма въ кжю стражоу татъ прндѣтъ• вѣдѣлъ оубо бы• н не бы оставилъ подѣрѣтити храма своего 83а *Мат 24:43*. 2. Изоставя, напуска: сн видѣвъ окаянън• авьне оставль стжж гороу• прнде въ палестиннж• въ неарж н лнежадж 180с. // Откажа се от нещю: мнмотъцѣмъ мнра сего• да мнротворѣца дондемъ• оставимъ не нашаа• да нашаа прннемъ 36d. 3. Отхвърля, пренебрегна: ровоамъ соломонштъ• оставнеъ оубо добрън съвѣтъ стареуьскрън• н оудръжавъ отрочѣскын съвѣтъ въскръмленънхъ съ нимъ• обрѣте сѧ нзгоублаа цѣсарьство дѣвож на десѣте• скоуптроу ннвоу 176а. 4. Простя, опростя: колншѣды оставлю братоу своему аште съгрѣшнть мнѣ• до седмншѣды ли 149d *Мат 18:21*. 5. Отделя, разделя: кто ны оставнть отъ любѣве бжѣа• скръвь ли• нли тоуга• гоненне ли• нли гладъ• нли мечь 291с *Рим 8:35* (3d, 4с, 17а, 26b, 27d, 33а, 34d, 44b, 59а, 61с, 75с, 87а, 110d, 112с, 115с, 116b, 124d, 125а, 147d, 148с, 148d, 151а (3), 153а, 155b, 167с, 172d, 179а, 181а, 181с, 183а (2), 184d, 192а (2), 192b (2), 195а, 198d, 213b, 224с, 225а, 227b, 229с, 246b, 254а, 254с, 255а (2), 255b, 258а, 259а, 265с, 269d, 270d, 276с, 279b, 281d, 286с, 293b, 302b).

оставление, -ѧ *ср.* [3] **ἄφεσις** Опрощаване, опрощение: блгудьница за слъзты теплыа едного часа• многоу длъговъ оставление прна 236а (145с, 148с).

оставлѣти, оставлѣѣ, оставлѣѣши *несв.* [19] **καταλείπειν, καταλιμπάνειν, ἐγκαταλείπειν, ἐκλείπειν, ἀπολιμπάνεσθαι, ἀπολείπειν, ἀφιέναι, ἀφιστάναι, συγχωρεῖν** 1. Оставям нещю в никакво състояние: запрѣти бо мнѣ въ• н одѣжди мнѣ маньноу гѣстн: а не оставлѣти на оутрѣн 87а. // Позволявам, допускам: егда бо люкавнън съ вѣсѣ• овьметъ дшюу• н въсж ѣж оираунтѣ• нн млтѣвъ съврѣшатн съ спѣхомъ ослабнтѣ... нн кротѣкж н блгостѣноу съ братнеж оставлѣетъ быти 61b. 2. Изоставям, напускам: а нанминкъ н не сын пастырѣ• виднтъ вѣлка грядоуща• н оставлѣетъ овьца н вѣгаеть 278с *Иоан 10:12*. // Обр. мнлостыннѧ н вѣрты да не оставлѣѣтъ тебе• прнвѣжн же ѧ своен вын• н обрѣцешн блгодѣтъ 212с *Притч 3:3*. // Отказвам се от нещю: сего бо радн нменуѣтъ сѧ отъреченѣ• тако земльнхъ отърнцаѣще сѧ• нѣсноумоу овѣщаваемъ сѧ• н съдецьнее оустѣво оставлѣѣще• нщемъ нѣма 251а. 3. Отхвърлям, пренебрегвам: даръ блггъ дароуѣж вамъ моего закона не оставлѣнте 174а *Притч 4:2*. 4. Прощавам, опрощавам: томоу спсоу нашему слава• оставлѣѣщюмоу грѣхты чловѣчю• съде н въ бждоушнн вѣккъ амнн 238b. *Субст.* оставлѣѣн **ὁ ἀπολιπόμενος** Този, който престава да прави нещю: оставлѣн хранити казанне мѣрѣне• пооучнтъ сѧ гломъ зѣломъ 88b (61с, 68а, 97b, 98а, 130b, 150с, 173с, 176d, 238b, 259а, 279b).

остантъкътъ, -а м. [1] без остантъка **ἀπαραλείπτως** Изцяло, напълно: се множицею възъгнѣтъ къ гоу• егда въскръснѣтъ лѣтън сѧ• без остантъка правило свое отъдати боу 229d.

остатн, останж, останешн св. [10] **ἀπομένειν, ἀφιστάναι, ἰστάναι, καταλαμβάνεσθαι, ἀφιέναι** 1. Остана някъде: мѣнози оцн авнѣ отъбѣгоша• остана же крѣпѣцнн рабн хвн въ лаврѣ 3d. 2. Оставя, откажа се от нещо: останѣмъ оубо любнн съмрътънѣна сѣ ослоуχѣтъ• н послоншѣннн боудѣмъ прн всѣмъ дхоннѣннхъ оцѣ нашнхъ 88с. ▣ остатн сѧ **παύειν, ἀπέχεσθαι, ἀπαλάσσεσθαι** Откажа се от нещо, престана да правя нещо: мѣ оубо останѣмъ сѧ рѣпѣтн 70b (5b, 29d, 35с, 115d, 201b, 242b, 307a).

остаттъкътъ, -а м. [1] без остаттъка бѣтн **λείπεσθαι** Липсвам: повелѣтъ же неч монемоу оумаленнѣ въ кратѣцѣ отъ въсѣхъ послѣтн тн бжѣствнѣннхъ кѣнннѣ: ветѣхѣннхъ н новѣннхъ: тако да нн тѣготѣ вамъ бѣтн ношеннн: нн пакѣ безъ остаттъка бѣтн чесоо• потѣздажѣнннхъ на пользѣ н спасеннѣ дшн 2b.

остапатн, остаѣж, остаѣшн неск. [1] *Субст.* остаѣща **τὰ ἀπομένοντα** Тези, които остават някъде: а остаѣща кромѣ стада• расхѣщаѣтъ звѣрьѣ• н пнщѣ себѣ творѣтъ блюдаѣнѣ 281a.

острастнѣтн сѧ, остращ сѧ, острастншн сѧ св. [1] **ὀδυῶσθαι** Пострадам: нже ласкрѣдѣ бждѣтъ нз дѣтѣска• то рабѣ бждѣтъ• послѣдѣ же острастнѣтн сѧ о себѣ 207с.

острнѣтн, ощрѣж, острншн неск. [1] **ἀκονῶν** Обр. Острия, наточвам: лоукавнн бо вѣсн обѣтанннмоутъ паѣе въсего жнвота• на тѣщнѣна чрѣнѣца• н беспнщѣноѣ волѣца жнѣтѣ• острнѣтн ороуѣжѣ напастѣн 189a.

острнщн, острнжѣ, острнжешн св. [2] **ἀποκείρασθαι** Обр. Острижа: тако н мѣ аще вѣнѣнѣтн бѣтн желаемѣ• съвалѣкъше сѧ ветѣхаго члка съ дѣбаннн него• н вѣнѣщѣннѣ острнѣше• н на мнлостѣннѣ разгоуѣнѣше• назн всѧкоѣ пѣчалн н без-дрнзѣ• на стаднн добрѣна дѣтѣкан възндѣмъ 193b. ▣ острнщн сѧ **ἀποτάσσεσθαι** Подстрижа се за монах: етерн же н въ томъ манастирн остана: коупно съ нѣстнномъ: прѣподобнѣннмъ нхъ нгоуменомъ: острнѣшемъ сѧ въ лаврѣ: н мѣнога лѣта въ неч сътворѣшемъ 5b.

островъ, -а м. [1] **νῆσος** Остров: а нмѣже такоже наѣасте мн• многы странѣ н мѣста н островы по ноуждн• прѣходнѣтѣ н полоуѣаѣте сѧ• многамъ ересемъ въ разлнѣннхъ мѣстѣхъ бѣватн 298d.

острогнѣвнѣ, -ѧ ср. [3] **ὀξύχολία** Гневливост, спрнхавост: аще кое острогнѣвѣе нандѣтъ• авѣ дхѣ стѣн въстѣжнѣтъ• не нмѣ мѣста чнста• н щѣтъ отъстѣпнѣтн 243a (129с, 243d).

остроуѣтати, остроуѣтаѣ, остроуѣтаѣши *несв.* [1] **περίστασθαι** Отбѣгвам, избѣгвам: боуѣа же сътъѣзанна и родомъ прнхътѣнна• и сваргы законъныѣ остроуѣтан• сътъ бо непользынн и съетънн 121b *Тит 3:9*.

остроуѣенне, -ѣа *ср.* [1] **ἀνατροπή** *Обр.* Струя: вънемаѣмъ оубо твердѣ• еда кѣгда напоимъ вѣрѣж своѣ остроуѣеннемъ мѣтномъ• кацѣмъ люво блажномъ 153a.

остръ, -ын *прил.* [2] **ὀξύς** Остры: снове члунъ жвннхъ ороуѣнна и стрѣкы• и язъкы нхъ мѣчь остръ 111b *Пс 56:5*. // *Обр.* даждь мѣчь въ рѣкѣ на страстн• паростъ остръ• и протнвн сѣ плѣкоу страстн• и сластн 246с.

остръпѣтати, остръпѣтаѣ, остръпѣтаѣши *несв.* [3] **σκολιάζειν** *Прен.* Отклонявам се от общоприетите норми: а клеветнѣвн оустѣнама• остръпѣтаѣа запнѣтъ сѣ 72с *Притч 10:10*. *Субст.* остръпѣтаѣн **ὁ σκολιάζων** Този, който се отклонява от нещю: остръпѣтаѣан сѣ навѣкнжтн• вѣпадетъ сѣ въ зѣлаа 100с *Притч 17:16* (76a).

остъпатн, остъпаѣ, остъпаѣши *несв.* [1] **ἀφίστασθαι** Отделям се, отдалечавам се: и та въдовоѣ съштн до осмндесѣтъ и четъырѣ лѣтъ• иже не остоуѣаше отъ цркве постомъ и мѣтѣамн слоуѣжаштн боу 51с *Лук 2:37*.

остъпнѣтн, остъпаѣ, остъпнѣши *св.* [2] **ἀφιστάναι 1.** *Обр.* Отделя се, отдалеча се: не забѣдн га ба твоего• и да не остоуѣатъ словеса ѣго отъ срца твоего• въсѣ днн жнвота твоего 130a. **2.** *Прен.* Отстъпя, отрека се, откажа се: не оскръвѣан дѣа стааго жнвжштѣаго въ тебѣ• еда когда помолнтъ сѣ боу и остъпнѣтъ отъ тебе 63a.

остъплѣенне, -ѣа *ср.* [1] **ἀποστασία** Отстъпление, отстъпничество: не вѣстѣ яко еанко аще по мѣшленнѣ: еже нмѣтъ чловѣкъ о вѣщн прнстрастнѣ: то бжнн остоуѣеннн прнѣцаѣтъ сѣ 31d.

остъпнѣнкъ, -ѣа *м.* [1] **ἀποστάτης** Отстъпник: такожде и солонъ нмѣѣ прѣмѣдростъ и мѣдрѣство и лнтнѣ срца... и тѣ женамн погѣвѣ• и остъпнѣнкъ вѣстѣ отъ га жены радн 42b.

осоуѣтѣтн, осоуѣтѣѣ, осоуѣтѣѣши *св.* [1] **ματαιοῦσθαι** Постъпя глупаво, неразумно: такожде и сауѣлъ• прѣбвндѣвъ заповѣдъ бжжѣ• осоуѣтѣ• и црства непаде 87b.

осълъ, -ѣа *м.* [1] **ὄνος** Магаре: да не ореши тельцемъ и осъломъ 171a *Втор 22:10*.

осъль, -нн *прил.* [1] **ὄνου** Магарешки: и зачатъ отъ овѣтованнѣ• и съднвѣ к ѣннлѣн• и растрыгъ роуѣама оуста львова• и чѣлюстыѣ осълеѣ тѣсѣштѣ нзѣвѣ мѣжъ• и водѣ н-чѣлюстн пнѣтъ 137a.

осъльскъ, -ын *прил.* [1] жрѣны осъльска **μύλος ὀνικός** Мелнчен камък, който се върти от магаре: нже аште съблажнѣтъ еднного малънхъ снхъ• оуѣне ѣмоу вѣ да овѣсѣтъ жрѣновъ осъльскын о вѣнн его• и потопѣтъ и въ пѣчннѣ морѣцѣ 110b *Мат 18:6*.

осѣдѣти, осѣдѣѣ, осѣдѣѣши св. [1] **πολιοῦν** Побелея (за коса): вѣ во мнѣно видѣннѣ• мѣжъ въсь осѣдѣвъ въ постѣхъ и троудѣхъ състарѣвъ сѣ• съ женами нграи 180d.

осѣзати, осѣзѣ, осѣзѣши св. [1] **ψηλαφᾶν** Докосна, пипна: тѣштѣни бѣдѣмъ• вѣремена расмотрнмъ• прѣлѣтѣнаго ѡмѣште безлѣтѣнаго• невнѣннаго• насъ же радн виднма• неосѣзанаго• насъ же радн осѣзана 182b.

осѣдити, осѣждѣ, осѣждиши св. [17] **κρίνειν, κατακρίνειν, καταδικάζειν, ἐγκαλεῖν** Осѣдя: не въздѣхANTE братнѣ моѣ на сѣ да не осѣжденн бѣдете 118a *Иак 5:9. // Обр.* Оправдая, отдам правото на някого: аште оубо оумъ осѣдитъ зѣловоу• а оправднтъ доброу дѣтелъ• то правѣ сѣднлъ естъ• и съхраннлъ сѣдъ и правдоу 160a. ♦ осѣдити съ цѣмъ **συγκατακρίνειν τι** Осѣдя заедно с някого: не бѣдѣмъ осѣжденн съ врагы хвѣи нѣден• нѣже прншѣдѣше къ пнлатоу на га глаахоу 90a (45d, 49c, 75c, 76d, 82b (2), 86d, 87d, 94d, 107d, 109a, 121b, 132d, 172a).

осѣждати, осѣждаѣ, осѣждаѣши св. [27] **κατακρίνειν, καταδικάζειν, κρίνειν, ἀπογινώσκειν** Съдя, осѣждам: не можѣмъ оубо безоумнѣ• и безостоуднѣ осѣждати съгрѣшаѣштнхъ• аште и въ сама послѣдѣнѣи зѣловѣи дондѣтъ 108a. *Субст.* осѣждаѣ, осѣждаѣн (**ὁ**) **κρίνων** Този, който съди, осѣжда: оклеветанн во брата• и осѣждаѣ брата своѣго• оклеветантѣ законъ• и осѣждаѣтѣ законъ 73a *Иак 4:11* (11b (2), 11c (2), 73a, 75c, 77a, 107c (5), 107d (5), 108c, 108d (3), 109a (2), 215b, 235c).

осѣжденнѣ, -на св. [2] **κατάκρισις, ὑπόκρισις** Осѣждане: аще оубо слоуженнѣ осѣженнѣ слава• паѣе же зѣло• и вѣваѣтъ слоуженнѣ• правдѣи славѣ 284b 2 *Кор 3:9* (134d).

отвѣрзати, отвѣрзаѣ, отвѣрзаѣши св. [5] **ἀνοιγνύναι, ἀνοίγειν** Отварям, разтварям: двѣри бѣннѣи часто отвѣрзаѣмъ• ѣтрнѣжъ теплотѣ нздѣрѣжѣтъ вѣнѣ 222c. // *Обр.* отвѣрзаѣа отвѣрзе роуцѣи свои оубогоумоу 212d *Втор 15:8*. ♦ отвѣрзати оуста **ἀνοιγνύναι στόμα** Говоря: отвѣрзан своѣа оуста словесемъ бѣжѣмъ• и сѣдн всѣ правѣ 158a *Притч 31:9* (139c, 266a).

отвѣстнѣ, -на св. [1] отвѣстнѣ оустѣ **ἄνοιξις τοῦ στόματος** Говорене: хотѣн оубо пользуети комоу словесемъ• да проснтъ оу ва слова словесн• въ отвѣстѣн оустѣ егѣ 131d.

отвѣстнѣ, отвѣрзѣ, отвѣрзѣши св. [20] **ἀνοιγνύναι, ἀνοίγειν** Отворя: вѣсъ просан прннѣмъ• и штѣн обрѣтаѣтъ• и тѣлкоуштоумѣ отвѣрзѣтъ сѣ 66a *Мат 7:8. // Обр.* отвѣрзаѣа отвѣрзе роуцѣи свои оубогоумоу 212d *Втор 15:8*. ▣ отвѣстнѣ сѣ **ἀνοίγνυσθαι** Разтвѣря се: разгнѣва сѣ гѣ на нѣ• и отвѣрзѣ сѣ землѣ подѣ ннѣи и пожрѣтъ ѣа и домѣи нхъ 77b. ♦ отвѣстнѣ оуста **ἀνοίγειν τὸ στόμα** а) Говоря: ѣ нѣнѣ нѣетѣ намѣ отвѣстнѣ оустѣ• стоудѣи и поношеннѣ бѣша рабомѣи тѣномѣи ѣтѣштннѣи тѣ 144c; б) Дам обѣщанне: ѣкоже нефѣаѣ• гла во дѣщѣри своѣи• азъ отвѣстѣи оуста своѣа ω тебе и не можѣ възвратнтн• и съврѣши жрѣтѣвѣ своѣи къ гн

233c *Съд 11:35* (20b, 67d, 74b, 132c, 139b, 152a, 154d, 199a, 210d, 224d, 234d, 285a, 295a, 308b (2).

отнратн, отнраѣж, отнраѣшн *несв.* [1] ἐκμάσσειν Изтривам, избърсвам: н ставъшн задн при ногъ его• плавающн начатъ мочитн ногѣ его сльзамн н власы главты своѣа отнратн 238b *Лук 7:38*.

отитн, отндж, отндешн *св.* [14] ἀπέρχεσθαι, ἐπανέρχεσθαι, ἀναχωρεῖν, ἀποχωρεῖν, ὑποχωρεῖν, ἀπαυτομολεῖν, ὀδεύειν, ἀναλύειν, ἀποδημεῖν 1. Тръгна, отида си: огни бо сѧ прнкоств• н възболѣвътъ отъскоушн скоро• женъскънми же глы ослабѣвътъ• вѣдънѣ отндешн 44a. // *Прен.* Умра, отида си от земния свят: такоже бо прнде нагъ• тако н отнде 269b *Екл 5:14*. 2. *Обр.* Махна се, отдалеча се: нмѣмъ оубо възлюбленнн• тѣлесънънхъ н дхвнънхъ троудъ• н похотъ отъ насъ отндетъ 157c. ♦ о севѣ отитн ἀπαυτομολεῖν Отдалеча се, разгранича се от някого или нешо: лоуѣе оубо еств• ω севѣ отитн мнрънхъ• н хранитн сѧ въ хъзннѣ 221b (28d, 40b, 67a, 81b, 84b, 217c, 221d, 241a, 244b, 276b).

отрова, -ы *ж.* [1] Отрова: вѣжнмъ оубо отъ ннхъ любеннцн• тако сѣтн соутъ +отрова+ вевѣдты нхъ• н оулаважтъ дша нашѧ (гласа) 40d.

отрокъ, -а *м.* [9] παῖς, παιδάριον 1. Дете, отроче: нродъ видѣвъ тако пороуганъ вьсттъ влѣхвты• възъярнвъ сѧ зѣло• н посѣлавъ нзбен вѣсѧ отрокты сжштѧа въ вноленнѣ 60d *Мат 2:16*. // Млад человек, младеж, юноша: видѣвъ етера ѡношж красъна• наоуѣнвъ н н кръстнвъ• реѣе градноумоу ѡпнскоупж• сеѣо тн прѣпоржѣаѣж• н отнде• ѡптъ же ѡного промышленнн творѧ отрокоу• прнведе н въ векън спѣхъ 276b. 2. *Обр.* Слуга, роб: не отъврати лица твоего отъ отрока твоего• тако скръбѣа ядро оуслышн ма 64b *Пс 68:18* (21d, 101b, 137b, 143b, 230d, 259b).

отрочиць, -а *м.* [2] παιδάριον, μειρακίσκος Дете: трѣпѣлнвън же н пространън въ скръбѣхъ двдъ• видѣвъ тако оумрѣ отроуиць• възставъ съ землѧ н поклонн сѧ гю 265a (104d).

отроуѣскъ, -ын *прил.* [1] τῶν παιδαρίων Детински, незрял, неразумен: такоже ровоамъ соломонштъ• оставнвъ оубо добрън сѣвѣттъ стареуѣскрън• н оудръжавъ отроуѣскън сѣвѣттъ въскръмленънхъ съ нимъ• обрѣте сѧ нзгоублѧа цѣсарство дъвоѣж на десѧте• скоуптроу ннвоу 176a.

отрочѧ, отрочѧте *ср.* [1] παιδίον Дете: нже бо сѣмѣрнтъ сѧ тако отрочѧ• тѣ еств болнн въ црствѣ несънѣемъ 101d *Мат 18:4*.

отрътн, отръж, отръешн *св.* [1] καταμάσσειν Изтрия, избърша: прѣпоисаннн же глѣж: не оно нюденское... нъ новъна благодѣтн еже гѣ намъ показа прѣпоисавъ сѧ н отрът ногты свохъ оуѣеннкъ 8b.

отрѣвн, -нн *ж. мн.* или отрѣвн, -тъ *м. мн.* [2] κάθαρμα Измет: тако отрѣвн мнровн вѣхомъ• вевѣмъ попьранѣ 147b *I Кор 4:13* (90a).

отрѣвнѣти, отрѣвѣиѣ, отрѣвнѣши *св.* [1] καθαιρειν Почистя, очистя: помошть гавѣ• яко естъствоу члвчскоумоу• на тлжани добротнхъ дѣтѣли• яко тлжареви отрѣвнѣти садъ желѣзюмъ• отъ пльти оубо отъметати• егда огавляють естъствнѣна къ сласти и похоти 169b.

отрѣшнѣти сѣ, отрѣшѣ сѣ, отрѣшнѣши сѣ *св.* [1] ἀπολύειν *Прен.* Освободя се: добро оубо естъ такоже рече сѣ• ноуждеиѣ трѣпѣти хотѣшнхъ нгы обндѣти• и молнѣти сѣ о ннхъ• да покаанѣи еже въздааннѣи• нмнже отъ ннхъ възбраннѣи сѣ• отрѣшати сѣ грѣха• лнхонманѣи 261b.

отъвѣгати, отъвѣгаиѣ, отъвѣгаиѣши *несв.* [1] ἀποφεύγειν Отбягвам, избягвам: добро же естъ такоже е прѣжеречено• сѣти и оудъ женѣскъ отъвѣгати• и лоуцнѣти сѣ отъ ннхъ 47b.

отъвѣгнѣти, отъвѣгниѣ, отъвѣгниѣши *св.* [7] ἀποδιδράσκειν, ὑπαναχωρεῖν, δραπετεύειν **1.** Избягам, побягна, отдалеча се с бяг: нашъдѣшемъ бо нзманилѣомъ: нашѣи лаврѣ: прѣжде едннога недѣла прѣлатнѣи стааго града: и всѣа цркѣвнѣна свѣщенѣна съсоудѣи разграблѣшемъ: мѣнози оцн авнѣ отъвѣгоша 3d. // *Обр.* подобаетъ оубо безлѣнноѣ и теплоѣ• тѣщнкоумоу показати на дѣло молнѣвнѣноѣ• да англн оубо веселѣи сѣ прѣбоудотъ• а бѣсове раннѣи отъвѣгнѣти 189b. **2.** Отбягна, избягна: гавнѣнѣи показавѣшю намъ мѣвѣннѣи жнѣнѣи сѣшѣи неучѣствнѣи и грѣшнѣи члвчн• вѣсн оубо длѣжнѣи есмъ сего отъвѣгнѣти 34a. *Субст.* отъвѣгнѣн **οἱ φύγοντες** Тези, които са избягали от нешо, отбягнали нешо: нестрѣнно бо естъ ѿвѣгнѣннѣи едннож мнра прѣблнжати сѣ женѣ• нлн любнѣти всѣдѣи женѣскѣи 39d (50b, 67b, 268a).

отъвратнѣти, отъвратиѣ, отъвратнѣши *св.* [11] ἀποστρέφειν, ἀφίστασθαι **1.** Отвѣрна, обѣрна (лице, поглед): отъврати оун твон отъ женѣи красѣнѣи• въ добротѣ бо женѣстѣи мнѣнози заблѣуднѣи 48b *Сир* 9:8. **2.** *Прен.* Оставя без внимание, изоставя: и правѣднѣи отъврати лице свое отъ насѣ• и прѣдасть нгы за грѣхѣи нашѣ 307b. **3.** Вѣрна назад, обратно: всѣмоу просѣшюмоу оу тебе дан• и хотѣшлаго заати оу тебе не ѿврати 29d *Лук* 6:30. // *Обр.* отъврати отъ себе поносѣна словеса 38d *Сир* 41:28. **■** отъвратнѣти сѣ **ἀφίστασθαι** *Прен.* Отклоня се от религиозните норми, от праведния живот: ѿвратнѣи сѣ люднѣи сѣ: възвратнѣннѣи вѣстоудѣи 66d (45b, 64b, 164a, 212d, 229c, 305a).

отъвратиѣти, отъвратиѣиѣ, отъвратиѣиѣши *несв.* [8] ἀποστρέφειν Отклонявам: крѣпѣцѣи станѣи възлюбленнѣи на пѣннѣи• и помолнѣи сѣ непрѣстаннѣи отъвратиѣиѣи мѣислѣнѣи и печальнѣи прѣдрѣгнѣи 228d. **■** отъвратиѣти сѣ **ἀποστρέφεισθαι** Отказвам се, отхвѣрлям: слава мѣжѣи отъвратиѣти сѣ клеветѣи• всѣи же безоумнѣи• тѣли обѣжетъ сѣ 89b *Притч* 20:3. *Субст.* отъвратиѣн сѣ **ὁ ἀποστρέφων** Този, който се отклонява от праведния живот: еда падаган сѣ не възстанѣиѣи• нлн отъвратиѣн сѣ не възвратнѣтѣи 66c *Иер* 8:4 (60a, 72c, 75d, 116d, 192b).

отъвържение, -ia *ср.* [2] ἄρνησις, τὸ ἀρνήσασθαι Отричане, отказване: петръ за едннъ васъ горько слъжъ• не тѣхъж проценъ бысть• грѣхъ отъвържениа• нъ н ключа црства приатъ 236a (59d).

отъвърнь *нареч.* [1] τοῦναντίον Напротив, обратно: оутвърднмъ сѧ оубо самн братне: отъ въсьзълъпа клетъ• боаште сѧ горькыа мжкы дѣжштннхъ ж• отврннъ же павловои сѧ павломъ въспонимъ• оклеветаемн благословнмъ• гонимн оудръжнмъ сѧ 90a.

отъврѣши, отъврѣж, отъврѣжешн *св.* [34] ἀποβάλλεσθαι, ἀπορρίπτειν, ἀποτίθεσθαι, ἀπαξιοῦν, ἀκυροῦν, ἀνατρέφειν, ἀποσπᾶν; отъврѣженъ быти ἀπόβλητος γίνεσθαι 1. Отхвърля, не приема: понѣже въто зъло твораше ношня• када боу• въто ли саоуль жьра• нъ отъврѣжена ѣж жрътва бысть 81d. // Пренебрегна: такоже н бжн съвѣдѣннкъ мочи съмѣраа сѧ• не отъврѣже съвѣта тьстн своего нотора 145d. 2. Откажа се, отрека се от някого или нещю: отъврѣгъше оубо въсѧ скврнж• н нзбѣтѣкъ зъловы• въ кротости прнмѣте неое слово• можштее спстн дша вашѧ 115d *Иак 1:21*. ▣ отъврѣши сѧ ἀθετεῖν, ἀρνεῖσθαι, ἀπαρνεῖσθαι, ἀποτάσσεσθαι, ἀπολακτίζειν, ἐξοκέλλειν Отрека се, откажа се: нъ отъврѣгохомъ сѧ тебе гн бже• н прнлпоша на насъ зълаа велнкаа си 304a (21b, 51b, 53d, 63c, 72a, 73a, 83b, 83c, 85a, 85d, 96c, 103c, 121c, 124d, 130b, 134a, 145b, 177a, 189b, 202d, 205b, 207b, 217b, 254b, 256d, 259d, 287c (2), 294a, 303d).

отъвѣтъ, -а *м.* [5] ἀπόκρισις, ἀπολογία, πρόφασις 1. Отговор, реплика: отъвѣтъ подѣпадаа• отъврѣштаетъ гаростъ 59d. // Объяснение, защита: не забвмъ бо немъ себѣ• нъ отъвѣтъ рекоу• внигы во нѣнѣшьнааго троужденя• еже оглавити въ кратѣцѣ• все бжѣствное ѡанне• ветѣхое же н новое поустннн тевѣ 137d. 2. Отговорност: прнмлаи отъ гѧ доуша• многа подвнга трѣбоуетъ• о обладаемыхъ тако вѣдъи нде за нѧ• подѣнметъ вѣдоу н отъвѣтъ• не хоужде своего 245d. 3. Причина, основание: ѣже рѣпѣтатн• люво н съ подобномъ отъвѣтомъ• люво же н вѣз внигы• то неустѣнхъ ксть 69b (61c).

отъвѣщавати, отъвѣщаваж, отъвѣщаванешн *несв.* [13] ἀποκρίνεσθαι, ἀπολογεῖσθαι, ὑπεραπολογεῖσθαι 1. Отговарям, давам отговор, отврѣщам: ты кѣто еси кѣ ннмъже отъвѣщтавааше гъ• начатѣкъ тако н глаж вамъ 121c *Иоан 8:25*. 2. Отговарям за делата си: се же намъ бывають нмъже не възбраемъ на своа грѣхы. нн ѡнамъ въ оумѣ страшнааго дѣне сѣдѣнааго. въ нѣже нази явленн станемъ прѣдъ сѣднѣж. кѣждо за сѧ отъвѣщтавааи. н длъгомъ нскоупога сѧ 106a. 3. Защищавам, застъпвам се: се благосрдѣн• н отъвѣщтавае за нѧ гла• не бо вѣдѣтъ въто творатъ 148d. 4. Възразявам: слышавъ едннож н дѣвашдѣты сѣдн съде• онъ съ клатвож отъвѣщтавааше• жнвѣтъ гъ н жнва дша твоѧ аште оставж тѧ 167c. ♦ отъвѣщавати слово ἀποκρίνεσθαι λόγον Отговарям, давам отговор: нже отъвѣщтаваетъ слово прѣжде не слышавъ• стждъ емоу бываетъ• н поношенне 56a *Притч 18:14* (58c, 76a, 117d, 120d, 132c, 146a, 196d, 235c).

отъвѣщати, отъвѣщаѣ, отъвѣщашн *св./несв.* [17] ἀποκρίνεσθαι, ἀπολογεῖσθαι, ἀποφαίνειν, ἀντικράζειν **1.** Отговарям, давам отговор, отвърщам: въпрошенъ же по въскръсенни гми петре любнши ли ма съ въскръсн гомъ отъвѣшта• еи ги тѣ вѣсн яко люблю тѣ 39с. **2.** Отговарям за делата си: хѣ снѣ вжѣн• нами же н въскръсн н въскръсн обладаетъ• томоу съгрѣшнхомъ• томоу н отъвѣштаемъ 67с. **3.** Заявям: стронтелъ же дшѣ нашнхъ гѣ• отъвѣшта глѣ• яко въскръсн гнѣван сѣ на братъ свон спытн• повннѣнъ естѣ соудоу 59а. **4.** Възражям: не отъвѣштаван безоумноумоу• по безоумнѣ да не подобнѣтѣ емоу боудешн• нѣ отъвѣштаван безоумнѣ по безоумнѣ емоу• да не дваетѣ сѣ мждръ о себѣ 120d *Притч* 26:5 (58с, 67b, 78с, 110b, 132а, 149d, 151с, 177d, 196с, 202а, 266а, 276b, 280а).

отъгънанне, -га *ср.* [1] ἀποτροπή *Обр.* Прогонване: добро оубо естѣ на отъгънанне протнѣтннѣ н внстотоу тѣла• прѣжде съпаннѣ на ложн• молнтн сѣ млтвож сеж 46d.

отъгънати, отъженѣ, отъженешн *св.* [1] διώκειν Изгоня, прогоня: блаженн есте• игда хоулатѣ вѣи н отъженотѣ вѣи н рекоутѣ въсе зѣло слово на вѣи лѣжжште мене радн 112с *Мат* 5:11.

отъданне, -га *ср.* [1] τὸ ἀφῆσαι Прощка, прощаване: въвѣра вамъ възлюбленнн• ѡ отъданнн нскрънжмоу вѣсѣдовахомъ 150с.

отъдати, отъдамы, отъдасн *св.* [16] ἀποδιδόναι, μεταδιδόναι, ἀφιέναι **1.** Дам на някого, предам: дастѣ бо нѣи яко овѣца сънѣдн• н въ язѣцѣхѣ расѣиалѣ нѣи есн• ꙗ отъдастѣ людн своѣи вѣ-цѣнѣи 305а *Пс* 43:13. **2.** Отдам заслуженото, въздам: да кжѣ хвалоу нли кое благодарѣе• можетѣ отъдати емоу за ѣса блага• ѣже обнло подастѣ намѣ оубогъннѣи 265d. // Дам нешто обещано, изпълня свое задължение: праздноуи глѣ нѣдо праздннѣи своѣи• отъдаждѣ гю обѣтѣи твоѣи 267а *Наум* 1:15. **3.** Върна, дам обратно: прѣѣа сѣ бо дѣа нелѣжѣна• сего аште лѣжѣна отъдадатѣ• оскврнншѣ гнѣ пороуѣеннѣ 140b. **4.** Простя: нѣ исповѣмъ на ма безаконенѣе мое гѣн• н тѣ отъдастѣ нечѣстѣ срѣа моѣго 163с *Пс* 31:5. ♦ отъдати доушѣ ἀποδιδόναι τὴν ψυχὴν Предам дух, умра: блаженнн же веселоуѣще сѣ свѣтѣломѣ лицеѣи благодарнѣ дѣа своѣи гоу отъдаша: яко нздавна желаннѣи нмѣще раздрѣшнтн сѣ н сѣ хмѣ вѣитн 4а. ♦ отъдана себе поставнтн ἑκδοτον ἑαυτὸν καθιστάναι Поставя се в услуга на някого: ненауаннѣи вѣдѣтѣ... вѣноснтѣ бо ѡлка• въ безвѣрнѣ• н безъоупѣваннѣ• н проуѣе отъдана себе поставнтѣ лоукавнѣннѣи вѣсомѣи 66b (61с, 81b, 149d (2), 150а, 188d, 190b, 229d, 265d).

отъдательнѣ, -ын *прил.* [1] συμπαθής Състрадателен, милостив: конѣннѣа же ѣсн ѣдннѣи-сѣлѣцн• отъдательнѣн• братолюбнѣн• мѣдн• покорнѣн 200а *1 Петр* 3:8.

отъдати, отъдаѣ, отъдаешн *несв.* [6] ἀποδιδόναι, συγχωρεῖν **1.** Връщам, давам обратно: да лѣжжштен отъмѣктажѣ сѣ га• н вѣважѣтѣ лншажште сѣ га• не отъдажште емоу пороуѣеннѣе еже прѣѣа сѣ• прѣѣа сѣ бо дѣа нелѣжѣна 140а. **2.** Отдавам (чест, почит): длѣжнн есмѣ• ѣсѣ чѣстѣ отъдати роднтелемѣи нашнмѣи

240b. 3. Прощавам: н тако прѣблагънъ• не тѣмно отъдають прѣгрѣшеннѣ нашѣ• нъ н обржувеннѣ жнзнь подають 162d (148b (2), 152d).

отъдонти, отъдож, отъдонши св. [1] *Субст.* отъдоженое τὸ ἀπογεγαλακτισμένον
Отбито от майка си дете: нн ходнхъ въ велнкънхъ нн въ днвннънхъ паче мене•
нъ сѣмѣрѣахъ сѣ тако отъдоженое матернж своеж 101b *Пс 130:2.*

отъдъханнѣ, -нѣ ср. [1] ἀνάψυξις Отдих, почивка: поканте сѣ оубо• н обратнте сѣ• да
оцѣстнте сѣ отъ грѣхъ• тако да прндотъ врѣмена отъдъханнѣ 164b *Деян 3:20.*

отънматн, отънмѣж, отънмѣшн не св. [6] ἀφαιρεῖσθαι, ἐκβιάζεσθαι 1. Отнемам,
вземам: казаннѣ бо еже на бжжъ• напоследокъ дръзостно бждеть въ мнозѣ
ослабѣ• аште н добраа отъ насъ• многашдъты отънмлетъ гъ• такоже богатство
новоко 173a. 2. Изскубвам, изтрыгвам: н такоже садъ велнкъ отънмемъ• тако н
урьннцъ ходан не прннесетъ• плода дѣтельна 65d. ▣ отънматн сѣ ἀπέχεσθαι *Прен.*
Въздържам се, стоя настрана: не тако зъло бо ѿнмемъ сѣ нхъ• да не боудеть• нъ да
сластнннхъ крѣмь себе ѿвръгше• полаштѣага оуды плъти въ мѣроу• оудроуцаемъ
21b (25c, 143b, 261c).

отъкрыватн, отъкрываѣж, отъкрываѣшн не св. [4] ἀποκαλύπτειν Разкривам: прн дроузѣ
н вразѣ• не повѣдан жнтнн тоужднхъ• н аште нѣсетъ ти грѣха: не отъкрыван 79c
Сир 19:8. *Субст.* отъкрываѣн ὁ ἀποκαλύπτων Този, който разкрива, издава
(тайна): отъкрываѣн бо танноу• гоубнтъ вѣроу 135c *Сир 27:16* (136d, 141a).

отъкрыти, отъкрыж, отъкрышн св. [10] ἀποκαλύπτειν 1. Разкрива, открива, направя
явен: не повѣдаю ти сѣ оубо• гн небесн н землѣ• тако оутанлъ еси отъ прмдръ н
разоумннъ• н отъкрылъ еси младенцемиъ 266b *Мат 11:25.* 2. *Прич. мин. страд.*
отъкрѣвенъ ἄστεγος Бѣбрив, празнословен: оуста отъкрѣвена творатъ
нестроеннѣ 79b. *Субст.* отъкрѣвнн ὁ ἀποκαλύπτων Този, който разкрива,
издава (тайна): отъкрѣвнн таннж• погоубнлъ естъ вѣроу 135d *Сир 27:16.* ♦
отъкрѣвннн оустннама ἄστεγος χεῖλεσιν Този, който не контролира думите си,
бѣбривец, приказливец: отъкрѣвннн же оустннама острѣпѣтаѣ запѣннеть сѣ 76a
Притч 10:8 (9c, 45a, 84a, 135c, 284b, 294b).

отъкждоу нареч. [3] πόθεν Откъде: отъкждоу бранн• ꙗ отъкждоу сварн въ васъ• не
отъкждѣ ли• отъ сластнн вашнхъ 58d (2) *Иак 4:1* (105c).

отълагатн, отълагаѣж, отълагаѣшн не св. [1] ἀναβάλλειν Отлагам, оставям нешто да бѣде
свършено по-късно: не жндн обратнти сѣ къ гж н не ѿлаган дннѣ ѿ дннѣ 82c *Сир*
5:8.

отълетѣти, отълетѣж, отълетѣшн св. [1] ἐκπέτεσθαι Отлетя: отълоуцаѣн бо сѣ• подобентъ
нестъ пѣтннцн• отълетѣвѣшн своего гнѣзда• н на мѣсто отъ мѣсто прѣпарѣжштн
167b.

отъложити, отъложж, отъложнши св. [5] ἀποτίθεσθαι, ἀποβάλλειν Отхвърля, откажа се от нещо: не лъжките доуѓотъ доуѓоѓо• нъ отъложъше лъжж глѣте же истинж къжъдо къ искрѣниоуꝫ своемоуꝫ 94a *Еф 4:25* (60c, 139d, 202d, 232c).

отъломити сѧ, отъломиж сѧ, отъломнши сѧ св. [5] ἐκκλᾶσθαι *Обр.* Отцепя се, отчупя се, отчесна се: речеши же ми• отъломнша сѧ вѣтви да азъ прицѣплю сѧ• доврѣ невѣрнѣиъ отъломнша сѧ• ты же вѣрож стонши 101a (2) *Рим 11:19* (124c (3)).

отължыати сѧ, отължыиж сѧ, отължыиши сѧ *несв.* [2] ἀποχωρίζεσθαι Отличавам се, различавам се: такожде же и мжжн съ стъдѣннѣиъ правѣ зъраште цѣломиждрънѣ же и лѣпѣ о гнѣ• своѧ десница прикръвенъти нмжште своѣж рнзож да отълоуѣахъ сѧ 55a. *Субст.* отължыиши сѧ ὁ χωρίζων ἑαυτόν Този, който се отделя от другите: отълоуѣаши бо сѧ• подобенъ есть пѣтнцн• отълетѣвъши своѣго гнѣзда• и на мѣсто отъ мѣсто прѣпарѣиши 167b.

отължыити, отължыж, отължыиши св. [2] ἀφορίζειν Отделя, разделя: тако боудеть въ съконъваннѣи• нздѣотъ ангелн• и отълоуѣахъ зълына отъ срѣдъти праведныхъ 204c *Мат 13:49*. ▣ отължыити сѧ χωρίζεσθαι *Обр.* Разделя се: гарость же• и гнѣвъ оба съѧ едноѧ матерѣ нздѣоуда естъ зокомъѧ безмоуѣдрнѣ... хотѧи оубо отълоуѣити +сѧ+ отъ вражъдннцѧ рождъшѧ ѧ• да држжнть сѧ трѣпѣннѣиъ многомъ 59c.

отъметати, отъметиж, отъметешн и отъметаж, отъметашн *несв.* [6] ἀθετεῖν, ἀποβάλλειν, ἀποτρέπειν, ἀποστρέφεσθαι *Прен.* Отхвърлям, отричам нещо или някого: такожде оубо и си сонѧ видаште• пѣтъ оубо скврѣнать• ѧса же отъметахъ• славы же хоулатъ 178b *Иуд 1:8* (165a, 169b, 207d, 247a, 300c).

отъметѣнъ, -ын *прил.* [4] ἀπόβλητος, ἐκκήρυκτος Който подлежи на отхвърляне: аште бо и мѣннъ сѧ глати послоушѣннкомъ• неприѧтъна сжтъ словеса ѧго и отъметѣна• не нмоушта масти благодѣтн стго дѧ 131d. ♦ отъметѣнъ творити ἄκυρον ποιεῖν Отхвърлям, пренебрегвам: понеже зъвахъ и не послоушасте• нъ отъметѣнъ творасте моѧ съвѣтты• тѣмъже оубо и азъ вашн погъвѣлн посмѣж сѧ 88a *Притч 1:25* (12a, 279c).

отъмѣстити, отъмѣщж, отъмѣстиши св. [2] ἀμύνειν, ἀνταμείβεσθαι Отмѣстя: тѣмъже еднож и двашъдъти слыша отъ ба• ѧко не молн за нѧ• зане не послоушаж тѣбе• ти же отъмѣстиши ѧмоуꝫ вѣврѣгъше въ тнмѣннѣ ѧмѣноѣ 113c (113b).

отъмѣтити, отъмѣтаж, отъмѣтаиши *несв.* [2] ἀθετεῖν *Прен.* Премахвам, унищожавам: гъ разарѣить съвѣтъ ѧзыкѣ. и отъмѣтають мѣсли людѣн. и съвѣтъ кнѧзь 103a *Пс 32:10*. ▣ отъмѣтити сѧ ἀθετεῖν Отхвърлям някого, отричам се от някого: и тако прославнть сѧ гъ въ ѧцѣ• ѧко гъ истиннѣнъ есть въ всемъ глѣ• и ннѣсоже оу него лъжъна• да лъжжштен отъмѣтахъ сѧ ѧ• и бѣвахъ лишаиште сѧ ѧ 140a.

отънелн, отънелѣ *нареч.-сюз* [2] ἄφ' οὗ Откакто, след като: овн же нн въ црѣкѣвъ
нзлазѣше: нн града же видѣвъше: отънелѣ оуедннѣша: дѣтельнн въскмн оуѣрасованн
3с (52d).

отънждоуже *нареч.-сюз* [1] ἐξ οὗ Откъдето: наше бо жнтѣе на несхѣ естѣ• отънждоуже
н спаса жндемѣ• га нашего нѣ ха 302с *Фил* 3:20.

отънждѣ *нареч.* [20] ὅλως, καθόλου, τὸ παράπαν, τὸ σύνολον, ἀπλῶς, παντοίως
Изцяло, напълно, съвсем: нѣждно естѣ н се блюстн• въ въздрѣжанн брашнннѣемъ да
не въ скарѣдне нхѣ кого прндетъ• кѣто кѣгда• се бо н проклѣато естѣ• н вѣсовьско
ѡнждѣ 21b. // Въобще, накратко казано: сѣднма оубо естѣ тобоюж• доврѣ н зѣлѣ•
снрѣкѣвъ цѣломоудрѣе• н неучстота• ласкрѣдѣе• н поштенье• гаростѣ• н кротостѣ•
велнчанье• н сѣмѣренье• н отънждѣ всѣка добра дѣтель• тажж нматѣ съ зѣловоюж
160a. // При отрицание – изобщо, никак: трѣвѣ оубо естѣ въскмн храненнемѣ•
блюстн свое сѣце: н ннкакоже прнмѣшатн сѣ дѣвнцн съ жнотож отънждѣ 55a (3с,
21d, 30a, 35b, 41d, 50с, 99a, 102a, 123d, 134a, 134d, 159a, 205a, 220с, 261с, 277d
(2).

отъпадатн, отъпадаѣж, отъпадаѣшн *несв.* [1] *Субст.* отъпадаѣн ὁ ἐκπίπτων Този, който
се лишава от нещo, изгубва нещo: радоуѣмѣ сѣ ѣмоу съ трепетомѣ тако оцю по
благодѣтн• ѣда кѣгда разгнѣваѣтъ сѣ гѣ• н отъпадаемѣ такогo сновѣства• а
отъпадаѣн ѣго• подовьнѣ бждетъ нюдѣ прѣдѣтелю 295с.

отъпаствн, отъпадѣж, отъпадѣшн *св.* [17] ἐκπίπτειν, ἀποπίπτειν, διαπίπτειν, ἐκρεῖν,
παραρρεῖν, ἐξαίρεσθαι, ἀποκρούεσθαι 1. *Обр.* Падна: н вѣхомѣ тако неучстн
всн мѣы• такоже бо прѣстѣ оуѣдѣшѣта правѣда наша• н отъпадохомѣ тако лнствѣе•
безаконеннн радн нашнхѣ 307a. 2. Отклоня се: нѣ да не отъпадаемѣ прѣдѣлежашѣтаѣ
намѣ• мѣыслн• ѣднноу тѣчыж главоу прѣдѣлоуж• оуставлю слово 180a. // Откажа
се: варварн же нмавъше та: н по мѣгногѣ дѣнн моуѣнѣтъше: непѣщѣжѣе• нмѣнннѣ
оврѣстн... коньчѣнѣе мѣыслн своѣта отъпадѣше: ненстовьнн бѣвъше въсѣ на оудѣ
растѣсаша 3d. 3. Лиша се от нещo: радоуѣмѣ сѣ ѣмоу съ трепетомѣ тако оцю по
благодѣтн• ѣда кѣгда разгнѣваѣтъ сѣ гѣ• н отъпадаемѣ такогo сновѣства 295с. 4.
Обр. Пропадна, изгубя се: аще лн н пастѣрн оврашѣжѣ сѣ отъпадѣше• ѣто рекоуѣтъ
владарю стада• тако отѣ овыѣ отъпадошѣ• невѣрнн бждежѣ 277a (2). // Пропадна,
проваля се: многѣ бо прѣкѣстншѣ сѣнѣ• н отъпадошѣ надѣжшѣ сѣ 178с *Сир*
34:7 (71с, 72b, 88с, 113d, 130d, 170b, 179d, 257d, 276d, 277a).

отъпоустнтн, отъпоушѣж, отъпоустншн *св.* [10] ἀφιέναι, ἀπολύειν, ἐξαποστέλλειν 1.
Обр. Оставя някого да си иде, отпраѣта, изпраѣта: вѣдовнѣ жн отъпоустн тѣштѣа•
снротѣ же озлобн 111с *Иов* 22:9. 2. Пусна на свобода: кого хощете отъпжштоу
вамѣ• варавж лн• нлн ѣса нарнѣаемаго ха 119d *Мат* 27:17. // Напусна жена си,
разведа се: нже аште отъпоустнтѣ жнж свож не прн любодѣканнн н понметѣ нноу•
прѣлюбѣтѣ творнтѣ 49a *Мат* 5:32. 3. Дам, предоставя: н хощаштоуѣмоу сѣдѣ прнѣатн
съ тобоюж н рнзоу твож вѣзѣтн• отъпжстн ѣмоу н срауѣцю 114b *Мат* 5:40. 4.
Опростя (дѣлг): рабе во рѣѣ лоуѣкѣнѣ• въск дѣлѣ онѣ отъпоустнхѣ тн• зане

оумолн ма 149с *Мат 18:32*. // Простя грях: вжидь съмѣренїе мое и троудъ мон• и отъпоустн въса грѣхы моя 185b *Пс 24:18*. ■ отъпоуститн сѧ Изоставя, откажа се: слышн снѧ и прнннн словеса моя• и оумножатъ сѧ лѣта жнвота твоего• ннн сѧ по мое казаннїе• не отъпжстн сѧ 173с *Притч 4:13* (221d, 230a, 263a).

отъпоушатн, отъпоушаѣ, отъпоушаѣшн *несв.* [1] ἀφιέναι Прощавам грях: тако створїтъ вамѣ оцъ мон неснѣн• аште не отъпоуштаѣте кѣжъдо братоу своему отъ срць вашнхъ прѣгрѣшенїа нхъ 149с *Мат 18:35*.

отъбраздатн¹, отъбраздаѣ, отъбраздаѣшн *несв.* [1] ἀπογεννᾶν Пораждам: празнь во отъбраздаѣтъ похотъ и лѣнность• паче же и безоупъваньство 154d.

отъбраздатн¹, отъбраздаѣ, отъбраздаѣшн *несв.* [2] ἀνέχεσθαι Търпя, понасям, проявямъ търпение, сннзхождене: трѣбѣ оубо емоу естѣ въ всемъ благорасѣднѣж бытн• и повелѣватн же кротъцѣ не ноуждѣнѣ• нъ волнѣ• ослоушаемѣ же длъготръпѣтн и отъбраздатн 247d (147с).

отъбразнтн, отъбразѣ, отъбразншн *св.* [1] ἀποκρούεσθαι Отблѣсна: мы же съмѣренож мѣдростнж• отъбразнѣтъ грѣдостнѣнън вѣсѣ 99с.

отъбраснтн, отъбрасѣ, отъбрасѣшн *св.* [1] ἀναφύεσθαι *Обр.* Израсна, порасна: хотнн оубо ѿсѣштн сревролюбнн врѣдъ: корень да некъветъ• сжштоу во коренн и прнскѣаемамъ вѣтвѣмъ: пакы ѿрастоутъ 23а.

отъбрецн, отъбрекѣ, отъбрецѣшн *св.* [24] ἀπαγορεύειν, ἀποφαίνεσθαι **1.** Отрека, забраня: лнцезрьство• блнзъ естѣ ѡкодоудѣна обоѣ же порочнѣно• и отъбрецѣно стѣннн кннгамн обрѣтаемѣ 200b. **2.** Отсѣдя, заклеїмя: мнрѣ во всѣ въ злѣ лежнтѣ• такоже бжствнѣно отъбрецѣ слово 35с. *Субст.* отъбрецѣнаїа τὰ ἀπηγορευμένα Това, което е отречено, забранено: въздръжаннїе же рѣхомъ: не отъ брашнѣнъ тѣчннж: нъ обвдръжѣнонїе: снрѣвѣ: ошааннїе въсѣхъ отъбрецѣнѣнхъ 18b. ■ отъбрецн сѧ ἀποτάσσεσθαι, ἀποτίθεσθαι, συντάσσεσθαι, παραιτεῖσθαι, ἀποκτᾶσθαι **1.** Откажа се, отрека се от нещѣ: аште сѧ оубо есн отъбрекѣ• плѣтѣнѣнхъ сластѣн• вънемн подвннѣтѣ истннѣнааго дѣвѣства 54а. **2.** Разделя се, простя се, сбѣгувам се: рече же и дроуѣоумоу• ходн по мнѣ• онъ же рече• гн повелн мн нтн и ѿрецн сѧ нже сжтъ въ домоу моемъ 254а *Лук 9:61* (15с, 23с, 30а, 32d, 34а, 42d, 44а, 54с, 73с, 75b, 92с, 92d, 158а, 216с, 287b (2), 287с, 287d, 309а).

отъбрецѣннїе, -нѧ *ср.* [4] ἀπόφασις, ἀποταγή **1.** Отхвѣрляне, отричане: и тождѣ длъжнн есмѣ въ себѣ пештн сѧ• боаште сѧ и самого гнѣ страшнаго отъбрецѣнїа• и отъ срца праштаннѣ дроугѣ дроуга 149b. // Присѣда: бждѣмъ оубо врдѣ мѣдрн• ненавнѣдѣще безоумнаго смѣха• да не прѣдастѣ насѣ вѣчѣнѣн мѣцѣ• по отъбрецѣннѣ гнж глѣжмоу• горе смѣжшнннѣ сѧ нѣнѣ• іако тн въздрѣдаѣжтѣ и въсплауѣжтѣ сѧ 208а. **2.** Отричане, отказване от нещѣ: сеѣ во радн нменѣетѣ сѧ отъбрецѣннїе• іако землѣнѣхъ отъбрнцѣжѣ сѧ• нѣсноумоу обѣцаваемѣ сѧ 250d (251d).

отърннѣти, отърннѣ, отърннѣши *св.* [6] ἀπωθεῖν, ἀπωθεῖσθαι, ἀφιστάναи Отхвърля, отблъсна: хотѣи бо безъ молитвѣи и безъ трѣпѣннѣ напастн побѣдѣти не отърннѣтъ нхъ• нѣ паѣе обажетъ сѣ нѣи 62с (63а, 104d, 139а, 151а, 304b).

отърнцаи, -ѣ *ср.* [2] ἀποταγή, τὸ παραιτεῖσθαι Отказване, отхвърляне, отричане от нещѣ: рѣ :ω отърнцаи: :безъ годнѣнхъ: бесѣдъ 219d (251d).

отърнцаи, отърнцаѣ, отърнцаѣши *несв.* [6] ἀπαγορεύειν Забранявам: срамнѣнхъ бо бесѣхъ и поуждннхъ отърнцаетъ не похотѣвати• такоже и въ малѣ некѣде• по мнозѣ разнѣствѣн• междѣ добромъ и зѣломъ оуказаи рече 155с. ▣ отърнцаи сѣ **παραιτεῖσθαι, ἀποτάσσεσθαι** Отказвам се, отричам се: добро зѣло• и велии пользѣно• еже отърнцаи сѣ безъ годнѣнхъ бесѣдъ• и оукланѣти сѣ мнромѣдрнѣнхъ• безъ великѣнхъ нѣжда 220а. *Субст.* отърнцаи сѣ **ὁ ἀποτασσομένος** Този, който се отказва, отрича от нещѣ: отърнцаи сѣ• длѣжнѣ естъ помѣшленнѣи прѣстоупитн• отъ виднѣнхъ невднѣнхъ възнратн 250d (44а, 143с, 250d).

отърннѣти, отърннѣ, отърннѣши *св.* [1] ἐξερύγειν Произнеса, промѣлѣя: отърннѣ срѣце мое слово благо 132с *Пс 44:1*.

отъродъ, -а *м.* [2] ἔγγονος 1. Род, вид: отъродъ зѣлъ• въсоцѣ оун нматъ• вѣждама же свонма възноситъ сѣ 102d *Притч 30:13*. 2. Потомѣк: отъродн же рѣпѣтнѣнхъ кѣннѣннѣи и фарнѣи кѣ оуѣннѣкомѣ гнѣмѣ• по обѣчаѣ оцѣ свонхъ рѣпѣтадохѣ глѣште 70с.

отъроуѣнѣ, -ѣн *прил.* [1] ἀπηγορευμένος Отречен, недоволен: и еже великомѣдрѣвати о себѣ• коуднѣи и отъроуѣно обрѣтаемѣ• ежѣствѣннѣи ѣннѣи 101d.

отърѣвати, отърѣвѣ, отърѣвѣши *св.* [1] отърѣвати доушѣ **ἀπορρηγνύναи τὴν ψυχὴν** Умра: сего и азѣ видѣхъ• и мнози отъ мннхъ• нѣо не нматъ трнн лѣтъ• зѣлоѣ сѣмрѣтѣ дшѣ отъврѣ 180d.

отърѣвати, отърѣвѣ, отърѣвѣши *несв.* [7] ἀπωθεῖσθαι, ἀπαναίνεσθαι, ἀνατρέπειν: *Обр.* Отблъскам, отхвърлям: ѣаи боудѣннхъ благѣ• сѣдѣннѣи отърѣветъ• желаннѣи бѣдоуѣннхъ 283а. ▣ отърѣвати сѣ **ἀπορρηγνύσθαι** Скѣсам се: вѣвѣ трѣпраменнѣи не скоро отърѣветъ сѣ 168а *Екл 4:12*. ♦ отърѣвати отъ наказаннѣи **ἀπέχειν παιδεύειν** Оставям безъ наказание, щадя: не отърѣи млѣдѣнѣи отъ наказаннѣи• тако аште внѣшн жѣзломѣ не оуѣрѣтѣ• дшѣ же ѣго спѣннѣи 173d *Притч 23:13* (143а, 170а, 212d, 305b).

отъсѣлѣти, отъсѣлѣ, отъсѣлѣши *св.* [1] ἀποικίζειν Пренеса, изнаса: людн оубѣ хлѣдѣи нзнѣиша ороужнѣи• посрѣдѣ нѣи и не бѣашѣ погрѣбѣашѣтаго• а крѣтъ въ асоуѣнѣ отъсѣлѣи 87b.

отъскоунѣти, отъскоуѣ, отъскоуѣши *св.* [1] ἀποπηδᾶν Отскоча: огнн бо сѣ прикѣтъ• и възболѣвѣ отъскоуѣши скоро 43d.

отъставити, отъставляж, отъставниш *св.* [1] ἀφιστάναι *Обр.* Отстраня, отдалеча:
отъстави гаростъ свож отъ срѣца своего• н мнмоведи зъловоу отъ плѣти своета 59d
Екл 11:10.

отъстѣпатн, отъстѣпаж, отъстѣпаиш *несв.* [1] ἀστοχεῖν *Прен.* Отклонявам се,
отстъпвам: не отъстѣпан отъ повѣстѣн старьчъ• яко отъ тѣхъ навѣкинешн
разоумоу 188b *Сир 8:9.*

отъстѣпитн, отъстѣпж, отъстѣпиш *св.* [23] ἀφιστάναι, ἀφίστασθαι,
ἀπανίστασθαι, ἀπέχειν **1.** Отдалеча се, махна се: отъстоупн отъ мене дѣлателю
безаконныа 229d *Мат 7:23.* // *Обр.* аще кое острогнѣвъе нандетъ• абже дхъ стѣн
въстѣжитъ• не нмѣ мѣста чнста• н нщеть отъстѣпитн• зане не нмѣ мѣста
слоужитн ꙗю• якоже хощеть 243b. **2. Прен.** Отрека се, откажа се: нмѣшитн оубо
възлюбенин толко съвѣдѣтельство• въскмъ тѣштаниемъ отъстоупниъ•
вѣспользѣнааго• пауе же• дшеврѣдѣнааго празднословіенна 79d. *Субст.*
отъстѣпльн ὁ ἀποστήσας Този, който се е отрекъл, отказал от някого:
прѣзорѣемъ во недоуоуесть• отъстѣпльн самъ отъ ба• н своен силѣ напсавана
неправленна 219a (19c, 31a, 66d, 67a, 92a, 92b, 93a, 98b, 107a, 134b, 135d, 150d,
172b, 183a, 204a, 248b, 264b, 295c, 306d).

отъстѣпление, -на *ср.* [1] ἀποστασία Отстыпление, отстыпничество: се ти постѣлахъ
честнѣнън оуе евстате• кажѣ яко кааждо ересъ въ нмѣ етера уака нменоема•
отъстоупление отъ ха• оучнтѣ 302a.

отъсъдешьнъ, -нн *прил.* [1] ἐνθεῦτεν Който трѣгва оттук: нѣсть бо въ адѣ неповѣданна...
нн покаанья• нѣсть възвращенья• по отъсъдешьннмъ нсходѣ 205c.

отъсѣкатн, отъсѣкаж, отъсѣкаиш *несв.* [1] κόπτειν *Обр.* Отсичам, отрязвам: нжда
оубо есть за дшевьнжѣ пакость оудобъ отъсѣкатн бесѣды нхъ 221a.

отъсѣши, отъсѣкж, отъсѣчеш *св.* [4] κόπτειν, ἐκκόπτειν *Обр.* Отсека, отрежа: хотиан
оубо ѿсѣшитн сребролюбна врѣдѣ: корень да нечуетъ 23a (115a, 153a, 165b).

отъсѣчьнъ, -ын *прил.* [1] ἀπότομος Решителен: послѣдно нсть чнстнтелемъ•
подражателемъ быти науальнаго чнстнтеля своего... огрѣбающе са всего гнѣва•
лицезорья• сѣда неправѣдна• сребролюбья• не въ скорѣ вѣрѣ нмлюци никакоже• нъ
отъсѣчьнѣ въ сѣдѣ• вѣдоуще яко длѣжннцн нсмѣ грѣхомъ 279b.

отъсѣдоу *нареч.* [2] ἐντεῦθεν *Прен.* Оттук, от земния живот: аще бо н мы толкоже лѣтъ
пожнвемъ• то тожде оубо въздаанне нмѣти въчнемъ• аще ли безгодномъ
въздрастемъ• отндемъ отъсѣдоу• то нмамъ га нашего мьздовъздателя 241a
(205d).

отъсѣдѣ *нареч.* [2] ἐντεῦθεν **1. Прен.** Оттук, от земния живот: плаканье... не тѣчѣж бо
дѣлають дѣтѣлн• нъ н храннтѣ• н по прѣстоупленън еже отъсѣдѣ• вновьнѣ
радостн вѣчнѣн до конца дрѣжащннмъ н бывають 194b. **2.** За посочване на

причина: отъкъждоу бранн• ꙗ отъкъждоу сварн въ васъ• не отъкъждѣ ли• отъ сластьн
вашнхъ 58d *Иак 4:1*.

отътрѣгнѣти, отътрѣгнѣ, отътрѣгнѣши св. [1] ἀποσπᾶν *Обр.* Отделя, откъсна: еже без
года скръбѣти• отъ завѣстнвааго бѣса естѣ• да бы бо како отътрѣгати оумъ отъ
прѣдълежанна млтвѣнааго• н бесплодна створь ѡлка• того дѣльма припоуштаеть
емь безгоднѣж скръбь 61a.

отътрѣзати, отътрѣзѣ, отътрѣзѣши несв. [2] ἀποσπᾶν *Обр.* Отделям, откъсвам:
подобне бо видѣннѣ женъскааго• науьнетѣ мѣтнѣи срце ѡкоу• н отътрѣзати оума
отъ безмѣвѣа 43b. ▣ отътрѣзати сѧ ἀποσπᾶν ἑαυτόν *Обр.* Отделя се, откъсна
се: не достонѣ подобныи видѣи радн• да не рекоутѣ н въ сѣмь зѣло несъмѣслннѣн
отътрѣзати сѧ самѣмъ тѣла црквѣнааго• н особь быти 166d.

отътрѣсати, отътрѣсѣ, отътрѣсѣши несв. [1] *Субст.* отътрѣсѣа ἀποσειόμενος *Обр.*
Този, който отърсева, изтърсева: ненавидѣн неправды• рѣцѣ отътрѣсѣа ѡ мьзды•
сѣмѣжан оун да не видѣте неправды• съ веселѣи сѧ въ пещерѣ вьсоцѣ 224b *Ис*
33:15.

отътрѣстн, отътрѣсѣ, отътрѣсѣши св. [1] ἐκτινάσσειν *Обр.* Отърся: яко стрѣлы бо въ
роуцѣи снакнааго• тако снве отътрѣсѣшихъ себе вѣштѣства вѣка сего 185d.

отътоудоу *нареч.* [2] ἐκείθεν *Оттам:* н прѣкторъ вѣсѣднѣ тѧ въ темницѣ• аминѣ глѣ
тебѣ• не нздѣши отътоудоу• дондеже вѣздѣши послѣдннн кодрантѣ 160с *Лук*
12:59 (97d).

отътоудѣ *нареч.* [1] ἐντεῦθεν *Вследствие на това:* прьвои бо боудеть намъ отъ сего•
доброи беспечальи• н отътоудѣ бескрамольнаа нищета 193a.

отътоуждѣти, отътоуждѣ, отътоуждѣши св. [1] ἀπαλλοτριῶν *Отчуждая:* вѣжнмъ оубо
братне гоубнтельнааго вѣрѣда гнѣводръжаннѣа• да не отътоуждѣти насъ къ боу
дрьзновеннѣа 116a.

отътѣгнѣти сѧ, отътѣгнѣ сѧ, отътѣгнѣши сѧ св. [1] ἀπέχεσθαι *Прен.* Отдалеча се: не
можѣмъ оубо безоубнѣ• н безостоуднѣ осжждати сѣгрѣшѣаштннхъ• аште н въ
сама послѣднѣа зѣлобѣи дондѣтѣ• аште н поустн бждоутѣ добрыѧ дѣтѣли• н
отътѣгнѣти сѧ длѣжѣи 108a.

отъоупѣвати, отъоупѣвѣ, отъоупѣвѣши св. [1] *Субст.* отъоупѣвѣвшен οἱ
ἀπῆλπισμένους *Тези,* които са загубили надежда, отчаяните: знаѣ бо тѧ вѣко
пастѣжа добрааго• н прнстана троуждаштннмъ сѧ• оупѣванѣи• отъоупѣвѣвшннмъ
68d.

отъходѣти, отъхождѣ, отъходѣши и оходѣти, охождѣ, оходѣши несв. [4] ἀπαυτομολεῖν,
ἀναχωρεῖν, ὑποχωρεῖν *Тръгвам си, отивам си:* гѣ же на вѣсе образѣ намъ бываѣа
бѣаше оходѣ въ пѣстѣнѣ 225a. // *Обр.* подобна естѣ дрьзостѣ зноѣ велнѣи• егоже

НЕ ТРЪПАШТЕ ПАЛЕННА• ВЪГЖАТЪ УЛИН $\bar{\omega}$ НЕГО... ОХОДАТЪ ЛЮТААГО ДЪМА ДРЪЗНОВЕННА•
Н ПРЪХОДАТЪ КЪ КОУРЕННА БЛАГОУУХАНЬНАГО КАДНА 38а. // *Обр.* Изоставям,
напускам: сего во радн нменуетъ сѧ отъреченье• тако земляныхъ отъронцающе сѧ•
нбснотуоу обѣщаваемъ сѧ... мнромыслныхъ отъходаще• дхвныхъ съпримлемъ
сѧ 251а (14b).

отъщетенн, отъщещѧ, отъщетенн св. [1] $\zeta\eta\mu\omicron\upsilon\sigma\theta\alpha\iota$ Навреда, причиня вреда на нещю
или някого: как оубо пользѣ члкоу• аште въсь мнрѣ прнбрѣштетъ• а дшѧ свѣж
отъштетенн 37d *Mat* 16:26.

отъчаяннѧ, -на ср. [1] $\acute{\alpha}\pi\omicron\gamma\upsilon\nu\omega\sigma\iota\varsigma$ Отчаяние, безнадеждност: не можемъ оубо прннматн
възлюбеннн• зълааго съвѣта сего вѣса• отъчаяннѧ• ннкакоже да не обрѣштетъ въ
ны въхода 68с.

отъчаятн (сѧ), отъчаяѧ (сѧ), отъчаяешн (сѧ) св./несв. [8] $\acute{\alpha}\pi\epsilon\lambda\pi\acute{\iota}\zeta\epsilon\iota\nu$, $\acute{\alpha}\pi\omicron\gamma\upsilon\nu\omega\sigma\kappa\epsilon\iota\nu$,
 $\acute{\epsilon}\xi\alpha\pi\omicron\rho\epsilon\acute{\iota}\sigma\theta\alpha\iota$ Отчайвам се, губя надежда: велннѧ оубо дшѧ н добѧ свонство
нстѣ• еже не отъчаятн сѧ въ кацѣхъ любо напастехъ 66d. *Субст.* отъчаявъшен
сѧ $\omicron\iota\ \acute{\alpha}\pi\epsilon\gamma\upsilon\nu\omega\sigma\mu\acute{\epsilon}\nu\omicron\iota$ Отчаяните, тези, които са изгубили надежда: знаѧ во тѧ
вако пастѣха добрааго• н прнстана трѣждажштннмъ сѧ• оупъваннѧ•
отъоупъвавъшннмъ• врауѧ отъчаявъшннмъ сѧ 68d (67а (2), 67b (2), 67d, 68а).

отъчунстн сѧ, отъчунтѧ сѧ, отъчунтешн сѧ св. [1] $\acute{\alpha}\pi\omicron\tau\acute{\alpha}\sigma\sigma\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$ Отрека се: вънемлѣмъ
оубо себѣ самн испытнѣ• англа зълааго ѿчетнмъ сѧ• англа же праведнааго въ
слѣдѣ ходнмъ 129d.

отъшъствнѧ, -на ср. [1] $\acute{\alpha}\pi\omicron\delta\eta\mu\acute{\iota}\alpha$ *Обр.* Тръгване, напускане (на земннѧ живот): нѣстѣ во
въ адѣ исповѣданнѧ... нѣстѣ възвращеннѧ• по отъсъдешнннмъ нсходѣ• нъ по
отъшъствнн еже отъсоудѣоу• всѧ горька н люта оусѣраштѣтѣ• погоубльшаѧ врѣмѧ
поканнѧ 205d.

отъчатн, отъчнмъ, отъчнмешн св. [17] $\acute{\alpha}\phi\iota\sigma\tau\acute{\alpha}\nu\alpha\iota$, $\acute{\alpha}\pi\omicron\phi\acute{\epsilon}\rho\epsilon\iota\nu$, $\acute{\alpha}\phi\alpha\iota\rho\epsilon\acute{\iota}\nu$,
 $\acute{\alpha}\phi\alpha\iota\rho\epsilon\acute{\iota}\sigma\theta\alpha\iota$, $\pi\epsilon\rho\iota\alpha\iota\rho\epsilon\acute{\iota}\nu$, $\pi\epsilon\rho\iota\alpha\iota\rho\epsilon\acute{\iota}\sigma\theta\alpha\iota$ 1. Отнема, взема: гѣ дастъ гѣ
отатѣ• тако го годѣ вьсть тако н вьсть 264с *Иов* 1:21. 2. Махна, отстраня:
накоже во чловѣкоу штѣятъ котернн любо оудѣ: въсь члвчъ оуже образѣ без
лѣпоты сътворнтъ 18b. // Снема, съблека (дрехи): сего во радн н повелѣвають
отъчатн• скверннннѧ рнзѣ• нсоусѣоу нвседековоу• н облѣчн сѧ въ поднрѣ 196а. 3.
Простя, опростя (грѣх): се отъгѣхъ безаконнѧ твоѧ 196а *Mat* 9:2 (38с, 58b, 76b,
93d, 109с, 111с, 117а, 117b, 138с, 173а, 183b, 198b, 211а).

отъщедосаднтелѣ, -на м. [1] $\pi\alpha\tau\rho\lambda\acute{\omega}\varsigma$ Този, който оскърбява баша си: непользно во
намъ се паче н врѣдовно• н въ нстннѧ• обрѣтаемъ во сѧ оцедосаднтелѣ• н
мтрѣдосаднтелѣ 239b.

отъць, -а м. [166] $\pi\alpha\tau\acute{\eta}\rho$, $\acute{\alpha}\beta\beta\acute{\alpha}$ 1. Баша: снѧ нлнѧва• ѡфонн• н фнннестѣ• не послѣшавѣша
гласа оца своего• кнвотѣ вѣжн въ рѣкѣ нноплеменннкомъ прѣдастѣ 265d. // *Обр.*

такоже во оуста нелъжнвааго: сшѣтажть сѧ отъ истинны... тако оскверняеть сѧ лъжѣи и отъ оца своего днавола 93а. **2.** Бог-Отец: вы же не нарицаете сѧ без оца на земли• едннъ во истъ оць вашъ нже истъ на всѣх 295d *Мат 23:9*. **3.** *мн.* Предци: отъродн же рѣпълтнвѣтнхъ кѣннжѣннцн и фарсеи къ оученикомъ гнѣмъ• по обѣщаж оць своихъ рѣпълтаахоу глаште 70с. **4.** Почтително наименование на игумен, на духовно лице изобщо: благодѣтнѣ же хвоѣж и спѣхомъ прѣждереуенааго прѣподобьнааго оца нашего модеста: жнвоутъ и въ проунїхъ монастырнхъ поустыиньнѣхъ 6b. ♦ доуховьнн отьць **ὁ πνευματικός πατήρ** Духовен наставник: аще ли и потреба вѣдетъ бесѣдованья• то съ оцн дхвнты и съ подвижннкы• нли съ вѣеж трѣбоужща польза• длѣженъ естъ бесѣдовати 220с (2a (2), 2d (2), 3d, 4a (2), 4с, 5a, 5с, 6a, 6b (3), 8d, 12d, 28a (2), 37a, 37с, 47b, 51d, 56d, 58b, 66b (2), 68с (2), 70d, 82a (2), 87b, 88a, 88d, 92d, 94b, 98d, 101d, 106с, 110с, 111d, 112с (2), 114b, 120с, 123b, 134a, 137с, 138d, 140b, 140с (2), 146b, 148d (2), 149с, 152b, 152с, 154a (2), 154b, 161b, 163a, 165b, 165с, 166b, 169a, 174b, 177b, 179с, 184b, 184d, 187b, 191с, 200b (3), 205a, 210с, 212a (2), 214a, 215с, 216a, 216b, 217с, 218d, 231a, 234d (2), 235a (2), 239b, 239с (3), 239d, 240a (4), 240b (3), 240с, 240d, 241b, 242d, 251b, 254a, 254b (2), 255b, 255с (4), 256b, 256d, 258с (2), 260с, 263b, 263с, 263d, 265d, 266b (2), 267с, 268b, 270a, 273b, 276с, 278с, 280с, 281с, 283d, 284a, 284d, 291d, 293с, 294с, 294d, 295b, 295d, 298a, 299b (2), 299d (2), 302a, 303a, 303b (2), 307b, 308с (2), 308d (2), 309b).

отъчь *прил.* [13] **(τοῦ) πατρός, πνευματικός 1.** Бацин, който принадлежи на башата: млтва оца• оутверждаеть домъи чадъ• клѣтва же мтрнѣ нескоренаетъ до основаннѣ 239с *Сир 3:9*. **2.** Който принадлежи на Бог-Отец: игда оузѣратъ црѣ ба съ славоѣж: тоу отѣрѣзоутъ сѧ врата црѣства• и вѣнндоутъ въ ложьннцѣ оца• и покажетъ сѣщѣла• отъ вѣка стѣпа своѣа 295a. **3.** Който принадлежи на духовно лице: мѣного же приплакавъ и охапавъ стѣпа и трѣпѣлнвѣпа нхъ мошн: положи въ ложнхъ оунхъ 4b. ♦ отъче прѣданнѣ **τί πατροπαράδοτον** Това, което е предадено от предците, прадедите: отъродн же рѣпълтнвѣтнхъ кѣннжѣннцн и фарсеи къ оученикомъ гнѣмъ• по обѣщаж оць своихъ рѣпълтаахоу... нмжше же оун прѣданнѣ тако зѣли наследьннцн стоудѣнааго наследнѣа• и на спѣа нашѣго рѣпълтаахъ 70с (36d, 50a, 173с, 173d, 179a, 231a, 272b, 299с, 308b).

отъчьство¹, -а *ср.* [3] **ἡ πατρίς** Отечество, родина: пришьдъ рече иустъ въ отъчьство свое• оучааше въ сѣвоты• на сънѣмштннхъ 105с *Мат 13:54* (35a, 251a).

отъчьство², -а *ср.* [1] **πατρότης** Почтително обръщение към духовно лице: сего радн тако створнхъ• нащаннѣ нѣнѣшьнѣа дѣтѣлн• не съмѣвъ къ вамъ• нѣ обѣшта оученнѣа створнтн• съвѣмъ во н свое немошьство• и съврѣшенѣе вашѣго оуса 138b.

отаготнн, отагощѣ, отаготншн *св.* [1] **ἐπιβαρεῖν** Обременя: вѣе• помннтѣ трѣуды вашѣа• и подвижаннѣа• ноштъ и день дѣлажште• да не отаготннѣ итера отъ васъ 187a *1 Сол 2:9*.

отаготѣтн, отаготѣѣж, отаготѣѣшн *св.* [2] **βαρύνεσθαι 1.** Обременя, притисна: тако безаконѣа моѣа прѣвѣзндоу главоу моѣж• и тако вѣѣмѣа тажѣко отаготѣшѣа на мнѣ

164d *Пс* 37:5. **2.** Претърпя страдания, измъчен съм: не велики въ ваяти • не не вѣдѣти брати о скръби наши въ вѣшши на мѣ въ аснн • тако по прѣмногору отагогѣхомъ паче слѣзъ 64a *2 Кор* 1:8.

отаггѣати, отаггѣаѣж, отаггѣаѣши *св.* [1] **βαρύνεσθαι** Натеза, бѣда обременен: блюдѣте сѣ еда отаггѣаѣжте срца ваша обѣданнѣмъ: н пнианѣствомъ: н печальми жнтинсками 18a *Лук* 21:34.

офити *м. мн.* [1] **ὠφίται** Офити (ерес): съ подтѣпантими ересьми... нхѣже имена сѣтъ сн • а снмоннани: б менадрнани: г саторннани... ги нраклѣити: ги офити: ни канани 300d.

офни, офни *м.* [2] **Ὀφνί** Офни: н сна нлева офни н фниес • не послушасте гласа оца своего • н сего радн гѣ • самъ оубо н снѣ нилевы погуби ороужнѣмъ 87a (256d).

охапати, охапаѣж, охапаѣши *несв.* [1] **περιπτύσσειν** Прегръщам: modestъ же прѣподовѣнтин престоупль въса тѣлеса стынхъ събравъ омъ: мгного же приплакавъ н охапавъ стына н трѣпанвѣта нхѣ мочи: положн въ ложнхъ оунхъ 4b.

охластити, охлѣщѣж, охлѣстити *св.* [1] **χαλιναγωγεῖν** Обуздая, укротя: н съ съврѣшенъ мжжѣ • слынъ охлѣстити н въсе тѣло 56b *Иак* 3:2.

охлащати, охлащѣж, охлащѣши *несв.* [2] **φιμοῦν, χαλινοῦν** Обуздавам, укротявам: повнѣте сѣ всен ѡлѣн властн га радн • тако тако естъ волѣ бжѣа • доврѣтворѣнн • охлащати безоумныхъ ѡлѣкѣ невѣждѣство 256a *1 Петр* 2:15 (50d).

охозни *м.* [1] **Ὁχοζίας** Охозия: аште ли отъ многа пнѣта забждеть сѣ • то падеть отъ правды тако нхозни • н боленъ бждеть изеж съморѣтнож 160b.

охрѣмжити, охрѣмѣж, охрѣмѣши *св.* [1] **χολαίνειν** Окуця: снова тоуждн сълѣгаша ми • снова тоуждн обетѣшаша • н охрѣмѣ отъ стѣзъ своихъ 93b *Пс* 17:46.

оцѣстити, оцѣщѣж, оцѣстити *св.* [10] **ιλάσκεσθαι, ἐξιλάσκεσθαι, ἐξαλείφειν** **1. Прен.** Излича, залича: аще оставлѣши на мѣ грѣхы то оставн • аще ли ни • то ма оцѣсти не кѣннѣгѣ таже наѣа 259a *Изх* 32:32. **2. Прен.** Опростя грях, прегрешение: съгрѣшхомъ оцѣсти ги • незаконновахомъ совѣмѣсти вако 305c. **3.** Изкупя грях, прегрешение: съвѣтъ мон рече • да бждеть ти годѣ црж • грѣхы твоѣа млостѣнми оцѣсти • н неправды твоѣа щедротами нщннхъ 213a *Дан* 4:24. **■** оцѣстити сѣ **ἐκκαθαίρειν ἑαυτόν** *Обр.* Изчистя се, очистя се: аште оубо кѣто оцѣстити сѣ отъ снхъ • бждеть съсѣдъ въ чкѣ сштенъ 92a *2 Тим* 2:21 (82c, 115c, 164b, 164c, 255c, 307d).

оцѣщеннѣ, -та *ср.* [4] **ἰλασμός, ἐξιλασμός** **1.** Опрощаване на грях, вина: аште во незаконнѣ назнрши ги • ги кѣто постонѣ • тако отъ тебе оцѣщеннѣ естъ 101b *Пс* 129:4. **2.** Изкупление на грях: не тако мѣ възлюбнхомъ н • нѣ тако самъ възлюбн нѣ • н постѣла сна своего • оцѣщеннѣ о грѣсѣхъ нашихъ 291c *1 Иоан* 4:10 (272b, 308a).

οὐνεστητη, οὐνεшиж, οὐнешиши св. [15] καθαρίζειν, ἀγνίζειν **1.** Очистя, изчистя: οὐнеστη
въноуѣтрѣнїе стѣкланица• ти тѣгда вънѣщїе 272с *Мат 23:26.* // *Обр.* тѣ оубо
οὐнеστη си срце отъ сѣмїи• н проси оу него• н прїимешн прошенїе свое 181d. //
Пречистя, очистя ритуално, преди свещенодействие: вѣсто же тако самъ сѣ
οὐнественъ н домашнїа• тѣгда ѡже въздвнгу аронъ вѣщаше людн 272d. **2. Прен.**
Опростя грях, прегрешение: беззаконїовахомъ ослабн• прѣтѣкноухомъ сѣ
попрѣмѣнн• тако н блюдынцоу οὐнеστη• н тако мѣтїнка оправдн 164с. ▣ οὐнеστηти
сѣ καθαρίσεσθαι *Обр.* Изчистя се, очистя се: да вниъ на всѣкѣ ношѣ• постелю
своѣ сѣзани оумакалн• н οὐнестїлн сѣ сквернѣ• ѡже облещнн иемъ 195d (20а,
21с, 24а, 74с, 108b, 172с, 184с, 232с, 234с, 273b).

οὐнестѣти (сѣ), οὐнестѣж (сѣ), οὐнестѣшиши (сѣ) св. [3] καθαρίσεσθαι, ἀποκαθαίρεσθαι
1. *Обр.* Очистя се, изчистя се: прѣпоисавъ сѣ н отъръ ногѣ своихъ оуѣеннѣ: да
сквернѣ ветѣхаго кваса οὐнестѣвшѣ боудутъ ново вѣмѣшеннїе 8b. **2. Прен.**
Получа опрощение на греховете си: клнѣн бо сѣ не οὐнестѣеть отъ грѣха 134b
Сир 23:10. **3. Обр.** Излекувам се, очистя се от болест: аще тако пожрешн сѣ всѣ
боу• то οὐнестѣшиши сѣ отъ проказы• неустѣхъ вѣдвѣтъ 272а.

οὐнещати, οὐнещїаж, οὐнещїешиши не св. [6] καθαίρειν, ἀποκαθαίρειν, καθαρίζειν,
ἀποσμήχειν **1.** Пречиствам (метал): н ѡкоже грѣнѣль• οὐнещїаетѣ неискжсно
сребро• тако н печалъ ѡже на бжжѣ• срце грѣшно 62b. // *Обр.* тѣмѣже нмоуше
обѣщаниа си радощнѣ сѣ• радощн нещїлемѣж н славнѣж• οὐнещїаще прнсно дшѣ
283d. **2. Прен.** Опрощавам грях, прегрешение: иеть бо сїнонаучалїа стѣвршеннїе•
ѡже по своемоу ѣнелоу• на бгоподобнїе нзвѣстн сѣ• н бжжѣж поспѣшннкоу бѣтн... н
просвѣщїатн сѣ• н просвѣщїатн• н οὐнещїатн сѣ• н οὐнещїатн 278а. ▣ οὐнещїатн сѣ
καθαίρεσθαι *Прен.* Получавам опрощение: иеть бо сїнонаучалїа стѣвршеннїе•
ѡже по своемоу ѣнелоу• на бгоподобнїе нзвѣстн сѣ• н бжжѣж поспѣшннкоу бѣтн... н
просвѣщїатн сѣ• н просвѣщїатн• н οὐнещїатн сѣ• н οὐнещїатн 278а (11d, 213с).

οὐнѣтъ, -н прїл. [1] τῶν ὀφθαλμῶν Който се отнася до очите: тако всѣ еже въ свѣтѣ
сѣмѣ• похотъ плѣтнаїа• н похотъ οὐнѣа• грѣдїнн жнтннскїа• ѡже не сжтѣ ѿ оца•
нъ отъ мнра се иеть 37а *1 Иоан 2:16.*

οшаваати сѣ, οшаваж сѣ, οшавашиши сѣ не св. [1] Отбѣгвам, въздѣржам се: въ нестїноу бо
лнхотѣнѣнхъ ѣлкѣ иеть пнїанѣство: н обѣщїенѣнхъ... н хотѣшнн ѣнстѣ пожнтн
сего οшаважтѣ сѣ: н по правоумоу пжтн безблзннѣхъ ходѣтъ 17с.

οшааннїе, -н ср. [1] ἀποχή Въздѣржане, избѣгване: въздѣржаннїе же рѣхомъ: не отъ
бращѣнѣ тѣчнїа: нъ обѣдрѣжѣнонїе: снрѣчѣ: οшааннїе всѣхъ отъреѣнѣнхъ 18b.

οшаати сѣ, οшаж сѣ, οшашиши сѣ не св. [3] ἀπέχεσθαι Отбѣгвам, въздѣржам се от нещїо:
въздїобленнн• молю тако прншьльца• н страннѣнѣ• οшаати сѣ плѣтѣскрѣнхъ
похотнн ѡже воюжтѣ на дшѣ 156d *1 Петр 2:11.* // Сдѣржам се, въздѣржам се да
направя нещїо: не οшан сїа благотворнтн оубогоу 28d *Притч 3:27* (296d).

паданнѣ, -ѣ *ср.* [1] **πτῶσις** *Прен.* Грешка, прегрешение: аште во толнци мжжн женами падоша• како мгы немоштѣнни съ своимъ паданнемъ мноходоаште нзвѣгнемъ 42b.

падатн (сѧ), падаж (сѧ), падаши (сѧ) *несв.* [5] **πίπτειν** Падам: тгы во кѣто неч осоуждаа тоуждего раба: своемоу гоу стонтъ• нли падаеть 11b *Рим 14:4. Субст.* падаан сѧ **ὁ πίπτων** Този, който пада: еда падаан сѧ не вѣстанеть• нли отѣвращаан сѧ не вѣзвратитъ 66с *Иер 8:4 (109a, 143d, 176d).*

паденнѣ, -ѣ *ср.* [6] **πτῶσις, πτώμα** **1.** Гибел, смѣрт: аште ли обрадовахъ сѧ о паденни врагъ монхъ• н рече срце мое благо же 124b *Иов 31:29. 2.* Падение, грехопадение: н нгы же страстн отъ частн омраажъ дшюу• нли съмоуштають ж• а прѣзорьливън врдъ• вѣсж помраунтъ• н вѣ велнко паденне ннзъведеть 97d. ♦ данъ быти въ паденне **φθειρεσθαι εἰς πτώματα** Пропадна духовно: мнози данн быша въ паденне злата радн 23d *Сир 31:6 (123с, 124b, 201a).*

пакостъ, -н *жс.* [7] **βλάβη** Вреда: нжжда оубо естъ за дшевынжж пакостъ оудовъ отѣсѣкатн бесѣды нхъ 221a. ♦ бес пакостн **ἀνεμποδίστως** Безпрепятствено, без затруднения: сего радн подвнжннци пжстынж гонѧжж• да снхъ кроми вѣвѣше• бес пакостн съ бми бесѣдоуѣтъ 221a. ♦ пакостъ дѣлатн **κολαφίζειν** Причинявам страдание, измѣчвам: да не прнстоупатъ оубо врази спѣканнѧ нашего• разнучнѣннми неспастьми• джшн пакостъ дѣжште 184a. ♦ пакостъ сътворитн **ἐπιπλήσσειν** Укоря, упрекна: старѣцъ не створи пакостн• нъ оутѣшан яко оца 241b *1 Тим 5:1.* ♦ пакостъ творитн **ἐνοχλεῖν, ἐπηρεάζειν** Причинявам вреда: еда кто корень горестн вѣспрь прозѧбаа пакостн творитъ• н окврънѧтъ сѧ мнози 283 *Евр 12:15.* ♦ пакостн прннматн **κολαφίζεσθαι** Пострадам, понеса мѣчения: мгы во рече ве-чѣстн• н пакостн прнмлемъ• стрѣкательмъ 247b *1 Кор 4:11 (118b).*

пакостынъ, -ын *прил.* [1] **ἀργαλέος** Тежък, мѣчителен: овгы же: овоѣ поврѣждають: не тѣчунж съдравнѣ тѣла: нъ н неджгъ пакостынън раждають 13с.

пакты *нареч.* [345] **αὖθις, πάλιν** **1.** Отново, пак: н сътворише дѣвѣ лѣтѣ въ немъ: пакты молни вѣхомъ реченънмъ прѣподобнънмъ модействи възвратитн сѧ н житн въ мѣстѣ нашемъ 5a. **2.** Също така, освен това: н оупасеть правдннкъ дшж скотъ свонхъ• подобаетъ же пакты не прѣмѣчаватн грѣховангы нхъ 248a. // Също, още (при следващ цитат от Библията): тако вѣ мочн вѣпниѧ• авн ми лице твоѣ• да разоумнѣ внждоу тѧ• н пакты• некахъ его възлюбн дша моя н ѧхъ сѧ по нь• н не оставнхъ его 293b. **3.** След това, после: такожде постѧн сѧ улкъ• отъ грѣхъ свонхъ• н пакты ходѧн тожде творѧ• мольбѣ его кѣто оуслышитъ 128a. ♦ нн пакты **οὐδὲ πάλιν, μηδὲ πάλιν** Нито пѣк: якоже оубо врачъ рѣжа без гнѣва се творитъ• тако н оучитель обнчѧаа• не прнмѣшаа кѣ обнчѣннж гнѣва• нн пакты за прѣкословесѧща прѣмѣчѧа подобнаго 246d (2b, 4d, 8a, 9d (2), 11b, 11с, 12b, 12d, 14с, 14d, 15a (2), 16с, 16d, 17a (2), 17b, 17с, 20a (2), 22b, 23a, 23с, 24a, 25с, 26a (2), 26b, 26с, 27b, 28d (3), 29a, 30b, 30с, 31d (2), 32с, 33с, 34b, 37b, 38b, 38с, 38d (2), 41a (2), 42с, 45b, 47с (2), 48a (2), 48с, 48d (2), 49a, 51b, 53a, 56a (2), 56b (2), 58b,

58c (3), 58d, 59a, 59d, 60a (3), 60b (2), 63d, 64c, 65a, 65b (2), 65c, 66d, 70a (2), 70c, 72c (3), 72d, 73c, 73d, 74a, 74c, 75a, 77c, 77d, 79b (2), 79c, 80b, 80c, 82b, 82c, 84b (2), 84c (3), 84d, 85a, 88a, 88b (3), 89b, 89c (2), 89d, 92a, 93a, 93b (2), 93d, 94a (2), 96a, 96c, 98b, 99d (2), 100c (2), 102c (3), 102d, 103b, 103c, 104c, 106c (2), 107b, 108d, 109a, 110a, 110b, 111c, 113b, 114a, 115b, 115c, 115d (2), 117b (2), 118a, 119a, 119d, 120d, 121c, 123b, 124b (2), 127b, 127d (2), 130d (2), 132a, 132b (3), 132d, 134b, 135c, 136c, 136d (2), 139a, 139c, 141b (3), 141c (2), 141d (2), 142d, 143a (3), 143b (3), 145a, 146c, 147b, 147c, 150b, 150d, 152c, 153d, 154a, 154b, 156c (2), 157a, 157b, 158a, 158d (2), 159a, 159c, 161b, 161c, 165d, 166b (2), 166c, 169c, 173b, 173c (2), 173d (3), 174c, 175a, 176b, 176d, 178c, 183d (2), 187a, 188b, 191a (2), 191c, 194d, 197c, 201d, 204d, 206c, 207b, 207c, 208d, 209a, 209b, 209c, 210d, 211a, 211b, 211d, 212d, 213b, 224c, 224d, 226c (3), 226d, 227a, 227b (2), 227c, 228a, 230b, 232d (2), 233c, 233d, 234a (2), 234b, 239c, 239d, 240a (2), 244c (3), 245a, 246d, 249b, 250c, 252b, 253a, 255c (2), 255d (2), 257a, 258a (2), 258c, 259a, 265a, 265b, 265d, 266d, 267c, 268a, 268b, 269c, 270a, 270d, 271b, 272d, 276d, 277c, 280d, 281d, 282a, 282c, 284a, 284b, 284d (2), 286b (2), 288d (2), 289b, 291a (2), 291c, 293a (2), 293c, 294b, 294c (3), 294d, 302d, 303a, 308b, 309a).

паленние, -та *ср.* [1] **φλογμός** Висока температура, жар: подобна естѣ дръзостѣ знож велню• ергоже не трѣпаште паленна• вѣгжаѣтъ ѱци ѿ него• и подѣ сѣнь прнеѣгжаѣтъ 37d.

палестинна, -ты и палестинни, -ниѧ *жс.* [2] **Παλαιστίνη** Палестина: си видѣвъ океанън• авне оставль сѣѣжъ гороу• прнде въ палестинж• въ неарж и лнежадж 180c (5c).

палити, палиж, палиши *несв.* [1] **φλογίζειν** *Обр.* Запалвам, възпламенявам: гзгкѣ оутвараѣтъ сѧ въ оудѣхѣ нашнхѣ скврѣнѧн въскѣ тѣло наше и пали коло родѣства нашего 74d *Иак 3:6.*

памативѣ, -тын *прил.* [1] **μνήμων** Паметлив, забываящ: добро и пользъно хвѣ братни• еже вѣсноуѣщнхѣ посѣпатн• и матѣж творити надѣ нмн... да сѧ гавнитъ благословени и памативн• подобно сопѣлемѣ глашаѣще• къ дѣемѣннѣ блжденѣи и лнхословесѣи 214d.

паматниѣ, -та *ср.* [1] **μνημόσυνον** Спомен, спомняне: паматнѣ бо мое паѣ меда сладкко• и іадоуѣн ма ѣще възлауѣтъ• и пниѣши ма• пакты въжаждѣтъ 286b *Сур 24:22.*

паматъ, -и *жс.* [10] **μνήμη, μνεΐα 1.** Памет: іакоже бо двѣри баинѣиѧ ѱсто отворѣаѣты• ѣтрѣнжѣ теплоѣж нздрѣжѣтъ вънѣ• тако и дша егда ѣного хоѣеть бесѣдовати• аще и вѣегда добро глетѣ• то своѣ паматъ гласнѣннн вратѣ разгоуѣлаѣтъ 222d. **2.** Спомен: и іакоже некра моудневѣши• въ пѣвахѣ въземетъ пламѣ• тако паматѣ женѣ прѣбѣваѣшн въжнзаѣтъ похотѣ 40c. **3.** Честване на паметта на светци и мѣченици, цѣрковно възпомяние: ѱсло же нзвнѣнѣнхѣ оѣ ѣсть нменѣ: ма: вѣваѣтъ же паматъ нхѣ: мѣсаѣа мана: въ е• бб. ♦ паматъ зѣла **μνησικακία** Злопаметност: не толнко бо пользоѣтъ ѣже водрѣжатн оѣста въ вѣкма гнѣвоу• и не нзноситн словесѣ вѣсовнѣнхѣ• елнкоже ѱнетитн срѣе отѣ паматн зѣлоу• и не нзноситн въ оуѣк на врата зѣломѣслн 114d. ♦ паматъ зѣлобѣ **μνησικακία**

Злопаметност: ὅτι же и въ д'клѣ• ꙗже д'ѣт'ѣльномъ д'ѣканнѣмъ• заповѣдън хвѣтъ• ошаати же сѧ съпротнвнѣнѣхъ• срѣвѣтъ плѣтнѣнаго• рекъше днавола мждрваннѣа• ꙗже естъ любов'ѣаннѣ• невнстота• ндолослоуженнѣ... паматн• зълобѣы• напраснѣе... 297b (9d, 14a, 98b, 228c, 232c).

паматнннкъ, -а м. [1] паматнннкъ зъла **μνησικακία** Злопаметност: ꙗкоже во помрачнѣтъ слъннѣце подѣтекъ облакѣтъ• тако оума мгысль паматнннка зълоу 115a.

пандектъ, -а м. [1] Пандекти: длггъ вашъ конъувѣтъ чѣстнѣн оуе нестатѣ• пандекта бгодѣхновѣнаго ψαννία• поустнхъ вашемоу бголюбѣж 308d.

парнѣн, парѣж, парншн *несв.* [1] вгысоуе парѣ **ὕψιπέτης** Който лети високо: безъ нмѣннѣа стѣ урннѣць• орѣлъ естъ вгысоуе парѣ 191d.

пастѣнна, -гы ж. [1] **νομή** *Обр.* Пасбище: о пастоуен• погоублажѣен н растауажѣен овѣца пастѣннѣа моѣа• се азъ мѣщаѣж васъ 248c *Иер 23:2.*

пастн (сѧ)¹, падж (сѧ), падѣшн (сѧ) *св.* [17] **πίπτειν, προσπίπτειν, ἀλίσκεσθαι 1.**

Падна: н власъ отъ главѣа вашѣа не падѣтъ на земан• бес тебе знжднннка н оца нашего 218d. // *Обр.* похотѣша же н людѣе похотѣннѣж въ поустннн• тоу падоша оудн нхъ 156b. **2.** Падна на колѣне, коленича: н прншѣдъ паде прѣдъ ннмъ• нмгы десннѣж крѣвавѣж 276c. **3. Прен.** Пропадна: аште бо толнцн мжжн женамн падоша• како мгы немощнннн съ свонмъ паданнѣмъ мнмоходаште нзвѣгнемъ 42b. // Побѣден съм, понеса поражение, претърпя загуба, нещастие: аште падѣтъ врагъ тѣон не обрадоуи сѧ ѣмоу• въ съблажнннн же ѣго не възносн сѧ 124a *Притч 24:17.* **4. Прен.** Подчннѣ се, покора се: егда облѣннѣтъ сѧ о правнлѣ своемъ авѣе оставленъ бждѣтъ бладѣтѣжъ• н прѣдѣстъ сѧ врагомъ свонмъ• н падѣтъ подъ ногамн нхъ 229c. ♦ пастн на колѣноу **πίπτειν ἐπὶ γόνατα** Коленича, падна на колѣне: онъ же падъ на колѣноу• не авѣе оумрѣ• нъ за нѧ молаше сѧ 151d (27c, 33a, 34c, 86d, 99a, 160b, 168a (2), 182c, 206d).

пастн², пасж, пасѣшн *несв.* [11] **βόσκειν, ποιμαίνειν;** пасомъ **θρέμμα** Паса, грижа се за стадо: кто отъ васъ рабъ нмѣа оржштѣ нлн пасжштѣ• нже прншѣдѣшж съ села• рече авѣе• мнноуѣтъ възлазн 175a *Лук 17:7.* // *Обр.* пасѣте стадо ꙗже въ васъ бжнѣ• прнсѣщавѣще не нжждеѣж• нъ волеѣж бжнѣж 278b *1 Петр 5:2.* *Субст.* пасын **ὁ ποιμαίνων** *Обр.* Този, който пасе, грижи се за стадото: пасын оубо цѣломоудрннѣ стадо хво• оуста бжнѣа нарѣченъ естъ 275d. ▣ пастн сѧ самъ **βόσκειν ἑαυτόν** Паса сам, без пастир: се азъ на пастоухъ• н възншоу овѣць свонхъ отъ роукъ нхъ• не нзнскаша бо пастжѣн овѣць монхъ• н пасоша сѧ самн 248c *Иез 34:10.* // самъ о себѣ пастн сѧ **ἐν ἑαυτῷ νέμεσθαι** *Обр.* вънегда глатн• сверѣпа естъ похотъ зълаа• знаменѣтъ ꙗко сама възннѣшн• ꙗко днвнѣа вгыль ненадѣланѣ ннвѣ• нлн ꙗко сверѣпо жнвотѣ• само о себѣ пасы сѧ• ве-словѣсна оумѣннѣа 155d (131b, 174a, 248c, 274b, 281a, 293a).

пасторуχъ, -а м. [9] ποιμήν 1. Пастир, овчар: не може хотѣть ндоуѣтъ • пасома стада • нъ
може пасторуѣн та клонѣтъ 281а. 2. Прен. Духовен пастир, наставник: дарова же
намъ отца н пасторуѣа благость его: достонна промысла своего: оооу
прѣподобнаго: хъитра сѣща н всѣкин дѣтелькин оукрашена ба (68d, 179а, 247с,
248с (3), 275d).

пастырь, -та м. [9] ποιμήν 1. Пастир, овчар: пастырь добрън дшоу своиж за овьца
полагаетъ • а нанинкъ н не сын пастырь • виднть влъка гродоуѣа • н оставляетъ
овьца н бѣгаетъ 278с (2) Иоан 10:11. 2. Прен. Духовен пастир, наставник:
невѣрна во вещь есть пастырю • отъ овьць страсть приати какъ • паѣ же оуѣенн
бждоуѣ за лъжа нхъ 277а. ♦ пръвън пастырь ἀρχιποιμήν Обр. Върховен
пастир, Бог: аще ли невѣжетъ • то мьсть прииметъ нанинкъ влъка бѣжавъ • н
оуслышнть отъ прваго пастыра • еже не възнескаша пастыри овьць монхъ • отъ
ржкъ нхъ 276а (245d, 276а, 277а (2), 278b).

пасха, -ты ж. [2] πάσχα 1. Еврейскыят празник Пасха: праздннкоу оубо сѣштоу пасхы • н
многамъ тьмамъ съшедъшамъ сѣ въ цркви жидовскыж • възведъше н на крло
црквиное рѣша 151b. 2. Пасхална жертва: людемъ нз егъпта съ тьштаныемъ
повелѣно бгысть нзнти • н на благыж земаю донти... н пасха съ тьштаныемъ
повелѣно намъ бгы тати 188а.

паѣ нареч. [185] μᾶλλον, μάλιστα, πλείων, πλεῖον, πλέον, ὑπέρ, μᾶλλον καὶ ὑπέρ,
παρά, ἐξαιρέτως, τοῦναντίον 1. Повече, в по-голяма степен: аште виднши мжа
напрасна въ словесехъ • разоумѣван яко оупъване нматъ паѣ его • безоумннън 5ба
Притч 29:20. // Още повече: еже невѣговати въска вешти • зъло н грѣховно
естъ • паѣ же бгъ приноснмънхъ 81с. // При сравнение – повече от: такожде н
соломонъ нмѣа прѣмждростъ н мждрство н лнтне срдца • н богатство бо н слава
велнкъ паѣ всѣхъ члкъ • н тъ женами погыбе 42b. 2. По-добре, по-скоро: не хоули
члка обрашташта сѣ отъ грѣхъ • нъ паѣ промышлн добраа прѣдъ гмъ н чкты
111b. 3. Най-вече, особено: велнн оубо длъжнннмъ стъдѣтн сѣ безлобнааго
га • паѣ же въ настоаште врѣмѣ по реуеноумоу • ꙗ нынѣ нѣсть намъ отъврѣтн
оустъ 144b. ♦ велнн паѣ πολλῷ μᾶλλον, πολλαπλασίως Много повече: мгы же
не вѣдоуштен коѣ ꙗ десница • коѣ ли шоуница • велнн паѣ длъжнн нсмъ все съ
съвѣдыж дхвннхъ нашнхъ оцѣ • дѣати 177b. ♦ паѣ въпнтн ἐν κοπετῷ Викам
още по-силно: н възпнтте: оубы мнѣ оубы мнѣ... н паѣ въпнемъ • н распръгнѣте
срдца ваша: н обратнтте сѣа къ гбу бгъ вашемоу 22а. ♦ нзбгытн паѣ περισσεύειν
πλέον Превъзхождам, надминавам: амннъ глаю вамъ • аште не нзбоудетъ ваша
правда паѣ фарсеѣ • то не вѣнндете въ црство нбсное 150с Мат 5:20. ♦ паѣ сѣло
πολλῷ μᾶλλον, πλεον много повече: аще оубо слоуженнн осжженнн слава •
паѣ же зѣло • н бгыветъ слоуженнн • правды слава 284b 2 Кор 3:9. ♦ кольнн паѣ
πόσῳ μᾶλλον Колко повече, толкова повече: аште бо вѣсовн молнвъшн га • да не
посѣлани бжджтъ въ вездънж оулоушнш прошеннн • кольнн паѣ оуслышанъ
бждетъ въ ха облькѣн сѣ 67d. ♦ толково паѣ πολλαπλασίως Толкова повече:

ЕЛНКО ВО СЕБЕ КТО ННЗНТЬ• ТОЛНКО ПАУЕ ВЪСНТЬ Н ВЪ 145d. ♦ ИЩЕ ПАУЕ ἔτι μᾶλλον
Още повече: н не наказахомъ сѧ халдѣнскоиѧ раноиѧ• нн оумѧ жестокуга нашеѧ
вѧпа• гаромъ нхъ• нъ ище пауе о зълехъ моужаиѧ сѧ 298b (5d, 6d, 13b, 15c, 16c,
18b, 23c, 24c, 25b (2), 26d, 28a, 28c, 29d, 31a, 33a, 34b, 44a, 45b, 45d (2), 49c, 50c,
56c, 57a, 57b, 57c, 57d, 59c, 61a, 62c (2), 64a, 65a, 67b, 68c, 70c, 71c, 71d, 72a, 72d,
75c, 78a, 78d, 79a, 79d, 85b, 86b (2), 87a, 87c (2), 88d, 91d, 92b (2), 92d, 94c, 94d,
96a, 99c, 101b (2), 102a (2), 102b, 102c, 103d, 105b, 106b, 106d, 108c, 109d, 112b,
116d, 117a, 118a, 119c (2), 120b, 122b, 123c, 123d, 127d, 137d, 139c, 141a, 141b,
142c, 143d, 146a, 150d, 155a, 159b (2), 162a, 165b, 167c, 168a, 169d, 170a, 170c,
171a, 171b, 172d, 173d, 174a, 175c, 175d, 177c, 179d, 182b, 184a, 185d, 188c, 189a
(2), 193d, 205b, 206b, 207a, 208b, 208c, 210b, 214b, 214c, 215d, 219c, 221b, 221d,
223d, 224a, 225d, 228b, 230a, 234d, 235c, 236b, 239a, 239b (2), 240c, 243c, 247d,
248a, 250a, 258d (2), 260c, 262d, 263d, 268d, 271d, 277a, 282c, 284c, 285b, 285c (2),
286b (2), 288c, 290a, 290b, 290d, 291b, 292d (2), 298b, 298c, 300b, 305a, 308c).

паяжина, -гы жс. [2] ἀράχνη Паяжина: такоже во вѣстѧплън на паоуѧннѧ• ннзъпадъ
сѧнндеть долоу• тако съпадаеть дръзѧн своеиѧ снлоиѧ 219a (283a).

паяжъ *прил.* [1] поставъ паяжъ ἰστός τῆς ἀράχνης Паяжина: добро оубо естъ н
благооудѧно боу н ѡкомъ• отърицати сѧ н не примиѧшати сѧ нхъ• да не
облазавъше сѧ сѣтъми нхъ• възвѣдѧноуемъ гонестн• такоже н вѣпадъшага мѧхъ
въ поставъ паяжъ 44a.

пелъинъ, -а м. [2] ἀψίνδιον Пелин: аще во възъмъ пелъина мало въ съсѧдъ медвѧнъ
вѣлѣешн• то не въсь ли медъ прокоудѣеть 243b (243c).

пепузианн *м. мн.* [1] πεπουζιανοί Пепузиани – друго название на монтанистите (ерес):
съ подѣфанъми иересьми... нхъже имена сѧтъ сн• ᾶ̄ снмоннани: β̄̄ менаӣдрнани: γ̄̄
сат̄ор̄ннани... ко пепузианн н прнсклнлнани нже кекннтинлнани 301a.

персѧда, -гы жс. [1] Περσίς Персия: да н мгы оубо длъжънн есмъ• н за сѧ н за онгы горько
плакати сѧ• прѣвое еже за жъженъе стаго града нема• н за прѣнесенне стаго крста ха
ба нашего въ персѧдоу 237c.

персннъ, -а м. [1] Πέρσης Персиец: н куръ же перъсннъ• нн видѣти же фаноуѧ приатъ•
днвѧноу етероу н вестъуѧноу добротѧ нмѧщѧ съвѣдѣтелюемоу 50b.

персѧскъ, -гын *прил.* [1] Πέρσης Персийски: снхъ прнстанеть марнсъ персѧскън• н
глемаѧ нава ипнстолн• по снхъ нѣтоухъ• прнзрауѧе н мнѣннне н съгрѣженнне
мѧдроуѧа 301d.

петръ, -а м. [33] Πέτρος Петър: что же рече гъ петроу• елнко аще съвѣжешн на землн•
бждеть съвѣзано н на нвсхъ 275b (9a, 20a, 39b, 39c, 67a, 73a, 80c, 82a, 94a, 112a,
113d, 149d, 156d, 164b, 165d, 200a, 209a, 234c, 236a, 241d, 252a, 255a, 256a, 262b,
269d, 278b, 289d, 293b, 293c, 301d (2), 303a).

пещера, -ты *жс*. [1] **σπήλαιον** Пещера: ненавидан неправды• ржцѣ отътрасаи ѿ мьзды• съмѣжан оун да не виднѣте неправды• съ веселнѣ съ въ пещерѣ въсоцѣ• хлѣбѣ емоу дастъ съ• н вода его вѣрна 224b *Ис 33:16*.

пещи съ, пекж съ, пещи съ *несв*. [31] **μέλειν, μεριμνᾶν, φροντίζειν, φρονεῖν** 1. Грѣжа се, занимавам се: марѣо марѣо пещи съ н мльвнши о мьнозѣ: еднноже естѣ на потрѣвоу 34b. 2. Тревожа се, загрижен съм, безпокоя се: не пѣци съ оутрѣннми• не вѣси во что роднѣ настаиан 269c *Притч 27:1*. 3. Полагам грижи, старая се: благопрнѣтно вѣн• еже о совѣкоупленни цркѣвнѣми пещти съ• ежеже ннѣктоже добрѣ въ влцѣхъ 166c. ♦ не пещи съ **ἀμεριμνεῖν** Не се грижа, не се безпокоя, не се опасявам: не пѣцѣми съ оубо възлюбенни• якоже речено быстѣ• врѣменнѣми да вѣчѣнаа полоуѣнми 36c (25c, 27b, 28a, 42d (2), 54a, 57b, 92c, 106b, 126b, 128d, 149b, 168c, 177d, 216c, 217c, 223d, 243a, 249d (2), 253a, 268c (3), 269d, 270a, 270c).

пещь, -и *жс*. [4] **κάμινος** Пещ: н якоже нскоушаеть съ злато н срѣвро въ пещи• тако нзвѣранаа срѣца нскоушаеть вѣ по кннгамъ 244b *Прем 3:6*. ♦ желѣзнаа пещь **κάμινος σιδηρᾶ** *Обр*. Желязна пещ: нѣ възлюбнши га ба своего• нз вѣсеи крѣпости твоѣи• нзведѣшааго по пещти желѣзныа• нз-д-работы игнпѣскты 130a. ♦ пещь огньнаа **ἡ κάμινος τοῦ πυρός** Адѣт: постѣлетъ во снѣ влѣк ангиы своа• н събереть отъ црѣтва своего вса съблазны• н творѣщаа безаконны• н вѣврѣжетъ га въ пещь огньнж 303b *Мат 13:42* (204c).

пещьнѣ, -тын *прил*. [1] **τῆς καμίνοῦ** Който се отнася до пещта: такожде н гады трѣнн отрокѣ• ѿ сѣмань земьныхъ вѣаше: н въздрѣжанне нхъ: н любви таже къ боу огнь пещтѣнн на росоу прѣложн 21d.

печалнвѣ, -тын *прил*. [2] **λυπηρός** Тѣжен, скрѣбен, опечален: печалнвааго во мжжа моленьѣ• не нматѣ силы възнѣти на олтарь ежн 63b (63b).

печалнти, печалнж, печалнши *несв*. [1] **λυπεῖν** Наскрѣбывам, огорчавам: а печалнвѣн мжжъ• вѣсегда лоукавѣноуетѣ• прѣвое же лоукавѣноуетѣ• яко печалнтѣ дѣа сѣааго данааго влкоу тнха 63b.

печаловати, печалоуѣж, печалоуѣши *несв*. [2] **ἀθυμεῖν** Тѣжен съм, печален съм: любо добродоушоуетѣ кто• любо печалоуетѣ• любо скрѣбнѣтъ• любо радоуетѣ съ• длѣжѣнѣ естѣ благодарнѣ 264c (230b).

печаль, -н *жс*. [69] **λύπη, μέριμνα, θλίψις, φροντίς** 1. Скрѣб, печал, тѣга: дхѣ во ежн данѣн въ тѣло се• печалн не трѣпнѣтъ ни тжженниа 63b. 2. Безпокойство, грижа, тревога: съ вѣсь• вѣвь въ костѣхъ влкоу бываеть: поадаа его печалѣж н вѣсьнѣемъ 23c. 3. Страдание, мѣка: н гѣ оуѣенкомѣ свонмѣ глааше• яко вѣсплауете сѣа н вѣздрыдаете вѣы• а вѣсь мнрѣ въздрадоуетѣ сѣа• н прнѣчѣно о раждажштнн• яко печалѣ нматѣ 64c. 4. Неприятност, беда: саоуль ослоушавѣ• заповѣдн ежнѣа въ печальхъ пожнвѣ лѣта своа• коньѣнѣ црѣтва нспаде 256d. ♦ вѣс печалн а) ἄλυπος,

ἀμέριμνος, ἐν ἀμεριμνία Спокоен, безгрижен, необременен: нмѣган слюу
многъ н обнльноу• н весела сѧ н бес пѣвалн съи славнтѣ бѧ• ннѣсоже в себѣ нмѣ
горька 244а; **б) ἀμερίμνω** Безгрижно, спокойно: таковъ н ннколнже не
погрѣшають• нъ бес плевалн прѣходнтѣ все жнтѣе своѣ 175с. ♦ пѣвалъ вѣити комоу
μέλειν τινί Грижа се: нъ всѣх пѣвалъ нашъ вѣзврѣзѣмъ на ба• яко томоу есть
пѣвалъ о насъ 181b (18а, 32d, 34а, 34с, 35с, 38d, 50b, 61а, 61b (2), 62b, 62d, 63а (6),
63b, 63с (5), 63d (3), 64а, 64с, 64d, 66d, 68b, 72с, 119b, 137а, 141с, 144b, 159b,
174с, 181b, 184а, 190b, 193с, 210с, 211с, 216d, 231с, 238d, 263а, 265с, 268а (2),
268с, 269d (3), 287b, 288с (2), 292а, 296а, 296b).

пѣвальноватн, пѣвальноуѣж, пѣвальноуѣишн *несв.* [1] **λυπεῖσθαι** Тѣжа, скѣрбѧ, огорчен сѣм:
тако о-нѣхъ вѣдѣхъ• любодѣаннн рекоу• н гнѣвѣ• скѣрѣвнмъ оубо н плачѣмъ• н
молнмъ сѧ проштѣнн вѣити• а прн тѣштѣславнн• нн болнмъ нн пѣвальноуѣемъ• нн ба
молнмъ свободѣ вѣити отъ него 97а.

пѣвальнъ, -ын *прил.* [7] **λυπηρός, τὴν μέριμναν, τῶν φροντίδων 1.** Тѣжен, скѣрбен,
опечален: оустѣнѣтѣ гладѣкѣтѣ покрѣжѣтѣ срѣе пѣвальнѣ 132а. **2.** Който се отнася до
грижите, тревогите: н крѣпѣцѣ станѣмъ вѣзлюбленнн на пѣннн• н помолнмъ сѧ
непрѣстаннѣ отѣврацающѣ• мѣисльнѣтѣ н пѣвальнѣтѣ прндрѣугѣтѣ 228d. *Субст.*
пѣвальннн **οἱ ἐν θλίψει** Тези, които страдат, мѣчат се: томоу слава
оутѣшажштоуемоу пѣвальнѣтѣ• вѣ вѣкѣтѣ вѣкомъ 64d. ♦ пѣвальнъ вѣити **а) λύπην
ἔχειν, λυπεῖσθαι** Тѣжен сѣм, печален сѣм: тако н вѣи• нѣинѣ оубо пѣвальнн
боудѣтѣ• пакѣтѣ же оузѣрѣж вѣи• н вѣздрѣдоуѣтѣ сѧ срѣе вашѣ 64с *Иоан 16:22*; **б)
ἄχθεσθαι** Измѣчвам се, тежко ми е: завнѣдѣн бо оубо пѣвальнъ есть н тѣетѣ• н
ѧкоже чрѣвѣ вѣ дрѣвѣ н плѣснѣ вѣ рнзѣ• тако срѣе н лице просмѣраждають 118с
(35с, 127с).

пѣвеннѣ, -га *ср.* [1] **μέριμνα** Старание, усѣрдие (?): подовне бо вндѣнннѣ женѣскаго•
научнѣтѣ мѣтнѣтѣ срѣе члѣкоу• н отѣтрѣзѣтн оубо отъ вѣзмѣвѣѧ• н вѣ слѣдѣ н
вѣстн проуе н вѣ мѣтѣ зѣжшѣтѣ н оупразнована отъ славословѣсннѣ бжѣтѣ• н
празнѣноуѣжшѣтѣ о пѣвѣнѣнѣхъ (вм. пѣвеннн нхъ!) 43b.

пнватн, пнвѣж, пнвѣишн *несв.* [2] **χρηῖσθαι** Пия: добро оубо н прнѣтѣно есть: немощн радн
плѣтѣнѣтѣ: мало внна пнватн 15d. ♦ внно пнватн **οἶνοποτεῖν** Пия вино: сѣ
сѣвѣтѣомъ все творѣ• сѣ сѣвѣтѣомъ внна пнван 175с.

пнлатѣ, -а *м.* [3] **Πιλάτος** Пилат: оубо га нашего **ἰϋ χα**• прн пѣнѣсѣѣмъ пнлатѣ распѣтаго• н
вѣ третнн дѣнѣ вѣставѣшѣ• н вѣшѣдѣшѣ вѣ славѣ своѣж н твоѣж• да прнѣтѣ снла
вѣлннѣтѣ твоѣго• на мѧ раба твоѣго 184b (90а, 119d).

пнръ, -а *м.* [9] **συμπόσιον, πότος, ἄριστον, δοχή, κραιπάλη** Пир, гошавка, гуляй: н
отѣрѣуе сѧ еже вѣити члѣкѣтѣ члѣстѣж сѣж• мнрѣнѣхъ же пѣвальнн н льстѣн• н славѣн•
н прѣовѣ• н пнѣанѣствѣ• н грѣзѣтѣ вавѣлонѣскѣхъ• н всего жнтннѣскаго отѣврѣже сѧ
287b. ♦ творѣтн пнръ **δοχὴν ποιεῖν** Давам гошавка, пир: нъ егда творѣнншн пнръ:

звон оубогъта: маломощн: хромъты: слѣпъты 13а Лук 14:13 (12b, 16d, 55c, 129d, 141c, 194d, 264c).

пнснднскъ, -ын *прил.* [1] ὁ Πισίδης Писидийски: ѿмоу же мждроуѣ• дноскоръ• теωдосъ... сотнрнхъ кесарниа• кападоукнискъта• филоктъсенъты ѱрапольскътън• амфнлохъ пнснднскътын 301d.

пнсма, пнсмене *ср.* [4] γραφή, γράμμα 1. *Обр.* Буква: нже н оудовьлн нъы слоужнтелл новоу завѣтоу• не пнсменн нъ дхоу. пнсма во оумрьшвлаетъ. а дхъ жнвнтъ 103с (2) 2 Кор 3:6. 2. Съчинение, писание, текст: нъ нмъже пнсмена водъхъньнаго оученниа съвѣдѣтельства• трѣбовахоу едїного оучнтельна словесе... сего ради тако створнхъ• наψанне нънѣшьнага дѣтѣлн 138а (180а).

пнстаконьнъ, -ын *прил.* [1] πιστακοκενός Който се отнася до шамфѣстька: еднного во дрѣва вѣтѣн ѿстїе• а плодъ прѣмѣненъ• овъ мьнѣтн съмѣренъ• овъ же вьсоковѣтвннъ• н овъ пнстаконьнъ• овъ же орѣходоупннъ 100а.

пнтатн, пнтаѣж, пнтаѣшн *несв.* [2] τρέφειν Храня, подхранвам: коеждо во вьываемънхъ• отъ мала науѣнетъ• н по частн пнтаемо• прнеметъ въздрасѣенне 90с. ▣ пнтатн сѣ спаταλα̃ν Живея разкошно, разпуснато: н пнтаѣщннн сѣ вѣдовнцѣ жнва оумрѣ 17с 1 Тим 5:6.

пнтн, пнѣж, пнѣшн *несв.* [23] πίνειν, χρῆσθαι 1. Пия: вьсемь во неподовьно естѣ ѱлкоу спстн сѣ хотѣштоу• съ женамн ѣстн нлн пнтн 44с. 2. Попивам: зема во реѣ пнвѣшна съходѣштааго на нж мъногашѣдъ дѣжда• н раждаѣштн вьылъ благъ• онѣмъ• нхъже ради дѣлаема естѣ• прнеметъ влгнне ѿ ва 109с Евр 6:7. *Субст.* пнѣщнн ої πίνοντες Тези, които пият: о мнѣ глаоумнаахоу сѣ сѣдѣштн вѣ вратѣхъ• н о мнѣ поахоу пнѣштнн внно 107а Пс 68:13. // *Обр.* паматые во мое паѣ меда сладько• н гадоущнн ма ѿще вѣзлаѣжтъ• н пнѣщнн ма• пакъты вѣжаждѣтъ 286b Суп 24:23 (11а, 14с (2), 16а, 16b, 17b, 25с, 28а, 70с, 86а, 137b, 158а, 175а (2), 217с, 266d, 270а, 272d, 286b).

пнтнѣ, -та *ср.* [8] πόμα, ποτόν, πόσις, χρῆσις 1. Питие, напитка, нещо за пиене: попель тако хлѣбъ гахъ: пнтнѣ мое съ плаѣемъ растваргахъ 20а Пс 101:10. 2. Пиене: мжжъ правѣдннъ пн внно: н оупн сѣ: н лежааше нагъ: н не тако пнтаннѣнѣ вѣ правѣдннкъ: нъ не обьыкѣтъ вннънааго пнтнн 16b. ♦ мъного пнтнѣ, мъногата пнтнн πολυποσία Прекаляване в пиенето, пиянство: аште лн отъ много пнтъта забждетъ сѣ• то падетъ отъ правѣды тако нхожня• н волентъ вждетъ гъзеж съмрьтъноѣж 160b (7с, 15а, 16а, 242d, 281b).

пнтѣннѣ, -та *ср.* [2] θρέμμα, σπατάλη 1. Възпитание: длъжннъ оубо естѣ пастѣрь вь оумомъ н окомъ вьтн• да нн еднно пороуѣнѣнхъ емоу пнтѣннн не прнгато вждетъ за лѣность• нлн лншанво отъ помъшленн 245d. 2. Разгул, липса на мярка: смѣхъ неразоумнѣнхъ вѣ пнтѣннн грѣхъ 207b Суп 27:13.

пнтѣти, пнтѣж, пнтѣиш *несв.* [1] *Субст.* пнтѣян ὁ διατρέφων Възпитаващият:
пнтѣян во спѣшнѣ• повнновавъшама сѧ словесемъ бжѣемъ• да оуготовитъ плещи
свои на раны мѣслныя• и всѧ напастн да подѣнметъ до блѧ 247а.

пнща, -ѧ *жс.* [26] τροφή, τρυφή, διατροφή, βορά, πρᾶγμα 1. Храна, ядене: лоуѣ оубо
естъ мнмотеци сладости ѱѣвныя: и простоѧ пицеѧ: трѣбованне съвршннн
тѣлесноѧ 14b. // *Обр.* аще ли кто съвршннн оумленне имать• то ѱуетъ сѧ отъ
хлѣба жнвоѣтнаго пнщѧ прнелл• лоуѣшаго страха• пнщѧ желанья нвенго 236с (2).
2. Прехрана, препитание: нмоуште же пншта и одѣнннн• смнн довьльнн боудѣмъ
37b 1 *Тим* 6:8. 3. Богатство, изобилне: потокомъ во пнща твоѧ напоишн поѧщама
тн 228с *Пс* 35:9 (13b, 15а (2), 15а, 17а, 17d (2), 19а, 19d, 25b, 30b, 84с, 87а, 129d,
148а, 183d, 194с, 199с, 207а, 231d, 262с, 281а).

пнщынъ, -ын *прил.* [1] τῆς τρυφῆς Който се отнася до изобилието, богатството: елнко
во раунте быша въшьнаго ннржалнннн• авнне съсати ннжтъ ѿ съсѣцю оутѣшеннн
ннн• и отъ потока пнщынаго напоитъ сѧ 286а.

пнщанца, -ѧ *жс.* [2] μέθυσος Пияница: не бждн вннопннца: всѧ во пнщанца обннщаетъ
16с *Притч* 20:21 (17с).

пнщанчынъ, -ын *прил.* [2] πάροινος Който е склонен към пиянство: подоваѣтъ нппоу вес
порока бѣтн• трѣзвннкоу• цѣломѧдрнкоу• говѣнноу• странннлоубѣцю•
оуѣнтельноу• не пнщанчынкоу• не бнвѣлнкоу нъ смотрѣлнкоу 274а 1 *Тим* 3:3 (16b).

пнщанъ, -ын *прил.* [1] μεθύων Пиян: такоже и ѱвѣ на етерѣ молл сѧ реѣ да заблоудатъ:
тако пнщанън 17с *Иов* 12:25.

пнщанство, -ѧ *ср.* [12] μέθη, μέθυσμα Пиянство: нстрѣзвѣнтѣ оупнвѣжщнн сѧ отъ внна
нхъ: плаунте и рыданте сѧ вснн: пнжщнн внно въ пнщанство 17b *Иои*л 1:5 (8d, 15с
(2), 17а (2), 17b, 17d, 18а, 129d, 287b, 297а).

пнщанствынъ, -ын *прил.* [1] τῆς μέθης Който се отнася до пиянството: вѣжнмъ оубо
вратнне: пнщанствынаго вѣса: да не пороуганн нмъ вждемъ 16с.

плаканне, -ѧ *ср.* [3] πένθος, πενθεῖσθαι 1. Плач: плаканье съпрнчастъно естъ
безымѣннствоу• и всѣмъ намъ съѣтно естъ и пользно 194а. 2. Обект на
съжаление: не тѣуннж же се: нъ и творнтъ оупнвѣжщннн сѧ: отъ безоумнннхъ
пороуганнннж: отъ моудрнхъ же плаканннж 16b (194b).

плакатн (сѧ), плауж (сѧ), плаѣиш (сѧ) *несв.* [34] πενθεῖν, κλαίειν, θρηνηεῖν, δακρύειν,
ὀλολύζειν 1. Плача, проливам сълзи: нстрѣзвѣнтѣ оупнвѣжщннн сѧ отъ внна нхъ:
плаунте и рыданте сѧ вснн: пнжщннн внно въ пнщанство 17b *Иои*л 1:5. 2. Оплаквам
някого, плача за някого: такожде и саоулъ• прѣбнндѣвъ заповѣдъ бжѣж• осоуѣтѣ•
и црства нпаде• и горъкоу съмртѣ прннатъ• и много плаѣ о немъ прѣ самонл• и
ба молл• ннѣсоже нмоу оупѣ 87b. *Субст.* а) плаѣ сѧ ὁ πενθῶν Този, който
плаче, съжалѣва за нещо: плаѣ же и сѧ свонхъ зѣлъ. не посмѣетъ же сѧ нн

поржгаеть сѧ нномоу 106с; б) плаυψιεν (сѧ) οἱ πενθοῦντες, κλαίοντες

Плачещите, страдащите: тако н мгы радобатн сѧ съ радουψιштнннн• н плакатн сѧ съ плаυψιштннн сѧ длъжънн есмь 126b (17b, 21c, 24b, 32b, 67b, 97a, 106b, 108b, 113d, 118a, 126b, 180d, 194d, 195a, 195b (2), 196a (2), 197a, 199a, 207d, 208b, 235d, 237a (2), 237b, 237c, 237d, 238b, 259b).

пламы, пламене м. [2] φλόξ Пламък, огън: ιαкоже нскра моуднвъшн• въ плѣвахъ възметъ пламы• тако паматъ жены прѣбываѣштн въжнзаетъ похотъ 40с (13d).

пластырь, -ѧ м. [2] ἐμπλάστρος Мехлем: пауе же оубо н лѣкоуеъ• нли масломъ• нли пластыремъ 123d (250a).

плачевнъ, -ын прил. [1] τοῦ πένθους Който се отнася до плача: сн же наѣгана вѣша• да нгы въ завнстъ желанья плачевнаго прнведоутъ 195d.

плачь, -ѧ м. [22] πένθος, κλαυθμός Плач: вѣнемлѣмъ оубо н мгы любнн• н разоумѣнмъ жнтннѧ стхъ моужь• како лѣта своѧ проводнша въ плачн н вѣктнщн н вѣплн 195с (20a, 30с, 85b, 157b, 194a, 194с, 194d (2), 195с, 203d, 204с, 205с, 206a, 207b, 208a, 231d, 232a (2), 235b, 269b, 284d).

племя, племене ср. [2] σπέρμα Потомство: не видѣхъ правьдннка оставлена• нн племенн его просѧца хлѣба 269d Пс 36:25. // Обр. да зрѣщнн насъ познаѣтъ• ιако племя сѣто н блно есмъ сѧна бѧ жнва• въ всемъ словесн• стъдѣлнвн кротостыж• жнтѣемъ• вѣннманнемъ 253b.

плеснжтн, плеснж, плеснешн св. [1] κρούειν Плесна: тѣгда ιавѣ гла емоу• ιжношж ιегоже тн поржунхъ вѣдаждъ• онъ плесноувъ рѣкама рече• онъ оумрѣлъ естъ 276с.

плестн, плетж, плетешн несв. [1] πλέκειν Обр. Плета, изплитам: отъ печальн бо вѣнъщн плетоутъ сѧ• н въ немощн снла съврѣшаеъ сѧ хва 184a.

плетословнѣ, -ѧ ср. [1] πλοκολογία Сплетня, интрига: ошаатн же сѧ сжпротнвннхъ• снрѣкы плѣтнаго• рекъше днѧвола мѧдрованья• ιеже естъ любодѣаннѣ... многословесья зѣла• плетословѣя• лнхословѣя 297a.

плеще, -ѧ ср. [1] τὸ νοητόν Обр. плещи: пнтѣян бо спѣшнѣ• повнновавъшѧ сѧ словесемъ бжѣемъ• да оуготовнть плещн свон на раны мыслънтыѧ• н всѧ напастн да подънметъ доле 247a.

плннътъ, -ѧ м. [1] πλίνθος Обр. Кирпич: азъ есмь гъ въ твон нзведън тѧ отъ земла ιегуптѣскы• нз домоу работы брънѧ н плннта• скврѣннхъ врѣдъ 186d.

пнщеватн, пнщоуѣж, пнщоуѣшн несв. [1] θορυβεῖσθαι Роптая, негодувам: нѣсть оубо лѣпо гннмъ оученнкомъ• завнстнж дрѣжатн сѧ• нли пнштеватн• егда пауе оузърнмъ братнж епероу хоуждъшж на власть прѣспѣвѣшж 119с.

плнщъ, -а м. [1] бес плнща ἐν ἡσυχίᾳ *Прен.* Спокоен, уравновесен: ꙗгда бо бес плнщъ и бес печалн бждеть оумъ• тѣгда намъ прильплеть и страхъ бжън• вода и въ многъ любовь благостн 288с.

плоднѣн, плождж, плодншн *несв.* [1] καρποῦσθαι *Прен.* Увеличавам, умножавам: богатѣство слава моя ꙗсть• соудѣнѣ ма плоднѣн пауче злата и каменн драга 290d
Притч 8:19.

плодовнтъ, -ын *прил.* [2] ἔγκαρπος, κατάκαρπος Който дава обилен плод: азъ же тако масанна плодовнта въ домоу бжнн 189d *Пс 51:10.* // Отрупан с плодове: такоже бо тѣгота ннзѣлагае вѣкъ плодовнтѣж• тако велнчаннѣ дшж добро +дѣтельнжю ннзѣмететь+ 98а.

плодъ, -а м. [40] καρπός 1. Плод (на растение): такоже оубо плодъ многъ ннзѣлацаеть вѣтвн древоу• тако добры дѣтѣлн множѣство• ннзнтъ мѣсль мжжю 147b. // *Обр.* ꙗже поснннѣтн сѣ и оукарѣтн. вѣпрѣжъ оубо ꙗсть едѣна. прѣмѣнена же. оржшн безмѣстѣнаѣа. и жнжшн плодъ плѣвелнны +на+ нждѣженнѣ огню 106а. 2. *Прен.* Результат, достижение: мало бо въ частъ прѣтрьпѣвъ• и оудръжавъ• послѣжде овемлешн сладостъ радостн• отъ плода оудръжанъа 136а. ♦ бес плода ἄκαρπος Безплоден: съ естѣ слышан слово и печаль вѣка сего• и прѣлѣстѣ богатѣства подаваетѣ слово: и бес плода вѣиваетѣ 34с *Мат 13:22.* ♦ плодъ творнтн καρποφορεῖν *Обр.* Давам плод: се о вѣрнѣнѣмъ съблазнѣ глааше ннъ• ꙗко прннмѣшемъ оубо сѣма словесе• трнновнчннннн же мѣсльнн съдавѣаште слово• и не твораште плода 109d (12а, 34d, 39а, 57с, 65d, 74с, 88b, 97а, 98а, 100а, 104с, 122b, 124а, 131b, 132b, 136с, 169с, 171b, 174с, 182d, 185d, 212b, 219с (2), 221а, 230b, 245а, 270с, 277b, 285а, 289b, 289d (2), 293а, 297d).

плоднѣнъ, -ын *прил.* [1] κατάκαρπος Който е отрупан с плодове: такоже оубо плодъ многъ ннзѣлацаеть вѣтвн древоу• тако добры дѣтѣлн множѣство• ннзнтъ мѣсль мжжю• и такоже соха подѣдръжнтѣ вѣкъ плоднѣноу• тако страхъ бжън добродѣтельна 147b.

плѣкъ, -а м. [3] παρεμβολή, φάλαγξ, δῆμος 1. Войска: и нзнде англѣ гнѣ• и нзвн отъ плѣка асѣрннскаго •р• и п н е тѣ тѣсѣштѣ 105а. // *Обр.* даждъ мѣчь въ ржкж на страстн• жаростъ острж• и протнвн сѣ плѣкоу страстн• и сластн 246с 4 *Царств 19:35.* 2. Множество, тѣлпа: показанѣтѣ ꙗмоу послѣжде лнка мѣнкъ и аплѣ• и всѣхъ крѣстьянъ тѣмна и всѣкаго стѣуда исплѣнена• сжпротнвъ же мосѣа и пркты• и вгѣмръзѣкаго плѣка жндѣвска• свѣтѣломъ зракомъ озарѣна 180b.

плѣнѣность, -н *жс.* [1] πλήρωμα Съдѣржаннѣ: добро плѣнѣнѣ грѣстн покоѣа• неже плѣнѣнѣ дѣвож грѣстню трѣуда 33d (2) *Екл 4:6.*

плѣтъ, -н *жс.* [55] σάρξ, καρδία Плѣтъ, тѣло: даждъ намъ вѣко въ съпаннн покѣн тѣлоу• и съхранн нѣ отъ мѣрауѣнѣтѣ тѣмѣтѣ и грѣховѣнѣтѣа• нзбавн нѣ отъ вѣсеѣа сквѣрѣнѣтѣ плѣтн и дѣа 47а. ♦ всѣака плѣтъ πᾶσα σὰρξ Всяко живо същество: немѣщѣнаа

всего мира• нзбъра вѣтъ гла• да посраминтъ крѣпѣкаа• іако да не похвалитъ сѧ всѧка плѣтъ прѣдѣтъ ннѧ 217a *1 Кор 1:29*. ♦ по плѣти зърѣти *κατὰ σάρκα ὁρᾶν* Пристрастен сѧм, лицепріятствам: нѣ длѣжъноуѣмѣтъ всн• єднновѣрїє вжїє прннѧмѣше• стѣдѣтн сѧ дроугѣ дроуга• а не по плѣти зърѣтн некрѣпаго• нѣ о хѣ дроугѣ дроуга любнтн вѣннѧ 200d (9c, 19a (4), 19b, 19d, 20a, 21a, 21b, 22b, 24a, 35a, 39b (2), 41d, 53b, 54c (2), 59d, 68a, 115c, 140a, 154d, 157a (2), 157b, 169b, 178b (2), 193a, 200a, 216c, 218d, 219a, 237a, 251d, 252a, 252d, 257d, 258a, 280d, 290d, 291a, 297c (3), 297d, 300a (4).

плѣтънѣ, -ын *прил.* [22] *σαρκικός, (τῆς) σαρκός, τοῦ σώματος, ἐν σαρκί, κατὰ σάρκα, τοῦ κόσμου* 1. Плътски, телесен: добро оубо н прнпѧтно єсть: немошн радн плѣтънѣнѧ: мало вна пнвѧтн 15d. 2. Земен, материален, човешки – в протнвовес на духовното начало: моудростѣ плѣтънаѧ сѣмрѣтъ: а мѣдростѣ дхвѣнаѧ жнзнь н мнрѣ 15a *Рим 8:6*. 3. *Прен.* Сладострастен, греховен: нбо вѣ нестовѣнхѣ вѣрѣннцѣхѣ нмжштннхѣ дхѣ вжѣн• ннѣкто плѣтъно можетѣ вѣтн• еже єсть любодѣанне• нечнстота• н проуєє 48b. *Субст.* а) плѣтъннн *οἱ σαρκικοί* Тезн, конто се занимават с материалнн, плѣтскн неща: плѣтъннн бо дхвѣнѣхѣ дѣѧтн не могуѣтъ• нн дхвѣннн плѣтнѣхѣ 253a; б) плѣтънаѧ *τὰ σαρκικά* Матернлннте, плѣтскнте неща: плѣтъннн бо дхвѣнѣхѣ дѣѧтн не могуѣтъ• нн дхвѣннн плѣтнѣхѣ 253a. ♦ плѣтъноє вѣстаннє *τῆς σαρκός ἐπανάστασις* Плътска възбуда: н нзбавн нѣ отѣ вѣсєго тѣмьна н ноштѣна слѧстолюбнѧ• оуѣставн стрѣмннѧ стрѧстѣн• оуѣгасн тѣлесѣноє раждѣженнє• плѣтънаѧ вѣстаннѧ оуѣразнн 47a. ♦ плѣтънаѧ слѧстѣ *τῆς σαρκός παθός* Плътско желаннє, похотѣ: аште сѧ оубо єсн отѣрекла• плѣтънѣнѣхѣ слѧстѣн• вѣнємн подвннѣ нестннѣнаѧго дѣвѣства 54a (26c, 37a, 41c (2), 47a, 54c, 54d, 57a, 240b, 277b, 287d, 296d, 297a, 297c, 298a).

плѣтънѣ *нареч.* [1] *σαρκικός* Плътскн, телесно: подоваєтъ же н сєго не невѣдѣтн• іако не тѣчѣкѣ плѣтънѣхѣ роднтєль• снхѣ неѣѣзѣемн єсѧтѣ• нѣ н дхвѣнѣмѣ нашнѣмѣ оцємѣтъ... не хожѣде бо н тн троуждаѣтъ сѧ настѣ радн• паѣє н зѣло большѣмн• понеже оубо онн плѣтънѣ н• сѣн же дхвѣнѣ нѣ раждѣѣтъ 240c.

плѣтъскѣ, -ын *прил.* [8] *σαρκικός, κατὰ σάρκα, σαρκός* 1. Плътскн, телесен: послѣжде же днѧвольскѣннн явлєннн• н сѣнѣ поржгѧнѣ вѣ нюдєнство вѣпаде н обрѣзѧнѣ плѣтъско 180b. 2. Земен, материален, човешки – в протнвовес на духовното начало: оуѣрѣшн обоуѣѣлѣ ногоу твоєѣж• еже єсть оуѣрѣжн правѣдѣство• плѣтъскоуѣж мѣдростѣ своєнѧ волѧ 152d. *Субст.* а) плѣтъскнн *οἱ σαρκικοί* Тезн, конто мнслѧт за матернлннте, плѣтскнте, земннте неща: іакоже прѣжде рече сѧ длѣжъноуѣмѣтъ о всємѣ• дхвѣна сѣвѣѣта• некоуѣснѣнѣхѣ старецѣ прннмѧтн• вѣѣгѧтн же плѣтъскѣѣхѣ н ненаказѧнѣхѣ сѣвѣѣѣта 176c; б) плѣтъскаѧ *τὰ σαρκός* Матернлннте, плѣтскнте неща: отѣ плѣтн оубо отѣметѧтн• нгда оѣѧвлѣѣтъ єстьствѣнѣнѧ кѣ слѧстн н похотн• отѣ дѣѧ же такожде сѣмоуѣштаѣштѧѧ ѣж• немоштѣнѣнѧ помѣслѣ• лн плѣтъскаѧ мѣслѣштѣл• лн вѣѣмнѣнаѧ н зємѣнаѧ прнклонѣшѧ 169b. ♦ плѣтъскаѧ похотѣ *σαρκική ἐπιθυμία* Плътско желаннє,

ПОХОТ: ВЪЗЛЮБЛЕННИ• МОЛЮ ТАКО ПРИШЕЛЪЦА• Н СТРАННИ• ОШААТИ СЯ ПЛЪТЪСКОУЮЩИХЪ
ПОХОТНИ ТАКЕ ВОЮЮЩИ НА ДШЖ 156d *1 Петр 2:11* (19а, 153а, 166а).

ПЛЪТЪЕНЪ, -ын *прил.* [3] **σαρκικός 1.** Който е от плът: не прѣвоудеть дхъ мон въ ѱлицѣхъ
снхъ въ вѣкы• зане сжтъ плътѣни• згълънхъ похотън плъни 154d *Бит 6:3. 2.*
Материален: ороужьа во наша не плътана• нъ слына боу къ раздроушенъж
тврдымъ• помгѣшленъа раздроушаѣще 223а *2 Кор 10:4. 3. Прен.* Грешен,
изпълнен с грехове: ошаати же сѣ сжпротнвнъихъ• снрѣвъ плътнаго• рекъше
днѣвола мждрованъа• еже есть любодѣанне• невнстота• ндолослоуженне... снн же
снмъ подобна• нже нмать в себѣ плътанъ есть• н снъ сжпоставъ 297с.

ПЛЪЕНЪ, -ын *прил.* [4] **πλήρης, ἀνάπλεως, μεστός** *Прен.* Пълен, изпълнен: а въшнла
прѣмждрость• прѣво оубо ұста есть• потомъ же мнръна• смотрѣнѣа• покорнѣа•
плъна мнлостына• н плодъ благъ• ве-сжминѣннѣа• безълицемѣрнѣа 289d *Иак 3:17*
(154d, 221d, 284с).

ПЛѢВА, -ы *ж.* [1] **ἄχυρον** Плява: такоже некра моуднвтъшн• въ плѣвахъ въземеть плаамы•
тако паматъ жены прѣбываѣшн въжнзаетъ похотъ 40с.

ПЛѢВЕЛЬНЪ, -ын *прил.* [1] **ζιζανιώδης** *Обр.* Който се отнася до плевелите, бурените:
еже поснѣати сѣ н оукарѣти. въпрѣжъ оубо есть едѣна. прѣмѣнена же. оржшн
безъмѣстнаѣа. н жнжшн плодъ плѣвельны +на+ нждъженне огню 106а.

ПЛѢНЕННЕ, -ѣа *ср.* [1] **αἰχμαλωσία** Пленяване, отвличане: н еже ходѣше хождаѣж н плакаѣж
сѣ• мнж тако о нашемъ плѣненн глетъ• прѣжде бо наѣанаа въ насъ сотъкншѣа сѣ
237b.

ПЛѢННТИ, ПЛѢНИЖ, ПЛѢННШИ *св.* [2] **αἰχμαλωτίζειν; плѣненъ αἰχμάλωτος** Пленя, взема в
ПЛЕН: н се оубе стаа наша поуста въшѣа• н градъ огньмъ пожъженъ• н люднѣ
плѣненн 304b. // *Обр.* аште оубо ослабѣвъше велнчаннѣмъ дамъ мѣсто
высокомоудрѣж• не оуслоужтъ къ томоу врази нашн плѣннти ны• не боудѣмъ оубо
славоради н высокомждрѣнн• да не тѣутьж на хрѣбѣтѣ: нъ н на лицн нашемъ
коужтъ грѣшннн 100b.

ПЛѢНЪ, -ѣа *м.* [1] **ἀπαγωγή** Плен: н просвѣтн гн лице твоѣ• на сжшнхъ въ плѣнѣ рабъ
твоѣхъ• н таже отъ тебе помощъ послан слыне 305с..

ПЛѢННИКЪ, -ѣа *м.* [2] **αἰχμάλωτος** Пленник: похвалнвн сѣа н гла: н поставѣж прѣстолъ
свои на звѣздахъ небънынхъ: обрѣте сѣа мѣста не нмъ поконна: нъ тако плѣнникъ
въсждоу обнчаемъ есть 97с. // *Обр.* длъжнн неми слоужьбѣы съвршати вн• да
не къгда обрѣштемъ сѣ оустѣнами къ боу бесѣдоужште• а срѣемъ н плѣннцн• въ
валонѣ невнстаа дѣжште 170с.

ПЛѢСНЬ, -н *ж.* [1] **σῆς** Плесен: н акоже ұрѣвъ въ древѣ н плѣснь въ рнзѣ• тако срѣе н лице
просираждаеть• въпадъшоумоу въ роуцѣ ѣа завнда 118с.

пласати, плашж, плашеиш *несв.* [1] *Субст.* плашжщам **αἱ χορεύουσαι** Тези, които танцуват, танцьорките: нзндошм пожштѣам плашжштѣам лнкоуѣштѣам н глаахоу• нзвн саоуаъ тѣсжштѣам своннн• н двдъ тѣмамн своннн 118d *1 Царств 18:7.*

пневматомахн *м. мн.* [1] **πνευματομάχοι** Духоборци (ерес): съ подѣψанѣмин ересьмин... нхъже нмена сжтъ сн• а̄ снмоннанн: в̄ мена̀ндрнанн: г̄ са̀то̀р̀ннанн... нг нмнарнн: нд пневматомахн: не аернанн 301b.

повнвати, повнвѣж, повнвѣиш *несв.* [1] каменнѣмъ повнвати **λιθοβολεῖν** Замервам, удрям с камъни: похъштѣше же ѳ• нзведоша н вѣнъ нз града• н каменнѣмъ повнвѣахоу 152a *Деян 7:58.*

повнѣти, повнѣж, повнѣиш *св.* [1] каменнѣмъ повнѣти **λιθοβολεῖν** Пребия с камъни: каменнѣмъ бо повнѣшм н всн люднѣ съ всѣмн своннн его н оуаѣкшм 91с.

поволѣти, поволѣж, поволѣиш *св.* [1] **συναλεῖν** Проявя състрадание, съчувствие: не подобѣтъ оуѣо послннѣтн см н порадовати своѣмоу оудоу• нъ съ нннн поволѣтн• н съпострадатн по словесн апаю 123d.

поврати, повориж, повориш *св.* [1] **πολεμεῖν** Встъпя в борба, в битка: хранѣте зѣло дшж вашж• любѣте га ба вашего• н тѣ поворетѣ по васъ 182d.

повѣдѣти, повѣждж, повѣднш *св.* [1] **γρηγορεῖν** Следя, внимавам за нещю: н повѣдѣ гн о зѣлехъ нашнхъ• н наведе на нѣы жъзлѣ гаростн твоѣя 306d.

повѣда, -ѣ *ж.* [3] **νίκη** Победа, тържество, триумф: н повѣда цѣломѣдрнѣя ж• не тѣуыж тѣгдашѣннѣмъ вѣста вѣи• нъ н всѣмъ потомъ родомъ 49с (3с, 260с).

повѣдѣти, повѣждж, повѣднш *св.* [4] **νικᾶν, ἠττάσθαι** Надвнѣя, победа: хотѣн бо без молнѣѣы н бес трѣпѣннѣ напастн повѣдѣтн не отѣрннетѣ нхъ• нъ пауе овлжетѣ см ннн 62b (114a, 170b, 171d).

повѣдovati, повѣдоуж, повѣдоуиш *несв.* [1] **καταγωνίζεσθαι** Побеждавам, надделявам: вѣрлнѣын бо вѣ словесе• нлн вѣ вешѣхъ• нматѣ н мѣстѣ• сластѣнѣ же н законоу оуѣнтн хоштетѣ• нштетѣ во прнсно повѣдовати н слово свое тврѣднтн 55d.

повѣдолюбнѣ, -ѣ *ср.* [1] **φιλονεικία** Съперничество, стремѣж към победа: ошаатн же см сжпротнѣнѣхъ• снрѣѣъ пѣтънаго• рекъше днѣвола мѣдрованѣя• еже естѣ любодѣаннѣ... рѣвеннѣ съ повѣдолюбнѣмъ• ненавнѣтъ• памѣтн• зѣлобѣы 297b.

повѣдотворѣць, -а *м.* [1] **ὁ νικοποιός** Победител, победоносец: вѣзъмѣмъ крѣтѣ• ндѣмъ вѣ слѣдѣ повѣдотворѣца нѣа• подвнгрѣмъ см теѣн правѣ н надежнѣк 251d.

повѣждати, повѣждаж, повѣждаиш *несв.* [6] **νικᾶν, ἠττάσθαι** Побеждавам, надвнѣвам: не вѣыван повѣжденъ отѣ зѣла• нъ повѣждан благѣннѣмъ зѣлоу 114a *Рим 12:21.*
Субст. повѣждаѣмън **ὁ ἠττώμενος** Този, който е надвнѣт, победен: повѣждаѣмън

БО ОУДОБѢ МАЛЪНИИ • И ВЕЛНКЪНИИ ПО НЖЖДН ПОРАВЕНЪ БОУДИТЬ • А НИРОДАН О ТЪХЪ • И ВЕЛНКЪНИИ О ГИ ПРОТНВНТЪ СЛ 79а. ♦ ПОВѢЖДАИИ СЪСЖДЪ *ἡ νικῶσα ψῆφος* *Обр.* Решаваш глас в нечия полза: аште ли отъ многа пнтыя забждеть сѧ • то падесть отъ правды яко нхозна • и воленъ бждеть яжеж съмиртъноиж • снрѣчь погочвнть расмотренке • и дастъ повѣждаиштнн съсждъ зъловѣ • и оумьреть вѣчьнож съмиртънж 160b (13d, 111a, 225c).

повѣжденне, -ѧ *ср.* [1] Поражение: нъ и пострнглъше власти • помазавъше сѧ масломъ • да не въздращенъемъ власть • въздадѧтъ сѧ на повѣжденне • нъ и възспоплъзноути сѧ прнготоваижтъ сѧпостатогъ роукама 193b.

повелѣвати, повелѣваж, повелѣваиш *несв.* [25] *παρακελεύεσθαι, κελεύειν, ἐγκελεύεσθαι, ἐντέλλεσθαι, παραγγέλλειν, διαγορεύειν, προστάσειν, ἐπιτάσειν* 1. Повелявам, заповядвам, нареждам: коренне бо грѣховъное посѣшн повелѣваиеть евангльское оученне 115а. 2. Карам, насърчавам: нънѣ бо дрѣзати ми повелѣваеть • се о тебѣ нзвѣштати • рекън ѳомѣ • азъ есмь пжтъ и їстнна и жнзнь 140с (28с, 29d, 30b, 89а, 93а, 113а, 130а, 141d, 152b, 156b, 158b, 159с, 161b, 162а, 183с, 196а, 207d, 208с, 228а, 247d, 255с, 260b, 261с).

повелѣнне, -ѧ *ср.* [10] *πρόσταγμα, κέλευσμα, κέλευσις, ἐπίταγμα, παράγγελμα, διαταγή, προτροπή* Заповед, нареждане: азъ гъ • творан мнолеть люващннмъ мѧ • и хранащннмъ повелѣннѧ моѧ 290d. // Поръчение: аще ли вѣто якоже недостнжъно вебрашеиш: то мнлованне въздан: и роубостн: и потъщаннж повелѣннѧ 2d (2с, 138а, 159d, 193а, 247d, 255d, 257а, 304а).

повелѣти, повелѣиж, повелѣиш *св.* [21] *προστάσειν, ἐπιτρέπειν, κελεύειν, κελεύεσθαι, ἐντέλλεσθαι, θέλλειν* 1. Заповядам, наредя: колнко зъло прѣвелнкън тъ мжжъ сѧдѣла и съгрѣшн боу • не тѣчьж въ прѣлюводѣканне възпадъ • нъ и мжжа еѧ оубнти повелѣвъ 42а. // Поръчам: повелѣлъ же ѡсн моѡмоу оумаленнж въ кратъцѣ ѡтъ вьсѣхъ посѣлати ти бжствьнънхъ къннглъ: ветъхънхъ и новънхъ 2b. 2. Позволя, разреша: онъ же глѧ емоу • гн повелн ми дрѣвле шѧдъше погретн оцѧ моего 254а *Мат 8:21. Субст.* повелѣноѧ τὸ *προσταχθέν; повелѣнаѧ τὰ διαταχθέντα, τὰ προσταχθέντα* Това, което е заповядано, наредено: тако и въ ѡгда створнте повелѣнаѧ вамъ всѧ • глѣте • яко неклижуннн рабн ѡснъ • ѡже длъжънн вѣхомъ створнти створнхомъ 175b *Лук 17:10* (17b, 29а, 67а, 80b, 108b, 116с, 165а, 175b, 188а (2), 205а, 222а, 231b, 233b, 254а, 272b, 280b).

повестн, поведеж, поведеиш *св.* [1] *ἐξοκέλλειν* *Обр.* Поведа: оснлы же оустъннъннн поведе н • онъ же послѣдова ен въздрѣтъ • яко волъ на заколенне ведеть сѧ 41b *Притч 7:21.*

повннованне, -ѧ *ср.* [6] *ὑπαταγή* Подчинение, послушание: хотан въ повннованн вьтн • да съвлѣветъ сѧ свонхъ волю • и да облѣветъ сѧ въ снѣнънѧ снѣѧ нашего 254с (165а, 246d, 247а, 254с, 255а).

повнновати сѧ, повннѡѹѣ сѧ, повннѡѹѣши сѧ *несв.* [14] ὑποτάσσεσθαι, πείθεσθαι, συμπείδεσθαι Подчинявам се, покорявам се: нѡѹѣдѣно же ѣсть повнновати сѧ н прозвѣтерѣствоѹ• тако апломѣтѣ ѣѹ ха оѹпѣваннѣ нашеѹ• о немѣже жнвоѹще въ немѣ обраѣемѣ сѧ 281b. *Субст.* повннѡѹѣще сѧ, повннѡѹѣщен сѧ πειθομένοι, ὁ ὑποτασσόμενος Тези, които се подчиняват, покоряват се: овѣмѣтѣ же нз-д-рѣвѣннѣ• н прѡтнвѣлѣжштннѣтѣ же сѧ оѹбо нстннѣ• повннѡѹѣшемѣтѣ же +сѧ+ неправѣдѣ 121a Рим 2:8 (30d, 148a, 166a, 172a, 240c, 241d, 247a, 255c, 255d, 256a, 280d, 297c).

повннѣнѣтѣ, -ѣн *прил.* [13] ὑπεύθυνος Подвластен: отѣврѣзѣмѣтѣ оѹбо любнн отѣ насѣ маловѣрнѣ• нз негоже раждаетѣ сѧ• еже нмѣтн на вѣла оѹпѣваннѣ• н твѡра подѣ клѡтвѡѣ повннѣна еѹ 217b. ♦ повннѣнѣтѣ бѣтн а) ὑπεύθυνος εἶναι, ὑποκεῖσθαι, ἔνοχος εἶναι Подлежа на наказание, осѣждане, обвинение: всѧкѣтѣ гнѣвѣаиѣн сѧ на брата своѣѹ спѣтн• повннѣнѣтѣ ѣсть сѣдоѹ 128b Мат 5:22; б) ὑπεύθυνος γίνεσθαι, ἔνοχος εἶναι Отговорен сѣм за постѣпките си: прилежнѣтѣ да послѡѹжатѣ• да оѹбѣгнѣтѣ клѡтѣа прѣѣ• а не за лѣнѡстѣ повнннн вѣдоѹтѣ 279c. ♦ повннѣнѣтѣ бѣвати а) ὑπόφορος γίνεσθαι Подвластен сѣм на неѣо: вѣвкѣтѣ ласкрѣднѣтѣ: ннѣѣтѣже ннѡ: нѣтѣ тѣѣнѣѣ ѣрѣвѣ повннѣнѣтѣ бѣватѣтѣ 14a; б) ὑπεύθυνος γίνεσθαι Отговорен сѣм за постѣпките си: хоштѣтѣ во оклеветѣннѣмѣтѣ потрѣстн н ѣнѣмѣтѣ• н своѣѹ бѣзжнѣѣа сѣобѣштѣннѣкѣтѣ сѣтворнѣтн• соѹгрѡѹбѣ длѣгѣтѣ грѣха сѣвѣтѣ сѣвнрѣаѣ• н за сѧ н за слѡѹшаѣштѣа еѹ повннѣнѣтѣ бѣвати 71b (59a (2), 71c, 71d, 77b, 111a, 128b (2)).

повннѣтн сѧ, повннѣ сѧ, повннѣши сѧ *св.* [3] ὑποτάσσεσθαι Подчиня се, покоря се: повннѣтѣ сѧ вѣсен ѣлѣн вѣлѣтн гѣ радн• тако тако еѣтѣ волѣ вѣжѣа 256a 1 Петр 2:13 (78b, 165d).

поврѣждатн, поврѣждаѣ, поврѣждаѣши *несв.* [1] καταβλάπτειν Вредя, нанасям вреда: овѣтѣ во н дшн н тѣлоѹ пользоѹ твѡрѣѣа: сѣдравнѣ н крѣпѡстѣ н добронравнѣ раждаѣтѣ: овѣтѣ же: обоѣ поврѣждаѣтѣ: не тѣѣнѣ сѣдравнѣ тѣлѣ: нѣ н недѣгѣтѣ пакѡстѣнѣтн раждаѣтѣ 13c.

поврѣшн, поврѣгѣ, поврѣжешн *св.* [3] ῥίπτειν, βάλλειν Хвѣрля, захвѣрля: н ѣгда вндѣхѣтѣ мрѣтѣѣѣ поврѣженѣтѣ• сѣпрѣтѣхѣтѣ н погрѣѣхѣтѣ 1a 199b Тов 1:17 (4a, 143c).

повѣдатн, повѣдаѣ, повѣдаѣши *несв.* [13] ἀπαγγέλλειν, διηγείσθαι, ἐκδιηγείσθαι, ἀφηγεῖσθαι, ἐντέλλεσθαι, εὐαγγελίζεσθαι, κηρύσσειν, θαρρεῖν 1. Сѣобщавам, разказвам: н повѣдавѣтѣ нмѣтѣ тѣвѣлѣшааѹ сѧ ѣмоѹ днѣавѡльсѣка дѣаннѣа оврѣѣа сѧ н нѣодѣктѡѡѣа 180c. // Поверявам, доверявам: нѡѹѣдѣно оѹбо ѣсть зѣло всѧѣѣмѣтѣ храненнѣмѣтѣ вѣздѣрѣжатн сѧ• н вѣлѡстн повѣданѡѣ еѹ тѣннѣство 135b. // Разкривам: да не кѣгда пострѣждемѣтѣ• тѣже н самѣѡнѣтѣ• доѡгавленѣтѣ во правѣднѣтн своѣѣ жѣноѣѣ• повѣда ен гананнѣ 137a. 2. Прѡповѣдѣвам: вѣскоѹѣ тѣѣ повѣдаѣшн оправѣданнѣ моѣа• н вѣспрнѣмѣшн зѣвѣтѣтѣ +моѣ+ оѹстѣтѣ твѡннн 133a Пс 49:16. 3. Заповѣдѣвам, нареждам: дѣхѣтѣ же повѣда мн гла снѣѣ• крѡмѣтѣ ѣппѣ ннѣсѡже не

творител 280d. *Субст.* повѣдаѣн ὁ ἐξηγούμενος Този, който разкрива нещо: покръпваѣн неукъстѣе свое• не поспѣетѣ сѣ въ благо• повѣдаѣн же н облыѣа възлюбленъ бѣдетѣ 145a *Притч 28:13* (26с, 40а, 79b, 118а, 135а, 235d, 276с).

повѣдѣти, повѣмь, повѣси *св.* [1] διαστέλλεσθαι Вразумя: вънегда глати нмъ беззаконноу моу да оумьрешн• н не повѣси кмоу крѣе его отъ ржкы твоѣа възшижѣтъ 274d *Иез 3:18*.

повѣснѣти, повѣшѣ, повѣснѣши *св.* [1] κρεμαννύναι Окача, закача: оу не е да въ каменъ на вън его жрѣновѣнѣн повѣшенъ• н въврѣженъ въ море• неже да съблазнить едного малынѣхъ снхъ 44d *Лук 17:2*.

повѣстѣ, -н *жс.* [7] διηγήμα, διήγησις, κηρύγμα **1.** Разказ, история: нмѣхъ же многы повѣснѣ• пришедѣша въ ма• ветѣхы н новы при насъ въвѣшѣа• о прѣльштѣнѣнхъ сѣнѣн 179d. **2.** Проповед, учение: дѣвнѣа же: речѣнѣа новѣа повѣснѣ црѣкѣвънѣнхъ оуѣнтѣл: за ѣнстотоу словесе нхъ: дѣвнѣа бо: ѣнстѣ нменѣжѣтъ сѣ 7b. // Съвет, поучение: н не отѣстѣпан отъ повѣснѣ старѣуѣ• тако отъ тѣхъ навѣкнѣши разоумѣ 188b *Сир 8:9*. ♦ повѣстѣ нмѣти θρύλημα ἔχειν Порицавам, осмивам: нѣнѣ же гжсн есмъ нмъ н ма повѣстѣ нмѣтъ 105b *Иов 30:9* (105b, 188b, 188с).

повѣстѣнъ, -ѣн *прил.* [1] повѣстѣнъ сътворити κατάδηλος ποιεῖν Изяснѣ, разяснѣ: нѣ даже конѣа не дондетѣ• прѣдѣлѣжѣше о црѣтѣ нснмъ слово• ноуждѣно ми явлѣѣтъ сѣ• повѣстѣно створи тебѣ ѣстѣнѣн оуе ѣвѣстѣтнѣ• въшедѣше ми нѣнѣ разоумѣнѣ 298a.

поганъ, -ѣн *прил.* [1] *Субст.* поганнн οἱ ἐθνικοί Езичници: не на глѣмленнѣ бо зѣванн есмъ• н на смѣхъ• да горе наслѣдоуѣмъ такоже н поганнн• нѣ да плаѣемъ въ оутѣшенѣн ѣтрѣ боудемъ 205с.

погашѣти, погашѣѣ, погашѣѣши *несв.* [1] κατασβεννύειν *Прен.* Прекратѣвам: кротѣкодѣнѣнъ мжѣ погашѣетѣ сѣдѣ 244с *Притч 15:18*.

поглѣтити, поглѣщѣ, поглѣтнѣши *св.* [1] καταπίνειν *Прен.* Унищожа: н не остави мене• да не рекоутѣ врази мон тако поглѣтнѣомъ н 184d.

поглѣшатн, поглѣщаѣ, поглѣщаѣши *несв.* [1] καταπίνειν *Обр.* Поглѣщам: скрѣбѣ оубо естѣ оуѣнѣнѣ дѣнѣ• оуѣта же львова• поглѣштѣѣшѣа• оудобѣ скрѣбѣшѣааго 61d.

погосподовѣти, погосподоваѣ, погосподоваѣши *несв.* [1] κατακυριεύεσθαι Надвѣя, подчинѣя: обѣѣан бо рече• въторѣе естѣство• н многомъ трѣдомъ кѣто свобѣднѣ сѣ• погосподованъ нмъ• аште безѣ ослабѣи н е-стоудѣа пристоупнѣтъ кѣ вѣцѣ хѣу• матвож н постѣомъ н млѣстѣнѣж• кѣ ісѣ гла 90d.

погребѣннѣ, -ѣа *ср.* [2] ταφή, ἐνταφιασμός Погребѣние: не дѣнѣте еѣа да въ дѣнѣ погребѣннѣа моего съблѣютѣ е 57b *Иоан 12:7* (4b).

погрѣти, погрѣѣж, погрѣѣши св. [3] **θάπτειν, κατορύσσειν** 1. Закопая, зароя: не можѣмъ съде некати славѣ• ни плѣти промѣсла съдѣнмъ• ни вѣременнѣнхъ• н тѣлѣжштннхъ възлюбнмъ• ни погрѣѣмъ въ земли таланта 35а. 2. Погрѣба: рече же гѣ• остави мрътвѣна погрѣти своѣа мрътвѣца 254а Лук 9:60 (254а).

погрѣѣати, погрѣѣѣж, погрѣѣѣши несв. [3] **θάπτειν** Погрѣбам: н ѣгда видѣхъ мрътвѣца повръженъ• съпраѣхъ н погрѣѣхъ ѣа 199b Тов 1:17. *Субст.* погрѣѣѣж, погрѣѣѣши **ὁ θάπτων** Този, който погрѣба: людн оубо халдѣн нзѣнша ороужнѣмъ• посрѣдѣ нима н не вѣкаше погрѣѣжштѣаго 87b (304d).

погрѣшати, погрѣшѣж, погрѣшѣши несв. [1] **ἀστοχεῖν** Грѣша, заблуждавам се: съ съвѣтомъ все творн• съ съвѣтомъ вни пиван• дхвннѣ ѣвѣ• ѣако вни вѣселшѣтѣ срѣе• таковѣн ннколнже не погрѣшѣѣтъ• нѣ все плеѣалн прѣходнѣтѣ все жнтѣе свое 175с.

погрѣжати, погрѣжѣж, погрѣжѣши несв. [1] **βυθίζειν** Обр. Потопявам: хотѣшѣтѣ во богатнѣти сѣ• вѣпадаѣтѣ сѣ въ напѣстн• н сѣтн неприязнннѣ: н похотн многѣ несъмѣслѣннѣ: н вѣрѣждашѣтѣ: ѣаже погрѣжѣѣтѣ ѣвѣкѣ: въ вѣсетѣлѣннѣ: н погрѣѣѣлѣ 32с I Тим 6:9.

погоубѣти, погоубѣѣж, погоубѣѣши св. [36] **ἀπολλύναι, ὀλλύναι, ἀφανίζειν, ἀναιρεῖν, ζημιοῦσθαι, ἀναλίσκειν, ἀνταναλίσκεσθαι**; погоубѣти съ цѣмъ **συναπολλύναι** 1. Погубѣя, убия: н сна нлева офнн н фннѣес• не послѣшѣстѣ гласа оца своѣго• н сего радн гѣ• самѣ оубо н снѣ нилѣвѣтѣ погоубѣн ороужнѣмъ 87b. 2. Унищѣжа, заличѣ: огнѣ во естѣ горѣ на все дръзо: емѣже нанѣѣтѣ не корене погоубѣтѣ 51а. 3. Загубѣя, изгубѣя, лиша се от нещѣ: ѣакоже вѣ велнкѣн нѣвѣтѣ• погоубѣнѣтѣ во все свое• еше же же н десѣтн птнѣ гнѣздо ѣадѣтѣ• посѣтомѣ нмѣтѣ• оворѣнѣмѣтѣ въ ннрѣ• хвалѣѣ вѣздаѣтѣ глаше 264с. *Субст.* погоубѣѣши **οἱ ἀπολέσαντες** Тези, които са пропустили да направят нещѣ: нѣстѣ приложѣнѣа рокоѣ тоѣ• нн покаанѣа• нѣстѣ вѣзвѣрѣнѣа• по отѣсъдѣшнннѣ нехѣдѣтѣ• нѣ по отѣшѣствнн ѣже отѣсоѣдоѣтѣ• все горѣка н люта оѣсѣрѣшѣтѣтѣ• погоубѣѣшѣа вѣрѣмѣ покѣнѣж 205d. ♦ погоубѣти ѣасѣ **ἀναλίσκειν τὰς ὥρας** Обр. Убия времето, правѣ нещѣ, за да мине времето: конѣѣнѣе же съгѣнѣѣтѣ кѣнннѣ съпнѣтѣ• мало же съна прнннѣтѣ• пакѣтѣ вѣстанѣтѣтѣ• оѣже вѣсе творнѣтѣтѣ• хотѣ погоубѣти ѣасѣ 65b (16d, 26b, 29а, 30b, 41d, 55с (3), 66с, 69с, 73d, 91с, 93а, 97b, 98с, 108d, 111d, 124b, 135d, 137b, 149а, 155d, 160b, 182d, 219с, 229а, 243с, 245b, 245с, 290а, 300b).

погоубѣѣати, погоубѣѣѣж, погоубѣѣѣши несв. [8] **ἀπολλύναι, ἀναιρεῖν** Погубѣам, унищѣжавам: клеветѣннѣ вѣзмѣштѣѣтѣ мѣдраѣго• н погоубѣѣѣтѣ срѣе благороднѣаго 89d (14d, 58b, 93с, 95с, 122а, 153b, 248с).

погѣнѣати, поженѣж, поженѣши св. [3] **διώκειν, καταδιώκειν** 1. Последѣам, затичам се след някого: ашѣ отѣкрѣѣши тѣннѣ дроѣга своѣго• не поженѣши въ сѣдѣтѣ еѣо 135с *Сир* 27:18. 2. Преследѣам, гонѣя: н стрѣѣжнѣн дѣша моѣѣа съвѣштѣашѣ вѣкоѣпѣтѣ•

ГЛЪЖШТЕ БЪ ОСТАВНАТЪ Н ИСТЪ • ПОЖЕНЪКТЕ Н НАКЪТЕ Н ТАКО НЪКСТЪ НЗБАВНИКА ЕМОУ 125а
Пс 70:11. 3. Прен. Устремя се: поженѣмъ познатн ба 199b *Ос 6:3.*

ПОГЪБАТН, ПОГЪБАЖ, ПОГЪБАЕШН *несв.* [2] ἀπόλλυσθαι, ἀφανίζεσθαι 1. Загивам,
умирам: о въсьмъ скръѣштите • а не сътоужахшите сн • неѣаѣмн • нъ не отъѣаѣмн •
ннзълагаѣмн • нъ не погъбажштите 68а 2 *Кор 4:9. 2.* Изчезвам, преставам да
съществувам: н такоже гворьци просѣдажштите погъбажть • тако велнѣавааго памѣ • по
сѣмрътн погъбенеть 98а.

ПОГЪБНАТН, ПОГЪБНАЖ, ПОГЪБНАШН *св.* [19] ἀπόλλυσθαι, ὄλυσθαι, οὐ μιμνήσκεσθαι 1.
Загина, умра: безоумьнъ н несмыслънъ • погъбенете • н оставнта тоуждннмъ
богатство еж 26b *Пс 48:11. 2.* Изчезна, престана да съществувам: н такоже
гворьци просѣдажштите погъбажть • тако велнѣавааго памѣ • по сѣмрътн погъбенеть
98b. // Лишавам се от нешо, загубвам: оѣне бо тн е • да погъбенеть едннъ оѣдъ
твонхъ • а не все тѣло твое вѣвржжено вѣдетъ въ геоньнж 157d *Мат 5:29. 3.* Загубя
се, пропадна: тако снъ мон съ мрътвѣ вѣ н ожнве • н погъбалъ н обрѣте сѣ 268b *Лук*
15:24. 4. Разваля се, изгубя качества си: аще бо възъмъ пелъина мало въ съсѣдъ
медвѣнъ вѣлѣешн • то не въсь лн медъ прокоѣдѣеть • н толнко меда отъ мала пелъина
погъбенеть • погъбенеть бо сладость н горькъ вѣдетъ 243с. *Субст.* погъбѣшен а) οἱ
ἀπολλύμενοι Загиналите: да н мгы оѣбо длъжкнн еснъ • н за сѣ н за онгы горько
плакатн сѣ • прѣвое еже за жъжене стаго града нема... н за погъбѣшана въ толнкъхъ
бранехъ 237с; б) οἱ ἀποφύγοντες *Прен.* Тези, които са се заблудили, отклонили
са се от правия път: н на рамѣ носѣ влоѣдѣшюжъ овъцѣ • вѣзнесе къ своему оѣж •
ндеже веселѣшемъ сѣ жнлнше всѣмъ • н дшоѣ свож полагаеть за погъбѣшана • н
множнцѣж н спытн раздражѣшемъ намъ прѣстраждеть • н многоотрпнтъ 163а
(23d, 30с, 42b, 54с, 77d, 82с, 98с, 110а, 159с, 183а, 269b, 306а).

ПОГЪБѢЛЪ, -н *жс.* [11] ἀπώλεια Гибел, пагуба, смърт: понеже зѣвахъ н не послоушасте •
нъ отъметнгы творѣасте моѣ съвѣтгы • тѣмъже оѣбо н азъ вашн погъбѣлн
посмѣж сѣ 88а *Притч 1:26* (25а, 32а, 32с, 44с, 88а, 156b, 204d, 240а, 295с, 305d).

ПОГЪБѢЛНЪ, -гын *прил.* [2] ἀπωλείας Гибелен, пагубен: пакгы шьпѣтѣннкъ • н
клеветнѣнкъ • обѣштѣннка истн срамовьноумоу еж дѣланнж • нбо еднно истъ обож
дѣаннѣ • въ пжть погъбѣлннъ вода 73с (23с).

ПОГЪГЪНАННѢ, -на *ср.* [1] Μάρμαρενε: о рѣпѣтаннн рекѣ • о погоѣгънаннн 69b.

ПОДАВАТН, ПОДАВАЖ, ПОДАВАЕШН *несв.* [6] ἐπιχορηγεῖν, παρέχειν, συμπνίγειν 1. Давам,
предоставям: аще бо виднмъхъ таже подаваеть намъ благън благаа • не вѣроѣемъ
емоу • то о невднмъхъ таже обѣща • како вѣзвѣроѣемъ емоу 268с. 2. Вода до нешо,
причина сѣм за нешо: вннъноѣ бо лнхонпнтнѣ: ннѣтѣсоже нного подаваеть: нъ
нестоупленнѣ оѣма н ннцетоу 15d. *Субст.* подаван ὁ μεταδιδούς Този, който
дава, дарява: подаван • штедротож • н мнлоѣан тнхостнж 29b *Рим 12:8* (34с, 83b,
186а).

подавнѣти, подавляѣ, подавншии *св.* [1] ἀποπνίγειν Заглуша, задуша (за растение): ово паде въ трънни• н въздрате трънне• н подавн ε 34с Лук 8:7.

подати, подати, подати *св.* [16] παρέχειν, ἐπιχορηγεῖν, χορηγεῖν, χαρίζεσθαι, μεταδίδουαι 1. Дам, предоставля: възлюбниѣ оубо γὰ цѣломждриѣ• да подастъ намѣ таже обѣща благаа любѣщниѣ н 251с. // Внуша (за мисъл): н видѣ бѣ покаяние его• подастъ ѣмоу доброу мисълѣ• да не научнетъ хотѣти тоуждннхъ 90d. 2. Добавя, привнеса: подадите въ вѣрѣ вашен доброу дѣтели• а въ дѣтели разоумъ 20а 2 Петр 1:5. 3. Простя, извиня: братни• приемиштите дроугъ дроуга н подаштите себѣ аште кѣто къ комоу нматѣ порокѣ• такоже н хѣ подастъ намѣ тако н мѣ 76b Кол 3:13. ♦ подати ржкж ὀρέγειν χεῖρα Помогна, подкрепя: аще нмѣни нматѣ• то даѣтъ• аще въ бѣдахъ виднѣ кого• възплауетъ• аще обидниѣ прилоуѣнтъ сѣ роукоу подастъ 198d (12d, 27а, 36с, 132d, 152d, 162d, 209b, 266а, 270b, 289b, 303а).

подавати, подаѣ, подаѣшии *несв.* [13] ἐπιχορηγεῖν, παρέχειν, χαρίζεσθαι, ὑφίστάται 1. Давам, подавам: вышшиоу тѣ въ деснѣ ланнтоу• подан дроугоуѣ 263а Лук 6:29. 2. Предоставям, давам: добро оубо естѣ ω̄ своего троуда• такоже гъ подаѣтъ• въскѣмѣ лишаѣмѣниѣ подати 213с (2). 3. Прощавам, извинявам: братни• приемиштите дроугъ дроуга н подаштите себѣ аште кѣто къ комоу нматѣ порокѣ• такоже н хѣ подастъ намѣ тако н мѣ 76b Кол 3:13. 4. Причинявам, предизвиквам: поношение бо ѣлкоу скръбѣ оубо подаѣтъ срцю 111а. *Субст.* подаѣн μεταδιδούς Този, който дава, дарява: цѣнѣн скжпѣ жнто• проклатѣ людѣм: блнне же на главѣ подашитаго 33а Притч 11:26 (65а, 92а, 95с, 162d, 185b, 225d, 260с, 292а).

подвигнѣти сѣ, подвигнѣ сѣ, подвигнѣшии *св.* [11] ἀγωνίζεσθαι 1. Насоча се към нешто, започна да правя нешто: н подвигни сѣ на молнтвѣж• зане молнтвѣж-нсправляѣщннхъ приатѣ гмь 233d. 2. Постарая се, помѣча се: подвигнѣмѣ сѣ оудолѣти пѣтѣн• н мѣсли еѣ дх̄омѣ бжнѣмѣ 251d. 3. Взема се в рѣце, започна да се дѣржа смело: тако оубо пристѣпниѣ къ благоумоу вѣцѣ• н не хоудодшѣствоуѣмѣ ни о ѣемѣже• нѣ подвигнѣмѣ сѣ мжжѣскѣ• помниаюште наѣноѣ 185а (38d, 49а, 54b (2), 66с, 99с, 127с, 251d).

подвигъ, -а *м.* [16] ἀγών; оуслниѣ н подвигъ μόχθος 1. Усвѣршенстване, богоугодно дело: аште сѣ оубо еси отѣрекла• пѣтѣтѣннхъ сластѣн• вънемн подвигъ истинѣнааго дѣвѣства 54а. 2. Борба, испытание: такоже н γ̄ възвѣщаѣтъ• тако скръбѣ ѣмѣти нматѣ въ мирѣ семѣ• тѣвѣ бо тако подвигъ н страстѣн трѣзнѣ естѣ нѣнѣшнѣе житѣ• а почестѣн гродоуше 251с. 3. Труд, старание, усилия: а н всн дѣнн его въ тѣмѣ н плачѣ н гнѣвѣ мнозѣ• н оуслниѣ его н подвигъ въ вѣтрѣ• такоже бо приде нагѣ• тако н отнде 269b Екл 5:15 (21с, 54b, 170d, 187а, 191b, 205с, 251b, 245d, 253с, 295d, 296b, 302b (2)).

подвигати, подвигѣ, подвигѣшии *несв.* [2] σαλεύειν Прен. Възбуждам, подстрекавам: разкѣ обонтиѣ многы подвигалѣ 74а Сир 28:16. ▣ подвигати сѣ σαλεύεσθαι Разклащам се, раздрусвам се, разтѣрсвам се: н сътрѣсе землю н съмѣте нѣ тако

длъготръпкливъ• н многомилствъ• нсцѣлн съкроушеннѣ ѿа• іако подвнжа сѣ зѣло 304с.

подвнжати сѣ, подвнжж сѣ, подвнжнши сѣ св. [2] **κινεῖσθαι, σαλεύεσθαι** 1. Раздвнжа се, разклатя се: ꙗгда прндеть сѣдн на облѣцѣхъ• тѣгда въсѣ трепеть прннметъ н нвстѣнѣа слѣгы подвнжати сѣ 83d. 2. *Обр.* Изляза, напусна: нже въздаеть зѣло въз дѣврое• не подвнжати сѣ зѣлаа нз домоу ѿго 113b *Притч 17:13.*

подвнжннкъ, -а м. [5] **ἀγωνιστής, ἀσκητής** Поборник, радетел: сего радн подвнжннцн пжстѣнѣ гонѣж• да снхъ кромѣ вѣвѣше• вѣс пакостн сѣ бмъ вѣсѣдоуѣтъ 221а (13с, 248d, 252с, 266с).

подвнзаннѣ, -ѣ ср. [3] **ἀσκησις, μόχθος, τὸ ἀγωνίζεσθαι** 1. Труд, усилие, старание: брдѣ• помннтѣ трѣдѣы вашѣ• н подвнзаннѣа нштѣ н дѣнѣ дѣлаѣштѣ• да не отаготнмѣ ꙗтера отѣ васѣ 187а *1 Сол 2:9.* 2. Подвнж, голямо н трудно дело, себѣотрицаннѣ: іакоже бо онн не тѣвѣж сѣвлѣкѣше сѣ• началѣ подвнзаннѣа сѣвлѣцн сѣ• нѣ н построгѣше власѣы• помазавѣше сѣ маслѣомъ• да не въздраценнѣемъ власѣы• вѣддѣтъ сѣ на повѣжденнѣ• нѣ н вѣспоплѣзноуѣтн сѣ прнготоваѣтъ сѣпостатѣоу роукама 193b (78b).

подвнзати сѣ, подвнзѣж сѣ, подвнзѣнши сѣ и подвнжж сѣ, подвнжешн сѣ св./несв. [11] **ἀγωνίζεσθαι, ἀσκεῖν** 1. Старая се, стремя се: подвнзаннѣ сѣ оубѣ да вѣра нашѣ н любѣы н трѣпѣннѣ• іако шлѣмѣ• н іако копннѣ• н вѣе оружннѣ намѣ да бѣдѣтъ 198d. 2. Подвнзѣвам се, върша велико н трудно дело: зѣло бо порѣветѣ вѣсѣ сѣ гнѣвѣнѣнѣ• ѿлѣа по многомѣ образѣомѣ• пачѣ же хотѣштѣаго подвнзати сѣ 57с. *Субст.* подвнжан сѣ **ὁ ἀγωνιζόμενος** Тѣзи, конто се подвнзѣва, посветилнѣт се на велико н трудно дело; подвнзѣннѣ сѣ **οἱ ἀγωνιζόμενοι, ὁ ἀγωνιζόμενος** Тѣзи, конто се подвнзѣват, посветилнѣте се на велико н трудно дело: не подѣбаеть бо ослаблѣатн тѣла подвнзѣштннѣмъ сѣа: нѣ елнко довѣлѣтн на подвнжѣ моштн 21с (44d, 85d, 178с, 188b, 190а, 249b, 252b, 296b).

поднвнтн сѣ, поднвнѣж сѣ, поднвннши сѣ св. [1] поднвнтн сѣ лнцѣ **θαυμάζειν πρόσωπον** Проявѣ прнстрѣстнѣ: да не зѣрнши на лнцѣ ннштѣаго• не поднвн сѣ лнцѣ слѣнаго• правѣдоѣж сѣднши нскрѣнжмоу сн 158с *Лев 19:15.*

поднрѣ, -а м. [1] **ποδήρης** Дѣлга, тѣржѣствѣна дрѣха: сего бо радн н повелѣваѣтъ отѣнѣтн• сквѣрннѣнѣа рнзѣы• нсоуѣсоу нвсѣдѣковоу• н облѣцн сѣ въз поднрѣ 196а.

подлѣжнѣнѣ, -ѣн *прил.* [1] **κατάχρεος** Подвласѣтн, подчннен, робуващ на нещѣ: въз зѣлокѣзннѣоуѣж бо дшж не вѣнндетѣ прѣмѣдрѣстѣ• нн вѣсѣлнѣт сѣ въз тѣлѣкѣ подлѣжнѣнѣ грѣхѣоу 172а *Прем 1:4.*

подѣба, -ѣ *ж.* [1] **μίμεις** Подѣбнѣ, подражаннѣ: н вѣшѣ оумѣ сѣвѣкѣоупленнѣ• прѣсѣвѣтѣлаамн лѣуѣамн• незнаемѣнѣн блаженѣн прнкладѣ въз бжѣтѣвнѣншн подѣбѣы надѣннѣхѣ оумѣ• равнн бо англнѣ іакоже бжѣе слово рѣчѣ бѣдѣмѣ 269а.

подобавти, подобавъж, подобавиши *несв.* [87] ἀνήκειν; подобаетъ деї, χρή, θέμις, θεμιτόν, πρέπει, δέον ἐστίν, ἐξόν ἐστιν, δῆ 1. Подобавам, благоприличен, благопристоен съм: срамота же. или иждоусловие. или сияние также не подобавтъ. да ни именавать сѧ въ васѧ 106d *Eph* 5:4. 2. 3 л. ед. безл. Подобава, следва, трябва, нужно е: подобаетъ оубо всѣмъ хранениемъ блюсти свое сердце и оуста• и нзвѣстнѣкъ вѣсѣдовати яко съврѣшеномъ 79a. // Полага се на някого, подобава му: именуе благодарному боу• подобаетъ слава въ вѣкы вѣкомъ 99d (3b, 4d, 7a, 18b, 19b, 21c, 40a, 45c, 46c, 50d, 53b, 54d, 55a, 57b, 58a, 61a, 62b, 71c, 71d, 80d (2), 88c (2), 90d, 108b, 116c, 117a (2), 123d, 127a, 129b, 129c, 132c, 136b, 140a, 140c, 140d (2), 148d, 149c, 150b, 152b, 177d, 178a, 181a, 185a, 187b, 189a, 189c, 196c, 196d, 200d, 206b, 215a, 216b, 222b, 233b, 235d, 240b, 241b, 246d, 247b, 248a, 249c, 253a, 255b, 260c, 268b, 268d, 272b, 273a, 273d, 274a (2), 277a, 277d, 280d, 281a, 281b, 285c, 287d, 300b, 307d, 308c).

подобвтель, -та м. [2] μιμητής Този, който е подобен, подражава на някого, следва нечий модел на поведение: истиннън оубеннъкъ волнтъ• обиднмъ быти а не обидѣти• и съмѣреннемъ одолѣти обидѣннмъ н... а не подобвти сѧ нмъ ннчнмъже• нъ кротостыжъ яко подобвтель гнъ• тѣща сѧ обидѣнъ быти• нежелн обидѣти кого 261a (253d).

подобвти сѧ, подобавъж сѧ, подобвши сѧ *несв.* [20] μιμεῖσθαι, ὁμοιοῦσθαι, εἰκέναι, ζηλοῦν Съзнателно се уподобявам, подражавам на някого или нещо: такоже и мѧ длѣжнн есмъ при всѣмъ по силѣ нашеи подобвти сѧ хору нашемоу 114d (14a, 72a (2), 95d, 103c, 112d, 120c, 121b, 145c, 187a, 217c, 253b, 253d (4), 259c, 261a, 273b).

подобвтъ *прил.* [4] μιμητής Който е подобен, подражава на някого: оброчуваштен во сѧ боу• подобвти хору быжавъжъ 54d (54d, 192a, 253d).

подобвие, -та ср. [5] ἴνδαλμα, ἄγαλμα Подобие, сходен образ, сходна същност: подобвие во видѣннн женъскааго• научнетъ мжнтн сердце уакоу• и отѣтрѣзати оума отъ безмѣвѣа 43b. ♦ подобвие носити ἀγαματοφορεῖν Носѧ в съзнанието си представа за нещо: проклятъ творѧи ндолю и полагаѧ въ кровѣкъ• такожде и нмѣиан сребролюбннн страсть: овъ кланаетъ сѧ коумнроу непользъноу• овъжде• подобвие носитъ• привидѣннн богатѣства 23b (98b, 178a, 277c).

подобвннкъ, -а м. [3] μιμητής, διασώτης Този, който е подобен, подражава на някого, следва нечий модел на поведение: павѣл варнава• тнмотъ• нже теуенне чнстоты• и подвнмътъ бескврѣннѣ съврѣшнша• яко истннннн подобвнннцн хѣн 253d (53c, 277c).

подобвно *нареч.* [1] δίκην Подобно, като: да сѧ явнмъ благословленн и памѣтнен• подобвно сопѣлемъ глашавѣще• къ дѣемънмъ вѣдѣнннн и лнхословескнн• а не вѣроуж н истннннж 214d.

подобвнострастннн, -та ср. [1] τὸ ὁμοιοπάθεσ Подобно, еднакво подлагане на страдания: тако и всѧ прореченннн бодѣхновенннхъ къннннъ: въ съмѣтрѣнннн владѣчннннннн

ρηζου сѣнндоша сѧ: ѡже приатѣ отѣ свѣтѣна славнѣна вѣцѧ н принодѣвѣ марна:
тѣлѣннѡ оубо: за подобнострастнѣ наше: сѣтворнѣтъ же не тѣлѣннѡу 8а.

подобнѣнъ, -ѣн *прил.* [43] □ **μοιος, μιμητής, πρέπων, ἐπιτήδειος, εὐλογος** 1. Подобен, сходен: вѣса костнѣ моѧ рекжѣтъ гн гн кѣто подобнѣнъ тѣвѣ• нзбавлѣна ннѣа• нз-д-роуѣкы крѣплѣшнхѣ егѡ 265а *Пс 34:10*. 2. Подобаващ, подходящ: сѣта постѣлахѣ вашѣмоу болюбнѣж: таже приѣмла: боу оубо подобнонѣ славословнѣ н благодарнѣ вѣтѣлн 2с. 3. Полезен, годен: н сего радн даѣмоу мнѣ законоу• да не тако лѣнѣштоу сѧ тѣжѣрю• оладѣкѣтъ садѣ• подобна не приносѧ плода 169с. *Субст.* а) подобна, подобнаѧ (**τὰ ὅμοια, ἀκόλουθα** Подобни неща: да сѧ вѣсѣлнѣтъ вѣ нѣ• стѣн дхѣ мнрнѣнѣ• н хранннѣтъ намѣ створнѣтъ плодѣ вѣрѣтъ добродѣаннѣ... цѣломѣждѣрѣа• хвалѣнѣа• стѣвѣы• сн н снмѣ подобнаа• вѣводѣтъ вѣ црѣство неснонѣ 298а; б) подобнонѣ, подобнаѧ **τὰ δέοντα** Това, което е нужно, необходимо: богатѣства н ннштѣтѣ не даждѣ мн• сѣветѣн же мн подобнаѧ• н самодовѣльна 37б *Притч 30:8*. ♦ вѣ подобно врѣмѣ **εὐκαιρως** Уместно, навреме: намѣ же гѣ нашѣ н спсѣ• заповѣдаѣтъ нѣы• н без врѣменѣ• нн вѣ подобно врѣмѣ клѣтн сѧ 133с. ♦ подобнѣнъ вѣтн **ἐοικέναι, ὁμοιοῦσθαι** Подобен сѣм, приличам: подобнѣнъ бо естѣ постѣннѣкѣ фѡуннѣкоу цѣвѣтоу: глѣмоумоу алафнѣж: тако вѣнѣждѣоу оубо естѣ дѣахлѣбѣштѣнѣ• жѣтрѣудѣже снѣжанѣ• н многоплодѣн 20d. ♦ подобно естѣ **ἀρμόδιόν ἐστι, ἐποφειλούμενόν ἐστι, ὅσιον** Редно е, трябѣва: ѡже вѣ заннѣ датн• подобно естѣ паѣе же еднновѣрѣннѣннѣ: н сѣнаслѣдѣннѣкомѣ вратѣмѣ 28с (13b, 20b, 29с, 37d, 39с, 43b, 58с, 62а, 66d, 69b, 102а, 119b, 120d, 129а, 129d, 149а, 166d, 167b, 182с, 204b, 209с, 235d, 246а, 246с, 246d, 250с, 261b, 265а, 265b, 274с, 285а, 294b, 295с, 297b, 299d).

подобнѣнѣ *нареч.* [3] **ὀσίως, εὐλόγως, προσφόρως** 1. Подобаващо, благочестиво: не боудѣмѣ такоже павлѣ рѣчѣ• лѣжнѣаѣлн• сѣребролюбѣцн... нѣ дѣстѣннѣ зѣванѣа н не повѣданнѣ нашегѡ пожнѣвѣмѣ• подобнѣнѣ н правѣднѣнѣ н благоуѣстѣнѣнѣ жнѣжшѣтѣ 83с. 2. Основателно: вѣсѣлнѣ подѣвнѣнѣмѣ сѧ не датн не пѣштѣваннѣа• нн вннѣ пѣчѣлнѣноу вѣтн на нѣы• подобнѣнѣ• нлн неподобнѣнѣ 127с (171с).

подражаннѣ, -ѧ *ср.* [1] **μυκτηρισμός** Обект на подигравка, присмѣх: н вѣхѣомѣ поношеннѣ сѣсѣдомѣ н дальнннѣнѣ• подражаннѣ же н порѣганнѣ вѣсѣмѣ гѣзѣкомѣ 304d *Пс 43:14*.

подражатѣлѣ, -ѧ *м.* [2] **μιμητής, ἐφάμιλλος** Подражатѣл, този, който следѣва нечѣй модел на поведѣннѣ: аште оубо хѡштѣмѣ сѣнаслѣдѣннѣ хѡу вѣтн• то подражатѣлѣ бѣждѣмѣ хѣвомѣ любѣннѣкомѣ 112d (278d).

подражатн, подражаѣж, подражаѣшн *несв.* [2] **μυκτηρίζειν** Подигравам се, присмѣвам се: вѣ оубѣн бѣзѣоумѣтнаагѡ ннѣсѡжѣ не глн• ѣда кѣгда подражатн наѣчѣнетѣ• разѣоумѣннаа тѣвоѧ словѣса 76а *Притч 23:9* (106с).

подрοϋжнѣ, -ѣ *ср.* [2] ἡ συγκοίτος, ἡ σύμβιος Любима, интимна приятелка: такожде же н въторое емоу подрοϋжъе• даида• лестънънми словесы прѣлестнвѣши• праведника• оврадованъе створи врагомъ его 137a (136d).

подъбон, -ѣ *м.* [1] σταθμός Убежище, место за отдох: кто дастъ миѣ• гла въ пѣсѣтѣнни подъбон послѣдънни• оставлю людн съа 224с *Иер 9:2.*

подъдръжатн, подъдръжж, подъдръжнши *несв.* [1] βαστάζειν Поддържам: такоже соха подъдръжитъ вѣжъ плодъноу• тако страхъ бжън довродѣтѣльна 147b.

подъзаконьнъ, -ын *прил.* [1] *Субст.* подъзаконьнън ὁ ὑπὸ νόμον Този, който е подвластен на старозаветния закон: братоу си даси въ занитъ• срѣчуъ подъзаконноумоу• тоуждемоу же не дан въ занитъ: срѣчуъ• безаконноумоу 28с.

подънжъннкъ, -а *м.* [1] τὸ ὑποζύγιον Впрегатно животно: законъ повелѣваетъ прилати подънжъннкоу вражью 113a.

подънматн, подънмилж, подънмилеш *несв.* [2] ἀντιλαμβάνεσθαι *Обр.* Исправям на крака, подпомагам: вса съказахъ вамъ• тако тако троуждажше сѣ• подобаетъ подънматн немощныа 249с. ♦ таготы подънматн ἀχθοφορεῖν *Поемам* отговорност, вина: иже во мѣи мьнми осждаати• они оубо таготы облыгъважтъ• мѣи же въ ннхъ мѣсто таготы подънмилемъ• н обрѣтаемъ сѣ сами себе осждажште 107с.

подъкланятн, подъкланяж, подъкланяши *несв.* [1] ὑποκλίνειν *Обр.* Преклонявам: таковън присно подъкланяетъ вѣжъ свожъ• подъ льгъкое н мазаное нго хво 223d.

подъклонитн, подъклонилж, подъклониши *св.* [1] ὑποκλίνειν *Обр.* Преклоня: чрнорнзъць• не владеетъ во себеж самѣмъ• поработилъ бо сѣ есть створышмоу н вонна• тако подъклонилъ есть вѣжъ свожъ подъ нго нзбравъшаго н 220b.

подълежатн, подълежж, подълежнши *несв.* [1] ὑποκεῖσθαι Излагам се (на опасност): велнцѣ подълежитъ вѣдѣ лѣностънѣ слоужан• тако ба прѣвнда 190b.

подънебеснѣ, -ѣ *ср.* [1] ἡ ὑπ' οὐρανόν Светът, това, което е под небето: дѣн ли аште тѣи оумьрешн• оусто бжде подънебне 111с *Иов 18:4.*

подъножнѣ, -ѣ *ср.* [1] ὑποπόδιον Подножие, опора: азъ же глаю вамъ не клатн сѣ отънждъ нн небомъ• тако прѣстолъ есть бжън• нн землеж• тако подъножъе есть ногоу его 134d *Мат 5:35.*

подъпадатн, подъпадаж, подъпадаши *несв.* [1] подъпадаж ὑποπίπτων Спокоен, въздържан: отъвѣттъ подъпадаа• отъвраштаетъ гаростъ 60a *Притч 15:1.*

подъпнратн, подъпнраж, подъпнраши *несв.* [1] ὑποστηρίζειν Поддържам, подкрепям: вѣдѣнке велнко оржжъе... се же свѣтитъ сѣ н подъпнраетъ• малотрѣбемъ• н трѣзвомъ мждрованнемъ• вѣѣ приближаетъ сѣ 225b.

подъпъсатн, подъпншж, подъпншешн св. [1] ὑπογράφειν Напиша, спомена по-долу: н не моудроуѣщннхъ снце• отъметаѣмъ• н проклннаѣмъ• съ подѣфангымн кересымн• възннкъшннмн• н по прншьствън гнн• въ разлнчнаа нмена• нхъже нмена сжтъ сн• а снмонннн: в мена̀дрннн: г саторнннн 300с.

подърытн, подърыж, подърыешн св. [3] διορύσσειν Подкопая, подрия: тако аште въ вѣдѣлѣ гнѣ храма въ кжю стражоу татъ прндѣтъ• вѣдѣлѣ оубо въ• н не въ оставнлѣ подърытн храма своѣго 83а *Mat 24:43* (181a, 227b).

подъскытнтн, подъскыщж, подъскытншн св. [1] κλίνειν Подслоня: постн во сѧ м днѣтъ• н троудн сѧ отъ пжтѣнаго хождѣнѣа• н не нмѣаше кѣде глакты подъскытнтн: н обннштѣствоваше въ млтвѧхъ вжѣхъ 187d.

подътещн, подътекж, подътечешн св. [1] ὑποτρέχειν Приближа се, настигна: такоже бо помрачнтѣ слѣньце подѣтекѣ облакѣ• тако оума мгысль памѣтѣннка зѣлоу 115a.

подъятн, подънмж, подънмешн св. [4] ἀντιλαμβάνεσθαι, ὑπέχειν, ὑφίστασθαι 1. *Прен.* Поема върху себе си, понеса: пнтѣан бо спѣшнѣ• повнновавѣша сѧ словесемъ вжѣемъ• да оуготовнтѣ плещн свон на ранты мгысльнѣа• н ѣсѧ напастн да подънметѣ доле 247a. 2. *Прен.* Помогна, подкрепя: заповѣдн дѣла подънмн оубога 29a *Cor 29:12* (244d, 245d).

подъятнѣ, -ѣа ср. [1] ἀντίληψις *Прен.* Помощ, подкрепа: нзвѣгаѣтъ бо отъ грѣхъ обннмѣтѣ ѡлѣтъ• нѣ н подобно скрѣвн обращѣтъ подъятнѣ 261b.

пожелѣннѣтъ, -ѣн *прил.* [1] τοῦ ἐπιθυμητικοῦ Който се отнася до желанието: въздръжаннѣ ѣтъ: оузда въстазаѣщн: на брашѣно: н на нмѣннѣ: н славоу: пожелѣннѣаго оустрѣмлѣннѣа 18d.

пожещн, пожыгж, пожыжешн св. [4] ἐμπιμπράναι, ἐμπυρίζειν Изгоря, унишожа: такоже огнемѣтѣное каменнѣ еже на въстоуѣнѣн горѣ мжжжскѣ полѣ н женѣскѣ донелн далече естѣ отъ себе: ннкакоже огнѣ не жѣжетѣ• аште лн прнблнжнтѣ сѧ мжжжство• женѣствѣ• възгорнтѣ сѧ огнѣ н пожѣжетѣ въсе 40с. // Опожаря: съ бо такоже ѣ нечннна: новѣн нашѣ веселѣнлѣ: лн зоровавѣлѣ: испѣнлѣ сѧ дѧ сѧ: въздвнже н пожѣженѣа ѡстѣнѣа црѣкѣвн съпаса нашего хѧ 6d. ♦ огнѣмъ пожѣженѣтъ πυρίκαυστος Опожарен: се оуже стаа наша поѣста въша• н градѣ огнѣмъ пожѣженѣтъ• н люднѣ плѣнѣнн 304b (307с).

пождатн, пождѣж, пождѣешн *несв.* [1] ἀναμένειν Очаквам: стронтелѣ спнѣж нашѣмоу• прнсно жадаѣтъ покаанѣа нашего• веселнтѣ бо сѧ о слѣзахъ каѣщннхъ сѧ... н съ многомъ трѣпѣнѣемъ пождѣѣтъ обращѣннѣа нашего 162b.

пожнтн, пожнвж, пожнвешн св. [16] πολιτεύεσθαι, πολιτεύειν, ζῆν, βιοῦν, βιοτεύειν, ἐμπολιτεύειν, ἀναστρέφεσθαι, ἄσκεῖν 1. Прекарам живота си: подобѣѣтъ оубо хотѣщѣмоу• а̀нглѣкѣмъ пожнтн жнтнѣмъ сътѣжатн мждростѣ змнннѣ• н кротостѣ голоуѣннѣ 253a. 2. Просъществувам, пребѣда: снѣ• не отѣпадн• съблюдн же• мон

сѣвѣтъ и помышленне• да пожнееть дшѣ твоѣа• да ходиши надѣавъ сѣ въ мнрѣ• по всѣмъ пжтеамъ твоимъ 257d *Притч* 3:22 (17с, 79с, 80а, 83с, 51b, 131d, 156а, 184с, 203b, 241а, 256с, 256d, 280с, 287с).

пожрѣти, пожрѣж, пожрѣши св. [3] *θύειν* Пожертвам, принесѣ жертва: пожрѣи бѣжрѣтѣж хвалоу• и въздаждь въшнѣмоу обѣтты твоѣа 233d *Пс* 115:8. ♦ пожрѣти сѣ въсь *όλοκαυτοῦν σεαυτόν* Пожертвам се изцяло: аще тако пожрѣши сѣ въсь бѣжрѣтѣи сѣ отъ проказы• нечестычъ вѣрѣдовъ 272а (227d).

пожрѣти, пожрѣж, пожрѣши св. [1] *καταπίνειν* *Прен.* Погълна: възспротивиши сѣ мосоу корѣ и дафанъ и авронъ и разгнѣва сѣ гѣ на нѣ• и отвѣрѣзе сѣ земля подъ нимн и пожрѣтъ ѣа и домты нхъ 77b.

пождати, пождѣж, пождѣши св. [7] *ἀναμένειν, μένειν, δέχεσθαι, ἐκδέχεσθαι, ἐπέχειν, ὑπομένειν* Почакам, изчакам: отвѣрѣжмъ оубо ѿ насъ лѣнованне• и тако равн вѣрѣни• пождѣмъ дѣне пришьствѣа га нашего 83с (17а, 115d, 173b, 182с, 262а, 276с).

пожженне, -ѣа св. [1] *καῦσις* Изгаряне: земля... нзносѣшти же трѣни и вѣуцъ• неключма и клѣтѣы блнжъ• сен же коньнна пожженне 109d *Евр* 6:8.

пожати, пожнѣж, пожнѣши св. [7] *θερίζειν* *Обр.* Пожѣна, ожѣна: подобаетъ оубо все опасно и сѣ сѣвѣтомъ творити• а не пѣвати нѣцѣмъже тако оулоуаште• да не послѣдъ своего зѣлосѣвѣтѣа плодты болѣзньны пожнееть 136с (27d, 88b, 110d, 213d (2), 237b).

позвѣдати, позвѣждѣж, позвѣждѣши св. [1] *ἐκσυρίζειν* Освиркам, осмеѣ: каменн проканоу тѣуынъ ѣстѣ лѣннѣн• и въсь позвѣдетъ на нѣуѣстѣе ѣго 84d *Сир* 22:1.

поздѣнъ, -ын *прил.* [1] *ὄψιμος* Кѣсен: се дѣлатель жндеть• драгаго плода земля трѣпа о немъ• дождеже прииметь дѣждь ранъ и поздѣнъ 245b *Иак* 5:7.

поздѣнѣ *нареч.* [1] *сравн.* поздѣнѣ *βραδύτερον* По-кѣсно, не веднага, не бѣрзо: аще ли и поздѣи приимешн• не дѣводоушьствоун• тако скоро не приѣа прошенѣа дѣа твоѣа• всѣко бо за напасть ѣдннѣ• или прѣгрѣшенѣе ѣгоже ты не вѣси• поздѣнѣи приимли 182а.

поздѣ *нареч.* [3] *сравн.* поздѣи *βραδύτερον* По-кѣсно, не веднага, не бѣрзо: послушавъше же благаго сѣвѣта ѣго: ови авнѣ възнднхомъ и вѣселнхомъ сѣ въ лавроу: ови же и маломъ поздѣи стѣрачты блнжѣнноѣцинѣхъ насъ срацннъ 5а. ♦ поздѣи адати *βραδυφαγεῖν* Ям кѣсно: постѣ оубо естѣ• еже не тѣуѣж поздѣи адати• нѣ еже мало гѣти 21а (181d).

познавати, познаваѣж, познаваѣши *несв.* [2] *ἐπιγινώσκειν* Познавам, распознавам: при ннѣхъ бо вѣдѣхъ• прилози ѣвѣ лоуѣажтѣ сѣ• и дѣа оудовъ познаваеть сѣштѣю кѣ нимъ бранѣ• и мольбож въздражаеть ж 95а. ♦ самъ сѣ познавати *ἐπιγινώσκειν ἑαυτόν* опознавам себе си: дѣло же своѣ да нежшаетъ кѣждо• и

сѧ самѣ да познаваѣтъ• занѣ вѣра естъ соудѣна• дѣвѣство н въздрѣжанне
неповѣдажште• а снѣгы егѡ отъврѣгыше сѧ 53d.

познанне, -ѧ *ср.* [2] ἐπίγνωσις, γνῶρισμα **1.** Приемане, зачитане: мнлостн хошемиѣ а не
жрѣтвѣ• н познанныѣ бжю• неже всесъжагаемыхъ 199b *Ос* 6:6. **2.** Белег, признак:
познанне же беспохвальнаго• еже пороковати въ скръвьхъ• н еже порѣпѣтати• н еже
снѣгы подобно є 265a.

познати, познаѣ, познаѣши *св.* [24] γινώσκειν, ἐπιγινώσκειν, γνῶρίζειν **1.** Позная,
разбера, узная: трѣвѣ оубо естъ всакомоу челоу хотѣштю нестниѣ• прѣжде
помолити сѧ• познати неговѣю нестниѣ 138с. **2.** Разпозная, различа, забележа:
позна гѣ сжцаѧ егѡ 92a 2 *Тим* 2:19. // Разбера, установя: дѣвчѣ бо ложесно родн бѧ
слова• н отъ сего познан славоу дѣвѣства 54d. **3.** Приема, зачета: дхъ любовдѣанн
естъ въ ннхъ• га же не познаша 48a *Ос* 5:4. **4.** Претърпя, изпитам: хранѣн бо
заповѣдн не познаѣтъ всего зѣла 165d *Екл* 8:5. **5.** *Прен.* Встъпя в интимни
отношения: да съгрѣѣти н: самантѣнныѧ: нъ не позна ѡта цѣрь 9a. ♦ познати лице
ἐπιγινώσκειν πρόσωπον Проявя пристрастие: н сѣдыѧ твоѧ• сѣдѣ правѣденъ
сѣдѣтъ• н да не познаѣтъ лица• н мѣзды да не възьмоутъ 158с *Втор* 16:19 (11d,
33d, 57a, 129с, 131b, 163с, 165a, 176d, 192d, 199b, 204a, 244d, 253b, 258a, 266d,
278a, 290b).

позорѣ, -ѧ *м.* [1] позороу быти θεατρίζεσθαι Бивам опозорен: братѣ• възпоминанте
прѣвѣта дѣнн• въ нѣже просвѣщѣше сѧ• многы страстн прѣтърпѣете моукѣ• се оубо
поношеннн н печальнн позороу бывѣше 263a *Евр* 10:33.

позѣвати, позовѣ, позовѣши *св.* [1] ἐπικαλεῖσθαι Повикам: бѣдетъ бо егда позовете мѧ•
азъ же не възпослоушаѣ 88a *Притч* 1:28.

понмати, понмаѣ, понмаѣши *св.* [1] ἐγκαλεῖν Упрекна: тѣмъже н гѣ се показѧѧ• понмаѣтъ
(sic!) отъ книжннкѣ н фарисѣн• поуто не постѣтъ сѧ оученнцн егѡ• въздрѣзѧ га гла
198a.

понмаѣ, -ѧ *м.* [1] ἐγκλημα Укор, обвинение: нъ нѣтоже не чѣдн сѧ• нн безоумнѧ понмаѣ
написан мн прѣмѣненнѣ• нъ пауѣ да прннмаѣтъ похвальноуѣ странѣ 137d.

понмаѣнъ, -ын *прил.* [1] понмаѣнъ быти ἐγκαλεῖσθαι Обвинен сѣм, упрекнат сѣм: н мѣ
оубо отъсѣщѣмиѣ хотѣнныѧ нашѧ плѣтѣскаѧ• а бжѣе оудрѣжнѣтъ• да не понмаѣнн
бѣдемъ отъ него 153a.

понскати, понщѣ, понщѣши *св.* [2] ζητεῖν **1.** Потърся: да понщѣутъ цесарю дѣвнцѧ дѣвоѣ:
н обрѣтоша сѣмантѣнныю да съгрѣѣтъ н 7b 3 *Царств* 1:2. **2.** Постарая се да
разбера нещѡ: н егда кто раздрѣшнѣти хоштѣтъ вѣштѣ съплетеноу• да понштѣтъ ѡ нем
прѣвое чѣто бѣн годѣ естъ• н обрѣштѣтъ раздрѣшенѣе еѧ пользѣно 158b.

понти, пондѣ, пондѣши *св.* [1] ἀπέρχεσθαι *Обр.* Отида: землѧ еси• н въ землю пондѣши
86d *Бит* 3:19.

покаднѣти, покаждѣ, покаднѣши *св.* [1] **ὑμιῶν** Покадя, прекадя: вѣсть же слоужащѣ мѹ
вѣннѣ покаднѣтъ въ црквѣ 273b *Лук 1:9*.

покаждати, покаждаѣ, покаждаѣши *несв.* [1] **ὑμιῶν** Кадя: зане что недостоннѣ твораше•
ознѣ покаждага бѹ• что же слоужѣ жѣрѣ 279с.

показаннѣ¹, -ѣ *ср.* [2] **ἔνδειγμα, ἐπίδειξις** 1. Доказательство, знак: въ вѣсѣхъ гонѣннѣхъ
вашнѣхъ ѣже прнѣмаете показаннѣ праведнаго сѣда егѹ• на сѣподобеннѣ црства
бжѣа 126a 2 *Сол 1:5*. 2. Проява: н с добро н пользѣно хвѣ братннѣ• еже
вѣсноужнѣхъ посѣщати• н мѣтвѣ творити надъ нннн• мѣтвѣ бооужднѣ вѣрнѣ• а
не отъ сложеннѣа мнѹгъ словесѣ• лн вѣченнѣа заклнннѣннѣ• кѣ показаннѣхъ
ѹлкооуждѣа 214d.

показаннѣ², -ѣ *ср.* [2] **παιδεία** Наказаннѣ: снѣ не прѣнемаган показаннѣмъ гнѣмѣ• нн
ослабѣн отъ него обнѹаѣмъ 174b *Евр 12:5* (174b).

показати¹, показѣ, показѣши и покажѣ, покажѣши *св./несв.* [32] **δεικνύναι,**
ἐπιδεικνύναι, ἐπιδείκνυσθαι, ἐπιδεικνύειν, ἀποδεικνύναι, ὑποδεικνύναι,
ἐναποδείκνυσθαι 1. Показвам, представлям: црѣ же езекина славы ѹѹа лѹва н
оврадованнѣмъ дрѣжнѣмъ• показѣ халѣдѣемъ богатѣство свое 96b. // Давам да се
разбере: н показѣа аѹко лнхонѣмѣа естѣ недоужѣ• н прнноснѣтъ• тн отъ сѣтитѣ
вѣкоужнѣ не оужѣвантѣ на неправѣдоу• н на вѣсѣхъштеннѣ не желантѣ• богатѣство
аштѣ мнѹотѣкаетѣ• не прнлагантѣ срца 161a. // Изтѣквам: нѹвѣ же показѣа ѹнстѹтѣ
своѣ глетѣ• аштѣ же н рѣкамъ моннѣа прнкоснѣхъ сѣ мѣздѣ 26с. // Изоблнчавам: н
показѣа завнѣтъ нхъ н зѣлобѣ• н прнводнѣтъ• аштѣ око твое люкаво ѣстѣ• ѣако азѣ
благѣ ѣсмѣ 71a. 2. Проявѣвам: аще бо хотѣан вѣременнѹ црствоу• мнѹга мѣжѣства
показѣетѣ• въ бранѣхъ н вѣдахъ• н вѣдѣннѣхъ н печальхъ н болѣзньхъ• н ннѹтоже
нѣпѣшоужѣтъ• всѣа прнлоужѣа сѣа мѹу скрѣбн• надеждеѣ сѣновннѣаго мѹу
црста 296a. 3. Давам пример: не тѣѹѣж же гѣ сѣ заповѣдаетѣ намѣ творити• нъ н
дѣломъ намѣ показѣетѣ• како ѣж подобаетѣ сѣврѣшатн 148d. ■ показати сѣ
δείκνυσθαι, δεικνύναι σεαυτόν 1. Представѣм се, явѣвам се предъ някого: ндн
показн сѣ нѣрѣкоу• н прннесн дарѣ нже повелѣ тѣвѣ дхѣноужѣмъ• жндѹвннѹ мѹсн въ
сѣвѣдѣтѣлѣство 272a *Мат 8:4*. 2. Разкрѣвам се: аще лн н нѣцнн вразн обѣклн
сѣтѣ оклѣветаватн хотѣаштѣа тѣмѣ бѣжѣ прнпрнснннн сѣ• то нстннѣа ѣвѣ показѣетѣ
сѣ ѣакоже прн носнфѣ н блаженѣн соѹсанѣ ѣже прн даннѣлѣ 49b (8b, 19d, 34a, 75d,
81a, 83b, 114c, 125с, 152b, 163a, 180a, 180b (2), 187с, 189a, 198a, 221a, 229d, 233a,
260d, 278a, 293a, 295a, 296d).

показати², показѣ, показѣши и покажѣ, покажѣши *св./несв.* [10] **παιδεύειν,**
ἐμπαιδεύειν Наказвам: показѣтъ мѣ правѣдннѣкѣ мнѹлѣстѣж н обнѹнтѣ мѣ 143с
Пе 140:5 (4с, 143с, 173b (2), 174b (2), 174с, 284с).

покарѣти, покарѣѣ, покарѣѣши *несв.* [4] **ὑποτάσσειν** Подчннѣвам, покорѣвам: добрѣ
оужѣннѣѣ аще любѣнтѣ• хвалѣ мѹу нѣстѣ• нъ паѹе непѹкорнѣннѣа кротѹстнѣж
покарѣти 250a. ■ покарѣти сѣ **ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, ὑπέικειν**

Подчинявам се, покорявам се: въспоминнаган властемъ и владѣйкамагъ • повнновати сѧ • покарати сѧ • на все дѣло благо готовомъ быти • а не въпрѣкы глѣти 256а *Тит* 3:1 (92а, 255с).

покаяние, -га *ср.* [18] **μετάνοια, πένθος** Покаяние, разкаяние: и видѧ бѣ покаяние его • подасть ѿмоу доброу мѣслъ • да не научнеть хотѣти тоуждннхъ 90д. ♦ приходити въ покаяние **ἔρχεσθαι εἰς μετάνοιαν** Подлагам на преценка, съмнявам се: незъловнвѣн незъловнвѣн вѣроуетъ всемоу словесн • вседѣн же приходитъ въ покаяние 94а *Притч* 14:15 (63д, 66с (2), 67д, 99с, 106б, 110д, 144д, 162а (2), 162б, 163б, 164д, 205с, 205д, 261б).

покаати сѧ, покаж сѧ, покаиши сѧ *св./несв.* [7] **μετανοεῖν** Покайвам се, разкайвам се: и не посрамнхомъ сѧ покаати сѧ • нѣ и прижнхомъ грѣхън на грѣхы нашѧ 306д (99с, 149д, 162д, 164б, 164с, 186с).

покланяние, -га *ср.* [2] **προσκύνησις** Поклонение, преклонение: тако отъ сего благы надежда ниѣти намъ и о боудущннхъ: паче же отъ кромѣшънннхъ странъ приходѧщннмъ на покланяние стѣнхъ мѣстѣ 6д (308с).

покланяти, покланяж, покланяиши *несв.* [2] покланяемъ **προσκυνητός** Който заслушава поклон, пред когото се прекланят: ты оубо гн црю прѣстѣн бже • покланяемън нѣ хе • съпаштѧ мѧ съхранн бесъмрътнѣннмъ свѣтомъ • и дѣхомъ твоимъ стѣннмъ 179а (179с).

поклонити сѧ, поклониж сѧ, поклониши сѧ *св.* [2] **προσκυνεῖν** Поклоня се, отдам почит: трѣпѣнвѣн же и пространѣн въ скръбѣхъ двѣтъ • видѣвѣ тако оумрѣ отрочнцѣ • въставѣ съ землѧ и поклонн сѧ гю 265а (309а).

покон, -га *м.* [10] **ἀνάπαυσις** 1. Покой, мир: добро плѣностъ грѣстн покои • неже плѣностъ дѣвож грѣстню троудѧ 33д *Екл* 4:6. 2. Почивка, отдых: даждѣ намъ вѧко въ съпаннн покон тѣклоу 46д (38а, 74а, 185с, 225с, 238д, 260а, 286д, 296а).

поконнъ, -ын *прил.* [2] **ἀναπαύσεως** Който осигурява покой, спокойствие, мир: похвалнвѣн сѧ и глѧ: и поставѧж прѣстоѧ свон на звѣздахъ небънннхъ: обрѣте сѧ мѣста не нѧгы поконна: нѣ тако плѣннннкъ всеждоу обнчаемъ ксть 97с (47а).

поконти, покоиж, поконши *св.* [3] **ἀναπαύειν, παύειν** 1. Утеша, успокоя, обградя с грижи: наказан сна своего и поконтѣ тѧ • и дастѣ лѣпотѧ дшн твоен 173д *Притч* 29:17. 2. Възпра: покон гзкъ свон отъ зѧла • и оустѣнѣ свон не глати лѣстн 74а *Пс* 33:14 (286д).

покорение, -га *ср.* [5] **ὑποταγή, πειθώ** Покорство, подчинение: послушаннѣ оубо ксть • нераскааннѣно покореннѣ • да бы кто повелѣноѣ ве-скръвн створнлѣ 165а (46б, 254с, 254д, 255а).

покорнѣтъ, -гын *прил.* [2] **ταπεινόφρων, εὐπειθής** Покорен, смирен: коньчнна же ѳсн
ѳднномысльцн• отъдатылнвн• братолюбнвн• млдн• покорнвн 200a I *Петр* 3:8
(289d).

покорнтн сѧ, покорѣж сѧ, покорншн сѧ *св.* [1] **ὑποτάσσεσθαι** Подчиня се, покоря се: юннн
покорнтѣ сѧ старьцѣмъ• всн же себѣ повнноуѣжщѣ сѧ съмѣреннѣ сътѧжнтѣ 241d I
Петр 5:5.

покрывало, -а *ср.* [1] **κάλυμμα** *Обр.* Покрывало, воал: дша бо аште мнрѣнѣнхъ не
останетъ сѧ печальн• то нн ба възлюбнтъ нстнннѣ• нн днавола възненавнднтъ
достоннѣ• покрывало бо ѳдноѣж нматъ печально 35с.

покрывати, покрываѣж, покрываѣшн *несв.* [5] **σκεπάζειν, ἀποκαλύπτειν, καλύπτειν** 1.
Обр. Покривам: сего прѣпоисанннѧ добротою хъ своѣж цркътъвъ облѣче: покрываѧ
наша порокы 8с. 2. *Прен.* Опрощавам, изкупавам (грѣх): прѣжде же въсего любѣвъ
нмѣнтѣ въ себѣ прнсно• занѣ любѣ покрываѣтъ множѣство грѣхъ 209b I *Петр* 4:8.
3. *Прен.* Закрнлям, помагам: н ѧкоже урѣвъ въ дрѣвѣ н плѣснъ въ рнзѣ• тако срце
н лице проснраждаѣтъ• въпадъшоумоу въ роуцѣ ѧ ѧ завнда• а завнднмѣнъ
напрѣждъ спѣетъ гмъ покрываѣмъ 118с. *Субст. Прен.* Този, който прикрива,
скрива нещю: покрываѧн нечѣстѣе своѣ• не поспѣетъ сѧ въ благо 145a *Притч* 28:13
(111a).

покрытн, покрѣж, покрѣшн *св.* [12] **σκεπάζειν, καλύπτειν, ἐπικαλύπτειν,**
κατακαλύπτειν 1. Покрнѧ: мжжъ правѣднѣнъ нн внно: н оупн сѧ: н лежаашѣ нагъ...
н отъ безоумнаго же хама посмннѧнъ вѣстѣ: отъ моудрѣж же сновау покрѣвѣнъ
16b. // *Обр.* оустѣнжхомъ въ стодѣкъ нашѣмъ• н покрѣ нѣ бѣчѣстнѣ нашѣ 84d *Иер*
3:25. 2. *Прен.* Скрнѧ, прикрнѧ: безаконнѣ моѣ познахъ• н грѣха моего не покрѣхъ
163с *Пс* 31:5. 3. *Прен.* Укрнѧ, защитѧ: сждъ дѣлантѣ• н правѣдѣ нштѣтѣ• да
покрѣвѣнн бждѣтѣ въ дѣнъ гнѣва гнѧ 161с *Соф* 2:3 (81b, 89с, 93b, 132a, 144d (2),
184d, 303d).

покрѣжѣтатн, покрѣжѣщж, покрѣжѣщѣшн *св.* [1] **παράτριβειν** Заскѣрцам: члкъ гнѣвѣлнвѣтъ•
вѣпръ днвнн• вндѣ етерѣ• н жѣвѣ покрѣжѣтѧ 58d.

покоушати сѧ, покоушаѣж сѧ, покоушаѣшн сѧ *несв.* [2] **πειράζεσθαι, δοκιμάζειν** Старѧ
се, опнтвам се да направя нещю: н тацнн не покоушаѣтъ сѧ ннкакоѧже вѣштн
рѣвннѣмъ н прѣбннѣмъ раздроушатн• нтъ трѣпѣннѣмъ н млтвож н послоушаннѣмъ• н
ѳдномысльномъ оупѣваннѣмъ 120с. // Стремѧ се към нещю, желѧя нещю: блаженъ
не осоуждаѧн себе о немъже покоушаѣтъ сѧ 11с *Рим* 14:22.

покѣватн, покѣваѣж, покѣваѣшн *несв.* [2] **κινεῖν, σαλεύειν** Поклащам, клѧтя (глава): н
азъ вѣхъ поношеннѣ нмъ• вндѣшѧ мѧ покѣвашѧ главамн свонмн 105b *Пс* 108:25
(105a).

поктыдатн, поктыдаѣж, поктыдаѣшн *несв.* [1] **καταχεῖν** Засипвам, обсипвам (с укори, обвинения): нстовааго же съмѣренѣа знанѣство• не ѣже самомоу себе поктыдатн оукорнзноѣж• нѣ ѣже отъ ннѣхъ корнмоу доле трыпѣтн 147а.

полагатн, полагаѣж, полагаѣшн *несв.* [8] **τιθέναι** Слагам нещo някъде: проклять творѣан ндоля н полагага въ кровѣ 23b *Втор 27:15*. ♦ доушж своѣж/моѣж полагатн **τὴν ψυχὴν αὐτοῦ/μου τιθέναι** Залагам душата си, жертвам живота си: пастѣрь добрън дѣшоу своѣж за овѣца полагаетъ 278с *Иоан 10:11*. ♦ законъ полагатн **νομοθετεῖν** Нарещдам, постановявам: о неклѣтвѣн ветѣхън оубо законъ• іако младнштемъ законъ полагага• заповѣдаетъ не без оума• нн на льстѣ нескръннюмоу клѣтн сѣ 133с. ♦ полагатн съблазнъ **τιθέναι σκάνδαλον** Изкушавам, съблазнявам: сѣда на брата своѣго клѣтааше• н на сна мѣре своѣа полагааше съблазнъ 72d *Пс 49:20* (108с, 163а, 209d, 278с).

положитн, положж, положжшн *св.* [15] **τιθέναι, τίθεσθαι, κατατίθεσθαι 1.** Сложа, поставя: нн зла рѣцн глаухоу• н рѣдъ слѣпомъ не положн съблазна 261с *Лев 19:14*. // *Обр.* мжжн мнрѣннцн твон положнша сѣтъ подъ тож 74а *Авд 1:7*. **2.** Положа в гроб, погреба: модесть же рѣподовѣнън прнстоуль въса тѣлеса стѣнхъ събѣравъ омгы: мѣного же прнплакавъ н охапавъ стѣпа н трыпѣланвѣпа нхъ моцн: положн въ ложнхъ оунхъ 4b. **3.** Оставя: н възъмъ кѣннгы поучтетъ мало• н пакъ положнтъ іа• н научнетъ трѣтн оун 65а. **4.** Определя, установя: не прнлаган рече рѣдѣлъ іаже положнша оцн твон 161b. // Определя, сметна някого за някакъв: се улкъ нже не положн ба помостѣннка себе• нѣ оупѣва на множѣство богатѣства своѣго 24b *Пс 51:9*. **5.** Върна, въздам: положнша на ма зъло въз добро• н ненавнсть за възлюбенне моѣ 119а *Пс 108:5*. **6.** Превърна нещo в друго: н положнша ннма въ овоцѣноѣ стражнше 304d *Пс 78:1*. ♦ доушж (своѣж) положитн (**τὴν**) **ψυχὴν (αὐτοῦ) τιθέναι** Заложа душата си, пожертвам живота си: сн нестнѣнаго пастоуха сжтъ• да дѣшоу своѣж положнтъ за овладомѣпа нмъ 275d. ♦ законъ положитн **θεσμοθετεῖν** Прилагам (божия) закон: разгнѣва сѣ іаростыж гъ о дръзновеннн ѡзнннѣ• н марнѣ опѣготнѣѣ• законодавѣцъ законъ положитн научнѣшн 279d. ♦ положитн храннло **τίθεσθαι φυλακὴν** Обуздая: н положнхъ оустомъ монмъ храннло• егда въстанетъ грѣшнннкъ на ма 224d *Пс 38:2*. ♦ положитн срьдѣце своѣ **τιθέναι καρδίαν μου** Обърна внимание: въ въса словѣса іаже съвѣштажтъ неучѣстнвнѣ• не положн срьца своѣго 76b (93b, 210а, 276d).

полоудѣнь, -ѣ м. [2] Юг: н прншѣдъ въселн сѣ въ лаврѣ оца савѣ• разлежалѣнн на полоудне стаго града ннѣроуѣсалнма 309b. ♦ въ полоудѣне **ἐν μεσημβρίᾳ** На пладне, по обед: възвѣстн мн ѣгоже любнтъ дѣша моѣ• кѣде пасешн• кѣде лѣжешн въ полоудѣне 293а *Пес 1:6* (105а).

полоунощъ, -н м. [2] **μεσονύκτιον 1.** Кѣсна нощ, полунощ: аще лн глетъ кто• поучто пауль прострѣ слово до полоунощн• прѣвое оубо зане хотѣаше отнѣтн• потомъ же іако новооуцн вѣахоу 221d. **2. Като нареч.** полоунощн В полунощ: полоунощн въстахъ неповѣдатн сѣ тѣвѣ о сѣдѣбахъ правѣды твоеѣа 226с *Пс 118:62*.

полоуѣати сѧ, полоуѣаѡ сѧ, полоуѣаѡши сѧ *несв.* [1] **συμβαίνειν** Оказвам се: а нмѣже такоже наѡѡсте мн• многы страны и мѣста и островы по ноуѣдн• прѣходнѣ и полоуѣаете сѧ• многамѣ ересемѣ въ разлунныхѣ мѣстѣхѣ бѣватн• да нѣкако отѣ невѣдѣнннѣ• въ нѣкоуѣхѣ нхѣ въпадете• назнаменахомѣ во всѧ ереси 298d.

полоуѣнѣти, полоуѣж, полоуѣнши *св.* [2] **ἐπιτυγχάνειν** Получа, придобия: не пѣцѣмѣ сѧ оубо възлюбеннн• такоже реуено быстѣ• вѣрѣменнѣмн да вѣуѣнаѡа полоуѣнмѣ 36d (73b).

полѣ¹, -оу *м.* [1] **τὸ ἥμισυ** Половина: се полѣ наѣнннѣ гн: ннщннмѣ дамѣ 31a *Лук 19:8.*

полѣ², -оу *м.* [1] мѣжжѣскѣ полѣ и женѣскѣ **ὁ ἄρρην καὶ τὸ θῆλυ** *Обр.* Мѣжжкото и женското, двете сѣставки на нещѣ цяло: и такоже огнемѣтѣное каменне еже на вѣстоуѣнѣн горѣ мѣжжѣскѣ полѣ и женѣскѣ донелн далече естѣ отѣ себе: ннкакоже огнѣ не жѣжетѣ 40с.

польза, -ѧ *жс.* [20] **ὠφέλεια, τὸ συμφέρον, ὄνησις, λυσιτέλεια 1.** Полза: ѡанкоже польза дшн не прнноснтѣ• прыздѣнн гн сѣтѣ 78d. // Облага, изгода: тако н сѣтѣ рѣпѣтнѣн• пороуѣнн• по похотемѣ свонмѣ ходѡште• н оуѣта нхѣ глѡтѣ прѣгрѣдѡ• днѡштѣ сѧ лнцѣмѣ въ польза мѣсто 76с *Иуд 1:16.* **2.** Помощ, подкрепа: аще лн н потрѣба вѣдетѣ бесѣдованнѣ• то сѣ оцн дхвнѣ н сѣподвнжнннѣ• нлн сѣ вѣрѣж трѣбоуѣща польза• длѣженѣ естѣ бесѣдоватн 220с. ♦ бес польза **ἀνόνητος** Напрасно, без полза: не подобаетѣ намѣ за лѣностѣ и слабостѣ невѣрѣщн заповѣднн ѡго... да не опозденнѣмѣ зѣтворнтѣ сѧ намѣ желанное женншьство• н много тлѣкѣше• без оуспѣха прѣвѣдемѣ• вѣздѣхѡжше бес польза 285с. ♦ польза творнѣтн **ὠφελεῖν** Допринасям полза: овѣ бо н дшн н тѣлоу пользоу творѡща: сѣдравнѣ н крѣпостѣ н добронравнѣ раждаѣтѣ: овѣ же: овое повѣрѣждаѣтѣ 13b. ♦ польза естѣ **συμφέρον ἐστίν** Полезно е: сего радн оубо вѣрѣмн образѣ польза естѣ намѣ храннѣтн сѧ отѣ ннхѣ 41с. ♦ каѡа польза **τί ὠφελήσει** Каква полза: каѡ оубо пользѣ влѡку• аште вѣсь мнрѣ прнобрѡштѣтѣ• а дшж свож отѣштѣтнѣтѣ 37d *Мат 16:26* (2с, 12d, 41d, 61b, 63a, 65с, 144b, 153d, 200с, 233a, 246d, 249d, 255a).

пользеватн, пользоуѣж, пользоуѣши *несв.* [7] **ὠφελεῖν, συμφέρειν, συμβάλλεσθαι, εἶναι** Полезен сѣм, нося полза: нмѡ бо прѡсто не вѣводнѣтѣ въ црѣтво невѣсноѣ• нн слово бездѣльно• пользоуѣтѣ слѣшащнжмоу 247с. ▣ пользеватн сѧ **ὠφελεῖσθαι** Извличам полза, ползвам се от нещѣ: вѣ же глѣте нже колнжѣдо реуѣтѣ оцѣ нлн мѣтрѣ н коварѣнѣ• еже естѣ дарѣ• нже колнжѣдо отѣ мене• н пользевалѣ сѧ есн• не поуѣтетѣ оца своѣго нн мѣтрѣ 240b *Мат 15:5* (17a, 32d, 46b, 114d, 131d).

пользѣнѣ, -ын *прил.* [16] **ὠφέλιμος, ἐπωφελής, λυσιτελής, συμφέρων** Полезен: добро зѣло• н велѣмн пользѣно• еже отѣрнцатн сѧ безгоднѣннхѣ бесѣдѣ 220a. *Субст.* пользѣное (**τὸ συμφέρον**; пользѣнаѡа **τὰ συμφέροντα** Това, което е полезно: нѣ тако прѡснмѣ оу него• тако того да вѣдетѣ волѡ• хоцѣтѣ во благоумоу н пользѣноумоу дшн 232a. ♦ пользѣно естѣ **ἐπωφελής ὑπάρχει** Полезно е: еже

прилежатн непрѣстаннѣн молнѣвѣ• потрѣбьно н пользѣно намѣ естъ 231a (57d, 62b, 102b, 104c, 106d, 129b, 158b, 192d, 194b, 214c, 241a, 249d, 298b).

полѣтн, полѣж, полншн *несв.* [2] **φλεγμαίνειν, φλέγεσθαι** *Прен.* Възбуден съм, раздражен съм: не яко зѣло бо ѿмелемъ сѧ нхъ• да не боудеть• нъ да сластьнынхъ кръмь себе ѿвергыше• полаштѣа оуды пльтн въ мѣроу• оудроуваемъ 21b (141b).

полакнѣтн, полакнѣж, полакнѣшн *св.* [1] **καταπηγνύναι** *Обр.* Заложя, поставя (капан, мрежа): отълоуѣааи бо сѧ• подовенъ естъ пѣтнцн... тѣже оудовъ оуловнма естъ• всѧкомоу нмелннкоу н ловѣцѣ• въсѣдоу сѣтн• н прѣжалн емоу полакн сѣтъ 167b.

полацѣтн, полацѣж, полацѣшн *несв.* [1] *Субст.* полацѣаи **ὁ ἰστώων** Този, който поставя, залага (капан): копанн тмоу дроуѣоу• вѣпадетъ въ нж• н полацаѣѧ сѣтъ• оуѣазнетъ въ нен 113c *Сир* 27:29.

помагатн, помагаж, помагаешн *несв.* [7] **βοηθεῖν, συνεπισχύειν, βοηθός** Помагам, съдействам, подкрепям: добро естъ прижатн тѣуно сѣпроуѣоу• трѣзвенън• малотадън• помагажщѣж вѣдѣннѣж 225d. *Субст.* помагааи **ὁ ἐπισχύων** Този, който помага, подкрепя: творѣан мнлостѣнѣж дастъ въ занмѣ блнжѣнѣмоу своемоу: н помагааи роуѣоу: блюдетъ заповѣдн 28c (28d, 167d, 186c, 198c, 235c).

помазаннѣж, -а м. [1] **χριστός** Помазаник, божи избраник: жнвѣ гъ• не наведоу роуѣкы моеѧ на помазаннѣж гнѧ 117d *1 Царств* 26:10.

помазаннѣ, -ѧ *ср.* [1] **χρηῖσις** *Обр.* Помазване: нже бо помазаннѣ дхвно отъ насѣ растѣаннѣ• еже бо рѣвеннѣемъ н завнстѣж• н всѣмъ безаконнѣемъ жнтн• тѣвѣ яко гнѣвѣ н сѣмрътъ отъ га самн на сѧ наѣснмѣ 203b.

помазаннѣнѣж, -а м. [1] **χριστός** Помазаник, божи избраник: вндншн лн колнѣж вештѣ сѣврѣшевалъ похотн радн помазаннѣнѣж гнѣ двѣтъ 42a.

помазѣтн, помазѣж, помазѣшн *несв.* и помажж, помажешн *св.* [5] помазанъ **χρηστός** *Обр.* Помазан: нго бо моѣ помазано• н брѣма моѣ льгѣко естъ 286d *Мат* 11:30. *Субст.* помазааи **ὁ ἀλείφων** Този, който помазва: ннщелюбѣн н страннолюбѣн• дѣвѣ вѣтѣн естѣ• мастн маслннѣнѣа• тѣже плодѣ оумацаѣтъ всѧ• отъ тѣже помазаѣтъ сн гъ главѣж н носѣ• н вѣздаѣтъ помазажщѣоумоу црѣтво несноѣ 212b. **□** помазѣтн сѧ **ἀλείφεσθαι** Помажа се: азъ вѣхъ плача сѧ трн седморнѣа днѣ: хлѣба желанна не тѣхъ• н внно не вкннде въ оуѣста моѧ: мажнѣ не помазахъ сѧ 21c *Дан* 10:3. помазѣтн сн **ἀλείφεσθαι** Помазвам си: ннщелюбѣн н страннолюбѣн• дѣвѣ вѣтѣн естѣ• мастн маслннѣнѣа• тѣже плодѣ оумацаѣтъ всѧ• отъ тѣже помазаѣтъ сн гъ главѣж н носѣ• н вѣздаѣтъ помазажщѣоумоу црѣтво несноѣ 212b (193b).

помѣтѣтн, помѣщѣж, помѣщѣешн *несв.* [1] **βάλλειν** Хвърлям: нн помѣштѣтѣ внсьроу прѣдѣ свннѣамн• да не поперѣтъ нхѣ ногамн сконмн 137c *Мат* 7:6.

помнзание, -та *ср.* [1] **νεύμα** Даване на знак с очи, намигане: занеже възвѣишиа сѧ дѣшѣ снѡна• н ндошиа вѣсокож вѣеж• н помнзаниемъ оунж 45а *Ис 3:16*.

помнлование, -та *ср.* [1] **τὸ ἐλεῆσαι** Съжаление, проява на милост: трѣбѣ же ε вѣдѣтн мѣсѣлѣ бжѣствѣнааго ψанниа: такоже вѣ занмѣ датн вѣ помнлованиа мѣсто: некрѣпнааго повелѣно естѣ 29а.

помнловати, помнловиж, помнловиши *св.* [6] **ἐλεεῖν** Съжала се, проявя милост: влѣцѣ тѣ гн зане разгнѣва сѧ на мѧ н помнлова мѧ 265с *Ис 12:1* (64а, 149с, 158b, 244d, 276с).

помннати, помнниаѣж, помнниаѣши *несв.* [6] **μνημονεύειν, μινῆσκεσθαι, μελετᾶν** Помня, спомням си: тако оубо прнстѣпнмъ кѣ благоумоу влѣцѣ• н не хоудодѣшѣствоуѣемъ нн о чѣмъже• нѣ подвнгниѣмъ сѧ мѣжѣскты• помнниаюшѣ наψанѡе 185а. ♦ не помнниаѣн враждѣтѣ **ἀμνησικάκος** Който не е злопаметен, не таи омраза: слава благостн твоѣн влѣко ѡбѣе• ннцѣлюбѣе... не помнннн враждѣтѣ гн 293d. ♦ помнннати зѣлюбѣ **μνησικακεῖν** Злопаметен сѣм, тая омраза: о томъ ѣже не• помнннати зѣлюбѣтѣ 114b (84а, 122а, 148а).

помилувати, помилуѣж, помилуѣши *св.* [2] **σιωπᾶν, ἡσυχάζειν 1.** Замълча, запазя мълчание: вѣ врѣмѣ оно разоумѣваѣн помилуѣтѣ• тако врѣмѣ зѣло естѣ 224b *Ам 5:13*. **2. Прен.** Остана в покой: ѣ обрѣштѣтѣ сѧ тако сѣхѣлѣ поѣстѣнѣнаа• мало помилуѣтѣ• н пѧ вѣтромъ женома естѣ 65с.

поможение, -та *ср.* [1] **βοήθημα** Помощ: на нь оупѣва сердце мое н поможѣ ми: н вѣцѣвѣтѣ плѣтѣ моя: н отѣ своего поможения: н ннѣтѣ наставаашѣ гла оупѣвантѣ на нь вѣсь сѣборѣ люднн 9с.

помолнати (сѧ), помолнѣж (сѧ), помолнши (сѧ) *св.* [20] **δεῖσθαι, προσεύχεσθαι, εὔχεσθαι, ἐντυγχάνεσθαι, ἐξιλάσκεσθαι 1.** Помоля се, отправя молитва: хотѣн оубо ѡнстѣ помолнати сѧ• прѣвѣе за поспѣшьѣ сѣзѣтѣ да помолнѣтѣ сѧ 232а (2). **2.** Дам молитвен обѣт: нже ашѣтѣ помолнѣтѣ сѧ молнѣвою н снѣрѣы да оѡнстѣтѣ сѧ 21с (63а, 66а, 69а, 115с, 138с, 178d, 228d, 233b, 233d, 235а, 237а, 270d, 272b, 272с (2), 306d, 307d).

помощи, помогѣж, поможѣши *св.* [4] **βοηθεῖν** Помогна: не рѣцн да мѣшѣтоу врагоу• нѣ пождн га да тн поможѣтѣ 115d *Притч 20:22* (9с, 197с, 216d).

помощь, -н *жс.* [12] **βοήθεια, βοήθημα** Помощ, подкрепа: тѣмъже оубо братнѣ сн вѣсѣл вннѣтѣ пагоубѣнѣнѣ слѣшавѣшѣа женамн• прнлежѣно молнѣтѣ сѧ нзѣвѣтн нхѣ• помолнѣтѣ прѣмнлостнѣнааго ба нашего 43а (46с, 46d, 169а (2), 171d, 216d, 217а, 218b, 223b, 286d, 305d).

помощникъ, -а *м.* [6] **βοηθός, ἐπίκουρος** Помощник: ннѣштѣ оубо мѣ братнѣ ба помолнѣтѣ прн вѣсѣмъ• томъ прнлѣпнмъ• н не отѣстоупнмъ отѣ нѣго 66d (9с, 24b, 105b, 117с, 146с).

помрачѣти, помрачѣж, помрачѣши *св.* [2] σκοτίζεῖν Помрача, затъмня: иакоже во помрачѣти сльнѣще подьтѣкъ облакъ• тако оума мѣсль памѣтънка зълоу 115а. // *Обр.* н нѣтъ же страсти отъ части омрачѣти дшюу• нли съмоуштають ж• а прѣззорьливън врѣдъ• всѣж помрачѣти• н въ велико падѣние ннзъведесть 97d.

помыслити, помыслиж, помыслиши *св.* [2] ἐννοεῖν, λογίζεσθαι 1. Сеть се, помисля: н игдаже бѣустьѣ едно отъ чакъ пострадаемъ• абѣ сѣштага отъ ба сльвы• нанесѣне помыслимъ• н благодарьнѣ трѣпѣние прннмѣмъ 144b. 2. Сметна някого за някакъв: а хоуленъи• аште бѣ-сѣмѣтениа н похвальнѣ прннметъ поношене помысливъ себе повнина сѣшта похоуленнѣж• за сѣмѣренне его бѣ покрываѣтъ н 111a.

помысль, -а *м.* [6] λογισμός, διάνοια, ἐπιθυμία 1. Мисль, помисль: не възненавнѣдн брата своего въ помисльк своемъ 122с *Лев 19:17*. 2. Страст, похот: снѣ• да ти не одолѣетъ доброта н помисльк• нн оуловѣтъ бѣдн своима оумна• нн сѣвѣсхъити сѣ своима вѣкома 41а *Притч 6:25* (169b, 170а (2), 231d).

помышление, -га *ср.* [29] ἐνθύμησις, ἐνθύμημα, ἔννοια, διάνοια, λογισμός, διαλογισμός, νόημα 1. Мисль, помисль: подобаетъ же н сердце въсѣмъ храненнемъ блюсти отъ сквернѣнхъ мѣслен• не того во неходѣтъ гню гласоу помышления зъла 46с. 2. Замисль, намерение, план: ороужьга во нашѣ не плѣтѣна• нѣ снѣна воу къ раздроушеннѣж тврьдѣмъ• помѣшленнѣга раздроушаѣще 223а 2 *Кор 10:4*. 3. Съмнение: хоштѣ да моужн матвоу творатъ на всѣакомъ мѣстѣ• въздѣжѣште прѣбѣнѣ рюцѣ• без гнѣва н помышленнн 169с 1 *Тим 2:8*. ♦ разоумѣвати помышление γινώσκειν ἔννοιαν Възприемам нечия мѣдрост, сѣвети, наставления: оуслышнѣ наказанѣ оуѣ• н вънемиѣтѣ разоумѣвати помышленнѣ 173d *Притч 4:1* (45а, 68а, 70b, 102d, 122а, 129d, 130с, 157а, 169с, 169d (3), 171b, 172а, 172b, 201b, 223с, 228d, 230с, 234b, 246а, 250d, 257d (2), 292а).

помышлати, помышляж, помышляеш *несв.* [16] λογίζεσθαι, διαλογίζεσθαι, διανοεῖσθαι, προνοεῖν, προνοεῖσθαι, ἐννοεῖν 1. Мисля, помислям: н помышлян добра прѣдъ бѣнѣ н чакъы 212с. // Разсѣждавам над нешо: блюсти же сѣ комоужьдо себе трѣбѣк ѣсть• а не въисочаншннхъ• н глаубьшннхъ помышлати 280b. 2. Замислям, кроя: на мѣ во шѣпѣтаахъ всѣн врази мон• на мѣ помышляахъ зълаа мнѣ 74b *Пс 40:8*. 3. Считаю, смятаю: таковън во• нѣнѣшнѣаго беспользѣна помышляа• о боудоуштннхъ невѣзможѣнъ• поунвага желѣа• правѣннѣмъ пѣтемъ стѣпаѣтъ 129а. *Субст.* помышляага ὁ ἐνθυμοῦμενος Този, който си мисли за нешо, има предвид нешо: помышляага во прнсно оумирѣтвѣе• н огнь вѣчѣнѣн... н стоудѣ оного бѣдоуштааго на страшнѣмъ сѣдншѣн хѣѣ• прѣдъ англы н чакъы• раздроушнѣтъ гладость сльстѣнжѣж 157b (65b, 79d, 81d, 83с, 89b, 108b, 115b, 142с, 235d, 257d, 279а).

помыньѣти, помыньж, помыньши *несв.* [8] μινῆσκεσθαι, μνημονεύειν, μελετᾶν Помня: хвалю же въи иако всегда мѣ помннѣте• иакоже прѣдѣхъ вамъ прѣданнѣа дрѣжнѣте 258b 1 *Кор 11:2*. ♦ помыньѣти враждѣж μνησικακεῖν Злопаметен сѣм, тая омраза: нѣтъ

бо бѣ̄ ꙗко ѱлѣ̄цн вражѣ̄дѣ помѣнѣште• н мл̄дѣ̄ бѣ̄ываѣтъ тварн своен 181с. ♦
помѣнѣтн зѣ̄лобѣ̄ μνησικακεῖν Злопаметен сѣм, тая омраза: не длѣ̄жн ꙗснѣ̄
помѣнѣтн зѣ̄лобѣ̄ты на едннорожденнкѣ̄ты н еднноплѣ̄тѣ̄ннкѣ̄ты нѣ̄ о пакѣ̄ты
хрѣ̄стнѣ̄анскѣ̄ты твораште• н зѣ̄лѣ̄на благѣ̄ты твораште 114с (4d, 187a, 215d, 249b,
292a).

поманѣтн, поманѣ, поманѣшн и помѣнѣтн, помѣнѣ, помѣнѣшн *св.* [22] μιμνήσκεισθαι,
ἐπιμιμνήσκεισθαι, ὑπομιμνήσκειν 1. Спомня си, припомня си: добро оубо естѣ̄
вѣ̄ врѣ̄мѣ̄ паматн бж҃ѣ̄а• оубножнѣ̄тн моленне• да егда забѣ̄демѣ̄• поманѣтѣ̄ нѣ̄ты гѣ̄
228d. 2. Напомня, припомня: добро же поманѣнѣ̄тн н аплское слово гаштее• сѣ̄мѣ̄етѣ̄
ли кто отѣ̄ васѣ̄ вештѣ̄ нѣ̄ты сѣ̄ дроугомѣ̄• сждѣ̄тн прнѣ̄тн отѣ̄ неправеднѣ̄нѣ̄хѣ̄• а не
отѣ̄ стѣ̄хѣ̄ 159a (10d, 58b, 59b, 63a, 113с, 115с, 116a, 124b, 128с, 163d, 218a,
232d, 233d, 259b, 265с, 275a, 305с (2), 307b, 308a).

понавляѣтн, понавляѣ, понавляѣшн *несв.* [2] ἀνακαινίζειν Обновявам, възвраждам:
ннѣ̄ктоже тако обѣ̄тѣ̄шавѣ̄шаа дша понавляѣтѣ̄• ꙗкоже стѣ̄хѣ̄ бж҃н: н доброѣ̄
вѣ̄ннманне 38b. ▣ понавляѣтн сѣ̄ ἀνακαινοῦσθαι Обновявам се, възвраждам се:
ѣ̄лнн бо рече• вѣ̄нѣ̄шннн нашѣ̄ ѱлкѣ̄ растѣ̄лѣ̄ваѣтѣ̄: тольнн жтѣ̄рнн понавляѣтѣ̄ сѣ̄:
дннѣ̄ аѣ̄ днѣ̄ 21a 2 *Кор 4:16*.

понестн, понесѣ, понесѣшн *св.* [1] *Субст.* понесѣ̄шен οἱ βαστάσαντες тези, които са
понесли, изтѣ̄рпели нещѣ̄: ꙗко снн едннѣ̄ ѱасѣ̄ дѣ̄лаша• н равѣ̄нѣ̄га намѣ̄
сѣ̄творнаѣ̄ ꙗсн• понесѣ̄шнннѣ̄ тѣ̄коѣ̄тѣ̄ н знон днѣ̄вѣ̄нѣ̄н 70d *Мат 20:12*.

поновнѣтн сѣ̄, поновляѣ сѣ̄, поновншн сѣ̄ *св.* [1] ἀνακαινίζεσθαι Обновя се, възстановя се:
тѣ̄ поновнѣтѣ̄ сѣ̄ ꙗко ѱрѣ̄ла оубностѣ̄ нѣ̄хѣ̄• н оубзѣ̄ратѣ̄ зѣ̄млю обѣ̄щанаа 295a.

поноснѣтн, поношѣ, поносншн *несв.* [15] ὀνειδίζειν, ἐγκαλεῖν 1. Хуля, обиждам: аште
поносѣ̄тѣ̄ вамѣ̄ н о нменн хвѣ̄• блажннн ꙗко славѣ̄ты н снлѣ̄ты н бж҃н дхѣ̄ на васѣ̄
пѣ̄чнѣ̄етѣ̄ 112a 1 *Петр 4:14*. 2. Укорявам, порицавам: прннскрѣ̄ннаа же снмѣ̄•
амбакоѣ̄мѣ̄ прѣ̄ поноса: сребролюбѣ̄цѣ̄мѣ̄ рече• лютѣ̄к множакоѣ̄шѣ̄тѣ̄ себе не соѣ̄штннѣ̄хѣ̄
его 24b. *Субст.* поносѣ̄щен οἱ ὀνειδίζοντες тези, които хулят, обиждат: н
поношеннѣ̄ поносѣ̄штннѣ̄хѣ̄ тѣ̄бѣ̄к нападоѣ̄ на мѣ̄ 107a *Пс 68:10* (15b, 27a, 85a, 104b,
111b, 111с, 111d (2), 112a (2), 112b, 162с).

поносѣ̄нѣ̄вѣ̄, -ѣ̄нн *прил.* [1] ὀνειδισμοῦ Хулен, оскѣ̄рбителен, обиден: ѱлкѣ̄ обѣ̄ѣ̄ча сѣ̄
словесѣ̄ты поносѣ̄нѣ̄вѣ̄ты• вѣ̄ вѣ̄сѣ̄ днн своѣ̄а не накажетѣ̄ +сѣ̄+ 111d *Сир 23:19*.

поносѣ̄нѣ̄, -ѣ̄нн *прил.* [1] ἐπονειδιστος Хулен, оскѣ̄рбителен, обиден: отѣ̄вратн отѣ̄ себе
поносѣ̄нна словеса 38d *Сир 41:28*.

поношатн, поношаѣ, поношаѣшн и понашатн, понашаѣ, понашаѣшн *несв.* [2] ὀνειδίζειν
Хуля, оскѣ̄рбѣ̄вам: прѣ̄вѣ̄е оубо• о не понашатн• нѣ̄ поношенне прннматн мало
главѣ̄ше• нѣ̄нѣ̄к о не вѣ̄здаѣ̄тн зѣ̄ла• слово прѣ̄кнѣ̄сѣ̄мѣ̄ 112d (259a).

поношенне, -та *ср.* [17] **ὀνειδισμός, ὀνειδος 1.** Хула, охулване: а хоуленгы• аште ве-
сѣматенниа н похвалынк прннметъ поношенне помыслынегы себе повннна сжшта
похоуленныж• за сѣмѣренне его въ покрываеитъ н 111а. // Поругание: н не даждь
достоинниа своего въ поношенне• властн нмъ гзгыкомъ 306с *Иовл 2:17.* //
Посмешище, объект на подигравка, присмех: н въхомъ поношенне сжсѣдомъ н
дальнннмъ• подражанне же н поржганне вѣсѣмъ гзгыкомъ 304d. **2.** Срам, позор,
безчестие: поношенне наше покръгы бевѣстые лица наша• тако вѣнндоша ннородьци въ
стаа наша въ домъ гнъ 144с *Иер 51:51.* ♦ поношенне прннматн **ὀνειδίξεισθαι**
Понасям хули, упреци, обиди: въ се бо троуждаемъ сѣ н поношенне прнемемъ• тако
оупѣвахомъ• на ба жнва• нже есть спсѣтъ вѣсѣмъ члкомъ• паѣ же вѣрннтынхъ 112b *I*
Тим 4:10 (56а, 105b, 107а, 107с, 111а, 112d, 144с, 144d, 146с, 237d, 263а, 304b).

понѣтъскъ, -ын *прил.* [1] понѣтъскын пнлатъ **Πόντιος Πιλάτος** Пилат Понтийски: оуе
га нашего и҃у ха• прн пѣнѣсѣѣмъ пнлатѣ распатаго• н въ третн днь въставъша• н
въшедъша въ слаж своиж н твоиж• да прндеть сна велннства твоего• на ма раба
твоего 184b.

понѣ *нареч.* [2] **κᾶν** Поне, най-малко: вѣдѣмъ рѣтннцн понѣ птнцамъ рекомѣннмъ
епосн• онн бо егда вндатъ роднтелѣ нхъ състарѣвъша сѣ• н осльпѣша• то
оскѣбѣтъ крнлѣ роднтелемъ• н обнжѣтъ оун нхъ 239а (219а).

поощренне, -та *ср.* [2] **παροξυσμός** Насърчаване, подтикване: разоумѣваннмъ дроугъ
дроуга въ поощренне любьвн• н доврѣ дѣлъ 122с *Евр 10:24* (209с).

попалнтн, попалнж, попалншн *св.* [1] **φλογίζειν** Изгоря: егда огнь прѣдъндеть• н попалнтъ
окрестъ врагы его• егда осжждайтъ сѣ ови въ тѣмж вѣнѣшьнжнж• оуготованжнж
днѣволоу н ангамъ его• ови въ огнь вѣвнѣн 235с.

попалпатн, попалпнж, попалпншн *несв.* [3] **καταφλέγειν, καταναλίσκειν** Изгарям,
унищожавам: бѣ нашъ огнь попалпѣ есть 292b *Евр 12:29.* // *Обр.* тѣсноуѣж бо
печалыж отъ помышленниа дръжнмо• всж скврнж дшнжнж въ чювѣствѣ попалпѣ
мнозѣ 292а (257d).

попелъ, -а *м.* [1] **σποδός** Пепел: зане попелъ тако хлѣвъ гѣхъ: пнтне мое съ плаѣемъ
растварѣхъ 20а *Пс 101:10.*

попеци сѣ, попеки сѣ, попецешн сѣ *св.* [1] **φροντίζειν** Погрижа се: нгоумѣна лн тѣ
поставнша• не възносн сѣ• попыци сѣ н тако садн• н всж потрѣбѣж своиж створѣ
възлѣзн 248d *Сир 32:2.*

попльзенне, -та *ср.* [1] **ὀλισθημα** Подхлъзване (и *обр.*): попльзенне отъ тѣлѣ лоуѣне• ннеже
отъ гзга 75а.

попльзнитн сѣ, попльзнж сѣ, попльзнешн сѣ *св.* [2] **ὀλισθαίνειν 1.** *Обр.* Пльзна се,
подхлъзна се: н не бесѣдоун съ неж въ вннѣ• еда како оуклоннтъ сѣ дша твоя на

нжѣ н дхъ твои поплъзнетъ сѧ въ пагоубѣж 48с *Cyp 9:11*. **2.** *Прен.* Съгреша: блжнѣ нжѣ изкомъ не поплъзе сѧ 75а *Cyp 14:1*.

попрѣмѣннѣти, попрѣмѣнѣж, попрѣмѣннши св. [1] **καταλλάσσεσθαι** Примиря се: нзъ всерего сѣа поканитъ сѧ отъ зѣлѣ• тѣже створнхомъ• възвращаѣшѣ сѧ къ боу н глшѣ• съгрѣшнмъ оцѣстн• безаконьновахомъ ослабн• прѣтѣкноухомъ сѧ попрѣмѣнн 164с.

попрѣщенне, -ѧ ср. [1] **ἐπιτίμεσις** Упрек, укор: добрѣе слышатн попрѣштеныѣ мѣдра• пауе мѣжа слышашѣ пѣснь безоумень 173d *Екл 7:5*.

попоустнѣти, попоустѣж, попоустнши св. [4] **συγχωρεῖν, παραχωρεῖν** **1.** Допусна, позволя: засѣвѣдѣтелюжѣтѣ ти благѣта мѣсли пагоубѣтн любовладнѣж мѣслѣ• аште оубо не погжши еѧ мѣваннѣмъ• нѣ попоустнши ен нзнѣтн• тѣгда оубо въздасн длѣгѣ• нли грѣхѣ велнкоу снлѣмъ прѣданѣ боудешн 55с. **2.** Предоставя: вндѣхѣ всѧко вртѣннѣ• еже дастъ бѣ сномъ ѡлѣемъ• вртѣтн сѧ въ немъ• а еже дастъ въ попоустн мѣсто разоумѣватн 197с (33d, 61с).

попоущенне, -ѧ ср. [1] **παραχώρησις** Допускане, позволяване: се множенѣж възѣпнѣтъ къ боу• егда въскрѣбѣтъ лѣнѣн сѧ• без останѣка правнло свое отѣдатн боу• н отѣ попущенѣта скрѣбѣнѣмн показѣтъ 229d.

попѣ, -ѧ м. [3] **πρεσβύτερος** Поп, свещеник: такожде н всн да срамлѣжѣтъ сѧ• днѣкъ тако ѡу хѧ• а еппа тако н оцѧ• поповѣ же тако н събора бжѣта 281с (280d, 282с).

попъранне, -ѧ ср. [3] **περίψημα** *Прен.* Измет, нечистотия: блаженѣ оубо естъ ѡрѣнѣць• нже всѣмъ попъранѣ сѧ нмѣтъ• мѣнѣша себе помѣшлѣта• радоуѣтъ сѧ пауе о хоуждѣнѣн н неврѣженѣн• неже о чѣстн н благославѣн 142с (90а, 147с).

попъратн, попереж, попереши св. [2] **πατεῖν, καταπατεῖν** **1.** Стѣпча, потѣпча: не дадѣте стаго пѣсомѣ нн помѣштѣте енсерѣ прѣдѣ свннѣамн• да не попережѣтѣ нхѣ ногамн свонмн 137с *Мат 7:6*. **2.** *Прен.* Победа, надмогна: непороуѣнѣн же нѡвѣ• попърѣвѣ вртѣтъ похотѣнѣн глетѣ• аште же н въ слѣдѣ ока моего нде срѣце мое• сн мн драселѣа да сълоуѣатѣ сѧ 156d.

попърнѣ, -ѧ ср. [2] **μίλιον** Мярка за дължина – стадий, миля: н аште къто понметѣ тѣ по снлѣ попърншѣ еднно• ндн съ ннѣмъ г 114b *Мат 5:41* (263а).

порабѣтн, порабѣж, порабѣши св. [1] **δουλοῦν** Покоря, подчиня: повѣждаѣмѣн во оудѡвѣ малѣннѣ• н велнѣннѣ по нжѣдн порабѣнѣ боудѣтъ 79а.

порабѣлатн сѧ, порабѣлѣж сѧ, порабѣлѣши сѧ *несв.* [1] **δουλοῦσθαι** Покорявам се, подчинявам се: ѡрѣнѡрѣзѣць хотѣа ѡнѣтомъ постомъ: себе вѣк прнѣвонѣтн• соушѣтѣе нѣтовѡе пошѣнне: длѣжѣнѣ естъ• нзволнѣтн• а не порабѣлатн сѧ страѣемъ 20с.

поработатн, поработаѣж, поработаѣши св. [1] **δολεῦειν** Служа, действѣм като подчинен: боан сѧ гѧ• поучѣтѣтъ оцѧ своего• н тако вѣцѣ поработаѣтъ емоу 255с *Cyp 3:7*.

поработити, поработиш, поработиши *св.* [4] δουλοῦν Усмирять, овладевать: чаган боудуцинихъ
благъ• съдещица отърѣиеть... тоу бо тѣшитъ сѧ быти• ндеже сътѣжаниа нѣмъ•
рекъше желаниа поработено нмать 283b. ▣ поработити сѧ δουλοῦσθαι Подчинять се,
покорять се: чрьноризьць• не владеть бо совоиъ самѣмъ• поработитъ бо сѧ есть
створъшжмоу н вонна• тако подѣклонитъ есть вѣнъ своиъ подъ нго нзбравъшаго н
220a (31c, 285a).

поработити, поработиш, поработиши *несв.* [1] δουλαγωγεῖν Подчинять, усмирять: н
аплъ троуды• н бѣдѣниа• н посты тѣло поработиаше 22a.

порадованне, -а *ср.* [1] ἐπίχαρμα Подигравка, забавление: вѣноситъ бо члка• въ
безвѣрне• н безъоупѣванне• н прочее отъдана себе поставитъ лоукавѣннѣмъ
бѣсомъ• н бываетъ нмъ врашкно н порадованне 66b.

порадовати (сѧ), порадоуиш (сѧ), порадоуиши *св.* [9] ἐπιχαίρειν Злорадствовать, испытать
задоволение от нещого лошо: еже порадовати сѧ какомоу любо члкоу въ скръвнѣ• нли
въ тѣшитѣкѣ• нли въ падѣниа• члка оплашва есть н боуа 123c. // *Обр.* аште бо
прѣтѣкнеть сѧ нога не порадоуиеть сѧ роука 123d (117c, 123d (2), 124d, 125a (2),
125b).

поридати, поридиш, поридиши *несв.* [1] μέμφεσθαι Поридать, укорять: фареѣн рѣша
гю• се оуѣеници твои творятъ• егже не достонть творити въ сѣботы• осѣжденни
непорочныа поридаша 76d.

порода, -ы *ж.* [3] παράδεισος Раят: пошпѣтавшн бо змиа• нзгъна ѡвѣж не породы 75a
(74d, 86d).

породити, породитъ, породити *св.* [2] ἀναγεννᾶν Възродить: вамъ же вѣровавшннѣмъ въ
мѧ• нмъже дахъ власть чадомъ бжннѣмъ быти• порожденнѣмъ отъ стго дха•
прнповелѣваж не клати сѧ всѣмъ инкоеже клатвож 133d. ▣ породити сѧ
ἀναζωπυρεῖσθαι Оживить се, ободрять се: тѣмъже оубо вѣгда потѣшнѣмъ сѧ• тже на
чѣсть н на слоуженне• н покои нмъ съдѣватъ• пауче же въ старость нхъ• да въ
вндѣннѣ чадъ своихъ породитъ сѧ• тако н наковъ оузрѣвѣт нѣнѣ 239a.

пороковати, порокоуиш, порокоуиши *несв.* [2] μέμφεσθαι, μεμψίμοιρον 1. Поридать,
упрекать, укорять: такоже н павлъ порокоуа галатъ глетъ• дхмъ научнѣше•
нѣнѣ плъ+тнѣ конъуаваете+ 154d. 2. Оплакать се, недоволять: познание же
беспочвальноа• еже пороковати въ скръвѣхъ• н еже порѣптати• н еже снмъ
подобно е 265a.

порокъ, -а *м.* [13] μῶμος, ψόγος, μορφή 1. Порокъ, осѣдательна черта на характера: сего
прѣпоисаниа добротою хъ своиъ цркъвѣ облѣче: покрываа наша пороки: н
бывшоуиш нмъ отъ адама прѣстоупениа наготу 8c. 2. Поридать, осѣждать:
гъ же о антнхрѣстѣ егда глетъ рече лъжжъ• отъ своихъ глетъ• зане лъжжъ есть
также оцъ его• слышавъше оубо възлюбениа• зълън порокъ днавола лъжжъ•
всѣмъ тѣштаннѣмъ бжннѣмъ отъ него 94b. // Упрекъ, укор: братнѣ• прннѣлшше

дрoуrггъ дрoуrгa н пoдaжштe ceв'к aштe к'тo к' кoмoу нмaт'ъ пoрoк'ъ 76b *Кол 3:13*. ♦
вeс пoрoкa **а) ἀμώμητος, ἄμωμος, ἀνεπίλητος, ἀνέγκλητος** Нeпoрoчeн,
бeзyпpeчeн: в'cкe т'вoрн'тe б'eз-д-р'т'п'т'тaнн'я н пoм'т'шлeнн'я• дa б'жд'eт'e з'т'л'ъ
нeпoрoч'кн' н ц'кл'н• чaдa б'ж'к'я в'eс пoрoкa 70b *Фил 2:15*; **б) ἀμώμος, ἀμέμπτως**
Нeпoрoчнo, бeзyпpeчнo: в'к' бo рeч'e пpaв'днeт'• xод'л' в'т' в'c'т'х'т' зaпoв'т'д'к'х'т' н
oпpaв'дaнн'х'т' гнн'х'т' вeс пoрoкa 273b *Лук 1:6* (45c, 94a, 139a, 184c, 197d, 230c,
274a (2)).

пoрoч'нeт'ъ, -т'н *прил.* [1] **μεμψίμοιρος** Нeдoвoлeн, oплaквaщ ce: *тaкo н cж'т' р'т'п'т'т'нeн*•
пoрoч'нeн• пo пoчoтeм'т' cвoнм'т' xод'л'штe 76c *Иуд 1:16*.

пoрoч'н'т'ъ, -т'н *прил.* [5] **μεμπτός, ἐπίμωμος, ἐπὶ βωμόν 1**. Кoйтo зaслyжaвa
пoр'цaн'e: лнцeз'р'cт'вo• блнз'т' eст' члкooгoд'к'я oбoн жe пoрoч'кнo• н oт'т'рeчeнo
cт'п'нн' кннгaмн oбp'к'тaн'м'т' 200b. **2**. Кoйтo имa нeдocтaт'к': нн пpнвeдн нa жp'ктв'ж
oв'ч'aтe пoрoч'кa н кp'гнa• нлн к'жcа• нлн cл'к'пa• нлн кp'cтaвa 171a. ♦ ч'лcт'ъ пoрoч'кнa
μεμψίμοιροι Тeз'и, кoитo ce oплaквaт oт c'дбaтa cи, нeдoвoлн'ц'и: cнн cж'т'ъ
р'т'п'т'т'нeн• ч'лcт'ъ пoрoч'кнa пo cвoнх' пoчoт'х'т' xот'л'штe 70b *Иуд 1:16* (127d,
171a).

пoр'т'п'т'aтн, пoр'т'п'т'ц'ж, пoр'т'п'т'ц'eшн *св.* [2] **γογγύζειν, τὸ γογγυστικόν** Зaрoпт'я,
в'зрoпт'я: нe в'т'рoвaшл cлoвeчн' eгo• н пoр'т'п'т'aшл в'т' c'л'т'x'т' cвoнх'т' 70a *Пе*
105:25 (265a).

пoр'в'в'нoвaтн, пoр'в'в'нoч'ж, пoр'в'в'нoч'eшн *св.* [3] **ζηλοῦν** Пocлeдвaм рeвнocтнo: н пaч'e
пoр'в'в'нoч'нм'т' дoбpoч'лoч'нoу р'в'в'нн'ж блaжeнaлгo зaк'ч'т'a гл'жц'e c'т' ннм'ъ: ce пoл'т'
нм'т'нн'я гн: ннц'ннм'т' дaм'ъ 31a (165b, 253c).

пoр'т'aтн, пoр'т'ж, пoр'т'жшн *нecв.* [2] **πολεμεῖν, ὄυεῖν** Нaпaдaм, бop'я ce cрeщy н'кoгo:
лoч'кaвнн бo в'т'cн oб'ч'ч'aн нмoч'т' пaч'e в'т'c'гo жнвoтa• нa т'т'ц'нeт'я ч'р'н'цa...
oстp'н'тн oрoч'ж'кe нaпacт'н• н нeнcтoв'н'т'e пaч'e нa гoв'т'нн'т'ншaтa• н т'т'ц'н'т'ншaтa
вoнeвaтн• пoр'т'жц'a тa бpaн'лн нec'т'p'т'п'н'т'ы 189a (57c).

пoр'л'днe, -тa *ср.* [1] в'т' пoр'л'днн **καθεξῆς** Пoрeд, пocлeдoвaтeлнo: ктoжe н кaкoвa eст'ъ• н'т'
т'т'ч'т'ж з'т'лaтa н'т' н блaгaа пoчoт'ъ• в'т' пoр'л'д'н cлoвoм' нзв'т'т'к' нзлoжн'т' cл 156a.

пoр'жaннe, -тa *ср.* [3] **ἔμπαιγμα, χλευασμός, γελαῖσθαι 1**. Пoрyгaн'e, пp'cмex: в'c'ь дн'ъ
c'т'oч'тa xождaх'т'• тaкo лaд'в'я мoгa нaп'т'нншa cл пoрoч'гaнн 195c *Пе 37:8*. **2**. Oбeкт
нa пoд'гpaвкa, пp'cмex; пocмeш'ц'e: нe т'т'ч'н'ж жe ce: н'т' н т'вoрн'т' oч'пнвaж'ц'aлгo
cл: oт'т' вeзoч'м'н'т'х'т' пoрoч'гaнн'ж: oт'т' мoч'дp'ч'х'т' жe плaкaнн'ж 16b (304d).

пoр'жaтн, пoр'жaж, пoр'жaжшн *св./нecв.* [11] **καταγελαῦν, ἐμπαίζειν** Пoд'гpaвaм,
oсм'вaм: в'т'жнм'т' oч'бo бpaтн'e: п'лaн'cт'в'нaлгo в'т'cа: дa нe пoрoч'гaнн нм'ъ б'жд'eм'т'
16c. // Из'гpaвaм, измaвaм: н рoд'т' внд'к'в'т' тaкo пoрoч'гaн'т' в'т'cт'т' вл'т'х'в'т'•
в'т'з'ч'aрнeт' cл з'т'лo• н пoc'т'лaв'т' нзбн в'т'cл oтpок'т' cжшт'лa в'т' внoлeн'т'к' 60d *Мат*
2:16. ▣ пoр'жaтн cл **μυκτηρίζειν, ἐμπαίζειν, ἐκμυκτηρίζειν** Пoд'гpaвaм ce,
пp'cм'вaм ce: плaч'л жe н cл cвoнх'т' з'т'л'ъ. нe пocм'к'eт'т' жe cл нн пoр'жaeт'т' cл

нномоу 106с. // Изигравам, измавам: подовниъ и мгы сѧ влѣхвомѣ• нже не тѣуыѣ
не оубоѧша сѧ нрода• нъ и пороугаша сѧ емоу• ннѣмъ пжтемъ ошѣдѣше на землю
своѣж 217с (106d (2), 125b, 136с, 177с, 180а, 187b).

поржговати, поржгоуѣж, поржгоуѣши *несв.* [1] **καταγελα̃ν** Подигравам се, присмивам се:
пользѣнѣе оубо ѣсть паче пороуганоу бѣвати. неже пороуговати 106d.

поржвенне, -ѧ *ср.* [3] **παραθήκη, παρακαταθήκη** Това, което е поверено: да лѣжжштен
отѣмѣтажтѣ сѧ га• и бѣважтѣ лншаѣште сѧ га• не отѣдаѣште емоу пороуженне еже
прѣѧ сѧ• прѣѧ сѧ бо дѧ нелѣжѣна 140а (140b, 276b).

поржунти, поржунж, поржунши *св.* [6] **ἐμπιστεύειν, παρατιθέναι ἀνατίθεσθαι** Поверя:
тѣгда гавѣ гла емоу• ѣжношж неже те поржунхѣ вѣдаждѣ 276с. // Посветя, отдам:
паче же мгы нже свонхѣ отѣрекѣше сѧ• и боу сѧ пороужневѣше• не трѣкѣѣ нмамѣ
соуѣтѣнѣмъ нхѣ• и дшеврѣдѣланѣмъ бесѣдѣ 44а. *Субст.* поржвенни **οἱ**
ἐμπιστευθέντες Този, които са поверени на някого: длѣжнѣ оубо естѣ пастѣръ
ѣсь оумомѣ и окомѣ бѣтн• да ни едно пороуженѣнхѣ емоу пнтѣнѣн не прнѧто
бѣдетѣ за лѣностѣ 245d. **■** *Субст.* поржунѣн сѧ **ὁ ἑαυτὸν ἀνατιθείς** Този,
който се е посветил, отдал на някого: подоваѣтѣ оубо пороужневѣшоумоу сѧ гю• сѣ
унстоѣж мгыслѣж и дѣанѣн добръ• пѣтн сѣ давѣдомѣ и глатн 189с (45d, 179d).

поржуннкѣ, -ѧ *м.* [1] **ἐγγυητής** Този, който е получил порѣчение, на когото е възложено
нешо: унстнтелн бо и слоужнтелн• поржуннцн твоѣ сѣжтѣ• те бо вѣземлѣжтѣ грѣхѣ
людѣскѣ 130с.

посагнѣти, посагнѣж, посагнѣши *св.* [1] **ἀρμόττεσθαι** Омѣжа се: вѣ истннѣ оубо воозѣ блн
ѣж гла• да нстажѣтѣ +гѣ+ дѣлаанѣ твоѣ• и да бѣжтѣ мѣзда твоѧ нсплѣнѣ отѣ га• и
нногѣ рѣда сѣштн посаже за воозѧ 167d.

посаднѣти, посаждѣж, посаднѣши *св.* [2] **ἀνακλίνειν** Настаня, сложа някого да седне: блаженн
равн те ѧже гѣ прншѣдѣ обрашѣтѣ тако творѣшѣ: амнн гла вамѣ• ѧко
прѣпоѧшетѣ сѧ• и посаднѣтѣ ѧ• и мннѣвѣ послѣжнтѣ ни 20b *Лук 12:37* (285b).

посаждѣти, посаждаѣж, посаждаѣши *несв.* [1] **ἐνθρονίζειν** *Обр.* Възцарявам, правя някого
владетел: насѣденѣ многа ѣжѣствѣѧ• ѧко вѣ малѣ етерѣ мѣстѣланцн• слоужнтелѣ
уннѣ сѣврѣшѣшѣтѣ• посаждаѣтѣ вѣ ннхѣ ѧко црѣ блага и праведѣна• влчнѣго оума
160а.

поскрѣгѣтѣти, поскрѣгѣтѣж, поскрѣгѣтѣши *св.* [1] **βρύχειν** Заскрѣцам: грѣшннкѣ
оужнѣтѣ и разгнѣваѣтѣ сѧ жѣбѣ своннн поскрѣгѣшѣтѣ и растѣтѣ 52d *Пс*
111:10.

послабленне, -ѧ *ср.* [1] **συγχώρησις** Позволение, допускане: сего радн отѣ послабленнѧ
бжѣѧ: прннесе намѣ сотѣна ѧзѣж• могѣцѣжѣ и ѣтробѣж костнн и мозговѣ досѣцн
298b.

послоужити, послоужж, послоужниш *св.* [11] **διακονεῖν, λειτουργεῖν, ὑπηρετεῖν 1.**

Поставя се в услуга на някого, послужа: нбо снѣ члвчѣ• не прнде да послоужать иѣмоу• нѣ да послоужить• н датн дшж своѣж нзбавление за многы 191с, 191d *Мат 20:28. 2.* Извърша богослужение: н послоужить леунтинѣ сѣни съвѣдѣннѣ• н тн прннмоуть грѣхты людскы 282a *Числ 18:23* (20b, 104с, 191с, 243a, 249с, 250с, 279b, 285b).

послоуховати, послоухоуж, послоухоуиши *несв.* [2] **μαρτυρεῖν** Потвърждавам, свидетелствам: жадаеть во прнсно спсєннѣ нашего благты н мисрдѣн владѣйка• тако послоухоуеть аплѣ глѣ• нже всѣ члвкы хоцєть спсѣти• н въ разоумѣ истиннѣнѣ прнтн 238a (24с).

послоухъ, -а *м.* [8] **μάρτυς** Свидетел, очевидец: прѣдѣ оустты рече дѣвою нли трин послоусѣхъ да станеѣ въсь глѣ 89a *2 Кор 13:1.* ♦ лѣжь послоухъ **ψευδῆς μάρτυς** Лѣжесвидетел: не боудн лѣжъ послоухъ на свон гражданнѣ 93d *Притч 24:28* (25d, 29b, 89a, 94a, 275с, 280d).

послоушаннє, -та *сп.* [10] **ὑπακοή, ἀκρόασις** Послушание, покорство, подчинение: послоушаннє иеть• съврѣшено повннованнє• своєѣ вола лншено• н єднного наставлѣжштѣаго• мааннємъ бє-сѣмжштєннѣ на дѣаннє двнжемо 165a (9b, 72a, 86с, 87с, 120с, 121b, 165a, 165b, 166b).

послоушатель, -та *м.* [1] **ἀκροατής** Слушатель: н что подобаеть вѣсѣ по тѣнѣкоу повѣдатн• н оунѣнѣ творити послоушателемѣ 235d.

послоушати, послоушаѣ, послоушаниш *св./несв.* [47] **ἀκούειν, ὑπακούειν, εἰσακούειν, ἔπακούειν, εἴκειν, πείθεσθαι, προσέχειν, μαρτυρεῖν 1.** Слушам, чувам, възприемам със слуха си: боудн вѣсѣ члвкѣ скорѣ послоушати• а моудѣнѣ глѣтн• мѣдѣнѣ въ гнѣвѣ 58d *Иак 1:19. 2.* Вслушвам се, обръщам внимание: въ врѣмѣ прнѣтѣно послоушахъ тебє• н въ днѣ спсєннѣ помогохъ тн 197d *Ис 49:8. 3.* Покорявам се, подчинявам се: чада послоушантє роднтель• н рабн послоушантє плѣтѣскѣнхъ гнн свонхъ 166a (2) *Еф 6:1, 5. 4.* Засвидетелствам, потвърждавам: такоже послоушаннє жнзнѣ: тако н прѣслоушаннє сѣмрѣть сѣтварѣеть• н послоушаеть ми словєсн: прѣвѣн роукож бжѣж зѣданѣн члвкѣ 86с. *Субст. а)* послоушаѣщен **οἱ ἀκούοντες** Тези, които се вслушват, възприемат съветите: не подобаеть оубо посмнѣти сѣ н порадовати своємоу оудоу• нѣ съ нмин поволѣтн• н сѣпострадатн по словєсн аплю... послоушаѣштєн бо• тако тацѣхъ глѣ• своєго велѣннѣ плодты обѣмѣжть 123d; *б)* послоушаѣн **ὁ ὑπακούων** Този, който се покорява, подчинява; послоушаѣщен **οἱ ὑπακούοντες** Тези, които се покоряват, подчиняват: послоушаѣн мене не постѣдѣтѣ сѣ 286b *Сир 24:24.* ♦ не послоушати **παρακούειν** Не послушам, не обѣрна внимание: аште же не послоушаеть нхѣ• рѣцн црквє• аште же нли цркѣвѣ не послоушаеть• да боудеть тн тако ѣзгычѣннѣ н мгытѣннѣ 142a (2) *Мат 18:17* (2с, 5a, 70a, 78a, 85a, 86d, 87a, 88a, 88с, 88d, 113с, 127a, 131d, 142a (2), 144с, 151a, 157a, 165b, 166b (2), 182d, 193a, 215с, 230a (2), 233d, 237a, 239с, 239d, 256d, 258b, 280d, 281с, 286a, 304a, 304b, 307a).

послоушьланвѣтъ, -гын *прил.* [5] ὑπήκοος Послушен, покорен: останѣмъ оубо любнн съмрътънѣна сѣ ослоушѣти• н послоушьланвн боудѣмъ при всѣемъ дховьнѣнхъ оцѣ нашнхъ 88с (88а, 165с, 166а, 240а).

послоушьннкъ, -а *м.* [1] ἀκροατής Слушатель: аште бо кто не нчнстнтъ срѣца своего отъ зълословесѣа• добра бесѣдовати не можетъ• аште бо н мьннтъ сѣ глагн послоушьннкомъ• неприатна сжтъ словеса его н отъметѣна 131с.

послоушьство, -а *ср.* [3] μαρτυρία Свидетельство: саоуль же прѣстоупнвѣтъ заповѣдь снѣж• трн съта жьръць гнѣ оубн• послоушьствомъ• едного клеветѣннка донка сурна 89b (24а, 29b).

послоушьствовати, послоушьствоуѣж, послоушьствоуѣши *несв.* [1] послоушьствованъ быти μαρτυρεῖσθαι Бивам похвален, възнаграден за делата си: н новъ іако дрѣжа сѣ безълюбнѣа бмъ послоушьствованъ бы 113b.

послѣдованнѣ, -га *ср.* [2] ἐξακολουθεῖν 1. Следване: сн бо ннѣтоже нно сжтъ• нѣ мѣслн блѣудѣштн• подобнѣа н прнвнѣннѣа н рѣганнѣа лоукавѣнхъ бѣсѣтъ• на прѣльштѣннѣа наше• н послѣдованнѣа льстѣмъ нхъ 178а. 2. Порядок, ред: ѣже чнстн рѣднѣшѣа нѣа н вѣзданнѣа вѣздати длѣжнн есмѣтъ• отъ естѣствѣнаго послѣдованнѣа• н отъ вжѣаго оузаконѣнѣа 238с.

послѣдовати, послѣдоуѣж, послѣдоуѣши *несв.* [7] ἐπακολουθεῖν, ἔπεσθαι 1. Последвам, трѣгна след някого: оснлѣ же оустѣнѣннѣа поведе н• онѣ же послѣдова ен вѣздрѣтѣтъ• іако волѣ на заколеннѣа ведѣтѣ сѣ• н іако пѣсѣ на жзѣа 41b *Притч* 7:22. // *Обр.* аште же н послѣдова срѣца мое женѣа мѣжа дроуѣаго• нлн засѣдѣннкъ вѣхѣтъ при двѣрѣхѣ еѣ• годѣ боудн оубо н моѣа нномѣу 50d *Иов* 31:9. 2. Рѣководя се от определен принцип, следвам нечѣе поведение: н послѣдоуѣще стго ѡаннѣа• повннѣмъ сѣ клнроу оуставлѣющѣ прѣкослословнѣа 78b (25а, 35b, 96а, 137b).

послѣдосѣвѣтнѣ, -га *ср.* [1] ὑστεροβουλία Последнѣа съветн (цитатѣ е от последнѣа глава на “Притчн Соломоновн”): оуѣнтѣ же нѣа сѣмоу н прнтѣуѣннкъ глѣ• не даждѣ твоѣо богатѣства женѣа• н твоѣо оуѣа н жнѣнѣа вѣ послѣдосѣвѣтнѣа 45а.

послѣдѣтъкъ, -а *м.* [1] на послѣдѣтъкъ ἐπ' ἐσχάτων Накрая, впоследствѣе: боѣшѣмоу сѣ га благо вѣдетѣ да (sic!) послѣдѣтъкъ 289а *Сир* 1:13.

послѣдѣ *нарѣч.* [6] ὕστερον, ἔσχατον, ἐπ' ἐσχάτων После, след това, впоследствѣе: подѣбаѣтъ оубо всѣ опасѣно н сѣ съвѣтомъ творнтн• а не пѣватн нѣцѣмѣже іако оулоуѣаштѣ• да не послѣдѣа своего зълосѣвѣтѣа плодѣа болѣзнѣнѣа пожнѣтѣ 136с (42d, 47с, 174с, 207с, 276b).

послѣдѣновати, послѣдѣноуѣж, послѣдѣноуѣши *несв.* [1] ἐσχατίζειν Последен съм, подчннѣвам се: нѣ паѣе днѣнѣа сѣ правѣдѣноуѣмоу промѣслѣннкѣоу• мѣдрѣа• н нѣнздроуѣнѣа сѣжѣшю• ономоу оубо хоудѣмоу• достѣновати• н прѣвѣвати н обладати• намѣ же послѣдѣновати 119с.

послѣднѣнъ, -нн *прил.* [1] послѣдно ѣсть **ἐπόμενον ἔστιν** Редно е: послѣдно ѣсть
ѹНСТНТЕЛЕМЪ• ПОДРАЖАТЕЛЕМЪ ВЪТН НАУАЛНАГО ѹНСТНТЕЛА СВОЕГО• ІАКОЖЕ НШАНЪ•
НАУАЛНАГО ѹНСТНТЕЛА *χα* 278d.

послѣднѣнъ, -нн *прил.* [16] **ἔσχατος 1.** Последен, с който се свършва: не нздешн
отътоуду• дождеже въздасн послѣдннн кодрантъ 160с *Мат* 5:26. **2. Прен.** Краен,
най-лош: не можѣмъ оубо безоуѣнѣ• н безостоуднѣ осждатн сѣгрѣшаштннхъ•
аште н въ сама послѣднѣна зълбѣтѣ дондѣтъ 108а. *Субст.* **а)** послѣдннн **ὁ**
ἔσχατος Този, който е дошъл последен: хоштѣ же н сѣмоу послѣднѣнѣмоу датн
іако н тѣвѣ 71а *Мат* 20:14; **б)** послѣднѣна **τὰ ἔσχατα** Краят на живота, смъртта:
помѣнн послѣднѣна• н прѣстанн враждоуѣ 115с *Сир* 28:6. ♦ послѣднѣна годнна
ἔσχατη ὥρα Последно време – преди пришествието на антихриста: н іакоже
слѣшасте іако антнхѣтѣ гредѣтъ• н нѣнѣ антнхрѣстн мнози вѣшл• тѣмъ
разоумѣваемъ• іако послѣднѣна годнна ѣтъ 131b *1 Иоан* 2:18. ♦ до послѣднѣнаго
въздѣханнѣ **ἕως ἔσχατης ἀναπνοῆς;** до послѣднѣнаго днѣ н часа н
въздѣханнѣ **μέχρι τῆς ἔσχατης ἡμέρας, καὶ ὥρας, καὶ ἀναπνοῆς** До
последния дѣх, до смъртта: стронтеъ спѣнѣж нашемоу... пождѣнѣтѣ обрашеннѣ
нашего• н не прѣстаѣтъ до полѣднѣнаго въздѣханнѣя нашего 162b. ♦ послѣдннн днѣн
ἡ ἔσχατη ἡμέρα Последний ден, край на света: велнко ѣтъ орѣжѣнѣ дѣшн• на
вѣжѣж подвнзаннѣ ѣже кѣ боу глѣтн много• а кѣ ѹлѣкомѣ мало• ноцѣ н днѣн• на
послѣднѣн днѣн възнратн 78b. ♦ послѣдннн днѣнн **ἔσχατα τῶν ἡμερῶν**
Последните дни преди края на света: прндоуѣтъ въ послѣднѣна днѣн въ роуѣганнѣ•
роуѣгателе по свонхѣ похотѣхѣтѣ ходалште 80с *2 Петр* 3:3 (12с (2), 56с, 63а, 131b,
184с, 224с, 299d).

послѣжде *нареч.* [8] **ὑστερον** После, след това, впоследствии: мало бо въ часѣ
прѣтрьпѣвѣтъ• н оудръжавѣтъ• послѣжде обемлѣшн сладостѣ радостн• отъ плода
оудръжаннѣя 135d (43с, 87с, 136b, 147d, 180а, 180b, 187b).

посмнѣватн сѣ, посмнѣваѣж сѣ, посмнѣваѣшн сѣ *несв.* [1] **καταγελαῖν** Надсмивам се,
присмивам се: възбонмѣ сѣ оубо прѣштеннѣна гнѣ глѣшта• горе смѣжштннмѣ сѣ
нѣнѣ• іако вѣсплачете н въздрѣдаѣте• н отъстоупнмѣтѣ посмнѣватн сѣ комоу 107а.

посмнѣатн сѣ, посмѣѣж сѣ, посмѣѣшн сѣ *св.* [7] **καταγελαῖν, γελαῖν** Осмея някого: ѣже
посмнѣаноу оубо вѣтн н порадованоу• нашѣ ѣтъ• а ѣже порадоватн сѣ н пороуѣгатн
кѣннѣжннѣкѣ 125а. ▣ посмнѣатн сѣ **καταγελαῖν, ἐπιγελαῖν** Надсмея се, присмея се
на някого: не посмѣн сѣ ѹлкоу. сѣшѣ въ горестн дѣшн ѣго 106 *Сир* 7:11 (16b, 88а,
106а, 106с, 123d).

посововатн, посовоуѣж, посовоуѣшн *несв.* [2] **συνηγορεῖν** Съгласявам се, потвърждавам:
прѣ же амось: скрѣѣта о людехѣ глаашѣ• мѣздоу нзбѣраноу прнѣстѣ ѿ ннштннхѣ: н
несѣа посовоуѣта рече• князн любѣаштен мѣздоу: гонѣшѣ възданн 25d (28с).

поспѣватн, поспѣваѣж, поспѣваѣшн *несв.* [2] **ἐνεργεῖν, συνεργεῖν** Съдействам, помагам:
прѣждеречѣнѣн бо прѣподобнѣнѣн модестѣ: не тѣчнѣж поустѣннѣнѣна стронѣтѣ

моностѣрѣ: нѣ н градѣ всѣа жнвоуѣаа окрѣстѣ: боу поспѣваѣщоу иѣмоу о всѣемѣ бс (222b).

поспѣти, поспѣж, поспѣиши св. [1] поспѣти сѣ въ благо εὐοδοῦσθαι Сполуча:
покрѣваѣан нечѣстѣе свое• не поспѣеть сѣ въ благо 145a *Притч 28:13*.

поспѣшнѣ, -ѣ ср. [1] συνεργεία Помощ, съдействие: хотѣи оубо чнстѣ помолити сѣ•
прѣвѣе за поспѣше слѣзѣ да помолитѣ сѣ• да плачѣемѣ оукротитѣ• сверѣпоуѣж дшж н
оулоуѣнтѣ чнстое молѣнѣе 232a.

поспѣшникѣ, -ѣ м. [2] συνεργός Сътрудник, помощник: не дѣло ли мое въи есте о гн•
поспѣшникѣ гнѣ въ евангѣиѣ дѣлаѣща спннѣ члкомѣ 274d (278a).

поспѣшествовати, поспѣшествоуѣж, поспѣшествоуѣиши не св. [1] συναγωνίζεσθαι
Съдействам, помагам: нѣ поспѣшествоуѣнте ми въ мѣтѣвахѣ• да слоужѣба моя
прнѣта стѣиши да бждѣтъ 191b *Рим 15:30*.

поспѣяти, поспѣж, поспѣиши не св. [2] συνεργεῖν Съдействам, благоприятствам: ꙗко
любѣщннѣмѣ ба• всѣа поспѣжѣтъ сѣ въ благо• сщнннѣмѣ по прозѣрѣннѣмѣ зѣваномѣ
291c *Рим 8:28* (150d).

посрамити, посрамитѣж, посрамитиши св. [6] καταισχύνειν Посрамя, засрамя: немоуѣнаа всего
мира• нзѣбра бѣ гла• да посрамитѣ крѣпѣкаа 217a *1 Кор 1:27*. ▣ посрамити сѣ
ἐντρέπεσθαι, διατρέπεσθαι Засрамя се: н не посрамити сѣ покаати сѣ• нѣ н
прнжнхомѣ грѣхѣн на грѣхѣн наша 306d (81b, 164b, 218c, 305c).

посрамляти, посрамляѣж, посрамляѣиши не св. [3] αἰσχύνειν, καταισχύνειν Посрамвам,
засрамвам: гѣ посрамѣа нхѣ опытылнвоѣ лнцѣмѣрнѣ• реуѣ кѣ ннѣмѣ• чѣто ма
нскоуѣшаѣте наннѣчннѣнѣ• покажитѣ ми цаѣж кннѣсѣнѣж 81a. ▣ посрамляти сѣ
ἐντρέπεσθαι Засрамвам се: нѣ да постѣдѣтъ сѣ н посрамѣжѣтъ сѣ ншѣоуѣшѣн
дшѣ моѣа 117c *Пс 34:4* (143b).

поставити, поставѣж, поставиши св. [13] ἰστάναι, παριστάναι, καθίστάναι, τιθέναι 1.
Поставя, разположа неѣо някъде: н поставѣж прѣстолѣ свон на зѣкѣздахѣ
нвсѣнннхѣ 97c *Ис 14:13*. 2. Изправя, вдигна някого: тѣ кѣто иѣн осождаѣан
тоуждааго раба• своѣмоу гю стонтѣ ли падаѣтъ• станѣтъ же• силнѣ во иѣстѣ бѣ•
поставити н 109a *Рим 14:4*. 3. Опредѣля, избира, поставя някого на дадена
длѣжност или пост: нгоуѣмена ли тѣ поставиши• не възноси сѣ• попыци сѣ н тако
сѣдн 248d *Сир 32:1*. 4. Създам определѣна представа: потѣшити сѣ сеѣе нскжшѣна
поставити прѣдѣ вѣмѣ• дѣлатѣла непостѣдна 188a *2 Тим 2:15*. // Настроѣя, приведа
в определѣно състояние: трѣѣѣ оубо иѣстѣ поставити оумѣ въ вѣрѣмѣ мѣтѣвноѣ•
глоуѣха н нѣма• н можѣтъ молѣѣѣи обѣщати 231c. ♦ поставити грѣхѣ ἰστάναι τὴν
ἀμαρτίαν Счета, сметна за грѣх: похѣшѣтѣ же ѣ• нзѣдоша н вѣнѣ нз града• н
каменннѣмѣ побнѣаахоуѣ• молѣшта сѣ н глаушта• гн не постави нѣмѣ грѣха сеѣо 152a
Деян 7:60. ♦ подѣ клѣтѣвоѣж поставити ὑπὸ κατάραν ἰστάναι Прокѣлна: нѣ н

подъ клатвоѣж поставиша таковаго неремемь• проклатъ бо рече члкъ• нже оупъване нмать на члка 216с. ♦ отъдана себе поставити **ἑκδοτον ἑαυτὸν καθιστάναι** Поставя се в услуга на някого: ненауаанниа врѣдъ... въноситъ бо члка• въ безвѣрнѣ• н безъоупъваннѣ• н проучиѣ отъдана себе поставитъ лоукавнѣннмъ бѣсомъ 66b (11с, 131a, 249a, 274b, 284d).

поставлати, поставлаѣж, поставлаѣши *несв.* [5] **παριστάναι, καθιστάναι 1. Обр.**

Поставям нешо някъде: слъзты бо митвоу прѣдъ гми поставлаѣтъ• н благопрнатноу творатъ 236a. **2.** Определям, избирам, поставям някого на дадена длъжность или пост: всь бо науаоучстнтель рече• на приношеннѣ даровъ н жрътвъ поставлаѣмъ естъ 282b *Евр 5:1*. ♦ бездѣльна поставлати **ἄπρακτος καθιστᾶν** Осуетявам нечии намерения, плане: нмнже н самого г̄а нашего н с̄п̄са• игда коньча вса нскоуеты• науа нскоушатн• тѣмьжде н побѣжденъ отъпадаѣ• образоу на все г̄ъ бѣвѣтъ• срѣчѣъ• поштенин н молнтвани сего бездѣльна поставлати 170b (272d, 273a).

поставъ, -а *м.* [3] **ἱστός** Плат, платно, ткань: такоже оубо поставъ мѣногоуаствѣнъ сын: въ едннѣуаствѣноу рнзоу съвршаѣтъ с̄а: тако н вса прореченнѣ бодъхновенѣнхъ кѣннѣтъ: въ съмотреннѣ владѣчѣннаго рнзоу съндоша с̄а 7d. // *Обр.* отъ постава оубо :ḗ: црнцъ нхъ: мало нжнцъ нзѡхъ: н сътворнхъ прѣпоисаннѣ: на съгрѣннѣ съ вѣроѣж поунтаѣщннмъ 7d. ♦ поставъ пажуъ **ἱστός τῆς ἀράχνης** Паяжина: добро оубо естъ н благооугодѣно боу н члкомъ• отърнцатн с̄а н не прнмѣшатн с̄а нхъ• да не обазавѣше с̄а сѣтънн нхъ• възвѣдѣноуемъ гонестн• такоже н въпадѣшаа мжхты въ поставъ пажуъ 44a.

постеля, -ѡ *ж.* [1] **στρωμνή** Постеля, легло: да вѣша бѣли намъ слъзты члѣбъ днѣ н ношѣ• н да бнмъ на всакж ношѣ• постеляю своѣж слъзамн оумакаан• н оунстнлн с̄а скврѣнты 195d.

постнгнижти, постнгниж, постнгниши *св.* [9] **καταλαμβάνειν, καταλαμβάνεσθαι, φθάνειν 1.** Достигна, приближа се: ашти лн дхомъ бжнѣмъ нзгонатъ вѣсы• оубо постнжнѣ на вѣы црсо бжнѣ 73b *Мат 12:28*. **2.** Постигна, домогна се до нешо: всь бо текты нзвѣствѣнѣ а не ннзвѣствѣнѣ• постнгниетъ поуѣсть отъреченнѣ: н унстотты многоотрудное• н многомъздное богатство 251d. **3.** Схвана, разбира, проумея: желанннмъ многомъ възлюбнмъ ѡа• прѣзѣрѡше непрѣвоуднаа• н радоуѣще с̄а за вѣчнаа• н прѣбѣтѣннаа благаа• нхъже не можетъ оумъ члѣкъ постнгнижти 283с (54b, 103с, 176d, 209b, 251d, 285с).

постнгъ, -а *м.* [1] протнвж постнгоу **ὡς ἐφικτόν** Доколкото е възможно, доколкото е по силите: блуденнѣ оубо естъ нѣрархнѣа оуподобленнѣ къ боу• протнвоу постнгоу• н съвѣкѣоупленнѣ• того нмты в̄сего с̄ина хоудожѣства же н дѣаннѣа наставѣннка 277b.

постнзаннѣ, -ѡ *ср.* [1] **κατάληψις** Достигане, постигане: д̄хъ бо гнѣвѣнѣнъ въ нашемъ с̄рцн сѣд̄а• оун разоумѣнѣн тѣмьнѣннмъ матежн ослѣпнтъ• да оуже нн разоужденнѣа пользынѣнхъ можемъ сътажати• нн д̄х̄овѣнна разоума обрѣстн постнзаннѣа 57d.

постнзати, постнзатиж, постнзатиши *несв.* [1] **καταλαμβάνειν** Осъзнавам: вѣдѣть съ тѣштелавнїа• зѣло многозрачѣнѣ естъ а не тѣнѣкѣ• н не въ скорѣ• ни самѣмѣ напастѣноуѣмѣнїамѣ постнзатиж 95а.

постнти (сѧ), пощж (сѧ), постнши (сѧ) *несв.* [9] **νηστεύειν, αἰτεῖσθαι** Поста, спазвам телесно въздѣржанїе: благомъ же нашъ вѣка: хотїа дѣломъ ны наказати• прѣвѣ• самѣ постн сїа 22с (22с (2), 127d, 182а, 187с, 198а, 198b (2).

постоаннїе, -га *ср.* [1] **ὑπόστασις** *Обр.* Твѣрда почва: оуглѣвохѣть въ тнменнн глїобннѣ н нѣсетѣ постоаннїа 64b *Пс* 68:3.

постоати, постоатиж, постоатиши *св.* [1] **ὑφίστασθαι** Устоя, издѣржа: аште бо безаконнн назнрнши гн• гн кѣто постонтѣ 101b *Пс* 129:3.

пострадатн, пострадаждж, пострадаждешн *св.* [15] **πάσχειν, ὑπομένειν, ταλαιπωρεῖν, ἀθλεῖν** 1. Пострадам, понеса мѣки, страдания: н пострадахѣ н сълакохѣ сѧ до коньца• всѣхъ днѣ сѣтоуѣа хождахѣ 195b *Пс* 37:7. // Потрудя се, помѣча се, преборя се: подвнгни сѧ законнѣкѣ пострадаати• да вѣнѣць егже вѣжделѣкѣ въспрннїешѣ 54b. 2. Испитам неудобство, затрудня се: авнїе съставѣть въсѧ възнскаѣмѣнїа вамн отѣ стѣнхѣть кѣннѣтъ н на спсїеннїе глѣвѣты: съвѣкоуѣплѣнѣты• н разлѣченѣты отѣ себе: іако нн съннїнїа нн съмѣка пострадаати вѣтоуѣщїоуѣмоу: сѣа постѣлахѣ вашемоу болюбнїж 2с. *Субст.* пострадавѣн **ὁ ὑπομείνας** Този, който е претѣрпїал страдания: тѣштѣнн вѣдѣмѣ• вѣрѣмена расмотрнїтѣ• прѣклѣтѣнаго ваїжшѣ вѣзлѣтѣнаго• невннїаго• насѣ же радн вннїа... всѣ насѣ радн пострадавѣшаго 182с. ♦ пострадаати съ цѣмѣ **συμπαθεῖν τινί** Проявїа състрадание, съчувствїе кѣмъ някого: н аще дарѣ іедннѣ нмоуше• не вѣзноснїтѣ сѧ нѣтъ пострададѣмѣ съ немїоуѣнїїн 199а. ♦ пострадаати дроугѣ съ дроугомѣ **συμπάσχειν ἀλλήλοις** Проявїаваме взаїмно съчувствїе, състрадание іеже пострадаати дроугѣ съ дроугомѣ• н съповолѣватн• сътншатн же н сътроуждати сѧ• оугоднїо іетѣ вн 198с (136d, 144b, 151а, 166b, 193с, 203а, 207b, 207d, 237с).

постраждати, пострадаждѣж, пострадаждѣшиши *несв.* [1] пострададати съ цѣмѣ **συναθλεῖν τινί** Претѣрпїавам страдание, несгоди заедно с някого: н мѣ оубо пострададѣмѣ съ павломѣ глѣшїтїе• о всѣмѣ скорѣвалшѣ• а не сътоуждѣшїтїе сн• нїеуаїемн• нѣ не отѣуаїемн 68а.

постриши, постригнѣж, постригнѣшиши *св.* [1] **ἀποκείρεσθαι** Пострижа се за монах: іакоже бо онн не тѣуѣж съвалѣкѣше сѧ• начало подвнзѣнїа съвалѣшн сѧ• нѣ н постригѣше власѣты• помазавѣше сѧ масломѣ• да не вѣздрацїенїемѣ власѣ• вѣддѣдѣтъ сѧ на повѣждѣнїе 193b.

постѣ, -а *м.* [22] **νηστεία, ἄσκησις** Пост, постене, телесно въздѣржанїе: даднїмѣ оубо вѣзлюблїеннн тѣло наше въ троудѣ съ дшїеж• въ постѣ н вѣдѣнїе• н пѣнїа н молнтѣвѣты непѣрѣстаннѣты 185с (3b, 6а, 20с (2), 21а (2), 21d (2), 22а (2), 22b (2), 22с, 46с, 51с, 57с, 90d, 180d, 195b, 214d, 226b).

постъдѣти сѧ, постъждж сѧ, постъднши сѧ св. [15] **αἰσχύνεσθαι, καταισχύνεσθαι, ἐντρέπεσθαι, αἰδεῖσθαι** Засрамя се, посрамя се: въ расъпа коети
υλοοугодннкъ• постъдѣшѧ сѧ яко въ оуниуъжн ѧ 96d *Πε 52:6*. // Проявя
страхочитание: н мѣ оубо възлюбленнн постъднмѣ сѧ поубѣтѣшаго нѣ тако• н
на толнкоу вѣсопоу възвѣдѣша• н работанимѣ ѧмоу сѣ страхомѣ 295b (98d, 117c,
133d, 144c, 145a, 182c, 185d, 201a, 262b, 269d, 286b, 286c, 306c).

постъннкъ, -а м. [2] **νηστευτής** Човек, който спазва поста: такожде н постъннкъ•
внѣждоу сѣтоуеѣтъ• а жтрьждоу свѣтъль сы къ боу: дрѣзновеннемѣ бесѣдоуеѣтъ 20d
(20d).

постънѣ, -ѣн *прил.* [2] **τῆς ἀσκήσεως** Който се отнася до поста, въздържанието: аште
сѧ еси скопнтн самѣ въсхотѣлъ въвѣнааго црства радн• то прилежѣнѣ дрѣжн сѧ
постънааго подвнга 54b (220d).

постъпнтн, постъпльж, постъпнши св. [1] **προῖέναι** Продължа, напредна: съ
зѣлокъзненѣын татѣбѣнѣн вѣсѣ• прѣвое оубо отѣ малѣнхѣ вешѣн наубѣнеѣтъ• н
постъпѧ• на велнка н тѣбѣтаѧ сѣходнтѣ 90b.

посоуѣти, посоуѣж, посоуѣши св. [1] **συγχοῦν** Засипя: такоже вѣ велнкѣн нѣвѣ• погоубнѣвѣ бо
вѣе свое• еше же же н десѧтн птнщѣ гнѣздо уадѣ• посжтомѣ нмѣ• оборенѣмѣ въ
пнрѣ• хвалоу въздавѣ глаше 264c.

посѣланиѣ, -ѧ *ср.* [1] **ἐπιστολή** Послание, писмо: аште лн къто нѣ послѣушаѣтъ васѣ•
посѣланиемѣ сего знаменанѣѣ• н не примѣшанѣ сѧ ѧмѣ да сѧ срамнтѣ 88c 2 *Сол*
3:14.

посѣлатн, посѣлаж, посѣлаши св. [28] **ἀποστέλλειν, ἐξαποστέλλειν, συστέλλειν, πέμπειν, καταπέμπειν, παραπέμπειν** Изпратя някого или нещо: посѣлѣтъ бо
снѣ уѧкъ ангѧты своѧ• н съверѣтъ отѣ црства своѧго вел съблазны• н творѣшѧ
безаконныѣ 303b *Мат 13:41*. *Субст.* посѣлавѣн **ὁ ἀποστείλας** Този, който е
изпратил: приемѧн въ мѧ приемѣтъ• а приемѧн мѧ приемѣтъ посѣлавѣшаго
мѧ 282d *Мат 10:40* (2b, 2c, 60d, 67d, 70d, 88d, 96b, 120c, 154a, 154b, 166b, 166c,
171d, 179d, 194d, 211c, 216a, 235d, 255b, 256b, 279d, 291c, 294c, 302a, 305d,
307d).

посѣмотрнтн, посѣмотрѣж, посѣмотрнши св. [2] **κατασκέπτεσθαι** Проуча, анализирам:
дахѣ срѣе сво нзискатн н посмотрнтн прѣмоудростнж: о въсѣхѣ бѣвѣшннхѣ подѣ
слнцемѣ 33c *Екл 1:13* (191b).

посѣлатн, посѣлаж, посѣлаши *несв.* [3] **ἐπιστέλλειν, ἐξαποστέλλειν** 1. Изпращам
нещо: къ стрѣпѣтнѣвѣнмѣ бо стрѣпѣтнѣ пѣтн посѣлаѣтъ въ 106c. 2. Пиша в
послание: посѣлаѣтъ же н нѧковѣ гла• прѣжде всего братѣ моѧ не клѣнѣте сѧ нн
небомѣ нн землѣж• нн ннож еднож клѣтѣвож 134c (280d).

посѣдѣти, посѣждѣ, посѣдѣши св. [2] καθίζειν Пребивавам, намирам се (заедно с някого): гн не посѣдѣхъ съ сонмомъ нгражштнхъ• нъ говѣхъ отъ лица роукъ твоея 207d *Иер 15:17* (41d).

посѣсти, посѣдѣ, посѣдѣши св. [2] κατακλίνεσθαι, προσαναβαίνειν Седна на друго място: шъдъ садн на послѣдннѣмъ мѣстѣ: да егда прндетъ зъвавън тѣ: речетъ тн: дроуже: посѣдн въше 12с *Лук 14:10* (119с).

посѣтити, посѣщѣ, посѣтити св. [1] ἐπισκέπτεσθαι *Обр.* Посетя: аще заповѣдн монхъ не съхраните• посѣщѣ жъзломъ безаконьннн вашнхъ• н ранами неправдъ вашнхъ 303d *Пс 88:33*.

посѣщати, посѣщаѣ, посѣщашн не св. [5] ἐπισκέπτεσθαι Посещавам, навещавам: добро естъ посѣщати сротъ н въдовецъ въ скръбн нхъ 214с (36b, 214с (2), 214d).

посѣщенне, -иa ср. [4] ἐπίσκεψις, ἐπισκοπή Посещение, навещаване: н посѣщенне еднносѣнно• н еднножнтельно естъ страньнолюбьѣ• н ннцелюбнѣ 214b. // *Обр.* тако въ некоу си я: н обрѣте я достоинны себѣ: н тако въсеплоднныа жрѣтвѣ прннатъ я: н въ врѣмя посѣщенна нхъ въсклажть 4с *Прем 3:7* (214b, 284d).

посѣщи, посѣкѣ, посѣчеш св. [1] ἐκκόπτειν *Обр.* Отсека, пресека: коренне во грѣховьномъ посѣшти повелѣвають евангельское оученне 115a.

посѣдити, посѣждѣ, посѣдиши св. [1] περιποιεῖσθαι Придобия, получа: вънемлѣте себѣ гла• н вѣсемоу стадоу• въ немъже дхъ стын поставн еппы пастн црковь хвоу• ѣже посодн своеѣж кръвьѣж 274b *Деян 20:28*.

потанти, потаѣж, потанши св. [2] потаѣнъ ἀπόρρητος, ἀπόκρυφος 1. Таен, скрит: тѣмъже тако сѣа нстанвъ неаденьнмъ• н отънждъ не желая ядомыхъ: бѣ моужъ желаннн дховьнынхъ: н съподобн сѣа: таннъ потаѣнынхъ видьць быти• н събесѣдъннкъ англоу гаврнлоу 21d. 2. Апокрифен: мѣ оубо по нашемоу достнженнѣ • ѣ: црнцы: челесныа глемъ быти къннгы: срѣчуъ шесть десатныа завѣщанныа: ветъхааго же н новааго завѣта: осмьдесатъ же женнмъ: непрнлагаемныа: глемныа потаѣны 7b.

потакълнвѣ, -ын прил. [1] *Субст.* потакълнвнн οἱ κόλακες Угодници, ласкатели: прнтъчъннкъ же• богатъство прнложнтъ дроугъы многы• а нштън• н отъ сжштааго разлючаеть сѣ• си потакълнвѣнхъ• н чрѣвоу работажштнхъ• сжтъ нже на врѣменная възнражть тѣчъѣж 105с.

потапати, потапаѣж, потапаѣши не св. [1] ἐπικλύζειν *Прен.* Унищожавам, погубвам: н отъ кетъства• тако оустръмляжштемъ сѣ• н отъ възоуштеныа же зълѣ чакъ• потапажштнн кетъство• такоже окоу съ вѣсть 169с.

потапати, потапаѣж, потапаѣши не св. [2] κρύπτειν, ταμιεύεσθαι Скривам: везоумъ въ прѣвѣн дънъ нсповѣдаеть гнѣвъ• а мждрън потапаеть 58с *Притч 12:16* (55d).

потечи, потекъ, потеци св. [1] **τρέχειν** Устремя се, завтека се: на вонж мъртъ твонхъ
потечемъ• въздродоуемъ сλ н възвесеелнмъ сλ ω тебъ 292d *Пес 1:3*.

потокъ, -а м. [4] **ὄχετός, χειμάρρους** Поток, поройно течение: аште во вѣхомъ вѣдѣан
іако прншьльщн есмъ на землн• н нлѣан вѣхомъ нѣнѣшьнла тѣльнн• н
мннотекоушта нѣ потокоу тѣуно• то не вѣхомъ похотѣвали не нашнхъ•
малолѣтънѣнхъ 155a. // *Обр.* потокомъ во пнца твоєа напоиши поѣцаа ти 228с
(193d, 286a).

потомъ, потомъже *нареч.* [20] **ἔπειτα, εἶτα, μετά, μετὰ ταῦτα, μετὰ τούτους, οὕτως, ἐπάγει, αὖθις, λοιπόν, μετέπειτα** 1. После, след това: до сѣде стѣн ѣпнфанъ
нзложн• потомъ вѣшл ѣвагръ н дндоумосъ ѡргѣ• неснаа мѣдроуѣще•
прѣждевѣтънѣ н оустроєннѣ 301с. 2. Второ (при изброяване: първо... второ):
почѣто пауль протрѣ слово до полоуношн• прѣво оубо занѣ хотѣашѣ отнѣн•
потомъже іако новоушн вѣахоу 221d (9с, 43d, 49d, 56a, 62с, 65b, 65с, 84d, 105a,
129d, 158a, 175a, 234d, 238с, 272b, 272d, 289d, 296a).

потопнѣн, потоплѣж, потопншн св. [2] **καταποντίζειν** 1. Хвърля във водата: оу не ѣмоу вѣ
да обѣсатъ жрѣновъ осѣльскѣн о вѣн его• н потопатъ н вѣ пѣуннѣ морьцѣ•
нежелн +да+ сѣблазннѣ ѣднногѣ малѣнхъ снхъ 110b *Мат 18:6*. 2. *Прен.* Погубя:
словеса оустѣ прѣмѣдра благодѣтъ• н оустѣнѣнѣ вѣзоумѣнаго потопатѣ н 79с *Екл*
10:12.

потопнѣнъ, -ѣн *прил.* [1] **καταποντισμοῦ** *Прен.* Пагубен, гибелен: възлюбн всл глѣ
потопнѣнѣа 72d *Пс 51:6*.

потроуднѣн сλ, потроудѣж сλ, потроудншн сλ св. [1] **ποτρύδηντι** сλ сѣ цѣмъ **συγκοπιῶν**
τινι Потрудя се, положи усилия заедно с някого: добро оубо потроудн сλ сѣ
волащеѣж братнѣж іакоже ѣ речено• вѣдѣннѣ н пощеннѣ• млѣмн непрѣстаннѣмн 215a.

потроудѣннѣ, -ѣа *ср.* [1] **καταπόνησις** Изморителен, изтощителен труд, големи усилия:
добро оубо зѣло н пользьно дшн• еже крѣпѣко трѣпѣтн вѣ скрѣвн• нлн отѣ ѣлкѣ нлн
отѣ вѣсѣ наводнмѣл• н вѣдѣтн нзвѣсто• іакоже длѣжнн есмъ потроудѣннѣмъ
62b.

потрѣпѣтн, потрѣплѣж, потрѣпншн св. [3] **μακροθυμεῖν, ὑπομένειν** 1. Потѣрпя, проявя
тѣрпение: потрѣпнѣте братѣ• до прнштѣвѣа гѣл 245a *Иак 5:7*. 2. Изтѣрпя, понеса:
велнка стрѣца ѣстѣ• вѣнѣмоу н одолѣтн• паѣ же ба радн всѣ прѣтѣрпнѣмъ• да н тѣ
насѣ потрѣпнѣтѣ 182b (245b).

потрѣба, -ѣи *ж.* [7] **χρεία, χρῆ** 1. Нужда, необходимость, потребность: даждѣ занмѣ
блнжнѣнѣмоу вѣ вѣмнѣа потрѣбѣи его 28d *Сир 29:2*. 2. Това, което трябва да се
извѣрши: нгоумена лн тѣ поставншл• не възносн сλ• попѣцн сλ н тако сλдн• н ѣсѣ
потрѣбѣж своѣж створѣ възлазн 248d *Сир 32:2*. ♦ на потрѣбѣж вѣтн **χρεία εἶναι,**
εἰς χρῆσιν εἶναι Полезен сѣм: марѣо марѣо пѣчешн сλ н млѣвншн о мнѣнозѣ:
ѣднноже естѣ на потрѣбѣоу 34с *Лук 10:42*. ♦ потрѣба естѣ **χρεία γίνεται** Нужно е,

необходимо е: аще ли и потреба бждеть бесѣдованья• то съ оцн дхвнъи и съподвнжннкы• или съ брѣиѣ трѣбоуѣща польза• длѣженъ естъ бесѣдовати 220с. ♦ не на потребѣ **ἄχρηστος** Непотребен, бесполезен: едного во дрѣва вѣтви естѣ• а плодъ прѣмѣненъ• овъ мнѣтн съмѣренъ• овъ же въсоковѣтвенъ• и овъ пнстаконнъ• овъ же орѣходоуѣнъ• обауе не на потребѣж 100а (203b, 228с).

потрѣбити, потрѣбѣж, потрѣбѣши св. [3] **ἐξολοθρεύειν** Унищожа, погубя: вонте съ мене и прїимѣте наказаннѣ• и не имате потрѣбѣти съ 174а *Соф 3:7* (91с, 117с).

потрѣбляти, потрѣбляж, потрѣбляши не св. [1] **ἐξολοθρεύειν** Обр. Унищожавам, изтребувам: достонть оубо прѣваго прилога приено отърѣкати• и потрѣбляти грѣшнѣна помыслы отъ земля 170а.

потрѣбьнъ, -гыи прил. [12] **ἀναγκαῖος, χρήσιμος, εὐχρηστος, ἀρμόδιος, χρεῶστος, χρησιμεύειν** 1. Необходим, нужен: и еже длѣжнжемоуѣж чьсть въздаати старьцемъ• такожде боу оубо благопрїатно• намъ же зѣло потрѣбно и пользно 241а. 2. Длѣжен, задѣлжен: нздраднѣе же всѣхъ чрнорнзѣцн• потрѣбнн сътъ приносѣти боу начатѣкы и десѣтннѣи 271d. 3. Полезен: съвѣта отъ всего мѣдра възншѣти• и не неродоуѣи о своемъ съвѣтѣ потрѣбнѣ 175d *Тов 4:18*. ♦ потрѣбно естѣ **ἀναγκαῖον, χρή, ἀναγκαῖον ὑπάρχει** Нужно е, необходимо е: вѣннмѣти комоуѣждо тврѣдо съвѣ потрѣбно естѣ• а не вѣшн мѣрѣ своихъ помышлати чьсо• или дѣкати 81d (18b, 78d, 98а, 138b, 229b, 231а, 243d, 298b).

потрастн, потрасѣж, потрасѣши св. [1] **διασεῖειν** Прен. Смутя, обѣрка: рѣпѣтнвѣн бо съ• тѣуѣж гоуѣнтъ• а клеветннкъ съ и слышаштѣа• хоштѣть бо оклеветаннѣмъ потрастн и ѣнѣмъ• и своего вѣзжмѣа съобѣштѣннкы сътворѣти 71b.

потѣщаннѣ, -га ср. [1] **σπουδή** Спешност, необходимост да се бѣрза: аще ли чѣто такоже недостнжѣно оберѣши: то мнлованнѣ въздан: и гроуѣостн: и потѣщаннѣ повелѣннѣи 2d.

потѣщати съ, потѣщѣ съ, потѣщѣши съ св. [5] **σπουδάξειν** Постарая се, проявя усѣрдие: да потѣштнмъ съ оубо братнѣ• прилежно молнѣти съ дѣлажшѣ дарѣ о хѣ и спсѣ нашему вѣѣ 45d (80d, 85b, 188а, 238d).

потѣсати, потѣсаж, потѣсаши не св. [2] **διασύρειν** Охулвам, подигравам се: аште о лѣѣ съштннхъ тако хвалашѣте съ• како ли обанѣаеми прѣстанжѣтѣ• нже обанѣажшѣаа потѣзажшѣте 40а. *Субст.* потѣзажшѣаа **τὰ τεινόντα** Това, което се отнася, засяга нещо: повелѣлъ же еси моемоу оумаленнѣж въ кратѣцѣхъ отъ всѣхъ послѣлати ти бжѣствннхъ кѣнннѣ: ветѣхѣнхъ и новѣнхъ: яко да ни тѣготѣ вамъ вѣтн ношеннѣ: ни пакы безъ остатѣка вѣтн чьсого• потѣзажшѣннхъ на пользѣж и спсѣннѣ дшн 2с.

поуѣстнѣти, поуѣщѣж, поуѣстнѣши св. [1] **ὑποτίθεσθαι** Внуша, настроя: потомъ поуѣстнѣти н• яко ннѣмѣже ннѣмѣ образомъ възможѣтъ недоуѣга сего оуѣѣлнѣти• аште не чѣсто

несходитъ и дождаетъ братна польза ради• или прискштенна болштиннахъ дѣльма•
ї обратитъ сѧ тако съхль поустыиннага 65с.

поуцати, поуцаи, поуцаиши *несв.* [2] **προτρέπειν, ὑποβάλλειν** Подтиквам,
подбуждам: ненавдѣштен дшѣ нашнхъ вѣсове• вѣлагають етеромъ• тако итеро
велчанне намъ даровати таче• къ нему намъ раслабѣти поуцтаиѣтъ 100b (170a).

поуцати, поуцаи, поуцаиши *несв.* [8] **παραινεῖν** Поучавам, наставлявам, съветвам:
добрѣ же и притѣвннкъ• поуцаеть мьздомьца гла: не отнман оубогоу нишѣ бо
естъ 25с. ■ поуцати сѧ **μελετᾶν, στοχάζεσθαι** 1. Разсъждавам, мисля; поучавам
се: ниутьтоже тако обетѣшавшага дша понавлаетъ• такоже страхъ бжин: и добре
вънманне• и еже поуцати сѧ бес прѣстана словесемъ гнемъ 38b. 2. Привиквам,
научавам се: оуста съмѣреннхъ поуцаиѣтъ сѧ прѣмждростн 146с *Притч 10:31*
(5с, 30с, 113d, 119b, 183с).

поуцение, -га *ср.* [5] **μελέτη** Размишление, разсъждение: съгрѣ сѧ срьдце мое въ мѣнѣ:
и въ поуцении моемъ разгоритъ сѧ огнь 7с *Пс 38:4*. // Изучаване: не довѣльно бо
стѣ едно тѣлесно и поштенне• да сътажитъ къто• съврѣшено цѣломждри и
унстотѣ• аште и срѣнаго не бждетъ сътѣренна• и матѣты прлежѣны къ боу• и
къннжннаго часта поуцения 46b (232с, 236d, 228b).

поуцити сѧ, поуцѣ сѧ, поуцити сѧ *св.* [6] **μελετᾶν** 1. Поуча се, занимая се усърдно,
приуча се: блженъ оубо нже поуцитъ сѧ въ законѣ гни днь и ношъ 227d *Пс 1:2*. 2.
Размисля, разсъдя: варсте оун мон къ оутроу поуцити сѧ словесемъ твоимъ 226с
Пс 118:148 (88b, 139с, 224b, 289b).

похвала, -гы *ж.* [4] **ἔπαινος, εὐφημία, καύχημα** Похвала, хвала, възхваля: цѣломоудри
бо раунтеле• не тѣвю въ семъ житни похвалоу нмѣтъ• нѣ и вѣнць спсения и
ризоу• веселна• прнмѣтъ 50a (95d, 241b, 249с).

похваленне, -га *ср.* [4] **ἔπαινος, καύχημα, εὐχαριστία** 1. Похвала, одобрение: тако и
разоумѣсте нгы отъ частн• тако похваленне вамъ есмъ такоже и вгы намъ• въ днь
га нашего іу ха 126с. // Хвалене: тѣшеславнѣн гавѣтъ• тако прлежитъ
боирѣзѣцѣн славѣ• въ сласть бо ловитъ похваленн члүн• и тѣмн съититъ сѧ паце
множѣства бршннаго 94с. 2. Благодарност: таже вѣ сътвори на сънѣданне съ
похваленнемъ: вѣрннмъ: и познавшнмъ истноу 11d *1 Тим 4:3* (263b).

похвалити, похвали, похвалити *св.* [10] **ἐπαινεῖν, εὐχαριστεῖν** 1. Похваля, възхваля: не
похвалн мжжа добротож иго и не бждн ти мрѣзѣкъ вндѣннемъ своимъ 104с *Срп*
11:2. 2. Благодаря, възхваля: похвалитъ га ба нашего іу ха• зане своеѣ крѣвѣѣ
некоупн нгы• вѣвѣ за нгы клѣтва 265d. ■ похвалити сѧ **καυχᾶσθαι** Похваля се,
възгордея се: къто бо рече похвалитъ сѧ чсто нмѣти срце 101b *Притч 20:9*. *Субст.*
похвалнвѣн сѧ **ὁ καυχησάμενος** Този, който се е похвалил, възгордял се е:
похвалнвѣн сѧ и гла: и поставѣ прѣстолъ свон на звѣздахъ нестѣннхъ: обрѣте сѧ
мѣста не нмѣ поконна 97с (39b, 54с, 108a, 158a, 208b, 217a).

похвалѣнъ, -ын *прил.* [3] ἐπαινετός Достоен за похвала: н еже говѣти старьцемъ• зѣло годѣ есть боу• н члвкми похвалѣно 240d (49b, 137d).

похвалѣнѣ *нареч.* [1] εὐχαρίστως С благодарност: а хоуленъ• аште бе-сѣмѣтенна н похвалѣнѣ прнметъ поношенне помыслнвѣ себе повннна сжшта похоуленнѣ• за сѣмѣренне его въ покрываетъ н 111a.

похвалити, похвалитѣ, похвалитѣши *несв.* [1] εὐχαριστεῖν Благодаря: аште азъ благодѣти прнцажа сѣ• поучто хоулоу прнениж о немъже азъ похвалитѣ 110b *1 Кор 10:30.*

похоть, -н *жс.* [52] ἐπιθυμία, ἐκθυμία, ἡδονή, ὄρεξις, φρονήμα, φροντίς **1.** Греховно желание, стремеж към наслада, похот: да отъврѣтъше сѣ бѣвѣстѣл н мнрѣнѣнхъ похотѣн цѣломоудрѣнѣ н правѣдѣнѣ• н благоуѣстѣнѣ пожнвемъ въ нѣнѣшнѣнми вѣцѣ 51b *Тит 2:12.* **2.** Желание, влечение, стремеж: яко стрѣлы бо въ роуцѣ силнаго• тако снве отътрѣсѣшнхъ себе вештѣства вѣка сего• нже н блажнн сжтъ• яко н доброу похотѣ съврѣшажште 185d. ♦ въ похотѣхъ быти ἐν ἐπιθυμίᾳ εἶναι Обзет сѣм от нечестиви желанія: въ похотѣхъ бо есть всѣ нетажа• пжтѣе же врѣзѣнхъ гладѣци 186d *Притч 13:4* (9d, 13d, 19c, 32c (2), 35d, 37a (3), 40c, 41d, 42a, 54c, 54d, 70b, 76c, 80c, 88a, 94d, 129d (2), 154d (4), 155c (3), 155d (3), 156a (2), 156c (3), 156d, 157a (4), 157b, 157c (3), 169b, 222a, 260d, 287d).

похотѣнъ, -ын *прил.* [4] τῆς ἐπιθυμίας, τῆς ἡδονῆς Който се отнася до похотта, стремежа към наслада: старьца яже на соусанж сѣднн• прнмѣшенне н сѣгладованне доброты тоуждеа• въ пнчннж похотѣнжю вѣпадѣша 42c (40b, 154d, 156d).

похотѣватн, похотѣваж, похотѣважши *несв.* [3] ἐπιθυμεῖν, ὀρέεσθαι **1.** Пожелавам, испытвам влечение към нешто: аште бо вѣхомъ вѣдѣнн яко прншлѣци есмъ на землн• н нмѣн вѣхомъ нѣнѣшнѣа тѣльна• н мнмотекоушта нѣ потокоу тѣчно• то не вѣхомъ похотѣвалн не нашнхъ• малолѣтѣнѣнхъ 155a. **2.** Испытвам греховно влечение, похот: наказѣми сѣ оубо не похотѣватн• аште бо толци мжжн женами падоша• како мѣ немощѣннн сѣ свонми паданнемъ мнмоходѣште нзвѣгнемъ 42b (155c).

похотѣннѣ, -га *сп.* [3] ἐπιθυμία, τὸ ἐπιθυμεῖν **1.** Прищявка: похотѣша же н людѣ похотѣннѣ въ поустѣннн• тоу падоша оудн нхъ 156b. **2.** Греховно желание, похот: всѣ възнраган на женѣ къ похотѣннѣ ен• оуже любви сътворилъ есть сѣ неж въ срци своемъ 42d *Мат 5:28* (42c).

похотѣти, похощѣ, похощеши *св.* [8] ἐπιθυμεῖν, θέλειν, ἐφίεσθαι **1.** Поискам, пожелая: ахавъ же прѣстѣплъ заповѣдъ сѣж• похотѣ вноградоу• навоуттевоу 156b. **2.** Почувствам греховно влечение, похот: не оупадан сѣ на доброту женѣскѣ• н женѣ не похотѣти 40d *Сир 25:23* (10c, 156b (2), 182d, 203c, 222b).

похоуленнѣ, -га *сп.* [1] ὀνειδισμός Укор, упрек: а хоуленъ• аште бе-сѣмѣтенна н похвалѣнѣ прнметъ поношенне помыслнвѣ себе повннна сжшта похоуленнѣ• за сѣмѣренне его въ покрываетъ н 111a.

похоулантн, похоулаж, похоулаишн св. [2] **ὀνειδίζειν, μέμφεσθαι 1.** Похуля, поругая: блаженн естие• егда възненавидѣтъ въ лица н разлоуцать• н похоулатъ• н пронесоуть нма ваше яко зъло сна члва радн 123b *Лук 6:22*. **2.** Укоря, упрекна: аште бо н оуслышнмъ слова зъла: себе похоуламъ а не главѣшааго 71c.

похытатн, похытаж, похытаишн не св. [1] **ἀρπάζειν** Обр. Завладявам: ноуждъно бо есть црство неснон• н нже о въсемъ ноудать са самн• то тн похытажтъ н 296c.

похытитн, похытиж, похытиишн св. [1] **συναρπάζειν** Хвана, грабна: похыштѣше же ї• нзведоша н вънъ нз града• н каменнымъ повнваахоу 152a.

пощенне, -га ср. [14] **νηστεία, ἄσκησις** Пост, постене, въздържание: чрнорнзъць хотиа чнстомъ постомъ: себе възк прнсвонтн• соуштее неговое поштенне: дльжнн есть• нзволантн• а не поравлатн сѣа страстемъ 20c (21a (2), 22a (2), 22b, 46b, 95a, 95c, 160a, 170b, 185d, 215a, 226d).

пошадѣтн, пошадж, пошадншн св. [11] **φείδεσθαι 1.** Пошадя, проявя милост: аште бо въ роднтельннхъ вѣтвнн не пошадѣ• еда како н тебе не пошаднтъ 101a (2) *Рим 11:21*. **2.** Опая, защитя: н ма самого отъ таннъ монхъ оунстн ма• н отъ тжждннхъ поштнадн раба своего да непорочннъ вждж 74c *Пс 18:14* (72c, 79d, 124d (2), 237d, 265d, 306c, 307c).

поуватн, поуваж, поуваишн не св. [5] **παύεσθαι, ἀναπαύεσθαι, καταδοκεῖν 1.** Почивам си, отдѣхвам си: н таковын англомъ ретнтъ• н съ правдъннкы лнкоуетъ• свобаждаемъ во земьннхъ на небесьскага тьштнт са• съде дриселоуа• онамо свѣтълантъ сѣа съде ноудѣа себе• тамо поуваеть 20d. **2.** Намирам се, пребивавам: аште поносатъ вамъ н о нменн хвѣ• блаженн яко славы н силы• н вжн дхъ на васъ поуваеть 112a *1 Петр 4:14* (46c, 60a, 129a).

поунстн¹, поуктж, поуктеишн св. [1] **ἀναγιγνώσκειν** Почета известно време: н възъмъ къннгы поуктетъ мало• н пакы положнтъ га 65a.

поунстн², поуктж, поуктеишн св. [8] **τιμᾶν 1.** Почета, окажа почит: лица сѣда възстанн• н поуктн лице старьче 241b *Лев 19:32*. **2.** Удостоя със сан: етерн же н въ томъ манастири оставаша: коупно съ нустнномъ: прѣподобьннмъ нхъ нгоуменомъ: острнгышемъ са въ лаврѣ... н въ мгногахъ дѣтельхъ проснѣвъшемъ: яко н прозвютерьскынмъ саномъ кмоу поуктеноу вьитн 5b. *Субст.* поуктын **ὁ τιμήσας** Този, който е оказал внимание, почит: н мы оубо възлюбленн постыднмъ са поуктѣшаго ны тако• н на толнкоу вьисотоу възведѣша 295b (133d, 191c, 240b, 255c, 280c).

поунтатн, поунтаж, поунтаишн не св. [1] *Субст.* поунтажщи **οἱ ἐντυχάνοντες** Читатели: отъ постава оубо :ḡ: црнць снхъ: мало нжнць нзѣхъ: н сътворнхъ прѣпосаннне: на съгрѣннн съ вѣроиж поунтажщннмъ 7d.

пoуhтн, пoуhнж, пoуhншн св. [3] ἀναπαύεσθαι, παύεσθαι 1. Пoчннa сн, oтдъхнa: прнд'ктe втв втъ пoуcтo м'кcтo• н пoуhнтe мaлo 225a *Марк 6:31*. 2. Прeстaнa, cпpa: в'c'бмъ oубo хpaнeнннeмъ блoд'кмъ cрцe жьдoущe дoмoу влaдкты хa бa нaшeгo• oбннцaв'тшaгo нaстъ рaдн... нeгoжe лoбaщe нe пoуhнмъ• н лoбннн нмъ• в'тнндeмъ втъ пр'к'б'т'тъ oугoтoвaнжж oцмъ 283c (249b).

пoуp'б'тн, пoуp'п'ж, пoуp'пeшн св. [2] ἀντλεῖν *Прен*. Прeтърп'я, пoнeсa: cнe aщe мoудръ бждeшн• c'б'к бждeшн мждръ• н нcкp'кнннмъ• aщe лн з'ълъ бждeшн• eдннъ пoуp'пeшн з'ълaа 241d *Притч 9:12* (102c).

пoуoуднтн cл, пoуoудждж cл, пoуoудншн cл св. [1] ὑπερθαυμάζειν Уднв'я cе, учуд'я cе: т'кмъжe н пoуждн cл c'км'кp'еннж н в'кp'к нa г'ъ p'ектъ• ω жeнo• вeлнкa eстъ в'кpa твoгa• в'ждн тeбe нaкoжe хoштeшн 143d.

пoуcт'ь, -н ж. [4] βραβεῖον, στέφανος, ἔπαθλον Нaгpaдa, пoчeст: нaв'к' бo нaкo пoдвнг'тъ н cтpacт'н тpызнъ eстъ н'тн'к'шнeе жнт'кe• a пoуcт'н гp'ждoущe 251c (3c, 251d, 262b).

пoу'тo *нарeч*. [14] διὰ τί, ἵνα τί Зaщo: aштe аз'тъ блaгoд'к'тн прннaцaж cл• пoу'тo хoу'лoу прнeмнж o нeмъжe аз'тъ пoхвaлaнж 110b *1 Кор 10:30* (70c, 86b (2), 94a, 159a, 159b, 198a, 203a, 221d, 229a, 240a, 256d, 262d).

пoш'п'тaтн, пoш'п'т'шж, пoш'п'т'щeшн св. [1] ψιθυρίζειν *Прен*. Пoдyчa, нaкaрaм н'кoгo дa нaпpaвн нeщo лoшo: пoш'п'тaв'шн бo змнн• нзг'тнa нeв'гж нe пoрoд'т 75a.

пoгaдaтн, пoгaдaнж, пoгaдaшн *нecв*. [3] κατεσθίειν *Прен*. Измъчвaм: aштe лн дa oслaб'кeт'тъ м'г'cл'т' oт'тъ мaт'б'т'• aбнe нaу'т'нeт'тъ пeчaл' пoгaдaтн cрдцe члкoу 62d (23b, 61d).

пoгacтъ, -a м. [1] ζώνη Пояc, кoлaн: нe c'т'нaжнтe м'к'дн: нн cpeбpa• нн злaтa в' пoгac'к'хъ вaшнх 24d *Мат 10:9*.

пo'в'тн, пoнмж, пoнмeшн св. [6] παραλαμβάνεσθαι Взeмa cъc c'бe cн: aштe лн тeбe нe пoслoушaeт'тъ• пoнмн c'к c'бoж eштe нeдннoгo лн тpн• дa +в'т+ oуcт'к'х'тъ д'твoнж лн тpн c'тв'eд'к'тeл' cтaнeт'тъ вc'к'тъ гл'т 142a *Мат 18:16*. ♦ жeнж пo'в'тн γυναῑκα λαμβάνειν, γαμεῖν Ожeн'я cе: ψaнo бo eстъ в'тъ в'т'тнн• нaкo пoгa нcлaв'т' oт'тъ ннoплeмeнннк'тъ жeн'к 120b. ♦ пo'в'тн пo cнл'к ἀγαρεύειν Пpннуд'я: aщe к'тo пoнмeт'тъ тa пo cнл'к пoп'pнщe eдннo• ндн c'к ннмъ д'тв'к 263a *Мат 5:41* (49a, 114b, 180c).

пpaвнлo, -a *cp*. [7] κανών 1. Тoвa, кoeтo e ycтaнoвeнo, пoлaгa c'дa б'дe нзв'pшeнo, дaдeнo: нaкoжe бo д'к'лaтeл'• aщe нe дaст'т' н'cпaт'нъ н дoбepo пpaвнлa cвoeгo• тo в'тъ т'км'нннцж в'твp'к'жeнъ бждeт'тъ• н oб'к'шaeмъ н внeмъ• дoн'т'жe нcкoупн cл в'c'eмoу дл'т'гж cвoeмoу 229b. 2. Църкoвнo пpaвнлo, кaнoн: нжe бoу'т'cтнв'т'н нoуcтнн'тъ: м'тнoгoу дp'oужннж в'тъ тoмъ мaнacт'ыpн х'вoнж блaгoд'к'тннж c'б'б'pа: дp'жa пpaвнлo нeнз'м'к'нн'к' лaвp'cкoнe 5b. // Църкoвeн oбpeд: м'тнoгo жe пpнплaкaв'тъ н oхaпaв'тъ cт'г'нa н тp'п'к'лeв'т'г'нa нх'тъ мoцн: пoлoжн в'тъ лoжнх'тъ oчнх'тъ: c'т'твop' жe нaд'тъ нннн oб'т'ч'т'нoнe пpaвнлo: пpнp'eчe нмъ нcaнннo cлoвo гл'жщeн 4b (6a, 229b (2), 229d).

правнѣн, правлѣж, правнѣн *несв.* [1] ὀρθοτομεῖν Предавам вярно: тѣмъже молнѣмъ сѣ гю
жѣтвѣты• да нзведетъ дѣлателѣ на жѣтвѣоу егѣо• нѣ дѣлателѣ такы• правѣща слово
нстннѣты• непостыднѣты• непорочнѣты 274с.

право *нареч.* [1] εὐθέα Справедливо: н аште въ нстннѣоу оубѣ правѣдоу глетѣ• право сѣднѣте
снобѣ члчн 159d *Пс 57:1.*

православнѣ, -ѣа *ср.* [1] православнѣа ὀρθόδοξος Православен: сѣ слѣшаннѣ не хоудѣ
възмѣжнѣ стаго града• православнѣа жнѣтелѣ• н сѣщага о немъ манастѣрѣа 298d.

правословеснѣ, -ѣа *ср.* [1] δικαιολογία Оправдание: аште хоштемъ нстнннѣоумоу оубѣднѣн
бвн... нага оума нашего прѣдѣпоставнѣмъ• ннѣсѣже влацашѣа настоѣашѣаго вѣка• нн
кацѣхѣ же хѣтѣрѣстѣн нлн мѣдрѣстѣн• нлн правословеснѣа 146d.

правѣсть, -н *ж.* [1] εὐθύτης Справедливост, правда: на конѣ мѣрѣ тѣонхѣ потѣчѣмъ•
въздѣрадоуѣмъ сѣ н възвѣселнѣмъ сѣ ѡ тѣвѣ• правѣсть възлюбѣн тѣа 293a *Пес 1:3.*

правосѣдѣство, -а *ср.* [2] δικαιοκρισία Правосѣдие: н нѣвѣтъ• въ правѣдоу рѣчѣ одѣкѣахѣ
сѣ• облѣкохѣ же сѣ въ сѣдѣтъ• равнѣно рнзѣ• н пѣ• оубѣклонн сѣ нога моѣа отѣ пѣжнѣ•
аште же н оубѣзѣлнхѣ соудѣ слѣоубѣты моѣо• н сн оубѣо о правосѣдѣствѣ 159a (157d).

правѣъ, -ѣн *прил.* [10] ὀρθός, εὐθύς 1. Прав, без отклонения: права тѣчѣннѣа стѣорн
тѣонѣа ногаѣа 41a *Евр 12:13.* 2. *Прен.* Правилѣн, който е сѣобразѣн с правилѣа: н
хоѣащнн ѣнѣтѣкѣ пожнѣн сѣго ошѣаѣжѣтъ сѣ: н по правѣоумѣ пѣжнѣ безѣлазнѣнѣ хѣдатѣ
17с. 3. *Прен.* Правѣден: правѣе во жнѣтнѣ н прнѣатѣно блѣтъ• безѣдрѣпѣтнѣвѣнхѣ н
благѣдарнѣвѣнхѣ ѣстѣ 69b. *Субст.* а) правнн оἱ εὐθεῖς Правѣднѣцѣте: нже лѣстѣтѣ
рѣчѣ правѣнѣа на пѣжѣ зѣлѣтъ• въ растѣлѣннн самѣтъ въпѣдетѣ 176d; б) право ὀρθά
Правѣа, истннѣа: отѣрѣзѣа рѣчѣ отѣ оубѣстѣнѣтъ права• ѣако нстннѣкѣ поубѣнтѣ сѣ грѣтанѣ
мон 139с *Притч 8:6* (23с, 54b, 93с, 129a, 177d).

правѣъ *нареч.* [1] ὀρθά Справедливо, правилѣно: вннѣа да не пыжѣтъ да не забѣдоуѣтъ
мѣдрѣстнѣ• н правѣъ сѣднѣтнѣ• не възѣмоужѣтъ• немѣштѣнѣнѣмъ 158a *Притч 31:5.*

правѣда, -ѣы *ж.* [67] δικαιοσύνη, τὸ δίκαιον, σεμνότης 1. Правѣа, справедлѣвѣост:
сѣдѣтъ дѣланѣтѣ• н правѣдѣты нштѣтѣтѣ• да покѣрѣвѣнн бѣдѣте въ дѣнѣ гнѣѣа гнѣа 161с
Соф 2:3. 2. Истннѣа, правѣа: зѣанѣ възлюбѣн зѣлюбѣ пѣчѣ благѣстѣннѣа• ннѣправѣдоу
жѣ глѣтн правѣдоу• възлюбѣн всѣа глѣты потѣпѣнѣнѣа 72d *Пс 51:5.* 3. Правѣднѣост,
сѣятѣост: да тнхо н безѣмѣлѣвнѣно жнѣтнѣ жнѣвѣмъ въ всѣемъ благѣвѣрнѣнѣ правѣдѣѣ 34b *1*
Тим 2:2. 4. *Като нареч.* правѣдоужѣ εὐ δικαιοσύνη Справѣдливо: не поднѣн сѣ
лнцѣ снѣлнѣаго• правѣдоужѣ сѣднѣнн нскѣрѣнѣжѣмоу сн• н сѣдѣѣа тѣоѣа• сѣдѣтъ правѣдѣнѣтъ
сѣдѣатѣ 158с *Лев 19:15.* ♦ всѣ правѣдѣты ἀδίκως Несправѣдливо, незаслужѣно: да не
порадоужѣтѣ мн сѣ вражѣдоужѣштѣн мѣнѣнѣкѣ всѣ правѣдѣты• н ненавнѣдѣштѣн мѣнѣ тѣоубѣ
117с *Пс 34:19.* ♦ по правѣдѣѣ δικάως Наистннѣа: н по правѣдѣѣкѣ како во вѣроу
нмоуѣтѣ о дѣкѣвѣствѣѣ нже стѣоубѣвнѣнѣа слѣстнѣ бѣгы сѣтѣворѣше 52с (15a, 26a, 27b,
28b, 30a, 31с, 32d, 58d, 82с (2), 91d, 96b, 98d, 125a, 129b, 139a, 139b (2), 139с,

144c, 145a, 150c, 158c, 158d (2), 159c, 159d, 160b (3), 161c, 164a, 174c, 201c, 208d, 213a (2), 217c, 226c, 242b, 249c, 251b, 252c, 253c, 275a (2), 275c, 275d, 279b, 280a, 282b, 284c, 289a, 289d (2), 295b, 303a, 303d, 306b, 306c, 307a).

правъднвѣтъ, -ын *прил.* [10] **δίκαιος** 1. Справедлив: станѣмъ на митвѣ молаште влжж своенго• н глаштите• гн ѣдннѣтъ благъ н ѹквѣць• ѣдннѣтъ кротокъ н смотрѣннѣтъ• ѣдннѣтън ѣстннѣтъ н правъднвѣтъ 184b. 2. Праведен: мжжн правъднвн вѣземають сѣ: н ннктѣтоже не разоумѣють: отъ лица неправды възвѣтъ сѣ правъдннѣтъ 4b *Ис 57:1. Субст.* правъднвѣтън **ὁ δίκαιος** Праведник: обаче правъднвѣтън трѣпѣаше довлѣнѣтъ• цѣн вѣтъ такон извѣтъ сѣ• н поносннѣтъ• молаше за нѣ ва 111d (3b, 41c, 113c, 151b, 259b, 273b, 274b).

правъдннѣтъ, -а *м.* [34] (**ὁ δίκαιος**) Праведник, човек който живее по Божиите закони: не ключнѣтъ сѣ оустѣнѣтъ вѣзоумно вѣбрѣнѣтъ• нн правъдннѣтъ оустѣнѣтъ лѣжнѣтъ 94a *Притч 17:7* (4b, 7d, 16b, 20c, 24c (2), 26a, 27d, 33a, 66c, 82b, 82c, 137a, 143c, 145a, 146b, 151c, 151d, 156b, 158c, 158d, 160d, 174c, 192b, 203c, 203d, 212c, 248a, 269d, 275a, 275b, 283a, 296d).

правъдннѣтъ *прил.* [5] **δικαίου** Който принадлежи на праведника: оустѣтъ правъдннѣтъ поучѣтъ сѣ *притч 289b Ис 36:30* (27b, 210c, 283a (2)).

правъдно *нареч.* [1] **τὰ δίκαια** Правильно, уместно: тѣмъже неподобно ѣсть стаа словеса рѣшѣннѣтъ нн праведно• аще не по ѹнноу гоннѣтъ 280a.

правъднослововатн, правъднослововѣтъ, правъднослововѣтън *несв.* [1] **δικαιολογεῖσθαι** Оправдавам се: нстовааго же сѣмѣреннѣтъ знаннѣтъ• не ѣже самомоу себе покѣдѣтън оукорнзновѣтъ• нѣ ѣже отъ ннѣхѣтъ корнмоу доле трѣпѣтън• н ннктѣтоже сѣмѣрѣтъ сѣ правъднослововѣтъ 147a.

правъднѣтъ, -ын *прил.* [69] **δίκαιος, εὐθύς, (τῆς) δικαιοσύνης, τοῦ κανόνος** 1. Праведен, безгрешен: мжжн праведннѣтъ да бждѣтъ вѣверѣжшѣтъ сѣ товож 188c *Сир 9:21. // Обр.* н гвнѣтъ сѣ ннѣтъ сѣтънѣтъ правъдноѣтъ• н нзндоуѣтъ• н вѣзнграѣтъ• іако телѣта поущѣна отъ оузѣтъ 295a. 2. Справедлив: н повѣдѣтъ гн о зѣлѣхѣтъ нашнхѣтъ• н наведе на нѣтъ жѣзлѣтъ іаростн твоѣнѣтъ• іако правѣднѣтъ ѣсн гн прн вѣсемѣтъ 306d. 3. Който е съобразен с правилата, нормите: нжжда оубо ѣсть за дшевлѣжжѣтъ пакостѣтъ оудовѣтъ отъсѣкѣтън вѣсѣдѣтъ нхѣтъ• по ошѣтън во нхѣтъ вѣстѣжнѣтъ оумѣтъ• за праведноѣтъ оупражнѣтънѣтъ• н жнлнѣтъ прѣмѣнѣтънѣтъ 221a. // Верен, точен: мѣрнѣтъ лѣстѣтън мрѣзостѣтъ прѣдѣтъ гнѣтъ• мѣрнѣтъ же праведно прнѣтън ннѣтъ 161c *Притч 11:1. Субст.* а) правъднѣтън (**ὁ δίκαιος**) Праведник; правъдннѣтън **οἱ δίκαιοι** Праведници: тако боудѣтъ вѣтъ сѣконѣтънѣтъ• нзндоуѣтън ѣнѣтън• н отълоуѣтън зѣлѣтън отъ сѣдѣтън праведнѣтънхѣтъ 204c *Мат 13:49*; б) праведноѣтъ, праведнѣтънѣтъ **τὸ δίκαιον, (τὰ) δίκαια** Това, което е справедливо: срѣтъ мжжжѣтъ• да мѣслнѣтъ праведнѣтънѣтъ• да отъ ѣа неправѣтъ сѣ стопѣтън ѣго 158d *Притч 16:9*. ♦ праведноѣтъ мѣреннѣтъ **δικαιομετρία** Вярно, точно отмерване: іакоже во праведнѣтън сѣдѣтъ• тако н праведноѣтъ мѣреннѣтъ любнѣтън вѣтъ 160d. ♦ праведнѣтън сѣдѣтъ **δικαιοκρισία** Правосѣднѣтъ: ннктѣтоже да не

МИНЪТЪ • ЕДИНЪМЪ ТЪУЪЖ ОБЪШТНИМЪ ВЕШТЕМЪ СЪШТНИМЪ • КЛЮЧАТИ СЛ О
ПРАВЪДЪНЪЕМЪ СЪДЪ ЗАКОНУ 159b. ♦ ПРАВЪДЪНЪ СЪДНИ ΔΙΚΑΙΟΚΡΙΤΗΣ Справедлив
СЪДИЯ: ТОМУ СЛАВА ЕДИННОМУ УМЦЮ Н ПРАВЕДНЪ СЪДНИ • ВЪ ВЪКЪ ВЪКОМЪ 160c. ♦
ПРАВЪДНА СЪДНИ КОГО ΔΙΚΑΙΟΝ ΚΡΙΝΕΙΝ Оправдавам някого в съда: н нже
ПРАВЕДНА СЪДАТЬ НЕПРАВЕДНАГО • МРЪЗЪКА ОТЪ ГА ОБА 158c *Притч 17:15* (4c, 13a,
16b, 16d, 26a, 26d, 27c, 28d, 29a, 29c, 30a, 58a, 63d, 71c, 83c, 100c, 102d, 106d,
115d, 119c, 126a, 129b (3), 129c, 130a, 132b (2), 136d, 149a, 156c, 158c, 158d, 159c,
160a, 160d (4), 161b, 161c (3), 201a, 201d, 233d, 237b, 239d, 244b, 267b, 268a, 270c
(2), 271a, 276b, 284c, 303b, 305b).

ПРАВЪДЪНЪ *нареч.* [5] ΔΙΚΑΙΩΣ **1.** Справедливо, основателно: н ПРАВЪДЪНЪ ОТЪВРАТИ ЛИЦЕ
СВОЕ ОТЪ НАСЪ • Н ПРЪДАСТЬ НЪ ЗА ГРЪХЪ НАША 307b. **2.** ПРАВЕДНО: ТАКОЖЕ Н
ІГОУМЕНЪ ОБРАЗЪ ДА БЪВАЕТЪ • СТАВЪ ВСЕЖ ПРАВЪДОЖ • Н ЖИТНИМЪ СЪТЪНМЪ ПРЪДЪНЪ •
Н ПРАВЪДЪНЪ ЖИВЪ 249c (51b, 83c, 157d).

ПРАВЪДСТВО, -а *ср.* [1] ΔΙΚΑΙΩΜΑ Основание: глетъ бо бѣ МОУСИ • ОУРЪЖИ ОБОУТЪКЪ НОГОУ
ТВОЕЖ • ЕЖЕ ЕСТЬ ОУРЪЖИ ПРАВЪДСТВО • ПЛЪТЪСКОУЖ МЪДРОСТЬ СВОЕА ВОЛА 152d.

ПРАВЪНОМЪРЕННЕ, -та *ср.* [1] ΙΣΟΜΕΤΡΙΑ Съответствие при измерването: такоже бо
ПРАВЕДЪНЪ СЪДЪ • ТАКО Н ПРАВЕДНОЕ МЪРЕННЕ ЛЮБИТЬ Бѣ • ПРАВЪДЕНЪ БО СЪ •
ПРОМЪШЛАЕТЪ ПРАВЕДНИКОУ • ВЪ ИСТИНЪ ЖЕ Н ПРАВЪНОМЪРЕНЪЖ 160d.

ПРАВЪ *нареч.* [7] ὀρθῶς, ὀρθά, ὑγιῶς, εὐθέως, εὐθέα **1.** Направо, право, без
ОТКЛОНЯВАНЕ: ОУН ТВОИ ПРАВЪ ДА ЗЪРНИТЕ 41a *Притч 4:25*. **2.** Справедливо, честно:
АШТЕ ОУБО ОУМЪ ОСЪДНТИ ЗЪЛОВОУ • А ОПРАВЪДТИ ДОБРОУ ДѢТЕЛЪ • ТО ПРАВЪ СЪДНАТЬ
ЕСТЪ • Н СЪХРАНИТИ СЪДЪ Н ПРАВЪДОУ 160a. **3.** ПРАВЕДНО, БЛАГОЧЕСТИВО: НИКТОЖЕ БО
НЕБЪРЪГЪ ЗАПОВѢДИ БЪЖІА • ПРАВЪ ПОЖИЛЪ ЕСТЬ 256c (55a, 128a, 158a, 251d).

ПРАЗДЪННЪ, -а *м.* [3] ἑορτή Празник: н наоумъ • ПРАЗДНОУИ ГЛА НИЖДО ПРАЗДЪННЪ СВОЕА •
ОТЪДАЖДЪ ГЮ ОБѢТЫ ТВОЕА 267a *Наум 1:15* (151b, 197a).

ПРАЗДЪННИ, ПРАЗДЪНЪ, ПРАЗДЪННИШ *несв.* [1] εἴργειν *Прен.* Освобождавам: митва н
ВЪЗДРЪЖАННЕ ПРАЗНИТИ ОУМА: ѿ мнрскътихъ сластни 19a.

ПРАЗДЪННЕ, -та *ср.* [2] ἀργία Безделие: отъврѣзкъмъ оубо братне въсеж слаоиж лѣностъ н
ПРАЗДЪННЕ • ДА НЕ ЦРЕТВА НЕСНААГО ЛИШТИ НЪ ВЪ ГЕИНИЖ ЖЕ ОГНЪНЪЖ ВЪВЕДЕТЬ
85a (154d).

ПРАЗДЪНОВАТИ, ПРАЗДНОУЖ, ПРАЗДНОУИШ *несв.* [2] ἑορτάζειν, ἑορτὴν ἄγειν Празнувам:
ПРАЗДНОУИ ГЛА НИЖДО ПРАЗДЪННЪ СВОЕА • ОТЪДАЖДЪ ГЮ ОБѢТЫ ТВОЕА 267a *Наум 1:15*
(162d).

ПРАЗДНОДѢЯНИЕ, -та *ср.* [1] τὸ σχολῆν ἄγειν Бездействие: ПРАЗДНОСЛОВЕСЪЕ • ОТЪ
ПРАЗДНОДѢЯНІА РАЖДАЕТЪ СЛ • Н НЕЧААНИА БЪДОУШТИНЪХЪ 78d.

праздънословесити, праздънословешѣ, праздънословесити *несв.* [1] ἄργολογεῖν
Празднoслoвiя: аштѣ бо мѣккы бoтaлн сѣ вѣхoмѣ• н црствѣ желанн• нѣ вѣмѣ
праздънословесити ннколнжѣ 78d.

праздънословесне, -ѣ *ср.* [5] ἄργολογία Празнодумие, празнословие: ннчѣтoжѣ бо тако
прoсмрѣждаетѣ добрѣмѣ дѣтелн члкоу• такоже скрѣневанне н нгранне• н
праздънословесне 38b (78d (2), 79a, 79d).

празднѣ, -ын *прил.* [6] ἄργός 1. *Прен.* Безполезен, излишен: а не прннмѣн дара
таковаго• да млѣчнѣтѣ н да не нзнoснѣтѣ глѣ празденѣ oтѣ срца своeгo 133a. 2. *Прен.*
Неспособен, негоден: мнoгoслoвeснe бо без вѣрѣнн разнoсѣ оумѣ• не тѣчѣж o
дхoвнѣмѣ дѣлѣкѣ празднѣ н стварѣтѣ• нѣ н oуnѣннѣ прѣдаетѣ н вѣсѣж 222c (65d,
78d (2), 79d).

празднѣновати, празднѣноуѣж, празднѣноуѣшити *несв.* [1] σχολάζειν Не се занимавам,
свoбoдeн сѣм oт нещo: пoдoбнe бо вндѣннѣ женѣскаагo• начѣнетѣ мѣтнѣтн срце
члкоу• н oтѣтрѣзѣтн oумѣ oтѣ безмѣлѣвѣлѣ• н вѣ слѣдѣтѣ н вестн прoуѣ н вѣ мѣтѣвѣ
зѣжштѣ н oупразнoвѣнѣ oтѣ славoслoвeснѣ бжѣмѣ• н пpазнѣнoуѣжштѣ o пeчѣнѣннѣхѣ
43b.

празднѣнство, -ѣ *ср.* [1] σχολή Безделие: дѣлѣан своѣ землѣ насытитѣ сѣ члѣвѣ• мнoжѣн
же пpазднѣнствo• насытитѣ сѣ ннштѣтѣ 84b *Притч 28:19.*

празнь, -н *жс.* [4] ἀργία Бездействие, безделие, леность: пpазнь бо oтѣрѣждаетѣ пoхoтѣ н
лѣкнoстѣ• пачѣ же н безoуnѣвѣннѣствo 154d (65d, 84b, 186a).

пpактoрѣ, -ѣ *м.* [2] πρᾶκτωρ Исполнитель на съдебни присѣди: да не прнвлѣчѣтѣ тѣвѣ кѣ
сѣдннѣ• н сѣдн тѣ прѣдаетѣ пpактoрoу• н пpактoрѣ вѣсѣднѣтѣ тѣ вѣ тѣмннцѣ 160c
(2) *Лук 12:58.*

пpалaгати, пpалaгѣж, пpалaгѣшити *несв.* [1] μεταλλεύειν Прoмѣнѣм, измѣнѣм: глoумѣннѣ
пoхoтн пpалaгѣтѣ oумѣ незѣлoвннѣнѣ 156c *Прем 4:12.*

пpaxѣ, -ѣ *м.* [1] κονιορτός Пpax: занѣ крѣпѣкѣ дѣла словесѣ нгo• вѣ сѣкoнѣваннѣ вѣ
внхѣрѣ пѣтѣ нгo• н oблѣкѣ пpaxѣ нoгoу нгo 83d.

пpашати, пpашѣж, пpашѣшити *несв.* [2] συγχωρεῖν Пpощавам: длѣжѣнн есѣмѣ• стpадати
дрoуѣтѣ сѣ дрoуѣмѣ• н пpаштати дрoуѣтѣ дрoуѣгѣ• тaкo нeдннo тѣлo есѣмѣ 149b (149b).

пpезвѣтѣрѣскѣ, -ын *прил.* [1] τοῦ πρεσβυτέρου Пpезвѣтѣрѣскѣ: етѣрн же н вѣ томѣ
манастѣырн oсташѣ: кoупнo сѣ нѣстннoмѣ: прѣпoдoвннѣннѣ нхѣ нгoуменoмѣ... вѣ
мнѣнoгaxѣ дѣтѣлѣхѣ пpocнѣвѣшемѣ: тaкo н пpозвѣтѣрѣскѣннѣ сѣнoмѣ нeмoу
пoуѣтѣнoу вѣтн 5b.

пpезвѣтѣрѣствo, -ѣ *ср.* [1] πρεσβυτέριον Пpезвѣтѣрѣствo, свещеннчествo: нoуѣднo же
нѣстѣ пoвннoвѣтн сѣ н пpозвѣтѣрѣствoу• тaкo аплoмѣтѣ иу хѣ oуnѣваннѣ нашѣгo 281b.

прнблнжати, прнблнжаѡ, прнблнжаѡши *несв.* [12] **πλησιάζειν** *Обр.* Приближавам, доближавам: любѣвн же мѣнѡ тврѣдоуѡ не прѣсѣкаемоуѡ • многамн напастѣмн н мѡкамн • вѣѣ прнблнжаѡщоуѡ • н ѡда бжѡа съврѣшаѡщѡ 290b. ■ прнблнжати сѡ **πλησιάζειν, ἐγγίξειν, ὁμιλεῖν, προσομιλεῖν** *Обр.* Приближавам се, доближавам се: хотѡн бо вѣскврѣннѡмѡ жнтнѡмѡ пожнтн на сѡмѡ жнтнн: самѡправѣнѡ хѡштѡтѣ бѣтн • срѣѣ събѣ вѣннматн • н безмѡлѣвѣемѡ прнблнжати сѡ вѣѣ • вѣсплавѡноѡ мѡслѡѡ н безѣопытѣннѡмѡ оумѡмѡ 80b (38a, 39d, 51d, 55d, 213a, 221c, 225b, 231c, 271b, 298a).

прнблнженнѡ, -ѡ *ср.* [1] **ἐγγύτης** Близост, приближаване (в духовен смисѣл): прнлежѡна бо н ѡстаѡ мѡтѡа • вѣсѣдованнѡмѡ же кѣ боу • отѣ мнрѣнѣхѣ оубѡ мѡслѣн вѣсѡаѡетѣ оумѡ • боу же н прѣдѣстѡвѡлетѣ • прнблнженнѡмѡ еже кѣ боу • говѣнѡа же н тнхѡстн наплѣнѡетѣ 232b.

прнблнжнтн, прнблнжѡ, прнблнжнтн *св.* [12] **ἐπισπᾶσθαι** Приближа, доближа (в духовен смисѣл): сѡго радн длѣжѡнн ѡсѡмѡ дроуѡгѣ дроуѡгоу тѡготѣ носнтн н бѣтн всн ѡдннѡмѡдрѣнн • ѡдннѡдшѣнн • добросѣрдн • сѣмѣренн • всѡ тѡрѡштѣ вѣ любѣвн • да н тако ба кѣ сѡвѣ прнблнжнтн 168d. ■ прнблнжнтн сѡ **ἐγγίξειν, προσεγγίξειν, προσομιλεῖν** **1.** Приближа се, доближа се: н прнблнжѡ сѡ ѡдннѡ снѡвѣ рнхѡвѡвѣ • слѣша н • н гла нмѡ • ѡто дѣлаете • правѣдннѡкѣ за нѣ молнтѣ сѡ 151d. // *Обр.* тако нсплѣнн сѡ зѣлѣ дѡа мѡа н жнѡтѣ мѡн адѣ прнблнжн сѡ 229d *Пс* 87:4. // Приближа се, доближа се (в духовен смисѣл): любѡн бо безмѡлѣвѣ • н безбѡзѣннѡмѡ оумѡмѡ хотѡ прнблнжнтн сѡ вѣѣ • не хѡѡе вѣсѡмѡ вѣсѣдоватн нн сѣ цѣмѡе ѡнѡдѣ 220b. **2.** За събитнѡ – наблнжа: сѡ оубѡ оудрѡжнмѡ • да дрѣзѡстѣнн бѡдѡмѡ вѣ прншѣствѣ гнѡ • прнблнжн же сѡ н прн двѣрѣхѣ ѡстѣ 144a (19a, 40c, 42d, 43d, 66d (2), 286a).

прнѡтѣтѣкѣ, -ѡ *м.* [4] **πλεονασμός, κέρδος, προσθήκη** **1.** Добавѡа, неѡто, ѡето е в повѡе: такоже бо зѡмѡа сѣгоѡа напѡаѡмѡ: ѡнѡто вѣсѣканѡн вѣ нѡ сѣмѡ: сѣ прнѡтѣтѡмѡ вѣздѡраѡетѣ 16a. **2.** Полза: ннѡтѡе тако ѡвѡтѣшѡвѡша дѡа понѡвѡлетѣ • такоже стѡрѡхѣ бжн... н мѡтѡѡ прнѡсѡ сѡ вѣорѡужѡтн • н бѣдрѡстѣнаѡго прнѡтѣтѣкѡ слѣдоватн 38b (30b, 30c).

прнѡѣгатн, прнѡѣгаѡ, прнѡѣгаѡши *несв.* [1] **προστρέχειν** Прнтнчѡам, изтнчѡам: подѡбѡна естѣ дрѣзѡстѣ зноѡ велнѡ • еѡе не трѣпѡштѣ пѡленнѡ • вѣѡаѡтѣ ѡлцн ѡ него • н подѣ сѣнѡ прнѡѣгаѡтѣ 38a.

прнѡѣгнтн, прнѡѣгнѡ, прнѡѣгнѡши *св.* [1] **καταφεύγειν** *Прен.* Прибѡгна до помѡѡта на неѡто: рѣпѣкѡ оутѣшеннѡ нмѡмѡ прнѡѣгѣшеннѡ тѡтн сѡ за прѣдѣлѡжѡщѡе оупѣваннѡ: еже тако стѡвнѡ нмѡмѡ тврѣдо же н нзѡѣстѣно 9d.

прнѡѣжнѡе, -ѡ *ср.* [3] **καταφυγή** *Прен.* Зѡкрѡла, помѡѡ: тѣ бо мѡе есн прнѡѣжнѡштѡе отѣ скрѣвн ѡдрѣжѡштѡа мѡ 64b *Пс* 31:8 (291a, 306a).

прнвестн, прнведж, прнведешн св. [10] ἄγειν, προσφέρειν, προσάγειν, παράγειν, φέρειν 1. Доведа: н прнведе несен• з̄ сновъ свонхъ слгънънхъ• н ннеднногже нзбѣра отъ ннхъ гъ• нъ тѣуыж отроушста двѣд 104d. 2. Завѣда, отвѣда: ягда прнведжтъ вѣ на съборншта• н властн• н влѣдѣства• не пѣцѣте сѣ како нлн чѣто отъвѣштаете 177с Лук 12:11. 3. Прен. Доведа до някакво състояние или резултат: сн же наѡана бѣша• да нѣ вѣ завѣстѣ желанѣа плауѣвѣнаго прнведоутъ 195d. 4. Прен. Принеса в жертва: нн прнведн на жрѣтвж овѣуате порочѣна н крѣна• нлн кжса• нлн слѣпа 171а. ♦ прнвестн на цѣсарѣство εἰσάγειν εἰς τὴν βασιλείαν Дам царска власт: яко носнфъ• елнко во завѣдѣахоу емоу братнѣ его• толнко бѣ вѣшааше н• донѣже прнведе н на црство 118d. ♦ вѣ пространѣство прнвестн εἰς πλατυσμὸν φέρειν Увелича: тѣмъже н вѣ вѣ нгоуменѣство яго вѣ пространѣство прнведе оуѣеннкѣ яго 6b (5d, 45с, 188с, 276b).

прнвндѣннѣ, -га ср. [3] φαντασία 1. Гледка: не даждъ велнчаннж своѣа дшѣ• н не оувндншн прнвндѣннн страшнънъ 98а. 2. Привидение, призрак: сн во ннѣтоже нно сжтъ• нъ мѣслн блѣудѣштн• подобнѣа н прнвндѣннѣа н ржганнѣа лоукавѣнхъ бѣсѣ• на прѣлѣштѣннѣ нашѣ 178а (23b).

прнвндѣтн, прнвнждж, прнвндншн св. [1] προσορᾶν Прен. Поинтересувам се от някого, погрижа се за някого: не прнвндѣшѣ мене блнжнкѣ моѣа 215с Иов 19:14.

прнвлѣщн, прнвлѣжж, прнвлѣуешн св. [2] ἐλκύειν, κατασύρειν 1. Привлека: ннѣтоже не можѣтъ прнтн къ мѣнѣ• аштѣ не оцѣ постѣлавѣн мѣ прнвлѣуѣтъ н 70d Иоан 6:44. 2. Завлека, закарам: ягда во градѣшн съ сжпѣремъ свонмъ на пжтн• даждъ дѣланѣе нзѣытн отъ него• да не прнвлѣуѣтъ тебѣ къ сжднн 160с Лук 12:58.

прнводнтн, прнвождж, прнводншн несв. [47] ἐπάγειν, προσάγειν, μετάγειν, αὔθει 1. Обр. Отвеждам, завеждам: сѣа оуво прѣжде всѣго подобаетъ бѣгатн• н гоннтн доброу дѣтелѣ• яже къ боу прнводнтъ 117а. 2. Прен. Отвеждам към някакво състояние: яже на бжжѣ тѣштаннѣ• вѣ всѣко врѣмѣ н вѣштн добро ястѣ• яже н вѣ уцѣ праваа запѣвѣдѣ ястѣ• нз-д-работѣ вѣ свѣодоу прнводѣштнѣа 188а. 3. Прен. Добавям при цитирѣне – за вѣвеждане на нов цитат: н пакѣ ходѣн тожде твора• молѣбж яго кѣто оуслѣшнтѣ• н чѣто оуспѣлѣ съмѣреннѣемъ свонмъ• н прнводнтѣ• не коуѣ на своѣго дроуга зѣла• прншѣльѣца сжшта н надѣжшта сѣ на тѣ 128а (20b, 22с, 24d, 33d, 37с, 45а, 71а, 74b, 74d, 79b, 82d, 86b, 89b, 89с, 91d, 94а, 94b, 103b, 105а, 110а, 115с, 119b, 128b, 135d, 141с, 145b, 147с, 149d, 156с, 173d, 175а, 182с, 188а, 191с, 197b, 201b, 219с, 254b, 262b, 269b, 278с, 282с, 285а, 286с).

прнврѣщн, прнврѣжж, прнврѣжешн св. [1] прнврѣщн себе παραρρίπτειν ἑαυτὸν Прен. Пренебрегна себе си, оставя се на нечѣя милост: мѣ же прнврѣжѣмъ себе• прѣдѣ блѣгостѣ бжжѣ• молѣште сѣ ямоу на всѣкѣ чѣсѣ• да оуштнтѣ срѣа нашѣ 172b.

прнвѣзвращатн, прнвѣзвращажж, прнвѣзвращаешн несв. [1] ἐπιστρέφειν Вразумявам, посочвам правилнѣа пѣт: послѣдно ястѣ унштнтелѣмъ• подражателѣмъ вѣштн

научалнаго ученика своего... и привързваща заблюждаша пресъщаща • немощныхъ 279a.

привѣтъ, -а м. [1] **πρόθεσις** Намерение, воля за действие: тако бо подвнзашце сѧ • възможете въ истинноу в себѣ образити образъ хвѣ всѣмъ житиимъ • привѣтомъ • словомъ • дѣломъ 252b.

привѣзати, привѣжж, привѣжешн св. [1] **ἀφάπτειν** Обр. Привѣржа: мностѣина н вѣрты да не оставляжтъ тебе • привѣжн же га своен вѣин • н обрѣцешн благодѣтъ 212c *Притч 3:3.*

привоздѣти, приввождж, приввоздѣши св. [3] **καθηλοῦν** Обр. Прикова: приввоздѣн страстѣ твоимъ плѣтъ мож 39b *Пс 118:120* (41c, 157b).

привглаголати, привглаголяж, привглаголяшн не св. [2] **ἐπιλέγειν** Прибавям, казвам допълнително: вѣмъ рекъшааго • мнѣ мьсть • азъ въздамъ глетъ гѣ • н тако сждѣтъ гѣ людѣмъ своимъ • такожде н никакъ снжде привглетъ • едннѣ естъ законодавць н сждѣн • могъ спетн н погжвѣти 108d (99c).

привготовати, привготоваяж, привготоваяшн не св. [5] **παρασκευάζειν** Подготвям, приготвям: тако н частѣина мольбѣ • крѣпъчан привготоваяжтъ оумъ • на вражыж вранѣ 232d (10c, 193b, 236c, 257d).

привготовѣти, привготоваяж, привготовѣши св. [2] **ἐξαρτύειν** Подготвѣя, приготвѣя: подобаетъ оубо бжѣж члѣкоу на все дѣло благо н слово • привготовленѣ вѣити н оукрашенѣ 247b. ▣ привготовѣти сѧ **παρασκευάζεσθαι** Подготвѣя се, приготвѣя се: оуботовн въ нсходѣ дѣла своѧ • ꙗ привготовн сѧ на село 131a *Притч 24:27.*

привроуѣтъ, -а м. [1] **ὁ ἐπάξιος** Съждение, мнение, оценка: крѣпъцѣ станѣмъ възлюбленн на пѣннн • н помолнмъ сѧ непрѣстѣинѣ отъврацажце • мьслѣнѣта н печальнѣта привроуѣты 228d.

привжити, привжнѣж, привжнѣшн св. [2] **τίκτειν, προστιθέναι** 1. *Прен.* Донеса: не хвалн сѧ на оутрѣнна • не вѣсн бо чѣто привжнѣтъ находѣн 102c *Притч 27:1.* 2. *Прен.* Добавя, прибавя: н не посрамнхомъ сѧ покаати сѧ • нъ н привжнхомъ грѣхън на грѣхън нашѣ 306d.

привзнрати, привзнраж, привзнрашн не св. [2] **ἐπιβλέπειν** 1. Забелязвам, обръщам внимание: оубрацаетъ бо сѧ вноѣ • отъ прѣходѣшнхъ къ нмоу съ рнзож коварѣствнжо • аште бо вгоуѣствнѣ н сѣмѣренѣ естъ кто... н непѣштюѧ себе неключнма раба сжшта • тѣгда привзнраетъ 147a. 2. *Прен.* Търпя: чнсто око не зѣрѣти зѣла • н привзнрати на троудън болѣзнн 119a *Ав 1:13.*

привзракъ, -а м. [1] **φαντασία** Видение, мираж: занеже н благън дхъ • вѣгаетъ мнѣгословесѣта • тако матежа всего н привзрака кромѣ сѧ 223c.

призрачнѣ, -та *ср.* [1] **φαντασία** Въображение: снхъ прнстаѣтъ марнстѣ персонскѣн• н глемаа нава ѣпнстолн• по снхъ ѣвѣтоуѣхъ• призрачнѣ н мнѣннѣ н стѣпрѣженнѣ мждроуѣа 301d.

призѣватн, призѣвѣж, призѣвѣиш *св.* [8] **ἐπικαλεῖν, ἐπικαλεῖσθαι, καλεῖν** 1. Призова, насоча някого кѣм нещѣ: не призѣва бо насѣ бѣ на нечнстѣтѣж нѣ на свѣтѣбѣж 157a *1 Сол 4:7*. 2. Повикам на помощ: отѣ пѣчалн призѣвахъ га н оуслѣша ма въ пространѣство 64с *Пс 117:5* (60d, 66с, 171d, 182с, 215b, 229d).

призѣваннѣ, -та *ср.* [1] **πρόκλησις** Призоваване на съд: ѣто же ѣ въ дѣлѣ• таже дѣтѣльномѣ дѣканнѣмѣ• заповѣдѣн хѣтѣ• ошаатн же сѣ сѣпрѣотнѣнѣнѣхъ• снрѣкѣ плѣтънаго• рекѣше днѣвола мждровѣнѣа• ѣже ѣстѣ любѣдѣканнѣ... нестѣмѣреннѣа• сѣжнѣтнѣа• призѣваннѣа• ѣжрождѣа• дрѣлѣннѣа 297a.

призѣватн, призѣваѣж, призѣваѣиш *несв.* [7] **ἐπικαλεῖσθαι, προσκαλεῖσθαι, συγκαλεῖν** 1. Призовавам, извиквам при себѣ си: ѣлколюбнѣтѣн же спѣтѣ н гѣ нашѣ призѣваѣтѣ нѣтѣ глѣа• прндѣтѣ кѣ мнѣ всн троуждѣишнн сѣ н ѣбрѣменѣннн• н азѣ покоѣж вѣтѣ 286d. 2. Призова, насоча някого кѣм нещѣ: тѣмѣже на любѣвь ѣмногѣ дшѣ своѣа славѣтѣ призѣваѣтѣ гѣ 292b. 3. Призовавам с молба: призѣваѣж тѣ ѣу хѣ грѣшнѣтѣн азѣ• тако да не постѣкажемѣн твоѣн мнлѣстн• стѣблюдѣиш мн дшѣ н тѣло н дхѣ• отѣ всѣкоѣа сѣтн непрѣязннѣтѣ 184d (163a, 211d, 231b, 307b).

призѣрѣтн, призѣрѣж, призѣрѣиш *св.* [10] **ἐπιβλέπειν, ἐφορᾶν** 1. Разгледам внимѣтелно: н призѣрѣхъ азѣ на вѣсѣкѣ творѣннѣа моѣа• таже сѣтворѣстѣ роуцѣкѣ мон 33с *Екл 2:11*. 2. Обѣрна внимѣние, погледна благѣсклонно: призѣрѣкѣ бо на стѣмѣренѣнѣхъ мѣтѣвоу• н не оуѣннѣжн молѣнѣа нхъ 232b *Пс 101:18* (53a, 64b, 224с, 237a (2), 259с, 306a, 307b).

прннзѣѣшатн, прннзѣѣшаѣж, прннзѣѣшаѣиш *несв.* [1] **ἐπιβεβαιοῦν** Потвѣрждавам: гѣ же прннзѣѣшѣаѣа прѣжѣдѣрѣѣнаѣа: всѣмѣтѣ заповѣдаѣтѣ глѣа: блюдѣтѣ сѣ ѣда отѣгѣѣѣжѣтѣ срѣа ваѣа ѣвѣданнѣмѣ: н пнѣанѣствѣомѣ: н пѣѣальмн жнѣтннскѣамн 18a.

прннмѣтн, прннмѣѣж, прннмѣѣиш *несв.* [73] **δέχεσθαι, παραδέχεσθαι, ἀνέχεσθαι, ἀποδέχεσθαι, καταδέχεσθαι, λαμβάνειν, καταλαμβάνειν, μεταλαμβάνειν, παραλαμβάνειν, μετέχειν, ἀπέχειν, κομίζεσθαι, ἐμπιστεύεσθαι, ὑποφέρειν** 1. Приемам, получавам: сѣа постѣлахъ ваѣѣмоуѣ волюбнѣж: таже прннмѣлѣ: ѣоу оуѣво подѣѣбноѣ славѣсловнѣ н благодарнѣ вѣсѣтѣн 2с. 2. Възпрнмам: длѣжѣтноуѣѣмѣ о всѣмѣ• дхѣвѣна стѣвѣтѣа• нскоуѣсѣнѣнѣхъ стѣарецѣ прннмѣтн 176с. 3. Приемам благѣсклонно: прннмѣлѣн вѣтѣ ма прннмѣлѣтѣ• а прннмѣлѣн ма прннмѣлѣтѣ постѣлавѣтѣшѣаго ма 282d (2) *Мат 10:40*. 4. Одобрявам, прнзнавам: како бо сѣ покажѣтѣ• всѣго днѣвола прннмѣлѣшѣтѣ н всѣж грѣдѣстѣ• н вопрѣтнѣвнн сѣ творѣшѣтѣ 99с. // Допускам, позволявам: не прннмѣлѣмѣтѣ оуѣво вѣзлюбѣннн вѣдѣштѣаго нѣтѣ врага• порадовѣтн сѣ нскрѣнѣаго зѣломѣ 124d. 5. Понасям, тѣрпя, издѣржам: тако намѣтѣ самѣмѣтѣ хѣвалнѣн сѣ вѣ цркѣвахъ бжѣѣахъ• о трѣпѣннн ваѣѣмѣ н вѣрѣкѣ• вѣ всѣкѣхъ гѣнѣнннхъ ваѣнѣхъ таже прннмѣлѣтѣ 126a *2 Сол 1:4*. 6. *Сег. страд. прич.*

прнѣмлемъ **δεκτός** Приятен: подобаеѣтъ же н слѣзгы прннестн нмоу• тако слѣзгы• прнѣмлемы нмъ сжтъ 90d. *Субст.* **а)** прнѣмлян **λαμβάνων, ὁ μετέχων** Този, който приема, получава нещo: прнѣмлян мьздоу въ нѣдра бес правды: не направляеѣтъ сѣ на пжтн 26a *Притч 17:23*; **б)** прнѣмлян **λαμβάνων, ὁ μετέχων** Този, който приема благосклонно някого: прнѣмлян вты мѣ прнѣмлетъ• а прнѣмлян мѣ прнѣмлетъ посѣлавѣшаго мѣ 282d (2) *Мат 10:40*; **в)** не прнѣмлян **ὁ μὴ αἰρούμενος** Този, който не приема: не прнѣмлян бо за истинноу болевъзньн волеж• то некольнѣмн лютеѣе показяеѣтъ сѣ 173b. ♦ прннматн въздрастенне **λαμβάνειν τὴν αὔξειν** Раста, пораствам: коежъдо во вѣываемынхъ• отъ мала наувънетъ• н по частн пнтаемо• прнѣметъ въздрастенне 90с. ♦ пакостн прннматн **κολαφίζεσθαι, ἐπηρεάζειν** Пострадам, понеса мьчения: мты бо реуе бе-чѣстн• н пакостн прнѣмлемъ• стрѣкателъмъ 247b *1 Кор 4:11*. ♦ поношенне прннматн **ὄνειδίξεσθαι** Понасям хули, упреци, обиди: въ се бо троуждаемъ сѣ н поношенне прнѣмлемъ• тако оупѣвахомъ• на ба жнва• нже иеть спетъ въсѣмъ влѣмъ• пауе же вѣрнннхъ 112b *1 Тим 4:10*. ♦ прннматн ранты **μαστιγοῦσθαι** Понасям удари, наказание: сѣгрѣшажштен бо• н не покажште сѣ• нї ранты прнѣмлюште• рекъше кажеми сѣде сѣ влѣмъ• тамо сѣ вѣсѣмн бес коньца мжнмн сжтъ 186с. ♦ сждъ прннматн **δίκην ὑπέχεσθαι, κρίμα λαμβάνεσθαι** Навличам си осъждане: пауе же н напа вѣгрюннва прнѣметъ сждъ• влѣкоу расхѣщающѣ стадо его н распжждающоу 247d. ♦ хоула прннматн **βλασφημεῖσθαι** Хулен сѣм: аште азъ благодарн прнѣмаеѣ сѣ• поучто хоулоу прнѣмѣ о немъже азъ похвалѣж 110b *1 Кор 10:30*. ♦ чѣстъ прннматн **λαμβάνειν τὴν τιμὴν** Почитан сѣм, уважаван сѣм: таже оубо бѣ опрнсен н прославн• то ноужда иеть влѣмъ длѣггы въздаватн• нво не о себѣ кѣто прнѣмлетъ чѣстъ• нѣ нарнцѣмъмъ емъ 282d (10a, 13с, 23a, 27b, 30a, 61a, 68с, 73d, 76b, 88d (4), 94d, 97b, 103b, 109с, 112d, 129a, 142с, 142d, 143a, 166b (4), 166d, 173b, 174b, 175d, 178d, 181d, 182a, 183d, 199d, 216a, 234с, 236b, 236с, 245d, 246d, 249d, 255d, 273a, 280a, 282d (2), 283a (3), 296с, 302d, 308b, 308d).

прннмьнъ, -ын *прил.* [1] **δεκτικός** Който е склонен да приеме нещo: въ сѣзъдавѣн вѣка• самовластѣна н створн• прннмѣна прнлогъ добрънѣ• н зѣловы 159d.

прннскрънъ, -ын *прил.* [1] **παραπλήσιος** Близък, сходен: ѣгда во острогнѣвнмъ кѣ комоу прнестоупнтъ• нан горестыж• таѣѣ таковѣн въ вѣцѣ иеть• потому похотъ дѣбанъ много... н грѣзорнвѣство• н грѣдѣнн• н ѣанко снмъ иеть прнїскръно• н подобно 129d.

прннскрънѣ *нареч.* [1] **παραπλήσιον** Подобно, по сходен начин: егда нматъ роука твоѣа помагатн: не рѣцн отъшкдъ възвратн сѣ: н оутрѣ тн дамъ• снмъ прннскрънѣ н пѣсннвѣцъ прнхвалаетъ глѣ: благъ моужъ мноуѣ н дам 28d.

прннскрънѣатн, прннскрънѣаѣ, прннскрънѣаешн *несв.* [1] прннскрънѣаѣ **παραπλήσια** Подобно: воле нынѣ богатн плаунте сѣа задрежоште: о стрѣстехъ вашнхъ гредоуштннхъ на вы• прннскрънѣаѣ же снмъ• амбакоумъ прѣ поносиа: сребролюбѣемъ реуе• лютеѣе множажоуштоу себе не соуштннхъ его 24b.

прлежашжж вантъ о оуѣеннцѣхъ вѣдоу• вѣдромъ оуѣномъ окомъ• прѣсѣщашже стада словеснаго гнѣ• вждѣте по няковуу• съгараѣше зноемъ дьныж н ледомъ ношыж 248b. 2. Занимавам се усърдно, отдавам се, посвещавам се на нещо: сребролюбнвъ цркнцкъ: дѣлаеть прнлѣжнѣно• а небрегы нмѣнннн: млтѣахъ прнлежнтъ н ѹтѣнннхъ 23a. *Субст.* прнлежашен οἱ ἄσκοῦντες Тези, които се придържат към нещо, следват нещо: обрѣштжтъ бо сѣ таковнн ꙗко аплн• паѹе же прнлежаштен нннлѣннствѣк• ꙗко стрѣлты во вѣ роуцѣк снльнаго 185d (29b, 94c, 211c, 211d, 231a, 232c, 249b).

прлежнвтъ, -ын *прил.* [1] ἐπιμελής Грижлив, внимателен, усърден: влюстн же сѣ комоужъдо себе трѣбѣк ѣсть• а не вѣсочаншннхъ• н глауѣшннхъ помѣшлатн... аще не обадьлнвн нн дѣвословнвн• нн сребролюбнвн• нъ вѣздръжкьлнвн• о вѣсѣхъ млдн• прлежнвн 280b.

прлежнѣно *нареч.* [11] ἐπιμελῶς, ἐντόνως, παράμονον Усърдно, ревностно, грижливо: нже штѣднтъ свон жѣзлѣ• нннвнтъ сна своѣго• а любѣн прлежнѣно показѣтъ 173b *Притч* 13:25 (23a, 43a, 45d, 49a, 49d, 86c, 107b, 194b, 246a, 305b).

прлежнвтъ, -ын *прил.* [4] ἐκτενής, ἔμμονος, ἐπίμονος Усърден, ревностен: прнлежнѣна бо н ѹастаа млтѣа• вѣсѣдованннмъ же кѣ боу• отъ мнрнѣхъ оуѣо мѣслѣн вѣсѣащѣтъ оуѣмъ 232b (46b, 126a, 233a).

прлежнѣнѣ *нареч.* [5] ἐπιμελῶς Усърдно, ревностно, грижливо: аще бо прнлежнѣк• аще лн лѣностѣнѣк кто слоужнтъ• на ба вѣсѣходнтъ слоуженнѣ нго 190c (54a, 190b, 207d, 279b).

прнлнпатн, прнлнпаѣж, прнлнпаѣшн *несв.* [2] κολλᾶσθαι *Прен.* Сближавам се, общувам с някого: нѣ трѣбѣк оуѣо ѣсть прнлнпатн зѣлоадрѣк н не хранѣштннмъ ꙗзка да не съ ннмъ кѣто вѣ мжкж ндетъ 69d. *Субст.* прнлнпаѣж ὁ συνδιάγωγος *Прен.* Този, който се сближава, общува с някого: прнлнпаѣа мждрънхъ мждръ вждетъ• а мнрнѣхъ вѣсѣда непользѣна намъ ѣсть 220d.

прнлогъ, -а *м.* [8] προσβολή, ἐπιβουλή, προσθήκη 1. Добавка, прибавка: мнра сего• ѹлцн не боу +тѣжж+ которы осталн сѣ• аще не съ прнлогомъ вѣспрннмоуѣтъ вѣщнн• нгда паѹе прѣжде длѣга вѣ лнхѣты прнѣмлютъ 29d. 2. Натиск, напор: велнѣавѣ ѹлктъ• дрѣво бесплодно н бескоренно• н не сътрѣпнтъ ннколнже прнлога вѣтрѣна 98a. // *Обр.* Настѣпление, нападение: прн ннѣхъ бо вѣрѣдѣхъ• прнлози ꙗвѣ лоуѣажтъ сѣ• н дша оуѣдобѣ познаваѣтъ сжштжю кѣ ннмъ вранѣ 95a. 3. Склонност, намерение: вѣ съзѣдавѣн ѹлка• самовластѣна н створн• прннмѣна прнлогъ доврѣннѣ• н зѣловѣты 159d. 4. Коварство, козни: не подоваѣтъ оуѣо прннматн еѣ• н тѣжжнтн безгодѣнѣ• н съврѣшатн радостѣ вражнж нъ паѹе нстрѣзѣвѣтн отъ прнлога• лютааго печалн вѣса 61b (54b, 169d, 225c).

приложениѣ, -та *ср.* [1] **προσθεσμία** Определяне: нѣсть во вѣ адѣ исповѣданнѣ• нѣ слъзѣ
ни въздѣханыѣ• оумолащннхѣ сѣдыѣ• нѣсть приложенѣя рокоу тоу• ни показаныѣ
205с.

приложити, приложѣ, приложнши *св.* [20] **προστιθέναι 1.** Прибавя, добавя: езекии црѣ за
малыѣ слъзѣ• еите лѣтъ житѣн приложн *св.* 236а. // Кажа още нешто, допълня: н
кажѣ та не зазрѣти безъ жма• неповнннннхѣ• приложѣ рече• ашти ли быстѣ
вѣдѣли чѣто ѣ мнлостн хощѣ а не жрѣтвѣ: то не быстѣ осаждалн
непорочннннхѣ 76d. **2.** Продължа да правя нешто: съгрѣшнаѣ еси• не приложн к
томуу 164а *Сир* 21:1. **3.** Присъединя се към някого: не створите неправды въ
сѣдѣ• н не приложнши съ множествомъ оуклонити сѣда 158b *Исх* 23:2. *Субст.*
приложни **ὁ προσθείς** Този, който е прибавил, натрупал: приложен разоума•
приложнѣ болѣзнь 196d *Екл* 1:18 (19d, 28b, 33d, 63d, 105b, 141b, 141c (2), 167с,
187а, 196d, 200с, 210с, 268d, 270b).

приложѣти *св.*, приложѣѣ *св.*, приложѣѣши *св.* *несв.* [2] **συμβαίνειν** Случвам се: аще во
хотѣн вѣременноу црѣствоу• многа мжжѣства показѣтъ... н ннѣтоже непыщѣѣтъ•
всѣ приложѣѣща *св.* ѣмоу скрѣбн 296а. *Субст.* приложѣѣщен *св.* **οἱ φθάνοντες**
Тези, които са близо до някого: аще обидниѣ приложѣтъ *св.* рокоу подастѣ• н ни о
чесомъже оставитѣ• приложѣѣщннхѣ *св.* ѣмъ 198d.

приложѣти *св.*, приложѣѣ *св.*, приложѣѣши *св.* *св.* [1] **περιτυγχάνειν** Срещна случайно,
натѣкна се: аще вѣ вѣдахѣ видитѣ кого• вѣсплачетѣ• аще обидниѣ приложѣтъ *св.*
рокоу подастѣ 198d.

прильпѣти, прильпѣѣ, прильпѣѣши *св.* [5] **κολλᾶσθαι 1.** *Обр.* Прилепна, залепна: отѣ
малодшыѣ н боура• прильпѣ землн дша моя 183b *Пс* 118:25. **2.** *Прен.* Привѣржа се
към някого: га ба своѣго оубон *св.* н кѣ томуу прильпѣѣши 288d. *Субст.*
прильпѣѣшен **οἱ κεκολλημένοι** *Прен.* Тези, които са се отдали на нешто:
съврѣшенннхѣ же мѣра си естѣ• оумрѣтвенннхѣ *св.* мнроу• прильпѣѣшннхѣ же
любѣвѣ бжнн 220с (19d, 304а).

прильпѣти, прильпѣѣ, прильпѣѣши *несв.* и прильпѣѣ, прильпѣѣши *св.* [3] **κολλᾶσθαι,**
προσκολλᾶσθαι, ἐνοχλεῖν 1. *Обр.* Прилепвам, залепвам: ѣгда во бес плнцѣ н
бес печалн бѣдѣтъ оумѣ• тѣгда намъ прильпѣѣтъ н страхѣ бжнн 288с. **2.** *Прен.*
Общувам, сближавам се: нже придрѣ• томъ прильпѣн 220d *Сир* 6:35 (286а).

прильпѣѣти, прильпѣѣѣ, прильпѣѣши *св.* [1] **κολλᾶσθαι** *Прен.* Привѣрзвам се към някого,
следвам неотклонно някого: нмжшѣ оубо мѣ братнѣ ба помощѣннѣ прн всѣмѣ•
томъ прильпѣѣѣ• н не отѣстоуѣннѣ отѣ ѣго 66d.

прильпѣѣти *св.*, прильпѣѣѣ *св.*, прильпѣѣши *св.* *св.* [1] **προσκολλᾶσθαι** *Прен.* Сближа се с
някого: кто прѣмѣдрѣ• томъ прильпѣн *св.* 188b *Сир* 6:35.

прильпѣѣти *св.*, прильпѣѣѣ *св.*, прильпѣѣѣши *св.* *несв.* [2] *Субст.* прильпѣѣѣн *св.* **ὁ**
χρώμενος, ὁ κολλώμενος *Прен.* Този, който се съединява, съвѣкуплява с

НЯКОГО: НЛН НЕ ВЪСТЕ ИАКО ПРНЛЪПААН СЛ ЛЮБОДЪНЦН• ЕДННО ТЪЛО СТЬ 48с 1 Кор 6:16 (47с).

примолити сѧ, примолѣх сѧ, примолѣши сѧ св. [1] **προσαπειλεῖσθαι** Примоля се: богатѣн бо обндоу сътворн• н самъ прнпрѣтн• нштѣн обндѣнъ вѣвѣ• н самъ прнмолн сѧ 86а Сир 13:4.

примыслити, примыслих, примыслиши св. [1] **ἐπινοεῖν** Отнеса, причисля: по снхъ ѣвѣтоухъ• прнзрачѣе н мнѣннѣ н съгрѣженнѣ мждроуѣа• ѣмоуѣе мждроуѣе• дноскоръ• теодосъ• гананъ• тнмотен• еллуръскѣн• петръ• нже распатѣе на трнстои примыслих 301d.

примышление, -та ср. [1] **ἐπίνοια** Мисъл, намерение: сего радн лнхвоуѣшен• невнстн н жестоцн• нменовѣмн соуѣ• мркзѣцн бо соуѣ прѣдъ гмѣ н влкъ• н ѿнждѣ хръстыаномъ ѿречено есть примышление• лншвѣноѣ 30а.

примѣсити сѧ, примѣсѣх сѧ, примѣсѣши сѧ св. [1] **ἐνοῦσθαι** Присъедина се, приобща се: тако н нже вѣн слоуѣоуѣтъ• длѣжѣнъ есть отъврѣцн жннскѣа вѣрѣнотѣ• н примѣсѣтн сѧ бжствѣнѣмъ огнн 189b.

примѣтати сѧ, примѣтаѣх сѧ, примѣтаѣши сѧ не св. [1] **παρρηπίτεσθαι** Прен. Пренебрегван сѣм, не ме зачитат: се оубо всѣмъ есть ключнмоу• нзашѣнѣ же сѣштннмъ отъ жнтннскѣнхъ вѣштнн разлоуѣеномъ• нже нзволнша прнметатн сѧ въ домоу бжѣн 188с.

примѣшати, примѣшаѣх, примѣшаѣши не св. [11] **μῖγνύειν** Прибавям, добавям: такоже оубо врачъ рѣжа безъ гнѣва се творнтѣ• тако н оуѣнтель обнчѣаа• не примѣшааа кѣ обнчѣеннѣ гнѣва 246d. ▣ примѣшати сѧ **συναναμίγνυσθαι, προσμίγνυσθαι, συνάπτεσθαι, συνδυάζειν, ἐνδελεχίζειν** Общувам с някого: н еже не примѣшати сѧ пожштахъ• непользѣно намъ есть• врѣждаемомъ намъ бесѣдамн нхъ• рекомѣнхъ вѣрѣнорнзѣцъ 43b. *Субст.* примѣшаѣн сѧ **ὁ μῖγνύμενος** Този, който се приобщава кѣм нещю, увлнча се от нещю: ненстовѣно н даднтельно пннѣнство: всѣ же примѣшаѣн сѧ снхъ: не боудеть мждръ 17а *Притч* 20:1 (43а, 44а, 45а, 55а, 88с, 166b, 268а, 301а).

примѣшеннѣ, -та ср. [3] **τὸ ἐνδελεχίζειν, ἐνδελεχισμός** Преследване, досаждане: старѣца тѣже на соуѣсанѣ сѣднн• примѣшеннѣ н съгладованнѣ добротѣ тоуѣждеа• вѣ пнчннѣ похотѣнѣю вѣпадѣша• вѣстастѣ на блаженюѣ соуѣсанѣ 42b (41с, 44d).

прннести, прннесѣх, прннесѣши св. [22] **φέρειν, προσφέρειν, εἰσφέρειν, ἐπιφέρειν, κομίζειν, προσκομίζειν** 1. Донеса: н се жена въ градѣ• тѣже вѣ грѣшннца• н оуѣвѣдѣвѣшн тѣко възлежнтѣ гѣ въ храмннѣ фарнсеѣвѣ• прннесѣшн алаѣастръ мѣра• н ставѣшн задн прн ногѣ его• плаѣюцн наѣатѣ моуѣнтн ногѣ его сѣзѣамн 238b *Лук* 7:37. // *Обр.* сего радн отъ послабленнѣ бжѣа: прннесе намъ сотона тѣзѣж• моуѣцѣжѣ н ѣтробѣж костнн н мозговъ досѣцн 298с. 2. Принеса (дар, жертва): прннесоша рече кнѣзѣн дарѣ своѣа прѣмо олѣтарю 270d *Числ* 7:10. // *Обр.* прннесн емоу грѣдн:

мъшленне хотѣнья• н обѣ нечесѣ цѣломъдрѣе 271d. **3. Прен.** Доведа до никакво състояние: ѡлкооубниѡа днѡлаа волаа ѡстѣ• ѡже +въ+ неѡаанне прннесѣн• н погоубнѣн ѡлаа ббс (65d, 67b, 81a, 90d, 116b, 128c, 171a, 172c, 270d (2), 271b (3), 271c, 272b, 272c, 282a).

прноснтель, -ѡа м. [1] **διακομιστής** Този, който предава (думи): аште бо н оуслышнмъ словеса зѡла: себе похолоднмъ а не главѣшааго• протнѡж бо нзволенѡж нашемоу н прноснтеле словоу 71c.

прноснѣн, прноснѡж, прноснѣншн *несв.* [48] **ἐπιφέρειν, προσφέρειν, φέρειν**; прноснмъ **ἄρμόζων 1.** Нося, допринасям: ѡлкоже польза дшн не прноснѣнъ• прыздѣнн глн сѡтъ 78d. **2.** Принасям (дар, жертва): всѣ бо архнерѣн отѣ ѡлѣ прнемлемъ за ѡлѣ поставлаеть сѡ• ѡже кѣ боу да прноснѣн дары н жрѣтѡы о грѣсѣхѣхъ 273a *1 Петр 5:1.* **3.** Давам, раждам (плодове): да не ѡко лѣнѡштоу сѡ тѡжарю• оладѣеть садѣ• подобна не прносѡа плода 169c. **4. Прен.** Добавям при цитиране – за въвеждане на нов цитат: нже прѣбѣѡаеть въ любѣвн• въ вѡѣ прѣбѣѡаеть• н бѣ въ немъ• н прноснѣнъ• не ѡко мѣ възлюбнѡмъ н• нѣ ѡко самѣ възлюбн нѣ 291c. **5.** Отправлям (молитва, молба, укор): ѡлѣкѣ аште естѣ сѣмѣреномъдренѣнъ• нмѡтъ себе хоуѡа• сѣ радостѡж н благодѣель• прноснѡааа емоу обѡнѡаннѡа• н епнѣннѡж прнемлетѣ 142b. **6.** Прилагам, използвам: промѣслѣннѡкъ бо дшѣ нашнхѣ• гѣ скрѣвнн оуѡншннѣ нашѣн• наводнѣн ѡко хѣтѣрѣ врачѣ н трѣпѣкаа жеженнѡа протнѡоу ѡзн прноснѣнъ• да цѣлѣ вѡдетѣ ѡлѣкѣ 263c (9b, 15b, 24d, 34c, 37b, 48a, 80d, 81c, 92a, 101c, 110b, 115c, 116a, 122d, 123b, 124d, 126a, 128b, 139a, 143c, 145a, 147d, 154a, 161b, 163d, 174c, 185a, 190b, 200c, 204a, 204c, 230c, 230d, 235a, 263d, 271c, 271d, 273a, 273b, 282a, 291d, 306b).

прношенне, -ѡа ср. [5] **προσφορά, τὸ προσφέρειν, ἀφαίρεμα** Приношение, дар, жертва: въ всѣмъ дааннн оутѣшан лнѣе твое• н веселнемъ оѣтн десѡтннѡж• зане прношенне правѣдѡаго мастнѣнѣ ѡлѣтарѣ 271a (271c, 273a, 282a, 282b).

прнобръѣстн, прнобръѡшѡж, прнобръѡшѣншн *св.* [7] **κερδαίνειν** Спечеля: вѣдѣн коуплѡ дѣкатн• прнобръѡштѣтъ мнѡго• а не вѣдѣн тѣштѣтѣ прнемлетѣ 129a. // *Обр.* блаженн таѡнн• н на землн н на небѣхѣ• нже всѡ оумѣтѣ непѣщѡжѣтъ• да хѡ прнобръѡшѣтъ 224a (35a, 37d, 142a, 261b, 266c).

прнобръѣтѣнне, -ѡа ср. [1] **κέρδος** Полза, печалба: вѣмъ азѣ ѡтерѣ ѡко за прнобръѣтѣнне лнхѣѣ сѣ дшѣж н нестнѡоу погоубнѡа 30b.

прнобръѡѡа, -ѡа ж. [1] **κέρδος** Отплата, награда: ндеже бо большѣ трѡудѣ• мнѡга прнобръѡѡа 250a.

прнобръѡѡнѣн, прнобръѡѡшѡж, прнобръѡѡнѣншн *св.* [1] прнобръѡѡнѣнъ **μέτοχος** Приобщен, съпричастен: дѡхѣ бо гнѣвѣнѣн въ нашѣмъ сѣрѡн сѣдѡа• оун разоумнѣнѣн тѣмнѣннмъ мѡтѣжн ослѣпнѣнъ• да оуже нн расоужденнѡа пользынѣнхѣ можемъ сѣтѡжѡтн... нн вндѣннѡа вѣжнѡа свѣта• прнѡтн въ нашѣ оумѣ боудѣтъ• нн моудрѡстн прнобръѡштѣнн 58a.

припадатн, припадаѣж, припадаѣши *несв.* [1] **προσπίπτειν εἰς μάχην** Влизам в спор: не припадан въ сварѣ• да не раскаиши сѧ на послѣдѣтъкъ 72с *Притч* 25:8.

припасти, припадѣж, припадѣши *св.* [2] **ἐπιτρέχειν, προσπίπτειν 1.** Нападна: нюда прѣдатель младшнѣхъ вѣ• и неискорѣчнѣхъ враннѣхъ• сего ради отъчаавъшъ сѧ емоу припадѣ врагѣхъ оудавиенна• снломъ обложн и 67а. **2.** Падна на колене предъ някого: рѣша и ѱ наковѣ братѣхъ нѡаннѣхъ• яко видѣвъ и ведома на смръть клеветѣнныи его• раскаавѣ сѧ• припадѣ емоу гла• простн мѧ 262а.

приплакати, приплауѣж, приплауѣши *св.* [1] **ἐπιδακρύειν** Оплача: мѣного же приплакавъ и охапавѣ стѣна и трыпѣлнвѣна нхѣхъ мощн: положи въ ложнхѣхъ оунхѣхъ 4b.

приповелѣвати, приповелѣваѣж, приповелѣваѣши *несв.* [3] **παρακελεύεσθαι** Повелявам, заповядвам: о томъ еже обидѣти ветѣхѣхъ законѣхъ повелѣваеъ• а о томъ еже обиднѣжъ вѣвати• и благодаритн• новѣхъ приповелѣваеъ 260с (133d, 288d).

приповѣданнѣ, -ѧ *ср.* [1] **ἡσυχία** Общуване: бесплнщѣ оубо яко добръ сѣхъ мѣхъ всѣхѣхъ добръ дѣланнѣхъ естъ• раждаеъ во ѧ ко боу непрѣстанномъ• и безмѣлнвѣномъ приповѣданнѣмъ 223с.

приповѣдати, приповѣдаѣж, приповѣдаѣши *несв.* [4] **ἐντυγχάνειν, κηρύσσειν 1.** Говоря с някого, казвам нещю на някого: виднѣхъ чѣто и двдѣхъ приповѣдаеъ боу• гн бѣ мон рече• аште сѣтворнхѣхъ сѣ• аште естъ неправда въ роукоу моеж 113d. **2.** Проповядвам: нѣнѣ же за двнѣхъшѣхъ сѧ ересѣхъ дрѣзновенннѣхъ исповѣданнѣхъ• и приповѣданнѣхъ га нашего іу ха• едннѡчадаго сна и слова оуа 299с. **3.** Ходатайствам: и дхѣхъ же твои прѣстѣхъ• и тѣхъ приповѣдаеъ о насѣхъ• не равѣскы• нѣхъ бгѡлѣпно 308а (113с).

припомяти, припомяѣж, припомяѣши *св.* [1] **ἐπιμνήσκεσθαι** Споменавам, припомям: добро же е припомяти и ѳовлеѣхъ: рече бо: аще ли и хлѣбѣхъ твои едннѣхъ гахѣхъ: а срѡтѣхъ не подахѣхъ 12d.

припоноситн, припоношѣж, припоноснши *несв.* [1] **προσονειδίζειν** Прекалено упрекам, укорявам: нѣхъ да не обраѣемѣхъ сѧ яко дроу нѡвовнѣхъ припоносѣхъ ли блазнѣхъ• ли грѣхѣхъ враннѣхъ нашнѣхъ• или въ срѣхѣхъ нашнѣхъ тан осждаѣше сѧ 215b.

припосылатн, припосылаѣж, припосылаѣши *несв.* [1] **ἐπιστέλλειν** Пиша в послание: припосылаеъ же и апѣхъ гла• тѣхъ чѣто сѣднши братоу своему 108с.

приприснѣти сѧ, приприснѣж сѧ, приприснѣши сѧ *несв.* [1] **προσικειοῦσθαι** Дближа се до някого, стана близѣк, приятел, довереник на някого: аще ли и нѣкннѣхъ врази обѣкннѣхъ сѣхѣхъ оклеветавати хотѣшѣхъ тѣхъхъ вѣхъхъ приприснѣти сѧ• то истннѣхъ гахѣхъ показѣхѣхъ сѧ 49b.

прнпрѣтнѣти, прнпрѣщѣж, прнпрѣтнѣши св. [1] **προσεμβριμᾶσθαι** Разгневя се, разсърдя се:
богатѣи бо обндоу сътворнѣ• н самѣ прнпрѣтнѣ• ннштѣн обндѣнѣ бѣвѣтѣ• н самѣ
прнмоли сѣ 85d *Cyp 13:4*.

прнпрѣшатн, прнпрѣщѣж, прнпрѣщѣѣши несв. [1] **ἐπανατείνεσθαι** Предупреждавам:
такоже оуказа слово• тако неподобно естъ оупѣватн на члѣкѣ• н проклато тако
прнпрѣщѣетѣ• надѣжѣцоумоу сѣ на крѣпость своѣж 217d.

прнпрѣши, прнпрѣж, прнпрѣѣши св. [3] **συζευγύνουαι, συνάπτειν** Свържа: лѣнность•
прнпрѣжена естъ зълѣбѣ 83a (31a, 91b).

прнпоушатн, прнпоущѣж, прнпоущѣѣши несв. [1] **ἐπιπέμπειν** Изпрашам: еже без года
скръбѣтнѣ• отѣ завѣстнвааго бѣса естъ• да бѣи бо како отѣтрѣгль оумѣ отѣ
прѣдѣлѣжана млтѣвнааго• н бесплодна створѣ члѣкѣ• того дѣлѣма прнпоушѣетѣ
емѣ безгоднѣжж скръбѣ 61a.

прнрѣзтн сѣ, прнрѣжж сѣ, прнрѣзтншн сѣ св. [1] **προσκρούειν** Ударя се, блѣсна се: коѣ бо
рѣче прнрѣстѣ грѣнѣцю съ котѣломѣ• тѣ прнрѣзтѣ сѣ• н съкрѣштѣ сѣ 86a *Cyp*
13:3.

прнрѣши, прнрѣж, прнрѣѣши св. [4] **ἐπάγειν, ἐπιφθέγγεσθαι 1.** Произнеса, изрека заедно
или след друго действие: сътворѣ же надѣ нншн обѣчѣнѣоѣ правнло: прнрѣче нмѣ
нсаннно слово глѣщѣе: мѣжн правѣднѣн вѣземлютъ сѣ: н ннктѣтоже не разоумѣетѣ:
отѣ лица неправѣдѣ вѣзѣтѣ сѣ правѣдннктѣ 4b. **2.** Добавя при цитирани – за
вѣвѣждане на нов цитат: съмѣетѣ ли кто отѣ васѣ вѣштѣ нмѣ съ дроугомѣ• сѣдѣ
прнѣтн отѣ неправѣднѣнѣхѣ• а не отѣ стѣхѣхѣ• н прнрѣче• се оубо отѣнѣдѣ срамѣ
вамѣ естъ• тако тѣжж нмѣте съ собож 159a (16d, 17c).

прнрѣцѣтн, прнрѣчж, прнрѣѣши несв. [15] **ἐπάγειν, ἐπιφέρειν** Добавям при цитирани – за
вѣвѣждане на нов цитат: хранѣн заповѣднѣ• не познаетѣ глѣ зѣла• хранѣн заповѣдѣ•
тѣ съдравѣетѣ• н прнрѣчѣтѣ• блѣжнѣ мѣжж нже послѣшѣетѣ мене 258b (28a, 64c,
79c, 99a, 131d, 168c, 178b, 181a, 207c, 215d, 217a, 234d, 275b, 284b).

прнрѣцѣтн, прнрѣчж, прнрѣѣши св. [1] **προσικειοῦν** Доближа се до някого, стана
близѣк, приятел, довереник на някого: чрѣнорѣзѣць хотѣ чнстѣомѣ постѣомѣ: себе
взѣ прнрѣцѣтн• соуштѣе нстѣоѣе поштѣнне: длѣжнѣ естъ• нзволтн 20c.

прнрѣцѣтн, прнрѣчж, прнрѣѣши св. [1] **πλήσσεσθαι** Обр. Увѣчна, повѣчна:
прнрѣцѣтн оубо тако сѣно• нсѣше н срѣце мое тако зѣвѣхѣ сънѣстн члѣкѣ моего 19d *Pc*
101:5.

прнрѣцѣтн м. мн. [1] **πρισκίλλιανοί** Прискилиани, последователи на Прискила (ерес):
съ подѣшѣнѣмн чрѣсѣмн... нхѣже нмена сѣтѣ снѣ• а снмоннѣнн: в мѣнадрѣннн: в
сѣтѣрнннн... ко пѣпоузнѣнн н прнрѣцѣтн нже кѣкннѣнѣоанн 301a.

прискръбьнъ, -ын *прил.* [1] **περίλυπος** Много натъжен, опечален: вѣскжж прискръбьна еси дше моя и вѣскжж съмжшташн ми 62с *Пс 42:5*.

присно *нареч.* [51] **ἀεί, ἐκτενής, διὰ παντός, εἰς τοὺς αἰῶνας, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, γνησίως 1.** Винаги, постоянно: жадаеть во присно спсєннѣ нашего бл҃гѣтѣ и мисрдѣн владѣка 238а. **2.** Истински: оумносерѣдн во сѣ на насѣ бл҃гостѣ ѿго: и на спѣхѣ велнкѣ прнведе мѣсто наше: елнко протнвоу вѣременемѣ: прѣжде работавѣшннхѣ емоу: радн присно вѣ немѣ стѣнхѣ рабѣ ѿго ба. ♦ присно глаголати **ἀργολογεῖν** Говоря постоянно, безсмыслено, празнослова: вѣсѣвѣтнѣи во знаменнѣ естѣ• ежѣ присно гл҃ати 79b (20а, 32b, 36а, 38b, 54а, 55d, 67с, 77а (2), 78b, 98d, 107b, 113с, 120а, 121b, 123а, 128с, 129а, 140b, 140с, 157b, 162b, 169d, 183с, 187b, 188b, 200с, 206с (2), 209b, 212а, 216b, 216с, 223d, 224а, 232с, 242с, 242d, 243а, 258с, 263b, 266b, 268b, 270b, 283d, 303b, 306b, 308с).

приснодѣва, -ы *ж.* [4] **ἀειπάρθενος** Приснодева, вечна девственица – за Богородица: отѣнелн во гѣ нашѣ **ἵψ χῆ σнѣ** вѣжн: бл҃гволен• н-стѣм прѣстѣмѣи вѣд приснодѣвѣи марнѣи мнроу тавнтн сѣ и дастѣ намѣ областѣ на днѣвола• оудобѣ съврѣшаеть сѣ вѣсемоу хотѣшоумоу таковааго дѣвѣства дѣтѣль 52d (8а, 299с, 299d).

приснолѣжнвѣ, -ын *прил.* [1] **ἀειψεύστος** Който лѣже постоянно: нсанѣ же о приснолѣжнвѣнхѣ людехѣ енце рече• оукоорнзнож оустеннож: и тазкомѣ дроугѣннѣи 93b.

присносѣ, -ын *прич.-прил.* [1] **ἀοίδιμος** Вечен: приснооущеє веселнє кѣ бж съврѣшеноуж любовѣ• вѣсѣтѣжжѣшннхѣ естѣ 266b.

приснѣ, -ын *прил.* [12] **οἰκεῖος, γνήσιος 1.** Близѣк, сроден: тѣмѣже оубо нѣстѣ страѣнн и прншѣлѣцн• нѣ сжгравданє стѣмѣ• и прнсннн бѣу 286с *Евр 2:19*. **2.** Истински, верен: отѣврѣзѣмѣ отѣ насѣ вѣсж лѣностѣ• и дѣлателѣ вѣдѣмѣ• нстнннааго вннограда• и храннтелѣ заповѣдѣн гнѣ• тако снн прнснн• а не тако рабн лѣннвн 83b. ♦ прнсннн вѣрѣ **οἱ οἰκεῖοι τῆς πίστεως** Тези, които изповядват същата вяра, единовѣрци: добро естѣ посѣщатн сротѣ и вѣдовнѣцѣ вѣ скрѣбн нхѣ• и многоаудѣнѣ ннщѣ паує же паує прнснѣнхѣ вѣрѣ вѣсѣмѣ тавѣ 214с (53с, 61с, 133d, 134а, 135а, 135b, 215d, 263d, 277d).

приспѣтн, приспѣж, приспѣшн *св.* [1] **φθάνειν** Настана, настѣпя: и вѣкмѣ прнспѣ• и црѣтво оудрѣжашѣ стнн• и црѣтво и властѣ и велнчѣство 302с *Дан 7:22*.

прнставнтн, прнставлѣж, прнставншн *св.* [1] **ἐφιστάναι** *Обр.* Насоча, обѣрна: смотрѣнѣ разоумѣван дше стада своєго• и прнставн сѣце своє свонхѣ стадѣхѣ 248а *Притч 27:23*.

прнставннкѣ, -а *м.* [1] **προϊστάμενος** Предстоятел, рѣководител: молнѣ же вѣи вѣрѣ вѣдѣтн троуждаѣщаѣ сѣ вѣ васѣ• и прнставннкѣи вашѣ о гн• и наказѣщаѣи вѣи 282с *1 Сол 5:12*.

прнстаннше, -а *ср.* [3] λιμήν *Обр.* Пристанище, пристан: нъ нзбрѣдѣмъ ѡже нз боурна влѣннннн• н нечнстѣнхъ дхъ• глоубннны н керснн• въ тнхое прнстаннше црствв нвснаго 302b (129b, 250b).

прнстанъ, -а *м.* [1] λιμήν *Обр.* Пристанище, пристан: знаж бо тѣ вло пастѣжа добраго• н прнстана трюждаштннмъ сѧ 68d.

прнстаатн, прнстаѣж, прнстаѣшн *несв.* [5] συγκατατίθεσθαι, παρυσίτασθαι, συμφωνεῖν, στοιχεῖν **1.** *Прен.* Съобразывам се с нещю или някого: не длѣжънн нснмъ вѣрватн• нлн прнстаатн сонннхъ• аште н отъ вжънн явлнннн послано бждеть намъ вндѣннн 179с. // Следвам, прндържам се към някого: нже бо дхъ вжнн нматъ• дсѣ вжнн прнстаѣтъ• н дхмъ вжннмъ• дѣанън тѣлесънаа оумрѣтвѣкеть 297d. **2.** *Прен.* Съгласен съм с нещю, споделям дадено мненне: фѣддоръ молѡфомсктън• н днддоръ н несторнн• ндннмждрнн• дѣва сна глжтъ• снхъ прнстаѣтъ марнстъ пернссктън• н глемма нава нпнстоли 301с. **3.** *Прен.* Проявывам се: а тѣштеславънаа зълъ• яко сжштн разнчъна• жестоповѣдъна бѣваетъ• въ всѣ бо науннннн прнстаѣтъ• въ образѣ же н зрацѣ• н въ хожденнн н гласѣ 95a (172a).

прнстрастнн, -ѧ *ср.* [1] προσπάθεια Привѣрзаност, прнстрастне: н не вѣеть яко елнко аще по мѣшленннж: еже нматъ чловѣкъ о вѣщн прнстрастннн: то вжнн остоупленнн прнчѣщѣетъ сѧ 31d.

прнстраатн сѧ, прнстраѣж сѧ, прнстраѣшн сѧ *несв.* [1] ἁρμόζειν Хармонирам: снн вѣснѣжтѣ въ црѣк оун• аште н по нстннѣ н проумн добръннн нмжтѣ• прнстраѣштнн сѧ цѣломждрнн 50a.

прнстѣпатн, прнстѣпаѣж, прнстѣпаѣшн *несв.* [1] προσέρχεσθαι *Обр.* Приблнжавам се, прнстѣпвам: да прн+стоупѣемъ оубо съ дръзновенннмъ къ прѣстолоу блгдтн да прн+нмемъ мнлостъ н блгодѣтъ 286с.

прнстѣпнтн, прнстѣплѣж, прнстѣплншн *св.* [13] προσέρχεσθαι, ἐφίστάναι, ἀμβλύνειν **1.** Приблнжа се, прнстѣпя: модѣстѣ же прѣподовънън прнстоуплѣ всѧ тѣлеса стѣнхъ събъравъ олгы 4a. **2.** *Прен.* Пристѣпя към нещю, започна да правя нещю: чадю• аще прнстѣпншн работатн гю• оуготовн дшѣ своѣж въ напастъ 244с *Сир* 2:1. **3.** *Прен.* Отнеса се, обѣрна се към някого: подоваѣтъ познатн н отъ дѣлѣ нго• нгда бо острогнѣвннмъ къ комоу прнстоупнтъ• нлн горестыж• авѣ таковън въ улцѣ нсть 129с (51с, 78b, 81a, 90d, 163b, 184a, 184d, 285d, 286b, 286с).

прнствѣкоупленнн, -ѧ *ср.* [1] ἕνωσις Единство, еднненне: егда оубо прнзѣваемъ• стѣж н еднносѣщнноуѣ тронцѣ• прѣнстамн мбмн• безмжтнномъ же оумомъ• н къ вжннжмоу прнствѣкоупленннж ключенннмъ• тѣгда н мгы самн прндемъ• н вѣспрнмлемъ всѣдѣтельнънн дары• о нен оутѣвѣженънн 231b.

прнсьлатн, прнсьлаж, прнсьлаишн св. [1] **στέλλειν** Напиша в послание: а понеже н се прнсьла драгън оуе: тако да напишемъ тн: тако о стънхъ оцнхъ нашеѣа лавры... ноуждъно непъщевахъ прѣжде въ малѣ знаменатн вамъ тако о ннхъ 2d.

прнсьцѣпнтн сѧ, прнсьцѣпльж сѧ, прнсьцѣпншн сѧ св. [3] **ἐγκεντρίζεσθαι** Обр. Присады се: аште же лн етерн отъломнша +сѧ+ отъ вѣтвнн• тты же сверѣпомаслнннхъ сты прнсьцѣпн сѧ• н прнчастъннкъ коренн н сластн въ маслннхъ 124с Рим 11:19 (101а, 124с).

прнсьланнне, -ѧ ср. [1] **ἐπιστολή** Послание, писмо: прнсьланнне антноха чрънорнзца лавры стааго оца савгы• къ ѡвстаѡю нроуменоу монастнра атталнны града анккърты галатннскыа 2а.

прнсьлатн, прнсьлаж, прнсьлаишн не св. [16] **ἐπιστέλλειν** Пиша в послание: блаженън же павълъ прнсьлаетъ глѧ• ѡ окаянън азъ влкъ• кто ма нзбавнтъ отъ тѣла съмрътн сеѧ 147b (32b, 48а, 51а, 76b, 77с, 80d, 92а, 121а, 124b, 132с, 165d, 174b, 188а, 273d, 284а).

прнськатн, прнськаж, прнськаишн не св. [1] **ἐπιτέμνειν** Орязвам, подрязвам: хотян оубо ѡсѣштн сребролюбнѧ врѣдъ: корень да некъветъ• сжштоу бо коренн н прнськаемамъ вѣтвьмъ: пакы ѡрастоутъ 23а.

прнськтнтн, прнсьщж, прнськтншн св. [2] **ἐπισκέπτεσθαι** Посетя, навестя: страненъ бо вѣхъ рече н въведосте ма• въздаалъкахъ• н накръмнстете ма• болѣхъ н прнськтнстете мене 214b Мат 25:36 (216а).

прнсьщатн, прнсьщаж, прнсьщайшн не св. [8] **ἐπισκέπτεσθαι, ἐπισκοπεῖν** 1. Посещавам, навещавам: грѣхолоубнвтън бо вѣсѣ много прнцыроуетъ на нты• наоуштаетъ бо ѧ молн сѧ съ въздыханнемъ н слъзамн• часто прнсьштатн нхъ н промышлатн мъзды дѣлма еже отъ га 44b. 2. Внимавам, пазя, грижа се: пасѣте стадо еже въ васъ ежы• прнсьщайще не нжждей• нъ волейж ежыиж• нн мъздоиж• нъ спѣхомъ 278b 1 Петр 5:2. Субст. прнсьщайн **ὁ ἐπισκεπτόμενος** Този, който посещава, навещава: прнсьщайн бо болшннхъ• лн тьмннчннъ• е то обннщавъшааго насъ радн ба посѣщаетъ 214b (215с (2), 216а, 248b, 279а).

прнсьщеннне, -ѧ ср. [2] **ἐπίσκεψις, παράδεισις** Посещение: тако ннцѣмъже ннѣмъ образомъ възможетъ недоуга сего оуцѣлантн• аште не часто неходнтъ н дождаетъ братнѧ польза радн• нлн прнсьштеннѧ болштннхъ дѣлма 65с (55а).

прнтещн, прнтекж, прнтещешн св. [2] **προστρέχειν** Обр. Изтичам, затичам се към някого: слышавъше оубо възлюбеннн• зълън порокъ днѧвола лъжѧ• высѣмъ тьштаннемъ вѣжнмъ отъ него• н прнтъцѣмъ къ истннѣ• еже естъ хъ 94b (162с).

прнтн, прндж, прндешн св. [87] **ἔρχεσθαι, προσέρχεσθαι, ἀπέρχεσθαι, ἕκειν, παραγίνεσθαι, ἐπικαταλαμβάνειν, παραβάλλειν, παρῆναι, παρίεναι, ἀποδημεῖν**; прндѣте деѡте 1. Дойда, отида, пристигна: си вндѣвъ окаянън• лвыи

оставляе стѣжъ гороу• прнде въ палестинѣхъ въ неарѣ и ливѣадѣхъ въ жнлицѣ жндовьска 180с. // *Обр.* да прндетъ на мѣ мнлостъ твоѣа• да въсканетъ на мѣ члбѣ твоѣ 164с. **2.** Приближа се: и прншѣдъ паде прѣдъ ннмъ• нмѣ десницѣхъ крѣваваж 276с. **3.** Появя се: горе мнроу отъ влазновъ• невола во естъ прнтн влазноу 110с *Mat 18:7.* **4.** Настѣпя, настана – за време, събитие: сѣ дннѣхъ прндоутъ• и възѣто бѣдетъ въсе еже видѣша• въ вавѣлонѣхъ 96с *4 Царств 20:17.* **5.** *Прен.* Сполетя, врѣхлетя: тако всѣ зѣлаа сн прндоша на нѣы• и не посрамнхомъ сѣ покаати сѣ 306d. *Субст.* прншѣдъшен ἐλθόντες Тези, които са дошли: рѣпѣтѣаахъ же и прѣвнн дѣлателе на домовнааго вѣкоу прншдѣннхъ дѣлама въ едннѣхъ на десѣтѣ часъ 70d. ♦ прнтн въ любѣвъ ѣрхесѣаи еѣс тѣн ἀγάπην Обикна: нмѣган страхъ божнн• въ нстннѣхъ оудобѣхъ прндетъ въ съврѣшенѣхъ любѣвъхъ его• и бѣдетъ оуѣеннкъ и дроуѣтъ хѣвъ 287b. ♦ въ обѣчан прнтн еѣс ἔξιπ ѣрхесѣаи Свикна, привикна: аште оубо въ обѣчан прндетъ• небрѣговати мнрѣнѣнхъ добрѣ: можемъ и земьнѣхъ дшѣа похотѣтъ• съ словесѣнож еѣа• съвѣтѣкоупнтн любѣвъхъ 35с. ♦ прнтн въ разоуѣхъ ѣрхесѣаи еѣс ἐπίγνωσιν Достигна познанието, опозная: нже всѣ члкѣхъ хоцетъ спстн• и въ разоуѣхъ нстннѣнѣхъ прнтн 238a *1 Тим 2:4.* ♦ прнтн въ страхъ ѣрхесѣаи еѣс φόβον Испитам страх, побоя се: не възможетъ же ннктоже въ страхъ вжнн прнтн• аще не въсѣхъ• жнтннскѣнхъ пѣчѣльн кромѣ бѣдетъ 288b. ♦ прнтн въ оумнленнн ѣрхесѣаи еѣс κατάνυξιπ Изпадна в скрѣб, в унине: сн оубо подобнаа помѣшлѣжѣе любнн• прндѣмъ +въ+ оумнленне• и прѣстанѣмъ отъ зѣлѣхъ нашнхъ дѣканѣхъ• и плачнмъ сѣ дннѣхъ и ноцѣхъ прѣдъ гмѣ створѣшнмъ нѣы 235d (4a, 10b, 12с, 20b (2), 21b, 36с, 66с, 70d, 80с, 82b, 82d, 83a (2), 83d (2), 84b, 90a, 103a (2), 105с, 116b, 120с, 122a, 126с, 139d, 140с, 164b, 175a, 181a (2), 183d (2), 184b, 186a, 189с, 191с, 197a, 197d, 198b, 199a, 207b, 210d, 211a, 212a, 216a, 216b, 222a, 225a, 227a (2), 227b (3), 230d, 231b, 233a, 242a, 245с, 250с, 251b, 267b, 269b, 276b, 285a, 285b, 286b, 286d, 291b, 293с, 298с, 302с, 303a, 304с, 309b).

прнтѣѣа, -ѣ ж. [23] **ὑπόδειγμα, παράδειγμα, παραβολή, παροιμία, ἀπόδειξιπ 1.**

Пример, образец: довольнѣхъ оубо• прнтѣѣн днѣноуѣхъ сѣж моуѣжж моуѣдростъ• хотѣщннмъ подобнтн сѣ кротостн еѣж и безѣловнѣхъ 259с. **2.** Притча, алегоричен разказ: прѣжде же въсего• подобаетъ дѣвнцн• маслѣмъ благотвореннѣа оуѣраснтн своѣхъ свѣштоу• да сѣ не лнштѣ радостн женнша и веселнѣа по прнтѣѣн гнн 55b. **3.** *мн.* прнтѣѣа **αἱ παροιμίαι** Книгата “Притчи Соломонови” от Стария завет: въ прнтѣѣахъ ѣано естъ• тако лоуѣе сѣтъ обѣнѣеннѣа отъкрѣваема• неже любѣы таннѣа 141a (34с, 38с, 59d, 79b, 80b, 85a, 87d, 103d, 104с, 136a, 147с, 177с, 185a, 188b, 215b, 217b, 218b, 226b, 245b, 257d).

прнтѣѣннкъ, -ѣ м. [54] **παροιμιαστήс 1.** Книгата “Притчи Соломонови” от Стария завет: о ѣаденнн рѣѣ прнтѣѣннкъ: аще сѣдешъ вѣѣрѣатн на трапезѣхъ слѣнѣнѣнхъ: разоуѣмѣхъ разоуѣмѣван прѣдѣполаганѣа тн 10с. **2.** Книгата “Премѣдрост на Исуса, син Сирахов” от Стария завет: плачѣ же и сѣ свѣнхъ зѣлѣхъ. не послѣкѣтъ же сѣ нн порѣгаетъ сѣ нномѣу. слѣшнтѣ во прнтѣѣннкѣа глѣщѣа. не послѣкѣтъ сѣ члѣкоу. сѣшѣжъ въ горестн дшѣа его 106с (11d, 16с, 25с, 28с, 30b, 32d, 40d, 42с, 45a, 48b, 55d, 58b, 63d, 70b, 72b, 74с, 75d, 81d, 84b, 86a, 88a, 89b, 89с, 91d, 96с, 99a, 100с,

102b, 105b, 109c, 115d, 117b, 120d, 124a, 131d, 135b, 139c, 142d, 156c, 158d, 161c, 173b, 201c, 203c, 207b, 210c, 212d, 221c, 239d, 261c, 268a, 289a).

притъкъно *нареч.* [1] **παραβολικῶς** Иносказательно: и гъ оученникомъ своимъ глааше•
яко въсплачете сѧ и въздрыдаете вѣи• а всь мнръ въздрадоуетъ сѧ• и притъкъно
о раждажштнн• яко печалъ нматъ• и прнрнетъ• тако и вѣи• нѣинѣ оубо печальнн
боудете 64с.

притъкънѣ *нареч.* [1] **παραβολικῶς** Иносказательно, под формата на притча: самъ бо гъ
притъкънѣ рече о въдовци и о сждѣн неправдынѣемъ• а бѣ не сътворитъ ли
мыштениннѧ нзбранънхъ своихъ• въпнжштннхъ къ немюу дѣнъ и ноштъ 69а.

прѣажатн, прѣажж, прѣажешн *св.* [1] **ἐπιμελεῖσθαι** Погрижа се, положи грижи: добро
естъ прѣжатн тъуно сжпроуоу• трѣзвенън• малоадын• помагажщж въдѣнныж 225d.

прноучатн, прноуцаж, прноуцаешн *несв.* [1] **ἐθίζειν** Привикам, приучавам: не прноучан
клатвѣ оустъ своихъ• и именованнемъ стго не обгыкнн сѧ 134b *Суп* 23:8.

прѣвалатн, прѣвалаж, прѣвалаешн *несв.* [1] **παραίνεῖν** Присъединявам възхвалата си:
снмъ прнскрънѣ и пѣсннвѣцъ прѣвалаеть глѧ: благъ моужъ мноуѧ и даѧ 28d.

прходнтн, прходжж, прходншн *несв.* [11] **ἔρχεσθαι, προσέρχεσθαι, ἐπιδημεῖν, παραγίνεσθαι** 1. Идвам, пристигам: вънемаѣте себѣ отъ лъжннхъ пркъ• нже
прходѧтъ къ вамъ въ одеждахъ овъахъ 131b *Мат* 7:15. 2. Появям се:
оумленье раждаетъ плаукъ и слъзы• троудомъ же прходнтъ• аще многомъ
непопеченьемъ• и въспомннаньемъ• страшнаго сжда 235b. *Субст.* прходѧн
ἐρχόμενος Този, който идва, пристига; прходѧщен **οἱ περιόντες, οἱ ἐρχόμενοι**
Тези, които идват, пристигат: двѣри моя отвьрстѣ въхоу всемоу прходѧщюмоу
210d *Иов* 31:32. ♦ прходнтн въ покааннѣ **ἔρχεσθαι εἰς μετάνοιαν** Подлагам на
преценка, съмнявам се: незълобнвѣн вѣроуетъ въсемоу словесн• въседѣн же
прходнтъ въ покааннѣ 94а *Притч* 14:15 (2b, 6d, 110c, 146d, 178b, 231a, 242d).

прходъ, -а *м.* [1] **παρουσία** Нашествие: и гъ отъкрываетъ образъ нхъ въ днѣ онъ• еже сѧ
събѣи• такоже непштоуж въ нѣнѣшьнн прходъ халдѣнскън 45b.

прнчстн, прнчѣж, прнчѣешн *св.* [1] **λογίζεσθαι** Причисля, включа в числото на нещю:
оуродънж таковжю дѣвнцж рече гъ• бесвѣтна бо сжштн и безмаслъна• вѣнѣ црѣ
нѣнааго затворитъ сѧ женншѧ радостн лншьшн сѧ• и съ ненавндаштннмы женнха
прнчѣетъ сѧ 53d.

прнчѣеннѣ, -ѧ *ср.* [1] родомъ прнчѣеннѣ **γενεαλογία** Родословие: боуѧ же сътѣзаннѧ и
родомъ прнчѣеннѧ• и свары законныѧ остроуѧн• сжтъ бо непользынн и сжетънн
121b *Тит* 3:9.

прнчѣстн сѧ, прнчѣщж сѧ, прнчѣстншн сѧ *св.* [2] **συναυλίζεσθαι** Сприятеля се: не
быван дроуѣ мжжж гнѣвланвоу• дроуѣж же срднтѣ не прнчѣстн сѧ• еда къгда

навъуешн пжтн его 60b *Притч* 22:24. *Субст.* причащени сѧ ѡ μετασχών *Обр.*
Този, който се докосва до нещо: причащени сѧ ραζοῦμι'κ' σ'τ'κ' н сладостн бжѧа
въкоушнвѧ нн тазатн сѧ хощетѧ тѧгда• нн тѧжѧ двнзатн отѧнждѧ съ цѧмѧ 261b.

причастниѧ, -ѧ *ср.* [1] κοινωνεῖν Нещо общо, прилика: кои во рече причастниѧ грѧннцю съ
котѧломѧ• тѧ прнражнтѧ сѧ• н съкржшнтѧ сѧ 86a *Сир* 13:3.

причастьникѧ, -ѧ *м.* [7] κοινωνός, μέτοχος, συκοινωνός 1. Другар, приятел: оушьша
дѧва паче едннго• нмаже естѧ мѧзда ѧж• тако аште падетѧ сѧ• едннѧ въздвнжетѧ
причастьникѧ своѧго 168a *Сир* 4:10. // Сподвижник, съмишленик: причастьникомѧ
своимѧ глаше• въ ноцн въздеждѧте ржкѧи вашѧ въ стаѧ н благословнтѧ гѧ 226с. 2.
Този, който участва в нещо, част е от нещо: дѧхѧ во гнѧвѧнѧн въ нашемѧ сѧцн
сѧдѧ• оун ραζοῦμι'κ'ѧн тѧмнѧннн мѧтежн ослѧпнтѧ• да оуже нн ρασοῦρδενнѧ
пользѧнѧнхѧ можемѧ сътѧжѧтн... нн сѧштѧѧ жнзнн бѧтн причастьникѧн 58a. //
Обр. нже нжднтѧ оца лн мѧтрѧ• н мннтѧ сѧ не съгрѧшѧѧ сѧ причастьникѧ естѧ
морю нечѧстнвѧж 240a *Притч* 19:26 (124с, 283с, 289с).

причащати сѧ, причащѧѧ сѧ, причащѧѧшн сѧ *несв.* [6] μετέχειν, κοινωνεῖν,
προσομιλεῖν Присъединявам се към нещо или някого: таковнн англѧмѧ прнсно
жнтѧннѧ съретѧнн сѧтѧ• всегда поустѧнѧ гонѧще• да многомѧ беспечальннѧ н
безмѧтѧвннѧ• възѧ причащѧѧще сѧ• своѧго оуѧа зрѧцѧло бескѧвѧннѧ съдѧбѧѧжѧтѧ
224a. // Участвам в нещо, помагам: подаванѧ• штедрѧтож• н мнлоуѧѧн тнхѧстнѧж: н
въ трѧбѧваннѧ стѧнхѧ причащѧѧштѧ сѧ 29b *Рим* 12:13 (31d, 110b, 261d, 269a).

пришельство, -ѧ *ср.* [1] παροιμία *Обр.* Странстване, лутане: соушѧн подѧ блѧгодѧтѧѧж•
прнсно на оуѧѧ нмоуѧтѧ своѧ прѧгрѧшѧннѧ• двѧще сѧ блѧгѧстн бжнн... ѧ не въ
сѧѧсѧ н глоуѧленѧн• прнооуѧомѧ прншельства нашѧго дѧнн 206d.

пришельць, -ѧ *м.* [7] πάροικος, παροικῶν, παρεπίδημος *Обр.* Странник, пришелец:
нже чнстѧ ѧвѧнтѧ бѧ• то страннѧ сѧвѧ нмѧтѧ• н прншельца въ жнтѧн сѧмѧ 292a. ♦
прншельць бѧтн παροικεῖν *Обр.* Странник сѧм, странствѧм: н таковѧн: не чѧетѧ
конѧца жнтѧнѧ: нн съвѧктѧ тако прншельць естѧ въ сѧмѧ жнтѧн 32a (128a, 155a,
156d, 192a, 286с).

пришествиѧ, -ѧ *ср.* [11] παρουσία 1. Идването на Бог на земята в лицето на Исус
Христос: назнаменахомѧ бо ѧсѧ ѧресн• отѧ хѧвѧ прншьктѧѧ до нѧнѧ 298d. 2.
Бъдещото идване на Исус Христос на земята; Второто пришествие: ѧмоуѧще оубѧ
такого блѧга вѧѧж н незѧлобнѧ• молннѧ сѧ ѧмоуѧ въздѧхѧнѧѧѧ н слѧзѧмн• да
сѧѧтѧлоодежѧнн обрѧщѧмѧ сѧ въ прншьктѧѧн ѧго 196a. ♦ прншьктѧѧннѧ господѧннѧ ѧ
παρουσία τοῦ Κυρίου Второто пришествие, денѧт на Страшнѧ съд: нмѧшн во
дѧшѧ ѧвѧбовѧ съврѧшеннѧ законѧ• въ прншьктѧѧннѧ гнѧ въсѧхѧтнтѧ сѧ• въ облѧцѧхѧ
въ сѧрѧѧтѧннѧ ѧго 292с. ♦ дѧнѧ прншьктѧѧннѧ ѧ ѧмѧѧ тѧς παρουσίας Денѧт на
Второто пришествие: отѧврѧзѧмѧ оубѧ ѧ насѧ лѧѧновѧннѧ• н тако рѧбн вѧѧрѧннѧ
пожнѧдѧмѧ дѧнѧ прншьктѧѧннѧ гѧ нашѧго• въ нѧжнѧ несѧ съвѧжѧтѧ сѧ 83с (80d, 144a,
245a, 283d, 300с, 308a, 309a).

прнѣтн, прнѣж, прнѣжн *несв.* [1] **προνοεῖν** Проявям добро отношение,

благоразположен съм: законъ повелѣваетъ прнѣтн подѣнжннкоу вражью 113a.

прнѣтн, прннѣж, прннѣжн *св.* [115] **λαμβάνειν, ἀναλαμβάνειν, ἀπολαμβάνειν,**

προσλαμβάνεσθαι, ἀντιλαμβάνεσθαι, κομίζεσθαι, δέχεσθαι,

προσδέχεσθαι, καταδέχεσθαι, ὑποδέχεσθαι, ἀποδέχεσθαι, ἐμπιστεύειν,

δράσσεσθαι, κατέχειν, ξενίζειν, πιστεύεσθαι, ἐνδύεσθαι, ἀπολαύειν,

ἐπέχειν; прнѣтѣ вѣтн **δεκτὸς γίνεσθαι** 1. Приема нещо, което ми е поднесено,

предоставено: да ѣлнко плода нествѣршена• не прннметъ отъ роукы твоѣя• кольми

паче молнтѣж мжтѣнж неродннж 171b. 2. Получа, сдобия се с нещо: тѣ оубо

оунетн сн срце отъ сжмнѣннѣя• н просн оу него• н прннметн прошеннѣ своѣ 181d. 3.

Възприема, вслушам се: срце разоумнааго прннметъ заповѣдн• отъкрѣвенѣн же

оустѣнама остръпѣтаж запѣнетъ сѣ 76a *Притч 10:8*. 4. Посрещна, приема

благосклонно: вндѣвѣша же рече оуѣненка• нѣковѣ н ѿванѣ тако не прнѣша нхѣ

самарѣнѣ• рѣста гѣо 245b. 5. Понеса, претѣрпя: н ѣлнко аште кѣто за нестнноу хѣж

прннметъ срѣмѣ множнѣе отъ множѣства прославленѣ вѣдетъ 111a. ♦ вѣнѣць

прнѣтн **στεφανοῦσθαι** Получа награда, прослава: аште оубо естѣ намѣ по апѣлоу

законнѣ страдатн н вѣнѣць прнѣтн одолѣвѣшн нечнстоумоу дхѣоу любовѣаннѣя• не

нашен снлѣ• нлн постѣк надѣнѣт сѣ 46c. ♦ грѣхѣ прнѣтн **κρίμα λαμβάνειν**

Навлека си осѣждане: не мнози оуунтеле вѣдѣте• братне мол вѣдоуште тако больн

грѣхѣ прннметъ 56b *Иак 3:1*. ♦ некоюсь прнѣтн **πειρᾶσθαι** Изкушен съм: алуж

же: н жажда некоюсь прнѣтн• не хлѣба нн водѣы• нѣ по реченоумоу слѣшатн слово•

гнѣ 2a. ♦ мьстѣ прнѣтн **τὴν δίκην ὑπέχειν** Получа наказание, наказан съм: сн

нестннѣаго пастоуха сжтѣ• да дшоу своѣж положнтѣ за овладомѣта нмѣ• аще лн

неврѣжетѣ• то мьстѣ прннметъ нанѣннктѣ вѣтка вѣжавѣ 276a. ♦ прнѣтн ранѣ

μαστιγοῦσθαι Понеса удари, наказание: вѣ троудѣхѣ вѣнѣхѣ не сжтѣ• н сѣ

вѣкы не прннмоутѣ ранѣ 186c *Пс 72:5*. ♦ прнѣтн на рѣжж **δέχεσθαι ἐν ταῖς**

ἀγκάλαις Прегѣрна, взема в объятія си: н не оумрѣтѣн оупѣваннѣя: нѣ вѣше вѣлѣ

желанѣмааго нѣбава: н спѣса мнрѣна: н прннѣтн н радѣ на роукоу глааше 10b. ♦ слово за

кого прнѣтн **λόγον ὑπέρ τινος ὑπέχειν** Поема отговорност за някого: такоже оубо

рѣхѣ• вѣдѣтн тако слово за нѣ прннметѣ• вѣлѣн длѣжнѣе естѣ вѣдѣтн о стадѣ

своѣмѣ 246a. ♦ сѣмрѣтѣ прнѣтн **θάνατον ἀποφέρεισθαι, τέλος ἀποφέρεισθαι**

Умра, загина: такожде н саоулѣ• рѣковндѣвѣ заповѣдѣ вѣжѣж• осоуѣтѣ• н црѣтва

непадаѣ• н горѣкоу сѣмрѣтѣ прнѣтѣ 87b. ♦ страстѣ прнѣтн **πάσχειν** Пострадам,

понеса страдание, наказание: невѣрѣна бо вещь нестѣ пастѣрѣю• отъ овѣць страстѣ

прнѣтн какѣ 277a. ♦ сѣнѣ прнѣтн **ὑπνου διαλαμβάνειν** Поспя: конѣвѣнѣе же

сѣгѣнѣжѣтѣ кѣннѣтѣ сѣпнтѣ• мало же сѣна прннѣтѣ• пакѣ вѣстанѣтѣ 65b. ♦ сѣдѣ

прнѣтн **κρίνεσθαι** Съдя се с някого: н хотѣщѣмоу сѣдѣ прнѣтн сѣ тобоюж• н

рнзж твоѣж вѣзѣтн• отъпоустн ѣмоу н сраунцж 263a *Мат 5:40*. ♦ трепетѣ прнѣтн

τρόμος λαμβάνειν Разтрепера се, разтѣрся се: ѣгда прндетѣ сѣдн на облѣцѣхѣ•

тѣгда вѣсѣ трепетѣ прннметѣ н нествѣнѣта снлѣы подвнжѣтѣ сѣ 83d. ♦ оупѣхѣ

прнѣтн **ὠφελεῖσθαι** Извлека полза: таковаа бо бесѣда• вѣ бесловѣе вѣмѣнѣтѣ

провѣщати, провѣщаѣ, провѣщаѣши *несв.* [1] **χηματίζειν** Предскажа, предрека: вѣше
ѣмоу провѣщано дѣломъ стѣномъ не видѣти смърти: донѣдеже виднши крѣста гнѣ
10а Лук 2:26.

прогонити, прогониѣ, прогоннши *несв.* [2] **διώκειν, φυγαδεύειν** Прогонвам, изгонвам:
такоже во дѣлѣ прогонити вѣвелы: тако и овѣстивѣти благодарѣти стааго дѣла 14b
(229b).

прогнѣннѣ, -га *ср.* [1] **φυγαδευτήριον** *Обр.* Прогонване, отблъскване: добро оубо естъ
прѣже съна на ложнѣ на съхраненнѣ дшнѣ и прогнѣннѣ лѣстнѣ помолити сѣ
молитвоѣ сѣѣ 178d.

продаждѣнѣ, -ын *прил.* [1] **ἐκπράκτης** Продажен, подкупен: сребролюцѣ• ннѣтже
безаконнѣ: съ бо и своѣ дшнѣ продаждѣноу творити 23d.

продати, продамѣ, продаш *св.* [7] **πιπράσκειν, πωλεῖν** Продам: аще хоцешн съвршенѣ
бѣити• ндн продаждн сн нмѣннѣ• и раздан ннцнмѣ• и нмѣти нмашн съкровица на
нвсѣхѣ 194а *Мат 19:21. // Обр.* не продаждѣ словесѣ свонхѣ славѣ члвчн 95d.
Субст. продавѣн **προδῶσας** *Обр.* Този, който е продал нещѣ: вражн во сжште и
боу мрѣзѣцн клеветѣннцн• съобѣштѣннцн и съприсѣннцн• и сънаслѣдѣннцн
бѣиваѣтъ• продавшннѣ и распѣнѣннѣ нстннѣ• еже естъ га нашего ісѣ хд 89а
(57b, 92b, 164d, 213d).

прозрѣннѣ, -га *ср.* [1] **πρόθεσις** Воля, решение: тако любѣннѣ ба• всѣ поспѣѣтъ сѣ
въ благо• сжшннѣ по прозрѣннѣ зѣваномѣ 291с *Рим 8:28.*

прозѣбати, прозѣбаѣ, прозѣбаѣши *несв.* [2] **φύειν, ἀναβλαστάνειν** *Обр.* Покѣлвам,
израствам: скжпостѣ• отѣ малодшнѣ прозѣбаѣтъ• пагѣ же отѣ невѣрнѣ• и
неоупѣваннѣ 26d (283d).

прозѣбениѣ, -га *ср.* [1] **βλάστημα** *Обр.* Кѣлн, издѣнка: благѣн члвкѣ• отѣ благого
съкровица срца своѣго• нзносити благаа прозѣбениѣ бвн 172с.

прозѣбѣлѣ, -н *жс.* [1] **βλάστημα** *Обр.* Кѣлн, издѣнка: мольба бо естъ кротостѣ и безгнѣвнѣ
прозѣбѣлѣ 231с.

пронѣти, пронѣѣ, пронѣш *св.* [1] **διαβαίνειν** Премина през никакво място, пространство:
прошѣдѣше во море• и ннѣсже вѣдовѣна пострадавшѣ• прншѣдѣше на зѣмѣ
нстопнша сѣ 207b.

прокаженнѣ, -га *ср.* [2] **λέπρα, φαρμακεία 1.** *Обр.* Проказа: нѣо вынстннѣ гноусѣ и
скарѣдне прокаженнѣ естъ сребролюбнѣ 23d. **2.** Магѣосничество: ѣто же е въ дѣлѣ•
таже дѣтѣлнѣмъ дѣканнѣмъ заповѣдн хвѣ• ошаати же сѣ сжпротнвнѣхѣ• срѣкѣ
пльѣнаго• рекѣше днѣвола мѣдрованнѣ• еже естъ любодѣканнѣ• нечнстѣта•
ндолослоуженнѣ• прокаженнѣ• враждѣты 296d.

проповѣданнѣ, -та *ср.* [1] **κήρυγμα** Проповядване на християнското учение: почѣто пауль прѣстрѣ слово до положѣннѣ прѣвое оубо зане хотѣаше отнѣти• потомъ же тако новооуцѣнъ вѣхаоу• начало во вѣкаше проповѣданнѣа 221d.

проповѣдатн, проповѣдаѣж, проповѣдаѣши *несв.* [5] **ἐντυγχάνειν, ὑπερεντυγχάνειν, κηρύσσειν, καταγγέλειν** 1. Проповядвам: възндохъ въ нѣероусалимѣ• н възложихъ на нѣ ивангелнѣ еже проповѣдаѣж 177b *Гал 2:2*. 2. Обръщам се къмъ някого, говоря съ някого: н мѣ оубо оумнленнѣмъ съ двомъ проповѣдаѣмъ вѣн глашѣте• вѣскръбѣхъ н малодшѣствова дхъ мон 183a. 3. Застѣпвам се, ходатаѣствамъ за някого: что во помолнѣмъ сѣ такоже подобаетъ• не вѣмѣмъ• нъ самѣ дхъ рече проповѣдаѣтъ о насѣ 233b *Рим 8:26* (119b, 298c).

проповѣдѣ, -и *жс.* [1] **κήρυγμα** Проповѣд, проповядване: н слово мое н проповѣдѣ моѣ• не по прѣмоудрѣстн члѣа• словомъ• нъ въ прѣтѣхъ дхѣ н силѣ 217b *1 Кор 2:4*.

проповѣдѣтн, проповѣмѣ, проповѣсѣ *св.* [1] **κηρύσσειν** Съобщѣ, разгласѣ: оспѣтнѣ пошѣтнѣ: проповѣднѣ слоуженнѣ 22a *Иоил 1:14*.

прореченнѣ, -та *ср.* [2] **πρόρησις, χρησμός** Пророчество, предсказаннѣ: тако н всѣа прореченнѣа бодѣхновеннѣхъ кѣннѣгъ: въ сѣмотреннѣа владѣчѣннѣаго рнзоу сѣнндоша сѣ 8a (40a).

прорнцатн прорнцаѣж, прорнцаѣши и прорнцѣж, прорнцѣши *несв.* [2] **προφητεύειν, μέμφεσθαι** Пророкувам, предсказвамъ по божнѣ вѣдохновеннѣ: тако сѣгрѣшнхѣмъ о всѣемъ• н заповѣдѣнъ твонхъ не послѣоушахѣмъ• такоже рече неремнѣа прорнцаѣмъ• нтынѣ намѣ прнключѣшаа сѣ• постѣдѣхѣмъ сѣ• такоже слышахѣмъ поношеннѣ наше покрътѣ вѣчѣстѣ лица наша• тако вѣнндоша ннородѣцн въ стаа наша въ домѣ гнѣ 144c (186b).

пророкѣ, -а *м.* [56] **προφήτης** Пророк: да възпнѣмъ н мѣ сѣ пророкомъ неремнѣемъ• тако грѣсѣн нашн прѣтнѣнша сѣ намѣ 163b. ♦ лѣжнн пророкѣ **ψευδοπροφήτης** Лѣжепророк: вѣнѣмѣтѣ сѣбѣ отъ лѣжннхъ прѣкѣ• нже прнходѣтъ къ вамѣ въ одѣждахъ овѣахъ• вѣноутрѣ сѣтъ вѣцн хѣштѣннцн 131b *Мат 7:15* (17a, 22a, 24b, 25d, 29c, 30a, 47d, 52a, 74a, 77d, 86a, 87b, 87c, 91c, 105a, 109b, 115b, 117b, 119a, 122a, 128a, 134c, 136d, 138d, 149a, 149b, 150d, 151a, 161a, 161b, 162c, 174a, 180b, 194d, 199b, 200c, 213a, 216c, 218a, 224b, 237a, 237c, 237d, 245b, 258d, 264a, 266a, 266c, 281d, 282d, 285b, 289a, 294a, 304c).

пророчнца, -а *жс.* [1] **ἡ τοῦ προφήτου** Пророчнца: н прѣца самоуцнѣа мѣтн айна глаше• не хвалн сѣ силнннн снлоѣжъ своѣжъ 218a.

пророчнѣ, -та *ср.* [1] **χρησμός** Пророчество, предсказаннѣ: аще оубо н вѣцн вѣнѣждѣоу• н вѣспѣснааго прѣрннѣа сѣвѣдѣтѣлѣжѣтъ сѣ: колѣмнъ паѣ мѣ хѣн оуѣеннцн 50b.

пророчѣ *прл.* [3] **(τοῦ) προφήτου** Пророческѣ, коѣто е на пророка: а прнѣмѣлн пророка въ нѣа прѣ мѣздоу прѣж прнѣмѣтъ 282d, 283a *Мат 10:41* (279c).

пророучскъ, -ын *прил.* [1] τῶν προφητῶν Който се отнася до пророците: въсѣмъ
храненнѣмъ блюдѣмъ сѧ братнѣ• не датн внигы съблазноюу н прѣтѣканиж
ннкомоужѣ• да гонезнемъ окаяннѧ проруска н апска 109b.

пророучство, -а *ср.* [3] προφητεία 1. Пророчество, предсказание: нѣинѣ же събѣиеть сѧ
прѣство въ вѣмена нашѧ• всн оубо оуклоннхомъ сѧ въкоупѣ непотрѣбнн вѣхомъ
195a. 2. Пророческа дарба: обауе аште есн приалъ даръ дхвѣнъ• н слово
прѣмѣдростн• лн разоумѧ• лн оучителѣства• лн пророучѣства• лн слоуженнѧ• блгнъ
въ всѣбогатѣн 104b (51c).

просвѣтити сѧ, просвѣщѧ сѧ, просвѣтншн сѧ *св.* [1] ἐκλάμπειν Засияя, засветя, заблестя:
тѣгда праведннн• просвѣтѧтъ сѧ яко слнце въ црствѣ оца нхъ 303b *Мат 13:43.*

просвѣтити, просвѣщѧ, просвѣтншн *св.* [8] φωτίζειν, ἐπιφαίνειν 1. Разкрыя, явя,
направя видим: н просвѣтн гн лице твоѣ• на сѣшннхъ въ плѣнѣ рабѣ твоѣхъ 305c.
2. *Прен.* Просветя, озаря със светлината на вярата: даждѣ же лн недостонноумоу
радость спсѣннѧ твоѣго• на ложн моѣмъ• н просвѣтн лн оумъ• свѣтомъ разоумѣѧ
евѧнгѣлнѧ твоѣго 179b. 3. *Прен.* Пречистя, очистя: ѣн вѧко просвѣтн лн оутрѣбѧ н
всѧ оуды твоѣжѣ волею• н оунетн мѧ отъ всѣѧ зѣлобѣы н грѣха 184c. 4. *Мин.*
страд. прич. просвѣщенъ ἐπιφανής Славен, прославен: страшнѣнъ днѣ
прншьствѣѧ ѣго• велнкъ н просвѣщенъ зѣло 283d. ▣ просвѣтити сѧ φωτίζεσθαι
Просветя се, озаря се със светлината на вярата: братѣ• въспомннѧте прѣвѣѧ
дѣнн• въ нѧже просвѣщѣше сѧ• многы страстн прѣтѣрѣѣете моукъ 262d *Евр 10:32*
(257c, 286c, 306b).

просвѣтѣтъ, -а *м.* [1] φῶς *Обр.* Светлина: да въ унстѣмъ н въ свѣтлѣмъ просвѣтѣ
вѣвѣтше• нн нмоуше скврѣнѣы• нн враскѣы тоу оузѣрнѣтъ• несозѣданѣо• н блаженѣо
ѣстѣство оно• ндеже оць н снъ н стын дхъ 283d.

просвѣщати, просвѣщѧж, просвѣщѧшн *несв.* [9] φωτίζειν 1. *Обр.* Просветлявам,
озарявам, прояснявам: мѣдрость ѡкоу просвѣщѧетъ лице ѣго 38c *Екл 8:1.* 2.
Прен. Просвещавам, озарявам със светлината на вярата: сѣго во самѣ въ н спсѣ
нашѣ• оубъ свѣтѣтъ сѧ истнннѣнъ• нже просвѣщѧетъ всѣго ѡлка въ всѣ мнрѣ
прѣходѣѧца 231a. ▣ просвѣщати сѧ φωτίζεσθαι *Прен.* Просвещавам се, озарявам
се от светлината на вярата: ѣстѣ во сѣнонаѡлѣѧ съврѣшеннѣ• ѣже по своѣмоу
унслоу• на бѣгоподобнѣ нзвѣстн сѧ• н вожыж поспѣшьннкоу вѣтн• н показатн
бжствѣно дѣаннѣ въ сѣвѣ явлѧѣмо• н просвѣщѧти сѧ• н просвѣщѧти 278a (77d,
212c, 252a, 266a, 278a, 290d).

просвѣщеннѣ, -ѧ *ср.* [2] φωτισμός *Прен.* Духовно просвещение, усѣврѣшенстванѣ:
любленнѣ во гнѣ н боѧзнь• пауѣ всѣго прѣспѣѣтъ въ просвѣщеннѣ 290b (17d).

просити, прошѧ, просншн *св./несв.* [39] αἰτεῖν, αἰτεῖσθαι, ζητεῖν, χρᾶσθαι 1. Моля,
отправлям молба: проснмъ оубо оу ба н оца га нашего ис хѧ• датн намъ разоумѣ
дховнѣнъ• яко трѣзвѣватн• н вѣдѣтн 231a. 2. Искам нещѣо: проснтѣ н дастѣ сѧ

вмигъ• ншѣте и обрѣщете 234d *Мат 7:7*. **3.** Прося, моля за милостиня: не видѣхъ правѣдника оставлена• ни племенн его просѣца хлѣба 269d *Пс 36:25*. *Субст.* просѣн (ὁ) αἰτῶν Този, който иска нещо; просѣщен οἱ αἰτοῦντες Тези, които искат нещо: вкѣсѣмоу просѣщюмоу оу тебе дан• и хотѣщаго загатн оу тебе не ѿвратн 29d *Лук 6:30* (27d, 37b, 45d, 66a, 93c, 131d, 148d, 151a, 157d, 158a, 168d, 181c (3), 181d (3), 182a, 189c, 231a, 231b, 232a (2), 233b, 234c, 234d, 236b, 237a, 249d, 250b, 267c, 308b (3), 308c).

проснѣатн, проснѣаѣж, проснѣаѣши св. [1] διαπρέπειν *Прен.* Изпѣкна, отлича се: етерн же и въ томъ манастири оставаша: коупьно съ нѣстнномъ: прѣподовѣнъннмъ нхъ нгоуменомъ: острнглъшемъ сѣ въ лаврѣ... и въ мѣногахъ дѣтелъхъ проснѣавъшемъ 5b.

прославнѣтн, прославѣж, прославнѣши св. [13] δοξάζειν Прославя, възвелича: богащен сѣ гѣ въсхваляте н• вѣсе сѣмѣ никакѣ прославнѣте н 227d *Пс 21:24*. *Субст.* прославленое τὸ δεδοξασμένον Това, което е прославлено: нбо не прославнѣт сѣ прославленое въ ѹлѣстн сен• прѣспѣкѣщага радн славѣ 284c 2 *Кор 3:10*. ▣ прославнѣтн сѣ δοξάζεσθαι Прославя се: подобаетъ оубо всѣкон истинѣ нз оустѣ ѹлѣт нсходнѣтн• да дхъ ергоже въ вѣселн в плѣтѣ съж• истиннѣтъ обрѣштетъ сѣ отъ всѣхъ ѹлѣт• и тако прославнѣт сѣ гѣ въ ѹлѣтѣ 140a (81d, 111a, 222d, 227d, 253a, 253b, 255c, 271a, 282d, 284c).

прославѣатн, прославѣаѣж, прославѣаѣши несв. [1] δοξάζειν Прославям, възвеличавам: въздвнгни мѣ благоложно• на твоѣ словесѣе• тако поклонѣемъ теи н прославѣемъ• съ оцемъ и стѣннмъ дхомъ въ вѣкы аминъ 179c.

прослоуѣтн, прословѣж, прословнѣши св. [1] καλεῖσθαι Стана известен като някакъ, наричат ме никак: нѣ прословн шпѣтѣннкъ 74c *Сир 5:16*.

просмраднѣтн, просмраждѣж, просмраднѣши св. [3] ἀφανίζειν, ἐξαφανίζειν **1.** *Обр.* Придам лош дѣх: тако н тѣштнѣтн• аште обѣнѣмѣт ѣдннѣ ѹлѣт• оустѣждетъ отъ благодѣтн• авѣе нападѣт нмъ мѣхы грѣховнѣтн• и просмрадѣт благовоѣства дховнаго дѣланиѣа нго 188d. **2.** *Прен.* Разваля, унищожѣ: такоже бо ѹловѣкоу ѡтѣятѣ котерѣн любо оудѣ: вѣсь ѹлѣт оуже обрѣзѣ без лѣпотѣ сътворнѣт: такоже н ѣже н о ѣдннѣ дѣтелн небрегѣ: вѣсѣ въздрѣжаннѣ просмраднѣт лѣпотоу 18c (108a).

просмраждѣатн, просмраждѣаѣж, просмраждѣаѣши несв. [2] ἐξαφανίζειν *Прен.* Унищожѣвам, погубѣвам: ннѣтѣже бо тако просмраждѣетѣ добрѣтн дѣтелн ѹлкоу• такоже скрѣнѣваннѣ н нграннѣ• н праздѣнословеснѣ 38b (118c).

просмраждѣеннѣ, -га *ср.* [1] ἀφανισμός *Прен.* Унищожѣеннѣ: не прннмн вѣко вѣѣствованнѣ твоѣмоу• отъ гѣзѣка бѣстоудѣна• нѣ прнклонн гн оухѣ твоѣ н оуслѣшн• н прнзѣрн с нѣсе старѣ твоѣго• на просмраждѣеннѣ нашѣ• н града твоѣго ѣнна 306a.

простнратн, простнраж, простнражшн *несв.* [4] ἐκτείνειν, ἐφαπλοῦν **1.** Протегна (ръка): н аще посрѣдѣ мѣногоу сѣдншн: пѣрвѣкѣ нхъ не простнран роукы своѣа 11а *Cip* 31:20. **2. Обр.** Разпростирам: не тѣуѣж во братне• не длѣжн немиѣ помѣнѣтн зѣлобѣ на едннорожденнкы• н еднноплѣтъннкы• нѣ опакы хрѣстнѣаньскы твораште• н зѣлыаа благы твораште• н простнражштн на нѣа многж благость 114с *Cip* 13:2. **□** простнратн сѣ *παρεκτείνεσθαι, ἐπεκτείνεσθαι* **1.** Сравнявам се: не простнран сѣ ннштѣ сѣ сѣ богатоми 86а. **2.** Стремя се: азѣ себе не оупнепѣцоуѣж постнгноуѣтн. едннн же задѣнла оубо забѣываа• а на прѣдѣнла простнраа сѣ 103с *Фил* 3:13.

простннтн, прощж, простншн *св.* [8] συγχωρεῖν, ἀφιέναι, ἀπαλλάσσειν Простя, дам прошка: рѣша н ѡ нѣаковѣ братѣ нѣаннн• іако вндѣвѣ н ведома на сѣмрѣтъ клеветѣннкы егѣ• раскаавѣ сѣ• прнпаде емоу гла• простн ма 262а (97а, 148с (2), 148d, 149d, 230с, 236а).

просто *нареч.* [6] ἀπλῶς, ἴσως **1.** Просто, изобщо: егда во люкавѣнѣн сѣ вѣсѣ• обѣметѣ дшѣ• н всѣж ж омрачнтѣ• нн млѣвѣ сѣврѣшатн сѣ спѣхомѣ ослабнтѣ... нѣ н кѣ самомоу жнтнж обѣштаннж ненавнѣтѣ творнтѣ• н всѣа просто спѣнѣныа сѣвѣтѣ дшѣ печаль сѣмжштѣшн• іако безжмѣноу снж н оупазвѣнж сѣдѣваертѣ 61b. **2.** Доверчиво, простодушно, без подозрѣннѣ: н авель• просто н ве-сжмѣнѣнннѣа ндѣкаше сѣ братооубннѣемѣ 113b. **3.** Вероятно, навярно: просто ѡсѣтѣнѣн оуе еустатне• ѡждншн сѣ тѣж н проуптажштѣн• нѣнѣшнж дѣтѣкѣ• ѡсѣо дѣлѣма вамн оубѣждѣнѣ• н кѣ вамѣ начало• словоу створнѣтѣ• авѣ іако забѣывѣ сѣ... бесѣдованннѣа творѣхѣ 137с. **♦** просто рѣшн *ἀπλῶς εἰπεῖν* Казано накратко: законодавѣцж законѣ положнтн наѣнѣшн• н на скеѣннѣн• снѣ насѣлѣпашѣ вѣсѣноупѣан• н не постѣла нхѣ• н тн ѡаахоу н не глаахоу кѣ себѣ• н неѡсѣтнѣнѣн закалаган мн жнѣнѣцѣ• іако оубнѣваган пѣса• н просто рѣшн• не прнѣмлетѣ ѡрѣсѣтѣ ѡннѣ нхѣ• всѣсѣврѣшенѣа бжѣа правѣда 280а (95с, 213d).

пространѣ *нареч.* [1] ἀπλῶς Искрено, открыто: добро оубо естѣ ѡ своѣго троудѣ• іакоже гѣ подаертѣ• всѣмѣнѣ лншаемѣннѣнѣ подаатн• пространѣ ннѡѣсоже не сжмнѣше сѣ• комоу лн дамѣ комоу лн не дамѣ 213с.

пространѣ, -ѣн *прил.* [5] εὐρύχωρος, πλατύς **1.** Голям, обемен: обѣсѣтнѣнѣн: ннѡнѣжѣ ннѣмѣ хвалнтѣ сѣ: нѣ шнрокѣннѣ н пространѣннѣ ѡрѣвоми 14а. **2. Обр.** Широко, просторен: шнрока во врата н пространѣ пѣтѣ вѣводан вѣ погѣвѣкѣ 204d *Мат* 7:13. **3. Прен.** Силен, тѣрд: трѣпѣанѣнѣн же н пространѣнѣн вѣ скрѣбѣхѣ двѣтѣ• вндѣвѣ іако оупнрѣ отроупнѣцѣ• вѣсѣтавѣ сѣ зѣмла н поклонн сѣ гю 265а. **♦** на пространѣ, вѣ пространѣ *ἐν εὐρυχώρῳ* *Обр.* На просторно място, свободно, удобно: аще лн кѣто трѣпѣан бждѣтѣ• то дѣхѣ стѣнѣн вѣсѣлнтѣ сѣ вѣ нѣ• ѡнѣстѣ неомраѣаемѣ• отѣ нного зѣла дѣа• нѣ вѣ пространѣ жнѣвѣ радѣуетѣ сѣ сѣсѣдомѣ вѣ немѣжѣ жнѣветѣ 243а (284d).

пространство, -а *ср.* [4] **πλατυσμός** Пространство, простор: отъ печалн прнзъвахъ га н оуслъша мѧ въ пространство 64с *Пе 117:5*. ♦ въ пространство прнвестн **εἰς πλατυσμόν φέρειν** Увелича: тѣмъже н вѣ въ нгоуменьство ѳго въ пространство прнведе оученнкты ѳго 6а (193d, 254d).

прострѣти, простърѣж, простърешн *св.* [7] **ἐκτείνειν, παρατείνειν 1.** Протегна (рѣка): н простърѣж роукоу своѣж на оученнкты своѧ рече• се мти н бра̑а моѧ 202а. // *Обр.* да не боудеть роука тво прострѣта на възятнѣ• а на възданнѣ съгъвена 25с *Сир 4:35*. 2. *Прен.* Продължа, удължа: почъто паѣлъ прострѣ слово до полоунощн• пръвое оубо зане хотѧше отитн• потомъ же іако новооуцн вѣахоу• начало бо вѣаше проповѣданыа 221d. 3. *Мин. страд. прич.* прострѣтъ **τεταμένος** *Прен.* Съсредоточен: мты оубо бра̑е длъжътнн ѳсмъ• въздвнженама роукама• н прострѣтомъ оумомъ• молнтн ѱколюбъца посѣлатн намъ помошть 171d (10d, 39а, 237d).

простъ, -тън *прил.* [7] **ἀπλοῦς, εἰλικρινής, λιτός, ψιλός 1.** Обикновен, прост: лоуѣ оубо ѳсть мнмотѣщн сладостн ѱрѣвннѣа: н простоѣж нщѣж: трѣбованнѣ съврѣшнтн тѣлесноѣ 14b. 2. Искрен, истински, прям: знаменъе бо ѳсть братолюбъѧ• н мнлостнвннѣ вола• тѣуыѣж простомаъ срцемаъ н ѱнстож съвѣстыѣж• въ страѣкъ вѣжн• съ всацѣмаъ мѧдкѣмаъ обланѣтн 140d. // Непокварен, чист: аще бо рече око твоѣ просто ѳсть• ѳсе тѣло твоѣ свѣтѣло вѣдетъ 268а *Мат 6:22*. 3. Ясен: хотѧн бо вѣскврѣннотъ жнтнѣмаъ пожнтн на сѣмаъ жнтнн: самоправънъ хоштѣтъ бѣтн• срѣкѣ събѣ вѣннмѧтн• н безмѣлѣвѣнѣмаъ прнблнжѧтн сѧ вѣж• вѣсплавннѣж мѣслѣж н безъопытннѣмаъ оумомъ• простож мѣслѣж 80b. 4. Сам по себе си: нмѧ бо просто не вѣводнтъ въ црѣтво невѣноѣ 247с. *Субст.* простнн **ἰδιῶται** Оикновените хора: ндн къ бѣуѣлѣ• н оубѣждѣ іако тѧжѧтель ѳсть• тѧжѧннѣ же іако прѣвнѣто творнтъ• ѳѧжѣ оуѣнѣмаъ црн н простнн• къ съдравнѣж прнлагажтъ 84с (54а).

просѣдатн, просѣдаѣж, просѣдаѣшн *несв.* [1] **ῥήγνυσθαι** Пукам се: н іакоже гворѣцн просѣдажшѣ погѣбажтъ• тако велнѣвааго памѧ• по съмрѣтн погѣбенѣтъ 98а.

протнвнтн сѧ, протнвѣж сѧ, протнвншн сѧ *св./несв.* [25] **ἀνθίσταμαι, ἀνθίστασθαι, ἀντιτάσσειν, ἀντιτάσσεσθαι, ἀντιμάχεσθαι, ἀντικεῖσθαι, ἀπειθεῖν** Противопоставям се, съпротивявам се: аште лн вѣспротнвншн сѧ скрѣвѣннѣмаъ наносомъ• н ннѣхъ зазнраѣшн• не вѣсн іако велѣннѣж бжѣж протнвншн сѧ 75d. // Отнасям се отрицателно към някого: грѣдѣннѣ гъ протнвнтъ сѧ• съмѣреннѣмаъ же даѣтъ благодѣтъ 99а *Иак 4:6*. // Боря се: даждъ мѣчъ въ рѣкѣж на страстн• гаростъ острѣж• н протнвн сѧ плѣкоу страстн• н сластн 246с. *Субст.* протнвѣщн сѧ **ἀντιστάμενοι, οἱ ἀντιτασόμενοι, οἱ ἀπειθοῦντες** Непокорните, неподчннѣващѣ се: нштѣштѣн бо властн о своѣн снлѣ без ба• н протнвѣштѣн сѧ отъ ба сѣштнн властн• тацѣмаъ казнѣмаъ повнннн сѣтѣ 77b (62b, 67с, 78b, 77с (3), 79а, 82а, 121а (2), 163b, 175d, 225b, 234с, 242а, 255d (2), 270с, 282d (2), 297b).

протнвѣлатн сѧ, протнвѣлаѣж сѧ, протнвѣлаѣшн сѧ *несв.* [4] **ἀνθίσταμαι** Противопоставям се, съпротивявам се: мты оубо вѣзлюбѣннн іако послѣшаннѧ сѣштѣ ѱада• не

вѣжавъ• н оуслышнть отъ прѣваго пастыра• еже не възнскаша пастыри овцы
монхъ• отъ рѣкъ нхъ 276а. ♦ прѣвое отъ цѣсарьствени **ἡ πρώτη τῶν Βασιλειῶν**
Първа книга Царства от Стария завет: н въ прѣвѣнемъ отъ црствени о снохъ
носеовѣхъ• рече гъ къ самонаю не зърн на лице каюу• ни на велнукство тѣла его тако
отърнижхъ н 104d (43с, 59с, 70d, 86с, 111d, 133с, 158а, 158b, 162d, 169d, 187d,
218а, 241b, 262d, 273d, 278b, 292b).

прѣвѣ, прѣвѣ *нареч.* [12] **πρῶτον, πρότερον, ἐν πρώτοις, πρόην** Първо, най-напред,
преди всичко: хотан оубо чнстѣ помолнти са• прѣвѣе за поспѣше слъзъ да
помолнть са 232а. ♦ прѣвѣе даже не **πρίν** Докато, преди да: прѣвѣе даже не
испытаяши не зазърн нъ разоумѣн прѣвѣе• ти тѣгда запрѣштан 75d *Сир 11:7*
(11а, 75d, 107b, 112d, 141а, 222а, 230d, 233b, 245с, 272b).

прѣсн, -н *мн.* [3] **στῆθος** Гърди: а мгытонмьць внааше прѣсн своа гла• еже маетвъ бждн
мнѣ грѣшннкю 103d *Лук 18:13* (84d, 145с).

прѣстенъ, прѣстене *м.* [1] златъ прѣстенъ носѣ **χρυσοδακτύλιος** Който носи златен
прѣстен: аще во възндетъ въ съборнще ваше• моужь златъ прѣстенъ носѣ• въ рнзѣ
свѣтълѣ 201b *Иак 2:2*.

прѣстѣ, -а *м.* [2] **δάκτυλος** Прѣст (на рѣка): съвазажть врѣмена тѣжъка• н неоудовь
носна• н въскладажть на рама члѣѣ• а прѣстомь своимъ не хотатъ двннжти нхъ
86b *Мат 23:4* (85а).

прѣстѣ, -н *ж.* [4] **χοῦς, ῥάκος** Прѣст, земя: въсе вѣстѣ отъ прѣстн въсе въ прѣстѣ
въселн са 33d (2) *Екл 3:20* (95d, 307а).

прѣблагъ, -ын *прил.* [2] **ὑπεράγαθος** Много добър, много благ: н не поноснть о прѣвѣнхъ
нашнхъ грѣсѣхъ• нъ обѣштаваютъ градоуцаа н благаа н вѣчюнаа• н тако
прѣблагънъ не тѣмо отъдаеть прѣгрѣшенна нашѣ• нъ н обржувенье жнзни подаеть
162d (113а).

прѣблагненне, -та *ср.* [1] **ἀναποδισμός** Изплъзване, избягване на нещо: мнмондетъ бо
жнтнѣ наше тако слѣдъ облака• стѣна бо пжть врѣмѣ наше• н нѣсть прѣблагненна
концю члаа 269с *Прем 2:5*.

прѣбыванне, -та *ср.* [2] **μονή** Обр. Дом, жилище: азъ бо рече н оцѣ мон прндевѣ• н
прѣбыванне въ немъ створнвѣ 251b *Иоан 14:23* (41с).

прѣбывати, прѣбываѣ, прѣбываюши *несв.* [28] **μένειν, διαμένειν, ἐπιμένειν,
παραμένειν, προσμένειν, προσκαρτερεῖν, λαμβάνειν, χρονίζειν** 1.
Пребъдвам, просъществувам: тако ты еси гъ въ нашъ• силнъ въ бранн• н
щедроты твоа въ родъ н родъ прѣбывають на людѣхъ неоуаалѣхъ 307d. 2.
Намирам се в никакво състояние, извършвам никакво действие: а непаа
въдовнца• н оуеднненаа• оупѣва на га• н прѣбываетъ въ матѣхъ н въ моленьнхъ
днъ н ноштѣ 51b 1 *Тим 5:5*. 3. *Сег. деят. прич.* прѣбываѣн **μένων** Неизменен,

прѣдатель, -та м. [5] **προδοτής** Предател: нюда прѣдатель малодшньнъ вѣ• н ннскоустньнъ
вранн 67а (23d, 57а, 135b, 295с).

прѣдати, прѣдамы, прѣдасн св. [27] **παραδίδοναι, προδίδοναι, παραπέμπειν** 1. Дам,
предам някого или нещo на някого: даждь дѣланье нзбѣити отъ него• да не
прнвлѣуетъ тебѣ къ сжднн• н сждн тѣ прѣдасть практороу• н практоръ въсѣднть
тѣ въ тнмнцѣ 160с *Лук 12:58*. 2. Предам, съобща: добръ оубо есть съ маломъ
добро жнтн• неже съ мнѣгомъ непотрѣбномъ• такоже бжѣстаа ѡанья прѣдаша намъ
203с. 3. Предам нещo или някого на враговете: н крѣпость нашѣ н добротоу• н
спеннн наше кретъ ха твоего прѣдасть сжпостатомъ 304d. 4. Предам на мъчения,
страдания: бждѣмъ оубо брѣнѣ мѣдрн• ненавндаще безоумнаго смѣха• да не
прѣдасть насъ вѣчннѣн мѣцѣ• по отъреченнѣ гнѣ глшжмоу• горе смѣжшнннмъ сѣ
нтынѣ• яко тн въздрѣдажть н възплачжть сѣ 208а. ▣ прѣдати сѣ **παραδίδοσθαι**
Предам се в неприятелски рѣце: егда облѣннть сѣ о правнлѣ своемъ авѣе оставленъ
бждеть благодѣтнѣж• н прѣдасть сѣ врагомъ своимъ• н падеть подъ ногамн нхъ
229с. ♦ грѣхоу прѣдати **ἀμαρτία παραδίδοναι** Предам на осъждане: тѣгда оуже
въздасн длѣгъ нлн грѣхъ велнкоу слѣтмъ прѣданъ боудешн 55с. ♦ есть оубо начало
свшннѣ• обвѣатно по прѣданомоу словесн... неже о възѣ нскрѣ тврдѣ стоатн• н
прѣвѣннмъ отъ него вгоавленнн снѣтн 273d (87b, 95d, 96с, 117d (2), 119d (2), 146а,
149с, 174с, 179а, 206а, 229с, 235d, 256d, 258b, 265d, 305а, 305d, 307b).

прѣданннѣ, -та ср. [1] **παράδοσις** Предание, учение: то же н гѣ къ фарнскѣмъ• поѣто вѣ
прѣстѣпаете заповѣдь бжнѣж• за прѣданннѣ ваше 240а *Мат 15:3*.

прѣдати сѣ, прѣдажъ сѣ, прѣданешн сѣ не св. [2] **παραδίδοσθαι** Предавам се в
неприятелски рѣце: правѣдннн бо пороугамнн вѣыважть. прѣдажть бо сѣ въ роукѣ
нечѣстнвѣнхъ по новоу 106d. ♦ въ сѣмреть прѣдати сѣ **εἰς θάνατον**
παραδίδοσθαι Жертвам се: мѣы жнвн въ сѣмреть прѣдаемъ сѣ $\bar{\chi}\alpha$ радн• да н
жнвотъ нсѣвъ авнтъ сѣ въ мрѣтвннѣн плѣтн нашн 252d 2 *Кор 4:11*.

прѣдолѣтн, прѣдолѣжъ, прѣдолѣшн св. [2] **περιγίνεσθαι** Надвнѣя, победѣя: речено бо отъ
спса• бѣднтѣ молнтѣ сѣ да не вѣнндете въ напастъ• вѣстнтъ неже не сътоужатн сн
напастнѣж• н оудолѣноу бѣтн• неже бо прѣдолѣтн• н блажено н славно есть 175а
(46с).

прѣдрагъ, -тын прил. [1] **πολυπόθητος** Възжелан, силно желан, искан: яко мѣдрѣпа
възѣаша масло въ сѣсѣдѣхъ свонхъ• н внндоша съ прѣдрагѣннмъ женнхомъ• н
затворнша сѣ двѣрн• н насладнша сѣ радостн женнша вѣчннѣ 55b.

прѣдѣнтн, прѣдѣндж, прѣдѣндешн св./не св. [3] **προπορεύεσθαι** Обр. Предшествам,
вървѣя предъ някого: дѣла роукоу твоеж нстннн н сждъ• н мнлостъ н нстннн
прѣдѣндете прѣдъ лнцемъ твоимъ 139b *Пс 88:15* (212с, 235с).

прѣдѣлагатн, прѣдѣлагажъ, прѣдѣлагаешн не св. [3] **προβάλλεσθαι, παρατίθεσθαι,**
πρωτίθεσται 1. Обр. Слагам, поставям: азъ же не прѣдѣлагаахъ прѣдъ оумнѣ

монма• вешти законопрѣстоупьны 119а *Пс 100:3*. **2.** Посочвам, привеждам (доказателство): нъ каа потрѣба вса о пѣньн давтыда прѣдълагати съвѣдетельства• также всн видать 228с. // Посочвам като предлог, търся оправдание: всн оубо ѱлци• также рѣхомъ длъжьни есмъ начатъкы и десатнигы приносити гю боу• и никтоже да не прѣдълагаетъ оубожьства 271с.

прѣдълежанне, -та *ср.* [1] **πρόθεσις** Настроение, благоразположение: да бы во како отътрѣгль оумъ отъ прѣдълежанна млтвѣннааго• и бесплодна створи ѱлца• того дѣльма припоуштаеть емъ безгодьнжж скръвь 61а.

прѣдълежати, прѣдълежж, прѣдълежнши *несв.* [6] *Сег. деят. прич.* прѣдълежашъ **παρακείμενος, προκείμενος** **1.** Който се предлага: постъ же безоумьнъ есть• нже оуставьннааго врѣмене жндеть въ годъ• еже гасни н• безъ вьстиагноваенниа• къ трапезѣ влѣуетъ• и съ пльтнж оума къ сласти прѣдълежаштн вьжиа 21b. **2.** Настоящ: нъ даже коньца не дондетъ• прѣдълежашце о црствѣ нвснмъ слово• ноуждъно ми явлаетъ са• повѣсткно створи тебѣ чьстнѣн оуе невѣстатнне• вьшедъшеи ми нынѣ разоумѣнне 298а. **3.** Предопределен, предстоящ: крѣпъко оутѣшенне нмамъ привѣгъшен гати са за прѣдълежашцеи оупъванне: еже яко ставило нмамъ тврѣдо же и нзвѣсткно 9d *Евр 6:18*. *Субст.* прѣдълежашаа **а) та παρακείμενα** Това, което се предлага, сервира: наждъ яко и члѣккы прѣдълежашаа тн: а не дразгънн да не възненавндѣнъ боудеш 10d *Суп 31:18*; **б) та προκείμενα** Това, което предстои; предстоящето: тѣмъже помннайште днь тъ• не боудѣмъ лѣннен• ни ниетривнен• въ прѣдълежаштаа намъ• ннже настояштаа яко вѣчънаа вьнемаамъ 84b (180а).

прѣдълогъ, -а *м.* [1] **πρόβλημα** Израз, изява: млтва есть радость• и благодарыа прѣдълогъ• цѣлене же печалн• и гржщеньжж 231с.

прѣдъложение, -та *ср.* [2] **πρόθεσις** намерение, стремж: подаваетъ во крѣпость въ• по прѣдъложеньж члкоу 186а. ♦ члѣви прѣдъложениа **ἄρτοι τῆς προθέσεως** Хлябове на предложението: и члѣвы прѣдъложениа сънѣстъ• нхъже недостонно вѣкаше гасни• тьчъж нирѣкомъ 76d *Мат 12:4*.

прѣдъложити, прѣдъложж, прѣдъложнши *св.* [2] **παρατιθέναι** **1.** Предложа възможност за избор: прѣдъложитъ тн ε огнь и водоу• на неже хоцешн прострѣрешн си ржкоу 237d *Суп 15:16*. **2.** Представя, предлага на нечие внимание: нъ да не отъпадемъ прѣдълежаштаа намъ• мьслн• еднноу тьчъж главоу прѣдъложъ• оуставлю слово 180а.

прѣдъпонтн, прѣдъпондж, прѣдъпондешн *св.* [1] **προπορεύεσθαι** Предшествам, движа се пред някого: придетъ во гъ съ яростъж своенж• яко огнь• и яко боурж оржжне его: и огнь прѣдъпондетъ прѣдъ ннмъ 84а.

прѣдѣполагати, прѣдѣполагаѣ, прѣдѣполагаѣши *несв.* [1] **παρατιθέμενα** Това, което се предлага, сервира: аще сѣдѣши вечерѣти на трапезѣ снѣльнѣхъ: разоумѣнѣ разоумѣван прѣдѣполагаѣмаи ти 10с *Притч 23:1.*

прѣдѣпоставити, прѣдѣпоставѣ, прѣдѣпоставиши *св.* [1] **παριστάναι** Поставя в началото, започна с нещо: аште хощемъ истинноумоу оугодити бви• н блаженоуж любовѣж любвни бгыти• нага оума нашего прѣдѣпоставимъ 146d.

прѣдѣспѣти, прѣдѣспѣѣ, прѣдѣспѣѣши *несв.* [1] **προκόπτειν** Преуспявам: желани въ съвршеное покорение• прѣдѣспѣти• ъсе да оставитъ неполезное• н ѣметъ сѣ въ пользѣж въносѣщнхъ 255a.

прѣдѣставити, прѣдѣставѣ, прѣдѣставиши *св.* [4] **παριστάναι 1.** Кажа, изложа: нъ си оубо довѣльна прѣдѣставити• яко длѣжнн есмъ• ъсѣж ѣсть отъдѣлати родителемъ нашимъ 240b. **2.** Превърна нещо в друго: молю +вы+ оубо браѣ• щедротамн бжыамн прѣдѣставити тѣлеса вашѣ• жрѣтвоу жнвоу стоу оугоднѣ боу 284a *Рим 12:1 (51a, 230b).*

прѣдѣставитиѣ, -ѣ *ср.* [1] **προστασία** Водачество, първенство, власт: моси зане бѣаше кротокъ паѣ ъсѣхъ• слоуга бжнн нареѣ сѣ... обладааше оубо ъсѣмъ любовѣстѣнмъ• н любовластѣнмъ• н оустѣпаше бмѣ сжжденоумоу• людъское прѣдѣставитиѣ 259a.

прѣдѣставлати, прѣдѣставлаѣ, прѣдѣставлаѣши *несв.* [1] **παριστάναι Обр.** Представям: прилежнаа во н частаа мѣтва• бесѣдованѣнмъ же къ боу• отъ мнрнѣхъ оубо мѣслѣн въсѣщаѣтъ оумъ• боу же н прѣдѣставлаѣтъ 232b.

прѣдѣстати, прѣдѣстанѣ, прѣдѣстанѣши *св.* [2] **παριστάναι, παρίστασθαι** Застана, исправя се пред някого или нещо, за да отговарям за делата си: ты ѣто сѣднши братоу своему• нли ты ѣто оуннѣжаѣши брата своего• всн бо прѣдѣстанемъ на сѣдншти хвѣ 108с *Рим 14:10 (235b).*

прѣдѣстоати, прѣдѣстоѣ, прѣдѣстоиши *несв.* [1] **παριστάναι** Заставам, исправям се пред някого или нещо, за да отговарям за делата си: мѣ же не ѣсѣко сего проснмъ• н се же оукарѣѣше сѣ• н съ многоумъ плаѣемъ• яко како нечестн сѣще• сѣмѣемъ гю саваѣтоу прѣдѣстоати 232a.

прѣдѣтеѣа, -ѣ *м.* [3] **πρόδρομος** Предшественник, предтеча: слышахомъ во итера прншѣдѣша +на+ въстокъ• прѣдѣтеѣа антхрѣстова• хотѣща стола антнхннскаго обѣати 298с. // Прозвище на св. Йоан Кръстител: бжнн яко нванъ хвѣ прѣѣа• ѣнстѣн гнѣ вѣстѣннкъ 253с (224a).

прѣдѣтеѣннъ *прил.* [1] **τοῦ Προδρόμου** Който е на Предтечата (св. Йоан Кръстител): н да подобитъ сѣ велнкоумоу архнерѣоу захарнн оѣж прѣдѣтѣннѣ 273b.

прѣдѣнь, -нн *прил.* [3] *Субст. а)* прѣдѣнѣа **τὰ ἔμπροσθεν** Това, което предстои: азъ себе не оунѣпѣшоѣж постнгноутн. ѣдннн же задѣнѣа оубо забѣнѣаа• а на прѣдѣнѣа

поустыниѣнънхъ бв. *Субст.* прѣждереуѣнага τὰ προειρημένα, τὰ προκειμένα
Това, което е казано по-горе: нбо мракъ н тъма ѣсть вноопитнѣ: оупнвѣишии во
сѧ. ношиѣ оупнвѣиѣтъ сѧ по апиоу... Гъ же прннзвѣцага прѣждереуѣнага: вѣсѣмъ
заповѣдаѣтъ гла: блюдѣте сѧ еда отѧгъуѣиѣтъ срца ваша обѣданнѣмъ: н
пнианѣствоми: н печѧльми житннскѧми 18a (5d, 6c, 47b, 127c, 295d, 298a, 309a).

прѣждѣнь, -ни *прил.* [3] προλαβών, πρώην, ὁ πρότερον Предишен, някогашен: нѣ рѣцн
ѡто вѣи: ѧко днѣ прѣждѣтннн вѣшѧ пачѣ снхъ. ѧко нѣ мюдростѣж вѣпроснѣтъ ѣсн
о сѣмъ 70c *Екл* 7:10 (5d, 296b).

прѣзорнвѣ, -ын *прил.* [7] ὑπερήφανος, ἄφηνιαστής 1. Горделив, надменен: нѣраднвѣн
во мюжѣ велнчавѣ н прѣзорнвѣ ѣсть 190c. 2. Размирен, непокорен, бунтуващ се:
нѣ ѣствѣнага во ѣсть грѣдѣннн. нъ подобнѣ прѣзорнвага вѣса. ѧкоже
сѣвѣдѣтелюжѣтъ кѣннгы 98b. *Субст.* прѣзорнвѣын ὁ ὑπερήφανος, ὁ
ἄφηνιαστής Този, който е горделив, надменен; прѣзорнвѣнн ὑπερήφανοи Тези,
които са горделиви, надменни: дшѧ во прѣзорнвага. на вѣсотѣж велнкоу
вѣсхѡднѣтъ. н отѣтоудоу сѧ вѣ глабннж вѣмѣштѣтъ 97d (77a, 98a, 100a, 175d).

прѣзорнвѣство, -а *ср.* [3] ὑπερηφανία Горделивост, надменност, високомерие: отѣ
таковѣга славѣ. раждаѣтъ сѧ прѣзорнвѣство. вѣзношенѣ. дѣменѣ. велнчанѣ.
вѣсотѣтъ. грѣдѡстѣ 154c (129d, 154c).

прѣзорнѣ, -га *ср.* [6] ὑπερηφανία Горделивост, надменност, дѣрзост: прѣзорнѣмъ во
недоуѣоуѣтъ. отѣстѣпѣтн самѣ отѣ ба. н своѣн снѣк напнсѧгага нсправленнѧ 219a. ♦
прѣзорнѣ творнѣтн ὑπερηφανίαν ποιεῖν Дѣржа се дѣрзко, високомерно: ѡкѣтъ нже
ѧще творнѣтъ прѣзорнѣ. нѣ послоушатн ѡнстнтелѧ. да оумѣрѣтъ ѡкѣтъ тѣ 281c *Втор*
17:12 (97c, 98b, 115d, 297b).

прѣзорнвѣнвѣ, -ын *прил.* [1] τῆς ὑπερηφανίας Който се отнася до горделивостта,
надменността: н ннѣ же страстн отѣ ѡстн омраѡжѣтъ дшѡу. нлн сѣмоушѣають ж.
а прѣзорнвѣнвѣн вѣдѣтъ. вѣсѣ помраѡнтѣ. н вѣ велнко падѣннѣ ннзѣведѣтъ 97d.

прѣзорнѣнвѣ, -ын *прил.* [2] τῆς ὑπερηφανίας 1. Високомерен, надменен, дѣрзѣк: хотѧн
оубо сѣтѡжатн. вѣгодарнѡуѣж сѣж. сѣмѣренѡмѣдрѣга дѣтелѣ. н нзѣвѣгнѡуѣтн...
поустѡшѣнаго н вѣгомѣзѣнаго дѣренѣга прѣзорнѣнаго. ннѣсоже да нѣ оставнѣтъ
сѣконѣѡѡжштннхъ на нсправленнѣ еѧ 147d. 2. Който се отнася до горделивостта,
надменността: прѣзорнѣнага ѡзѧ. горѣшн ѣсть вѣсѣхъ ѡзѣ. н бѣмѣ нѣнавнѣннѧ зѣло
97b.

прѣзѣрѣннѣ, -га *ср.* [1] ὑπερηφανία Горделивост, надменност, дѣрзост: мѣ ∴ о
прѣзѣрѣннн 97b.

прѣзѣрѣтн, прѣзѣрѣж, прѣзѣрѣшн *св./несв.* [15] παρορᾶν, ὑπερορᾶν, ἀπαξιῶν,
ἄφηνιάζειν, παρωθεῖσθαι 1. Не забѣлязвам, отминавам без внимание,
пренебрегвам: боѧ сѧ пачѣ заповѣдн гнѧ глаштѧга. нѣ осѣждѧнтѣ да нѣ осѣднѣтѣ сѧ.
своѧ прѣвѣрѣшеннѧ внѣднѣтъ. а нскѣрнѣнаго прѣзѣрнѣтъ 75c. 2. Отнасям се

високомерно, презирам: и такоже мѣтва съмѣренаго оумалѣеть ба• тако
раздраждаеть ба мольба грѣдааго• и еинко велнчанниемъ прѣзърѣть братнж• днаволоу
рѣтѣть сѧ 98b. **3.** Смятам за недостойно да извърша нешто: прѣжде же всего• ни о
унмьже да вѣроуѣть себѣ• нѣ да повннуоуѣть сѧ нескрънжмоу и работаетъ емоу•
поиннаа га• не прѣзърѣвъшааго оумытн ногты сконмъ оученнкомъ 148a (9b, 128d,
177b, 182c, 198d (2), 199a, 211a, 217c, 223d, 258a, 283b).

прѣнзлнха *нареч.* [1] ὑπὲρ ἐκπερίσσου Твърде много, извънредно много: молнмъ же вѣы
врдѣ вѣдѣтн трогждаѣщаа сѧ вѣ васъ• и прнставкннкы вашѧ о гн• и наказѣщаа
вѣы• и нмѣнтѣ ја прѣнзлнха• вѣ любовъ за дѣло нхъ 282c *1 Сол 5:13.*

прѣнтн, прѣндж, прѣндѣшн *св.* [4] ὑπερβαίνειν, μετέρχεσθαι, μεταστάναι ἑαυτόν **1.**
Преместя се, преселя се: проуеи же вѣсѣ съ оунчнннѧ вѣложнтъ вѣ нѣ• и мыслн
прѣселеннѧ• и тако аште да не прѣндѣтъ на мѣста дроугаа• все лѣто и трогдѣ• и
соуѣтнѣтѣ вѣдѣтъ 65c. **2. Прен.** Премина на друга тема: ω не вѣздаагн зѣла за
зѣло• слово конъавѣше прѣндѣмъ• и вѣ опомнѣннѧ зѣлоу 114c. // *Прен.*
Прехвърля определена възраст: овн нхъ прѣшѣдѣше съто лѣтѣ• вѣ безмѣвнн
жнвѣше: ωтѣ и тѣ и ѣ тѣ лѣтѣ: и не неходѣше отннотѣ нз лаврѣы: овн же ни вѣ
црѣкѣвѣ нзлазѣше: ни града же вндѣвѣше 3b. // *Обр.* Премина, прекрача:
подобаетъ оубо хотѣшоумж свѣтлоѣ оубвстн сѧ повѣдоѣж• не тѣуыж корнмоу и
овнднмоу трѣпѣтн добльнѣ• нѣ и боле подаатн овндѣшжмоу нхѣже хоуѣтъ вѣзѣтн•
и оуставѣы зѣлѣна похотн• оного овннѣмъ своего• прѣнтн любовѣстыа 260d.

прѣкладатн, прѣкладаѣж, прѣкладаѣшн *несв.* [1] συγκρίνειν Сравнявам: не вѣ наоуѣнѣнхъ
ѣла прѣмоудростн словесехъ. нѣ вѣ наоуѣнѣнхъ дѣа стаго. дѣвнѣнхъ дѣвѣнаа
прѣкладаѣше 103b *1 Кор 2:13.*

прѣкоглаголатн, прѣкоглаголѣж, прѣкоглаголѣшн *несв.* [1] ἀντιλέγειν Възражаям,
противорѣча: рабомъ сконмъ гмѣ покарѣтн сѧ• о всемъ оугодѣннкомъ вѣтнѣ не
прѣкоглажште• не крадоуште• нѣ всѣж вѣрѣж гавлѣжште благж 92a *Тим 2:9.*

прѣкословеснтн, прѣкословешж, прѣкословесншн *несв.* [1] *Субст.* прѣкословесѣшен οἱ
ἀντιλέγοντες Тези, които възрааяват, противорѣчат: такоже оубо врачъ рѣжа без
гнѣва се творнтѣ• тако и оунтѣль обнѣаа• не прнмѣшаа кѣ обнѣеннѣж гнѣва• ни
пакы за прѣкословесѣщаа прѣмѣлѣа подобнаго• да не еднного вѣдѣ на многѣа
вѣзнѣтъ 246d.

прѣкословеснѣ, -ѧ *ср.* [7] ἀντιλογία Противорѣчене, противопоставяне; отрицателно,
враждебно отношение: и таростн• егдаже надетѣ тебе напастъ и прѣкословесѣе• нли
раздраженне на кого двнгноутн таростъ• поманн мѣтѣоу• и сждѣ еѧ• и авне бесчннное
вѣ тебѣ двнженне оумѣкнѣтѣ 59b. ♦ без прѣкословеснѧ ἀναντίρρητος
Неоспорим: акоже добро етъ посѣпатн срѣотѣ и вѣдовнцѣ вѣ скрѣвн нхѣ• и
многаѣдѣнѣ нншѣ паче же паче прнснѣнхъ вѣрѣ всѣмъ пакѣ• и бес прѣкословеснѧ
етѣ 214c (77a (2), 77d (2), 78c).

прѣкословнѣ, -га *ср.* [2] ἀντιλογία Противоречене, противопоставяне: мгы оубо съмѣреномоудрѣнемъ• н млыъаннѣмъ сѧ оутверѣднмъ• н послѣдоужше стѣго ѱаннѣа• повннѣмъ сѧ клнроу оуставлющѣ прѣкослословнѣ 78b (170c).

прѣкословьць, -а *м.* [3] (ὁ) ἀντίλογος Този, който противоречи, противопоставя се: пншееть же н павль о итерѣхъ прѣкословьцнхъ снце• такоже наннн• намерн протнвнста сѧ мосеѣ• тако н сън протнвѣтъ сѧ нстннѣ 77b (77a, 78a).

прѣкрасьнъ, -ын *прил.* [1] σύντομος Добър: се же тн бждн знаменнѣ къ оутверѣжденнѣ прѣкрасьно• н нзвѣсто• всѧ иресъ въ нмѧ улѣе нменовѣма• такоже арнанѣне• несторнѣанѣне• сеоуирииѣне• н ннн такожде• днѣвола сжтъ иресн 299a.

прѣкрашеннѣ, -га *ср.* [1] Обр. Украса: безмѣтвѣе оупѣеть зъловъы оупражнѣ сѧ• аще лн н ветыриѧ дѣтѣлн въ мѣтвѣ прннметъ помощь• снрѣвъ длъготрѣпке• н съмѣреномоудрѣе• бѣдѣнѣе же н въздрѣжанѣе къ бестрастыѣ• ннѣтоже свонхъ прѣкрашеннѣ сжщн• нъ мѣтн помышленѣн прмдръ 223c.

прѣкръмнѣтн, прѣкръмѣлѣ, прѣкръмншн *св.* [3] διατρέφειν 1. Нахраня, насытя: се оун гнн на воаштннхъ сѧ его нзбавнѣтн отъ съмрътън дша нхъ: н прѣкръмнѣтн ѣа въ гладъ 27d *Пс* 32:19. 2. *Прен.* Подкрепя, утеша: възврѣзн на га печаль своѣж н тъ тѧ прѣкръмн 269d *Пс* 54:23 (113d).

прѣлагатн сѧ, прѣлагаѣж сѧ, прѣлагаѣшн сѧ *несв.* [1] μεταβάλλεσθαι Превръщам се, променям се: такоже бо ражднзѣмонѣ желѣзо все отъ своѣго иестьства• на огньномѣ прѣлагаѣтъ сѧ• н воудеть все ѣако огнь• тако н нже бѣн слоугоуѣтъ• длъжнѣтъ иестъ отъврѣщн жннскыѧ врѣноты• н прнмѣснѣтн сѧ бжствѣнѣмъ огнн 189b.

прѣложнѣтн, прѣложѣ, прѣложншн *св.* [2] μετατιθέναι, μεταβάλλειν 1. Насоча в друга посока: помышлѣѧ бо прнсно оумрътвѣе• н огнь вѣкынѣн... раздроушнѣтъ гладость сластьнѣжѣ• всѣж же похоть своѣж на бѧ прѣложнѣтъ 157c. 2. Превърна, променя: такожде н ѣады трнн отрокѣ• ѿ сѣманѣ земьнынхъ вѣаше: н въздрѣжаннѣ нхъ: н любви ѣаже къ боу огнь пештѣнын на росоу прѣложн 21d.

прѣломленнѣ, -га *ср.* [1] κλάσις Разчупване: ѣако вѣахѣ трѣпѣше въ оуѣенѣн аплсцѣ н въ овьщѣнѣн• н въ прѣломленѣн хлѣба н въ мѣтвѣхъ 234b *Деян* 2:42.

прѣльстнѣтн, прѣльщѣ, прѣльстншн *св.* [11] ἀπατᾶν, πλανᾶν, ἀποπλανᾶν, ἀφίστασθαι Прельстя, съблѣзня, измамѧ: прѣльстн же н многоѣж бесѣдоѣж• словесы же оустѣннѣымн• въ блондѣ завѣде н 221c *Притч* 7:21. *Субст.* прѣльщѣеннн ої χλευασθέντες Тези, които са измамѣни, заблудѣни: нмѣхъ же многы повѣстн• прншедѣшѣѧ въ мѧ• ветѣхъ н новы прн насъ вѣвѣшѧ• о прѣльштѣнѣнхъ съннн 179d (11d, 17b, 41a, 80c, 95b, 116c, 137a, 155b, 178c).

прѣльсть, -н *жс.* [3] ἀπάτη, δέλεαρ Изкушение, съблѣзн: оудобъ бо вѣлагажтѣ въ срце улѣе лѣстнвѣнѣ бесѣды оплазнѣнѣхъ женѣ• лютоуж прѣльсть 46a (34c, 178d).

прѣльщати, прѣльщайѣ, прѣльщайши *несв.* [5] ἐξαπατᾶν, δελεάζειν Излѣгвам, измамвам, прелѣстѣвам: ласкаѣщен бо• прѣльщайѣтъ срѣца незлѣобнѣтнхъ• н блажѣщен лѣстѣтъ 196d. ■ прѣльщати сѣ **πλανᾶσθαι** Подвеждам се, подлѣгвам се по някого: молниѣ тѣ правѣдннѣ рѣштн людемѣ• да сѣ бѣша не прѣльщатн въ слѣдѣ рекомааго *1са 151с (14d, 83b, 100с).*

прѣльщениѣ, -ѣ *ср.* [1] τὸ ἀπατᾶσθαι Измама, заблуда: сн бо ннѣтоже нно сѣтъ• нѣ мѣслн блѣдѣштн• подовнѣа н рнвндѣннѣа н рѣганнѣа лоукавѣтнхъ бѣсѣ• на прѣльщтениѣ наше• н послѣдованнѣ лѣстемѣ нхъ 178a.

прѣлѣтнѣ, -ѣн *прил.* [1] *Субст.* прѣлѣтнѣн **ὁ ὑπέρχρονος** Този, който е извѣн времето (Бог): тѣштнн бѣдѣмѣ• врѣмена расмотрнмѣ• прѣлѣтнѣаго ѣажштѣ бѣлѣтнѣаго• невнднѣаго• насѣ же радн внднѣа 182b.

прѣлюбодѣн, -ѣа *м.* [1] **μοιχός** Развратник, прелюбодеец: ѣаство бо вндѣннѣ• пѣтѣ естѣ на дѣаннѣ наводѣ• аште лн н на дѣло не нзндетѣ• прѣлюбодѣа сѣтворнтѣ въпадѣшааго 50с.

прѣлюбодѣаннѣ, -ѣа *ср.* [2] **μοιχεία** Прелюбодѣаннѣ, прелюбодѣяние, прелюбодѣяство: въ вѣхотѣннн зрака еѣ бѣвѣтъ• колнко зѣло прѣвѣлнкѣн тѣ мѣжѣ сѣдѣла н сѣгрѣшн бѣѣ• не тѣѣѣ въ прѣлюбодѣаннѣ въпадѣ• нѣ н мѣжа еѣ оубнтн повелѣвѣ 42a (172b).

прѣлюбѣты, прѣлюбѣтѣ *ж.* [3] ♦ прѣлюбѣты сѣтворнтн **μοιχεύειν** Извѣрша прелюбодѣяство: нже аште прѣлюбѣты сѣтворнтѣ сѣ жѣноѣ нскрѣнѣаго своего сѣмрѣтѣѣ да оумрѣтѣ 47d *Лев 20:10.* ♦ прѣлюбѣты творнтн **μοιχᾶσθαι** Прелюбодѣяствам: нже аште отѣпоустнтѣ жѣнѣ своѣ не рнн любодѣаннн н понметѣ нноѣ• прѣлюбѣты творнтѣ 49a *Мат 19:9 (49a).*

прѣмлнлѣстнѣ, -ѣн *прил.* [1] Премилѣстнѣ, нзключнтѣлно милѣсѣрдѣн: тѣмѣже оубо братнѣ сн всѣа вннтѣ парѣѣбнѣѣа слѣшавѣшаѣа жѣаннн• рннлѣжѣно молнѣ сѣ нзвѣтн нхъ• помѣштнѣ прѣмлнлѣстнѣааго ба нашего 43a.

прѣмлннѣтн, прѣмлннѣ, прѣмлннѣшн *св.* [1] **ὑπερβαίνειν** *Прен.* Прѣпусна, не засѣгна, прѣмѣлѣа: напнсаннѣ бо нже о лѣтѣвоѣ дѣщѣроѣ: волѣѣ прѣмлннѣоѣ 18a.

прѣмлнрѣнѣ, -ѣн *прил.* [1] **διαλλακτήης** Който посрѣднчн, помнрѣѣѣа: добро естѣ възлюбѣннн• нже на бѣжѣ стѣдѣннѣ• рѣкѣше говѣннѣ нскрѣѣѣмѣствоѣнѣоѣ• бѣскрѣннѣоѣ бѣспорѣѣнѣоѣ• прѣмлнрѣнѣоѣ бѣѣ 144a.

прѣмлѣѣаватн, прѣмлѣѣавѣѣ, прѣмлѣѣавѣѣшн *несв.* [1] **παρασιωπᾶν** Отмнѣвам с мѣлѣчаннѣ, с бѣзразлнчнѣ, не обрѣщам вннѣаннѣ: н оупасѣтѣ правѣдннкѣ дѣшѣ скотѣ свѣнхъ• подѣбаѣтѣ же пакѣ не прѣмлѣѣаватн грѣхѣванѣ нхъ 248a.

прѣмлѣѣатн, прѣмлѣѣѣѣ, прѣмлѣѣѣшн *св.* [2] **σιωπᾶν, παρασιωπᾶν** Отмнѣа с мѣлѣчаннѣ, с бѣзразлнчнѣ, не обрѣна вннѣаннѣ: оупслѣшн матѣѣ моѣѣ• н молѣннѣ моѣ вѣнѣшн• слѣзѣ монхъ не прѣмлѣѣѣн 237b *Пс 38:13 (246d).*

прѣмно нареч. и предл. [5] ἐξ ἐναντίας, κατέναντι, ἔναντι 1. Нареч. Отсреща: отъ зѣла съвѣтъннка храни дшоу своѣж• самъ бо себѣ съвѣштаваѣтъ и станеъ прѣмно видѣти събоудоуште сѧ 176b *Cup 37:9*. 2. Предл. Пред, срещу: донде ми моленне къ гу• прѣмно же емоу каплете ми оун 236d *Иов 16:20* (25c, 269c, 270d).

прѣмоуши, прѣмогж, прѣможеши св. [1] ἐνισχύειν *Обр*. Взема надмошие, получа сила: тако лѣжа а не вѣра прѣможе на земли 93b.

прѣмъногъ, -ын *прил*. [1] по прѣмъногюу *кат' ὑπερβολήν* Извънредно много, прекалено много, прекомерно: не велимъ бо вамъ• не не вѣдѣти братне о скръбн нашен вѣвѣшнн намъ въ аснн• тако по прѣмногюу отѣготѣхомъ паче слѣты 64a 2 *Кор 1:8*.

прѣмѣненне, -та *ср*. [3] ἐναλλαγή, ὁ διάδοχος Промяна: по ошкътън бо нхъ вѣстѣжнтъ оумъ• за праведьное оупражненье• и жнлнца прѣмѣненье• сего ради подвнжннцн пжстѣнж гонахж 221a (137d, 194c).

прѣмѣнннн, прѣмѣннж, прѣмѣнннш св. [4] ἀλλάσσειν, ἐναλλάσσειν Променя, сменя: аще прѣмѣннтъ мѣрннъ кожж• то н мы зѣлоуѣж волю нашж 306d. ▣ прѣмѣнннн сѧ *παραλλάσσειν* Различа се, отлича се от някого: вѣсокомждрѣнн• дроугъ оубо есть прѣзорнеааго• прѣмѣнннл же сѧ есть къ величавоумюу• едннго бо дрѣва вѣтвн естн• а плодъ прѣмѣненъ 100a (100a, 106a).

прѣмѣнннъ, -ын *прил*. [1] ἐνηλλαγμένος Променен: глѣтъ бо яже сжтъ вѣка сего• н асне ослаблѣжтъ оумъ• н оупразннтъ сѧ отъ дхвнаго дѣланнн• н раслаблѣтъ къ постѣноу моженннж• проуе же н гаденье само прѣменнн 220d.

прѣмѣннннн, прѣмѣннннж, прѣмѣннннш *несв*. [1] ἀμείβειν Променям, сменям едно място с друго: зане часо• странты н градты прѣмѣннншн• одръжаштата ради халъдѣнскыа знмы• н всж оуселенжж 138a.

прѣмждростъ, -н *жс*. [37] σοφία, φρόνησις 1. Мъдрост, премъдрост: такожде н солломонъ нмѣл прѣмждростъ н мждрѣство н лнтне рдца• н богатѣство бо н слаж великж паче всѣхъ члкъ• н тѣ женами погыбе 42b. 2. ἡ σοφία Книгата “Премъдрост на Исуса, син Сирахов” от Стария завет: едннмоу бо рече молаштоу сѧ а дроугюумюу проклнннжштю• коѣго гласъ оуслѣшнтъ влка• такоже въ прѣмждростн явлено есть 127d. 3. ἡ σοφία Книгата “Премъдрост Соломонова” от Стария завет: н прѣмоудростъ• оуста облѣгажшта погоубѣтъ дшоу 93a. 4. ἡ σοφία Книгата “Притчи Соломонови” от Стария завет: такоже н прмдрѣсть рече: нже ходнтъ прѣкрѣсть: ходнтъ надѣл сѧ 27b (33c, 59d (2), 102c, 103a, 103b, 104b, 105c, 132b, 139a, 146c, 155b (2), 158a, 172a, 172b, 175c, 199c, 217b (2), 219c, 230a, 234b, 245a (2), 286b, 289a, 289b (3), 289d, 290d, 297d).

прѣмждростннъ, -ын *прил*. [1] σοφώτατος Премъдър, който притежава голяма мъдрост, ум: н прѣмждростннн жнн солломонъ рече• шпѣтъннка н дѣвоизтъчѣннка достоннн клатн 73d.

прѣмѣдрѣ, -ын *прил.* [28] σοφός, σοφώτατος, φρόνιμος Премѣдръ, който притежава голяма мъдрост, ум: нже прѣмѣдрѣ• томъ прѣмѣдрѣ 220d *Сир* 6:35. *Субст.*

прѣмѣдрѣ, прѣмѣдрѣин **σοφός** Този, който е премѣдръ, мъдрец; прѣмѣдрѣин **σοφοί** Тези, които са премѣдри, мъдречи: слово жестоко• въздвѣнжетъ гнѣвъ• азъикъ же прѣмѣдрѣихъ добро оумѣнѣтъ 132a *Притч* 15:2 (47b, 55d, 60a, 75a, 76a, 78a, 79c, 93c, 102c (2), 106d, 111b, 131a, 143a, 148c, 164b, 176b, 176d (2), 188b, 197b, 223c, 224d, 242c, 245a, 266b).

прѣнемагати, прѣнемагаж, прѣнемаганиш *несв.* [2] δυσφορεῖν, ὀλιγορεῖν **1.** Изнемогавам, страдам: н яко ѱодолюбнѣтъ оць• егда оузърнѣтъ бѣщноуѣща своего сна• то кажетъ• егдаже виднѣтъ прѣнемагажца• то тѣшнѣтъ н 263c. **2.** Пренебрегам, не зачитам: снѣ не прѣнемаган показаниѣмъ гнѣмъ• нн ослабѣн отъ него обнчванѣтъ 174b *Притч* 3:11.

прѣнемошн, прѣнемож, прѣнеможеши *св.* [1] λειποθυμεῖν Припадна, изгубя съзнание: н оць же ннкомнѣтъ оузърѣвъ мнльнаѣ та видѣннѣ оць: прѣнемогъ въ малѣ рѣци възатъ бгыствѣ мрътвѣ 4a.

прѣнепорочнѣ, -ын *прил.* [1] πανάμωμος Съвсем непорочен, безгрешен: невъзможнѣно же безъ любвьѣ бжѣи съмѣренномѣдрнѣ комѣ донти на вгысотѣ таковаѣго добродѣаннѣ: якоже съвѣдѣтелюетъ сама прѣпѣтаѣ н прѣнепорочнаѣ н прѣславѣнаѣ вѣдѣ поштити 53a.

прѣнесеннѣ, -ѣ *ср.* [1] μετάστασις Пренасяне: да н мгы оубо длѣжнѣн есмѣ• н за сѣ н за онгы горько плакати сѣ• прѣвоѣ еже за жьженѣ стаго града нема• н за прѣнесеннѣ стаго крѣта ха ба нашего въ перьсндоу 237c.

прѣнестн, прѣнесж, прѣнесешн *св.* [2] прѣнесенѣтъ **μετάρσιος** *Обр.* Пренеса: таковѣин съпрѣштѣтъ сѣ• отъ вѣрѣхъ земльнѣихъ вѣштѣн• н прѣнесенѣтъ вѣываетъ къ нбсѣнѣинѣ 128d. ♦ прѣнестн слово **μεταφέρειν τὸν λόγον** Сменя темата, променя темата: прѣвѣ оубо• о не понашатн• нѣ поношеннѣ прѣнматн мало главѣше• нынѣ о не въздаѣатн зѣла• слово прѣнесѣмѣ 112d.

прѣобндѣтн, прѣобнджж, прѣобндншн *св.* [2] **παραλογίζεσθαι, καταφρονεῖν 1.** Оскърбѣя: лѣностнѣ слѣжан• яко ба прѣобндѣ 190b. **2.** Пренебрегна, подмина: такожде н саѣлѣ• прѣобндѣвъ заповѣдѣ бжжж• осѣнѣтѣ• н црствѣ нспадѣ 87b.

прѣображеннѣ, -ѣ *ср.* [1] **μεταμόρφωσις** Преобразяване: егда во нетѣлѣннѣ н бесѣмрътнѣн бждемѣ• виднѣмаѣ ба явленнѣ• прѣтѣ видѣннѣ наплѣнѣемн• явленнѣтыннѣ нгы зарѣмн обьзарѣжще• якоже оуѣеннѣкты въ ѱно бжствѣноѣ прѣображеннѣ 269a.

прѣобразитн, прѣображж, прѣобразншн *св.* [2] **μετασχηματίζειν** Промѣня, преобразя: наше во жнтѣѣ на нбсѣхъ естѣ• отънждѣоубе н спаса жндемѣ• га нашего нѣ ха• нже прѣобразитѣ тѣло съмѣреннѣ нашего• съобразно тѣло славы ѣго 302d *Фил* 3:21 (295a).

прѣобразовати, прѣобразоуѣ, прѣобразоуѣши *несв.* [6] **μετασχηματίζειν** Променям, преобразявам: великии паче длѣжьи и смѣ все съ съвѣдыж дхвнѣнхъ нашнхъ оцѣ дѣлати• боиште сѧ притѣча апла• еда кѣгда пороугани бждемѣ• лоукавнѣнни бѣсы• такоже бо хотѣтъ• прѣобразоуѣтъ вешти 177с. ▣ прѣобразовати сѧ **μεταμορφοῦσθαι, μετασχηματίζεσθαι** Променям се, преобразявам се, приемам друг вид: семоу же и авѣ аплѣ оуѣнтѣ ны• въ англѣ свѣтъла прѣобразоуѣштааго сѧ 178d (37с, 83с, 233а, 284а).

прѣодръжати, прѣодръжж, прѣодръжжиши *св.* [1] прѣодръжжию слово **ὑπεροχὴ λόγου** Възвишено, величественно слово, реч: и азъ прншѣдъ къ вамѣ рече братнѣ. прндохъ не по прѣодръжжиюу словесн. ни прѣмоудрости 103а *1 Кор 2:1.*

прѣпариати, прѣпариѣж, прѣпариѣшиши *несв.* [1] **ἀμείβειν** Прелитам: отѣлоуѣади бо сѧ• подобенъ и сѣтъ пѣтнѣн• отѣлетѣвѣши своѣго гнѣзда• и на мѣсто отѣ мѣсто прѣпариѣшати 167b.

прѣпнрати, прѣпнраѣж, прѣпнраѣшиши *несв.* [3] **πείθειν** Убеждавам, уверявам: вѣдоуште бо рече страхъ гнѣ• члкъ прѣпнраѣмѣ• боу же авѣемѣ сѧ 44d *2 Кор 5:1.* ▣ прѣпнрати сѧ **πεποιθέναι** Убеден съм, уверен съм: прѣпнраѣще бо сѧ• тако ни смъртъ• ни жнвотъ• ни англн• ни начала• ни властн• ни настоѣщаа• ни градоуѣаа• ни итера тварь нна• не възможетъ насѣ разлюѣнтн отѣ любѣве бжѣа• таже о хѣ неѣ гн нашемѣ 291d *Рим 8:39* (96а).

прѣповѣждати, прѣповѣждаж, прѣповѣждашиши *несв.* [1] **ὑπερνικᾶν** Побеждавам убедительно, отбелязвам голяма победа: нѣ о семя вѣсемѣ• прѣповѣждаемѣ за възлюбльшаго ны ба 291с *Рим 8:37.*

прѣподобне, -на *ср.* [1] **ὀσιότης** Набожность, праведност: тако бо подвижаѣще сѧ• възможете въ истинноу в себѣ образити образъ хѣвъ всѣмѣ жнтѣнмѣ• прнвѣтомѣ• словомѣ... блгоуѣстѣемѣ• прѣбнемѣ• въздрѣжаннмѣ 252с.

прѣподобнѣ, -ын *прил.* [16] **ὀσιος** 1. Благочестив, праведен: подобаетъ бо сѧтъ ипоу• бес порока вѣтн• яко бжѣж домоу законнкоу• страннлюбѣцю• блголюбѣцю... правднвоу прѣподобноу• въздрѣжноу 274b *Тит 1:8.* 2. Преподобен, праведен (като определение за монаси и светци): дарова же нами отѣца и пастоуѣа благость его: достонна промѣсла своѣго: омоу прѣподобнааго: хѣтра сѣща и всѣкин дѣтельни оукрашена ба. 3. Чист, свят: хошж оубо да молнтѣж творѣтъ мжжн на всѣхъ мѣстѣхъ• въздѣѣще прѣбнѣ ржкѣ без гнѣва и помѣшленн 234b. *Субст.* прѣподобннн (**οἱ**) **οἱσι** Тези, които са благочестиви, изпълняват божиите заповеди: унстнтелн твон гла• облѣкжтъ сѧ въ правѣдоу• и прѣбннн твон въздрадоуѣжт сѧ 282b *Пс 131:9* (4а, 5а, 5b, 5с, 5d, 6b, 6с, 51b, 169с, 201с, 228а, 228b).

прѣподобьнѣ *нареч.* [1] **ὁσίως** Набожно, в святост: такожде и ꙗгоуменъ образъ да бываетъ• ставъ всеѣх правдоѣх• и житннмь стѣпнмь прѣдѣнѣ• и правдѣнѣ жнвты 249с.

прѣпоржчатн, прѣпоржчаѣж, прѣпоржчаѣши *несв.* [1] **παρατιθέναι** Поверявам: рече бо +о+ богословьци нѡаннѣ• тако видѣвъ етера ѣношж красна• наоучувъ и и кръстнвъ• рече градноумоу ѡннскоупж• сего тн прѣпоржчаѣж• и отнде 276а.

прѣпоисаннѣ, -на *ср.* [3] **περίζωμα** *Обр.* Пояс: отъ постава оубо :ж: црнць снхъ: мало нжнць нзѡхъ: и стѣтворнхъ прѣпоисаннѣ: на стѣгрѣннѣ стѣ вѣроѣж поунтаѣшннмь 7d (8b, 8с).

прѣпоисатн, прѣпоисашж, прѣпоисашеш *св.* [10] **περιζωννύναι, ζώννυναι** *Обр.* Препаша, опаша: обножн нозѣ евангелъскѣнмн оученън• и прѣпоисашн ѡрѣсла цѣломждрѣя словесы 246b. ■ прѣпоисатн **сѡ περιζώννυσθαι** Препаша се, опаша се: нъ не речеть ли ѡмоу• оуготован ѡто вечераж• и прѣпоисавъ сѡ слоужн мн• доудеже тамъ и пыж 175а *Лук 17:8.* // *Обр.* лоукъ бо снлнннкъ нзнеможе• и немошѣноуѣшчен прѣпоисаша сѡ снлоѣж 218b *1 Царств 2:4* (8b, 8с, 20b (2), 41d, 285а, 285b).

прѣпроводнтн, прѣпровождж, прѣпроводнши *св.* [2] **παραπέμπειν, περισώζεσθαι 1.** Запратя, изпратя: вѣжнмъ оубо братнѣ шыпѣтаннѣ да не лнштъ насъ породѣ• и прѣпроводнтъ нты вѣ геѣннѣ огньнѣж 74d. **2.** Запазя, предпазя: тѣмъже и озана дрѣзноуѣвѣша прострѣктн роукоу• и прѣпроводнтн кнвотъ бжѣн• авѣе тако скверѣнава и нечнста оумрѣтвн 39а.

прѣпростнѣ, -на *ср.* [2] **τὸ ἄπλαστον** Естественост, непрестореност, чистосърдечност: тѣмъже и мты прѣпростѣемъ хвалѡще га• скроушаемъ же и раздроушаемъ лоукавѣства вражѣта 229а (117а).

прѣпростѣ, -н *ж.* [1] **ἀπλότης** Простота, чистосърдечие, невинност: добро ыть дрѣжати прѣпростѣ и безѣлобѣѣ• и бытн тако младѣнншѣмъ не вѣдоушнмъ злобѣты 202с.

прѣпростѣ *нареч.* [4] **ἀπλάστως, ἀπλῶς, ῥαδίως 1.** Безхитростно, просто, естествоно: вѣнемн себѣ еда кѣгда бѣдетъ глѣ таннъ• безаконенѣ вѣ срци твоемъ• снрѣкѣ• не опытыланвты помѣшлѣннн• нъ прѣпростѣ ходн жнвота своѣго дѣнн 130с. **2.** Лесно, леко: сего радн вѣспомннѣемъ вамъ любнн• тако не подобѣеть намъ прѣпростѣ нматн• акроходѣнѣнмъ• и многообразѣнѣнмъ стѣномъ 178а (27b, 213d).

прѣпоушатн, прѣпоушаѣж, прѣпоушаѣши *несв.* [1] **παραπέμπειν** Пренебрегвам: слоужнтель длѣжѣнъ ыть прнлежѣнѣ слоужнтн• вѣдѣты тако бжѣе дѣло ысть• и не лѣноватн нн о унмъже• нли за печаль• нли за раздраженѣѣ• нли за рѣвенѣѣ ѣдннота брѣѣа• прѣпоушатн и оуныватн 190b.

прѣпѣтъ, -ын *прил.* [1] **πανύμνητος** Възпят, преславен: невѣзможъно же без любѣве бжѣѣа сѣмѣреномждрнѣа комоу донтн на вѣысотѣ таковаго добродѣканнѣа: такоже стѣвѣдѣтелюетъ сама прѣпѣтаѣа и прѣнепороучѣнаа и прѣславѣнаа вѣдѣа пожштн 53а.

прѣрещи, прѣрекж, прѣречеш св. [1] ἐρίζειν Възразя, вляза в спор: не прѣречеть во рече• ни възъпнеть• ни оуслышнть никътоже гласа его 120с Ис 42:2.

прѣсвѣтль, -ын прил. [1] περιφανής Много ярък, блестящ: бестрастнѡмъ и безвещьствнѡмъ оумѡмъ приуащажще сѡ• и въше оума съвѣткоюплени• прѣсвѣтлаи лоуѡаи... равни во ангимъ такоже бжже слово рече бждемъ 269а.

прѣсвѣтъ, -ын прил. [5] ἅγιος, πανάγιος, προσκυνητός Пресвят: и дх̄ъ же тѡн прѣтън• и тѣ приповѣдаеть о насъ• не равьскы• нъ вѣдѣпно 308а (101d, 161d, 179а, 212а).

прѣселеннѣ, -та ср. [1] ὑπόβασις Преселване, настаняване на ново място: проуеи же вѣтъ съ оунинна вѣложитъ въ нъ• и мьсли прѣселеннѣ• и тако аште да не прѣидеть на мѣста дроугаи• все лѣто и трѡдъ• и соуетьнъ бждетъ 65с.

прѣселити сѡ, прѣселиж сѡ, прѣселити сѡ св. [1] μετοικίσεις Прен. Пренеса се: възьрнмъ же на ненавнѡштнхъ мнра сего• а ба любѡштнхъ• и оузьрнмъ всж мьсли нхъ• прѣселишоу сѡ• на она вѣчѡнаа жнлшта 35а.

прѣскоунти, прѣскоуж, прѣскоунши св. [1] μεταπηδᾶν Обр. Прехвърля се, прескоча: и завнеть лютъ вѣдъ• днѡволь• и неоудѡвь нецѣлнмъ естъ• отъ того во научнъ сѡ авьѣ прѣскоун на братооубнца канна• и по рѡдоу• въ господооубнца нюдеи донде 118с.

прѣславнъ, -ын прил. [1] πανένδοξος Прославлен, преславлен: невъзможнѡ же безъ любвьѣ бжѣи сѡмѣреномѡдрнѡ комоу донти на вьсотѡж таковааго добродѣканнѣ: такоже съвѣдѣтелиуетъ сама прѣпѣтаи и прѣнепороуѣнаа и прѣславнѡнаа вѣдѡ поштн 53а.

прѣслоушаннѣ, -та ср. [3] παρακοή Непослушание, неподчинение: такоже послоушаннѣ жнзнъ: тако и прѣслоушаннѣ съмрътъ сътворѣтъ 86с (86с, 87d).

прѣслоушати, прѣслоушаж, прѣслоушаши св. [2] παρακούειν Наруша заповед: запрѣти во нмъ вѣ• и одѣжди нмъ маньноу іастн: а не оставити на оутрѣн: и прѣслоушавъшемъ и оставшемъ до оудра: вѣскыпѣ вѣвѡмн и вѣсмръдѣ сѡ 87а. Субст. прѣслоушавъшии оἱ παρακούσαντες Тези, които са нарушили заповед: и прѣслоушавъшемъ и оставшемъ до оудра: вѣскыпѣ вѣвѡмн и вѣсмръдѣ сѡ• ѣже на бечестнѣ и оукорнзноу вѣ прѣслоушавъшнмъ 87а.

прѣслоушънъ, -ын прил. [1] τῆς παρακοῆς Който се отнася до непослушанието, неподчинението: възвонмъ сѡ оубо братнѣ: толковнхъ прнтъуъ и вѣжнмъ гоубеннѣ прѣслоушънааго• да не съ проваршнми осжжденн бждемъ 87d.

прѣспѣти, прѣспѣж, прѣспѣши несв. [4] προκόπτειν, ὑπερβάλλειν 1. Изпреваря, надмина: нѣтъ оубо лѣпо гннмъ оуѡенкомъ• завнстнж дрѡжати сѡ• или пнштѡватн• егда паче оузьрнмъ братнж етерѡу хоуждышж на власть прѣспѣвъшж

119с. 2. Преуспей, пребъда: любленни во гнѣ и богазнь• пауче всего прѣспѣиеть въ просвѣщенни 290b (284с, 290с).

прѣставити, прѣставляж, прѣставниши св. [1] **μεθιστάναι** *Обр.* Преместя, пренеса: нзбави ны• отъ власти тѣмныа• и прѣстави въ црство• сна любѣвѣ его 302d *Кол 1:13*.

прѣставляти, прѣставляж, прѣставляиши несл. [1] прѣставляемъ **μεθισταμένος** *Прен.* смъртен, тленен: не о врѣмениемъ бо• и прѣставляемъ намъ естъ слово• нъ о вѣчнѣмъ житии подвигъ• и црствѣ непрѣмѣниѣ 302b.

прѣстанъ, -а м. [1] вѣс прѣстана **ἀπαύστως** Непрестанно, непрекъснато: ннѣтъже тако обетѣшавъшаа дшѣ понѣвлѣтъ• такоже страхъ бжин: и доброе вѣннманне• и еже поугати сѣ вѣс прѣстана словесемъ гнемъ 38b.

прѣстати, прѣстанж, прѣстаниши св. [10] **παύειν, παύεσθαι, κοπάζειν, διαλείπειν, ἐπιστομίζειν** 1. Престана, спра да правя нешто, откажа се от нешто: възбонмъ сѣ оубо братни божьствѣнааго ψанна• и прѣстанѣмъ быти вестоудни• и прѣкословъци 78a. 2. Прекъсна думите на някого: нъ и на съметниши сѣдѣ• въ гнон чркви и слыша отъ сжжити• рѣци слово къ гю и оумьри• прѣставъ же ѣж гла• тако една отъ безоумьныхъ женъ гла 264d (10d, 40a, 59a, 115с, 150d, 234с, 235d, 307a).

прѣстаити, прѣстаж, прѣстаиши несл. [6] **παύεσθαι, ἀπολείπειν, διαλείπειν** Преставам, спирам, отказвам се от нешто: ты оубо не прѣстан просѣ прошенъа дшѣ своия +ї+ приимшии ѣ 182a. *Субст.* а) прѣстаиши **ὁ παυσάμενος** Този, който престава да прави нешто, отказва се от нешто: такожде прѣстаюшѣааго и кажшѣа сѣ• нѣтъ добро обанчати 141a; б) прѣстаиши **τὸ καταργούμενον** Това, което е преходно, исчезва: нво не прославитъ сѣ прославленое въ частн сен• прѣспѣиѣшаа радн славѣ• аще бо прѣстаиши славѣж• пауче же цѣло прѣвѣиваиши въ славѣ 284с 2 *Кор 3:11* (31d, 46с, 162b).

прѣстолъ, -а м. [6] **θρόνος** *Обр.* Престол, трон: азъ же глао вамъ не клѣти сѣ отънждѣ ни небомъ• тако прѣстолъ естъ бжн 134d *Мат 5:34* (53a, 84a, 97с, 98b, 286с).

прѣстоити, прѣстож, прѣстониши несл. [3] **παρίστασθαι, προκεῖσθαι** Служа, изпълнявам определени функции: пѣни дѣло естъ бесплѣтънѣхъ снѣ• слоужаиши и прѣстоиши въннж боу 227с (84a, 169d).

прѣстрадати, прѣстраждж, прѣстраждиши св. и прѣстрадаж, прѣстрадаиши несл. [2] **ὕπομένειν, ἀνέχεσθαι** Изтърпя, изстрадам: и дшоу свож полагаеть за погыбѣшаа• и множицеж и спыти раздраждаиши намъ прѣстраждеть• и многотръпнѣ 163a. // *Обр.* любѣ да не нштитъ своихъ си• не раздражаеть сѣ• все тръпнѣ• все прѣстрадаеть 154a 1 *Кор 13:7*.

прѣстѣпатн, прѣстѣпаѣж, прѣстѣпаѣшн *несв.* [4] **παραβαίνειν, παρακούειν** Престѣпвам, нарушавам (заповед, закон): ꙗже храни заповѣди въ жнзньное мѣсто водитъ ѱлѣа• а еже прѣстѣпатн• съмрътно естъ 256с (240а, 256с, 257b).

прѣстѣпнтн, прѣстѣпѣж, прѣстѣпѣшн *св.* [4] **παραβαίνειν, μεδίστασθαι, παρακρούεσθαι** 1. Престѣпя, наруша (заповед, закон): прѣвое законъ повелѣваетъ гла• не похотн еанко некрънаго твоего естъ• ахавъ же прѣстѣпѣ заповѣдь съж• похотѣ вноградоу• наοττωοу 156b. 2. *Прен.* Пренастроа се: отърицаан сѣ• длѣжкнъ естъ помышленнмъ прѣстоупнтн• отъ виднмъхъ невднмъхъ възнратн 250d. *Субст.* прѣстѣпѣшн **οἱ ἐκφραλίσαντες** Тези, които са престѣпили, нарушили (заповед, закон): слава благостн твоен вако ѱκλвѣе• ннцелюбѣе• дшелюбѣе• благолюбѣе• не помннан вражѣдъ гн• ꙗже прѣстоупѣша заповѣди твоя въ ран• н оумрышвенты грѣхомъ• своенъ воленъ нашеж• не тѣуыж свободнвѣ• нъ н своа чада нарекѣ 293d (89а).

прѣстѣпленне, -а *ср.* [5] **παράβασις, μετάστασις** 1. Преселване (в отвѣдното): плаканье... не тѣуыж во дѣлаеть дѣтѣан• нъ н хранитъ• н по прѣстоупленн ꙗже отъсждѣ• вновьнѣ радостн вѣунѣн до конца дръжащнмъ ꙗ бываеть 194b. 2. Нарушаване на заповед, закон; грях: н възнждешн храмъ свон• прѣстоупленнмъ адмилемъ разоренън 131а. ♦ бес прѣстѣпленн **ἀπαραβάτως** Без престѣпване, без нарушаване: ꙗко не тѣуыж длѣжкнн есмъ заповѣди бжѣа хранити бес прѣстѣпленн• нъ н оцѣ нашнхъ н оупнтель н нгоуменъ• съ всѣмъ говѣньемъ неврѣднмъ съблюдатн 258с (8с, 15а).

прѣстѣпѣникъ, -а *м.* [2] **παραβάτης** Този, който нарушава закона, престѣпник: ахаръ же прѣстѣпѣникъ законоу н заповѣди бывѣ• оукраде отъ наложеннѣ ѱелнж н ѣзкѣ златѣ• н дндрагѣма• дѣвѣ сътѣ 91b (201с).

прѣсытнѣ, -а *ср.* [1] **πλησμονή** Пресищане: тѣло во пица трѣвоуеть а не сластн: малотрѣвнѣ а не прѣсытѣа: довѣла• а не мѣногоаднѣ 13b.

прѣсыщатн сѣ, прѣсыщѣж сѣ, прѣсыщѣшн сѣ *несв.* [1] **ἀπληστεύεσθαι** Преляждам, пресищам се: н не прѣсыштан сѣ въ всѣакон пнштн• н не разлнван сѣ• на разлнчнѣ брашьна 19d *Сир* 37:32.

прѣтнтн, прѣтѣж, прѣтѣшн *несв.* [4] **ἀπειλεῖν** 1. Заповядвам, нареждам: въ съконъчаннѣ въ вхѣръ пѣтъ его• н облакѣ прахѣ ногоу его• прѣтѣ морю н неοушаѣ ꙗ 83d. 2. Заплашвам: ꙗково въ прѣтѣа сребролюбѣемъ рече• злато ваше н сребро нздръжавѣ: н рѣжда еж на послоушьство вамъ боудеть 24а *Иак* 5:3 (259а, 260d).

прѣтрѣпатн, прѣтрѣпаѣж, прѣтрѣпаѣшн *несв.* [2] **προσκαρτερεῖν** Постоянствам, занимавам се усърдно с нешо, отдавам се: тѣщаньемъ нелѣностнвн• дхомъ горжѣе• гж работаѣще въ митвахъ прѣтрѣпаѣще 234а *Рим* 12:12 (226d).

прѣтрѣватн, прѣтрѣваж, прѣтрѣванш *несв.* [4] ὑπομένειν, ὑπερμένειν, ἐγκαρτερεῖν, προσκαρτερεῖν **1.** Търпя, понасям: понеже наψа ми вѣстѣнѣн отѣе евъстаѣе мѣногж скръвь прѣтрѣватн: мѣсто отъ мѣста: н странж отъ страны прѣходоши 2а. **2.** Постоянствам, занимавам се усърдно с нещю, отдавам се: егда во люкавѣнѣн съ вѣствѣ• объметъ дш̄оу• н вскж ж оираунтѣ• нн мл̄твѣ съврѣшатн съ спѣхомъ ослабнтѣ• нн ст̄нхъ вѣтенън въ пользѣ прѣтрѣватн 61b (189d, 238d).

прѣтрѣвѣтн, прѣтрѣвлж, прѣтрѣвншн *св.* [8] ὑπομένειν, ὑποφέρειν, βαστάζειν
Изтърпя, понеса: гнѣвъ гнѣ прѣтрѣвлж• тако съгрѣшнхъ ѣмоу 163с *Мих* 7:9 (27а, 112а, 135d, 166d, 181b, 182b, 262d).

прѣтѣкнжтн сѧ, прѣтѣкнж сѧ, прѣтѣкнешн сѧ *св.* [3] προσκόπτειν, κόπτειν, προσκρούειν **1.** Спѣна се: аште во прѣтѣкнѣтъ сѧ нога не порадоуетъ сѧ роука 123d. **2. Прен.** Стреша, заблудя се: съгрѣшнмъ оцѣтн• беззаконьновахомъ ослабн• прѣтѣкноухомъ сѧ попрѣмѣнн 164с. **3.** Задавя се: н не таждѣ лнхо сътн да не прѣтѣкнешн сѧ 11а *Сир* 31:19.

прѣтѣвѣннѣ, -ѧ *ср.* [1] ἀνατροπή *Обр.* Питие: лютѣ рече напаяжштюмоу некрѣпнаго своего прѣтѣвѣннѣмъ грѣзномъ 109b *Ав* 2:15.

прѣтѣкннѣ, -ѧ *ср.* [10] πρόσκομμα **1.** Пречка, препятствие: да къ томоу оуже дроугъ дроуга не оежданигъ• нъ сѧднѣ пауѣ• ѣже не полагаѣн прѣтѣкннѣ братоу лн съблазна 108с *Рим* 14:13. **2. Прен.** Изкушение, съблазнѣ: блюдѣте сѧ• ѣда како власть вашѧ сн• прѣтѣкннѣ вѣдетъ немоштѣнѣнмъ 110а *1 Кор* 8:9. ♦ бес прѣтѣкннѣ ἀπρόσκοπος Който не предизвиква съблазнѣ: неподовьно естѣ съкоупнтн сѧ съ моужн• да ннкѣтоже блазннтѣ сѧ настѣ радн• нъ да боудѣмъ вѣскѣмъ бес прѣтѣкннѣ 44с. ♦ даѣтн прѣтѣкннѣ διδόναι πρόσκοπήν Възпрепятствам, преча: ннѣдногю ннѣнмѣже дажше прѣтѣкннѣ да непороуно боудѣтъ слоужѣнѣ 190d *2 Кор* 6:3 (11с, 24а, 109b, 153с, 153d, 198а).

прѣходнтн, прѣхождж, прѣходншн *несв.* [7] ἀμείβειν, ἀμείβεσθαι, αὐτομολεῖν, διαβαίνειν, μεταβαίνειν, ὑπερβαίνειν, παροδεύειν **1.** Преминавам от едно място на друго: понеже наψа ми вѣстѣнѣн отѣе евъстаѣе мѣногж скръвь прѣтрѣватн: мѣсто отъ мѣста: н странж отъ страны прѣходоши: богазннѣ ѡдрьжащѣа халдѣнскѣна внгалн 2а. // *Обр.* Вървя, минавам през нещю: любодѣканнѣ жены• въ глаоуменнн• оунж• оувѣждѣ тако посредѣ сѣтнн прѣходншн 48с *Сир* 9:18. **2. Прен.** Преживявам, преминавам: таковѣн ннколнже не погрѣшаѣтъ• нъ бес плечалн прѣходнтѣ все жнтѣе свое 175d. **3. Прен.** Нося се (за слух, мѣлва): а понеже н се прнсъла драгѣн оуѣ: тако да напншемъ тн: таже о стѣнхъ оцнхъ нашеѣа лаврѣ: аще нстннѣна соутѣ: таже рѣсте слышатн отъ мѣногъ: н доврѣ жнтнн же н о оубѣнѣнхъ: невѣрна соуца: н слоуха прѣходоши 3а. **4.** Преминавам от едно нещю към друго: добро оубо отъврѣштн естѣ зълѣн квасъ нзветѣшавѣшнн н обръзгѣшь

Стария завет: лютеѣ естѣ н клеветѣнѣ вѣрѣдѣ• паѣ же днаволѣ• по реченоумоу о немѣ въ ѱалѣмѣхѣ• съмѣрнѣть клеветѣнѣка 88d (230b).

псалѣмѣнѣкъ, -а м. [1] **ψαλμωδός** Псалтир, една от книгите в Стария завет: ѱаломѣнѣкъ же• богатѣство аще мнмотѣкаѣтъ не прилаганѣе срѣць 193с.

псалѣмѣскѣъ, -ын прил. [1] **ψαλμοῦ** Псалтирен, който се отнася до музикалния инструмент псалтир: понѣе бѣоу въ ржелехѣ н въ гласѣ ѱалѣмѣцѣкъ 228а *Пс* 97:5.

пселнн, -ѣа жс. [1] **ψελλή** Вид дреха: ахарѣ же прѣстѣпѣнѣкъ законоу н заповѣдн вѣивѣ• оуѣрадѣ отѣ наложеннѣа ѱелнж н изкъъ златѣ• н дндрагѣма• дѣвѣкъ сътѣкъ 91b.

птолемен м. мн. [1] **πολεμαῖοι** Птолеми, последователи на Птолемей: съ подѣѱанѣмин ѣресѣмн... нхѣже мѣна сѣтъ сн• а̄ снмоннанн: б̄ мѣна̄дрнанн: г̄ сатѣор̄ннанн... в̄ секоӯнднанн: г̄ птолемен: д̄ маркосѣн 300d.

поѣстнѣтн, поѣщж, поѣстншн св. [4] **ἀνιέναι, ἀπολύειν, στέλλειν** 1. Отвѣржа, освободя: н явнѣтъ сѣ нмѣтъ слѣнѣце правѣдѣноѣ• н нзндоуѣтъ• н вѣзнграѣжѣтъ• иако телѣта поѣщѣна отѣ оуѣзѣ 295а. 2. Оставя, позволя на някого да извѣрши нещѣ: поѣстн мѣ владѣко прннѣтн къ теѣвѣ ѣѣрѣ моѣмоу 10b. 3. Изпратя: вннѣ бо нѣынѣшьнѣаго троѣждѣнѣа• еже оглавнѣтн въ кратѣцѣ• все бжѣствѣноѣ ѱанне• ветѣхѣе же н новѣе поѣстнѣтн теѣвѣ• занѣ ѣасто• странѣ н градѣ прѣмѣнѣешн 138а (308d).

поѣстошьнѣъ, -ын прил. [1] **μάταιος** Пуст, суѣтен: хотѣн оуѣбо сътѣжѣтн• бгѣдарѣноуѣж съж• съмѣрѣноѣмѣдрѣа дѣтѣлѣ• н нзѣвѣгноуѣтн иакоже прѣжѣде рече сѣ• поѣстошьнѣаго н бгѣмрѣзѣнѣаго дрѣченѣа прѣзѣорѣнѣаго• ннѣесоже да не оставнѣтъ съконѣѣаѣжштннѣхѣ на нсправленне еѣа 147d.

поѣстѣъ, -ын прил. [6] **ἔρημος, ἀοίκητος** 1. Пуст, безлюдѣн: градѣ стаго твоѣго вѣѣ поѣстѣъ• н слава снѣнѣа• вѣистѣ огнѣмѣ пожѣжена 307с. 2. Лишен, който няма нещѣ: не моуѣмѣ оуѣбо безѣоуѣнѣ• н безѣстоуѣдѣнѣ осжѣдатн съгрѣшѣаѣштннѣхѣ• аште н въ сама послѣдѣнѣаа зѣловѣ дондѣжѣтъ• аште н поѣстн бѣдоуѣтъ доѣрѣѣа дѣтѣклн 108а (111с, 225а, 291а, 304b).

поѣстѣынн, -ѣа жс. [15] **ἡ ἔρημος, τὰ ἔρημα, ἐρημία** 1. Пустиня, пусто място: а аще въ доѣрѣдѣнѣнѣхѣ тѣѣѣѣ дарѣѣемѣ• то тѣѣѣнн обрѣѣемѣ сѣ• неблагѣдарнѣѣнѣмѣ нѣждѣемѣ• нже еѣгда оуѣбо иадѣхѣу въ поѣстѣынн ѣждѣтворѣщж гѣ глахѣу• се естѣ нѣтннѣоѣж• прѣкъ 264а. 2. Място, къдетѣ се водѣ отшелнѣческѣ живот: сеѣго радн подѣвнжѣннѣнн пѣстѣыннж гонѣаѣж• да снхѣ кромѣ вѣивѣшѣ• бес пакѣстн съ емѣ бесѣдоуѣжѣтъ 221 (14b, 72а, 72b, 86d, 98d, 156b, 183b, 224а, 224с (2), 225а (2), 309b).

поѣстѣынѣнѣъ, -ын прил. [3] **τῆς ἐρήμου, ἐρημίας** 1. Степѣн, който се отнася до степѣа: ѣ обрѣашѣтѣтъ сѣ иако съхѣлѣ поѣстѣынѣнѣаа• мало помѣмѣѣнтѣтъ• н пѣ вѣѣтромѣ жѣноѣа естѣ 65с. 2. Отшелнѣческѣ: благѣдѣтннж же хѣвоѣж н спѣхѣомѣ прѣжѣдерѣѣенѣаго

прѣподобнааго оца нашего modesta: жнвоути н въ проуниихъ монастырнхъ
поустыиньнхъ 6b (6c).

поуше *нареч.* [1] ἐπέκεινα Сврѣх, повече: неподобно естъ• н всакоа неправды• поуште
соуругѣ мѣрѣ нмѣтн• малоу н велнкж 160d.

поушенца, -а ж. [1] Напусната, разведена жена: н женан сѧ поуштенницеж• прѣлюбѣ
творитъ 49a *Mat* 5:32.

пѣваннѣ, -га ср. [2] τὸ θαρρησαι Разчитане, уповаване на нешто или някого: мнози бо
отъ опаснааго пѣваннѣ нанже не бѣ лъзѣ• послѣжде въ скрѣви велиа• н
несътрьпнѣ въпадоша 136b (122a).

пѣватн, пѣваж, пѣваешн *несв.* [6] θαρρεῖν, πεποιθέναι 1. Уповавам се, надявам се:
мѣ же недостонни влко• пѣваеще проснмъ• рекъшаго ради прѣтаго сна• н слова
твоего оуа• га нашего и҃у ха• проснте н дасть сѧ вамъ 308b. 2. Разчитам, осланям се
на нешто или някого: люте съхощннмъ въ егѣптѣ• на помощь нже конн
пѣважтъ н оружн 217a *Ис* 31:1 (46c, 136b (3)).

пѣтнцѣ, -а м. [2] νεοσσός Малка птица, птиче: таковън оубо тако пѣтнцѣ орлѣ• на
высооту въземлетъ сѧ• н всь нзмѣненъ бжѣеж нзмѣнож свѣтовнднѣ възваетъ
231d. // *Обр.* такоже бѣ велнкн нѣвъ• погоубнѣ бо все свое• еше же же н десѣтн
пѣтнцѣ гнѣздо уадъ• послѣтомъ нмъ• обореннмъ въ прѣ• хвалоу въздавѣ глаше
264c.

пѣтнца, -а ж. [10] ὄρνις, πετεινόν, στρουθίον 1. Птица: отълоуѣан бо сѧ• подобенъ
есть пѣтнци• отълетѣвъшн своего гнѣзда• н на мѣсто отъ мѣсто прѣпарамѣштн
167b. 2. Хвѣркато животно: мала +е+ въ пѣтнцахъ бѣчела: н начатѣкъ сладостн
плодъ еѧ 104c *Cup* 11:3 (28a, 76b, 135c, 188d, 221c, 226b, 226c, 239a).

пѣтѣра, -ѧ ж. [1] бес пѣтѣра ἀπερισπάστως Непоколебимо, съсредоточено: не
сѣстѣпн съ правааго пѣтн• подвигни сѧ бес пѣтѣра н всѣмъ срѣемъ работатн бѣу
н томоу годннѣ ѣтомъ тѣломъ н дхом 54b.

пытатн, пытаж, пытаешн *несв.* [2] ἐξετάζειν, περιεργάζεσθαι 1. Пробвам, испытвам:
глажѣшь сѣбе не нштн• н крѣпшь сѣбе не пытан• таже тн сжтѣ повелѣна• та
разоумѣван 80b *Cup* 3:21. 2. Занимавам се с нешто, обсъждам: поношенне бо намъ
есть велне• ненсѣльно болаштемъ• н неоудѣлѣувѣнѣ гноа намштемъ• н подъ
длѣгѣмъ сжштемъ намъ тѣмамн длѣгѣ• тоуждннхъ грѣхъ пытанн• н назнратн
107d.

пѣрвнкѣ, -а м. [1] φιλόνεικος Този, който е свадлив, обича да спори: мѣ оубо
възлюбеннн тако послушаннѣ сжште уада• не подобнмъ сѧ соуетнннмъ•
рѣвннкѣмъ н пѣрвнкѣмъ• навтыкъше отъ бжѣствнааго ѡаннѣ врѣдѣ рѣвннѣ
121b.

пърѣнне, -ѣ *ср.* [1] **φιλονεικία** Спор, караница: н тацнн не покоушажть сѧ никакоуаже
вештн рѣвѣннеемъ н пърѣннеемъ раздроушатн• нъ трѣпѣннеемъ н мѣтвож н
послоушаннеемъ• н едннотыслѣномъ оупѣваннеемъ 120с.

пърѣа, -ѣ *ж.* [1] **λέσχη** Спор, караница, разпра: комоу лютѣ н коиж мѣтѣва: комоу соудн:
н коиж скарѣднѣа н пърѣа... не прѣбѣтѣважщннмъ лн въ вннѣ 16с *Притч 23:29.*

пѣсанне, -ѣ *ср.* [29] (**ή γραφή, ιστορία** 1. Разказ, история, написаното за някого: сн же
о разоумьнѣнхъ вразѣхъ моллаше сѧ• а не о уацѣхъ• н стѣвѣдѣтель ѱанне еже о
неемъ 117d. 2. Светото писание, Библията: внждъ чѣто тн гаетъ ѱанне• аще
боудете дѣва: то тепло нма боудеть 9а. ♦ богодѣхноченое пѣсанне Светото писание,
Библията: длѣгъ вашъ конѣвавъ чѣстнѣн оуе нвстате• пандекта вгодѣхноченаго
ѱанниа• поустнхъ вашемоу вголюбѣж 308d. ♦ божнне пѣсанне **θεία γραφή** Светото
писание: ноу бо рече: бѣжнне ѱанне: мжжъ правѣднѣн пн внно: н оупн сѧ 16b. ♦
божѣствнное пѣсанне, божѣствннаѣа пѣсанниа **ή θεία γραφή, αἱ θεῖαι γραφαί**
Светото писание, Библията: вннѣа бо нѣнѣшнѣаго троуждѣнѣа• еже оглавлнтн въ
кратѣцѣ• все бжѣствнное ѱанне• ветѣхое же н новое поустнтн тебѣ 138а. ♦ свѣаото
пѣсанне **ή θεία γραφή** Светото писание, Библията: стѣннмъ ѱаннеемъ кажемн
нелѣтѣ• іако неподобно нъ нелѣтѣ сѣа мжжѣштѣнѣа тнштатн сѧ 85с (23с, 27а, 29а, 30d,
34а, 40d, 52а, 70b, 75с, 78а, 78b, 85d, 87с, 101d, 121b, 142d, 175с, 181b, 184а,
186с, 203с, 220d, 258b).

пѣсатн, пншж, пншешн *св./несв.* [43] **γράφειν** Пиша, написвам: псано же естѣ н въ
прнтѣуахъ• нже затѣкаеть оушн свон не слышатн немощнаго• н тѣа прнзоветъ га•
н не оуслышнтѣа его 215b. *Субст.* пѣсаное **τὸ γεγραμμένον; пѣсанаѣа ὁ γεγραπται**
Светото писание: радованне бо срѣноуе іавламетн оун по ѱаноуемоу• срѣноуе
сѧ лице цвѣтетѣа 125d. ♦ прѣжде пѣсанаѣа **τὰ προγραφέντα** Това, което е написано
по-рано (в Светото писание): глаше же н людемъ• да нечочатѣ оуеса вашѣа слѣзѣа
днѣ н ношѣ• нъ въ насѣа нѣетѣ разоумѣжщнаго• прѣжде бо ѱанаа• на насѣа
сотѣкнжша сѧ 195b (14с, 15b, 29а, 38b, 54а, 56с, 69d, 70b, 72b, 77b (2), 79b, 80b,
86b, 92b, 98с, 102d, 104с, 118d, 119а, 120b, 121d, 126с, 126d, 141а, 153d, 154b,
155с, 166а, 168а, 182d, 226b, 226d, 238а, 239b, 241d, 245b, 252а, 255с, 257d).

пѣсѣа, -ѣ *м.* [4] **κύων, κυνάριον** Куче, пес: онѣа же послѣдова ен въздрътѣа• іако волѣа на
заколенне ведетѣа сѧ• н іако пѣсѣа на жѣтѣа не вѣа іако о дшн теуетѣа 41b *Притч 7:23*
(137b, 143d, 280а).

пѣсѣа, пѣсѣате *ср.* [1] **κυνάριον** Куче, пес: ен гн• нво н ѱѣта іадаѣа отѣа кроушнцѣа
пажштннхъ сѣа трапезѣа господѣа свонхъ 143d *Мат 15:27.*

пѣхатн, пѣшж, пѣшешн *несв.* [1] **τύπτειν, πατεῖν** Удряа, тѣркаа: да боудетѣа іако н
вѣклнмаа рнза• іакоже во н вна вѣлѣуеж пѣхома н гладнма оуѣклѣетѣа• н іако
снѣжѣна боудетѣа 254d.

пъшеница, -а ж. [5] **σῖτος** Пшеница, жито: дастъ веселнѣ въ срѣдѣце мое: отъ плода
пъшеница и вина и масла 12а *Пс* 4:8. // *Обр.* и ѱрѣстн безъ възврата сѣща въ
ждоубѣхъ съмѣреномоудрѣа• множащи бжѣствнжнжкъ пъшеницж• бразды напайаемыа
отъ одѣжденкѣа снснаго• и жеводатнѣа дѣа 220b (7с, 33а, 270с).

пѣваннѣ, -а ср. [1] **μελωδία** Пеене: аще ли кто съврѣшьно оумнленѣе нмать• то ѱиоеть сѣ
отъ хлѣба жнвоѣтнаго пнщж прнемлаа• лоуѣкшаго страха• пнщж желанкѣа нѣснго• и
въздѣхѣанкѣе и оутѣшеннѣе• и оумнленѣе пнванкѣа• (sic!) и разжма гажбоуанша 236с.

пѣвати, пѣваѣж, пѣваѣши *несв.* [3] **μελωδεῖν** Пея; изпълнявам псалм: а домъ завнднмааго
дѣа растѣаше и крѣплѣаше• и тѣ пѣвааше• положнша на ма зѣло въз добро• и
ненавнсть за възлюбеннѣе мое 119а. *Субст.* пѣваѣщи **ψαλλούσα** Певица:
пѣваѣштнн не прнмѣшан сѣ еда како оувазненнѣе въ науннанннхъ еа 45а *Сир* 9:4
(7с).

пѣвьць, -а м. [2] **ὕμνωδός, ψαλμωδός** Псалтир, една от книгите в Стария завет: и
пѣвьць: сѣ оун гнн на боаштннхъ сѣа его 27d (132b).

пѣннѣ, -а ср. [19] **ψαλμωδία, τὸ ψάλλειν, ψαλμός, ὕμνησις 1.** Пеене, песнопение:
бждн въ пѣнкѣе своѣмъ безъглобенъ• и кротокъ яко отроци иврѣнсцинн• нже сърѣктоша
га съ вѣтѣвнн и съ цвѣтѣщи 271а. **2.** Хвалебствена песен: яко тѣи нсн
заштнштнтель мон гн• и о тебѣ пѣнкѣе мое вънноу• въ вѣкѣи аминнъ 230d (57с, 60с,
170d, 185с, 225d, 227с (2), 227d, 228с, 228d, 229а (3), 229b, 230а, 230с (2)).

пѣназь, -а м. [5] **δηνάριον, ὀβολός 1.** Денарий – сребърна римска монета: дроужнѣ• нѣ
овнждоу тнѣнѣ• нѣ по пѣназж ли съвѣшта съ мнкож 71а *Мат* 20:13. **2.** Дребна
монета: вѣрѣноумоу все лѣпо есть богатѣство: невѣрѣноу же• нѣ достонтѣ• и
пѣназж 27b *Притч* 17:6 (57b, 81а, 92b).

пѣсннвьць, -а м. [8] **ψαλμωδός** Псалтир, една от книгите в Стария завет: снмѣ
прнскрѣнѣ и пѣсннвьць прнхвалѣеть глѣ: благъ моужъ мнлоуѣа и даа 28d (9b, 72d,
96d, 102d, 107а, 218b, 260а).

пѣснопон, -а м. [1] **ψαλμωδός** Псалтир, една от книгите в Стария завет: пѣснопон же рече
азъ нснмъ ѱрѣвѣ а не ѱкѣ• поношенѣе ѱакомъ и оуннѣженѣе людѣмъ 146с.

пѣснопѣвьць, -а м. [2] **ψαλμωδός, ὕμνωδός** Псалтир, една от книгите в Стария завет: и
пѣснопѣвьць• сего радн оудрѣжа га грѣдѣннн• яко одѣша сѣ неправдож и неѣстнж
своѣж 98с (201а).

пѣснѣ, -и ж. [6] **ὥδή, ᾠσμα, αἶνος 1.** Песен: доврѣнѣ слышатн попрѣштѣнкѣж мждра• паѣе
мжжа слышаштѣ пѣснѣ безоуменъ 173d *Екл* 7:5. **2.** Хвалебствена песен, псалм:
аште бо безаконнѣа назнрнши гн• гн кѣто постонтѣ• яко отъ тебе оцѣштѣннѣе есть•
снж оубо ѱнстомъ срцмъ възпѣваѣште пѣ• слышнмъ отъ него 101с. **3.** *мн.* пѣснн
τὰ αἷσματα книгата “Песен на песните” от Стария завет: мала не оутан сѣа• насѣ

любы• сжшца вѣ пѣснѣхъ• невѣстны цркъвѣ женнхоу хѣоу• оуле тѣшетныѣ• реуе бо да
любѣжетъ ма• оуѣ любѣзаньн оуѣтѣ ѱго 292d (7a, 230a, 230c).

пѣснѣннкъ, -а м. [1] **ψαλμοδός** Псалтир, една от книгите в Стария завет: н ω ωσнѣѣ
пѣснѣннкъ• поставн н г̄а домоу своемоу• н к̄наѣа ѱемоу сѣтажаннѣ своемоу 249a.

пѣсѣкъ, -а м. [1] **ἄμμος** Пясѣк: тяжѣко камень н жестноостъно пѣсѣкъ• гнѣвъ же
везоумѣнааго• тажнн овоего 58с *Притч 27:3*.

пѣтн, поѣж, поѣшн *несв.* [24] **ψάλλειν, ὑμνεῖν, ὑμνωδεῖν, ᾄδειν** 1. Пея; изпълнявам
псалм: тѣмъже н мѣ трѣпѣннѣмъ сѣ дѣдомъ поемъ• вѣскжѣ прнскрѣбьна есн дше
мога н вѣскжѣ сѣмжштаешн ма 62с. // Пея с музикален съпровод: понте бѣоу вѣ
гжслехъ н вѣ гласѣ ψалмѣцѣ 228a *Пс 97:5*. 2. Възпявам, прославям: нѣ
въздвнгни нѣ на ноштънага н оутрѣнага слоуженна твоа• н вѣсноштъноѣ намѣ
славословесѣе твоѣ дароуѣн• пѣтн вѣвѣпъноѣ нма твоѣ• оца н сна н стго дха вѣ вѣкты
амннѣ 47b. *Субст. а)* поѣшн **ψαλλούσα, ψαλλούσα γυνή** Певнца: н еже не
прнмѣшатн сѣ поѣштахъ• непользно намѣ естѣ• вѣрѣждаемоу намѣ бесѣдамн
нхъ• рекомѣнхъ вѣрѣнорнхъцѣ 43b; *б)* поѣшн **ὁ ψάλλον** Този, който пее псалм;
поѣшн **ψάλλοντες** Тези, който пѣят псалм: нѣ каа потрѣва ѱа о пѣннѣ дакъда
прѣдѣлагатн сѣ вѣдѣтелѣствѣ... нлн о благодѣтн• н вѣсѣлн бѣываѣшннѣмъ вѣ рѣцн•
сѣ оумнленнѣмъ трѣзвомъ поѣшцаго непѣщеватн 228с (43a, 53a, 85a, 107a, 118d,
189с, 228a (7), 228b, 228с, 228d, 230b, 244d, 265a).

пѣтъ, -н м. [71] **ὁδός, τρίβος, πλατεῖα, οἴκος** 1. Пѣт, Место за ходене: подобнѣ н мѣ
сѣ вѣлѣхвомъ• нже не тѣчѣж не оувоиаша сѣ нрѣда• нѣ н пороугаша сѣ емоу• ннѣмъ
пѣтемъ ошѣдѣше на землю своѣж 217с. // *Обр.* оуже бо на ба оупѣваннѣ не нмоуѣтѣ
нѣ на капшѣта црска• нже правааго поуѣтн сѣстоуѣше• вѣ вѣрѣгы н пропаѣтн
погыбѣльныа: въводѣатѣ сѣ 23с. 2. *Прен.* Напѣтствие, насока: наставнѣ
кротѣкѣтна на сѣдѣтѣ• наоуѣнтѣ кротѣкѣтна пѣтѣмъ свѣомъ 260a *Пс 24:9*. 3. *Прен.*
Средство, начин за постигане на нешо: ѱаѣстоѣ бо вндѣнне• пѣтѣ естѣ на дѣаннѣ
навода 50с. 4. *Прен.* Начин на живот и действие: послѣдѣ же по малѣу славѣа•
оуклонн сѣ сѣ правѣднаго пѣтн• ѣако вѣтн ѱмоу н старѣншоу развѣннѣомъ 276b
(4d, 9с, 17с, 26a, 30a, 31с, 41a (2), 41b (3), 42с, 45с (2), 47с, 54b, 58b, 60b, 73с, 82d,
83d, 86a, 88b, 91d (2), 93с (2), 99a, 106с, 109с, 111d, 115d (3), 128a, 129a, 130с,
130d, 140с, 141b, 158d, 159a, 159с, 160с, 165d, 175d, 176d, 177d, 186a, 186d, 193a,
204d (2), 212с, 225с, 236d, 244d (2), 254d, 257a, 257d, 258a, 258b, 269с, 272a,
307с).

пѣтѣнѣ, -ын *прил.* [1] пѣтѣноѣ хожденнѣ **ὁδοιπορία** Ходене, странстване: троуѣдн сѣ отѣ
пѣтѣнаго хожденѣна 187с *Иоан 4:6*.

пѣчунна, -ы *жс.* [4] **πέλαγος** 1. *Обр.* Бездна, дѣлбина: старѣца ѣже на соуѣсанѣ сѣднн•
прнмѣшенне н сѣгладованне добрѣтѣ тѣоуждѣа• вѣ пнчннѣ похѣтѣнѣжо вѣпадѣша
42с. 2. Морска дѣлбина, бездна: оуѣне ѱмоу вѣы да оѣѣсѣатѣ жрѣновѣ оѣѣльскѣын о
вѣын его• н потѣпатѣ н вѣ пѣчуннѣ морѣцѣ 110b *Мат 18:6* (163d, 294a).

